Dayanıklılık, Pozitiflik, İyimserlik, İç Huzur, Huzur, Mutluluk, Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Zafer Bir Çağda Kaygı, Türbülans ve Kargaşa

İrfan Hasan

Dayanıklılık, Pozitiflik, İyimserlik, İç Huzur, Sükunet, Mutluluk, Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Zafer Bir Çağda Kaygı, Türbülans ve Kargaşa

Tüm insan uygarlığının en büyük düşünürlerinden ve canlandırıcılarından biri olan İmam Ebu Hamid Muhammed El-Gazali'nin (MS 1058-1111) zamansız eserlerinden derlenmiş, tercüme edilmiş ve açıklanmıştır.

© 2021 İrfan Hasan

Amerika Birleşik Devletleri Kongre Kütüphanesi Kayıt Numarası: TXu 2-273-620

ISBN: 9798543692042

Her hakkı saklıdır. Bu kitabın hiçbir bölümü, yazarın veya yayıncının yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, bir erişim sisteminde saklanamaz veya elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt veya başka bir şekilde veya herhangi bir yolla iletilemez.

Bu eser, yazarın İmam Ebu Hamid Muhammed Gazali'nin (MS 1058-1111) zamansız eserlerinden ve bir dereceye kadar Mevlana Celaleddin Rumi'nin (MS 1207-1273) eserlerinden bir derleme, özet, çeviri ve açıklamadır. Kaynakçada tam kaynak referansları verilmiştir. Yazar , önemli noktaları ve terminolojileri açıklığa kavuşturmak için köşeli parantez ve parantez içinde verilen tüm açıklamaları eklemiştir. Tüm Arapça kelimeler ve terminolojiler İngilizce'ye çevrildi, italik yazıldı ve çevrildi.

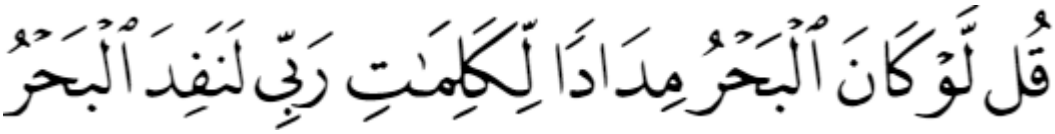
قُل لَّوۡ كَانَ ٱلۡبَحۡرُ مِدَادٗا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّي لَنَفِدَ ٱلۡبَحۡرُ

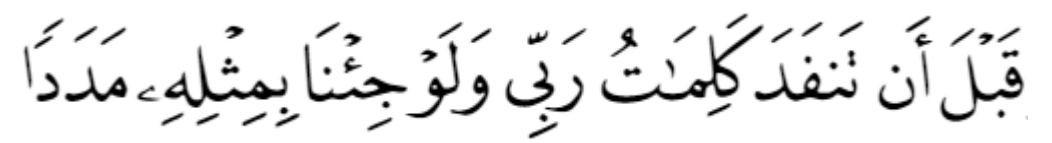
قَبۡلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّي وَلَوۡ جِئۡنَا بِمِثۡلِهِۦ مَدَدٗا

"De ki: 'Eğer okyanus, Rabbimin sözlerini [yazmak] için mürekkep olsaydı, biz onun benzerini ek olarak getirsek bile, Rabbimin sözleri tükenmeden okyanus tükenirdi."

(Ezoterik manevi bilgi ve deneyimin uçsuz bucaksız okyanusunun enginliği üzerine Kur'an. Bölüm 18, Ayet 109)

İçeriği

SOYUT 8

ÖNSÖZ 13

Bölüm 1: Kişinin İç Gerçekliğini Bilmesi, Bugün İnsanlığın Karşılaştığı Krizleri, Çatışmaları ve Zorlukları Çözmenin Yolunu Açıyor 14

Kendini Tanımak 21

Tanrı'yı Tanımak 40

İçinizdeki Evren 44

Dünyayı Tanımak 54

Ölümden Sonra Yaşamı Bilmek 62

Bölüm 2: İçsel Yıkıcı Özellikler – Bireylere, Toplumlara ve Tüm Uluslara Zarar Veren ve Tehlikeye Atan Olumsuz İçsel Nitelikler 78

Bölüm 1 - Ruhun Gizemlerini Bilmek, Öz Farkındalık, Aydınlanma ve Aydınlanmanın Ruhsal Yolculuğu İçin Bir Zorunluluk 80

***Nefs, Nefs, Ruh*, Gönül ve Akıl Terimlerinin Anlamı ve Amacı** 80

Kalbin Lejyonları (*Qalb*) 85

Kalbin İç Hizmetkarları (*Qalb*) ve Kolay Anlaşılır Örnekleri 88

İnsan Kalbinin Özellikleri (*Qalb*) 90

Kalbin Kapsamlı Özellikleri (*Qalb*) ve Örnekleri 97

Bilginin Yanında Kalbin Benzerliği – Kalbin Cilalı Aynası ve Ona Yansıyan Gerçeğin Işığı 103

Açığa Çıkan ve Edinilen Bilgi Arasındaki Farkın Bilindik Örneklerle Açıklanması 116

Şeytanın İmalarla Kalplere Hâkimiyeti (*Vesvalar*) - İmaların Anlamı ve Şeytanın Hâkimiyetinin Sebepleri 120

Şeytan'ın Kalplere Girişleri 132

Kalbin İmaları, Batıl İnançları, Tehlikeleri ve Niyetleri 151

Kalpteki Hızlı Değişimler ve Bu Açıdan Kalp Tipleri 156

Bölüm 2 - Ruhun Arınması, Aydınlanmış İçsel Niteliklerin Kazanılması ve Ruhun İçsel Karanlığının ve Hastalıklarının İyileştirilmesi İçin Manevi Mücadele 163

İyi Asil Karakterin Mükemmelliği ve Kötü Karakterin Zararları 165

İyi Asil Karakterin ve Kötü Karakterin Gerçekliği 170

Manevi çaba ve mücadele yoluyla karakter ve içsel niteliklerin değişmesi 174

Güzel İç Karakter, Eğilim ve Niteliklerin Aracı ve Kaynağı (*Hüsnü'l-Kulk*) Tüm Aşırılıklardan Kaçınan Ilımlılıktır 179

Ahlak, görgü kuralları, iç karakter ve eğilim uygarlığını edinmenin yolunun ayrıntılı açıklaması ... 185
Ruh hastalıkları ve sağlık belirtileri ... 189
Kendi Hatalarını Bulma Yöntemi ... 193
Arzu ve Şehvetleri Reddetmek ve İlahi Kanundan Aktarılan Delil ve Delillerle Kalp Hastalıklarına Şifa ... 196
Güzel ahlak, görgü, karakter, iç eğilim ve niteliklerin işaretleri ... 203
Çocukların Eğitimi ve Yetiştirilmesi ve Ahlak, Görgü, Karakter, İç Eğilim ve Niteliklerinin Uygarlaştırılması ve Güzelleştirilmesi ... 208
Manevi Yolculuğa Çıkma Koşulları, Manevi Mücadelenin Başlangıcı ve Manevi Arayış Sahibinin Manevi Yolda Kademeli Evrimi Hakkında Detaylar ... 215
Bölüm 3 - Alt Benlikten Gelen İki Güçlü Temel Arzunun Kontrolünü Kırmak ... 226
Açlığın Mükemmelliği ve Oburluğun Kınanması ... 227
Açlığın Faydaları ve Oburluğun Zararları ... 231
Açlıkla İlgili Hükümler, Mükemmellikler ve İnsan Durumlarındaki Farklılıklar ... 241
Az Yemenin ve Şehvetlerden Vazgeçmenin Zararları ... 244
Özel Bölgelerin Şehveti ... 245
Bölüm 4 - Sınırsız Konuşmanın Onarılamaz Zararları ... 248
Dilin Büyük Tehlikesi ve Sessizliğin Mükemmelliği ... 250
Dilin veya Konuşmanın Yanlış Kullanımının Zararları ... 254
Bölüm 5 - Öfke, Öfke, Hırçınlık ve Kıskançlığın Neden Olduğu Felaketler ... 298
Öfke ve Kızgınlığın Kınanması ... 299
Öfke Ruhsal Çaba Yoluyla Ortadan Kaldırılabilir veya Hafifletilebilir mi? ... 301
Öfkenin Nedenleri ... 303
Kışkırtma Sonrası Öfkenin Tedavisi ... 305
Hoşgörünün Mükemmellikleri ... 308
Kin'in Gerçekliği ve Sonuçları ve Bağışlama ve Nezaketin Mükemmelliği ... 311
Bağışlamanın Mükemmellikleri ve İyilikte Daha da Yukarıya Çıkmak ... 313
Nezaket ve Nezaketin Mükemmelliği ... 315
Kıskançlığın Kınanması, Gerçekliği ve Tedavi Yolları ... 316
Kıskançlığın Nedenleri ... 320
Kıskançlığı Tedavi Etmek İçin İlaç ... 327
Bölüm 6 - Dünya Hayatına, Mal Varlığına ve Gücüne Bağlılık ve Bunu Hayatının Amacı Haline Getirmek ... 332
Kendinizi Şımarttıktan Sonra Dünyanın Zararlarından Korunmak ... 340
Bir İnsan İçin Dünyanın Gerçekliği ve Doğası ... 344

Dünyanın Gerçekliği ve İnsanoğlunun Kendi Benliğini, Evrenin Yaratıcısını ve Bunlara Dalındığında Kendi Sonunu Unutmasına Neden Olan Düşkünlükler 348
Bölüm 7 - Cimriliğin ve Maddi Varlık Sevgisinin Zararları 356
Zenginliğin Zararları ve Onu Sevmenin Onaylanmaması 357
Zenginliğin Övgüsü ve Eleştirisi Arasındaki Çatışmanın Çözümü 360
Zenginliğin Zararları ve Faydaları 361
Açgözlülüğün Tedavisi ve Memnuniyeti Teşvik Etmek İçin İlaç 364
Cimriliğin Kınanması 370
Fedakarlığın Gerçekliği ve Mükemmelliği 372
Cimriliğin Tedavisi 375
Bölüm 8 - Şöhret ve Övgü Arayışının Zararları 384
Şöhret ve Popülerlik Arayışının Kınanması 386
Gerçek Mükemmellik 395
Alt benlikte övgü sevgisi ve eleştiriden nefret 398
Şöhret Aşkının Tedavisi 400
Övgü Sevgisine Şifa 403
Eleştiri ve Kınamadan Nefret Etmenin Tedavisi 406
Bölüm 9 - Gösteriş ve Gösterişin Zararları 409
Gösterişin Kınanması 410
Gösterişin Gerçekliği ve Oluşum Konuları 415
Gösteriş ve Bu Rahatsızlıkla Kalbi İyileştirmek İçin İlaç 419
Eylemler Yoluyla Gösterişin Tedavisi 422
Doğruluk ve Samimiyetin İşaretleri 425
Bölüm 10 - Kibir ve Kibirin Zararları 429
Kibrin Zararları 430
Alçakgönüllülüğün Mükemmelliği 432
Kibrin Sergilendiği Şeyler 435
Kibrin Tedavisi ve Alçakgönüllülük Kazanma Yöntemi 444
Kendini beğenmişliğin ve zararlarının kınanması 456
Kendini Beğenmişliğin Nedenleri ve Tedavisi 458
Gurur ve gaflet kınanması 464
Bölüm 3: İçsel Yapıcı ve Esnek Özellikler - Dayanıklılık, Pozitiflik, İyimserlik, İç Huzur, Mutluluk, Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarıyı Aşılayan Olumlu İçsel Nitelikler Sonsuz Bireysel ve Kolektif İnsan Başarısını Başlatan Sonsuz Başarı 470

Bölüm 11 – Kendi Hatalarını, Yanlışlarını ve Aşırılıklarını Fark Etmek ve Tövbe, Bağışlanma ve İşlenen Yanlışları Telafi Etmek 471

Tövbenin Gerçekliği ve Tanımı 473

Tövbenin Kabulü, Şartlarının Yerine Gelmesine Bağlıdır 477

Küçük Bir Günah Nasıl Büyük Olur? 485

Tövbe İlacı ve Günahlarda Israrı İyileştirme Yöntemi 491

Bölüm 12 – Olumsuzluklar, Denemeler ve Sıkıntılar Karşısında Sabır Yoluyla Dayanıklılık ve Nimetlere ve Sahip Olunan Tüm İyiliklere Şükran Duymak 498

Sabrın Açıklaması 499

Sabrın Gerçekliği ve Anlamı 502

Bir Hizmetçinin Tüm Eyaletlerde Sabra İhtiyacı Vardır 506

Sabır İlacı ve Bu Konuda Yardım Almanın Yolu 510

Minnettarlığın Açıklaması 514

Şükretmeye Değer Nimetler 523

İnsanlar Neden Minnettarlığa Sahip Değil? 531

Bölüm 13 – Kişinin Yapabileceği Tüm Yanlışlara Karşı Kararlı Bir Kısıtlama Olarak Tanrı Korkusuna Sahip Olmak ve Pozitiflik ve İyimserliğin Bir Aracı Olarak Tanrı'ya Umut Beslemek 541

Umudun Gerçekliği, Mükemmelliği, Umudun İlacı ve Onu Elde Etme Yöntemi 542

Korkunun Gerçekliği 549

Korku veya umudun hakimiyeti veya her ikisinin de orta düzeyde olması daha mı üstün? 555

Gnostiklerin Uğursuz Son Korkusu 559

Bölüm 14 – Tanrı'nın Önünde Mutlak Muhtaçlığın Alçakgönüllülüğünü, Yoksulluğa Katlanmayı ve Dünyevilikten ve Materyalist Takıntılardan Uzak Durmayı Telkin Etmek 563

Tanrı'nın önünde hem maddi hem de manevi yoksulluk veya mutlak muhtaçlık gerçeği ve Manevi Yolcunun İçsel Durumları 564

Tanrı'nın önünde hem Maddi hem de Manevi Yoksulluğun veya Mutlak Muhtaçlığın Mükemmelliği 568

Dünyevilikten Uzak Durmanın Açıklaması 573

Yoksunluğun Mükemmelliği 575

Bölüm 15 – İnsanoğlunun Karşılaştığı Her Konuda Tanrı'nın Birliğini, Her Şeye Gücü Yetenini ve Mutlak Gücünü Anlamak ve Tanrı'ya Güven Geliştirmek 583

Tanrı'ya Güvenin Mükemmelliği 585

Kalemin Bir Gönül Sahibiyle Sohbeti 588

Tanrı'ya Güvenme Durumları ve Eylemleri 595

Ömer (Allah ondan razı olsun) Salgında Allah'a Güven Olayı 599

Bölüm 16 – İlahi Olanla Sevgi, Özlem ve Yakınlık ve İlahi İrade ve Hükmü Kabul Etmek, İç Huzuru, Huzuru ve Mutluluğu Geliştirmenin Zorunluluklarıdır 603

Sevginin Gerçekliği, Nedenleri ve Tanrı'nın Kuluna Olan Sevgisinin Anlamı 607

Sevgiye Layık Olan Tek Kişi Allah'tır 613

İlahi Gnosis ve İlahi Vizyonun Zevki 625

İlahi Olana Özlem 634

Bölüm 17 – Bencil Güdülerden Arınmış Saf Niyetleri, Her Konuda Samimiyeti ve Gerçeğe Adanmışlığı Telkin Etmek 641

Niyetin Mükemmelliği ve Gerçekliği 643

Mükemmellik, Gerçeklik ve Samimiyet Dereceleri 648

Mükemmelliği ve Doğruluğun Gerçekliği 657

Bölüm 18 – Tüm Eksiklikler, Olumsuzluklar ve Kusurlar İçin Kendini Göreve Almak için Kendini İnceleme ve Öz Değerlendirme 665

Kendini Muayene (*Murakabe*) ve Öz Değerlendirme (*Muhasaba*) Açıklaması 665

Tefekkürün Gerçekliği ve Dereceleri 673

Bölüm 19 – Derin İçsel Yansıma ve Müzakereler İç Huzur ve Ruhsal Dönüşüm İçin Zorunluluklardır 682

Derin İçsel Yansıma (*Tafakkur*) ve Müzakereler (*Tadabbur*) 682

Beş Derece Yansıma 685

Bölüm 20 – Kendi Ölümlülüğünü ve Dünya Hayatının Sonunu Düşünmek ve Asla Gözden Kaçırmamak ve Sonsuz Yaşama Hazırlanmak 696

Dünya Yolculuğunun Sonuna Hazırlanmak 697

Kitabın sonunda Allah'ın rahmetinin genişliğinden müjde olarak bahsetmek 709

Bölüm 21 – Zaman, Mekan ve Durumdan Bağımsız Olarak İç Huzuru, Sükuneti ve Mutluluğu Bulmak İçin Kendini Özgürleştirmenin Bilgeliği 713

Bölüm 4: Mevlana'nın Üç Şehzade Masalı ile İçsel Varlığın Mükemmelliğine ve Yaşamın Amacının Gerçekleştirilmesine Giden Manevi Yol 720

Son 792

Daha Fazla Çalışma İçin Önerilen Kitaplar 794

BİBLİYOGRAFYA 798

SOYUT

İnsanlık bugün kendisini, günlük hayatımızdaki çeşitli olumlu sonuçları ve tezahürleriyle iç ve dış huzuru ararken, kaygı ve kargaşa içinde, büyük zorluklar ve çalkantılarla karşı karşıya buluyor. Günümüz krizlerinin ve zorluklarının tehlikeli sularında yol almak için sabır, rehberlik, hakikat ve bilgelik gereklidir. Bununla birlikte, sıradan bir bireyin karşılaştığı her düzeydeki çok sayıda zorluk o kadar yorucu ve tüketicidir ki, bir çıkış yolu bulmak için hiçbir entelektüel, psikolojik ve ruhsal kaynak kalmaz. Tünelin sonundaki ışığı görmeye ve işleri olumlu yönde tersine çevirmeye yönelik rehberlik ya pek çok kişi için mevcut değil ya da bu "bilgi çağının" paradoksal olarak getirdiği kitlesel kafa karışıklığı, histeri, olumsuzluk ve dezenformasyon tarafından gizleniyor. Bilgi çağının, bugün yaygın olan tam tersi değil, bir aydınlanma çağını başlatması gerekiyordu.

Gidişata ve meselelere şu anki haliyle baktığımızda, kendimizi ya ekonomik ve teknolojik gelişmenin teşvik ettiği yaygın maddi refaha rağmen bir kaygı çağında yaşarken ya da devam eden siyasi ve sosyal çatışmalar, savaşlar nedeniyle sosyal düzensizlikle kuşatılmış bir kargaşa çağında yaşarken buluyoruz. açlık, hastalık, adaletsizlik, yoksulluk ve ekonomik zorluklar ya da çalkantılı bir durumda yaşamak - kaygı ve kargaşa durumları arasında, herkes için sınırlı ekonomik fırsatlara sahip olduğumuz, daha düşük düzeyde sosyal düzensizlikle birleştiğimiz, ancak yine de kitlesel ölçekte ayaklanmalar ve çatışmalar olmayan bir durum. İçinde bulunduğumuz durumdan bağımsız olarak, mevcut sosyo-ekonomik, politik, coğrafi ve kültürel durumumuza ve bağlamımıza bağlı olarak, kendimizi pozitiflik, iyimserlik, iç huzur, huzur, mutluluk ve başarı ile yaşayabileceğimiz denge durumunu ararken buluyoruz. Kendimizi içinde bulduğumuz kaygı, türbülans veya kargaşanın üstesinden gelmek için bu olumlu içsel duruma ulaşmak, bu olumsuz ve istenmeyen durumların üstesinden gelmeye yol açan gerçek faktörlere daha derinlemesine bakmayı gerektirir.

Bu incelemenin amacı, olumsuzluklara, umutsuzluğa, depresyona ve umutsuzluğa karşı alternatifleri, düşüncelerde, duygularda, sözlerde, eylemlerde ve varlıkta dayanıklılık, iyimserlik ve pozitiflik şeklinde açıklamaktır. Hem iç hem de dış tutumlardaki bu dönüşümün sonucu, iç huzur, sükunet, mutluluk ve hayata ve onun zorluklarına zamansız bir bakış açısıyla sonuçlanır, bu dünyevi varoluşta başlayan, ancak daha sonra zaman ve mekanın kısıtlamalarını aşarak bir insanı ölümsüzleştiren sonsuzluk yaşamına dönüşen sonsuz mutluluk ve sonsuz zaferi aşılar.

Düşünce, duygu, söz ve eylemlerdeki olumsuzluklar düşmanlıklara, çatışmalara, ahlaksız yıkımlara, savaşlara, kaygılara, depresyona, içsel ruhsal ve bedensel rahatsızlıklara yol açarken, olumlu içsel durumlar, düşünceler, duygular, sözler ve eylemler iç huzur ve sükunete yol açarak herkes için yaşamı, özgürlüğü, refahı, sağlığı ve mutluluğu teşvik eder. Bu, ruhumuzun derinliklerine gömülü pozitif enerji rezervuarlarına dokunduğumuzda ve onları önce kendi yararımıza, sonra etkilemeye karar verdiğimiz herkesin ve her şeyin yararına pozitif kanallara yönlendirdiğimizde olur. Bu kendini güçlendirme, bireysel ve kolektif iç huzurun, refahın ve mutluluğun desteklenmesi için hayati öneme sahiptir ve bu da sonsuz mutluluğa yol açar. Bu, kişinin içsel varlığının hammaddesini muazzam değer, parlaklık ve parlaklığa sahip paha biçilmez bir mücevhere dönüştüren simyadır. Öyleyse neden kişinin bunu gerçekleştirmek için sahip olduğu bu tek yaşamdaki gerçek insan potansiyeli ve değerinden daha azına razı olalım? Bunu yapmamak, kişinin kaçırılan fırsat ve gerçekleşmemiş potansiyel için sonsuz pişmanlık ve umutsuzluğa kapılmasına neden olur.

Bu inceleme, kişisel farkındalık ve ruhsal aydınlanma yolunun bir açıklamasıyla başlar, ardından kişisel farkındalığı ve ruhsal aydınlanmayı engelleyen içsel yıkıcı niteliklerin bir açıklaması gelir. Bunu, ruhumuzun derinliklerine gömülü pozitif enerji rezervuarını serbest bırakmaya yol açan ve her bireyi insan başarısının zirvesine iten faktörlerin bir açıklaması izler. Bu kitap herkesi "kötü" veya olumsuz olmayı yeniden düşünmeye ve bunun yerine "iyi" veya olumlu olmayı denemeye

ve bunu yapmanın sırasıyla zararlarını ve faydalarını kendileri görmeye davet ediyor. Herkesi, iç hazinelerin ahlaksızca yok edilmesi ve kişinin kendi iyiliğinden habersiz olması anlamına gelen olumsuz, kaba, aşağılık ve kötü olmaktan kaçınmaya ve bunun yerine olumlu, hoş, iyimser ve iyi olmaya ve ikisi arasındaki farkı görmeye ve insan başarısının zirvesine ulaşmayı öğrenmeye davet eder. Bu inceleme, mükemmelliğe, aydınlanmaya, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya giden yolu açmaya yardımcı olur ve bu sonucu engelleyen her şeyi engeller. Her insan bu hayatın sunabileceği en iyisini hak eder ve bu inceleme, önce bunu mümkün kılan yolu açıklayarak, ardından kişiyi kendi hayatının sorumluluğunu üstlenerek ve daha iyiye doğru çevirerek göreve ve duruma yükselmeye zorlayarak bunu mümkün kılmaya yardımcı olur.

Bu kaygı, türbülans ve kargaşa çağının hastalıklarına bir çare sunmak için, sadece İslam medeniyetinin değil, tüm insan medeniyetinin dış yenilenmesi için sonuçları olan maneviyatın, öz farkındalığın, içsel reformun ve içsel dönüşümün en iyi temsilcilerinden birinin bilgeliğinden ve zamansız hazinelerinden yararlanacağız - İmam Ebu Hamid Muhammed El-Gazali (MS 1058-1111), halk arasında Gazali olarak bilinir - zamanın sonuna kadar insanlığın yararına açıkladığı. Gazali'nin ustaca içgörüleri ve bilgeliğiyle yönlendirilen bu açıklama, insanın içsel gerçekliğini ve yaşamın gerçek amacını ve bunların sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya nasıl bağlı olduğunu açıklayarak başlıyor - her insanın derinlerde arzuladığı ve değer verdiği bir hedef. Bu bilgi ve içgörü ile donandıktan sonra, kişinin ortadan kaldırması gereken içsel yıkıcı özellikleri, ardından derin bir şekilde aşılaması gereken içsel erdemleri ve asil nitelikleri açıklamaya devam eder, kaygılar, türbülans ve kargaşa ile işaretlenmiş modern çağın zorluklarıyla etkili bir şekilde başa çıkmak, sonuç olarak sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşmak ve bu süreçte kişinin dünyevi yaşamını dirençle işaretlemek, pozitiflik, iyimserlik, iç huzur, sükunet, gerçek mutluluk ve azalmayan sonsuz başarı.

Bu kitap çaresizlere bir yardım, durumları dayanılmaz olan sıkıntılılara bir yardım, umutsuzluk, depresyon, üzüntü, hayal kırıklıkları ve iç boşluk şeklinde içsel acılara

dalmış olanlar için bir rahatlama, karanlıkla çevrili olanlar için bir ışık, hayatlarının gerçeğini, amacını ve anlamını arayanlar için bir rehber olacak, ve daha iyi olmak ve kendileri, aileleri, toplulukları, ulusları ve dünya için işleri tersine çevirmek isteyenler için bir yol.

Gazali'nin tüm insanlık için ebedi bilgelik hazinelerine ve ebedi hakikatlere dayanan bu risale, ruhlarımızı tüm olumsuz eğilimlerinden arındırarak ve onları pozitif enerjilerle doldurarak, bize huzur, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı hali vererek bize iç huzur ve mutluluğa giden yolu gösterir. Bu süreçte, kişi hayatının gerçek anlamını ve amacını keşfeder. Kişinin hayatının gerçek amacını keşfetmesi ve bu amacın sonuçları üzerinde çalışması, kişinin zihnini, kalbini ve ruhunu dünyevi hayatın zorluklarından ve sıkıntılarından, kişiye sonsuz mutluluk ve tüm olumsuzluklara karşı sonsuz zafer aşılayan manevi bir aleme götürür. Hiçbir toplum, insanın içinde ve dışında ortalığı kasıp kavuran en karanlık dürtülerinden muaf değildir ve çoğu zaman din, İlahi ışık yerine bu karanlık dürtülerden yararlanmak için kullanılmıştır. Bugün dünyada aradığımız barış kendi kalplerimizde başlar. Gazali'nin bu risalede yaygın olarak kullanılan "*İhya el-Ulûm ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" adlı eseri, insanın gizli karanlık dürtülerini ortaya çıkardığı ve bunlara meydan okuduğu ve bu karanlık dürtüleri tatmin etmek ve tatmin etmek için dinin kullanılmasına meydan okuduğu için muazzam bir eserdir, belki de tüm insan uygarlığının en dönüm noktası niteliğindeki eseridir ve bunun yerine, İlahi ışığı dine ve insanın kalbine getirerek içsel ve evrensel barışı müjdeler.

Her insanın kendi iç gerçekliğini ve burada bulunduğu yaşam amacını anlaması son derece önemlidir. Ancak o zaman etrafımızdaki tüm koşulları ve olayları - iyi ya da kötü, hoş ya da nahoş, yönetilmesi kolay ya da zor - doğru perspektife koyabilir, olayların gerçekliğini anlayabilir, sonra kendimizi içinde bulduğumuz durumlardan bağımsız olarak hayatımızı daha iyiye doğru çevirmek için iyileştirici adımlar atabiliriz. Bu, hepimizin kalbimizin en derin köşelerinde arzuladığı dayanıklılığı, iç huzuru, sükuneti ve mutluluğu teşvik eder. Öz farkındalık ve içsel aydınlanma için

bu çabanın ödülü, ardından kişisel olarak zararlı olan içsel hastalıkları atmak ve kişisel olarak faydalı olan içsel nitelikleri telkin etmek, bu dünyevi yaşamdan başlayarak, çabalayanı sonsuz bir mutluluk yaşamına ölümsüzleştiren sonsuz mutluluk ve sonsuz zaferden başka bir şey değildir. Bu kitapta, ilk bölümün insanın gerçekliğini ve yaşamın gerçek amacını bilmekle ilgilendiği, ikinci bölümün içsel yıkıcı nitelikleri ve karanlık içsel dürtüleri ve bunları ortadan kaldırmanın yollarını anlamakla ilgilendiği ve üçüncü bölümün iyiden başka bir şey vermeyen en bozulmamış olumlu yüce içsel niteliklerle ilgilendiği ve onları her şeyi kovmak için telkin etmenin yollarını açıkladığı ilk üç bölümünde kullanılan yaklaşım budur içerideki karanlık. Bu yazılara nüfuz eden bilgeliğin ışığı, derinlerdeki karanlığı, olumsuzlukları, zararlı dürtüleri, umutsuzluğu ortadan kaldıracak ve bunların yerine hayatlarımızı iyileştirme veya parçalanmış hayatlarımızı yeniden inşa etme arzusunu koyacak, dayanıklılık, pozitiflik, iyimserlik, iç huzur, sükunet, mutluluk, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı aşılayacaktır. Sonuç olarak, ruhun derinliklerinden yayılan ışık, bu amaçla çabalayan kişinin etrafındaki her şeyi saracaktır. Bu ışığın yoğunluğu arttıkça ve yayıldıkça, etrafımızdaki karanlık daha da dağılır, içsel varlıklarımızı, topluluklarımızı, uluslarımızı ve dünyayı aydınlatır, etrafımızdaki şeyleri gizemli ve dikkat çekici şekillerde herkes için dönüştürür. Kulağa idealist gelebilir ama bu kitap mümkün olanın sanatını gösteriyor. Bu süreçte, insanlığın şimdiye kadar ürettiği en büyük bilgelerden ve öğretmenlerden birinin zamansız bilgelik hazineleri aracılığıyla imkansız görünen şeyleri mümkün kılmanın yolunu aydınlatır.

Bilgeliğin ve rehberliğin İlahi Işığı, bu geçici ve geçici dünyevi varoluşun fırtınalı suları okyanusunda bir kıyının huzurunu ve güvenliğini sonsuz mutluluk ve sonsuz zaferin ölümsüz varoluşuna arayan varlık geminizin gezgini olsun.

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Bu incelemeye bir insanın gerçek amacını ve değerini anlamakla başlıyoruz. Bunu bilmek, kişiyi olayları doğru perspektife oturtmak için gereken içgörülerle donatmak, bu da içimizdeki tüm olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve içsel boşluğu olumlu tutum ve içsel eğilimle doldurmak, kişinin hayatını daha iyi hale getirmek için gereklidir. Bu dönüşüm insanın kalbinde ve ruhunda başlar ve bu içsel ışık güçlendikçe dışarı çıkar ve tüm toplulukları, ulusları ve dolayısıyla dünyayı dönüştürür. Bu nedenle, kişinin varlığının gerçekliğini ve yaşamının amacını ve bunun sonsuz mutluluk ve sonsuz zaferle nasıl bağlantılı olduğunu bilmesi zorunludur. O halde bizi bu aziz hedeften alıkoyan faktörleri ve bu hedefe ulaşmamızı kolaylaştıran faktörleri bilmemiz gerekir. Bu bize, mevcut kaygı, türbülans veya kargaşa durumumuzdan bağımsız olarak, karşı konulmaz dayanıklılık, pozitiflik, iyimserlik, iç huzur, sükunet, sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer durumuna yolculuğumuzu tamamlamak için kaçınılması gereken engeller ve telkin edilmesi gereken asil içsel nitelikler hakkında paha biçilmez içgörüler sağlar.

Bölüm 1: Kişinin İç Gerçekliğini Bilmesi, Bugün İnsanlığın Karşılaştığı Krizleri, Çatışmaları ve Zorlukları Çözmenin Yolunu Açıyor

Gazali, Farsça yazdığı "*Kimiya-e-Sa'adat*" veya "Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Simya veya Değişimin Dönüştürücü Aracısı" adlı kitabında sonsuz mutluluğu ve hayatın gerçekliğini ve amacını şöyle açıklamaktadır [1]:

Gökteki yıldızlara, yağmur damlalarına, ağaçların yapraklarına, çöllerdeki kum parçacıklarına, göklerin ve yerin atomlarına eşdeğer sayısız ve sonsuz şükran ve hamd, yalnızca O'nun kendine özgü özellikleri ve yüce nitelikleri olan ve O'nun kendine has özellikleri ve yüce nitelikleri olan Allah'a aittir. Hiçbir insan Majestelerinin mükemmelliğinin farkında değildir. O'nun Gnosis'inin gerçekliğinde O'ndan başka hiç kimse yol alamaz. Daha ziyade, O'nun Gnosis'inin gerçekliğine ulaşamamayı kabul etmek, O'nun yakınlarının ve arkadaşlarının Gnosis'inin doruk noktasıdır ve O'nun övgü ve ilahisinde yetersizliği kabul etmek, melekler ve peygamberler tarafından İlahi yüceltmenin doruk noktasıdır. Majestelerinin ilk ışınında hayrete düşmek, akıllı olanların aklının doruk noktasıdır. O'nun Güzelliğinin yakınlığını ararken hayrete düşmek, yolcuların ve mistik yolun ruhani yolcularının doruk noktasıdır. Temeli, Gnosis'in umudunu terk etmek ve kişinin kendi temel benliğinin arzularını terk etmesidir. O'nun Gnosis'i konusunda mükemmellik iddiasında bulunmak, benzerlik ve benzerlik düşünmektir. O'nun Varlığının Güzelliğine tanık olmanın göz kamaştırmasında tüm gözlerin payı vardır. O'nun harikulade eserlerini ve yaratımlarını görerek, gerekli Gnosis tüm akılların verdiği meyvedir. Hiç kimse, Kendi Varlığının Büyüklüğünü tefekkür edebilecek durumda olmamalıdır. Hiçbir kalp, O'nun harikulade işlerine karşı bir an bile olsa onların gerçekliğinin ne olduğu ve kimin Gücünün tezahürü olduğu konusunda dikkatsiz kalmamalıdır. Bu, kişinin her şeyin kesinlikle O'nun Gücünün işaretleri ve O'nun Büyüklüğünün aydınlanmaları olduğunu anlayabilmesi içindir. Orada bulunan tüm harikalar ve harikalar O'nun Bilgeliğinden ortaya çıkmıştır ve güzelliğin tüm yansımaları yalnızca O'nun yarattıklarıdır. Orada ne varsa, O'ndandır ve O'nun sayesindedir. Aksine, var olan her şey O'dur. Gerçekte olduğu gibi, O'ndan başka hiçbir şeyin varlığı yoktur. Aksine, her şeyin varlığı O'nun Varlığının ışığının yansımasıdır.

Ey sevgili sevgili! Şunu çok iyi bilin ki, Allah insanı oyun, gösteriş ve boş uğraşlar için yaratmamıştır. Aksine, kişinin sorumluluğu ve içinde yatan tehlikeler muazzamdır, sanki kişi [köken olarak] ebedi değilmiş gibi, kesinlikle sonsuza dek yaşayacakmış gibi. Yani, eğer kişi her zaman değilse (ya da sonsuzluktan beri yaşamamışsa), her zaman için olacaktır. Kişinin bedeni kilden yapılmış bir yapı olarak önemsiz olsa da, kişinin ruhunun gerçekliği İlahi olmak için muazzam ve sevimlidir. Kökeni hayvanların, hayvanların, şeytanların nitelikleri ve onların safsızlıkları ile karışmış olsa da, zorluklara maruz kaldığında safsızlıklarından arınır ve İlahi yakınlık yeteneğine ulaşır. En alçakların en kötüsü olmak ve en yükseklerin en iyisi olmak onun işlevidir. En düşük seviyesi, hayvanların, canavarların ve şeytanların seviyesine düşerek öfke ve arzunun tuzağına düşmesidir. Onun zirvesi, onun (ruhun) melekler mertebesine [yani manevi aleme girmesi] ve arzu ve öfke karmaşasını [ve bunların tezahürü olan tüm olumsuzlukları] atması ve onların yerine onları tutsağı yapması ve onların efendisi ve kralı olmasıdır. Bu krallık mertebesi kazanıldığında kişi İlahi ibadete ve kulluğa layık olur. Bu ibadet kabiliyeti meleklerin sıfatıdır ve insan mertebesinin mükemmelliğidir. İlahi Güzellik sevgisinin tadına varıldığında, İlahi Görüşten mahrum bir an bile geçiremez. Bitmeyen Güzelliğin ve Zarafetin görüntüsü kişinin cenneti olur. Göz, mide ve cinsel zevklerin cenneti insan için önemsiz ve değersiz hale gelir. İnsanın temeli, insanın doğumunun başlangıcında kusurlu ve önemsiz olduğu için, pirinç ve bakırı arındırıp altına dönüştüren simyanın son derece zor olması gibi, güçlük ve tedavi olmadan mükemmelliğe ulaşmak da mümkün değildir. Herkes bunu tanımlayamaz. Aynı şekilde, insanın temelini hayvani ve hayvani alışkanlıkların safsızlıklarından arındıran ve ona sonsuz mutluluğa ulaşmasını sağlayan meleksel [ruhsal] arınmayı getiren bu simya. Bu simyaya [değişimin dönüştürücü ajanı olan] ulaşmak çok zordur ve her insan bunu bilmez. Bu incelemeyi yazmanın amacı, aslında sonsuz mutluluğun simyası olan bu simyanın unsurlarını belirtmektir. Bu nedenle bu kitaba "*Kimiya-e-Sa'adat*" veya "Simya veya Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Değişimin Dönüştürücü Ajanı" adını verdik. "Simya" adı bu kitaba çok yakışıyor. Bunun nedeni, bakır ve altında sarılık ve ağırlıktan başka bir fark yoktur ve [bakırı altına dönüştüren] bu simya ile bu dünyada zengin olmaktan başka bir amaç yoktur. Dünya hayatı birkaç gün sürer. Dünyevi zenginlik kendi başına bir hiçtir. Sığırların alışkanlıkları ile meleklerin sıfatları arasında dünyalar kadar fark vardır. Bu simyanın meyvesi sonsuz mutluluktur [ve sonsuz başarı]. Süresinin sonu yoktur [çünkü sonsuzdur ve sonsuza dek orada olacak, bir insanı ölümsüzleştirecektir]. Nimetlerinin türlerinin sonu yoktur. Hiçbir kirlilik onun saflığına ve berraklığına giremez ve müdahale edemez. Bu kitap gerçekte simyadır. Bunun dışında (yani, "*Kimiya-e-Sa'adat*" veya "Simya veya Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Değişimin Dönüştürücü Aracısı" adlı bu kitapta sunulan öğretiler ve açıklamalar), başka herhangi bir şeyi simya olarak adlandırmak alegorik olmaktan başka bir şey değildir.

Ey sevgili sevgili! Bilmelisiniz ki, bakırı ve diğer temel elementleri altına dönüştürme simyası her yaşlı kadının kulübesinde bulunmadığından, çok varlıklı kişilerin ve kralların hazinelerinde bulunur. Aynı şekilde, sonsuz mutluluğun [ve sonsuz zaferin] simyası da her yerde bulunmaz. Aksine, İlahi hazinede bulunur. Göklerdeki ve yeryüzündeki bu ilahi hazine, meleklerin ve yeryüzündeki varlıklarıdır, [gerçek] peygamberlerin arınmış kalpleridir. Kim bu simyayı Peygamberlik mahkemesi dışında herhangi bir yerde ararsa, sapıklığa düşer ve sonunda dolandırılır ve aldanır. Kişi boş fanteziden başka bir şey elde etmeyecek. Kıyamet günü kişinin fakirliği ortaya çıkacak ve tüm mahlûkat sahte (sahte) paralarını bilecek ve herkesin yanlış yönlendirilmiş aklı aklı başına gelecek [ve insanın tüm hayatı boyunca farkında olmadığı gerçeği ve gerçeği öğrenecek]. [İlahi] duyurunun çağrısını işiteceğiz:

لَّقَدْ كُنتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَٰذَا فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلْيَوْمَ حَدِيدٌ

"Kesinlikle bu konuda gaflet ve cehalet içindeydin. Üzerinizdeki perdeyi kaldırdık, bu yüzden bugün görüşünüz keskindir [daha önce sizden gizlenen şey şimdi keskin odağınızdadır]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 50, Ayet 22)

Rahman olanların Rahman'ının (yani Allah'ın) rahmet ve nimetlerinden en büyük rahmetlerinden biri, Allah'ın yarattıklarına (dünya insanlarına) bu simyanın reçetesini (malzemelerini ve yapılışını) öğretmek üzere dünyaya yüz yirmi dört bin peygamber göndermiş olmasıdır. ve onlara kalbin parasını zorluk örsüne koymalarını ve onlara kalbin katılığına ve çamuruna neden olan kötü ahlaktan kalbin ıslah yolunu, kalbi güzel ahlak ve yüce niteliklerle süslemenin yolunu öğretmek ve bunları [dünyanın] bütün insanlarına öğretmek. Bu nedenle Allah, kendi Yüceliği ve Egemenliği ile Kendisini övdü ve Peygamberleri [ve özellikle Resûlü Hz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem)] gönderme sıfatını beyan etti ve bunu yaratılışta bir lütuf olarak nitelendirdi ve şöyle buyurdu:

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾

هُوَ ٱلَّذِي بَعَثَ فِي ٱلْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا۟ مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

"Göklerde ve yerde olan her şeyi Tanrı, Kral, Kutsal, Kudretli, Bilge için yüceltir. Mektupsuzlar arasından, içlerinden bir Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem-] gönderen, onlara âyetlerini okuyan, onları arındıran, onlara Kitap ve hikmeti öğreten O'dur. Ve ondan önce, cehalet içindeydiler." (Kur'an, Bölüm 62, Ayetler 1-2)

[Arapça] "*yuzakkihim*" kelimesi ("kalplerini ve ruhlarını içsel bir arınmayla, tüm kirlilik ve çamurdan, tüm şekil ve tezahürlerinden arındırır" anlamına gelir) [yukarıdaki ayette], hayvanların nitelikleri olan ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) onları kurtardığı [veya süreç yoluyla arındırdığı] aynı kınanması gereken [doğal] özellik ve niteliklere atıfta bulunur yüce öğretileri ve ruhsal mükemmelliği aracılığıyla içsel arınma ve ruhsal dönüşüm]. [Arapça] "*Yu'allimuhumul kitâbe vel-hikmeta*" [yukarıdaki ayette "onlara Kitabı ve Hikmeti öğretir" anlamına gelir] sözleri, onları meleklerin sıfatlarının elbisesiyle süslediğini ifade eder. Ve bu simyanın (yani tam içsel ve ruhsal dönüşümün dönüştürücü aracısının) amacı ve amacı budur: Bir insan, [insan refahına zararlı olan] tüm zararlı ve gereksiz şeylerden (yani ruhun tüm içsel kusurlarından ve zararlı olumsuz eğilimlerinden) arınmalı ve arınmalıdır ve [içsel ruhsal] mükemmelliğin nitelikleriyle süslenmelidir. Simyaların en büyüğü ve en mükemmeli, kişinin yüzünü dünyadan (dünyevilik, maddiyat, bencil arzular ve tüm kınanacak, düşük ve olumsuz nitelikler) çevirmesi ve Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'e öğretildiği gibi Cenab-ı Hakk'a karşı dikkatli olması olan simyadır:

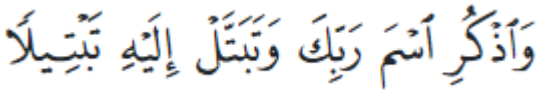

"*Vedkurusma rabbike ve tabattal ileyhi tabteelâ*"

"Ve Rabbinin ismini zikret ve kendini tam bir bağlılıkla aday." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 73, Ayet 8)

[Arapça kelime] "*Tabteela*" [yukarıdaki ayette], Cenab-ı Hakk'tan başka her şeyden ayrılmak ve kendini Cenab-ı Hakk'ın önünde tamamen teslim etmek ve Cenab-ı Hakk'ın imtiyazına teslim olmak anlamına gelir [kişi yalnızca O'na güvenerek ve tüm işlerinin tasarrufunda yalnızca O'na bakarak]. Bu, bu simyanın [sonsuz mutluluğun ve hiç bitmeyen başarının] kısa açıklamasıdır. Detayları çok uzun ve sınırsızdır. Ama onun başlığı dört şeyi bilmektir [ve] temel unsurları dört işi bilmektir ve her temel unsurun on temel ilkesi vardır.

[Bu sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı simyasının] dört başlığı şunlardır:

(1) Kendini tanımak,

(2) Tanrı'yı tanımak,

(3) Dünyanın gerçekliğini bilmek ve

(4) Ahiret gerçeğini bilmek.

Yukarıdaki dört şeyi bilmek aslında İslam'ı bilmenin (yani Allah'ın iradesine teslimiyetin) başlığıdır. Ancak İslam'ın temel unsurlarının işleri dörttür.

İki temel unsur dış benlikle ("*Zahir*") ve ikisi iç benlikle ("*Batin*") ilgilidir.

Dış benlikle ilgili iki temel unsur şunlardır:

(1) Tanrı'nın emirlerine itaat etmek. Bunlara [dış] ibadet eylemleri ("*İbada*") denir.

(2) Kişinin hareketleri ve geçim kaynakları konusunda onları göz önünde bulundurmak. Bunlara [sosyal] ilişkiler ("*Mu'amalat*") denir.

İçsel benlik ("Batin") ile ilgili iki temel unsur şunlardır:

(1) Kalbi [veya ruhu] öfke, cimrilik, kibir, gurur, kendini beğenmişlik vb. gibi tüm kötü [içsel] ahlaklardan arındırmak. Bu [kötü ve düşük iç karakter özellikleri veya] ahlak, iman yolunda "*Muhlikaat*" (nefsin negatifliği veya iç kusuru veya tahrip edici özellikleri) ve "*Akabey"* (insanların hırsızların kurbanı olduğu karanlık ve dar yerler) olarak adlandırılır.

(2) Kalbi [veya ruhu] sabır, şükran, sevgi, umut, Allah'a tevekkül vb. gibi güzel ahlakla süslemek. Bu ahlaka "*munajjiyaat*" (ruhun ona kurtuluş, mutluluk, gerçek [ebedi] mutluluk ve [sonsuz] başarı getiren olumlu özellikleri veya tüm yüce içsel karakter özellikleri) denir.

[Tanrı'ya] tapınmadan söz edilen [dört] temel unsurdan ilki on temelden oluşur. Bunlar:

(1) *Ehl-i Sünnet* inançları konusunda (yani, Hz. Muhammed'e [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] ve onun aracılığıyla Cenab-ı Hakk'a kadar uzanan, [dış yaşamları, iç inancı ve maneviyatı yürütmenin] her düzeyinde kesintisiz bir aktarım zincirine ve sertifikalı ilme dayanan otantik geleneksel metodolojide olanlar),

(2) İlim arama konusunda,

(3) Temizlik (veya dış saflık) konusunda,

(4) Dua konusunda,

(5) Zekât (veya zorunlu fakir veya sadaka konusunda),

(6) Oruç konusunda,

(7) Hac (*veya* Allah'ın ve O'nun yeryüzündeki rahmetinin sembolü olan Mekke'deki *Kâbe'ye* hac ziyareti) konusunda,

(8) Kur'an-ı Kerim'in okunması konusunda,

(9) Allah'ı anma, yakarış ve yakarışlar konusunda ve

(10) Ayinlerin düzenlenmesi konusunda [kişinin hem maddi hem de manevi tüm ihtiyaçları için Tanrı'ya dua etmek için].

[Tüm insanlarla] karşılıklı ilişkilerle ilgili ikinci temel unsurun da on temeli [veya ilkesi] vardır:

(1) Yemek yeme adabı,

(2) Evlilik adabı,

(3) Ticaret ve meslek adabı,

(4) Helal olanı aramanın [ve haram olmaktan kaçınmanın] davranışları,

(5) Arkadaşlık adabı,

(6) İnziva adabı,

(7) Yolculuk ve seyahat adabı,

(8) Resital adabı ("*Sama'"* veya Tanrı'ya duyulan sevgi ve özlemle ilgili adanmışlık resitali) ve [bunun sonucunda ortaya çıkan manevi] vecd,

(9) İyiliği emretme ve kötülüğü yasaklama adabı ve

(10) Yönetenler ve yönetilenler için görgü kuralları.

"Muhlikaat*" (veya ruhun yıkıcı kötülükleri)* ile ilgili üçüncü temel unsurun da on temeli [veya ilkesi] vardır:

(1) [İçsel] öz disiplin adabı [ve alt benliğin temel arzularını dizginlemek için manevi egzersizler ("*Nefs*")],

(2) Yiyecek ve cinsel zevklere aşırı düşkünlüğün tedavi yolları,

(3) Aşırı konuşmayı ve dilin kötülüklerini tedavi etme adabı,

(4) Öfke, kibir ve sahte saygıyı tedavi etme biçimleri,

(5) Dünya sevgisini tedavi etme biçimleri,

(6) Mal [ve servet] sevgisini tedavi etme biçimleri,

(7) Gösteriş ve saygınlığı iyileştirme biçimleri (kendini yüceltme ve kendini yüceltme),

(8) Gösteriş ve ikiyüzlülüğü tedavi etme adabı,

(9) Kibir ve kendini beğenmişliğin tedavi edilme biçimleri ve

(10) Gurur ve gafletin tedavi edilebi.

"Munjiyaat*" (veya ruhun ona kurtuluş ve mutluluk getiren asil içsel nitelikleri)* ile ilgili dördüncü temel unsurun da on temeli [veya ilkesi] vardır:

(1) [Kişinin işlediği yanlışlardan Allah'a tövbe etmesi ve Allah'tan bağışlanma dilemesi],

(2) [Zorluklara karşı] sabır ve [Tanrı'nın nimetleri ve nimetleri için] şükr,

(3) [Allah'tan] korkmak ve [Allah'tan] ümit etmek,

(4) Yoksulluk [veya Tanrı'nın önünde mutlak muhtaçlık durumu] ve çilecilik,

(5) [İyi] Niyet, samimiyet ve doğruluk,

(6) Adanmışlık ve kendi kendine hesap verebilirlik,

(7) [Manevi] Tefekkür (veya "*Murakabe*" veya Allah'ın kişinin kalbine bakışını tefekkür etme, kendini yansıtma ve eleştirel öz değerlendirme),

(8) Tanrı'nın birliği [veya birliği] ve Tanrı'ya güven,

(9) Tanrı sevgisi ve

(10) Ölüm ve onun hatırlanması (ya da olayları doğru bir perspektife oturtmak için kişinin kendi kaçınılmaz ölümlülüğünü ve dünyevi varlığının sonunu düşünmesi).

Bu, "Kimiya-e-Sa'adat" veya "Simya veya Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Değişimin Dönüştürücü Temsilcisi" *kitabının temel unsurlarının ve temellerinin listesidir*. Dört başlığı ve kırk ilkeyi net bir şekilde açıklayacağız ve bu kitabın kolayca anlaşılır hale gelmesi için kalemimizi zor ifadelere ve karmaşıklıklara düşkün olmaktan alıkoyacağız. Çünkü araştırma yapmak veya karmaşıklıkların derinliklerine inmek isteyen herkes, "*İhya al-'Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi", "*Cevahir el-Kur'an*" veya "Kur'an'ın Mücevherleri" gibi Arapça kitaplarımıza veya bu disiplinle ilgili diğer derlemelere başvurmalı ve incelemelidir. Bu kitabın amacı, [bu sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer simyasını] halka açıklamaktır.

Gazali daha sonra bu simyanın dört başlığının (veya gerekliliklerinin) ve kırk ilkesinin veya sonsuz mutluluğun ve sonsuz zaferin dönüştürücü aracısının muhteşem bir açıklamasını sunmaya devam ediyor. Ebedi mutluluğun simyasının aynı kırk ilkesinin ayrıntılı bir açıklaması, Gazali tarafından dört ciltlik bilgelik özeti "*İhya al-Uloom ad-Deen*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nda muazzam ayrıntılarla sunulmaktadır. Gazali, "*Kimiya-e-Sa'adat*" veya "Simya veya Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Değişimin Dönüştürücü Ajanı" adlı kitabının yukarıdaki tanıtımından sonra, simyanın veya sonsuz mutluluğun dönüştürücü ajanının dört gereksiniminin ayrıntılarını verir. Gazali, ebedi saadete ve sonsuz başarıya ulaşmanın ilk unvanını veya şartını, yani "Kendi Nefsini Bilmek"i açıklarken şöyle yazıyor [2]:

Kendini Tanımak

Sevgili sevgili! Dikkat edin ki, kişinin kendini tanıması, Tanrı'yı gerçekleştirmenin anahtarıdır. Bu nedenle O'nun tarafından şu hüküm verilmiştir:

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

"Kendi nefsini tanıyan, Rabbini tanımıştır".

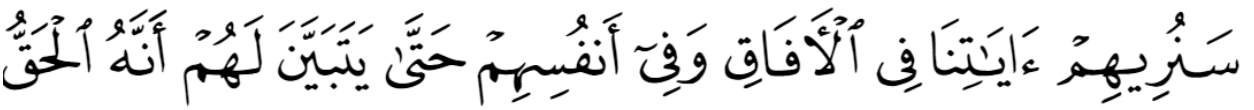

"Onlara âyetlerimizi kâinatın en ücra köşelerinde ve kendi nefislerinde (nefislerinde) göstereceğiz ki, bunun hak olduğu onlara açıkça tecelli edinceye kadar." (Kur'an, Bölüm 41, Ayet 53).

Sevgili sevgili! Bu dünyada hiçbir şey size kendi 'nefsinizden' (nefsinizden) daha yakın değildir. Bu nedenle, kendi varlığınızın, yani kendinizin farkında olmaya çalışmasaydınız, başka neyi boşuna aramaya çalışırdınız? Eğer 'kendimizi hesaba katar ve tanırız' diye düşünüyorsanız, o zaman kesinlikle yanılıyorsunuz, çünkü böyle bir bilginin herhangi bir faydası olamaz. Hiçbir koşulda Gnosis'in ("*Ma'rifa*"), insanın Yüce Rab'bin ve evrenin Efendisi'nin (yani Tanrı'nın) idrakine yönelik girişiminin anahtarı olamaz. Çünkü hayvanlar bile kendilerini böyle bilirler. Onlar da vücutlarının başları, ağızları, elleri, ayakları ve etleri gibi görünen kısımlarını seçebilirler, oysa siz diğer benliğinizi acıktığınızda yemeğinizi yediğiniz, kızdığınız biriyle kavga ettiğiniz ve nefsi arzuların dürtüsü sizi yendiği zaman bildiğiniz ölçüde bilirsiniz. evliliğe girersiniz. Dolayısıyla, sizinle bu hayvanlar arasındaki fark nedir? Aslında bilmeniz gereken şey, ne olduğunuz, nereden geldiğiniz ve nereye gideceğinizdir. Buraya gelmenizin sebebi nedir? Rab tarafından hangi amaçla yaratıldınız? Kısacası sizin için iyi olan ve sizin için kötü olan nedir?

Kuşlar ve hayvanlar bile şeytanın bazı özelliklerinin yanı sıra sizin sahip olduğunuz niteliklere de sahiptir. Yine de, karakterinizin sizin ve meleklerin eşit olduğu özellikleri var. O halde geçici ve kalıcı özellikleriniz nelerdir? Doğuşunuz, özünüz nedir? Dolayısıyla, kendinizle ilgili bu hayati 'temelleri' kavramadığınız sürece, kutsanmış statüsüne ulaşamazsınız.

Bu niteliklerin her birinin, onu besleyen, sürdürmesini sağlayan ve büyümesini destekleyen, iyiliğin ve övgüye değer davranışın teşvik edilmesiyle sonuçlanan kendine özgü bir 'yiyeceği' vardır. Hayvanların iyileştirilmesi, gözlemleneceği gibi, yemekte, içmekte, sağlıklı ve güçlü olmakta yatmaktadır. Bu nedenle, eğer siz de bir hayvansanız, o zaman her gün onların yollarını takip etmeli, karnınızı ağzına kadar doldurmalı ve cinsel arzularınızı sonuna kadar yerine getirmelisiniz.

Saldırı ve öldürme, orman hayvanlarının temel özellikleridir. Doğal olarak bunu yapmaları gerekir, oysa kötülük, sonuçları, kötü işler ve ihanet şeytanın işaretleri ve sembolleridir. Yani siz de bu şeytanlardan biri olduğunuzu düşünüyorsanız onların izinden giderek kalbinizi memnun etmelisiniz. Öte yandan, hayvanlardan ve hayvanlardan farklı olarak, Tanrı'nın ihtişamını aramak, meleklerin ruhlarının gıdasıdır. Ve eğer meleklerden iseniz, onlar gibi Tanrı'nın yüceliğini görmeye çalışmalısınız ki, ahlaksız şehvetli zevklerden ve hemcinslerinize karşı kibirli öfkeden kurtulun.

O halde gerçeği kendi içinizde aramak için ruhu içinize kazıyın. Bunu öyle bir adanmışlıkla yapın ki, Tanrı'nın siz, hayvanlar, yırtıcı kuşlar ve hayvanlar arasında yarattığı tek tip niteliklerin, sizin de canavar ve gaddar olmanız için değil, ortak iyilik için olduğunu anlayasınız. Hayvanlar, kuşlar ve hayvanlar size hizmet etmek için yaratılmıştır.

Allah'ı bilenler ve bilenler, bu 'Allah yolunda ve Allah'ın huzurunda olma' statüsünü '*Cenib-i İlahiye' olarak adlandırmışlardır*. İnsanlar (yani sıradan halk) buraya Cennet diyor. Bu nedenle, O'nun Gnosis'ine ("Ma'rifa") ulaşabilmeniz için Tanrı tarafından size aşılanan büyük, erdemli içsel değere tam olarak canlı olmak sizin görevinizdir. Gerçekten de kişi, 'Din'in (Tanrı'ya Giden Yol) değerini bilmesine rağmen ondan uzak duran en talihsiz kişidir.

Sevgili sevgili! Eğer içtenlikle iç benliğinizi kavramak istiyorsanız, bilin ki Allah sizi iki şeyden yaratmıştır: dış yapı, gözle görülebilen beden ve '*Nefs*', '*Kalb*' (kalp) veya '*Ruh*' (ruh) adı verilen iç benlik. Bununla birlikte, '*Batin*'in (içsel varlığın) gözünden, yani diğer görünür, açık olmayan benlik tarafından görülebilirler. Bu gerçek, asıl meseledir, dokunulmaz temeldir, varoluşun temel anlamıdır. Diğer her şey ona (yani kalbe) boyun eğer. Bu nedenle, kalbimizi açıkça söylemekten bahsettiğimizde, gerçekten gerçeği kastediyoruz. Bazen buna 'Ruh' ("*Ruh*") denir. Bazen buna '*Nefs*' denir. '*Kalb*', yani kalp, insan vücudunun sol tarafında yer alan, hayvanların ve hatta ölülerin bile sahip olduğu et parçası anlamına gelmez. Bu '*Kalb*', yani kalp, insanlık için gerçek inkar edilemez gerçektir. Bu, açık olmasına rağmen insan gözüyle incelenemeyen eşsiz, gerçek ve asal gerçektir. 'Şehadet' denilen [görünen veya görünen] âlemle ilgilidir. Yüce bir alandır. İyilik tüm ihtişamıyla ondan ortaya çıkıyor!

Bu et yığını, kalp, bedenin şövalye binicisidir. Vücudun geri kalanı birlikleridir veya emirlerine itaatkardır. Kalp, bu gücün kralı ve komutanıdır. Onun temel görevi, Allah'ın "*Ma'rifa*"sına veya Gnosis'ine ulaşmak, O'nun insan kalbine bu yönde bahşettiği doğuştan gelen özelliklerden dolayı O'nun yüce ihsanını algılamak ve kazanmaktır. O'nun sevgisinde zonkluyor. Her zaman yüksek sesle O'na övgüler yağdırarak, yalnızca O'na tapınılmaya layık olduğunu söyler. Sadece O, sürekli tonlamadır, halkına merhamet etme veya ceza verme gücüne sahiptir. İntikam ve ödül sadece O'nun ayrıcalığıdır, yalnızca O kutsayabilir veya yasaklayabilir. Bu nedenle, Tanrı'nın "*Ma'rifa*"sına veya Gnosis'ine sahip olmak için tüm kalbimizle çabalamak bu hedefin anahtarıdır.

Ey sevgili sevgili! Benliğiniz mükemmel bir paha biçilmez mücevher olduğu için onu değerlendirmeniz gerektiğini anlamalısınız. Melek akrabalığı vardır. En yüksek zirve onun cennetidir. Tanrı'nın nihai yüce amacına giden yolda asil bir yolcudur. Yaşam boyunca bu kısa yolculukta, ticarette, tarımda ve diğer mesleklerde kalırken, her zaman [nihai ve nihai varış noktasına doğru] ilerler.

Sevgili dostum! Anlayın ki, kendi içinize bir göz atmadığınız sürece, kalp hakkındaki gerçeği ("*Kalb*") kavrayamayacaksınız. Kalbi kavradıktan sonra, ordusunu, yani yenilmez gücünü aramalısınız. Sonra "*Ma'rifa*" (veya Tanrı'nın Gnosis'i) ile "*Sa'adah*" (sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı) arasındaki bağlantıyı tanımaya çalışın. Kalbin ihtişamı, ahşap bir çerçeve gibi olan yüzeysel bedenle karşılaştırıldığında, sadece hareketsiz bir altyapı olarak inkar edilemez. Bu hiçbir şey. Ölüler gibidir. "*Kalb*", yani kalp ile ruhun ("Ruh") doğruluğunu kastediyoruz. Ruh olmadan beden ölü ve kadavradır. Kişi bir süreliğine gözlerini kapatır ve bir zamanlar tamamen görülebilen fiziksel varlığına dair tüm düşünceleri uzaklaştırırsa ve benliğini, ruhunu aramaya kendini kaptırırsa, arayışını bulacaktır. Gerçekten de, yapmaya değer gerçek arayış kalp arayışıdır. Aynı zamanda ahiretlerden birini de müjdeleyecektir. Aksi yönde ne olursa olsun, kişi aynı anda kalbin içkinliğini de idrak edecektir.

'Kalp' nedir? Kalbin özellikleri nelerdir? İlahi Kanun onun akademik tartışmasına izin vermez. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ashabı bu konuyu açmamışlar ve bunun üzerine Allah tarafından Kuran'da şu ayetler tebliğ edilmiştir:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"Ve sana ruhu soruyorlar. De ki, nefis Rabbimin emridir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 17 [İsrailoğulları], Ayet 85)

أَلَا لَهُ ٱلْخَلْقُ وَٱلْأَمْرُ ۗ

"İşte, yaratılış ('*Halk*') ve emir (Amr) O'nundur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 54)

"Halk" *aleminde*, yaratılış ve "*Amr*"ın yaratılışı aleminde, tören birbirinden tamamen farklıdır. "*Khalq*" (yaratılış), boyutsal ölçüm unsurları, miktar ve kütle yakındır. Sözlükte "*Khalq*" (veya yaratılış) anlamı tahmin anlamına gelir. Ancak insan kalbi bölünmeyi kabul etmediği için bu teste tabi tutulamaz. Eğer kalp bölünebilir olsaydı, öncül iyi durumda olabilirdi, bu sayede bir seferde ya bir bilge ya da bir konuda tam bir acemi olabilirdi. Dolayısıyla bir kişinin aynı anda hem "*Alim*" hem de "*Cahil*" (cahil) olması düşünülemez. Antitezde, ruh ("*Ruh*") Tanrı tarafından yaratılmış olsa da, aynı şekilde tamamen bölünemez ve kütlenin kodu, ölçüm veya nicelik ile herhangi bir ilişkisi yoktur. "*Amr*" (emir), Tanrı'nın açık ve en önemli İradesidir.

Ayrıca ruhu uzak, uzak ve kadim bir şey olarak görenlerin hepsi yanılıyor. Sınırlandırılmış olan açıklık nasıl sınırlamaya ve otoriteye tabi olamaz? Ruh gerçekten gerçek ve ağır basan bir ruh olduğunda, fiziksel çerçeve, beden ruhu nasıl geçersiz kılabilir? Bu nedenle, ruh nasıl "*Ard*" veya açıklık olabilir?

Benzer şekilde, ruhu beden olarak adlandıranlar da kendileriyle çelişiyor ve bu nedenle aldanıyorlar. Elbette beden parçalara ayrılabilir ama daha önce de belirtildiği gibi bölünemez olan ruh parçalanamaz. Konuyla ilgili daha ince bir noktaya değinecek olursak, hayvanlardaki ruhun son kaygılarında dağılması gerekiyor ama kalp dediğimiz gerçek ruh, Tanrı'nın Gnosis'inin büyük mekanıdır ("*Ma'rifa*") ama hayvanlar bu [ikinci ruhtan] yoksundur. Ruh ne fiziksel beden ne de açıklıktır, ancak değerlendirilmesi zor olan, açılmasına veya güçlendirilmesine izin verilmeyen saf bir melek mücevheridir. Kişi ancak öngörülen parametreler dahilinde bu konuda adil bir bilgiye sahip olabilir:

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُوا۟ فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا ۚ

"Kim bizim için (yollarımızda) çabalarsa, onları mutlaka kendi yollarımıza ileteceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 29, Ayet 69)

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ

"Rabbinin ordularını O'ndan başkası bilemez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 74, Ayet 31)

Yukarıdaki Kur'an ayetleri, kalbin ahiret için özel olarak tahsis edildiğini açıkça göstermektedir. Tanrı'nın nimetlerine duyulan özlem onun amacıdır. Bu nimetler Tanrı'nın Gnosis'ine bağlıdır. Kişi, ürününden bir şeyin yazarı veya üreticisi hakkında fikir edinir. İnsanoğlunun ayırt edici duyuları, kişinin onları, değerlerini yargılamasına yardımcı olur. Bununla birlikte, yüce Yaratıcı'nın her biri kendi gücünde ustaca ve benzersiz olan dünya harikalarına ilişkin eserleri, mükemmel çekicilikleri nedeniyle ancak insandaki dışsal ve içsel ayırt etme yeteneğinin zekası aracılığıyla takdir edilebilir ve hayranlık duyulabilir. Algı ve nüfuz etme gibi görünürdeki nitelikler esas olarak bedensel işlevlerdir, ancak kalbin asıl amacı, yüzeysel olarak elde edilemeyen "*Ma'rifa*" veya Tanrı'nın Gnosis'idir. Bedenin duyusal yetenekleri bu nedenle ilmiktir (yani "hayvan ruhu"), oysa beden hem ilmik hem de binicinin (yani gerçek ruh veya "insan ruhu") koruyucusu ve taşıyıcısıdır. Dolayısıyla birleştirici çerçeve (yani beden), su, kil ve ısıdan oluşan kalp için bir ön koşuldur. Bu nedenle, o kadar güçlü değil. İç ("*Batin*") ve dış ("*Zahir*") varlığında gerekli gıdanın kıtlığı, iç ve dış istekler, insandaki temel evrimsel bileşenler olan ateş ve su gibi canavar gibi elementler nedeniyle ölüm tehlikesine ciddi şekilde maruz kalır. Bu nedenle, doğal olarak yiyecek yiyecek ve içecek su ister. Hiç şüphe yok ki, bu iki gücün bir yandan [insan yaşamını ve refahını tehdit eden] fiziksel düşmanlarla, diğer yandan açgözlülük ve öfkeyle (bu ve diğer içsel ahlaksızlıklar ruhun yaşamını ve refahını tehdit ettiği için) savaşma ihtiyacını başından beri hissetmiştir. Bunlar içsel güçlerdir. Bu nedenle, önce ruhun özü, sonra orduları ve ardından içsel olanın bu kötü güçlerine karşı "mücadele" (yani Tanrı yolunda manevi çaba) gelir. Bu nedenle, önce ruhun özü [sadece insan bedensel organlarının ve duyularının yaşamına katkıda bulunan "hayvan ruhu"nun aksine "insan ruhu" olarak da bilinir], sonra orduları veya güçleri ve ardından bu kötü iç güçlere (yani kötülüklere ve olumsuz eğilimlere) karşı "mücadele" veya çabalama gelir.

Görünmeyeni görmek ve hem bedenin hem de iç benliğin görünmeyen bir düşmanının peşine düşmek mümkün olmadığından, bedenin bu duyu organlarına ve içsel duyarlılıklara duyulan ihtiyaç gerekli hale gelmiştir. [İnsan duyuları] Görme, koklama, tatma, dokunma ve duyma vücudun temel duyu organlarıdır. Her biri tekil bir görevi yerine getirir. Bunlardan herhangi biri ters giderse, bu durum dünya ve dünya hayatı, ahiret işleri sekteye uğrar. İç ve dış [insan yetilerinin] bu güçleri kalbin kontrolü altındadır. Allah, insan bedenine iyi baksınlar diye, yüce zevkine göre onları kalbe

boyun eğdirmiştir. Bu, kalbin mükâfatını alması, avını alması, [Gnosis'in İlahi lütfuyla] kutsanması ve bunun sonucunda ahiret için pazarlığını gerçekleştirmesi içindir. İyiliğin bu güçleri, meleklerin yaptığı gibi, belirgin bir bağlılıkla hizmet ederler ve Tanrı'ya derin bir zevkle itaat etmekten derin bir gurur duyarlar. Asla O'nun isteklerine aykırı hareket etmezler. Kalple ilgili detaylar oldukça uzundur.

Sevgili sevgili! Bir örnek vermek gerekirse, beden bir şehir gibidir, eller ve ayaklar bu şehirdeki işçiler gibidir. Arzu, onun ana hareket ettiricisidir (yani kışkırtıcıdır). Öfke şehrin polis şefi gibidir. Kalp onun kralıdır ve akıl Başbakanıdır. Kralın hükümeti yönetmek için hepsine ihtiyacı var ama güçlü bir motive edici güç olan şehvet kötü ve kışkırtıcı. Öte yandan, bilge Başbakan gibi olan akıl, hükümetin fonlarının kötüye kullanılmaması veya gasp edilmemesi için buna her zaman karşı çıkar. Polis şefi gibi olan öfke her zaman dengesiz, gerici ve sınırlarını aşıyor. Bu şartlar altında, her şeyin üzerinde olan kral, her şeyi sıkı bir şekilde değerlendirir, Başbakanına (yani aklına) danışır ve işlerin kontrolden çıkmasına izin vermez. Arzu ve öfkenin [sınırlar içinde] kendi rollerini oynadığını ve kötülüğü tomurcuk halinde durdurmanın kralın birincil görevi haline geldiğini açıkça gösterir. Kalbin pozisyonu budur.

Bedeni korumak için Cenab-ı Hak tarafından yiyecek ve su sağlanmıştır. Bu nedenle, onlar bedenin hizmetkarlarıdır. Beden ise duyuların, yani duyumların bu ayırt edici ajanlarının yükünü taşımak ve taşımak için yaratılmıştır, dolayısıyla bedenin hizmetkarları olarak hareket ederler. Bu duyular veya duyusal yetenekler, Tanrı'nın şaşırtıcı, hayranlık uyandıran yarattıklarının ayırt edilmesi ve gerçek takdiri için gerçekleri öğrenme ve özümseme aklının bekçileridir. Aklın, kendi adına, onların meşale taşıyan, parlayan yol bulucusu olarak hareket etmesi amaçlanmıştır - insanoğlunun İlahi Güzelliğin eşsiz ihtişamının - Tanrı'nın bu evrende hiçlikten evrimleştirdiği ve tasarladığı şeyde mükemmel Güzelliğinin - tadını mutlulukla çıkarmasını sağlayan rehber. Yani eğer bu (yani İlahi Güzelliğe şahit olmak) "kalbin cenneti" ise, akıl (veya "*Aql*") onun hizmetkarıdır. İnsanın kalbi bu şekilde büyülenip O'nun yüceliğiyle büyülendiği anda, Allah'ın mübarek kulu olur. Bu, aşağıdaki kutsal ayette [Kuran'dan] tasvir edilmiştir:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ben (yani Allah) *Cinleri* (yeryüzünde bulunan doğaüstü görünmez yaratıklar) ve insanları sadece Bana ibadet etsinler diye yarattım." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 51, Ayet 56)

Tanrı insana hüküm sürmesi için kalbi ve krallığını verdi. Kişiye ordu sağladı - bunu yapacak güç, aynı zamanda ihtişamın daha yüksek alemlerine yükselmek için ata binecek araç. Bu nedenle, eğer bir kimse bu yüce makamın yüce lütfuna uygun yaşamak istiyorsa ve Cenab-ı Hakk'a verdiği sözü yerine getirmek, O'na alçakgönüllü bir kul gibi itaat etmek istiyorsa, O'na kalbiyle ve ruhuyla ibadet etmeli ve bu amaçla emredilen yoldan geçmelidir. Bu koşullar altında kişi kralın tahtına oturmalı ve Tanrı'nın huzurunda olmayı nihai amacı haline getirmelidir. Kişi kalbinin sesini dinlemeli, iyilik yapmalı ve ahireti gerçek bir ebedi mesken olarak görmelidir. Bu nedenle, kişi bu dünyayı geçici, yaşam yolculuğu için, Tanrı ile son buluşma için geçici bir geçiş olarak ele almalıdır. Bedeni binek bineği, elleri ve ayakları hizmetçiler, aklı Başbakan ve dünyevi işlerin gözetmeni olarak görmek gerekir. Kişi öfkeyi katı yargıç olarak kabul etmeli ve Tanrı'nın bahşettiği beş duyusunu istihbarat ajanları olarak kullanmalıdır. Aynı şekilde kişi, bu şekilde elde edilen kanıtları elemek ve yoluna çıkan tüm kötü tuzaklardan ve tehlikelerden kendini korumak için aklını kullanmalıdır. Akıl olan Başbakan da benzer şekilde kendi alanı içinde her şeyin yolunda olduğunu ve kuvvetlerinin, ordusunun ona karşı isyan etmediğini denetlemekle yükümlü kılınmalıdır. Böyle bir plan yapmalıdır ki, kişinin sorumluluğu bir barış cenneti olarak kalsın. Bu, kişinin Tanrı'dan mutlu bir lütuf ve zengin ödülleri hak etmesini sağlar. Öyle ki, kişi yakında O'nun müminlere vaat ettiği başarı tacını giyecektir. Aksi takdirde her şeyini kaybedenler arasında biri sayılacaktır. Böyle sefil bir insan göreve alınacak ve intikam kişinin kaderi olacaktır.

Sonuç olarak, her insanın içsel varlığın, ruhun güçleriyle doğrudan bağlantısı olduğu sonucuna varılmalıdır. Bu amaçla, kişiye özel nitelikler ve özellikler bahşedilmiştir. Kötü nitelikler ve özellikler insanı mahvederken, iyi olanlar kişiyi talihlilerin yüksek mevkilerine yükseltir. Çok çeşitli olmasına rağmen, bu eğilimlerden (veya içsel niteliklerden) dördü insandaki temel kategoriler olarak ele alınabilir:

1) [Vahşi vahşi] hayvanların özellikleri,

2) Meleksel nitelikler,

3) Şeytani ahlaksızlıklar,

4) Hayvanların özellikleri.

Örneğin, insanın açgözlülüğü kişiyi kutsal olmayan dürtülere maruz bırakırken, yeme, içme ve hayvanların da sahip olduğu doğal cinsel içgüdülerin yerine getirilmesine başvurma gibi normal dürtüler her ikisinde de ortak kalır (yani insanlar ve hayvanlar

arasında). Öte yandan, insanın düşmanına saldırmak ve fiziksel kargaşayla onu parçalamak gibi [vahşi] canavar benzeri nitelikleri, kontrol edilemeyen bir öfke tarafından uyarılır ve bu da ciddi münakaşalara, küçük kavgalara ve tahammül edemeyenlere iftira ve tacize yol açar.

Buna karşılık, insandaki akıl, bilgelik, kişiyi, Tanrı'yı memnun etmek için iyiyi yapmak ve kötüyü önlemek amacıyla yüksek meleksel işler yapmaya teşvik eder. Böyle bir kişi, insanların eğitimini (farkındalığını ve aydınlanmasını) teşvik eder, onlara birçok yönden yardımcı olur ve genellikle kişinin hemcinsleri için bir hizmet meleğidir. Kişi İlahi gerçeği takdir eder ve cehaleti ve kötü davranışı [herhangi birine karşı, yanlış ve] istenmeyen bir şey olarak görür.

Bu nedenle, karakterin bu özel eğilimleri, genel olarak alçakça tazı benzeri eğilimler, domuz benzeri yollar, Şeytani ahlaksızlıklar ve melek alışkanlıkları ile sembolize edilebilir. Örneğin köpeği görmek çirkin değildir, ancak alışkanlık gereği asi olmaya eğilimlidir. Öyle ki, zaman zaman kendi türüne havlamaya başlar. Aynı şekilde domuz, yaratıkların en çirkini değildir, ancak kirli ve kirli şeylere olan gizli çılgınlığı nedeniyle genellikle tiksinilir. Domuz kelimesinin kendisi ağır bir kelime ve lanetlidir. Şeytan ve köpek benzer şekilde konumlanmıştır. İnsanda da bu özellikler vardır. "Şeytani nitelikler" ile kastedilen budur. Bunun zıttı "meleksi nitelikler"dir. Bu terimler sırasıyla Şeytani olmak veya melek gibi olmak anlamına gelir.

Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her insanda fiilen bir şeytan vardır. Ben de ona karşı bağışık değilim ama Rahman olan Allah beni onun üzerine bindirdi ve ona üstün geldi. O (yani şeytan) [bana karşı] çaresizdir."

Aynı şekilde, insan da şehvet ve ahlaksızlık domuzunu, katliam ve vahşi çileden çıkmayı denemek ve üstesinden gelmek için emir ve yükümlülük altındadır. Bu nedenle insan, kötü ve kötü olan her şeye karşı koymalıdır. Kuşkusuz bunu yapan kişi, Allah tarafından bu olağanüstü davranışlardan dolayı tahakkuk eden bu tür ödüllerle onurlandırılacaktır. Aynı şekilde, kötü karakterin çirkin alışkanlıkları da kişiyi talihsizliğe ve Allah tarafından [hak edilmiş] cezaya götürecektir.

Böyle bir kişinin durumu görselleştirilebilir. Kişi kendini köpeğin, domuzun ya da Şeytan'ın önünde elleri kelepçeli halde dururken bulurdu. Bir mümin, bir bir teslim edilmesi durumunda, ona uygulanacak muamelenin açık olması mantıklıdır. Ve eğer bir melek domuza, küratöre veya şeytana teslim edilirse, onun durumu müminin kinden daha kötü olur. İnsan, dünyevi gazap özelliğiyle lanetlenen insan, kendisini korkunç bir tazı veya kurt şeklinde bulacak ve şehvetlere kapılan kişi, kıyamet gününde kendini domuz suretinde görecektir. Bir kişinin rüyada benzer şekilde kurt görmesi, o kişinin zorba olduğu anlamına gelir. Domuz söz konusu olduğunda, kişinin kirli ve aşağılanmış olduğu sonucuna varılabilir. Bir kişi onlardan ve benzerlerinden ne kadar uzaklaşırsa, kişinin genel tavrı ve içsel benliği, kişinin nasıl davrandığına o kadar uygun olacaktır.

Artık içsel benliğin emir vericilerini bildiğimize göre, gözlerinizi içsel benliğinize çevirin ve hangisinin sizi en çok etkilediğini ve nerede bulunduğunuzu kendiniz değerlendirmeye çalışın. Eylemlerinizin ve eylemlerinizin sizde sizi yapacak veya bozacak karşılık gelen bir karakter özelliği yaratacağına dikkat edin. Gerçekten de iyiden iyiden başka bir şey çıkmaz. Aynı şekilde, arzu domuzuna itaat ederseniz, küfür, utanmazlık, açgözlülük,, ve başkalarının kötülüğüne sevinme gibi benzer alışkanlıklara sahip olacaksınız. Bununla birlikte, domuzu [içsel benliğinizdeki nitelikler gibi] bastırmayı ve ondan daha iyi olmayı başarırsanız, memnuniyet, lütuf, bilgelik, dindarlık ve özveri vb. niteliklerle taçlandırılacaksınız.

Dehşet ve dehşet tazısı tarafından ele geçirilirseniz, o zaman sizde gelişecek olan zarar verici [içsel] özellikler, aceleci olmak ve sonuçlarına aldırış etmemek, kirlilik, övünme, kibir, hatalarınızı ahlaksızca sergilemek, başkalarıyla alay etmek ve işkence etmek, başkalarıyla kavga ve münakaşa almak olacaktır. Bununla birlikte, bu yıkım köpeğine galip gelirseniz, sabır, nezaket, bağışlama, istikrar, cesaret, huzur ve azizlik (içsel saflık) gibi ek nitelikleri kazanacaksınız.

Aynı şekilde, asıl görevi kurtlara ve domuzlara yardım ve yataklık etmek, hain planlarıyla insanları saptırmak, sorun çıkarmaya, sahtekârlığa ve zinaya başvurmak vb. olan şeytana itaat ederseniz, bu şeytani nitelikleri ondan miras alırsınız. Ama onun hilelerine kapılmayarak onu yenebilirseniz ve akıl ve iyilik güçlerinizi güçlendirmeye devam ederseniz, bilgeliğe, Gnosis'e ("*Ma'rifa*"), bilgiye, derin bilgeliğe, yeteneğe ve güzel bir iç karaktere ve dış tavra ("*Hüsnü'l-Kulk*" veya "*Hüsnü'l-İhlak")* erişirsiniz"). Bu asil özellikler sizin daimi yoldaşlarınız ve rehberleriniz olacaktır. Sonsuza dek sizinle ilgili güzel anıların gerçek temeli ile iyi talihinizin tohumlarını ekecekler.

Buna karşılık, kötü işlere günah veya ahlaksızlık denir. Onların zıt ayrımında, salih amellere "*İbade"* veya Allah'a ibadet denir. Kalp, parlak görünümlü bir cam veya cilalı bir ayna gibidir. Kötü yollar bulutlar ve karanlık gibidir. Kötü karakter, kalbin aynasını kirletir ve karartır. Böyle bir karaktere sahip bir kişi, Tanrı'nın Varlığının veya Tanrı'ya tanıklık etmenin iyi huylu nimetlerine asla sahip olamaz. Kişi, O'nun lütfunun yüce görüşünün kutsaması ile kutsanamaz. Şüphesiz yüce bir karakter bütünlüğü nur gibidir ("*Nur*"). Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا

"Kötülükten sonra iyilik yapmalı ki, kötülüğün etkisini gidersin".

Yani kişi, kötü bir amelin hemen ardından [cehaletten, gafletten veya yanlış bir etki altında ne yaptığının farkında olmadan yapılan] bir iyilik yapmalıdır. Sadece kötülükten arınmış olarak gelecek olan kutsanacaktır. Kıyamet günü insanın kalbi ya aydınlık ya da karanlık olacaktır. Sadece yüzü parlayan (kalbin iç güzelliğini temsil eden) kutsanacaktır:

إِلَّا مَنْ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

"Allah'a sağlam bir yürekle gelen müstesna." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 26, Ayet 89)

Yaratılışın başlangıcından itibaren insanın kalbi, yarı saydam kalbinin yapıldığı çelik gibi katıdır. Güvenli bir şekilde korunması ve lekelenmesine izin verilmemesi koşuluyla tüm evreni içinde görebilirsiniz. Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ

"Hayır, gerçekten de kazandıkları şey kalplerinde paslanmaya neden oldu". (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 83, Ayet 14)

Sevgili sevgili! Diyebilirsiniz ki, insan aynı zamanda hayvanların, şeytanların ve hayvanların özelliklerine ve özelliklerine de sahip olduğuna göre, nasıl oluyor da melek benzeri nitelikler kişinin varlığı iken diğer şeyler geçicidir? İnsanın meleklerin karakterine sahip olmak için yaratıldığı ve gerçekte başka şeylerle hiçbir ilgisi olmadığı

nasıl anlaşılabilir? Cevap, insanın "*Aşreül Mahlukat*" veya Allah'ın yarattıklarının en üstünü olarak yaratıldığı reddedilemez gerçeğinde yatmaktadır. Böylece kişi hayvanlardan ve hayvanlardan üstündür. Hiç şüphe yok ki, Allah'ın her şeye bahşettiği itibar, O'nun ona olan nezaketinin doruk noktasıdır. Örneğin, eşek sadece ağırlık taşıdığı için at eşekten üstündür, oysa bir at, şövalye binicisinin mükemmel komutasına karşı savaşta cesurca dörtnala koşar, ancak kendi gücünde at da eşeğin yaptığı gibi ağırlık taşıyabilir. Bu nedenle, aralarında belirgin bir fark vardır. At bu niteliklere ve daha zarif bir duruşa sahip olmasaydı, boyu da tüm niyet ve amaçlara göre eşeğinkine indirgenirdi.

Benzer şekilde, bazı insanlar yemeleri, içmeleri ve cinsel zevkler için dürtülerini tatmin etmeleri için yaratıldıklarını düşünürler. Bu tür insanlar tüm hayatlarını bu tür talihsiz arayışlarla harcarlar. Sadece düşmanlarını ve hemcinslerini küçümsemek, aşağılamak ve alt etmek için doğduklarına inanan başkaları da var. Kazanan ya da mağlup olan, ister Arap, ister Türk, ister Kürt [ya da başka bir ırk ya da etnik köken] olsun, onlar üzerinde üstünlük sağlamak için mücbir sebep uygulanır. Açıkçası, bu ideolojilerin her ikisi de yanlıştır, çünkü yukarıda bahsedilen sadece yeme, içme ve cinsel çekimden oluşan yaşam, arzu unsuru konusunda umutsuzdur. Hayvanların bile böyle arzuları vardır. Deve, büyük miktarlarda yiyecek ve su tüketme kalitesiyle tanınırken, domuzun aşırı cinsel yetenekleri vardır. O halde nasıl oluyor da insan onlar için daha yüksek statüde görülüyor?

Ayrıca, başkalarını alt etme ve boyun eğdirme dürtüsü, artan bir öfke ve öfkeden kaynaklanır. Bu doğal fenomenin, otlayan hayvanlarda ve ormanların vahşi yaratıklarında da mevcut olduğu iddia edilebilir. Dolayısıyla yine, nasıl oluyor da insan onlardan üstün oluyor? [İnsanlar ve hayvanlar arasındaki] fark ve ayrım nerede? Cevap, buna rağmen (yani insanın hayvanlarla paylaştığı düşük temel niteliklere), insanın sahip olduğu kurtarıcı niteliğin, tüm yaratılmışlar arasında, kişinin Yüce Efendisi olan Tanrı'yı da tanıdığı akıl ile kutsanmış olmasıdır. Aynı zamanda kişinin O'nun eserini, yaratıcı dehasını gönüllü olarak takdir etmesini ve takdir etmesini sağlar. Aynı zamanda kişinin ölümcül düşmanlarını, gazabını ve açgözlülüğünü yenmesine de yardımcı olur. Bunlar (yani gazap, açgözlülük ve alt benliğin diğer temel niteliklerinin eksikliği) meleklerin özellikleridir. Onların nitelikleri insanı kuşların, hayvanların ve hayvanların [seviyesinin] üzerine çıkarır. Dolayısıyla insan, yaratılmış her şeyden üstündür ve onlar üzerinde göze çarpan bir üstünlüğü vardır. Hepsi kişinin emrinde. Kişi, yaratılmış şeylerin en üstünüdür ("*Eşref'ül-Makhlukat*").

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ جَمِيعٗا مِّنۡهُۚ

"Göklerde ve yerde ne varsa hepsini O'ndan size tabi kıldı." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 45, Ayet 13)

Bu nedenle, insanın büyüklüğü, kişinin öngörülen erdemlerde üstün olduğu ölçüde, kişinin bütünlüğünün büyüklüğünde yatar, tüm başarıların en büyüğü "*Ma'rifa*" veya Tanrı'nın Gnosis'idir. Özelliklerin geri kalanı, kişinin yüceliği için insana sayısız asil motive edici güç (yetenek) bahşedilmiş olmasına rağmen, kıyaslandığında sönük kalır. Bu nedenle, insan öldüğünde, [düşük temel] arzu ve öfke gibi göze çarpan kötü özelliklerin de öldüğü düşünülmesi için besindir. [İnsandan ölümde ve ölümden sonra] geriye kalan, Tanrı'nın "Ma'rifa"sı veya Gnosis'i ile meleksel bir şekilde süslenmiş yüksek kaliteli bir 'mücevher'dir. Kişinin sürekli yoldaşıdır. Bu mücevher aynı zamanda her zaman alçakgönüllülükle yatkın, her zaman O'nun önünde secdeye kapanan meleklerin de dostudur.

فِي مَقۡعَدِ صِدۡقٍ عِندَ مَلِيكٖ مُّقۡتَدِرِۭ

"Hakikat koltuğunda, Her Şeye Gücü Yeten bir Kralın huzurunda." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 54, Ayet 55)

Ya da bir insan öldüğünde, kişinin kalıntıları karanlık, kör bir şeydir - kişinin ahlaksızlıkları yüzünden karanlık ve lekelenmiş, ancak [dünyevi hayatta] bir egoyu yatıştırmak ve tatmin etmek için kullanılan öfke ve kibrin yokluğu nedeniyle kördür. Bunun bir sonucu olarak, kişi daha sonra önceki bölgeden miras kalan bu alçak alemde yaşar:

وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلۡمُجۡرِمُونَ نَاكِسُواْ رُءُوسِهِمۡ عِندَ رَبِّهِمۡ

"Suçluları Rablerinin önünde başları eğik görürdünüz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 32, Ayet 12)

Bu, kişinin Şeytan'la birlikte "Sijjeen"e (öbür dünyadaki varoluşun en alçak ve en acı alemi) *gönderileceği zaman böyle bir durumda olacağı anlamına gelir*. *"Sijjeen"*

teriminin yorumu herkes tarafından bilinmemektedir. Bu nedenle, Tanrı şunları emretmiştir:

وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سِجِّينٞ

"Peki 'Sijjeen'*in ne olduğunu ne biliyorsun*?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 83, Ayet 8)

Kalp dünyasının harikaları sınırsızdır. Kalbin vücudun tüm organlarıyla karşılaştırıldığında sahip olduğu yüce statü, gerçek dindarlık kaidesi, kalbin kendi başına yeni olduğu gerçeğinden kaynaklanmaktadır, ancak çoğu insan bunun farkında değildir. Kalbin büyüklüğü ve takvası iki temel nedenden kaynaklanmaktadır:

1) "'*İlm*" veya bilgi ve
2) Nedeniyle "*Kudra*" veya güç ve yetenek.

Bilgiden kaynaklanan büyüklük de iki nedene bağlıdır: Biri herkes tarafından bilinir ve apaçık ortadadır, diğeri ise gizli ve süptildir. Kimse bunu anlayamaz. Kalbin bilgiyi tüm incelikleriyle özümseme kapasitesi ve gücü onun kapsamı içindedir. Bölünemez olmasına rağmen numeroloji, aritmetik, tıp, astroloji, İlahi Kanun vb. konuları kolaylıkla okuyup kavrayabilir. Çöldeki kum gibi kalpte bulunan tüm eğitim biçimlerini kapsar. Sürekli hareketi ve bilgeliği sayesinde yeryüzünden gökyüzüne ve doğudan batıya olan mesafeyi kısa sürede kat eder. Yerde olmasına rağmen, uçsuz bucaksız ufukların en uzak noktalarını ölçer ve galaksideki tüm yıldızların ve takımyıldızların ve aralarındaki mesafelerin farkındadır. Balıkları bir olta takımıyla sudan çıkarır, kuşları gökten yere fırlatır, deve, at, fil gibi hayvanların emrine uymasını sağlar. Bedenin beş duyusal algısı onun mesleğidir. Hepsinin insanın kalbine yönelik olduğu açıktır. Onlar manevi alemde (ruhlar alemine) ayırt etme kapılarıdır, kalpte [ruhların alemine doğru] bir kapı açıktır. Öte yandan çoğu insan sadece maddi dünyayı (fiziksel alem) önemser ve bu fiziksel duyarlılıkları bilgiye ulaşmanın tek yolu olarak görür.

Aslında bu iki kapı oldukça küçüktür, ancak kalpte birçok türde bilgi ve eğitim almaya açık birçok kapı vardır. İki öncülden ilkini ele alalım, yani kişi uyuduğunda ve bir rüya gördüğünde, bu duyu organları uykuda kalır, ancak kalbin kapısı açılır ve bunun sonucunda ruhlar aleminde ve "*Loh Mahfoodh*" veya "Korunmuş Tablet" (yani, geçmişin

bilgisini içeren Tanrı'nın Kayıtlar Kitabı, şimdiki zaman ve gelecek), kişi kaderinde olan (Tanrı'nın zaten farkında olduğu) şeyleri görmeye başlar veya gelecekte ne olacağını öğrenir. Bazen, yorumun aranması gereken şeylerin geleceğine dair işaretler alınır. Bu, kural olarak, uyanık kalan kişinin "*Ma'rifa*" veya Gnosis'e daha layık olduğu düşünülmesine rağmen. Yine de, genel olarak konuşursak, "*Alam al-Ghaib*" (görünmeyen ve bilinmeyenin alanı) ile ilgili bu şeyleri bu duyusal failler sayesinde bilme olasılıklarının daha düşük olduğunun farkındadırlar.

Bu rüyalar konusu üzerinde gelişigüzel bir şekilde durmak mümkün değildir, ancak kalbin temiz, cilalı bir ayna gibi olduğunu ve Korunmuş Tablet'in ("*Loh Mahfoodh*") fiziksel varoluş alemindeki her şeyin resimlerinin ("*'Alam Maujoodat*") bulunduğu bir ayna gibi olduğunu söylemekle yetinelim. İçinde bulunduğumuz alem görülebilir. [Kalbin] temiz cilalı aynası bu kopyalara bakacak şekilde yerleştirildiğinde, bunlar açıkça görünür hale gelir. O halde, kalp temiz, cilalı bir ayna gibi olduğunda ve kişi kendini bu duyumların [varoluşun fiziksel aleminden] saptıran uyaranlardan ayırdığında, kişinin Korunmuş Tablet'e ("*Loh Mahfoodh*") yaklaşmasına şaşmamalı. Kalp bu tür gerçek hislerle dolu olduğu sürece, manevi alemde vecd içinde dolaşır ("*'Alam Ruhani*"). Ancak rüyada bu duyumlar sona erer ancak görüntüleri veya düşünceleri devam eder. Oysa "*Alam Mithal*"de (hayal gücü alemi), duygu veya düşünce, zaman zaman oldukça belirsiz de olsa kavranabilir. İnsan öldüğünde, perde nihayet kalkar. [Fiziksel alemden] hiçbir algı veya duyum kalmaz. Madde (yani şeylerin gerçeği, gerçekliği ve gerçek doğası) şeffaf hale gelir. Daha sonra ölen kişiye şöyle söylenir:

فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ ٱلْيَوْمَ حَدِيدٌ

"Şimdi üzerinizdeki perdeyi kaldırdık ve bugün görüşünüz keskindir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 50, Ayet 22)

Biri cevap veriyor:

رَبَّنَآ أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَٱرْجِعْنَا نَعْمَلْ صَٰلِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

"Rabbimiz! Gördük ve duyduk; bizi [dünyaya] döndür, salih ameller işleyelim; artık [maddenin gerçekliğinden emin olarak] eminiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 32, Ayet 12)

Kalbin kapısının "*Alem-i Malakut*"a veya melekler âlemine doğru olduğunun ikinci delili, ihtiyatlı düşünceye, dindar şüphelere veya ilerideki olası darboğaz korkusuna karşı

bağışık olabilecek hiç kimsenin olmamasıdır. Bu tür düşünceler duyulardan kaynaklanmaz, kalpten kaynaklanır. Beklenen bu tehlikelerin kökeni ve kaynağı bilinmemektedir. Bu analiz, tüm bilgilerin duyu organlarından kaynaklanmadığını doğrulamaktadır. Dahası, kalp aslında bu [maddi] dünyayla değil, "*Alam Ruhani*" veya ruhların alemine aittir. Açıkçası, bu duyu organları bu dünya için yaratılmıştır. İnsanoğlu bu dünyanın dünyevi düşüncelerinden kurtulmadıkça, bu duyu organlarının hiçbir işe yaramayacağı, bir sonraki dünyaya sorunsuz bir geçiş yapamaz.

Bu nedenle, bir insan derin bir uykuya dalmadıkça veya ölmedikçe, kişinin kalbinin ruhlar alemine açılan kapısının açılmayacağını yanlış anlamayın. Eğer insan çok çalışırsa, kibirli öfkesini yenerse, kendini yani ruhunu kötülükten arındırırsa, gözlerini kapatırsa, tenha bir yerde otururbut, tüm dünyevi düşünceleri yok ederse ve kalbini ve ruhunu ruhlar âlemine öyle bir özveriyle daldırır ki, insan diliyle tek kelime etmez, her zerresi "*Allah*'ım, *Allah*" (yani Allah'ın biricik şahıs ismi, "Allah", O'nun var ettiği her şeyin efendisi, yaratıcısı, idamelisi ve rızıklandırıcısı olan Yüce Varlığa atıfta bulunmanın genel bir dil özel yoludur) her kalp atışında, kişinin kendisinden ve Allah dışındaki tüm dünyadan tamamen habersiz hale gelene kadar, kalbindeki nimetlerin kapısı açılacak ve açık kalacaktır. Uyanıklık durumunda başkalarının uykuda ne yapacağını görebiliriz. Meleklerin güzel ruhları, pitoresk şekillerde birinin üzerine inerdi. Kişi Allah'ın peygamberlerini görmeye başlayacak ve onlardan faydalanacaktı. Bu dünyanın göksel yaratıkları ve "*Malakoot*"un bir sonraki - aşkın meleklik - onun tarafından görülebilecekti. Bu kadar şanslı olan biri, kavrayışının çok ötesinde garip vizyonlara ve doğaüstü şeylere tanık olacaktır. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bu sözü böyle bir insanla ilgilidir. Bu tür şeylerin kişi uykuda veya ölü olmadan da mümkün olduğunu açıklar:

رُوِيَتْ لِيَ الْأَرْضُ فَأُرِيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا

"Bütün dünya bana gösterildi, ben de onun Doğusunu ve Batısını gördüm".

Kur'an-ı Kerim'den şu ayet de konuyla ilgilidir:

وَكَذَٰلِكَ نُرِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ

"Ve böylece [Peygamber] İbrahim'e göklerin ve yerin Melekûtunu (hükümranlığını) gösterdik." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 75)

Peygamberlerin kesin inançları ve sağlam yargıları benzerdi. Bunun duyularla hiçbir ilgisi yoktu, daha ziyade görkemli başarı, Tanrı yolunda sıkı çalışmalarının meyvesiydi. Tanrı şunu bildirmiştir:

وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا

"Ve kendinizi Tanrı'ya dindar bir şekilde (en içten bağlılıkla) adayın." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 73, Ayet 8)

Doğrusu böyle olunca her şeyi düzeltir. Her Şeye Gücü yeten tek kişi O'dur:

رَّبُّ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذْهُ وَكِيلًا

"Doğu'nun ve Batı'nın Efendisi; O'ndan başka ilah yoktur, o halde O'nu [bütün işlerinizin] Bekçisi olarak kabul edin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 73, Ayet 9)

Bu nedenle, O'na ve sadece O'na tevekkül ettiğiniz zaman, O'ndan başka her şeyle olan tüm bağlantılarınızı bir kenara bırakın ve [çünkü O, tüm işlerinizi en iyi şekilde idare edendir] endişelenecek bir şey kalmaz.

وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَٱهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا

"Ve [yalanlar, incitici şeyler, saldırılar, iddialar, suistimaller ve eleştiriler açısından] söylediklerine sabırla katlanın ve onları nezaketle terk edin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 73, Ayet 10)

Böylesine üstün bir erdem, kararlı olanların yorulmak bilmez çabalarında ve O'na karşı sürekli olarak görev bilincinde olma konusundaki dayanıklılıklarında yoğun bir şekilde uygulanmasında sergilenir. İnsanın kalbini arındırır. Kişi, halkın düşmanlığından duyulan tüm korkuların ve dünyevi kaygıların ve arzuların cezbedici tuzaklarının üzerine çıkar. Böylesine sıkı bir çalışmanın ardından elde edilen böyle bir bilginin gururlu sahibi olmak, eşsiz bir şekilde kutsanmış olanın, "*Veli*"nin veya Tanrı'nın dostu ve yakını için kıskanılacak bir şanstır. Biri yüksek bir kaide üzerine kuruludur. Yine de Tanrı'nın peygamberlerinin statüsü, bariz nedenlerden dolayı onlar için daha yüksektir.

Bununla birlikte, böyle [yüce bir ruhani] durumun elde edilmesinin sadece Tanrı'nın Peygamberleri için geçerli olduğu yanılgısına düşmeyin. Aslında, her insan kendi başına bunu yapabilir. Örneğin, kendi temel içsel karakteri nedeniyle, dünyadaki herhangi bir şeyin yüzünü görebilecek cilalı bir aynaya dönüştürülemeyen demir yoktur. Daha sonra lekelenip lekelenebileceği başka bir konudur. Doğal olarak, dünyevi hırs ve ayartmalar ona çok zarar verir ve [cilalı] aynayı tahrif eder. Kötülük öyle bir tehdittir ki, artık Tanrı'nın gerçeğini ve ışığını yansıtmaya muktedir olmayan kalbin cilalı aynasını kaplar ve deforme eder].

İnsan, kendisini yüzeysel bir gerçeklik ve hakikat anlayışıyla sınırlamamalıdır. [Bunun yerine,] Kişi, mesleğinde, öğreniminde Tanrı'nın "*Ma'rifa*"sı veya Gnosis'i olduğunu anlamalıdır. [Gerçek] bilginin anlamı budur. Bununla birlikte, bilgi kendi içinde kalpten daha dar ve daha küçüktür. Kalp bedenin binicisidir [tersi değil]. Kalbin amacı, binicinin bineğine binmesidir. At (yani beden) binici (yani kalp) içindir, binici (yani kalp) at (yani beden) için değildir.

Hiçbir şeyin size kendi benliğinizden daha yakın olmadığını, ancak bunu yapamayacağınızı anlayın. Kendi benliğini tanımayan ve başkasını tanıdığını iddia eden kişi, kendini doyuramayan, şehrin yoksullarını ve muhtaçlarını yemek masasında tuttuğunu iddia eden yoksul gibidir. Böyle bir iddia saçmadır.

Bu söylemin amacı, kişinin kalbinin ne kadar büyük ve ayrıcalıklı olduğunun farkına varmasıdır. Allah size bu muazzam nimeti bahşetti ama sizden gizledi. Eğer onu keşfetmez, [bunun yerine] onu boşa harcarsanız, ona karşı ihmalkar kalırsanız, bu sizin için büyük bir kayıp ve ağıt meselesi olur. Bu nedenle, gerçeği - bu büyük İlahi armağanın erdemini - elde etmek için çok çabalamanız sizin görevinizdir. Bu dünyanın sıradan uğraşları içinde arayışını kaybetmektense onun doruk noktasını [ve nihai amacını] arayın ki, bu dünyada ve ahirette saygı görebilesiniz. Yani, Allah size öyle bir statü ve istikrar bahşetsin ki, ondan sonra herhangi bir istikrarsızlık olmasın, öyle bir güç elde etsin ki, ondan sonra herhangi bir zayıflık olmasın, öyle bir "*Ma'rifa*" veya Gnosis ile kutsanasınız ki, İlahi Güzelliğin yakınlığı kıskanılacak kaderiniz olsun. Öyle bir mutlulukla kutsanmış olabilirsiniz ki, onu geciktirecek hiçbir şey olmamalıdır. Bu şekilde elde edebileceğiniz gerçek statü, performansınıza ve bunu hak etmek için edinebileceğiniz yeteneğe bağlıdır.

Bu çok önemli. Aksi takdirde, meseleleri analiz ederseniz, sıcağın, soğuğun, açlığın, susuzluğun, hastalığın ve sıkıntının alçakgönüllülüğünde olmaktan daha büyük bir sefalet olmadığını göreceksiniz. Kişinin yapmaktan hoşlandığı şeyler bazen kişiye zarar verebilir. Kişinin kendisine faydalı olabileceğini düşündüğü şeyler kaygı, stres ve gerginlikle dolu olabilir. Bu nedenle, dikkatli adım atmak gerekir.

Saygı duyulan bir kişi, [genel olarak] biliyoruz ki, kişinin bilgisi, gücü, başarıları, güçlü iradesi, cesareti ve iyi profili nedeniyle onurlu bir kişidir. Aynı zamanda, bir kişinin bilgisi, öğrenimi veya eğitimi söz konusu olduğunda, ona meditatif bir gözle bakarsak, kişinin en cahil olduğunu görürüz, yani kişinin beynindeki bir damar bile bozulursa, kişinin delirme ve hatta ölme tehlikesi vardır. Nedeni veya tedavisi bilinmez. Ayrıca, tedavisi için kullanılan ilaç gözünün önünde duruyor olabilir, ancak kişi bu ilacın kişinin hastalığına çare olduğunun farkında olmayabilir. İnsan gücü konusunda o kadar çaresizdir ki bazen bir sineği bile öldüremez. Bu nedenle, eğer bir aslan Tanrı tarafından emredilirse, kişi onun tarafından öldürülür. Bir yaban arısı sokarsa, kişi huzursuz olur. Benzer şekilde, kişi az miktarda gümüş kaybolsa bile kontrolünü kaybeder, çok endişelenir ve huzursuz olur. Peki, bir süre bir lokma yiyeceksiz kalmak zorunda kalan kişi dengesini kaybeder mi? Peki kim bir insandan daha zayıf olabilir? Kişinin yakışıklılığından ve genel tavrının güzelliğinden bahsetmişken, deri bir çadırın çamur yığını üzerinde aşırı uzamasına benzetilebilir. Bir kişinin iki gün boyunca banyo yapmazsa kokmaya başlayacağı da bilinen bir gerçektir; insanlar tarafından kaçınılabilir ve ortaya çıkabilecek diğer bazı komplikasyonlara ek olarak genellikle toplum içinde rezil olunabilir. İnsandan daha kirli bir şey yoktur, çünkü kirli madde her zaman insanın içinde kalır, kişinin yanında taşıdığı ve günde birçok kez yıkadığı için.

Bir zamanlar çok saygın bir aziz ve Gnostik olan Şeyh Ebu Said'in (Allah ondan razı olsun) bazı *Sufilerle* (İlahi yakınlığa ulaşmak için içsel dönüşüm için manevi yolda çabalayan insanlar) eşliğinde bir yere gittiğine dair bir benzetme aktarılmıştır. Bir yere vardılar ve oradaki insanların insan dışkısını temizleme işini yaptıklarını gördüler. Yol kokulu topraklarla doluydu. Bunu görünce herkes şaşırdı, burunlarını boğdu ve oraya buraya koştu ama *Şeyh* orada durdu ve şöyle dedi: "Dinleyin ey insanlar! Bu yığınının bana ne söylediğini biliyor musun?" "Ne?" diye sordular. Cevap verdi: "Düne kadar çarşıda meyve, tatlı vb. şeklinde bulunduğum söyleniyor. İnsanlar bana cömertçe para harcıyordu. Gece boyunca karınlarında kaldım, sonra bu kokulu çürüğe dönüştüm. Ben senden mi kaçmalıyım, yoksa sen mi benden kaçmalıyım?"

Gerçek şu ki, insan bu dünyada zayıf, kusurlu ve çaresizdir. Yine de kıyamet gününde kişi tüm hızıyla devam edecekti. Bu şartlar altında, eğer kişi "*Kimiya es-Sa'ada"* veya "Simya veya Ebedi Mutluluğun ve Sonsuz Zaferin Dönüştürücü Aracısı"nı elinde tutarsa, hayvan statüsünün üzerine çıkacak ve meleklerin boyuna ulaşacaktır. Ama eğer bir kişi dünyaya ve dünyevi arzulara kurban giderse, köpekler ve domuzlar birinden daha hayırlı olacaktır, çünkü onlar dağılır [ve sonsuza dek yok olur], ancak insan, dünya hayatında yaptığı kötülüklerden dolayı İlahi azap ve ıstıraplara batmış olarak kalır. Bu, eğer insan, statüsünün enginliğini ve yüceliğini fark etmişse, eğer kişi buna uygun yaşamazsa, aynı anda kendisine tahakkuk etmesi muhtemel zarar ve kaybı da hatırlaması gerektiği anlamına gelir. Bir şeyleri böyle bir şekilde değerlendirmek, "*Ma'rifa*"nın veya Tanrı'nın Gnosis'inin anahtarıdır. Bütün bunlar kişinin [kendi] benliğini tanıması için yeterli olmalıdır.

Tanrı'yı Tanımak

Gazali, "Kimiya-e-Sa'adat" veya "Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Simya veya Değişimin Dönüştürücü Ajanı" *adlı kitabında, sonsuz mutluluğun simyasının (veya dönüştürücü ajanının)* dört başlığından (veya gerekliliklerinden) ikincisi olan "Tanrı'yı tanımak" olan "Tanrı'yı tanımak" olan simyanın (veya gereksinimlerinin) ikincisini açıklayarak sonsuz mutluluğun simyasını (veya dönüştürücü ajanını) muhteşem bir şekilde açıklamaya devam ediyor. Ebedi mutluluğun dönüştürücü faili için ikinci şartı - "Tanrı'yı bilmek" - açıklarken şöyle yazıyor [3]:

Sevgili sevgili! Önceki peygamberlere [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) huzurunda] takdir edilen [İlahi] Kitaplarda Allah'ın şöyle buyurduğu bildirilmektedir:

اَعْرِفْ نَفْسَكَ تَعْرِفْ رَبَّكَ

"Kendi nefsini tanı, o zaman Rabbini tanırsın."

Ayrıca bu özdeyiş, Hadislerin (Peygamber rivayetleri) ve Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabelerinin devir ve risalelerinden beri çok iyi bilinmektedir:

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

"Kendi nefsini tanıyan, Rabbini tanımış olur."

İnsanoğlunun kalbi [cilalı] bir ayna gibidir [üzerine biriken tozun uzaklaştırılması ve cilalı ayna olarak işlevini engelleyen her şeyin yüzeyinden temizlenmesi şartıyla]. Görüşünü ve dikkatini ona odaklayan kişi, Tanrı'nın bilincine varacaktır. Mesele şu ki, bu aynaya bakmadan boş yere kendilerine hayran kalmaya devam eden insanlar var, bu yüzden Rablerini tanımaya yaklaşamıyorlar. Yine, cevap, "*Ma'rifa*" (Gnosis) Tanrı'nın doğru uyumunda. Bu nedenle, kalbin gerçekliğini doğru perspektifte bilmek, onun göze çarpan iki yönü için gereklidir. Birini anlamak çok zordur, çünkü [sıradan] insanların kavrayışının ötesindedir. Bu nedenle, bu konuyu açmamak daha iyi olacaktır. Diğer husus ise, kişinin Yüce Tanrı'yı kendi benliğiyle, yani kişinin içinde bu yönde ikamet eden özel nitelikler aracılığıyla anlamaya çalışmasıdır. Yani, kişi o Yüce Rab'bin tüm evrenin uçsuz bucaksız alanlarına yayılmış nimetlerini ve yaratılışlarının güzelliğini ve O'nun insanın kalbine kendi bedeninin krallığında ve organlarında lütufkârla bahşettiği şeyleri incelemeye çalışmalıdır. Kişi, başlangıçta kişinin kökeni üzerinde, başlangıçta sadece bir hiçlik olduğunu ve şimdi bir 'varlık' olduğunu tam olarak düşünmelidir. Kutsal Kitap'ta (Kur'an) şöyle bildirilmektedir:

هَلْ أَتَىٰ عَلَى ٱلْإِنسَٰنِ حِينٌ مِّنَ ٱلدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْـًٔا مَّذْكُورًا ﴿١﴾

إِنَّا خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَٰهُ سَمِيعًۢا بَصِيرًا ﴿٢﴾

"İnsanoğluna, anılacak bir şey olmadığı bir zaman geldi mi? İnsanı birbirine karışmış bir sperm damlasından yarattık; sonra birini denemek, bir işitmeyi ve görmeyi sağladık." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 76, Ayetler: 1-2)

Kişi, mütevazi kökeninden, akıl, işitme, görme, tatma, dokunma ve konuşma gibi daha sonra kendisine bahşedilen nitelikleri bile içermeyen saf olmayan bir su damlası olduğunu anlayacaktı. Kulakları, gözleri, dili, elleri ve ayakları, başı, damarları, dokuları, kemikleri veya omurgayı vb. de içermiyordu. Kısacası, kişinin genetik varlığı, yeni ortaya çıkan haliyle yalnızca bu beyazımsı su damlasından ibaretti.

Kişinin bu doğrultudaki tefekkürleri, insanın bu kadar yüksek yükseklikliere çıkma potansiyeline rağmen, kişinin kendi isteğiyle ve kendi evrimiyle var olmadığını daha da söyleyecektir. Kişi kendini üretmedi. Biri başkası tarafından yaratıldı. İnsanın kendi gücünde, tek bir saç bile üretemez. İnsan tamamen çaresizdir. Ne de olsa insan özündeydi, bir damla kirli sudan başka bir şey değildi. Peki kişinin kendini yaratma niteliği kişiye nasıl atfedilebilir? Böyle bir iç gözlemin kişiye varlığının ve Yaratıcısının gerçekliği hakkında bir aydınlanma sağlayacağını söylemeye gerek yok. O'nun evrendeki yarattıklarının zarif ihtişamını bir kenara bırakın, kişi vücudunun muhteşem organizmasına, her biri kendine özgü nitelik ve işleve sahip çeşitli işlevlerine baktığında, Üstün Yaratıcı'nın, Her Şeye Gücü Yeten Tanrı'nın ihtişamını ve eşsiz hünerini fark edecektir.

İnsan birçok şey için Rab'be şükretmelidir. Allah ayrıca kişiye üstün bir ruh ve güzel bir beden bahşetmiştir. Kişinin güzel profili tek başına O'nun önünde derin bir şükranla eğilmesini sağlamalıdır. Bu nedenle kişi, hem "*Cemal*" ya da güzellik hem de "*Kamal*" ya da mükemmellik ve lütuf yalnızca Allah'tan başkası tarafından verilmediği için şanslıdır. Sonuçta, başka türlü nedir ki? Bir avuç tozdan başka bir şey değil! Tanrı hiçbir şeyi amaçsız yaratmamıştır. İnsan anatomisinin her parçası esastır, öngörülen şekilde yerine getirmek için özel bir görevi vardır. Bu bileşenlerin her biri ustalıkla üretilmiş, planlanmış ve programlanmıştır [kendine özgü belirli işlevler için]. Hiçbir şey eksik ve eksik değil. Anayasanın tamamı o kadar mükemmel ki, hiçbir şekilde mükemmelleştirilemez. Örneğin, çenedeki dişlere bakın. Ön kısımlar, yenilebilir yiyecekleri yeterince kesmeye ve delmeye yardımcı olmak için sivri ve keskindir. Yanlarındaki diğerleri oldukça geniş, harika ve düzleştirilmiş, böylece onları ince sindirilebilir parçacıklar halinde öğütebilirsiniz. Dilin altındaki alt kısım, bu şekilde oluşan yiyecek lokmasını nemlendirerek, boğazdan kolay ve güvenli geçiş için daha yumuşak hale getirir. Aynı şekilde insan avucunun da beş parmağı vardır. Dört parmak benzerdir. Ancak başparmak onlardan biraz uzağa yerleştirilir. Onlardan daha kısa ve biraz daha kalındır. İyi kavrama ve tutuş için her biriyle koordinasyon ve birlikte çalışma ve ayrıca tüm parmaklarla toplu olarak birlikte çalışma yeteneğine sahiptir. Buna karşılık, her parmağın üç gözeneği vardır, ancak başparmağın iki gözeneği vardır. İnsan bu gözenekleri istediği zaman hareket ettirebilir ve bükebilir. Tek elle bükerek avuç içi kaplayabilir. Her iki elin gözeneklerini birleştirip bükerek içi boş bir plaka olarak kullanabilirsiniz. Aynı şekilde, bu gözenekleri ve avuç içini kapatarak, düşmanıyla savaşmak için onu bir tür boks eldivenine dönüştürebilir. Öte yandan, düz avuç içi ile tabak olarak da kullanılabilir. Bu nedenle, bu parmakların konumu, boyutu veya miktarı hakkında herhangi bir tartışma, boşuna bir egzersiz olacaktır. O kadar mükemmel yapılmışlar ki! Bütün bunların ve evrenin Yüce Mimarı en iyi Yargıçtır. O, evrimleştirdiği her şey hakkında her şeyi bilir.

İnsanoğlunun ihtiyaçları ve istekleri sınırsızdır. Yaratıcının yarattıkları da sınırsızdır. İnsanoğlunun giyecek kıyafetlere, yaşayacak bir eve ve daha birçok şeye ihtiyacı vardır. Yağmur, hava, sıcak, soğuk, toprak gibi doğal unsurlar da aynı şekilde tek kişilik olarak üretilmiştir. Kalay, demir, bronz vb. gibi temel metaller de benzer şekilde insanoğluna, kişinin farklı amaçlara ve endüstrilere yönelik alet ve gereçlerini yapmasına yardımcı olmak için sağlanmıştır. Bütün bunlar ve daha birçokları, almak, onlardan yararlanmak, rahat bir yaşam sürmek için var. O halde insan, yüce nezaketiyle tüm bunları bir kişi için [kimse farkına bile varmadan ve istemeden bile] yapan O'nun Her Şeye Gücü Yeten'in varlığını eninde sonunda hissedecek kadar meraklı hale gelmemeli mi? İnsanın kalbinin O'nun sevgisiyle ve O'na tapınmasıyla zenginleşmesi gerekmez mi? Bir *Hadis Kudsi*'ye (kaynağı olarak Allah'a atfedilen peygamberlik rivayeti) göre, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

سَبَقَتْ رَحْمَتِي عَلَى غَضَبِي

"Merhametim Gazabıma galip geldi."

Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) göre: "Allah'ın insanlık üzerindeki merhameti ve lütfu, emziren bebeğine düşkün bir anneninkinden çok daha fazladır."

Nispeten daha düşük bir ölçekte, basit ama iyi bir insan, bu tür şeylerde Tanrı'nın "*Ma'rifa*"sını veya Gnosis'ini görür:

1. Bir damla suyun mütevazi kökeninden kişinin kendi yaratımıyla.
2. Kişinin vücudundaki organların esrarengiz özelliklerinde.
3. Kişinin tüm istek ve ihtiyaçlarının Tanrı tarafından sağlanmasında.
4. Kişinin fiziksel yapısının güzelliğinde. Tanrı'nın bir arada yarattığı estetik şeyler, kişiye çekici ve çekici bir görünüm verir.

Tanrı böyle bir kişiyi sever ve kişiyi "*Ma'rifa*"sı veya Gnosis'i ile kutsar. Kişinin kendi benliğini böyle bir şekilde değerlendirmesi, Tanrı'nın Gnosis'inin ("*Ma'rifa*") anahtarı haline gelir.

İçinizdeki Evren

İnsanoğlu bilmediği şeyi anlamaya çalışır. Kişi, sahip olduğu içsel ve dışsal niteliklerle Tanrı'yı anlamak için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır. Bir kişinin çabası takdire şayan olsa da, gerçek şu ki, kişinin statüsü ne kadar yüce olursa olsun, insanın kavrayışı ve yeteneği sınırlıdır. Kişinin bu bağlamda hız kesmeden araştırması şüphesiz kişinin hayattaki konumunu güçlendirecektir; Kişinin kalbi ve "*nefsi*" (veya benliği) bu sürece ne kadar arıtılırsa, O'na olan büyük sevgisiyle, sonuç olarak O'na göreceli bir yakınlık elde edecek, ancak sonunda "Tanrı'yı bütünlük içinde yalnızca Tanrı bilir" ve O'nun kuşatılamayacağı gerçeğini anlayacaktır.

Mesela insanın kalbi, "*nefsi*" veya nefsi gerçekte ölçülemez. Boyutları yoktur. Bölünemez [ve dolayısıyla zaman ve uzay boyutlarının nicelleştirme, sınır ve sınırlamalarının kısıtlamalarının üzerindedir]. Rengi yoktur. Kısacası, her şeyden önce bu tür düşüncelerdir. Böyle bir durumda böyle bir şeyin şekli nasıl belirlenebilir? Şekli ve yönü bilinmeyen böyle bir şey nasıl görselleştirilebilir? Bu nedenle, insanda onu buna uygun olarak ayırt edebilecek herhangi bir nitelikle uyuşmaz.

İnsanda hissettiği ama anlayamadığı pek çok şey vardır. Örneğin aşk ve acı hissedilebilir ama görülemez, akılda canlandırılamaz, herhangi bir şekil, renk veya boyuta sahip değildir. Mesele oldukça karmaşık. İnsanın hissettiği farklı muhakeme ve koşullar, kişinin duyularının farklı bileşenlerine ilişkindir. Örneğin, sesin kulağa benzediğini biliyoruz. Renk gözler tarafından görülür ve takdir edilir. Dil tadı tanır ve burun kokuyu koklar. Kurtarıcı ortak faktör olan aklın bununla bir ilgisi olabilir. Tümevarımsal mantık kitabı belki bir dereceye kadar konuyla ilgili olabilir, ancak kesinlikle tamamen farklı bir sınıfta yer alan kalbe ve onun özel donanımına uygun değildir.

Tanrı her yerdedir. Ancak O'nun varlığı, diğerlerini dışlayarak belirli bir yerle sınırlandırılamaz. Onun varlığı ve komutası her yerde hissediliyor. Ruh, bedenin herhangi bir organıyla ilişkili olarak tek başına hissedilemez. Ellerde, ayaklarda, kafada veya vücudun herhangi bir yerinde olduğu söylenemez. Bu bedensel organlar yukarıda belirtildiği gibi bölünebilir, ancak kalp ve ruh bölünemez. Mantıksal olarak, bölünemez olan bir şey, bölünebilir olan hiçbir şeyin içinde yer alamaz.

Ancak kalbin ve ruhun vücudun herhangi bir organıyla ilişkisi olmadığını söylemek, onlar üzerinde bir etkisi olmadığı anlamına gelmez. Nitekim bedenin bütün kısımları ona boyun eğmiş ve kalbin, nefsin veya insanın nefsinin doğrudan kontrolü altındadır. İnsanoğlunun ruhu bu bağlamda kraldır, çünkü tüm evren, evrenin ve tüm varoluşun Kralı olan Yüce Allah'ın doğrudan kontrolü altındadır.

Ruhun konusu çok hassas ve inceliklidir. Üzerindeki tüm müzakerelere ve söylemlere rağmen, bu benzersiz ve iyi korunan bir sırdır. Bu nedenle, belirli bir sınırın ötesinde açılamaz. Örneğin:

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ اٰدَمَ عَلٰى صُوْرَتِه

"Şüphesiz Allah Adem'i [ve dolayısıyla ondan çıkan tüm insanlığı] kendi suretinde yarattı".

İşte bu noktada insanın en iyisini Tanrı bilir demekten başka alternatifi yoktur.

Şimdiye kadar şunları belirledik:

1. Tanrı her şeye kadirdir. O'nun yüce mükemmelliğin büyük İlahi niteliklerinin lütfu O'nda kendini gösterir.
2. O Her Yerde Mevcuttur, ancak mevcudiyet, başka herhangi bir yer veya yerleri dışlayarak herhangi bir yerle sınırlı olarak kabul edilemez.
3. Kendini bilmek, O'nun Gnosis'inin veya "*Ma'rifa"*sının anahtarıdır.
4. İnsanın gerçek gayesi ve gayesi, O'nun Gnosis'ine veya "*Ma'rifa*"sına ulaşmaktır.

Şimdi insan nasıl olduğunu anlamak istiyor. O, insanoğlunun krallığında Yüce Hükümdar, Yüce Kraldır. Çözülmesi gereken birçok muamma var:

1. Meleklere emirler vermesi ve onların alçakgönüllü itaatleri.
2. Onun yukarıdaki Gökten gelen emirleri ve aşağıdaki yeryüzüne yalvararak itaat etmeleri.
3. Yıldızların ve takımyıldızların sürekli hareketi.
4. O'nun canlılarının geçimlerini sağlamaları için rızıklarının O'nun tarafından verilmesidir.

Bunlar O'nun Gnosis'i ile ilgili ikna edici sorulardır. Bu konular ve benzerleri, "O'nun Lütfunun eylemleri" olarak adlandırılan şeyin kapsamına girer.

Bu tezde, O'nun Gnosis'ine ("*Ma'rifa*") götüren birçok yol belirledik. Şimdi O'nun İlahi eylemlerinin ("*Af'aal*") Gnosis'ini bilmek istiyoruz. Başka bir deyişle, insanın bedenin krallığını nasıl yönettiğini bilmediğiniz sürece, tüm efendilerin Efendisi olan O'nun tüm evren üzerinde nasıl Yüce hüküm sürdüğünü anlayamazsınız. Dolayısıyla yine kaçınılmaz bir sonuca varıyoruz: İnsan 'benliğini' tanımadıkça ve her eylemi bu perspektifte yönlendirilmedikçe gizemi çözemeyecektir.

Örneğin, bir kağıda "*Bismillah*" (Arapça "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla" anlamına gelen ifade) yazmaya niyet ettiğinizde, önce kalbiniz bunu yapmak ister, sonra kalp (yani vücudun sol tarafındaki fiziksel organ değil, gerçek kalp, "kalp" olarak da adlandırılır) bu yönde harekete geçer ve beyne bunu yaptırmasını emreder. Beynin ilk hassas odası, yani insanın "*Khayal*"inin yeri, yani onun düşüncesinin çağrıştırılması, bunu yapar. Düşünce kavramı tasarlanır. Beyin tarafından, onu vücuda yayan ve uzatan beyin kaslarına verilir; Yazan parmaklar yönlendirilir, damarlar ve dokuları bu yönde bir mesaj alır, sırayla kalemi tutar ve alınan uyaranlara göre kelimeleri yazar. Diğer duyu organları da yardım ve yataklık eder ve "*Bismillah*" yazılır. Dolayısıyla, tüm işlemin bunu yapmak için temel 'irade' nedeniyle gerçekleştiği sonucuna varmak mümkündür. Aynı şekilde, her şeyin başlangıcında veya başlangıcında, bu 'irade' veya "*Irada*" esastır. Tanrı'ya atfedildiğinde, bu 'irade'ye Tanrı'nın 'Üstün İradesi' denir.

İnsanoğlunun iradesi önce kişinin kalbinde ortaya çıktığı ve oradan [bedenin] diğer bölgelerine ulaştığı gibi, aynı şekilde Tanrı'nın en önemli İradesi ve etkisi de önce "*Arş*"tan, yani İlahi Her Şeye Gücü Yeten'in Hakimiyetinden başlar, sonra diğer mevkilere ve insanlara ulaşır. Dahası, bu irade kavramının insan beynine, kişinin kalbinin, ruhunun incelikli ince lifleri aracılığıyla ulaşmasının ustaca yolu; aynı şekilde, Tanrı'nın İradesi'nin bu dokunulmaz mücevheri, O'nun *"İrade*"si veya "İradesi", O'nun tarafından "*Arş*"tan (veya "İlahi Her Şeye Gücü Yetenin Hakimiyeti"*nden, "Yüce* İlahi Mükemmelliğin Göksel Koltuğu" olan "Kürsi"ye aktarılır. Bu mükemmel mücevher, O'nun Meleğinde veya "*Ruh al-Quds*"ta (kutsal ruh) kendini gösterir. Beynin egemenliği insanın kalbine boyun eğdiği gibi, aynı şekilde Tanrı'nın emirlerinin etkisi de derhal itaat ve itaat için O'nun emrinin itaatkâr alanı aracılığıyla "Kürsi"ye iletilir. Bir önceki bölümde anlatılan tüm süreç, kalbe "*Bismillah*" ("Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla") yazma düşüncesinin ortaya çıkışından, nihai icrasından, aynı şekilde "*Jauhar Talif*" veya

"Allah'ın Esrarengiz İradesi" tarafından görkemli bir şekilde başlatılır ve galaksideki yıldızları ve diğer takımyıldızları harekete geçirir. onlara istedikleri rolleri atamak. Sonuç olarak, radyasyonları (ışınları) tarafından, içsel potansiyellerine bağlı olarak, atmosfer sıcak, soğuk ve sonbahar mevsimi gibi hava koşullarını yaratmak için karıştırılır.

Ayrıca, kalem, dağınık kelimeleri özümsemek ve önceden toplamak için mürekkebi harekete geçirerek ona "*Bismillah*"ın birleşik formunu verirken, aynı şekilde, sıcak, soğuk, su ve toz, maddeye çeşitli şekillerini vermek için etkileşimlerinden oluşan geçerli formları toplamak için bileşiklerini harekete geçirir, ısı ve toz onları birleştirir ve kuruluk onları birleştirir.

Kalem yazmak için hareket ettiğinde, yazılması düşünülen her ne olursa olsun, vizyonu formüle edilir ve sonuçta kaleme alınan kelimelerde şekillenir. Aynı şekilde, yukarıda bahsedilen bileşiklerin içsel değerleri harekete geçirildiğinde, daha sonra, meleklerin aracılığı ile, hayvanların ve diğer bitki örtüsünün biçimleri, yukarıda "*Loh Mahfoodh*" (tüm yaratılışların, varoluşun ve bunlarla ilgili tüm olayların tam bir kaydını içeren Korunmuş Tablet) olarak adlandırılan transkripte uygun olarak görselleştirilir. "*Arş*"ın (sadece "Taht" ama gerçekte İlahi Her Şeye Gücü Yeten'in Hakimiyeti), "*Loh Mahfoodh*"un (Korunmuş Tablet) ve "*Kursi"nin* (Yüce İlahi Mükemmelliğin Göksel Koltuğu) yüceliği göz önüne alındığında, birçok insan çok eski zamanlardan beri Tanrı'nın cennette "*Arş*"ta ikamet ettiğini düşünüyor! Kur'an-ı Kerim'de Yunus Suresi suresinde şöyle buyurulmaktadır:

ثُمَّ ٱسْتَوَىٰ عَلَى ٱلْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ ٱلْأَمْرَ ۖ

"Sonra [Tanrı] Arş'ın üzerine yerleşti ve Meseleyi yönetti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 10, Ayet 3)

"Keşf" veya manevi örtülerle *donatılmış olanlardan bahsederken*, onların sözlerinin bir değeri olduğu söylenebilir:

إِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ اٰدَمَ عَلٰى صُوْرَتِه

"Şüphesiz Allah Adem'i kendi suretinde yarattı."

O halde, "bir kralın gerçek değerini yalnızca bir kral bilir" dediğine dikkat edin. Eğer siz kendiniz kendi alanınızda bir kral olmasaydınız ve Tanrı size merhametinin bir benzerini vermeseydi, O'nun Gnosis'ine ("*Ma'rifa*") asla yaklaşamazdınız. Bu nedenle, sizi yaratan ve sizi krallığınızın krallığıyla taçlandıran Yüce Kral'a teşekkür edin.

Sizin "*Arş*"ınız (tahtınız) hayvan ruhudur ('hayvan ruhu', insan varlığının en üstün parçası olan 'insan ruhu'ndan ayrıdır). Kaynağı kalptedir. Senin "*İsrafil*"in (kıyamet günü herkesi hayata döndürecek borazan çalacak melek; ruh hayata döndürüldüğünde, insan varoluşunun her yönünü gençleştirme, diriltme ve canlandırma potansiyeline sahiptir) Tanrı tarafından yapılmıştır. Sizin "*Kürsi*"niz (koltuğunuz) da aynı şekilde düşüncelerden inşa edilmiştir. Gözler, kulaklar ve duyusal unsurlar melekler gibidir. Beyin bir gölgelik gibidir. Onun algılayıcı bileşenlerinizden yapılmış kubbesi sizin gökyüzünüzdür. Kalbinizdeki tüm temel kavramları temizledikten sonra, vücudunuzun tüm bölümlerine hüküm süren kral olarak yerleştirildi. Senin için bu kadar çok şey yaptıktan sonra, bir an bile kendini veya krallığını ihmal etmemen söylendi. Aksi takdirde, bu ihmal, Tanrı'nın emirlerine karşı gelmemekle eşdeğerdir ve bu, O'nun önündeki konumunuzu ciddi şekilde tehlikeye atacaktır:

فَإِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ عَلٰى صُوْرَته فَاعْرِفْ نَفْسَكَ يَا اِنْسَانُ
تَعْرِفْ رَبَّكَ

"O halde Tanrı Adem'i (tüm insanlığın ve dolayısıyla tüm insanların babası) kendi suretinde yarattı. Öyleyse kendini bil ey insan! O zaman Rabbinizi tanıyacaksınız."

İnsanoğlunun krallığı kavramı, Yüce Allah'ın tüm evren üzerindeki Krallığı ve Krallığı kavramından minyatürleştirilerek türetilmiştir. Bu kavram kendi içinde aşağıdakilere vurgu içerir:

1. Kişinin krallığını oluşturan bedenin farklı organlarının yaşamsal niteliklerini ve mesleklerini öğrenmesine ilişkin insanın kendi benliğinin bilgisi.
2. Tanrı'nın meleklerine, dolayısıyla meleğin birbirleriyle ve yüce "Arş*" (İlahi Taht), gökler ve "*Kürsi*" (Yüce İlahi Mükemmelliğin Göksel makamı)* ile olan ilişkisi ile ilgili olarak Tanrı'nın Gnosis'inin, O'nun Krallığının bilgisi, aynı zamanda büyük erdeme sahip eşsiz bilginin bir yönüdür.

Zeki bir insan, yalnızca ahlaksız cehaletinin hasadını toplayacak olan ihmalkar bir aptala karşı olduğu gibi, onlara karşı asla dikkatsiz ve dikkatsiz kalmayacaktır. Bazı 'Doğa Bilimcileri' ve 'Astrologlar' ne yazık ki konuyla ilgili sınırlı eğitimlerine güvenme konusunda o kadar yeteneksizdirler ki, bu nedenle nihai etkiyi, her şeyin sonucunu yıldızların etkisine atfetme eğilimindedirler. İnançları o kadar dogmatik, o kadar yayadır ki, bu yanılsama açısından durumları, kalemin [kağıdın] yüzeyinde siyah bir iz bıraktığı izlenimini edinebilecek bir kağıt parçası üzerinde sürünen bir karıncanınkine benzetilebilir. Kağıt üzerinde sürünen ve daha yüksek görüşe sahip başka bir karınca, [kalemi tutan] elin kağıt üzerinde izler oluşturduğu inancını daha da genişletebilir. Bu doğa bilimcilerin örneğidir. [Yanlış] inançlarının bariz yanılgısı, çok ileri götürülen inançlarında, diğer tüm gerçeklerden bağımsız olarak tüm insanların yıldızlardan geri dönülmez bir şekilde etkilendiği yatıyor. Gerçeğin zıt anlamlısı fantezi veya saçmalıktır. O zaman astrologlar, bu yıldızların da göklerin, yıldızların ve evrendeki ve ötesindeki her şeyin Yüce Efendisi olan Tanrı'nın emrettiği gibi meleklere itaat içinde olduklarını kolayca unuturlar. Onların kavrayışı sadece maddi şeylerle sınırlıdır. Onlar, tüm fiziksel dünyevi düşüncelerden daha üstün olan manevi alanda tamamen acemidirler. Fiziksel (veya maddi) alemin yıldızları, manevi alemin göz kamaştırıcı ışığından ("*'Alam Ruhani*") daha az parlaklığa sahiptir. Ruhun bedene hükmettiğini bilmiyorlar. Bunun tersi doğru değil. Bilgi ve birikimleriyle gurur duyarlar, ancak saçmalıkları içinde, içsel varlığın birçok parlak yıldızının ("*Batin*"), Tanrı'nın ve "*Meraj"ın* (manevi yükseliş veya Tanrı'nın yoluna yükselen yüksekliklerin ihtişamı) yolunda bir dönüm noktasını işaret ettiği ruhun manevi aleminin yolunun bereketlerinden yoksun kalırlar. Hz. Muhammed'e [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] bahşedildiği gibi). Allah buna göre Kutsal Kitap'ta (Kur'an) şöyle bildirmiştir:

وَكَذَٰلِكَ نُرِىٓ إِبْرَٰهِيمَ مَلَكُوتَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ

"Ve böylece [Peygamber] İbrahim'e göklerin ve yerin krallığını gösterdik." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 6, ayet 75)

Hz. İbrahim (sallallahu aleyhi ve sellem) cevap olarak şöyle haykırdı:

إِنِّى وَجَّهْتُ وَجْهِىَ لِلَّذِى فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ

"Yüzümü (yani tüm varlığımı - hem iç hem de dış) gökleri ve yeri yaratana çeviriyorum." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 79)

Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) de şöyle buyurmuştur:

إِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِيْنَ اَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُوْرٍ لَوْ كَشَفَهَا لَاَحْرَقَتْ
سُبْحَاتُ وَجْهِهٖ كُلَّ مَنْ اَدْرَكَهٗ بَصَرُهٗ

"Şüphesiz Allah için yetmiş bin saf ışık perdesi vardır. Eğer onu açmış olsaydı, Yüzünün ışınları Kendisine bakan herkesi yakardı."

Tıp bilgisine sahip insanlar da aynı şekilde, uygulamalarının çoğunu benzer şekilde şeylerin sıcak veya soğuk etkisine dayandırmışlardır. Mesleklerini icra etmelerinde onlara bir dereceye kadar yardımcı oldu. Yaradan'ın güneşi parlak ve sıcak, Satürn'ü kuru ve soğuk ve Merkür'ü daha da sıcak yapmadaki kurtarıcı niteliği amaçsız değildir. Bununla birlikte, zavallı astrolog, astronomik basiretle, Yaratıcılarının güneşi dünyaya en yakın konuma getirmedeki ustalığını veya gece ve gündüzün değişimlerini veya bu nedenle, gökyüzündeki tüm yıldızların ve takımyıldızların O'nun Yüce İradesine alçakgönüllü itaatini kavrayamazdı. Böyle bir kişi, fiziksel varlıkları ve bilinen özellikleri ile ilgili olarak manevi erdemlerine itibar etmeyi ihmal etmiştir. Ancak yarımküredeki tüm bu yıldızların Tanrı'nın İradesine ve Emrine boyun eğdiğini ve boyun eğdiğini bilseydi, o zaman onların fiziksel yönlerine körü körüne inanmazdı:

ٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

"[O'nun emriyle] güneş ve ay belirlenen rotalarını yürütürler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 55, Ayet 5)

وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتٍۭ بِأَمْرِهِۦٓ

"Ve güneş, ay ve yıldızlar O'nun emrine tabidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 54)

Dizginlenen, kontrol altına alınan ve çalıştırılan bir şey boyun eğdirilmiş olarak kabul edilir. İnsan organlarının bir insan için yaptığı gibi. Her birine gerçekleştirmeleri için bir işlev atanmıştır. Yıldızlar da Allah'ın emirlerini yerine getiren kullarıdır. Aynı şekilde, beyin insan vücudunun diğer organlarını da O'nun insana bahşettiği ayırt etme yetileriyle birlikte hareket etmeye yönlendirirken, yıldızlar da Tanrı'nın bu amaçla görevlendirdiği melekler aracılığıyla öngörülen performanslarıyla meşgul olurlar, onların yöneticileri ve ana hareket ettiricileri rolünü yerine getirirler. Aslında bu melekler, kendi belirledikleri alanlarda birçok şeyin yaşayan habercileridir.

Görünürdeki neden ve sonucu, yani sonuç, ancak bu kadar önemlidir. Koşulsuz tesadüfler, insanları bir şeylere inandırmak için vardır, öyle ki, konumları karanlıkta bir fili parça parça el yordamıyla avlayan ve bütünü düşünmek yerine her birine yanlış yargıya dayalı olarak farklı bir isim veren efsanevi kör adamlarla karşılaştırılabilir. Aynı şey, benzer şekilde yanıltıcı bir şekilde köleyi efendi, kral olarak gören bu astrolog, durugörü sahibi için de geçerlidir. Bu tam da Kur'an-ı Kerim'de [Hz. İbrahim'in (s.a.v.) sözleriyle] açık bir şekilde tasvir edilmiştir:

لَآ أُحِبُّ ٱلْآفِلِينَ

"[Güneşin gün batımında yaptığı gibi] batanları sevmiyorum." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 76)

Cahiller tarafından ay ve güneşin Tanrı olduğu varsayılır. Akıl sağlığı hakim olana kadar komuta edilenlere komutan denir. Göksel kürede on iki "*Burooj*", yani binek vardır. Bu, yüce bir kralın görkemli lütuf odasında "*Vezir*"i (bakanı) ile oturmasına benzetilebilir. Etrafında, her birinin bir kapısı olan on iki seçkin barış cennetinde "*Vezir*"in (kralın bakanı) seçkin yardımcıları oturuyor. Yedi itaatkar ama çevik atlı, "Vezir"in yardımcılarının emri ve çağrısı üzerine her kapının etrafında dolaşıyor ve alınan çağrıyı dikkatle dinliyor. Bunların derhal uygulanması için, bu atlılardan biraz uzakta duran, yaylarıyla bu atlıları dikkatle izlemeye hazır, böylece belirli bir grup insanı halatla bağlayıp yüksek komuta önüne çıkararak alınan talimatları yerine getiren yaya dört adam vardır. Sonra ya cezalandırılırlar ya da ödüllendirilirler.

Buna göre, "*Arş*" ("İlahi Her Şeye Gücü Yetenin Hükümranlığı"), işlerden sorumlu seçkin bakanın ("*Vezir*"), yani yüksek cennetteki en sevilen meleğin ayrıcalık meskenidir. Bu, bir astrolog tarafından öngörüldüğü gibi yıldızların yarımküresindeki bineklerin aksine. Bu durugörü sahipleri, bir doktorun farklı rahatsızlıkları farklı semptomlarla deşifre etmesi gibi, gökyüzündeki satranç tahtasındaki piyonların ve gereçlerin farklı konumlarına farklı anlamlar yüklerler:

ذَٰلِكَ مَبْلَغُهُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ

"Bu onların toplam bilgi edinimidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 53, Ayet 30)

Ancak Allah'ın rahmeti böyle bir hastayı ele geçirdiğinde, yukarıda adı geçen refakatçiler belirtildiği gibi bir hastayla ilgilenir ve kişi kurtulur. Bir peygamberin yolu da aynı şekilde yıldızlarla doludur ve "*Veli"* (aziz, Gnostik veya Tanrı'nın yakını) da kişinin iyileşmesinde mucizeler gerçekleştirir.

اِنَّ الْبَلَاءَ مُوَكَّلٌ بِالْاَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْاَوْلِيَاءِ ثُمَّ الْاَمْثَلُ فَا الْاَمْثَلُ

مَرِضْتُ فَلَمْ تُعِدْنِىْ

"Şüphesiz Peygamberler imtihanlara ve sıkıntılara tabi tutulurlar, sonra Allah'ın yakınları ('*Veli*'), sonra da onların benzerleri [ama Allah'ın huzurundaki manevi mertebelerine göre rütbeleri daha düşük olanlar]. Bu yüzden rahatsızlandığımda sağlığımı istemeyin." *(* Hz. Muhammed'in [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] hadisi veya geleneği)

Ayrıca çok hasta görünen ama hasta olmayan bazı insanlar da görüyoruz. Aslında onlar, Allah sevgisinden dolayı böyle bir duruma düşürülmüş, hasta görünecek kadar taptıkları insanlardır. Gerçekten de aşk o kadar kendini tüketiyor ki!

Şimdi "Sübhanallah*" (Allah'ı tesbih ederiz), "*Elhamdülillah*" (Hamd Allah'a mahsustur), "*La ilahe illallah (*لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ*) " (Allah'tan başka ilah yoktur) ve "*Allahu Ekber*" (Allah büyüktür [yaratılmışlardan herhangi biriyle kıyaslanamaz]) terimlerinin anlamlarını* anlamalısınız çünkü bunlar "*Ma'rife*"nin ayrılmaz kavuşumlarıdır" veya Tanrı'nın Gnosis'i.

Türetmede, 'nefsinizi' ("*nefs*"), yani içinizdeki takva ve fazilette tanımaya başladığınızda, Allah'ın yüce takvasını ve faziletini mükemmel bir şekilde tanırsınız ve böylece "*SübhanAllah*"ı (Allah'ı tenzih ederiz) anlarsınız. Kendi alanınızın kralı olarak Tanrı'nın Krallığının farkına vardığınızda ve her şey O'na boyun eğdiği için Tanrı'nın büyük Üstünlüğünün tüm evren üzerindeki gerçeğini özümsediğinizde. Ancak o zaman "*Elhamdülillah*"ın (Allah'a hamdolsun) anlamını anladığınızı düşünebilirsiniz. Şüphesiz tüm hamd ve şükürler O'na ve yalnızca O'na mahsustur.

Şimdi son olarak, "Allahu Ekber*"in ne anlama geldiğini anlamalısınız*. Bu sadece "Tanrı Büyüktür" anlamına gelmez. Bundan çok daha fazlasını ifade ediyor. Bu sadece O'nun diğerlerinden daha büyük olduğu anlamına gelmez. O, en büyüğüdür. Ancak O'nunla

başkası arasında hiçbir karşılaştırma yapılamaz. O her türlü kavrayışın üstünde ve ötesindedir. O Sonsuz Yücedir. Her şeyi aşar ve kapsar. O, Her Şeye Gücü Yeten, Her Şeyi Bilen, Her Yerde Hazır ve Rahman Verendir! O'nu ve O'nun birçok eşsiz ve muhteşem niteliklerini ve güçlerini O'nun yaratıcı dehasından ve Kutsal İsimlerinden tanırız. O kadar büyük ve eşsizdir ki, O'nu asla tarif edemeyiz veya O'nun nimetlerini sayamayız.

Allah'ın takvası insanın takvası gibi değildir. Olamaz. O'nun büyük sıfatlarını tarif edecek kelime bulamayan ve bunu yaparken O'na, tüm yarattıklarının Yaratıcısı olduğu için yeterli olmayan sözler veya ifadeler atfeden bizleriz. Peki nasıl O'nun gibi olabilirler? Aynı şekilde, Tanrı bizi bağışlar, bir insanın egemenlik ettiği krallık ile O'nun Hükümdarlığının apaçık olduğu Tanrı'nın Krallığı arasında bir karşılaştırma yaptığımızda, bunların benzer olduğunu kastetmiyoruz. Bu sadece ne kadar beceriksiz olduğumuzu, insanın ne kadar çaresiz olduğunu ve Tanrı'nın ne kadar Yüce olduğunu gösteriyor! Örneğin, bir çocuk bize bir devleti yönetmenin cazibesini sorarsa ve anlamasını sağlarsa, bunun sopanızla ve topunuzla oynarken bulduğunuz şeyin aynısı olduğunu, gerçeğe ne kadar yakın veya uzak olduğumuzu görebileceğinizi söyleriz. Bunu daha önce de söyledik ve Tanrı'yı bütünüyle yalnızca Tanrı'nın bildiğini ve başka hiç kimsenin bilmediğini yineliyoruz. Bu koşullar altında insan için benimsenecek en iyi yol şudur:

1. O'nun Gnosis'ini ("*Ma'rifa*") elinizden geldiğince aramaya kendinizi kaptırın.
2. O'nun Lütfuna konsantre olmak ve O'nun Işığını ("*Nur*"), Güzelliğini ("*Cemal*"), Gücünü ("*Kudrah*") O'nun İlahi niteliklerinde ve yarattıklarında aramak.
3. İyiliği için O'na şükretmek.
4. O'na kalbinin ve ruhunun her zerresiyle ibadet etmek.
5. O'nun emirlerine itaat etmek.

Hepimiz O'ndan geldik ve O'na döneceğiz.

إِلَيْهِ الْمَرْجِعُ وَ الْمَصِيْرُ

"Dönüşümüz ve son çaremiz O'nundur."

O'nu ne kadar çok severseniz, O'na saygı duyarsanız, O'na ne kadar çok ibadet ederseniz, o kadar çok kutsanırsınız. Samimi, özverili, alçakgönüllü, sevgi dolu ve minnettar olanları sever. Böyle asil davranışlar mutlaka [O'nun tarafından] ödüllendirilecektir.

أَنَا بُدُّكَ اللَّازِمُ فَالْزَمْ بُدَّكَ

"Ben (yani Tanrı) sizin zorunlu kaçınılmazlığınızım, bu yüzden kaçınılmazlığınıza sımsıkı sarılın."

Onun zikir ("*zikir*") kalbin özünden ancak kişinin tüm arzularını nefsinden ayırması, [tüm] kötülüklerden vazgeçmesi ve tamamen O'nun ibadetine dalmasıyla güçlenebilir. Samimi bir kalp huzurlu ve temizdir. Bir müminin ("*Momin*") ihtişamı onda yatar:

قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ

"Müminler [gerçek, nihai, kalıcı ve ebedi başarı ile] başarılı oldular." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 23, Ayet 1)

Tanrı ayrıca şunu da belirtmiştir:

قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ ٱسْمَ رَبِّهِۦ فَصَلَّىٰ ﴿١٥﴾

"Kendini temizleyen [yani nefsi arındıran], Rabbinin adını anan ve [O'na samimi bir bağlılıkla] dua eden kimseye muhakkak ki muvaffak olandır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 87, Ayetler 14-15)

Dünyayı Tanımak

Gazali, "Kimiya-e-Sa'adat" veya "Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Simya veya Dönüştürücü Değişim Aracısı" *adlı kitabında, sonsuz mutluluğun simyasının (veya* gerekliliklerinin) dört başlığından (veya gerekliliklerinin) üçüncüsü olan "dünyayı ve dünya hayatının gerçekliğini bilmek" olan "dünyayı ve gerçekliğini bilmek" olan sonsuz mutluluğun simyasını (veya şartlarını) muhteşem bir şekilde açıklamaya

devam ediyor. Ebedi mutluluğun dönüştürücü faili için üçüncü şartı açıklarken - "dünyayı ve dünyevi yaşamın gerçekliğini bilmek" diye yazıyor [4]:

Sevgili sevgili! Bu dünya, insanın bir sonraki dünyaya doğru yolculuğunda kat ettiği bir yoldur. Sonunda bir vaha ve "*Ma'rifa*"nın veya Gnosis'in [Tanrı'nın] uçsuz bucaksız çölünün dayanağıdır. Bu dünya ("*Dünya*") ve öbür dünya ("*Ahirâ")* veya ahiret iki şarttır. Bir durum, insanın ölümünden öncesine kadar olan yaşamı ve [birine çok yakın olan] zamanlarıyla ilgilidir. Ahiret, kişinin ölümünden sonra başlar. Bu dünya [ve dünya hayatı] insanın ahirete ("*Ahire*") hazırlanması içindir. Bu hayatın amacı, kişinin burada geçireceği ve ahirette hayırlı bir yere varacak bir iyilik hazinesi toplamaktır. İnsan, doğuşunda oldukça zayıf ve eksik yaratılmış olmasına rağmen, kişi aynı zamanda öyle bir deha (eşsiz yetenek) ile kutsanmıştır ki, Tanrı'nın emirlerini takip ederek, kişi "*Kamal*"a veya mükemmellik ve mükemmelliğe ulaşabilecek, meleksel nitelikler kazanabilecek ve Tanrı'nın Yüceliklerini görebilecek bir konumda olabilir. Bu, kişinin varlığının toplamıdır. Burası vaat edilen 'Cennet'tir.

O'nun Gnosis'inin ("*Ma'rifa*") anahtarı, insanın O'nun birine karşı büyük lütfuna şükretmesinde, sayısız lütuflarının takdirinde ve yarattıklarının pitoresk güzelliğinin farkında olmasında yatmaktadır. İnsanoğlunun algılama duyuları, O'nun ürettiği büyüleyici şeyleri tattırır ve tattırır, doğada her tarafa yayılmış muazzam güzelliğin eşsiz ihtişamını görür. Kişinin kulakları [doğanın] yatıştırıcı seslerini ve müziğini takdir etmesini sağlar, elleri sevgi dolu dokunuşun sıcaklığını hissettirir, vb. İnsan hayatta olduğu sürece tüm bunlardan zevk alabilir ve [Allah'a, istemeden de olsa kendisine bahşedilen muazzam nimetlerinden dolayı] şükredebilir. Kişi öldüğünde, artık kalmayan bu istihbarat [toplayıcı] ajanların (yani duyuların) özgürce sunduğu hizmetlerini kaybeder. Bu nedenle insanın hayatta iki şeye ihtiyacı vardır:

1. Kalbini, kalbini öldüren şeylerden korumak. Kişi kalbine gıdasını [ve beslenmesini] sağlamalıdır.

2. Kişinin vücudunu, ona zarar veren ve öldüren şeylerin zararlı etkilerinden korumak. Aynı şekilde ona yiyeceğini de sağlamalıdır.

Daha önceki konuşmamızda, kalbin gıdasının Tanrı'nın sevgisi ve Gnosis'i ("*Ma'rifa*") olduğunu tespit etmiştik, bu da her şeyin gıdasının gerçekten sevdiği ve bu yöndeki içsel, doğal özelliklerine dayanarak sahip olmayı arzuladığı şey olduğu hükmüne

dayanır. Aynı zamanda besleyici ve sürdürülebilir olmalıdır. Bu nedenle bedenin bakımı bile kalbin iyiliği içindir. Çünkü beden eninde sonunda yok olacak, ama kalp [ölümden sonra bile] sonsuza dek yaşayacak. Bu konuda basit bir örnek verilebilir, yani deve (eski zamanlarda ulaşım aracı olarak) Allah yolunda "*Hacı*" veya hacı *[*Allah'ın Kutsal Evi'ne, yani Allah'ın Merhametinin yeryüzündeki sembolüne hac veya hac yapan] için olduğu gibi, beden de kalp içindir. Kişi ona biner ve "*Kabe"*ye (Mekke'deki Tanrı'nın Kutsal Evi) ulaşır. Bunun tersi doğru değildir, yani hacı deve için değildir, ama deve hacı içindir. Doğal olarak hacı, deveyi "*Kâbe"ye* [hacıların hedefi ve varış noktası olan] ulaşıncaya kadar besleyecektir. Bu nedenle herhangi bir vazgeçme veya gecikme, kişinin herhangi bir ihmali, kişinin [kişinin amaçladığı hedefe ulaşma] hedefine zarar verecektir.

Konuyu daha ayrıntılı olarak analiz edersek, insan vücudu üç şeye ihtiyaç duyar:

a) Gıda

b) Giysi

c) Ev.

Başka bir deyişle, yemek yemek yemek gerektirir, örtünme ihtiyacı giysi gerektirir, ev, vücudun zararlardan korunması için sıcak ve soğuğun saldırısından korunabileceği sığınak yeridir. Kısacası, bu üç şey bedenin, yani kişinin fiziksel varlığının temeli, temel önkoşullarıdır. Ancak insan aşırı yerse ölebilir. Evin ve giysinin arzusu da insanın geçimi için insana aşılanmıştır. Bu nitelikteki aşırı talep zararlı olabilir. Burada mantık, sağduyu kişinin imdadına yetişir ve kişinin bedenin bu taleplerine aşırı düşkünlük göstermesini engeller. Tüm ahlaki değerlerin dahil olduğu veya türetildiği iyilik ilkesi, onları aşan en yüksek veya en yüce iyilik kalptir. Yemekleri asildir. Kalp ne kadar çok yiyecek alırsa, ruh için o kadar iyidir. Sonuç olarak, bir kalp, Tanrı'nın sevgisi ve arayışıyla iyi beslenir, nişini bulur ve bineğinin dizginlerini elinde tutan bir şövalye binicisi gibi bedene biner. Bu nedenle dostuma kulak verin ve dizginlerini gevşetmeyin. Bedenin şehvetlerini tamamen kontrol ettiğinizde, açgözlülük, suiistimal, kutsal olmayan ve yanıltıcı dürtüler dizginlenecektir.

Dünya üç ana kategoriden oluşur:

1) Her türlü bitki örtüsü, madenler ve hayvanlar vb. gibi yeryüzünde bulunan şeyler. Arazinin yüzeyi kendi içinde insan ikametgahının, tarımın vb. temelini oluşturur.

2) Demir, çelik, bronz vb. mineraller, insanoğlunun çeşitli amaçlarla ihtiyaç duyduğu alet, alet ve diğer aparatların yapımında kullanılır.

3) İnsan, hayvanlara biner ve etlerini yer ve diğer yiyecek maddelerini yiyerek varlığını sürdürür.

Başka birçok karmaşıklık var. Kişinin günlük rutininde ellerini ve ayaklarını ve hepsinden önemlisi kalbini bunlarla meşgul etmesi üzücüdür, çünkü kişinin kalbinin bu şekilde tamamen meşgul olması gerçekten çok zararlı olabilir. Kalbin gerçek amacını unutması ve dünyevi açgözlülük, gıybet, öfke ve benzeri kötü uğraşlara karışması nedeniyle kalbin ölümüne yol açabilir.

Aynı şekilde, üç meslek - kuyumculuk (metaller için), dokumacılık ve mimarlık da büyük önem taşımaktadır. Bu meslekler yalnızca şu ya da bu şekilde birbirleriyle ilişkili olmakla kalmaz, aynı zamanda yan işleriyle de aktif olarak ilişkilidir. Pamuk toplayıcıların pamuk tarlalarından pamuk çiçekleri toplaması gibi. Tekerlekler tüyleri eler; pamuk iplikçileri onları iplik haline getirir ve nihayetinde pamuk dokumacıları dokuma tezgahı yapar ve bunları farklı türde kumaşlara dokur. Bu giysiler daha sonra dikilir ve dikilir. Demirci, terzilik, dikiş ve dikişin yapıldığı aletler yapar. Bu şekilde farklı mesleklerden insanlar birbirleriyle çalışırlar.

Her biri diğerine bağımlıdır. Doğal olarak, komplikasyonlar ve mesleki kıskançlıklar ortaya çıktı. Terzi, dokunan malzeme için neredeyse dokumacıya ve onu bir marangoz ya da demirci tarafından imal edilen mekanik aletlerle eğiren iplikçiye bağımlı hale gelirken, kendisi de terzilik yapmak için kendi alet ve aparatlarına ihtiyaç duyar ve bunun için yine demircinin hizmetleri gerekir. Bu karmaşık verme ve alma sistemi, konuyla ilgili diğer faktörlerle birlikte üç temel şeyin hayati önem taşıdığı komplikasyonlara ve rekabetlere neden olur:

1) Siyasi, başka bir deyişle taktiksel zeka ve devlet adamlığı.

2) İzleme donanımı ve hükümet.

3) "*İlm-i Fıkıh*" veya dinde belirlenmiş kural ve düzenlemelere göre hukuk ve davranış kuralları bilgisi.

Son tahlilde bu altyapı, yukarıda belirtilen üç insani ön koşulun, yani gıda, giyecek ve ev veya ikamet yerinin gerçekleştirilmesi ve gerçekleştirilmesi içindir. Gerisi onları takip ediyor. Bu temel insan gereksinimleri bedenle ilgilidir. Beden de kalp içindir, ruhtur. Ruh, hacı ("*Hacı*") gibi Kabe'ye (hacının nihai varış noktası - Tanrı'nın yeryüzündeki Merhametinin sembolü olan Mekke'deki sembolik Tanrı Evi) *ulaşmak için deveye binmek zorundadır* . İnsanın durumunda, kişinin amacı onunla eş anlamlıdır, yani "*Ma'rifa*" veya Tanrı'nın Gnosis'i hedefine ulaşmak. *Kâbe'*ye ulaşma hedefini aklında tutmak yerine, eğer adı geçen hacı seyahat ederken, başından beri deveye bakmak ve onunla ilgilenmekle zamanını boşa harcıyorsa, [kişinin nihai hedefine ve hedefine ulaşmasını engelleyecek] ağır ihmalinden dolayı suçlanacak tek şey kendisidir. Sevgili sevgili! Bundan bir ders alın. Hayatın gerçek gayeyi ve gayeyi pahasına dünyevi işlere karışmayın. Dünyada boş yaşam meşguliyetlerinde [ve işe yaramaz uğraşlarda] boşa harcanan zaman size pahalıya mal olacak. Unutmayın ki bu hayat yolculuğu aslında ahirete ("*Ahire*") doğru bir yolculuktur. Bu dünyanın karizması çok çekici. Aldanmayın. Hayatın cazibesinin üstesinden gelin. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) haklı olarak şöyle demiştir: "Dünya, '*Haroot* ve *Maroot*'tan (ünlü efsanevi büyücüler) daha büyük bir büyücüdür". [Dünyanın] gerçekliği şu şekilde özetlenebilir:

1. Bu dünyanın üzerinize yaptığı ilk büyü, bu dünyanın ve onun tüm büyülerinin her zaman orada olduğunu hissettirmesidir, oysa aslında durum tam tersidir. Zaman uçup gidiyor, mutlu anlarında zamanın sayısını kaybettikçe, oldukça yavaş da olsa sürekli olarak ilerliyor. Geçen zaman, dünyadaki ayak izi bir gölge gibidir. Her zaman hareketsiz görünen bir gölge gibi uykuda görünür. Daha sonra gölgenin artık olduğu yerde olmadığını, bunun yerine yavaş yavaş ve fark edilmeden orijinal konumundan uzaklaştığını ve uzaklaştığını fark edersiniz. Gerçekten de dünya hareket halindedir. Zaman ve gelgit hiçbirini beklemez. Bu nedenle dikkatli olun ve ayaklarınızın altında çimlerin büyümesine izin vermeyin. Kazanılan bir an kaybedilmez ama kaybedilen bir an asla kazanılmaz. Olduğu gibi, hayat kısa. Öyleyse neden bundan en iyi şekilde yararlanmıyorsunuz?
2. Bu dünyanın büyüsünün ikinci örneği, sanki sadık bir yoldaş gibi her zaman sizinle kalacakmış gibi, dünyevi sevgi ve iyi niyet armağanlarını cömertçe harcadığı değerli bir arkadaş gibi size davranmasıdır. Emrindeki her baştan çıkarıcı kurnazlıkla, dikkatinin en çok sevilen tek nesnesi siz olduğunuza güvenmenizi sağlamak için sizi büyülemeye çalışır. Ama daha sonra sizi yarı yolda bıraktığında, reddedilir ve kaybolursunuz. Hayatının şokunu yaşıyorsun. Olan şu ki, asi doğanın güzel bir aşığı gibi, sizi aniden terk ediyor, ipeksi prangalarını bir başkasına örüyor, tehlikeli salonuna bu kadar kolay avlar alıyor ve insana ölümü ve ıssızlığı tattırıyor.

Bir keresinde İsa'nın (*İsa* ya da İsa Mesih) (dünyanın gerçekliğinin vücut bulmuş hali olan) bu kadar sık evlenen bir kadını "*Keşf"* (manevi alemden gelen gerçeklerin uyanıklık halinde gösterildiği manevi durum) durumunda gördüğü ve ona kaç koca evlendiğini sorduğu belirtiliyor. Saymayı unuttuğunu söyledi. İsa ona tekrar sordu: "Öldüler mi, yoksa sen onlardan boşandın mı?" Hepsini öldürdüğü cevabıyla cevap verdi! İsa bu acıklı cevabı duyunca şunu söylemeden edemedi: "Büyüne kapılan insanlara yazıklar olsun. Seleflerinin başına gelenleri gördüler, ancak sizin güzellik büyünüze ölümüne girdiler ve zamanında bir ders almadılar".

3. Bu bağlamdaki üçüncü örnek, yüzünü çekici bir duvakla kapatan, muhteşem giysiler giyen, profilini gösterişli bir şekilde süsleyen ve ona bakan herkes ona hemen aşık olsun diye ender paha biçilmez mücevherler takan yaşlı bir kadındır. Dünya insanlara böyle davranır. Büyüleyici güzelliği ve coşkusuyla insana öyle bir büyü yapmaya çalışır ki, insan aklını kaçırabilir ve zırhları karşısında sersemleyebilir. Zorluğuna dair tüm düşünce ve düşünceleri yerle bir eder. İnsanoğlu hayatın zor ve ciddi olduğunu unutur. Bazen insan bunu çok geç fark eder, femme fatale kılığına giren yaşlı kadın peçesini çıkardığında ve onun yerine bir yüz gördüğünde insan için kaba bir şok haline gelir.
4. Dördüncü örnek ise, evrenin evriminden bu yana geçen süreyi, bu evrenin var olmadığı dönemi ve şu andan itibaren sona kalan zaman dilimini hesaplamaya çalışacak olursa, bunu yapmanın imkansız olduğunu ve bunu yapmayı düşünmenin bile akıl sağlığını aşmak olduğunu görecektir. Basitçe, kişinin bildiği tek şey, kişinin dünyasının "beşikten mezara" olduğudur, yani beşik, kişinin yaşam boyunca, bu dünyadaki yolculuğunun başlangıcıdır ve mezar onun sonudur. Arada yıllar, aylar, günler ve son olarak alınan nefeslerden oluşan birkaç durak olduğu söylenebilir. Bazıları uzun, bazıları küçük bir mesafe kat eder. İnsanın dünya ömrü ister uzun ister küçük olsun, insanın ömrü kısadır ama insan bu önemli noktayı tamamen unutur. İnsan burada sonsuza kadar yaşayacakmış gibi yaşıyor. Ne kadar ironik ki, insan bir sonraki nefesinden bile emin olmasa da, önümüzdeki on yıl için bir şeyler planlıyor, böylece insan kendi isteğini hissetmesin veya yetersiz kalmasın. İnsan o günü görecek kadar bile yaşamayabilir!
5. Hayatın zevklerine aşırı düşkünlük, insanın ahireti ("*Ahiret*") için, açgözlü bir obur için aşırı yemek ne kadar zararlıysa, o kadar zararlıdır. Bir obur, zengin, tatlı veya sıcak, baharatlı, yağlı yiyeceklere atlar ve midesine bu kadar ağır ve ihtiyaç duyulmayan yiyeceklerle yük olmanın sonuçlarını umursamadan onu ahlaksızca yer. Sonuç olarak kişi kusmaya ve gevşek hareketler yapmaya başlar. Anlık zevk ve zevk için, kişinin aşırılığı insanı böyle bir aşağılamaya, ıstıraba ve utanca sokar. Bu kadar ağır bir yemekten sonra dışkı bile mide bulandırıcı ve iğrençtir. Dolayısıyla insan bu dünyada şehvet ve ahlaksızlığa ne kadar düşkünse, ahirette de o kadar alçaldığı görülmüştür. İnsanın nefesinin son spazmlarının son saatinde, insan evindeki parayı, altını, gümüşü, bahçeyi, hizmetçileri ve hizmetçileri ne kadar ölçerse, onlardan ayrılma sancıları da o kadar şiddetli olacaktır. Aksine, fakir bir insan pişmanlık duymaz. Bu tür acı sancıları, kişinin

zaten kötüleşen durumuna yalnızca "Adhab" veya kişinin kötü eylemlerinin [İlahi] intikamıyla sonuçlanan durumuna katkıda bulunur.

6. Hayatın bir başka olağanüstü faktörü de, bu dünya işlerinin kendileriyle ilgili bir yakınlığı olmasıdır. Normal işlere benziyorlar, rutin ve zor değiller. Diğer tüm kavram ve düşüncelerden habersiz olan insan, tamamen bunlara kapılır. Tekerleklerin içinde tekerlekler ve tekerleklerin içinde tekerlekler olduğunun farkında değiliz. Bir şey diğerine yol açar ve kişinin hayatının boşa gitmesine neden olur. İsa (*İsa* veya İsa Chris [Tanrı'nın selamı ve bereketi onun üzerine olsun]), bu dünyayı arayan kişinin, dudaklarını denizin kıyısına yapmış, susuzluğunu azalmadan gidermeye hevesle dalmış adama benzediğini söylemiştir. Susuzluğu artıyor gibi görünüyor. Ne kadar çok içerse, o kadar çok içmeyi arzular. Sonunda, bu işe yaramaz arayışta susamış ve tatminsiz kalarak ölür. İşte şehvetin laneti budur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle bir kişi hakkında şöyle buyurmuştur: "Suya batılıp ıslanmamak mümkün değildir." Bu dünyaya karşı bu kadar belirgin bir çılgınlığı olan bu türden böyle bir insan, kesinlikle onun tarafından lekelenecektir.
7. Bu dünyayla ilgili yedinci örnek, çok zengin bir ev sahibine giden ve resepsiyonun [mükemmel] kalitesinden dolayı çok sayıda gelen misafirlerine cömertçe davranmayı alışkanlık haline getiren bir misafirin durumu gibidir. Gümüş sobada yanan abanoz ve kehribarın aromatik atmosferinde, zarif tasarım ve dekora sahip altın ve gümüş tabaklarda görkemli yemekler servis edilir. İnsanın doğasını anlayan, minnetle içen, kendine ait bir parfüm ekleyen ve ev sahibinden zarif bir şekilde ayrılan mantıklı bir misafir, karşılıklı memnuniyetlerine göre. Öte yandan, açgözlü bir misafir, misafirperverliğinden sonra değerli ev sahibinin değerli eşyalarını çalmaya çalışır ve bu süreçte ev sahibinin hizmetçileri tarafından yakalanır ve rezil olur. İnsan şehveti ve onun ahlaksız arzuları şehvet düşkünlüğüdür. Bu dünyadaki bu yolculukta, kişinin haklı olarak edindiği mallar, kişinin bagajı olarak yanında taşıyabileceği kendi gerçek eşyalarıdır. Bu misafirhanede (ya da modern zamanlarda otelde) yalnızca yasal ve gerçek olandan yararlanılabilir. Açgözlülüğün insana hiçbir faydası olmaz.
8. Dünyanın bir sonraki örneği, yani onun ilgi çekici doğası, insanın [büyülenme halinde] onun içinde kaybolmasıdır. Öyle ki insan ahireti tamamen unutur. Örneğin, bir gemide bir grup insan. Yolda bir adaya ulaşırlar ve burada kısa bir mola, kişisel hijyen ve abdest almak için bir süreliğine dışarı çıkarlar. Kaptan, geminin bir an önce hareket etmesi gerektiğini, bu nedenle tüm ihtiyaçlarını hızlı bir şekilde karşılamaları ve gemiye hızla yeniden binmeleri gerektiğini duyurur. Aklı başında olanlar bunu çabucak yaparken, diğer tembel grup oraya buraya dağılır, gözden kaybolur, adayı gereksiz yere gezer, yerin doğal güzelliğinin, flora ve faunasının ve rengarenk deniz kabuklarının tadını çıkarır. Geri döndüklerinde, gemideki rahat yerlerin hepsinin alınmış olduğunu görürler. Bu nedenle karanlık ve köşelerde oturmak zorundalar. Onlardan sonra gelen bir sonraki grup, yanlarında bu deniz kabuklarından ağır bir yük getirir. Benzer savurgan gezileri nedeniyle öncekilerden daha kötü yerlere geliyorlar. O kadar şaşkınlık içindeler ki, gemide oturacak yer bulamıyorlar. Ayrıca boyunlarına bağlanan bu güzel kabukların yükünü de taşımak zorundalar. İki gün sonra bu kabuklar kirlenir ve kokmaya başlar. Daha da kötüsü, yer sıkıntısı nedeniyle bu yükü bile ortadan

kaldıramıyorlar. Utançları ve tövbeleri de aynı derecede ağırdır. Son aylak grubu adayı keşfetmeye o kadar dalmış durumdalar ki, kaprisleri içinde kaptanın hızlı toplanma çağrısını tamamen dikkate almıyorlar, gemilerini kaçırıyorlar ve vahşi doğada ölüyorlar.

Özetle, bunların ilk grubu müminlerinki gibidir ve sonuncusu da Allah'ı, O'nun Peygamberi -sallallahu aleyhi ve sellem-'i ve kıyamet gününü unutmuş olan insanlar gibi olan gibidir:

استحبوا الحياة الدنيا على الآخرة

"Onlar dünya sevgisini ahirete tercih etmişlerdir."

Aracı iki grup, daha iyi muhakemelerine ve önceden belirlenmiş davranış tarzlarına karşı hata yapan günahkarlardır. Onlar dünyada ve ahirette acı çekiyorlar. Yaptıkları kötülüklerden dolayı İlahi cezaya maruz kalıyorlar.

Bunun dünyanın kınanması olmadığına dikkat edin. Ne de olsa dünya Tanrı tarafından yaratılmıştır, dolayısıyla amaçsız olamaz. Bu dünyadaki her şey kötü değil. Örneğin, "*İlm*" veya kendi başına bilgi ve "*'Amal*" (eylemlerin öngörülen davranışa göre yerine getirilmesi) kendi başlarına önemli iki erdemdir. Öyle ki, her ikisi de görünüşte bu dünyadadır, ancak aslında insanoğluna ahirete kadar eşlik edeceklerdir. Örneğin, Tanrı'nın "*Ma'rifa*" veya Gnosis'inin bilgisi ve ona ulaşmak, insanın varoluşunun doruk noktasıdır. "*Amal*" ya da kişinin eylemleri ve iyi amelleri, kötülüklerin atılmasından ve ruhun Tanrı'ya adanmış ibadetle beslenmesinden kaynaklanan ruhun saflığı ve dindarlığı gibi kendi olumlu kalıcı etkilerine sahiptir. Tanrı'yı sürekli olarak anmak, insanoğlunun sonsuz ödülüdür:

وَٱلْبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ

"Fakat salih amellerin kalıcı olması, Rabbinin katında mükâfatla daha hayırlıdır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 46)

"Zikir"in, yani Allah'ı anmanın *tatlılığı, zevki* mükemmeldir. O'na ibadet ediyoruz ve bu dünyadaki büyüsünün tadını çıkarıyoruz ama aslında bu onunla ilgili değil. Ahiretin bir nimetidir. İnsan ölür ölmez sona eren bu dünyanın bir sevinci de vardır. Ama O'nun sevgisinin ve ibadetinin hazzı sonsuza dek yaşar. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

الدنيا ملعونة وملعون مافيها الاذكر الله وما والاه

"Dünya ve dünyevi varlıklar anatematiktir. Ama bir kişinin Tanrı'yı hatırlamasına yardım eden ve yardımcı olan şeyler kutsanmıştır."

Dünya ve onun birçok özelliği üzerine yapılan bu inceleme, mevcut söylemin amacı için yeterlidir. Bunun sonuçları ve diğer ilgili konular, Allah'ın izniyle, zamanı gelince tartışılacaktır.

Ölümden Sonra Yaşamı Bilmek

Gazali, "Kimiya-e-Sa'adat" veya "Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Simya veya Dönüştürücü Değişim Ajanı" adlı kitabında, sonsuz mutluluğun simyasının (veya dönüştürücü ajanının) sonuncusu olan "öbür dünyanın gerçekliğini bilmek" olan bu simyanın (veya dönüştürücü ajanın) dört başlığından (veya gerekliliklerinin) sonuncusunu açıklayarak *sonsuz mutluluğun simyasını (veya dönüştürücü ajanını) muhteşem bir şekilde açıklamaya devam ediyor*. Ebedi mutluluğun dönüştürücü faili için dördüncü şartı açıklarken - "öbür dünyanın gerçekliğini bilmek" diye yazıyor [5]:

Sevgili sevgili! Unutmayın ki, ölümün gerçeğini bilmedikçe ahiretin ne anlama geldiğini anlayamayacaksınız. Ölümün gerçekliği ise yaşam üzerinde doğrudan bir referansa ve etkiye sahiptir. Hayatın doğruluğu*, başka bir deyişle nefsin ("*Nefs") bilgisine eşdeğer olan ruhun ("*Ruh*") önemini kavramaya çalışmakta yatar. Tüm niyet ve amaçlara göre, ruh ve benlik eş anlamlıdır. Şimdiye kadar, insanın tüm altyapısı ve ruhu ("Ruh") ile fiziksel bir çerçeve şeklinde yaratıldığı sonucuna varmış durumdayız. Ruhun binici olduğunu ve bedenin bindiği binek olduğunu tekrarlamakta fayda var.

Ruh, bedenden bağımsız olarak, şekline, değerine göre Cennette veya Cehennemde olacaktır. Ya kutsanacak ya da kınanacak. İlahi lütufla insana aşılanmış, bedensiz kalbe paha biçilmiş varlıklara "ruhun cenneti" denir. Allah'ın böyle bir ruha sahip mübarek zatlısı, ahirette güzel saraylar, bahçeler ve [Kur'an ve Peygamberlik öğretilerine göre hiçbir gözün görmediği ve hiçbir kalbin hayal etmediği] sayısız başka zevklerle ödüllendirilecektir. Buna karşıt olarak, beden olmadan kendi kötülükleri nedeniyle ıstırap ve ıstırap çeken ruh, "ruhtaki ateş" olarak adlandırılır. Onun meskeni cehennemdir. Dikenli çitler ve akrepler [orada] insanın yoldaşı olacak. Konuyla ilgili daha fazla ayrıntı, bu çalışmanın "*İhya al-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" adlı kitabımda [kitabımda] verilmiştir. Burada değindiğimiz ölüm hakkında pek çok insan pek bir şey bilmiyor; İnsanlar ölüm konusundan çok cennet ve cehennem üzerinde durmayı tercih ederler. *Allah'tan naklettiği "Hadis Kudsi*"de (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] hadisleri) şöyle denilmiştir:

اعدت لعبادی الصالحین ما لا عین رأت ولا اذن سمعت

ولا شکر علی قلب بشر

"Salih kullarım için, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hatta hiçbir insanın kalbinde meydana gelmemiş [öyle sevinçler] hazırladım ki."

Dahası, insanın kalbinde, gaybın gizemlerini ("Ghaib") gördüğü göksel (veya ruhsal) aleme açılan bir pencere vardır. Onları kulaktan dolma bilgilerle tanımaz, aslında onları görür ve ahiretteki kutsanmışlığın veya ahirette mahkûm olmanın durumunu görür. Bir doktorun yapacağı gibi sağlıklı ya da hasta olmanın iki koşulu arasındaki belirgin farkı canlı bir şekilde fark eder. Hastalıkta uygun ilacı alma ve doktorun öngördüğü önlemleri takip etme, O'nun yasakladığı şeylerden vazgeçme erdemine tamamen canlı hale gelir. Bu sürece bedenin kutsanmışlığı ("*Sa'adah badania*") denir. Tam tersi, aşırı yemek yemek ve doktoruna aldırış etmemek gibi aşırı hoşgörü kötüdür ve vücut hastalığı ("*Shaqawatu badania*") olarak adlandırılır. Pratik gözlem, Adem'in soyunun kalbinin, yani insanın ruhunun, içinde hem erdem hem de aşağılık olduğunu açıkça görmemizi sağlar. Erdemliliğin ödülünü almanın 'tedavisi' Tanrı'ya tapınmada ve Gnosis'inde ("*Ma'rifa*") yatarken, lanet, alçaklığın zehri cehaletin aptallığında ve aşağılık davranışta gizlidir [çünkü asil amaçlara ancak asil yollarla ulaşılabilir ve aşağılık amaçlar aşağılık araçların tek sonucudur]. Bu bilgiyi edinmek, büyük bir bilgelik edinmektir. Kendilerine "*ulema*" veya alim diyen insanların çoğu, bu ilimden haberdar olmadıkları gibi, aynı zamanda onun muhalifleri ve inkârcılarıdır. Elbette bir şeyi bilmek insanı eğilir ("*'Alim*") ve onu bilmediği için cahil yapar. Yine de oradalar. Onlar sadece fiziksel cenneti veya

cehennemi bilirler. Onlara göre ahiret, kulaktan dolma bilgilerle ya da 'sık sık takip edileni' körü körüne takip etmekle sınırlıdır. Konuyla ilgili çalışma ve araştırmalardaki gerçekleri sağlam argümanlara dayanarak Arapça olarak kaleme aldığımızı eklemeye gerek yok.

Bu şartlar altında şunu da ekleyebiliriz ki, içi ("*Batin*") veya ruhu temiz ve önyargısız olan zeki ve zeki bir kişi, ahiretin hükmüne giden doğru yolu, bu konuda tamamen karanlıkta olan pek çok insanın aksine, yeni ortaya çıkan hakikatinde bulacaktır.

Ölümle ilgili gerçeği anlamak için, insanın iki tür ruhu olduğunu bilmelisiniz. "*Ruh Haiwani*" fiziksel, hayvan ruhu anlamına gelir. Diğeri ise insanda meleklerin ruhunun kökeninden gelen ruh olan "Ruh İnsani" olarak adlandırılır. Hayvan ruhunun kaynağı, deltası, pınarı, insanın sol üst tarafında yer alan [fiziksel] 'kalp' adı verilen et yığınıdır. Aşağıdaki farklı özelliklere sahiptir:

1. Ilımlı nitelikteki fiziksel konjugasyonun hassas bir şekilde naif ateşinden oluşur.
2. Kendi oluşumunda oldukça ılımlı olan, [fiziksel] kalbin damarlarından yayılan ateşlilik veya hafif ateşlilik, beyne ve vücudun diğer kısımlarına ulaşır.
3. Nabız atıyor.

Özetle, bu, ortamın ve hareketin sorumluluğunu taşıyan ve yürüten hayvan ruhudur. Beyne ulaştığında sıcaklığı azalır ve temiz hale gelir. Gözler onun içini görebilir ve kulaklar duyabilir. Yavaş yavaş tüm duyulara yayılır. Ruh bir lambaya benzetilebilir. Eve ulaştığında yerleştirildiği yerin etrafındaki duvarlar aydınlanır. Nasıl ki bu kandil bir evin çevresini, etrafındaki kısımları aydınlatıyorsa, Allah da Rahmet'iyle ışık, gözlerde görme gücü ve kulaklarda duyma kabiliyetini bu ruh ve tüm duyu organları tarafından bahşeder.

Öte yandan, eğer bir damar etkilenir ve bükülür veya düğümlenirse, felç olmaya, halsizleşmeye ve uykuda kalmaya eğilimlidir ve hekim bu düğümün açıldığını ve bir şekilde çıkarıldığını görmek için elinden geleni yapar. Yani ruh lambanın alevi gibidir, kalp fitildir ve yiyecek yağdır. Yağ olmadan, lamba süzülür. Yiyecek, yani yağ olmadan, ruhun ılımlı mizacı durur ve ölümle sonuçlanır. Yağ varsa ancak fitil çok fazla yağ kullanıyorsa, arızalı olduğu ve hiç çalışmayabileceği aşamaya gelinebileceği anlamına gelir. Sonunda kalbe olan budur - yemeğini kabul edemez ve özümseyemez hale gelir.

Aynı şekilde lambanın üzeri kapatılırsa fitil ve yağ bulunmasına rağmen sönecektir. Benzer şekilde, bir hayvan ciddi şekilde yaralandığında ölür.

Cilalı ayna örneğine bakalım. Düzgün ve temiz kaldığı sürece, kendisine yansıtılan her şeyi kabul eder ve onu çok tatmin edici bir şekilde yansıtır. Ancak kirlendiğinde, karardığında veya tozla kaplandığında bunu yapamaz. Nesnelerin resimleri ve görünümleri, orada olmadıkları için değil, ayna çok kirlendiği ve dolayısıyla görüntüleri yansıtamadığı için onda görünür hale gelmez.

Aynı şekilde, medyumun kıpırdamasını sağlama yeteneği ve hayvan ruhundaki uzuvların hassasiyetleri, onun doğasında var olan doğal ılımlılık mizacından ve aynı zamanda ince, hassas ve naif ateşliliğinden kaynaklanmaktadır. Ancak temiz doğanın bu özelliği, ölçülülüğü kaybolur kaybolmaz, ana hareket ettiriciler olarak çalışan güçleri işlemeyi bırakır. Böylece Tanrı'nın bu eşsiz nimeti kaybedilmiş olur. Vücut organları çalışmayı durdurur ve insanın öldüğü ilan edilir. Yüce Allah'ın görevlendirdiği, bizim "*Malik ul-Maut*" veya "Ölüm Meleği" olarak bildiğimiz meleğin görevi başlar. Bu tür konuların farkındalığını en iyi kendisi bilir. Onu kulaktan dolma bilgilerle "*Malik ul-Maut*" veya "Ölüm Meleği" olarak tanıyoruz, ancak gerçek dürüstlüğü sadece birkaçının bilgisindedir.

Ancak insanın ölümü sorunu farklıdır. Yukarıda anlatılan hayvan ruhuna ek olarak, insanın "*Ruh İnsanî*" veya "insan ruhu" veya "kalp" *olarak adlandırılan başka bir* ruhu ("Ruh") vardır. Bu ruh, yukarıda bahsedilen fiziksel veya organik ruhun aksine, çok daha yüksek bir düzlemdedir. İnsan ruhu bölünmeyi kabul etmez. Önemi ve önemi, Tanrı'nın "*Ma'rifa*"sını veya Gnosis'ini içerebilmesi gerçeğiyle görselleştirilebilir. Şüphesiz Allah da bir tektir. O'nun "*Ma'rifa*"sının veya Gnosis'inin bölünmesi de savunulabilir değildir. Bu nedenle, O'nun "*Ma'rifa*" veya Gnosis kavramının herhangi bir bedensel formda sınırlandırılması, küfürle eşdeğerdir.

Sevgili sevgili! Tartışma uğruna, insanda fitilin, alevinin ve ışığın varlığını önceden varsayarsak, o zaman lambanın yalnızca fiziksel bileşenlerini, yani yapısını ve fitilini hayvan formuna atfedebiliriz, o zaman da ışığını ona bu şekilde çağrıştıramayız. insanın 'insan ruhuna' uygun olarak. Bu açıktır, çünkü birincisi geçicidir, ancak ikincisi değildir, yani fiziksel lambanın ışığı lambaya tabidir. Lamba kırılırsa ışığı sönecektir. Ancak insanın gerçek ruhu (yani 'insan ruhu') asla sönmez veya yok olmaz, ancak kişinin 'hayvan ruhu' yok olabilir. Bir bakıma insandaki hayvan ruhu, kişinin gerçek

ruhunun üzerinde eyer attığı ve dörtnala koştuğu bineğidir. Aynı zamanda, kişinin bunu kendi yararına yapması için gerekli olan araçtır. Dolayısıyla bu binek (yani hayvan ruhu) yok olduğunda, insan kullanımını kaybeder. Aynı şekilde, yokluğunda olduğu gibi, kişi daha fazla güven kazanır ve daha bağımsız ve kendine güvenen hale gelir. Özellikle bu dönemde, insan o kadar çok çalıştığı için, kişi zaten bir miktar hesaplaşma ve kayda değer bir konum elde ettiğinden, kişi için en az önemlidir. Bu ihtişama bir otorite damgası vurmak için Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) "Ölüm mümin için bir hediyedir" demiştir.

Durum, av malzemeleri ve gereçleriyle tarlada bulunan bir avcınınkine benzer. Tartışma uğruna, eğer kişi özellikle sonuna kadar geldiği avı elde etmeyi başarırsa ancak [bu süreçte] teçhizatını kaybederse, yine de daha iyi durumdadır. Alternatif olarak, eğer kişi avını almadan önce av takımını kaybederse, durumu [amacına ulaşamaması nedeniyle] daha da kötüleşecektir. Bunda da aynı konuda derin bir ders var. Böyle bir kişi kendi başarısızlığını kendi elleriyle karşılar. Ahiretin azabı insanı geride bırakır ve sayısız ıstıraplara neden olur.

Bazı uzuvlarda felç olabilir. Kişinin elleri ve ayakları çalışmayı durdurabilir. Kişinin bu enstrümanları kullanmayı yeni kaybettiğini hatırlamak gerekir. Tedavi edilemeyen şeye katlanılmalıdır. Dolayısıyla insan, yani efendi fail orada olduğu sürece bu organların önemi ikincildir. Kişinin gerçeği, bu nedenle gerçek onlarda değil, sırtta, midede veya kafada değildir. Bu nedenle, kişinin bedeninin tüm organları çalışmayı bıraksa, hizmetkarı olmaktan vazgeçse ve kontrolünde kalmasa bile, yine de kişinin içkinliği mümkündür, çünkü hayvan ruhu insan ruhuyla aynı değildir. Bununla birlikte, yeniden vurgulanması gereken iki yönü vardır:

1. [Yaşam olarak adlandırılan] bir varoluş türünde, bedenin aktif katılımı esastır. Açlık, susuzluk, uyku vb. fiziksel form olmadan gerçekleşmeyen veya işlev görmeyen, ancak insan öldüğünde ölen fenomenlerdir.
2. Diğer varoluşta [sadece 'insan ruhu' veya '*Ruh İnsani*' ile] bedenin varlığı yoktur. Bu varoluş, Tanrı'nın *İlahi Güzelliğin ("*Cemal İlahi") peşinde koşan Gnosis'inin ("*Ma'rifa*") büyük ödülü, O'nun muhteşem ihtişamı ve mükemmel ihtişamıdır; güzel, şaşırtıcı ve o kadar nefis bir şekilde büyüleyici ki, mutluluk yüce coşkusu içinde sersemlemiş halde duruyor. Bunlar, Allah'ın Kutsal Kitap'ta (Kur'an) bahsettiği sonsuz nimetlerdir ("*Baqiyat us-Salihaat*"). Bu 'kutsanmışların, onaylanmış iyilerin ebedi nimetleri', insan ruhunun her zaman tatmin olması gereken Tanrı'nın eşsiz ödülüdür. Tanrı'nın seçkinleri, seçilmişler, onları otomatik olarak sürekli yükselen yüksek bir kaideye yükselten bu niteliğe ("Nefs")

sahiptirler. Tam tersi, ihmal, cehalet ve aptallık, bunun diğer yüzüdür ve bu da mahvolmaya ve ruhun körlüğüne eşdeğerdir:

وَمَن كَانَ فِي هَٰذِهِۦٓ أَعۡمَىٰ فَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ أَعۡمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلٗا ٧٢

"Kim bu dünyada kör olursa, ahirette de kör olur ve yoldan daha çok sapmış olur." (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 72)

İnsanoğlundaki bu iki tür ruh arasındaki farkı ayırt etme eğiliminde değilseniz, ölümü anlayamazsınız.

Hayvan ruhu fiziksel gidişatın düzenindedir, ham ruh, daha önce açıklandığı gibi, öncelikle oldukça buharlı genetikle ilgilidir. Safra, fibroz ve diğer dışkılar birleşerek bileşiğini oluşturur. Temel elementleri su, ateş, toz ve havadır. Bu nedenle, etkileşimleriyle işaretlenen sonuçta ortaya çıkan tekdüzelik veya varyasyon, ilgili sıcak, soğuk, nem ve kurulukla ilişkilendirilir. Tıbbi bilgi veya uygulayıcısı - doktor - sonuç olarak önemlerini tamamen canlı tutar.

Ancak hastalarının bedenini tedavi ederken, istemsizce bedenin fiziksel çerçevesini, insanın gerçek ruhu olan 'insan ruhu' tarafından ezilmeye uygun hale getirmeye çalıştıklarını bilmiyorlar. Melek doğası gereği "*Nefs-i Mutmainne*" veya insanın iç huzur ve tam tatmin düzeyine ulaşmış arıtılmış ruhu, büyük özelliklere sahiptir. İnsanoğlunun yaşam yolculuğu kendi iradesiyle değildir. Kişi bunu yapmakla, bu tuzaklarla dolu yolun gerçek değerini göstermekle, kale direğine uçan renklerle ulaşmak ve [dünya hayatının] bu zorlu geçişinde cesurca karşılaştığı sıkı çalışmanın ve sıkıntıların ödülünü almakla görevlendirilmiştir. Tanrı diyor ki:

قُلۡنَا ٱهۡبِطُواْ مِنۡهَا جَمِيعٗاۖ فَإِمَّا يَأۡتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدٗى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ٣٨

"Dedik ki: 'Hepinizi buradan [yani Allah'ın huzurundaki cennetten; bu, Adem ve Havva'ya birlikte hitap ediyordu; O zaman kim benim hidayetime uyarsa, onlara korku gelmez ve üzülmezler.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 28)

Rahman olan Allah da şunları eklemiştir:

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّي خَٰلِقٌۢ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٧٢﴾

"Tanrı meleklere şöyle dedi: 'İnsanı çamurdan yaratacağım, böylece insanı şekillendirdiğimde ve benim tarafımdan yaratılan ruhu bir tanesine üflediğimde...'" (Kur'an, Bölüm 38, Ayetler 71-72)

Bu ayette bu iki ruh ("Ruh") arasındaki farka ince bir gönderme vardır. Biri toza atfedilmiştir ve oradaki kelime onun doğadaki ölçülülüğünün anlamını vermek için kullanılırken, "*Nafakhtu fehe min Roohi*" veya "Ruhumun içine üfledim" ifadesi 'Kendi Benliği'nin hassas bir göstergesidir. Bu, hastalığın mikroplarını yok etmek için pamuktan bir meşale yapıp onu ateşe vermek gibidir.

Hatırlanacağı gibi, temel faktör, kişinin rehberi, moderatörü ve izleyicisi olarak hareket eden "İlahi Kanun ve insan için davranış kuralları"dır. Son tahlilde yine aynı şeye, yani insanın varoluşunun özüne, kişinin Tanrı'nın "*Ma'rifa*"sını veya Gnosis'ini kazanmak için kendi benliğini gerçekleştirmesine geliyoruz. Kişinin kendini nasıl anlayacağı ve tanıyacağı, Tanrı'nın "Ma'rifa"sını veya Gnosis'ini nasıl elde edeceğinin anahtarıdır. Aynı şekilde bu ruhların hakikatini anlamak da ahiret bilgisine ulaşmaya çalışmaktır.

İmanın ("*Din*" veya Tanrı'ya Giden Yol) temel temeli, diğer ön koşulların yanı sıra, Tanrı'ya ve O'nun emrettiği 'Yargı Günü'ne olan açık inançta yatmaktadır. Burada, dokunmamıza izin verilmeyen inzivasında gizli bir uzlaşma yatıyor. Derin derinliklerinde "*Ma'rifa tul Hak*" ve "*Ahirâ",* yani Yüce Rab'bin ve O'nun vaat ettiği ahiretin gerçekliği saklı olduğu için kolayca anlaşılamaz veya açılamaz. Bu nedenle, onun bilgisini ve anlayışını elde etmeye çalışırken bilgeliğinizi tamamen içine girebilir ve tüketebilirsiniz. Araştırması o kadar ürkütücü, o kadar tekinsiz, o kadar karmaşık ki, onun hakkında en az şey duyanlar hayrete düşen, şaşkına dönen ve alfa ve omegalarını bile kabul etmeyi reddeden ve düşüncenin dinsizliğine ve tamamen değersiz bir boşuna egzersize dayanarak bunun imkansız olduğunu haykıran kadar anlaşılmaz bir boyuta varıyor. Ne Peygamberlik gelenekleri ne de Kur'an-ı Kerim bu konuyla [açıkça] ilgilenmez. O zaman bunu yapmaya nasıl cesaret edebileceksin? Bu yüzden insanlar onu dinleyemez. Bu nedenle peygamberler şöyle demişlerdir:

كلموا الناس على قدر عقولهم

"İnsanlarla zeka düzeylerine [ve zihinsel kapasitelerine] göre konuşun."

Bu nedenle bazı peygamberlere, Yüce Allah'ın insanların anlayamayacağı bu özelliklerine değinmemeleri konusunda Allah tarafından haber verildi, çünkü onları anlayamadıkları zaman onlara inanmayı reddedecekler ve bu da kendilerine zarar verecekti.

İnsanın gerçek ruhu ('insan ruhu') hakkındaki gerçek ayrıntılı olarak anlatılmıştır. 'Hayvan ruhu', insan bedeninin uzuvları hareketsiz ve cansız hale geldiğinde ölür. 'İnsan ruhu' [yaşam ya da ölüm] ne olursa olsun tezahür eder. Bu nedenle, insanın dirilişi, yargı günü, diriliş terimleri, türemekte olan 'hiçlikten' sonra insanın yeniden bu şekilde var edileceği anlamına gelmez. Daha ziyade, kişiye daha önce yapıldığı gibi bir form, yeni bir beden verileceği ve daha sonra gerekli özellik ve niteliklerle yeniden yenileneceği anlamına gelir. [Bedenin ve ruhun yaratıldığı ilk yaratılışla karşılaştırıldığında Tanrı için] çok kolay olurdu.

İyiliklerin ruhun saflığı ve ihtişamıyla sonuçlandığını anlamalıdırlar. Bu tür uyumsuzların neden kabul etmekte başarısız oldukları, kişinin kavrayışının ötesindedir. Bu nedenle, Tanrı'nın seçkinleri olan azizlerin (Gnostikler) kendilerini bu dünyada yolculukta gördüklerini mantıksal olarak öğrenmelidir. Böyle bir insan, bu yolda seyahat ederek, kârı için mal ticareti ve mal toplayarak, zararı önlemek için kâr etmeyen malları toplayarak, aslında kişinin nihai varış noktasına, yani ahirete giderken yaptığı güzel pazarlıkları da taşımaktadır. Biri bilir:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ

"Biz Tanrı'ya aitiz ve son dönüşümüz (varış noktamız ve eve dönüşümüz) O'nadır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 156)

Bu nedenle, kişi her zaman geçiş halinde olma statüsüne tamamen canlı kalır. Kişinin gerçek ülkesi bu dünya değildir. Bu nedenle, kişi bu yolda, farklı durak noktalarında (duraklarda) ve kilometre taşlarında ikametgahındaki nihai malları toplayarak, hedefine ulaştığında, daimi ikametgahı olan ahiret ülkesinde şimdiye kadar yol boyunca elde ettiği şey için adil bir fiyat alacağının tamamen farkında olarak ilerler.

Ruhun yolculuklarında dört farklı istasyon veya kilometre taşı vardır. Ruh insanın gerçeğidir, beden ise değildir. Ruhun da bir dinlenme yeri vardır – geldiği yer onun gerçek evi veya ülkesidir ve bu dünyaya seyahatlerinde gelmiştir ve kökenine geri dönmeden önce birçok kilometre taşı vardır. Ruhun yolculuğundaki her dönüm noktası, biraz felsefi tefekkürle bakıldığında başlı başına bir dünyadır. Bunlar aşağıdaki gibidir:

1. İlk dönüm noktası "*Alam Mahsusaat*" veya "duyu ve duyarlılıklar âlemi"dir.

2. İkinci dönüm noktası, "'*Alam Takhayyulat*" veya "[düşünce ve fikirlerin] kavram alemi"dir.

3. Üçüncü dönüm noktası, "'*Alam Mauhumaat*" veya "ayırt edilmeyenlerin ayırt etme alemi"dir.

4. Dördüncü dönüm noktası "'*Alam Ma'qulaat*" veya "iyi düzen, başarı ve öz farkındalık alemi"dir. Bu dönüm noktasında kişi benliğinin veya kendi gerçekliğinin ve hakikatinin farkındalığını kazanır.

Aşağıdaki örnekle durumlarını anlamaya çalışalım:

1. Kişi "Alam Mahsusaat" veya "duyu ve duyarlılıklar âlemi"*nde kaldığı veya içinde olduğu sürece*, yanan alevin etrafında içgüdüsel olarak dolaşan ve dolaşan bir güve gibidir. Güvenin gözleri vardır ama düşünecek ve hatırlayacak zekası yoktur. Güvenin yanan aleve olan ilgisi, karanlıktan kaçma ve ışık sevgisiyle alevlenme şeklindeki içsel özelliği nedeniyle meşhurdur. Dengeli düşünce ve güvenlik gücüne sahip olmadığı için, aydınlanmada bir çıkış arayışında, yanan alevi hatalı bir şekilde o açıklık olarak kabul eder ve bunun sonucunda akkor alevin üzerine düşer ve ölür. Güve, muhakeme yeteneğine sahip olsaydı, tüylerinde hissettiği ilk sıcak parıltıdan sonra aleve yaklaşmazdı. Bu [akıl] eksikliği, güvenin herhangi bir hesap durumuna ulaşmamasına neden olur. Örneğin, aksine, diğer hayvanlar incindiklerinde bir şeyden çekinmeye çalışırlar. Bir sopanın görüntüsü bile onları tehlikeden kaçar.

2. "'*Alam Takhayyulat*" veya "[düşünce ve fikirlerin] kavram aleminin" ikinci aşamasında, insan sığırların ve geri zekalı hayvanların aleminde yaşar.

3. Üçüncü alem, yukarıda bahsedilen "'*Alam Mauhumaat*" veya "ayırt edilmeyenlerin ayırt etme alemi"dir. Bu seviyede insan, deyim yerindeyse, keçi ve atla aynı seviyeye gelir, yani ikinci aşamanın geri zekalı hayvanlarının antitezi

olarak, bu aşamada kişi düşmanlarını tanır ve doğal dürtülerle, yani bir kurda veya aslana göz attığı anda canını kurtarmak için kaçma çabalarıyla tehlikeyi savuşturmaya çalışır. gerçi onları daha önce görmemiş olabilirsiniz. İçindeki bir şey, onlardan daha büyük olmalarına rağmen, güçlü bir öküzden, bir deveden veya bir zürafadan korkmamasını söyler. Bu içgüdü doğal olarak [ve özünde] Tanrı tarafından kişiye kazınmıştır. Yine de bu hayvanlar o kadar zeki değiller, yani dördüncü aşamada gelen kendilerine bakma konusunda yetkin oldukları düşünülebilecek seviyedeler.

4. Dördüncü aşama, daha önce belirtildiği gibi "*'Alam Ma'qulaat*" veya "iyi düzen, başarı ve öz farkındalık alemi"dir. Üçüncü aşamaya kadar insan bilinmezlik alanında kalır. Aslında insan, insan olma statüsüne, yani insanın yüceliği alemine buradan girer. Varsayım ve batıl inançların tamamen ortadan kalktığı bu aşamada böyle şeyler görülür.

"Alam Mahsusaat*"te* veya "duyu ve duyarlılıklar âlemi"nde insan, gelecek şeylerden kaçınarak olayları doğru bakış açısıyla değerlendirmeye ve değerlendirmeye başlar. Burada kişi olayları gördüğü gibi özetliyor. Şeylerin bir varlığı, bir kimliği vardır. Kişi bunları doğru bir şekilde sınıflandırmaya çalışır ve genellikle bunu başarır. Doğal olarak, "*Mahsusaat*" dünyasında veya "duyu ve duyarlılıklar aleminde" insanın konsantrasyonu, yeryüzünde yürümek gibi, kişinin ayırt edici hisleri tarafından kişiye iletilen bu tür duygulara dayanır. Ancak son olarak, dördüncü aşamada, kişinin su üzerinde yürümek gibi bundan çok daha fazlasını yapabilme kapasitesini de ima eder. Bu, insanoğlunun yükseliş aşamasıdır, "*'Alam Ma'qulaat*" veya "iyi düzen, başarı ve öz farkındalık alemi"dir. Burada göze çarpan bir karşılaştırmada, etrafta dolaşan kişi, ruhu tarafından kabul edilen farklı nitelikteki gerçeklerin gerçekliğine dayanabilir ve bu nedenle kişinin su üzerinde yürüyebilmesinden faydalanabilir. Bu, peygamberlerin ve Tanrı'nın "*Velilerinin*" veya yakın arkadaşlarının veya azizlerinin havada yürümek gibi seçkin statüsüdür. İnsanlar Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) İsa'nın mı yoksa İsa Mesih'in mi su üzerinde yürüyebildiğini sordular. Cevap verdi:

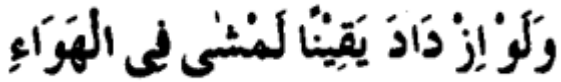

"[Ancak İsa su üzerinde yürüdü,] İnancı daha sağlam olsaydı, havada yürürdü."

Bu tür şeylerin "*'Alam İdrak*"ta veya "akla gelebilecek veya mümkün olanın âleminde" olduğunu gösterir. Bu nedenle, insanoğlunun ilk basamağından son basamağına kadar boy merdivenini tırmanmasının ve insanı "Meraj"a veya başarı ve ihtişamın zirvesine götüren meleksi özellikler kazanmasının birçok aşaması vardır. Kur'an-ı Kerim'de

belirtildiği gibi, "*Asfalus Safileen*"in en alt tabakasından (alçakların en alçakları) *"Aa'la Illiyeen*"in (yükseklerin en yükseği) zirvesine kadar olan bu yükselişte birçok tehlike vardır:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"Emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, ama onlar onu taşımayı reddettiler ve ondan korktular; onu kesinlikle adaletsiz ve cahil olan insan taşıdı." (Kur'an, Bölüm 33, Ayet 72)

İnsanoğlunun hayvanların ve taşların en düşük seviyesinden meleklerin kaidesine yükselişinde çeşitli aşamalar vardır. Bunun nedeni, "Jamadaat"ta yeryüzünde olanlarda veya taşlarda, büyümede ve bitki örtüsünde hiçbir tehlike olmamasıdır. Bilmiyorlar. Tam tersi, "*Aa'la Illiyeen*" veya yükseklerin en yükseği ihtişamlarının zirvesinde konuşlandırılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de yazılı olduğu gibi oradan inmeleri mümkün değildir:

وَمَا مِنَّآ إِلَّا لَهُۥ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ

"Her birimizin orada bilinen bir istasyonu var." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 37, Ayet 164)

Hayvanlar en düşük olan "*Asfalus Safileen*" arasındadır. Bu nedenle onlar için bir ilerleme yok. Ancak [manevi merdivenin] orta basamağındaki insan tehlikededir. Kişi hayvanların derinliklerine, en alt seviyelere batabilir [onlar gibi olmak için]. Kişi ayrıca meleklerin ("Malaika") seviyesinin yükseklerine de uçabilir. Bu nedenle, "*Aşreful Mahlukat*" veya tüm yaratılanların en iyisi olmanın böylesine ciddi bir sorumluluğunu üstlenme yeteneği, cesareti, [insanın] [gerçek] özü meselesidir. Bu, yalnızca kişinin en iyi haliyle, "*Ashraful Makhluqaat*" veya tüm yaratılmışların en iyisi olma gibi büyük bir statüye sahip olan insanın bu meydan okumayı kabul edebileceğini ima eder.

Bu nedenle, bu incelemenin anlamı ve amacı, şeylere daha derinlemesine bakmak, yalnızca yüzeysel olarak göründüklerine yüzeysel bir bakış atmak değil, aynı zamanda gerçekte ne olduklarını tespit etmektir. İnsanoğlunun yaşam yolculuğunun amacı hakkındaki bu söylem, bilgelik sözlerini alıp onların içsel değerlerine odaklanmak isteyenler için bir düşünce kaynağıdır. Bu nitelikte çok fazla eser olmadığı gibi, bunu

anlamak isteyebilecek veya anlayabilecek çok fazla insan da yoktur. Bu nedenle, konuyla ilgili mevcut diyalog yeterli olmalıdır.

Ne bilge olan ne de İlahi yasayı takip eden pek çok insan var. İşte böyle insanlar, "*Ahirât*"ın veya ahiretin durumu hakkında sıkıntı içinde kalırlar. Aksine bu konuda şüpheliler. Aslında dünyevi arzular onları alt ettiğinde, ahireti çürütmek onlara yakışır. Bunu yapıyorlar ve kendilerini savunmak için bahaneler uyduruyorlar. Şeytan, kötülükleriyle, tüm cazibesi ve yardımlarıyla onları gözetir ve kıyamet gününün azabının insanları korkutmak için yaratılmış hayali bir halüsinasyon olduğunu düşünmelerine yataklık eder. Cennetin doğrulara vaadine gelince, bunu sadece karizmatik şovmenlik, insanı kuru, kasvetli yaşamların zorluklarına sokmak için evrimleşmiş bir zihinsel tantana fantezisi olarak damgalıyorlar. Bu nedenle, İlahi yasanın taraftarlarını küçümserler.

Bazı insanlar paçavralar (alçakgönüllü *Sufilerin* veya manevi gezginlerin veya manevi erişim yolunda çabalayanların elbisesi) giyerken tüm bu düşüncelerin üzerindeymiş gibi davranırlar. Bu tür iddiaların onlara en ufak bir faydası yok. Herhangi bir liyakat makamına da sahip değiller. Aslında, bu tür sahtekarlar, kendilerini anlayamadıkları bir manevi statüye sahip insanlar olarak görmeleri için kandırılan diğer ahmaklara olduğu kadar kendilerine de zarar verirler. Gerçekte, onları destekleyecek hiçbir mantıkları veya argümanları yoktur. Bu tür insanların içlerinde nasıl gerçek bir gizli değer olabilir? Kollarında hiçbir şey yok. Bu şartlar altında onlara kesin bir dille söylenmelidir ki, eğer yüz yirmi dört bin peygamber, zamanın tüm bilgeleri, tüm bilgili alimler ("*Ulema*") ve evliyalar (Allah'ın dostları ve yakınları veya "*Evliya*") hepsi yanılıyorsa ve sadece onlar haklıysa, o zaman onların cehalet ve kibirleri ışığında konuya eklenecek başka bir şey yoktur.

Belki de yanılan sizsiniz diyebiliriz. Bu nedenle, ahiret ve Allah'ın azabı hakkındaki gerçeği anlayamazsınız ("'*Adhab*"), ruhun işkencesi, duyusal algılarımızın hakimiyeti nedeniyle "ruh"un emri, beş duyunun deneyimlemediği şeyi bu kadar dayanıksız bir zeminde yanlış olarak kabul etmek somut değildir. Bu kadar kibirli bir kişiye, özellikle de "İkinin birden fazla olduğunu bildiğim gibi, bana da söylenmesine gerek yok, 'ruh' diye bir şey olmadığını çok iyi biliyorum. Kalıcılığı yoktur ve fiziksel sevinç veya acı, hiçbir koşulda ruhun sevinci veya acısıyla birlikte değerlendirilemez". Allah'ın hakkında şöyle buyurduğu kişiler şunlardır:

وَإِن تَدْعُهُمْ إِلَى ٱلْهُدَىٰ فَلَن يَهْتَدُوٓاْ إِذًا أَبَدًا

"Yani onları hidayete çağırırsanız, o zaman bile asla hidayete ermezler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 57)

Diyelim ki biri şu argümanı ileri sürüyor: "Bana oldukça abartılı göründükleri için ruhun ve ahiretin gerçekliği hakkında bana söylemeye çalıştığınız şey hakkında hiçbir fikrim yokken, neden hayatımın geri kalanını takva kulübesinde geçireyim ve dünyanın bana sunduğu zevklerden kendimi gereksiz yere alıkoyayım? Her halükarda bu konulardan haberim yok" dedi. Böyle bir durumda cevap şudur: "Madem bu kadarını kabul ettiniz, neden İlahi kanuna ve hidayete uymuyorsunuz? Bir şeyin farkında olmadığınızda risk almamanız gerektiği mantığına dayanır. Diyelim ki bir tabaktan yemek yemek için elinizi uzattınız ve size bir yılanın ağzını tabaka soktuğu söylendi, hemen yemekten çekileceksiniz. Bu ifade yanlış olabilir, ancak içinizdeki sağduyu, ne kadar lezzetli olursa olsun, sizi asla yemekten yedirmeyecektir. Aynı şekilde, diyelim ki hastasınız ve hayatınızdan korkuyorsunuz ve şifa tılsımlarını yazan kişi, muskayı sizin için hazırlayabilmek için sizden az miktarda gümüş vermenizi istiyorsa, aksi yöndeki endişelerinize [ve çekinceleklerinize] rağmen bu talebi kabul edeceksiniz. Ayrıca, bir kahin size ay şu veya bu aşamaya ulaştığında tedaviniz için acı bir ilaç almanız gerektiğini söylerse. Fantezisine rağmen, büyük olasılıkla sağlığınız için birinin tavsiyesine uyacaksınız, üstelik haklı olabileceğiniz gerekçesiyle".

Öyleyse nasıl olur da yüz yirmi dört bin peygamber, çok sayıda bilge, bilgili bilginler ("*Ulema*") ve Tanrı'nın azizleri veya yakınları ("*Evliya*") yanılıyor ve kulaktan dolma olabilirken, bir şarlatan veya falcı haklı olabilir? Bu, insanı konumunu yeniden gözden geçirmeye teşvik etmelidir. Muhtemelen, eğer bu insanlar haklıysa, o zaman neden ahireti inkar edeyim, belki de onları dinlemeyerek ve körü körüne dünyevi zevklere düşkünlükle, öbür dünyada geri dönülmez bir şekilde mahvolabilirim diye ilham alabilir. Öyleyse neden şimdi [sürdürülemeyecek savunulamaz konumumdan] uzaklaşmayayım?

Varsayımsal olarak, eğer tüm dünya ağzına kadar çavdar mısırıyla doldurulacaksa ve bir serçeye her bin yılda bir çavdar mısırı toplama görevi verilseydi, çavdar-mısırın sonsuzlukla buluşup buluşmayacağı yine de tartışmalı bir konudur. Öyleyse neden buradan kıyamet gününe kadar ahiret cezasını göze alalım, diye düşünmek gerekir. İnsanlar teknelerde ve gemilerde yolculuklar yapıyor ve geçimlerini sağlamak için

mallarını satmakta zorluk çekiyorlar. İnsan bunu neden yapmasın? Dindarlık, cesaret ve azim, çabalayanlara iyi temettüler öder.

Ali (Allah'ın rızası onun üzerine olsun) [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) büyük bir arkadaşı ve kuzeni] dini bir tartışmada bir ateiste şöyle demiştir: "Eğer söylediklerin doğruysa, o zaman kurtulursun ve biz kurtuluruz, ancak söylediklerimiz doğruysa [ve söylediklerin yanlışsa] o zaman sadece biz kurtulacağız ve sen sonsuz İlahi azapla karşılaşacaksın". Ali (Allah'ın rızası onun üzerine olsun) bir bilgeydi. Argümanı daha güçlü bir şekilde ileri süremezdi. Bunu, söylediklerinden şüphe duyduğu için değil, ifadesinin öncüllerini ateistin zihniyetini göz önünde bulundurarak çok güçlü bir şekilde çerçevelediği için söyledi.

Dolayısıyla şu sonuca varıyoruz: Dünya işlerinde zamanını ahireti pahasına boş boş (boşa harcayan) bir kimse ("*Ahirah*"), kişinin ahireti tehlikededir. Burada ileri sürülen güçlü argümanların gücü ve verilen örnekler ışığında, muhalifin risk almaması ve terra firma (sağlam zeminde) olması uygundur.

وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى

"Ve hidayete uyana selam olsun."

Allah'ın, nefsin ("*Nefs"), bu dünyanın ve ahiretin Gnosis'i ("*Ma'rifa*") hakkındaki söylemi özetledik*. Allah'ın izniyle şimdi *sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı için* kırk temel unsuru ("Arakan" veya adımlar) açıklayacağız.

Gazali, "Kimiya-e-Sa'adat" veya "Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Simya veya Değişimin Dönüştürücü Aracısı" *adlı büyük kitabında simyanın dört başlığını (veya gerekliliklerini) veya sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının dönüştürücü aracısını muhteşem bir şekilde açıklamasını bu şekilde bitirdi*. Daha sonra sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının kırk ilkesine aşağıdaki girişi yaptı [6]:

Aşağıdakiler üzerinde zaten uzun uzadıya durduk:

1. Tanrı'nın Gnosis'i ("*Ma'rifa*"),
2. Kendi nefsini ("*Nefs*") bilmesi,
3. Dünyanın gerçekliğini bilmek ("*Dünya*") ve
4. Ahiretin hakikatini bilmek ("*Ahiret*").

Allah'ın rızasını ve bereketini almanın sırrı, O'na içtenlikle ve içtenlikle ibadet etmekte ve O'na itaat etmekte yatmaktadır. Sonuç olarak insan aşağıdakileri yapmaya dikkat etmelidir:

A. Kişi sadece Allah'ın en alçakgönüllü ve itaatkâr kulu olup O'na ibadet etmekle kalmamalı, aynı zamanda iyi bir insanın duruşuna, kişiliğine, iyi tavrına da sahip olmalıdır. Kişinin genel davranışı, kendi benliğinin yanı sıra [ırkları, dinleri, renkleri, milliyetleri, kültürleri, inançları veya buna benzer herhangi bir şey ne olursa olsun hepsi Tanrı'nın hizmetkarları olan] başkalarına çekici gelecektir.

B. Bu, bir insanın nasıl göründüğü kadardır. Ama bu yeterli değil. Kişi aynı zamanda toplumda, davranışlarının İlahi yasa ve rehberliğin sınırları içinde kalmasını sağlayacak şekilde davranmalıdır. O zaman kişi bu şekilde tanınmaya başlayacaktı.

C. Yukarıda bahsedilenler, kişinin başkalarının gördüğü dışsal davranışını oluşturur. Şimdi kişinin ruhuna [veya içsel gerçekliğine] geliyoruz. Bu nedenle, kişinin kalbini kötülükten ve onun yıkımlarından (kişinin dış varlığı için uğursuz yansımalarla iç varlığına yol açmasının) koruması insanın görevidir.

D. Kişi sadece yukarıda bahsedilen "yapılmaması gerekenlere" dikkat etmekle kalmamalı, aynı zamanda onun "yapılması gerekenlere" de tam olarak dikkat etmelidir, yani kişinin kalbini, ruhunu kötülükten koruduktan sonra, aynı zamanda ruhu iyi, erdemli ve asil içsel niteliklerle süslemeli ve süslemelidir.

Böylece, ruhta kötü ve zararlı olan şeylere izin vermemek gibi "yapılmaması gerekenleri" takip ederek ve iyi ve saf olan tüm bu şeyleri yapmanın "yapılmasının" peşinden giderek ve ruhun güzel içsel niteliklerini geliştirerek, kişi ruhunu refahına yardımcı olan yiyeceklerle besliyor olacaktır. Böylece kişi, "*muhlikat*"tan veya içsel kötülüğün ölümcül etkilerinden (içsel varlığın tüm olumsuzlukları ve zararlı eğilimleri, özellikleri, eğilimleri ve halleri) kurtulacak ve ruhun "*Munjiyat*" veya onu arındıran, güzelleştiren ve süsleyen, ruhunun haklı olarak gurur duyacağı içsel [yüce] nitelikleri ile güçlendirilecektir. Bu dört temel unsurun [sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı getiren simya veya dönüştürücü değişim ajanının] her biri on bölüme ayrılmıştır ve aşağıdaki gibidir...

Bu noktada Gazali, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarının kırk ilkesini (veya adımını) açıklamaya başlar. Bu kırk ilkeden yirmi ilke dışsal yaşamlarımızı sürdürmekle ilgilidir ve yirmisi de kalplerimizi ve ruhlarımızı hayatımızı tersine çevirecek şekilde dönüştürmek amacıyla içsel yaşamlarımızla ilgilidir. Bu açıklamanın sonraki iki bölümünde, Gazali'nin "*İhya el-Ulûmeddin ad-Deen*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" adlı hikmet özetindeki muhteşem açıklamasından içsel yaşamlarımız ve içsel dönüşümümüzle ilgili yirmi ilke burada özetlenmiş biçimde sunulmaktadır.

Bu risalenin, insanın gerçekliğini ve insan yaşamının gerçek amacını açıklamak, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya ulaşmayı ele alan ilk bölümü artık sona eriyor. Şimdi bu incelemenin ikinci kısmı başlıyor.

Bölüm 2: İçsel Yıkıcı Özellikler – Bireylere, Toplumlara ve Tüm Uluslara Zarar Veren ve Tehlikeye Atan Olumsuz İçsel Nitelikler

Önceki tartışmalarda insanın içsel varlığının gerçekliğini ve yaşamın gerçek amacını açıkladıktan sonra, şimdi içsel yıkıcı özelliklerin – ruhun derinliklerine gömülü olan alt benlikten gelen olumsuz içsel özelliklerin – açıklanmasına başlayacağız. Bu özellikler, bugün içsel varlıklarımızı, toplumlarımızı, topluluklarımızı, uluslarımızı ve dünyamızı rahatsız eden acılara yol açtıkları için bireylerin, toplumların, tüm ulusların ve dünyanın refahı için düpedüz yıkıcıdır. İnsanın iç gerçekliğini daha fazla araştıran sonraki iki bölümden sonra, sonraki sekiz bölüm, onları anlamak ve onları ortadan kaldırmak için tedavileri özetlemek için bu içsel yıkıcı özelliklere daha yakından bakacaktır. Gazali, son kitabında derin bir gerçeği açıklarken, çok eski zamanlardan beri tüm insanlık tarihi boyunca dünyada meydana gelen ve kıyamete kadar yaşanacak olan tüm zorlukların, kargaşaların, yıkımların ve bozgunların insanın alt benliğinden kaynaklandığını ve olacağını yazıyor (*Minhaj al-Abideen* veya "İbadet Edenler İçin En İyi Yol", Bölüm 3, "[içsel mükemmellik yolunda] Dört Geçidin Engeli") İşte bu yüzden alt benliğin yıkıcılığı, içsel varlıkta büyük bir ciddiyetle yok edilmeye ihtiyaç duyar. Bu kitabın ikinci bölümü, içeriden yayılan yıkıcılığı yenmek için izlenmesi gereken yolu aydınlatıyor, böylece içindeki pozitif güçler gelişebilir ve bireyleri, toplumları ve tüm dünyayı tam potansiyellerine yükseltebilir.

Bölüm 1- Ruhun Gizemlerini Bilmek, Öz Farkındalık, Aydınlanma ve Aydınlanmanın Ruhsal Yolculuğu İçin Bir Zorunluluk

Gazali'nin başyapıtı "İhya el-Uloom ad-Dîn" *veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki ilk kitabı*, kalbin ve ruhun harikalarını ve gizemlerini, olumsuzluklara nasıl hapsolduklarını ve düşüncelerde iyilik ve pozitiflik yolunda yürümek için nasıl korunup beslenebileceklerini ele alır. duygular, sözler, eylemler ve varlık. Konunun bu muhteşem göz açıcı açıklaması, herkesi iç huzura, sükunete ve gerçek mutluluğa ulaşmanın yollarına yönlendirecektir. Gazali'nin açıklaması burada özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [7]:

Nefs, Nefs, Ruh, Gönül ve Akıl Terimlerinin Anlamı ve Amacı

Bu dört terminolojinin, içsel yıkıcı ve yapıcı özellikler, nitelikler, özellikler, eğilimler, eğilimler ve mizaçlarla ilgili tartışmalarda bolca kullanılacağı açık olsun. Bu dört terminolojinin gerçek anlamlarına aşina olan ve anlamlarının farklılıkları, sınırlamaları ve sonuçları hakkında doğru bilgiye sahip olan bilim adamları arasında çok az kişi vardır. Bu nedenle, bu terimlerin amacında hatalar yapılır. Bu terimlerin açıklamasını [ruhun harikalarını ve gizemlerini açıklamak] niyetimiz ve amacımızla ilgili bir şekilde şu şekilde sunacağım:

Birinci Terim – Kalp (*Qalb*): "Kalp" iki anlamda kullanılabilir: göğsün sol tarafında bulunan bir et parçası. Ortasında siyah renkli kan bulunan bir boşluk bulunan tuhaf bir et türüdür ve ruhun pınarı ve yaşam aracıdır. Bununla birlikte, şeklinin, biçiminin ve durumunun açıklanması, tartışmamızın amacına bağlı değildir. Hekimlerin konusu bu. Dini ve manevi meseleler onunla ilgili değildir, çünkü insanlar dışında hayvanlar bile ondan yoksun değildir ve hem ölü hem de diri bedenlerde vardır. Bu kitapta, bu "kalp" terimi nerede kullanılırsa kullanılsın, fiziksel şekli, biçimi ve durumu anlamına

gelmeyecektir, çünkü bu onun bir et parçası olduğu ve görünenler alemine ait olduğu anlamına gelir. Sadece insanlar değil, hayvanlar bile bunu gözleriyle algılayabilir.

Bu terimin ikinci anlamı, "kalp"in bedenin içindeki fiziksel kalple ilgili olan İlahi manevi bir incelik olduğu ve bu sübtilliğin insanın gerçeği olduğudur. Algılayandır. [İlahi olarak] hitap edilen ve disipline ve sonuçlara tabi tutulan odur. Akıllar, bu süptilliğin ["kalp"] fiziksel kalple olan bağlantısını algılayamazlar çünkü bu bağlantı, boyutların bedenlerle ve [içsel] niteliklerin, bu niteliklerin ve aletlerin sahiplerinin alet kullanıcısıyla ve bir sakinin ikametgahıyla olan bağlantısıyla aynıdır. Bu benzerlik, ilişki ve bağlantı iki nedenden dolayı açıklanmayacaktır. Birinci sebep, manevi olarak açığa çıkmış bilgiyle (*Uloom al-Mukashafa*) ilgili olması, bu kitabın amacının ise vahyedilmiş bilginin (*Uloom al-Mu'amla*) açıklanmasıdır. İkinci sebep ise bunu açıklamak için ruhun sırrının perdesinin kaldırılması gerekecek. Bu öyle bir sırdır ki, peygamberlik dilinden bu konuda hiçbir şey vahyedilmemiştir ve söylenmemiştir [yani, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) dahil hiçbir peygamber, ruhun sırrı hakkında bir şey açıklamamıştır. Peygamber olmayan birinin [kişi bir aziz veya ruhsal olarak mükemmelleşmiş bir birey olsa bile] bu konuda herhangi bir şey söylemeye ne hakkı vardır? Unutulmamalıdır ki, bu kitapta "kalp" kelimesi nerede kullanılırsa kullanılsın, daha önce bahsedilen İlahi ruhsal inceliğe [insan vücudundaki fiziksel kalbe değil] atıfta bulunacaktır. Bu süptiğin ["kalp" olarak adlandırılan] hallerini ve niteliklerini açıklayacağım. Gerçekliği ve yapısı hakkında tartışmak benim amacım değil.

İkinci Terim – Ruh (*Ruh*): Ayrıca iki anlamı vardır. Birincisi, "ruh"un fiziksel kalbin içindeki boşlukta bulunan süptil bir maddenin adı olduğudur. Bu merkezden ruh, damarlar ve atardamarlar yoluyla tüm bedene yayılır. Ruhun bedenin içine yayılması ve bedenin bölümlerine hayat ışığı vermesi ve beş duyuya [özgü] duyusal yetenekler vermesi, bir eve yerleştirilen bir lambaya ve ondan gelen ışığın evin her yerine yayılmasına benzer. Bu benzerlik, "ruh"un bir lamba rolü oynadığını, hayatın ışığa benzediğini ve bedende dolaşan ruhun çevresine ışık yayan ve nüfuz eden bir lambaya benzediğini kanıtlar. "Ruh" teriminin bu anlamı hekimlerin terminolojisine uygundur. Başka bir deyişle, ruh, kendi oluşumunda oldukça ılımlı olan, [fiziksel] kalbin damarlarından yayılan ve kendi ateşinden oluşan ince bir ateş veya hafif ateşliliktir. Bu [ruh] anlamı bu tartışmayla ilgili değil, bedensel rahatsızlıklara çare uygulayan hekimlerin ilgisini çeken bir konudur. Kalp hastalıklarını (yani içsel manevi hastalıkları) tedavi eden din doktorları (manevi ustalar) bu anlamla ilgilenmezler, bunun yerine ruhun insanda algısal bir incelik olduğunu söylerler. Bu inceliğin açıklaması kalbin açıklamasında da verilmiştir. Aşağıdaki ayet de aynı anlama işaret etmektedir:

قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"Onlara söyle ki (ey Peygamber Muhammed) nefis Rabbimin emrindendir." (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 85)

Bu o kadar gizemli, İlahi olarak ilişkili süptil bir varoluştur ki, çoğu akıl onun gerçekliğini ve yapısını kavramakta yetersizdir.

Üçüncü Terim – Benlik (*Nefs*): Bu terimin anlamı diğer çeşitli terimlerle de paylaşılmaktadır. Bu terimin anlamlarından ikisi bu açıklamanın amacına yakındır. Birincisi, "nefs" (*Nefs*), insandaki öfke, gazap ve nefis zevklerin bir toplamı olan varoluştur. Bu anlam, *Sufiler* (manevi mükemmellik, aydınlanma ve sonuç olarak Tanrı'nın yakınlığını ve Gnosis'ini arayan manevi yolda çabalayanlar) arasında en yaygın olanıdır. Bu yüzden *nefse karşı* içsel manevi mücadelenin (Mücahit) ve [ondan kaynaklanan] nefsin zevklerinin kontrol edilmesi ve evcilleştirilmesinin esas olduğunu söylüyorlar. Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- aşağıdaki sözleriyle aynı şeyi kastetmiştir:

اعدى عدوك نفسك التى بين جنبيك

"En büyük düşmanınız içinizde olandır (yani kendi benliğinizdir)". (Hadis [Peygamberlik öğretileri] koleksiyonundan alınmıştır İbn Abbas'ın yetkisine dayanarak Beyhaki [Allah ondan razı olsun])

Nefsin ikinci anlamı (*Nefs*) daha önce bahsedilen İlahi manevi incelikle de ilgilidir. Aslında bu anlama göre insanın gerçekliği ve varlığı budur. Ancak bu benlik, farklı durumlarda farklı içsel niteliklerle doludur. Bu nedenle, İlahi itaatle barıştığında ve muhalefeti ve şüphesi dağıldığında, buna "barış içindeki benlik" (*Nefs-i Mutma-inna) denir*. Tanrı "huzur içindeki benliğe" şu sözlerle hitap etmiştir:

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

"Ey huzur içindeki benlik! Siz O'ndan razı olun, O da sizden razı olsun hâlinde Rabbinize dönün." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 89, Ayetler 27-28)

Daha önce bahsedilen benliğin anlamı, [Tanrı'ya] kulluğun yüceliği olan Tanrı'ya [ve İlahi rehberliği] dönüşü temsil etmez, bunun yerine bu anlamda, Şeytan tarafından ilham edilen ve kışkırtılan İlahi rehberliğin isyanını ve reddini buluruz. Benliğin bir başka durumu da, [Tanrı'ya] kulluk ve ibadetin mükemmelliğinden yoksun olması, ancak eksikliklerinden dolayı kendini azarlamasıdır. Bu durumdaki benliğe "sitem eden benlik" (*Nefs-i Levveme) denir*. Tanrı diyor ki:

وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ

"[Kendi eksiklikleri ve kötülükleri için kendini suçlayan, yani *Nefs-i Levveme*]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 75, Ayet 2)

Benliğin bir başka hali de, aşağılık arzuların, cinsel zevklerin ve kötülüğün akışını ve baskısını durdurmakta çaresiz kalması ve sefil bir teslimiyetle ona teslim olmasıdır. Bu durumdaki benliğe "kötü ilham veren benlik" denir (*Nefs-i Ammaratu bi es-Su*). Kur'an-ı Kerim, Hz. Yusuf (Yusuf) ile Mısır hükümdarı arasındaki olayda bu durumdaki benlikten bahseder:

وَمَآ أُبَرِّئُ نَفۡسِيٓۚ إِنَّ ٱلنَّفۡسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ

"Saflık atfetmiyorum ve 'benliğimi' masum saymıyorum [çünkü] alt benlik [insanın kalbinde] yalnızca kötülüğe ilham verir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 12, Ayet 53)

Özünde, 'nefs' (*nefs*) kötülüğe, düşük temel arzulara ve nefsî zevklere eğilimli olduğunda kötüdür (*Nefs-i Ammaratu bi es-Su*) ve barış içinde olduğunda ve [İlahi emirler ve hidayetle ve her şekil ve formdaki tüm kötülüklerden ve olumsuzluklardan kaçınmakla] tatmin olduğunda iyi ve övülmeye değerdir (*Nefs-i Mutma-inna*).

Dördüncü Terim – Akıl (*'Aql*): Bu terim de birden fazla anlam için kullanılır. Bu anlamlardan ikisi bu kitabın amacına yakındır. Birincisi, 'akıl', maddelerin ve şeylerin gerçekliğinin bilgisinin adıdır. Bu durumda akıl, bilginin [içsel] özelliğine bağlıdır ve onun meskeni kalptir. Bazen 'akıl', kalbin özelliği olan ilim sahibini (*Mudrik al-'Uloom*) ifade eder. Bu anlam söz konusu olduğunda, 'akıl', önceki üç terminolojinin açıklamasında yukarıda bahsedilen İlahi manevi incelikle aynıdır. Lütfen 'akıl'ın iki anlamının açıklaması ile ilgili olarak, bilen veya bilgili kişinin şahsen var olduğu, açık ve görünür olduğu gerçeğini herkesin bildiğini ve bilginin özelliğinin böyle bir kişinin içinde derinlere

kök saldığını anlayın. Nitelik veya özellik, sahibinden başka bir şeydir. Dolayısıyla 'akıl' bazen bilgi olarak adlandırılan bu özelliği, bazen de bu özelliğin sahibini ifade eder. Peygamberlik niteliğindeki bir rivayet (Hz. Muhammed'in [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] Hadisleri de aynı anlamı ifade eder:

"Tanrı'nın yarattığı ilk şey akıldı (*'Aql*)".

Burada atıfta bulunulan özellik bilgi olamaz, çünkü bilgi kendi başına var değildir, ancak atıfta bulunulan şey bir cisimdir (açıklık). Neden önce beden yaratılmıştır, çünkü önce idrak yurduna ihtiyaç vardır, sonra bu meskenin özelliği olan bilgi yaratılmalıdır ya da her ikisinin birlikte yaratılması gerekir? Ayrıca, bilginin özelliğine değinmek de mümkün değildir.

Bunun [dört önemli terimin tartışılması] sonucu, bu dört terimin öneminin hem benzer hem de farklı olmasıdır. Bu dört terimin gerçekliğine aşina olan bir kişi, bu terimler arasında hiçbir fark olmadığını bilir. Bu noktayı açıklayabilmek için bu dört terimin anlamlarındaki benzerlik ve farklılıkları açıklamak gerekiyordu.

Kur'an ve Hadislerin (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] peygamberlik rivayetleri) 'kalp' terimini kullandıkları her yerde, şeylerin gerçekliğini algılayan yetiye atıfta bulunuyorlar. Bu yeti insanın içinde mevcuttur. 'Kalp' kelimesi bu yetiyi ifade etmek ve ima etmek için kullanılır çünkü bu algı yetisinin fiziksel kalple özel bir ilişkisi vardır. Bu yeti tüm bedenle ilgili olmasına ve vücudun tüm kısımlarını kendi işlerini yapmak için kullanmasına rağmen, doğrudan bedenin bölümleriyle değil, sadece fiziksel kalp aracılığıyla ilgilidir. Bu, insan bedenindeki fiziksel kalbin bu İlahi ruhsal süptiğin meskeni, bilgili, başkent ve bu dağın binicisi olduğu anlamına gelir.... Bu, fiziksel kalbin bu İlahi ruhsal süptiğin ["kalp" veya "ruh" olarak adlandırılır] krallığı olduğu ve üzerinde oturduğu ve bedenin tüm krallığını yönettiği taht olduğu anlamına gelir. Fiziksel kalp, bu süptilliğin egemenliğinin başlangıç noktasıdır. Bunun sonucunda, "kalp" adı verilen İlahi manevi süptiğin fiziksel kalp ve bedenle olan bağlantısının, Tanrı'nın "*Arş*" (veya "İlahi Her Şeye Gücü Yetenin Hakimiyeti") ve "*Kursi" (veya İlahi Taht veya "*Yüce İlahi Mükemmelliğin Göksel Koltuğu") ile olan bağlantısının aynısı olduğudur.

Kalbin Lejyonları (*Qalb*)

Tanrı diyor ki:

وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ

"Rabbinin ordularını O'ndan başkası bilemez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 74, Ayet 31)

Bu ayet, Allah'ın sayılarını Kendisinden başkası tarafından bilinmeyen ordularından bahseder. Bu ordular kalplerde, ruhlarda ve diğer sayısız evrenlerde mevcuttur. Tartışmamızın konusu kalp olduğu için kalbin bazı ordularından bahsedeceğim.

Kalbin iki ordusu vardır: Birincisi dış gözle görülebilen, ikincisi ise akıl gözüyle (*Akl*) algılanabilen. Kalp kral gibidir ve orduları onun bakanları ve hizmetkarları gibidir. Dış gözle gözlemlenebilen ordular arasında eller, ayaklar, gözler, kulaklar, dil ve vücudun diğer tüm organları bulunur. İster dış ister iç olsun, tüm bu bedensel organlar kalbin hizmetkarlarıdır ve [emirlerine uydukları ve ona hizmet ettikleri için] kalbin hizmetkarlarıdır ve ona itaat etmekle yükümlüdürler ve kalp onları istediği gibi kullanır ve görevleri kalbe hizmet ve itaattir ve ona isyan edemezler, onun arzu ve isteklerine karşı hareket edemezler. Örneğin göze açılması emredildiğinde açılır, kapanması emredildiğinde kapanır. Ayaklara hareket etmesi emredildiğinde hareket ederler, dile konuşması emredildiğinde konuşur. Bütün organlar böyledir. Onların itaati bazı sebeplerden dolayı meleklerin Allah'a itaatine benzer. Dolayısıyla melekler doğaları gereği itaatkardırlar, çünkü yaratılışlarının amacı [İlahi] itaattir ve bu amaçtan sapamazlar. Meleklerin içinde bulunduğu durum:

لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

"Allah'ın emirlerinden sapmazlar ve kendilerine söyleneni yaparlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 66, Ayet 6)

Ancak meleklerin itaati ile bedensel organların itaati arasında bir fark vardır: Melekler itaatlerinin bilgisine sahiptir, ancak bedensel organlarda bu yoktur. Gözlerin açılması söylendiğinde açılırlar ama varlıklarının farkında bile değillerdir ve krallarına ve onun hükümdarlığı olan kalbe itaat ederek açıldıklarını da bilmezler.

Nasıl ki kalp, İlahi Gerçekliğe (*Gazali*'nin daha önce belirttiği gibi hayatın amacı olan "Ma'rifa*"ya veya Tanrı'nın Gnosis'ine ulaşmak için Suluk veya manevi mücadele*) manevi yolculuk için bir bineğe ve erzaklara ihtiyaç duyarsa, aynı şekilde yardımcılara ve hizmetkarlara da ihtiyacı vardır. Bu, yaratıldığı yolculuğun ta kendisidir. Tanrı diyor ki:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ve ben *cinleri* (yeryüzünde bulunan doğaüstü görünmez yaratıkları) ve insanları sadece ibadetim için yarattım." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 51, Ayet 56)

Kalbin binek bineği bedendir, ilim onun bu yolculuğun rızkıdır ve bu rızkı elde etmenin yolu da salih ameller işlemektir. Hiçbir kulun bu dünyada kalmadan, dünya hayatı yaşamadan Allah'a ulaşması mümkün değildir. En uzak varış noktasına ulaşmak için, en yakın varış noktasına ulaşmak zorunludur. İşte bu yüzden dünyaya "ahiret toprağı" denmesinin sebebi budur [çünkü buraya ne ekersen orada biçersin], dünya hidayet hedeflerinden biridir. Yakın bir varış noktası olduğu için "dünya" olarak adlandırılır. Bu nedenle, bir sonraki varış noktasına ulaşmak için, bu [en yakın] varış noktasından erzak almak gerekir. Beden, [nihai] varış noktasına [İlahi Varlık veya Tanrı'nın Gnosis'i] ulaşmak için binicilik bineği statüsüne sahip olduğundan, bedeni korumak ve kollamak zorunludur. Vücudun korunması ve korunması, sağlığına ve refahına uygun gıdaların verilmesi ve zararlı veya ölümcül olabilecek gıdalardan korunmasıyla yapılır. Yiyecek elde etmek için iki orduya ihtiyaç vardır: Birincisi içseldir ve bu iştahtır (arzu veya açlık), ikincisi ise yiyecek elde etmek için kullanılan eller ve diğer vücut organları gibi dışsaldır.

Arzu tam da bu nedenle kalpte yaratılmış ve dış vücut organları bu arzunun yerine getirilmesi için bahşedilmiştir. Aynı şekilde, tahrip edici şeylerden korunmak için [insanlara] iki ordu bahşedilmiştir. Birincisi "öfke" denilen içsel varlıkta, ikincisi ise el ve ayaklardan oluşan dışsaldadır. İnsan onları öfkenin sonuçlarını gerçekleştirmek için kullanır. Bu organların vücutta bulunması, bir askerin silah ve savaş aletlerine sahip olması gibidir. Ayrıca yeme isteği ve ihtiyacı yeterli olmayıp, insanın yiyeceğin durumunu bilmesi gerekir ve bu nedenle iç ve dış ordulara ihtiyaç vardır. Dış ordular işitme, görme, koklama, dokunma ve tatma gibi beş duyuyu, iç ordular ise kişinin bu beş duyunun algısından yoksun olmadığını içerir. Kalbin hizmetkarları ve yardımcıları hakkında çok fazla tartışma yapılabilir. Bu tartışma o kadar ayrıntılı bir şekilde yönlendirilmiştir ki, ciltler dolusu [kitap] bile buna yetmez. Şükran Kitabı'nda [bu kitapta "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"] (Bölüm 12) bu konuda bir şeyler yazmaya çalıştım. Gerçeği arayan (*Salik*) bununla yetinmelidir.

Kalbin üç tür hizmetçisi vardır: Birinci tür [kalbin hizmetkarları], ya fayda elde etmek ya da kötülüğü uzaklaştırmak için bir şeye arzu aşılayanlardır. Birincisinin örneği arzudur (örneğin açlık), ikincisinin örneği ise öfkedir. Bu tür hizmetçiye "niyet" de denir. İkinci tip, bir amaca ulaşmak veya bir niyetin tamamlanması için uzuvların (veya vücut organlarının) hareketine neden olan hizmetkarları içerir. Vücudun tüm organlarına, her atardamarına ve damarına yayılan "güç" veya "yetenek" (*Qudra*) olarak adlandırılır. İkinci tip, casuslar gibi şeylerin gerçekliğini algılayan ve onlar hakkında bilgi sahibi olan hizmetkarları içerir. Görme, işitme, koku alma, dokunma ve tat alma yetenekleri bununla ilgilidir. Bu kuvvetler kendi organlarına yayılır. Bu türe "bilgi ve algı" denir. Bu iç hizmetkarların yanı sıra, parmaklarda kavrama gücü ve gözlerde görme yeteneği gibi araç ve amaç rolü oynayan dış hizmetkarlar da vardır. Diğer kuvvetler ve organlar da benzer şekilde çıkarılabilir ve anlaşılabilir.

Tartışmamızın odak noktası, fiziksel alemle ilgili oldukları için dış organlar değildir, ancak gözle görülemeyen ve gözlemlenemeyen içsel yardımcıları ve hizmetkarları tartışacağız ve bunlara "algılama ve kavrama güçleri" denir. O halde bu algılama güçleri iki türdür: bazıları dış organlarda bulunur ve bunlar işitme, görme, tatma, dokunma ve koku alma gibi beş duyudur ve bazıları beyin damarlarında bulunur ve bunlar da beştir. Bir şey görüp sonra gözlerini kapattığında, görülenin resmi hala kalptedir ve buna "hayal gücü" denir. Daha sonra bu resim o nesnenin hatırlanmasıyla ilişkilendirilir ve buna "hafıza" denir. Hafızada kalanlar üzerinde tefekkür edip bazılarını diğerleriyle birleştirip unutulanları hatırladığında ve o şeyin resmi veya imgesi zihninde yeniden belirdiğinde ve tüm duyu algılarını düşüncesinde topladığında, buna hatırlama, tefekkür ve paylaşılan duyu denir. Eğer Tanrı ezberleme, tefekkür, hatırlama, hayal gücü ve düşünme güçlerini yaratmasaydı, tıpkı ellerin ve ayakların kendileri için amaçlanandan farklı güçlerden yoksun olması gibi, beyin de bunlardan yoksun olurdu. Bu güçler doğaları gereği içsel olduklarından, meskenleri de içseldir.

Bunlar kalbin çeşitli lejyonları türleridir. Bunları anlamak ve kavramak ileri görüşlülüğe bağlıdır. Bunları bilgiden yoksun olanlar tarafından anlaşılır kılmak için detay gerekir. Bu nedenle, yeni başlayanların bile anlayabilmesi için bu türlere ışık tutmak için bazı örnekler kullanılacaktır.

Kalbin İç Hizmetkarları (*Qalb*) ve Kolay Anlaşılır Örnekleri

Kalbin iki hizmetkarı olan öfke ve arzu, kalbe tamamen itaat ettiğinde ve ona boyun eğdiğinde, bu manevi yolda muazzam bir yardımdır. Kalp, onları manevi yolculukta en iyi yoldaşlar, özverili ve samimi yardımcılar olarak görür. Bazen bu iki kul itaatsizlik ve isyana meyillidirler ve kalbe itaat etmek yerine onu kendilerine itaat etmeye zorlar ve kalbin yıkımına sebep olurlar. Ancak kalbin bunlardan başka kulları ve yardımcıları da vardır ve eğer arzu ve öfke isyana meylederse, o zaman kalp hayal kırıklığına uğramamalı, aksine onlara karşı başka kulların yardımına başvurmalıdır. Bazen öfke ve arzu Şeytan'ın grubuna katılır. Eğer kalp, İlahi ordulardan yardım istemez ve bunun yerine öfke ve arzu ordularının nefse (*Nefs*) hükmetmesine izin verirse, o zaman yıkıma ve büyük kayıplara doğru ilerler. Çoğu insan bu durumdadır, akılları şehvetlere ve arzulara boyun eğmiştir ve bunların yerine getirilmesi için bahaneler arar. Bunun yerine olması gereken şey, şehvetlerin ve arzuların akıllarına boyun eğmesiydi. Bu önemli nokta, aşağıdaki gibi bazı benzetmelerle detaylandırılacaktır.

Birinci Analoji: Diyelim ki insan benliği, birkaç kez bahsedilen İlahi manevi incelik, ülkesinde ve başkentinde krala benziyor. Beden, egemenliğinin merkezidir ve başkenttir. Bedensel organlar kraliyet asasına benzer. Aklın Gücü, onun samimi danışmanı ve akıllı ve sadık bakanıdır. Öfke onun koruması ve şehir yargıcıdır ve kralı düşmanlarına karşı korumak kraliyet görevleri arasında yer alır. Şehvet (veya arzu), şehir halkına yiyecek sağlamaktan sorumlu olan kötü huylu ve huysuz hizmetkarıdır. Bu kişi alışılmış bir yalancı, aldatıcı, aldatıcı ve kötüdür, samimi görünebilir ama samimiyetinin arkasında ölümcül bir zehir vardır. Samimi danışmanın ve bakanın (yani aklın) görüşüne ve planlamasına katılmamak onun doğası ve alışkanlığıdır ve akla karşı çıkmadığı tek bir an bile yoktur. Bu durumda kral, bakanının önerileri ve planlaması doğrultusunda hareket eder, ona danışır ve bu kötü hizmetkardan kaçınarak, yönetimin çıkarları için ondan uzak durmanın en iyisi olduğunu gösterirse. Buna ek olarak, şehir yargıcına (yani öfkeye) bu kötü hizmetçiye ve onun takipçilerine göz kulak olması ve yanlış eylemlerde bulunursa onu cezalandırması talimatını verir. Bu durumda bu hizmetçinin isyan edemeyeceği, krala boyun eğeceği ve bağımlı kalacağı, hükümetin adalet ve disiplinle çalışacağı umulmaktadır. Aynı şekilde nefs (*nefs*) akıldan yardım istemeye devam ederse ve zaman zaman öfkenin koruması aracılığıyla şehvete bir darbe vurursa; ve bazen öfkenin gücünü ve hakimiyetini azaltmak için şehvetten (veya arzudan) yardım isterse, o zaman tüm güçleri ve yetenekleri [denge durumunda] ölçülü kalacak, tavırları ve karakteri iyi kalacaktır. Eğer bu yoldan saparsa, o zaman Allah'ın hakkında şöyle buyurduğu kavimlerden olacaktır:

أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ وَأَضَلَّهُ ٱللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

"Arzularını alt nefsinden Tanrısı yapan ve Allah'ın onu bilgisine rağmen saptırdığı kişinin durumunu gördün mü?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 45, Ayet 23)

وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ ۚ فَمَثَلُهُۥ كَمَثَلِ ٱلْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَث

"Temel arzularının [ve şehvetlerinin] peşinden gitmeye başladı, böylece durumu, vurursanız pantolon giyen ve bırakırsanız hala nefes alan köpeğinki gibi oldu." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 176)

Kur'an, nefsini şehvet aldatmacasından koruyan kişi hakkında şöyle buyurur:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

"Rabbinin huzurunda durmaktan korkan ve nefsine engel olan (*Nefis*) aşağılık arzulardan ve şehvetlerden, Cennet kişinin meskeni olacaktır." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 79, ayetler 40-41)

Öfke ve arzuyu birbirine empoze etme durumu ve bu [iç mücadele] ile elde edilen faydalar, Allah'ın izniyle nefsi terbiye etmek için manevi mücadele bölümünde sıralanacaktır.

İkinci Benzetme: Diyelim ki beden bir şehir ve akıl, yani insandaki algılama gücü, onun hükümdarı ve dış ve iç duyuları onun yardımcıları ve askerleri, bedensel organlar onun tebaası, alt benlik - kötülüğe meyilli (*Nefs-i Ammara*) - arzu ve öfke olarak yorumlanabilir, onun düşmanıdır ve tüm tebaasını öldürmek için [aklın] yönetimini ele geçirme arzusundadır. Bu durumda beden, şehir hükümdarının düşmanla savaşmak için bizzat hazır bulunduğu savaş alanına benzer. Savaşa hakim olur ve düşmanı kaçmaya zorlarsa, bu mücadele kraliyet sarayında haraç ve övgü alacaktır. Tanrı diyor ki:

فَضَّلَ ٱللَّهُ ٱلْمُجَٰهِدِينَ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى ٱلْقَٰعِدِينَ دَرَجَةً

"Allah, benlikleriyle ve servetleriyle çabalayanların rütbesini, sadece evde oturup fazla bir şey yapmayanlara göre yükseltti ve yükseltti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 95)

Ancak, eğer o (yani akıl) cesurca hareket etmez ve düşmana (yani alt benliğe) yenilirse, bu talihsiz bir davranış olacak ve ihmalin ciddi sonuçlarına katlanacaktır.

Bir nebevi rivayet (*Hadis*) aynı çabayı şu şekilde ifade eder:

رجعنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر

"Küçük bir çabadan (toplumun varlığını tehdit eden işgalci bir orduya karşı meşru müdafaa ve kendini koruma için verilen bir savaş) daha büyük bir çabaya (kişinin kötü eğilimlerini yenmek için kendi benliğini bastırmaya yönelik manevi mücadelesi) geri dönüyoruz".

Üçüncü Analoji: Aklın, avlanma niyetiyle ayrılan bir binici olduğunu varsayalım. Arzu ve şehvet onun atı, öfke ise köpeğidir. Binicinin avcılık konusunda uzmanlığı varsa, at eğitimi almışsa ve köpek evcilleştirilmişse, bu binici hedefinde başarılı olacaktır. Binicinin avla birlikte başarılı bir şekilde evine döneceği kesin olarak söylenebilir. İkinci senaryo ise binicinin bu sanattan habersiz olması, atın asi ve köpeğin deli olmasıdır. Böyle bir insandan başarılı bir şekilde geri dönmesi beklenemez. Eğer biri eve sağ salim dönerse, bu fazlasıyla yeterlidir. Binicinin bilgi ve uzmanlık eksikliği insanın cehaleti gibidir, atın asiliği şehvetlerin egemenliği gibidir ve köpeğin deliliği öfkenin egemenliği gibidir.

İnsan Kalbinin Özellikleri (*Qalb*)

Şimdiye kadar söylenenler sadece insanlar tarafından değil, hayvanlar tarafından da ele geçirilmiştir. Örneğin arzu, öfke, iç ve dış duyular insanlarda olduğu gibi hayvanlarda da vardır. Bu öyle bir boyuttadır ki, kurda bakan keçi, kurda saldırmak istediğini anlar ve kalbinden kaçtığını algılar. Bu, insana özgü olmayan bir iç algıdır ve akıldan yoksun

hayvanlar bile bu yeteneği kullanır ve onun aracılığıyla yararlarını ve zararlarını algılarlar. Burada amaç, insana özgü olan ve bu nedenle diğer yaratılanlara göre üstünlük ve mükemmellik, Tanrı ile yakınlık ve yakınlık içinde olan konuları sıralamaktır.

Bilinsin ki, insan kalbi ile ilgili meseleler sadece iki tanedir: birincisi bilgi, ikincisi niyettir. Burada bilgiden kasıt, dünyevi, öbür dünya ve entelektüel gerçekliklerin bilgisidir. Bu konular ve gerçekler duyularla algılanmaz ve hayvanlar bunları algılama yeteneğini insanlarla paylaşmazlar. Ek olarak, mantık ve akıl da akla özgüdür çünkü bir kişinin aynı anda iki yerde bulunmasının mümkün olmadığına yalnızca insanlar karar verebilir. Sınırlı sayıda insan görmüş olsa da, bu ilke dünyadaki tüm insanlar için geçerlidir. Dolayısıyla biliyoruz ki, bu ilkeyi tüm insanlara uygulamak, ancak akılla ilgili olabilecek ek bir konudur. Edinilmiş ve dışsal bilgide durum böyle olduğunda, kişisel gözlem yoluyla edinilen bilgi bu ilkeye daha layıktır. İnsanoğlu herhangi bir maddenin nihai sonuna baktığında ve onda bir iyilik gördüğünde, kişide onun bir benzerliğini uyandırır ve onu elde etme coşkusu kişide doğar. Bu, hayvanlarda da bulunan "şehvet" veya "arzu" denilen niyet değildir, şehvet niyetinin tam tersidir. Şehvet ve niyet arasındaki fark, şehvetin hastalık sırasında her türlü lezzetli yiyeceğe yöneldiği, ancak aklın kişiyi zararlı olduğunu düşünerek bu düşkünlükten alıkoyduğu bir örnekle netleşecektir. Bu yasak şehvetten değil, akıldandır. Eğer Allah akla hitap eden niyeti yaratmasaydı ve insan o zaman onlara göre hareket etseydi, o zaman aklın yaratılış amacı ortadan kalkacaktı.

Bu da insan kalbindeki bilgi ve niyetin hayvanlarda ve hatta küçük çocuklarda bulunmayan iki konu olduğunu göstermektedir. Bunun yerine, bu özellik [doğru ile yanlışı, zararlı ile faydayı ayırt etmeye yardımcı olan bilgi ve akıl] şehvet, öfke, dış ve iç duyular en başından beri içlerinde olmasına rağmen ergenlikten sonra onlara aşılanır.

Bu Bilgiyi Edinmenin İki Derecesi: Bir çocuğun bu özelliği [bilgi ve zeka] ergenlikten sonra kazandığını biliyoruz. Bu kazanım veya edinmenin iki derecesi vardır. Birinci derece, kişinin temel bilgiler hakkında bilgi sahibi olması, yani imkansızı mümkün olduğunca imkansız ve mümkün olarak düşünmesidir. Bu durumda, kişinin temellerin farkında olduğu, ancak gözlemlenen bilgiye sahip olmadığı söylenecektir. Bununla birlikte, temel bilgilerle ilgili olarak, hat sanatına aşina olmayan ancak mürekkep, kalem ve harf gibi hat sanatının araçlarına aşina olan hattat gibi, gözlemlenen bilgiyi edinmeye yakın olduğu söylenebilir. Böyle bir kişiye hattat denemez ama bu sanata yakın olduğu kesinlikle söylenebilir.

İkinci derece, kişinin bu bilgilerin zenginliğini deneyim, tefekkür ve aktif öğrenme yoluyla edinmesi ve bu bilgiyi istediği zaman faydalanabilmesi niyetiyle hafızasının deposunda muhafaza etmesidir. Böyle bir kişi, şu anda yazı yazmıyor olsa da, hat sanatını iyi bilen ve istediği zaman yazabilen uzman bir hattat gibidir. Bu, insanoğlunun en yüksek derecesidir. Bu derecede sayısız rütbe vardır. Az ya da çok bilgi miktarı ve çalışma, araştırma yöntemlerindeki farklılıklar her insan için farklıdır ve bu nedenle herkes farklı bir durumdadır. Bazı kalpler bu bilgileri manevi uyanış veya ilham (*İlham*) ve manevi açılma (*Keşf)* yoluyla algılar. Bazı kalpler bunu öğretme ve öğrenme yoluyla edinir. Bazı insanlar o kadar zeki ve hızlı öğrenirler ki, en zor konuları saniyeler içinde anlarlar. Bazı insanlar o kadar donuk fikirli ve yavaş öğrenirler ki, tekrar, tefekkür ve müzakere olmadan hiçbir şeyi anlamazlar. Bu ilimde âlimlerin, bilgelerin, peygamberlerin ve evliyaların rütbeleri farklıdır. En yüksek rütbe söz konusu olduğunda, bilgi çemberi son derece geniş olduğu için herhangi bir sınır veya son yoktur. Buradaki en yüksek mertebe, Yüce Allah'ın lütfuyla hiçbir çaba sarf etmeden ve öğrenmeden gerçeklerin çoğunun veya tamamının kendisine vahyedildiği peygambere aittir. Bu iyi şans ve gerçek başarı (*Sa'ada)* insanı Allah'a yaklaştırır. Bu yakınlık, yer ve mesafenin yakınlığı değil, manevi anlam, gerçeklik ve içsel özellikler açısından yakınlıktır. Bu yakınlıkta [ve İlahi Olan'la yakınlıkta] rütbeleri tırmanmak ve bu manevi yolculukta bir istasyonda kalmak, manevi gezginler için kilometre taşlarıdır. Bu manevi yolculukta rütbe, derece ve mevki sınırı yoktur. Her yolcu, kat edilen kilometre taşlarının farkındadır ancak gelecekteki kilometre taşlarının farkında değildir. Ancak peygamberliğin gerçekliği peygamberlerden başkası tarafından bilinmediği halde bizim peygamberlere ve peygamberliğe inandığımız gibi, gayba imandan dolayı onlara da inanılır. Tıpkı fetüsteki doğmamış bir çocuğun emen bir bebeğin durumunu bilmemesi ve emziren bebeğin bir şeyleri anlamaya başlayan daha büyük bir çocuğun durumunu bilmemesi ve böyle bir çocuğun da yetişkin zeki bir kişinin durumunu bilmemesi gibi. Aynı şekilde, anlayışlı veya akıllı bir kişi, Tanrı'nın kutsallarına ve peygamberlerine hangi nimetleri [ve ruhsal bağışları] bahşettiğini ve onlara hangi sırların (sıradan insanların bilmediği görünmeyen alemden gelen gerçeklerin) açıklandığını bilmez. Tanrı diyor ki:

مَّا يَفْتَحِ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ

"Allah rahmet ve nimetlerinin kapılarını açtığında, onları kapatabilecek kimse yoktur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 35, Ayet 2)

Bu İlahi rahmet ve bereket, İlahi cömertlik ve lütuf nedeniyle [hiçbir ayrım gözetmeksizin insanlığın] tümü için ortaktır ve bunda cimrilik yoktur. Ancak bu, bir *Hadis-i Şerif*'te (Hz. Muhammed'in bir rivayeti veya rivayeti veya rivayeti) belirtildiği gibi, böyle bir geliş için

açık tutulan İlahi rahmet ve cömertlik esintilerinin gelmesini bekleyen kalplerde kendini gösterir:

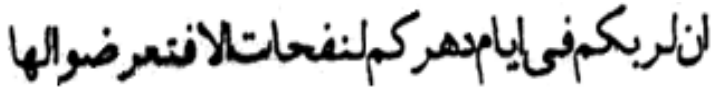

"Hayatınızın günlerinde, Tanrı'nın merhamet ve bereketinin birçok esintisi vardır. Onlara karşı tetikte olmalısınız [çünkü kişi hazır olduğunda ve onları ilk almaya muktedir olduğunda alınırlar]."

"Bu esintileri beklemek ve onlara karşı tetikte olmak", kişinin kalbi [ve ruhu] kınanacak ve kötü özellikler ve görgü kuralları nedeniyle içinde biriken bulanıklıktan, kirlilikten ve pislikten temizlemesi ve arındırması gerektiği anlamına gelir. Bu yakında ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Bu İlâhî cömertlik ve cömertliğe aşağıdaki *Hadis-i şerifte* (Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) rivayetinde değinilmiştir:

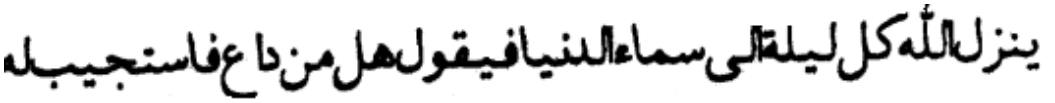

"Tanrı her gece yeryüzü göğüne (yani yedi göğün en aşağısına) iner ve şöyle der: 'Benden dilenen biri var mı ki ben de bir tane vereyim?'" (Anlatan: *Hadis* Koleksiyon *Buhari* ve *Müslüman* Ebu Hureyre ve Ebu Said'in yetkisi üzerine [Allah ikisinden de razı olsun])

Hadis-i Kudsi' nin (Hz. Muhammed'in [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] bir geleneği) takip ederek aynı İlahi merhameti şu şekilde duyurur:

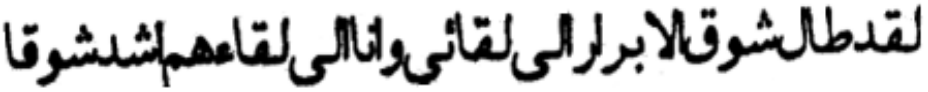

"Dindar salihler Benimle buluşmayı sabırsızlıkla bekliyorlar ve ben de onlarla tanışmayı daha çok arzuluyorum." (Anlatan: *Ebu'd-Derda'nın yetkisi üzerine Mesned'l-Firdevs hadis derlemesi [Allah ondan razı olsun])*

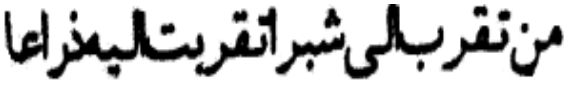

"Bana bir aralıkla yaklaşan, ben de bir eliyle yaklaşırım." (Anlatan: *Hadis* koleksiyonları *Buhari* ve *Müslim* Ebu Hureyre'nin yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Bu rivayetlerden öğrenildiğine göre, kalplerin [ruhsal] bilginin [ve bilgeliğin] [içsel] ışığından yoksun olması, Yaradan'ın ve Bahşeden'in (Tanrı'nın) herhangi bir engeli veya cimriliğinden değil, kötülük, bulanıklık, ve Allah'tan başkasına takıntı nedeniyle kalplerin bu [içsel manevi] ışıklardan mahrum kalmasıdır. Kalpler kaplar gibidir ve suyla dolu oldukları sürece içlerine hava akmaz. Aynı şekilde, Tanrı'nın Gnosis'inin (*Ma'rifa*) ışığı, Tanrı'dan başkasına düşkün olan kalplere girmez. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

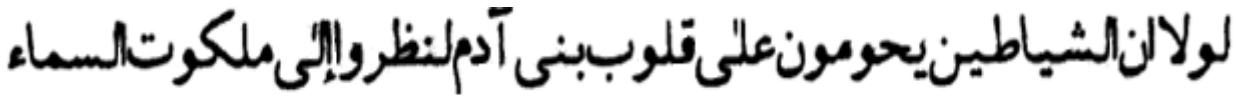

"Eğer şeytanlar Ademoğullarının (yani tüm insanların) kalplerinde dolaşmasaydı, [içsel saflıkları, berraklıkları ve ruhsal mükemmellikleri nedeniyle] göklerin egemenliğine tanık olurlardı." (Anlatan: *Ebu Hureyre'nin yetkisiyle* Müsned Ahmed *hadis* koleksiyonu)

Özetlemek gerekirse, insanın özelliği ve kendine has özelliği bilgi ve hikmetten kaynaklanır ve tüm ilimlerin en üstünü Allah'ın Varlığı (*Dhat*), vasıfları (*Sifat*) ve fiilleri (*Af'aal*) bilgisidir. İnsanın mükemmelliğinin sırrı bu bilgide yatar ve bu mükemmellik kişinin yüce mutluluğuna, sonsuz zaferine ve sonsuz mutluluğuna (*Sa'adah abadiyye*) bağlıdır. Bu sayede insan, Allah'ın yakınlığında ve yakınlığında yaşama ve İlahi Varlığa ulaşma yeteneğine sahip olur. Beden, nefsin bineğidir (veya taşıma aracıdır) ve benlik bilginin yurdudur ve [İlahi] bilgi (Tanrı'nın Gnosis'i veya *Ma'rifa*) insan hayatının gerçek amacıdır ve kişinin ayırt edici niteliğidir. Biri sadece bu amaç için yaratılmıştır. Nasıl ki at bir eşekle büyük yük taşıyabilecek güç ve kuvvete sahip olma niteliğini paylaşıyor, ancak ihtişam, güzellik ve hız bakımından ondan çok daha üstünse, insanı eşek veya attan üstün kılan bazı nitelikler vardır ve bu ayırt edici nitelikler, Tanrı'ya yakın olan meleklerin niteliklerine aittir. İnsan, melekler ve hayvanlar arasında bir yaratıktır çünkü yiyecek ve beslenme açısından biri bitki örtüsüdür; duyular, hareketler, yetenekler ve eylemler açısından kişi bir hayvandır; Görünüm ve yapı açısından ise duvardaki bir görüntüdür. [İnsan] bilgi kalitesi ve şeylerin ve maddelerin gerçekliğini algılaması, kişiyi hayvanlardan ayırır. Kişinin bedensel organlarını ve duyularını bilgi ve eylem [arayışında] kullanan kişi [bu bilgiye göre, tüm ilimlerin en üstününün kişiye Gnosis durumunu veren İlahi bilgi olduğunu akılda tutarak], sadece meleklere benzemekle kalmaz, aynı zamanda melekler kategorisine dahil edilmeyi ve "Tanrı'nın meleği" olarak anılmayı da hak eder (*Malak Rabbani*) Allah'ın, Hz. Yusuf'un (sallallahu aleyhi ve sellem) güzelliğine şahit olan kadınları yarattığı gibi, itiraf edin:

مَا هَٰذَا بَشَرًا إِنْ هَٰذَآ إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ

"Bu bir insan olamaz, [bunun yerine] Tanrı'nın bir meleğidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 12, Ayet 31)

Bedensel zevklerini düşünce ve eylemlerinin (yani yaşam amacının) merkezi haline getiren ve bunlara tamamen dalan kişi, otlamak ve yemekten başka bir amacı olmayan sığırlar gibidir ve hayvan kategorisine girer. Bu durumda kişi öküz gibi aptal, domuz gibi açgözlü, köpek gibi öfkeli, deve gibi hırçın, çita gibi kibirli, tilki gibi aldatıcı olur ve eğer kişi tüm bu özelliklerin ve hayvansal niteliklerin vücut bulmuş hali ise, o zaman lanetli şeytan (*Şeytan-ı Recîm*) olur.

Şükran ve şükran kitabında açıklanacağı gibi, Tanrı'ya yakınlık ve yakınlık için kullanılamayacak tek bir dış organ veya iç duyu (veya yeti) yoktur. Organlarını doğru kullanan kişi başarıya ulaşır, Allah'a uymayan ise büyük bir kayba uğrar ve alçalır. Kişinin mutluluğunun, başarısının ve mutluluğunun mükemmelliği, kişinin Tanrı ile buluşmayı [yaşamın] amacı, Ahiret'i gerçek evi, şimdiki dünyayı geçici bir dönüm noktası veya istasyon, bedeni binek bineği, [bedensel] organları [ve duyuları] hizmetkarları ve meskeni [fiziksel] kalbin orta kısmı olan algılama ve kavrama yetisi haline getirmesidir. kral olarak ve beynin ön kısmındaki düşünce ve hayal yetisini kralın elçisi olarak görür, çünkü duyulardan gelen haberler bir kişiye gelir ve hafıza, hatırlama ve hatırlama yetisinde bulunur ve onları (yani duyulardan gelen haberleri) [hazineleri koruyan] bir hazinedar gibi korur. Dil onun ifadesi veya sözcüsüdür, aktif organlar onun aktörleridir, beş duyu krallığının casuslarıdır ve bu duyuların her biri haber aramak ve tedarik etmek için görevlendirilmiştir. Gözlerin sorumluluk alanı renklerin dünyasıyla, kulaklar seslerin dünyasıyla, burnun ise kokular dünyasıyla ilgilidir. Tüm bu duyular kendi dünyalarından haberler toplar ve onları müzakere ve düşünce yetisine sağlar. Haberci olan müzakere ve düşünce yetisi, bu haberleri hafıza yetisi olan krallığın saymanına iletir. Hafıza fakültesi haberi krala (algılama ve müzakere fakültesi) teslim eder ve kişi devlet işlerinin yürütülmesinde faydalı olan, eldeki yolculuğun tamamlanmasına, devletin düşmanlarının yenilmesine ve yolun haydutlarıyla başa çıkılmasına yardımcı olan haberleri seçer. Organları [ve duyuları] sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve onları yerine getirmekle meşgul etmek büyük bir mutluluk ve başarıdır ve bunda [muazzam] nimetleri için Tanrı'ya şükran yatar. [Sorumluluklarını yerine getirmek için] organlarını [ve duyularını] ihmal içinde tutan kimse, talihsiz, aşağılanmış bir zavallıdır. Böyle bir kişi, düşmanlara karşı kullanmak için birine verilen İlahi lejyonları veya orduları boşa harcadığı, düşmanları onurlandırdığı ve İlahi lejyonları aşağıladığı için Tanrı'nın

lütuflarını inkar eden kişidir. Sonuçta insan ağır bir azabı ve ahirette rezaleti hak eder. Ahiret rezilliğinden ve azabından Allah'a sığınırız. Amin.

[Yukarıda] belirttiğimiz benzetme, [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabesi ve yardımcısı olan] Ka'ab el-Ahbar'ın (Allah ondan razı olsun) rivayetiyle doğrulanmaktadır. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) eşi ve peygamberlik hadislerinin büyük bir aktarıcısı olan Ayşe'ye (Allah ondan razı olsun) şöyle dediğini söyledi: "İnsanın gözleri yol göstericidir, kulaklar koruyucudur, dil sözcü veya vericidir, eller askerdir, ayaklar elçidir ve kalp kraldır. Kral iyiyse, tebaası da iyi olur." Cevap verdi: "Haklısın. Bunları Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) işittim." (Bu gelenek tarafından aktarılmıştır.*Ebu Naiem* "Peygamberlik Tıbbı" kitabında, *et-Taberani* "*Mesned-tesin*"de ve *Beyhaki* "*Şa'ab el-İman*"da Peygamber arkadaşı ve yardımcısı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine). Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) arkadaşı ve yardımcısı olan Ali (Allah ondan razı olsun)] şöyle diyerek kalp benzetmesi yaptı: "Kalpler, Allah'ın yeryüzündeki kaplarıdır. Allah'ın en çok sevdiği ve O'nun en çok sevdiği en yumuşak, en saf ve en sağlam olanıdır. Kalbin yumuşaklığı, saflığı ve katılığı, kişinin kardeşleri için yumuşak, kesinliğinde açık ve saf ve İlahi yolda (*Din*) sağlam olmasıdır."

Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabesi ve yardımcısı olan Ubeyy bin Ka'ab (Allah ondan razı olsun)] şu ayeti açıklıyor:

مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشْكَوٰةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ

"Tanrı'nın Işığı benzetmesi sanki bir niş varmış ve içinde bir lamba varmış gibi." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 35)

Dedi ki: "Bu, müminin ve kalbinin [iç] nurunun kıssasıdır ve şu kıssadır:

أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّىٍّ

'Ya da uçsuz bucaksız derin bir okyanustaki karanlığın derinlikleri gibidir.' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 40)

bir münafığın kalbi gibidir".

Zeyd bin Aslam, "Korunmuş Tablet" ("*Loh Mahfoodh*"; Korunmuş Tablet, Kur'an'da bir müminin kalbi olarak bahsedilen tüm yaratılışların, varoluşların ve bunlarla ilgili tüm olayların eksiksiz bir kaydını içerir ve [ünlü aziz ve Gnostik] Sehl el-Tustari, kalbi "*Arş*" (sadece "Taht" ama gerçekte İlahi Her Şeye Gücü Yeten'in Egemenliğidir) ve "*Kürsi*" (Yüce İlahi Mükemmelliğin Göksel Koltuğu) ile karşılaştırmıştır.

Kalbin Kapsamlı Özellikleri (*Qalb*) ve Örnekleri

Bilinsin ki, insanın yaratılışı ve bileşimi dört şeyin bir araya gelmesidir. Dolayısıyla kişinin hayvani, hayvani, şeytani ve İlahi olmak üzere dört tür nitelik ve özelliği vardır. Öfke ve hiddetin kişiye hakim olması açısından, kişinin düşmanlık, kin, dayak, sözlü taciz ve küfür gibi hayvani eylemlerde bulunmasına neden olurlar. Şehvet ve cinsel arzuların bir kişiye hükmetmesi açısından, kişi açgözlülük, açgözlülük, ahlaksızlık ve kıskançlık gibi hayvani eylemlerde bulunur. Kuran'da bildirildiği gibi İlahi bir emir olması bakımından:

قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"De ki, nefis Rabbimin emrindendir." (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 85)

Kişi efendilik iddiasında bulunur ve kibirden, başkalarına üstünlükten, özelliklerin ve bireyselliğin tuhaflığından hoşlanır ve [Tanrı'ya] kulluktan, alçakgönüllülükten ve boyun eğdirmekten hoşlanmaz. Aynı şekilde, kişi tüm bilgilerin farkında olmayı sever ve bilgiyle ilişki kurmak kişi için sevilir ve cehaletle ilişkilendirilmek kişi tarafından sevilmez. Kişi, tüm gerçekleri kavrama ve tüm yaratılmışlar üzerindeki üstünlük özellikleri [bir insana değil, yalnızca Tanrı'ya yakışan] Rabliğin özellikleri olmasına rağmen, [Tanrı'ya] kulluk ve köleliğin özellikleri olmamasına rağmen, meselelerin gerçekliğini kavradığını iddia eder ve bilgi ve Gnosis edindiğini iddia eder. Öfke ve şehvet özelliklerini hayvanlarla ve hayvanlarla paylaşmasına rağmen, insan ayırt etme yetisine sahiptir, bu nedenle kişinin şeytani nitelik olan ek bir özelliği daha vardır. Şeytan tepeden tırnağa kötüdür ve insan, muhakeme yeteneğini kötü şekillerde kullanır, amaçlarına ulaşmak için hile ve aldatmaya başvurur ve iyiliğin yurduna (yani insan varlığına) kötülüğün tohumunu eker. Bunlar şeytanların özellikleridir ve bu insanlar bile İlahi, şeytani, hayvani ve hayvani niteliklerin unsurlarına sahip şeytanların özelliklerini paylaşırlar. Tüm bu dört niteliğin merkezi kalptir, öyle ki insan derisinde domuz, köpek, şeytan ve bilge bir araya toplanmıştır. Domuz, şehvet ve ahlaksızlığın sembolüdür. İçsel olarak

kötü niteliklere sahip olan bu saf olmayan hayvan, rengi ve dış görünüşü nedeniyle kötü değil, açgözlülüğü ve şehveti nedeniyle kötüdür. Bu aynı zamanda öfkenin vücut bulmuş hali olan bir köpeğin durumudur. Bazı hayvanlar hayvan oldukları için değil, hayvanlarla cinsel ilişki ve düşmanlık gibi aşırı hayvani niteliklere sahip oldukları için sevilmezler. Aynı şekilde, insanın içsel varlığı (*Batin*) hayvanlarla cinsel ilişkiye, düşmanlığa, öfkeye ve domuzların açgözlülüğüne ve şehvetine sahiptir. Vahşi hayvan katliam yapmak için öfkesini kışkırtır ve domuz ahlaksızlık yapmak için açgözlülüğünü kışkırtır ve Şeytan bu [kötü niteliklerin] her ikisini de birbirine karşı sürekli savaş halinde tutar - bazen öfkeye karşı açgözlülüğü kışkırtır ve bazen açgözlülüğe karşı çıkmak için öfkeyi kışkırtır, aynı zamanda bu niteliklerden kaynaklanan doğuştan gelen içgüdüleri över.

Akıl, bilge bir kişi olarak yorumlanır. Görevi, Şeytan'ın aldatmacasını ve sahtekarlığını püskürtmek ve onun derin içgörüsünü ve berrak ışığını [akıl, nezaket ve anlayış] kullanmak, Şeytan'ın imalarını yok etmek ve domuzun şehvetini köpeğin öfkesiyle yenmektir çünkü şehvet [şehvetin zararlı sonuçlarına karşı] öfkeyle sona erer. Aynı şekilde, akıl, hayvanlarla cinsel ilişkisini sona erdirmek ve köpeği (öfke/öfke) bilgeliği ve stratejisiyle dizginlemek ve itaatkar tutmak için domuzu köpeğin üzerine empoze etmelidir. Eğer o (akıl) bunu yaparsa, beden krallığı adil ve dengeli bir sistemi koruyacak ve organlar amaçlanan görevlerini yerine getirmeye devam edecektir. Bununla birlikte, bilge kişi (akıl) çabalarında başarısız olursa ve Şeytan'a karşı koyamazsa, domuz ve köpeğe boyun eğdiremezse, o zaman bu üçü birine hakim olacak ve birini zincirlerine öyle bir şekilde hapsedecek ki, kişi çabasına rağmen azat edilmeyecek, bunun yerine tüm hayatı boyunca onların hizmetkarı ve itaatkarı olacaktır. Çoğu insan hayatlarını bu hapiste (gerçek kurtuluş ve özgürlükten uzak) yaşıyor, çünkü tüm mücadeleleri mide ve mahrem bölgelerin şehveti için. Bu insanların putperestliği eleştirilerinin hedefi haline getirmeleri ve onunla alay etmeleri şaşırtıcıdır. Gözlerinden kalın gaflet ve gaflet perdeleri kalkarsa, o zaman Allah'tan başkasına itaat ve ibadetlerine şahit olacaklardır. Bazen domuzların önünde secdeye kapanırlar, bazen de ellerini kavuşturup köpeğin önünde eğilirler. Arzularını yerine getirmek onların inancıdır ve onların emrinde ve çağrısında beklemek onların eylemidir. Eğer gerçekler bu tür insanların önünde fiziki formda somutlaşırsa, kendileriyle putperestler arasında hiçbir fark olmadığına kendi gözleriyle şahit olacaklardır. Bu tür hayvanlara (kötü eğilimlere ve alt benliğin taleplerine) tapınarak Şeytan'ın onayını alırlar. Domuzları ve köpekleri bir insandan kendilerine hizmet etmeye teşvik eden Şeytan'dır. İşin aslı şu ki, domuz ve köpeğin emrinde olan insanlar Şeytan'ın aldatma ağına hapsolmuş durumdalar.

Tanrı'nın her hizmetkârı (yani insan), kişinin hareketlerine ve dinginliğine, konuşmasına ve sessizliğine dikkat etmeli ve içgörünün iç gözünü açık tutmalıdır. Eğer kişi bunu içsel durumlarında adalet ve hakkaniyetle yapabilirse, gününü Tanrı'ya itaat ederek mi yoksa alt benliğe ibadet ederek mi geçirdiğini anlayacaktır. Bu baskı ne kadar büyük ki, alt benliğe tapanlar, bir efendiyi köleye, egemeni boyun eğdirmeye dönüştürdüler! Hakimiyet ve liderlik hakkı akla aitti, ancak domuz, köpek ve şeytan bunu hemen ondan aldı ve onu boyun eğdirdi ve hapsetti. Akıl, liderlikten mahrum kaldığında, bu üç [aşağılık] özelliğin itaatini sokar ve bu özellikler, nihai sonu yıkım ve aşağılanmadan başka bir şey olmayan kalbe yerleşir.

Şehvet ve ahlaksızlık domuzuna itaat, utanmazlığa, alçaklığa, savurganlığa, cimriliğe, gösterişe, iftiraya, ahlaksızlığa, açgözlülüğe, şehvete,, kıskançlığa, düşmanlığa, nefrete ve diğer aşağılık [ve olumsuz] özelliklere yol açar ve bunlardan [insan kalbinde ve ruhunda] doğar. Öfke ve öfke köpeğine itaat, aşırı hırçınlık, kendini beğenmişlik, kendini beğenmişlik, benmerkezcilik, kibir, kendini yüceltme, alay etme, küçümseme, kötü niyet ve zulüm arzusu ve diğer kötü özelliklerle sonuçlanır. Öfke ve şehvet tanrılarına itaat, aslında Şeytan'a itaattir ve yukarıda bahsedilen olumsuz ve aşağılık içsel özelliklerin doğmasına neden olur ve ayrıca sahtekarlık, aldatma, yalancılık, inatçılık, sahtekârlık, müstehcenlik ve bunlara benzer çeşitli kötü içsel özelliklerin körüklenmesiyle sonuçlanır. Eğer durum bunun tersiyse ve tüm bu kötülüklerin ve sebeplerinin pınarı İlahi niteliklerin bilgeliğine ve aydınlatıcı etkisine boyun eğiyorsa, o zaman İlâhî nitelikler olan bilgi, bilgelik, kesinlik, şeylerin gerçeklerini anlama, meselelere derin bir kavrayış, öngörü ve bilgelik gücü nedeniyle başkaları üzerinde öne çıkma, bilginin mükemmelliği ve kalbin diğer [yüce olumlu içsel] nitelikleri nedeniyle başkaları üzerinde ayrım yapma hakkı kalbi sarar. Artık şehvet ve öfkeye itaat ve itaat etmek gerekli değildir, bunun yerine şehvet domuzunu [edep ve İlahi yasa] sınırlarında hapsetmek, masumiyet, edep, memnuniyet, sükunet, dünyevilikten ve materyalist açgözlülükten uzak durma gibi büyük içsel niteliklerle sonuçlanır (*Zühd*), sadelik, dindar huşu, Tanrı'ya saygı ve korku, içsel tatmin ve mutluluk, alçakgönüllülük ve utangaçlık, güzel bir fiziksel ve dış görünüm, güzel iç eğilim, karakter ve tavır kalbe aşılar. Öfke köpeğini zincirlerinde tutmak, cesaret, nezaket, [ruhun] büyüklüğü, sabır, alt benliğin [başıboş dolaşmaktan ve kendisine ve başkalarına zarar ve zorluk çıkarmaktan alıkonulması], kişinin tüm ilişkilerinde hoşgörü, azim ve nezaket ve benzeri yüce içsel niteliklerle sonuçlanır. Kalp, [cilalanmış] bir ayna gibidir [tozla kaplanmadan veya ruhtaki iç kötülükler ve negatifliklerle lekelenmeden önceki orijinal haliyle]. Öfke, şehvet ve şeytana itaat [kalbe aşıladığı kötü iknalar şeklinde] bu aynanın güzelliği ve berraklığı üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir ve [sonuç olarak] insan kendi suretini net bir şekilde göremez. [Ruhun] övgüye değer güzel içsel nitelikleri, bu aynanın parlaklığını ve parlaklığını o kadar artırır ki, [Tanrı'nın] İlahi güzelliği bile onda tüm ihtişamıyla belirir (buna "*Ma'rifa*" veya elde edilmesi kişinin

yaşamının gerçek amacı olan Tanrı'nın Gnosis'i) ve aranan maddenin gerçekliği [kişinin içsel ruhsal mücadelesinin amacı olarak Hakikatin ve Ebedi gerçeklerin ortaya çıkarılması açısından]. Ertesi *Hadis* (Hz. Muhammed'in [s.a.v.) peygamberlik geleneği veya sözü) böylesine temiz, berrak ve aydınlık bir kalbe işaret eder:

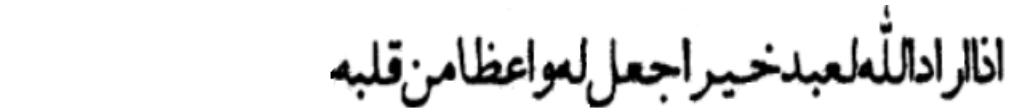

"Allah bir kul için hayır dilediği zaman, kalpte [doğru şeylere ve her konuda iyiliğe ilham etmek için] bir öğüt yaratır." (Anlatan: *Hadis* koleksiyon *Ebu Mansur ad-Daylami* Hz. Muhammed'in (s.a.v.) karısı Ümmü Seleme'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Bir başka nebevi rivayet (*Hadis*), kalbinde öğüt veren kişiye, Allah'ın böyle bir kalbi korumak için bir veli tayin ettiğini belirtir. Böyle bir kalp, Tanrı'nın zikrinin merkezidir ve böyle bir İlahi zikir aracılığıyla huzur bulur. Tanrı diyor ki:

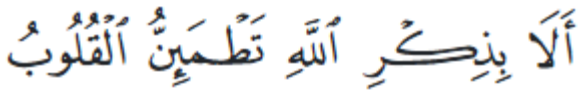

"Şüphesiz kalpler Allah'ı anmakla huzur ve sükûnet bulur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 13, Ayet 28)

Kınanması gereken ve kötü ahlak ve görgü kuralları, tıpkı duman ve tozun aynanın berraklığını ve parlaklığını gölgelemesi gibi, kalbe olumsuz etki eder. Kalbin aynası günahların karanlığıyla kararır. Bu karanlık, bir kul (yani insan) ile Tanrı arasına çekilen bir tür perdedir. Bu perdeye "mühür" (*Taba*) ve "pas" (*Raan) denir*. Kur'an-ı Kerim böyle bir kalp hakkında şöyle buyurmaktadır:

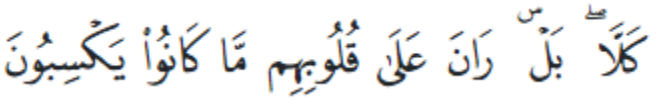

"Maddenin gerçeği bu değil, [bunun yerine] [yanlış ve kötü] eylemleri nedeniyle kalplerine pas yerleşti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 83, Ayet 14)

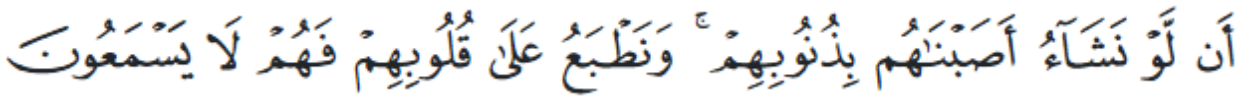

"Eğer isteseydik, işledikleri suçlardan dolayı onları helâk ederdik ve dinlemesinler (meselelerin gerçekliğini kalpleriyle kavrayıp algılamasınlar) diye kalplerine mühür vururduk." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 100)

Başka bir ayette [kendi iyiliği için hakikati ve öğütleri] dinlememek, kalplerin mühürlenmesi olarak yorumlanır. Başka bir yerde dinlemek, dindar huşu, saygı ve Allah korkusuna (Takva) sahip olma şartına bağlanmıştır. Tanrı diyor ki:

"Tanrı'ya karşı dindar bir huşu, saygı ve korku duyun ve dinleyin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 5, Ayet 108)

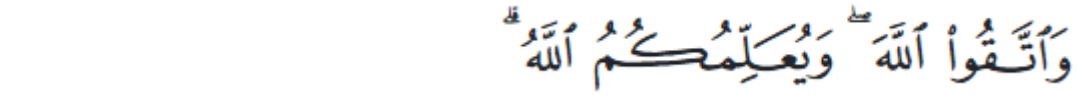

"Tanrı'ya karşı dindar bir huşu, saygı ve korku duyun; ve size bilgi veren [ve daha önce farkında olmadığınız maddi ve manevi kendi yararınıza olan konuları size öğreten] O'dur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 282)

Günahlar (kötü, ahlaksız, zararlı, olumsuz ve kendine zarar veren eylemler) arttığında, kalp mühürlenir ve gerçeği kavramaktan ve kişinin [içsel olumsuz] durumlarını ıslah etme yeteneğinden mahrum kalır. Ahiret meselesi insan için önemli kalmaz, dünyevi şatafat ve parıltı insan için her şey olur, kişi dünya mallarına ve mallarına hırs duyar ve tüm enerjisini bunlara ulaşmak için harcar, ahiretle ilgili öğütler kalbi etkilemeden rüzgar gibi kulağının önünden geçer ve kişinin hatalarını düzeltme ve günahlardan tövbe etme yeteneği elinden alınır.

Kur'an ve Hadislerde bahsedilen kalbin karanlığı , aslında kalbin böyle bir durumunu ifade eder. Maimoon ibn Muhran (Allah ona rahmet etsin) (ünlü bir bilge ve evliya) şöyle dedi: "[Allah'ın] bir kulu günah işlediğinde, kişinin kalbinde siyah bir nokta belirir. Eğer kişi bundan kaçınır ve kalbinin samimi ve doğru tövbesiyle Allah'a tövbe ederse, o zaman bu nokta silinir ve kalp [o günahı işlemeden önceki durumuna] geri döner. Eğer kişi o günaha geri dönerse veya başka günahlar işlerse, o zaman o noktanın hem karanlığı hem de büyüklüğü artar, ta ki bu siyah noktanın tüm kalbi kapladığı bir zaman gelene kadar. Bu karanlığın ta kendisi, kalbin pasıdır [herhangi bir pozitifliğin ve aydınlığın ona ulaşmasını engelleyen mühürlenmesiyle sonuçlanır]". Hz. Muhamed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

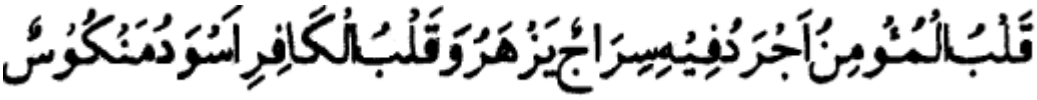

"Bir müminin kalbi temizdir [ve aydınlanır ve aydınlanır] ve içinde yanan bir lamba [kişinin olumlu olan her şeye dönüşmek için manevi çabaları nedeniyle berraklığı ve

parlaklığıyla ışık yayan] ve kalbi karanlıktır ve alt üst olur [kişinin manevi çabalardan yoksun olması ve olumsuzluklarıyla yetinmesi nedeniyle, aşağı doğru eğilimler]." (Anlatan: *Hadisler*, *Müsned Ahmed* ve *Taberani*'yi peygamberlik arkadaşı Ebu Said'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle derler.

Allah'a itaat etmek ve alt nefsin şehvetlerine karşı çıkmak, kalbi parlatır ve günahlar onu (kalbi) karanlık bir gece gibi karartır. Günah işledikten sonra salih ameller işlemek kalbi karartmaz, ancak ışığı tıpkı bir aynanın sıcak nefese maruz kalması ve sonra temizlenip tekrar yüzeyini lekeleyen sıcak nefese maruz kalması gibi azalır, parlaklığında bir miktar azalma kalır ve bu lekenin etkisi tamamen silinmez. Hz. Muhammed (s.a.v.) dört çeşit kalpten bahsetmiştir:

القلوب اربعة قلب اجرد فيه سراج يزهر فذالك قلب المؤمن وقلب اسود منكوس فذالك قلب الكافر وقلب اغلف مربوط على غلافه فذالك قلب المنافق وقلب مصفح فيه ايمان ونفاق فمثل الايمان فيه كمثل البقلة يمدها الماء الطيب ومثل النفاق كمثل القرحة يمدها القيح والصديد فاى المادة غلبت عليه حكم لها وفى رواية ذهبت به

"Kalpler dört çeşittir: Bir tür kalp temizdir [ve berrak ve berraktır], içinde yanan [aydınlatan ve ışık yayan] bir lamba vardır. Bu bir müminin kalbidir. Kalp karanlık ve ters çevrilmişse bir tip. Bu, bir kalbidir. Bir tür kalp bir örtü ile sarılır ve açıklığı kapalıdır. Bu bir münafığın kalbidir. Bir tür kalpte hem inanç hem de ikiyüzlülük bir arada bulunur. Böyle bir kalbe iman benzetmesi, saf suda yetişen yeşillik [ve bitki örtüsü] gibidir ve ikiyüzlülük benzetmesi, içindeki salgılar ve maddeler nedeniyle giderek iltihaplanan bir yara gibidir. Hangi madde hakim olursa olsun, böyle bir kalbe hükmedecektir." (Anlatan: *Hadis* derlemeleri *Müsned Ahmed* ve *el-Taberani Sagheer* , peygamberlik arkadaşı Ebu Said el-Hudri'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır.

Tanrı diyor ki:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"Şüphesiz Allah'a karşı takva huşusu, saygısı, bilinci ve korkusu olanlar, [kalplerinde] şeytandan [aşağılık] bir ikna aldıklarında, Allah'ı zikrederler ve hemen ondan irkilirler [Şeytan'ın onları kötü bir şey yapmaya ikna etmeye çalıştığını ve kalplerinde bunun bir an bile düşünülmesine izin vermeyeceklerini çok iyi bilerek]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 201)

Bu ayet, kalp hayatının, bilgeliğin, sağduyunun ve [yüksek bilinç ve farkındalık seviyesinin] Allah'ı anmakla elde edildiğini ve sadece takvanın (dindar huşu, hürmet, bilinç ve Allah korkusu) [içsel] niteliğine sahip olan kişilerin İlahi zikir ile meşgul olduğunu ortaya koymaktadır . İlahi hatırlama, *muazzam bir başarı ve Rab ile buluşmanın bir yolu olan* manevi açılımlara (Keşff) yol açar (yani, *başarılması kişinin yaşamının gerçek amacı olan* Gnosis veya "Ma'rifa").

Bilginin Yanında Kalbin Benzerliği – Kalbin Cilalı Aynası ve Ona Yansıyan Gerçeğin Işığı

Bilinmelidir ki, ilmin makamı ve meskeni kalptir. Başka bir deyişle, tüm organ ve yetilerin sistemini yöneten İlahi manevi inceliktir. Tüm organlar bu inceliğe hizmet eder ve ona boyun eğer. Şeylerin ve bilginin gerçek doğasıyla ilgili olarak, kalbin benzerliği, görünür nesnelere veya anlaşılır şeylere göre bir ayna gibidir. Görünen her nesnenin ve görünüşün görüntüsü aynada görülür. Benzer şekilde, bilinen her nesnenin gerçekliği kalbe kazınmıştır. Aynanın ayrı bir nesne olması gibi, görünen nesnelerin görünümleri de ayrı nesnelerdir ve aynadaki yansımaları ayrı bir konudur, aynı farklılaşma kalp için de vardır ve ayna gibi kalbe ait üç şey vardır. Birincisi kalp, ikincisi şeylerin gerçekliği veya gerçek doğası ve üçüncüsü kalpte görünen şeylerin gerçekliğinin yansımasıdır. Kalp bilendir; şeylerin gerçekliği ve gerçek doğası onun içine girer. Bilinen gerçekler nesnelerdir ve bilgi, bu bilinen gerçeklerin kalbe yansımasının adıdır. Tıpkı bir kılıcı kavramak için üç şeye ihtiyaç duyulduğu gibi: el gibi kavrayan; kılıç gibi kavranan; ve kılıcı ele yerleştirerek kılıç ile eli bir araya getirme eylemine kavrama eylemi denir, aynı şekilde anlaşılır olanın imgesinin kalbe varlığına da kavrama denir. Aynı şekilde anlaşılır veya bilinenin görüntüsünün kalbe yansımasına da bilgi denir. Bazen gerçekler ve gerçekler vardır ve kalp de mevcuttur ama bilgi ve kavrayış kazanımı yoktur. Çünkü bilgi, gerçeklerin kalbe girmesinin adıdır. Tıpkı kılıç ve elin ayrı ayrı var olması gibi, ancak kavrama veya tutma yoktur, çünkü bunun gerçekleşmesi için elin kılıca ulaşması ve onu kavraması gerekir. Kavrama ile bilgi arasındaki fark, kavrama sırasında kılıcın ele girmesi ama gerçeğin kalbe girmemesidir. Bir kişi ateş bilgisine sahiptir, ancak bu, ateşin kendisinin kalpte mevcut olduğu anlamına gelmez. Bunun yerine, ateşin gerçekliğinin, dış varlığına ve görünüşüne benzeyen kalpte olduğu söylenecektir. Bu nedenle, kalp ayna ile karşılaştırılmıştır çünkü [fiziksel olarak] içine hiçbir şey girmez,

bunun yerine bir nesnenin yansıması veya görüntüsü, gerçek varlığıyla uyumlu olarak aynanın içinde görünür.

Kalbin Ayna ile Benzerliği ve Benzerliği: Kalbi aynaya benzetmek daha iyidir. Bunun bir nedeni yukarıda bahsedilenlerdir. İkinci sebep ise bazı sebeplerden dolayı [bir nesnenin] görüntüsünün aynada görünmemesidir. Benzer şekilde, belirli koşullar altında, kalbin aynası şeylerin gerçeklerinin bilgisinden mahrumdur. Nesnelerin görüntülerinin aynaya yansımamasının beş nedeni vardır: Birincisi, oluşumundaki bir kusur nedeniyle, örneğin, sadece [şekillendirilmemiş ve cilalanmamış] bir ham demir parçası olabilir veya özünde bir kusur olabilir veya biçimi doğru olmayabilir. İkincisi, içine sızmış olabilecek bir kusur nedeniyle veya paslanmış olabilir veya parlaklığı ve berraklığı [yüzeyini kaplayan toz nedeniyle] azalmış olabilir. Üçüncüsü, görüntüsünü yansıtması gereken nesnenin yönünden uzağa çevrildiği veya uzaklaştırıldığı için, örneğin [yansıtması gereken] nesne aynanın arkasına taşınmıştır. Dördüncüsü, ayna ile nesne arasına bir perde veya perde çekilmiştir. Beşincisi, aynada görüntüsü görülmesi gereken cismin yönünün bilinmemesinden kaynaklanmaktadır, oysa aynanın görüntüsünün yansıması için aynanın konumu ve yönünün önüne yerleştirilmesi gerekmektedir.

Kalbin aynasının durumu böyledir. Hakikat ve gerçeklerle ilgili tüm meseleler onun içinde ifşa edilebilir. Ancak birçok kalp bu bilgileri alamaz. Bunun da aynı beş nedeni var. Birincisi, kalp özünde kusurlu olabilir, örneğin bir çocuğun kalbi bu gerçekleri ifşa etme kapasitesine sahip değildir. İkincisi, kalp günahların (yanlış, olumsuz ve kınanması gereken düşünceler, duygular, sözler ve eylemler) çamurluluğu ve şehvetlerin pisliğiyle kirlenir ve lekelenir, sonuç olarak berraklığını, berraklığını, saflığını ve parlaklığını kaybeder. Gerçek, karanlık bir kalpte ortaya çıkmaz. Gerçeklik, karanlığı ve üzerine yığılan orantılı olarak orada tezahür etmeyi bırakır. Peygamberlik niteliğindeki bir rivayet (*Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hadisleri de aynı gerçeğe işaret etmektedir:*

من قارف ذنبا فارقه عقل لا يعود اليه ابدا

"Günah işleyen kişinin aklı, asla geri dönmeyen kişiden ayrılır [ve böylece kişi olayların gerçekliğini algılayamaz hale gelir]."

Bu, kalpte hiçbir zaman dağılmayacak günahlardan dolayı böyle bir çamur ve kötülüğün ortaya çıkacağı ve bunun telafi edilemeyeceği anlamına gelir. Günah işledikten sonra

salih ve salih ameller işlemenin, günahların kalp üzerindeki etkisini sona erdirdiğini söylemek doğrudur, ancak kalp, günahlardan önceki eski haline dönebilir mi? Asla öyle değil! Gerçek şu ki, eğer o kişi sadece salih ameller yapmış olsaydı, o zaman kalbin parlaklığı ve berraklığı artardı. Artan parlaklık kaybı, şüphesiz, telafi edilemeyecek bir kayıptır. Paslanmış ayna işlendiğinde ve cilalandığında parlaklığını geri kazanır, ancak işlem görmüş ayna, hiç paslanmamış ayna ile netlik ve parlaklık açısından karşılaştırılabilir mi? Her halükarda, Tanrı'ya itaat etmek ve şehvet eğilimlerine ya da alt benliğin temel arzularını takip etme eğilimlerine karşı çıkmak, kalpte berraklık ve berraklıkla sonuçlanır ve günahların bulanıklığını [ve sonuçlarını] ortadan kaldırır. Tanrı diyor ki:

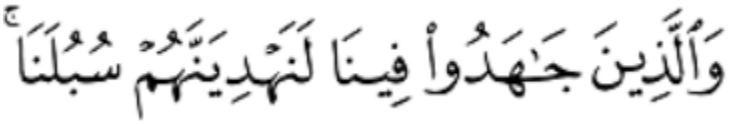

"Bizim yollarımızda gayret edenleri, mutlaka ve mutlaka yollarımızda hidayete erdireceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 29, Ayet 69)

Resûlullah Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

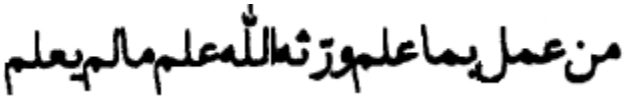

"Tanrı, bildiği bilgiye göre hareket eden kişiye, bilmediği bilgiyi bahşeder." (Bu rivayet, Peygamberlik gelenekleri koleksiyonunda bildirilmiştir *Ebu Na'im fil Huliya* , peygamberlik arkadaşı ve yardımcısı Enes'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır).

Üçüncü neden, kalbin aranan gerçekle yüzleşmekten uzak olabilmesidir, örneğin, İlahi emirleri uygulayan dindar ve salih bir kişi vardır ve bu nedenle kişinin berrak bir kalbi vardır, ancak hakikat o kalbe yansımaz çünkü kişi hakikati arayan biri değildir. Böyle bir kişi, tüm çabasını ve enerjisini bedensel ibadetlere ve [dünyevi rahatlıklar için] ekonomik imkanları biriktirmeye harcar ve bu nedenle Allah'ın rabliği (*Rububiyye*), hakimiyeti ve gizli İlahi gerçekler ve gerçekler üzerinde tefekkür etmek, kişinin alışık olduğu [veya aradığı] bir şey değildir. Hakikat ve İlahi gerçeklikler böyle bir kalpte ortaya çıkmaz ve yansımaz [çünkü onları aramaz ve bunun yerine diğer materyalist, dünyevi ve manevi olmayan meselelerle meşguldür]. Aksine, yalnızca bu konular, kişinin genel olarak üzerinde düşündüğü bir konuya açıklanır. Örneğin, kişi eylemlerinin ve eylemlerinin hataları ve eksiklikleri ile alt benliğinin eksiklikleri üzerinde düşünürse, bunlarla ilgili gerçekler kişinin kalbinde ortaya çıkar. Eğer kişi [geçimiyle ilgili] ekonomik konuların

incelikleri üzerinde düşünürse, o zaman bu incelikler kişinin kalbinde ortaya çıkar. O halde düşünün, eğer kişinin kendini salih ameller ve bedensel ibadetlerle sınırlaması, hakikat görüntüsünün (manevi alemden gelen ebedi gerçekler, hakikatler ve gerçekler) açığa çıkmasının önünde bir perde veya engel haline geliyorsa, o zaman neden alt benliğin arzuları ve şehvetleri, dünyaya ve dünyeviliğe bağlılık ve karışıklıklar gerçeklerin açığa çıkmasına engel olmasın?

Dördüncü sebep, gerçeğin açığa çıkması yolunda engel haline gelen perdedir. Örneğin, bazen şehvet ve tutkularını kontrol eden bir kişi, [Allah'ın] itaatkar ve ibadet eden bir kulu olarak, üzerinde düşünmesine ve tefekkür etmesine rağmen yine de gerçekleri kavramaktan mahrum kalır. Bu yoksunluk, kişinin atalarını [körü körüne takip etmesi] nedeniyle erken çocukluktan itibaren zihnine yerleşmiş olan ve kişinin körü körüne kabul ettiği doktrinlerin katı yorumlarına aykırı olarak kalbine herhangi bir şeyin açıklanmasını engelleyen bir inançtan kaynaklanmaktadır. Bu inanç artık kendisine karşı çıkan ya da taban tabana zıt olan her meseleye karşı inatçı bir engel haline geldi. Bu öyle bir perdedir ki, birçok skolastik ilahiyatçıyı, aydını, ilim insanını, dini önyargı ve bağnazlığı olan insanları ve hatta düşünceleri ve tefekkürleri göklerin ve yerin hakimiyetine odaklanan reform insanlarını (Süleyman) gölgede bırakan, gerçeklerin ve hakikatin idrakinden yoksundur. Kalplerine ve zihinlerine o kadar yerleşmiş olan dogmatik inançları körü körüne takip ettikleri için örtülürler ki, kendilerine karşı olan her şeyi [gerçek olsa bile] kabul etme yeteneklerini kaybederler. Benzer şekilde, bu dogmatik inançlar, hakikati kavrama ve algılama yollarında engeller ve perdeler haline gelir.

Beşinci neden, aranan bilginin nereden elde edilebileceğinin bilinmemesidir. [Yeni başlayan veya acemi] bir öğrencinin, aranan şeyle ilgili bilinen bilgiyi edinmeden bilinmeyenin bilgisini elde etmesi mümkün değildir. O halde sadece ilgili bilinen bilgiye sahip olmak yeterli değildir, bunun yerine [mantıksal çıkarımın gerçekleşebilmesi için] bilgi insanları tarafından güvenilir kabul edilen özel bir düzene göre düzenlenmesi gerekir. Bilinmeyenin aranan bilgisini yakalamak, bilinen bilginin üzerine atılan ağ aracılığıyla mümkündür [tümdengelim süreciyle belirli bir şekilde düzenlenmiştir]. Her bilgiden önce belirli bir düzende olan ve bir araya getirilerek [daha önce bilinmeyen] üçüncü bir bilgi ortaya çıkan iki bilginin gelmesi gerekir, tıpkı bir çocuğun erkek ve dişinin birleşiminden doğması gibi. Bilgilerin birbiriyle uyumlu ve doğal bir yakınlıkla yakından bağlantılı olması da gereklidir. Bu nedenle, eğer biri at ve devenin birleşiminden bir tay elde etmek isterse, o zaman hayal kırıklığına uğrayacaktır çünkü bunun gerçekleşmesi için erkek ve dişi atlara ihtiyaç duyulacaktır ve deve [farklı bir tür olduğu için] bu ihtiyacı karşılayamaz. Aynı şekilde, her bilgi için iki özel ilke vardır ve bunların birleşimi için özel bir metodoloji vardır ve sadece doğru metodolojiyi takip

etmek istenen bilgiyle sonuçlanacaktır. Bu ilkelerin ve bunların bir araya getirilme şeklinin cehaleti, bilgi ve anlayışı engelleyen şeydir. Bu nedenle, yukarıda ayna benzetmesinde bahsedildiği gibi, aynada görüntüsü aranan istenen nesnenin yönünün bilinmemesi, görüntünün aynada görüntülenmemesine ve amaca ulaşılamaması sonucunu doğuracaktır. Örneğin, bir kişi aynada boynunu görmek istiyor ama aynayı yüzünün önüne koymuşsa, aranan aynada boynun görünmeyeceği açıktır; aranmayan yüzün görüntüsü içinde belirir. Benzer şekilde, ayna boynun arkasına yerleştirilseydi, boyun bile görünmezdi, bunun yerine ayna gözden kaybolurdu. Boynu görmek için ikinci bir aynaya ihtiyaç vardır ve diğer ayna [boynun arkasına yerleştirilen] içinde görünecek şekilde gözlerin önüne yerleştirilmelidir. Bu durumda kişi boynunu görebilir çünkü boynun yansıması birinci aynaya düşecek ve o yansımanın yansıması ikinci aynaya düşecektir [böylece boyun görülecektir]. Bilgi arayışında bu tür zorluklarla karşılaşılır, içlerinde çok daha karmaşık sorunlarla karşılaşılır. Yeryüzünde tüm bu karmaşıklıklarla karşılaşabilecek böyle insanlar yoktur ve bu nedenle birçok gerçeklik ve bilgi algılanmaz. Bunlar, hakikati ve [ebedi manevi] gerçeklikleri kalpler tarafından kavrama yolunda engel haline gelen birkaç nedendir, aksi takdirde, her kalp [veya ruh] İlahi bir emir olması, [İlahi kökeni nedeniyle] Rab ve asil olması ve [özel özellikleri ve asil nitelikleri nedeniyle] evrenin ve ötesinin tüm maddelerinden belirgin bir şekilde farklı olması nedeniyle özünde gerçekleri algılama yeteneğine sahiptir. Kalbin [veya ruhun] mükemmelliği, farklılığı ve üstünlüğü aşağıdaki İlahi ifadeden yargılanabilir:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا
ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"Muhakkak ki biz emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, onlar buna katlanmayı reddettiler ve ondan korktular, fakat insan buna katlanmayı üstlendi. Şüphesiz biri zalim ve cahildir." (Kur'an, Bölüm 33, Ayet 72)

Bu ayet, insanı gökler, yer, dağlar gibi yüce, geniş ve güçlü [İlahi] yaratıklardan ve [diğer tüm yaratılanlar buna uygun görülmediğinde] Allah'ın güvenini taşımaya yetkili kılanlardan belirgin bir şekilde ayıran insanın özel özelliğine atıfta bulunur. Bu [İlahi] emanet, Allah'ın tevhidi veya birliği (*Tevhid*) ve Gnosis'idir (deneyimsel manevi bilgi veya *Ma'rifa*). Her insan doğuştan ve özünde bu [muhteşem İlahi] emanetin ağırlığını taşımaya muktedirdir, ancak yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı bu emaneti gerçekleştirme cesaretini kaybeder ve artık bu emanetin ağırlığını taşıyamaz. Bu bağlamda Resûlullah Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

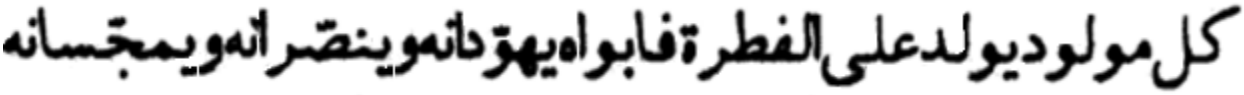
كل مولود يولد على الفطرة فابواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه

"Her çocuk '*Fitra*' (İlahi İrade, İlahi Gerçeklik ve ebedi evrensel gerçeklerle tam uyum içinde olan ve insanoğlunun açıkça bahşedildiği Tanrı'nın güvenine, yani tevhid ve İlahi Gnosis'e yatkın olan, insanın gerçek doğuştan gelen orijinal doğası) ile doğar, sonra kişinin ebeveynleri kişiyi Yahudi, Hıristiyan, veya Magian (dünyada var olan alacalı dini ve ideolojik geleneklere atıfta bulunarak, kişiyi kendi dini, ideolojik, kültürel, coğrafi ve entelektüel bağlamının kalıbına sokmak)." (Bu rivayet, peygamberlik rivayetlerinin derlenmesiyle bildirilmiştir *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*, peygamber sahabesi Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır).

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Eğer şeytanlar Ademoğullarının (yani insanların) kalpleri üzerinde dolaşmasaydı, onlar cennetin egemenliğine şahit olacaklardı." Bu, kalp ile [göksel] egemenlik arasında perde haline gelen bu engellerin çoğuna bir göndermedir. Birisi Abdullah bin Ömer'e (Allah ondan razı olsun) Allah'ı, nerede olduğunu, gökte mi yoksa yerde mi olduğunu sorduğunda, "Allah, mümin kullarının kalbindedir" diye cevap verdi. Hz. *Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadisi (rivayeti veya rivayeti) vardır:*

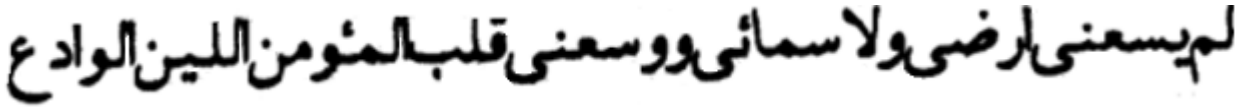
لم يسعني ارضي ولا سمائي ووسعني قلب المؤمن اللين الوادع

"[Tanrı dedi ki:] Ne yerim ne de göğüm Beni barındırabilir, ancak kulumun yumuşak ve sakin kalbi [Beni tutma kapasitesine sahiptir]."

Bir başka nebevi rivayet (*Hadis*) ise şöyledir:

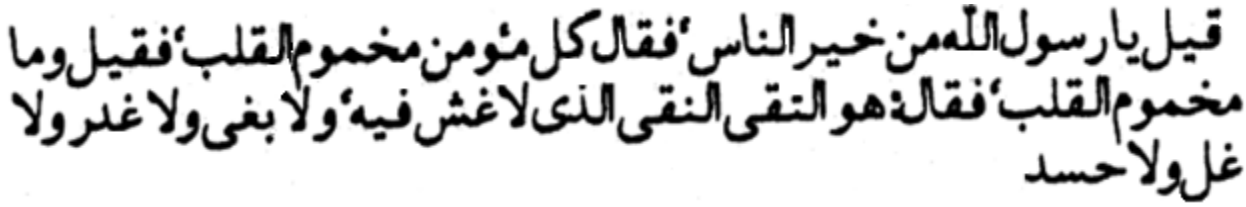
قيل يا رسول الله من خير الناس فقال كل مؤمن مخموم القلب فقيل وما مخموم القلب فقال هو التقي النقي الذي لا غش فيه ولا بغي ولا غدر ولا غل ولا حسد

Resûlullah Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle soruldu: "İnsanların en hayırlısı kimlerdir?" Cevap verdi: "'*Mahmûm el-Kalb*' olan her mümin". Kendisine şu soru soruldu: "'*Mahmûm el-Kalb' ne anlama geliyor*?" O şöyle cevap verdi: "Allah'tan o kadar korkan ve temizlenmiş [ve içindeki her türlü pislikten, olumsuzluktan ve kötülükten arınmış] bir kalp ki, içinde yalan ve aldatma pisliği, ihanet veya isyan, sahtekârlık veya

güvenilmezlik, kin veya kıskançlık yoktur [böylece kalp temizdir ve tüm kötülüklerden, olumsuzluklardan ve kusurlardan arınmıştır]."

Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle demesinin sebebi budur: "Ne zaman kalbim Allah'ı görse, *takva* ve takva huşu, hürmet ve Allah korkusu yüzünden perde kalktı." Çünkü Allah ile kalbi arasındaki perde kalkarsa, görünen maddi dünyanın [ihtişamına] ve gayb âleminin göksel hâkimiyetine veya hâkimiyetine şahit olur ve bir kısmı göklerin ve yerin genişliği olan cenneti görür. Diğer cennete gelince, genişliği geniş ve pusulası geniş olduğu için göklerin ve yerin uçsuz bucaksız genişliğine sığmasa da yine de sınırlıdır. Ancak kalbin şahit olduğu cennet, uzunluğu ve genişliği bakımından sınır tanımaz, İlahi krallığın gayb âleminin (*Alem-i Mülk)* ve melekler âleminin (*Alem-i Malakoot*) hâkimiyetinin cennetidir. Ancak onun kalbe gelen kısmı sınırlıdır ama ona İlahi ilim açısından bakarsanız, bu sonsuz ve uçsuz bucaksız bir alemdir. İlahi krallığın (*'Alam al-Mulk*) ve meleklerin aleminin ('*Alam al-Malakoot)* iki âleminden birlikte bahsedilirse, bunlara var olan her şeyi kapsayan Rab Varlığı denir. Çünkü İlahi Rablik her şeyi kapsar. Allah'tan başka mevcut olan her şey ya O'nun eylemleridir ya da hükümranlığıdır ya da hizmetkarlarıdır. Bu varlıklardan insan kalbinde görünen şey bazılarına cennettir, ancak hakikat ehli için cennet değil, onu hak etmenin bir aracıdır ve insanın cennetteki hakimiyeti, kişinin bilgisinin ölçüsü ile orantılıdır. Başka bir deyişle, kişi Tanrı'nın Sıfatları ve Eylemleri hakkında ne biliyorsa, o ölçüde Cennet kişi için geniş olacaktır. İtaat ve ibadet amellerinin amacı, kalbin yüzeyinin ayna gibi arınıp temizlenmesi, içinde bulanıklık ve kalmamasıdır. Kalbin arınmasının amacı, iman ışığının ve Gnosis'in (Ma'rifa) [aydınlığının] parıltısının ona nüfuz etmesidir. Aşağıdaki iki ayet aynı iman ışığına, Gnosis'in (Ma'rifa) aydınlanmasına ve aydınlanmasına atıfta bulunur:

فَمَن يُرِدِ ٱللَّهُ أَن يَهۡدِيَهُۥ يَشۡرَحۡ صَدۡرَهُۥ لِلۡإِسۡلَٰمِۖ

"Allah kime hidayet etmek isterse, kişinin kalbini İslam'a genişletir (terimin gerçek anlamıyla, Allah'ın İradesine teslimiyeti ve gerçek iman ışığının ve İlahi Gnosis'in ona getirdiği ruhun saflığını ve aydınlanmasını ifade eder)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 125)

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدۡرَهُۥ لِلۡإِسۡلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٖ مِّن رَّبِّهِۦۚ

"Allah'ın kalbini O'na teslim olma isteğiyle açıp genişlettiği kişi, böyle bir kişi, Rab'binden (yani Tanrı'dan) [akan] bir ışıkla aydınlanır [Böyle biri kör ve sağıra benzetilebilir mi?]" (Kur'an, Bölüm 39, Ayet 22)

Aydınlanma ve İnanç Dereceleri: Bu aydınlanma ve inancın [ve Tanrı'ya olan kesinliğin] üç derecesi vardır: Birinci derece, tamamen körü körüne taklit olan sıradan insanların inancıdır. İkinci derece, skolastik ilahiyatçıların mantıksal akıl yürütmeyle karıştırılmış inancıdır. Üçüncü derece, kesinliğin [ve inancın kesinliğinin] ışığıyla açıkça gören Gnostiklerin inancıdır.

Bu [inanç] derecelerini açıklığa kavuşturmak için [burada] bir örnek verilmektedir. Örnek, Zeyd'in evdeki varlığının tespitinin üç yöntemle yapılabileceğidir. Bir [yöntem], onun varlığının haberini, yalan ve yalana atfedilmemiş güvenilir bir kişi aracılığıyla almanızdır. Böyle bir kişinin getirdiği haberlerle tatmin oluyorsunuz ve Zeyd'in gerçekten evde olduğuna dair bu kesinliği geliştiriyorsunuz. Bu, sıradan insanların veya sıradan insanların [sadece körü körüne takip etmeye] dayanan inancının bir örneğidir. Meslekten olmayanların durumu böyledir ki, bir çocuk ayırt etme yeteneğine ulaştığında [ve hayatı kendi başına anlayabildiğinde], ebeveynlerinden ve öğretmenlerinden Tanrı'nın varlığı, bilgisi, gücü ve bunun gibi diğer İlahi sıfatlar, Peygamberlerin misyonu ve getirdikleri İlahi emirler hakkında duyduklarını hiç tereddüt etmeden kabul eder. Bu tür inançlar kökleşir ve zihinlerine [derinden] kök salmıştır ki, onlara karşı olan hiçbir şey akıllarının ucundan bile geçmez. Bunun nedeni, ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin doğruluğu hakkında iyi bir fikre sahip olmaları ve onlardan gelen herhangi bir haberi [veya bilgiyi] kabul etmekte ve inanmakta tereddüt etmemeleridir. Böyle bir iman ahirette bir kurtuluş sebebidir, ancak bu tür müminler "sağ elin ehli" ("*Ashab el-Yamin*" veya İlahi kabule ulaşma hakkına sahip sıradan dindar ve salih insanlar) derece ve kategorisinde kalırlar ve Allah'ın mahremleri (*Mukarrabin)* [en yüksek derece manevi mükemmelliğe sahip olanlar) arasında yer almazlar. Tanrı'nın önünde elde edilme ve rütbe] çünkü İlahi Olan'la yakınlık (*Taqarrub*) için, kalbin mistik bir açığa çıkma, derin içsel ruhsal içgörü ve kesinlik ışığıyla kalbin genişlemesi ile aydınlanması gerekir. Bu [soylu] özellikler, [doktrinle ilgili olanda] bireylerden duyulanlardan hatırlananlarda hata olasılığına sahip olmanın yanı sıra, körü körüne izlemeye dayalı inançta bulunmaz.

Zeyd'in evdeki varlığı hakkında bilgi edinmenin ikinci yöntemi, o evdeyken ve evin sınır duvarının dışındayken sesini kulaklarınızla dinlemenizdir. Onun sesini dinlemek, [güvenilir ve güvenilir] birinin size bundan bahsetmesine kıyasla [Zeyd'in evdeki varlığının] daha fazla kesinleşmesine neden olacaktır çünkü ses, görünüşü ve biçimi tartışır ve sesin belirli bir kişiye ait olduğu kalbe gelir. Bu iman sevgi ve ispatla karışmış olsa da, sesler bazen birbirine benzediği ve bazen bir kişi başka bir kişinin sesini taklit edebildiği ve dinleyen iki sesi ayırt edemediği ve aldatabildiği için [bu tür inançta]

yanılma olasılığı hala vardır. çünkü böyle bir şey [böyle bir şey yapacağını ve böyle bir taklidin amacını] kimse düşünmemişti.

Üçüncü yöntem [örneğin Zeyd'in evdeki varlığından emin olmak için] evin içine girip Zeyd'i kendi gözlerinizle görmektir. Bu gerçek Gnosis (*Ma'rifa*) veya gerçek deneyimsel bilgi ve kesin gözlemdir. Bu Gnosis (*Ma'rifa*) veya deneyimsel bilgi, Tanrı'nın yakınları ve dostları (*Mukarrabeen*) ve azizler veya hakikat ehlinin (*Sıddıkin) bilgisine benzer, çünkü onlar [kişisel] gözlemden sonra inanırlar. Bu şekilde, inançları meslekten olmayanların ve skolastik ilahiyatçıların (Mutakallemeen) inancını kapsar*, ancak gözlemdeki artış nedeniyle inanç o kadar güçlenir ki, hiçbir hata olasılığı kalmaz. Bununla birlikte, Tanrı'nın tüm dostlarının (*Mukarraben*) ve azizlerin veya hakikat halkının (*Sıddıkin) Gnosis (*Ma'rifa*) veya manevi deneyimsel bilgisi* aynı seviyede değildir, bunun yerine [Tanrı ile yakınlık, yakınlık, manevi açılma ve kesinlik] derecelerinde farklılıklar vardır. Derece ve rütbelerdeki bu farklılıkların açıklaması yine Zaid'in örneğinden alınabilir. Bir kişi Zeyd'i evin avlusunda gün ışığında yakından görüyor. İkinci bir kişi onu bir odanın içinde, uzaktan ya da akşam gün ışığının çekildiği bir zamanda görür. Birinci kişinin gözlemi, ikinci kişinin algısı hala doğru olsa da, ikinci kişininkinden daha mükemmeldir, ancak yüz özelliklerinin en küçük ayrıntılarını ve gizli özelliklerini gözlemlemez. İlahi olarak vahyedilen gerçekleri ve [ruhsal] bilgiyi görme derecelerindeki farklılıklar bu türdendir. [Manevi] bilgiye ulaşmadaki fark, birinin Zeyd'i, Amr'ı ve Bekir'i görmesi ve diğerinin sadece Zeyd'i görmesi gibidir. İlkinin bilgisi kesinlikle ikincisininkinden daha büyüktür [birincisi tarafından bilinen şeylerin bolluğu nedeniyle ve ruhsal deneyimsel bilgiyle ilgili olarak kalplerin durumu böyledir].

Öğrenme (*Ta'allum*) ve Manevi İlham (*İlham*) Arasındaki Fark - Skolastik İlahiyatçılar ile Manevi Yol Yolcuları Arasındaki Farkın Gerçekliği:

Geleneksel olmayan bilginin kalbe gelişi farklı şekillerde gerçekleşir. Bazen bu bilgi, sanki fark edilmeden içine konmuş gibi kalpte toplanır, bazen de tartışmalar ve öğrenme yoluyla edinilir. İlk bilgiye "ruhsal uyanış veya ilham" (*İlham*), ikincisine ise "edinilmiş bilgi" denir. Eski bilgi iki türlüdür: Birincisi, alıcının bu bilginin kaynağını bilmemesidir ve buna manevi uyanış veya ilham (*İlham*) veya "kalbe bağış" (*Nufikha fil Qalb*) denir. İkincisi, bu bilginin aktarıldığı ortamın bilinmesi, yani o bilgiyi kalbe koyan meleğin görülmesi ve buna "İlahi vahiy" (*Vahi*) denilmesidir. Birincisi azizler ve Gnostiklerle, ikincisi peygamberlerle ilişkilendirilir ve öğrenme ve ispat yoluyla edinilen bilgiler bilginlere özgüdür.

Gerçek şu ki, insanın kalbi, içinde açıklığa kavuşturulan şeylerin gerçeklerine sahip olma yeteneğine sahiptir. Kalpler bu yeteneği kaybederse, bunun nedeni daha önce bahsedilen aynı beş nedendir. Bu nedenler, kalbin aynası ile sonsuzluktan beri kararlaştırılan tüm konuların yazılı olduğu "Korunmuş Tablet" (Loh Mahfoodh) arasında perde haline gelir. Korunmuş tabletin aynasından kalbin aynasında gerçeğin görünmesi, bir aynadan diğerine görünen görüntü gibidir. Bu tür engeller nedeniyle kalplerin bu gerçeklerden mahrum kalması, iki aynanın arasına giren perde gibidir. Tıpkı perdenin el gibi bir şeyle kaldırılabilmesi gibi, Korunmuş Tablet (*Loh Mahfoodh*) ile kalbin aynası arasındaki perde de İlahi merhamet esintisi ile kaldırılır ve Korunmuş Tablet'te (Loh Mahfoodh) bulunan gerçekler onda belirmeye başlar.

Bu bazen rüyalarda olur ve gelecekteki olaylar birinden önce gelir. Perdenin tamamen kaldırılması ölümle gerçekleşir. Ölüm öyle bir gerçekliktir ki, onunla birlikte tüm gizli konular açıklığa kavuşur ve gerçekleri algılamanın önündeki tüm engeller ortadan kalkar. Sonuç olarak, bilginin inceliklerinin aydınlanmaları görünmeyen alemden ortaya çıkar; bazen birkaç dakikalığına şimşek çakması gibi, bazen de sürekli ve kalıcı ama bu nadiren olur. Öğrenme (*Ta'allum*) ile ruhsal uyanış veya ilham (*İlham*) arasında bilgi ve bilginin bulunduğu yer (yani kalp) açısından hiçbir fark yoktur. Eğer bir fark varsa, o zaman o sadece manevi uyanış veya ilhamda (*İlham*) perdenin kalkması ve öğrenmede [bilgi] edinme araçlarının kullanılması ve perdenin kaldırılmasının kişinin kontrolünde olmamasıdır. Aynı şekilde, İlahi vahiy (*Vahi*) ile ruhsal uyanış veya ilham (*İlham*) arasındaki tek fark, ilhamı bahşedenin ikincisinde görülmemesi ve İlahi vahiyde görülebilmesidir. Bilgi ister İlahi vahiy (*Vahi*), ister ruhsal uyanış veya ilham (*İlham) yoluyla elde edilsin*, her durumda melekler aracılığıyla elde edilir. Tanrı diyor ki:

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُكَلِّمَهُ ٱللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِن وَرَآيِٕ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِۦ مَا يَشَآءُ

"Hiçbir insan, Tanrı'nın biriyle [doğrudan] ama [üç yolla] ya ruhsal uyanış ya da ilham (*İlham*) yoluyla ya da bir perdenin arkasından ya da istediği veya istediği gibi bir mesaj ileten bir melek göndererek konuşacağı bir statüye sahip değildir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 42, Ayet 51)

Burada Sufilerin *(Allah'ın farkına varmaya giden kendini yeniden biçimlendirme manevi yolunda gezginler ve çabalayanlar) manevi uyanış veya ilhamla (İlham) bağlantılı bilgilere meyilli olduklarını açıklamak gerekir*. Bu nedenle geleneksel öğrenmeye zaman ayırmazlar, yazarların kitaplarını okumazlar ya da sözler ve kanıtlarla tartışmazlar, bunun yerine kişinin ruhsal olarak çabalaması gerektiğini, [böylece] tüm

olumsuz ve aşağılık (olumsuz, düşük ve kınanması gereken) içsel nitelikleri yok etmesi gerektiğini söylerler; [manevi yoldaki] tüm bu engellere son verdikten sonra, kişi tüm dikkatini Tanrı'ya odaklamalıdır. Bu başarıldığında, Tanrı'nın Kendisi yüreğin koruyucusu ve [ruhsal] bilginin aydınlanmasını sağlayan bir kişi haline gelir. İlahi merhametin gölgesi kişinin üzerinde olacak, ışık kişinin kalbini aydınlatacak ve kalbin genişlemesi [manevi aydınlanmalara ulaşmak için] sağlanacak ve kalbin aynasındaki perde dağılacak ve İlahi meselelerin gerçeklerinin görüntüleri üzerine düşecek. Bir hizmetkârın [yani sıradan bir insanın] gerçeği kabul etme yeteneğini geliştirmek için yalnızca kalbini [tüm içsel hastalıklardan, olumsuz düşüncelerden ve aşağılık eğilimlerden] arındırma sorumluluğu vardır. Kesin kararlılık ve gerçeği aramak, kişinin cesaretini toplayacak ve İlahi merhamet aracılığıyla gerçekleşmeyi bekleyecektir. Peygamberlerin ve evliyaların huzurunda açığa çıkan meseleler ve bunun sonucunda aldıkları iç aydınlanma, onların öğretmeye, öğrenmeye ve kitap incelemeye düşkünlüklerinden değil, dünyadan kopmalarından (*Zühd),* kötü düşüncelerin kaynaklarını ortadan kaldırmalarından ve bunun sebebi *Zühd*'ü benimsemeleridir (dünyevilikten kopma) ve tam bir kararlılık, cesaret ve niyetle dikkatlerini yalnızca Tanrı'ya odaklayın. Kim Tanrı'nın bir kişisi olursa, Tanrı onun olur.

Sufiler *arasında şöyle bir söz vardır* : Allah'ın insanı olmak için kişinin [manevi yolda] dünyevi engellerden tamamen kopması gerekir, sonra [manevi mücadeleye açık hale gelmesi için] kalbi boşaltmalı ve dikkatini akrabalardan, çocuklardan, mallardan, vatandan, bilgiden, şöhretten ve güçten uzaklaştırmalı ve kalbe böyle bir hal aşılamalıdır ki, bir şeyin varlığı veya yokluğu eşit olsun. kendini inzivaya çekmek, sadece gerekli ve gerekli şeylere ve ayinlere güvenmek, kalbi Allah'tan başka her şeyden o kadar boşaltmak ki, Kur'an'ın ve *Hadis kitaplarının* (peygamberlik rivayetlerinin) anlamlarını düşünmek bile kalbin odağını bozmaz. Aksine, kişi yüreğine Tanrı'dan başka hiçbir şeyin gelmemesine çalışmalıdır. Kişinin dilindeki tek ifade "*Allah, Allah*" olarak kaldığında ("*Allah*", dillerden bağımsız olarak Tanrı'nın tek ve tek kişisel adıdır, "Tanrı" ise var olan her şeyin Yaratıcısı, Sürdürücüsü ve Sağlayıcısı olan Varlığa atıfta bulunmak için kullanılan İngilizceye özgü genel bir terimdir, çünkü her dilin "Tanrı" için kendi genel terminolojisi vardır) hem özel hem de kamusal olarak, bu ifade, kalbin tam mevcudiyeti ile ve dil hareket etmese bile kalbin onu okuduğu görülecek kadar bolluk içinde söylenirken, işte o zaman bu ifadenin etkisinin dilden silindiği ve kalbin [yerine] [sağlam ve kalıcı olarak] [İlahi] zikrinde [sağlam ve kalıcı olarak] yerleştiği bir [içsel ruhsal] duruma ulaşılır. kalpten bile harflerin ve kelimelerin şekli kaybolur ve anlamlar her zaman kalıcı olarak orada kalır, sanki kalp ve anlamlar birbirleri için karşılıklı olarak gerekli hale gelir. Bir köle [yani bir insan] böyle bir [ruhsal dönüşüm] seviyesine ulaşma potansiyeline ve ayrıcalığına sahiptir. Kişi aynı zamanda bu [içsel ruhsal] durumu kalıcı kılmak için Tanrı'dan başka şeylerin düşüncelerini ve telkinlerini

uzaklaştırma potansiyeline de sahiptir. Bununla birlikte, kişi İlahi Lütuf ve Merhametin çekilmesi ve özümsenmesi üzerinde kontrole sahip değildir, ancak kişide İlahi Lütfu kendine çekme yeteneği gelişir. Bu [manevi kazanım] seviyesine ulaştıktan sonra, bir köle [Tanrı'nın} İlahi Lütfun açılışlarını beklemelidir ki, bu açılışlar peygamberlere ve azizlere bahşedildiği gibi, birine de bahşedilecektir. Bu durumda, eğer kişi gerçek niyete, doğru kararlılığa, sebat güzelliğine sahipse, şehvet ve arzulardan [alt benliğinden] kaçınıyorsa ve kalbinden geçen dünyevi bağlılıklardan ve endişelerden hiçbir şey geçmiyorsa, o zaman gerçeğin ışığı kalpte parlamaya başlayacaktır - önce birkaç dakika şimşek gibi, sonra tekrar aynı şekilde. Bazen gecikmeler olabilir ama bunlar yüzünden hayal kırıklığına uğramanıza gerek yok. Yavaş yavaş ve kademeli olarak, bu [içsel ruhsal] ışıklar kalpte kalmaya başlayacak. Bazen kaldıkları süre o kadar kısa olur ki insan onlara susuzluk duyar. Bazen daha uzun süre kalırlar; Bazen [manevi aydınlanmanın] ışıkları birbiri ardına kalpte parlar. Bununla ilgili olarak, Gnostiklerin o kadar çok farklı dereceleri ve seviyeleri vardır ki, tıpkı yaratılışlar ve karakter özellikleri (*Ikhlaq*) arasındaki farkı hayal etmenin zor olması gibi, hayal bile edilemezler.

Bu tartışmanın sonucu, kalbi canlandırmanın ve onu [her türlü bulanıklıktan, çamurdan ve olumsuzluklardan] arındırmanın hizmetçinin (yani her bir bireyin) sorumluluğu olduğudur. Kapasitesini artırmak ve sabırla üzerinde çalışmak da bireysel yükümlülükler arasındadır. Dış öğretilerin din alimleri (*Ulema el-Zahir*) de bunu çürütmezler çünkü çoğu peygamber, aziz ve Gnostik aynı manevi durumlara sahiptir. Ancak bu yolu ve yöntemi zor buluyorlar. Onlara göre, bu yolu izleyen sonuçlar ve meyveler için uzun bir bekleyiş var. Bu yolda belirlenen koşullara uymak kolay değildir. Birincisi, tüm dünyevi sorumluluklardan, takıntılardan ve sorunlardan habersiz olmak zordur. Manevi zorluklar ve disiplin yoluyla gerçekleşse bile, uzun sürmeyebilir çünkü kalpteki küçük şüpheler ve [şeytani] iknalar huzur ve sükuneti bozar. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

قلب المؤمن اشد قدرا فی غلیاتها

"Bir müminin kalbi, bir tencerenin kaynamasından bile daha fazla kaynar (yani, kalp sürekli bir akış halindedir ve değişmeye meyillidir)". (Bu rivayet, peygamberlik rivayetlerinin derlenmesiyle bildirilmiştir *Müsned Ahmed* ve *Hakim* , peygamberlik arkadaşı Mikdad bin el-Esved'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak).

Peygamber ayrıca şöyle buyurmuştur:

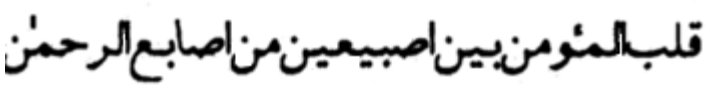

"Müminin kalbi, Rahman'ın parmakları arasında iki parmak arasında kalır (yani Allah, kalbin durumunu her zaman kontrol eder ve onu dilediği zaman değiştirebilir)". (Bu rivayet, sahabe Abdullah bin Ömer [Allah ondan razı olsun] tarafından rivayet edilmiştir).

Bu manevi mücadele sırasında mizaç tatsız hale gelir, zeka geriler, sağlık bozulur ve çeşitli bedensel hastalıklar ortaya çıkar. Eğer ilim, [alt] benliğin arınması için manevi zorluklardan önce aranmazsa, kalp çok sayıda kötü ve olumsuz düşüncelerle dolar ve benlik, [manevi yolda] herhangi bir başarı olmadan geçen tüm ömür boyunca bunlara karışır. Birçok *Sufi* (manevi yolda çabalayanlar) bu yolu benimsemiş ve daha sonra yirmi yıl sonra bile [manevi yolda] bir adım bile ilerlemeden geçen herhangi bir [kötü, olumsuz veya yıkıcı] düşünceye karışmıştır. Bu noktada, eğer bilgi edinmiş olsalardı, yirmi yılın boşa gitmeyeceğini ve bu düşüncenin [manevi ilerlemenin bu kasvetli durumundan sorumlu olan] yansımalarının, edinilen bilgi sayesinde daha ilk gün ortaya çıkacağını anlarlar. Bu da gösteriyor ki, ilim yolu ile manevi gayret vadisine ayak basmak, sadece güvenilir değil, aynı zamanda amaçlarına da yakındır. Zahir ilim âlimleri (skolastik ilahiyatçılar), *Sufilerin* benzerliğinin, Fıkıh *(dışsal, görünür ve bedensel ibadetlerin bilgisi) öğrenmeyen kişilere benzediği görüşündedir ve Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bu fahiy ilmini Fakih* olarak edinmediğini iddia ederler (alim ve dış dini bilginin uygulayıcısı) İlahi vahiy ve ilham yoluyla, dolayısıyla onlar (yani *Sufiler*) de manevi egzersizlerde sebat ve süreklilik yoluyla ve aynı [İlahi vahiy ve ilham] kaynağı aracılığıyla böyle olacaklar, aynı dış bilgiyi de edineceklerdir (*Fıkıh*). Aynı tür akıl almaz ve aşağılık düşüncelere bulaşmış bir kişi, kendi benliğine karşı baskıcı davranıyor ve hayatının değerli anlarını boşa harcamakla meşgul. Böyle bir *Sufi* (yani, gerçek bir *Sufi* olmayan, sadece manevi yolda çabaladığını yanlış bir şekilde düşünerek kendini kandıran biri), ne [ekin yetiştirmek için] toprağı işleyen, ne de geçimini sağlamak için herhangi bir işe [veya mesleğe] dokunan ve yine de hazine kazanacağı umuduna sahip olan bir kişi gibidir; böyle bir sonuç sadece olasıdır, ancak başarı şansı kadar gerekli değildir çok düşük. Sonuç olarak, bir *Sufi* (manevi yolda seyahat etmeyi arzulayan) önce bilgi edinmeli ve alimlerin sözlerinin gerçek anlamlarını anlamalıdır, sonra dinin dış öğretilerini bilenlerin (skolastik ilahiyatçılar) yoksun olduğu [içsel manevi] bilgiyi beklemelidirler. Bu tür bir bilginin, [sürekli ve ısrarlı] manevi çabalar ve zorluklardan sonra [dışsal ibadet eylemleri ve İlahi itaat bilgisini edindikten ve içtenlikle hareket ettikten sonra] ortaya çıkması şaşırtıcı değildir.

Açığa Çıkan ve Edinilen Bilgi Arasındaki Farkın Bilindik Örneklerle Açıklanması

Kalbin harikalarını ve gizemlerini algılamak [insan] duyularının kapsamı dışındadır. Kalp bile duyularla algılanacak bir şey değildir. Ayrıca, duyular yoluyla algılanmayan bir şey, doğası gereği zayıf olan akıllar aracılığıyla kavranamaz, çünkü duyular aleminden bir örnek verilmedikçe akıllar bunu yapmak için yeterli donanıma sahip değildir. Sıradan insanlara açıklamak için burada duyular aleminden örnekler verilmektedir.

İlk Örnek: Bir arazide bir su deposu kazıldığını varsayalım. Suyu içine kanalize etmenin iki yolu vardır. Yöntemlerden biri, etrafına su kanalları yapmak ve bu kanallara [su kaynaklarından] su kapakları açarak suyun rezervuarda birikmesini sağlamaktır. İkinci yol, rezervuarın sığ kısmını, suyun kendisi fışkıracak kadar derin kazmaktır. İkinci yöntemden elde edilen su daha saf, daha uzun ömürlü, bol ve bol olabilirdi. Bu örnek ışığında kalp bir su deposu, bilgi su ve beş duyu su kanalları olarak yorumlanmalıdır. Kalbin bilgiye erişimi beş duyu aracılığıyla olabilir, böylece kişinin gözlemleri ne olursa olsun, bilgiyle dolan kalbe gelir. İkinci yöntem ise bu su kanallarını inzivaya çekilerek kapatmaktır, böylece beş duyu bilgi edinmek için kullanılmaz ve kalbin su deposu o kadar derine kazılır ki, bilgi pınarları içeriden fışkırmaya başlar. Bu ancak kalp titizlikle arınıp temizlendiğinde ve [manevi gerçekleri ortaya çıkarmak için] üzerindeki perdeler kaldırıldığında gerçekleşebilir.

"Kalpte bile olmayan ilim nasıl çıkar?" sorusunun cevabı kalbin harikalarına ve gizemlerine aittir. Dışsal bilgi perspektifinden bakıldığında, bu soruya yanıt olarak ancak şu kadarı söylenebilir: [Görünenler aleminden] şeylerin gerçekleri, [İlahi Gerçekliğe] yakın olan meleklerin kalplerinden ziyade Korunmuş Tablet'e (*Loh Mahfoodh*) yerleşmiştir. Tıpkı bir mühendisin bir ev inşa etmeden önce planını ve detaylı tasarımını hazırlayıp evi buna göre inşa etmesi gibi, göklerin ve yerin Yaratıcısı da başlangıçtan sonsuz sonsuzluğa kadar var olan her şeyin bir planını ve ayrıntılı tasarımını hazırlamıştır. Bu master plan Korunmuş Tablet'te (*Loh Mahfoodh*) korunmaktadır. Dünyada ne oluyorsa ona göre oluyor. Bu ana planın bir kalbe yansıması çok da uzak bir ihtimal değil. Bu nedenle, bir şey bir kez var olduğunda, daha sonra varlığı sona erdiğinde, ancak yine de algı ve hayal gücü yoluyla biçimi ve görünümü hayal edilebilir. Örneğin, kişi görünen aleme baktıktan sonra gözlerini kapatırsa, o zaman yerin ve gökyüzünün şekli ve görüntüsü kişinin algısında ve hayal gücünde olacak ve onlara bakıyormuş gibi hissedilecektir. Diyelim ki gök ve yer yok oldu ve geriye sadece onları gören kişi kaldı, kişi hayal ve düşüncesindeki resimlerinden mahrum kalmayacaktır. Bu düşünce kalbi etkilemeye devam edecek ve [daha önce bir

zamanda] düşünce ve algıda mevcut olan şeylerin gerçekleri kalpte görünmeye devam edecek. Kalbe gelen her şey, Korunmuş Tablet'te (Loh Mahfoodh) bulunan haritaya uygun olan o nesnenin gerçek dış biçimine ve görünümüne benzeyen hayali biçim ve görünüme uygundur.

Varoluş Türleri: Varoluşun dört seviyesi olduğu yukarıdan öğrenilir. İlk varoluş [seviyesi] Korunmuş Tablet'te (*Loh Mahfoodh*) olandır. Bu varoluş fiziksel varlıktan üstündür. Varoluşun ikinci seviyesi gerçek varoluştur - bu [dünyevi] yaşamda olan varoluştur. Üçüncü varoluş seviyesi hayalidir - düşüncelerde ve algılarda olan. Gerçek varoluştan sonra düşünce ve tahayyülde görünüşü ve şekli ortaya çıkan varoluşu ifade eder. Dördüncü varoluş seviyesi, hayali varoluştan sonra kalbe gelen görünüm ve form olan entelektüel varoluştur. Bu dört varoluştan bazıları ruhsal, bazıları fizikseldir. Bazıları diğerlerinden daha manevi olduğu için manevi varoluşlar içinde de farklılıklar vardır. Bütün bu konular Tanrı'nın bilgeliğinin harikaları ve gizemleridir. Bakın Allah gözü çok küçük yaratmış, ama küçük boyutuna rağmen göklerin ve yerin uçsuz bucaksız genişliğini içinde toplayabilir. Bir konu bir kişiye ulaşmadıkça, kişinin onun farkında olmaması bir kuraldır. Dolayısıyla Allah dünyanın yarattıklarının örneğini, şeklini ve görünüşünü yaratmasaydı, siz onlardan haberdar olmazdınız ve onlardan haberdar olmazdınız. Bu, Rabbinizin kudretinin mükemmelliğinin ve her şey üzerindeki mutlak hakimiyetinin küçük bir örneğidir ki, O, gözlere ve kalplere bu harikalardan engin hazineler vermiştir. Öğüt almak için, bazı kalpler o kadar gafil kılınmıştır ki, bazı kalpler o kadar habersizdirler ki, kendi neflerinin kusurlarını bilmezler ve kalbin sahip olması gereken harikaları ve sırları [manevi alemden] haber almazlar. ne de bunları biliyorlar ya da bu gizemlerin farkında değiller.

Şimdi bu açılış konuşmalarından sonra buradaki asıl amacımıza dönüyoruz. Burada tartışılan şey, kalpte bir şeyin varlığının duyular aracılığıyla olabileceği ve ayrıca Korunmuş Tablet (*Loh Mahfoodh*) sayesinde olabileceğidir. Tıpkı güneşin suretinin bazen ona bakarak bazen de sudaki yansımasını görerek göze gelmesi ve bu yansımanın gerçek güneşe benzemesi gibi, aynı şekilde kalp ile Korunmuş Tablet (*Loh Mahfoodh*) arasındaki perdeler kalktığında, meselelerin gerçekleri onda yansımaya başlar ve bilgileri kalbe gelir. O halde gönlün artık [bilgi] çıkarmaya ve duyulardan yararlanmaya ihtiyacı yoktur. Bu yöntemle bilginin ortaya çıkışı [ve doğuşu], topraktan [bir pınarın başından] çıkan suyun su deposunu doldurmasına benzer. Bazen kalp, duyular yoluyla edindiği düşüncelerle meşguldür. Bu düşünceler Korunmuş Tablet (*Loh Mahfoodh*) için engel haline gelir, dolayısıyla bu tür düşünceler su rezervini doldurur ve alt kısmını doldurursa, altından çıkarılmaz.

Kalbin İki Kapısı: Kalbin iki kapısı vardır. Kapılardan biri melek alemine (*'Alam al-Malakoot*), ikincisi ise maddi alemden veya görünenin aleminden haber alan beş duyuya (*'Alam al-Mülk ve es-Şehadet,* aynı zamanda İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret'in ortaya çıktığı âlem olarak da bilinir) açılır. Her iki alemin de yakın bir ilişkisi var. Beş duyuya açılan kapı söz konusu olduğunda, iyi bilinir, ancak kapıyı melekler alemine (*'Alam al-Malakoot*) veya Korunmuş Tablet'e (*Loh Mahfoodh*) açmak mantıksız değildir. Rüya durumuna ve kişinin bu durumdaki harikalara nasıl tanık olduğuna bakın. Bazı insanlar rüyalarda gelecekteki olayları ve geçmiş olayları görürler, ancak rüyalarda duyular yer almaz, ancak bu kapı yalnızca İlahi hatıralarında benzersiz olanlara açılır. Bu, onların Tanrı'yı anmaya öyle bir şekilde dalmış ve kendilerini kaptırmış olmaları anlamına gelir ki, Tanrı'dan başka [hiçbir şey veya hiç kimse] ile ilgilenmezler. Peygamberlik geleneğinden birinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

سبق المفردون' قيل ومن هم المفردون يا رسول الله' قال المتنزهون
بذكر الله تعالى' وضع الذكر عنهم اوزارهم فوردوا القيامة خفافا

"Tek fikirli insanlar (*Müfarridoon*) [Allah'a giden manevi yolda herkesle karşılaştırıldığında] üstün ve ilerlemişlerdir". Peygamber Efendimiz'e şöyle soruldu: "Yâ Resûlallah! Tek fikirli insanlar kimler?" O şöyle cevap verdi: "[Allah'ın samimi ve dindar zikiriyle içsel manevi arınma] yoluyla arınan insanlar. Allah'ın zikri onların günahlarının ağırlığını hafifletmiştir ve kıyamet gününde [kötülüklerin yükünün ağırlığı üzerlerinden kalkmış olacağı gibi] hafif gelecekler." (Bu anlatım *Hadisler*, *Sahih-i Müslim* ve *Hakim*'i, peygamber sahabesi Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak toplar)

Bundan sonra Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'tan (*Hadis Kudsi*) şunları buyurmuştur: "Yüzümü onlara çeviriyorum; Yüzümü kime çevirdiğimi ve onlara ne vermek istediğimi biliyor musun? Onlara ilk ihsan etmem, Işığımı kalplerine koymamdır, sonra ben onların hallerini bildiğim için Benim hakkımda haberler vermeye başlarlar". Bu haber, az önce bahsedilen aynı iç kapıdan [İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Gücün ortaya çıkışının görünmeyen alemine bakan kalbin] girer. Bir yanda peygamberlerin ve evliyaların bilgisi ile diğer yanda âlimlerin ve bilgelerin bilgisi arasındaki fark, peygamberlik bilgisinin melek alemine bakan kalbe açılan kapıdan (*'Alam al-Malakoot*) gelmesi ve bilgelik bilgisinin maddi aleme açılan duyuların kapılarından girmesidir (*'Alam Zahir*). Bu örnek aracılığıyla, iki alem arasındaki fark netleştirilmiştir. Gayb âleminin (*İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret'in ortaya çıkışının gayb âlemi olarak da bilinen 'Alam al-Ghaib wa as-Shahada) gizemleri ve harikaları söz*

konusu olduğunda, bunlar o kadar çoktur ki, insan tahmini çemberinde bile tahmin edilemezler.

İkinci Örnek: Bu örnek aracılığıyla, bilginlerin bilgisi ile Gnostiklerin (veya Evliya olarak da bilinen Tanrı'nın azizleri veya yakınlarının) bilgisi arasındaki farkı açıkça ifade etmek istiyorum. Alimler bilginin varlığını elde etmeye ve onu kalplerine çekmeye çalışırlar ve *Evliya* (Gnostikler, azizler veya Tanrı'nın yakınları) kendilerini kalbin arınması, ıslahı, cilalanması ve canlandırılmasıyla meşgul ederler. Bir geleneğe göre, Romalılar ve Çinliler inşaat ve sanatsal yeteneklerini cömertçe övdüler ve her grup bir kralın önünde diğerinden üstün olduğunu iddia etti. Kral, her iki gruptan uzmanlara yeteneklerini sergileme fırsatı vermeyi düşündü. Her ikisine de sanatsal yeteneklerini ifade etmeleri için bir binanın bir bölümünün verilmesine karar verildi. Bir tarafta Çinliler, diğer tarafta Romalılar sanat eserlerini sergileyecek. İki bölüm arasında bir perde olacaktı, böylece her grup diğerinin çalışmasından habersiz olacaktı. Her ikisine de bu görev verildi. Romalılar sayısız harika renk getirirken, Çinliler binanın kendi bölümlerine renksiz girdiler ve kendilerine verilen kısmı cilalamaya başladılar. Romalılar işlerinin tamamlandığını duyurduklarında, Çinliler de işlerinin tamamlandığını söylediler. Kral, [Çinlilerin] herhangi bir renge veya boyaya ihtiyaç duymayan sanat eserlerine şaşırdı. Kraldan binanın iki bölümü arasındaki perdelerin kaldırılmasını emretmesini istediler. Perdeler kaldırıldığında, Roma sanat eserlerindeki renklerin parlaklığı parlamaya başladı ve parlaklıkları ve parlaklıkları kat kat arttı çünkü Çinliler kendi binalarının duvarlarını o kadar çok cilaladılar ki, duvarlar temiz, cilalı bir ayna gibi güzelce cilalandı [Roma sanat eserinin güzelliğini yansıtan]. Evliya'nın (azizler, Gnostikler ve Tanrı'nın yakınları) durumu budur ki, onlar da [bu kıssada] Çinliler gibi, kalbin [tüm olumsuzluklardan, aşağılık ve kötü eğilimlerden, eğilimlerden ve eğilimlerden] arınması, diriltilmesi ve ıslahı için o kadar çok çaba harcarlar ki, alimler ve bilgeler daha çok geleneksel öğrenme araçlarıyla bilgi ve izlenim edinmeye odaklanırken, kalp [İlahi bir Işık] hakikat ile aydınlanır.

İlim edinme imkânı ne olursa olsun, ilmin nuruna sahip olan gönlün yok olması söz konusu değildir. Bilgi ölümle bitmez, ölümün kalbin saflığı ve berraklığı üzerinde bir etkisi yoktur ve içine herhangi bir bulanıklık girmez. Bu nedenle Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin) [en büyük *evliya* ve Gnostiklerden biriydi] iman yurdunun (yani kalbin) toprak tarafından tüketilmediğini (yani İlahi Gerçek'e iman eden kalbin hayatının ölümle sona ermediğini) söylemiştir. Bilgi, onu kabul etme yeteneği ve kapasitesi, kalbin saflığı ve berraklığı bir mümin (*Momin) için gereklidir*. Ahirette sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı (*Sa'adah*) onsuz hayal bile edilemez. Ayrıca bu sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının farklı dereceleri vardır. Her servet sahibine zengin denildiği gibi, *her Sa'adah*

sahibine de "*Sa'eed*" (sonsuz mutluluk ve sonsuz başarının muazzam lütfuna sahip) denir. Ancak yüz bin *Dirhem*'in (geçmişin altın para şeklindeki eski bir para birimi) sahibi, bir milyon *Dirhem'*e sahip olanla eşit olabilir mi? Bu, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı için de aynıdır [çünkü bu muazzam nimetin tüm sahipleri aynı derecede sahip değildir]. Bazıları bunun en yüksek derecesinde, bazıları bundan daha az, bazıları ise daha düşük derecede. Bu sonsuz mutluluk dereceleri, değişen derecelerde Gnosis (*Ma'rifa*) ve imandan (*İman*) kaynaklanmaktadır.

Ebu Süleyman el-Darani (geçmişin büyük bir Gnostiği) şöyle dedi: "Kalbin benzerliği, etrafında birçok kapalı kapısı olan bir kubbeninki gibidir. Aralarında açılan kapı, kalp onun üzerinden çalışır". Bu sayede biliyoruz ki, kalbin kapılarından biri melek alemine (*'Alam al-Malakoot*) ve daha yüksek manevi aleme açılır. Bu kapı, güçlü ve sürekli bir ruhsal mücadele, Tanrı korkusu ve alt benliğin şehvet ve hoşgörülerinden kaçınma olmadan açılmaz. Bu nedenle Ömer (Allah ondan razı olsun) komutanlarına bir mektupta, Allah'ın dindar kulları tarafından kendilerine söylenenleri hatırlamaları gerektiğini, çünkü daha yüksek [evrensel ebedi] hakikatlerle ilgili meselelerin onlara vahyedildiğini emretti. Bazı âlimler, Allah'ın elinin bilgelerin ağzında olduğunu söylerler ve sadece gerçeği söylerler. Bir Gnostik, Tanrı'nın, Kendisinden önce alçakgönüllülüğü benimseyenlere bazı sırlar açıkladığını iddia edebileceğini söyledi.

Şeytanın İmalarla Kalplere Hâkimiyeti (*Vesvalar*) - İmaların Anlamı ve Şeytanın Hâkimiyetinin Sebepleri

Kalp, birçok kapısı olan bir kubbeye benzetilmiştir ve her kapıdan içsel haller sürekli olarak gelir ve gider. Bunun birçok örneği var. Örneğin kalp, her taraftan sürekli oklarla hedef alınan bir hedef gibidir veya farklı görüntülerin birbiri ardına yansıdığı ve hiçbir anın boşta geçmediği bir ayna gibidir veya etrafına inşa edilen çeşitli bağlantılı su kanallarından su alan bir su deposu gibidir. Kalp üzerinde farklı etkilerin sürekli olarak ortaya çıkması hem dış hem de iç duyular yoluyla gerçekleşir. Bu nedenle düşünceler, şehvetler, öfkeler ve diğer [içsel] karakter özellikleri aynı etkilerin ve durumların isimleridir. Kalpte sürekli değişiklikler her zaman gerçekleşir. Bir nesne duyularla algılanırsa, etkisi kalpte görülecektir. Aynı şekilde, eğer yiyeceğin bolluğu ve mizacın gücü şehveti kışkırtırsa, o zaman kalp etkilenecektir. Kalbin düşünceleri değişmeye devam eder ve bir düşünceden diğerine geçmeye devam eder. Kalbin değişmesinin anlamı budur. Müzakereler ve zikirler sonucunda kalpte doğan darbeye "tehlikeler"

(*Khawatir*) denir. Kalp tarafından algılanan bilgiler, ister yeni olsun, ister önceden biliniyor olsun ve şimdi anılıyor olsun, 'müzakereler' ve 'hatıralar' ile anılıyor. [Algılandı] Tehlikeler (*Khawatir*), insan onları ihmal ettiğinde kalbe empoze edildikleri için bu şekilde anılır. Bu tehlikeler niyetleri ve [insan] kararlılıkları harekete geçirir çünkü niyet, kararlılık ve eylem planı ancak düşünce kalpten geçtikten sonra doğar. Eylemler bu tehlikelerden doğar ve onlar tarafından başlatılır (*Khawatir*). Tehlike arzuyu kışkırtır, arzu kararlılığı kışkırtır, kararlılık niyeti veya eylem planını kışkırtır ve niyet bedensel uzuvları [kalpte düşünceye veya algılanan tehlikeye göre hareket etmeye] teşvik eder.

İki Tür Tehlike - İlahi İlham (*İlham*) ve İmalar (*Vesvalar*): Arzuyu kışkırtan tehlikeler iki türlüdür. İlk tehlike öyledir ki, kişiyi kötü (*Şer*) veya başka bir deyişle hayatın nihai sonucuna ve sonsuz hayata zararlı *(Akiye)* bir şeye davet eder. İkinci tehlike ise öyle bir tehlikedir ki, kişiyi ahirette fayda ve iyilik kaynağı olan iyi ve asil bir işe (*Khair*) davet eder. Bu şekilde iki farklı tehlike (*Khawatir*) vardır ve her ikisinin de farklı isimleri vardır. İyi tehlikeye (*Khatir Mahmuda*) "İlahi İlham" (*İlham*) ve kınanması gereken tehlikeye (*Khatir Madhmuma*) "ima" (*Waswasa*) denir. Bu tehlikeler geçici veya olumsaldır (*Hawadith*) ve onlar için bir yaratıcı (olumsal varlık veya *Hadis)* esastır. Tehlikeler farklı türlerde olduğundan, farklılıkları bize nedenlerinin ve kaynaklarının da farklı olacağını söyler. Allah'ın İlahi Hikmeti ve yolu (*Sünneti*) durmaksızın nüfuz eder ve sebep ve sonuç sırasına göre devam eder. Sebep olduğu gibi, sonuç da öyle olacaktır. Bu nedenle, bir odada ateş yakılırsa ve onun ışığıyla odanın duvarları aydınlanır ve tavan dumanla kararırsa, tavanın siyahlığı ışığa atfedilmeyecektir. Aynı şekilde kalbin karanlığının ve aydınlanmasının da farklı nedenleri vardır. [İkinci] tehlikenin nedenine iyiliği davet eden "melek", [birinci] tehlikenin nedeni ise kötülüğü davet eden "Şeytan" denir. Kalpte iyiliği kabul etme yeteneği yaratan incelik ve alçakgönüllülüğe "*Tawfeeq*" (İyilik yapmak için ilahi güç) denir ve kişinin şeytani imaları kabul etmesini sağlayana "*Khadhlan*" (talihsizliğin derinlikleri ve aşağı doğru bir manevi yörüngede dibe batma) denir. Anlam farklılığı farklı terminolojilere yol açar.

Melek ve Şeytan: "Melek", Allah'ın iyiliği, ilim ışığını yaymak, hakikati ortaya çıkarmak, iyiliği vaat etmek, iyiliği ve asilliği emretmek için yarattığı yaratılışı ifade eder. Melek bu tayin edilmiş görevler için [Tanrı'nın elinde] büyülenmiştir. "Şeytan" (*şeytan*), yukarıda sayılan tüm şeylerde meleğin tam zıttı olan yaratılışı ifade eder. Yani şeytan, kötülük vaat etmek, kötülüğe ve kötülüğe davet etmek, iyilik yapmaya meyilli insanı korkutmak için yaratılmıştır. Buradan, imanın (*Vesvese)* İlahi ilhama (*İlham*), Şeytan'ın meleğe zıt olduğu ve talihsizliğin derinliklerinin ve aşağı doğru bir manevi yörüngede alçaklara batmanın (*Khadhlan*) İlahi iyilik yapma olanağına (*Tawfeeq) zıt olduğu öğrenilir*. Aşağıdaki ayet de aynı şeye atıfta bulunmaktadır:

وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ

"Ve biz her şeyi ikişerli çiftler halinde yarattık." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 51, Ayet 49)

Bu, tek ve eşsiz olan Kudretli Yüce Rab dışında tüm yaratılışların çiftler halinde olduğu, hiç kimsenin O'nunla rekabet etmediği, O'nun gerçek olduğu ve tüm çiftlerin Yaratıcısı olduğu anlamına gelir. Hem melek hem de şeytan kalbi kendilerine doğru çekmekle meşguller. Bu nedenle bir rivayete göre Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

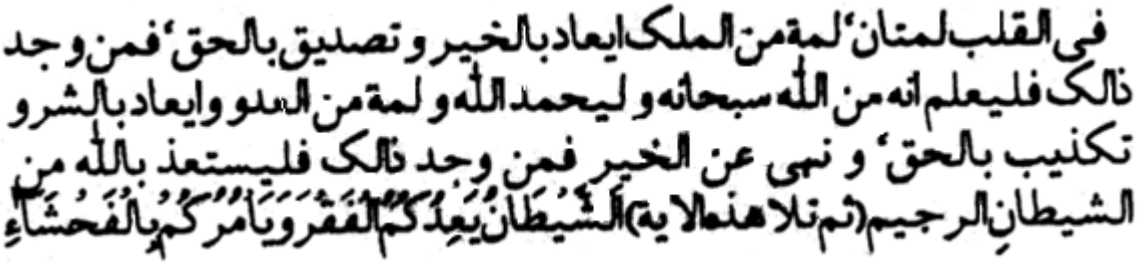

"'Kalpte iki yakınlık vardır: Biri, görevi iyilik vaat etmek ve gerçeği tespit etmek olan meleğe yakınlıktır; Bunu bilen herkes bunun Tanrı'dan olduğunu bilmeli ve bunun için Tanrı'ya şükretmelidir. İkinci yakınlık, görevi hakkı reddetmek ve iyilikten men etmek olan Şeytan'ınkidir; bunu bilen herkes lanetli şeytandan Allah'a sığınmalıdır'. Bundan sonra Peygamber Efendimiz şu ayeti okudu: 'Şeytan sizi fakirlikten korkutuyor ve size kötü ve utanç verici [ve ahlaksız] işler yapmanızı emrediyor'". (Bu anlatım *Hadisler*, Tirmizi *ve* Nesai'yi *peygamberlik arkadaşı Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* derler.

Hasan el-Basri (büyük bir Gnostik), iki düşüncenin [niyet ve kararlılık] kalbin etrafında döndüğünü söyledi. Biri Tanrı'dan, diğeri düşmandandır. Allah düşüncesine durana rahmet eylesin. Eğer Tanrı'dan geliyorsa, o zaman ona göre hareket etmeli ve eğer düşmandan (yani Şeytan'dan) geliyorsa, o zaman ona karşı mücadele etmelidir. [Takip ediliyor] *Hadis* (Peygamberlik geleneği) bu [rekabet eden ve karşıt] düşünceler arasındaki mücadeleye işaret eder:

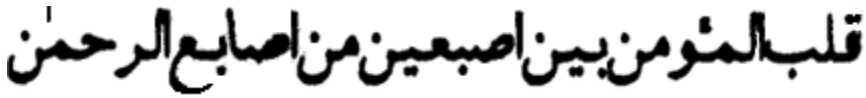

"Müminin kalbi, Rahman olan Allah'ın parmaklarının iki parmağı arasındadır."

Tanrı, etten, kandan ve kemikten yapılmış parmaklara sahip olmaktan çok yücedir. Bunun yerine buradaki parmaklar, tıpkı bir insanın parmakları arasında hızlı bir şekilde çalışması, nesneleri döndürmesi ve [nesneleri] onlarla birlikte hareket ettirmesi gibi, aynı şekilde Tanrı'nın da melek ve Şeytan'ı onlara boyun eğdirdikten sonra [saygılı] işlerini yapmak için kullandığı gerçeğine atıfta bulunur. Her ikisi de (melek ve Şeytan), tıpkı parmaklarınızın nesneleri hareket ettirmek ve çevirmek için [iradenize göre] boyun eğdirilmesi gibi, kalpleri döndürmek ve onları çevirmek için boyun eğdirilmiştir. Kalp, doğası gereği, hem meleğin hem de Şeytan'ın etkilerini eşit olarak kabul etme yeteneğine sahiptir ve birinin diğerine tercihi vardır. Bununla birlikte, alt benlikten gelen arzuların peşinden gitmek veya onlara karşı çıkmak, bir tarafı (melek veya Şeytan)

diğerine tercih eder. Bu nedenle, eğer insan öfke ve şehvetin imalarına göre hareket ederse, şeytan alt benlikten gelen arzular aracılığıyla kişiye hükmedecek ve kalp onun yuvası, kuluçka makinesi ve destekçisi olacaktır. Bunun nedeni, alt benliğin arzularının Şeytan'ın otlakları olmasıdır. Eğer kişi arzulara karşı yiğitçe mücadele ederse ve onların kendisine hükmetmesine izin vermezse ve meleklerin karakter özelliklerini benimserse, böyle bir kişinin kalbi, meleklerin dinlenme yeri ve varış yeri olacaktır. Şehvet, öfke, açgözlülük, açgözlülük ve uzun süreli [amansız] arzular içinde yaşayan kalp, her koşulda Şeytani imaların hedefi olacaktır. Peygamberlik niteliğindeki bir rivayet şöyle der:

ما منكم من احد الا وله شيطان' قالوا وانت يارسول الله؟ قال وانا الا ان الله اعاننى عليه فاسلم فلا يامرالا بخير

"'Her birinize bir şeytan tayin edilmiştir'. Peygamberlik ashabı sordular: 'Peki ya sana da?' Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle cevap verdi: 'Evet, benim üzerime de. Ancak Allah ona karşı bana yardım etti ve o Müslüman oldu (İlahi İrade ve Emir'e boyun eğdi). Bana iyilikten başka bir şey söylemiyor'". (Bu anlatım *Hadis* derlemesi *Sahih-i Müslim*, peygamber arkadaşı Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır).

Şeytan şehveti kontrol ve manipülasyon aracı olarak kullanır. Şehveti, uygun sınırlar dışında yeniden ortaya çıkmayacak kadar ona boyun eğdirecek şekilde ilahi olarak yardım edilen kişi, o zaman kötülüğe çağrı yapmaz ve Şeytan da onu kendi [hain] amaçları için kullanma yoluna sahip değildir. Şeytan, dünyayı [ve dünyeviliği] hatırlama ve alt benlikten (Nefs) gelen arzular tarafından yönetildiğinde kalplere imalar aşılama kapasitesine sahiptir. Eğer kalp Allah'ı zikretmeye yönelirse, o zaman şeytanın [İlahi zikrin hakim olduğu bu kişiden] uzaklaşmaktan başka seçeneği kalmaz ve ima (*Vesvaas*) yayma kapasitesi kalmaz. O sırada bir melek gelir ve insana iyiliği emreder. Melekler ve şeytanlar orduları bu şekilde yoğun bir mücadeleye kilitlenmiştir. Bu savaş durumu, kalp fethedilip iki [ordudan] birine boyun eğene kadar devam eder. Bu durumda kalp, [melek ve şeytan arasından] galip gelenin dinlenme yeri ve makamı olur. Eğer [mağlup olan] düşman onun yanından geçerse, bunu onun sahibi ve galibi olarak değil, saldırgan olarak yapar. [İnsanlığın] kalplerinin çoğunun, manipülasyonları ve komploları nedeniyle şeytanlar tarafından fethedildiği üzüntüyle ve yine büyük bir üzüntüyle [iddia edilmelidir]. [İnsanların büyük çoğunluğuna ait] bu fethedilmiş, köleleştirilmiş ve boyun eğdirilmiş kalpler, [aşağılık ve alçak] şeytani imaların (Vesvalar) meskenleri haline geldi. Onlar dünyayı (dünya hayatını ve hırslarını) ahirete tercih etmişlerdir. Şeytan ordusunun [kalpler üzerindeki] hakimiyetinin nedeni, alt benlikten gelen şehvetlerin peşinden gitmesidir. Onların (yani kalplerin) Tanrı'ya dönüşü, ancak şeytanın pençesi ve kontrolü ortadan kalktığında ve kalbin alt benlikteki arzulardan boşaltıldığı ve [bunun yerine] Tanrı'nın hatırasıyla doldurulduğu ve doldurulduğu durumda gerçekleşebilir. Melekler, İlahi zikir yoluyla kalp vadisine inerler ve şeytanın ordusu ve ortaklarıyla birlikte oradan kaçmaktan başka çaresi yoktur.

Cabir ibn Zübeydetu el-Advi şöyle dedi: "Ala ibn Ziyad'a (Allah ona rahmet etsin) (büyük bir Gnostik) kalpte doğan kötü düşünceler (şeytani imalar) hakkında şikayette bulundum." Şöyle dedi: "Bunun benzerliği, hırsızların eve girmesine benziyor. Evde bir şey varsa hırsızlar onu da yanlarında götürürler ve orada hiçbir şey yoksa başarısızlıkla [eli boş] dönmek zorunda kalırlar". Bu örnek aracılığıyla Ala ibn Ziyad, şeytanın alt benlikten gelen arzulardan yoksun bir kalbe girmediğini bildirmiştir. Bu nedenle Cenab-ı Hak şöyle buyurmuştur:

إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنٌ

"[Tanrı Şeytan'a] Özel kullarım üzerinde hiçbir kontrolünüz olmayacak dedi." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 17, Ayet 65)

Alt benliğin arzularına [dürtülerine ve emirlerine] boyun eğen bir kişi, Tanrı'nın hizmetkarı değildir, bunun yerine [alt benliğinden] arzuların hizmetkarıdır. Allah başka bir yerde şöyle buyurmuştur:

أَفَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ

"Kişinin alt benlik arzularından tanrı yaratan bir kişinin durumunu gördünüz mü?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 45, Ayet 23)

Bu ayette, arzularına alt benlikten boyun eğenlerin (yani arzularına Tanrı'ymış gibi tapındıkları) büyük bir açıklıkla bildirilmiştir.

Şeytandan Korunma Yolu: Amr bin el-Âs (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'e şöyle buyurdu: "Ey Allah'ın Resulü! Şeytan benimle [Allah'a] dualarım arasına giriyor (yani dualarımda Kur'an okuduğumda Şeytan aklımı ve kalbimi Allah'tan başka şeylere karıştırıyor)." Cevap verdi:

ذالک شیطان یقال له خنزب، فاذا احسسته فتعوذ باللّٰه منه واتفل عن یسارک ثلاثا

"Bu, 'Khinzab' denilen Şeytan'dır. Bunu hissettiğinizde Tanrı'nın sığınağını O'ndan arayın ve sol tarafınıza üç kez tükürün." (Bu rivayet, peygamber *arkadaşı Amr ibn el-Âs'ın yetkisine dayanarak* Sahih-i Müslim *Hadis* koleksiyonu tarafından rivayet edilmiştir).

Amr ibn el-Âs (Allah ondan razı olsun), bu yöntemi uyguladığında şikayetin ele alındığını söyledi. Bu rivayetlerden kişinin şeytandan korunmanın tek bir yolu olduğu öğrenilmektedir, o da İlahi zikirdir. Bu zikir ile şeytanın ruhu derinden sarsılır ve tüm entrikalarında başarısız olur. Tanrı'nın zikretmesi nedeniyle Şeytan'ın kaçmasının mantıklı olan entelektüel bir nedeni, kalbin ancak içine başka bir şey girdiğinde Şeytan'ın imalarından arınmış olacağıdır. Çünkü kalbe bir düşünce geldiğinde, daha önce orada olan şey kalmaz. Dolayısıyla kalbi başka bir şeyle meşgul etmek Şeytani

imaları sona erdirecektir, ancak imanın kalpte yeni bir düşünce şeklinde doğması da mümkündür. İlahi hatırlama, Şeytan'ın huzurunda hiçbir şey yapamadığı tek şeydir. Her şeyin tedavisinin zıttı aracılığıyla yapıldığı bir kuraldır. Şeytani imaların zıttı ise Şeytan'dan *korunmak için kendi güç ve kudret iddiasını reddederek* Allah'a (İsti'aadha) ve İlahi zikre sığınmaktır:

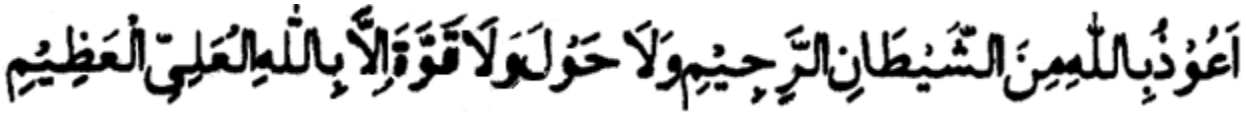

"Lanetli Şeytan'dan Tanrı'ya sığınırım. Yüce ve Yüce olan Allah'tan başka güç ve kudret yoktur."

Yalnızca dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusu olan ve Tanrı'yı anmanın hakim olduğu kişiler kendilerini Şeytan'dan koruyabilirler. Şeytan entrikalarıyla onları alt etmek istiyor ama onlar Tanrı'nın anma gücüyle onu yenilgiye uğratıyorlar. Tanrı diyor ki:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"Allah'a karşı dindar bir huşu, hürmet ve korku duyanlar, kendilerine şeytandan bir ima geldiğinde, hemen İlahi zikirlere girişirler ve bu kötü olay karşısında irkilirler ve uyanırlar." (Kur'an, Bölüm 7, Ayet 201)

Aşağıdaki ayetin açıklamasında:

مِن شَرِّ ٱلْوَسْوَاسِ ٱلْخَنَّاسِ

"Şeytani imaların kötülüğünden [Tanrı'ya sığınıyorum]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 114, Ayet 4)

Mücahid (Kur'an tefsirinde uzmanlaşmış Peygamber arkadaşı Abdullah bin Abbas'ın [Allah ondan razı olsun] büyük bir öğrencisi), şeytanın gölgesini kalbe düşürdüğünü söyledi; kalpli bir kişi Tanrı'nın adını hatırladığında [Tanrı'nın tek ve tek kişisel Adı olan "Allah", O'na atıfta bulunmak için dile özgü genel bir terimdir ve her insan dilinin "Tanrı" için kendi eşdeğer genel terimi vardır] sonra o (şeytan) geri çekilir ve küçülmüş bir şekilde oturur ve insan O'ndan habersiz ve gafil olunca o (şeytan) kalbe yayılmaya devam eder. Tanrı'nın anması ile Şeytan'ın imaları arasındaki çelişki o kadar büyüktür ki, gün ışığı ile karanlık arasında olduğu gibi ya da gündüz ile gece arasında olduğu gibi, biri geldiğinde diğerinin varlığı sona erer. Aşağıdaki kutsal [İlahi] ayet aynı çelişkiyi ifade eder:

ٱسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ ٱلشَّيْطَٰنُ فَأَنسَىٰهُمْ ذِكْرَ ٱللَّهِ ۚ

"Şeytan onlar üzerindeki tam kontrolünü tamamladı ve onlara Allah'ı anmayı unutturdu." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 58, Ayet 19)

Enes bin Malik (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dediğini rivayet eder:

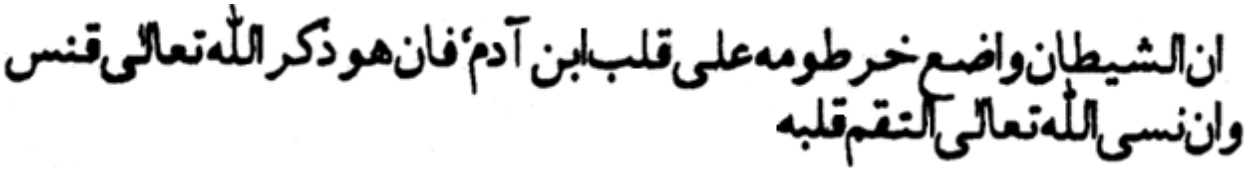

"Şeytan kuyruğunu Âdemoğlu'nun (insanın) kalbine koydu. İnsan Allah'ı hatırladığı zaman uzaklaşır, Allah'ı unuttuğu zaman da kalbini yutar." (Bu rivayet*, İbn Ebû ed-Dunya, Ebu Ya'la* ve *İbn Adî* hadis *külliyatları* tarafından rivayet edilmiştir).

İbn Vedde -Allah ona rahmet etsin- şöyle buyurmuştur: Bir insan kırk yaşına geldiğinde ve günahlarından tövbe etmediğinde, şeytan elini yüzüne götürür ve şöyle der: "Kurtuluşu kaderi olarak görmeyecek olan bu güzel yüze ne kadar tapıyorum". Şehvet ve ayartmaların [insan] eti ve kanı arasına serpiştirildiği gibi, şeytan da damarlarındaki kanla dolaşıyor ve kalbi her taraftan kuşatmış durumda. Bunun üzerine Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

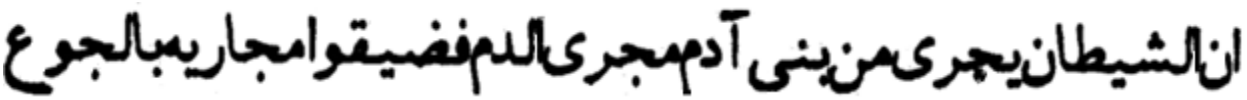

"Şeytan insan vücudunda kanla dolaşır; bu yüzden pasajlarını açlıkla daraltın (yani, oruç tutarak ve görkemli ve aşırı yiyecek ve içecekle ilgili şehvetlere düşkün olmayarak)".

[Şeytan'ın] pasajlarını daraltma tavsiyesi, açlığın şehvetlere son vermesi ve Şeytan'ın şehvet yoluyla bedenlere girmesi ve kanda, özellikle de kalbin etrafında dört yönden (her taraftan) dolaşmaya başlaması nedeniyle verilmiştir çünkü şehvetlerin merkezi sadece kalptir. Şeytanın dört yönden de saldırdığının delili, Yüce Allah'ın şeytanın diliyle şöyle buyurduğu bu ayette bulunur:

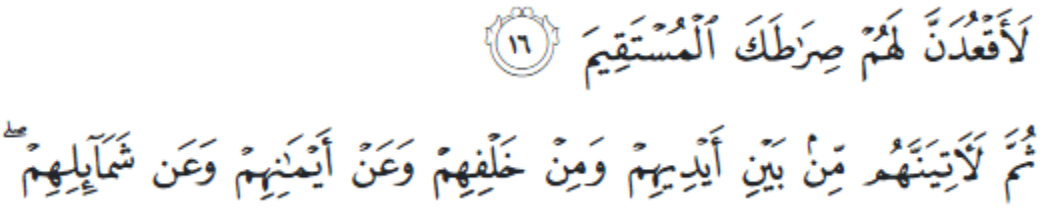

"Senin üzerine yemin ederim (Allah'ım!) Onlar (insanlar) için senin dosdoğru yoluna oturacağım diye, sonra onlara önlerinden ve arkalarından, sağlarından ve sollarından saldıracağım." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 16-17)

Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sözüne göre, [şeytani] imalar, onun iknaları yoluyla kalbe gelen [insanların karşı karşıya olduğu çeşitli konularla ilgili] endişelerdir. Hiç kimse bu endişelerden muaf değildir, çünkü bir nebevi rivayette (*Hadis*) her insan için bir şeytan olduğu belirtilmiştir; eğer [insanlar arasında O'na nasıl davrandıkları açısından] bir fark varsa, bu ancak bazı insanların şeytana karşı çıkması, bazılarının ise ona boyun eğmesi ölçüsündedir.

Şeytan nedir? Burada bazı insanlar Şeytan'ın doğası hakkında "Süptil bir bedeni var mı yoksa hiç bedeni yok mu?", "Eğer o bir bedense, o zaman insan bedenine nasıl giriyor ve damarlarda [kan dolaşımı yoluyla] dolaşıyor?" gibi sorular sorabilirler. Şeytan'ın doğası ve gerçekliği dışsal bilgiyle ilgili değildir. Bu tür soruları soran kişinin benzerliği, vücuduna bir yılanın girdiği kişidir ve onu dışarı çıkarmak için endişelenmek yerine, onun şekli, rengi, uzunluğu ve genişliği hakkında hikayelere kapılır. Bu saf cehalettir. Şeytan sizin düşmanınızdır ve düşmanlığı açık bir kitap gibi açıktır. Yiğit bir mücadele yürütmekle meşgul olmalı ve ona karşı savaşmalısınız. Bedenlerinizin, kalplerinizin ve damarlarınızın içinde saklanıyor. Onu dışarı çıkarma konusunda endişelenmelisin. Allah Teâlâ, onun düşmanlığını kitabında (Kur'an'da) birçok kez dile getirmiştir. Dedi:

إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُواْ حِزْبَهُۥ لِيَكُونُواْ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ

"Şüphesiz şeytan sizin düşmanınızdır, onu düşmanınız olarak kabul edin. Grubunu [takipçilerinden oluşan kötülüğe ve yanlışa] çağırıyor, böylece insanlar Cehennemin sakinleri olacaklar [ki bu onun tek görevi, mümkün olan en fazla sayıda insanı kendisiyle birlikte Cehenneme götürmektir]." (Kur'an, Bölüm 35, Ayet 6)

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِىٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُواْ ٱلشَّيْطَٰنَ ۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

"Ey Âdemoğulları! (yani zamanın başlangıcından sonuna kadar tüm insanlık) Şeytan'a [onun aşağılık, kötü, olumsuz ve bireysel ve kolektif refahınıza zarar veren her şey hakkındaki emirlerine, kötü telkinlerine ve imalarına uyarak] ibadet etmemeniz konusunda sizi uyarmamış mıydım? Şüphesiz o sizin açık ve açık düşmanınızdır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 36, Ayet 60)

İnsan kendini bu düşmandan korumalı ve bu düşmanın nereli olduğunu, soyunun ve renginin ne olduğunu sormamalıdır. Sorulması gerekiyorsa, bu düşmanın nasıl saldırdığını, ne tür silahlara sahip olduğunu ve düşmanına (tüm insanlığı) boyun eğdirmek için hangi stratejilere göre hareket ettiğini sormak gerekir. Bu, düşmanın (Şeytan'ın) silahlarının alt benlikten gelen temel arzular olduğu ve bu arzular aracılığıyla ona aşılanan güç aracılığıyla, bedenin krallığının ve yönetiminin derinliklerine girdiği daha önce açıklanmıştı. İmalar ve kötü telkinler stratejileriyle, inancı zayıf olan insanları yener [ve kararlı]. Şeytan'ın saldırılarını savuşturma stratejileri de açıklanmış ve Şeytan'ın ruhunu ve hırslarını boşa çıkaran ve onu savaş alanından kaçmaya zorlayan silahtan bahsedilmiştir. Halk sıradan halktır, bilim adamlarının (skolastik ilahiyatçıların) bile bundan daha fazlasını bilmesine izin verilmeyecektir. Şeytan'ın varlığının ve niteliklerinin gerçekliğini kabul etmek Gnostiklere ("*'Aarifeen*" veya Tanrı'nın azizleri ve bilenleri) aittir. Bu insanlar ezoterik bilgiye ("*'İlm el-Mukashafa"* veya manevi açılımların bilgisi) kendilerini kaptırırlar.

Kalpte Meydana Gelen *Geçici Düşünce (*Khawatir) Türleri: Bunlar üç türlüdür: Birincisi, iyi olana davet eden ve çağıran düşünceler. Bu tür düşüncelere hiç tereddüt etmeden *İlham* veya İlahi ilham denilebilir. İkincisi, kötülüğe [veya olumsuz, iç karartıcı ve zararlı şeylere] davet eden geçici düşünceler. Bu tür düşüncelere şüphesiz Şeytani imalar ve iknalar (*Waswasa*) denilebilir. Üçüncüsü, İlahi ilham ile Şeytani ima arasında kalanlar ve bunların melekten mi yoksa Şeytan'dan mı olduğu kesin olarak söylenemez çünkü Şeytan'ın aldatmacasının bir biçimi kötülüğü iyilik olarak sunmaktır. İkisini birbirinden ayırmak çok zordur. Çoğu insan bu aldatmacanın kurbanı olur ve onun tarafından yok edilir. Örneğin Şeytan bir bilgine (skolastik ilahiyatçı) öğüt olarak şöyle der: "İnsanlara bakın! Cehalet onları yok olmaya, gaflet ise yıkıma yaklaştırıyor. Cehennemin kenarına yaklaştılar ve İlahi gazap onları sarmak üzere. Değerli tavsiyeleriniz ve ilmî söylemlerinizle onları yıkımdan kurtarmak için Allah'ın bu kullarına merhamet etmiyor musunuz? Tanrı size açık içgörüler, derin anlayışlar ve başkalarının acılarını hisseden bir kalp gibi [büyük] nitelikler bahşetti. Konuşmanız çekici, [söylemleri] sunma tarzınız popüler, sözleriniz inanç ışığı taşıyor. Allah'ın bu nimetlerine karşı niçin nankörlük ediyorsunuz? Nankörlüğünüzden dolayı [Allah tarafından] cezalandırılıp sonunda O'nun hoşnutsuzluğunu kazanmanız ve muhtemelen ilim yayma ve insanları Allah'a davet etme kabiliyetiniz ceza olarak elinizden alınmasın" dedi. Şeytan sürekli olarak bu ve benzeri tavsiyeleri o kadar çok öğütler ki, bir alimin kalbi bunlardan etkilenmeden kalmaz ve sonunda kişi vaaz verme alanına adım atar ve yalnızlığından çıkıp insanların topluluğuna girer. Bu noktada şeytan, nasihat veren ve insanları şeytanlaştıran kişi yakışıklı, iyi giyimli ve güzel konuşan biri olmadıkça kalpleri hiçbir şeyin etkilemediğini söyleyerek insanı [daha] aldatır. Kişi bu [Şeytani] aldatmacaya kapılır ve yavaş yavaş gösterişin, kibrin, kendini beğenmişliğin, şöhret ve güç arzusunun doğduğu ve bu kişinin kendisi dışındaki herkesin aşağılık ve aşağı göründüğü bir istasyona getirilir. Şeytan'ın iyilik kisvesi altında nasıl bu kadar çok kötülük kaynağı yarattığını ve görünüşe göre tüm bu öğütlerin, bir kişiyi gizlice yıkıma sürüklerken alimle olan samimiyetine dayandığını düşünün. Bu zavallı bilgin veya vaiz, sözlerle bilgelik incileri yayıyor ve kalbi [kitleler arasında] şöhret ve popülerlik mücadelesiyle meşgul olmasına rağmen, kişinin amacının iyi olduğunu düşünüyor. Kişi çabalarının meyve vereceğini ve ahirette bir mevki elde edeceğini düşünür.

Rivayete göre lanetli şeytan, insan kılığında İsa'ya (Allah'ın selamı ve bereketi üzerine olsun) gelmiş ve ondan "*La ilahe ill Allah*" veya "Allah'tan başka ilah yoktur" demesini istemiştir. İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle cevap verdi: "Bu [Allah hakkındaki tanıklık] gerçek olsa da, [sadece] benden söylememi istedin diye söylemeyeceğim." İsa'nın reddetmesinin nedeni, Şeytan'ın iyi şeyler yapmaya bile ikna edilmesinin tuzaklardan ve tuzaklardan yoksun olmaması ve Şeytan'ın iyilik yoluyla tuzağa düşürmesinin tahmin edilemez olmasıyla aynıdır. Onlar aracılığıyla, her koşulda açık kötülükten hoşlanmayan ve dahası günah işlemeyi kabul etmeyen tüm alimler (skolastik ilahiyatçılar ve vaizler), ibadet edenler, dünyevilikten kaçınanlar, manevi gezginler ve cömertler yok edilir. Şeytan'ın aldatmacalarının bazı örnekleri, kibir ve kendini beğenmişlik hakkındaki kitapta [Gazali'nin *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın] üçüncü cildinde sunulacak ve

eğer Tanrı bana hayat verirse, aynı konuda "*Telbîs İblis*" (Şeytanın İknaları ve Tuzakları). Her yerde, ülkede ve millette her insan şeytanın iknalarının ve tuzaklarının kurbanıdır. Özellikle o (Şeytan), insanları [dini] inançlar ve teolojik düşünce okulları (Madhahib) konusunda tuzağa düşürme konusunda tüm sınırları aşmıştır. Artık iyilik ve doğruluk sadece ritüel bir mesele haline geldi. İnsanoğlu her düşünce ve niyetinde durup [onlara göre hareket etmeden önce] tüm iyi ve kötü yönlerini incelemeli ve bu düşünce ve niyetin Şeytani bir ima mı yoksa İlahi ilham mı olduğuna karar vermeli ve mümkün olduğu kadar durmalı ve tüm tefekkür ve değerlendirme yeteneklerini (zihinsel ve entelektüel yeteneklerini) kullanmalıdır, çünkü bu, bilgi genişliği olmadan belirlenmez. Allah'ın buyurduğu gibi, derin içgörü ve huşu, Allah'a saygı ve Allah korkusu (*Takva*):

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"Ne zaman Şeytan'dan bir düşünce [ya da ima] gelse, [Tanrı'nın salih hizmetkârları] İlahi zikrile meşgul olurlar ve bundan irkilirler ve bu da [başlarına gerçekte ne geldiğine dair] gözlerini açar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 201)

Yani bu şartlar altında onlar (salih insanlar) kalplerini araştırırlar ve içlerindeki nur onları cehaletin karanlığından çıkarır. "*Keşf*" (uyanıklık durumunda ruhsal açığa çıkma) ve içgörü (*Baseerah*) ile tüm karmaşıklıklar ve sırlar çözülür. Takva ve dindar huşu, hürmet ve Allah korkusundan yoksun bir kişi, alt benliğinden gelen arzuların baskısı altında, şeytanın kendisini iyi sayarak aldatmacasını kabul eder (*Hayr*) ve bilinçsizce yıkım yolunda yürümeye başlar. Kur'an-ı Kerim bu tür insanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

وَبَدَا لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا۟ يَحْتَسِبُونَ

"Allah'tan hayal bile edilemeyecek bir meseleyle karşılaşacaklar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 39, Ayet 47)

Şeytanın Aldatmacasını Öğrenmek Her Bireye Kişisel Olarak Zorunludur: Dış meselelerin bilgisinde (egzoterik bilgi veya "*İlm Mu'amla*"), önemli olan, alt nefsin aldatmacasının (*nefs*) ve şeytanın kurnazlığının farkında olmak ve haberdar olmaktır. Bu her bireye farzdır, ancak insanlar bu yükümlülüğü yerine getirme konusunda gafil ve ihmalkardırlar ve daha da ileri gidecek bilgileri edinmekle meşguldürler. Şeytan'a [insanlar üzerindeki] boğucu hakimiyetini sürdürme fırsatı verecek imaları ve telkinleri (Şeytan'dan gelen Vesvalar) kışkırtmak. Onun düşmanlığını ve bu tür bilgileri edinmeye dahil olarak kendilerini ondan korumanın yollarını unuturlar. Çok sayıda ima ve telkinden kurtulmanın tek yolu, bu tür düşüncelerin kapısını kapatmaktır. Bu tür düşüncelerin veya algılanan tehlikelerin kapıları (ya *da insanın iç muhafızları ve savunmaları çöktüğünde ve bunları ihmal ettiğinde kalbe empoze edildikleri için bu şekilde anılan "Khawatir*"), dışsal beş duyu ve içsel şehvetler ve dünyevi karışıklıklardır. Küçük bir evde yalnızlığı benimsemek, beş [dış] duyunun geçitlerini kapatır. Akrabalardan ve maldan uzak durmak, şehvet ve dünyevilik sevgisini azaltır. Bu

durumda [tüm iç ve dış kapılar kapalı olduğunda], sadece düşünce kapıları açık kalır, ancak bunlar Tanrı'nın zikrinin muhafızı ile korunabilir. Bazen bu düşünceler gardiyanı geçerek kalbe başarılı bir şekilde gizlice girebilir. Böyle bir durumda bu "hırsıza" karşı yoğun bir mücadele gerekiyor. Bu [yoğun içsel ruhsal] mücadele asla bitmez, bunun yerine kişinin hayatının son nefesine kadar devam eder. Çünkü diri bir insan, her zaman pusu kuran ve fırsat bulur bulmaz saldıran şeytandan asla muaf olamaz. Bu düşmana (Şeytan) karşı her zaman tetikte olmak zorunludur. Bazen kişi bu düşmana boyun eğdirebilir ve manevi mücadele yoluyla ona bir darbe indirebilir, ancak bu yenilgi kalıcı değil, sadece geçicidir. Şeytan eline fırsat geçer geçmez tekrar saldırır. Kan damarlarda dolaştığı sürece Şeytan'a karşı mücadeleyi sürdürmek şarttır. Kalbin "mabet şehrinin" kapıları insanın hayatı boyunca şeytana her zaman açık kalır ve asla kapanmaz. Bunlar şehvet, öfke, kıskançlık, açgözlülük ve açgözlülüğün kapılarıdır ve bunlar birazdan açıklanacaktır. Şehir girişleri açık olduğunda ve düşman tetikte olduğunda, şehir ancak [ruhani] mücadele ve uyanıklık yoluyla savunulabilir. Bir kişi Hasan el-Basri'ye -Allah ona rahmet etsin- sordu: "Ey Ebu Said! Şeytan uyuyor mu?" Cevap verdi: "Uyusaydı, birkaç dakika huzur ve rahatlık yaşamaz mıydık?" Mümin bir kul şeytandan kaçamasa da onu yenebilir ve şeytanın gücünü zayıflatarak ona karşı kendini savunabilir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

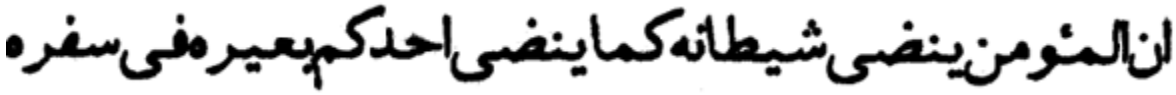

"Mümin bir kul, yolculuklarınızda develerinizle yaptığınız gibi şeytanı bir deri bir kemik ve zayıf kılar." (Bu rivayet, *peygamber arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Müsned Ahmed *Hadis* koleksiyonu tarafından rivayet edilmiştir).

Abdullah bin Mes'ud -Allah ondan razı olsun- müminin şeytanının zayıf olduğunu söyledi. Kays bin el-Haccac (büyük bir Gnostik) şöyle dedi: "Şeytanım bana, senin içine girdiğimde deve büyüklüğünde olduğumu ve şimdi kuş gibi olduğumu söyledi." Bunun nedenini sordum. O da şöyle cevap verdi: "Allah'ın zikriyle bedenimi eritip duruyorsun". Her halükarda, takva ve huşu, hürmet ve Allah korkusu (*takva*) ehli için şeytanın kapılarını kapatmak, onları uyanık bir şekilde gözetmek, yani dış kapıları kapatmak ve kişiyi günaha ve kötülüğe davet eden açık yolları hafifletmek zor değildir. Ancak onlar da Şeytan'ın karmaşık yöntemleriyle aldanırlar ve kendilerini ona karşı savunamazlar, çünkü yukarıda bahsedilen bilginler (skolastik ilahiyatçılar) ve vaizler hakkında Şeytan'ın onları gizlice davet ettiği ve iyilik kapılarından kötülüğe doğru yönlendirdiği açıklanmıştır.

Zorluğun büyüklüğü, Şeytan'ın kalbe girebileceği birçok kapı varken, meleğin girebileceği tek bir kapı olmasıdır. [Kalbin] bu aşkın melek kapısı, Şeytan'ın sayısız kapısının huzurunda şüpheli hale gelir. Bu kapılar (kalbe girişler) ile ilgili olarak, insan, karanlık bir gecede bir ormanda seyahat eden, ilerlemesine ve hedefe ulaşmasına yardımcı olacak sayısız zor ve meşakkatli yolun ortaya çıktığı belirli bir yerde duran bir gezgin gibidir. Sayısız ve belirsiz yol arasından doğru yolu seçmek iki şekilde yapılabilir: Birincisi akıl ve içgörü ile; ikincisi güneş ışığı ile. Bu konuda takva sahibi bir kalp, Allah'a karşı hürmet ve korku, akıl ve irfan, kitap bilgisi ve peygamberlik yolu

(*sünnet*) güneş ışığına eşdeğerdir. Güneşin nuru nasıl hedefe doğru yolu bulmayı kolaylaştırıyorsa, aynı şekilde [İlâh] kitap bilgisinin ve peygamberlik yolunun (*sünnetin*) nuru da insanı hedefe doğru yönlendirir, aksi takdirde şeytanın [insanı alçaklığa doğru bırakan] yolları sayısızdır ve onlardan korunmak çok zordur. Abdullah ibn Mes'ud (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bir keresinde [yere] bir çizgi çizdiğini ve "Allah'ın yolu budur" dediğini rivayet eder. Sonra o [ilk] satırın sağına ve soluna çeşitli çizgiler çizdi ve şöyle dedi: "Bunlar da yollardır ama bunların her birinde, insanları o yolda yürümeye davet eden bir şeytan vardır." Bundan sonra şu ayeti okudu:

وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِى مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا۟ ٱلسُّبُلَ

"Ve bu, Benim yolumdur ve dosdoğru ve sağlamdır [kişiyi doğrudan Tanrı'ya götürdüğü için hiçbir kusurdan arınmıştır]. O halde bu yolda yürüyün ve başka yollara girmeyin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 153)

O (sallallahu aleyhi ve sellem) çeşitli çizgileri doğru yol (*Sirat el-Mustaqeem*) etrafında çizilen yollar olarak adlandırmıştır. Şeytani yolların bolluğu bu peygamberlik anlatısından anlaşılır. Bu yollardan Şeytan'ın alimleri (skolastik ilahiyatçılar), dindarları, arzularını alt benliğinden kontrol edenleri ve günah dolu bir hayattan kaçınanları kandırarak davet ettiği bir yol vardır. Şimdi bu yollardan bir yoldan bahsedilecektir ki, insan bilmeden ve fark etmeden yürümeye başlar. Bu olay, nebevi bir rivayette (*Hadis)* geçmektedir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), İsrailoğulları'ndan bir keşişten (tüm dünyevi arzuları reddederken yalnız bir halde İlahi ibadet eden kişi) bahseder ve Şeytan'ın şehrinde bir kızı boğmuş ve sonra aile fertlerinin kalbine şifasının o keşişte olduğu düşüncesini yerleştirmiştir. Onu keşişin yanına getirdiler, o da [bu durumla başa çıkmayı] açıkça reddetti, ancak keşiş onu iyileştirmek zorunda kalana kadar ısrarla ısrar ettiler. Bundan sonra Şeytan, keşişin kalbine zina düşüncelerini ima etmeye başladı ve onu zina edene kadar ahlaksızlığa teşvik etti ve kadın hamile kaldı. Şeytan daha sonra itibarsızlık ve rezil olma korkusunu aşıladı ve [suçunun] sırrını gizlemek için keşişin kalbine onun öldürüldüğünü ima etti ve sonra bir şekilde ailesine onun doğal ölümü konusunda güvence verebildi. Yaptığı da tam olarak buydu. Şeytan daha sonra keşişe karşı eylemlerine devam etti ve kızın ailesinin kalbine, keşişin onu hamile bıraktıktan sonra utanç korkusuyla öldürdüğünü aşıladı. Keşişin yanına geldiler ve ona onun hakkında sorular sordular. Monk, Şeytan'ın kalbine aşıladığı yanıtın aynısını, kızın hasta olduğunu ve hastalığı nedeniyle öldüğünü söyledi, ancak ona inanmadılar ve onu tutuklatmak istediler. Şeytan daha sonra keşişe olan her şeyin kendi tasarısından kaynaklandığını, çünkü onu boğanın kendisi olduğunu, ailesini onu kendisine (keşiş) göndermeye ikna edenin kendisi olduğunu, onu (keşişi) zina etmeye ve onu öldürmeye teşvik eden kişi olduğunu ve şimdi ona itaat ederek (keşişin) bu durumdan kurtulmasına yardım edebilecek kişinin kendisi olduğunu söyledi. Keşiş ona (Şeytan'a) nasıl itaat edebileceğini sordu. Şeytan ona, önünde iki kez secde ederek durumdan kurtulabileceğini söyledi. Keşiş daha sonra Şeytan'ın önünde secdeye kapandı. Şeytan daha sonra şöyle diyerek uzaklaştı: "Senin için yapabileceğim hiçbir

şey yok; senin hakkında ne biliyorum?" Allah bu tür insanlar hakkında şunları söylemiştir:

كَمَثَلِ ٱلشَّيْطَٰنِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَٰنِ ٱكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّى بَرِىٓءٌ مِّنكَ

"Şeytan'ın benzerliği, insana ilk önce [Allah'a] inanmamasını söylemesidir. Sonra olunca şeytan, 'Benim o insanla (insanla) hiçbir ilgim yok' der." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 59, Ayet 16)

Şeytan'ın keşişi hileleriyle, emirlerine itaat ederek çok büyük günahlar işlemeye nasıl zorladığını düşünün. Eğer [şeytanın] şifa tavsiyesine [ve iknasına] uymasaydı, zina edip sonra da cinayet işlemezdi. Görünüşte, tedavi tavsiyesi iyiydi ve hiç kimse bunun içinde kötülük olacağını hayal edemezdi. Bununla birlikte, Şeytan'ın stratejisi, iyilik ve asil çabalar yoluyla kötülüğü bulmaktır ve birini kötülük yoluna soktuğunda, tüm kurtuluş yolları kapanana kadar kişiyi bir kötülükten diğerine çeker ve insan, bunu istemeden kötülüğün yolunda yürümeye devam etmek zorunda kalır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözünde aynı şeyi kastetmektedir:

من حام حول الحمى يوشك ان يقع فيه

"Otlak arazisinin etrafından dolaşan kişi, [yanlışlıkla] oraya girme tehlikesiyle karşı karşıyadır [bu nedenle, içine düşme olasılığından kaçınmak için kötülüğün yanına gitmekten kaçınmak gerekir]." (Bu rivayet, *peygamber arkadaşı Naumaan bin Beşir'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih-i Müslim *hadis* külliyatları tarafından rivayet edilmiştir).

Şeytan'ın Kalplere Girişleri

Kalp bir kale gibidir ve Şeytan da onu işgal etmek ve mülkü haline getirmek için içine girmek isteyen bir düşman gibidir. Kaleyi düşmandan korumanın tek bir yolu vardır, o da kaleye girişi mümkün kılan girişleri ve yolları korumaktır. Bu girişlerin farkında bile olmayan biri, böyle bir kişi onları nasıl koruyabilir ve düşmanın bu girişlerden girmesini nasıl engelleyebilir? Dolayısıyla bundan kalbi şeytandan korumanın farz olduğu, bunun yerine aklı başında ve yetişkin her insan için kişisel olarak farz olduğu (*Farz Ayn*) ve kişisel farz olana ulaşmanın bir yolu olan her şeyin de farz olduğu öğrenilmektedir. Çünkü şeytanın giriş yollarını bilmeden [kalbe] girmesi engellenemez. Bu yüzden bu yolları bilmek de gereklidir. Bu girişler ve yollar dış duyularla algılanamaz, daha ziyade bireylerin içsel karakter özellikleri veya nitelikleridir. Şeytan bu özellikleri [kalplere] girmek için kendi aracı olarak kullanır. Bu özellikler sayıca çoktur ve bu nedenle Şeytan'ın birliklerinin büyük topluluklarının olduğu yerlerde yalnızca bazı girişlerden aşağıdaki gibi bahsedilecektir:

Öfke ve Şehvet: Akıl, kalbin iki büyük girişinden, yani öfke ve şehvetten dağılır. Şeytanın ordusu, akıl ordusu zayıfladığında [kalbe] saldırır. İnsan öfkeye yenik düştüğünde, Şeytan bir çocuğun topla oynadığı gibi oynar. Bir rivayete göre şeytan, Hz. Musa (Musa olarak da bilinir) ile görüştü ve şöyle dedi: "Ey Musa! Allah sizi peygamberlik makamına tayin etti ve size O'nunla konuşma şerefini verdi. Ben de Tanrı'nın bir yaratımıyım. [Şeytan'a Adem (s.a.v.) önünde secde etmesini emrettiğinde Allah'a isyan etmek] günah işledim ve tövbe etmek istiyorum. Lütfen tövbemi kabul etmek için benim adıma Tanrı'ya şefaat edin". Musa (s.a.v.) ona (şeytana) şefaat edeceğine söz verdi. Musa daha sonra Sina Dağı'na gitti ve Tanrı ile konuştu. Bundan sonra [dağdan] inerken, Allah ona şöyle dedi: "Ey Musa! Güveni iade edin!" Musa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah'ım! Kulun İblis (şeytan) işlediği günahtan pişmanlık duyuyor ve tövbe ediyor. Lütfen onun tövbesini kabul edin". Musa'ya -Allah'ın selamı onun üzerine olsun- ilahi bir vahiy geldi: "Ey Musa! Savunmanız kabul edildi! İblis'e söyle, Adem (s.a.v.) kabri önünde secde etsin ve [tövbesinin doğruluğunun bir işareti olarak işlediği günahtan dolayı] pişmanlığını ifade etsin." Musa -sallallahu aleyhi ve sellem- bu ilahi emri şeytana iletti. Şeytan [bunu duyunca öfkeyle] aydınlandı ve tam bir kibirle şöyle dedi: "Âdem hayattayken önünde secde etmedim, şimdi öldüğünde onun önünde secde eder miyim? Ancak benim adıma Tanrı'ya aracılık ettiğin için sana şükrediyorum ve bu [iyilik] sayesinde artık benim üzerimde hakkın var. Bu hakkı yerine getirmek için size şunu söylüyorum, eğer beni üç kez hatırlarsanız, size zarar veremeyeceğim: Birincisi, öfke anında çünkü ruhum sizin ruhunuzda ve gözüm sizin gözünüzün içindedir. Vücudun her damarında kan gibi dolaşırım, bu nedenle öfke anında bana dikkat ettiğinizden emin olun. İnsan öfkelendiğinde burnuna üflerim ve insan ne yaptığının farkındalığını kaybeder. İkincisi, savaş zamanında, çünkü insan bir savaş cephesinde bir düşmana karşı savaşmak istediğinde, savaşta savaşma düşüncesinden vazgeçmesini ve ondan kaçmasını sağlamak için insana evini, karısını ve çocuklarını hatırlatırım. Üçüncüsü, *Mahrem* olmayan bir kadınla (anne, kayınvalide, büyükanne, kız, torun, kız kardeş, yeğen veya teyze gibi yasak akrabalarından olmadığı için onunla evlenme potansiyeli olan bir kadınla) asla yalnız oturmayın. Erkek ve kadının kalpleri arasında bir elçi oluyorum ve her birinin kalbinde diğeri hakkında ima ediyorum. İkisi de günah sıkıntısına (fitne) karışana kadar bunu yapmaya devam ediyorum".

Açgözlülük ve Kıskançlık: Şeytan, öfke, şehvet ve açgözlülük olmak üzere üç olayla üç içsel niteliğe işaret etti. Çünkü savaştan kaçmak, dünya mal ve mal hırsından kaynaklanmaktadır, ölen Adem -sallallahu aleyhi ve sellem-'e secde etmemek, aynı zamanda şeytan için de büyük bir giriş olan kıskançlıktan kaynaklanmaktadır. Bir aziz (Gnostik), Şeytan'dan kendisine insanlar üzerindeki hakimiyetini göstermesini istedi. "İnsanları öfke ve şehvet durumuna hapsediyorum ve onlar üzerinde tam kontrol sahibi oluyorum" dedi. Şeytan bir keşişin karşısına çıktı ve ona sordu: "Âdemoğullarının (insanların) hangi nitelikleri sana daha çok yardım ediyor?" Cevap verdi: "Öfkenin yoğunluğu. Bu nedenle, insan öfkenin yoğunluğundan dolayı sarsıldığında, bir çocuğun ayağıyla topa vurması gibi dönüp tekmelerim." Bu aynı zamanda Şeytan'ın bir sözüdür: "Adem çocukları (insanlar) beni nasıl kontrol edebilirler, çünkü insan mutlu olduğunda

kalbinde kalırım ve öfkelendiğinde kafasına uçarım". Açgözlülük ya da açgözlülük de insanı kör ve sağır yaptığı için Şeytan'ın büyük bir girişidir. Bundan sonra kişi hiçbir güzel nasihati dinleyemez ve iyilik yolunu göremez. Peygamberlik niteliğindeki bir rivayet şöyle der:

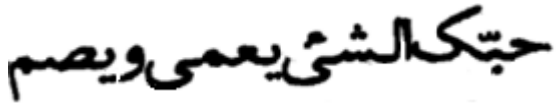

"Bir şeye olan sevginiz sizi kör ve sağır yapar." (Bu anlatım *Hadis* koleksiyon *Ebu Davud* peygamberlik arkadaşı Ebu'd-Derda'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle).

İnsanoğlu ancak içgörünün ışığıyla Şeytan'ın girişlerinin farkına varabilir. Açgözlülüğün ve açgözlülüğün karanlığı içgörünün ışığına boyun eğdirdiğinde, Şeytan bu fırsattan tam olarak yararlanır ve kişinin yüreğine zararlı ve ölümcül olan her şeye karşı arzu ve açgözlülük koyar. Bir rivayete göre, büyük tufan geldiğinde, Nuh Peygamber (Nuh olarak da bilinir), milletinden tüm iman eden insanlar ve her çift hayvanla birlikte gemisine biner. Gemide oturan ve yabancı olan yaşlı bir adam gördü. Ona kim olduğunu sordu. Dedi ki: "Arkadaşlarının kalplerini almaya geldim. Bedenleri seninle olacak, ama kalpleri benimle olacak". Nuh Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "Ey Allah'ın düşmanı! Hadi oradan! Burada sana yer yok". Cevap verdi: "İnsanları yok ettiğim beş şey var. Sana üç tane söyleyeceğim ama iki tane söylemeyeceğim". [Nuh Peygamber'e (sallallahu aleyhi ve sellem) ilahi bir vahiy geldi: "Ey Nuh! Onun sana söylemek istediği üç şeye ihtiyacın yok. Senden ne sakladığını ondan öğren". Hz. Nuh (sallallahu aleyhi ve sellem) ona iki şeyi sordu. Cevap verdi: "Açgözlülük ve kıskançlık. Bu iki şey beni asla aldatmayacak ve insanları yok etmekten asla geri kalmayacak. Bana lanet okunmasına ve 'lanetli şeytan' unvanının verilmesine neden olan kıskançlıktır ve açgözlülüktür, çünkü Adem için cennette bir ağaç dışında her şey ona helal kılındı ve ben onun arzusunu kalbine koydum, onu oradan çıkardı".

Doygunluk: Hoşuna gidene kadar yemek, caiz (*Helal*) ve temiz olsa bile, şehvetler üzerindeki enerji verici ve gençleştirici etkileri nedeniyle şeytan için [kalbe] büyük bir giriştir ve şehvetler şeytanın silahlarıdır. Bir rivayete göre şeytan, Hz. Zekeriya'nın oğlu Hz. Yuhanna'nın (Zekeriyya oğlu Yahya olarak da bilinir) huzuruna çıkmış ve [iplerden yapılmış] tuzakları vardır. Hz. Yuhanna (sallallahu aleyhi ve sellem) ona "Bu tuzaklar ne işe yarıyor?" diye sordu. Cevap verdi: "Bunlar şehvet ve ahlaksızlığın tuzaklarıdır. Bunlarla Âdem'in çocuklarını (insanları) yakalarım". "Benim için de bir tuzak var mı?" diye sordu. Cevap verdi: "Evet. Doyasıya yediğiniz zaman, [Allah'a] dua etmeyi size zorlaştırıyorum". "Benim için başka bir şey var mı?" diye sordu. "Bundan başka bir şey yok" diye cevap verdi. "Yemin ederim ki bugünden sonra karnımı doyurmayacağım" dedi. Şeytan şöyle cevap verdi: "Ayrıca yemin ederim ki, [senin gibi] bir *Müslümana* (yani Allah'a tam bir teslimiyet ve teslimiyet halinde Allah'a inanan ve Allah'a hizmet eden birine) asla faydalı bir şey söylemeyeceğim". Doyasıya yemenin altı zararı olduğu söylenir: Birincisi, Allah korkusu kalpte kalmaz; ikincisi, kişi diğer insanlara ve Tanrı'nın yarattıklarına merhamet duymaz çünkü başkalarını kendisi gibi düşünür (biri gibi doymuş) ve açlık sancıları hissetmez; üçüncüsü, kişi ibadetin külfetli olduğunu hisseder;

dördüncüsü, kişi herhangi bir bilgelik sözü duyduğunda, kalbi alçakgönüllülükle erimez ve dinleme ve kabul etme yeteneğine sahip olmaz; beşincisi, kişi bilgelik ve tavsiye niteliğinde şeyler söylediğinde, bunun başkaları üzerinde hiçbir etkisi yoktur; altıncısı, çeşitli [bedensel ve ruhsal] hastalıklar bundan doğar.

Şatafat ve Parıltı: Şatafat, parıltı, gösterişli tüketim ve zenginlik sergilemeyi çekici bulmak da Şeytan için bir giriştir. Bu gösteriş, ihtişam ve parıltı giyinme, maddi eşyalar ve konutlarda olur. Şeytan, insanın kalbinde şatafat ve parıltı gösterme arzusunu gördüğünde, onu daha da alevlendirir ve insana büyük binalar hayalini gösterir ve kişinin evinin etrafındaki duvarların yüksek olması, evin göz kamaştırıcı ve iyi dekore edilmiş olması, kıyafetlerin güzel olması ve binek veya ulaşımın pahalı ve süslü olması gerektiğine ikna eder. Bu tür arzular kalbe tam olarak yerleştiğinde, Şeytan bu arzuların kalpten asla ayrılmayacağını ve bir arzunun diğerini doğuracağını ve bir şeyi elde etmenin, ölüm gelene ve kişinin dünyayı terk etmek için her şeyi geride bırakmak zorunda kalana kadar hiç bitmeyen bir zincire [birbiri ardına bir şey elde etme arzusu] içinde başka bir şey elde etme endişesine yol açacağını bilir. Şeytan'ın alt benlikten gelen arzuları da kişinin imanı için tehlikelidir. Bazen arzuların alevi, ibadet eden kişiyi küfür ("*Küfür"* veya Allah'ı reddetme) yoluna girmeye zorlar. Tanrı bizi alt benliğin arzularından korusun!

İnsanlardan İmrenme ve Beklentiler: Başkalarından imrenmek ve beklentiler de şeytan için [kalbe] önemli bir giriştir. Açgözlülük [ve başkalarından beklentiler] kalbe hakim olduğunda, Şeytan kişiyi sürekli olarak yapaylığa, gösterişe ve beklentileri ve açgözlülüğü olanların önünde gösteriş yapmaya ikna eder. Öyle bir boyuta ulaşır ki, kendisinden beklenti içinde olan, ilah olan ve beklenti içinde olan kişi, yalan, aldatma, gösteriş ve ikna yoluyla da olsa, her zaman arzuladığı kişinin kalbinde bir yer edinmeye çalışır. Bunun en düşük seviyesi, kişinin beklediği kişiyi övmekte abartması ve kişiyi gücendirmemek için iyiliğe teşvik etme ve kötülükten alıkoyma işini yapmaktan çekinmesidir. Bir keresinde şeytan, Abdullah ibn Hanzala'nın huzuruna çıktı ve şöyle dedi: "Ey Hanzala'nın oğlu! Sana tavsiyede bulunacağım, o yüzden hatırla". Abdullah ibn Hanzala, "Senin tavsiyene ihtiyacım yok" dedi. Şeytan şöyle dedi: "Önce onu dinleyin, iyiyse kabul edin, kötüyse reddedin. Ey Hanzala'nın oğlu! Tanrı'dan başka, içinde açgözlülük ve imrenme olan bir soruyu asla kimseye sormayın. Ayrıca, öfkeyle kendinizi kontrol edin çünkü bir hizmetçi kendi üzerindeki kontrolünü kaybettiğinde, ben birinin kontrolünü ele geçirebilirim".

Acelecilik ve Azim Eksikliği: Bu iki nitelik veya karakter özelliği de Şeytan için giriş noktalarıdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

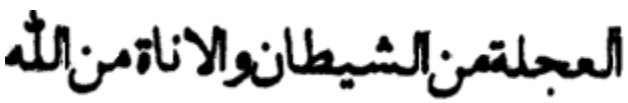

"Acelecilik (ya da dikkatli düşünmeden bir şeyi yapmak için acele etmek) Şeytan'dandır ve düşünmek için durmak Tanrı'dandır". (Bu anlatım *Hadis* koleksiyon *Tirmizi* peygamberlik arkadaşı Sehl bin Sa'ad'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle).

Tanrı diyor ki:

خُلِقَ ٱلْإِنسَٰنُ مِنْ عَجَلٍ

"İnsanoğlu acele etme [eğilimiyle] yaratılmıştır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 21, Ayet 37)

وَكَانَ ٱلْإِنسَٰنُ عَجُولًا

"İnsanoğlunun acele etme eğilimi vardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 17, Ayet 11)

Allah, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) emretti:

وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ

"Size gelen ilahi vahiy tamamlanmadan Kur'an okumakta acele etmeyin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 20, Ayet 114)

İlâhî aceleyi yasaklamanın sebebi, her şeyin bilgi, araştırma ve inceleme ile yapılması gerektiği, araştırma için duraklama ve müzakereye ihtiyaç duyulduğu, acelenin ise duraklamalara ve araştırmaya izin vermemesidir. Acele anında şeytan, kötülüğünü insanlara öyle bir empoze eder ki, onlar bunu fark etmezler bile. Bir rivayete göre, İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) doğduğu zaman, bütün şeytanlar (*Şeytaniler*) liderleri İblis'e giderler ve ona şöyle derler: "Bugün yeryüzündeki bütün putlar yıkılmış olarak görülüyordu." İblis, "Elbette yeni bir şey oldu. Görmek için yeryüzüne gidiyorum". İblis yeryüzünü dolaştı ama hiçbir şey görmedi. Bir yerde yeni doğmuş bir bebeğin etrafını saran bazı melekler gördü. İblis [şeytanlardan] ümmetine gitti ve onlara şöyle dedi: "Bu gece bir peygamber doğdu. Bugüne kadar dünyada olan tüm gebeliklerin farkındaydım ve doğumlar benim yanımda gerçekleşti. Ama garip bir şekilde, bu kadının hamileliğinden haberim yoktu ve doğumdan da haberim yoktu. Şimdi putperestlikten umutsuzluğa kapılın. Ancak Allah'ın kullarını (insanları) acele anlarında ima edin [ve onların üstesinden gelirsiniz]".

Zenginlik ve Maddi Varlıklar: *Dirhem* ve *Dinar* (altın ve gümüş para birimleri), maddi varlıklar, mülkler ve sahip olunan toprak parçaları, Şeytan için [insan kalbine] büyük girişlerdir. İhtiyaçtan fazla maddi mala sahip olan kişinin kalbi, şeytanın meskenidir ve sadece ihtiyaç duyulan mala sahip olanın kalbi hürdür. Bir kişi yüz *Dinar alırsa*, kalbe çeşitli arzular doğar. Bunların en büyüğü yüz tane daha almaktır ve bu hiç bitmeyen bir döngüdür. İnsanın hiçbir şeyi olmadığında, arzu, açgözlülük ve ihtiyaç yoktu. Bir kişi yüz dinar aldığında, dokuz yüz *dinar*'a daha muhtaç olduğu halde kendini zengin olarak görmeye başladı. Yüz *Dinar* almak , dokuz yüz tane daha olsaydı bir ev satın alacağını düşündürdü insana. Evden sonra ev eşyası yüzeyleri alma ihtiyacı, ardından giyinme ve konforlu yaşam konuları geliyor ve bu ihtiyaçlar zinciri giderek genişliyor. Mevcut olan şeyler için, mevcut olmayan şeyler gerekli hale gelir. Daha insanın endişesi bitmeden bir başkası başlar ve bu ihtiyaçlar zinciri cehennemde biter. Thabit el-Benani

(Allah ona rahmet etsin - ünlü bir Gnostik ve evliya) şöyle dedi: "Hz. Muhammed - sallallahu aleyhi ve sellem-'e [kırk yaşındayken] peygamberlik verildiği zaman, İblis (şeytanların lideri) grubuna şöyle dedi: 'Bugün yeni bir olay oldu. Git ve ne olduğunu gör'. Bütün şeytanlar yeryüzüne yayıldılar ama hiçbir şey bulamadılar ve başarısız bir şekilde geri döndüler. İblis onlara şöyle dedi: 'Burada kalın! Gidip bakacağım'. Geri döndü ve öğrencilerine şöyle dedi: 'Allah Muhammed'e peygamberlik verdi. Şimdi [onları İlahi hidayetten caydırmak için] dostlarının ve arkadaşlarının peşine düş'. Şeytanlar yeryüzüne dönüp başarısız bir şekilde geri döndüler ve şöyle dediler: 'Bugüne kadar böyle bir kavim görmedik. Onlara bir hata yaptırdığımızda, dua etmek için ayağa kalkarlar ve bu da onların hataları için [İlahi] bağışlanma getirir'. İblis şöyle dedi: 'Bekleyin ve sabırlı olun. Yakında dünyaya hükmedecekler, o zaman biz de tasarımlarımızda kesinlikle başarılı olacağız'".

Bir zamanlar İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) başını bir kayanın üzerine koyarak [yerde] yattığına dair bir rivayet vardır. Şeytan yanından geçti ve espri yaptı: "Ey İsa! Dünyaya karşı çok mu meyillisin?" İsa başının altındaki taşı alıp Şeytan'a fırlattı ve şöyle dedi: "Bu taş ve bu dünyadaki diğer her şey yalnızca senin içindir". Buradan çıkarılan sonuç, bir taşın bile dünyadan gelen maddi bir mülk olduğu ve şeytanın [insanlığı yanlış yollara saptırma] işini bir taşla yapabileceğidir. Örneğin, bir kişi sabahın erken saatlerinde *teheccüd* namazı (son derece faziletli ve manevi ilerlemeye yardımcı olan ve gün batımı ile şafak arasındaki gecenin üç kısma ayrıldığı gecenin üçüncü yarısında kılınan sabah öncesi namazları) için kalkar ve namazlarda secde yerinin yakınında bir taş bulur. Bu durumda Şeytan mutlaka insanın yüreğine biraz uzanıp başını taşa yaslama düşüncesini koyacaktır. Bu yatış, uykunun habercisi olacak ve bu da kişinin *teheccüd* namazını kılmasına engel olacaktır . Taş olmasaydı, insan yastık almayı düşünmezdi, uzanıp uyumaya ve *teheccüd* namazlarından mahrum kalmaya gerek kalmazdı . [Yukarıda bahsedilenlerde görüldüğü gibi,] Bu tek taş bile o kadar çok zarar vermişti ki, ipekten yapılmış rahat yatakları ve yastıkları olan ve evlerinde rahatlık arayan her türlü eşyaya sahip olan insanların durumuna bir göz atın. Böyle bir insan İlahi ibadetin tadını alabilir mi? Kişinin kalbinde her zaman bir rahatlık arzusu olacaktır.

Yoksulluk ve Cimrilik Korkusu: Bu iki aşağılık ve olumsuz nitelik aynı zamanda Şeytan'ın [insan kalbine] iki büyük girişidir. Cimrilik ve yoksulluk korkusu, kişiyi Allah yolunda [hayır işlerinde] harcamaktan alıkoyan ve kişiyi malını biriktirmeye ve elinde tutmaya ikna eden bu tür iki olumsuz yıkıcı [içsel] özelliktir. Kur'an-ı Kerim bu tür insanlara acı sonuçlar doğuracağını önceden bildirir:

وَٱلَّذِينَ يَكْنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

"Altın ve gümüşü biriktirip de bunları Allah yolunda (hayır işlerinde ve insan toplumlarının ekonomik refahını teşvik eden insanlık için faydalı çabalarda) harcamayanlar, onlara acı bir azap müjdesi verirler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 9, Ayet 34)

Khaithama bin Abdur Rahman (Allah ondan razı olsun - büyük bir peygamberlik arkadaşı) şeytanın iddia ettiğini söyledi: "İnsan benim üzerimde ne kadar hakimiyet

kurarsa kursun, öyle üç şey var ki, o konularda bana asla hakim olunamaz. Birincisi, birinin malını haksız yere almak; ikincisi, uygun fırsat ve ihtiyaç olmadan harcama yapmak; üçüncüsü, harcama yapılması gereken yere harcama yapmamak". Süfyan el-Sevri (Allah ona rahmet etsin - büyük bir evliya ve Gnostik) şöyle dedi: "Şeytanın yoksulluk korkusundan daha etkili bir taktiği yoktur. Kişi yoksulluktan korkmaya başladığında, insanda yalana ve yanlışa eğilim doğar. Kişi hakikatten vazgeçer, alt benliğinden gelen arzuları tercih eder ve Rabbi hakkında düşük görüşe sahip olmaktan suçludur. Cimrilik açgözlülüğü besler ve açgözlülük insanın ayaklarında pazar yerlerinden ve mal kazanma yerlerinden çıkmasına izin vermeyen bir zincir haline gelir. Bu pazar yerleri Şeytan'ın yuvası ve dinlenme yerleridir [çünkü kişi materyalist olma ve buradaki her türlü manevi düşünceden ve asil ve özverili girişimlerden habersiz olma eğilimindedir]". Ebu Ümâme (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "İblis (şeytanların lideri) dünyaya geldiği zaman Allah'a şöyle yalvardı: 'Allah'ım! Beni rahmetinden uzaklaştırdın ve bu dünyaya attın. Lütfen burada bana bir yuva yapın'. Tanrı şöyle dedi: 'Banyo senin evin'. 'Bana eşlik edebileceğim bir yer belirleyin' diye sordu. Tanrı şöyle dedi: 'Pazar yerleri ve sokaklar sizin arkadaşlık yerinizdir'. 'Bana yiyecek ve yiyecek tayin et' diye sordu. Tanrı şöyle cevap verdi: 'Bu yiyecek, [onu yiyen insanlar tarafından] Benim Adımın alınmadığı rızkınızdır'. Dedi ki: 'Yemek tayin edildi; ben de su alabilir miyim?' Tanrı şöyle cevap verdi: 'Sarhoş edici maddeler ve uyuşturucular sizin içeceklerinizdir'. 'Lütfen bana bir davetçi verin' diye sordu. Allah şöyle buyurdu: 'Bu amacınızı müzik aletleriyle gerçekleştirin'. 'Okuma ve yazma konusundaki hakimiyetiniz nedir' diye sordu. Tanrı şöyle cevap verdi: '[İyiliğe davet etmeyen] şiir okuyun ve bedenlere dövme yapın'. 'Bana bir anlatı ver' diye sordu. Tanrı şöyle cevap verdi: 'Yalan senin hikayendir'. 'Bana avlanmam için ağlar (tuzaklar) verin' diye sordu. Tanrı şöyle cevap verdi: 'Karşı cinse şehvet duymak sizin ağınızdır [yani, ahlaksız ve etik olmayan şekillerde takip edilirse]'".

Dini Bağnazlık: Burada dini bağnazlık olarak adlandırılan şey, farklı düşünce okullarından [ve dinlerden] insanların birbirlerine karşı kibir ve önyargılarıdır. Bunun temeli hakikat değil, alt benlikten gelen arzulardır. İnsanlar [dini ve ideolojik farklılıklar konusunda] rakiplerinden nefret ediyor ve onları küçümsüyor. Bu öyle bir kötülüktür ki, her ibadet edeni (veya dindar kişiyi) ve günahkârı aynı şekilde yok eder. İnsanları eleştirmek ve onlarda kusur bulmak, bir dizi hayvansal nitelik arasından hayvani bir niteliğe aittir. Şeytan bu kınanması gereken özelliği iyi bir şey olarak sunduğunda, zaten ona yakın olan insan mizaçları onu benimser ve kişi Şeytan'a itaat etse bile dinsel bir mücadeleye dahil olduğu [ve dolayısıyla bunu Tanrısal bir şey olarak düşündüğü] düşüncesiyle tamamen meşgul olur ve mutlu olur. Dinî ve mezhep farklılıkları öyledir ki, [örneğin] bir kişi Ebu Bekir'e (Allah ondan razı olsun, büyük bir peygamber arkadaşı) olan sevgisinde bağnazlığı benimsemiştir, ancak bu sevgi saf değildir, bunun yerine haram (*haram* olan şeyler), yalanlar, düşmanlık ve [kargaşaya yol açan] sert nifaklarla karıştırılmıştır. Ebu Bekir -Allah ondan razı olsun- böyle bir kişiyi [bugün] görse, onu dostu değil düşmanı ilan eder. Çünkü onun (Ebu Bekir'in) arkadaşı, onun yolunu izleyen, onun asil vasıflarını ve karakterini benimseyen ve [eskiden yaptığı gibi] boş konuşmalardan dilini esirgeyen kişidir. Ebu Bekir'in yolu öyleydi ki, gereksiz şeyler

söylememek için ağzına çakıl taşları koyardı. Gereksiz ve gereksiz şeyler söyleyen bu kişinin, Ebu Bekir'e (Allah ondan razı olsun) sevgisini ve dostluğunu iddia etmeye ne hakkı var? [İnsanların dinleri temelinde çatışmalar, kavgalar ve nefret bu şekilde yorumlanabilir]

İkinci bir kişi, Ali'ye (Allah ondan razı olsun - büyük bir peygamberlik arkadaşı) olan sevgisinde tüm abartı sınırlarını aşmıştır, ancak kişi onun (Ali'nin) eylemlerine ve asil karakterine biraz bile yakın değildir. Ali (Allah ondan razı olsun) *hükümdarlığı sırasında (*Hilafet) bir *Dirhemden* daha az bir elbise giyerken, aşkının sahte iddiacısı, haram (Haram) parayla yapılan ipek giysiler giyerek (dini kurallara göre erkeklere yasak olan) ortalıkta dolaşıyor. Ali -Allah ondan razı olsun- kıyamet gününde böyle birini dost değil, düşman sayacaktır. Arkadaşının sevgili çocuğunu evine götürüp döven, saçını çeken ve vücudunu yaralayan ama buna rağmen çocuğun ebeveynine samimi bir dost olduğunu ve onu çok sevdiğini iddia eden bir kişi arkadaşlığında dürüst ilan edilebilir mi? Doğru yolda olan dört halifeyi (Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali [Allah hepsinden razı olsun]) ve asil peygamber sahabelerini (Allah hepsinden razı olsun) sevdiğini iddia eden ve din kendileri için en sevilen şey olduğu halde (halifeler ve diğer asil peygamberlik sahabeleri) dini yok etmeye karışan ve onu kendi hayatlarına tercih eden insanların durumu böyledir. mülkler, aile ve akrabalar. Bu insanlar, onu şehvet makasıyla parçalara ayıran, peygamberlik yoldaşlarına olan sevgilerini iddia etmekten asla vazgeçmeyen ve gerçekte Tanrı'nın ve O'nun dostlarının ortak düşmanı olan lanetli Şeytan'a itaat eden İlahi yasaya göre suçludurlar. Bu gerçek, "dostlarının" önünde azap edilecekleri kıyamet gününde [kristal] olarak ortaya çıkacaktır. Kıyamet gününü unutun, eğer peygamberlik sahabelerinin kendilerine ve bu dünyada sevdikleri insanlara bakışlarını öğrenirlerse, kendi durumlarına bakarak büyük bir utanç duyacaklar ve bu büyük dindar insanların isimlerini dillerine taşımaya cesaret edemeyecekler. Şeytan ayrıca bu takipçilerini, eğer bir kimse Ebu Bekir ve Ömer'e (Allah ikisinden de razı olsun) aşkından ölürse, [cehennemin] ateşinin ona yaklaşamayacağına bile inandırır. Şeytan başkalarına, eğer Osman ve Ali'ye olan sevgileri uğruna canlarını feda ederlerse (Allah ikisinden de razı olsun) o zaman [dünyevi eylemlerinden dolayı Allah'a] hiçbir sorumluluk almadan cennete gideceklerini, oysa gerçekte o gün kimsenin sevgisinin ve yakınlığının hiçbir faydası olmayacağını, [bu dünya hayatında] sadece kendi [iyi ve salih] amellerinin fayda sağlayacağını garanti eder. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) sevgili kızı Fatıma'ya (Allah ondan razı olsun) şöyle demiştir:

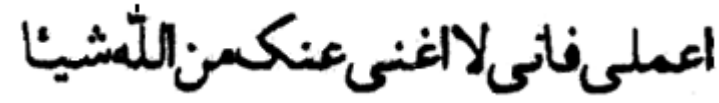

"Amel (iyi, asil salih ameller) yapın çünkü sizi Allah'tan hiçbir şeyden koruyamam." (Bu rivayet, Sahih Buhari *ve* Sahih-i Müslim *hadisleri* tarafından, peygamber sahabesi Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet edilmiştir).

Bu, burada bahsedilen alt benlikten gelen arzuları takip etmenin bir örneğidir. Aynı şey, İmamlar Şafai, Ebu Hanife, Malik ve Ahmed'in (Allah hepsine rahmet etsin) geleneksel düşünce okullarına (aşırılıkları, sapkın ideolojileri önlemek ve geleneksel anlayışa uyarak ılımlılığı sağlamak için tasarlanmış geleneksel İslami metodolojinin bir parçası olarak toplumun genel fikir birliği tarafından bin yıldan fazla bir süredir yaygın olarak kabul edilmektedir) önyargılı olan ve önyargılarında o kadar ileri giden insanlar için de geçerlidir. diğer düşünce okullarında kesinleşir. Herkes kendi imamının doğruluğunu iddia eder ama asil karakterini takip etmez. Kıyamet gününde bu büyük *imamlar* takipçilerine soracaklar: "Bizim düşünce okullarımız eylemlerden oluşuyordu ve sözler ve sözler de eylemler içindi, o zaman eylemlerden kaçınırken sözlere önem vermenizin, dolayısıyla metodolojimize ve karakterimize karşı çıkıp düşünce okullarımızın takipçileri olmak için yanlış iddialarda bulunmanızın nedeni nedir?" Bu, şeytan için büyük bir giriş ve onun [kalbe] gelişi için büyük bir yoldur. Pek çok bilim adamı (skolastik ilahiyatçı) bu şekilde Şeytan'ın elleriyle yıkıma ulaştı. Bunlar, Allah korkusu olmayan, açgözlülük ve dünyaya karşı eğilim besleyen, dine dair anlayışları zayıf olan ve [dini öğretileri] takip etmelerinin arkasındaki itici güç samimiyet [ve Allah'a bağlılık] değil, insanlardan bağlılık ve saygı kazanma arzusudur. Bu yüzden dini bağnazlığa bulaşmışlar ve bu bağnazlığı iyi sanıyorlar. Bu bağnazlığın Şeytani bir eylem olduğunu bilmiyorlar ama ne yazık ki bu insanlar Şeytan'ın aldatmacalarının ve entrikalarının farkında değiller ve bunun yerine onun planlarını pratik olarak uygulamaya çalışıyorlar. Sıradan insanlar âlimleri (skolastik ilahiyatçıları) eleştirmeye başlamış, dinin ilkeleri unutulmuş, din hukukunun (*Fıkıh*) inceliklerindeki görüş ayrılıklarına önem verilmiştir. Bu skolastik ilahiyatçılar diğerleriyle birlikte kendilerini de yok ettiler. Allah bizimkileri ve onların tövbelerini kabul etsin. Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin - büyük bir Gnostik ve aziz) Şeytan'dan şu alıntıyı aktardı: "Günahları, Muhammed'in ümmetine ve ümmetine (*ümmetine*) süslenmiş ve süslü bir şekilde sundum, fakat onlar tövbe ederek belimi kırdılar. Ondan sonra onların önünde tövbe etmedikleri günahları süsledim. Bu günahlar alt nefsten gelen arzulardır" dedi. Şeytan [bu konuda] doğru söyledi. İnsanlar bu konularda günaha doğru gittiklerini bile bilmiyorlar, peki nasıl tövbe edecekler? Şeytan'ın büyük bir aldatmacası, kişinin yükümlülüklerini unutması ve bunun yerine skolastik teoloji ve inançlarla ilgili konularda mevcut olan [görüşlere] karışmasıdır. Abdullah ibn Mes'ud (Allah ondan razı olsun, peygamberlik arkadaşı), bazı insanlar Allah'ı zikretmekle (*zikir*) meşgul olunca şeytanın geldiğini söyledi. [İlahi zikir] toplantılarını terk etmelerini ve onları durdurmalarını istedi, ancak emellerinde başarılı olamadılar ve Allah'ı hatırlayanlar onun tüm stratejilerini boşa çıkardı. Daha sonra yakınlarda oturan ve dünyevi konuşmalar yapan bazı insanları sorun çıkarmaya teşvik etmek zorunda kaldı. Konuşmaları sırasında kendi aralarında o kadar kavga etmeye başladılar ki, birbirlerini dövmeye ve yaralamaya başladılar. İlahi anma toplantısından bazı insanlar diğer grubu durdurmak için ayağa kalktı ve onlardan kavga etmemelerini istedi. Burada Şeytan'ın

amacı kavga çıkarmak değil, Allah'ı anmayı durdurmak ve bunu yapan insanların gitmesini sağlamak istiyordu.

Yaygın Halk ve Felsefi Tartışmalar: Şeytan'ın yöntemlerinden biri, sıradan insanları zayıf oldukları bilgilere katılmaya teşvik etmesi ve onları [araştırmaya] güçlerinin yetmediği konularda düşünmeye davet etmesidir. Örneğin, Tanrı'nın Varlığının ve O'nun İlahi niteliklerinin bilgisi ve aynı şekilde zayıf akıllarının algılayamadığı diğer benzer konular. Bu durumda kendi zayıf ve sınırlı akıllarını görmez, bilgisizliklerini de görmezler, bunun yerine dinden şüphe etmeye başlarlar ve zihinlerinde Allah ile ilgili bu tür fikirler doğar ve bu fikirler onları din alanından dışlar, bunun yerine onları dinde inançsızlık ve yenilik (*Bid'a*) çemberine sokarlar veya dinde yenilik ve yabancı fikirleri benimserler. Paha biçilmez bir değer olan inancı kaybettiklerinin farkında bile değiller ve bunun yerine onunla mutlular ve kalplerinde olup bitenlerin gerçek anlayış ve içgörü olduğunu ve bunun kendi zekaları ve aşırı akılları sayesinde elde edildiğini düşünüyorlar. Bu zavallı insanlar, en akılsız insanın aklına çok güvenen kişi olduğunu ve en zeki kişinin de aklının eksik olduğunu düşünen ve alimlere [ve bilginlere] sorup duran kişi olduğunu bile bilmiyorlar. Peygamber'in eşi ve önde gelen bir alim ve öğretmen olan Ayşe (Allah ondan razı olsun) bunu Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) aktarıyor:

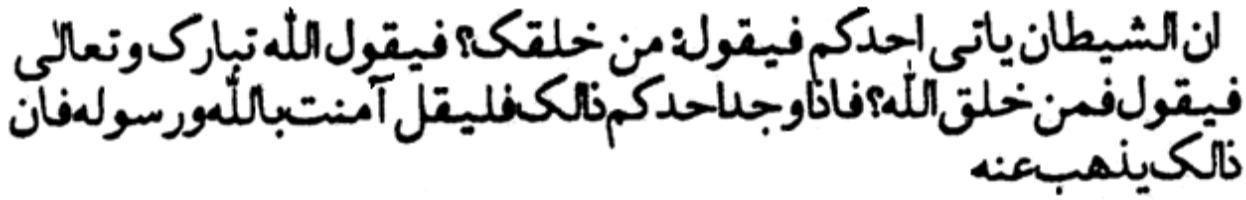
ان الشيطان ياتى احدكم فيقول: من خلقك؟ فيقول الله تبارك وتعالى
فيقول فمن خلق الله؟ فاذا وجد احدكم ذالك فليقل آمنت بالله ورسوله فان
ذالك يذهب عنه

"Şeytan birinize geliyor ve 'Seni kim yarattı?' diye soruyor. Biri cevap verir: 'Tanrı'. Sonra sorar: 'Tanrı'yı kim yarattı?' Sizden biri bu durumla karşılaşırsa: 'Ben Allah'a ve Peygamberine inanıyorum' desin. Böyle söyleyerek [Şeytani] ima sona erecek." (Bu rivayet *Ahmed*, *Bazzar*, *Ebu Ya'li*, *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* hadis *külliyatları* tarafından rivayet edilmiştir)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) imaların iyileştirilmesi konusunda entelektüel tartışmalara izin vermedi çünkü imalar alimlere değil sıradan insanlara gelir. Sıradan insanlar imanlarını yenilemeli, ibadet ve ekonomik faaliyetlerde bulunmalı ve ilmi alimlere bırakmalıdır. Sıradan bir insan, Allah ve O'nun Yolu hakkında asılsız şeyler söyleyerek küfre ulaşabilir. Gerçek bilgide derinlik kazanmadan bir şey söylemek, yüzmeyi bilmeden kendini dalgalara sunmak gibidir. Sonuçlarının kişinin kendi yıkımından başka bir şey olmayacağı açıktır. Şeytan'ın inançlar ve dinler hakkındaki

aldatmacaları o kadar çoktur ki, tahmin bile edilemezler. Onlar hakkında söylenenler bu aldatmacaların bir örneğidir.

Olumsuz ve Kötü Görüşler Beslemek: Şeytan'ın aldatmacalarının kapılarından biri, Müslümanlar [ve diğer herkes] hakkında kötü görüşlere sahip olmaktır. Tanrı diyor ki:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱجْتَنِبُواْ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ

"Ey iman edenler! Kötü görüşlerin çoğundan uzak durun çünkü bazı kötü görüşler günahtır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 12)

Erkek kardeşi (ya da kız kardeşi) hakkında kötü düşünen kişi, kesinlikle Şeytan'ın aldatmacasının kurbanı olacaktır. Şeytan, kişinin beslediği kötü düşünceyi alevlendirecek ve kişiyi kendisine karşı gıybet etmeye, ona karşı sorumluluklarını yerine getirmemeye, ona karşı saygısında tembellik göstermeye veya onu küçümsemeye ve kendini ondan daha iyi görmeye ikna edecektir. Bütün bu koşullar kişinin kendi yıkımıdır. İlahi yasanın [insanlara] suç yerlerinden uzak durmalarını emretmesinin nedeni budur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اتقوا مواضع التهم

"Suçlama yerlerinden kaçının [yanlış bir şekilde algılanmamak için, çünkü iç ve dış barış durumunu korumak için yanlış anlamaları ve çatışmaları önlemek için algıların da yönetilmesi gerekir]".

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) suçlama ve şüpheden kaçınırdı. Bu nedenle Ali bin Hüseyin bunu Safiyya bint Hay bin Ahtab'dan (Allah ondan razı olsun - yerel bir Yahudi kabile reisinin kızı olan Peygamber'in karısı) şöyle rivayet eder: "Peygamber mescidinde *İ'tikaf* (İlahi ibadet uğruna inziva) içindeydi. Onu ziyarete geldim. [Tesadüfen] adet görmeye başladım. Akşam olduğunda [evime] dönmeye başladım. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- de benimle birlikte yürümeye başladı. Yol boyunca *Ensarlardan* (Medine şehrinin halkı) iki adama rastladılar. Peygamberi selam (Selam) ile selamladılar ve yollarına devam ettiler. Peygamber onları çağırdı ve 'Bu Safiyye bint Hai'dir' dedi. Onlar da şöyle cevap verdiler: 'Ey Allah'ın Peygamberi! Senin hakkında iyi bir fikrimiz var (yani, senin hakkında kötü bir şey düşünemiyoruz bile, bu yüzden bize karınla birlikte olduğunu açıklamana bile gerek kalmadı)'. Peygamber şöyle buyurdu: '[Doğruyu söylüyorsun] Şeytan insanın

damarlarında [kan dolaşımında] dolaşıyor ve başkalarını suçlamaya ve şüphelenmeye sevk ederek aralarına nifak ve çatışma tohumları ekiyor. Kalbinizde [birlikte olduğum kadın hakkında sizi caydırabileceği [veya şüphe ve suçlama çizgisinde kötü bir şey ima edebileceği] düşüncesi vardı ve bu nedenle açıklama yapma gereği duydum". (Bu anlatım *Hadis* koleksiyonları *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*)

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in onların dinlerini korumaya ve ahiretlerinin daha iyiye gitmesine ne kadar önem verdiğini bir düşünün. Ayrıca takipçilerine şüphe ve suçlama uyandırabilecek yerlerden kaçınmanın yolunu öğreterek ne kadar nezaket göstermiş ve bilgili bir insanın bile durumu hakkında tembellik göstermemesi gerektiğini öğretmiştir. Takva'ya karşı dindar huşusu, hürmeti ve korkusu ve İlahi kanuna uymasıyla tanınan bir kimse, insanların bir kişi hakkında kötü veya olumsuz bir görüşe sahip olmayacağını ve mutlaka bir kişi hakkında iyi bir fikre sahip olacağını düşünmemelidir. Kişi bilgide ve Tanrı korkusunda ne kadar üstün olursa olsun, insanlar insanı tek bir şekilde görmezler. Bazı insanlar birini iyi, bazılarını kötü olarak düşünür. Aksine, biri hakkında kötü düşünenlerin sayısı, biri hakkında iyi düşünenlerden daha fazladır. Başkalarının kötü görüşlerinden ve kötü insanların suçlamalarından korunmak zorunludur. Onlardan kötü görüş beklenir. Başkaları hakkında kötü fikirlere sahip olmakla ve onlarda kusur bulmakla meşgul birini gördüğünüzde, o kişinin içsel benliğin kötülüğüne [ve olumsuzluğuna] karıştığını bilin. Başkaları hakkındaki kötü görüşler, kişinin içsel kötülüğünün [ve olumsuzluğunun] bir yansımasıdır ve herkesi kendi [kötü ve olumsuz] varlığının suretinde görmek ister. Bir mümin, erkek kardeşinin (veya kız kardeşinin) davranışları için bahaneler bulur. Bir münafığın gıybetten başka bir şey yapma yeteneği yoktur. Bir müminin kalbi her insana karşı temiz ve berraktır [ve onları açık bir kalple karşılar ve düşünür].

Bu, Şeytan'ın [insan kalbine] girişleri hakkında kısa bir tartışmaydı. Bu girişler o kadar çoktur ki tahmin edilemezler. Kanımca, burada ne yazılmışsa ve hangi girişlerden bahsedilmişse, [Şeytan'ın insanın kalbine] diğer tüm girişleri onlardan çıkarılabilir. Bununla birlikte, kişinin sahip olduğu birçok olumsuz içsel özellik, bu özelliklerin her biri Şeytan'ın bir silahıdır ve Şeytan'ın kapılarından [insan kalbine] açılan bir kapıdır.

Şeytandan Korunma Yolu: Burada şu soru sorulabilir: "Şeytanın entrikalarından [korunmanın] çaresi nedir? Allah'ı zikretmek ve '*La Havla ve la quwwata illa billah*' veya 'Allah'tan başka güç ve kudret yoktur' demek ona karşı bir koruma olur mu?" Bilinmelidir ki, kalbi iyileştirmek ancak şeytanın kalplere girip onları kirlettiği tüm girişler kapatıldığında mümkündür. Başka bir deyişle, kalp tüm olumsuz ve aşağılık içsel yıkıcı

niteliklerden arındırılmalıdır. Kalbin içsel yıkıcılardan arındırılması kapsamlı bir konudur. "*İhya Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabının üçüncü cildinin veya çeyreğinin tek amacı, [insan kalbindeki] içsel yıkıcı niteliklere çare bulmaktır. İlerleyen sayfalarda göreceğiniz gibi, bu tür içsel yıkıcı özelliklerin her biri [kapsamlı bir tedavi için] kendi bölümüne ihtiyaç duyduğundan, burada şunu belirtmek yeterlidir ki, eğer kalp bu içsel yıkıcı olumsuz kötü niteliklerden arındırılır ve arınırsa, o zaman Şeytan'ın ayaklarını kalpte sağlamlaştırma fırsatı olmaz. Yapabileceği en fazla şey gelip geçmektir. Allah'ı zikretmek O'nun yoluna engel olur. Allah'ı zikretmek, dindar huşu, hürmet ve Allah korkusu (takva) ışığıyla aydınlandığında ve olumsuz kınanabilir içsel özelliklerin kirliliğinden arındığında kalp üzerinde etkisini gösterir. Eğer durum böyle değilse, o zaman Tanrı'nın zikri sadece bir düşünce ya da kalpteki anlık bir durum olarak kabul edilecek ve onun üzerinde bir yönetim ve hakimiyeti olmayacaktır. Kalbin satranç tahtası üzerindeki kontrolünü kolayca sağlamlaştırır. Tanrı diyor ki:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوْا۟ إِذَا مَسَّهُمْ طَٰٓئِفٌ مِّنَ ٱلشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا۟ فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ

"Takva (takva) *dindar huşu, hürmet ve Allah korkusu olanlar*, kalplerine şeytandan bir tehlike (olumsuz kötü bir düşünce) geldiğinde, hemen Allah'ı zikrederler ve gözleri hemen açılır [çünkü baştan sona irilirler ve kalplerinde buldukları olumsuzluğun şeytandan olduğunu ve ondan hemen kurtulmaları gerektiğini bilirler]." (Kur'an, Bölüm 7, Ayet 121)

Bu ayette Allah korkusu olan kişi için özel bir ayrım yapılmıştır. Şeytan'ın örneği aç bir köpeğinki gibidir. Ekmeğiniz veya etiniz yoksa onu kendinizden uzaklaştırabilirsiniz ama elinizde et varsa ve köpek de açsa iterek gitmez, etin üzerine atlar. Şeytan, kendisine yiyecek olmayan kalpten gelen bir azarlamayı duyarak kaçar. Ancak yemeğinin bulunduğu kalplere mutlaka saldırır ve sadece dille azarlamak buna yetmez. Şehvetlerin egemen olduğu bir kalp, Allah'ı anma gerçeğinin içine girmesine izin vermez ve o kalp Şeytan için bir dinlenme yeri olur. O, şehvet duymaları nedeniyle alt benliklerinden ve içsel yıkıcı niteliklerden yoksun olan Allah korkusunun kapısını çalmaz, ancak onları gafil ve ihmalkar gördüklerinde çalar. Ancak bu tür kalpler Allah'ı anmaya döndüklerinde onlardan kaçar. İlahi zikir yoluyla kaçışının kanıtı, Şeytani imalar sırasında Tanrı'ya sığınmayı emreden Kur'an ayetleri ve Hadislerdir (peygamberlik gelenekleri). Mesela bir ayet var:

فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ

"Lanetli şeytandan Allah'a sığının." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 98)

Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Bir keresinde bir müminle bir yanında olan şeytanlar (şeytanın takipçileri) karşılaştı. Her ikisi de birbirlerinin iyiliğini sordu. şeytanı aşırı kiloluydu ve vücudunda aşırı yağ vardı, ancak müminin şeytanı zayıf, zayıf, endişeli ve evsizdi. Kâfirlerin şeytanı ona sordu: 'Neden kendini böyle bir duruma getirdin? Neden bu kadar zayıf ve zayıfsın?' O da şöyle cevap verdi: 'Ben, yemek yerken Allah'ın adıyla başlayan bir kimseyle birlikteyim. [Bunun sonucunda] aç kalıyorum. İnsan su içtiğinde Tanrı'nın adıyla başlar ve ben susuzluktan korkuyorum. Kişi kıyafet giydiğinde Tanrı'nın adını alır, bu yüzden bedenim açıkta kalır. Bir kişi saçına [saç] yağı sürdüğünde [birçok kültürde olduğu gibi saç köklerini güçlendirmek için] Tanrı'nın adını alır, bu yüzden saçlarım kuru ve darmadağınık kalır'. şeytanı ona pişmanlığını dile getirdi ve şöyle dedi: 'Arkadaşının yaptığı gibi bir şey yapmayan bir kimseye bana empoze ediliyorum. Kişinin yemesinde, içmesinde ve giyinmesinde ben kişinin eşit ortağıyım'". Muhammed bin el-Vesay (Allah ona rahmet etsin - büyük bir Gnostik ve aziz) şeytandan korunmak için her gün şu duayı yapardı:

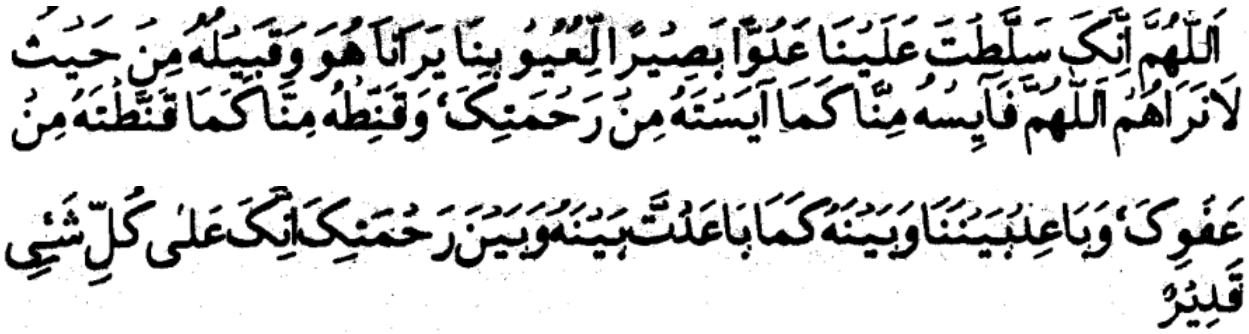

"Ey Tanrım! Hatalarımızı çok iyi bilen bir düşmanı üzerimize empoze ettiniz. O ve grubu bizi öyle bir izliyor ki biz onları göremeyiz. Ey Tanrım! Onları rahmetinden ümitsizliğe düşürdüğün gibi, onları da bizden ümitsizliğe düşür. Onu bağışlamandan umutsuz kıldığın gibi, onu da bizden o kadar umutsuz kıl. Onunla bizim aramızda, onlarla Merhametinle aranızda yarattığın kadar mesafe ve ayrılık yarat. Şüphesiz sen her şeye kadirsin."

Muhammed el-Vesay (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Bir keresinde *mescide* (mescit veya Allah'a ibadet ve tesbih yeri) giderken bana 'Beni tanıyor musun?' diye soran şeytanla karşılaştım. 'Hayır' dedim. Dedi ki: 'Ben *İblis*'im (şeytan veya şeytanların lideriyim)'. Ona yol boyunca benimle bu şekilde buluşmanın amacını sordum ve şöyle dedi: 'Benim arzum, bu duayı başkasına öğretmemendir. Sana asla direnmeyeceğim'. Ben de şöyle cevap verdim: 'Allah'a yemin ederim ki biri bu duayı öğrenmek isterse, öğrenmesine engel olmayacağım. Git ve gönlün ne isterse onu yap'". Abdurrahman ibn Ebi Leyla (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Şeytan, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) önünde namaz kılarken elinde ateş

kıvılcımıyla gelirdi. Yakarışlardan ve Allah'a sığınmaktan uzaklaşmadı. Bir keresinde baş melek Cebrail (*Cebrail* [Allah'ın selamı onun üzerine olsun]) geldi ve ona şu duayı okumasını söyledi:

"İyi ya da kötü hiç kimsenin, yeryüzüne girenden, oradan çıkan, göğe yükselenden ve gökten inenden, gündüzün ve gecenin imtihan ve sıkıntılarından geçemeyeceği sözleriyle Allah'a sığınırım. Gecenin ve gündüzün iniş çıkışlarından ve sıkıntılarından, hayır yüklü olarak gelen [gece ve gündüzün] olup bitişlerinden münasebet, ey Rahman!" (Bu gelenek İbn Ebi ed-Dunya tarafından "*Makâid eş-Şeytan"*, İmam Malik tarafından [*Hadis* koleksiyonu] *Muvatta'da* [peygamberlik arkadaşı] Yahya ibn Sa'eed'in otoritesi üzerine ve İbn Abdul Barr tarafından [peygamberlik arkadaşı] İbn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun) yetkisi üzerine

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bu sözleri okuyunca şeytanın alevi söndürüldü ve yüzüstü yere düştü. Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin - büyük bir Gnostik ve aziz), Başmelek Cebrail'in peygambere geldiğini ve ona şöyle dediğini söyledi: "Bir *cin* seni aldatmak istiyor, bu yüzden yatağa gittiğinde Arş'ın ayetini oku (*Ayet-i Kürsi* [Kur'an, Bölüm 2, Ayet 255])".

Bir peygamberlik geleneğine göre:

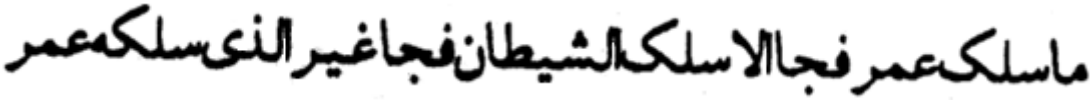

"Ömer'in gittiği her yolda, şeytan o yoldan kaçar ve başka bir yola gider".

Bunun sebebi de bu seçkin kişilerin kalplerinin şeytan için herhangi bir gıdadan yoksun olması, yani kalplerinden şehvetlerin geçmemesiydi. Eğer bir kişi, Ömer'den (Allah ondan razı olsun) uzaklaşırken sadece Allah'ın zikriyle şeytanın birinden uzaklaşmasını istiyorsa, bu imkansızdır. Bu beklentiyi besleyen biri, ilaç alan ancak [ilaç almaya ters etki yapan zararlı şeylerden] önlem almaktan kaçınan kişi gibidir. Midenin zararlı ve sağlıksız yiyeceklerle dolu olduğu bu durumda ilaçlar nasıl fayda sağlayabilir? İlaç faydalı hale getirmek için vücudun farklı bölgelerine aktarılsa bile, bu tür yiyeceklerin

[zararlı etkilerinden] kurtulmak için zaman yoktur. İlahi zikre tıp gibidir ve *Takva* (kişiyi ister içsel ister dışsal olsun, yanlış ve kötü konulara girmekten alıkoyan dindar huşu, saygı ve Allah korkusu) önlemedir. Bu önlemenin sonucu, kalbin alt benlikten gelen arzu ve şehvetlerden yoksun olması gerektiğidir. Dolayısıyla Allah'tan başka hiçbir şeyden yoksun kalpte İlahi zikr gerçekleştiği zaman, şeytan da tıpkı ilacın aç karnına girmesi gibi, ondan da hastalık ve hastalık kaçar. Tanrı diyor ki:

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلْبٌ

"Bunda [sağaklı] bir kalbe sahip olan için büyük bir ibret vardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 50, Ayet 37)

Tanrı başka bir yerde şöyle diyor:

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُۥ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُۥ يُضِلُّهُۥ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ

"Kim (yani şeytan) hakkında Allah'a yazılmıştır ki, kim onunla ilişkisini sürdürürse, o (şeytan) kimseyi saptıracak ve kimseye cehennem azabı yolunu gösterecektir." (Kur'an, Bölüm 22, Ayet 4)

Şeytan'a [yanlış, olumsuz ve kötü] eylemlerinde yardım eden bir kişi, Tanrı'yı diliyle hatırlasa [ve dış görünüşünde iyi ahlaklı ve dindar bir kişi gibi görünse bile] onun dostu ve müttefiki olarak adlandırılacaktır.

İlahi Zikre Dille Yetmez: Bir Hadisin *(peygamberlik rivayeti), İlahi zikirin* şeytanı kişiden uzaklaştırdığını söylediğini ve herhangi bir kısıtlama ve koşuldan bahsetmediğini ve tüm bu özel ayrıntıların skolastik ilahiyatçılar tarafından uydurulduğunu ve peygamberlik rivayetinin bu [özel] bilgiyi aktarmadığını *söylerseniz*, İlahi zikrin yalnızca dil yoluyla etkili olmadığı yönündeki itirazın cevabı, size dışsal bir argüman sunmak yerine sizi kendi benliğinize bakmaya davet etmemdir. Size iletilen haber ve bilgiler, şahitlik etmekle aynı seviyede değildir ve iddiamın geçerli olup olmadığını göreceksiniz. Herkes bilir ki, İlahi zikir ve ibadetin amacı namaz (*Namaz* veya zorunlu günlük dualar ve ayrıca Allah'a isteğe bağlı nafile dualar). Dua ederken kalbinizin durumuna bir göz atın. Şeytan kalbinizi sayısız yere götürür - yollar, sokaklar, pazar yerleri, eğlence merkezleri vb. ve düşüncelerinizi çeşitli şeyler arasında hareket ettirir ve ona sayısız şeyi o kadar hatırlatır ki, size tamamen unuttuğunuz şeyleri bile hatırlatır [hepsi dualar sırasında, tek odak noktanız olarak yalnızca Tanrı'ya odaklanmanız gerektiğinde,

ondan gerçekten manevi faydalar elde edebilmek, bunların en önemlisi Tanrı ile derin bir içsel bağlantının telkin edilmesi ve bunun sonucunda İlahi Olan'ın Gnosis'idir].

Şeytan muhakkak ki namaz hâlinde kalbinize saldırır. [Sırasında ne olur] Diğer İlahi anma ve ibadet eylemleri, [kişinin dua sırasında karşılaştığı yukarıda bahsedilen durumdan] çıkarılabilir. Dua, kalplerin övülmeye değer niteliklerini ve kusurlarını ortaya koyan kalplerin ölçütüdür. Dünya şehvetlerinin merkezi haline gelen kalplerin duaları kabul edilmez. Bu tür dualar Şeytan'ı uzaklaştırmaz, aksine [Şeytan'dan] gelen ima ve iknaların artma olasılığını kolaylaştırır, tıpkı önlem alınmayan ilaçların yarardan çok zarar vermesi gibi. Şeytandan kurtulmak istiyorsanız, önce *Takva*'nın (kişiyi içsel veya dışsal yanlış ve kötü işlerle uğraşmaktan alıkoyan dindar huşu, saygı ve Allah korkusu) önlenmesini benimseyin, sonra da İlahi zikir ilacını kullanın. Şeytan, Ömer'den korktuğu gibi sizden de korkacaktır. Vehab bin Münebbih (Allah ona rahmet etsin - bir evliya ve Gnostik) şöyle dedi: "Allah'tan korkun ve şeytana dışarıdan kötü demeyin, oysa siz ona itaat etme konusunda içeriden onun arkadaşısınız." Bir evliya şöyle dedi: "İnsanların, Allah'ın kendilerine olan nimetlerini bilmelerine rağmen velinimetlerine itaatsizlik etmeleri ve isyanını bilmelerine rağmen lanetlilere itaat etmeleri şaşırtıcıdır." Nasıl ki siz bir duada bulunuyorsunuz ve Allah "Beni çağırın, çağrınıza icabet edeceğim" dediği halde bu dua kabul edilmiyorsa, aynı şekilde şeytan da sizin Allah'ı zikretmenize rağmen sizden geri çevrilmez. Çünkü orada [İlahi olarak kabul edilmek için] dua koşulları yoktu ve burada Tanrısal hatırlamanın koşulları yok. Birisi İbrahim bin Adham'a (Allah ona rahmet etsin - büyük bir aziz ve Gnostik) aynı soruyu sordu: "Allah [Kuran'da kabul edilmelerini] vaat ettiği halde dualarımız neden [İlahi olarak] kabul edilmiyor?" O da şöyle cevap verdi: "Çünkü kalpleriniz öldü". "Yüreğimizin ölümüne ne sebep oldu?" diye sordular. O cevap verdi: "Sekiz özelliğin kalbin ölümüne neden oldu: Birincisi, Tanrı'nın üzerinizdeki haklarını öğrendiniz, ancak O'nun haklarını yerine getirmediniz; ikincisi, Kuran'ı okuyorsunuz ama onun [hem iç hem de dış kabul edilebilir ve kabul edilemez davranış ve eylemlerin] sınırlarına göre hareket etmiyorsunuz; üçüncüsü, Allah'ın Resulü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) sevdiğinizi iddia ediyorsunuz ama onun [doğruluk ve Allah'a bağlılık] yolunu izlemiyorsunuz; dördüncüsü, ölümden korktuğunuzu ama ona hazırlanmadığınızı söylüyorsunuz; beşinci olarak, Tanrı şöyle der:

إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

'Şüphesiz şeytan senin [gerçek] düşmanındır, o halde onu düşmanın edin'. (Kur'an, Bölüm 35, Ayet 6)

Fakat sen günah işleyerek (İlahi sınırlara karşı gelmek) ona dostluk elini uzattın; altıncı olarak, cehennem korkunuzu ifade edersiniz, ancak cehenneme girişinizi kesinleştiren eylemleri gerçekleştirirsiniz; yedinci olarak, cenneti arzuluyorsunuz ama sizi oraya götürecek [iyi, doğru] eylemlerde bulunmuyorsunuz; Sekizincisi, yataklarınızdan kalktığınızda, kendi hatalarınızı arkanıza koyarsınız ve başkalarıyla birlikte hata bulmaya dahil olursunuz. Tüm bu özellikler İlahi hoşnutsuzluğun nedenidir. Onların huzurunda dualarınızın kabul edileceğini beklemek boşunadır".

Vüheyb ibn el-Ward (Allah ona rahmet etsin - bir Gnostik ve evliya) şöyle dedi: "Şeytan'ın bir zamanlar Hz. Yahya'nın (Yuhanna olarak da bilinir) huzuruna çıktığını ve 'Sana bir öğüt vermek istiyorum' dediğini öğrendik. Dedi ki: 'Senin tavsiyene ihtiyacım yok. Ancak, bana insanlar hakkında bir şeyler söyleyin (yani, ne tür insanlarla uğraşıyorsunuz)?' Dedi ki: 'Üç tür insan vardır. Bir tür insan öyle ki bize karşı çok sert davranıyorlar. Onlara gidip onları günahkâr bir duruma soktuğumuzda ve kontrolümüz altına aldığımızda, günah işledikten hemen sonra tövbe isterler ve bu şekilde tüm sıkı çalışmamızı mahvederler. Yine çok çalışıyoruz ve onlar aynı şeyi tekrarlıyorlar (yani yanlışlarından dolayı tövbe ediyorlar). Durumumuz o kadar tuhaf ki, ne onlardan umutsuzluğa kapılıyoruz ne de onlarla yolumuza devam edebiliyoruz. İkinci tip insanlar, onları istediğimiz gibi çevirebildiğimiz için bir çocuğun elindeki top gibidir. Bu insanlar bize sıkı çalışmamızın karşılığını tam olarak veriyorlar. Üçüncü tip insanlar da sizin gibidir – dindar huylu, masum ve günahlardan uzaktır. Bunların üstesinden gelemeyiz'".

Şeytan'ın İnsanların Önünde Fiziksel Olarak Görünmesi: Burada şu sorular ortaya çıkıyor: "Şeytan [bazı] insanların önünde fiziksel olarak görünürken diğerlerinin önünde görünmez ve göründüğünde bu onun gerçek görünüşü mü yoksa mecazi görünümü mü? Eğer gerçek görünüşü buysa, çeşitli görünümlerde ortaya çıkıyor ve iki yerde iki farklı görünümde nasıl görülüyor ki iki kişi onu iki farklı görünümde görüyor?" Bu bakımdan ifade etmek gerekir ki, şeytan ve melekler gerçek görünüşleri vardır, ancak herkes onların gerçek görünüşlerine şahit olamazlar, bunun yerine peygamberlik nuruyla görülebilirler. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Başmelek Cebrail'i gerçek formunda sadece iki kez gördü - bir keresinde kendisi ondan gerçek formunu göstermesini istedi ve o (Cebrail) bunu yapacağına söz verdi ve orijinal haliyle Hira Dağı'nda [Mekke'de] göründü ve batıdan doğuya tüm ufuk onun varlığıyla doldu; ikinci kez, Peygamber'in göğe yükseldiği gece Sidrat al-Muntaha*'da* (İslami inançlara göre hiçbir yaratılışın geçemeyeceği sınır olan yedinci göğün sonunu işaret eden bir Lote ağacı) orijinal haliyle göründü ve Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) onu gördü. Genel olarak Peygamber Efendimiz onu insan suretinde görmüştür. Cebrail sık sık Dahya Kalbi (Allah ondan razı olsun - yakışıklılığıyla tanınan bir Peygamber

arkadaşı) şeklinde gelir [*Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim* koleksiyonlarındaki *bir Peygamber rivayetine veya Hadislere* göre].

Kalbin (maneviyatın) çoğu insanı, gerçek formlarının örneği önlerinde belirecek şekilde *Mukaşfa'*ya (manevi açılma) sahiptir. Bu nedenle Şeytan uyanıklık halinde önlerine çıkar. Onu görüyor ve duyuyorlar. Bu gerçek form örneği, gerçek formun yerine geçer. Birçok salih insan bu durumla rüyalarında [uyanıklık halinin aksine] karşılaşır. Manevi perde açma (*Keşf)* kişisi, dış duyularını kullanması manevi perdelenmeye engel olmayan kişidir. Başka bir deyişle, başkaları tarafından rüyalar aracılığıyla bilinenler, onlar tarafından uyanıkken görülür. Ömer bin Abdülaziz (Allah ona rahmet etsin), bir adamın Allah'a dua ederek insan kalbinde şeytanın yaşadığı yeri kendisine gösterdiğini rivayet etti. Daha sonra bir rüyada insan vücudunu, içindekilerin dışarıdan görülebildiği şeffaf bir cam olarak gördü. Şeytan'ı sol omuzda, omuz eklemi ile kulak arasında oturan bir kurbağa şeklinde gördü. İnsanoğlunun kalbine soktuğu ince ve uzun bir gövdesi vardı ve bunu ima ediyordu. O kişi Tanrı'yı hatırladığında, Şeytan kamyonunu yürekten çıkarırdı. Bazen bu gözlem uyanıklık sırasında olur. Bu nedenle manevi örtünün bazı insanları Şeytan'ı leşin üzerinde yatan ve insanları ona davet eden bir köpek şeklinde görmüşlerdir. Karkas dünyaya bir örnektir. Bu tür tanıklık, orijinal şeklin yerine geçer. Kalbin iki yüzü olduğu daha önce de belirtilmişti. Bir taraf "*Alam al-Malakoot*" veya melek alemine bakar - bu taraf İlahi vahiyler (*Wahi*), İlahi ilham (*Ilham*) ve manevi işaretler ve imalar (*Isharaat*) için giriş noktasıdır. [Kalbin] ikinci tarafı "*Alem-i Zahir*"e veya görülenler âlemine bakar. Ancak her iki taraf da birbirine bağlı olduğu için melek alemine bakan tarafın etkisi görünen aleme bakan tarafta görülür.

Görünür alemdeki şeyler, algılanan biçimlerinde ve görünümlerinde görülür çünkü görünür alemin tamamı algılanabilir. Algılarda, kişinin kalbine dış duyularla gelen şeklin, onların gerçek [içsel] doğasına uygun olmayabileceği mümkündür. Dolayısıyla insan görünüşte güzel görünür ancak dış güzelliğinin iç güzelliğe uygun olması şart değildir. İnsan içten içe çirkin bir insan olabilir. Görünür alem, yalnızca gerçekliğin [gerçekliğin aksine] algılanmasıdır. Bununla birlikte, melek aleminin parlaklığı ve parlaklığı aracılığıyla düşüncede kendini gösteren biçim ve görünüm, [her zaman] onun gerçek içsel doğasına boyun eğer ve ona uygundur. Bu nedenle, içeride çirkin olan, dışarıda kötü görünecektir. Bu nedenle Şeytan köpek, kurbağa ve domuz şeklinde, melekler ise iyi formlarda görünür. Bu [güzel] biçim, [içsel] anlamdan kaynaklanmaktadır ve içsel olanın gerçek resmidir. Bu nedenle rüyada birini köpek veya maymun olarak görmek, kişinin içindeki kötülükten, keçi olarak görmekten ise iyi huylu olduğuna dair bir tartışma yaratır. Rüyaların yorumlanmasında durum böyledir. Bu konu kalbin sırları ile ilgilidir ve pratik maneviyat bilgisinde bundan bahsetmeye gerek yoktur. Bu konuyu burada

açmamızın yegâne sebebi, şeytanın ve meleklerin gönül insanlarına bazen uykuda bir örnek ve benzetme, bazen de gerçek gerçekleri olarak göründüklerine dair bu kesinliği geliştirmektir. Çoğu zaman, iç gerçekliğe benzeyen bir örnek veya benzer bir form görülür. Biçim bir örnek veya benzetme olsa da, gözle tanıklığı gerçektir, ancak onu sadece manevi örtüleri olan insanlar görebilirken, etrafındaki insanlar göremez. Tıpkı uyuyan kişinin bir rüyayı görebilmesi, etrafındaki [uyumayan] insanların görememesi gibi.

Kalbin İmaları, Batıl İnançları, Tehlikeleri ve Niyetleri

Kalbin eylemleri, vücut organları tarafından harekete geçirilmeden önce birçok aşamadan geçer. Kalbe ilk gelen şeye "*Hatir*" veya düşünce denir. Örneğin kalp, [görmek] isterse arkasını dönerek görülebilen birinin düşüncesini kavrar. İkincisi, görme arzusu kışkırtılır, yani kişinin mizacındaki şehvet aktif hale gelir. Bu arzu ilk olarak [kişinin kalbinin veya mizacının] eğilimi denilen bir düşünceden doğar ve ilk düşünceye "alt benliğin rivayeti" (*Hadis-i Nefs*) denir. Üçüncüsü, kalbin bu eğilime izin vermesi, örneğin kalbin o kişiyi görme emri. Bazen kalbin eğimi vardır ama utanç ve korku gibi bazı engeller kalbin görmesine izin vermez. Bu engeller tereddütle ortadan kalkar ve akıl karar verir. Bu eyleme inanç denir. Dördüncüsü, kişi hangisinin kararlılık veya niyet olarak adlandırıldığını görmek için kesin bir kararlılığa sahiptir. Bu niyetin temeli bazen zayıftır ama kalp tamamen ilk düşünceye odaklandığında bu kararlılık sağlamlaşır, niyet güçlü ve kararlılık sarsılmaz hale gelir. Bazen niyetin sağlamlığına rağmen pişmanlık nedeniyle eylemde bulunamaz, bazen gaflet nedeniyle eyleme odaklanmaz, bazen de arzusuna rağmen bir niyetin pratikte gerçekleşmesini engelleyen bir engel ortaya çıkar.

Bir Eylemde Bulunmadan Önce Kalbin Dört Hali: Sonuç olarak, bir eylemde bulunmadan önce kalbin dört hali vardır: alt benliğin rivayeti (*Hadis-i Nefs),* kalbin eğilimi, inanç ve kararlılık. [İlk] düşünce veya "alt benlikten gelen anlatım" söz konusu olduğunda, bir insanın kontrolü dışında olduğu için bunun sorumluluğu yoktur. Aynı durum kalbin eğimi için de geçerlidir, çünkü bu durum da kişinin kontrolünde değildir. Bu iki durum, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmetimin gönül meselelerinin bağışlandığını söylemesiyle kastedilmektedir. "Alt benlikten anlatım", kişinin kalbe göre hareket etmeye niyeti olmayan düşünceleri ifade eder. Niyet ve kararlılık, "alt benlikten anlatım" ile kastedilen şey değildir.

Kalbin üçüncü durumuna "inanç" denir, yani kalp belirli bir eylemi gerçekleştirmenin kabul edilebilir olduğuna dair bir belirleme yapar. Bu inanç bilinçli (isteyerek

benimsenmiş) veya bilinçaltı (kişinin kendi arzusu olmadan bilinçaltına girilmiş) olabilir. Bilinçli olan için [İlahi] hesaplaşma ve hesap verebilirlik vardır, ancak bilinçaltı için değil. Kalbin dördüncü koşulu, hesap verebilirliğe ve hesaba tabi bir eylemi gerçekleştirme niyeti ve kararlılığıdır. Herhangi bir nedenle kişi eylemi gerçekleştiremezse, eylemden vazgeçmenin utançtan mı yoksa Tanrı korkusundan mı kaynaklandığı görülecektir. Eğer utanç ya da Tanrı korkusu kişinin niyet ettiği eylemi gerçekleştirmesini engellediyse, o zaman kişi için doğru bir eylem yazılacaktır çünkü bir günah işlemeye karar vermek günahtır ve günahkâr bir niyeti gerçekleştirmekten vazgeçmek ve kişinin alt benliğinden gelen arzulara karşı mücadele etmek doğru bir eylemdir [İlahi kabule layık]. Eğer kişi bir günah işlemeye niyetlenmişse, alt benliğinin ısrarıyla bastırılmışsa, o zaman bu Tanrı'dan kaçınmayı ve gafleti temsil etmez, [bunun yerine] kişinin alt benliğine karşı mücadele ederek günah niyetinden dönmesi kesinlikle harika bir şeydir. Eğer bir kişi şeytanı takip ederek günah işlemeye niyet ettiyse, [içsel] eğilimine karşı çıkarak günahtan kaçınması [böylece yanlışa ve kötülüğe karşı içsel bir manevi mücadele yürütmesi] kişiyi iyi bir salih ameli hak eder hale getirir. Bununla birlikte, eğer kişi bir engel nedeniyle [kötülük yapma] niyetini [alt benliğinden vazgeçmeden ve yine de kötülük yapmayı arzulamadan] gerçekleştiremezse, o zaman kişi için bir kötü eylem yazılacaktır çünkü kalbin niyeti kişinin kontrolündedir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bu konuda tartıştığı rivayet şöyledir:

قالت الملائكة عليهم السلام، رب ذاك عبدك يريد ان يعمل سيئة و هو ابصر به
فقال: ارقبوه فان هو عملها فاكتبوها له بمثلها و ان تركها فاكتبوها له حسنة و انما
تركها من جرائي

"Melekler Tanrı'ya şunu söylerler: 'Ey Tanrım! Bu kulun günah işlemek istiyor. [Tanrı kişinin durumunu herkesten daha iyi bilmesine rağmen,] Şöyle diyor: 'Birine göz kulak olun. Eğer kişi niyetini yerine getirirse, o zaman [amel hesabına] eylemine eşdeğer bir kötü iş yaz. Eğer bir kimse [kötü] niyetiyle eylemde bulunmaktan kaçınırsa, o zaman benim yüzümden bu günahı bıraktığı için hesabına bir iyilik yaz'". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih-i Müslim* [peygamber arkadaşı] Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Başka bir peygamberlik rivayeti şöyle der:

انما يحشر الناس على نياتهم

"İnsanlar [kıyamet gününde] niyetleri üzerine diriltilirler." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih-i Müslim* Ümmü Salma ve Ayşe'nin yetkisi üzerine [Allah onlardan razı olsun])

Bu gelenek, eğer bir kişi bir şeyi yapmaya niyet ederse ve onu uygulamadan önce ölürse, o zaman o niyetle ölmüş olacağını ve o günahı işlememiş olsa bile bu niyetle

diriltileceğini göstermektedir. Bu husus Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şu rivayetinde açıkça ortaya konmuştur:

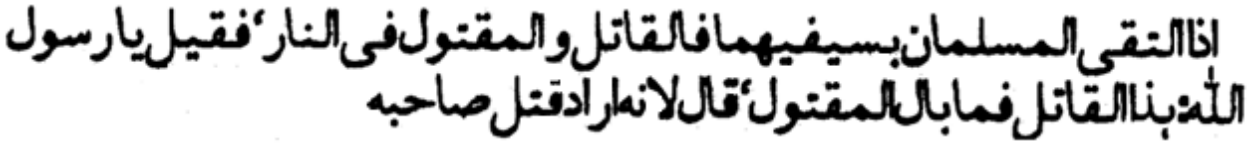

"'İki Müslüman [birbirlerini öldürmek için savaşırken] kılıçlarını uzatarak karşı karşıya geldiklerinde, hem katil hem de öldürülen cehenneme gidecek'. Peygamber'e soruldu: 'Ey Allah'ın Peygamberi! Katilin cehenneme gitmesi mantıklı ama öldürülen (kurban) neden cehenneme gidecek?' 'Çünkü diğerini de öldürmeye niyetliydi' diye cevap verdi". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'in [Peygamber sahabesi] Ebu Bekra'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle *hadis* derlemeleri

Bu açıklamadan sonra Tanrı'nın yüreğin niyetlerini hesaba katmadığı varsayılamaz. Bu bağlamda, hatırlanması gereken ilke, her kasıtlı niyet ve kararlılığın hesaba tabi olduğudur. Bu açıklama aynı zamanda insan kontrolü ve kapasitesi dışındaki konularda hesaplaşma ve hesap verebilirliğin olmadığını da kanıtlamaktadır. Bazı insanlar kalbin çeşitli eylemleri arasında bir ayrım yapmazlar ve kalbe gelen her şeyi "alt benlikten gelen anlatım" veya "düşünce" olarak adlandırırlar. Onların bu görüşü geçerli değildir. Kibir, kendini beğenmişlik (veya kendini yüceltme), gösteriş, kıskançlık vb. [bireysel ve kolektif refah için son derece zararlı] kalbin eylemleri iken, [Kur'an'dan] ayetler ve peygamberlik rivayetleri bunların hesabının ve hesabının olduğunu ispat ederken, kalbin [çeşitli] eylemleri neden hesaba katılmaz? İşin aslı, bir kulun [yani bir insanın] sıfatı dahilinde olan tüm eylemlerin hesaba ve hesaba tabi tutulacağıdır. Bu nedenle, eğer bir bakış *Mehrî* olmayan (İlahi kanuna göre evlenme ihtimali olan) bir kadına istemeden düşerse, bunun hesabı yoktur, ancak ikinci bakış kasıtlı ve isteyerek atılacaksa, o zaman [İlahi] hesaba tabi olacaktır. Kalbin düşüncelerinin durumu böyledir. Aksine, bu hesaplaşma önce kalple ilgili olmalıdır, çünkü kalp gerçek şeydir [yani kalp insanın temeli ve gerçekliğidir].

İma Türleri: Birkaç çeşit ima vardır:

Birinci Tür – Gerçeğe ve Hakka Davet: Bir tür [ima], Şeytan'ın gerçeği şüpheli kılmak için onu [kalplere] aşılamasıdır. Örneğin, birine şöyle diyecektir: "Kişi dünyevi zevkleri bırakmamalıdır çünkü hayat uzundur ve istekleri uzun süre dizginlemek çok sabır gerektiren meşakkatli bir iştir". Bu noktada, eğer kul Allah'ın muazzam haklarını, yüce mükâfatlarını ve acı cezalarını göz önünde bulundurur ve hayatın uzun olabileceğini, ancak ahiretle karşılaştırıldığında, gerçekten önemsizdir ve tüm dünyevi zevkler, görünüşte onlara sabretmek zor olsa da, cehennem ateşine kıyasla geçici ve geçicidir. Hiç de zor değil. İkisinden biri esastır: Eğer kişi dünya zevklerine sabretmenin zorluğuna tahammül ederse, o zaman cehennemin zorluğuna tahammül etmek zorunda kalmaz ve eğer dünya üzerinde sabır göstermezse, o zaman ahiretin zorluğuna katlanmak gerekir. Bununla birlikte, Tanrı'nın vaatlerinin anılması ve hatırlatılması,

uyarıları ve iman ve kesinliğin yeniden canlandırılması, Şeytan'ı kaçmaya zorlar çünkü cehennem ateşinin günahlara sabretmekten daha kolay olduğunu veya günah işlemenin cehenneme götürmediğini söyleyemez. Mümin kul, bu tür iddialarda bulunsa bile, Allah'ın kitabına (ilahi emirlere ve aklın nuruna) olan inancından dolayı [şeytandan] bu tür vaatlere güvenmeyecektir. Aynı şekilde, hiç kimsenin sizden daha fazla Tanrı Gnosis'ine sahip olmadığı, tapınmanızın benzerine benzer bir örnek olmadığı ve Tanrı'nın önünde yüksek bir statüye sahip olduğunuz konusunda kendini beğenmişliği ima ederse. Bu noktada hizmetçi, Gnosis'in, ibadetin, [Tanrı'nın önünde] yüksek manevi statünün, hareket eden tüm organların ve kişinin Gnosis'i edindiği tüm eylemlerin, hepsinin Tanrı'nın yarattıkları olduğunu ve O'nun zenginliğe bahşedildiğini ve kişinin bunlarda kişisel mükemmelliği olmadığını düşünmelidir. Bu düşünceden sonra kendini beğenmişliğe, kendini beğenmişliğe, kendini övmeye ve kibirlenmeye yer kalmaz ve Şeytan, bunların Tanrı'nın yarattıkları olmadığını söyleyemediği için küçük düşürücü bir yenilgiye uğrar. Bunu iddia etse bile, bir hizmetçinin Gnosis'i ve inancı insanın buna inanmasına asla izin vermez. Bu tür imalar, İlahi zikir yoluyla iman ve Gnosis ışığına sahip olanların ve Tanrı'yı bilenlerin (Gnostikler) kalplerinden tamamen silinir.

İkinci Tür – Tutkuları ve Şehvetleri Alevlendirmek: İkinci tür ima, Şeytan'ın şehvetleri kışkırttığıdır. Bu da iki tiptir. Birincisi, hizmetçinin şehvetin günah olduğunun kesin olarak farkında olmasıdır. İkincisi, kişinin bunu baskın bir varsayım yoluyla bilmesidir. Kesinlik durumunda şeytan şehveti kışkırtmaktan vazgeçmeyecek, ancak bu kışkırtmayı etkili kılamayacaktır. Kesin değilse ama bir varsayımsa, Şeytan'ın kışkırtması etkili olabilir. Bu durumda onu ortadan kaldırmak için manevi mücadeleye ihtiyaç duyulacaktır. Bu tür imalar İlahi anma zamanında tam olarak sona ermez, ancak hakim de olamaz.

Üçüncü Tür – Düşünceleri Geçmek: Üçüncü tür ima, sadece düşüncelerin aktarılması ve dualar sırasında meydana gelen gizli konuların hatırlanmasıdır. Dolayısıyla kişi İlahi zikir (*zikir*) ile meşgul olduğunda, bu geçici düşünceler kısa bir süreliğine sona erer, sonra geri gelir ve sonra tekrar sona erer. Bazen gelip geçen düşüncelerin ortaya çıkışı aralıksız ve süreklidir, öyle ki düşünceler ve İlahi hatırlama aynı zincirin iki halkasıymış gibi görünür. Bu öyle bir boyuta ulaşır ki, bazen [Kuran'ın] okunuşunun anlamlarıyla aynı anda gelip geçici düşünceler gelir, sanki kalbin her ikisi için de iki ayrı alanı varmış ve her ikisi de aynı anda bir arada var olabilirmiş gibi. Bu tür imaları tamamen kesmek zordur ama imkansız da değildir çünkü Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

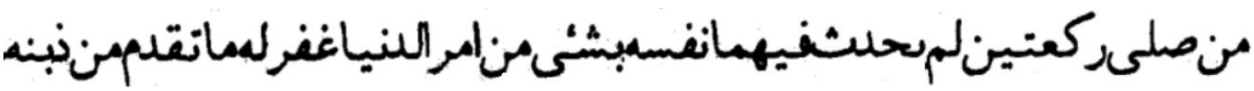

"Kim iki rekât namaz kılarsa, alt nefsi (*nefsi*) dünyevi meseleler hakkında konuşmazsa, önceki tüm günahları bağışlanır."

Eğer kalpte herhangi bir ima olmaması mümkün olmasaydı, Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bundan bahsetmezdi. Her kalp için durum böyle değildir [herhangi bir imadan arınmış olmak] ama ancak Tanrı sevgisinin ona başka hiçbir düşüncenin gelmeyeceği ölçüde hakim olduğu bir kalp ile hayal edilebilir. Tıpkı gerçek bir aşığın kalbinde sevgilinin düşüncesinden başka bir düşünce olmadığı gibi, aynı şekilde eğer bir kişi bir düşman için endişelenirse, o zaman kişi kendi düşüncesine ve [düşmanın] birine zarar verdiği düşüncesine o kadar dalmıştır ki, namaz sırasında bile kaybolmaz, kişi dua ettiği ve her dua döngüsünde ne okuduğunu hatırlamaz. Bu [bu tür düşüncelere dalma ve kendini kaptırma] o kadar büyüktür ki, gözleri açık ve yoldan geçene baktığı halde birinin geçtiğini bile fark etmez. Dünyevi meselelere dalmak öyle olabilir ki, cehennem korkusu ve Cennet arzusu böyle bir meşguliyeti teşvik eder [o zaman İlahi sevginin ne kadar sürükleyici olabileceğini hayal edebiliriz]. Ancak iman zayıflığı nedeniyle bu durum yaygın değildir.

[Bu tartışmanın] sonucu, Şeytan'dan birkaç dakikalığına kurtulmanın mümkün olduğu, ancak tüm yaşam boyunca mümkün olmadığıdır. Eğer birisi güvende olup Şeytan'ın imalarından ve kışkırtmalarından korunabilseydi, bu Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) asil şahsiyeti olurdu, ancak gelenek, namaz kılarken, bakışları elbiselerindeki bazı desen ve desenlere takılınca, namaz kıldıktan sonra o kıyafetleri atar ve şöyle der:

شغلنی عن الصلاة اذهبوا به الی ابی جهم

"Bu [elbise] beni namazdan alıkoydu, bu yüzden onu Ebu Cehm'e (elbiseyi hediye eden peygamber arkadaşı) geri götürün".

Benzer bir olay altın bir yüzükte de yaşandı ve Peygamber (s.a.v.)'in onu atmasıyla sonuçlandı (*Abdullah ibn Abbas'ın [Allah ondan razı olsun]* rivayet ettiği *Nasa'i hadis*). Elbise ve altın yüzük üzerindeki desen desenleri nedeniyle [namaz sırasında Peygamber (s.a.v.)'in tam olarak Allah'a odaklanmasını engelleyen] bölünmüş dikkat ve odaklanma, şeytanın bir ima eylemiydi. Altın yüzükle ilgili olayın, İlahi altının erkeklere yasaklanmasından önce meydana geldiğini hatırlatmak gerekir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) altın yüzüğü o dönemde [daha sonra yasaklanmadan önce] izin verildiği için taktı. Dünyevi mallar ve mallarla ilgili imalar ve imalar doğurduğu için çıkardı ve imalar ancak onları kendimizden uzaklaştırarak ortadan kaldırılabilir.

Kişi ihtiyaç duyulandan daha fazla mala sahip olduğu sürece, bu ekstra mülk sadece bir *Dirhem* veya *Dinar* (sırasıyla eski altın ve gümüş para birimleri) olsa bile, Şeytan kesinlikle kişiyi imaya dahil edecektir. Bu durumda ima şekli, Şeytan'ın kişiyi kendi koruması konusunda endişelendireceği ve endişelendireceği ve başkaları onun varlığını öğrenmesin diye nereye harcayacağı ve nasıl saklayacağı konusunda tavsiyede bulunacağı veya insanların üstünlüğünü kabul edeceği şekilde ifşa edeceği şeklinde olacaktır. Bu ve buna benzer imalar insanı endişelendirecektir. Maddi zenginlik leşini açgözlülüğün pençeleriyle kavradıktan sonra şeytandan kurtulmayı arzulayan kişi, bala

düşüp de sineklerin bala oturmamasını bekleyen kişi gibidir. Bu sadece bir kapı değil, imaların ağırlığıyla yüklü şeytanın ordularının sürekli ve durmadan girip çıktıkları sayısız kapıdır. Bilge bir kişi (bilge), şeytanın günah yoluyla kişiye geldiğini söylemiştir. Eğer bu yol kapalıysa, nasihat yolunu benimser ve kişiyi İlahi hidayetten (Bid'a) saptıran işlere dahil eder. Eğer bu yol kapalıysa, şeytan insanı [kendi kendine empoze ettiği] zorluklar, daralmalar ve aşırılıklar yoluna götürür, öyle ki kişi haram olmayan şeyleri bile *haram* kılar. Eğer kişi bu yolu da kapatırsa, şeytan abdest (*abdest*, yani resmi namazların manevi durumuna girmek için gerekli olan bedensel arınma) ve namazlar hakkında şüphe ve şüphelere sürükler. Bir kimse o yolu bile kapatırsa, şeytan salih amelleri kolaylaştırır. İnsanlar, birini dindar, sabırlı, masum ve ahlaki doğruluk sahibi olarak düşünmeye başladıklarında, şeytan kişiyi kendini beğenmişliğe, kendini övmeye, kendini yüceltmeye ve kibire (*Ucub*) bulaştırır ve bununla kişiyi yok eder. Burada Şeytan sahip olduğu her şeyi gücü ve kudretiyle harcar, çünkü bu onun kaçırmak istemediği son fırsatıdır çünkü kaçırırsa avının [av] ağına hapsolmayacağını ve bunun yerine doğrudan Cennete gideceğini bilir.

Kalpteki Hızlı Değişimler ve Bu Açıdan Kalp Tipleri

Daha önce de belirtildiği gibi, kalp farklı zıt niteliklerle çevrilidir. Her taraftan ok yağmurunun atıldığı bir hedef gibidir. Eğer bir şeyin onun üzerinde etkisi varsa, o zaman başka bir şey gelir ve etkisini dağıtır. Şeytan onu alt benliğin arzularına doğru çeker. Angel onu ters yöne çekiyor. Bir Şeytan onu bir kötülüğe, diğeri ise başka bir kötülüğe doğru çeker. Aynı şekilde, bir melek onu bir iyiliğe çağırır, sonra başka bir melek onu diğerine çağırır. O kalp bazen iki melek arasında, bazen iki şeytan arasında, bazen de melek ile şeytan arasında mücadeleye girer. Herhangi bir huzur anı yoktur ve önceden meşgul olmadığı zamanlarda oldukça sessizdir. Aşağıdaki ayet de aynı kalp durumuna işaret ediyor:

وَنُقَلِّبُ أَفْـِٔدَتَهُمْ وَأَبْصَـٰرَهُمْ

"Ve biz onların kalplerini ve gözlerini çevireceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 110)

Çünkü Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), Allah'ın kalp harikalarında harika yarattığının farkındaydı ve bu et parçasının her zaman geçici, geçici ve sürekli değişen bir durumda olduğunun farkındaydı. Bu yüzden yemin ederdi:

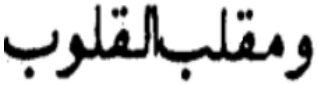

"Kalpleri Değiştiren'e (yani Tanrı'ya) yemin ederim". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* , Abdullah ibn Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır.

Şu duayı bol bol yapardı:

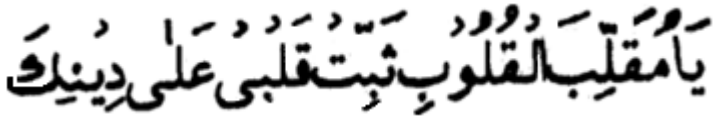

"Ey kalpleri değiştiren! Kalbimi senin yolunda sağlam tut".

İnsanlar ona şöyle sordular: "Ey Allah'ın Resulü! Senin de kalbinle ilgili endişelerin var mı?" Cevap verdi:

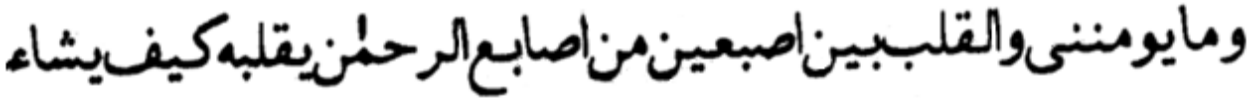

"Kalp, Rahman Olan'ın (Allah'ın) iki parmağı arasındayken, onu istediği gibi çevirebilecek olan ne için korkusuz olayım?"

Kalbin değişkenliği ve içindeki Tanrı'nın gizemleri, ancak onu her zaman gözetleyen ve sürekli tefekkür halinde olan insanlar tarafından algılanabilir.

Değiştirilebilirliği ve İstikrarı Açısından Üç Tür Kalp: İyiye ya da kötüye karşı kararlılığı veya ikisi arasında tereddütlü kalması açısından üç tür kalp vardır:

Takva'nın (Takva) Takva ve Saygısının Işığıyla Dolu Kalp: Bir kalp öyle bir kalptir ki, takva huşusunun, hürmetinin ve Allah korkusunun (*takva*) ışığıyla dolup taşar ve tüm alçak ve aşağılık içsel özelliklerden arınmıştır. Böyle bir kalp, gayb aleminin hazinelerinden ve melek aleminden ('*Alam al-Malakoot*) iyi düşünceler alır. Akıl, onların inceliklerini, inceliklerini, sırlarını ve faydalarını algılamak için onları düşünür. İçgörü ışığı (*Baseerah*) iyi bir şeyi iyi olarak ortaya çıkardığında, akıl onun önemine karar verir ve kalbi ona göre hareket etmeye ikna eder. Melek [İlahi ışığı kalbe getirmekle görevli] kalbin özünün arındığını ve temizlendiğini, aklın ışığının ve sağlam muhakemenin onu aydınlattığını, Tanrı korkusunun aydınlatıcı ışık ışınlarının [olumsuz, aşağılık ve kendine ve başkalarına zarar veren her şeye karşı ahlaki bir kısıtlama görevi gördüğünü] her yere düştüğünü ve İlahi Gnosis'in lambasının yandığını gördüğünde, Hiç şüphe yok ki böyle bir kalp, meleklerin indikleri ve kaldıkları meskendir, o zaman melek gaybın ordularına yardım eder ve Tanrı'nın dediği gibi, doğruluk ve onu besleyen eylemler doğuştan gelen ikinci doğa haline gelene kadar birçok iyi salih amelde hareket etmede kişiye yardım eder:

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَٱتَّقَىٰ ٥ وَصَدَّقَ بِٱلْحُسْنَىٰ ٦

فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ ٧

"Öyleyse [Rabbinin Yüzünü dileyerek sadaka veren] ve Allah'a karşı takva ve huşu, saygı ve korku besleyen ve doğru şeyin (Allah'a giden yol) hakikatine iman eden kimseye kolaylık sağlayacağız." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 92, Ayet 5-7)

Öyle kalpler Kutsal Rabliğin sarayından bol miktarda aydınlanır ki, gizli şirk [gibi ince kötülükler] bile gözlerden gizli kalmaz, bu koyu siyah bir gecede sürünen koyu siyah bir karıncadan daha süptiktir [böylece aşağılık veya olumsuz olan her şeye karşı en ufak bir seviyeye duyarlılık, ona karşı öncü olarak hizmet ederek artar]. Şeytanın aldatmacası bu tür kalpler üzerinde etkili değildir. Sofistike konuşmalarıyla aldatmak ve dolandırmak için elinden gelenin en iyisini yapar, ancak [Allah'ın, yani salih bir insanın] kulu buna en ufak bir aldırış bile etmez. Böyle bir kalp, *içsel yıkıcı nitelikleri (*Muhlikat veya kişinin kalbini ve ruhunu yok eden ölümcül içsel nitelikler) ortadan kaldırdıktan sonra kurtarıcı ve hayırlı içsel niteliklerle (*Munjiyaat*) süslenir . Bu kurtarıcı içsel nitelikler arasında Allah'a şükran [istemeden de olsa herkese bahşettiği sayısız nimetleri için], sabır [kişiyi daha yüksek manevi farkındalık seviyelerine ittiği için tüm olumsuzluklara karşı], dindar huşu, Allah'a saygı ve korku (*Takva*), Allah'tan iyimserlik ve umut (*Rija*), manevi yoksulluk (*Faqr* veya her koşulda Allah'a muhtaçlık), materyalizmden uzak durma (*Zühd*), Allah sevgisi (*Mahabba*), İlahi hükme razı olma (*Rida*), Allah'a şevk ve düşkünlük ve O'nunla birlikte olma arzusu (*Şevk),* Allah'a tevekkül (*Tevekkül*), İlahi sevgiyi telkin etmek için hem maddi hem de manevi olarak yaratılmış ilahi harikalar ve gizemler üzerinde derin tefekkür (*Tefakkür*), İlahi ibadet, itaat ve gerçek yaşam amacına (İhtisaab) ulaşmak için manevi yolda çabalamada kendi eksiklikleri için kendini görevlendirmek. Allah'ın dikkati böyle bir kalp üzerindedir ve aşağıdaki ayette bahsedilen kalp budur:

أَلَا بِذِكْرِ ٱللَّهِ تَطْمَئِنُّ ٱلْقُلُوبُ

"Şüphesiz kalpler Allah'ı anmakla huzur [ve iç huzuru] bulur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 13, Ayet 28)

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ٢٧ ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ٢٨

"Ey sonsuz huzur ve sükunet içinde kalan huzur içindeki ruh! Rabbinize öyle bir hâlde dönün ki, siz O'ndan razı olun, O da sizden razı olsun." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 89, Ayetler 27-28)

Alt Benlikten Gelen Arzularla Dolup Taşan Kalp: İkinci tip kalp, birinci tipin tam tersidir. Başka bir deyişle, alt temel benlikten gelen arzularla doludur ve kınanacak

alışkanlıklarla [ve eğilimlerle] lekelenmiştir. Bu kalbin kapıları şeytana açık, meleklere kapalıdır. Bu tür bir kalpte kötülüğün başlangıcı, alt benlikten gelen arzuyu hayal etmekle gerçekleşir, ardından günah ve kötülüğe düşkünlük konusunda tereddüt gelir. Kalp, akıl olan hükümdara danışır. Akıl zaten alt benliğin kölesi olduğundan ve ona çok alışmış ve bağlı olduğundan, onun lehine karar verir ve [yanlış, aşağılık ve zararlı olduğu düşünülen madde için] gerekçelendirme için araçlar sağlar. Bu şekilde, alt temel benlik (*Nefs*), günaha yardımcı olan kalbi ele geçirir [ve onun tam kontrolünü ele geçirir]. Kişinin kalbi alt benliğinden gelen arzulara açılır ve açgözlülüğün karanlığı her yere yayılmaya başlar çünkü aklın ordusu çoktan direnme gücünü kaybetmiş ve tüm kontrolünü [doğası gereği yanlışa ve kötülüğe meyilli olan] alt temel benliğe teslim etmiştir. Kalbi [gösterişçi tüketim yoluyla] dışsal savurganlığa, aldatmaya ve sahtekarlığa, boş umutlara karıştıran ve tuzağa düşüren ve bunun gibi başka meseleleri ima eden Şeytan'ın egemenlik çemberi daha da genişler. Sonuç olarak, [Tanrı'ya ve tüm aşırılıklara karşı bir siper görevi gören ahlaki doğruluğa götüren İlahi rehberliğe] imanın egemenliği zayıflar ve [kişiyi doğruluğa götüren İlahi rehberliğin doğruluğundaki] aydınlatıcı kesinlik lambası söner. Yani İlahi vaatlere, cennet ve cehenneme ve ahirete olan iman ve kesinlik sona erer. Alt benlikten gelen arzular, kalbi her yönden kuşatan, iman ve kesinlik lambasını söndüren duman gibidir. Akıl, sanki bir kişinin gözü dumanla dolarmış ve görme yeteneğini kaybetmiş gibi bir duruma girer. [Maddi, manevi ve dünyevi çeşitli türlerde] şehvetlerin egemenliği, onun düşünme ve tefekkür etme kapasitesini ve içgörüsünü kalpten çıkarır ve (kalp) [hayattaki doğru yol hakkında] rehberlikten o kadar habersiz hale gelir ki, bir nasihat sahibi iyi bir şey hakkında öğüt vermek istese bile, o zaman kişi onu kavrayamaz bile. Aşağıdaki ayetler de aynı kalbe gönderme yapıyor:

أَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ أَفَأَنتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ﴿٤٣﴾

أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ ۚ إِنْ هُمْ إِلَّا كَٱلْأَنْعَٰمِ ۖ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٤٤﴾

"Ey Peygamber! Alt benliğinden gelen arzuları bir tanrı yaratan kişinin durumunu gördünüz mü [sanki böyle bir tanrıya itaat ediyormuş gibi]? Öyleyse böyle bir kişiye [kendine zarar vermekten kurtulmak için] göz kulak olabilir misin? Yoksa bu tür insanların çoğunun dinleyip anladığını mı düşünüyorsunuz? [Hayır, daha doğrusu] Tıpkı sığırlar gibidirler, [doğru] yoldan daha da sapmışlardır [çünkü neyin doğru neyin yanlış, faydalı ve zararlı, mutlu ve yıkıcı, zararlı ve sağlıklı olanı görme yeteneğinden bile yoksundurlar]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 25, Ayet 43-44)

لَقَدْ حَقَّ ٱلْقَوْلُ عَلَىٰٓ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"Çoğunun [gerçeğe] inanmayacakları kanıtlandı." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 36, Ayet 7)

سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

"[Ey Peygamber! Hiç fark etmez] Onları [yanlış eylemlerde bulunmanın sonuçları hakkında] uyarsanız da uyarmasanız da, [gerçeğe] inanmayacaklar." (Kur'an, Bölüm 2, Ayet 6)

Bazı kalpler her türlü şehvette aynı duruma sahiptir, bazıları belirli şehvetlere karışır ve bazıları hiçbir şehvetin yanına bile yaklaşmaz. Mesela bazı insanlar adi günahlardan uzak dururlar ama güzel bir yüz gördüklerinde kendilerine hakim olamazlar ve aklı geride bırakıp onunla ilgili yanlışlara bulaşırlar. Bazı insanlar güce, şöhrete ve mevkiye [daha yüksek bir sosyal statünün göstergesi] o kadar açtırlar ki, bir fırsat ortaya çıktığında çılgınca onun peşinden koşarlar. Bazı insanlar kendi hatalarını duyamazlar ve hakaretlerine tahammül edemezler. Birisi [aleyhine] tek bir kelime bile söylese, öfkeden öfkelenirler. Bazı insanlar Allah korkusuna (*takva*) ve temizliğe (*Tahara*) uymaya devam ederler, ancak iş parayla uğraşmaya gelince, Allah korkusunun ve İlahi yüceliğin tüm giysilerini parçalara ayırırlar ve bir köpeğin kemiğe atladığı gibi mal ve mülke düşerler. Tüm bu günahlar, *alt benlikten (*Nefs) gelen inatçı yanlış kafalı aptallığın (*Hawa) dumanıyla sarılmış kalpler tarafından işlenir*, içsel içgörünün parlaklığı azalır, utangaçlık [veya her türlü ahlaksızlık ve alçaklığa karşı ahlaki bir kısıtlama görevi gören alçakgönüllülük] ve inanç ortadan kalkar ve bu insanlar Şeytan'ın amaç ve hedefini tamamlamakla meşgul olurlar.

Şehvet ve İnanç Arasındaki Kalp: Üçüncü tip kalp, inatçı yanlış kafalı aptallıktan veya alt benlikten gelen ve onu kötülüğe davet eden arzulardan doğan düşüncelere sahiptir. Aynı zamanda imandan gelen düşünceler [ebedi gerçeklere] gelir ve onu iyiliğe ve doğruluğa davet eder. Alt benlik, tüm şehvetleriyle kötü düşüncelere meyillidir, şehvetleri kışkırtır ve zevk ve rahatlık arayışının mükemmelliğini anlatır. Akıl, doğruluk düşüncelerine yardımcı olur, şehvetleri eleştirir ve alt benliğe bunun [üzerinde düşünülen konunun] bir cehalet işi olduğunu ve hayvanların ve vahşi hayvanların eylemlerine benzediğini, çünkü sonuçlarını umursamadan kötülüğe düştüklerini söyler. Eğer benlik aklın tavsiyesine meyilliyse, şeytan alt benliğin peşinden koşmaktan vazgeçer ve aklın peşine düşer ve şehvetlere bağlı faktörleri bu şekilde güçlendirir. Şeytan akla şöyle der: "Neden sebepsiz yere kendini daraltıyorsun? Neden arzularınızı bir kenara bıraktınız? Çağdaşlarınız arasında insanın arzularına karşı çıkan, ihtiyaçlarından vazgeçen biri var mı? Onlar dünyevi zevklerden paylarını alıyorlar ve sizin payınıza düşende sadece daralma [ve iyi hayattan alıkoyma] var. Siz yoksun, talihsiz, sıkıntılarla kuşatılmışken onlar şanslı. Dünyanın dört bir yanındaki insanlar sizinle dalga geçiyor ve onlara yürümelerini söylediğim yolu takip eden ve büyük mevkilere [ve şöhrete] ulaşan diğerlerinden örnekler veriyor. Neden onların ayak izlerini takip etmiyorsun? Görmüyor musun ki, falanca âlim şöyle böyle şeyler yapıyorlar ve eğer bunlar kötü şeylerse, o zaman neden onlar (kutsal ve dindar insanlar) bunu yapsınlar?" [Bu güçlü, görünüşte mantıklı ve ikna edici iknaların bir sonucu olarak,] Alt benlik Şeytan'a yönelir. Tam da bu sırada melek alt benliğin yolunu kapatır ve ona şöyle der: "Şimdiki zamanın zevklerini elde etmek için tüm meselelerin nihai sonucundan ve

sonucundan habersiz kalan kişi yok olur. Sadece birkaç gün sürecek olan bu [geçici dünyevi] zevklere güvenerek cennetin ebedi nimetlerini ve sevinçlerini terk etmeye hazır mısınız? Sizce cehennem azabı, şehvetlerden sakınmaktan daha mı kolay? Halkı takip etmeyin ve şeytana aldanmayın. Başkalarının günahları, cezanızın acısını azaltamaz. Yoğun yaz ve sıcak hava dalgası zamanında rahat ve serin bir eve sahip olursanız, yine de [geçici dünyevi zevklerin tadını çıkarmakla meşgul] insanlarla birlikte olur muydunuz yoksa güneşten gelen ısının yoğunluğuyla bedenlerin erimediği ve sıcak hava üflemelerinin vücudu alevlendirmediği evi mi tercih edersiniz? Dünyadaki durumunuz (dünyevi varoluş) öyle ki, güneşin sıcaklığına dayanamazsınız. İçinde duramıyorsun [bile] o zaman seni cehennemden korkmaktan alıkoyan şeyin ne olduğu bilinmiyor? Cehennemin ısısı güneşin ısısından mı daha az?" Bu nasihatle benlik meleğe yönelir. Kısacası melek ile şeytan arasındaki çekişme ve mücadele devam ediyor ve bu mücadelede kişi hayatının dönüm noktalarını ele alıyor. Bazen şeytani nitelikler baskın gelir ve alt benlik tamamen Şeytan'a yönelir ve onun ortağı ve yardımcısı olur. Rahman Olan'ın (Tanrı) grubundan kaçınır ve tüm bu eylemler, kişinin önceden belirlenmiş kader tarafından mühürlenmiş bedensel organları aracılığıyla gerçekleştirilir ve [bu eylemler] kişiyi Tanrı'dan uzaklaştırır. Melek aleminden gelen [asil] nitelikler hakim olduğunda, o zaman benlik Şeytan'ın tuzaklarına düşmez ve onun aldatmacasını yok eder. Kişi ahiret işlerinde tembellik göstermez, bunun yerine Rahman (Allah) grubuna itaat eder ve bu tür eylemler, İlahi kabul ve onayı sağlayan vücut organları tarafından gerçekleştirilir. Bu aynı zamanda önceden belirlenmiş kadere uygun olarak da gerçekleşir. "Müminin kalbi Rahman Olan'ın (Allah'ın) iki parmağı arasındadır" şeklindeki [bahsi geçen] peygamberlik rivayeti, iki düşman arasında devam eden aynı çekişmeyi ima etmektedir. Bu tür kalpler [iki] gruptan herhangi birine kalıcı olarak meyilli değildir, bunun yerine devrim ve değişim eylemi bu tür kalplerde devam eder [çünkü bunlar iyi ve kötü güçler arasındaki çetin bir mücadelenin ve mücadelenin savaş alanlarıdır].

[İlahi emirlere] itaat ve aykırılık eylemlerinin tümü, fiziksel varoluş aleminde görünmeyenin hazinelerinden ortaya çıkar ve kalp, bunları gerçekleştirmenin bir aracı haline gelir, çünkü kalp, görünmeyen ve aşkın melek aleminin hazinelerinden gelen bir hazinedir. Yürekli insanlar bu görünümü [İlahi olarak emredilmiş] kaderi derinlemesine anlamak için kullanırlar. Cennet için yaratılanlara [İlahi] itaat araçları sağlanır ve cehenneme yaratılanlara itaatsizlik araçları sağlanır ve kötü dostlarla arkadaşlık sağlanır ve kalplerinde şeytani imalar yaratılır.

Şeytan, İlahi Merhamet ve Cömertlikten bahsederek insanları aşırı derecede aptal yerine koyar. Ayrıca onlara çok fazla yaşam kaldığını, bu yüzden günah işlemeye devam edin, sonra tövbe edin [daha sonra uzun bir yaşamın sonuna doğru]. Ayrıca onlara Tanrı'dan korkan insanların sıkıntısı olmadığını ve onların yoluna karşı çıkarsanız kötü bir şey olmayacağını söyler. Kur'an, onun [yanlış ve yanıltıcı] vaatlerinin doğru bir resmini çizmiştir:

يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ ۖ وَمَا يَعِدُهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ إِلَّا غُرُورًا

"Şeytan onlara vaatlerde bulunur ve onları açgözlü yapar ve Şeytan onlara sadece yalan vaatlerde bulunur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 120)

Bu, tövbe sözü vermesi ve bağışlanma umutları uyandırması ve bu tür bahaneler ve entrikalarla insanları helak etmesi anlamına gelir. İnsanlar Şeytan'ın aldatmacasından etkilenir ve onun iddialarını kabul ederler ve [sonuç olarak] Allah'ın buyurduğu gibi sonsuz kaderin direktifleriyle kalpleri daralır:

فَمَن يُرِدِ ٱللَّهُ أَن يَهْدِيَهُۥ يَشْرَحْ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ ۖ وَمَن يُرِدْ أَن يُضِلَّهُۥ

يَجْعَلْ صَدْرَهُۥ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِى ٱلسَّمَآءِ

"Böylece Allah kime hidayet etmek isterse, kişinin kalbini İlahi İrade'ye (İslam'a) teslim olmaya genişletir ve Allah'ın [İlahi hidayet ve ebedi hak yolundan] saptırmak istediği kişinin, göğe tırmanıyormuş gibi kalbini şiddetli bir şekilde daraltır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 125)

إِن يَنصُرْكُمُ ٱللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ ۖ وَإِن يَخْذُلْكُمْ فَمَن ذَا ٱلَّذِى يَنصُرُكُم مِّنۢ بَعْدِهِۦ ۗ

"Eğer Tanrı size yardım ederse, o zaman kimse size hükmedemez ve eğer O size yardım etmezse, ondan sonra size yardım edebilecek kim var? Ve inananlar yalnızca Tanrı'ya güvenmelidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 160)

Bu ayetlerden, hidayete erdirenin yalnızca Allah olduğu ve saptıranın da yalnızca O olduğu öğrenilmektedir (bu nedenle, kişinin ve kişinin eylemlerinden İlahi hoşnutsuzluğa yol açan her şeyden kaçınma gereğidir):

يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ وَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

"Tanrı dilediğini yapar ve dilediğine karar verir."

Hiç kimse O'nun emrinden kaçamaz, O'nun kararını da reddedemez. O, cenneti ve ona layıklık duyan insanları yarattı ve onları itaat yolunda yürüdürdü. Cehennemi ve ona layık olan insanları da yaratmış, onları itaatsizlik yoluna sokmuş, kullarına cennet ve cehennemi hak edenlerin âyetlerini bildirmiş ve şu duyuruyu yapmıştır:

إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ ﴿١٤﴾

"Takva ve salihler bereket ve teselli içinde olacaklar ve gerçekten aşağılık cehennemde olacak." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 82, Ayetler 13-14)

Allah yücedir, yücedir:

لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ

"Yaptıklarından dolayı sorgulanamaz, başkaları da yaptıklarından dolayı sorgulanabilir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 21, Ayet 23)

Kalbin harikaları hakkındaki bu kısa açıklama yeterli olacaktır ve bu konuda bundan daha fazlasını söylemek, ekzoterik bilgiyle (dış meselelerin bilgisi veya *İlm-i Mu'amla)* ilgili olarak uygun değildir. Burada bahsedilenlerin amacı aynı zamanda dışsallıklarla (bu bilginin dışsal ithalatı) mücadele etmek istemeyen, özü (iç özü) dış kabuğa tercih eden ve gerçekliklerin [içsel] karmaşıklıklarına heves duyanları egzoterik bilginin (*Ulûm-i Mu'amla*) sırlarına ve inceliklerine alıştırmaktır. Bu kısa açıklamanın onların [ebedi gerçeklere] olan susuzluğunu gidereceği ve onlara faydalı olacağı umulmaktadır.

Bölüm 2- Ruhun Arınması, Aydınlanmış İçsel Niteliklerin Kazanılması ve Ruhun İçsel Karanlığının ve Hastalıklarının İyileştirilmesi İçin Manevi Mücadele

Gazali'nin başyapıtı *"İhya el-Uloom ad-Dîn" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki ikinci kitabı,* ruhun hastalıklarını iyileştirmeyi ve bu amaca ulaşmak için manevi zorluklarla çabalamayı ele alır. Bu da ruhu daha yüksek arınma, farkındalık, ruhsal yükseliş ve bireysel ve kolektif seviyelerde felaketleri savuşturmak ve hem bireysel hem de kolektif seviyelerde insanlığı yeniden yükseltmek için gereken dönüşümü gerçekleştirmek için her insan için kişisel bir zorunluluk olarak Gnosis'e (*Ma'rifa*) iter. Bu kitap burada aşağıdaki gibi özet biçimde sunulmaktadır [8]:

Bilinsin ki, karakterin güzelliği, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) [içsel ve doğuştan] niteliği ve özelliğidir ve manevi olarak mükemmelleştirilmiş, evliyaların, Gnostiklerin ve mistiklerin (*Sıddıkin)* en üstün eylemidir. Gerçekte, dinin yarısıdır. Allah'tan korkanların ve dindar ibadetçilerin manevi çabasının meyvesidir. Kötü ahlak, görgü ve karakter ölümcül zehirlerdir ve bunların kaderinde aşağılanma, umutsuzluk ve itibarsızlık vardır. İnsanı Tanrı'dan uzaklaştırır ve Şeytan'a yaklaştırır. Bunlar cehenneme giriş noktalarıdır.

Güzel ahlak, görgü, iç mizaç, mizaç, varlık durumu ve karakter (*İhlak el-Hasan*) Cennete açılan ardına kadar açık kapılardır ve İlahi yakınlık ve samimiyet için araçlardır. Kötü ahlak, görgü ve karakter (*İhlaq el-Kebitha*) kalp hastalıkları ve rahatsızlıklarıdır. Bedensel hastalıklar kişiyi dünya hayatından mahrum bırakır ve kalp ve ruh hastalıkları ahiret hayatının sona ermesine neden olur. Beden hastalıkları ile kalp ve ruh hastalıkları arasında görünürde bir bağlantı yoktur, ancak hekimlerin bedensel hastalıkları tedavi ettiklerini ve sayısız kural ve yönetmelik oluşturduklarını ve bunların ışığında teşhis konulduğunu ve ilaçların yazıldığını görüyoruz. İnsanoğlu bu fani bedenin hastalıklarını [iyileştirmek] için çabaladığında, aynı zamanda kalp ve ruh hastalıklarını [iyileştirmek] için de çaba göstermelidir. Bu tür hastalıkların da her insanın öğrenmesi gereken bir metodolojisi [teşhis, tedavi ve bunun için gerekli bilgi] vardır çünkü her kalbin bazı hastalıkları vardır, tedavi edilmezse yıkıcı hale gelirler ve bunların sonucunda birçok başka hastalık doğar. Bu nedenle, bu hastalıklar hakkında bilgi sahibi olmak, nedenlerini keşfetmek ve tedavi yöntemlerine aşina olmak önemlidir. Kuran'ın şu ayetinde:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا

"Şüphesiz saadet ve gerçek başarıya ulaşan, onu (yani ruhunu) arındırandır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 91, Ayet 9)

Kastedilen, kalbin iyileştirilmesidir:

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا

"Ve mahrum ve başarısız, [İlahi hidayete karşı günahlarla, ahlaki bozulmayla, içsel yozlaşmayla, olumsuzluklarla ve alçaklıklarla] ruhu mahveden kişidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 91, Ayet 10)

Bu ayet, [kalp hastalıklarını ve rahatsızlıklarını] iyileştirmedeki ihmalden söz etmektedir. Bu kitapta, kalbin bazı hastalıkları ve tedavi durumları kısaca açıklanacaktır. Her hastalık, [Gazali'nin yalnızca *ruhun yıkıcı niteliklerini ele alan "İhya el-Ulûm ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın] kalan [üçüncü] cildinin geri kalan kitaplarında ayrı ayrı açıklanacaktır. Buradaki amaç, ahlak, görgü ve içsel karakter mükemmelliklerinin kazanılması ve edinilmesinin yollarına ışık tutmaktır. Ama önce, bedensel rahatsızlıkların tedavisinden bir örnek olarak [veya ruhsal rahatsızlıkları iyileştirmek için bir benzetme] bahsedilecektir. Bu tartışmanın arasına serpiştirilmiş, güzel ahlakın, görgü kurallarının ve karakterin mükemmellikleri, gerçekliği ile birlikte açıklanacaktır. Ayrıca azimli bir gayretle güzel ahlak, görgü ve karakter özelliklerinin benimsenebileceği (telkin edilebileceği ve elde edilebileceği) açıklanacaktır. İyi karakter özellikleri edinmenin yöntem ve araçları açıklanacaktır. Uygarlık ve karakterin inceliği ve [bunu başarmak için] manevi çabaların yöntemleri ile birlikte, kalp hastalıklarının tanınmasını sağlayan işaret ve belirtilerden bahsedilecektir.

İyi Asil Karakterin Mükemmelliği ve Kötü Karakterin Zararları

Ayetler ve Nebevi Ravûller: Allah, sevgili Peygamberi Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) hamd ederek, kendisine olan nimetlerini şöyle ifade etti:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"Doğrusu, sen asil ve yüce karakterli yüce bir düzlemdesin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 68, Ayet 4)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

هو ان تصل من قطعك و تعطي من حرمك و تعفو عمن ظلمك

"Karakterin güzelliği, sizinle [akrabalarınızla] ilişkilerini kesenlerle bağlantı kurmanız, sizi mahrum bırakana karşı nazik, şefkatli ve verici olmanız ve sizi ezeni affetmenizdir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *İbn Merdeviye,* [peygamberlik sahabeleri] Cabir, Enes ve Kays bin Sa'ad bin Ubada'nın [Allah onlardan razı olsun] yetkisine dayanarak)

Ayrıca şunları söyledi:

انما بعثت لاتمم مكارم الاخلاق

"İyi karakterin, ahlakın ve görgü kurallarının mükemmelliği ve tamamlanması için [İlahi olarak] görevlendirildim." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Müsned Ahmed*, *Hakim* ve *Beyhaki* [peygamber arkadaşı] Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

اثقل مايوضع في الميزان يوم القيامة تقوى الله و حسن الخلق

"Kıyamet gününde amel terazisine (*Meezan*) konulacak en ağır şey, Allah korkusu ve iyi karakter, ahlak, görgü, iç eğilim ve mizaç olacaktır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Davud* ve *Tirmizi*, [peygamber arkadaşı] Ebu'd-Derda'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Bir adam Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) sordu: "Ey Allah'ın Resulü! Kötü alamet (yani iyi olan her şeyden mahrum kalma) nedir?" Cevap verdi: "Kötü karakter, ahlak ve görgü kuralları". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Müsned Ahmed*, [Peygamber'in eşi] Ayşe'nin [Allah ondan razı olsun] rivayetiyle

Bir adam Peygamber'e geldi ve ondan bir öğüt istedi. Cevap verdi:

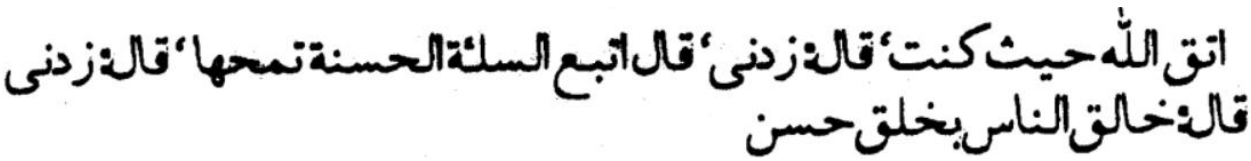
اتق الله حيث كنت، قال: زدني، قال اتبع السيئة الحسنة تمحها، قال: زدني
قال: خالق الناس بخلق حسن

"Nerede yaşarsanız yaşayın Tanrı'ya saygı, saygı ve korku duyun". Daha fazla tavsiye istedi. Peygamber Efendimiz şöyle cevap verdi: "Eğer yanlış bir şey yaparsanız veya günah işlerseniz, onu iyi ve asil bir şey yaparak takip edin, çünkü salih ameller günahları siler." Daha fazla tavsiye istedi. Peygamber Efendimiz şöyle cevap verdi: "İnsanlara güzel ahlaklı, terbiyeli ve karakterli davranın."

Kendisine şöyle soruldu: "Yâ Resûlallah! Tüm aksiyonların en iyisi nedir?" Cevap verdi: "Güzel ahlak, görgü ve karakter".

Ebu'd-Derda (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dediğini duyduğunu söyledi:

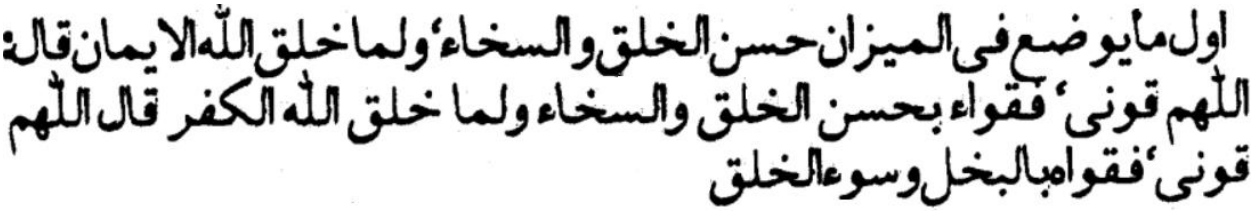
اول ما يوضع في الميزان حسن الخلق والسخاء، ولما خلق الله الايمان قال:
اللهم قوني، فقواه بحسن الخلق والسخاء ولما خلق الله الكفر قال اللهم
قوني، فقواه بالبخل وسوء الخلق

"Ameller (*Meezan*) [kıyamet gününde] güzel ahlak, görgü ve karakter (*Hüsnü'l-Kulk*) ve cömertlik (*Saha*) ilk sırada yer alacaktır. Allah imanı yarattığında şöyle sordu: 'Ey Allah'ım! Beni güçlendirin ve güçlendirin!' Allah onu güzel ahlak, görgü ve karakter (*Hüsnü'l-Kulk*) ve cömertlik (*Saha*) ile güçlendirdi. Allah'ı inkâr ve inkâr yarattığında şöyle buyurdu: 'Allah'ım! Beni güçlendirin ve güçlendirin!' Allah ona cimrilik (*Bukhul*) ve kötü ahlak, görgü ve karakter (*Su ul-Khulq*) gücü verdi". (Hafız Iraki, büyük bir alim *İmam Gazali'nin "Allah'a Giden Yol İlminin Dirilişi" adlı kitabında* hadislerin *kaynak referanslarını araştıran ve sağlayan hadis veya peygamberlik rivayetleri*, bu Hadis'in kaynak *referansını bulamadığını*, ancak *Hadis* koleksiyonları *Ebu Davud* ve *Tirmizi*'nin aynı raviden (Ebu'derde [Allah ondan razı olsun]) bir nebevi rivayet etmiştir: "Ameller ölçeğinde hiçbir şey güzel ahlaktan, görgü ve karakterden daha ağır olamaz")

Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

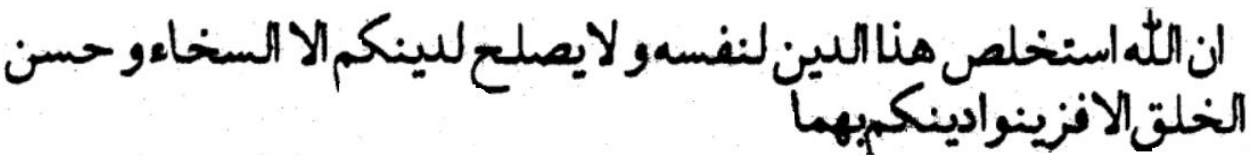
ان الله استخلص هذا الدين لنفسه ولا يصلح لدينكم الا السخاء وحسن
الخلق الا فزينوا دينكم بهما

"Allah bu dini Kendisi için arındırmıştır ve sizin dininiz (*Din* veya Allah'a giden yol) için cömertlikten, güzel ahlaktan, görgü ve karakterden daha uygun bir şey yoktur. Dikkat! Bu iki özelliğin her ikisiyle de dininizi güzelleştirin". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Dar Katni* ve *Khara-eti* , [Peygamber arkadaşı] Ebu Said el-Hudri'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Peygamberlik niteliğindeki bir rivayet şöyle der:

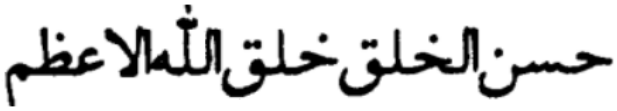

"Güzel ahlak, görgü ve karakter, Yüce Tanrı'nın [İlahi] niteliğidir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Taberani Avsat* [Peygamber sahabesi] Ammar bin Yasir'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

"Eğer servetiniz ve malınızla insanlarla aranızda genişleyemiyorsanız (yani, cömertliğinizle insanların ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olacak maddi imkanınız yoksa), o zaman onlara karşı cömert olun (insanlara karşı cömert olun) güler yüzlü, güzel ahlak, görgü ve karaktere sahip olun." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler*, Bazzar*,* Ebu Ya'la *ve* Taberani*'yi [Peygamber sahabesi] Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* toplar)

Bera bin Aazib (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara karşı en yakışıklı, en yakışıklı, en güzel ahlaklı, görgülü, karakterli ve tavırlı olandır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *Khara-eti*)

Ebu Mes'ud -Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şu duayı yaptığını rivayet etmiştir:

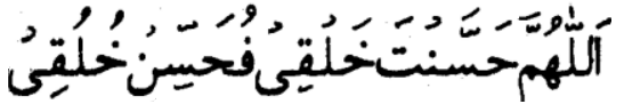

"Ey Tanrım! Dış görünüşümü güzel yaptın, lütfen iç karakterimi de iyi yap (başka bir deyişle, sadece güzel görünmek yeterli değildir, çünkü kötü ve aşağılık iç varlıkla birleşen güzel görünüşün hiçbir faydası yoktur; insanı gerçekten güzel yapan şey, güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizacın yanı sıra güzel görünümdür. yani güzel bir kalp ve ruh)." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Khara-eti*)

Abdullah bin Ömer -Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bol bol ve bol dua ettiğini söylemiştir:

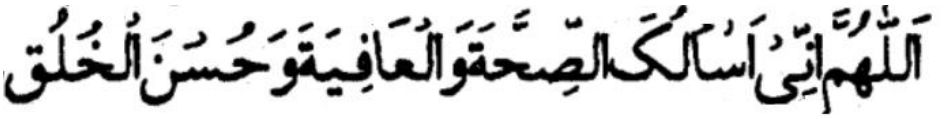

"Ey Tanrım! Bana sağlık, huzur ve güvenlik [bu dünyadaki ve ahiretteki tüm zararlardan] ve güzel ahlak, görgü ve karakter bahşetmeni niyaz ediyorum (çünkü bu nimetlerin birleşimi İlahi olarak bahşedilen nimetlerin mükemmelliğidir)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *Khara-eti*)

Üsame bin Şâsır -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Bir keresinde Hz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) ziyaret ettiğimde, bazı çöl Arapları ona bir kulun bahşettiği en güzel şeyi soruyorlardı. Cevap verdi: 'Güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç (*Hüsnü'l-Kulk*)'". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Mace)*

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

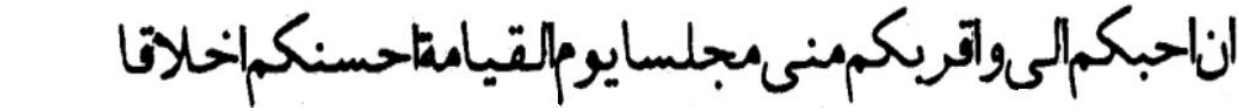

"Kıyamet gününde, üstün ahlak, görgü, karakter ve iç mizaca sahip olan insanlar en sevgili ve bana en yakın olanlar olacaklar."

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle rivayet etmiştir:

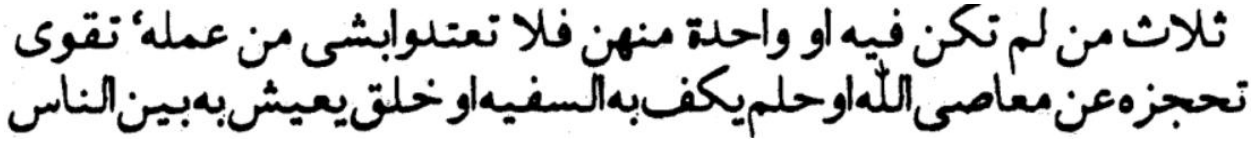

"Bu üç şeye veya bunlardan herhangi birine sahip olmayan bir kimse, amellerinden hiçbirine güvenmez: Takva, huşu, hürmet ve Allah korkusu (*takva*) kişiyi Allah'a itaatsizlikten alıkoyar; sabır, hoşgörülü mizaç, merhamet ve itidal (*Hilm*) kişiyi aptal bir insanla [kavga etmekten] alıkoyar; ve iyi ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç (*Khulq*) ile insanlar arasında hayatını birlikte yaşar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Khara-eti* ve *Taberani Kabeer*'i Ümmü Seleme'nin yetkisiyle *hadisler* derler [Allah ondan razı olsun])

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) güzel ahlakın, görgünün, karakterin ve iç mizacın niteliğini şöyle rivayet etmiştir:

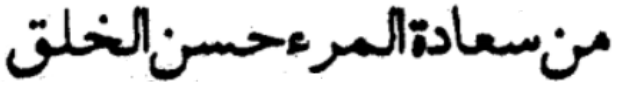

"Güzel ahlak, görgü kuralları, karakter ve içsel eğilim (*Hüsn ül-Kulk*) sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı için [değişimin] dönüştürücü ajanları arasındadır (*Sa'adah*) bir birey için". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Khara-eti*)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bir keresinde şöyle demişti:

"Allah'ın iyilik yapma yeteneği verdiği bir Müslüman, güzel ahlakı, görgü ve karakteri ve iyi iç mizacı sayesinde bütün gece oruç tutan ve Allah'a ibadet eden bir ibadetçi mertebesine ulaşır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Abdullah bin Amr'ın yetkisi üzerine Müsned Ahmed hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bir keresinde şöyle demişti:

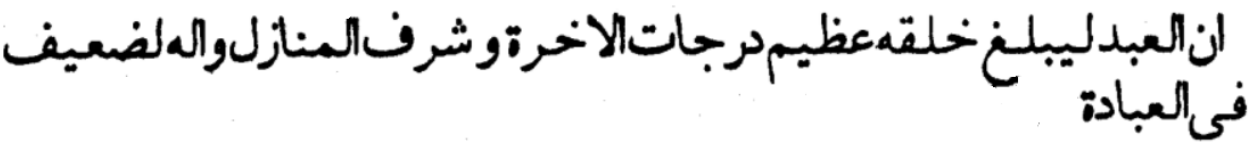

"[Tanrı'nın] bir kulu, yani bir insan, [Tanrı'nın] ibadetinde zayıf olsa bile, iyi ahlak, görgü, karakter ve içsel eğilim yoluyla [Tanrı'nın önünde] büyük [manevi] mertebeler ve dereceler elde edecektir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Khara-eti* ve *Taberani,* Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

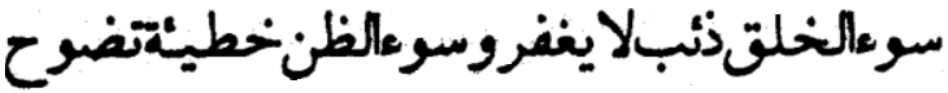

"Kötü ahlak, görgü, karakter ve aşağılık iç eğilim affedilemez bir günahtır ve başkaları hakkında kötü bir fikre sahip olmak başka günahları doğuran bir günahtır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *[Peygamber'in eşi] Ayşe'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tabarani Sagheer *hadis* derlemesi)

Cüneyd Bağdadi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "İlim ve [salih] eylemlerin kıtlığına rağmen, bir insanı büyük manevi derecelere götüren dört nitelik vardır: Birincisi hoşgörü, ikincisi alçakgönüllülük, üçüncüsü cömertlik ve dördüncüsü güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaçtır. Bu dört nitelik imanın mükemmelliğidir". Kattani (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "*Tasavvuf* (bilgi, pratik metodoloji ve maneviyat durumu), *Ahlak*'ın (güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç) adıdır. Ahlak'ta büyük olan, tasavvufta *da büyüktür*". Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurmuştur: "Güzel ahlaklı, terbiyeli, karakterli ve iç mizaçlı insanlarla buluş ve [onlara zarar vermemek için] davranışlarınızla onlardan uzak durun." Yahya bin Muaz -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Kötü ahlak, görgü ve karakter öyle bir kötülüktür ki, huzurunda salih amellerin çokluğu fayda vermez. Güzel ahlak, görgü ve karakter öyle bir erdemdir ki, varlığında eksikliklerin çokluğu zararlı değildir". Abdullah bin Abbas'a (Allah ondan razı olsun) soruldu: "Soyluluk (*Kerem*) nedir?" Şöyle cevap verdi: "Kur'an'da asaletten şöyle bahsedilir:

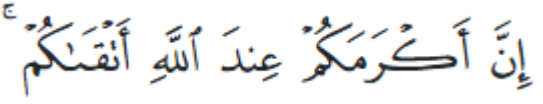

'Şüphesiz aranızda Allah katında daha asil olan, Allah'a karşı takva huşusu, hürmet ve korkusu olan kişidir (*Takva*)'". (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 13)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Her binanın bir temeli vardır ve İslam'ın temeli güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaçtır." Atta (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Kim [manevi] yüksekliklere ulaşırsa, güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç sayesinde elde edilir. Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve

sellem) başka hiç kimse güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaçta mükemmelliğe ulaşamadı. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) izinden giden bu insanlar, güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç (*Hüsnü'l-Kulk) [besleyen] Allah'a daha* yakındırlar".

İyi Asil Karakterin ve Kötü Karakterin Gerçekliği

Güzel Ahlak, Görgü Kuralları, Karakter ve İç Eğilimin Gerçekliği: İki [ilgili] kelime vardır - *Halk'*ın (iyi dış görünüş) ve *Khulq* (iyi iç karakter ve eğilim). Bu kelimelerin her ikisi de birlikte kullanılır. Örneğin, falanca kişinin hem yakışıklı hem de iyi karakterli olduğu söylenir. Yani kişinin görünüşü güzel, ahlakı, görgüsü, tavrı, karakteri ve iç mizacı da iyidir. Bu kişi iç güzelliğin yanı sıra dış güzelliğe de sahiptir. Böyle bir ifadede *Halq* dış görünüş, *Khulq* ise iç görünüş anlamına gelir ve bu böyledir çünkü insan beden ve ruhun birleşimidir. Beden gözle gözlemlenebilir ve ruh içgörü (*Baseerah*) veya iç gözle algılanır. Beden ve ruhun hem bir durumu hem de görünümü vardır. Bu görünüm hem hoş hem de çirkin olabilir. İçgörü (*Baseerah*) veya iç göz aracılığıyla algılanan ruh, gözün algıladığı bedenden daha üstün ve daha yüksektir. Bu nedenle Allah, ruhu Kendisine atfederek, onun büyüklüğünü şöyle ifade etmiştir:

إِنِّي خَٰلِقُۢ بَشَرًا مِّن صَلْصَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٨﴾

فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِى فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٢٩﴾

"Sesli bir çamurdan insan yaratmak üzereyim. Böylece, onu yaratmayı bitirdiğimde ve içine benden bir ruh koyduğumda, hepiniz [ey melekler] onun önünde secdeye kapandınız (Benim irademe ve insanı yaratmanın ilahi amacına teslim olmak ve kişinin ruhunun yüceliğine teslim olmak için). İlahi sır ve ruhsal başarının zirvesine ulaşma potansiyeli nedeniyle, özünde var olan İlahi Gnosis biçiminde)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 15, Ayetler 28-29)

Bu ayette beden kile, ruh ise Allah'a atfedilmektedir. Burada ruh (*Ruh*) ve nefs (*Nefs*) aynı şeyi ifade eder ve eğer ruh yerine nefs kelimesi kullanılırsa o zaman bir karışıklık olmamalıdır. Şimdi *Khulq'un* (iç karakter ve mizaç) açıklamasını dinleyelim. *Khulq*, eylemlerin kolayca gerçekleştirildiği benliğin böyle içsel bir durumunun adıdır. Eğer bu durumdan doğan ameller İlahi Kanun'a (*Şeriat*) ve akla göre iyiyse, o zaman güzel ahlak, görgü, karakter ve içsel eğilim olarak adlandırılacaktır ve eğer ameller kötüyse, o zaman kötü ahlak, görgü, karakter ve içsel eğilim olarak adlandırılacaktır.

Bu tanımda, işlerin kolay ve zahmetsizce gerçekleştirilmesi için benliğin içsel içsel durumunun koşulu, [hayır işlerinde ve ihtiyacı olan insanlara yardım etmek için]

harcamak için çaba sarf etmek, öfkeyi güç ve mücadele yoluyla kontrol etmek vb. hoşgörü değildir çünkü *Khulq* (içsel karakter ve eğilim) kendini herhangi bir çaba göstermeden (iyi veya kötü) eylemlerle ifade eden bir şeydir.

Burada dört mesele vardır: Birincisi, bir eylemin iyi ya da kötü olup olmadığı; ikincisi, kişinin iyi ya da kötü bir eylemde bulunup bulunmadığı; üçüncüsü, bunların gerçekliğini (yani eylemlerin iyi ya da kötü olup olmadığını) bilmek; dördüncüsü, benliğin içinde ya güzelliğe ya da çirkinliğe meyilli olan ve bunlardan herhangi birinin kolaylaştığı içsel bir durumun varlığı. *Khulq* (içsel karakter ve eğilim) dördüncü anlamla ilgilidir - başka bir deyişle, insanın cimrilik veya cömertlik gibi [olumsuz veya olumlu bir faaliyette] aktif olarak meşgul olduğu içsel durumdur [benliğin derinliklerine yerleşmiş].

İç Güzelliğin Dört Bileşeni: Tıpkı dış güzelliğin sadece güzel gözlere sahip olmanın adı olmadığı, bunun yerine tüm organların - gözler, burun, kulaklar, dudaklar, yanaklar vb. - dengesi ve orantısına güzellik denir ve tüm bunların güzelliği sayesinde güzelliğin tamamlanması [ve mükemmelliği] gerçekleşir. Aynı şekilde iç güzelliğin de dört bileşeni vardır ve [iç güzelliğe sahip olmak için] dört bileşenin hepsinde güzelliğe sahip olmak gerekir. Tüm bu [dört] bileşen dengeli ve orantılı kalırsa, insan iç güzellik açısından tam olarak adlandırılacaktır. Bu dört bileşen, bilginin gücü, öfkenin gücü, arzunun gücü ve adaletin gücü, yani ilk üç gücü denge ve ılımlılık durumunda tutma gücüdür.

Bilgi gücünün mükemmelliği ve güzelliği, onun aracılığıyla insanın ifadelerde yalan ile hakikati, inançlarda hakikat ile yanlışı, eylemlerde güzellik ile çirkinliği ayırt edebilmesidir. Bu güç böyle bir seviyeye ulaştığında meyveleri hikmet (*Hikmet*) şeklinde verilecektir. Güzel ahlakın, görgünün, karakterin ve içsel eğilimin (*İhlak*) gerçekliği, Tanrı'nın hakkında söylediği bilgeliktir:

وَمَن يُؤْتَ ٱلْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِىَ خَيْرًا كَثِيرًا ۗ

"Ve hikmet bahşedilen kişi, muazzam bir hayır [kaynağına] kavuşmuştur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 269)

Öfke ve arzu güçlerinin mükemmelliği, bu ikisinin bilgeliğin, yani akıl ve İlahi yasanın yönlendirmesiyle hareket etmesidir. Denge ve adalet gücünün amacı, öfke ve arzu güçlerini bilgeliğe boyun eğdirmek ve boyun eğdirmektir. Akıl bir danışman ve nazik bir yardımcı gibidir ve denge ve adaletin gücü akıldan gelen tavsiyelerin uygulayıcısıdır. Öfke, aklın yönünü kabul etme yeteneğine sahip olan güçtür. Benzerliği, eğitime ihtiyacı olan bir av köpeğininkine benzer ve bundan sonra öyle bir hale gelir ki, avcıdan bir ipucu olmadan ne ileri gider ne de geri çekilir. Arzu, avlanmak için ata binen bir at gibidir. At bazen eğitimli ve medeni, bazen de vahşi ve asidir. Denge ve adaletin gücü

sayesinde arzu kontrol altında tutulur, aksi takdirde [sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı] avlanmak yerine insanın kendisi avlanır.

[Dengeli] ılımlılık seviyesinde bu dört unsura sahip olan kişi, güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaca sahip bir kişi olacaktır. [İç güzelliğin] bazı bileşenlerine ölçülü ve bazı dengesiz ve ölçüsüz (yani, bu bileşenlerden çok az veya çok fazlasına sahip olabileceği için aşırı uçlarda) sahip olan bir kişi, ılımlı olanlara göre iyi karakterli olarak adlandırılacaktır. Örneği, yüzünde güzel gözleri olan bir insanınkine benzer, ancak diğer şeyler iyi değildir. Bu durumda kişi gözlere göre güzel, diğer organlara göre çirkin olarak adlandırılır. Öfkenin gücünün güzelliğine ve dengeli ılımlılığına cesaret denir; dengeli ılımlılık ve arzu gücünün güzelliğine masumiyet (*'Iffa)* denir. Öfkenin gücü dengeli ılımlılık seviyesinden fazlaysa, buna aşırı öfke (*Tahoor*) denir; dengeli ılımlılık seviyesinin altındaysa korkaklık olarak adlandırılacaktır. Benzer şekilde, dengeli ılımlılık seviyesinin üzerindeki arzu gücüne "kötülüğü kışkırtıcı" (*Shar*) ve dengeli ılımlılık seviyesinin altındaki güce durgunluk (*Jamood*) denir. İki [aşırı uç] arasında ihtiyaç duyulan dengeli ılımlılık düzeyi cesaret ve masumiyettir. Spektrumun veya aşırılıkların iki ucunda olanlar, başka bir deyişle, kıtlık veya aşırılık amaç değildir, bunun yerine onlar (aşırılıklar) kınanmıştır ve mükemmellik (*Fada-il*) olarak adlandırılmak yerine, deformasyonlar (*Radha-il*) olarak adlandırılmıştır. Adaletin gücü (*'Adl*) [dengeli ılımlılık seviyesinde olduğu için] herhangi bir kıtlığa veya fazlalığa sahip değildir ve zıttı baskıdır. Adalet olmadığında zulüm çıkar. Bilginin dengeli ılımlılığı seviyesine hikmet (*Hikmet*) denir ve onu yanlış amaçlar için kullanmak, onu dengeli ılımlılık seviyesinden çıkarmaktır. Eğer kullanımı aşırılığa [yanlış şekillerde] ise, buna kötülük ve aldatma, eğer kullanımı kıtlığa yönelikse, o zaman buna aptallık denir. [Tüm aşırılıklardan kaçınan] bilginin orta seviyesine [dengeli ılımlı] bilgelik denir. Bu ayrıntılar, iyi karakterin (*İhlak*) temel ilke ve bileşenlerinin dört olduğunu ortaya koymaktadır: bilgelik, cesaret, masumiyet ve adalet.

Hikmet, kişinin doğruyu yanlıştan ayırt edebildiği benlik durumunu (*Nefs*) ifade eder, kişinin kapasitesi dahilindeki tüm konulardır. Adalet, kişinin öfke ve arzuya hükmettiği ve onları hikmete boyun eğdirdiği nefsin durumunu ifade eder. Cesaret, öfke gücünün aklın gücüne boyun eğdiği ve itaat ettiği, onların izni olmadan hareket etmediği veya hareket etmekten kaçınmadığı durumu ifade eder. Masumiyet, arzu ve şehvetin disipline edilmesini ve akla ve İlahi Yasaya boyun eğdirilmesini sağlayan gücü ifade eder. Tüm iyi niteliklerin ve karakter özelliklerinin kökeni ve kaynağı bu dört ilkedir. Örneğin, aşağıdaki övgüye değer içsel nitelikler, akıl gücünün dengeli ılımlılığından doğar: meseleler üzerinde düşünerek akıllıca karar verme, zihnin keskinliği, meselelere bilge bakış açısı, alt benliğin gizli zararlarının ve meselelerin ve eylemlerin inceliklerinin

farkındalığı. Bu [aklın] aşırılığı, yanlışlara, [başkalarına zarar vermeye] yönelik içsel olumsuz eğilime, aldatmaya ve kurnazlığa yol açar. [Aklın gücünün] yetersizliği, deneyim eksikliği (uzmanlık ve bilgi birikimi), aptallık, aptallık, farkındalık eksikliği [meselelerin gerçekleri hakkında] ve takıntılar (takıntılı davranışlar) gibi hastalıklara yol açar. Deneyim eksikliği, bazı bireyler bir konuda deneyimliyken başka bir konuda tamamen deneyimsiz olduklarından, hayal gücü düşünce sürecinin sağlamlığına rağmen deneyime sahip olmamayı ifade eder. Aptallık ile saplantı arasındaki fark, aptal kişinin amacının doğru olması ancak hedefe ulaşmanın yolunu bilmemesidir. Takıntı, biri ve başkaları için tamamen zararlı olduğu için benimsemeye değer olmayan bir şeyi benimsemektir. Cesaretin dengeli bir şekilde ölçülü olması şu güzel içsel nitelikleri besler: asalet, cüretkarlık, kendini sıkı bir şekilde izlemek, hoşgörü, azim, öfkeyi dizginlemek, haysiyet, ağırbaşlılık vb. Cesaret gücünün olmaması hakaret, aşağılanma, korku, ucuzluk, aşağılık kompleksi, cesaret eksikliği ve düşük moral doğurur. Masumiyetin dengeli bir şekilde ölçülü olması, cömertliği, alçakgönüllülüğü ve utangaçlığın, sabrın, başkalarının hatalarını görmezden gelmenin, memnuniyetin, Tanrı korkusunun, kurnazlığın, yüksek cesaret ve moralin, geniş yürekliliğin, yüce gönüllülüğün ve açgözlülükten yoksunluğun [güzel içsel niteliklerini ve mükemmelliklerini] besler. Masumiyetin dengeli ılımlılığının sınırlarını aşmak, açgözlülük, açgözlülük, utanmazlık, kötülüğe karşı içsel eğilim, savurgan ve müsrif olma, gösteriş, başkalarına hakaret, gevezelik,, kıskançlık, fakirleri ve alçakgönüllülüğü küçümseme ve alçaltma gibi içsel hastalıklara ve olumsuz yıkıcı niteliklere yol açar.

Bunun sonucu, güzel karakterin, niteliklerin ve içsel eğilimin dört ilkesi olduğudur: bilgelik, cesaret, masumiyet ve adalet. Diğer tüm ahlak, görgü kuralları, içsel karakter özellikleri ve nitelikleri bu dört temel niteliğin dallarıdır. Bu dört ilkede [ahlakın, görgünün, iç karakter özelliklerinin ve niteliklerinin mükemmelliği], dengeli ölçülülüğün mükemmelliği Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) başkasına bahşedilmemiştir. Kendisinden sonra gelen insanlar bu mükemmellik ve mükemmellikte ona yakın değildir. Bir insan bu sıfatlarla Peygamber'e benzediği ve ona öykündüğü ölçüde Allah'a o kadar yakın, bu vasıflarda Peygamber'e uzak olan kişi de Allah'tan o ölçüde uzak olacaktır. Tüm bu güzel ahlakın, görgünün, içsel karakter özelliklerinin ve niteliklerinin vücut bulmuş hali olan bir kişi, tüm eylemlerinde başkaları tarafından itaat edilmeyi, anılmayı ve takip edilmeyi hak eder. Bunlardan yoksun olan ve bunun yerine karşıtlarının vücut bulmuş hali olan kişi, kasabadan sürgün edilmeyi ve insanlar tarafından boykot edilmeyi hak ediyor çünkü böyle bir kişide insanlık kalmamış, bunun yerine Şeytan'ın temsilcisi haline gelmiştir. Nasıl ki şeytandan uzak duruluyorsa, böyle bir kişi de aynı şekilde uzaklaştırılmalıdır. Nasıl ki ahlak, görgü, iç karakter özellikleri ve niteliklerinde mükemmelliğin vücut bulmuş hali olan ve melek niteliklerine yakınlığı olan bir kişi liderliğe ve öykünmeye layıksa, aynı şekilde şeytani niteliklerle ilişkilendirilen bir

kişi de İlahi rahmetten uzaklaştırılmayı ve uzak durulmayı hak eder. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), *ihlâkın* (güzel ahlak, görgü, iç karakter özellikleri, mizaç ve nitelikler) tamamlanması ve mükemmelleştirilmesi için gönderilmiştir. Bu nitelikler, Kur'an'ın müminlerin niteliklerinin bir parçası olarak bahsettiği niteliklerdir:

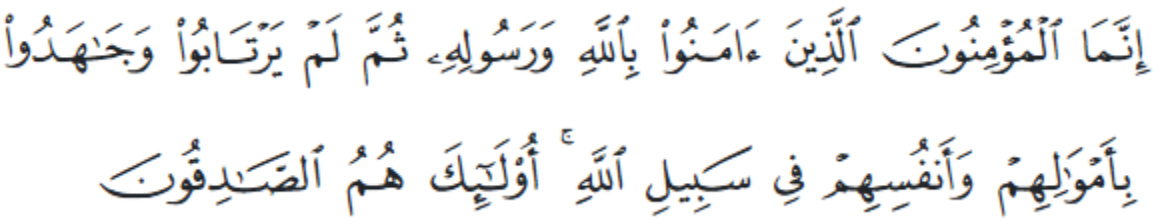

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟

بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ

"Tam müminler, Allah'a ve Peygamberine iman eden, sonra [ilâhî hidayetten] asla şüphe etmeyen, [maddi] malları ve nefsleriyle Allah yolunda [Allah'ın yakınlığına ulaşmak için samimi bir gayretle] gayret edenlerdir. Bunlar doğru olanlardır (*Sadıkûn,* yani Allah'ın Gnosis'ine, dostluğuna ve yakınlığına layık olanlar)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 15)

Allah'a ve Resûlü'ne şüphe ve tereddüt etmeden inanmak, kesinlik kuvvetinin bir eylemidir ve kesinlik kuvveti, aklın meyvesi ve hikmetin mükemmelliğidir. Maddi varlıklarla çabalamak cömertliktir ve bu çaba, arzu ve şehvet kontrol edildiğinde gerçekleşebilir. Kişinin kendisiyle çabalaması cesarettir ve bu çaba, aklın koşullarıyla ve öfkenin gücünü dengeli ılımlılık sınırları içinde kullanarak yapılır.

Manevi çaba ve mücadele yoluyla karakter ve içsel niteliklerin değişmesi

[Yanlış] inançları yanlış yönlendirenler, çabalamayı (kalbi ve ruhu tüm olumsuz ve zararlı eğilim ve niteliklerden arındırarak daha iyi insanlar olmak için içsel manevi dönüşümü gerçekleştirmeye yönelik manevi çaba) külfetli ve zor [hatta imkansız] olarak görürler. İçsel benliklerinin arınması ve dönüştürülmesi, karakterlerinin inşası ve medeni hale getirilmesiyle meşgul olmak istemezler. Karakterlerinin eksikliklerini ve zarar verme eğilimlerini kendi kişisel başarısızlıklarından, eksikliklerinden ve olumsuz eğilimlerinden kaynaklandığını düşünmezler. Bunun yerine, karakterin, ahlakın ve görgü kurallarının olduğu gibi kaldığını, kişinin içsel doğası değiştirilemeyeceği için bunlarda hiçbir dönüşümün mümkün olmadığını savunurlar. İddiaları lehine iki argüman sundular. Birincisi, *Khulq* kişinin iç formunun ve görünüşünün, *Halk* ise kişinin dış formunun ve görünüşünün adıdır. Kişinin dış görünüşünde ve formunda herhangi bir değişiklik mümkün değildir. Örneğin, kısa boylu bir kişi boyunu uzatıp uzaşamaz ve uzun boylu

bir kişi de kısa olamaz. Çirkin insan güzel olamaz ve güzel de çirkin olamaz. İç biçim ve görünüm, dış biçim olarak yorumlanmalıdır. İkinci argümanları, güzel karakterin şehvet ve öfkeyi ortadan kaldırmayı amaçladığıdır, ancak deneyim ve denemeler yoluyla şehvet ve öfkenin doğuştan gelen insan doğasının bir parçası olduğunu ve asla bitmediğini ve bunların peşinden gitmenin beyhude bir çaba olduğunu ve kişinin hayatını gereksiz çabalarla boşa harcadığını gördük, çünkü benliğin arınmasının amacı, kalbin geçici zevklere meyilli kalmamasıdır ve bu olanaksız. Aşağıda, bu argümanların her ikisi için de bir cevap verilecektir.

Birinci İddianın Cevabı: Eğer karakterde değişim ve dönüşüm mümkün olmasaydı, herhangi bir tebliğe, nasihate, eğitime ve öğretime gerek kalmazdı ve Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle demezdi:

"Ahlakınızı, görgü kurallarınızı, karakterinizi ve niteliklerinizi iyi yapın". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Ebu Bekir bin Lal fi Mekârim el-İhlak* Muaz'ın yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Ahlakın, görgünün, karakterin, içsel eğilimin ve niteliklerin değişim ve dönüşümü sadece insana mahsus değildir, bunun yerine hayvanların nitelikleri bile değişir. Şahine bakın, vahşi olmasına rağmen insanlara alışır. Bir av köpeği, eğitimden sonra sahibinin emriyle bir avın peşinden koşabilir ve onu yemeden yakalayıp sahibine sunabilir hale gelir. Benzer şekilde, vahşi bir at eğitimden sonra itaatkar hale gelir. Bunların hepsi karakter dönüşümü örnekleri değil mi? Bununla ilgili olarak meselenin gerçekliği, iki tür varoluşun olduğudur: mükemmel ve eksik. Mükemmelleştirilmiş varlıklar, varlıkları bakımından tam olanlardır - insanoğlunun onlarda bir azalma veya artışa neden olma gücü olmadığı için onlarda azalma veya artış yoktur. Örneğin gökyüzü, yıldızlar, vücudun dış ve iç kısımları, hayvanlar ve onların [iç ve dış] kısımları vb. Eksik varlıklar, varlığı henüz tamamlanmamış olanlardır. Mükemmelliğe ulaşma şartlarına sahip oldukları sürece tamamlanmaya ulaşabilirler. Örneğin hurma çekirdeği ne meyve ne de ağaçtır ama bileşimi öyledir ki, ekilir ve sulanarak servis edilirse bu tohum ağaç olma potansiyeline sahip olduğu için ağaca dönüşebilir. Ancak birisi bu tohumu doğrudan meyveye dönüştürmek isterse bu mümkün değildir çünkü meyve olma potansiyeli yoktur. Bir tohumun durumu, insanın ayrıcalığından etkilenecek ve bir durumdan diğerine dönüşecek şekilde olduğunda, öfke ve arzu güçleri nasıl dönüşmez? Ancak bu güçleri tamamen ortadan kaldırmak bizim kontrolümüzde değildir. Manevi titizlikler, egzersizler ve manevi çabalar aracılığıyla bu güçleri kontrolümüz altına alabiliriz, ancak onları sona erdiremeyiz. Bize [İlahi olarak] tam da bunu yapmamız emredildi ve bu,

sonraki yaşamda ve Tanrı'ya ulaşmada kurtuluşumuzun tam da yoludur (*Vûluzillâh,* yani Gnosis ve İlahi yakınlık). Bununla birlikte, [insan] mizaçları alacalı veya farklıdır - bazı mizaçlar değişimi kabul eder ve hızla dönüşür, bazıları ise geç kabul eder. Mizaçlardaki farklılıkların iki nedeni vardır: Birincisi, dönüşümü istenen özelliğin, kişi hayatta olduğu sürece var olması nedeniyle mizaca sıkı sıkıya yerleşmiş olmasıdır. Şehvet, öfke ve kibir özelliklerinin dönüşümü mümkündür, ancak dönüştürülmesi en zor olanı, doğumdan beri olduğu gibi şehvet ve arzu özelliğidir. Bu yüzden küçük çocuklar bile bundan yoksun değildir. Öfke genellikle yedi yaşından sonra doğar ve ancak bundan sonra ayırt etme gücü doğar. İkincisi, belirli bir karakter özelliğinin, ona ve onun sonuçlarına bolca etki etmesi ve sürekli olarak onu iyi sayması nedeniyle ikinci doğa haline gelmesidir.

Dört Derece İnsan: Bununla bağlantılı olarak dört derece insan vardır. Birinci derece, kişinin doğduğu durumda yaşaması ve gerçek ile yanlışı, iyi ile kötüyü ayırt edememesi ve kişinin gerçek doğası açısından her türlü inançtan yoksun olmasıdır. Böyle bir kişinin tedavisi kolaydır ve kişi kısa sürede [manevi anlamda] sağlıklı olabilir. Böyle bir hastanın manevi bir rehbere (*Mürşid*) ve içsel bir katalizöre ve dürtüye ihtiyacı vardır, böylece böyle bir katalizör kişiyi manevi çabaya yönlendirir. Böyle bir kişinin ahlakı, görgüsü, iç mizacı ve karakteri hızla iyi hale gelebilir. İkinci derece, kişinin kötülüğü kötü olarak düşünmesi, ancak iyi salih işler yapma alışkanlığı olmamasıdır. Bunun yerine şeytan kişiyi kötü işlere bulaştırmıştır ve böyle bir kişi kendi arzu ve şehvetlerine boyun eğer, ancak hakikat yolundan sapmasına rağmen eksikliklerinin farkındadır. Böyle bir kişinin dönüşümü, birinci derecedeki [kişiden] daha zordur çünkü reformun iki aşaması olacaktır: Birincisi, kişinin kötü alışkanlıklarının kırılması gerekir; İkinci olarak, kişiyi salih amellere alıştırmak gerekir. Kişinin ıslahı, böyle bir kişinin ruhsal zorluklara ve çabalara aktif olarak hazır olması koşuluyla mümkündür. Üçüncü derece, kişinin kötü ahlak ve karakter özelliklerini iyi düşünmesi ve kötü ve kötü eylemlerin [hayatın bir parçası] kişi için gerekli olması ve kişinin bu tür ahlak ve eylemlerle yetiştirilmiş olmasıdır. Böyle bir kişiyi iyileştirmek imkansızdır ve böyle bir kişinin [içsel ruhsal] dönüşümü beklenemez çünkü eğer yanlış dalalmanın bir nedeni varsa, o zaman ortadan kaldırılabilir, bunun yerine burada [yanlış yönlendirmenin] çok sayıda nedeni vardır ve hangi nedenlerin ortadan kaldırılabileceğini görmek şaşırtıcıdır. Dördüncü derece, kişinin kendisinin de bir kötülüğe bulaşmış olması ve [bunun da ötesinde] başkalarının da kendisi gibi yaptığını görmek istemesi ve başkalarını [ahlaki ve ruhsal olarak, sonunda her anlamda tam bir yıkıma yol açan] yok etmekten gurur duymasıdır. Böyle bir insan çok zor bir seviyededir ve kişinin sapması katman katman halindedir. Böyle bir kişinin ıslahı imkansızdır ve düşünülemez.

Bu dört derece veya kategoride, birinci kişi sadece cahil, ikincisi cahil ve yanlış yönlendirilmiş, üçüncüsü cahil, yanlış yönlendirilmiş ve kötülüğe eğilimli (*Fasiq*), dördüncüsü cahil, yanlış yönlendirilmiş, kötülüğe eğilimli ve zararlara ve sıkıntılara davetkardır.

İkinci Argümanın Cevabı: Düşmanlar, manevi egzersizlerin amacının, imkansız olsa bile, arzu ve öfkenin gücünü ortadan kaldırmak olduğunu iddia ederler. Biz, bu güçlerin giderilmesinin amaç olmadığını, bunun yerine arzu gücünün yaratılmasının avantajlı olduğunu ve onun insanda bulunmasının gerekli olduğunu savunuyoruz. Bu nedenle, eğer yemek yeme arzusu yoksa, o zaman yok olur. Çiftleşme arzusu devam etmezse, insan ırkı sona erecektir. Öfke ortadan kalkarsa, kişi kendini zararlı şeylere karşı savunamaz ve yok olur. Amaç bu güçleri ortadan kaldırmak değil, sadece onları aşırılıktan ve kıtlıktan korumak ve dengeli ılımlılık düzeyine getirmektir. Örneğin, öfkenin amacı, ne pervasızlığa yol açan aşırı miktarda öfkenin kalmaması ne de korkaklığın olması, bunun yerine öfkenin gücünün akla ve İlahi yasaya boyun eğmesidir. Tanrı diyor ki:

وَٱلْكَٰظِمِينَ ٱلْغَيْظَ وَٱلْعَافِينَ عَنِ ٱلنَّاسِ ۗ

"Ve öfkelerini dizginleyen ve insanları affeden onlardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 134)

Bu ayette öfkesini dizginleyenlere övgü verilmiştir. Başlangıçta sinirlenmeyen insanları ifade etmez. Bu, öfke ve arzunun giderilmesinin doğal olmayan bir mesele olduğunu ve İlahi Kanunun amacının bu olmadığını gösterir. İlahi yasanın amacı, iki gücü [öfke ve arzu] öyle dengeli bir ılımlılık düzeyine getirmektir ki, akıl onlara boyun eğdirmeye ve hükmetmeye başlar, akla hükmettikleri bir düzeye değil. Bu, içsel karakter özelliklerinin ve eğilimlerinin dönüşümünün amacıdır. Bazen şehvet [ya da arzu] insana o kadar yoğun bir şekilde saldırır ki, akıl onu püskürtemez. Ancak manevi çabalarla onu dengeli bir ölçülülüğe getirmek mümkündür. Test ve deneyim bunu kanıtlıyor ve bunda hiç şüphe kalmadı. Ahlak, görgü ve iç karakter özellikleri konusunda aşırılığın veya kıtlığın aşırılıklarının değil, dengeli bir ölçünün gerekli olduğunun Kuran'daki kanıtı şu ayettir:

وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُوا۟ لَمْ يُسْرِفُوا۟ وَلَمْ يَقْتُرُوا۟ وَكَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا

"Ve harcadıklarında ne müsrif ne de cimri oluyorlar, daha ziyade harcamaları iki uç arasında (yani ılımlı düzeyde)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 25, Ayet 67)

Bu ayet, [yelpazenin zıt uçlarında yer alan] pervasız harcama ve cimriliğin [aşırı] seviyeleri arasında bir seviye olan cömertliğe atıfta bulunur. Ayrıca Tanrı şöyle buyuruyor:

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ ٱلْبَسْطِ

"Ellerinizi boynunuza bağlamayın veya tamamen açık bırakmayın (yani, cimri ya da müsrif olmayın, iki uç noktanın ortasında kalın)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 17, Ayet 29)

Yemek yeme isteğinde de ılımlılığa vurgu yapılmıştır. Tanrı diyor ki:

وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ وَلَا تُسْرِفُوٓا۟ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُسْرِفِينَ

"Yiyin, için ve [ölçülülüğün] sınırlarını ve sınırlarını aşmayın. Şüphesiz Allah, haddini aşan ve aşırıya kaçan kimseyi sevmez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 31)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"En iyi meseleler ortadadır [her türlü aşırılık ve aşırılıktan kaçınan dengeli ılımlılık şeklinde]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Mutraf bin Abdullah'ın yetkisi üzerine* Hadis koleksiyonu Baihaqi *[Allah ondan razı olsun])*

Dengeli ılımlılık düzeyinde övülmenin, tercih edilmenin ve meselelerin aranmasının arkasında [İlahi] bir sır vardır. Bu sırrın araştırılması, ahiretin ebedi mutluluğunun ve sonsuz başarısının (*Sa'ada), Allah'*ın buyurduğu gibi, kalbin dünyeviliğin tüm takıntılarından ve kirliliklerinden arınmasına bağlı olduğudur:

إِلَّا مَنْ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

"[Kurtuluş, sonsuz mutluluk ve başarı] Allah'a sağlam bir yürek (yani dünyevi takıntılar ve kirlilikler de dahil olmak üzere her türlü pislikten arınmış bir kalp) getiren kişi içindir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 26, Ayet 89)

Cimrilik ve pervasız harcama, hem kirliliklere hem de dünyeviliğe bağlılıklara aittir. Kalp bu iki ekstremiteden de yoksun olmalıdır. Yani gönül [materyalist bir zihniyetle] maddi

mal biriktirmeye meyilli olmamalı ve hepsini harcamaya meyilli olmamalıdır, çünkü harcama hırsına sahip olan, kalbinin (maddi mal, mal ve paranın) nereden geleceği ve nereye harcayacağı gibi ona odaklanmasını ve bağlılığını sağlayacaktır. Öte yandan, cimrinin kalbi yalnızca istifçiliğe odaklanacaktır. Kalbin güvenliği, her iki [aşırılıktan] yoksun olmaktır, çünkü onları gidermek mümkün değildir, bu yüzden, bu iki [aşırılığın] olmadığı bir durum belirlendi ve bu, denge ve ılımlılık durumudur. Bu durumda, bu [olumsuz] niteliklerin ikisi de orada değildir. Bu nedenle sıcak, sıcak sudan çıktığında ve soğuk da olmadığında buna "ılık" denir. Bu cömertlik, aşırı harcamaların ve cimriliğin ılımlılığıdır. Cesaret, aşırı saldırganlık (şiddet) ile erkeklik (korkaklık) arasındaki ılımlılık niteliğidir. Masumiyet, açgözlülük (şehvet) ve durgunluk arasındaki ılımlılık noktasıdır. Diğer tüm içsel nitelikler ve karakter özellikleri bu [açıklamadan] çıkarılmalıdır.

Her karakter özelliğinde ve [insan] kalitesinde, aşırılık ve kıtlık kınanır ve nesnel dengeli ılımlılıktır. Öğretmen ve manevi rehber, öğrencilerinin önünde öfke ve cimriliğin zararlarını ortaya çıkarmalı ve hiçbir istisnaya izin vermemelidir çünkü bu [yıkıcı] niteliklerin küçük bir miktarına bile izin verirlerse, daha fazlası için bir bahane bulacaklardır. Bununla birlikte, küçük bir miktara bile izin vermezlerse, daha azına razı olabilirler ve daha fazlasına meyilli olmayabilirler ve bu şekilde dengeli ılımlılık düzeyine ulaşırlar. Daha azına izin vermek, daha fazlası için bahane haline gelecektir. Bu yüzden öğrencilere ve manevi yolu arayanlara, bu iki gücün kalmasına bile izin vermemeleri, aksine onları yok etmeleri gerektiği söylendi. Bu sırrın buraya yazılmaması gerekirdi çünkü entelektüel kapasitesi düşük insanlar buna aldanırlar ve öfkenin hakları, cimriliğin de hakları olduğunu düşünürler. [Benzer şekilde, diğer insan niteliklerinde ve içsel karakter özelliklerinde denge ve ılımlılık ihtiyacı, tüm insan iç karakter özelliklerini ve niteliklerini kapsayan geniş kapsamlı bir tartışma olduğu için bu tartışmadan çıkarılabilir]

Güzel İç Karakter, Eğilim ve Niteliklerin Aracı ve Kaynağı (*Hüsnü'l-Kulk*) Tüm Aşırılıklardan Kaçınan Ilımlılıktır

Bunu şimdiye kadar çok iyi anlamışsınızdır ki, güzel içsel karakter özelliklerinin ve niteliklerinin özü, akıl gücünün ılımlı olması, bilgeliğin (orta zeka seviyesinin) mükemmelleştirilmesi, arzu ve öfke güçlerinin ılımlılık seviyesinde olmasının yanı sıra, İlahi yasa ve akla boyun eğmesi ve itaat etmesi gerektiğidir. Bu [düzey] ılımlılık iki nedenden dolayı elde edilir. Birinci sebep [veya araç], Allah'ın birey üzerindeki lütfu ve merhameti ve kişinin doğduğu günden itibaren iyi karakterli ve mükemmel bir zekaya sahip olduğunun [farkına varmasıdır]. Şehvet ve öfke birine baskın değildir, bunun

yerine her ikisi de akla ve İlahi yasaya tabidir. Böyle bir kişinin alim olmak için dış eğitime, medeni ve iyi huylu bir insan olmak için dış tavır öğretilerine ihtiyacı yoktur. Bunun yerine, böyle bir kişi, İsa (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun), Yuhanna (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) ve tüm peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) gibi doğal bir alim ve iyi huylu bir kişidir. Kişinin doğasında ve mizacında, öğrenme ve çabadan edindiği [asil içsel] niteliklere sahip olması çok da uzak bir mesele değildir. Bazı çocuklar en başından beri dürüst, cüretkar ve vericidir. Bazı çocuklar en başından beri yalancı, korkak, aldatıcı ve cimridir. Bununla birlikte, bu özellikler bazen onlara sahip olan insanlarla arkadaşlık ederek ve bazen de [çevrelerindeki başkalarında gördüklerini taklit etmek de dahil olmak üzere çeşitli öğrenme araçlarını kullanarak başkalarından] öğrenerek onlarda doğar. İkinci neden [veya araçlar], kişinin ruhsal titizlikler, çabalar ve alıştırmalar yoluyla güzel içsel karakter özellikleri, eğilimler ve nitelikler kazanmasıdır. Başka bir deyişle, istenen içsel karakter özelliğinin veya kalitesinin elde edilmesi için işi alt benlikten zorlayarak. Örneğin, cömert olmak isteyen bir kişi, cömert insanları takip etmeli ve onlar gibi servet harcamalıdır, ancak alt benliğe (*Nefs) karşı sabırlı olmak gerekir* [çünkü bu daha iyiye doğru değişime açık değildir]. Bu [çabalama], alt benlik bunu bir alışkanlık olarak edinene ve cömertlik kişinin mizacının ve içsel eğiliminin bir parçası haline gelene kadar devam etmelidir.

Aynı şekilde, kibir [niteliğinin] egemen olduğu ve alçakgönüllü olmak isteyen kişi, tevazu ehlinin eylemlerini takip etmeli ve bu içsel karakter özelliği alışkanlık haline gelene ve alçakgönüllülük alt benlik için kolay hale gelene kadar alt benliği alçakgönüllülüğe yöneltmeye çalışmalıdır. Tüm iyi ve övgüye değer iç karakter niteliklerini ve özelliklerini elde etmek için aynı yöntemdir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

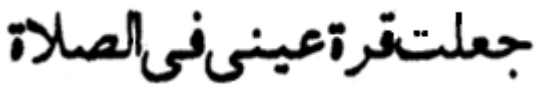

"Gözlerimin serinliği dualardadır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Nasa'i* Enes'in yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Peygamber Efendimiz dualarında gözlerinin serinliğini hissetti çünkü bu salih amel onun alışkanlığı ve ikinci doğası haline geldi. Alt benlik ibadette zorluk ve yasakları terk etmede zorluk hissedene kadar, zarar devam edecek ve sonsuz mutluluğun mükemmelliğine ulaşılamayacaktır. Bununla birlikte, zorluk ve acı duygularıyla iyi işlerde sebat etmek, onlarda sebat eksikliğinden daha iyidir, ancak bunları arzu ve içsel eğilimle yapmaktan daha iyi değildir. Tanrı diyor ki:

وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى ٱلْخَٰشِعِينَ

"Kalplerinde tevazu bulunanlar müstesna, şüphesiz dualar zordur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 45)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اعبداللّٰه فی الرضاء فان لم تستطع ففی الصبر علی ما تکره خیرا کثیرا

"Tanrı'ya *Rida (*Tanrı'nın İradesi'nden öyle sevinerek ki, iyi ya da kötü görünsün, O'nun sizin için seçtiği her şeyden memnun olun) halinde ibadet edin. Eğer [bu manevi durumun yüceliği nedeniyle sizin için] bu mümkün değilse, o zaman hoşlanmadığınız her şeye karşı sabırlı olmanın, [manevi hazinelerin deposu olduğu için] çok büyük bir faydası vardır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tabarani Kabeer*)

Bazen Rida (İlahi hükmü tam olarak kabul etmek ve ona sevinmek) ve içsel eğilim ile [salih] bir amel yapılması ve kişinin bunu yapmaktan zevk alması, bazen de tam tersi olması *Sa'ada'*nın (kişinin sonsuz mutluluğu ve sonsuz zaferi önceden haber veren iyi talihi) *bir mükemmelliği değildir* . Bunun yerine, her an ve her fırsatta kişi aynı durumda olmalıdır. Aksine, yaş ilerledikçe arzu ve düşkünlük, içsel eğilim, İlahi sevgi ve özlem ve İlahi hükmün kabulü artmalıdır.

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) *Sa'ada'yı* (kişinin sonsuz mutluluğu ve sonsuz zaferi önceden haber veren iyi talihi) sorduğunda şöyle demiştir:

طول العمر فی طاعة اللّٰه

"Allah'a itaat ve ibadet içinde uzun bir ömre sahip olmaktır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Ebu Mansur ad-Daylami *hadis* derlemesi)

Peygamberlerin (sallallahu aleyhi ve sellem) ve evliyaların ölümden hoşlanmamalarının nedeni budur çünkü bir nebevi rivayete göre: "Dünya, ahiretin ekim alanıdır" derler. Bir kişinin hayatı ne kadar varsa, İlahi ibadetin miktarı da o kadar olacaktır ve Allah'ın

karşılığı ve mükâfatı da o ölçüde olacaktır. Benlik temizden arınmışa dönüşecek, içsel karakter özellikleri ve nitelikleri güçlüden güçlüye ve iyiden mükemmele doğru ilerleyecektir. Bunun dışında, ibadetin amacı kalp üzerinde etki yaratmaktır [çünkü İlahi ibadet sadece ibadet uğruna değil, kalbi ve ruhu beslemek ve onları İlahi Gerçekliğin eşiğine ulaştırmak ve güçlendirmek içindir] ve bu, ibadette bitmek bilmeyen bir azim ve sebat olduğunda gerçekleşir.

Bu güzel ahlakın, görgünün, iç karakter özelliklerinin ve mizaçlarının amacı, dünyevi sevginin kalpte kalmaması, Allah sevgisinin kalbe sağlam bir şekilde yerleşmesi, Allah'a kavuşmaktan başka hiçbir şeyin sevgili kalmaması, Allah'a ulaşacak şekilde maddi mallar harcamasıdır. Öfke ve arzunun her ikisi de, İlahi yasanın ana hatlarıyla belirttiği yollara uygun olarak kullanılmak ve aynı zamanda onları Gnosis ve İlahi yakınlık durumunda Tanrı'ya ulaşmanın araçları haline getirmek için [itaat halinde] insanın emrine verilmiştir. Bundan sonra kişi bu tür eylemlerden memnun olmalı ve onları zevkli bulmalıdır. Eğer bir kimse dualarda teselli bulursa veya onda gözlerin serinliğini bulursa veya İlahi ibadetler iyi görünüyorsa, bu şaşırtıcı bir şey değildir, çünkü benlikteki [iyi] alışkanlıklar daha da harika ve garip şeylerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Kralları ve müreffeh insanları her zaman üzüntü ve acıyla kuşatılmış halde buluyoruz. Öte yandan, kaybettikten sonra hala mutlu olan ve bundan zevk alan yoksul kumarbaza bakın ve onsuz hayat çok zorlaşırdı. Kumar servet kaybına neden olur, ev ve aile yok olur, yaşam konforu elinden alınır ve kolluk kuvvetlerine hesap verme korkusu üzerlerinde bir kılıç gibi asılı kalır. O zaman bile bu bağımlılıktan kurtulamazlar çünkü bir süre oynadıktan (kumar) sonra kişi buna alışır ve denedikten sonra bile bırakamaz. Güvercin uçuran kişi bu spora o kadar aşıktır ki, güvercinlere olan sevgisi ve onları açık alanda uçarken görmeye olan ilgisi nedeniyle bütün gün güneşin altında durur ve güneş ışınlarının sertliğini hissetmez ve onlara bahis oynamak kişinin en sevdiği eğlencedir. Gece gündüz korkunç cezalarla cezalandırılan, hapsedilmenin zorluklarıyla karşılaşan ama yine de yanlış eylemlerinden vazgeçmeyen, [doğası gereği suç olan] oyunlarını gurura layık gören ve tüm cezalara seve seve katlanan kötü huylu insanların durumu da aynıdır. [Suç faaliyetlerine olan tutkuları ve çılgınlıkları] o kadar büyüktür ki, hırsızlar öldürülseler bile çalıntı malları nereye sakladıklarını açıklamazlar ve [suç] ortaklarını tespit etmezler. Bunun nedeni, işlerini [insan çabalarının] mükemmelliği ve mükemmelliği ve aşırı şiddeti cesaret olarak görmeleri ve bu faaliyetlere o kadar alışmış olmalarıdır ki, [tutuklama, yargılama ve] cezalarla yüzleşmekten kaçınmazlar. Bu cezalar onlar için teselli kaynağıdır. İster hükümdar ve lider, ister kapıcı ve berber olsun, her insan devletiyle meşgul ve meşguldür ve çabaları ve meslekleriyle gurur duyar. Bütün bu hususlar aynı işte ısrar ve sebat sonucunda ön plana çıkmakta ve benzer mizaç ve iknaya sahip insanlarda aynı husus görüldüğünde bu hususlar daha da kökleşmektedir.

Her halükarda, insan benliği batıldan [ve yanlıştan] zevk alabiliyorsa ve kötülüğe meyledebiliyorsa, o zaman neden hakikatten zevk alamıyor ve neden iyiliğe ve doğruluğa meyledemiyor? Gerçek şu ki, doğuştan gelen [insan] doğası kötü şeylere ve içsel yıkıcı niteliklere meyilli değildir. Toprak yeme arzusu ve eğilimi olan bir insan gibidir. Bu eğilim doğal bir eğilim olarak adlandırılabilir mi? Kişinin bilgeliğe, Tanrı sevgisine, İlahi Tanrı'ya ve ibadete olan eğilimi, yeme ve içmeye olan eğilimi gibidir [ki bu tamamen doğal bir olgudur]. Yemek yeme eğilimi nasıl doğuştan gelen [insan] doğasının bir parçasıysa, benzer şekilde Tanrı sevgisine, Gnosis'e ve ibadete olan eğilim de kalbin doğuştan gelen doğasının gerekli bir sonucudur. Bunun nedeni, kalbin [veya ruhun] İlahi bir emir olması, arzu ve şehvetin imalarına olan eğiliminin geçici olabilmesi, ancak sürekli ve doğuştan doğal olamayacağıdır. Kalbin [veya ruhun] gerçek gıdası bilgelik, İlahi Gnosis ve İlahi sevgidir. Engeller nedeniyle, doğuştan gelen gerçek doğasının sonuçlarından saparsa, midede bir sorun geliştiren ve midenin beslenmesi gıda yoluyla olduğu ve insan hayatı buna bağlı olduğu halde yemek arzusu kalmayan kişi gibidir. Bu örnekten açıkça anlaşılmaktadır ki, bir kalp Allah'tan başka şeylere [şeylere ve konulara] meylettiği ölçüde, o ölçüde (kalp veya ruh) o ölçüde hastalanacaktır. Ancak, eğer Tanrı'dan başkasını sevmek Tanrı uğruna ise, o zaman bunda yanlış bir şey yoktur, bunun yerine böyle bir sevgi aynı zamanda gerçek doğuştan gelen [insan] doğasının bir parçası olacaktır.

Bu açıklama, manevi çabalar ve mücadele yoluyla güzel ahlakın, görgünün, içsel karakter özelliklerinin ve eğilimlerin [açıkça] kazanılabileceğini hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanıtlamaktadır. Başka bir deyişle, eğer kişi bunları mücadele ve çabayla edinir ve onlara bağlı kalmaya devam ederse, sonunda bu içsel nitelikler ve karakter özellikleri doğuştan ve ikinci doğa haline gelir. Bu, kalp ile bedensel uzuvlar arasında garip bir bağlantıdır, çünkü kalpte doğan nitelikler ne olursa olsun, mutlaka uzuvları etkiler ve kalpten sinyaller alarak hareket etmeye başlarlar. Benzer şekilde, uzuvlar tarafından gerçekleştirilen eylemler kalbi etkiler. Kalbin ve uzuvların bu [karşılıklı] etki zinciri devam ediyor. Bu gerçeği bir örnekle anlamaya yardımcı olacaktır. Diyelim ki birisi hat sanatında uzmanlık kazanmak istiyor. Bunu elde etmenin yolu, uzman hattatların örneğini taklit etmek ve harfleri ve kelimeleri onlar gibi yazmaktır. Kaligrafi alışkanlık haline gelene kadar bu alıştırmaya uzun süre devam edilmeli ve daha önce güzel harfler büyük emekle nasıl oluşuyorsa, şimdi de kolaylıkla oluşmaya başlamalıdır. Benzer şekilde, eğer birisi skolastik bir ilahiyatçı (*Faqeeh) olmak istiyorsa*, skolastik ilahiyatçıları takip etmelidir. Başka bir deyişle, skolastik teoloji (Fıkıh) ile ilgili konuları (meseleleri veya bilgi noktalarını) sürekli olarak tekrarlamalı ve prova etmelidir ki, kişi onları ezberlesin ki etkileri kalbe ulaşsın ve öğrendiklerini takip eden gerçek bir skolastik ilahiyatçı olun. Benzer şekilde, cömert, Allah'tan korkan, hoşgörülü, hoşgörülü

ve alçakgönüllü olmayı arzulayan bir kişi, cömertlik, Allah korkusu, hoşgörü, hoşgörü ve alçakgönüllülük süsleriyle gerçekten donatılmış olan insanların [izinden gitmelidir]. Bu takip başlangıçta büyük çabalarla yapılır, ancak daha sonra takip edilen bu eylemler alışkanlık haline gelir ve kişinin mizacına ve içsel mizacına [sağlam bir şekilde] kök salır. Bu, güzel ahlak, görgü kuralları, içsel karakter nitelikleri, özellikler ve eğilimler edinme stratejisinin ta kendisidir.

Burada hatırlanmalıdır ki, tıpkı bir skolastik teoloji öğrencisinin bir gün izin aldığı için amacında başarısız olmaması gibi, benzer şekilde bir gün boyunca [skolastik teolojinin bilgi noktalarını ezberlemek için] çalışarak ve tekrar ederek skolastik bir ilahiyatçı olmaz. Aynı şekilde, salih ameller aracılığıyla arınmayı, mükemmelliği ve kalbini güzelleştirmeyi arayan bir kişi, bir gün gayret göstererek amacına ulaşamaz ve bir günah günü de bu amaca engel olmaz. Âlimlerin tek bir büyük günahın ebedi bir kayıp sebebi olmadığını söylemeleri de aynı anlama gelir [kişinin pişmanlığı, tövbesi ve telafi etmesi yoluyla İlahi bağışlama kapısının her zaman açık olması gibi]. Ancak bir günlük mola, başka bir günlük mola için bir sebep olabilir ve devam ederse kişinin mizacında tembelliğe yol açabilir ve alt benlik hareketsizliğe alışabilir. Tanrı bizi bundan korusun [çünkü tembelliğin ruhsal durumumuzu iyileştirme konusunda eylemsizliğe yol açan sonuçları sonsuz bir kayba, yoksunluğa ve üzüntüye yol açar]. Küçük günahlara fazla önem vermeyen, onları küçük gören ve [gelecekteki] tövbeyle alt benliklerini aldatan insanların durumu böyledir ve bu öyle devam eder ki, tövbe etme fırsatı bulamazlar ve ölümün demir pençesi onları ele geçirir. Günahlarda ısrar ettikleri için kalpleri kararmıştır ve artık tövbe edemezler. Hz. Muhammed'in sahabelerinden biri olan Ali (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Kalpte imanın başlangıcı beyaz bir nokta [İlahi nur zerresi] ile başlar. İman arttıkça, bu noktanın aydınlığı ve büyüklüğü de artar, ta ki tüm kalp aydınlanıncaya kadar [İlahi nurun parıltısıyla]. İkiyüzlülük karanlık bir nokta [kalpteki karanlık nokta] ile başlar. İkiyüzlülük arttıkça, bu parçacığın karanlığı ve kişinin algılanabilir varlığındaki varlığı da tüm kalp [ve ruh] kararana kadar artar".

Bu ayrıntılı açıklamadan ispat edilir ki, güzel görgü kuralları, ahlak, iç karakter özellikleri ve eğilimler (*ihlak*) bazen doğuştan gelir ve doğal olarak insan benliğinde bulunur [o bireye İlahi bir bağış ve cömertlik olarak] ve bazen de çaba ile elde edilmeleri gerekir. Bu kazanım başlangıçta çaba ve acıyla yapılır, ancak daha sonra aynı güzel tavırlar, ahlak, içsel karakter özellikleri ve eğilimler alışkanlık haline gelir ve kişinin mizacının bir parçası haline gelir. Bunlar aynı zamanda iyi insanları gözlemleyerek ve onların ayak izlerini takip ederek de elde edilir, çünkü mizaçlar kopyalamada iyidir ve iyi ya da kötü tüm konular (mizaçlar) onlar tarafından emilir. Mizacı, alışkanlığı ve eğitiminin bir parçası olan bir birey, her üçü de çok yüksek bir mükemmellik seviyesindedir. Ve mizacı

kusurlu olan, içsel eğilimi ve ona olan eğilimi nedeniyle kötülüğü seven ve aynı zamanda kötü dostları ve yoldaşları olan bir kişi, Tanrı'dan aşırı derecede aşağılanma ve uzaklıktadır. Diğer tüm insanlar bu iki derece arasında [spektrumun zıt uçlarında] [ruhsal] derecelerdedir. Kur'an şöyle buyuruyor:

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ۝٧

وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ۝٨

"Kim atom ağırlığında iyilik yaparsa onu görür, kim de atom ağırlığında kötülük yaparsa onu görür." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 99, ayetler 7-8)

وَمَا ظَلَمَهُمُ ٱللَّهُ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

"Ve Allah onlara [en ufak bir ölçüde] zulmetmedi, fakat onlar [dünya hayatlarında yaptıkları haksız, kötü ve yanlış davranışlarla] kendilerine zulmettiler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 33)

Ahlak, görgü kuralları, iç karakter ve eğilim uygarlığını edinmenin yolunun ayrıntılı açıklaması

Beden ve Benlik: Bunu daha önce öğrendiniz ki, içsel karakter özelliklerindeki ılımlılık sağlığın bir göstergesidir ve ılımlılıktan sapma bir hastalık göstergesidir. Vücudun mizacındaki ılımlılık ve dengenin sağlığın bir işareti olması ve ondan sapmanın bir hastalık belirtisi olması benzer. Tartışılan konuyla ilgili olarak beden örneğini kullanabiliriz. Nasıl ki sağlık ve beden iyilik halini getirmek için bedensel hastalıkların giderilmesine çalışılıyorsa, aynı şekilde içsel yıkıcı özellikler de (kişinin ruhsal, psikolojik, duygusal ve entelektüel sağlığına zarar veren karakter özellikleri, içsel nitelikler ve eğilimler) nefsten çıkarılır ve güzel ahlak, görgü, iç karakter özellikleri ve mizaçlarla süslenir. Fiziksel insan vücut sisteminde asıl amaç denge ve ölçülülüktür. Yiyeceklerdeki kusurlar ve buna bağlı istekler midede bir kusura neden olabilir. Benzer şekilde, insanın içsel benliğindeki gerçek amaç da denge ve ölçülülüktür. İçsel benliğin bu dengesi ve ılımlılığı, Hz. Muhammed'in (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) ünlü bir *hadisinde (Hadis*) ima edilir: her çocuk ılımlı bir mizaç ve gerçek doğuştan gelen bir doğayla doğar [iyi olan her şeye meyillidir], ancak daha sonra ebeveynler onu kendi kalıplarına göre şekillendirir. Hadis-i şerifin sözleri şöyledir:

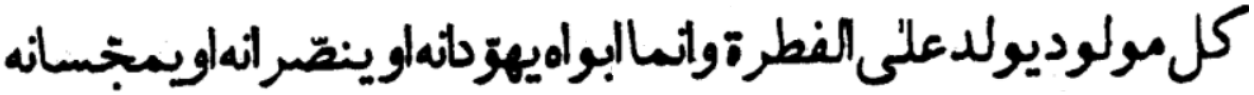

"Her çocuk gerçek doğuştan gelen doğada doğar [Tanrı'nın tüm insanlığı, Tanrı'ya inanmaya, gerçeğe ve doğruluğa adanmışlığa, iyi ve olumlu olan her şeye, herkesle barış ve uyuma ve içsel aydınlanmaya ve ebedi gerçeklerin doğuşuna yol açan bir Gnosis durumu aracılığıyla göksel kökenine ulaşma özlemine yatkın olarak doğduğu yer] ama kişinin ebeveynleri kişiyi Yahudi'ye dönüştürür, Hıristiyan ve Magian (dünyada var olan ve böylece kişiyi kendi dini, ideolojik, kültürel, coğrafi ve entelektüel bağlamlarının kalıbına sokan alacalı dini ve ideolojik geleneklere atıfta bulunarak)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'in peygamber arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak *hadis* derlemeleri

Beden sağlıklıysa, hekim sağlığı korumanın yollarını düşünür ve hastaysa, hekim onu sağlık durumuna döndürmek için mücadele eder. Benzer şekilde, kişi arınmış, kibar ve medeni bir benliği korumaya çalışmalı ve bundan yoksun olan benliğe mükemmellik ve saflık özelliklerini aşılamaya çalışmalıdır. Bedenin fiziksel sistemindeki dengeli ılımlılığı zayıflatan ve yok eden etkenlerin tedavisi nasıl zıtları üzerinden yapılıyorsa, aynı şekilde benlik hastalıklarının tedavisi de zıtları üzerinden yapılır. Örneğin, cehalet eğitimle, cimrilik hastalığının tedavisi cömertlikle, kibir tevazuyla, şehvet ise acı ve rahatsızlık verebilse de arzu selinin önüne engeller koyarak olur. Bedenin hastalıklarının tedavisi, ilaçların acısına tahammül etmek ve nefsin [iyileşmeye elverişli olmayan] arzularını bastırmak olduğu gibi, aynı şekilde nefsin (veya nefin) hastalıkları da manevi mücadelenin (Mücahit) acısına ve sertliğine sabırla katlanmadan ortadan kaldırılmaz. Bunun yerine, kalp hastalıkları bu mücadeleyi daha da fazla gerektirir çünkü beden hastalıklarının sonu, bir insanın ruhu bedeni terk ettiğinde ölümle gerçekleşir, ancak ruhun hastalıkları ölümden sonra bile sonsuza kadar kalır [çünkü ruh asla ölmez]. Sıcaktan doğan hastalıklar, doğası gereği soğuk olan ve uygun miktarda hastalığın şiddeti ve zayıflığı dikkatle düşünülerek reçete edilmiş ilaçlarla tedavi edilmez. Hekimler çeşitli ilaçların miktarları konusunda standartlar belirlemiş ve bu standartlar ışığında hastalığa uygun ve faydalı miktarlarda reçete etmektedirler. Bu standartlara uyulmazsa hastalıklar azalmak yerine artacaktır.

Ruhun (veya benliğin) hastalıklarının durumu da aynıdır. Manevi rehberler, ruhun zıttı aracılığıyla hastalıklara tedavi uygulandığında benzer standartlara bağlı kalmalıdır. Tıp standardı, hastalığın [düzeyine ve doğasına] göre belirlenir. Manevi rehberler, manevi hastalarına dayanamayacakları kadar manevi egzersizler ve zorluklar yüklememelidir. Ayrıca, bir ruhani rehber, hastalığın doğası doğru bir şekilde belirlenene kadar bir tedavi

önermemelidir. Hekimin tedavi uygulaması ile ilgili olarak, hastalığın değerlendirmesine göre tedavi ve ilaç yazması zorunludur. Bir kişi tüm hastalıkları aynı ilaçla tedavi etmeye çalışırsa, bu hastanın ölümünden başka bir şeyle sonuçlanmaz. Benzer şekilde, manevi bir rehber, manevi yolun [tüm] öğrencilerinin ıslahı için aynı yöntemi benimsememelidir. Eğer kişi bunu yaparsa, ruhi hastalarının kalplerinin yok olmasına neden olur. Manevi bir rehber üzerinde, kişinin önce öğrencisinin (manevi mükemmellik yolunda arayanın) hastalığını teşhis etmesi, öğrencinin özel koşullarını gözden geçirmesi, kişinin yaşını ve mevcut durumunu dikkate alması ve manevi mücadelenin zorluklarına ve yoğunluğuna ne kadar dayanabileceğini görmesi zorunludur. Ruhi bir rehber, tüm bu konuları dikkatle değerlendirdikten sonra ruhi bir egzersiz önermelidir.

Eğer öğrenci (manevi mükemmellik yolunda arayan) [manevi yolda] acemiyse ve İlahi Yasa'nın [kabul edilebilir insan davranış ve eylemlerinin] sınırlarının farkında değilse, o zaman önce kişiye dış [bedensel] temizlik (kişisel temizlik ve arınma), dualar ve dış ibadet eylemlerini yapmanın doğru yolları öğretilmelidir. Eğer öğrenci haram (haram) maddi mallara [sahip olma ve bulundurma] ile uğraşırsa ve günah işlerse, o zaman [öğretmen veya manevi rehber tarafından] durdurulmalı ve günahlarla dolu bir hayat yaşamaktan men edilmeli ve engellenmelidir [olumsuz ve zararlı düşünceler, duygular ve eğilimlerden oluşan içsel günahlar dahil]. Kişinin dış varlığı, dış günahların kirliliklerinden ve kirliliklerinden arındığında ve [İlahi] ibadet eylemlerinin ışığıyla aydınlandığında, manevi rehber, öğrencinin içsel varlığını dış durumların göstergeleri aracılığıyla incelemeli ve kişinin ahlakını, görgüsünü, karakterini, eğilimlerini, alışkanlıklarını ve kalp hastalıklarını analiz etmelidir. Eğer öğrencinin ihtiyaç duyduğundan fazla maddi varlığı varsa, o zaman manevi rehber onu almalı ve sadaka olarak dağıtmalıdır ki, kişinin kalbinde maddi mallara karşı hiçbir eğilim kalmasın ve yalnızca Tanrı'ya odaklanabilsin. Benzer şekilde, eğer öğrenci (manevi mükemmellik yolunda arayan) gurur, kibir ve baskın bir üstünlük duygusu kompleksine sahipse, o zaman kişi dilenmek için elini uzatmak üzere bir pazar yerine gönderilmelidir, çünkü bu [içsel yıkıcı özellikler] aşağılanmadan ortadan kalkmaz ve hiçbir şey dilenmekten daha aşağılayıcı değildir ve kişi bu hastalık [kişinin içsel varlığından] tamamen yok edilene kadar bunu yapmaya devam etmekle yükümlü olmalıdır. Gurur ve kibir, kalbin en kötü hastalıkları arasındadır. Eğer bir öğrenci, bedenin ve elbisenin aşırı temizliği (*Nezafe)* düşüncesine sahipse, buna daha yatkın olabileceği için, o zaman evi temizlemesi ve kirli yerleri süpürmesi sağlanmalı veya [ocaktan] çıkan dumanla uğraşmak zorunda olduğu bir mutfak işi verilmeli ve [sonuç olarak] aşırı temizlik ve bu konuda titiz olmanın gururu kalmamalıdır. Giyimde gösterişli tüketimi benimseyen ve sürekli güzel kıyafetler arayan insanlar, bütün gün kendilerini güzelleştirmekle meşgul oldukları için [yakında] gelin olacaklarla aralarında hiçbir fark yoktur. Ayrıca kendine tapınan ile taşa veya puta tapan arasında hiçbir fark yoktur.

Ne zaman bir kul Allah'tan başkasına ibadet ederse, kişinin kalbi Allah'la örtülür (Allah ile arasına bir perde veya bariyer çekilir). Bir elbiseyi temizliğinden ve caizliğinden daha fazla önemseyen kişi, kendi nefsine (*nefsine)* ibadet etmiş olur. Manevi mücadelelerin inceliklerinden biri de şudur: Eğer bir öğrenci ya da arayış içinde olan kişi içsel yıkıcı kötülüklerden birinden kaçınmazsa, o zaman kişinin odağı ve yönü bu olumsuz nitelikten daha düşük dereceli farklı bir olumsuz niteliğe yönelir. Örneğin, bir çocuk bir okulda önce sopa ve top oyununa yönelir, sonra spordan güzel giyime, sonra iyi giyimden ve kendini süslemekten gurur duymaya, siyasi makam ve şöhret arayışına ve sonunda ahiret hayatına yönelir. Eğer kişinin kalbi şöhret ve güç arzusundan aniden vazgeçmeye meyilli değilse, o zaman kişi daha düşük bir şöhret ve güç seviyesine sahip olmaya ikna edilmeli ve yavaş yavaş bu [içsel yıkıcı] nitelikten caydırılmalıdır. Aynı şekilde, eğer manevi bir rehber bir öğrencide yemek hırsı bulursa, o zaman kişi oruç tutmaya ve az yemeye ikna edilmeli, o zaman lezzetli yemekler hazırlamak ve onu başkalarına yedirmekle yükümlü kılınmalı, ancak nefsi buna alışacak kadar kendini yememeli ve onda sabır gücü doğmalı ve hırs sona ermelidir. Benzer şekilde, eğer bir öğrenci gençse ve evlenmek istiyorsa ancak [koca karısına bakmakla yükümlü olduğu için evliliği maddi olarak destekleyemiyorsa] o zaman oruç tutturulmalıdır. Bazen yoğun istek oruçla azalmaz. Bu durumda, arayış içinde olan kişiden (manevi yolcudan) orucunu [belirlenen zamanda] sadece suyla [ve başka yiyecek olmadan] açması ve ekmek yememesi istenmelidir. İkinci gün orucu ekmekle açmalı, ancak arzu yoğunluğu sona erecek ölçüde et veya başka bir köri veya yemek kullanmamalıdır. Başlangıçta açlıktan daha iyi bir tedavi yoktur.

Manevi rehber, arayışta olan kişide bir öfke hakimiyeti görürse, o zaman kişiye hoşgörü, sabır ve sessiz olması emredilmeli ve terbiyesiz insanlarla çalışması istenmeli ve onlara hizmet etmesi istenmelidir, böylece kişi onların verdiği acıya karşı sabır göstererek sabra alışmalıdır. Çoğunlukla terbiyesiz ve sert olan ve kaba dil kullanmayı alışkanlık haline getiren bu tür insanlar için el işçisi olarak çalışan bir aziz (manevi öğretmen) hakkında rivayet edilmiştir. Onların verdiği tüm acılara sabırla katlanır, [kötü davranışlarından dolayı] öfkesini dizginlerdi. Başlangıçta bunu yapmak onun için zordu ama daha sonra sabır ikinci bir doğa olarak ona sağlam bir şekilde yerleşti ve adı sıradan halk tarafından bir sabır modeli olarak alınmaya başlandı. Bazı azizler kendilerinde zayıflık ve korkaklık buldular. Havanın soğuk olduğu ve dalgaların rahatsız ve çalkantılı olduğu zamanlarda denizin yüzeyinde seyahat ederek [bu istenmeyen nitelikleri] kendi içlerinde iyileştirdiler. Bazı azizler başlangıçta yavaştı ve benlik yoğunluğundan rahatsız olana ve [ibadette] ayakları üzerinde durmayı kabul edene kadar bütün gece baş aşağı durarak kendilerini iyileştirdiler. Bazı insanlar nehre para koyarak zenginlik ve maddi mal sevgisini kalplerinden çıkardılar. Onları hayır

kurumlarına vermektense nehre para koymayı tercih ettiler çünkü hayır işlerinde gösteriş tehlikesi vardı.

Bu örnekler bize kalp hastalıklarını tedavi etme yöntemlerini göstermektedir. Buradaki amaç her hastalığın ilacını açıklamak değildir. İlaçlar ve tedavi yöntemleri sonraki sayfalarda anlatılacaktır. Şu anda amaç sadece her [ruhsal] hastalığın tedavisinin, tam tersi yönde hareket etmekle mümkün olduğunu açıklamaktır. Allah, Kitabında tedavi yöntemini tek bir cümleyle açıklamıştır:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ

"[Bu dünyada] Rabbinin huzurunda durmaktan korkan ve nefsini alt nefsinden gelen [herif] arzulardan alıkoyan kimse (*Hawa* ya da inatçı yanlış kafalı aptallıklar) [kişinin maddi ve manevi (manevi) yaşamlarında bireysel ve kolektif refahı için zararlı olan], Cennet böyle birinin [nihai] varış noktası olacaktır." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 79, ayetler 40-41)

Manevi mücadelede asıl ve en önemli şey, kişinin yapmaya karar verdiği şeyi tamamlamasıdır. Bu nedenle, kişi tüm şehvetleri reddetmeye karar vermişse ve yolda bazı zorluklarla karşılaşıyorsa, o zaman bu zorlukları ve engelleri aşma cesaretini korur ve bu zorluklara karşı mücadele ederek kararlılığını yerine getirmek gerçek manevi mücadeledir. Eğer kişi [tüm olumsuzluklara karşı manevi yolda ilerleme] kararlılığını yerine getirmezse, o zaman benlik buna alışacak (yani kararlılığından dönerek) ve [kişinin yaşamının gerçek amacına ulaşmayı ve sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşmayı kaçırması açısından] yok edilecektir. sonsuz kayıp ve kedere yol açan aşağı doğru bir yörünge izlemek] nedeniyle. Eğer Allah korusun, kişi kararlılığından dönerse, o zaman "Kendini Sınamak ve Kişinin Tüm Eksiklikleri ve Kusurları İçin Kendini Görevlendirmesi" (Bölüm 18) bölümünde açıklandığı gibi kendini cezalandırmalıdır. Eğer kişi kendini [gevşekliği ve ruhsal olarak ilerleme kararlılığından vazgeçmesi nedeniyle] cezalandırmayı başaramazsa, alt benlik [böyle bir kişiye] hükmedecek ve şimdiye kadar yapılan tüm ruhsal mücadele boşa gidecektir.

Ruh hastalıkları ve sağlık belirtileri

Bilinsin ki, her vücut organı belirli bir amaç için yaratılmıştır. Yaratıldığı eylem onun tarafından gerçekleştirilmezse veya acı ve zorlukla yapılırsa, organın sağlığını kaybettiği söylenecektir. Elin hastalığı (veya şekil bozukluğu), kavrama yeteneğini kaybetmesidir. Gözün hastalığı, görme yeteneğinden mahrum kalmasıdır. Aynı şekilde kalbin (veya canın) hastalığı da, yaratıldığı belirli görevi yerine getiremez hale gelmesi ve [kalbin özel görevinin] İlahi bilgi, bilgelik, İlahi Gnosis, İlahi sevgi, İlahi ibadet, İlahi zikirden zevk alması, kişinin her arzusuna karşı O'nu tercih etmesi ve bu [amaca] ulaşmak için kişinin tüm arzu ve organlarından yardım almasıdır. Bu nedenle Tanrı şöyle diyor:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ben yaratmadım *Cinler* Benim ibadetimden başka insanlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 51, Ayet 56)

Her halükarda, her organın kendine özgü bir faydası vardır. Kalbin kendine özgü eylemi, Tanrı'nın bilgeliği ve Gnosis'idir. İnsandaki özel nitelik, kişinin hayvanlardan ayırt edilmesidir, çünkü yeme, içme, görme ve çiftleşme gücü hayvanlarda da mevcuttur. İnsanın ayırt edici özelliği, kişinin eşyanın gerçekliğini algılamasıdır ve bu, her şeyin kökeninin, mucidinin ve yaratıcısının Allah olduğu bir gerçektir. Bir kimse bir şey hakkında bilgi sahibi olsa da onun mucidini tanımıyor ve tanımıyorsa, o zaman o şeyin gerçekliğinin farkında bile olmadığı söylenecektir. Bilmenin işareti sevgidir. Tanrı'yı bilen kişi O'nu da sevecektir ve sevginin işareti, dünyadaki hiçbir şeyin O'na tercih edilmemesidir. Kalbinde Allah'tan başka bir şeyin sevgisi olan birinin kalbi hastadır ve bu, ekmek yemek yerine yemeye alışmış bir mide gibidir. Böyle bir mide hasta olarak adlandırılır. Bunlar kalp hastalıklarının belirtileridir ve bu açıklamadan da Allah'ın korudukları dışında tüm kalplerin hasta olduğu bilinmektedir.

Bazı hastalıklar o kadar gizlidir ki hasta bunların farkında bile değildir. Kalp hastalıklarında durum böyledir ve hasta bu hastalıkların farkında bile değildir. Bu yüzden onlara karşı ihmalkar davranılır. Kişi hastalığın durumunu öğrenirse, ilacının acılığına karşı sabır gösterme cesaretini kaybeder. Çünkü kalp hastalıklarının ilacı şehvet ve arzulara karşı çıkıyor ve bunu yapmanın acısı, kişinin ölüm sancıları içinde yaşadığından daha acı verici. Sabır gösterme yeteneği olsa bile, [ruh hastalıklarına] doğru bir şekilde şifa verebilecek uzman bir doktor bulunamaz. Kalp hastalıklarının doktorları veya şifacıları [dini] alimler olabilir, ancak kendi kalpleri [bu tür] hastalıklara karışır. Kendilerini iyileştiremediklerinde, başkalarını nasıl iyileştirebilirler? Bu bakımdan kalp hastalıkları şiddetlenmiş ve tedavi edilemez hale gelmiştir. Kalp hastalıklarını iyileştirme bilgisi, ne bu hastalıkları anlayan insanlar ne de onları iyileştirecek insanlar kaldığı için yok oldu. İnsanlar tamamen dünyevilik sevgisine

gömülürler ve dış [görünüşü] ibadet ve iç [gerçeklik] gösteriş ve gösteriş olan eylemlere kapılırlar. Şimdiye kadar gerçek hastalıkların belirtilerinden bahsediliyordu. Şimdi tedavi sonucunda elde edilen sağlık belirtilerini dinleyin.

Bu bağlamda tedavi edilmesi gereken hastalık göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer bu hastalık, örneğin, [kişinin maneviyatını, manevi yolunu ve manevi hırslarını yok etme konusundaki içsel yeteneği nedeniyle] yıkıcı olan ve Tanrı'dan uzaklaşma yaratan cimrilik ise, tedavisi servet ve maddi mal harcamak yoluyla olabilir. Ancak bazen harcamalarda sınırlar aşılıyor ve bu da bir hastalık olan savurgan harcamalara giriyor. İstenen seviye [tüm aşırılıklar arasında] ılımlılıktır. Harcamalarda orta seviye, savurgan harcama ve cimriliğin [iki uç noktasının] ortasında yer alan hedeftir. Ilımlılık noktasını ve iki şeyin ortasını bulmak istiyorsanız, o zaman yöntemi, bazı içsel nitelikler aracılığıyla ortaya çıkan eylemlere bir göz atmaktır. Eğer bu eylem kolay ve hoş görünüyorsa, o zaman [o eyleme bağlı] içsel niteliğin nefse (*nefs)* baskın olduğunu bilmelidir. Örneğin, serveti muhtaçlara ve hak edenlere harcamak, servet biriktirmekten ve istiflemekten daha iğrençse, o zaman cimriliğin içsel özelliğinin benlik üzerinde baskın olduğunu bilmelidir. Bu durumda, hak eden kişilerin haklarına harcama yapılması ve haklarının iade edilmesi için düzenlemeler yapılmalıdır. Eğer [alt] benlik, hak etmeyen kişilere harcamaktan zevk alıyorsa ve bu harcama tasarruf etmekten daha kolay görünüyorsa, bundan savurgan harcamaların benlik üzerinde baskın olduğu anlaşılabilir. Bu durumda tasarrufa başvurulmalı ve servetin savurgan harcamalar durdurulmalıdır. Nefs, bu şekilde gözetilmeli ve korunmalı, hangi amellerin nefs için zor, hangilerinin kolay olduğu görülmeli ve fark edilmelidir. Bu uyanıklık ve koruma, zenginlik ve maddi mallara yönelik arzu ve eğilim sona erene kadar devam etmelidir ki, benlik ne harcamakla ilgilensin ne de istifçiliğe meyilli olsun. Bunun yerine, ihtiyaç duyulduğunda durdurulan ve ihtiyaç duyulduğunda kullanılan su gibi olur. Ayrıca, tasarruf yerine harcama tercihi olmamalıdır [veya tam tersi]. Bu dereceye ulaşan bir kalp [tüm aşırılıklardan kaçınarak her konuda dengeli bir ılımlılık] tüm yıkıcı kötülüklerden ve olumsuz içsel karakter özelliklerinden arınmış ve arınmış kalacaktır.

Tanrı'ya [İlahi Gnosis durumunda] ulaşmak için, kalbi dünyanın tüm tuzaklarından ve karmaşalarından ayırmak zorunludur, böylece [İlahi] emir bu dünyadan (yani ölümden) yolculukta ilerlemeye geldiğinde, kalp ne [maddi] herhangi bir şeye meyleder ne de herhangi bir araca [materyalizmin] odaklanmaz, çünkü bu dünyadan çıkış yolculuğu maddi değildir. Bu [İlahi Olan'a bağlılık] halinde, benliğin İlahi Huzur'a dönüşü, Rabbinden razı olan ve Rab de ondan razı olan süptil nefsin (*nefs*) geri dönüşü olacaktır. Peygamberler (*Enbiye*), evliyalar ve Gnostikler (*Sıddıkin*), şehitler (*Şuhade*) ve salihler (*Süleyman*) sınıfından sayılan benlikler bunlardır [maddi olmayan ve aşkın

manevi alemdeki başarıları bakımından bu düzende en üst dört insan kategorisi arasında yer alan ve sonsuz mutluluğun ve sonsuz zaferin en yüksek derecelerine ulaşanlardır]. Tanrı böyle bir benliğe şu sözlerle hitap etmiştir:

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

"Ey huzur içindeki benlik! Siz O'ndan razı olun, O da sizden razı olsun hâlinde Rabbinize dönün." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 89, Ayetler 27-28)

İki uç seviye arasındaki orta seviye son derece inceliklidir. Bunun yerine kıldan daha ince, kılıçtan daha keskin olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Bu dünya hayatında bu zorlu yolda sağlam kalacak olan insanlar, *Sırat* köprüsünden (diğer ucunda kıldan ince, kılıçtan keskin olan ve kıyamet günü herkesin bu köprüden geçmek zorunda kalacağı Cehennem üzerinde kıldan ince, kılıçtan keskin dar bir köprü) güvenle geçeceklerdir. Bunun nedeni, insanoğlunun bu dengeli ılımlılık orta yolunun (*Sirat al-Mustaqeem*) bir tarafına veya diğerine meyletmesi ve dolayısıyla kalbin meylettiği tarafla ilişkili olmasıdır. Dindar huşu, hürmet ve Allah korkusu (*Muttakin*) olan insanlar, dengeli ılımlılığın orta yoluna (*Sirat el-Mustaqeem*) uzak olmaktan daha yakın kalanlardır. Her gün on yedi vakit namazlarda okunan [Kur'an'ın *Fatiha Suresi* olarak bilinen] açılış suresi olan dengeli ılımlılığın orta yolunda (*Sirat el-Mustaqeem*) sebat etmenin zorluğu göz önüne alındığında, bu dua farz kılınmıştır:

ٱهْدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ

"[Ey Tanrım!] Bizi düz yola yönlendirin (dengeli ılımlılığın orta yolu) (*Sirat al-Mustaqeem*)." (Kur'an, Bölüm 1, Ayet 6)

Dengeli ılımlılığın düz yoluna adım atmak çok zor olsa da, ona mümkün olduğunca yakın kalmak için herhangi bir ihmal yapılmamalıdır. Eğer kişi tam olarak dengeli bir ölçülülüğe ulaşamıyorsa, şunu çok açık bir şekilde anlamalıdır ki, ebedi kurtuluş sadece salih amellere bağlıdır ve salih ameller güzel ahlaktan, görgülerden, içsel niteliklerden, karakter özelliklerinden ve eğilimlerden doğar. Bu bakımdan her kul, niteliklerini, ahlakını, görgüsünü, iç karakter özelliklerini ve mizaçlarını [sürekli] incelemelidir ki, herhangi bir eksiklik varsa giderilebilsin.

Kendi Hatalarını Bulma Yöntemi

Allah kime iyilik yapmak isterse, kişinin kendi kusurlarından birini haber verir. Derin [içsel] içgörüye sahip bir kişinin kendisinden gizlenmiş kusurları yoktur ve kişi hataların farkına vardığında onları iyileştirmek kolaylaşır, ancak çoğu insan kendi hatalarının farkında değildir. Durum öyle bir hal almıştır ki, kişi başkalarında küçük kusurlar görebilir ama kendi içinde büyük kusurlar göremez. Kişinin kendi hatalarını tanımasının dört yolu vardır:

Birinci Yöntem: Kişi, benliğin kusurlarının ve gizli yıkıcı potansiyelinin farkında olan böyle bir manevi rehberin toplantısına katılmalıdır. Kişi böyle bir manevi rehberi dinlemeli ve manevi mücadeleyle ilgili talimatlara göre hareket etmelidir. Manevi rehber (*Mürşid*) ile arayış içinde olan kişinin (*Mürit*) ve öğretmenle birlikte bir öğrencinin durumu böyledir. Manevi bir rehber arayıcıyı bilgilendirir ve bir öğretmen öğrenciyi kişinin içsel hataları ve eksiklikleri hakkında bilgilendirir ve bunlardan kurtulmanın yollarını önerir. Bu gün ve çağda, bu yöntemle hareket edenleri bulmak nadirdir.

İkinci Yöntem: Samimi, sadık, zeki ve Allah bilincine sahip bir dost aramalı ve kendi nefsine gözetmen tayin etmeli ki, böyle bir dost kişinin içsel hallerini ve eylemlerini gözetebilsin ve dış veya iç varlığında görülen her türlü kusur bu konuda kişiyi uyarmalıdır. Tanrı'nın yolunun büyük öncül bilginleri bu yöntemi izlediler.

Hz. Muhammed'in ve ikinci Halife'nin yardımcısı ve yoldaşı olan Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle derdi: "Allah bana hatalarımı bildiren kişiye rahmet etsin." Bir keresinde Selman el-Farsi (Allah ondan razı olsun - başka bir Peygamber arkadaşı) ona geldi ve ona sordu: "Hakkımda kötü bir şey duyduysan lütfen bana haber ver de kendimi ıslah edebileyim". Selman (Allah ondan razı olsun) cevap vermekten kendini mazur görmeye çalıştı ama Ömer (Allah ondan razı olsun) ısrar edince ona şöyle dedi: "Yemek minderinde iki tabak (yiyecek) olduğunu ve biri gece diğeri gündüz olmak üzere iki çift elbisen olduğunu duydum." Ömer (Allah ondan razı olsun): "Bundan başka bir şey öğrendin mi?" diye sordu. Selman (Allah ondan razı olsun) "Hayır" diye cevap verdi. Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurdu: "Bu iki konuda [çünkü bunların hiçbiri doğru değildir, çünkü ben yemekte sadece bir gıda maddesi yiyorum ve sadece bir çift elbisem var]". Ömer (Allah ondan razı olsun), Huzeyfe'ye (Allah ondan razı olsun) kusurlarını sorar ve ona şöyle sorardı: "Sen münafıkların kim olduğu konusundaki sırrı Peygamber'e ortak ediyorsun. Sen de bende ikiyüzlülük belirtisi görüyor musun?"

Ömer -Allah ondan razı olsun- heybetine (dünyanın geniş bir alanına hükmeden korkusuz bir lider olarak) ve yüksek makamına rağmen [büyük bir manevi başarı sahibi olarak] nasıl kendini suçladığını ve insanlara hatalarını anlatmaları için baskı yaptığını bir düşünün.

Aklı daha büyük ve [manevi] statüsü daha yüksek olan kişi, kendini beğenmişlik veya kendini beğenmişlik hastalığına yakalanmaz (*'Ujub* veya kendini yüceltme ve kendini her konuda haklı olarak yüceltme) küçük bir dereceye kadar [manevi mücadele yoluyla da ortadan kaldırılabilir]. Böyle bir kişi, iyi ve saf olmak yerine, sürekli olarak benliğini yanlış ve yanlışlarından dolayı gözetlenmeye layık olarak düşünür [Ömer (Allah ondan razı olsun) örneği buna bir örnektir]. Bu gün ve çağda, kişinin hatalarını taviz vermeden bilgilendirecek arkadaşlar bulmak zordur. Çoğu arkadaş pohpohlamayı sever ve bir hatayı uzmanlık (ya da gurur duyulacak iyi bir şey) olarak adlandırmakta herhangi bir sorun bulmaz ve bunu yapmayı [iyi arkadaş olarak] arkadaşlık haklarını yerine getirmek olarak düşünür. Bazı arkadaşlar kıskanç bir mizaca sahiptir ve bunları söylerken hataları abartırlar. Samimi, özverili ve gerçek bir dostun varlığı nadirdir. Bu nedenle Gnostik Davud Ta-ee (Allah ona rahmet etsin) kendisini bu tür insanlardan soyutladı. Bazıları ona "Neden insanlarla görüşmüyorsun?" diye sordu. Cevap verdi: "Hatalarımı bana bildirmeyecek arkadaşlarla buluşursam ne yapardım?"

Din'i (Tanrı'ya giden yolu) sevenler, diğer insanların hatalarını kendilerine göstermelerini en çok arzu ederler. Bu dünyada [kişinin kusurlarından haberdar olması sonucunda] [algılanan] aşağılanma, [bu kusurları ruhunun derinliklerinde barındırmasının sonuçlarının olacağı] ahiretteki [gerçek] aşağılanmanın yanında çok küçüktür. Ama şimdi halkın durumu tam tersi. Bu tür dostlar, hatalarımızı bize bildirecek ve bunlar hakkında bize tavsiyelerde bulunacak düşmanlar listesinde kendilerini en üst sırada bulurlar. Bu, imanımızın zayıflığının bir işaretidir ki, hatalarımız bize gösterildiğinde gücenir ve öfkeleniriz. Kötü ahlakın, görgünün, iç karakter özelliklerinin, niteliklerinin ve mizaçlarının benzerliği, yılanların ve akreplerinki gibidir. Bu ölümcül yaratıklar kıyafetlerinize girerse ve birisi size zararları hakkında bilgi verirse ve kendinizi onlardan korumanızı tavsiye ederse veya bu durumda kendinizi onlardan korumanın bir yolunu söylerse, o kişi düşmanınız olur mu? Kesinlikle hayır! Böyle bir insana şükretmeli ve akrep zehrinin etkisi bir iki gün kalsa da kendimizi akrep vb. durumlardan kurtarmaya çalışmalıyız, ancak kötü ahlakın, görgünün, iç karakter özelliklerinin, niteliklerinin ve mizaçlarının etkisi ölümden sonra da devam edecektir. O halde ne oluyor da nasibimizi ve iyi dilekçimizi düşmanımız olarak görüyor ve böyle bir kişinin işaret ettiği hataları ortadan kaldırmıyoruz? Bunun yerine, o kişide kusurlar bulmaya başlarız, böylece böyle bir kişi gelecekte bize tavsiyede bulunmaya cesaret edemez. [Hatalarımızı bize bildiren]

iyi dilekçimizi düşman olarak düşünmek, aşırı günahlar [ve yanlışlar] nedeniyle kalpleri kararmış ve katılaşmış olanlar tarafından yapılır. Bu, imanın zayıflığının yapılmasıdır. Ey Tanrım! Bize doğruluk ve hidayet yolunu göster ve hatalarımızı bize bildir ve onları ortadan kaldırma gücü ver ve hatalarımızı bize bildiren insanlara teşekkür etmemizi sağla. *Amin*! (Amin!)

Üçüncü Yöntem: Kişi kendi hatalarının bilgisini düşmanlar aracılığıyla edinmelidir çünkü düşmanların gözleri hatalardan başka bir şey görmez ve dilleri [düşman olarak algıladıklarının] hatalarından başka bir şey söylemez. Bu konudaki düşüncem, pohpohlamayı seven arkadaşlarla karşılaştırıldığında, hata seçen, hata gören ve hata konuşan düşmanlardan daha fazla yararlanılabileceğidir. Bunun nedeni, arkadaşların genellikle övmesi ve gözlerinin sadece iyi şeyler görmesi ve dillerinin sadece iyi konuşmasıdır. İnsanın doğuştan gelen doğası gereği düşmanlarını reddettiği ve onlardan gelen her şeyi kıskançlık [nedeniyle] geldiğini düşündükleri doğrudur. Ancak içgörü sahibi insanlar düşmanlarından da yararlanırlar.

Dördüncü Yöntem: İnsanlarla kaynaşmalı ve onlarda gördüğü kusurlar ne olursa olsun onları ön plana çıkarmalı ve kendi nefsinde bulunursa nefsi (*nefsi)* görevlendirmelidir. Mümin, müminin aynasıdır [bu, peygamberlik rivayetinde belirtilmiş ve tasdik edilmiştir]. Herkes, Müslüman kardeşinin aynasında kendi suretini görmeli ve onun kusurlarından kendi kusurlarını bulmalı ve arzuları takip etme konusunda mizaçların genellikle birbirine yakın olduğunu düşünmelidir. Birinde mevcut olan bir şey, onun bir parçası veya bütünü diğerinde de olacaktır. Bu ilkeler ışığında kişi kendi kusurlarını bulmalı ve kalbini onlardan arındırmalıdır. İyi görgü kurallarını ve içsel arınmayı telkin etmek için bu yöntem benimsenirse, bir rehbere ve görgü kuralları öğretmenine ihtiyaç kalmayacağı için her insanın ıslahı kendiliğinden gerçekleşecektir. Birisi İsa'ya (s.a.v.) sordu: "Sana *edeb*'i (ahlakı, görgü ve adabı) kim öğretti?" Cevap verdi: "Kimse bana *edep* (ahlak, görgü ve görgü kuralları) öğretmedi, cahillerin cehaleti bana kötü geldi, bu yüzden kendimi bundan ayırdım". Bu, mükemmellik, içgörü, İlahi Tanrı ve akıl gibi niteliklere sahip bir öğretmen (manevi rehber) bulamayan, medeniyet ve nefsinin arınması ile işi bittikten sonra, şimdi Allah'ın kullarının (yani diğer insanların) eğitimi ve medeniyeti ile meşgul olan ve onlara şefkatle öğüt veren ve onları iyi yola ileten insanların yöntemidir. Böyle bir [ruhani] öğretmenin arkadaşlığına sahip olan kişi, [ruhun] her [içsel] hastalığına çare bulunan, yürüyen bir hastaneye sahip gibidir. Kişi, [iç] hastalıklarını iyileştirecek ve insanı yıkımdan kurtaracak böyle bir öğretmenle ilişki içinde kalmalıdır.

Arzu ve Şehvetleri Reddetmek ve İlahi Kanundan Aktarılan Delil ve Delillerle Kalp Hastalıklarına Şifa

Yukarıdaki detaylar üzerinde tefekkür ederseniz, [sizin için] içgörü kapıları açılacak ve bilgi ve kesinlik ışığıyla nefsin hastalıkları ve tedavi yöntemi netleşecektir. Ancak, hastalıkları ve tedavilerini tefekkür yoluyla bilmekten acizseniz, yine de bu yolu takip etmek ve onları gayba iman yoluyla tespit etmek (*İman bi el-Gaib*) olmalıdır, çünkü imanın derecesi ayrıdır ve ilmin derecesi ondan ayrıdır. İlim, imandan sonra elde edilir. Tanrı diyor ki:

يَرْفَعِ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنكُمْ وَٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ دَرَجَٰتٍ

"Allah, içinizden iman edenlerin ve ilim sahibi olanların [şeref ve İlahi yakınlık ve yakınlık] mertebelerini yükseltecektir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 58, Ayet 11)

Bu nedenle, Allah'a ulaşmanın tek yolunun arzulara [ve alt benliğin şehvetlerine] karşı çıkmak olduğunu gerekçe sormadan tespit eden kişi, imanla iman edenlerin mertebesine ulaşmıştır ve bu [İlahi] sırrın gerçekliğine erişen kişi, imanla birlikte ilimle de bahşedilmiş olanlardandır. Allah hem iman ehline hem de ilim ehline iyilik vaat etmiştir. Tanrı diyor ki:

وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ

"Ve her ikisine de Tanrı iyilik vaat etti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 95)

İlahi Kanun'dan Deliller: Allah'a ulaşmanın (İlahi Huzura ulaşmanın) tek yolunun arzuları terk etmek olduğu gerçeği, [İlahi kitap Kur'an'ın] ayetleri, Nebevi hadisler ve ilim alimlerinin sözleriyle tasdik ve delil edilmiştir. Tanrı diyor ki:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

"Rabbinin huzurunda durmaktan korkan ve benliğini aşağılık arzulardan ve inatçı yanlış kafalı aptallıklardan alıkoyan kişi (*Hawa*), böyle birinin son meskeni Cennet olacaktır." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 79, ayetler 40-41)

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ ٱمْتَحَنَ ٱللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ

"Bunlar, Tanrı'nın dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusu için kalplerini arındırdığı insanlardır (*Takva*)." (Kur'an, Bölüm 49, Ayet 3)

Bunun açıklaması, Tanrı'nın alt benlikteki arzulara olan sevgiyi kalplerinden çıkardığıdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

المؤمن بين خمس شدائد، مؤمن يحسده، ومنافق يبغضه، وكافر يقاتله،
وشيطان يضله، ونفس تنازعه

"Mümin beş sıkıntının ortasındadır: Bir mümin birini kıskanır, münafık birine düşmanlık besler, biriyle savaşır, şeytan birini saptırır ve nefsi (*nefs*) biriyle kavga eder." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Mekârim el-İhlak,* Enes'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Bu peygamberlik geleneği, benliğin tartışan, tartışan bir düşman olduğunu ve ona karşı [ruhsal] mücadelenin bir zorunluluk olduğunu bildirir. Bir rivayete göre Allah, Hz. Davud'a (Allah'ın selamı onun üzerine olsun) şöyle vahyetmiştir: "Ey Davud! Arkadaşlarını, alt benliklerinden gelen arzuları kolaylaştırmaktan kork çünkü bu tür kalplerin akılları arzularla bağlantılıdır ve onlar (kalpler) Benimle bağlantılıdır." İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "Gelecek için vaat edilen şeyler (yani cennet) uğruna [şimdiki] arzu ve arzuları terk eden kimseye müjde olsun." Ayrıca şunları söyledi:

المجاهد من جاهد نفسه في طاعة الله عز وجل

"[Tanrı'nın yolunda] çabalayan kişi, Tanrı'ya itaat ederek alt benliğe [ve onun arzularına] karşı [ruhsal] mücadeleyi gerçekleştiren kişidir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Tirmizi* ve *İbn Mace* , Fadhala bin Sa'eed'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Evliyaların ve Gnostiklerin Sözleri: Süfyan el-Thauri (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Benliği iyileştirmekten daha zor bir çare bulamadım. Benlik bazen faydalı bazen de zararlıdır". Ebu'l-Abbas Musali (Allah ona rahmet etsin) kendi nefsine şöyle derdi: "Ne şehzadeler gibi dünyadan zevk alıyorsunuz, ne de ibadet eden biri gibi manevi mücadele ediyorsunuz. Beni Cennet ve Cehennem arasında hapse mi attıracaksın? Hiç utanmıyor musun?" Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Vahşi bir atla karşılaştırıldığında, benlik bir ata daha çok ihtiyaç duyar [çünkü vahşi, evcilleştirilmemiş bir attan daha başıboş koşar]". Yahya bin Muaz -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Manevi mücadele kılıcıyla nefse karşı savaşın ve o kılıç, kişinin az yemesi, az uyuması, sadece ihtiyaç duyduğunda konuşması ve insanlardan aldığı zorluklara sabretmesidir. Arzular [alt benlikten] ve şehvetler daha az yemekle sona erer,

az uyumak kişinin niyetinde saflık sağlar, az konuşmak kişiyi imtihan ve sıkıntılardan kurtarır ve insanlardan alınan acı ve zorluklara karşı sabırlı olmak, kişinin amacına ve hedefine ulaşmasında başarı ile sonuçlanır. Bir kişi için en zor mesele, [başkaları tarafından verilen] acı ve ıstırap anında tahammül ve sıkıntı anında sabırdır. Bu nedenle, benlikte arzular ve şehvetler doğduğunda veya gereksiz konuşmanın zevki ve tatlılığı yoğunlaştığında, o zaman kişi az yeme kılıcını az uyuma kınından çıkarmalı ve sessizliğin elleriyle ölümcül bir vuruş yapmalıdır ki, benlik zulmünden kurtulsun, ve ondan gelen sıkıntılar soğur ve kalp arınır ve arzu ve şehvetlerin pisliğinden arınır. Eğer böyle bir muamele nefse yapılırsa, temizlenecek, arınacak, aydınlanacak ve hafifleyecek, doğruluk tarlaları onun yolları olacak, [İlahi] itaat vadileri onun geçitleri olacak ve bu tarlalarda ve vadilerde, ovalarda hız kesmeden dörtnala koşan bir at gibi koşacak veya bahçede bir kral gibi dolaşacaktır."

Yahya bin Muaz -Allah ona rahmet etsin- de şöyle derdi: "İnsanın üç düşmanı vardır: Dünya, şeytan ve nefs. Uzak durarak kendinizi dünyadan (veya dünyevilikten) koruyun, ona [ve onun vaaz ve iknalarına] karşı çıkarak Şeytan üzerinde hakimiyet kurun ve arzuları ve şehvetleri terk ederek benliğe boyun eğdirin". Bilge bir manevi rehber şöyle dedi: "Benliğin egemenliği altında olan kişi şehvetlerin tutsağıdır, kişinin ayakları arzular tarafından zincirlenir, kişi artık akıl tarafından yönlendirilmez, onlar (arzular ve şehvetler) birini yakalar ve istedikleri yere götürürler ve kalbe hiçbir fayda sağlanamaz. Tüm ilim ve hikmet sahibi insanlar, bu dünyanın [maddi] nimetlerine veda etmeden ahiretin (yani cennetin) nimetlerine ulaşılamayacağı konusunda hemfikirdir [bu dünyanın maddi olmayan (manevi) nimetleri bu dünyadan değildir]". Ebu Yahya Warrak (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Kim arzu ve şehvetlere düşkünlük göstererek organları memnun ederse, gönül diyarına utanç tohumları eker". Vehay ibn el-Ward (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Ekmekten başka her şey alt benliğin arzularındandır". Ayrıca şöyle dedi: "Bu dünyanın arzularını ve şehvetlerini seven kişi, ahiret hayatının aşağılanmasına hazırlanmalıdır". Hz. Yusuf (Yusuf) Mısır'ın hazinelerinden sorumlu kılındığında ve Mısır'ın on iki bin seçkininden oluşan muhteşem bir alayı bir yolda yönettiğinde, Zülayha (gençken Hz. Yusuf'a aşık olan ve daha sonra onlarca yıl hapis yattıktan sonra onunla evlenen Mısır bakanının karısı) Zülayha, serbest bırakılması ve Mısır'ın hazinelerinin sorumlusu olarak atanması) ona şöyle dedi: "Ey Yusuf! Açgözlülük ve arzular kralları köle yaptı ve sabır ve dindar huşu, saygı ve Allah korkusu (*Takva*) köleleri kral yaptı". Hz. Yusuf (s.a.v.), Allah'ın şu sözüne uygun olarak bunun doğru olduğunu söylemiştir:

إِنَّهُۥ مَن يَتَّقِ وَيَصۡبِرۡ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجۡرَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ

"Şüphesiz, Allah'a karşı takva ve huşu, saygı ve korku içinde günahlardan vazgeçen ve

sabreden kimse, Allah, bu tür iyilikler yapanlar için [bu tür iyiliklerin] [ve samimi çabaların] boşa gitmesine izin vermez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 12, Ayet 90)

Cüneyd Bağdadi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Bir gece uyanıktım ve dua etmeye çalıştım, fakat alıştığım zevke ulaşamadım. Uyumaya çalıştım ama yapamadım, oturmaya çalıştım ama başaramadım. Bunun zorlamasıyla dışarı çıktım ve battaniyeye sarılı bir adamın yol kenarında yattığını gördüm. Ayak seslerimi duyunca yanına gelmemi istedi. Ona dedim ki: 'Gelişini bana bildirmedin!' Dedi ki: 'Kalbini bana yöneltmesi için Tanrı'ya dua ettim'. Dedim ki: 'Tanrı duanızı duydu, şimdi bana [buraya gelme amacınızı] söyleyin'. Dedi ki: 'Ey Ebu'l-Kasım! Söyle bana, [alt] benliğin tedavisi nedir?' Dedim ki: 'Kişi arzularına karşı çıktığında kendisi bundan dolayı acı ve işkence hisseder ama bu onun tedavisi ve ilacıdır'. Dedi ki: 'Ey nef! Onu dinle! Sana yedi kez aynı cevabı verdim ama beni dinlemedin. Şimdi Junaid de aynı şeyi tespit ediyor. Onu dinlemeyecek misin?'" Birisi Ömer bin Abdülaziz'e (Allah ona rahmet etsin) sordu: "Ne zaman konuşayım?" Cevap verdi: "Sessiz kalma arzunuz olduğunda". "Ne zaman sessiz kalmalıyım?" diye sordu. Cevap verdi: "Konuşmak istediğin zaman". Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurmuştur: "Cennete gitmek isteyen, bu dünyadaki arzulardan uzak durmalıdır." Malik bin Dinar (Allah ona rahmet etsin) pazar yerine gider, iyi bir şey gördüğünde ve kalbi onu almaya meyilli olduğunda, nefsini teselli eder, ona sabretmesini öğütler ve şöyle derdi: "Allah'a yemin ederim! İhtişamınız ve büyüklüğünüz nedeniyle [yüce manevi zirvelere yükselme potansiyeliniz nedeniyle] sizi bundan men ediyorum".

Alimlerin Oybirliğiyle Kararı: Tüm alim alimleri ve bilge insanlar, ahirette ebedi saadeti ve sonsuz zaferi (*Sa'ada)* elde etmenin tek bir yolu olduğuna ve bunun da nefsi inatçı yanlış kafalı aptallıklardan (*Hawa* - her konuda haklı olduğuna dair kendini kandırma inancından kaynaklanan) ve açgözlülükten uzak tutmak ve onu arzuları ve şehvetleri takip etmekten alıkoymak olduğuna oybirliğiyle karar verirler. alt benlik. Bu bakımdan bu karara inanmak ve ona göre hareket etmek zorunludur. Manevi mücadelenin sonucu ve özeti, benliğin, yaşam için gerekli olan giyim, evlilik, yeme, içme, ikamet vb. gibi mezarda kişinin yanına gitmeyecek şeylerden yalnızca ihtiyaç duyulduğunda yararlanmasıdır. Bu nesnelerin ihtiyaç duyulan miktar sınırlarını aşmak, kişinin bunları sevmesi ve öldükten sonra dünyaya geri dönmek istemesi ve ancak ahiretin mükâfatından ve mükâfatından nasibini almayan kişinin dünyaya geri dönmeyi arzulayabileceği anlamına gelir. Bu dünya arkadaşlığı bir hastalıktır ve bu hastalıktan kurtulmanın tek bir yolu vardır, o da kişinin kalbinin Allah'ın sevgisine, Gnosis'ine, zikir ve tefekkürüne tamamen dolması ve dünyevi şeylerle (araçlarla) ancak bu düşkünlüğe engel olmadıkları ölçüde yetinmesidir. Bu durum ancak Allah'ın lütfu ve bereketiyle ve O'nun bahşettiği kudret ve kuvvetle gerçekleşir.

Dört Tip İnsan: Bu gerçek manevi egzersize ulaşamayanlar, kesinlikle ona daha yakın derecelere ulaşmaya çalışmalıdır. Bu bakımdan dört tip insan vardır. Bazı insanlar öyle insanlar ki, kalpleri Allah'ı anmaya [tamamen] dalmıştır. Ekonomik ihtiyaç istisnası

dışında, dikkatleri dünyada değil. Bu insanlar *Sıddıkin* kategorisi arasındadır (Gnostikler olarak da bilinen Peygamberlerden sonra ikinci en yüksek insan kategorisi veya hakikate adanmış ve manevi mücadele sonucunda İlahi Gnosis'e, Tanrı'nın dostluğuna ve yakınlığına ulaşmış olanlar). Bu [yüksek manevi] mertebeye ancak uzun süreli bir manevi mücadeleden ve arzu ve şehvetleri uzun süre terk ettikten sonra ulaşılır. İkinci tip, dünyanın her anında kalbi batmış olan insanları içerir (dünyevilik veya maddi varlık). Tanrı'yı hatırlasalar bile, bu sadece dildedir ve kalbin bununla hiçbir ilgisi yoktur. Onlar [sonsuz yaşam için çalışmadıkları ve odak noktaları tamamen bu dünyanın maddi yaşamı olduğu için öbür dünyada yıkıma gidenler kategorisine dahildirler]. Üçüncü tip insanlar, hem *Din* (Tanrı'ya giden yol veya İlahi rehberlik) hem de dünya *ile meşgul olanları, ancak Din* kalbe hakim olanları içerir. İlahi cezayı alacaklar, ancak İlahi kaygıların kalp üzerindeki hakimiyetinin boyutuyla orantılı olarak yakında ondan kurtulacaklar. Dördüncü tip insanlar, hem *Din* (Tanrı'ya giden yol) hem de dünya ile meşgul olan, ancak kalplerinde dünyevi kaygılar İlahi kaygılara hakim olan kişileri içerir. Bu insanlar nispeten daha uzun süre İlahi cezaya maruz kalacaklar, ancak sonunda onunla yüzleştikten sonra bundan kurtulacaklar çünkü dünya kalplerine hakim olsa da, Din'den (Tanrı'ya giden yoldan veya İlahi rehberlikten) de mahrum kalmadılar. İlahi hatırlamanın gücü onların kurtuluşunun kaynağı olacaktır.

Caiz Şeylerden Alınan Zevkler: Bazı insanlar, caiz şeylerden zevk almanın makbul olduğunu ve bunun Allah'tan uzaklaşmaya neden olmayacağını düşünürler. Onların bu düşüncesi yanlış. Gerçek, dünyevi sevgiyi tüm günahların kökü olarak gören ve bu sevgide tüm salih amellerin boşa gittiğini düşünen insanlara vahyedildi. Kişinin caiz olduğu halde, caiz şeylerin ihtiyacından fazla olması, dünyeviliğe dahildir ve kişiyi Yaradan'dan uzaklaştırır. İbrahim el-Havâs (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Bir keresinde Likam Dağı'nda oturuyordum ve bir ağaçta nar gördüm. Onu yemek istedim, bu yüzden ağaçtan bir tane kopardım ve yediğimde ekşi oldu. Onu attım ve yoluma devam ettim. Yolda yatan ve defalarca arılar tarafından sokulan bir adam gördüm. Bana seslendi: 'Ey İbrahim!' Ben de şaşkınlıkla cevap verdim: 'Sen kimsin ve beni nereden tanıyorsun?' Dedi ki: 'Allah'ı bilen (İlahi Gnosis'e sahip olan), böyle bir kişiden hiçbir şey gizli değildir'. Dedim ki: 'Sen Tanrısal bir azizsin. Neden Tanrı'ya kendin için dua etmiyorsun ki arılardan ve onların verdiği acılardan senin için kurtulsun'. O da şöyle cevap verdi: 'Sen de Tanrısal bir azizsin. Nar arzusunu kalbinizden çıkarması için neden Tanrı'ya dua etmediniz? Arıların acısı ancak bu dünyadadır. Arzuların ve şehvetlerin neden olduğu acılar ölümden sonra bile seni terk etmeyecek'. Buna bir cevap bulamadım ve yoluma devam ettim". Sâri'l-Saqati (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Kırk yıldır kalbim hurma nektarına ekmek batırıp yememi istiyor ama bu öneriyi kalbimden kabul etmedim."

Caiz Olan İşlerden Kaçınmak: Nefsin ıslahı, caiz olan işlerin zevklerine [düşkünlüğüne] alıkonulmadıkça mümkün değildir. Çünkü kişi, caiz işlerin zevklerini aşmakla ve caiz olmayan işlere düşkünlükle yükümlüdür. Örneğin, eğer kişi dilinin gıybet ve gereksiz konuşmalara kapılmamasını istiyorsa, o zaman sadece İlahi zikir sözlerini ve manevi ihtiyaçlarla ilgili konuları söylemelidir. Söz (konuşma) şehveti sona

erinceye ve dil gerçeğe (ahlak, ahlak ve doğruluk gözeterek söz söylemede duyarlılık) alışıncaya kadar, caiz olsa bile (Mubah) geri kalan konularda sessizlik gözlemlenmelidir. Bu durumda konuşmak bile ibadet olur, sessizlik de ibadet olur. Gözün durumu da böyledir. Her iyi şeyi görmeye alışmışsa, bir gün kötü bir şeye de bakacaktır. Çünkü yasal ve caiz olana şehvet uyandıran şey, aynı zamanda yasak ve yanlış arzusunu da doğurur. Bu bakımdan şehvet birdir ve onu haramdan alıkoymak farzdır. Eğer kişi sadece gerekli olanla yetinmeye alışmazsa, şehvet insanı bunaltacak ve başlangıçta caiz olan bu şehvet, haddini aşacak ve haramlığa ulaşacaktır. Bu, caiz olanın (Mubah) zararlarının en küçüğüdür ve onun yanında sayısız başka zararlar da vardır. Bu zararlardan biri de nefsin dünyevi zevklerle mutlu olması, kendisi için huzur ve sükûnet araması, onların sarhoşluğuna o kadar kapılır ki, insanın kendinden habersiz hale gelmesi ve kendini unutmasıdır. Bu mutluluk ve bunun sonucunda ortaya çıkan sarhoşluk, insanın tüm damarlarına ve varlığına yayılan, Allah'ı anmayı, ahiret hayatının hesap verme korkusunu ve kıyamet gününün korkunç olaylarını kalbinden uzaklaştıran ölümcül bir zehirdir. Bu duruma "kalbin ölümü" denir.

Nefsi Terbiye: Bazı gönül insanları kalplerini imtihan ettiler ve dünya zevklerindeki mutluluklarında kalplerin isyankar, [İlahi hidaye] itaatsiz ve İlahi zikrden sapmış olduklarını, üzüntü halinde ise itaatkar, berrak ve İlahi zikir ile hareket ettiklerini gördüler. Bundan, [dünyevi dış] mutluluk araçlarından [yiyecek, içecek, giyecek, zenginlik, şöhret, sosyal hayat, materyalizm, gösterişçi tüketim vb. gibi] sürekli üzüntü ve uzaklık halinin kurtuluş nedeni olduğu sonucuna vardılar. Bu nedenle, ister *helal* olsun, ister haram (*Haram*) olsun, her türlü şehvet ve arzuya karşı sabır göstermeye *nefislerini (Nufus*) alıştırdılar. [Hatta] caiz arzular için [İlahi] hesap verebilirlik ve izin verilmeyen arzular için [İlahi] ceza olacağını ve [izin verilen ile izin verilmeyen arasında gri bir alanda bulunan] şüpheli arzuların kınanma nedeni olacağını biliyorlardı. İntikam açık bir cezadır, hesap verebilirlik ve kınanma da [gizli olan] intikam biçimleridir. Bu arınmış ruhlar, izin verilenden (Helal) bile uzak durarak kendilerini [İlahi] hesap verme cezasından kurtarmaya çalıştılar ve benliklerini arzuların hapsedilmesinden ve tutulmasından kurtardılar ve böylece kendilerine her iki dünyanın (bu ve bundan sonra gelen) ebedi özgürlüğünü ve hakimiyetini bahşettiler. İlahi zikir ile iç huzuru, doyumu ve alışmayı buldular ve benliklerini [İlahi] itaate alıştırmak için, benlikleriyle bir şahine yapılana benzer bir şekilde davrandılar. Yani, bir şahin başlangıçta karanlık bir odada tutulur ve havada uçmaya alışmaması için gözleri dikilir. Daha sonra sahibini etle besleyerek tanır, böylece sahibini tanımaya başlar ve çağrıldığında koşarak birine doğru gelir. Nefsin durumu da benzerdir. Nefs, kulakların gereksiz konuşmaları dinlemesi, gözlerin gereksiz şeyleri görmesi, dilin gereksiz sözler söylemesi ve [organları] bunlardan koruması gibi yalnızlık ve çekimserlik yoluyla bu [yanlış] alışkanlıklardan habersiz hale getirilmedikçe Rabbine (Allah'a) alışmaz. Bu aşamayı geçtikten sonra nefs, İlahi zikir ve tesbih ile beslenir, böylece Rabbine ve Sahibine aşık olur, alışır ve tüm dünyevi karışıklıklar ve takıntılar koparılır. Bu, manevi yolcunun (*Mürit*) benliği için zordur, ancak bitmek bilmeyen manevi çabalarla bunlara alıştığında, aynı yalnızlık benliğe zevkini sağlar ve aynı tarafsızlık onun ayartılmasının [ve zenginleşmesinin] kaynağını sağlar. Bu bakımdan manevi yolcu, sütten kesilmiş bir bebek gibidir. İlk

başta bebek sütsüzlükten dolayı çok ağlar çünkü iki yıl boyunca tek diyet süttü ve şimdi birdenbire bebek bundan mahrum kaldı. Bu nedenle bebek ağlar, nöbetler geçirir, hiçbir şey yiyip içmez ama yavaş yavaş süt düşüncesi bile yok olana kadar başka besinler almaya başlar. Bebeğin nefret ettiği yiyecekler kabul edilebilir olmaya başlar.

Binen bir hayvanın durumu da aynıdır. Başlangıçta eyeri sabitlemek, dizginleri sıkmak ve monte etmek çok zordur. Binen hayvan, binicisini rahatsız eder, ancak binici bunu akıllıca yapar ve onu binicilik teçhizatına alıştırırsa, isyanı itaate dönüşür. Başlangıçta yakalanıp zincirlere ve iplere bağlanır ama yavaş yavaş o kadar disiplinli hale gelir ki, binici onu nereye bırakırsa bıraksın, bağlı olsun ya da olmasın oradan hareket bile etmez. Tıpkı kuşların ve evcil hayvanların disipline edilmesi ve dizginlenmesi gibi, benlik de disiplinlidir. Nefsin terbiyesi, dünyevi nimetler ve zevklerle mutluluktan alıkonulması, onları görmesinin ve kullanmasının yasaklanması, ölümden sonra kendisine faydası olmayacak her şeyden alıkonulması ve ahirette kimseye yardım edemeyecek ve [kişinin gerçek yaşam amacının nihai varış noktasına doğru] yol boyunca bir istasyonda mahsur bırakacak şeyleri sevmenin hiçbir faydası olmadığının söylenmesidir. Benlik, bu dünyadan gelen bir şey ne kadar sevilirse sevilsin, ondan kesinlikle bir ayrılık olacağına dair bu gerçekliğin kesinliğini geliştirdiğinde, bu geçici ve geçici şeylere bağlanmak yerine, mezarda bile kişiyle kalacak ve onun dehşetini ondan uzaklaştıracak olan İlahi zikir gibi ebedi ve kalıcı şeylere bağlanır. Ancak benlik bu kesinliği birkaç gün sabır gösterdikten sonra geliştirir (yani kısa dünyevi varoluş). Sonsuz hayatla karşılaştırıldığında, dünya hayatı sadece birkaç gün sürer. [Nihai varış noktasında] kalış süresinin sonsuz rahatlığı ve rahatlığı uğruna birkaç gün yolculuğun zorluklarına katlanmaya istekli olmayan veya yıllarca huzurlu bir hayat yaşamak uğruna birkaç ay veya yıl boyunca yeni bir beceri öğrenmeye istekli olmayan akıllı bir insan bulamıyoruz. Görülür ki, dünya hayatı sonsuzlukla kıyaslandığında insanın tüm ömrüne göre bir gün bile değildir. [Sonu olmayan sonsuz yaşama kıyasla] birkaç güne eşdeğer olan bu yaşam için zorluklar, acılar ve ıstıraplar katlanılırsa, o zaman neden sonsuz yaşam için katlanılamaz?

Ruhsal Mücadele ve Alıştırma Yöntemi: Bu yöntem her birey için ayrıdır, daha ziyade her insanın ruhsal mücadele yöntemi hakkında bilgilendirildiğini ve kişinin mizacına (kişinin içsel varlığının durumuna) göre egzersiz yaptığını söylemek daha doğrudur. Ancak her insan için şu kadarı aynıdır ki, dünyevi vasıtalardan mutluluğa neden olan her şey, ondan (yani kalbin içsel bir kopukluğu yoluyla) ayrılmalıdır. Örneğin maddi varlıktan, zenginlikten, şöhretten mutluluk duyanlar sevgilerini kalplerinden, hoş konuşmalarından mutluluk duyanlar bu tür düşüncelerden vazgeçmeli, mutluluğu siyasi güçten, kontrolden, yönetimden, itibardan ve öğrenci bolluğundan elde edenler kalplerini bu tür düşüncelerden ayırmalıdır. Eğer bu şeylerden mahrum kaldıkları için mutsuz, üzgün ve endişeli iseler, o zaman anlayın ki Kur'an bu tür insanlar hakkında şu tebliği vermiştir:

وَرَضُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَٱطْمَأَنُّوا۟ بِهَا

"Ve onlar dünya hayatıyla mücadele ettiler ve [genel düzende kendilerine zarar vermesine rağmen, bu onların tatmin kaynağı haline geldiği ölçüde] ona düşkün hale geldiler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 10, Ayet 7)

Bu dünyevilik araçları, ruhani gezgin (*Mürit*) için ölümcül bir zehir görevi görür. Kişi kendini onlardan ayırdıktan ve insanlardan ayrıldıktan sonra yalnızlığı benimsemeli, kalbini korumalı ki her an Allah'ın zikir ve tefekkürüyle meşgul olsun ve bu [İlahi] zikir ve tefekküre giren tüm arzulara, şehvetlere ve imalara göz kulak olmalıdır. Kişi bu tür arzuları, şehvetleri ve imaları köklerinden sıyrılarak ortadan kaldırmalı veya bu ima ve şehvetlerin ortaya çıkmasına neden olan araçları ortadan kaldırmalıdır. Kişi yaşamı boyunca bu kendini sorumlu tutma ve tefekkür etmeye devam etmeli ve bu uzaklaştırma ve yok etme sürecini sürdürmelidir. [Ruhsal] mücadele ve benliğin [arınması] çabası ancak ölümle sona erer [daha iyi bir insan olmak uğruna, tüm olumsuzluklardan arınmış ve sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı ile sonuçlanan bu yaşamın gerçek amacına ulaşmak için tüm olumluluklarla dolu olan bu manevi mücadeleyi gerçekten önemseyen gerçek ve kararlı bir manevi gezgin için].

Güzel ahlak, görgü, karakter, iç eğilim ve niteliklerin işaretleri

Bazı insanlar öyle insanlar ki, [içsel] hatalarının farkında değiller ve önemsiz manevi mücadelelerini [ruhani] yolculuklarının son durağı olarak görüyorlar ve ahlaksızlıktan uzak durmayı manevi mücadelenin zirvesi olarak görüyorlar. Nefislerini terbiye ettikleri, ahlaklarını, görgülerini, iç karakterlerini ve mizaçlarını iyi hale getirdikleri ve [daha fazla] manevi mücadeleye ve manevi yolda herhangi bir çabaya ihtiyaçları olmadığı gibi yanıltıcı bir izlenime kapılırlar. Bu tür insanların rehavetini ortadan kaldırmak için güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizacın işaretlerini sıralamak zorunludur. Kısacası, güzel ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın iman, kötü ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın ise ikiyüzlülük olduğunu anlamalıdırlar. Kur'an, müminlerin ve münafıkların niteliklerini sıralamıştır. Bunların hepsi iyi ya da kötü ahlakın, görgü kurallarının, iç karakterin ve mizacın sonuçları ve sonuçlarıdır. Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

وَعِبَادُ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى ٱلْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلْجَٰهِلُونَ قَالُوا۟ سَلَٰمًا ﴿٦٣﴾

وَٱلَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَٰمًا ﴿٦٤﴾

"Rahman olanın özel kulları, yeryüzünde tevazu ile yürüyen ve cahiller onlara cehaletten bahsettikleri zaman 'Selamet!' diyen kişilerdir. [düşkün olmaktan kaçındıkları cehaleti ve kötülüğü ortadan kaldırmak ve tüm bu ikna ve ayartmaları geri püskürtmek için] ve [dahası] gecelerini secdeye kapanarak ve Rablerinin önünde [huşu, saygı ve bağlılık

içinde, O'nun Yüzünü, yakınlığını ve samimiyetini arayarak] geçirenlerdir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 25, Ayetler 63-64)

Bu ayetler şu kriterlerdir: Kim hakkında iç durumu şüpheye düşerse, kendisini bu ayetler ışığında değerlendirmelidir. Bu niteliklerin varlığı güzel ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın bir işaretidir ve bunların yokluğu kötü ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın bir işaretidir. Eğer kişi bu niteliklerden bazılarına sahipse ve bazıları yoksa, mevcut olanları korumalı ve olmayanları elde etmek ve telkin etmek için çabalamalıdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), mümin kulların sayısız niteliklerinden bahsetmiş ve onlar aracılığıyla güzel ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın mükemmelliklerine işaret etmiştir. Bir keresinde şöyle demişti:

لا يؤمن احدكم حتى يحب لاخيه ما يحب لنفسه

"Hiç kimse, kendisi için sevdiğini erkek kardeşi [veya kız kardeşi] için beğenmedikçe (Allah'a iman eden biri) mümin olamaz". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* Enes'in yetkisiyle [Allah ondan razı olsun]) [Burada "kardeş" terimi, her insanın kendi kaygısıyla tüm insanlığa girmesini, onu ilgi ve şefkatine layık kılmasını ifade eder.]

من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليكرم ضيفه

"Allah'a iman eden ve kıyamet gününde misafirine saygı göstermelidir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* Ebu Şerih el-Hazâî'nin yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Başka bir rivayette ise "[Allah'a ve kıyamet gününe iman eden] komşusuna hürmet etmelidir" der. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Başka bir gelenekte şöyle der:

فليقل خيرا او ليصمت

"[Allah'a ve kıyamet gününe iman eden] iyi konuşmalı veya susmalıdır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* Ebu Hureyre'nin yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Bir yerde güzel ahlaklı, görgülü, iç karakterli ve mizaca (*ihlak) sahip bir kişiyi* mümin olarak ilan etti. Dedi:

اكمل المؤمنين ايمانا احسنهم اخلاقا

"Müminler arasında imanda en mükemmel olan, güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizaç bakımından en iyi olandır (*İhlak*)."

Bir keresinde şöyle demişti:

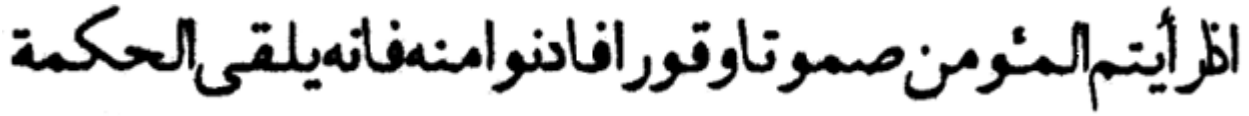

"Eğer bir mümini sakin ve ağırbaşlı görüyorsanız, o zaman böyle birine yaklaşın, çünkü o kişiye [İlahi] hikmet öğretiliyor." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Mace,* Ebu Haled'in yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Dedi:

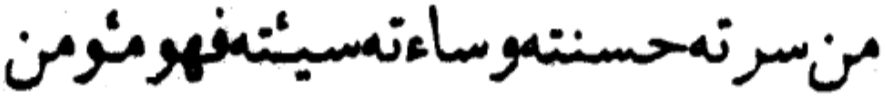

"İyiliklerini iyilik, kötülüğü kötülük bulan mümindir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *Müsned Ahmed, Taberani* ve *Hakim* Ebu Musa el-Eş'ari'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

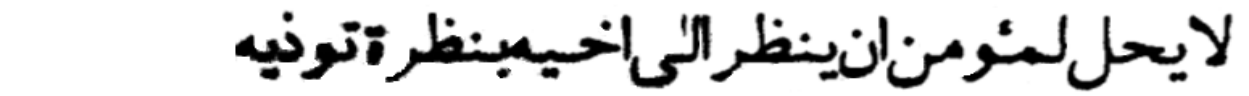

"Bir müminin kardeşine zarar verici bir bakışla bakması caiz değildir (hatta haramdır)." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbnü'l-Mübarek fi az-Zühd*)

Ayrıca şunları söyledi:

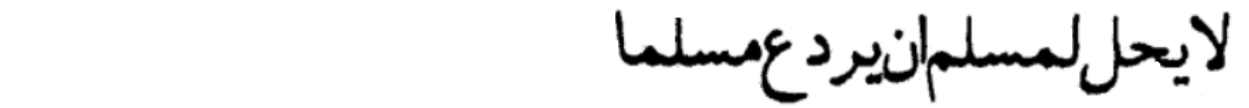

"Bir Müslüman'ın bir Müslüman'ı azarlaması caiz değildir (yani haramdır)."

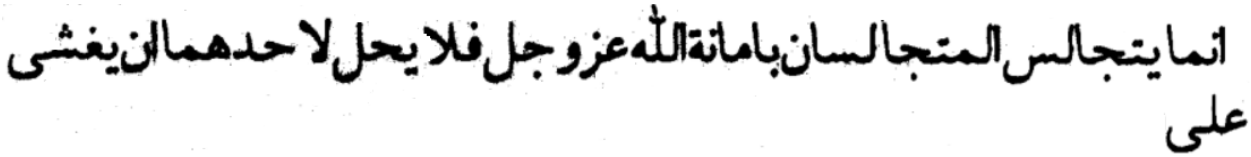

"İki kişi Allah'ın emanetiyle bir arada oturur. Bu nedenle bir kimsenin, kardeşi hakkında, açığa vurulmasından hoşlanmayacağı bir şeyi başkalarına açıklaması caiz değildir."

Bazı [bilge ve alim insanlar] güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizacın işaretleri olarak kişinin utangaç ve alçakgönüllü olduğunu (*Haya*), kimseye (yani herhangi bir insana) zarar vermediğini, doğru ve arınmış [kalbin ve ruhun iç saflığıyla], doğru saklı, bol bol salih amel işlediğini, daha az hata yaptığını, gereksiz konuşmalardan uzak durur, ağırbaşlı, sabırlı, minnettar, hoşgörülü, nazik, şefkatli ve cana yakındır; kötü konuşmaz, kötü konuşmaz, gıybet etmez, insanların arkasından şikayet etmez, aceleci davranmaz, düşmanlık beslemez, cimrilik ve kıskançlık yapmaz; onaylamaz ve sadece Allah için

sever. Bir keresinde Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) mümin ve münafığın alametleri sorulduğunda şu cevabı vermiştir:

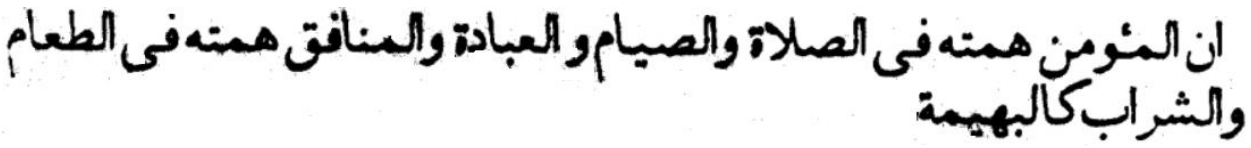
ان المؤمن همته فى الصلاة والصيام والعبادة والمنافق همته فى الطعام والشراب كالبهيمة

"Bir müminin özlemleri ve çabaları dualarda, oruçta ve [İlahi] ibadettedir ve bir arzuları ve çabaları sığır gibi yiyip içmektir."

Bilgin Seleflerin Sözleri: Hatim el-Esm (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Mümin tamamen tefekkür ve derslerle meşguldür [birinin etrafında olup bitenlerden ve geçmişte kendine veya başkalarına olan olaylardan] dersler çıkarır ve münafık açgözlülük ve uzun yaşama umuduyla meşguldür [doğru şeyleri yapmakta önyargıya neden olur]; bir inanlı, Tanrı'dan başka herkesten umutsuzluğa kapılır [çünkü Tanrı fayda sağlayabilecek ve zarar verebilecek tek Kişidir ve herkes ve her şey İlahi İrade'ye tabidir ve yaşamlarımızdaki ve çevremizdeki tüm olaylar, bilgeliği çoğu veya tüm insanlar tarafından görülebilecek veya görülmeyebilecek, İlahi olarak emredilmiş bir amaç için kesinlikle İlahi İrade'ye göredir], bir inanmayan ise Tanrı'dan başka herkesten korkar. Mümin [önemsiz maddi ve dünyevi kazanç için] imanını satmaz ve [bunun yerine] maddi malını ve hayatını [sonsuz saadet kazanmak için] harcar, münafık ise servet karşısında imanına önem vermez. Mümin bir salih amel işledikten sonra bile ağlar [Allah korkusu ve iyilik amellerindeki eksiklikler nedeniyle], münafık günah işledikten sonra bile gülümser [böyle bir kişi, kötülüklerinin kendisine ve Allah'ın huzurundaki duruşuna zarar verecek hiçbir olumsuz sonucu olmadığı gibi yanlış bir varsayıma kapılır]. Bir mümin [iyiliğin] tohumlarını eker, ancak yine de [kişinin davranışlarındaki İlahi kabule yol açmayabilecek eksiklikler nedeniyle] sonuçlarından korkarken, bir inanmayan [iyiliğin] tohumlarını ekmez, onları boşa harcar ve yine de iyi beklentilere sahiptir. Mümin doğruyu öğütler, yanlışa karşı öğüt verir ve Allah'ın yarattıklarının ıslahı ve ıslahı için çalışır, münafık ise kötülük yayar.

Güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizaca sahip olmanın ilk testi, kişinin başkalarının kötü davranışlarına, tutumlarına ve görgü kurallarına karşı sabırlı olmasıdır. Bir kişi başkalarının kötü ahlakından, görgü kurallarından, iç karakterinden ve mizacından şüpheleniyorsa, o zaman kendisinin bu özelliklere sahip olduğunu anlayın. Güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizaç, başkalarının çektiği acılar karşısında sabırlı olmanın ve zor anlar yaşattığında tahammül etmenin adıdır. Bir keresinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Necran'dan gelen kalın bir şalla etrafını örtüyor ve Enes bin Malik (Allah ondan razı olsun) ile birlikte bir yere gidiyordu. Bir Bedevi'ye (genellikle kaba, kaba ve medeniyetsiz olarak kabul edilen bir çöl Arap'ı) rastladılar, şalın bir ucunu tuttu ve o kadar sert çekti ki, Peygamber'in boynundaki şal sıkıldı ve sonunda onu boğdu. Bedevi sordu: "Ey Muhammed! Tanrı'nın sana verdiklerinden bana biraz ver!" Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ona baktı ve gülümsedi ve bedevilere bir şey verilmesini istedi. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim'i*

Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle harmanlayan *hadisler*). Kureyş kabilesi (Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) onu kızdırıp dövünce, şikayet etmek yerine şu duayı yaptı:

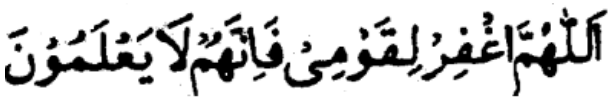

"Ey Tanrım! Milletimi affet çünkü onlar bilmiyorlar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *İbn Hibban* ve *Baihaki* Sehl bin Sa'ad'ın yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Kur'an-ı Kerim, böylesine muhteşem ahlakı, görgüsü, iç karakteri ve mizacından dolayı Hz. Muhammed'i [sallallahu aleyhi ve sellem] şöyle övmüştür:

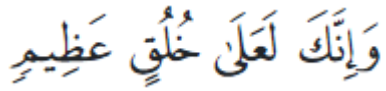

"Hiç şüphe yok ki, sen mükemmel ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın büyüklüğündesin".

Yusuf bin Esbat (Allah ona rahmet etsin) [büyük bir evliya ve Gnostik] şöyle dedi: "Güzel ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın on alameti vardır: [başkalarına] nadiren karşı çıkmak, [insanlarla ilişkilerde] adaletin güzelliğini kullanmak, intikam almamak, kötülüklerden nefret etmek, özür ve mazeret kabul etmek, nefsi kınamak, başkalarının aksine kendi hatalarına göz kulak olmak, genç ya da yaşlı herkese sıcaklık ve şefkatle davranmak ve [sosyal yelpazedeki] düşük ya da üst herkesle yumuşak ve nazik bir konuşma yapmak". Birisi Sehl el-Tuştari'ye (Allah ona rahmet etsin) [büyük bir aziz ve Gnostik] sordu: "Güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizaç nedir?" Şöyle cevap verdi: "En düşük derecesi, intikam almamak ve başkalarının neden olduğu acılara sabırla katlanmak, zalime merhamet etmek ve [Allah'tan] af dilemektir". Bu tür olaylardan [ve sözlerden] öğrenilir ki, bu aziz insanların benlikleri, aralıksız manevi titizliklerle ılımlılık seviyesine ulaştılar ve aldatma, sahtekârlık, düşmanlık ve kıskançlık gibi özelliklerden arındılar ve her koşulda Tanrı'nın [emrettiği] kaderinden memnun ve minnettar oldular. Kişinin benliğinin bu dereceye ulaşması, güzel ahlakın, görgü kurallarının, içsel karakterin ve mizacın en yüksek standardıdır. Kötü ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın doruk noktası, kişinin Allah'ın hükmüne ve kararına öfkelenmesi ve İlahi olarak takdir edilen kadere karşı savaşmasıdır (yani, kişi içinde bulunduğu kötü durumu sabırla ve sürekli çabalayarak değiştirmeye çalışmalı, aynı zamanda Allah'ın İradesine karşı herhangi bir sabırsızlık ve şikayette bulunmadan Allah'ın İradesine karşı sabırlı ve minnettar olmalıdır). Yine de bunlar güzel ahlakın, görgünün, iç karakterin ve mizacın bazı işaretleridir. İç varlığı bu işaretlerden yoksun olan bir kişi, güzel ahlaka, görgüye, iç karaktere ve mizaca sahip olduğuna inandırılmamalıdır. Kişinin nefsi (*nefsi*) hastadır ve onu manevi çabalar ve zorluklarla iyileştirmelidir ki, Allah'ın mahremleri (*Mukarrabeen*) ve İlahi Gnosis (Sıddıkin) ile sonuçlanan tamamen hakikate adanmış olanların *sahip olduğu yüksek derecede güzel ahlak, görgü, iç karakter ve mizaca ulaşsın*.

Çocukların Eğitimi ve Yetiştirilmesi ve Ahlak, Görgü, Karakter, İç Eğilim ve Niteliklerinin Uygarlaştırılması ve Güzelleştirilmesi

Çocukları eğitmek için etkili bir yöntem benimsemek son derece önemli ve gereklidir. Çünkü çocuk, anne babanın ellerinde Tanrı'nın emanetidir ve çocuğun kalbi, her türlü izlenim ve şekilden yoksun olmasına rağmen, her türlü izlenim ve etkinin etkisini kabul edebilen ve her şeye meyilli olabilen güzel, temiz ve basit bir ayna gibidir. Dolayısıyla çocuğa güzel alışkanlıklar aşılanırsa ve ilim öğretilirse, çocuk bu kadar mükemmel bir beslenme (terbiye) kazandıktan sonra bu hayatın ve ahiret hayatının gerçek başarısını elde eder. Bu [başarıda], çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri, [çocuğun iyi yetiştirilmesi için Tanrı'dan] ödüllerden pay almaya hak kazanırlar. Ve eğer bir çocuğa kötü alışkanlıklar aşılanırsa (beslenirse) ve [çocuk] hayvanlar gibi engellenmeden (gözetimsiz/özgür) bırakılırsa, çocuk terbiyesiz hale geldikten sonra helak olur. Günahın yükü kişinin velisine ve bakıcısına düşer. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi cehennem ateşinden kurtarın." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 66, Ayet 6)

Baba çocuğunu dünya ateşinden kurtardığı zaman çocuğunu ahiret ateşinden kurtarmak birinci önceliktir ve bunun tek yolu çocuğa edep ve medeniyeti öğretmesi, ahlakı en güzel şekilde eğitmesi, kötü arkadaşlardan ve dostlardan koruması ve bu arzuya izin vermemesidir. çünkü fiziksel güzelleşme, güzel elbiseler, süslemeler, fiziksel rahatlık ve rahatlık arayışı kalbine yerleşir, aksi takdirde çocuk büyüdükten sonra değerli hayatını bu aşağılık şeyleri arzulayarak ve arayarak boşa harcar ve onlar tarafından ebediyen yok edilir. Bunun yerine, [çocuğunu] çok erken yaşlardan itibaren sıkı bir şekilde izlemek ve bakımını yapmak babanın görevidir.

Helal Gıdanın Gerekliliği ve Önemi: Çocuğun yetiştirilmesi ve emzirilmesi için [annenin yokluğunda veya bu amaçla ayrı bir düzenleme yapılan kültürlerde] helal (Helal) gıda yiyen, iyi karakterli ve dindar bir kadın tayin edilmelidir. içinde hiçbir hayır veya bereket yoktur, bunun yerine çocuk haram (*haram*) kaynaklardan gelen sütle yetiştirilirse, o zaman kötülük çocuğun özüne (bilinç/psikoloji/iç varlık) nüfuz eder ve bu nedenle çocuğun mizacı şeytani (kötü) eylemlere meyilli olur. Ve [ebeveyn] çocuğun iyiyi ve kötüyü ayırt edebildiğini hissettiğinde, o zaman çocuğun tam olarak yetiştirilmesi başlamalıdır. Bu [çocuğun yaşamının evresi], utangaçlığın ilk belirtilerinin (*Haya*/alçakgönüllülük) ortaya çıkmasıyla gösterilir, çünkü çocuk kendi saygısını ve onurunu fark ettiğinde utangaç hissetmeye başladığında ve utangaçlık nedeniyle bazı şeyleri yapmayı bırakmaya başladığında, bu sadece kişinin içinde ortaya çıkan zeka ışığının sonucudur. Bu [zeka ışığının ortaya çıkışı] öyle bir ölçüde gerçekleşir ki, kişi bazı şeyleri iyi, bazı şeyleri kötü olarak düşünmeye başlar ve bazı eylemlerden dolayı

utanç duymaya başlar ve bu utangaçlığın (*Haya*) farkına varılması, Yüce Allah tarafından çocuğa büyük bir lütuftur. Ve bu, onun ahlaki değerlere karşı ılımlılığını ve kalbin saflığını savunan (açıkça gösteren) açık bir işarettir. Bunun yerine, [çocukta] iyinin ve kötünün farkına varma bilincinin, bu çocuğun ergenliğe ulaştığında mükemmel bir zekaya sahip olacağına dair doğadan (yani Tanrı'dan) gelen bir müjde olduğunu düşünmeliyiz. Bu nedenle, utangaçlığı (*Haya*/alçakgönüllülük) olan bir çocuk asla özgür bırakılmamalı (özgürleştirilmemeli), bunun yerine kişinin utangaçlığından (*Haya*) ve [iyi ile kötü arasındaki] ayırt etme yeteneğinden yararlanılarak tam bir eğitim verilmelidir.

Yemek Yeme Görgü Kurallarının Açıklaması: Bir çocuğa hakim olan ilk kötü arzu, daha fazla yemek yeme açgözlülüğüdür; bu nedenle, kişiye yemek yeme görgü kurallarını öğretmek son derece gereklidir. Örneğin, [görgü kuralları] yemeği sadece sağ elle yemek, başlangıçta "*Bismillah*" ("Allah'ın adıyla başlıyorum") okumak, [tabağın] önünden yemek, başkalarının ondan önce başlamasını beklemek, [başkaları ilk başladığında] yemeğe bakmaya başlamamak, yemek yiyenlere bile bakmamak, gereksiz aceleyle yemek yememek, yemeği düzgün çiğnemek, sürekli [veya aceleyle] yemek lokmalarını ağzına koymamak [ama bunu yavaş yavaş yapmalıdır], elini ve giysilerini yemekle [düşürerek] kirletmemek. Bazen çocuğa sadece ekmek yedirilmelidir ki, köriyi [ekmekle gitmek] bir zorunluluk olarak görmeyin ve onsuz bile yapamasın. Aynı şekilde, biri (ebeveyn veya vasi) çocuğun önünde çok fazla yemenin istenmediğini anlatmalıdır. Çocuğa çok yiyen çocukların peşinden gitmemesi söylenmeli, az yiyen ve iyi eğitilmiş çocuklar çocuğun önünde övülmelidir. Çocuğun dikkati, [yaşamın temel gereksinimlerine daha fazla ihtiyaç duyabilecek] arkadaşlarının ihtiyaçlarını karşılayarak, [daha az şanslı olan] başkaları uğruna yiyeceği feda etmeye çekilmelidir. Çocukta [iyi] yiyecekleri çok fazla önemsememe ve basit yiyeceklerle yetinme alışkanlığı geliştirilmelidir.

Giyinme Adabının Açıklaması: Benzer şekilde, renkli ve ipek kıyafetler yerine, sade ve sade kıyafetlere olan sevgi ve istek çocuğun kalbinde geliştirilmelidir. Bu tür kıyafetleri giymenin uygun olmadığı ve dindar insanların bu tür giyim tarzlarından nefret ettiği kişinin zihnine sağlam bir şekilde kazınmalıdır. Bu tür şeyler (öğütler) çocuğa zaman zaman genel bir şekilde anlatılmalıdır. Ve ebeveynlerin önünde ipeksi veya parlak renkli elbiseler giyen bir çocuk gördüklerinde, çocuğun önünde [bu tür giyinme biçimlerini] onaylamadıklarını ifade etmeleri ve [bu tür elbiseler için] istenmediklerini çocuğun kalbine aşılamaları bir yükümlülüktür. Ebeveynler, çocuklarını refaha alışmış, rahatlık arayan (rahat yaşam tarzı) ve gururla giyinen tüm çocuklarla karşılaşmaktan korumalıdır. Onlar (ebeveynler) ayrıca çocuğu, çocuğa bu tür hoşgörü yolları hakkında hikayeler anlatan tüm insanların arkadaşlığından korumalıdır [rahatlık aramak, gururla giyinmek vb. gibi). Bir kişinin ilk büyümesi (yetiştirilmesi) sırasında [bu tür şeylerde] gözetimsiz bırakılan herhangi bir çocuk, büyüdükten sonra genellikle terbiyesiz, yalancı, hırsız, masalcı, uzlaşmaz (inatçı), kötü konuşan, alaycı, kurnaz, aldatıcı ve aptal olur. Çocuğu tüm bu kötülüklerden korumanın tek kaynağı iyi bir eğitim ve öğretimdir, bundan sonra çocuk bir okula kabul edilmelidir ki Kur'an ve *Hadisleri* (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] hadisleri) incelesin, Allah'ın salih kullarının koşulları, biyografisi ve gelenekleri hakkında bilgi edinsin, böylece erken çocukluktan itibaren,

azizlerin sevgisi (Allah hepsine rahmet etsin) insanın kalbine yerleşir. Ayrıca çocuğu romantik şiirden ve romantizm odaklı şairlerden koruyun ve bu tür şiirlerin gönül hayatının ve algının [veya ifadenin] inceliğinin bir işareti olduğunu düşünen yazarlardan uzak durun, çünkü bu tür şeyler çocukların zihnine yozlaşma (*Fasad*) ve kötülük tohumları eker.

İyiliği İkna Etme ve Kötülüğe Karşı Öğüt Verme Yöntemi: Çocuk ne zaman iyi bir nitelik sergilese, ya da övülmeye değer bir davranış sergilese, baba çocuğu övmeli ve çocuğu mutlu edecek bir hediye vermeli ve çocuğu başkalarının önünde övmelidir. Eğer çocuk daha sonra [kişinin övgüye değer niteliğine veya eylemine] zıt bir şey yaparsa, o zaman bunun farkında olmadığını göstermek uygundur ve [baba] çocuğa hakaret etmemeli, aşağılamamalı ve hatayı vurgulamamalıdır. Bunun yerine, baba [veya ebeveyn], özellikle çocuğun hatayı örtbas etmeye ve gizlemeye çalıştığı durumlarda, çocuğun önünde böyle bir şey yapma cesaretine sahip olduğunu düşündüğünü bile çocuğa bildirmemelidir. Çünkü zaman zaman [çocuğun] hatalarını ortaya çıkarmak, çocuğun o kadar cüretkar hale gelmesine neden olur ki, çocuk yavaş yavaş hatalarının ortaya çıkmasını umursamaz bile. Böyle hikmetli bir önlem alındıktan sonra bile, çocuk aynı [kötü] şeyi tekrar yaparsa, o zaman kişiyi özel olarak azarlamak uygundur ve kötülüğün kusuru ona açıklanmalı ve "Dikkat et! Bu kötü şeyi bir daha asla yapma. Allah korusun, eğer bu birileri tarafından bulunursa, o zaman halkın önünde küçük düşürülürsünüz", [vb. vb. ve bundan başka ifadeler çıkarılabilir].

Aşırı Azarlamanın Zararları: Ancak unutulmamalıdır ki çocukta aşırı azarlanmaz, çünkü çocukta kınama ve azarlamayı dinleme alışkanlığı oluşturur ve kişide haksızlık yapma cesaretini artırır. Ve yavaş yavaş ve kademeli olarak, öğütlerin değeri çocuğun kalbinden azalır. Aynı şekilde babanın da çocukla konuşurken [çocuğun kalbindeki] huşu ve saygısını sürdürmesi, nadiren azarlaması, çocuk inatçı olduğunda annenin babadan korkmasını sağlaması ve çocuğu kötü şeyler yapmaktan kesinlikle alıkoyması gerekir.

Uyku Adabı: Tembellik yarattığı için çocuğa gündüzleri uyumaması söylenmeli, ancak gece uyuması engellenmemelidir. Bununla birlikte, çocuğun vücut organlarının güçlenmesi ve vücudun şeklinin bozulmaması için çocuğun yumuşak bir yatakta uyuması yine de durdurulmalıdır, bu nedenle çocuk rahat yaşayamaz. Bunun yerine sert yataklarda uyuma, basit kıyafetler giyme, basit yiyecekler yeme alışkanlıkları çocuğa aşılanmalıdır. Çocuğun gizli bir şekilde bir şeyler yapması engellenmelidir çünkü kişi bunun kötü olduğunu bilir, bu yüzden çocuk bunu saklar. Göz ardı edilirse, çocuk kötü şeyler yapma alışkanlığı geliştirecektir.

Benzer şekilde çocuğa gün içinde yürüme ve egzersiz yapma alışkanlığı da aşılanmalıdır ki uyuşuk ve tembel olmasın. Ancak çocuğun başını, dizlerini, uyluklarını vb. açıkta bırakmamasına azami özen gösterilmelidir. Ayrıca çocuk çok hızlı

yürümemeli ve ellerini gevşek tutmamalıdır [ki bu tembellik belirtisidir] bunun yerine ellerini vücuduna yakın tutmalı ve aktif olmalıdır.

Kibir ve Gurur Yasağı: Çocuğun, anne ve babasının eşyalarından, gıda maddelerinden, giysilerinden, hatta yazı tableti ve mürekkebi gibi herhangi bir şeyle gurur duyması yasaklanmalıdır. Bunun yerine, tüm çocuklara alçakgönüllülükle, saygıyla, onurla ve saf (temiz/medeni) konuşma alışkanlığı birine aşılanmalı ve diğer çocuklardan hiçbir şey almasına izin verilmemelidir. Eğer varlıklı bir anne babanın çocuğuysa, o zaman şeref ve rütbenin almakta değil, vermekte olduğu, bunun yerine [başkalarından] almanın alçaklık, aşağılanma ve alçaltma [özelliklerini] taşıdığı açıklanmalıdır. Eğer fakir bir anne babanın çocuğuysa, o zaman kişiye açgözlülük duymanın ve başkalarından bir şey almanın kişinin kendi hakaret ve aşağılanmasının bir nedeni olduğu öğretilmelidir ve bir köpeğin özelliği de kuyruğunu sallayarak bir lokma [yiyecek] için açgözlü olmasını bekler. Aynı şekilde çocuğun altın ve gümüşten hoşlanmaması ve bu şeylere olan sevgisinden yılan ve akrep sevgisinden daha çok korkması sağlanmalıdır. Çünkü altın ve gümüşe olan sevgi ve açgözlülük, çocuklara ve yetişkinlere [yılan ve akreplerden] gelen zehrin verdiği zararlardan çok daha fazla zarar verir.

İnsanlarla Bir Araya Gelme ve Sohbet Etme Adabı: Çocuğa toplum içinde tükürmemesi, burnunu karıştırmaması, kimsenin önünde esnememesi, kimseye sırtını dönmemesi, bağdaş kurup oturmaması, avucunu çenenin altına koyarak veya başını ellerle destekleyerek oturmaması öğretilmelidir çünkü tüm bunlar uyuşukluk ve tembellik belirtileridir, Başka bir deyişle, çocuğa uygun oturma şekli bile öğretilmelidir. Çocuğun çok konuşması engellenmeli ve tüm bunların utanç verici şeyler olduğu ve terbiyeli çocukların eseri olmadığı açıkça hafızaya kazınmalıdır. Ayrıca çocukluktan itibaren küfür alışkanlığı kazanmaması için çocuğun doğru ya da yalan yere küfür etmesi tamamen yasaklanmalıdır. Benzer şekilde, çocuğun önce bir konuşma başlatması durdurulmalı ve kişinin yalnızca [soruları] yanıtlamak için konuşması gerektiği ve bunun da [sorulan] soruyla orantılı olması gerektiği alışkanlığı aşılanmalıdır. Birisi çocukla konuşurken çok dikkatli dinlemeli, daha yaşlı olanlara daha fazla alan açmak için ayağa kalkmalı ve daha sonra onların önünde uygun görgü kurallarıyla oturmalıdır. Çocuğun gereksiz konuşmalardan, müstehcen konuşmalardan, küfürlerden, suçlamalardan, sözlü tacizden men edilmeli ve bunları yapan insanlarla görüşmesi yasaklanmalıdır çünkü diğer çocukların kötü nitelikleri çocuğu [kötü bir şekilde] zorunlu olarak etkiler. Ve çocukların [uygun] eğitiminin gerçek sırrı, çocukları kötü arkadaşlardan korumaktır.

Sabır ve Hoşgörü: Öğretmen çocuğu terbiye ettiğinde çocuğun ne çığlık atması, ne bağırması, ne de birinden destek istemesi, bunun yerine [çocuğun] sabır ve hoşgörü göstermesi gerekir. Çocuğun bunu anlaması için, sabrın yiğitlerin yolu (özelliği) olduğu ve çığlık atmanın, bağırmanın ve ağlamanın haysiyetten yoksunların işi olduğu söylenmelidir.

Fiziksel Egzersizlerin Önemi ve Faydaları: Çocuğun eğitimini bitirdikten sonra iyi bir spor yapmasına izin verilmeli, bu sayede okul yorgunluğundan kurtulabilir ve rahatlayabilir. Ancak çocuğun oyundan dolayı yorulacak kadar çok oynamasına izin verilmemelidir. Çünkü çocuğu oyun oynamaktan tamamen alıkoymak ve sadece ders baskısı altında tutmak, insanın kalbini öldürür, zekasını geçersiz kılar ve işe yaramaz hale getirir ve hayatını perişan eder, bundan dolayı çocuk derslerden kurtulmak için bahaneler aramaya başlar.

Büyüklere Saygı Gösterme Adabı: Çocuğa anne babasına, öğretmenlerine ve akrabası olsun ya da olmasın kendisinden büyük olan herkese itaat öğretilmesi son derece önemlidir. Ve onlara saygı gözüyle bakması ve onların önünde oynamayı bırakması söylenmelidir. Çocuk ergenlik çağına geldiğinde temizlik (kişisel hijyen) ve saflık konusunda tembellik yapmasına izin verilmemeli ve eksik namazlar için göz ardı edilmemelidir. Ramazan ayının belirli günlerinde çocuğa bazı günler oruç ettirilmeli, ipekten uzak tutulmalı, altın ve gümüş giydirilmelidir. Gerektiğinde çocuğa İlahi sınırlar (sınırlar) ve İlahi kanunlar anlatılmalı ve ergenlik döneminde çocuğun mizacında (kişiliğinde) doğan hırsızlıktan, haram kazanç ve yiyecekten, güveni kötüye kullanmadan, sahtekârlıktan, utanmazlıktan ve tüm kötülüklerden korkması sağlanmalıdır. Bir çocuğun [erken] çocukluktan itibaren yetiştirilme tarzı böyle olduğunda, çocuk ergenliğe ulaştığında bu konuların ardındaki sırları ve hikmeti net bir şekilde anlayabilecektir. Bu [çocukluk veya ergenlik] aşamasında, orada caiz olan (*Helal*) yiyecek ne olursa olsun, onun da ilaç gibi olduğu ve bunların tek amacının, insanların onları yedikten sonra Yüce Allah'a itaat edebilmeleri olduğu açıklanmalıdır.

Dünyanın Geçiciliği: Dünyanın kendisinin [hayatımızın] amacı olmadığı ve [dünyanın] gerçek olmadığı, kalıcılığı olmadığı ve bir sonu olduğu da [çocuğun] zihnine açıkça kazınmalıdır. Ölüm bu [maddi] nimetlere son verir ve dünya sadece [sonsuz bir yaşama doğru] içinden geçtiğimiz bir yerdir. Burası bir tatmin yeri değildir ve yerleşilecek bir yer değildir. Ancak ahiret dünyası, barış ve huzurun gerçek istasyonu, dinginlik ve doyum yeridir ve ölüm, dünya hayatını sona erdirmek için her zaman pusuda beklemektedir.

Kim Zeki? Gerçekte akıllı, ahiretin sonsuz hayatı için bu fani dünyadan gelen iyiliklerin sermayesini (kişinin ahiret yolculuğu için gerekli rızık) ve salih amel sağlayan, böylece kişinin Allah Teâlâ ve Cennetin sınırsız nimetleri nezdinde yüksek bir kabul mertebesine kavuşmasını sağlayan kişidir. Eğer çocuğun ilk yetiştirilme tarzı iyi olsaydı, ergenlik döneminde bu tartışma nefsi hoşnut edecek ve etkili olacak ve taşa [silinmez] bir yazı gibi kalbe kazınacak ve böylece çocuk için iyiye işaret olacaktır.

Aksine, eğer çocuğun zihinsel (entelektüel) gelişimi yanlış çizgide olsaydı, o zaman kötülük, utanmazlık, çok yemek yeme isteği, güzel elbiselere hırs, gösteriş ve süs, şatafat, kibir ve gurur gibi nitelikler insanda doğmuş olurdu ve insanın kalbi bu gerçeği (yani dünya hayatının geçiciliğini ve ahiret hayatı için çalışma ihtiyacını) kuru duvar gibi kabul etmeyi reddederdi kuru toprağı kabul etmeyi reddeder (yani, bu tür öğretiler

çocuğun kalbine yapışmaz). Özetle, bunlar en üst düzeyde dikkat edilmesi gereken ilk konulardır.

Çocuğun Doğası ve Anne Babanın Yükümlülüğü: Çocuğun kalbinin bileşimi, hem iyinin hem de kötünün, doğrunun ve kötünün etkilerini kabul edebilecek şekilde olduğundan, çocuğun [kalbini] iyiye veya kötüye yöneltmek baba ve annenin sorumluluğundadır (Gazali bu konuda bir seçim yapmıyor, bunun yerine ebeveynleri çocuğu iyiye yöneltmeye teşvik etmek, aksi takdirde çocuk ebeveynlerin ihmali nedeniyle otomatik olarak kötülüğe yönelecektir). Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

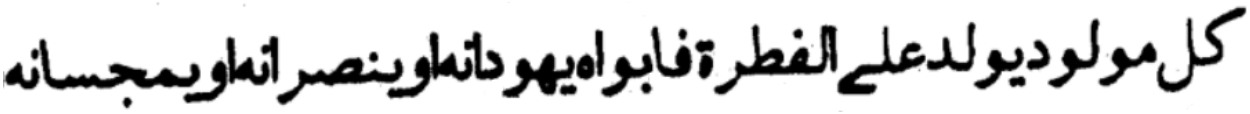

"Her çocuk gerçek doğuştan gelen doğada doğar [Tanrı'nın tüm insanlığı yarattığı, öyle ki kişi zaten Tanrı'ya inanmaya, gerçeğe ve doğruluğa adanmışlığa, iyi ve olumlu olan her şeye, herkesle barış ve uyuma ve içsel aydınlanmaya ve ebedi gerçeklerin doğuşuna yol açan bir Gnosis durumu aracılığıyla kişinin göksel kökenine ulaşma özlemine yatkın bir durumda doğar] ancak kişinin ebeveynleri kişiyi dönüştürür Yahudi, Hıristiyan veya Magian'a (dünyada var olan alacalı dini ve ideolojik geleneklere atıfta bulunarak, böylece kişiyi kendi dini, ideolojik, kültürel, coğrafi ve entelektüel bağlamının kalıbına sokarak)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'in peygamber arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak *hadis* derlemeleri

İyi Terbiye Sayesinde En İyi Sonuçlara Ulaşmanın Tarihsel Bir Kanıtı: Şeyh Sehl bin Abdullah Tustari (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Üç yaşındayken, dayım Muhammed bin Sâver'in (Allah yolunda manevi ilerleme için şiddetle tavsiye edilen gecenin son yarısında kılınan) *teheccüd* namazlarının maneviyatını görmek için geceleri kalkardım onun üzerine). Bir keresinde bana şöyle dedi: 'Seni yaratan Yüce Allah'ı zikretmekle meşgul değil misin?' 'Tanrı'yı nasıl hatırlamalıyım?' diye sordum. Dedi ki: 'Geceleyin [uyumadan önce yatakta] taraf değiştirdiğinizde, dilinizi kıpırdatmadan sadece kalbinizde üç defa şunu okuyun:

Allahu Ma'iya, Allahu Nazirun İlaeyye, Allahu Şehidi

Tanrı benimle, Tanrı beni izliyor, Tanrı önümde.'

Bunu birkaç gece yaptım ve sonra ona bu konuda bilgi verdim ve o da 'Şimdi her gece aynı şeyi yedi kez yap' dedi. Bunu yaptım ve ona 'Şimdi bunu on bir kez yap' dediği şeyi bildirdim. Ben de aynısını yaptım ve bunun sonucunda tadını ve tatlılığını kalbimde hissetmeye başladım. [Her gece] buna göre hareket ederek bir yıl geçtiğinde, 'Sana

öğrettiğim zikri iyi hatırlamalısın ve ölene kadar ona göre hareket etmelisin' dedi. Bu, bu dünyada ve ahirette size bir fayda kaynağı olacaktır'. Tadını (derin etkisini) en içteki varlığımın en derin girintilerinde hissetmeye başlayana kadar birkaç yıl boyunca bunu yapmaya devam ettim. Sonra bir gün şöyle dedi: 'Ey Sehl! Allah, [her an] izlediği, önünde olduğu biriyle birlikteyken, o kişi Allah'a isyan edebilir mi? Dikkat! Asla Allah'a karşı gelmeyin ve O'na isyan etmeyin!' Bu nedenle inzivaya çekilmeye başladım. Sonra beni bir okula göndermeye çalıştı ama ben şöyle dedim: '[Tanrı'ya yönelik] dikkatimin dağılması tehlikesini hissediyorum. Ama öğretmenden bir süre onunla çalışacağıma dair bu taahhüdü alabilirsen daha iyi olur, o zaman hemen Tanrı'yı anmak için geri döneceğim.'

Daha sonra hocaya gittim ve altı-yedi yaşıma geldiğimde Kur'an'ın tamamını ezberledim. Her zaman oruç tutardım ve on iki yaşıma kadar arpa ekmeği benim birincil gıdamdı (diyet). Bu süre zarfında, on üç yaşımdayken, belirli bir dini meseleyi öğrenme (öğrenme) ihtiyacı duydum ve sonra ailemden Busra'ya [Irak'a] gitmeme izin vermelerini istedim, böylece oradaki alimlere bu konuyu sorabilirim. Bu nedenle Büşra'ya geldim ve oradaki âlimlere bu konuyu sordum ama hiçbiri beni tatmin etmedi. Daha sonra Şeyh Habeeb Humza bin Abdullah Abadani'nin (Allah ona rahmet etsin) huzurunda bulunmak için Abadan'a gittim ve ona aynı dini konuyu sordum ve o da bana tatmin edici bir cevap verdi. Sonra onun '*Mulfoozat al-Qudsiya*' adlı kitabından manevi faydalar (*Fayd) elde etmek için uzun süre huzurunda kalmaya devam ettim* ve ondan [manevi] adabı öğrenmeye devam ettim. Sonra [memleketim] Tustar'a döndüm ve diyetimi paylaştırdım, böylece bir *Dirhem* (eski bir para birimi) değerinde arpa benim için öğütülür ve ondan benim için ekmek hazırlanırdı. Her gece *sahur* vaktinde (oruca başlamadan önce şafak öncesi yemek), ekmekten bir *Aoqia* (bugün bir ons'a eşdeğer eski bir ölçü birimi) yerdim, yanında köri kullanmadan. Bu nedenle, bir *dirhem* [ki bu çok küçük bir miktardır] bana bütün yıl [yiyecek] yeterdi.

[Bu konuda] o kadar ilerleme kaydettim ki, orucumu üç geceden sonra açardım (yani o üç gün üç gece aralıksız oruç tutardı), sonra beş geceden sonra, sonra yedi geceden sonra yavaş yavaş yirmi beş geceye kadar ulaşırdım. Yirmi yıl boyunca aralıksız bu şekilde devam ettim. Sonra uzun yıllar dünyayı gezdim ve Tustar'a döndüm. Neredeyse bütün gece ibadet eder ve dua ederdim."

İmam Ahmed -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Onun (yani Şeyh Sehl Tustari'nin [Allah ona rahmet etsin]) [yemek yerken ekmeğinin yanında] köri kullandığına dair hiçbir delil almadım." [Gazali (Allah ona rahmet etsin) bu gelenekten bahsetmemiştir ki, biz de çocuklarımızı Şeyh Sehl'in (Allah ona rahmet etsin) erken çocukluğundan itibaren yaptığı yoğun manevi egzersizler ve olağanüstü fiziksel dayanıklılık becerileri açısından böyle yetiştirelim. Gazali'nin bundan bahsetmekteki amacı, ebeveynler tarafından çocuğun düzgün bir şekilde yetiştirilmesi için uygun düzenlemeler yapılırsa, o zaman çocuğun insan potansiyelinin zirvesine ulaşabileceğini, aksi takdirde bu tür yoğun ruhsal ve fiziksel egzersizlerin ve titizliklerin herkes için gerekli ve gerekli olmadığını vurgulamaktır.

Manevi Yolculuğa Çıkma Koşulları, Manevi Mücadelenin Başlangıcı ve Manevi Arayış Sahibinin Manevi Yolda Kademeli Evrimi Hakkında Detaylar

Bilinmelidir ki, ahireti kalpten emin bir şekilde gözeten kimse, ahiretten olur, onun için mücadele eder, ona tevekkül eder, ona giden yolda yürür ve dünya zevkleri ve nimetleri için kalbinde hiçbir önem kalmaz. Bir kişinin incisi varsa ve bakışları değerli bir mücevhere takılırsa, inci kalpten çıkar ve kişi incinin yerine mücevheri elde etmek ister. Ne ahireti ne de Allah'a kavuşmayı arzulayan kimse, Allah'a ve ahiret gününe iman etmediği için küçük bir inciyi değerli mücevherden üstün gören kimseye benzer. Bu aptallık ancak gözü mücevherin gerçekliğinde değil, yalnızca mücevherde olan kişi tarafından yapılabilir. Böyle bir kişi elbette küçük bir inciyi paha biçilemez olarak düşünecek ve mücevherin hiçbir önemini görmeyecektir. Bununla birlikte, manevi mücadele olmadan ve manevi yoldan (Suluk) geçmeden Allah'a ulaşmak mümkün değildir ki bu da niyet olmadan mümkün değildir. Niyetin önündeki en büyük engel imansız olmaktır. Hatırlanan'da (Tanrı'da) iman yoktur. Manevi rehberler ve [doğru yola başvuran din adamları] gerçeğin yolunu göstermeli ve diğer insanlara bu dünyanın küçük bir değeri olduğunu, kalıcılığı olmadığını ve ahiret hayatının kesinlikle önemli olduğunu, sadece kalıcılığı, ebedi ve sonsuzluğu olduğunu ve [insanların] [hayatlarının gerçek amacına, manasına ve ona ulaşma yoluna] gafle düşkün olduklarını söylemelidirler. şehvet ve arzulara dalmış, gerçek yarar ve zararlarından habersiz ve rüya görme halinde tamamen sarhoş. Onları uykularından uyandırabilecek, şehvet ve arzularından uzaklaştırabilecek, ihmalleri ve gafletleri konusunda [gerçek amaç, hayatın anlamı ve sonsuz saadete ve sonsuz başarıya giden yol] konusunda önceden uyarabilecek bu tür bilgili alimler bulunamaz.

Eğer bir kişi gaflet uykusundan uyanırsa, o zaman böyle bir kişi inançsızlığın ve ikiyüzlülüğün karanlığından bir çıkış yolu bulamaz ve [kendi iyiliği ve gerçek başarısı hakkındaki bilgi] cehaleti nedeniyle [hayatındaki] her kavşakta ve yerde tökezler ve düşer. Böyle bir kişi âlimlere [kişiyi çevreleyen karanlıktan, gerçek bir iç aydınlanma ve huzur dolu bir hayata] giden yolu sorarsa, o zaman cevap veremezler çünkü onlar da aşağılık arzuların ve şehvetlerin kölesidirler ve alt nefsin arzularının tutsağıdırlar. Niyet zayıflığı, yola aşina olmama ve [sözde] bilginlerin yanlış yönlendirmeleri, Allah'a giden yolun yolculardan, ruhani yolculardan ve çabalayanlardan yoksun olmasının nedenleridir. Nesnel [ve kişinin hayatının anlamı ve ona ulaşma yolu] gözden gizlendiğinde, kişinin [gerçek] amacına [ve yaşam amacına] götürecek rehber ortadan kalktığında, [içsel] benliğe inatçı yanlış kafalı aptallıklar (*Hawa*) ve şehvetler hakim olduğunda ve [gerçeğin, rehberliğin ve içsel aydınlığın] arayıcısı gaflete kapıldığında, o zaman kişi yolu nasıl bulabilir? Eğer o [tesadüfen] bulunursa ve kişi ona doğru bir adım atarsa, o zaman insan yolu nasıl yürüyeceğini bile bilmeden hedefe nasıl ulaşır?

Manevi Yolculuğa Çıkmanın Şartları: Eğer kişi akıllı ve kendi başına veya birinin iknası üzerine ahirete niyet ediyorsa, o zaman [ona] adım atmadan önce manevi

yolculuğa çıkmanın şartlarını öğrenmelidir. Manevi yolculuğa çıkmadan önce aşağıdaki koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir:

Her şeyden önce, manevi yolculuğa çıkmanın koşulu, kişinin kendisiyle gerçek arasında bulduğu perdeleri (gizleyen ve karartan şeyleri) kaldırmasıdır. İnsanlar, [kendileri ve gerçek] arasına yerleşmiş birçok perde nedeniyle gerçeği deneyimlemekten mahrumdur. Tanrı diyor ki:

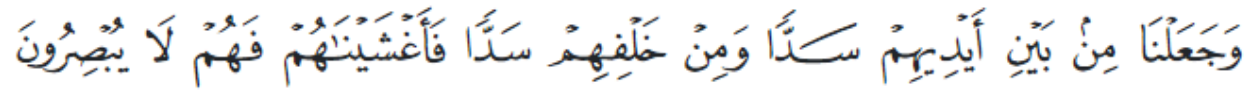

"Ve biz onların önlerine bir engel koyduk, arkalarına bir engel koyduk ve bununla onları her yönden kuşattık, bu yüzden [gerçeğin ışığını göremiyorlar ve bu, gerçeği arama konusundaki gafletleri ve kendi yanlış eylemleri nedeniyle yapılmıştır]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 36, Ayet 9)

Peçe Türleri: Manevi arayış içinde olan kişi ile hakikat arasında dört perde vardır (hakikati engelleyen ve hayatın gerçek amacına ulaşmaya, içsel aydınlanmaya, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götüren doğru yolu gizleyen engeller): zenginlik, şöhret [arzusu], [çeşitli ideolojilerin] körü körüne takibi ve günahlar. Zenginlik perdesi, [manevi yolu] arayanın elinden çıktığında dağılır ve yalnızca kişinin ihtiyaçları ölçüsünde kalır. Bir *Dirhem* (eski bir para) arayanın elinde kalsa bile, kişinin ihtiyacı ötesinde, kalbi ona dikkat edecek, *Dirhem* kalbe hükmedecek ve Allah'a yönelemeyecektir. Şöhret perdesi, arayış içinde olan kişi şöhret ve otorite yerlerinden uzak durduğunda, alçakgönüllülüğü ve alçakgönüllülüğü alışkanlık haline getirdiğinde, anonim bir yaşamı tercih ettiğinde, şöhret sebeplerine bağlı kalmadığında ve [İlahi kanun ve nezaket sınırları içinde] insanlarda tiksinti uyandıran türden eylemlerde bulunduğunda kalkar. Körü körüne takip perdesi, farklı İlahi kanun ve argüman ekollerine karşı önyargılı zihniyeti bir kenara bırakarak ve sadece Allah'tan başka ilah olmadığını ve Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'ın elçisi olduğunu tespit ederek kaldırılır. Bu sözlerin doğruluğunun ve doğruluğunun pratik tezahürü için, Allah'tan başka ibadete layık görülen her şeyle ve her varlıkla, özellikle de [kendi] nefsinin ilâhıyla (nefsi veya nefs) olan tüm ilişkileri kesmek gerekir, çünkü bu "tanrı"ya büyük önem verilir ve onun her emrine itaat edilir ve her hareketine başını eğerek boyun eğilir. Eğer Tanrı'nın bu birlik ve beraberlik ifadesi bu şekilde tasdik edilirse, o zaman [çeşitli ideolojilerin] körü körüne takibinden kaynaklanan tüm inançlar geçersiz olacaktır. Bu, [insanlarla] tartışmalar ve tartışmalar yoluyla değil, manevi mücadele ve çabalama (*Mücahit*) yoluyla elde edilir. Eğer önyargı ve hoşgörüsüzlük bir kişiye hakimse ve [sonuç olarak] kişinin [uzun süredir sahip olduğu ve el üstünde tutulduğu] inançlarına karşı hiçbir şeyi dinlemeye istekli değilse, o zaman bu körü körüne takip etmenin boğuculuğudur ve bu boğucu durumdan kurtulmak çok zordur. Kişinin belirli bir düşünce okuluna [İlahi yasaya] sıkı sıkıya bağlı olması, arayışçı olmanın bir koşulu değildir, bunun yerine, herhangi bir düşünce okulunun hayranı ve taraftarı manevi yolculuğa çıkma yolundan geçebilir. Kişi [kendi suçlarından Tanrı'ya] tövbe etmeye, geçmiş tüm günahlardan pişmanlık ve pişmanlık duymadıkça ve

[haklarını gasp ederek] ezdiği herkesin haklarını iade etmedikçe günah perdesi kalkmaz. Günahlarından tövbe etmeden, manevi aydınlanmalar ve perde açma (*Mukaşafa*) yoluyla Allah'a giden yolun sırlarından ve iç hikmetinden haberdar olmak isteyen kişi, Kur'an Arapça iken Arapça öğrenmeden Kur'an'ın manalarını ve niyetini anlamak isteyen kişi gibidir. Arapça öğrenmeden Kur'an'ın tek bir ayetinin bile anlamı anlaşılamaz ve bu nedenle sırlarını, inceliklerini ve hikmetini anlamak daha da zordur. Benzer şekilde, manevi çaba vadisine adım atmadan önce, İlahi yasanın öğretilerine bağlı kalmak zorunludur [kişinin dışsal yaşamını İlahi ibadet eylemleri ve tüm insanlarla sosyal ilişkiler yoluyla sürdürmesi]. Dışsal yaşamı yürütmek için İlahi yasaya tam bağlılık, İlahi sırların kapılarının açılmasına ve ebedi gerçeklerin pınarlarının fışkırmasına yol açar.

Kâmil Bir Manevi Rehbere İhtiyaç: Bu dört şartın hepsine uyan, zenginlik ve şöhret arzularından kaçınan kişi, pisliğe bulandıktan sonra temizlenen ve abdest aldıktan sonra (*abdest* - namaz kılmak için gerekli bir şart olan fiziksel arınma eylemi) namaz kılmaya elverişli hale gelen kişi gibidir. Ancak bu uygunluk namaz kılmak için yeterli değildir. Bunun yerine, bazen liderliğinde namaz kılınabilecek bir cemaat liderine (*İmam*) ihtiyaç duyulur. Aynı şekilde, bu dört şartı yerine getirmek ve bunlara göre hareket etmek yeterli değildir, aynı zamanda [çarpıklık, sapma ve tuzakları olmayan] doğru rehberlik yolunda rehberlik edebilecek ve yürümesini sağlayacak bir öğretmene veya manevi rehbere (Skaykh) ihtiyaç vardır. Tanrı'ya (*Din*) giden yol son derece karmaşık ve zordur ve her tarafı [kişiyi kendi kendini yok etmeye götüren] çok sayıda şeytani (kötü) yolla çevrilidir. Eğer kimse (manevi rehber) bulunamazsa, o zaman kişiyi doğru hidayet yolundan saptırıp kendi yoluna yönlendirmeye çalışan şeytanın liderlik ve hidayet için öne çıkması mümkündür. [Manevi] bir rehber olmadan tehlikeli yollara girmek, [manevi] bir ölüm yolculuğuna çıkmakla eşdeğerdir. Kendine bu kadar güvenen ve kendi kendine yürümeye başlayan insanlar, bir patikada büyüyen bitkiler gibidir. Hayatları kısa olabilir ve hayatları her an sona erebilir [hayatta potansiyel olarak zararlı olan yanlış yollara girmeleri nedeniyle]. Eğer hayatta kalırlarsa, [kişinin dış yaşamında olumlu ve faydalı eylemler için sonuçları olan manevi yolda] meyve veremeyeceklerdir.

Bu dört şart yerine getirildikten sonra en önemli husus, ashabına tam güven duyan ve yolun tuzaklarını umursamadan takip eden kör bir insan gibi varlığı kendine güven veren kâmil bir manevi rehberin (*Şeyh-i Kamil*) varlığıdır. Bu, kendini manevi rehbere teslim eden ve rehberin kişiye yapmasını söylediği şeyi yapan [İlahi Yasanın sınırları dahilinde - gerçek bir manevi rehber asla korkmuş yasanın İlahi emirlerine karşı çıkmayacak ve ona en yüksek saygıyı gösterecektir] ve manevi rehber bir hata yapsa bile, Kimseye zarar vermez ve insana faydalı olur. Manevi rehberin hatası, manevi yolda tek başına yürümekten [kişinin kendi varsayımlarını ve düşüncelerini rehber olarak kullanan manevi bir rehber olmadan] ve doğru [ruhani] yolu seçme şansını denemekten daha iyidir [çünkü mükemmel bir manevi rehbere sahip olmak, kişinin manevi yolda birden fazla adım geriye doğru bir adım atmasını engeller].

Manevi Rehberin Görevleri: Manevi arayış içinde olan bir kişi, birini [manevi yolda] rehberi ve lideri yaptığında, rehberin [manevi arayana] [etkili manevi öğretiler, rehberlik ve yardım açısından] güvenli bir sığınak sağlaması ve otoyol soyguncularının ve haydutların adımlarının ulaşmadığı böylesine güçlü bir kalede manevi arayıcının korunması için düzenlemeler yapması zorunludur. Böylesine güvenli bir sığınak ve kalenin dört çevreleyen duvarı vardır: yalnızlık, dinginlik, açlık ve uyanıklık [insanlarla birlikte olmanın, sürekli telaş ve hareket halinde, doygun ve tok olmanın ve uzun saatler boyunca uykuda olmanın aksine, çünkü bunlar manevi yolun en büyük engelleridir]. Manevi arayıcının amacı, kalbin reformudur [ruhun arıtılması ve arıtılması olarak da bilinir, böylece onu tutan prangaları kırabilir ve onu varoluşun daha yüksek alemlerine, bulanıklıktan berraklığa, sonsuz mutluluğa ve maddi alemdeki dünyevi ve algılanan başarısızlıkların stresinden sonsuz zafere yükseltebilir] böylece İlahi vizyon [ruh] mümkün hale gelir ve kişi İlahi yakınlığa ulaşır. Bu amaca ulaşmak için yukarıda belirtilen dört şey gereklidir. Açlık, kalbe giden kan akışını azaltır ve bu da kalbe berraklık katar ve bu berraklık kalbin ışığıdır. Açlık kalpteki sertliği azaltır ve onda alçakgönüllülük, şefkat ve yumuşaklık doğar, bu da manevi örtünün (*Mukashafa*) anahtarıdır, sertlik ise ona karşı bir perdedir. Kan akışının azalması, [insan ırkının] [gerçek] düşmanının, yani Şeytan'ın geçiş yollarını daraltır, çünkü şehvet ve arzularla yüklü damarlar onun geçiş yollarıdır ve bu damarlardaki kan yoluyla tüm vücutta dolaşır. İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabına şöyle dedi: "Kalplerinizi aç tutun, belki Rabbinizi görebileceksiniz." Sehl bin Abdullah Tustari (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "*Abdal* (azizlerin ve Gnostiklerin en yüksek kategorilerinden biri) dört şeyden oluşur: açlık, uyanıklık, sessizlik ve yalnızlık". Açlığın aydınlanma ve kalbin aydınlanması üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Deneyimler bunu doğruluyor. Ayrıntılar "İki Arzuyu Kırmak" bölümünde (Bölüm 3) verilecektir.

Uyanıklık aynı zamanda kalpte berraklık, parlaklık ve aydınlanma ile sonuçlanır. Bu nur, açlığın yarattığı nura eklenince, kalp parlak bir yıldız veya cilalı bir ayna gibi olur ve onda ahiretin yüce derecelerine şahitlik eder ve dünya varlığının önemsizliği, aşağılanmaları ve tuzakları olur. Bu tanıklıktan sonra, manevi arayış içinde olan kişinin gözünde dünyeviliğin hiçbir önemi kalmaz ve kişi tamamen ahirete odaklanır [ki bu, insan ruhunun bir varoluş seviyesinden diğerine ilerlerken yolculuğunda kalıcılığın ve sonsuzluğun son varış noktasıdır]. Uyku [aşırılıkta] kalbi katılaştırır ve öldürür, ancak ihtiyaca göre ise, o zaman gizli âlemin sırları onda açığa çıkar. *Abdal'ın* (çok yüksek manevi kalibreli azizler ve Gnostikler) niteliklerinde, onların beslenmesinin açlık olduğu, yalnızca en çok ihtiyaç duyulduğunda uyudukları ve yalnızca kişinin İlahi anma ve tefekkürden aldığı yorgunluğu gidermeye yardımcı olan ihtiyaca göre konuştukları yazılıdır. Dinginlik ve sessizlik kalbi güçlendirir ve titizliğe (*Vâre*) ve Allah korkusuna (*takva*) yol açar.

Yalnızlığın tam faydası, kalbin kapıları olan gözler ve kulaklar kapalı olduğunda ve kalbin [İlahi zikir ve tefekkürde] meşgul olmasına hiçbir şey engel olmadığında elde edilir. Kalbin vücuttaki benzerliği, içine her taraftan kirli suyun düştüğü bir su deposu gibidir. Manevi mücadelenin ve çabanın amacı, suyu [su deposuna, yani kalbe] taşıyan

tüm kanalları kapatmak ve su deposunu [su için] herhangi bir dış kaynağa ihtiyaç duymaması için derine kazmaktır, bunun yerine suyun kendisi rezervuarın dibinden fışkırır. Rezervuarı suda kendi kendine yeterli hale getirmek için, kirli su rezervuarını tamamen boşaltmak gerekir ve bu ancak rezervuara giden tüm kanallar kapatıldığında gerçekleşebilir. Eğer biri [kirli suyun rezervuara akışı için] kanalları açık tutmak ve rezervuarda saf ve tatlı su depolamak istiyorsa, bu oldukça imkansızdır. Kalbin kanalları [içine kirlilik ve getiren] duyulardır. Duyuları durdurmanın yolu, karanlık bir evde yalnızlığı benimsemektir ve eğer karanlık bir oda yoksa, o zaman kişi orada başına bez koyarak oturmalıdır. Kişi yalnızlık içinde gerçeğin sesini dinler ve İlahi Takdirin görkemine tanık olur. Hz. Muhammed'e (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) tam da bu [peygamberliğine başlamadan önceki yalnızlık ve manevi tefekkür halinde] bu hakikat sesiyle ulaşıldı ve hitap edildi. Bu açıklamanın sonucu, açlık, uyanıklık, dinginlik ve yalnızlık gibi bu dört niteliğin ruhsal bir yolcunun sığınakları olduğudur. Kişi, bu [dört] yolla [Allah'a giden] [ruhani] yolun haydutlarından ve hırsızlarından kendini koruyabilir.

Manevi Yolda Çabalamaya Başlama (*Suluk*): Tüm bu şartları yerine getirdikten sonra, kişi manevi yolda (Suluk) çabalama yoluna adım atmalı ve ilerlemek için geçilmesi gereken birçok zorlu kanyon (veya geçit) olduğunun bilincinde olmalıdır. Allah'a giden yolun kanyonları, dünyevi arzuları aşılayan kalbin [olumsuz ve kötü içsel] niteliklerinden başkası değildir. Bu kanyonlardan bazıları geçilmesi zor olan çok büyük, bazıları ise geçilmesi kolay olan küçüktür. Bu kanyonları geçmenin [doğru] sırası, kolay bir kanyonu geçmek, sonra ilkinden biraz daha zor olanı, sonra daha zor olanı [vb.] geçmektir. Bu nitelikler, zenginliğe, şöhrete, [Yaratıcının aksine Tanrı'nın] yaratımlarına ve günahlara eğilim gibi manevi mücadelenin başlangıcında aşılan aynı engellerin sırları ve belirtileridir. Bu engellerin belirtileri nasıl [kendinin] dış varlığından kesildiyse, aynı şekilde [kendinin] iç varlığından da silinmelidir. Ancak bu uzun bir manevi mücadele gerektirir. Bunu daha önce yazmıştım, gerçek manevi mücadele [alt benliğin] arzu ve şehvetlerinin karşıtlığıdır.

Manevi yolcunun kalbi arzu ve şehvetlerden boşaldığında ve kalpte manevi çabalara karşı çıkan hiçbir şey kalmadığında, manevi rehber (*Mürşid* veya *Şeyh*), manevi yolcunun kalbini sürekli olarak gözetlemeli [öğrencinin veya *müritin rehberi olan*] ve kişiyi aşırı dış ibadetlerden veya ayinlerden alıkoymalıdır (*Avrad*). Bunun yerine, [dinî] yükümlülükler (*Farâid*) ve Nebevî fiiller (*Sünen*) [dini yükümlülüklerin seviyesinin altında olan ve Peygamber'in farz ibadetlerin üstünde ve ötesinde olan dindar amel ve ibadetlerine öykünmek olarak kabul edilen] ile yetinmesi konusunda uyarılmalıdır. Manevi rehber en fazla kişiye tüm zikir ve ayinlerin özeti olan zikriyi anlatmalıdır, yani kalp Allah'tan başka her şeyden boşaldığında, manevi yolcuya Yüce İsmi "Allah"ı (yani Allah'ın tek özel ismini, oysa "Tanrı", efendi olan Yüce Varlığa atıfta bulunmanın genel bir dil özel yoludur, O'nun var ettiği her şeyin yaratıcısı, sürdürücüsü ve sağlayıcısı). Ancak, kalp manevi yolun diğer engellerine ('Ala'ik) meyilli olduğu sürece kişi bu zikiri

yapmaya zorlanmamalıdır. Bu nedenle Şibli (Allah ona rahmet etsin) bir öğrencisine şöyle derdi: "Bu Cuma ile ertesi Cuma arasında kalbinizde Allah'tan başka bir şey olursa, gelecek Cuma gelip beni ziyarete gelmeyin". Bu tür bir titizlik, manevi yolu geçmek ve İlahi sevgiyi elde etmek için gerçek niyetin egemenliği olmadan elde edilemez. Kalpte Allah'tan başkasına ait bir düşünce bile oluşmadığı zaman, kalp Allah'tan başkasından yoksundur, insan öyle gerçek bir aşık olur ki, tek tefekkürden başka tefekkürden başka tefekkür kalmaz. Eğer manevi bir gezgin böyle bir içsel duruma ulaşırsa, manevi rehber böyle bir kişinin bir köşede yalnızlık içinde oturmasına izin vermeli ve caiz (Helal) yiyecek getirmesi için birini görevlendirmelidir. Yemeğin caiz olması zorunludur çünkü Allah'a (Din) giden yolun temeli caiz yiyecekleri yemektir [rüşvet, gasp, hırsızlık, dolandırıcılık vb. gibi yasa dışı ve etik olmayan yollarla veya yasa dışı olarak kazanılan para veya Kutsal Yasa'da yasaklanan türden elde edilen caiz olmayan yiyeceklerin aksine].

Bir manevi rehber, kişiye yalnızlığa izin verdikten sonra*, kişinin hem kalbinin hem de dilinin tamamen şımartıldığı* bir İlahi zikir (zikir) yapmasını söylemelidir, örneğin: "*Allah, Allah*" ("*Allah*", Allah'ın tek özel adıdır), "*SübhanAllah*" (Allah'ı tenzih ederiz, her türlü kusur, eksik, aşağılık ve olumsuz her şeyin üzerindedir), ve saire. Kişi bu hatırlamada o kadar sebat etmelidir ki, dilin hareketi durur ve herhangi bir kasıtlı hareket olmaksızın dil üzerinde devam etmiş gibi görünür. Bu dua öyle bir ölçüde devam etmelidir ki, dilin [bu İlahi anma üzerindeki] kalan etkisi sona erer ve kalpte sadece [Yüce İsmin] sözünün şekli kalır. O zaman [bu manevi çabada aralıksız çabalarla] kelimenin biçiminin bile kalpten silindiği ve sadece anlamının gerçekliğinin kaldığı bir aşama gelecektir. Bu öyle bir şekilde olur ki, anlam her zaman kalpte kalır ve asla kaybolmaz ve onun huzurunda kalpte başka bir anlam düşüncesi bile oluşmaz.

Kalp bir şeye kendini kaptırdığında, ne olursa olsun, onda bundan başka bir şeye yer kalmaz. Bu nedenle, eğer kalp Allah'ı zikretmekle meşgulse ve O, kişinin amacı kadar aranan Kişi ise, o zaman kalp, Allah'tan başka her şeyden yoksun kalacaktır. Bu aşamaya geldikten sonra, manevi bir gezgin (*Salik* veya *Mürid*) kalbini sıkı bir şekilde gözetmeli ve kalpte başka hiçbir şeyin hayal edilmesine bile izin vermemeye çalışmalıdır - ne kendi varlığıyla ne de başka biriyle [veya başka bir şeyle] ilgili değil. Çünkü kalp herhangi bir tarafa meylederse, bir an için de olsa ilahi zikirden yoksun kalır, bu büyük bir kayıptır. Bu tür kayıplardan kaçınılmalıdır. Kalbin imalarla ilgili durumu şudur: Eğer kişi dışsal imalardan kurtulur ve kalbi [İlahi zikirin] tek bir sözüne odaklarsa, o zaman bu aynı zamanda "Bu söz nedir?", "Ne anlama geliyor?", "Neden [Tanrı'nın] ibadetidir?" gibi imaların kaynağı haline gelecektir. Bu ima kapıları veya endişeleri açacak ve şeytan yeni uydurulmuş imalarla [kalbe] girecek. Kişiyi iman güvenliğinden küfrün yok edilmesine, Nebevi yolun ışığından (*Sünnet*) yeni uydurulmuş meselelerin karanlığına ve imanda yeniliklere (*Bid'a*, yani imanın saf, orijinal ve doğru öğretilerinden sapmalar olduğu için kişinin imanına zarar veren meseleler) götürecek imalar içerecektir. Eğer manevi gezgin [kişinin inancına yapılan bu tür tecavüzlere karşı korunmada] aktifse ve bu tür imalara yol açan yolları sıkı bir şekilde izliyorsa, o zaman herhangi bir zarar tehlikesi yoktur.

İki Tür İma: Manevi bir gezginin karşılaştığı imalar iki türdür. Bazı imalar, Tanrı'nın onlardan tamamen özgür olduğu kesin olarak söylenebilecek imalardır [çünkü bunlar İlahi Majesteleri ve Güzellikle bağdaşmamaktadır] ancak Şeytan yine de bunları kalbe aşılamaya çalışmaktadır. Şeytanın bu tür entrikalarından korunmanın yolu, İlahi zikirlerle meşgul olmaktır. Tanrı diyor ki:

وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ نَزۡغٞ فَٱسۡتَعِذۡ بِٱللَّهِۚ إِنَّهُۥ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"Şeytan'dan kötü bir düşünce almaya başlarsanız, o zaman Tanrı'ya sığının. Şüphesiz O, her şeyi işitendir, her şeyi bilendir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 200)

Ayrıca şunları söyledi:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَواْ إِذَا مَسَّهُمۡ طَٰٓئِفٞ مِّنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبۡصِرُونَ

"Gerçekten de Tanrı'ya karşı dindar bir huşu, saygı ve korku duyanlar, Şeytan'dan gelen bir tehlikeyle (kötü, zarar veren ve olumsuz bir düşünce) karşılaştıklarında, hemen İlahi zikirlere girişirler ve gözleri birdenbire açılır (aynı zamanda kişiye zararlı olan her şeye karşı bir bariyer ve koruma görevi gören içsel bir ruhsal farkındalık durumunda)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 201)

İkinci tür, içinde tereddüt ve şüphe uyandıran imaları içerir. Onlar hakkında Tanrı'nın onlardan özgür olduğu tam bir güvenle söylenemez. Bu tür imalarla karşılaştığında, manevi gezgin kendi başına karar vermek yerine, manevi rehberin fikrini sormalıdır. Sadece bu da değil, ister uyuşukluk ister canlanma, ister bir şeye eğilim ya da [manevi yolu geçme niyetinin doğruluğu] olsun, kişi kalbinin durumunu manevi rehberle paylaşmalıdır, kısacası [kalbin] her [içsel] durumu manevi rehberle paylaşılmalıdır ki kişi [kalbin iyileşmeye ihtiyaç duyan içsel durumları için] bir tedavi reçete edebilsin. Bunları manevi rehberden başka kimseyle paylaşmamak da gereklidir, o da manevi yolcunun (Mürid'in veya kişinin manevi yoldaki öğrencisinin) [içsel] hallerini derinlemesine izlemeli ve [manevi yolcunun] zekasına ve öngörüsüne göre [olumsuz ve zarar veren içsel durumların tedavisi açısından] bir karar vermelidir. Eğer manevi rehber, tefekkür ve içsel yansımaya sahip olma izninin, manevi yolcunun otomatik olarak gerçeğin farkına varmasına neden olacağını görürse, o zaman kişi bu yola konulmalı ve bu [ruhsal] tefekkürün sürekliliğini sürdürmesi söylenmelidir ki, gerçekleri ortaya çıkaran Tanrı'dan İlahi aydınlanma görünsün. Ancak manevi yolcunun kendi yolunu bulamayacağı ve hakikatin kişiye otomatik olarak açıklanmayacağı algılanıyorsa, o zaman manevi rehber kişinin şüphelerini hafifletmeli ve kişinin dayanabileceği gerçeklerden birini bilgilendirmeli, nasihatlerde bulunmalı ve standardını (zihinsel ve manevi kapasiteleri) göz önünde bulundurmalıdır. bazı argümanlar sunun. Manevi rehber, [manevi] meselelerin anlaşılmasını sağlamak için aşırı vurgu yapmamalıdır, bunun yerine, söylenmesi veya tavsiye edilmesi gereken her şey nezaket ve kolaylıkla yapılmalıdır çünkü bu yol [İlahi Huzura manevi yükseliş] çok çetin ve ölümcül tehlikelerle doludur. Bazı manevi gezginler, İlahi hatırlama ve tefekkürün manevi faaliyeti sırasında zararlı

düşüncelerle çevrelenirler ve sonuç olarak gerçeklerin manevi olarak açığa çıkma yeteneğini kaybederler. Bunun sonucunda [zamanlarının ve emeklerinin boşa gittiği] işe yaramaz bir yoldan geçmeye başlarlar ve yıkıma yaklaşırlar. Bu büyük bir kayıp. Kalbi İlahi zikir yapmakta özgür olan ve buna engel olmayan kişi, yine de zaman zaman benzer zararlı düşüncelere karışır. Manevi bir gezgin, tehlikelerle kuşatılmış bir geminin yolcusu gibidir. Eğer kişi kaçarsa, [ruhani] yolun kralı olur. Eğer kişi kaçamazsa, [hayatının amacına ulaşmak için manevi yükseliş mücadelesini kaybetmesi ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer açısından] yok olur.

Takip (taklid veya ilim sahibi başkalarını takip etmek) *yoluyla dış ibadetlerle ilgili temel inanç ve inançlar kazanıldıktan sonra*, kişi [İlahi ibadet ve başkalarına hizmet etmekle ilgili] salih amellerde bulunmalıdır. Başka bir şekilde hareket etmenin birçok tehlikesi vardır. Bu nedenle, bazı insanlar manevi rehberin, kişinin öğrencilerinin (manevi gezginlerin) [içsel] durumunu bulmak için içgörülerini [ve sezgilerini] kullanmasını gerekli görmüştür. Eğer kişi akıllı değilse ve [içsel manevi meselelerin aksine dışsal ibadetlerle ilgili] dışsal meseleler hakkında inançlara sahipse, o zaman kişiyi İlahi zikire dahil etmek yerine, dışsal ibadetlere ve aralıksız *avrâdlara* (ayinlere) dahil olmalı veya kendilerini İlahi zikir ve tefekküre adamış olanlara hizmet etmekle meşgul olmalıdır ki, onların nimetleri de kişi tarafından elde edilebilsin. Sürekli olarak İlahi hatırlama ile meşgul olurken, [sadece dışsal ibadet ve dışsal eylemlerde başkalarını takip etme seviyesinin üzerine çıkan] manevi yolcu, iyi içsel durumlar yaşar ve [hatta] [mucizeler gibi] olağanüstü başarılar bir kişi aracılığıyla gerçekleşmeye başlar. Bu içsel durumlar ve olağanüstü başarılar, hak etmeyen manevi yolcunun [kişinin manevi kalibresinin düşük olması ve manevi yolda acemi olması nedeniyle] kendini beğenmişlik, kendini beğenmişlik, gösteriş ve mutlulukla [kişinin kendi yanlış tahmin ve görüşünde diğerlerinden üstün olmasıyla ilgili] meşgul olmasına neden olur. Unutulmamalıdır ki, bu koşullar ve durumlar manevi çabaların engelidir. Manevi gezgin onlara karşı dikkatli olursa ve kişi benliği bu durumlara dalarsa, bu manevi yolda kesintiye neden olur, bunun yerine manevi yolcunun manevi yolda ilerlemeyi bırakacağından korkulur. Kişinin tüm hayatı boyunca tüm okyanusun suyuyla bile doyamayan susamış bir insan gibi kalması daha iyidir [çünkü kişisel tatmin ruhsal ilerlemeyi ve mükemmelliği engeller ve tersine çevirir].

Manevi yolcunun sermayesi, kişinin yarattıklarla [yani Tanrı'nın, yani Tanrı'dan başka her şeyle olan ilişkisini (yani kalbin bağlılığını) sona erdirmektir, çünkü onlara bağlılık, onların geçiciliği ve gerçek güçten yoksun olmaları nedeniyle nihai bir hayal kırıklığına ve hayal kırıklığına yol açar], Tanrı'ya (Yaradan) bağlılık ve yalnızlık [bunu kalbin şatafata düşkünlüğü olarak mümkün kılmak için, dünyanın parıltısı ve ihtişamı tüm manevi hırsları öldürür]. Bir [ruhani] gezgin şöyle dedi: "Bir *Abdal'*a (çok yüksek manevi başarıya sahip bir Gnostik) araştırma yolunu sordum. Cevap verdi: 'Dünyada bir gezginin bir yerde ikamet ettiği gibi yaşıyorsunuz'. Ona sordum: 'Bana kalbimin her zaman Tanrı'yla kalmasını sağlayan eylemi söyle'. O da şöyle cevap verdi: 'Yaratılanlara bakmayın, çünkü onlara bakmak [ruhun] karanlığıdır'. 'Bu gerekli' diye cevap verdim. Cevap verdi: 'Onların konuşmalarını dinlemeyin, çünkü bu kalp katılığına

neden olur'. 'Bu da gerekli' dedim. O da şöyle cevap verdi: 'Onlarla hiçbir ilişkiye girmeyin, çünkü bu korkuya neden olur'. Dedim ki: 'Hayatımı onların arasında geçirdiğim için bu da gerekli. Onlarla hiçbir ilişkiye girmemek nasıl mümkün olabilir?' Cevap verdi: 'Onlarla yaşamayın. Onlarla yaşamak yıkımdır'. Ben de 'Bu hastalık gitmeyecek' diye cevap verdim. Dedi ki: 'Gafil ve habersiz insanlara bakıyorsun, cahillerin konuşmalarını dinliyorsun, işe yaramaz insanlarla (arkadaşlığı bir kişi için yararlı olmayan, manevi hırsları düşük olan veya hiç olmayan insanlarla) uğraşıyorsun ve yine de kalbinin Tanrı'da kalmasını mı istiyorsun? Bu asla mümkün olmayacak'".

Manevi Mücadelenin En Yüksek Seviyesi: Manevi mücadelenin en yüksek seviyesi, manevi bir yolcunun (*Mürit*) kalbini her an ve saniyede Tanrı ile birlikte bulmasıdır ve bu seviyeye, kalbi Tanrı'dan başka her şeyden boşaltılmadan ulaşılamaz ve bu, uzun [ve kararlı] bir manevi mücadele olmadan mümkün değildir. İnsan kalbinde Allah'ı anmaktan başka bir şey kalmadığında, ona İlahi İlahi İlahi Takdirin azamı vahyedilir, üzerine hakikatin nuru doğar ve nitelikleri açıklanamayan yüksek [manevi] alemlerin tüm incelikleri ortaya çıkar. Bununla birlikte, manevi bir yolcunun (Mürit) üzerinde özel bir İlahi Lütuf varsa ve yukarıda belirtilen konudan herhangi bir husus ortaya çıkarsa, kişi böyle bir manevi durumu [paha biçilemez olduğu için] korumalıdır. Böylesine [yüksek] bir manevi duruma ulaştıktan sonra, birçok otoyol hırsızı kişinin yolunu (manevi yolda ilerleme ve yükseliş) engeller. [Kişinin ruhsal yolculuğunu engelleyen] en büyük otoyol hırsızı, kişinin bu tür [içsel ruhsal] durumları [genel halka] öğüt ve öğüt olarak anlatmaya başlaması ve vaaz vermeyi ve halka açık hitabet etmeyi hararetle arzulamasıdır [kişi, ruhsal yoldaki nihai varış noktasına artık ulaşıldığına ve kişinin içsel ruhsal başarılarını yüksek içsel durumlar biçiminde genel ile paylaşma zamanının geldiğine dair bu yanlış varsayımı ve sanrısal durumu geliştirirken kamu. Bu genellikle onlara yardım etme düşüncesiyle yapılır, ancak gerçekte alt benlik (*Nefs*) rahatlık, şöhret, prestij, şeref ve bunun sonucunda sevinç ve maddi çıkarlar [kişinin maneviyatına aykırıdır] peşindedir.

Bu hobi alt benliğe (*Nefs)* tarifsiz bir zevk verir. Bu [gerçekte] zevk değil, sarhoşluktur. İnsan, yararına ve zararına karşı tamamen kayıtsız bir durumda bu eğlenceye tamamen kapılır. Sadece hutbeleri daha etkili ve kabul edilebilir kılmak için, [güzel ve etkileyici] kelimelerin seçimine, renkli söylem [sanatına] kapılmak ve bilgiyi sergileme dürtüsünü tatmin etmek için Kur'an ve Hadislerden kıssalar, örnekler ve deliller aranır ve dinleyicilere sunulur. Bazen Şeytan insanın kafasına şunu sokar: "Bu işin büyük ve muazzam, konuşmaların ölü kalplere hayat veriyor, gaflet perdeleri [kişinin gerçek yaşam amacına ve ona ulaşmak için gereken manevi çabalara yönelik] ortadan kalkıyor. Sen Allah ile kulları arasında aracısın, Allah'ın yarattıklarını herhangi bir çıkar veya art niyetle hayıra davet etmiyorsun, bunu sadece doğruluk ve samimiyet ruhuyla yapıyorsun". Şeytan'ın bu aldatmacası, ruhani yolcunun çağdaşlarından bir başkası, hitabet yetenekleri nedeniyle halk arasında da popüler olan [Tanrı'ya] davet ve öğretme yükümlülüğünü yerine getirdiğinde ortaya çıkar. Eğer böyle bir kişiye karşı kıskançlık duygusu manevi yolcunun kalbinde doğuyorsa, o zaman kişinin vaaz vermesinin insanların iyiliği ve İlahi ödül ve ödül için değil, saf zevk uğruna olduğu anlaşılmalıdır. Eğer kişinin amacı dindar olsaydı, çağdaşı vaizi kıskanmazdı. Bunun yerine, kişi

[insanları gerçeğe, doğruluğa ve yaşamın gerçek amacına davet etme gibi asil bir girişim için] başka bir kişinin desteğine sahip olduğu için mutlu olurdu. Bu, bilinmeyen bir kişinin cesedini bulmak ve defin sorumluluğunun kişinin omzuna yüklenmesi gibidir. Bu doğru konuda işbirliği yapan bir kişi bulunursa, orası mutluluk mu yoksa kıskançlık mı olur? Aynı şekilde gafil ve gafil insanlar da bedenleri yürüyor ve hareket ediyor gibi görünseler de gerçekte ölüdürler, fakat gerçekte ruhtan yoksundurlar. Bilgili bilginler ve [ebedi] gerçeklere davet edenler, ölü ruhlara hayat verirler. Hakikati arayan bir kişi, başka bir davetçinin yardımını ve arkadaşlığını alırsa, o zaman bu kişi için bir teselli sebebidir, bir keder sebebi değildir, ancak dünyevi alimler ve vaizler bunu bir teselli olarak görmezler, daha ziyade birbirlerinin topraklarının ve hakimiyetlerinin sınırlarına müdahale olarak yorumlarlar. Manevi bir gezgin bundan kaçınmalıdır çünkü bu, İlahi Gnosis vadisine adım atan insanları pusuya düşüren Şeytan'ın bir tuzağıdır. İnsanlar bu tuzağa düşüyor çünkü dünyevilik sevgisi insan mizacına hükmediyor. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

بَلْ تُؤْثِرُونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا

"… bunun yerine, dünya yaşamını (yani, sonsuz yaşamın aksine geçici dünyevi varoluşu) tercih edersiniz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 87, Ayet 16)

Tanrı ayrıca, kötülüğün [ve olumsuz eğilimlerin ve eğilimlerin] [insan] mizacına daha önce hakim olduğunu, çünkü önceki ulusların İlahi olarak vahyedilen kitaplarında ve tomarlarında da bahsedildiğini söyledi. Tanrı diyor ki:

إِنَّ هَٰذَا لَفِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَٰهِيمَ وَمُوسَىٰ ﴿١٩﴾

"Bu aynı zamanda İlahi olarak vahyedilen önceki kitaplarda, İbrahim ve Musa'nın tomarlarında da mevcuttur." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 87, ayetler 18-19)

Bu, manevi gezginin manevi mücadelesinin, çabasının ve eğitiminin kısa bir taslağıdır. Hangi [olumsuz ve zararlı] içsel özelliklerin giderilmesi gerektiği ve bunun nasıl [başarılacağı] ve hangi [yüce] içsel özelliklerin kalpte süslenmesi gerektiği hakkında sonraki bölümlerde ayrıntılı adımlar verilecektir.

Tüm insan [iç karakter] özelliklerinin en baskın ve en güçlü olanı mide, mahrem bölgeler ve dilin şehvetleridir. Onlardan sonra onları destekleyen öfkedir. Bu şehvetlere alıştıktan ve alıştıktan sonra insanoğlunun kalbinde dünyevilik sevgisi artar, zenginlik ve şöhret arzusu doğar. Bu arzunun rahminden kibir, kendini beğenmişlik ve kendini yüceltme mikropları doğar ve insan bunların içine öyle bir hapsolur ki, insan onlardan kurtulmayı hayal bile edemez. Kişi dinin yalnızca içinde bazı hakimiyet, prestij ve güç araçları olan yönlerini sever. Konunun ciddiyetini ve hassasiyetini göz önünde bulundurarak, bu iki bölümün sonunda kişinin kalbinin ve ruhunun tahrip olmasına neden olan yıkıcı olumsuz içsel nitelikleri (*Muhlikaat*) ele alacağız. Bu tartışma sonraki

sekiz kitapta [veya bu eserin sonraki sekiz bölümüne karşılık gelen kitabın dört cildinin üçüncüsünden "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" bölümlerinde] yer alacaktır. Birincisi, mide ve avret bölgelerinin şehveti; ikincisi, dilin tehlikeleri; üçüncüsü, öfke, kin ve kıskançlık; dördüncüsü, dünyeviliğin kınanması ve aldatmacasıyla ilgili ayrıntılar; beşincisi, zenginlik sevgisi, maddi varlıklar ve cimrilik; altıncısı, gösteriş [benlik ve benmerkezci özelliklerin sergilenmesiyle ilgili] ve şöhret sevgisi; yedincisi, kibir ve kendini beğenmişlik; ve sekizincisi: kendini kandırma durumları. Bu sekiz kitap aracılığıyla, "*İhya el-Ulûmeddin Din*" veya "Allah'a Giden Yol Bilgisinin Dirilişi"nin üçüncü cildinden [kişinin kalbini ve ruhunu yok eden yıkıcı olumsuz içsel nitelikleri aydınlatmak ve böylece bunlara karşı koruma önlemleri almakla ilgili] önümüzde duran amacımıza ulaşmış olacağız. Önceki iki bölümün ilkinde (Gazali bunlardan kitap olarak bahseder), kalbin içsel özelliklerini ve niteliklerini veya açıklamasını açıkladık, çünkü kalp tüm yıkıcı içsel niteliklerin (*Muhlikaat*) ve kurtarıcı, hayırlı, yaşam ve başarının kaynağı ve ikametgahıdır ve içsel nitelikler kazandırır (*Munjiyaat*) [kişiyi sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere götüren]. İkinci kitap (veya bu güncel bölüm), kişinin içsel karakterini, özelliklerini ve eğilimlerini (İhlak) medenileştirme ve güzelleştirme metodolojisini sağladı ve kalp [veya ruh] hastalıkları ve hastalıkları için tam iyileşme için çareler reçete edildi. Bu tartışma kısa sürdü, ancak gelecek bölümlerde ayrıntılar olacak.

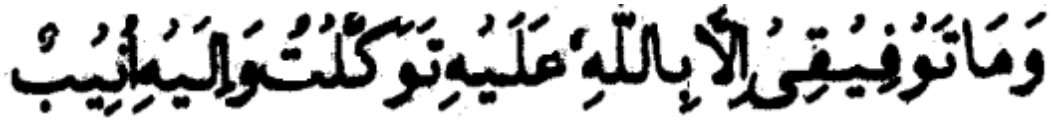

"Allah'tan başka salih ameller sağlayan yoktur, tüm güvenimi O'na veriyorum ve her türlü yardım ve ihtiyaç için durmadan O'na dönüyorum".

Bölüm 3- Alt Benlikten Gelen İki Güçlü Temel Arzunun Kontrolünü Kırmak

Gazali'nin başyapıtı *"İhya el-Uloom ad-Dîn" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki üçüncü kitabı*, yemeğe düşkünlük ve cinsel zevklere düşkünlük gibi iki güçlü arzuyu kırmayı ele alır. Bu iki arzu, saplantılı doğaları, sağlığı tehlikeye atmaları ve kişinin gerçek yaşam amacına karşı gaflet ve ihmali aşılaması, manevi çabalara ve çabalara çok az yer bırakması veya hiç yer bırakmaması nedeniyle aşırı güçlüdür. Manevi yolculuk, cinsel zevklere ve bedensel arayışlara düşkünlük nedeniyle tamamen engellenir ve benmerkezci olmayan olumlu çabalara çok az yer bırakır. Cinsel zevkler için kontrolsüz dürtü, başkaları için empatiye dayanan olumlu özgecil çabalara çok az yer bırakır. Bunun yerine, benmerkezci takıntılar kişiyi bencilliğe ve onun açıkça görülebilen tüm zayıflatıcı sonuçlarına götürür. Dünyanın çeşitli manevi geleneklerinde açlık, manevi girişimler için bir araç olarak kullanılmış ve yolcuları için yolu kolaylaştırmıştır. Gazali, kendi manevi çabalarımızı kolaylaştıracak bir araç olarak gıdada kısmi açlığın ve kısıtlamanın önceliğini yeniden vurguluyor ve bu da talihsizler, mülksüzler ve acı çekenler için olumlu özgecil çabaları ve empatiyi teşvik ediyor. Temel arzuların dizginlenmesi yoluyla ruhun berraklığı ve kalbin hassasiyeti geliştiğinde, kişi varlığının her sinirinde, lifinde ve atomunda başkalarının acısını ve ıstırabını hisseder. Başkalarının hastalığı kişinin kendi hastalığı olur, başkalarının üzüntüsü kişinin kendi üzüntüsü olur, başkalarının sorunları kendi sorunları haline gelir ve başkalarının acı ve ıstırapları kişinin kendi acı ve ıstırabı olur. Kişi artık bencil, benmerkezci ve katı kalpli kalmıyor, çünkü kişi içinden yayılan dinmeyen bir güçle asil çabalara yöneliyor. Bu da kişinin manevi yolda yükselişini teşvik eder. Gazali'nin "[Alt Benlikten] İki [Ezici Temel] Arzunun Kontrolünü Kırmak" başlıklı bu kitabı burada aşağıdaki gibi özet olarak sunulmaktadır [9]:

Bilin ki, Ademoğulları (yani tüm insanlık) için en ölümcül ve yıkıcı şehvet, midenin şehvetidir. Bu nedenle Âdem ve Havva (her ikisinin de aleyhisselâm) cennetten kovuldular ve bu dünyaya [mücadeleler, çabalar, sıkı çalışma, zorluklar, hoş olmayan

durumlar ve acı gibi istenmeyen şeylerle dolu yeni bir hayata başlamak için] gönderildiler. paradoksal olarak İlahi Varlığın gölgesinde gerçek göksel kökenlerimize geri dönüş yolumuzu bulmamıza yardımcı olmak için orada olan acılar, üzüntüler, açlık, hastalıklar ve trajediler]. Belirli bir ağacın [meyvelerini] yemeleri yasaklandı, ancak arzu onları yendi ve sonunda [yasak] ağaçtan yemeye başladılar. Bu itaatsizliğin bir sonucu olarak, o zamana kadar gizlenen bütün kusurlar ortaya çıktı.

Mide - Tüm Şehvetlerin, Arzuların ve Baskın Dürtülerin Kaynak Başı: Gerçek şu ki, mide tüm şehvetlerin ve tüm zararların kaynağı ve kaynağıdır. Midenin şehveti, cinsel zevkler için şehveti kışkırtır. Karnı doyduğunda, aşırı cinsel zevklere düşkünlüğü düşünür. Aşırı yiyecek ve çiftleşme arzuları, şöhret ve maddi mülk (zenginlik) arzusunu doğurur. Şöhret ve zenginlik, evlilik ve kaliteli yemek sayısındaki artışın kaynağı olan iki şeydir. Zenginliğin bolluğu ve şöhretin aşırılığı, kibir, [çeşitli maddi şeyler için] rekabette başkalarını aşma arzusu ve [maddi mal, şöhret ve güç açısından] birinden üstün olanlara karşı kıskançlık duygusu yaratır ve onların rahminden gösteriş, övünme, gurur ve benzerlerinin kötülükleri doğar. Bunun sonucunda hırçınlık, düşmanlık ve kin duygusu havaya uçuyor. Kişi daha sonra isyana, [İlahi hidayet ve emirlere] itaatsizliğe ve isyana yönelir ve kötülüklere ve ahlaksızlığa dalar. Bunların hepsi mideyi boş tutmamanın sonuçları ve meyveleridir, çünkü bu, kişinin doyurduğu kadar yemek yemenin kibri ve sarhoşluğudur. Eğer kişi nefsini (*nefsini*) açlıktan aşağılasaydı ve şeytanın geçitlerini (vücuttaki kan dolaşımını sağlayan damarlar) sıkı bir şekilde korumuş ve gözetlemiş olsaydı, [edep, nezaket, kamu yararı ve ilahi emirlere karşı] asla isyana başvurmazdı. Bunun yerine, kişi Tanrı'ya itaat eder ve kibir, gösteriş (benmerkezci, egoist kendini gösterme), itaatsizlik [İlahi emirlere] itaatsizlik ve isyan yolunda yürümezdi. Dünya zevklerinde boğulmaz, dünyevi (dünyayı) ebedî (ahiret) tercih etme hatasına düşmez, avlarına saldıran tazılar gibi dünyevi mallara ve mallara saldırılmazdı. Bununla birlikte, mide şehvetinin zararları o kadar tehlikeli ve ölümcüldür ki, Allah'ın kullarını (tüm insanları) bunun tehlikeleri ve ondan korunma yolları hakkında bilgilendirmek zorunludur. Midenin şehvetine boyun eğdiği için cinsel şehvet için de durum aynıdır. Bu tartışmayı [bu bölümün] birkaç bölümünde Tanrı'nın bahşettiği yardım ve yetenekle tamamlayacağız. İlk bölümde açlığın mükemmelliği ve oburluğun kınanması anlatılacak, ardından [açlığın] faydalarından bahsedilecektir. Daha sonra, az yemek ve öğünleri geciktirmek suretiyle mide şehvetini gidermeye yönelik manevi çabanın yöntemi açıklanacaktır. Açlığın [faydaları] ile bağlantılı olarak, insanların durumlarının farklılıklarından bahsedilecektir. Bundan sonra mahrem bölgelerin şehveti tartışılacaktır. Daha sonra manevi bir yolcunun evlenmesinin gerekli olup olmadığı açıklanacaktır. Bundan sonra mide, mahrem bölgeler ve gözlerin şehvetlerine karşı çıkan insanların mükemmelliklerinden bahsedilecektir.

Açlığın Mükemmelliği ve Oburluğun Kınanması

Açlığın mükemmelliği ile ilgili hadisler şunlardır:

جاهدوا انفسكم بالجوع والعطش فان الاجر فى ذالك كاجر للمجاهد فى سبيل الله فانه ليس من عمل احب الى الله من جوع وعطش

"Açlık ve susuzlukla nefsinizle (*nefsinizle*) manevi mücadele ve çabalayın çünkü bu, Allah yolunda [hayatı, özgürlüğü, mülkiyeti ve barışı korumak için dış saldırılara karşı] [meşru] meşru müdafaaya girişmenin aynı İlahi karşılığına sahiptir. Çünkü Allah katında açlık ve susuzluktan daha sevilen bir eylem yoktur."

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) bunu Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle rivayet ediyor:

لا يدخل ملكوت السموات من ملا بطنه

"Göklerin melekleri, midesini dolduran bir kişinin yanına yaklaşmazlar [kişinin yaşam amacından habersiz olma ve ona ulaşmak için yapılması gereken çabaya düşkünlüğü gösterir]."

البسوا وكلوا واشربوا فى انصاف البطون فانه جزء من النبوة

"[Örtülmesi gerekenleri örten elbiselerle] giyinin, karnınız yarı boş yiyin ve için, çünkü bu peygamberliğin bir parçasıdır."

الفكر نصف العبادة وقلة الطعام هى العبادة

"Tefekkür ibadetin yarısıdır ve az miktarda yemek yemek tam ibadettir."

افضلكم عند الله منزلة يوم القيامة اطولكم جوعا وتفكرا فى الله سبحانه وابغضكم عند الله عز وجل يوم القيامة كل نوم اكول شروب

"Kıyamet gününde, en yüksek rütbeli kişi, çok aç kalan ve Allah'ı bol bol tefekkür eden kişidir. Kıyamet gününde, çok uyuyan, yiyen ve içen o kişi Allah'ın gözünde alçakgönüllü olurdu."

لا تميتوا القلب بكثرة الطعام والشراب فان القلب كالزرع يموت اذا اكثر عليه الماء

"Bol miktarda yiyecek ve içecekle kalplerinizi öldürmeyin. Bunun nedeni kalbin tarım arazisi gibi olması, aşırı suyla sulandığında yok oluyor."

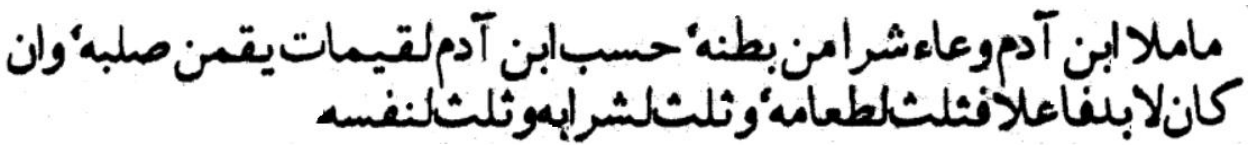
ماملا ابن آدم وعاء شرا من بطنه حسب ابن آدم لقيمات يقمن صلبه وان
كان لا بد فاعلا فثلث لطعامه وثلث لشرابه وثلث لنفسه

"Âdemoğlu (yani insan) mideden daha kötü bir kap doldurmamıştır. Adem oğlunun sırtını dik tutabilecek birkaç lokma yeterlidir. Doldurulması gerekiyorsa mide üç kısma ayrılmalıdır - bir kısım (midenin üçte biri) yemek için, bir kısım su için ve bir kısım nefes almak için (yani midenin üçte biri kolay nefes almak için boş bırakılmalı ve fiziksel sağlık için olumlu tıbbi sonuçlar doğurmak için aşırı yeme ve içmeden kaçınılmalıdır)." (Bu rivayet, *Tirmizi Hadis koleksiyonunda* peygamberlik arkadaşı Mikdam'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle rivayet edilmiştir.)

Usame bin Zeyd ve Ebu Hureyre (Allah onlardan razı olsun) tarafından rivayet edilen uzun bir rivayette [Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmaktadır:

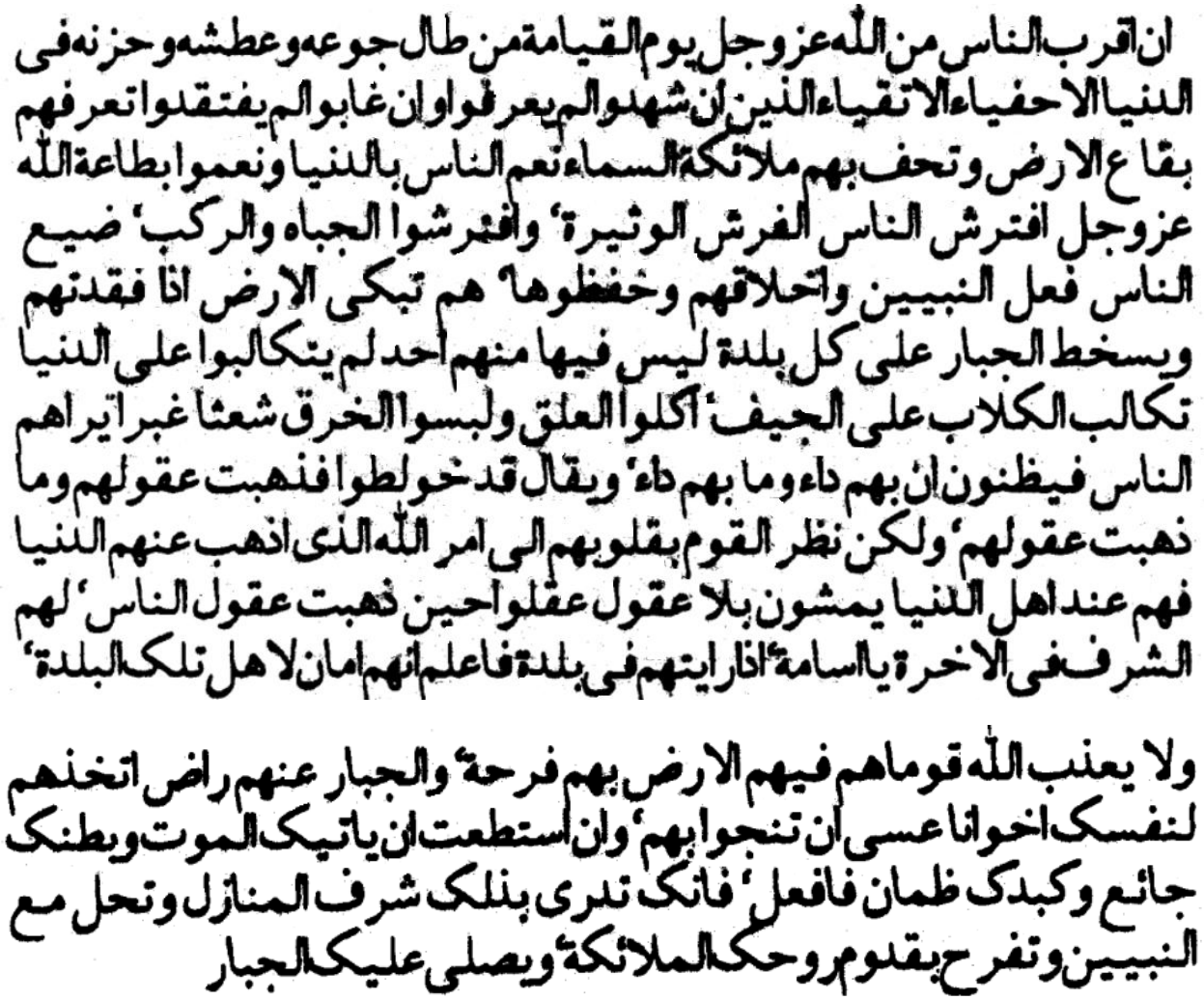
ان اقرب الناس من الله عز وجل يوم القيامة من طال جوعه وعطشه وحزنه في
الدنيا الاخفياء الاتقياء الذين ان شهدوا لم يعرفوا وان غابوا لم يفتقدوا تعرفهم
بقاع الارض وتحف بهم ملائكة السماء نعم الناس بالدنيا ونعموا بطاعة الله
عز وجل افترش الناس الفرش الوثيرة وافترشوا الجباه والركب ضيع
الناس فعل النبيين واخلاقهم وخفظوها هم تبكى الارض اذا فقدتهم
ويسخط الجبار على كل بلدة ليس فيها منهم احد لم يتكالبوا على الدنيا
تكالب الكلاب على الجيف اكلوا العلق ولبسوا الخرق شعثا غبرا يراهم
الناس فيظنون ان بهم داء وما بهم داء ويقال قد خولطوا فذهبت عقولهم وما
ذهبت عقولهم ولكن نظر القوم بقلوبهم الى امر الله الذى اذهب عنهم الدنيا
فهم عند اهل الدنيا يمشون بلا عقول عقلوا حين ذهبت عقول الناس لهم
الشرف في الاخرة يا اسامة اذا رايتهم في بلدة فاعلم انهم امان لاهل تلك البلدة

ولا يعذب الله قوما هم فيهم الارض بهم فرحة والجبار عنهم راض اتخذهم
لنفسك اخوانا عسى ان تنجوا بهم وان استطعت ان ياتيك الموت وبطنك
جائع وكبدك ظمان فافعل فانك تدرى بذلك شرف المنازل وتحل مع
النبيين وتفرح بقدوم روح الملائكة ويصلى عليك الجبار

"Kıyamet gününde, [Tanrı ile ilişkileri ve duruşları ile ilgili konularda] daha aç, susuz ve pişmanlık içinde kalacak olan insanlar Tanrı'ya daha yakın olacaklar. Bu insanlar o kadar gizli *Muttakunlardır* (içlerinde dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusu olanlar) vardır ki, eğer oradalarsa kimse onları fark etmez ve uzaktalarsa, dünyanın her zerresi onları çok iyi tanısa ve melekler onları çevrelese bile kimse onları aramaz. Bu insanlar dünyadaki [tüm insanların] en iyileridir. [Diğer] İnsanlar [gece boyunca huzur içinde uyumak için] yumuşak, rahat yataklara uzanırken, alınlarını secdeye yatırıp dizlerinin üzerine çökerler [ibadet ve Tanrı'ya bağlılık eylemlerinde]. [Diğer] İnsanlar, peygamberleri korudukları halde, peygamberlerin asil yollarını ve [yüce] karakterlerini [nefslerinin derinliklerine benimseyerek] boşa harcadılar. [Dünyevi varlıklarından] ayrıldıklarında yeryüzü onlar için ağlar ve onlardan hiçbirinin bulunmadığı şehre İlahi gazap (hoşnutsuzluk) iner. Köpeklerin leşe aşık olduğu gibi dünyeviliğe kanmazlar. İhtiyaç duyulan minimum miktarda yiyorlar, eski ve yırtık kıyafetler giyiyorlar ve darmadağınık yaşıyorlar. Onlara bakan insanlar, gerçekte hiçbir hastalıkları olmamasına rağmen, belki de bir hastalığa yakalandıkları kanaatine varırlar. Bazı insanlar, [keskin ve keskin] zekaya sahip oldukları halde onlara aptal (aptal) diyorlar. Ancak onlar, dünyevi insanların gözlerinin üzerinde olduğu ve Allah'ın kendilerinden uzak tuttuğu akla sahip değildirler. Dünyevi insanlar, [aşırı şehvet veya duygusal, psikolojik ve diğer sıkıntılar nedeniyle] herkesten ayrıldığında akıllarını korumalarına rağmen, belki de akılsız [ve dünyada rahat yaşamak için gereken akıl] olmadan dolaştıklarını düşünürler. Ey Üsame! Şeref ve mükemmellik, ahirette böyle insanlar içindir. Onları herhangi bir şehirde gördüğünüzde, bunu o şehir için bir barış fermanı olarak kabul edin. Tanrı, bu tür insanların bulunduğu bir ulusu sıkıntıya sokmaz. Dünya onlardan memnun, Tanrı da onlardan memnun. Onları kardeşiniz yapın, belki siz de onlar aracılığıyla kurtuluşa erebilirsiniz. Eğer bunu yapabiliyorsanız, ölüm vaktiniz geldiğinde mideniz acıkıyor ve böbreğiniz susamışsa, o zaman yapın. Ahiret safhalarında ayrıcalık kazanacaksınız, peygamberlerle birlikte yaşayacaksınız, melekler ruhunuzun gelişinden [göksel kökenlerine] razı olacak ve Allah üzerinize rahmetini yağdıracak." (Bu rivayet, *Hafız Iraki'nin [* Hz. Muhammed'in peygamberlik hadisleri) tüm *hadisleri* tasdik eden aliminin *Hadis* tasdikine göre, peygamberlik sahabeleri Usame bin Zeyd ve Ebu Hureyre'nin [Allah onlardan razı olsun] yetkisine dayanarak *Kitab-u'z-Zühd*'de ve İbnü'l-Cevzi tarafından *El-Mevdu'aat'ta rivayet edilmiştir* Gazali'nin "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabında bahsedilmiştir)

İsa Mesih (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) öğrencilerine ve yardımcılarına (*Hawariyoon) şöyle dedi*: "Karnınızı aç ve bedenlerinizi çıplak tutun [tevazu gereği ve Şeriat'a (İlahi kanuna) uygun olarak örtülmesi gereken kısımları zorunlu olarak örtmek dışında] böylece kalpleriniz Allah'a [fiziksel gözlerin aksine kalp gözüyle] tanıklık etme gücünü geliştirsin". Benzer bir rivayet, Tawoos'un rivayet ettiği Hz. Muhammed'den (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) gelmiştir. Tevrat (Hz. Musa'ya [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] vahyedilen bir başka İlahi kitap), Tanrı'nın obez bir bilgini sevmediğine dair bir geleneğe sahiptir, çünkü obezite [Tanrı'dan] gafletin ve yemeğe aşırı düşkünlüğün bir göstergesidir. Özellikle [dindar]

alimler için kötü bir alışkanlıktır. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir başka rivayetinde de şu sözler yer almaktadır:

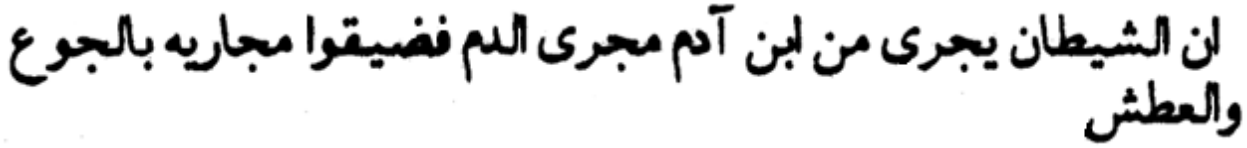

"Şeytan, Ademoğulları'nın (insanların) damarlarında [kan dolaşımı yoluyla] akar. Açlık ve susuzlukla geçitlerini daraltın." (Bu rivayet *İbn Ebi ed-Dunya* Hadis *koleksiyonunda rivayet edilmiştir*)

Hz. Aişe (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- hiçbir zaman karnını doyurmadı. Bazen üzerinde açlık izlerini görüp ağlardım ve elimi karnına koyup şöyle derdim: 'Hayatım seninle geçsin! En azından size güç veren ve açlığınızı gideren miktarda yemelisiniz'. Şöyle cevap verirdi: 'Ey Ayşe! Geçmişin Adem, Nuh, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup, Yusuf, Davut, Süleyman, Musa, Yuhanna ve İsa gibi son derece kararlı peygamber kardeşlerim, bundan çok daha büyük imtihanlara, sıkıntılara ve acılara karşı sabır göstermişlerdi. Dünyadan ayrılıp Rablerinin huzuruna çıktıklarında, muazzam bir ceza, sınırsız bir şeref ve yüce bir makam gördüler. Birkaç günlük bir hayatın rahatlığından [zevk aldığımdan] yarın [Tanrı'nın önünde] onlardan daha düşük bir dereceye ulaşabileceğim için utanıyorum. Yarın ahiretten daha az pay almaktansa, birkaç gün sabırla zorluklara katlanmak benim için daha iyidir ve dostlarım ve kardeşlerimle (geçmişin büyük peygamberleri) birlikte olmaktan başka hiçbir şeyi sevmiyorum." Ayşe (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Bu konuşmadan bir hafta bile sonra Rabbi ile tanıştı [bu dünyevi varoluştan İlahi Huzurdaki ebedi yurduna vefat ederken]".

Açlığın Faydaları ve Oburluğun Zararları

Açlığın mükemmellikleriyle ilgili olarak ortaya çıkan soru şudur: "Mideyi ağrıtan bir eylemin neden bu kadar çok mükemmelliği var? Kendini acıya ve ıstıraba maruz bırakmak [açlık gibi] iyi bir şey olsaydı, o zaman bunu yapmanın kendine sopayla vurmak, hoşlanmadığı şeyleri yemek vb. gibi başka biçimleri de olabilirdi. Ancak bunlara izin verilmediğini görüyoruz, o zaman neden mideyi mahrum bırakmak bir iyilik olarak ilan edildi ve tüm iyiliklere temel yapıldı?" Bu sorunun cevabı açlığın bir ilaç gibi olduğudur. Bir kişi ilaçla sağlığına kavuşursa, tıbbın acısı ve tatsızlığı sayesinde sağlığına kavuştuğunu zannederse ve her acı ve nahoş şeyin faydalı olduğu sonucuna varır ve bu nedenle her acı ve nahoş şeyi yemeye başlarsa, şifanın acılığının sağlığa ulaşmada etkili olduğu değil, sadece hekimlerin bildiği belirli bir özelliği olduğu söylenecektir. Açlık için de durum aynı. [Dini] Akademisyenler bunun faydalarına aşinadır. İlahi kanunda açlığın mükemmelliklerine inanarak aç kalan kişi, açlığın faydalarını bilsin ya da bilmesin hayırlara kavuşacaktır. Ancak inanç seviyesinden bilgi

seviyesine [ve beraberinde gelen kesinliğe] ilerlemek isteyen bireyler adına açlığın faydaları anlatılacaktır. Açlığın burada ayrı ayrı açıklanan on faydası vardır:

Birinci Fayda – Kalbin Saflığı, Berraklığı ve Berraklığı (*Safa al-Qalb*): Kalbin saflığı, berraklığı ve berraklığı, içsel öngörünün mükemmelliğini ve meselelerin gerçekliğini görme yeteneğini (*Baseerah*) içerir. Oburluk zihnin donuklaşmasına neden olur, kalbin aydınlığı azalır, zihin kararır, sarhoş edici maddelerden çıkan buharlar beyne yayılır ve tefekküre yer bırakmayacak şekilde onu kuşatır, kalp hiçbir şeyi algılayamaz hale gelir ve tüm düşünme ve anlama yetileri azalır. Daha fazla yiyen bir çocuk, hafıza gücünde azalma yaşar, zihin bulanıklaşır ve zekanın yerini donukluk alır. Ebu Süleyman el-Darani (Allah ona rahmet etsin) [ünlü bir Gnostik ve evliya] şöyle dedi: "[Her *türlü alçak, olumsuz, zararlı ve aşağılık eğilime, özelliğe ve içsel özelliğe meyilli olan] alt benliği (Nefs) aşağıladığı, kalpte yumuşaklık yarattığı için açlığı benimseyin [katı kalplilik, duygusuzluk, kibir ve bencilliğin aksine] ve İlahi ilimlerin (İlahi Gnosis veya İlahi Gnosis durumuyla gelen ilim) mirasçısı olmaya muktedir hale gelir.Ma'rifa*)". Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

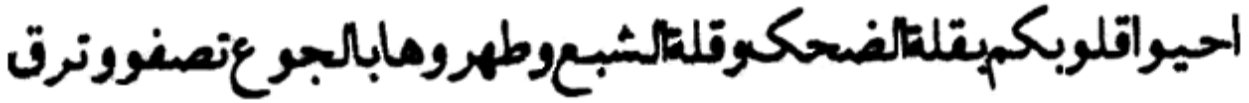

"Daha az gülerek ve daha az yiyerek kalplerinizi diri tutun ve onları açlıkla arındırın. Temiz ve yumuşak kalacaklar [bu da manevi yolda yükselmeye yardımcı olacak]."

Ünlü bir aziz ve Gnostik olan Şibli (Allah ona merhamet etsin) şöyle dedi: "Ne zaman bir günde [sırf Allah uğruna] aç kalsam, kalbimde daha önce bilmediğim yeni bilgelik ve ilim manzaraları açıldı". Açıkça görülsün ki, ibadetin asıl amacı, kişiyi *İlahi ilim ve Gnosis'in (*Ma'rife*) ve manevi gerçeklerin (*Haqa-iq) manevi olarak açılmasına (*Keşfe*) götüren tefekküre ulaşmaktır ve oburluk bu yoldaki en büyük engeldir. Açlık, İlahi bilginin ve Gnosis'in (*Ma'rifa*) kapılarını açar ve bu da [Tanrı'nın Huzurundaki] Cennet Cenneti'nin kapısıdır. Bu bakımdan açlık, cennetin kapısını çalma rolü oynar. Lokman (Allah ona rahmet etsin) (Hz. Davud [sallallahu aleyhi ve sellem] zamanında İsrailoğulları'ndan meşhur bir aziz) oğluna şöyle dedi: "Ey oğul! Mide dolduğunda, tefekkür gücü uykuya geçer, bilgelik dilsizleşir ve uzuvların [İlahi] ibadet için hiçbir kapasitesi ve enerjisi kalmaz". Bayezid el-Böstami (Allah ona rahmet etsin) (ünlü bir evliya ve Gnostik) şöyle dedi: "[Allah'ın] bir kulu acıktığında, kalpten yağmur gibi bolca hikmet fışkırır." Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

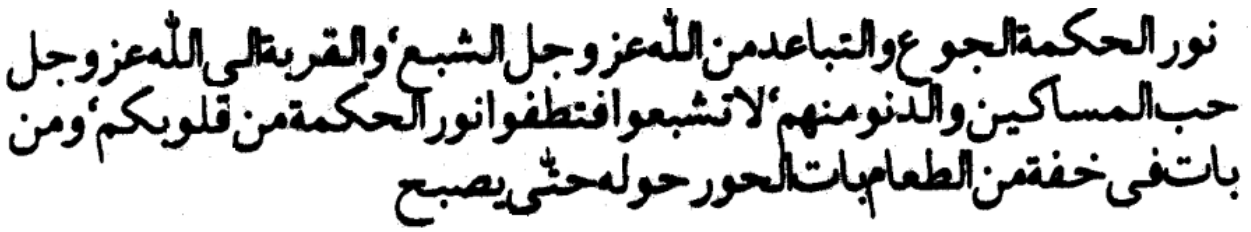

"Bilgeliğin nuru açlıktır ve Allah'tan uzak olmanın sebebi oburluktur. Allah'ın yakınlığı ve yakınlığı *(Kurb*), fakirleri sevmek ve onlara yakın olmaktır. Doyasıya yemeyin, kalbinizdeki bilgelik mumunu söndüreceksiniz. Midesi hafif olan bir birey, sabaha kadar [fiziksel gözle görülmeyen] göksel yoldaşlarla çevrilidir." (Bu rivayet, *Ebu Mansur ad-Daylami* hadis-i *şerifinde,* sahabe Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet edilmiştir.)

İkinci Fayda – Kalbin Yumuşaklığı ve Uysallığı: Kalp açlıkla yumuşar ve içinde İlahi zikir ile haz bulma kapasitesi doğar. Çoğu zaman, İlahi zikr, kalbin varlığıyla birlikte oradadır, ancak onda zevk yoktur ve kalp onunla hareket etmez, sanki kalp ile İlahi zikre arasında "*Kaseva*" veya "kalbin katılığı ve duyarsızlaşması" olarak adlandırılabilecek bir perde varmış gibi. Bazen kalpte o kadar çok yumuşaklık ve uysallık vardır ki, insan İlahi zikrden büyük zevk alır. Bu zevke ulaşmanın en belirgin sebebi [açlık halindeki] midenin boş kalmasıdır. Junaid (Tanrı ona merhamet etsin - büyük bir aziz ve Gnostik) şöyle dedi: "Bazı insanlar yemeğe düşkünlük isterler ve aynı zamanda İlahi Olan'la samimi konuşmanın tatlılığını isterler". Ebu Süleyman el-Darani (Allah ona rahmet etsin - büyük bir evliya ve Gnostik) şöyle derdi: "Aç ve susuz olunca kalpte berraklık ve yumuşaklık olur; mide dolduğunda kişinin kalbinde körlük ve bulanıklık olur". Bu detaydan açıkça anlaşılmaktadır ki, tefekkür kolaylığı ve İlahi Olan'ı veya Gnosis'i (*Ma'rifa) bilmenin ve onunla yakınlaşmanın* bir şey olduğu ve ondan zevk almanın ayrı bir şey olduğu açıktır.

Üçüncü Fayda – Alçakgönüllülük ve Kalbin Yumuşaklığı: Açlığın üçüncü faydası, alçakgönüllülük ve yumuşaklık doğurması ve [dünyevi zevklerle ilgili] kibir ve coşkunun sona ermesidir - her ikisi de Allah'a karşı isyan ve gaflet kaynağıdır. Alt benlik (*Nefs*) açlıktan başka bir şeyle yumuşatılmaz veya aşağılanmaz. Kişi acıktığında Rabbinin adını alır [İlahi bir anma halinde, mutlak bir muhtaçlık içinde Tanrı'ya döner], O'na itaat eder ve alçakgönüllü ve uysal kalır [Tanrı'nın önünde, bu da kişinin etrafındaki herkesle doğru şeyleri yapmasını sağlar]. Açlık anında kişinin gücü zayıflar, bir parça ekmek ve bir yudum su olmadığı için hayat daralır. Bir insan, aşağılanmasına ve zayıflığına şahit olmadıkça, Rabbinin büyüklüğünü, azametini ve aziz nüfuzunu itiraf etmez. İnsanın ebedi mutluluğu ve sonsuz başarısı (*Sa'ada),* kişinin aşağılanma ve acizlik gözüyle alt nefsine (*nefsine)* şahit olması; ve Tanrı'ya İlahi yücelik ve her şeye gücü yeten gücün gözüyle tanıklık etmek, her zaman Tanrı'ya aç ve muhtaç kalmak, bu muhtaçlık ve tedirginlikten zevk almak. Bu nedenle dünya hazineleri Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) önüne konulduğu zaman şöyle dedi:

لابل اجوع يوما واشبع يوما فاذا جعت صبرت و تضرعت واذا شبعت شكرت

"Hayır (onları istemiyorum)! Bunun yerine, bir gün [oruç halinde] aç kalacağım ve başka bir gün yemek yiyeceğim. Aç kaldığımda sabredeceğim ve Senin huzurunda ağlayacağım (Allah'ım!) [Sana mutlak bir muhtaçlık halinde, Majestelerinin ve Kudretinin önünde teslimiyetle eğilerek] ve [yemek yediğim gün] Sana derin şükranlarımı sunacağım!" (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Mide ve avret bölgeleri cehenneme açılan kapılardır ve ona giden yol oburluktan geçer. Tevazu ve alçakgönüllülük cennete açılan kapılardır ve ona giden yol açlıktan geçer. Cehenneme bir kapıyı kapatan kimse, elbette cennete de bir kapı açmış olur, çünkü cennet ve cehennem, Doğu ve Batı gibi birbirine zıttır. Birinden uzaklaşmak, kişiyi diğerine yaklaştırır.

Dördüncü Fayda – İlahi Cezayı Hatırlamak ve Zorluk ve Acılarla Karşı Karşıya Kalan İnsanların Durumundan Dersler Çıkarmak: Dördüncü fayda, kişinin [kendi yanlışlarından dolayı] İlahi cezaları unutmaması ve bazı acılara maruz kalan insanları hatırlamasıdır. Doymuş bir kişi açlığı unutur. Akıllı insan, bir kimseyi sıkıntı içinde görünce ahiret sıkıntılarını hatırlayan kişidir. Susamış olan kişi, kıyamet gününde insanların kıyamet alanında susuzluğa kapılacağını hayal etmelidir. Aç olmak, Cehennem sakinlerinin açlığını hayal etmelidir; acıktıklarında ve susadıklarında dikenli ağaçları yiyecekler, irin ve kan içecekler. Ahiret azabı ve onun acı ve ıstırabı, Allah korkusunu kışkırttığı için [Allah'ın her türlü kötülüğünden ve zalimliğinden caydırıcıdır] ve [dolayısıyla] dikkatli davranarak günahlardan kurtulur. Aşağılanma, maddi sıkıntı ve herhangi bir sıkıntıya kapılmayan veya herhangi bir hastalığa yakalanmayan kimse, gafil olur ve ahiret cezasını ihmal eder. Ne yarın kıyamet gününde [tüm amellerinin] hesabının sorulacağı aklının hiçbir yerinde kalmaz, ne de Allah korkusu insanın kalbine hakim olur. Bu nedenle bir kulun bir endişe veya imtihanla kuşatılması daha hayırlıdır. Eğer durum böyle değilse, en azından bir miktar endişe ve deneme kişinin gözleminde kalmalıdır. Acıya neden olan tüm deneme ve endişelerin en büyüğü açlık endişesidir. İnsan her şeye tahammül edebilir ama açlığa tahammül edemez. Açlığın, ahiret azabının hatırlanmasından başka sayısız faydası vardır. Peygamberlerin ve evliyaların (Gnostikler ve Allah'ın yakınları) karşılaştıkları imtihan ve sıkıntıların sırrı, bu sıkıntılar sayesinde ahiretin her zaman önlerinde kalması ve ahiretin sürekli engelsiz anılması ve tasavvur edilmesinin onların manevi saflarında ilerlemeyle sonuçlanmasıdır. Birisi Hz. Yusuf'a (sallallahu aleyhi ve sellem) sordu: "Mısır hazinelerinin anahtarları senin elindeyken neden aç kalıyorsun?" Cevap verdi: "Korkarım ki karnımı doyurursak açları [fakirleri ve muhtaçları] ihmal edebilirim". Açları ve yoksulları hatırlamak [ve bunun sonucunda onlara yardım etmek zorunda kalmak] aynı zamanda insanlara karşı nezaket ve merhamet duygu ve duygularını ve onları doyurma arzusunu beslediği için açlığın sayısız faydalarından biridir. Doygun bir insan açların acısını nasıl fark eder?

Beşinci Fayda – Şehvetlerin Giderilmesi ve Kişiyi Kötülüğe Teşvik Eden Alt Benliğin Boyun Eğdirilmesi (*Nefs-i Ammara*): Bu en önemli faydadır. Tüm günahların [ve yanlışların] temeli, yiyeceklerin yardımıyla şehvetler ve insan yetenekleridir (hem bedensel organlar hem de içsel yetenekler). Yiyecek alımı azalırsa, şehvet ve açgözlülük zayıflar, fiziksel güç de zayıflar [sonuç olarak]. İyi talihin (*Sa'adah* veya sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı) mükemmelliği, kişinin alt benliğine (*nefs*) hakim olmasıdır ve kötü talihin mükemmelliği (yüksekliği) *(Şakav* veya sonsuz üzüntü, lanetlenme ve sonsuz başarısızlık) alt benliğin kişiye hakim olmasıdır. Tıpkı vahşi asi bir atın su ve yemden mahrum bırakılarak evcilleştirilmesi gibi, benzer şekilde asi ve uzlaşmaz alt benlik de açlığa maruz bırakılarak boyun eğdirilir. At asiyse ve çok yiyip

içiyorsa, isyanı azalmaz, aksine artar. Alt benliğin (*Nefs*) durumu da aynıdır, çünkü daha fazla [ve görkemli] yemek, özellikle de düşkün ve arzulu oldukları, onu daha asi ve itaatsiz yapar. Birisi bir bilgeye (Gnostik ve Tanrı'nın yakını) sordu: "Çok zayıfsın ve hayatının hassas bir aşamasına girdin. Neden vücudunu [yiyecekle] beslemiyorsun?" Cevap verdi: "Kardeşim! Bu beden çok geçmeden gururlanır ve dizginleri en ufak bir gevşerse yeni yaramazlıklar yapmaya başlar. İsyan edip beni helak etmesin diye onu [yiyecekle] beslemem. Ona hiç müsamaha göstermeden onunla sıkı sıkıya mücadele etmek, onun yüzünden günahlara bulaşmaktan daha iyidir". Dhun Noon al-Misri (Tanrı ona merhamet etsin - ünlü bir Mısır azizi ve Gnostik) şöyle dedi: "Ne zaman karnımı doyursam, bir günaha karıştım ya da kalbime bir düşünce geldi". Hz. Muhammed'in eşi Ayşe (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Hz. Muhammed'in vefatından sonra ilk yenilik (*Bid'a* veya yerleşik iman ilkelerine aykırı olan ve dolayısıyla onun tarafından onaylanmayan yeni bir konu) tokluk (insanların doyurarak yemesi) şeklinde ortaya çıktı. İnsanların mideleri doyduğu zaman alt benlikleri (*Nufus*) isyana başlar ve dizginleri ahiretten dünyeviliğe çekilir." [Açlığın] tek faydası bu değildir, bunun yerine bu tek faydanın içinde sayısız gizli fayda vardır, bunun yerine buna "fayda hazinesi" demek daha doğru olacaktır. Çünkü açlık, Tanrı'nın hazinelerinden gelen bir hazine olarak adlandırılmıştır. Açlığın en az faydası, ne mahrem yerlerin şehvetinin ne de konuşma şehvetinin kalmasıdır; Aç bir insanın kalbi fazla konuşmak istemez. Bu sayede kişi yalan söylemek, gıybet etmek, ahlaksızlık ve insanların arkasından şikayet etmek gibi konuşmanın zararlarından [aşırılıklardan ve müstehcenliklerden] korunur. Midesi dolu olan birinin aklına mizah gelir. İnsanın mizah anlayışını insanlara hakaret ederek (yani onurlarını tahrif ederek) tatmin edeceği açıktır. İnsanlar dillerinin hasadını biçerek cehenneme gidecekler. Zinanın kötülükleri ortadadır. Aç bir insan da onun kötülüklerinden korunur. Mide doluysa, şehvetler başlarını açar ve kişi mahrem bölgelerini kontrol edemez. Allah korkusu (*takva*) arzularının yerine getirilmesine engel teşkil ediyorsa, göz zinasından kaçınmak zorlaşır. Kişi gözleri kapatırsa, kalp üzerinde hiçbir kontrol yoktur. [Şehvetli] imaların birçok alacalı biçimi onu rahatsız edecek ve müstehcen ve ahlaksız düşüncelerden kurtulmak çok zor hale gelecektir. Bazen bu düşünceler, [Allah'a] dua ve yakarışlarla [elde edilen] huzur ve sükuneti yok eder. [Oburluk nedeniyle] dil ve avret yerlerinin zararları burada örnek olarak belirtilmiştir. Aksi takdirde, yedi organın da günahlarının nedeni, oburluk yoluyla elde edilen güçle aynıdır.

Altıncı Fayda – Güç ve Ayakta Kalma Yeteneği: Daha az yemek, ayakta kalma gücünü doğurur. Daha fazla yiyen daha fazla su içer ve bu da uykululuğa neden olur. Bu nedenle bazı ruhani rehberler öğrencilerine şöyle derlerdi: "Ey gerçeği arayanlar topluluğu! Fazla yemeyin! Daha fazla yerseniz, daha çok içersiniz ve daha fazla içerseniz, daha fazla uyursunuz, daha fazla uyursanız, [sabahın erken saatlerinde ibadet ederek elde edebileceğiniz manevi faydalardan kendinizi mahrum bırakma açısından] daha fazla kayıp yaşarsınız". Yetmiş Gnostik, kişinin daha fazla su tüketildiğinde daha fazla uyuduğu, daha fazla uyuduğunda ise hayatının daha çok boşa gittiği, sabahın erken saatlerinde namazların (manevi ilerleme için sevaplı olan *teheccüd* namazları) yapılmadığı, kişinin mizacında tembelliğe ve kalbinde katılığa neden olduğu

[iddiasına] katılmaktadır. Hayat [ya da insanın sahip olduğu ömür] son derece paha biçilemez bir mücevherdir, insanın gerçek varlığı (sermayesi) bu hayattır ve onun aracılığıyla ahiret için iş ve ticaret yapar. Uyku ölüme benzer; fazlalığı yaşamın sermayesini azaltır. Uykunun hâkimiyetine rağmen sabah namazını kılabiliyorsa, onun tatlılığını tatmaz. Kısacası, [aşırı] uyku birçok zarara yol açar ve oburluk uykuyu doğurur ve açlık onu sona erdirir.

Yedinci Fayda – İbadette Sebat Kolaylığı: Oburluk, yemek yemenin zaman alması nedeniyle aşırı ibadetin önünde bir engeldir. Bazen yiyecek satın almak ve gerektiğinde pişirmek için dışarı çıkmak gerekir. Yemeklerden sonra el yıkamak, yemek sırasında ve sonrasında su içmek zaman alır. Eğer tüm bu [kıymetli] zaman, ilahi zikir, dua ve diğer ibadetler için kullanılabilirse, bu çok büyük bir fayda kaynağı olacaktır. Hayatın her anı o kadar enfes bir mücevherdir ki, fiyatı zamanın pazarında belirlenemez. Onu israf etmek yerine, onunla ahirette [ebedi ve ebedi olarak] kalacak bir hazine satın almak daha iyidir. Bu ticari işlem, kişinin zamanını Allah'ı anmak ve itaat etmek için kullanmasıyla sonuçlandırılır. Oburluğa alışmış bir insan, [namaz gibi bazı ibadetler için gerekli olan abdest] saflık halinde kalamama kaygısıyla kuşatıldığı gibi, sık sık su içmek ve rahatlamak için ibadetten çıkmak zorunda kalacağı için tüm zamanını ibadetle geçiremez. Oburluğa alışmış biri kolaylıkla oruç tutamaz, çünkü oruç açlığa alışmış biri tarafından kolaylıkla yapılabilir. Oruç, İlahi ibadet için sürekli yalnızlık, sürekli temizlik (veya birçok ibadetin ön şartı olan abdest), yiyecek elde etmek için harcanan zamanı ibadet için kullanmak, ancak gafillerin göz ardı edebileceği büyük faydalardır. Kur'an-ı Kerim bu tür insanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

وَرَضُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَٱطْمَأَنُّوا۟ بِهَا

"Onlar bu dünyanın yaşamından memnun oldular ve ondan memnun oldular [sanki materyalist, hazcı yaşam orada olan tek şeymiş ve özellikle maddi olmayan, daha yüksek, manevi alemde onun üstünde ve ötesinde hiçbir şey yokmuş gibi]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 10, Ayet 7)

يَعْلَمُونَ ظَٰهِرًا مِّنَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ ٱلْءَاخِرَةِ هُمْ غَٰفِلُونَ

"Onlar dünya hayatının sadece dış yönlerini (varlığın fiziksel âlemini) bilirler ve ahiretten gafildirler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 30, Ayet 7)

Ebu Süleyman el-Darani (Allah ona rahmet etsin - ünlü bir Gnostik ve aziz) oburluğun altı zararından bahsetti. Dedi ki: "Doyasıya yiyen bir kişi, altı imtihan ve sıkıntıya karışır: Kişi, samimi İlahi konuşmanın tatlılığını kaybeder, bilgelik noktalarını hatırlamaz, kalbinde diğer insanlara karşı herhangi bir iyilik tutmaz, çünkü kendi midesi dolduğunda, başkaları için de aynı şeyi düşünür, midelerinin de dolu olduğunu, Böyle bir insan için [İlahi] ibadet zorlaşır, şehvetler artar ve en büyük kayıp, tüm müminlerin İlahi ibadet meskenlerine, böyle bir kişinin de restoranlara yönelmesidir".

Sekizinci Fayda – Sağlık: Daha az yiyen bir kişi sağlıklı kalır. Çoğu hastalık oburluğun bir sonucu olarak ortaya çıkar, çünkü daha fazla yemek mide ve damarlarda kötü [gıda] maddelerinin birikmesine ve çeşitli hastalıklara neden olur. Kişi hastaysa ne ibadet edebilir ne de huzur içinde İlahi zikri anabilir, çünkü kişi sürekli huzursuz ve tedirgin kalır, bu da hayatın zevkinin (huzur, sükunet ve amaçlı yaşama) mahvolmasına neden olur. Hasta bir kişinin cerrahi işlemlere, ilaçlara ve doktorlara ihtiyacı vardır ve bu ihtiyaç parasız karşılanmaz. Oburluk hem bedenin hem de zihnin endişeli, zayıf ve uyuşuk kalmasına neden olur. Bir başka endişe de, parasız mümkün olmayan [aşırı gıda tüketiminin neden olduğu zararlar ve hastalıklar için] tıbbi tedavi almak için parayı nereden bulacağınızdır. Eğer kişi [sevdiği her türlü yiyeceği aşırı yeme dürtüsüyle] sabırlı olsaydı ve daha az miktarda yiyecekle yetinseydi, [bu tür bir dikkatsizliğin sonucu olan] bu kadar çok endişeyle uğraşmazdı. [Geçmişin] [bilge] bir doktoru şöyle dedi: "Varlığında hastalık olasılığı kalmayan bir ilaç, [gerçek] arzunuz olana kadar yememek ve [yemek] arzusu devam ederken elinizi [yemekten] kaldırmaktır." Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) aşağıdaki öğüdü kitap ehlinden (yani Yahudi veya Hıristiyan geleneğinden) bir filozofa zikredildiğinde:

ثلث طعام، وثلث شراب، وثلث النفس

"[Yemek yediğinizde, yiyecek alımınız, midede kapladığı alan] üçte biri yemek için, üçte biri su için ve üçte biri kolay nefes almak için boş bırakılacak şekilde bölünmelidir."

Filozof buna tamamen şaşırdı ve şöyle dedi: "Yemek konusunda hiçbir şey bu sözden daha doğru ve faydalı olamaz. Şüphesiz bu bir bilgenin sözüdür".

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

البطنة اصل الداء والحمية اصل الدواء وعود اكل جسم ما اعتاد

"Hastalığın gerçek [kökeni] oburluktur ve gerçek tıp önlemedir. Bedenle kendisine uygun olduğunu düşünmeli (yani beden, aşırı yiyecek tüketimi, sağlıksız yiyecek ve içecekler, ilaçlar, sarhoş edici maddeler vb. gibi kendisine zararlı şeylere maruz bırakılmamalıdır))"

Şahsen ben filozofun yukarıdaki kehanet anlatımına daha çok hayran kalacağını düşünüyorum. İbn Salim şöyle buyurmuştur: "Buğday ekmeğini uygun bir şekilde yerseniz, asla hastalanmaz". Kendisine şu soru soruldu: "Görgü kurallarıyla yemek yemek ne anlama geliyor?" Cevap verdi: "Acıktıktan sonra yemek yemek ve doymadan yemeyi bırakmak". Bazı uzman hekimler oburluğu kınarken, "Mideye giren en faydalı şey nardır ve mideye giren en zararlı şey tuzdur ancak az miktarda tuz alımı, aşırı miktarda nar yemeye göre faydalıdır" demişlerdir. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir rivayeti şöyle der:

تصوامواتصحوا

"Oruç tutun ve sağlıklı olacaksınız." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Taberani Avsat* peygamberlik arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle). İslam'da oruç, şafak vakti [gün doğumundan çok önce, havanın henüz karanlık olduğu bir zaman] ile gün batımı arasındaki tüm yiyecek, içecek ve evlilik ilişkilerinden en temel düzeyde tamamen kaçınmak ve daha yüksek bir düzeyde ayrıca tüm ahlaki kusurlardan [yalan söylemek, aldatmak, kavga etmek, müstehcenlik, sahtekârlık ve düşüncelerde her türlü incitici ve zarar verici davranış gibi; duygular, sözler ve eylemler].

Buradan da bilinmektedir ki, oruç tutmakta, aç kalmada ve az yemekte bedenler için şifa olduğu gibi, kalpler için de ilaç vardır. Eğer bedenler [oruç tutarak ve daha az yiyerek] dizginlenirse, kalpler de isyana (her türlü olumsuz, incitici ve zararlı davranışa) ve itaatsizliğe [her şeyden önce insanlığın iyiliği ve yararı için var olan İlahi emirlere] meyilli olmaz.

Dokuzuncu Fayda – Harcamaların Azaltılması: Daha az yiyen kişi, az miktarda servet ve mülkün yeterli olduğunu görecektir. Mide, tüm oburluk mücadelesinin merkezi ve odak noktasıdır ve midenin cehennemini doldurmak için kişi her türlü taharı ve planlamayı yapar, her türlü aşağılamayı biriktirir, yasal (*Helal) [para ve geçim kaynağı] yetmediği durumlarda yasa dışı ve* haram (Haram*) yollara* başvurur. Yasadışı yollardan kazanmakta günah vardır ve izin verilen yollardan kazanmakta aşağılanma, endişe ve zorluklar olabilir. Çünkü [gelir kaynağı için] nereye bakarsanız bakın, açgözlülük olmadan kazanç elde edilmez, kişi onun içinde açgözlülük bulur. Açgözlülük aşırı aşağılamadır. Mümin, masrafları azalan kişidir. Bilge bir adam şöyle dedi: "Çoğu zaman ihtiyaçlarımdan vazgeçerek gideriyorum. Bu da kalbe büyük bir memnuniyet veriyor" dedi. Bir bilge şöyle dedi: "İhtiyaçlarımı karşılamak için borç alma ihtiyacı hissettiğimde, bu arzumdan vazgeçmeyi kabul ettirerek nefsimden (*nefsten*) borç alırım ve nefsim bana büyük bir borç verir." İbrahim bin Adham (Allah ona rahmet etsin) ashabına çeşitli temel gıda maddelerinin fiyatını sorar ve eğer bir eşyanın pahalı olduğunu söylerlerse, onu terk ederek ucuza getirmelerini söylerdi. Sehl bin Abdullah el-Tustari (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Çok yiyen bir kimse üç durumda kötüdür: Bir kimse ibadet edenlerden biriyse, daha çok yedikten sonra tembelleşir; eğer bir kişi belirli bir meslekte usta olanlardan ise, [kendini] zorluklardan koruyamaz; eğer kişi bir miktar gelir elde ederse, [manevi özlemlerini ve durumlarını koruyarak] kalbiyle adaleti yerine getiremez". Bununla birlikte, dünyanın (servet ve maddi varlıkların) açgözlülüğüne sahip olmak, onun yok olmasının gerçek nedenidir ve bu açgözlülük mide ve avret bölgelerinden doğar ve avret bölgelerinin şehvetinin gerçek nedeni midedir. Kişi daha az yerse, ne mahrem bölgelerin şehveti kalır, ne de dünyanın açgözlülüğü. Dünya açgözlülüğü (zenginlik ve maddi varlıklar) cehennemin kapısıdır. Bu kapı kapanırsa cennetin kapısı açılır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اديموا قرع باب الجنة بالجوع

"Açlıkla Cennetin kapısını çalmaya devam edin".

Bir ekmekle (daha çok bir ince pide ekmeği gibi) yetinme cesaretine sahip olan kişi, tüm şehvetlerden uzak durulabilir. Bu memnuniyette, nefsin ve bilincin özgürleşmesi ve özgürlüğü, insanların sahip olduklarından [ve zarar verme ve fayda sağlama konusunda muktedir] olmama, içsel rahatlık (kalbin huzuru ve sükuneti), Allah'a ibadet etme kapasitesi ve ahiret ticaretine katılma vardır. Bu tür insanlardan şu ayette bahsedilmiştir:

لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَٰرَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ ٱللَّهِ

"Dünyevi ticaretler (kişinin dünyevi ikametinde ve geçici varoluşunda hayatta kalması için gerekli olan alım, satım ve diğer dünyevi uğraşlar) nedeniyle Tanrı'nın zikrinden sapmazlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 37)

Bu insanlar, dünya işlerine bağlı olmadıkları (yani dünya hayatında ihtiyaç duyulan her şeye borçlarını ödedikleri halde, dünyevi karışıklıklara ve bedizmentlere kalpleri bağlı olmadıkları için) Allah'ı zikretmekten gafil ve gafil değildirler. Dünyaya muhtaç olanlar (yani, kalplerini dünyevi meselelere bağlayan ve ruhları pahasına tamamen ona dalmış olanlar) gerçekten de gafil ve habersizdirler [hayatlarının gerçek amacından, bu da sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere götürür].

Onuncu Fayda – Hayırseverlik ve İhtiyacı Olan İnsanlara Harcama: Daha az yemenin bir faydası da, kullanılmayan herhangi bir yiyeceğin yetimlere ve yoksullara hayır amaçlı verilebilmesidir. Hayırseverliğe ve muhtaç insanlara harcamaya alışmış olan kişi, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) çeşitli hadislerinde de belirtildiği gibi sadaka gölgesinde kalacaktır. Daha fazla yiyerek ne elde edilir? [Aşırı] Tüketildikten sonra gıda insan atığı haline gelir ve atık hazinesine bırakılırken, sadaka olarak verilen gıda Allah'ın hazinesine yatırılacaktır. Geriye kalan insan malları ve [maddi] mallar, yalnızca Allah yolunda harcanmış olanlardır. Bunun dışında harcanan her şey, ister tüketilmiş olsun, ister giyilmiş olsun, yok olur (sona erer). Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin - büyük bir Gnostik ve aziz) Kuran'dan şu ayeti okudu:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

"Biz bu emaneti göklere ve yere sunduk, fakat onlar onun sorumluluğunu kabul etmediler ve ondan korktular, fakat insan bu sorumluluğu kendi üzerine aldı. Biri (yani insan) [şüphesiz] baskıcı ve cahildir." (Kur'an, Bölüm 33, Ayet 72)

Sonra şöyle dedi: "Tanrı, yıldızlarla donatılmış yedi gökten bu [İlahi] emanetin yükünü taşımalarını istedi ve şöyle dedi: 'Bu emaneti ve içindekileri taşımaya istekli misiniz?' 'Bu emanette ne var?' diye sordular. O da şöyle cevap verdi: 'Kötülük yaparsa ceza, iyilik yaparsa ceza bulur'. Gökler cevap verdi: 'Bu emaneti taşıyamayız'. Sonra bu emanet yeryüzüne teklif edildi ama o da reddetti. Yüce dağlara soruldu ve onlar da bu emanete katlanmadaki yetersizliklerini ve eksikliklerini ifade etmekte huzur buldular. İnsana [bu dünyaya gelmeden önceki ruhlar âleminde] bu konu sorulduğunda kişi bu sorumluluğu kabul etmiştir çünkü kişi nefsine (*nefs*) zulmetmiş ve bu ilahi emrin hikmetinden habersizdir. Tanrı aşkına! Şimdi insanoğlunun ezilmesine ve cehaletine tanık oluyoruz. İnsanlar servet yerine imanlarını satarlar, kabirlerini daraltmak ve daraltmak (yani ahirette hayatlarını mahvetmek) yerine evlerinin genişliğini [ve ihtişamını] artırmak için bol miktarda kazanırlar, din etmek yerine hayvanlarını (geleneksel olarak gurur, prestij ve sosyal statü kaynağı olan binekleri) şişmanlatırlar (Tanrı'ya giden yol ve O'nunla ilişki) ince. Bu tür insanlar sabah akşam krallara (şöhret ve otorite sahibi güçlü ve nüfuzlu kişilere) giderler ve [bunun sonucunda] kendilerine karşı baskıcı davranırlar. İnsanın kalbinde maddi mal ve zenginlik arzusu tekmeliyor, başkasının kalbinde şöhret arzusu var. Kişi, [İlahi kanunda] izin verilen arasında herhangi bir ayrım yapılmadan veya [İlahi kanunda] yasak olanın gerçekleşmesini düşünmeden, [görkemli ve çeşitli] yemek arzusuyla dolaşır. Hazımsızlığa ve tifoya neden olduğunda, hizmetçilerden bu tür durumları hafifleten ilaçlar getirmeleri istenir. Birisi bu embesile şunu sormalı: 'Yemek ve lezzet arzunuz nedeniyle bakımı [ahlaki] yükümlülüğünüz olan o yetim çocuklara, dullara ve yoksullara ne oldu?'"

Bu detayın amacı, sadece ihtiyaç duyulan miktarda yiyeceğin tüketilmesi ve geri kalanının ahiret deposunda saklanması için sadaka olarak verilmesi gerektiği noktasını ortaya koymaktır. Bir keresinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) obez bir adam gördü ve parmağını karnına koydu [obezitenin istenmediğini ima ederek - nedeni oburluk, formsuz olma, kişinin sağlığı ve içsel maneviyatı için zararlı etkileridir] ve şöyle dedi: "Bu yiyecek sizin mideniz yerine [yoksulluktan dolayı ihtiyacı olan] başkasının midesinde olsaydı, o zaman daha iyi olurdu sizin için [hem fiziksel hem de ruhsal olarak]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Müsned Ahmed, Hakim ve Beyhaki* , peygamber arkadaşı Ja'da al-Hathmi'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Hasan el-Basri -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Vallahi! Çok az yiyeceği olan böyle insanlar gördük ve eğer bunu yemiş olsalardı, bu onlar için yetersiz olurdu. Yine de bu yetersiz miktarı bile kendi başlarına yemeyeceklerini, Allah aşkına [bu yetersiz miktardaki yiyeceğe katılmak için] başkalarını da buna dahil edeceklerini söylediler".

Bunlar, her faydanın sayısız [diğer] fayda oluşturduğu açlığın on faydasıdır. Tüm bu faydaların sonucu, açlığın ahiret hazinesi olduğudur. Bu yüzden birçok bilge alim, açlığın ahiretin anahtarı, dünyevilikten uzak durmanın kapısı, oburluğun ise dünyeviliğin anahtarı ve açgözlülüğün kapısı olduğunu söylemişlerdir. Bu konu, açlığın mükemmelliği ve tokluğun [ve oburluğun] kınanması için bahsedilen rivayetler ve

geleneklerle de kanıtlanmıştır. Bu faydaların farkındalığını kazandıktan sonra, bu konunun ayrıntılarının ve gerçek anlamlarının bilgisi, kesinlik (*Yaqeen*) ve derin içgörüye (*Baseerah*) dayanacaktır. Eğer kişi bu faydaların bilgisine sahip değilse ama yine de açlığı üstün görüyorsa, o zaman [maddenin gerçekliğini kavramadan] (taklid) takip ederek iman mertebesinde olacaktır.

Açlıkla İlgili Hükümler, Mükemmellikler ve İnsan Durumlarındaki Farklılıklar

Bilinsin ki, ılımlılık mertebesine veya orta yola ulaşmak, her konuda ve aşağıdaki *hadislerde* (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] risalesi) belirtildiği gibi *ihtilâkta* (güzel ahlak, görgü, iç karakter özellikleri, mizaç ve nitelikler) objektiftir:

خير الامور اوساطها

"Her şeyden iyisi, ölçülü olunan veya orta yolun izlendiği konulardır".

İki taraf [veya yelpazenin iki ucu] veya aşırılıklar, başka bir deyişle, [her konuda herhangi bir şeyin] aşırılığı veya azlığı her ikisi de kınanır. Açlığın mükemmelliğinde [burada] yazılanlardan anlaşılabilir ki, gerçekte durum böyle olmasa da, açlığın aşırılığı amaçtır. Bunun yerine, İlahi yasanın bilgelik dolu sırları öyle bir niteliktedir ki, insan mizacının aşırılıklara meyilli olduğu ve [iç ve dış] kargaşa tohumları içerdiği konularda, bu konular büyük bir abartıyla (vurguyla) öyle bir şekilde yasaklanmıştır ki, bir cahil bile İlahi yasanın amacının mizaca aykırı davranmak [kişiyi daha iyi bir insan yapmak] olduğunu anlayabilir. Sadece bir âlim (dini bilgi ve anlayışta usta biri), [zararlı konulardan] men etmedeki abartmanın amacının, [kişiyi ılımlılık seviyesine getirmek] veya [tüm aşırılıklardan arınmış] orta yol [getirmek] olduğunu anlar. Bunun nedeni, [sadece] bir alimin oburluğun insan mizacına hakim olduğunu ve insanların aşırılığa (gıda alımında aşırılık) ulaştığını bilmesidir ve açlığın giderek daha fazla mükemmelliğinden bahsetmek daha uygundur ve [insan] mizacının [gıda tüketimiyle ilgili bu konuda] ılımlılık seviyesine ulaşması için insanların abartılı oburluktan alıkonulması gerekir. [İnsan] mizacını sona erdirmek mümkün değildir, ancak onu ılımlılık seviyesine veya orta yola getirmek mümkündür. Bu nedenle, eğer bir kimse mizacına aykırı davranır ve aşırı harcama yaparsa, İlahi yasa bu eylemi kınar. Örneğin, hadislerde (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] hadisleri) Allah'a ibadet etmek için uyanık kalmanın sayısız mükemmelliğinden bahsedilir, ancak Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı insanların sürekli oruç tuttuklarını ve bütün gece uyanık kaldıklarını öğrenince onları bunu yapmaktan men etti. İlkeler üzerine yapılan bu tartışmadan sonra bilinmelidir ki, beslenmede üstün ve ölçülü yöntem, ancak midede ağırlığa neden olmayacak ve açlık sancılarına neden olmayacak kadar yemektir. Yemek yemenin amacı, yaşamı sürdürmek ve ibadet için bedensel güç

kazanmaktır. Midenin ağırlığı da ibadete engel teşkil eder ve midenin boş olması da kalbi meşgul eder. Yiyeceklerin etkisi de bilinmezken, açlık sancılarını silecek ölçüde yemek yemelisiniz. Bu şekilde yemek yemek, insanların meleklere benzemesine neden olur, çünkü onlar açlık sancılarının ve [midedeki] yiyeceklerin ağırlığının üzerindedirler. Bunlara uymak, insanı ancak yaratılış amacı olan mükemmellik ve mükemmellik seviyesine götürebilir. Bu ılımlılık düzeyinin bir tarafında oburluk, diğer tarafında ise açlık var. İkisi de ölümcül. Ilımlılık yolunu benimsemek için kendini her ikisinden de korumak, yaşamın geçimini sağlar. Benzerliği, bir ateş çemberinin ortasında bırakılan bir karınca gibidir. Hangi yöne dönerse dönsün, ölüm vardır çünkü çember her taraftan sıcaktır ve küçük alevi küçük yaşamını sona erdirebilir. Ancak karınca merkezde kalır ve herhangi bir yöne gitmezse ateşten uzak kalacak ve canını koruyabilecektir. Şehvetler insanı her yönden kuşattığı için insanın durumu böyledir. Melekler şehvetlerden uzaktır. Benzerliklerini elde etmenin tek yolu, şehvetlerden uzaklaşmaktır çünkü ılımlılık seviyesi her taraftan eşit uzaklıktadır [çemberin gerçek merkezinde kalmak için]. Bu nedenle (ılımlılık) aranmaktadır ve ılımlılık seviyesi her taraftan eşit uzaklıkta olduğundan ve delili *Hadislerde* (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem]) bulunduğundan, "Her işin en hayırlısı, ılımlılığın uygulandığı veya orta yolun seçildiği şeylerdir" ve Kuran'dan şu ayetle doğrulanmaktadır:

وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ وَلَا تُسْرِفُوٓا۟

"Yiyin, için ve aşırıya kaçmak için ölçülü sınırları aşmayın." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 31)

Açlık ve Toklukta Ölçülü Olmak: İnsanoğlu açlığın sancısını ve oburluğun ağırlığını hissetmedikçe [İlahi] ibadete odaklanmak mümkün değildir. İbadet ve tefekkürü kolaylaştırmak için kişinin ne aç ne de tok kalması gerekir. İnsan nefsi (*Nefs*) başlangıçta isyankâr, şehvetlere düşkün ve ölçülülüğün sınırlarından uzak olduğu için onu aşırılık ve kıtlığın merkez noktasına getirmekte güçlükler yaşanır. Başlangıçta, onu şeylerden yasaklamakta abartı var. Örneğin, onu açlık ve oburluk arasındaki orta seviyeye getirmek için yapılacak ilk şey, tıpkı vahşi bir asi atın başlangıçta aç, susuz tutulması ve hatta onu kontrol altına almak için dövülmesi gibi, onu aç tutarak benliğe zorluklar çıkarmaktır. Bu aşamayı geçtikten sonra at kontrol altına alınır ve sahibinin isteklerine boyun eğer. At isyankarlığını bırakıp itaatkar hale geldiğinde, onu aç, susuz ve bedensel zorluklara maruz bırakmaya gerek kalmaz. Manevi bir rehber, öğrencilerine (manevi yoldaki adaylar ve yolcular) aynı muameleyi yapar ve onlara rehberin kendisinin yapmadığı şeyleri yapmalarını söyler. Örneğin, rehberin kendisi aç kalmamasına veya tüm arzulardan tamamen kopmamasına rağmen (birçok arzu İlahi yasanın sınırları içinde meşrudur) onlara aç kalmalarını ve tüm şehvetleri terk etmelerini söyler. Bazen rehber yemeklerden sonra meyvelerle meşgul olur ve başka tat ve arzuların tadını çıkarır çünkü kişinin benliği itaatkardır [ve İlahi emirlere boyun eğer] ve onu daha fazla manevi alıştırma ve eğitime tabi tutmaya gerek yoktur. Ancak İlahi ibadetlerde nefs, şehvet, isyankârlık ve tembellik hâkim olduğu için acısını hissetmeye

devam etmesi ve alçakgönüllü olması ve bu sayede ılımlılık yani gıda alımında ılımlılık mertebesine ulaşması için açlık onun için daha hayırlıdır. Manevi yolun yolcuları arasında sadece iki [tip] insan aç kalmaktan kaçınır - bir Gnostik ve kendini kandıran bir aptal. Bir Gnostik'in aç kalmasına gerek yoktur, çünkü benlik rehberliğin doğru yolundadır ve hakikat yolunda yürürken açlığa kapılmaya ihtiyacı yoktur. Bir aptal aç kalmaz çünkü kişi kendisi hakkında Gnostik olduğu ve benliğinin manevi çabaya ve disipline ihtiyacı olmadığı varsayımına sahiptir. Bu büyük bir aldatmacadır ve çoğu insan bu göz aldatmacasına karışmıştır. Benliğin tam olarak disipline edilmesinde büyük zorluk vardır. Genel olarak, insanlar Gnostiklerin manevi hallerini alırlar ve kendi hallerinin böyle olduğunu düşünürler, bunun doğru olup olmadığına bakılmaksızın ve [sadece] Gnostikler gibi, [bu tür yüce manevi hallere ulaşmanın araçlarından habersiz hale gelirler ve bu araçları benimsemezler].

Manevi bir rehber, öğrencilerinin (manevi yolun başlangıcında olan manevi yolcular) önünde [çeşitli manevi öğretilerin ardındaki manevi meseleler ve içsel bilgelikle ilgili] sırlardan bahsetmemelidir. Bunun yerine, mümkün olduğunca aç olmaları talimatı verilmelidir. Onları [gıda alımında] ılımlılık düzeyi konusunda eğitmek uygun değildir çünkü [başlangıç seviyesindeki öğrenciler oldukları için] bir dereceye kadar ılımlılıktan sapacaklardır. Onlara çok fazla açlık göstermeleri öğretilmelidir ki [öğrenciler kendilerinden istenenden daha azını yaptıkları için] ılımlılık seviyesine ulaşmaları kolaylaşsın. Öğrencilere (manevi gezginlere), manevi olarak mükemmelleşmiş bir kişinin (Gnostik) manevi titizliklere ve benliğin disiplinine ihtiyacı olmadığı söylenmemelidir [çünkü böyle bir kişi zaten bundan geçmiş ve yüksek manevi derecelere ulaşmıştır]. Eğer onlara bu söylenirse, Şeytan kalplerinde çok yüksek bir Gnosis ve manevi mükemmelliğe ulaştıklarını ve manevi rehberin (Şeyh) bildirdiği gibi artık manevi zorluklara ihtiyaç duymadıklarını ima edecektir. İbrahim el-Khawas (Allah ona rahmet etsin - Gnostik, aziz ve manevi bir rehber) öğrencilerine öğrettiği manevi zorluklar ne olursa olsun, bunları kendisinin yerine getirmesi gibi bir rutine sahipti [kendisi bunlara ihtiyaç duymasa da, öğrencilerine kendisinin onlara ihtiyacı olmadığı gibi onların da onlara ihtiyacı olmadığı gibi yanıltıcı bir izlenim vermemek için yaptı] böylece talimat verildiğini düşünmesinler manevi rehberin kendisinin yapmadığı şeyleri yapmak. Bu düşünce, öğrencilerin (manevi gezginlerin) manevi çabalardan tiksinmelerine yol açabilir [Şeytan orada, yolun her adımında ve kişinin içinde bulunduğu her durumda insanları doğru rehberlik yolundan caydırmak için aktif olarak çabalarken, manevi rehberdeki ikiyüzlülüğü yanıltıcı bir şekilde algılayarak]. Manevi rehberin (*Şeyh* veya *Mürşid*) bazen kişinin [manevi] rütbesinden aşağı inmesi gerekir, tıpkı güreşçilerin zayıf davranması ve hatta öğrencilerine çeşitli güreş hareketlerini öğretmek için egzersiz yapmak ve eğitmek uğruna nakavt olması gibi. Kendini eğitmek adına, bedensel egzersizlere kıyasla nezaket ve incelik daha çok gereklidir. Manevi çabalar ve zorluklar [manevi gezginler için] büyük bir imtihan zeminidir. Peygamberler ve azizler bu tür denemelerden ve sıkıntılardan geçmişlerdir. Bu nedenle bu konuda dikkatli ve dikkatli olunmalıdır. Ömer (Allah ondan razı olsun, büyük bir peygamberlik arkadaşı, daha sonra büyük bir dünya lideri oldu), oğlu Abdullah'ın her gün ekmekle et yediğini öğrenince öfkelendi ve ona şöyle dedi: "Ey değersiz kişi! Bir gün etli ekmek yiyin, bir

gün sütlü ekmek yiyin, bir gün ghee (süt bazlı yağ) ile ekmek yiyin, bir gün yağlı ekmek yiyin, bir gün tuzlu ekmek yiyin ve bazı günler başka hiçbir şey olmadan sadece ekmek yiyin". Buradan da anlaşılacağı üzere ılımlılığın anlamı budur. Et yemede kalıcılık ve düzenlilik uygulamak ve şehvetlere düşkünlük [her gün böyle] aşırılığa [ve dolayısıyla yemekle ilgili konularda aşırılığa] var. Onları tamamen terk etmek kıtlıktır ve bazen yemek yemek ve bazen yememek ölçülü olmaktır.

Az Yemenin ve Şehvetlerden Vazgeçmenin Zararları

Bilinmelidir ki, şehvetleri terk etmeye girişen kişi, iki zararın hedefi haline gelir. Bu zararlar, kişinin en sevdiği yiyecekleri yemekten daha tehlikelidir. Bir zarar, benliğin bazı şehvetleri bırakamamasıdır. Manevi yolcu onları terk etmek ister ama nefsi buna izin vermez. Manevi gezgin, alt benliğin arzusunu yerine getirmek için kişinin en sevdiği şeyi insanlardan saklayarak gizlice yer. Bu gizli şirktir (*Skirk al-Khafi*). Bu durum ortaya çıkarsa, kişi arzusunu ortaya koymalıdır. Bu ifşaat, kişinin [içsel] durumunun doğruluğunun tamamen bununla ilgili olduğudur. Hatalarını gizli tutmanın ve mükemmelliklerini [başkalarına] göstermenin iki zararı vardır. Kişi bundan içtenlikle tövbe etmedikçe, İlahi hoşnutsuzluk ortadan kalkmaz. Tanrı uğruna şehvetleri terk etmek ve kişinin onlara dahil olduğunu göstermeye devam etmek Gnosis'in (Ma'rifa) mükemmelliğidir. Bu, kişinin insanların gözünde alçaltılması için yapılır. Bir aziz, çok basit yiyecekler yemesine rağmen insanlar onun bunları yediğini düşünsünler diye iyi yiyecekler satın alır ve bunları evinin göze çarpan yerlerine koyardı. Gösteri, insanların onu aziz olarak düşünmemelerine izin vermekti, böylece onu bir aziz olarak düşünerek ona yaklaşmayacaklardı. *Zühd'ün* (dünyevilikten uzak durmanın) mükemmelliği, kişinin perhiz yapmadığını, bunun yerine şehvetlere karıştığını göstermek için ona karşı hareket etmesidir. Bu, Gnostiklerin veya ruhsal olarak mükemmelleşmiş bireylerin (*Sıddıkin) eylemidir,* çünkü onlar benliklerine iki yük (Nefs) yükleyerek iki gerçeği birleştirdiler ve iki kez sabır gösterdiler - bir kez en sevdikleri şeylere veda ettiklerinde ve ikinci kez insanlar onları dış hallerine bakarak kınadıklarında ve eleştirdiklerinde [şehvetlere karışmış gibi görünenler, dünyevilik ve perhiz yapmayan eylemler, aziz veya Gnostik olmanın getirdiği şöhret ve saygıdan kaçınmak için kasıtlı olarak bu izlenimi yarattılar]. Bu tür insanlar hakkında şöyle denilmiştir:

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ

"Böyle insanlar İlahi cezanın iki katını alacaklar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 28, Ayet 54)

Onların durumu, herkesin önünde teklif edilen bir hediyeyi kabul eden ama daha sonra gizlice geri veren kişi gibidir. Böyle bir kişi iki şeyden dolayı acı çekecektir: birincisi, herkesin önünde bir şey vererek aşağılanmak [başkalarından bir şeyler almakta alçaklık olduğu için]; ikincisi, ihtiyacı olduğu halde aynı şeyi gizlice geri göndermesi nedeniyle.

Eğer bir manevi yolcu (*Salik*) bu mertebeye ulaşamazsa, kişi hatalarını açıklamaktan ve arzulardan uzak duramadığını ifade etmekten kaçınmamalı ve şeytanın bu aldatmacasına aldanmamalıdır, eğer kişi kusurlarını ortaya koyarsa, insanlar bu hatalarda böyle birine uyarlar ve insanları ıslah etmek için hatalarını gizli tutmak daha iyidir. Manevi gezgin veya arayış içinde olan kişi, kişinin kendi [içsel ruhsal] reformunun insanların reformundan daha önemli olduğunu anlamalıdır. İnsanları ıslah etme açısından kişinin kendi hatalarını gizli tutmasının amacı gösteriş veya gösteriştir (*Riya*). Böyle bir kişi, başkalarını ıslah etme bahanesiyle Şeytan'ı takip etmekle meşguldür. Gerçek şu ki, böyle bir kişi, insanların hatalarından kaçınma korkusu nedeniyle hatalarını ortaya çıkarmak istemez. Böyle bir kişi ne kendi ıslahını ne de başkalarının ıslahını ister.

İkinci zarar, manevi gezginin veya arayıcının pratikte şehvetleri terk edebilmesidir, ancak kişi [dünyevilikten] uzak duran (*Zahid*) olarak ünlenmekten hoşlanır ve insanlar birine "günahsız" dediğinde memnun olur. Bu arayış içinde olan kişi, [yemekle ilgili] daha zayıf bir şehveti terk etmiştir, ancak çok daha büyük bir şehvetle meşguldür ve bu, şöhret arayışı ve onur ve prestij arzusudur. Bu gizli bir şehvettir ve buna dahil olan kişi, buna dahil olduğunu oldukça geç öğrenir. Bu şehveti gidermek, yemek arzusunu sona erdirmekten daha önemli ve gereklidir. Gösterişten uzak ama yemek şehvetine kapılan biri, yemek şehvetini bırakıp şöhret sevgisine kapılan kişiden daha iyidir. Ebu Süleyman -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Önünüze terk ettiğiniz bir yiyecek geldiği zaman, ondan az miktarda yiyin, ancak nefsin arzusunu [daha fazla yiyerek] yerine getirmeyin. Bu şekilde, hem benliğin şehvetleri sona erecektir - yemek arzusu hem de şöhret ve prestij arzusu [dünyevilikten uzak durma arzusu]". Yemek şehvetini terk eden ve gösteriş şehvesine düşkün olan, yılan insan için [akrepten] daha öldürücü olmasına rağmen, bir yılanın yanına sığınmak için akrepten kaçan kişiye benzer. Benzer şekilde, gösteriş yapmak yemek arzusundan daha zararlıdır.

Özel Bölgelerin Şehveti

Bilinmelidir ki, çiftleşme arzusu insanlarda iki fayda için yaratılmıştır. Bir faydası, insanoğlunun çiftleşmenin zevkinden ahiret zevkini çıkarabilmesidir. Bu zevk uzun süreli olsaydı, tüm bedensel zevklerin en güçlüsü olurdu. İnsanlar sonsuz mutluluğa ulaşmak için teşvik ve iknaya ihtiyaç duyarlar ve bu ihtiyaç, hissedilebilen bir acı veya hissedilebilen ve algılanabilen bir zevk, sonsuz mutluluğa giden bir araç olarak kullanıldığında tamamen karşılanır.

Çiftleşmenin ikinci faydası insan ırkının devamıdır. Bunlar iki faydadır, ancak kişi kendini kontrol altında tutmazsa ve bu şehveti ılımlılık düzeyine getirmezse, hem dünyevi başarıyı hem de inancını kaybedebileceği için birçok zararı da vardır. Bir rivayete göre, Hz. Musa (sallallahu aleyhi ve sellem) bir toplantıda otururken şeytan [insan suretinde] gelmiştir. Kafasında birçok rengin parladığı bir şapka vardı. Bu toplantıya vardıktan sonra şapkasını çıkardı ve onu selamladı. Hz. Musa -sallallahu aleyhi ve sellem- ona: "Sen kimsin?" dedi. O da: "*Ben İblis*'im" diye cevap verdi . Hz. Musa şöyle buyurmuştur: "Allah sana ölüm versin! Buraya neden geldin?" Dedi ki: "Sen Allah'ın önünde büyük bir mertebe ve derecedesin, bu yüzden sana selam vermeye geldim". Hz. Musa sordu: "Neden farklı renklerden yapılmış bir şapka takıyordun?" Cevap verdi: "Ben insan kalbini kapıyorum ve bu şapkayla onları aldatıyorum". Hz. Musa sordu: "Hangi insan eylemleriyle onlara boyun eğdirebilirsin?" Şöyle cevap verdi: "İnsan kalbinde kibir doğduğunda, insan küçük amellerini (salih amellerini) büyük sanır ve günahlarını unutur. Sizi üç konuda önceden uyarıyorum: Birincisi, yabancı (potansiyel olarak evlenilebilir) bir kadınla yalnız kalmamaktır, çünkü bu olduğunda, onları bir *fitneye (*uygunsuz eylemlerden kaynaklanan imtihan ve sıkıntı) dahil etmek için hiçbir öğrencimi göndermeden şahsen aralarına girerim. İkincisi, verdiğiniz sözleri yerine getirmektir. Üçüncüsü, zorunlu ve gönüllü hayır işleri için ayırdığınız parayı hemen dağıtın. Ben de bu tür durumlara gelmek için acele ediyorum ve öyle bahaneler benimsiyorum ki, kişi sadaka vermekten alıkoyan niyetini değiştiriyor". Bundan sonra Şeytan şöyle dedi: "Eyvah! Musa artık insanların [onların zararına] acı çektiği şeyleri biliyor". Şeytan'ın ordusunun yarısı şehvet, yarısı da öfkedir. Şeytan, [hem şehvet hem de öfkeden oluşan] bu ordu aracılığıyla kalpleri fetheder. Tüm şehvetlerin en büyüğü, karşı cinse duyulan şehvettir.

Mahrem Bölgelerin Üç Şehvet Seviyesi: Yemek şehveti gibi, bu şehvetin de üç seviyesi vardır: Aşırılık, kıtlık ve ılımlılık. Aşırılık, bu şehvetin aklı ele geçirmesi ve kişinin cinsel tatmin aramaktan başka bir amacının kalmamasıdır. İnsan ona dalar ve ahiret yolunu unutur, o da kişinin imanına hakim olur ve insanı kötülüklere sürükler. Bu şehvetin aşırılığı birçok kötülüğe yol açar. Örneğin, bu yeteneği artıran ilaçlar konusunda endişelenilir. Bu, insanın vahşi hayvanlar ve yılanlarla çevrili olması ve kaçmasına izin verecek kadar ihmalkar hale geldiklerinde, onları doğal içgüdülerine göre kendine saldırmaları için uyandırması gibidir. İnsan bu şehvetin aşırılığını yerine getirmek için köleliği bile kabul edecek kadar her türlü aşağılanmaya katlanıyor. İnsanoğlu diğer tüm yaratılmışlar onlara itaat etsin diye yaratılmış olduğu halde, kişi aklının ve aydınlanmasının ölü bedenini bu şehvetin ayaklarına bırakır. İnsan, tutkularının ve şehvetlerinin kölesi olsun ve onlara hizmet etmek için çevrilmemiş taş bırakmasın diye yaratılmamıştır. Bu, başka bir amacı olmayan bir kalbin hastalığıdır. Kişi ilk aşamalarında şehvetten korunabilir. Bir kez güçlendiğinde ve [kişinin zihninde,

kalbinde ve ruhunda] tam olarak yerleştiğinde, onu ortadan kaldırmak çok zor hale gelir. Zenginlik, şöhret, mülk ve soy sevgisinin durumu da aynıdır, çünkü sevgileri tamamen yerleştikten sonra dağılmaz. Bu, kişinin çeşitli sporlara, boş uğraşlara [ve diğer uğraşlara, takıntılara ve bağımlılıklara] olan ilgisi, karşısındaki dünyadan ve inançtan hiçbir şeye önem vermediği ölçüde olur. Bu şeyler insanı her zaman tedirgin ve huzursuz eder. Şehvet ateşini (kişiyi hakikat yolundan saptıran ve her türlü manevi özlemi dağıtan takıntılar ve bağımlılıklar) ilk aşamalarda söndüren kişi, atın kapıdan girmemesini isteyen kişi gibidir. Bu nedenle, yüzünü kapıya çevirdiğinde, kişi dizginlerini tutar ve onu çeker. Yangın şiddetlenmeye başladıktan sonra söndürmeye çalışan kişi, ilk başta atın kapıdan girmesine izin veren ve içeri girdiğinde kuyruğunu tutup dışarı çıkarmaya çalışan kişi gibidir. O zaman at direnip isyan etmeyecek mi? İki durum arasında ne kadar büyük bir fark var? Bu nedenle, başlangıç aşamalarında dikkatli ve dikkatli olmak daha iyidir. Bir hastalık şiddetli hale geldiğinde, onu iyileştirmek için muazzam miktarda çaba ve mücadele gerekir. Kişinin erkeksi olmama yeteneğini kaybetmesi de kınanabilir. Ilımlılık düzeyi, kişinin şehvete boyun eğmemesi, bunun yerine şehvetin akla ve İlahi yasaya boyun eğmesi ve onların talimatlarına itaat etmesidir. Bu şehvetin aşırılığı, açlık ve evlilik yoluyla giderilebilir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

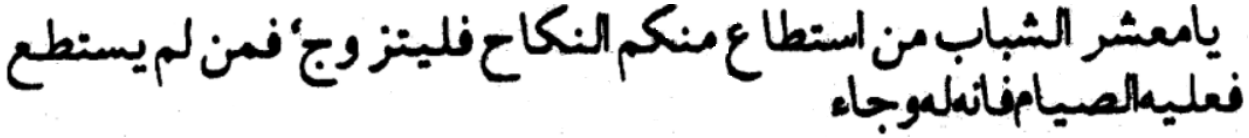

"Ey gençler! Kiminiz evlenebilirse evlensin bunu yapsın ve evlenemeyen kişi [hayattaki durumu nedeniyle evlilik sorumluluklarını yerine getiremediği için] oruç tutmalıdır çünkü oruç, böyle bir kişi için kişiyi uykuda bırakmanın bir yoludur [oruç, kişinin tutkularını ve şehvetlerini kontrol altında tutmak için içsel bir öz kontrol geliştirmesine yardımcı olduğundan, kişinin fiziksel yakınlık arzusu açısından]."

Gözlerin Zinasına Karşı Korumanın Mükemmelliği: İmkanı olduğu halde zinadan korunana yakın olana, göz zinasından da korunan kişi vardır. Zinanın başlangıç noktasının göz olduğu bilinmelidir. Korunması daha önemlidir. Gözlerin [bakmaması gereken şeyi] izlemesini engellemek daha zor olduğu için, insanlar bu konuda ihmalkar olmaya başladılar (ahlaksız ve izlenmesi uygunsuz olarak yorumlanan şeyleri izlemekten gözlerini korumak) ve bunun önemli olmadığını düşünmeye başladılar ve tüm zararların başlangıç noktası gözler olmasına rağmen günahını [önlenecek kadar] önemli görmediler. İlk görüş, eğer bir amaç veya niyetin söz konusu değilse, [İlahi olarak] bağışlanır, ancak ikinci bakış için [genellikle bir niyet ve amaçla yapılan] hesap ve hesap verme vardır. Çünkü bakış, kalbe şehvet tohumu eker. Ancak gözler korunur ve [her türlü uygunsuz şeyi] izlemekten alıkonulursa, kalp birçok zarardan korunur.

Bölüm 4- Sınırsız Konuşmanın Onarılamaz Zararları

Gazali'nin başyapıtı "İhya al-Uloom ad-Dîn" *veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki dördüncü kitabı*, bu yeteneğin sınırsız konuşması ve vicdansızca kullanılmasının neden olduğu felaketleri ele alır. Bireyler, toplumlar ve tüm uluslar arasında zararlar verilir ve çatışmalar ekilir, bu da otorite sahibi kişilerin algılanan düşmanlara karşı dillerini serbest bırakmasıyla düşmanlıklara ve hatta savaşlara yol açar. Bunun sonucunda tüm uluslar bitmek bilmeyen çatışmalara sürükleniyor. Bireysel düzeyde, dizginsiz ve tedbirsiz konuşmalar, insanlar arasında ilişkilerin bozulmasına ve kopmasına, arkadaşlıkların düşmanlığa dönüşmesine ve kontrolden çıkabilecek karşılıklı nefrete yol açabilir. Sınırsız konuşma, konuşulan kelimelerle sınırlı değildir. Yayınlanmış materyal biçimindeki yazılı kelimeler, zarar vermede ve iç ve dış huzuru yok eden çatışmalar ekmede daha etkilidir. Bu nedenle, dilin hasadı her düzeyde öldürücü ve yıkıcı olabilir. Gazali, halklar ve uluslar arasında barışı, saygıyı ve uyumu teşvik etmek için sınırsız konuşmanın zararlarına, sınırsız konuşmaya zorlanmanın nedenlerine ve bu hastalığı iyileştirmenin zararlarına değiniyor. Kişinin ruhuna pozitifliği, uyumu ve huzuru aşılamaya ve ruhsal mükemmelliği elde etmeye yönelik herhangi bir girişim, büyük ölçüde potansiyel bir spoiler olan bu insani yetiyi dizginlemeye bağlıdır. Gazali'nin "Dilin [Kötüye Kullanımının] Zararları" adlı kitabında büyük önem taşıyan bu konuyu ustaca ele alışı burada özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [10]:

Dil - Büyük Bir Nimet: Dil, Tanrı'nın nimetlerinden büyük bir nimet ve [İlahi] yaratılışların inceliklerinden bir inceliktir. Boyutu küçük olabilir ama [İlahi emirlere] itaati muazzamdır ve günahı da muazzamdır. Hem iman hem de *küfür (*küfür) gerçekleri dil aracılığıyla ifade edilir. İlk bahsedilen şey (iman) [İlahi] itaatin zirvesidir ve ikinci bahsedilen şey (küfür) [İlahi] itaatsizliğin en uç noktasıdır. Var olsun ya da olmasın, Yaratıcı ya da yaratılış, hayali ya da gerçek, varsayım ya da batıl inanç olsun, her şey dille gelir [ve onunla ifade edilir] ve dil onu ya onaylar ya da reddeder. İster doğru ister batıl olsun, bilgi aleminde olan her şey dil aracılığıyla detaylandırılır. Bu, dili diğer tüm

[bedensel] organlardan ayıran bir özelliktir. Gözün erişimi renkler ve formlarla sınırlıdır, kulakların yetki alanı sadece seslerdir, eller sadece fiziksel varlığa sahip olan şeylere uzatılabilir ve tüm [bedensel] organların durumu aynıdır. Dil, aralarında geniş ve geniş bir yetki alanına sahip olan tek kişidir. Nasıl ki dil iyilik alanında koşabiliyorsa, aynı şekilde kötülük alanında da onu yenecek kimse yoktur. Bu yüzden kontrol altında tutulması şarttır. Dilini kontrol edemeyen kişiye şeytan istediğini söyletir ve insanı kötü sona götürür. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

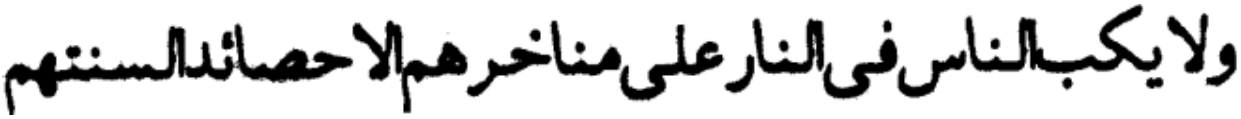

"İnsanlar, dillerinden ektikleri hasadı biçmek için burunlarından cehenneme atılacaklar."

İlahi kanunun dizginlerini (*şeriat*) üzerine eline alan, nebevi yolun zincirlerini (*sünnet*) koyan ve onu ancak dünya işlerine ve ahirete faydalı bir şey hakkında konuşmaya ihtiyaç duyduğu zaman özgürleştiren dilin kötülüklerinden ancak o kişi koruyabilir. Dahası, başlangıcı ve sonu kötü sonuçlara yol açabilecek her şeyle onu sınırlar.

Bununla birlikte, neyin hakkında konuşmanın iyi olduğunu ve neyin kötü neyin kötü olduğunu, dili konuşmak için serbest bırakmanın nerede daha iyi olduğunu ve nerede kötü olduğunu bulmak son derece zordur. Bilinse bile, ona göre hareket etmek daha da zordur. Tüm insan organları arasında en fazla sayıda itaatsizlik [ortak evrensel insan ahlakına ilişkin İlahi emirlere] dil ile gerçekleşir. Çünkü ne hareket ettirmekte zorluk yaşanır ne de bunu yaparken herhangi bir yorgunluk ve tembellik yaşanır. İnsanlar kendilerini dilin zararlarından korumak için tembellik ederler ve Şeytan'ın cephaneliğindeki en etkili silah olmasına rağmen [bireyler, topluluklar ve uluslar arasında nifak, anarşi, kargaşa ve açık savaş tohumları ekmek için] dilin kötülüğünü önemsiz görerek görmezden gelirler. Şeytan, dil sayesinde Allah'ın kullarını yenilgiye uğratır ve onları dalalet yoluna girmeye zorlar. İlerleyen sayfalarda Allah'ın verdiği yetenekle dilin zararlarını ayrı ayrı ve çok detaylı bir şekilde sıralayacak, tüm zararların sınırlarından ve sonuçlarından ve bunlardan korunma stratejilerinden bahsedeceğiz. Dilin toplam yirmi zararı vardır. Bunları açıklamadan önce, dilin [yanlış kullanımının] tehlikelerinden ve sessizliğin mükemmelliğinden bahsedilecektir.

Dilin Büyük Tehlikesi ve Sessizliğin Mükemmelliği

Bilinmelidir ki, dilin tehlikesi büyüktür ve bundan korunmanın tek yolu sessizliktir. Bu nedenle, İlahi yasa sessizliği övdü ve taraftarlarını [gereksiz yere konuşmayarak] sessiz kalmaya ikna etti. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

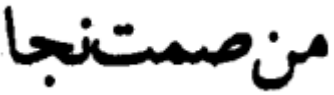
من صمت نجا

"Sessiz kalan kişi kurtuluşa (Tanrı'nın huzurunda durması da dahil olmak üzere birçok zarar ve tehlikeden kurtuluşa ve korunmaya, İlahi bağışlama ve kabule ulaşmak için zorunlu olan) erişmiştir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Tirmizi* peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle)

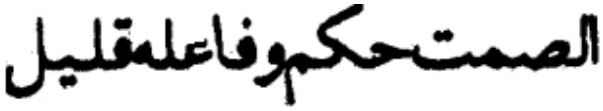
الصمت حكم وقاعله قليل

"Sessizlik bilgeliktir ama buna göre hareket eden çok az kişi vardır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Ebu Mansur ad-Daylami* peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle)

Ukbe bin Emir (Allah ondan razı olsun) dedi ki, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) "Kurtuluş yolu nedir?" diye sorduğum söylendi. Dedi:

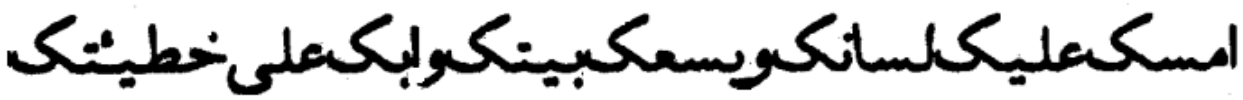
امسك عليك لسانك وليسعك بيتك وابك على خطيئتك

"Dilinizi koruyun ve kontrol edin, eviniz size yetmeli, hatalarınız ve yanlışlarınız için gözyaşı dökmelidir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Sehl bin Sa'ad el-Sa'adi, Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle rivayet ediyor:

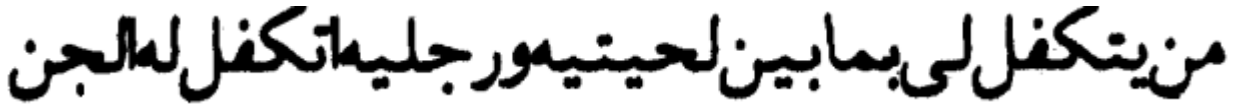
من يتكفل لي بما بين لحييه ورجليه أتكفل له الجن

"Kim bana iki kulağın (yani dilin) ve iki bacağın (yani avret yerlerinin) iffetini garanti eden, ben de böyle birine cenneti garanti ederim." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Sahih Buhari*)

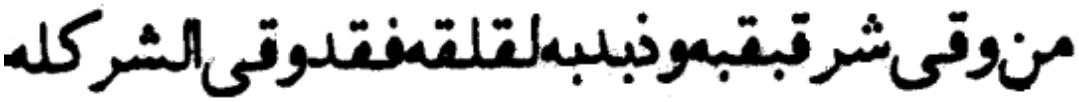
من وقى شر قبقبه وذبذبه لقلقه فقد وقى الشر كله

"Midesinin, avret yerlerinin ve dilinin kötülüklerinden kendini koruyan, her türlü kötülükten korunmuş olarak kalır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Mansur*

ad-Daylami'nin peygamberlik arkadaşı Anas bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine *hadis* derlemesi

Bunlar üç organdır; şehvet halkın yok olmasına neden olur. Bu nedenle, mide ve avret bölgelerinin şehvetini detaylandırdıktan sonra, dilin [yanlış kullanımının] zararlarını detaylandırmayı gerekli buldum. Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) insanların cennete gidecekleri şey soruldu. Cevap verdi:

"[Dindar huşu, hürmet ve] Allah korkusu (*takva*) ve güzel ahlak, görgü, karakter ve iç eğilim (*İhlaq*)."

Kendisine şöyle soruldu: "Lütfen bize insanları cehenneme neyin götüreceğini de söyleyin?" Cevap verdi:

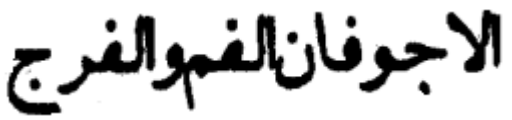

"İki içi boş şey yüzünden: ağız ve mahrem yerler." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Tirmizi* ve *İbn Mace,* peygamberlik arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Bu Hadis-i *şerifte* "ağız", dilin meskeni olduğu için dilin zararları olarak da ifade edilebilir ve mideyi doldurma yolu olan ağız olarak da mideye atıfta bulunabilir. Muaz bin Cebel - Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) sordu: "Ey Allah'ın Peygamberi! Söylediğimiz şeyler için bile hesap verebilirlik olacak mı [ne olursa olsun sadece bir şey söylemek çok da önemli olmamalı]?" Bunun üzerine cevap verdi:

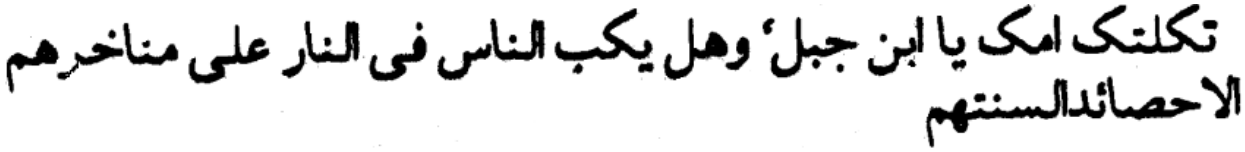

"Ey İbn Cebel! Annen senin için ağlasın! İnsanlar dillerinin hasadını topladıkları için baş aşağı cehenneme atılacaklar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler* Tirmizi, Hakim *ve* İbn Mace*'yi peygamberlik arkadaşı Muaz bin Cebel'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak* toplar)

Abdullah bin Ömer (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

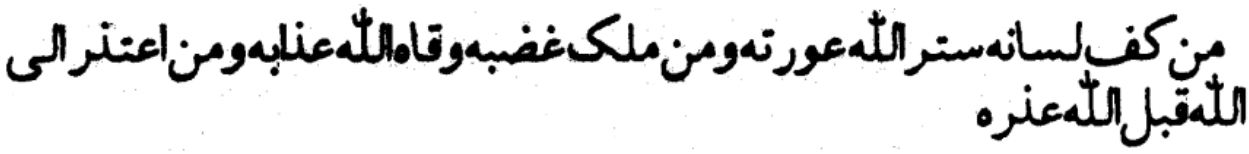

"[Yararsız ve kötü sözlerden] dilini kesen kişi, Allah böyle birinin kusurlarını gizler ve öfkesini [haklı ve haklı hissettiğinde bile bunu insanlara boşaltmaktan ve kırbaçlamaktan] kontrol eden kişi, Allah kişiyi [kendi suçlarından dolayı] cezasından korur ve kim Allah'a bir mazeret sunarsa, Bahaneyi kabul ediyor." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ad-Dunya* , peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

İsa Mesih'ten (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) kişiyi cennete götürecek bir eylemi bildirmesi istendi. "Asla konuşma" diye cevap verdi. Soruyu soran kişi, "Bu mümkün değil" dedi. Daha sonra şöyle dedi: "Konuşmak gerekiyorsa iyi olandan başka bir şey söylemeyin". Bir bedevi (göçebe çöl Arap adamı) Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve cennete götürecek bir eylem hakkında sorular sordu. Cevap verdi:

اطعم الجائع واسق الظمان وامر بالمعروف وانه عن المنكر فان لم تطق
فكف لسانك الا من خير

"Açları doyurun, susuzlara su verin, hakkı emredin, kötülüklere karşı öğüt verin, eğer bunu yapamıyorsanız dilin iyilikten başka bir şey söylemesini engelleyin". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ed-Dunya*)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اذا رأيتم المئومن صموتا وقورا فادنوا منه فانه يلقن الحكمة

"Bir müminin sessiz ve ağırbaşlı olduğunu gördüğünüzde yaklaşın, çünkü böyle bir kişiye [İlahi] bilgelik öğretiliyor". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: İbn Mace'nin *peygamberlik arkadaşı Ebu Haled'in yetkisi üzerine hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])*

İsa Mesih (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İbadetin on kısmı vardır. Dokuzu sessizlikle, bir kısmı da halktan kaçmakla ilgili".

Sessizliğin Üstünlüğünün Nedeni: Konuşmanın birçok zararı vardır. Hatalar, yalanlar, gıybet, masal anlatma, gösteriş, ahlaksızlık, gösteriş, kendini yüceltme, kavga, gereksiz konuşma, kendini övme, abartma, zarar verme, insanların kusurlarını ortaya çıkarma ve bunun gibi diğer zararlar dilden başkası ile ilgili değildir. Dilin hareket ettirilmesinde ağrı, efor ve yorgunluk yaşanmaz. Bunun yerine, konuşmaktan zevk alınır. Kişinin kendi mizacı kişiyi konuşmaya ikna eder ve Şeytan da [kalpteki imalarıyla] kişiyi konuşmaya zorlar. [Gereksiz ve aşırı] konuşmaya alışkın olan insanlar, fırsat olsun ya da olmasın, dillerini konuşmaktan nadiren alıkoyabilirler. Bunun yerine, sonuçları ne olursa olsun konuşmaya devam ederler. Bununla birlikte, konuşmanın

birçok tehlikesi vardır ve sessizlikte tüm tehlikelerden korunma vardır. Dolayısıyla üstünlüğü ve mükemmelliği çok daha fazladır. Sessizliğin sayısız faydası vardır. Kişinin cesareti toplanır ve düşünceler dağılmaz, [sessizliğin bir sonucu olarak] onurlu kalır. Kişinin tefekkür, İlahi anma ve ibadet için zamanı vardır. Kişi, dünyada konuşmanın yanlış sonuçlarından ve öbür dünyadaki sorumluluğundan kurtulur. Tanrı şöyle buyurmuştur:

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

"Yakınlarda birini gözetleyen bir gözcünün [kaydetmeye] hazır olduğu tek bir söz bile söylenmez (bu, her insanın yakınında bulunan iki meleğe atıfta bulunur, biri tüm iyi amelleri yazar, diğeri ise tüm kötü amellerini o kişi için kendi insani eylem kayıtlarına yazar. Bu kayıtlar, o kişinin nihai hükmü için Kıyamet Günü'nde Tanrı'nın huzuruna çıkarılacaktır)". (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 50, Ayet 18)

İşte sessiz kalmanın mükemmelliğine ilişkin mükemmel bir argüman. Dört tür konuşma vardır. Birinci tipin içinde sadece zarar vardır. İkinci tipin sadece faydaları vardır. Üçüncü tipin hem yararları hem de zararları vardır. Dördüncü tipin ne faydası ne de zararı vardır. Sadece zarar veren konuşma türü söz konusu olduğunda, ondan uzak durmak ve sessiz kalmak zorunludur. Aynı talimat, zararın faydayı aşması koşuluyla, hem yararları hem de zararları olan konuşmalar için de geçerlidir. Ne faydası ne de zararı olmayan tür işe yaramaz ve buna sessiz kalmak daha iyidir çünkü buna düşkünlük kişinin zamanını boşa harcamaktır ve bu büyük bir kayıptır. Artık sadece dördüncü tip kaldı [ki bu sadece içinde fayda olan tiptir]. Bu şekilde, konuşmanın dört bölümünden üçü gider ve sadece bir bölümü kalır ve içinde tehlikeler ve zarar verme olasılıkları vardır. Bazen gösteriş, yapaylık, süsleme, gıybet, kendini yüceltme ve diğer kötülükler konuşmaya öyle bir sızar ki, konuşmacı farkına bile varmaz. Bu yüzden faydalı konuşmalar ve sohbetler yapan bile tehlikelerle oynayan gibidir. Dille ilgili zararların inceliklerini anlayan bir kişi, bu bağlamda, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) aşağıdaki sözünün bu konudaki son söz statüsünü koruduğunu kabul etmek zorunda kalacaktır:

من صمت نجا

"Sessiz kalan kişi kurtuluşa (Tanrı'nın huzurunda durması da dahil olmak üzere birçok zarar ve tehlikeden kurtuluş ve korunmaya, İlahi bağışlamaya, kabule ve yakınlığa ulaşmak için zorunlu olan) ulaşmıştır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Tirmizi* peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) birkaç kelimeyle son derece anlamlı şeyler söyleme kabiliyetine sahip ve paha biçilmez bir hikmet mücevheri ile bahşedilmiştir. O'nun mübarek dilinden çıkan her söz, içinde uçsuz bucaksız bir anlam ve bilgelik okyanusu barındırır. Bu uçsuz bucaksız okyanusun dibine dalmak ve incileri seçmek

yalnızca seçilmiş bilim adamlarının işidir (Tanrı korkusu, gerçeğe mutlak bağlılıkları ve ruhlarının son derece saflığıyla onu takip etme samimiyeti sayesinde bilgiye sıkı sıkıya bağlı olanlar). Peygamberlik konuşmasının derin içsel bilgeliğini anlamak [bilgin olsun ya da olmasın] herkesin yetki alanı içinde değildir.

Dilin veya Konuşmanın Yanlış Kullanımının Zararları

Dilin İlk Zararı – Faydasız Konuşma: Kişinin sözlerini az önce bahsedilen gıybet, masal anlatma, yalan söyleme ve tartışma vb. gibi tüm zararlardan koruması ve sadece caiz olan şeyleri söylemesi ve bunları söylemenin konuşmacıya veya dinleyiciye zarar vermemesi daha iyidir. Dilin söylediği bazı caiz ve zararsız şeyler, söylenmesine gerek kalmayacak şekildedir. Bunlar faydasız ve faydasız şeylerdir. Onlarda zaman kaybı, ahiretin sorumluluğu ve üstün bir şeyi geride bırakıp onu daha aşağı bir şeyle değiştirme eylemi vardır. Bunun nedeni, konuşmacı konuşmak yerine kişinin kalbini ve zihnini Tanrı'nın Varlığı (*Dhat*) ve İlahi nitelikleri (*Sifat*) üzerinde tefekküre yöneltmiş olsaydı, bu kişi için daha iyi olurdu. Bu tefekkür sonucunda kişiye İlahi nimetlerin kapılarının açılması ve kalbin bir genişleme (berraklık, aydınlık, berraklık) alması çok olasıydı. Konuşmak yerine, eğer kişi Tanrı'yı yüceltseydi ve O'nun kutsallığını ve birliğini İlahi anmayla ifade etseydi, bu kişi için daha iyi olurdu. Öyle kaç kelime vardır ki, böyle bir söz söylense bile, [onları söyleyen için] gökte bir saray inşa edilir. Bir hazine elde etme yeteneğine sahip olan ama bunun yerine taş toplamaya başlayan biri, buna talihsizlikten başka ne denir? Bu, İlahi zikiri terk eden ve bunun yerine yararsız ve faydasız bir eylemle meşgul olan bir kişinin örneğidir. Kişi bunu yaptığı için günah işlemediği halde, büyük bir kazanç elde etmemiş olması ve yaptığı işin hiçbir fayda sağlamaması daha az bir kayıp mıdır? Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir müminin sessizliği tefekkürdür, görme ders çıkarmaktır ve konuşma İlahi zikirdir."

Bir bireyin gerçek varlığı zamandır. Bir kimse zamanı boş işlerde kullansa ve bu varlığı ahiret için bir depo olarak saklamasa, o zaman zarardan başka ne elde eder? Bu nedenle Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

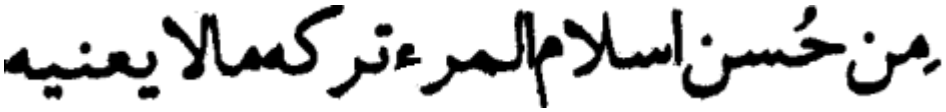

"Faydasız olanı terk etmek kişinin İslam'ının güzelliğinin göstergesidir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Tirmizi* ve *İbn Mace,* peygamberlik arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Faydasız işler yapan kişi, aynı zamanda bir ceza şekli olan kıyamet gününde sorumluluktan kaçamaz. Ebu Zer (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine şöyle dediğini rivayet etti: "Sana bedende hafif, kıyamet günü terazisinde ağır olan bir amel söylemeyeyim mi?" O da şöyle cevap verdi: "Yâ Allah'ın Resulü! Evet, lütfen bize söyleyin". Cevap verdi:

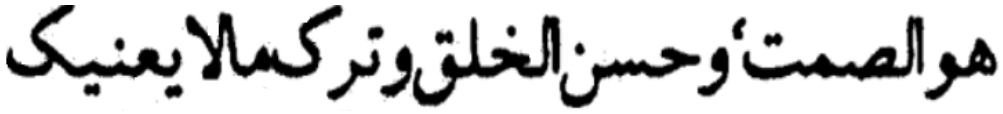

"Bu [amel] sessizlik, güzel ahlak, görgü ve iç eğilim ve faydasız [eylem veya konuşmayı] terk etmektir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ed-Dunya*)

Peygamberlik sahabelerinden İbn Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "En çok sevdiğim beş şey var: Birincisi, gereksiz ve gereksiz olduğu ve içinde her zaman günah tehlikesi olduğu için faydasız ve faydasız konuşmalar yapmamaktır. İkincisi, bir kişi faydalı bir konuşma yapsa bile, önce faydalı bir konuşma için bir fırsat olup olmadığına bakmalıdır, çünkü bazen fırsat ve fırsat olmadan yapılan faydalı bir konuşma bile ıstırap kaynağı olabilir. Üçüncüsü, kişi ne hoşgörülü ne de aptal bir insanla tartışmamalıdır, çünkü hoşgörülü bir insanla tartışmak kişiyi kızdırmaktır ve aptal bir insanla tartışmak kendini acıya maruz bırakmaktır. Dördüncüsü, kişinin kardeşinden, kendisinden bahsedilmesini istediği şekilde bahsetmesi gerektiğidir. Beşincisi, kişi ne yaparsa yapsın, bu eylem iyiyse mükâfatlandırılacağından, kötü ve kötü ise azabıyla sonuçlanacağından emin olunarak yapılmalıdır." Gereksiz konuşmalar birçok nedenden dolayı yapılır. Bazen konuşmacı gereksiz şeyler sorma hırsına sahiptir, bazen bir şeyleri yayma alışkanlığına sahiptir veya dinleyiciyi kendine çekmek ister. Bazen dinleyiciye aşık olunur ve dinleyicinin uzun süre kendine meyilli kalması için sohbeti uzatmak yapılır. Bazen [farklı insanlar hakkında] hikayeler bir eğlence olarak anlatılır. Bütün bunların çaresi, birinin önünde ölümü düşünmek ve söylenen her sözden sorumlu tutulacağımı düşünmektir. Nefeslerim varlığımdır ve dilim ağımdır [diğer dünyevi faydalar açısından değerli bir şeyi yakalamak için]. Birinin varlığını boşa harcaması ve ağı kullanılmadan [veya yanlış şeylerde kullanılmış] bırakması akıllıca değildir. Bu, gereksiz konuşmanın bilgiye dayalı tedavisidir. Bunun pratik tedavisi, yalnızlığı benimsemek veya bazen faydalı konulardan bile dilini alıkoymaktır, böylece gereksiz şeyler söylememeye alışır.

İkinci Zarar – Aşırı Konuşma: Aşırı konuşma da istenmeyen bir davranıştır. Gereksiz konuşmaların yanı sıra zorunluluk sınırlarını aşan faydalı konuşmaları da içerir. Yararlı konuşma kısa olabilir. Kısa olma yeteneğine sahip olan ancak yine de bir yerine iki

kelime kullanan bir kişi, içinde günah olmamasına rağmen, [halka açık] bir konuşma veya vurgu anlamına gelse bile aşırı konuşan olarak kabul edilecektir. Ata ibn Ebî-Rabah (Allah ona rahmet etsin, bir aziz ve Gnostik) şöyle dedi: "Senden önce de boş konuşmalardan nefret eden insanlar vardı. Onlara göre, Allah'ın kitabıyla, Peygamber'in yoluyla, doğruyu öğütleyip kötülükten sakındıran bir konuşma ve en önemli dünyevi ihtiyaçlar dışında, diğer tüm konuşmaları aşırı buluyorlardı." Hangi konuşmanın veya konuşmanın aşırı, hangisinin gereksiz olduğunu söylemek zordur çünkü bunun bir sınırı yoktur. Ancak Kur'an, Allah'ın buyurduğu gibi, faydalı ve gerekli konuşma için bir sınır sağlamıştır:

لَّا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ ٱلنَّاسِ

"Sıradan insanların tartışmalarının çoğunda hiçbir fayda yok. Ancak bazılarını sadaka vermeye, salih ameller yapmaya veya insanlar arasında karşılıklı uzlaşma ve ıslah sağlamaya ikna edenler de vardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 114)

Binlerce tedbirle birini överken bile gerçeklere aykırı ve abartılı sözler ağızdan çıkıyor. Övgü gerçek olsa bile, Şeytan'ın insanı gereksiz şeyler söylemeye zorlama tehlikesi vardır. Mücahid (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Bir insanın söylediği her [tek] söz, bir babanın oğluna kendisi için belirli bir şey alacağını söylediği ölçüde yazılır ve kaydedilir ve bunu gerçekten yapmak onun niyeti değildi, onun için yalan olarak kaydedilir." Hasan el-Basrî -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Ey insan! Tapu siciliniz açıldı ve üzerine amellerinizi yazmak üzere iki melek tayin edildi. Artık ne yapmak istediğiniz, az ya da çok yapmanız sizin arzunuza bağlıdır, her ameliniz kayıt altına alınacak ve kıyamet gününde bu amel sicili sizin lehinize veya aleyhinize büyük bir delil olacaktır." Bir rivayete göre, Hz. Süleyman (sallallahu aleyhi ve sellem) *cinlerinden* birini bir yere göndermiş ve arkasına birkaç cin *daha göndermiş*, böylece nereye gittiğini ve ne yaptığını ona bildirsinler. Geri geldiler ve ona bir pazar yerine gittiğini ve oraya vardıktan sonra gökyüzüne, ardından aşağıdaki insanlara baktığını söylediler. Daha sonra başını salladı ve ilerlemeye devam etti. Hz. Süleyman buna şaşırdı ve ona bunu sordu. Cevap verdi: "Meleklerin, başlarının üzerinde otururken insanların amellerini ne kadar çabuk yazdıklarına şaşırdım ve sonra insanların ne kadar çabuk [hataya] saptıklarına şaşırdım". İbrahim Teyyemî -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Mümin, konuşmadan önce onun bir kişiye faydalı mı yoksa zararlı mı olduğuna bakar. Kişi ancak faydalıysa konuşur, aksi takdirde sessiz kalır, kötülüğe ve günaha meyilli kişi düşünmeden konuşur". Bir bilge şöyle demiştir: "Bir kişi bir toplantıda konuşmayı seviyorsa susmalı, susmayı seviyorsa konuşmalıdır". Zeyd ibn Ebî Habib (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Bir âlim için imtihan, dinlemeye kıyasla konuşmaktır, çünkü kişi [hakikati] ihmal etmenin, ikna etmenin [kişisel çıkarları göz önünde bulundurarak] ve konuşmasını süslemenin (süslemenin) tehlikelerine maruz kalır". İbrahim bin Adham (Allah ona rahmet etsin) şöyle buyurmuştur: "İnsan, servetin ve konuşmanın fazlalığıyla helâk olur."

Üçüncü Zarar – Yanlıştan Bahsetmek: Yanlış, günahla ilgili bir konuşma olarak adlandırılır. Mesela karşı cinsin güzelliği ve fiziki özellikleri hakkında [konuşma ve konuşma], romantik hikayeler anlatmak, günahların toplanmasını, zenginlerin aşırılığını, yöneticilerin kötülüklerini anlatmak, tüm bu hususlar yanlıştır ve bunlara düşkünlük haramdır (*Haram*). Gereksiz konuşma [İlahi kanunda] yasak değildir, sadece hoşlanılmaz ve tavsiye edilmez, aynı şekilde aşırı konuşma da yasak değildir, hoşlanılmaz, ancak kötü konuşma yasak kapsamına girer. Bununla birlikte, gereksiz konular hakkında çok konuşan birinin yanlış konuşmaya yakın olduğu söylenebilir [bu nedenle, bundan kaçınmak daha iyidir]. Günümüzde eğlence sohbeti özel bir hobidir ve insanlar bunun için özel toplantılar düzenlemektedir. Bu toplantıların konuları yanlış bir şey, birileriyle alay ediliyor, birilerinin hataları ortaya çıkıyor, birilerinin kusurları araştırılıyor, birilerine komplo kuruluyor vs. Aslında böyle bir toplantı günahsız değildir. Bunlar o kadar çok farklı günah türüdür ki, bunları saymak kolay değildir. Bunlardan kurtulmanın yolu, kişinin konuşma ve sohbetlerinde kendisini dini [ve manevi mücadeleyle ilgili] konularla ve gerekli dünyevi ihtiyaçlarla sınırlamasıdır. Kötü konulardan bahsetmek tehlikeli bir önermedir ve kişi buna alıştığında, önemsiz olduğunu düşünse ve tehlikelerini fark edip kavrayamasa bile, [kişinin maddi ve dış yaşamına da yansıyan ruhsal olarak] yok olur. Ancak kıyamet gününde, kişinin önemsiz saydığı günahın insana bu kadar çok yıkım getirdiği ortaya çıkacaktır. Bilal bin el-Harth (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle rivayet etmiştir:

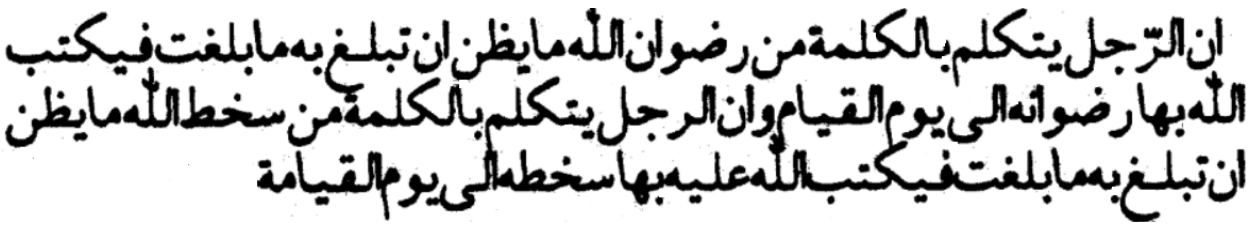
ان الرّجل يتكلم بالكلمة من رضوان الله مايظن ان تبلغ به مابلغت فيكتب
الله بها رضوانه الى يوم القيام وان الرجل يتكلم بالكلمة من سخط الله مايظن
ان تبلغ به مابلغت فيكتب الله عليه بها سخطه الى يوم القيامة

"Bir adam Tanrı'yı memnun eden bir söz söyler ve orada bundan önemli bir İlahi onay almamış olabileceğini düşünür; ancak Allah, kıyamet gününe kadar bu söz için İlahi onayını yazmıştır. Bazen bir adam Allah'ın hoşuna gitmeyen bir söz söyler ve bundan hoşnut olmayacağını düşünür ama o tek sözden dolayı Allah kıyamete kadar İlahi hoşnutsuzluğunu yazar." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Mace* ve *Tirmizi*)

Kötü ve yanlış konuşma, gıybet, masal anlatma ve hata bulma konularından ayrı bir türdür ve yasaklanmış konulardan bahsetmekle ilgilenir ve buna dini bir ihtiyaç yoktur. [Dini konularda] yeniliklerden bahsetmeyi, sapkın ideolojilerden bahsetmeyi ve hatta peygamberlik sahabeleri arasındaki karşılıklı farklılıklardan bahsetmeyi içerir [bu, nifak tohumları ekmek ve mezhepçiliği teşvik etmek için yapılır].

Dördüncü Zarar – İnsanların Konuşmalarını Kesmek ve Tartışmak: İnsanların konuşmalarını kesmek yasaktır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

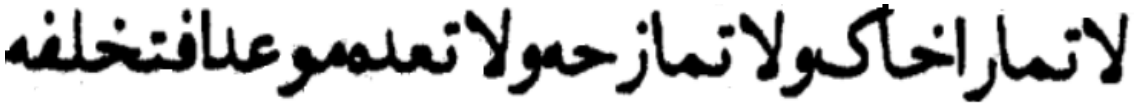

"Kardeşinizi [konuşurken] kelepçelemeyin, onunla kaba bir şaka yapmayın ve tutamayacağınız bir söz vermeyin." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Peygamberlik arkadaşı Abdullah İbn Abbas'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tirmizi hadis *derlemesi*)

"Sohbeti kesmeyi bırakın çünkü onda anlaşılabilecek bir hikmet yoktur ve insan onun zararlarından uzak duramaz." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Peygamber arkadaşı Ebu Derda'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tabarani *hadis* derlemesi)

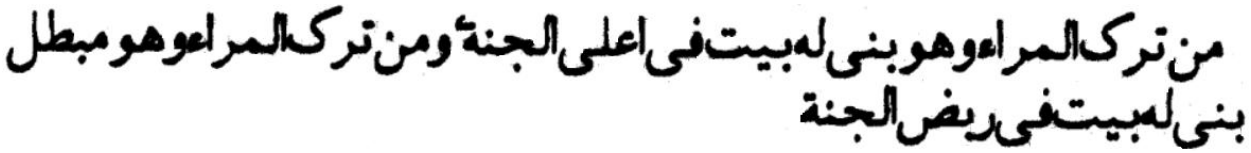

"Haklı (ya da gerçeğin tarafında) iken insanların konuşmalarını kesmeyi bırakan kişi, böyle biri için cennetin en yüksek katında bir yuva inşa edilecektir; ve kim insanların konuşmalarını keserek yanılgıya düşerek (ya da batıl tarafta) ayrılırsa, böyle biri için cennetin ortasında bir yuva inşa edilir".

Milletlerin [İlahi] rehberliğin ışığını aldıktan sonra ihtilaf [ve tartışmalar] nedeniyle yanlış yola saptıkları söylenir. Enes bin Malik (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "İnsanlarla sohbeti ve tartışmayı kesmek, kalbin katılaşmasına neden olur ve bundan dolayı kalplere düşmanlık tohumları ekilir." Bilal bin Sa'ad (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Ne zaman kibirli, kavgacı ve fikrinde ısrarcı birini görürsen, bil ki böyle bir kimse ahiretin kaybına mahkumdur." Ebu'd-Derdâ (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "İnsanlarla sürekli kavga etmek veya tartışmak, böyle bir kişinin günahkâr olması için yeterlidir." Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurdu: "Üç şey için ilim edinmeyin ve üç şeyden dolayı ilim edinmekten kendinizi alıkoymayın. Kişinin bilgi edinmemesi gereken üç şey tartışmalar (ve insanlarla tartışmalar), gurur ve gösteriştir. Bilgi edinmekten geri durulmaması gereken üç şey, bilgi aramaktan çekinmek, bilgi edinmekten kaçınmak ve cehaletten tatmin olmaktır". İsa Mesih (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Çok yalan söyleyen, güzelliğinin sona erdiğini, insanlarla çok tartışan kişinin onurunun incindiğini görür, çok endişelenen hastalanır, ahlak ve görgü kuralları kötü olan kişi kendini İlahi azaba bulaştırır."

İnsanları Kesmenin Tanımı: Tanımı, birinin konuşmasında kusur bulmak ve bu kusur ister sözde, ister anlamda, ister niyette olsun, buna itiraz etmektir. Bu bağlamda, hangi konuşmayı duyarsanız duyun, eğer doğruysa, doğruluğunu tasdik edin ve yanlışsa, dini konularla ilgili olmadığı sürece sessiz kalın. Konuşmacıya kelimelerin gramer kurallarına aykırı olduğu ve kelimelerin teslimde doğru kelime sırasına uyulmadığı söylenerek kelimelerde hatalar bulunur. Kelimelerdeki bu tür hatalar çeşitli nedenlerden dolayı olur. Bazen insanlar dile pek aşina değiller, bazen insanlar bir şey söylemek istiyor ama ağızdan başka bir şey çıkıyor; Kelimelerdeki hatanın nedeni ne olursa olsun, eleştirinin hiçbir gerekçesi yoktur. Kelimelerin anlamı, "Falanca yanlış şey söyledin, falanca görüşte hata yaptın, düşüncen veya görüşün doğru değil" vb. diyerek itiraz hedefi haline gelir. Niyet, "Söylediğin bu şey, gerçeklere dayanmasına rağmen, niyetin gerçeklerin ifadesi değil, başka bir şey" diyerek eleştirilir. Tüm bu durumlarda sessiz kalmak zorunludur. Ancak sorgulamanın amacı düşmanlık ve eleştirme fırsatı bulmak değil, bilgi ve menfaat elde etmek ise, bunda bir sakınca yoktur. Tartışmanın amacı, rakibi susturmak, cehaletini, hatalarını ve eksikliklerini duyurmak, böylece kişinin aşağılanması ve insanların böyle biriyle alay etmesidir. [Böyle hain bir amacın] göstergesi, eğer itiraz hakikat uğruna ise, o zaman başka bir uygun yöntem kullanmak yerine, kişinin rakibe hakaret eden bir yöntemi benimsemesi ve kişinin kendi üstünlüğünün bir kişiye üstünlüğünün ifade edilmesidir.

Anlaşmazlıklardan Uzak Durma ve Sohbeti Kesme Yöntemi: Her ikisinden de korunmanın yolu, caiz olan konularda bile susmaktır. Bu iki kötülük, kişinin rakibini aşağılama ve kendi üstünlüğünü kurma amacından doğar. Bunlar, alt benliğin kontrol edilmesi zor olan iki şehvetidir. Kişinin üstünlüğünün ifadesi, kendini beğenmişlik kategorisine aittir ve bu da kişinin kendini yüksek ve büyük görmesinin bir tepkisidir. Ancak kudretlilik ve büyüklük yalnızca Tanrı'nın nitelikleridir ve yalnızca O'na yakışır. Benzer şekilde, birini kusurlu ve alçakgönüllü görmek, hayvani bir mizaca sahip olduğunun bir göstergesidir çünkü vahşi bir hayvan diğerini parçalamayı ve yaralamayı sever. Bu iki kötü nitelik son derece kınanabilir ve zararlıdır. Tartışmak ve konuşmaları kesmek, bu [aşağılık ve olumsuz] nitelikleri [başkalarını hatalı ve aşağılık görme] körükler. Tartışmalı tartışmalara ve eleştirilere kapılmaya devam eden kişi, bu iki yıkıcı içsel niteliğin büyümesi için besin sağlamaya devam edecektir. Anlaşmazlıklar ve insanların konuşmalarını kesmek, iğrençlik sınırlarını aşar, aksine başkaları bu yüzden incinirse her ikisi de günahtır. Tartışmalı argümanlar ve eleştiriler söz konusu olduğunda, hiç kimse bunların acıya neden olmadığını söyleyemez. Tartışılan kişi öfkelenir ve aynı şekilde karşılık vermeye çalışır ve ikisi de köpekler gibi kavga etmeye başlar. Her biri diğerine o kadar zarar vermek ve aşağılamak istiyor ki, insan başını bile kaldıramayacak ya da öyle bir cevap veremeyecek ki, insanlar rakibin akıl eksikliğine ikna oluyor. Bu bir hastalıktır ve tedavisi, kişiyi üstünlük kompleksine sahip olmaya iten kibri ve aynı zamanda bunu ifade etme cüretini ortadan kaldırmaktır ve benzer şekilde, kişiyi başkalarına tepeden bakmaya kışkırtan bu hayvani duygu ezilebilir.

Tedavisinin ayrıntıları, kibir ve kendini beğenmişliğin kınanması bölümünde (Bölüm 10) açıklanacaktır. Burada ancak şu kadarı söylenecektir ki, herhangi bir hastalığın

tedavisi, o hastalığın nedenlerini ortadan kaldırarak gerçekleşecektir. İnsanların konuşmalarını kesmenin ve tartışmanın nedenleri kibir, gurur ve hayvani niteliklerdir. Bu nedenler ortadan kaldırılmadıkça hastalık ortadan kalkmayacaktır. Bir şey sürekli yapıldığında alışkanlık ve ikinci doğa haline gelir ve ondan kurtulmak zorlaşır. İmam Ebu Hanife (Allah ona rahmet etsin), Davud el-Tai'den (Allah ona rahmet etsin) inziva ve yalnızlık nedenini sordu. Cevap verdi: "Başkalarıyla kavga etmeme mücadelesini yapabilmek için yalnızlık içinde kalıyorum". İmam Ebu Hanife şöyle dedi: "Bu manevi bir mücadele değil, insanların toplantılarına gitmek, onları dinlemek ve susmaktır". Davud el-Tai, buna göre hareket ettiğini ve bundan daha fazla manevi çabanın olamayacağını hissettiğini söyledi. Bu aynı zamanda bir gerçektir, çünkü birinin yanlış bir şey söylemesini dinlemek ve sessiz kalmak, özellikle de kişinin hatasını düzeltebildiği durumlarda çok zordur. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), doğru ve hakikatte olmak yine de insanların konuşmalarını kesmeyen, çünkü doğruyu ve doğruyu bilmek, yanlış bir şeye susmak nefsi için çok zor olan kişiye cenneti müjdelemiştir. Özellikle din ve inançlarla ilgili konularda doğru olanı ifade etme isteği ağır basıyor. Tartışmalar zaten kişinin mizacının bir parçasıdır ve kişi doğru inançları göstermenin Tanrı'dan bir ödül olduğunu düşündüğünde, o zaman kalp bu İlahi ödül ve karşılık konusunda açgözlü hale gelir. Bu şekilde, hem İlahi yasa hem de kişinin mizacı, bu tartışmalı argümanlara yardımcı olur. Ancak bu tartışmaların ve tartışmaların İlahi ödüllerin kaynağı olduğunu düşünmek başlı başına bir hatadır.

Bir insanın dindaşlarına bir şey söylemekten vazgeçmesi daha iyidir; eğer bir kişi [bid'a olarak da bilinen dini konularda] yeniliklerle uğraşan birini bulursa, o zaman böyle bir kişiyi [öfke ve inatçılığa yol açacak şekilde herkesin önünde yapmak yerine] özel olarak uyarmalıdır. Tüm inanç ve inançlardan insanların bunları kendi inançlarının doğruluğunu kanıtlamak ve muhaliflerini susturmadaki başarılarını değerlendirmek için yaptıklarını düşünerek kamusal tartışmaları bir norm olarak kabul edeceğiz. Bu, [dini konularda] yeniliği [vazgeçmek yerine] kişinin kalbine sağlam bir şekilde yerleştirecektir. Eğer bir kişi, [inanç meselelerinde] yenilikle uğraşan kişinin kalbinde nasihatin istenen etkiyi yaratmadığını ve böyle bir kişide gerçeği kabul etme kapasitesinin kalmadığını görürse, o zaman kişi kendi benliğini [ıslah etmekle] meşgul olmalı ve diğer kişiyi rahat bırakmalıdır. Tartışmaya alışkın olan ve insanlar böyle birini saygı ve onurla öven ve gören kişi, o zaman bu yıkıcı içsel nitelikler kişinin kalbine sağlam bir şekilde yerleşir ve güçlenir ve onlardan kurtulmak çok zor hale gelir. Bu nedenle, eğer bir kişinin kalbinde öfke, kibir, gösteriş, kendini beğenmişlik ve tahakküm arzusu gibi içsel kusurlar birikirse, onlara karşı mücadele etmek [kökünü kazımak için] çok zor hale gelir. Böyle bir niteliğe karşı mücadele etmek zordur, hepsine karşı birlikte mücadele etmek zorunda kalmanın ne kadar zor olacağı tahmin edilebilir.

Beşinci Zarar – Düşmanlık ve Düşmanlık: Bu aynı zamanda kınanması gereken bir [içsel] özelliktir. Düşmanlık ve düşmanlık da onlarda ihtilaf vardır, ancak amacı birinin malını veya hakkını gasp etmektir. Gelenekler bu aşağılık içsel özelliğin veya niteliğin

kınandığını ifade etmiştir. Ayşe (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şunları rivayet eder:

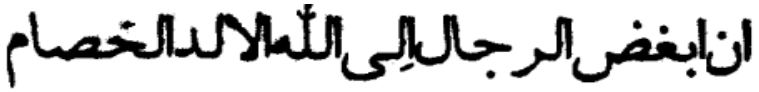

"Allah'ın gözünde insanlar arasında en kötüsü, kavgacı, düşmanlıklara ve düşmanlıklara eğilimli olandır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Sahih Buhari*)

Bir bilge şöyle dedi: "Düşmanlıklardan ve düşmanlıklardan kaçının, çünkü bunlar kişinin Tanrı'ya (Din) giden yolunu yok eder". Allah'tan korkan ve dindarların başkalarıyla kavga etmediği söylenir. Beşar ibn Abdullah (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Düşmanlık ve düşmanlıktan daha kötü bir şey yoktur. İnsanın imanını ve Allah'a giden yolunu yok eder, edep ve haysiyetini zedeler, yaşama sevincini ve kalbi İlahi zikir ve tefekkürle meşgul olmak yerine düşmanlık ve düşmanlık endişelerine hapsolur" dedi. Burada denilebilir ki, eğer bir kimse, onu vermeye istekli olmayan bir başkasından dolayı bir hakka sahipse, o zaman onu elde etmek için çabalamalıdır. Kınanması gereken anlaşmazlık veya düşmanlık, yalana dayanan veya bilgisiz yapılan anlaşmazlıktır, örneğin bir avukat gerçeğin nerede olduğunu bilmeden bir tarafı desteklemeye başlar. Benzer şekilde, kişinin meşru hakkının talep edildiği ancak bunun üzerinde anlaşmaya varmadığı, ancak amaç kişinin hakkını elde etmek değil, rakibe zarar vermek olduğu için azami düşmanlık ve düşmanlık gösterdiği anlaşmazlık veya düşmanlık da kınanabilir. Kişinin hakkını ifade etmesi ve argümanını güçlendirmesi için gerekli olmamasına rağmen incitici sözler kullanmayı içeren bu anlaşmazlık veya düşmanlık da kınanabilir. Görünüşte kişinin hakkını kazanmak için olan bu anlaşmazlık veya düşmanlık da kınanabilir, ancak gerçekte amacı rakibi aşağılamak ve aşağılamaktır ve itici gücü kin ve düşmanlıktır. Bunun gibi tüm anlaşmazlık veya düşmanlık eylemleri kınanabilir. Mazlum, herhangi bir düşmanlık, abartma, kin ve zarar verme arzusu duymadan İlahi kanunun yoluna göre iddiasını dile getiriyorsa, hakkını elde etmenin başka bir yolu yoksa bu yasak değildir. Eğer kişi haklarını tartışmasız elde edebiliyorsa, o yola gitmemesi daha iyidir. Çünkü tartışmada dili ılımlılık sınırları içinde tutmak zordur. Ayrıca tartışmak kalpte kin uyandırır ve öfke ateşi şiddetlenir ve öfkelendiğinde İlahi kanuna uyması beklenemez. Anlaşmazlık sırasında, mantığın kalpten kaybolduğu ve davacının kalbinde kalan tek amacın rakibi yenmek ve bunu başarmak için mümkün olan her türlü araç ve taktiği kullanmak olduğu bir aşama gelir. Birbirlerine acı çektirmekten ve birbirlerinin onurunu zedelemekten mutlular. Anlaşmazlığı başlatan kişi, bu suçların hepsini işleyen kişidir. Çok dikkatli olunursa bu suçlardan uzak durmak mümkündür ancak kalbi huzurlu tutmak çok zor olacaktır. Anlaşmazlık devam ettiği sürece, kalp o kadar endişelenecek ki, [Allah'a] dua ederken bile kişi bir şekilde rakibine boyun eğdirmeyi düşünecek. Anlaşmazlık kargaşayı ve kötülüğü kışkırtır. Her ikisi de kötülüğe yol açtığı için tartışmaların ve tartışmaların durumu da aynıdır. Hem dilin hem de kalbin anlaşmazlıkların yansımalarından ve etkilerinden korunması için kötülüğün kapılarını kapatmak daha iyidir ve bu zor bir konudur.

Tartışmanın, tartışmanın ve tartışmanın en az kötülüğü, birbirimizle sohbet etmenin güzelliği güzel bir birlikte yaşamanın önemli bir unsuru olmasına ve İlahi mükâfata layık olmasına rağmen, birbirleriyle güzel konuşma geleneğinin sona ermesidir. Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

وَقُولُواْ لِلنَّاسِ حُسْنًا

"Ve [tüm] insanlarla güzel bir şekilde konuşun." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 83)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Allah'ın yarattıklarından biri size selam ve selam (*selam*) sunarsa, siz de Mecusiyen olsa bile, ona karşılık olarak selam ve selam vermelisiniz. Çünkü Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّواْ بِأَحْسَنَ مِنْهَآ

'Birisi sizi selam ve selamla selamladığında, o zaman selam ve selamlara daha da iyi sözlerle karşılık vermelisiniz.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 86)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) da şöyle buyurmuştur: "Firavun bana iyi bir şey söylese bile, ben de ona iyi bir şeyle cevap veririm."

Enes bin Malik (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dediğini rivayet eder:

ان فی الجنۃ لغرفا یری ظاھرھا من باطنھا وباطنھا من ظاھرھا اعدھا اللہ تعالٰی لمن اطعم الطعام والان الکلام

"Cennette öyle konutlar vardır ki, dışarıdan içeri, içeriden dışarının manzarası çok net görülür. Allah böyle evleri, [herkese, özellikle de ihtiyacı olanlara] yemek servisi yapanlar ve [bütün insanlarla] sohbetlerinde yumuşak davrananlar için hazırlamıştır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmuştur:

الکلمۃ الطیبۃ صدقۃ

"Güzel söz, sadakadır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Sahih-i Müslim* peygamberlik arkadaşı Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

[Başkalarıyla] iyi bir sohbet ederken cimrilik göstermemek gerekir. Belki Tanrı bunu yaptığı için İlahi bir karşılık verebilir. Bütün bu tartışmalar, kavganın, tartışmanın ve tartışmanın tam tersi olan [tüm insanlarla] güzel bir konuşma ve sohbet yapmakla ilgiliydi ve bu üçü kategorisindeki tüm konuşmalar sevilmiyor, acı verici ve kışkırtıcı. Allah insanlara güzel sohbetlerle davranmamızı ve kötü sohbetlerden uzak durmamızı nasip etsin.

Altıncı Zarar – Konuşmada Süsleme ve Yapaylık: Topluluk önünde konuşma adaylarının çoğu, konuşmalarını süsleme alışkanlığına sahiptir. Uzun girişler ve başlangıçlar tasarlarlar ve bunları tekerlemeler ve büyük sözlerle süslerler. Bu yapaylık ve süsleme kınanabilir. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir peygamberlik rivayeti şöyle der:

انا واتقياء امتي براء من التكلف

"Ben ve milletimin Allah'tan korkanları [konuşmada] yapaylıktan ve süslemeden uzağız."

Başka bir rivayette şöyle demiştir:

ان ابغضكم الي و ابعدكم مني مجلسا الثرثارون المتفيهقون المتشدقون في الكلام

"İçinizden en kötü ve benden en uzak olanlar, anlamsız konuşanlar, aşırı konuşanlar ve konuşmada süslemeyi [ve yapaylığı] benimseyenlerdir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *Müsned Ahmed* ve *Tirmizi* peygamberlik arkadaşı Ebu Telaba'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Peygamber'in kızı Fatıma (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: Hz. Muhammed - sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu söyledi:

شرار امتي الذين غذو بالنعيم يأكلون الوان الطعام ويلبسون الوان الثياب و يتشدقون في الكلام

"Milletim [veya takipçilerim] (*ümmetim*) arasındaki en kötü insanlar, rahatlık ve zenginlik içinde büyüyen, her türlü yemeği yiyen, her türlü elbiseyi giyen (gösterişçi tüketime düşkünlüklerinin bir göstergesi olarak) ve sohbetlerde süsleme ve yapaylığı benimseyenlerdir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* külliyatları *İbn Ebî ed-Dünya* ve *Beyhakî fi el-Şu'ab*)

Bir keresinde üç kez söyledi ve tekrarladı:

واهلك المتنطعون

"Dikkat! Abartanlar mahvoldu." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Sahih-i Müslim* peygamberlik arkadaşı Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle)

Bir konuşma, dinleyicinin anlayacağı şekilde olmalıdır. Konuşmanın ve konuşmanın amacı başkalarının anlamasını sağlamaktır, bunun dışındaki her şey işe yaramaz ve İlahi yasanın kınadığı yapaylık ve doğal olmama ve benzerlerine dahildir. Ancak dini hutbelerde yaygın olan kafiye, içinde aşırılık ve abartı olmaması şartıyla bundan muaftır. Vaizin vaaz ve nasihatteki amacı, dinleyicilerin kalplerinde doğru işler yapma teşviki ve

arzusunun ateşlenmesidir. Bu bağlamda, kelimelerin etkisi inkar edilemez. Ancak genel konuşmalarda [kelimelerde] ağırlığa, kafiyeye, kinayeye veya çağrışıma gerek yoktur. Bu nedenle günlük konuşmalarda vaaz tarzını benimsemek tam bir cehalettir. Bu yapaylığın ve doğal olmamanın katalizörü gösteriştir (*Riya*) ve bu felakete karışan kişi, insanların hitabet ve belagatinden etkilenmesini ve böyle birine olan hayranlığını ifade etmesini ister.

Yedinci Zarar – Ahlaksızlık, Kabalık ve Müstehcen Küfür: Bu da [İlahi yasada] kınanır ve yasaklanmıştır. Ahlaksızlığın ve müstehcenliğin kökeni, içsel kötülük ve alçakgönüllülüktür. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اياكم والفحش فان الله تعالى لا يحب الفحش ولا التفحش

"Kendinizi ahlaksızlıktan ve bayağılıktan koruyun. Hiç şüphe yok ki Tanrı ahlaksızlığı, bayağılığı ve müstehcenliği sevmez." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler* , *Nasa'i* ve *Hakim* 'i peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak toplar)

Başka bir rivayette şöyle demiştir:

ليس المؤمن بالطعان ولا اللعان ولا الفاحش ولا البذى

"Hata bulan, lanet eden, ahlaksız ve müstehcen konuşan ve aşırı konuşan inanan olamaz." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tirmizi hadis *derlemesi*)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) de şöyle buyurmuştur:

الجنة حرام على كل فاحش يدخلها

"Her ahlaksız konuşanın Cennete girişi yasaklanmıştır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *İbn Ebû ed-Dünya* peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle)

Ahnaf bin Kays -Allah ona rahmet etsin- dedi ki: "Size öldürücü bir hastalık hakkında bilgi vermem gerekmez mi? Ahlaksızlık ve kötü davranıştır, ahlak ve içsel eğilimdir".

Utanç verici konulardan açık bir şekilde bahsetmek ahlaksızlık ve kabalıktır. Örneğin, özel bölgelerin isimlerini almak ve çiftleşmeyle ilgili konuları açıklamak. Kötü karakterli ve kargaşa çıkarmaya meyilli insanlar [ahlak, nezaket ve genel insani edep ile ilgili konularda da olsa], bununla ilgili açık ve ahlaksız ifadeler geliştirmişler ve bunları hiç çekinmeden ve utanmadan kullanmışlar, oysa dindar ve iyi huylu insanlar bu tür ifadeleri kullanmaktan kendilerini alıkoymaktadırlar. Bunun yerine, [geçerli bir ihtiyaç nedeniyle belirtilmesi gereken] bu tür konularda, imalarla ve belirsiz terimlerle konuşurlar. Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Allah'ın utangaçlığı vardır. O

iyilikseverdir, günahları bağışlar ve imalarda [doğası gereği açık olan şeylerden] bahseder". Bu nedenle Kur'an, çiftleşme ile dokunmayı çağrıştırır. "Gelmek", "dokunmak" ve "arkadaşlık" gibi kelimeler [Kuran'da evlilik ilişkileriyle ilgili kuralları tanımlamak için kullanılan] çiftleşme imalarıdır. İçlerinde ahlaksızlık ve müstehcenlik yoktur.

İnsanlar kendilerini "çiftleşme" ile sınırlamadılar, bunun yerine onu yorumlamak ve çağrıştırmak için, sadece onları dinlerken bile insanı utandıran, tiksinti ve tiksinti duygusuna neden olan ifadeler ve kelimeler icat ettiler. Bu kelimelerden bazıları diğerlerinden daha az kabadır. Bu bağlamda, alışkanlıklar her ülke ve bölge için farklılık gösterir. Her halükarda, daha az derecede kaba ve müstehcen sözler sevilmez (*Mekruh*) ve aşırı derecede haram (*Haram*). İki derece arasındaki kelimeler [Kutsal yasada beğenilmemeleri veya yasaklanmaları açısından] şüpheden yoksun değildir. Bu sözler yalnızca çiftleşmeyle ilgili değildir, aynı zamanda kötü tabiatlı insanlar, onunla ilgisi olmayan sözlerle bile müstehcen sözler söylerler. İnsan atıklarıyla ilgili kelimeler bu niteliktedir ve açıkça kullanılmamalıdır. Benzer şekilde, bir kişinin cüzzam, cilt bozukluğu vb. gibi bir kusuru veya bir hastalığı varsa, o zaman bu açıkça değil, ima yoluyla belirtilmelidir, örneğin şu veya bu kişinin ciddi bir durumu veya hastalığı vardır. Hastalıktan açıkça bahsetmek müstehcendir [özellikle de hastalıktan muzdarip olan kişi bunu açıklamaktan veya bahsetmekten hoşlanmıyorsa] ve dilin zararları arasında yer alır. Müstehcen ve kaba konuşmanın katalizörü, hem [uzun süre uyguladıktan sonra kişinin kalbine yerleşen] alışkanlık hem de ahlaksızlığa ve bayağılığa alışmış günah ve ahlaksızlık insanlarının arkadaşlığıdır. Bir keresinde bir bedevi Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve bir tavsiye istedi ve o da şöyle cevap verdi:

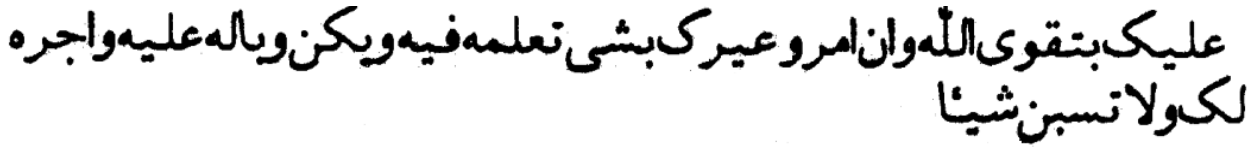

"Tanrı'ya karşı dindar bir huşu, saygı ve korku duymaya devam edin. Eğer birisi sizde [kötü] bir şey fark eder ve sizi azarlarsa, o zaman böyle bir şeyde [kötü] bir şey gördükten sonra karşılığında birini azarlamamalısınız. [Eğer bu şekilde davranırsanız] Sorumluluk böyle birinin üzerinde kalacak ve [sabrınız, itidaliniz ve aynı şekilde misilleme yapmamanız için] İlahi ödül alacaksınız, hiçbir şeye [veya kimseye] lanet etmeyeceksiniz." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *İbn Ahmed* ve *Taberani*' nin peygamberlik arkadaşı Ebu Ceri en-Necîmi'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak *hadis* derlemeleri

Bedevi şöyle dedi: "Bu tavsiyeden sonra hiçbir şeye kötü demedim". Eyâd bin Hamer - Allah ondan razı olsun- sordu: "Ey Allah'ın Peygamberi! [Sosyal tabakalaşmada] benden daha düşük rütbeli olan ve bana küfreden bir kişi, böyle birine misilleme yapmamın bir zararı olur mu?" Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle cevap verdi:

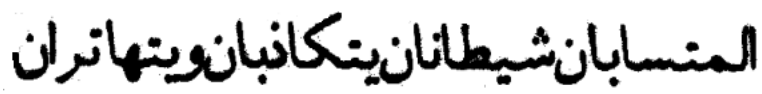

"Her iki istismarcı da [biri istismarı başlatan, ikincisi ise aynı şekilde misilleme yapan] birbirlerini tahrif eden, çürüten ve birbirlerine iftira atan iki şeytandır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Ebu Davud Teyelisi* ve *Müsned Ahmed*)

Sekizinci Zarar – İlahi Merhametin Kesilmesini Dilemek (*La'na*): İster insan, ister hayvan, ister taş olsun, İlahi merhametten (*La'na*) [bunun sonucu her taraftan felaketlerin yağmasıdır] ayrılmayı dilemek kınanabilir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لا يكون المؤمن لعّانا

"Mümin, *La'na uygulayan* (İlahi merhametten ayrılmak isteyen) kimse değildir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Peygamberlik arkadaşı Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tirmizi hadis *derlemesi*)

Huzeyfe (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Birbirleri arasında İlahi Rahmet'ten ayrılmayı dileyen bir ümmet, İlahi Cezayı hak etti." Bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ان اللّعانين لا يكونون شفعاء ولا شهداء يوم القيامة

"[Başkalarının] İlahi rahmetinden ayrılmalarını [alışkanlıkla] dileyenler, kıyamet gününde ne şefaatçi ne de şahit olurlar." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Peygamber sahabesi Ebu'd-Derda'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Sahih-i Müslim *hadis* derlemesi)

La'na'*nın anlamı* , kişiyi Tanrı'dan uzaklaştırmak ve uzaklaştırmaktır. Bu kelimeyi kullanmak, kişiyi Allah'tan uzaklaştıran küfür ve zulüm gibi niteliklere sahip biri için doğru olacaktır. Bu durumda, "Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun", "Allah'ın laneti hakkı inkâr edenlerin [ve batılın tarafını tutanların] üzerine olsun" vb. demek caiz olacaktır. Birinin İlahi merhametten uzaklaştırılmasını veya uzaklaştırılmasını dilemenin bir tehlikesi vardır. Bu hassas bir durumdur ve Allah'ın bir kimseyi yakınlığından mahrum bıraktığını iddia etmek, Allah'tan başka kimsenin bilmediği gizli alemden gelen bir meseledir veya Allah, Peygamberine (sallallahu aleyhi ve sellem) haber verirse, o zaman o da haberdar olabilir. İlahi rahmetten uzaklaşmaya ve mahrum kalmaya neden olan nitelikler üçtür: küfür (*küfür*), yerleşik dini ilkelerde ve öğretide yenilik (konudan sapma) (*Bid'a*) ve apaçık günah (*Fısq*). Belirli bir günahkârın İlahi rahmetten mahrum bırakılmasını istemek, içinde büyük bir kargaşa ve tehlike olduğu için caiz değildir. Birinin günaha düştüğünü gördükten sonra Şeytan'ın İlahi merhametten mahrum kalmasını dilemek daha iyidir çünkü insanları kötülüğe teşvik eden Şeytan'dır ve ona lanet etmekte bir sakınca yoktur. Peygamber *Muhammed (sallallahu aleyhi ve*

sellem)'in buyurduğu gibi, düzgün bir araştırma yapılmadan bir Müslümana küfür (küfür*) ve apaçık günah (*Fısk) atfetmek yanlıştır:

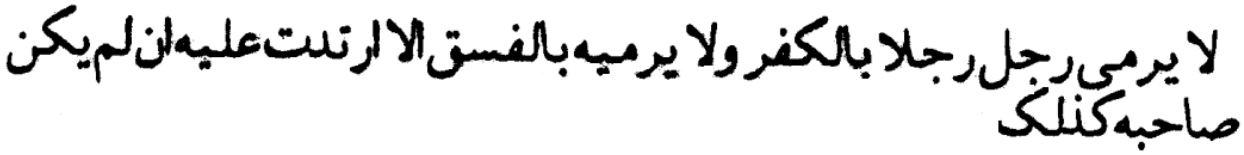

"Bir kimse birini imansızlıkla itham ederse ve o kişi öyle değilse, o zaman bu küfür ve günah isnadı suçlayana geri döner". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'in peygamberlik arkadaşı Ebu Zer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak *hadis* derlemeleri

Abdullah bin Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Allah, insanlara bolca lanet etmeyi alışkanlık haline getiren bir kimseden kesinlikle hoşlanmaz." Zarar vermesi için Tanrı'ya yakarmak ve yalvarmak, İlahi Merhametin (La'na) kesilmesini dilemeye yakındır. Bir zalim hakkında Allah'ın böyle birini hasta ettiğini, hastalıktan sağlık vermediğini veya böyle birini öldürdüğünü vb. söylemek de iyi değildir. Bir *Hadis* [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) geleneği] şöyle der:

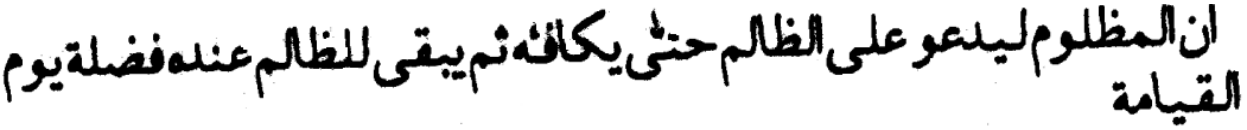

"Mazlum insan, zalime zarar vermek için dua ederek intikamını alır. O zaman kıyamet gününde zalime ancak [mazlumun böyle bir duasından dolayı zalime verilen zararın] fazlası kalır".

Dokuzuncu Zarar – Müzik ve Şiir: Bu konu, Adanmışlık Resitalleri ve Manevi Vecd Kitabı'nda (*Kitab Adab us-Sama' wa al-Wajd* - Gazali'nin başyapıtı "İhya al-Uloom ad-Dîn" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi"nin *ikinci cildinde veya çeyreğinde yer alan sekizinci kitabı*; Gazali'nin başyapıtının ilk cildi [İlahi ibadet eylemleri ve bunların ardındaki içsel bilgelik hakkında] ve ikinci cildi [diğer insanlarla sosyal ilişkiler hakkında] bu kitaba dahil edilmemiştir) hangi müziğin caiz olduğu ve hangisinin olmadığı bu kitapta yer almamıştır. Burada bu tartışmanın tekrarına gerek yok. Şiir söz konusu olduğunda, iyi [amaçlı ve öğretici] şiir iyidir ve kötü şiir [insanları yanlışa ve ahlaksızlığa teşvik etmek] kötüdür. Ancak kendini şiire adamak ve bunu bir hobi haline getirmek iyi değildir. Bir Gnostik'e bir şiir mısrası soruldu ve o da şu cevabı verdi: "Şiiri bırakın ve İlahi zikre (*Zikir*) katılın". Yine de şiir söylemek veya şiir mısralamak haram değildir. Ancak şart, İlahi yasanın sınırlarını aşan hiçbir şeye sahip olmamasıdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz, bazı şiir dizeleri bilgelikle doludur".

Şiir dizeleri genellikle övgü ve kınama konularından oluşur. İçlerinde yalanlar için harika bir yer var. Ancak ne doğrudan kınama ne de doğrudan övgü hoş karşılanmaz. Bunda biraz gevşeklik olduğu için övgüde biraz abartı yapılabilir. Örneğin, bu tür şiir ayetleri, *içlerinde bazı yalanların karışması nedeniyle* haram (Haram) olarak adlandırılabilir:

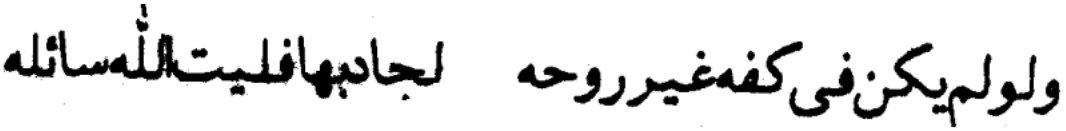

"Ruhundan başka bir şeyi olmasaydı, onu bile harcardı. Dileyen kişi, [istediği şey için] Allah'tan da korkmalıdır".

Eğer bu şiir mısrasında övülen kişi cömert değilse, o zaman bu ayet sadece [İlahi yasa tarafından yasaklanan] tam bir yalandır. Bununla birlikte, övülen gerçekte cömert ise, bu abartıya izin verilecek ve şiirsel dizenin güzelliği olarak adlandırılacaktır, çünkü [bu abartmanın] amacı gerçeklik değil, övülenin aşırı cömertliğini ifade etmektir. Bu kadar abartılı şiirler, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in huzurunda defalarca okunmuş, ancak Hz. bunları yasaklamamıştır. Hz. Aişe (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: "Bir keresinde çarkı (pamuk ve diğer lifleri eğirmek için kullanılan küçük, portatif, elle döndürülen bir çark) döndürüyordu ve Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ayakkabılarını dikiyordu. Ona bakmak için gözlerimi kaldırdım ve alnında güneş ışığında [gökyüzündeki] yıldızlar gibi parıldayan ve parıldayan ter damlaları gördüm. Böyle güzel bir manzara karşısında hayrete düştüm ve şaşkına döndüm. Ona şaşkınlıkla baktığımı görünce sordu: 'Ey Aişe! Neden bu kadar şaşırmış görünüyorsun?' Dedim ki: 'Ey Allah'ın Peygamberi! Alnınızdaki ter damlaları yıldızlar gibi parlıyor. Eğer Bu Kabeer Hudhli (Peygamber'den önceki dönemin ünlü Arap şairi) seni görseydi, sana şiir dizelerinin tecellisi derdi'. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- sordu: 'Bu Kabeer Hudhli ne diyor?' Ona şu iki mısrayı [Bu Kabeer Hudhli'den şiir] söyledim:

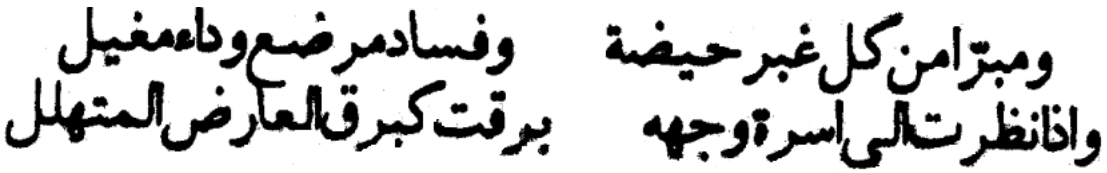

Övülen kişi, adetlerin kirliliğinden, emzirmenin zayıflığından ve tüm hastalıkların çöküşünden arınmıştır.

Böyle birinin yüzündeki ince detaylara baktığımda bulutlardaki şimşek gibi göz kamaştırıyor.

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- bu şiirsel ayetleri duyunca işini bırakıp alnımdan öptü ve şöyle dedi:

جزاک اللہ خیرا یا عائشۃ ما سررت منی کسروری منک

'Allah sana güzel bir mükâfat versin ey Aişe! Benim şu anda senden memnun olduğum kadar benden hiç memnun olmamış olabilirsin'". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *Beyhaki Dalail el-Nebuvve*)

Onuncu Zarar – Mizah: Bu da yasaktır ve sevilmez ama az miktarda olursa zararı yoktur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لا تمار اخاک ولا تمازحه

"Kardeşinin konuşmasını kesme, onunla şakalaşma". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Bu bakımdan sohbeti kesmenin ve araya girmenin yasaklanmasının nedeninin aslında konuşan kişiye hakaret ve rahatsız etmeyi içermesi anlamlıdır, ancak mizahta kimseye hakaret ve rahatsızlık yoktur ve iyi kalpliliğin ve iyi eğlencenin bir göstergesidir. O zaman neden yasaklanıyor? Cevap, eğlencelerde aşırıya kaçmanın ve onlarda sebat etmenin de yasak olduğudur [çünkü bu, kişinin hayattaki amacına karşı gaflete ve ondan caydırılmasına yol açar]. Azmin anlamı, kalbin sonsuza dek spor ve mizaha dalmasıdır. Spor caizdir, ancak bunda ısrar etmek yasaktır. Aşırılık ve abartı, kahkahaların artmasına, aşırı kahkaha ise kalbin ölümüne neden olur ve kişinin onurlu huşu sona erer. Bazen de bu yüzden kalplerde düşmanlık doğar. Kahkaha bu kusurlardan yoksunsa, o zaman kötü bir şey değildir. Bu nedenle Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

انی لامازح ولا اقول الا حقا

"Mizahım var ama içinde gerçeklerden başka bir şey yok".

İyi mizah ve eğlence durumlarında bile dilinden yalnızca gerçeği söylemesi onun farkıydı. Diğer insanlar, dünyevilikten (*Zühd*) ve Allah korkusundan (*takva*) ne kadar uzak durma dereceleri büyük olursa olsun, mizaha adım attıklarında kendilerini yalandan koruyamazlar. Amaçları, nasıl yapılırsa yapılsın insanları güldürmektir. Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Daha çok gülen, vakur huşusunu kaybeder (*Haybe*); mizaha düşkün olan, insanların kalbindeki saygısını kaybeden; bir şeyi çok yapan kişi bununla tanınır; çok konuşan kişi genellikle hata yapar; daha fazla hata yapan, utangaçlığını ve alçakgönüllülüğünü kaybeden (*Haya*); utangaçlığını ve alçakgönüllülüğünü kaybeden, kalbinin ölümüne neden olur; ayrıca aşırı kahkaha da ahiretten gaflet göstergesidir" dedi. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

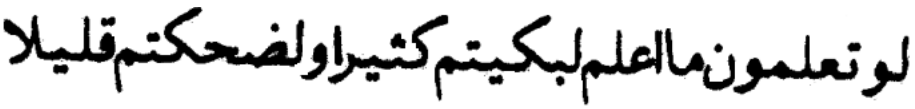

"Benim bildiklerimi bilirsen, daha çok ağlar ve daha az gülersin". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*'in peygamberlik arkadaşı Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak hadis *derlemeleri* [Bunu söyledi çünkü Tanrı'nın mükemmel bir mahremiyeti olarak, İlahi Gnosis, İlahi Varlık ve ilgili İlahi olarak vahyedilen konular, mizaha yer bırakmadan ruhuna ağır bir yük bindirdi. Bununla birlikte, içsel varlığına ağır gelen önemli meselelerde bile, zaman zaman gülmeyi başarması ve onlar için İlahi yolu aydınlatmaya devam etmek için hemcinslerinin yararına bir insan normalliği duygusunu dışarıdan sürdürmesi onun farkıydı.]

Atta el-Süleyman (Allah ona rahmet etsin) hayatının kırk yılını gülmeden geçirdi. Vüheyb ibn el-Ward (Allah ona rahmet etsin), bazı insanların bayramda (oruç ayından sonraki kutlama ve şükran günü) güldüklerini gördü ve şöyle dedi: "Eğer Allah onları bağışladıysa, Allah'a şükredenlerin yolu bu değildir ve eğer onlar Tanrı'dan bağışlanmamışlarsa, o zaman takva sahiplerinin yolu bu değildir. Tanrı'ya saygı ve korku". Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Günah işledikten sonra gülen kişi cehenneme ağlayarak girer." İstenmeyen kahkahanın içinde söz sahibi olduğunu burada belirtmek gerekir. [Sesin eşlik etmediği] gülümseme istenmeyen veya yasak değildir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle gülümserdi. Kasım Mevla Muaviye, bir bedevinin (çöl Arap'ı) kırmızı bir deveye binerek Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına geldiğini ve onu selamladığını rivayet eder. Ne zaman Peygamber'e bir şey sormak için yaklaşmaya çalışsa, deve tedirgin olur ve onu [belli bir mesafeye] götürürdü. [Onunla birlikte olan] peygamberlik sahabeleri bunu görünce gülmeye devam ettiler. Sonunda bedevi deveyi kontrol edemedi ve deveden düşüp öldü. Sahabeler: "Deve, binicisinin düşmesine ve ölmesine neden oldu" dediler. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "O öldü ama sizin ağzınız onun kanıyla doldu." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbnü'l-Mübarek fi az-Zühd*)

Kişinin onurlu aurasına ve huşusuna zarar veren kahkahalar yasaktır. Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurdu: "[Çok gülen] [boy ve asaletle] hafif olur." Sa'ad b. el-Âs--Allah ondan razı olsun- oğluna nasihat ederek şöyle dedi: "Ey oğul! Onurlu bir adamla şaka yapmayın, sizden tiksinecektir; ne de [karakter özelliklerinde] düşük ve aşağılık bir adamla şaka yapmamalısınız, çünkü o size karşı cesaretlenecek ve cüretkar olacaktır". Ömer bin Abdülaziz (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Allah'tan korkun ve mizahtan kaçının çünkü mizah kalplerde hırçınlık yaratır ve kötülüğe götürür. Kur'an'ı tartışmalarınızın konusu haline getirin ve onun için toplantılar düzenleyin. Eğer bu size ağır geliyorsa, o zaman iyi sohbetler yapın ve iyi insanlardan bahsedin". Ömer (Allah ondan razı olsun) insanlara sordu: "Mizaha neden mizah denildiğini biliyor musunuz?" Olumsuz cevap verdiler. Şöyle dedi: "'Azah kökünden] gelmiş, 'uzaklaşmak' anlamına gelmiş, çünkü bu yüzden hakikatten uzaklaşılmış, bu nedenle 'mizah' (Mizah) olarak adlandırılmıştır". Bazı Gnostikler her şeyin bazı meyveleri olduğunu ve mizahın

meyvesinin düşmanlık olduğunu söylemişlerdir. Bazı Gnostikler şöyle demişlerdir: "Mizah yüzünden akıl dağılır ve kişi arkadaşlarından ayrılır".

Onbirinci Zarar – Alay: Biriyle alay etmek de başkalarına acı verdiği için hoş bir davranış değildir. Tanrı şöyle buyurmuştur:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا يَسۡخَرۡ قَوۡمٞ مِّن قَوۡمٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُونُواْ خَيۡرٗا مِّنۡهُمۡ

وَلَا نِسَآءٞ مِّن نِّسَآءٍ عَسَىٰٓ أَن يَكُنَّ خَيۡرٗا مِّنۡهُنَّۖ

"Ey iman edenler! Bir ulus (veya topluluk veya bir grup insan) başka bir ulusa gülmemelidir. Gülünenlerin, gülenlerden daha iyi olması da söz konusu olabilir. Kadınlar da diğer kadınlara gülmemeli. Onlar (gülünenler) onlardan (gülenlerden) daha iyi olabilirler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 11)

Alay etmenin anlamı, birini aşağılamak ve küçük düşürmek amacıyla, dinleyicilerin alay edilen kişiye güleceği şekilde birinin hatalarından bahsetmektir. Alay, kelimelerle, jestlerle, imalarla ve birinin eylemlerini kopyalayarak yapılabilir. Arkadan yapılırsa gıybettir ve birinin önünde yapılırsa alay ve alaycılıktır ki bu gıybet değildir ama [suçun ağırlığı açısından] bundan da daha az değildir. Hz. Peygamber'in eşi Ayşe (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: Bir keresinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğu biriyle alay etti:

والله ما احب انى حاكيت انسانا ولى كذا وكذا

"Tanrı aşkına! Başka bir insanla alay etmeyi sevmiyorum". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Ebu Davud* ve *Tirmizi*)

Müminle alay etmek, kusuruna veya çirkinliğine gülmek günahlardandır. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir rivayetinde, başkalarıyla alay eden insanların ahiretteki nihai sonu hakkında şu şekilde bilgilendirildik:

ان المستهزئين بالناس يفتح لاحدهم باب من الجنة فيقال لهم هلم
فيجيئى بكربه وغمه فاذا جاء اغلق دونه ثم ليفتح له باب آخر فيقال له هلم
هلم فيجيئى بكربه وغمه فاذا اتاه اغلق دونه فما يزال كذلك حتى ان الرجل
ليفتح له الباب فيقال له هلم هلم فلا ياتيه

"[Kıyamet gününde] alay edenlere cennete bir kapı açılacak ve onlara içeri girmeleri söylenecektir. Sefalet ve acı halleriyle kapıya vardıklarında kapı onlara kapanacaktır.

Sonra ikinci bir kapı açılacak ve içeri girmeleri istenecek. Sefalet ve acılarıyla o kapıya ulaşacaklar ama kapı onlar için kapalı olacak. Bu, içeri girmelerinin isteneceği bir aşama gelene kadar devam edecek, ancak [kapılar defalarca yüzlerine kapatıldıktan sonra içeri girmelerine izin verilmesinden duydukları hayal kırıklığı nedeniyle] gelmeyecekler". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ed-Dunya*)

Muaz bin Cebel -Allah ondan razı olsun- bunu Peygamber'den rivayet eder:

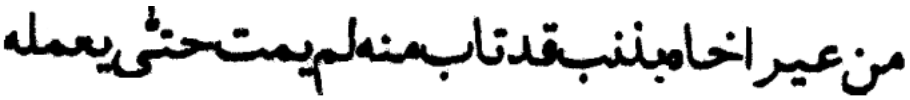

"Tövbe ettiği bir günah hakkında kardeşiyle alay eden kişi, aynı günahı işlemeden ölmez". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Tüm bu [kutsal] hadislerin sonucu, başkalarını aşağılamanın, küçük düşürmenin ve alay etmenin [İlahi kanunda] caiz olmadığıdır. Hatta Kur'an'ın ayeti, kötü olduğunu düşündüğünüz kişilerin sizden daha hayırlı olabileceğine dair bir sebep bile vermiştir. Birine acı vereceği durumda birine gülmek yasaktır, ancak kişi gülünmekten mutluysa o zaman mizaha dahil edilir. Mizah ile ilgili detaylar önceki sayfalarda açıklanmıştır. Burada belirtilmesi gereken tek şey, haram olan alaycılığın kimseye acı veren şey olduğudur. Örneğin, bir konuşma sırasında birisi yanlış bir cümle veya kelime söylerse ve kişi buna gülerse veya birinin aksanıyla veya konuşma tarzıyla alay etmek veya kötü el yazısı olan bir kişiye böyle birinin çok iyi yazdığını söylemek [alaycı bir şekilde] veya uzun boylu bir kişi kısa bir şeye gülerse, ya da iri bir kişinin sıska birine gülmesi ya da birinin kaybına gülmesi, tüm bu tür alaylar ve alaylar [kutsal (İlahi) yasada] yasaklanmıştır.

On İkinci Zarar – Sırları ve Gizli Konuları İfşa Etmek: Birinin sırlarını ve gizli konularını ifşa etmek de [İlahi kanunda] yasaktır, çünkü bu aynı zamanda acıya ve arkadaş ve tanıdıkların haklarının ihlaline neden olur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

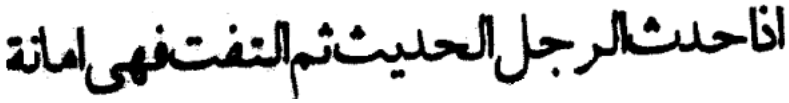

"Bir adam bir şey söyler ve ayrılırsa, o zaman bu bir emanettir [paylaşmayı kabul etmediği sürece gizli tutulmalıdır]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler*, Ebu Davud *ve* Tirmizi*'yi peygamberlik arkadaşı Cabir'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* derler)

Başka bir peygamberlik geleneği şöyle der:

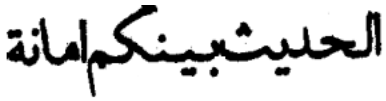

"Karşılıklı konuşmalarınız ve [gizlilik içinde gerçekleşen] meseleleriniz [gizli tutulması gereken] bir emanettir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ed-Dunya*)

Hasan (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Bir erkek kardeşin (veya kız kardeşin) sır olarak saklamak istediği bir meselesini ifşa etmek sahtekârlık ve zimmettir." Birinin sırrını açıklamak sahtekârlıktır (güveni kötüye kullanma) ve birine zarar veriyorsa yasaktır ve kimseye zarar gelmese bile sığlığın göstergesidir.

On Üçüncü Zarar – Yalan Vaatler: Bilinmelidir ki, söz vermede dil en başta gelir, ancak alt benlik (*nefs*) bunlara uymaz ve onları yerine getirmeye meyilli olmaz, bu da sözün bozulmasına neden olur. Bu ikiyüzlülüğün bir göstergesidir. Tanrı dedi ki:

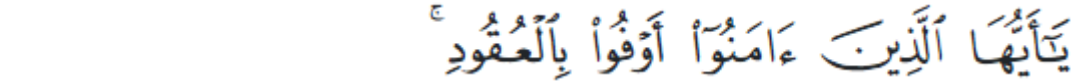

"Ey iman edenler! Sözlerini yerine getir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 5, Ayet 1)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) vaadi bir hediye olarak adlandırmıştır. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *Taberani Avsat,* peygamberlik arkadaşı Kabat bin Atem'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak diğer bazı derlemelerde de bahsedilmektedir). Bir hediye geri alınmadığı gibi, sözden dönmek de doğru değildir. Allah, Hz. İsmail'in (sallallahu aleyhi ve sellem) vaatlerine ve taahhütlerine sıkı sıkıya bağlı kaldığını Kur'an'da özellikle belirtmiştir. Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle dediğini rivayet etti:

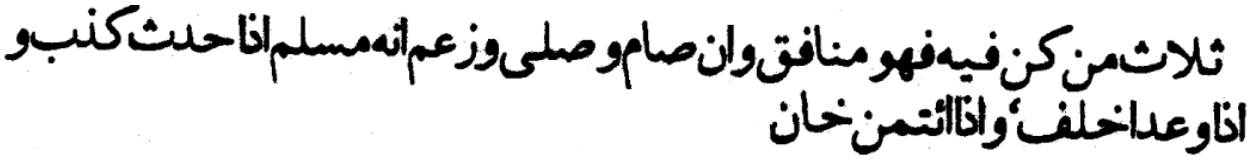

"Üç şey varsa, oruç tuttuğu, namaz kıldığı, Müslüman olduğunu iddia ettiği halde münafık olur. [Birincisi şu] Konuşurken yalan söyler, yerine getirmeden sözler verir, emanet emanet edildiğinde hainlik ve sahtekârlık yapar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Sahih Buhkari* ve *Sahih Müslim*)

Bu karakterizasyon, verdiği sözleri verdikten sonra yerine getirmemek niyetinde olan kişi içindir. Verdiği sözleri yerine getirmeye niyet eden, ancak daha sonra bir engel çıkan ve bunun sonucunda onları yerine getiremeyen kişi, bu nitelendirmeye girmeyecek ve münafıklık şeklini taşısa da münafık olarak adlandırılmayacaktır. Bu nedenle, gerçek ikiyüzlülükten korunmak nasıl bir zorunluysa, ikiyüzlülüğün izinden ve izinden bile

kaçınmak gerekir. [Yasal] bir ihtiyaç olmaksızın, kişi vaatlerini yerine getirmekten kendini mazur görmemelidir.

On Dördüncü Zarar – Yalan Söylemek ve Küfür Etmek: Bu da en büyük kusur ve büyük günahtır. Ebu Bekir (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle bir rivayet eder:

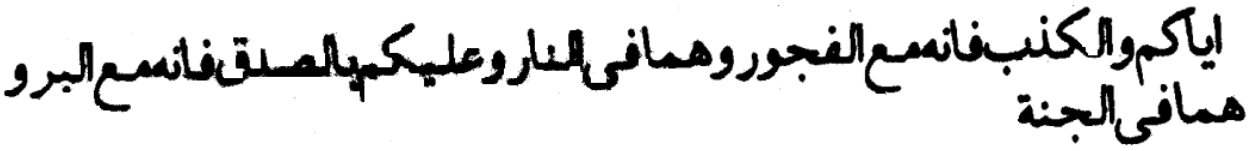

"Kötülüklere eşlik ettiği için kendinizi yalan söylemekten koruyun ve hem yalan söylemek hem de kötülük yapan kişiler cehennemdedir. Doğru eylemlere eşlik ettiği ve her ikisi de Cennette olduğu için [bunun yerine] gerçeği benimseyin". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *İbn Mace* ve *Nesai)*

Hasan -Allah ona rahmet etsin- şöyle buyurmuştur: "Dışsal ve iç, söz ve ameller ve [kalbe] giren ve çıkanlar arasındaki farka münafıklık denir ve bu farkın ve münafıklığın temeli yalan söylemektir." Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

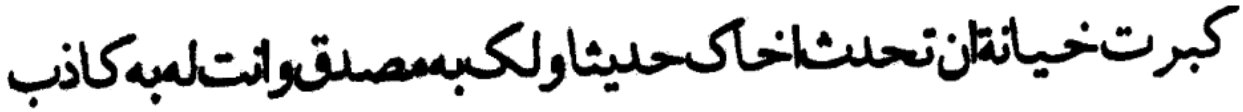

"Büyük bir güven ihlali ve sahtekârlık eylemi (*Hiyanah*), kardeşinize onun doğru olduğunu düşündüğü bir şeyi söylemeniz ama [gerçekte] ona yalan söylemenizdir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Buhari fi el-Edeb el-Müfrad* ve *Ebu Davud,* peygamberlik arkadaşı Süfyan bin Osaid'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Abdullah bin Mes'ud (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle anlatıyor:

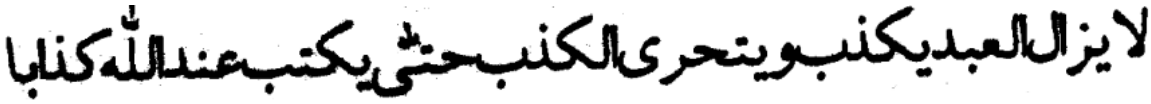

"Bir kul her zaman yalan söyler ve Allah tarafından yalancı olarak yazılıncaya kadar yalan [yaymak için] çaba gösterir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Sahih Buhkari* ve *Sahih Müslim*)

Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

إِنَّمَا يَفْتَرِى ٱلْكَذِبَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِـَٔايَـٰتِ ٱللَّهِ ۖ

"Yalan uyduranlar, Allah'ın ayetlerine inanmayanlardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 105)

Enes (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Benden altı şey kabul et, sana cenneti vaat edeceğim". Sahabeler: "Bu altı şey nedir?" diye sordular. Cevap verdi: "Konuştuğunuz zaman yalan söylemeyin; söz verdiğinizde ondan dönmeyin; güveni ihlal etmeyin; bakışlarınızı [uygunsuz şeylere bakmaktan] indirin; özel alanlarınızı koruyun; ve ellerinizin [başkalarına zarar vermesini] durdurun". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Mustadrak Hakim* ve *Khara-eti Ala Makarim al-Ikhlaq*)

Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in [bir keresinde] yalan söyleyen bir şahidin tanıklığını kabul etmeyi reddettiğine dair bir rivayet vardır (Bu rivayet, Peygamber arkadaşı Musa ibn Şebih'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine *İbn Ebi ed-Dunya* Hadis *koleksiyonunda* rivayet edilmiştir). Ayşe (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yalan ve yalandan başka hiçbir özelliği sevmediğini rivayet eder. Bu nedenle, abarttığı bir arkadaşı öğrendiğinde, [onun hakkında] kalbine, günahından dolayı Allah'a yeniden tövbe ettiğini öğrenene kadar ortadan kalkmayacak bir bulanıklık çökerdi. Hz. Musa -sallallahu aleyhi ve sellem- Allah'a şöyle yalvardı: "Ya Rabbi! Kullarınızdan kim salih ameller bakımından daha iyidir?" Cevap geldi: "Dili yalan söylemeyen, kalbi kötülük yapmayı düşünmeyen, mahrem yerleri zina ve düşkün olmayan köle". Lokman (Allah ona rahmet etsin - Hz. Davut [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] zamanında İsrailli bir bilge) oğlunu uyararak şöyle dedi: "Yalan kuş eti gibi lezzetli olsa da yalan söyleme, ama küçük bir yalan konuşmacısını yok eder." Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) hakikati övmek için şu söz rivayet edilmiştir:

اربع اذا كن فيك فلا يضرك ما فاتك من الدنيا صدق الحديث وحفظ الامانة وحسن خلق وعفة طعمة

"Eğer dört özelliğiniz varsa, o zaman dünya mallarından sahip olmadığınız şey size zarar vermez [yani bu özellikler sizi bu dünyada ve ahirette büyük zirvelere yükseltmeniz için yeterli olacaktır]: konuşmada doğruluk, [maddi veya manevi olarak başkaları tarafından emanetlenen] emanetleri korumak, iyi karakter ve mizaç, ve sadece helal olanı yemek". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Abdullah bin Ömer'in yetkisiyle Khara-eti hadis derlemesi [Allah ondan razı olsun])

Yalan söylemek aynı zamanda meseleleri tam olarak araştırmamış skolastik bir ilahiyatçının dini fermanını (Fetva veya bağlayıcı olmayan dini görüş veya kararname) de içerir. Aynı zamanda, [alıntının] amacı kişinin bilgisini, mükemmelliğini ve üstünlüğünü ifade etmek olduğu için gerçekliği onaylanmamış bir peygamberlik

geleneğinden [alıntı yapmayı] da içerir. Bu yüzden "*La Adri" ya da "bilmiyorum" demeyi kişisel bir hakaret olarak* görüyorsunuz. Uygun bir soruşturma yapılmadan ferman çıkarmak ve peygamberlik rivayetlerinden alıntı yapmak haramdır (*Haram*).

On Beşinci Zarar – Gıybet: Allah Kuran'da gıybeti kınamış ve bunu ölen kardeşinin etini yemekle eşdeğer olarak ilan etmiştir [çünkü yamyamlık zaten ve yasaktır ve kişinin kendi ölen kardeşi söz konusu olduğunda, tiksinti ve tiksinti muazzam bir şekilde artar. Gıybetin bu şekilde tasvir edilmesi, insan etkileşimlerinde yaygın görünen bu eylemin tiksintisini, tiksintisini ve yasaklamasını eve götürmenin İlahi bir yoludur]. Tanrı diyor ki:

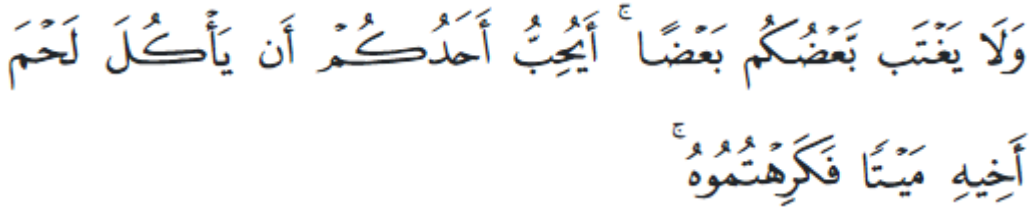

"Ve kimse bir başkasının gıybetini yapmamalı. Aranızda ölen kardeşinizin etini yemeyi seven var mı? [Hayır] bundan nefret ediyorsun!" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 12)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Bir Müslüman'ın tamamı - birinin kanı, malı ve namusu - başka bir Müslüman'a haramdır (çünkü bunlar kutsal ve Kutsal yasada dokunulmazdır)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Ebu Hureyre'nin yetkisiyle *Sahih-i Müslim* hadis *koleksiyonu* [Allah ondan razı olsun])

Gıybet, başka bir Müslümanın veya başka bir insanın namusunu ihlal eder. Başka bir peygamberlik geleneği şöyle der:

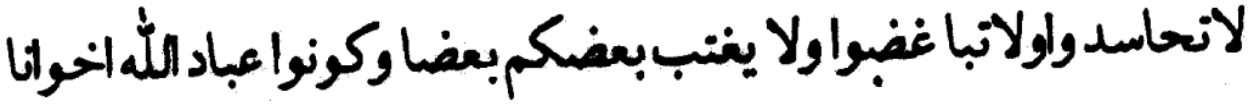

"Karşılıklı kıskançlık ve düşmanlık beslemeyin, bazılarınız bazılarını gıybet etmesin. [Bunun yerine] Tanrı'nın gerçek hizmetkarları ve birbirinizin kardeşleri olun [çünkü Tanrı'nın gerçek hizmetkarlarına, karşılıklı kıskançlık, düşmanlık, gıybet ve diğer benzer olumsuz özelliklerle ortaya çıkan alt benliğin düşük ve aşağılık özelliklerine odaklanmaları yakışmaz]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre ve Enes'in [Allah onlardan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لا تحقرن من المعروف شيئا ولو أن تصب من دلوك في إناء المستقي، وأن تلقى أخاك ببشر حسن، وأن أدبر فلا تغتابنه

"[Kuyudan çıkardığınız] kovanızdan susamış bir kişinin tenceresine su dökmek ve kardeşinizle (veya başka bir insanla) güler yüzle [veya güzel bir şekilde] buluşmak ve biri yokken [veya sizden uzaktayken] gıybet etmemek gibi [küçük] bir şey olsa bile [dünyadaki] hiçbir iyi şeyi önemsiz saymayın. yaptı, kendi benliğinizin başka bir insana yanlış veya zararlı bir şey yapmasını engellemektir]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ab- ad-Dunya*)

Bir rivayete göre Allah, Hz. Musa'ya (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle vahyetmiştir: "Gıybetten tövbe ettikten sonra ölen herkesten sonra cennete girer, tövbe etmeden ölen de cehenneme ilk giren olur." Peygamberlik sahabeleri birbirleriyle nezaketle buluşurlardı, buna karşılık münafıklar görünüşte güzel tanışırlardı ama arkalarından gıybet ederlerdi. Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

"[İnsanların] hatalarını arkalarından seçenin vay haline." (Kur'an, Bölüm 104, Ayet 1)

Bir aziz şöyle dedi: "Dindar selefler arasından, dua etmeyi ve oruç tutmayı [İlahi] ibadet olarak görmeyen, aksine insanların onurunu lekelemekten kaçınmayı ibadet olarak gören büyükleri gördük" dedi. Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Bir dostun kusurlarını sıralamak istediğin zaman kendi kusurlarını hatırla [çünkü bu, dostunun gıybetini alıkoyacaktır]." Hasan el-Basrî -Allah ona rahmet etsin- insanlığa şöyle hitap ederdi: "Ey Âdemoğulları! Kendi içinizdeki hata için insanlara kötü demeyi bırakıp önce kendi içinizde ıslah edene kadar [Tanrı'ya] imanın gerçekliğini kavrayamaz ve algılayamazsınız. [Alt] benliğinizin ıslahı ile meşgul olduğunuzda, o zaman bu tek başına sizin için yeterli bir meşguliyet olacaktır ve başkalarının hatalarına bir göz atmak için boş zamanınız olmayacaktır. Allah'ın en sevgili kulları böyle insanlardır". Malik ibn Dinar (Allah ona rahmet etsin - büyük bir aziz ve Gnostik) şöyle dedi: "İsa Mesih (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun), öğrencileri ve arkadaşlarıyla birlikte ölü bir köpeğin yanından geçti. Birisi şöyle dedi: 'Bu [ölü] köpekte çok fazla koku var'. 'Dişleri ne kadar beyaz!' dedi. Bu nedenle, [ölü] köpeğe gıybet etmelerini yasakladı ve onlara Tanrı'nın yarattıklarının iyi niteliklerini anmalarını tavsiye etti". Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Allah'ı zikretmekle meşgul olun, onda şifa vardır; insanlardan bahsetmeyin [veya hatırlamayın], [insanlar gıybete, iftiraya uğramaya, alay etmeye ve onlardan nefret etmeye ve bunlarla ilgili diğer benzer içsel rahatsızlıklara yatkın hale geldikçe] içinde [içsel ruhsal] hastalık vardır".

Gıybetin Anlamı ve Sınırları: Gıybetin tanımı, kişinin gıybeti duyduğunda kötü olarak değerlendireceği [ve bu şekilde konuşulmasını istemeyeceği] şekilde anılmasıdır. Bu sözün fiziksel bir bozuklukla mı yoksa ahlaki ahlaksızlıklarla mı ilgili olduğu, kişinin

sözlerinin mi yoksa eylemlerinin mi hedef alındığı, hataların kişinin adına mı yoksa soyundan [veya ırkında] mı seçildiği, ister kişinin inancıyla ilgili konularda ister dünyevi meselelerde olsun. Vücudun şekil bozukluğu, bir kişiyi kör, çarpık gözlü, kel, kısa, uzun, esmer veya sarımsı olarak adlandırmak veya varlığı kötü kabul edilen içsel bir özellik ile ilişkilendirmektir. Bir kişinin soyunda kusur bulması, babasına köle, günahkâr, alçak, ayakkabı tamircisi veya sevilmeyen (*mekruh*) bir mesleğe mensup demekle yapılır. Birini huysuz, cimri, kibirli, gösterişli, asabi, korkak, zayıf, alçakgönüllü, reddedilmiş veya bunun gibi ahlaki bir kusura düşkün olarak adlandırarak ahlaki eksiklikler. Kişinin inancında ve dininde kusur bulma, hırsız, yalancı, ayyaş, sahtekâr, zalim, namaz ve oruç gibi İlahi ibadetlerde tembel olan, [resmi namazlarda] rükû ve secdeyi yeterince iyi yapmayan veya gıybet ve kötü konuşmalardan kaçınarak orucunu korumayan kişi olarak adlandırılır [çünkü bu ahlaksızlıklar, kişinin elde edilmesi gereken orucunu bozar ruhsal arınma]. Kişinin dünyevi meselelerinde kusur bulması, kişiyi terbiyesiz, kaba, insan haklarını reddeden, sahiplenici, konuşkan, doymak bilmez, uyuklayan, tuhaf zamanlarda uyuyan, oturmaması gereken yerde oturan biri olarak adlandırmak gibi şeylerle yapılır. Giysilerde kusur bulma, kolların çok geniş, gömleğin çok geniş, giysilerin ve kirli olduğu söylenerek yapılır.

Bazı insanlar, insanlara dini konularda [azarlama ve kınama gibi] bir şey söylemenin gıybet teşkil etmediğini, çünkü bunun Tanrı'nın hoşlanmadığı bir şeyi kınamak olduğunu söylüyor. Eğer bir kişi günahkâr ise ve günahlarından dolayı böyle adlandırılıyorsa, bunda bir sakınca yoktur. Bu iddia yanlıştır çünkü sahabeler Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) bu tür kötülüklerden kusur bulmak veya hakaret etmek amacıyla bahsetmemişler, aksine amaçları dini meselelere ve emirlere aşinalık kazandırmaktı ve Peygamber'in toplantısı dışında hiçbir toplantıda bunlardan bahsetmeye gerek yoktu. Gıybetin sonucunun, biri hakkında duyduğunda kendini kötü hisseden bir şey söylemek olduğu konusunda bilimsel bir fikir birliği (Ijma') vardır. Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) gıybeti böyle tanımlamıştır ve eğer bir kimse diğerini bu şekilde zikrederse, o zaman gıybet etmiş olur, Rabbine isyan etmiş sayılır ve [gıybet buna eşdeğerdir] kardeşinin etini yiyen olur.

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabına sordu: "Gıybet denen şey nedir biliyor musunuz?" Onlar da: "Allah ve Peygamberi en iyisini bilirler" dediler. Dedi ki: "Kardeşinin kendisinden hoşlanmadığı konulardan bahsetmek [gıybettir]". Sahabeler sordular: "Ya söz konusu şey [doğası gereği kötü olan ve anılmasından hoşlanmayan] gerçekten onda mevcutsa?" Cevap verdi: "Eğer [aslında] onda mevcutsa, o zaman gıybet [tam olarak] bununla ilgilidir, aksi takdirde [onda mevcut değilse], [temelsiz] suçlamadır [ki bu çok daha kötüdür]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Ebu Hureyre'nin yetkisiyle *Sahih-i Müslim* hadis *koleksiyonu* [Allah ondan razı olsun])

Gıybet sadece sözlü olarak yapılmaz, bunun yerine her eylem, jest, ima veya herhangi bir açık veya belirsiz [bedensel] hareketle başka bir kişinin hatasını ortaya çıkaracak gıybet teşkil eder. Gıybetle bağlantılı olarak, açıkça ifade edilen, belirsiz bir şekilde ifade edilen, söz, eylem, ima ve jest olan her şey haramdır (Haram) ve yasa dışıdır.

Aynı [İlahi] emir [gıybetin yasaklanmasıyla ilgili] birini taklit etmek için de geçerlidir, örneğin [bacağındaki sakatlık nedeniyle] topallayan birini taklit etmek gıybetten daha kötüdür. Gıybet yazılı olarak da yapılabilir çünkü yazı da konuşma gibi önemli bir ifade aracıdır. Bir yazar [veya herhangi bir şekil veya biçimde herhangi bir yazı ortamındaki yazar] yazısında birinden ismiyle bahsederse ve hatalarını sıralarsa, geçerli bir nedenle yapıldığı durumlar dışında [bu yine de gıybettir]. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bir başkasının davranışından hoşlanmadığı zaman, falanca kişinin falanca şeyi yaptığını söylemez, bunun yerine şöyle derdi: "İnsanlara ne oldu da böyle şeyler yapıyorlar?" (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Abu Dawud*'un Aişe'nin yetkisiyle hadis derlemesi [Allah ondan razı olsun])*

Akademisyenler ve Skolastik İlahiyatçılar Tarafından Gıybet: En kötü gıybet, amaçlarını iyi davranarak ifade ettikleri için gösteriş yapmaya meyilli olan bilginler ve skolastik ilahiyatçılar (din *adamları veya 'Ulema)* tarafından yapılan gıybettir [kutsal insanlar ama yine de, Tanrı ve din adına kendini beğenmiş bir şekilde diğer insanlara bir tokat atarlar] ve insanlar (sıradan halk ve meslekten olmayanlar) kendilerinin (yani, âlimler) cehaletlerinden dolayı gıybet etmezler, çünkü bu âlimlerin aynı anda iki günah işlediklerini bilmezler – biri gıybet, diğeri [günahları ve hataları için başkalarını aşağılayarak dindarlıklarını ve dindarlıklarını] gösteriş yapmak. Bu nedenle, [kişinin hataları, günahları veya ahlaki doğruluk ve doğruluk eksikliğinden dolayı] önlerinde bir kişiden bahsedildiğinde şöyle derler: "Bizi kralları [veya güçlü siyasi elitleri] ziyaret etme sınavına sokmadığı ve bizi dünyayı aramanın aşağılanmasından kurtardığı için üzerimizdeki nimetlerinden dolayı Tanrı'ya şükürler olsun". Ya da dua şeklinde: "Allah bizi böyle utanmazlıktan, aşağılanmadan korusun" derlerdi. Amaçları başkalarının kusurlarını ortaya çıkarmaktır ama bunun için bazen [Tanrı'ya] şükran sözlerini kullanırlar ve bazen [Tanrı'ya] dua ve yakarış şeklini kullanırlar ama amaçları ne dua ne de Tanrı'ya şükrandır. Bazen gıybetten önce birini överler. Örneğin, şöyle derler: "Falanca kişi çok iyidir, böyle bir kişi ne kadar [İlahi] ibadet eder, ancak sadece o kişi değil, hepimiz o kötü özelliğe sahibiz, bu da sabır ve memnuniyet eksikliğidir". Görünüşe göre bunda kendi kınamaları var ama buradaki amaç kendi alt benliklerini kınamak değil, bir başkasının hatasını ortaya çıkarmaktır. Ancak burada benimsenen üslup, dinleyicileri alçakgönüllülüklerine ve samimiyetlerine ikna ederek salihler arasında sayılmalarını sağlamaktır. Böyle bir 'âlim' [bunu yaparken] üç günahı birleştirmiştir - gıybet, gösteriş ve nefsin arındığını [iddia etmek] - başka bir deyişle, kendini salihler arasında saymak [kendini beğenmiş bir kibirin kendini kandırma hali içinde kendine takva atfederek, bu da içsel manevi mücadeleyi ve dönüşümü engeller] ve aptallıktan, kendini gıybetten arınmış olarak görür.

Şeytan bu tür insanları çok kolay avlar. Bu insanlar doğru ilimden yoksundurlar ve alt nefsleri onları sürekli aldatır. Bazen bir arkadaşının gıybetini dinlemeye dikkat ederler: "Kusur Allah'a (çünkü O, her türlü hata ve kusurdan arınmıştır)! Bu çok tuhaf!" Burada Tanrı'nın adı, İlahi ihtişamın ve yüceltmenin bir ifadesi ve itirafı olarak değil, kendi içsel kötülüklerinin bir ifadesi olarak alınmaktadır. Bazen gıybet için kullanılan ifade şöyledir: "Dostumuzun şu veya bu [kötü] durumundan dolayı çok üzülüyoruz ve kederleniyoruz.

Allah ona rahatlık versin" dedi. [Tanrı'ya] bu keder ve yakarış paylaşımı, [gerçek] şefkat duygularıyla değil, kişinin kendi üstünlüğünü ifade etme amacıyla yapılır. Eğer dua gerçekten amaçlansaydı, bunu halka açık bir toplantıda yapmak yerine, dualarından sonra yalnızlık içinde yaparlardı. Aynı şekilde gerçekten üzülmüş olsalardı, bunu bilmeyen insanların önünde dile getirmezlerdi. Bazen şöyle derler: "Ne yazık! Falanca kişi büyük bir ıstırapla kuşatılmıştır! Tanrı bize ve ona tövbe etme yeteneği versin!" Görünüşte bu bir duadır, ancak Tanrı onların içlerindeki kötülüğün farkındadır ve kalplerinin neyle dolu olduğunu bilir [Tanrı'nın kalplerde gömülü sırları ve ruhun en derin köşelerinde gizlenen ince kötülükleri bildiği gibi], ama onlar cehaletlerinden dolayı bu dua aracılığıyla bunu bilmiyorlar. ödül (Tavab) yerine [İlahi] azaba (*Ezab*) hak kazandılar. Gıybeti dinlemek ve buna şaşkınlık ifade etmek, gıybeti gıybet için teşvik ettiği için de gıybettir. Gıybeti dinleyen kişi, gıybet günahına dil ile duruncaya kadar ortaktır. Eğer kişi [insanları bunu yapmaktan] alıkoyacak cesarete ve güce sahip değilse, o zaman bunu kalpte kötü olarak düşünmeli veya kalkıp o toplantıyı terk etmeli veya konuyu değiştirmeye çalışmalıdır. Bu gibi durumlarda dinleyicinin hesabı olmayacaktır. Eğer bir kişi, kalbinde onu dinleme arzusu varken dilden men ederse, bu ikiyüzlülüktür. Yargının ölçütü kalptir. Kişi günahın yüreğinde kötü olduğunu düşündüğünde günahtan korunacaktır. Gönülden yasaklanması bakımından ise açıkça yasaklanması ve bahsedilenlerin savunulması gerekmektedir.

Gıybetin Nedenleri: Gıybetin sayısız nedeni vardır, ancak hepsi on bir nedenin kapsamına girer. Bunlardan [ilk] sekizi meslekten olmayanlarla, [son] üçü ise önde gelen (sıradan olmayan) kişilerle ilgilidir.

Birinci Sebep - Düşmanlık ve Kin: Kalpte öfke ateşini tutuşturan bir olay olur ve bu gerçekleştiğinde, [bu söz] ister öfkelenen kişi tarafından ister bir başkası tarafından yapılmış olsun, ancak öfkeye neden olanın kusurlarından bahsederek söner. Bazen kişi görünüşte öfkeyi kontrol etmeyi başarır, ancak öfkeden daha kötü olan kin kalpte kalır, çünkü kalpte kalan kin ve düşmanlık, gıybetin kalıcı temelini oluşturur. Buradan düşmanlık ve kinin her ikisinin de gıybet sebebi olduğu öğrenilmektedir.

İkinci Neden - Başkalarıyla Anlaşmak: Başka bir deyişle, arkadaşların ve yoldaşların [iddialarını] kabul etmek ve doğrulamak ve onların bunu yaptığını görürken ve onlara yardım etme ve onlarla aynı fikirde olma [ihtiyacı hissetmek] buna kendini kaptırmak. Bu nedenle, bir toplantıdaki insanlar birinin onuru ve alaycılığı ile oynadığında, kişi buna katılmayı reddederse, onunla aynı fikirde olmazsa, konuyu değiştirirse veya uzaklaşırsa, o zaman üzüleceğini ve böyle birinden nefret etmeye başlayacağını düşünür. Bu düşünceyle kişi onlarla aynı fikirde olur ve bunu sosyal ilişkilerin ve homojenliğin önemli bir temeli olarak görür. Bazen birinin arkadaşları öfkeyle birinin gıybetini yapar. Kişi müstehcenlikten onlar gibi kızgınmış gibi davranır ve kendisi de gıybete bulaşır ve bu eylemiyle mutluluk, üzüntü, kaygı ya da rahatlık olsun her durumda dostlarıyla birlikte olduğunu gösterir.

Üçüncü Neden - Dikkat ve Önceden Davranma: Bazen birisinin biri tarafından izlendiğini ve böyle bir kişinin önemli [veya güçlü] bir kişinin önünde birine karşı gıybet edeceğini veya belirli konularda aleyhine kanıt sunacağını varsayar. Bu şüpheler ve endişeler nedeniyle, kişi proaktif olarak gıybet etmeye ve böyle bir kişinin söylemesi beklenenleri hafifletmek ve [proaktif olarak] [böyle bir bireyi] itibarsızlaştırmak için hedef almaya başlar. Kişi ilk başta başka bir kişi hakkında doğru şeyler söyleyebilir, böylece o kişi hakkında doğru bilgi verme konusunda itibar kazanabilir, böylece daha sonra o kişiye karşı yalan ve söylentiler yayabilir [yalan yaydığından şüphelenilmeden] ve "yalan söylemek benim doğamda ve bu kişi hakkında daha önce söylediklerimde yok, doğru çıktı ve şimdi söylediklerim de doğru" dedi. Kişi, bu kadar önceden planlama ve önlem sayesinde kişinin güvende olacağını, çünkü korkulan kişinin aleyhinde konuşmaya cesaret edemeyeceğini ve bunu yaparsa önem verilmeyeceğini ve inanılmayacağını düşünür.

Dördüncü Neden - Yanlışlardan Muafiyetler: Bazen gıybet, kişinin günahlardan muaf olduğunu göstermeyi amaçlar. Bu bakımdan kişi, yanlış şeyler yapmakta yalnız olmadığını iddia eder. Eğer niyet kişinin muafiyetiyse, başkasına atıfta bulunmadan kendi [yanlış şeyler yapmak için] kendi nedenlerinden bahsetmelidir. Birinin argümanı başka bir kişiyi dahil ederek güçlendiğinden, [gıybet yoluyla] başka bir kişiyi dahil eder.

Beşinci Neden - Gurur ve Övünmenin İfadesi: Bu, başkalarında kusur bularak üstünlüğünü göstererek yapılır. Örneğin, falanca kişinin cahil olduğu, anlayışın hatalı olduğu, zayıf ve yararsız konuştuğu yönünde açıklamalarda bulunmak. Bu tür eleştirilerin amacı, kişinin diğerine üstünlüğünü göstermek ve birinin diğerinden daha fazla bilgiye sahip olduğunu, anlama gücüne sahip olduğunu ve konuşmasının iyi olduğunu kanıtlamaktır. Bu eleştiri, insanların bir başkasına kendisi gibi saygı duymasını engellemek ve diğerinin toplumda önemli bir konum elde etmesini engellemektir.

Altıncı Neden - Kıskançlık: Bazen kıskançlık, insanların kıskanılanları övdüğünü, sevdiğini ve onurlandırdığını görerek kişiyi gıybete kışkırtır. İnsan buna tahammül edemez ve bu nimetlerin kıskanılanların elinden alınmasını ve insanların kıskanılandan nefret etmeye ve onurunu lekelemeye başlamasını ister. Bu amaca ulaşmak için, kıskanılanların kusurlarına dikkat çekmeye başlar. Kıskançlık, düşmanlık ve kin dışında, başka bir kişinin birine karşı aşırıya kaçması durumunda ortaya çıkan ve intikamın somut örneği olan bir durumdur. Kıskançlıkta [intikam] unsuru yoktur. Bazen insan kendi iyiliksever dostunu ve yakın arkadaşını bile kıskanmaya başlar.

Yedinci Neden - Şaka: Başka bir deyişle, [sosyal] bir toplantıya ilgi uyandırmak ve katılımcıların iyi vakit geçirmesini sağlamak için birinin hataları ortaya çıkar.

Sekizinci Neden - Derogasyon: Bazen gıybet, başka bir kişiyi aşağılama ve aşağılama eylemi olarak yapılır. Bu, kibirli insanların ayırt edici özelliğidir. Karşıdaki kişinin bulunup bulunmaması konusunda herhangi bir kısıtlama yoktur. Bazı insanlar,

ne kadar aşağılanmaya neden olduklarını, başkasının yerinde olsaydı başlarına ne geleceğini bile düşünmeden karşılarında oturan kişiyi eleştirir ve alay ederler.

Tanınmış Kişilerle İlgili Gıybet Nedenleri: Bu üçü çok ince ve karmaşıktır. Onlar saf kötüdür, ancak Şeytan onlara bu nedenlerin hepsinin iyi olduğu veya içlerinde bir miktar iyilik olduğu konusunda açgözlülük aşılar, ancak Şeytan onlara kötülük karıştırır.

Birinci Neden - Sürpriz: Bazen dindar bir kişi bir hata yapar ve şaşkınlık ifadesi olarak şöyle der: "O kişinin böyle bir davranışına şaşırırız. Bunu yapmamalıydı". Dindar bir kişinin hatasının şaşkınlık sebebi olduğu doğrudur ancak bu açıklamayı yapan kişi şaşkınlığını ifade ederken herhangi bir isim anmamalıdır. Şeytan, kişiyi isim söylemeye kışkırtarak ve günaha sürükleyerek bu dini duyguyu gıybete dönüştürdü. Aynı şekilde bunu söylemek de gıybette yer alır: "Bir insanın [karşı cinsten] bu kadar çirkin bir insanı sevmesi veya eğitimli bir insan olmanın şu cahil insana gitmesi falanca insan için şaşılacak bir şeydir".

İkinci Neden – Empati ve Sempati Duyguları: Yani kişi birinin durumuna üzülür ve o kişinin kötü bir şeye bulaştığını görmek şöyle der: "Böyle bir kişinin şu anki durumu beni tedirgin etti. O kişinin durumundan üzüntü duyuyorum" dedi. Pişmanlık iddiası doğru ve övgüye değerdir, ancak isim anmak onu kötü hale getirmiş ve iyi bir duygu gıybet nedeni haline gelmiştir. Bir Müslümanın hatalarından pişmanlık duymak, ona empati ve sempati duymak iyi bir şeydir ama şeytan insanı isim söylemeye kışkırtır ve dolayısıyla kötülüğü iyiliğe karıştırır.

Üçüncü Neden – Allah Rızası İçin Öfke: Birinin uygunsuz bir davranışta bulunduğunu görmek veya biri hakkında kötü bir şey duymak, imanın itici gücü nedeniyle öfkeye neden olabilir. Eğer öfke ortaya çıksa ve isimler zikredilerek ifade edilse, o zaman bu eylem sadece İlahi karşılıktan mahrum kalmakla kalmayacak, aynı zamanda tam tersine bir gıybet sebebi haline gelecektir. İyiliği ikna etmek ve kötülüğe karşı nasihat etmek için öfke iyidir, ancak dikkate alınmalıdır ki, eğer belirli bir kişiye karşı ifade edilmesi gerekiyorsa, o zaman başkası [kimin için olduğunun] farkına varmayacak şekilde yapılmalıdır. İsimlerden bahsetmek gerekiyorsa, öfke ifade edilmemelidir. Bunlar sadece sıradan insanların değil, alimlerin de farkında olmadığı ve şaşkınlık, iyilik ve öfke Allah rızası içinse isim zikretmekte bir sakınca olmadığını düşündükleri inceliklerdir ki bu yanlış bir varsayımdır.

Gıybetin Tedavisi: Tüm zararlı içsel eğilimler, nitelikler ve aşağılık alışkanlıklar, [edinilen bilgiye uygun olarak] bilgi ve eylemlerin bir kombinasyonu ile tedavi edilebilir. Bu hastalıkları tedavi etmek için tek başına bilgi yeterli değildir, tek başına eylemler de yeterli değildir. Her hastalığın ilacı, o hastalığın nedeninin tam tersidir. Öncelikle gıybetin nedenlerini bulmalıyız ve önceki sayfalarda bu konuda çok şey yazıldı. Dilin gıybetini durdurmanın iki yöntemi vardır: Biri kısa, diğeri ayrıntılı bir yöntemdir.

Gıybeti Tedavi Etmenin Kısa Yöntemi: Kişinin, gıybet ederek Allah'ın hoşnutsuzluğunu elde ettiğine ve bunun sonucunda kıyamet gününde iyi işlerin boşa gideceğine dair kesin bir inanca sahip olmasıdır, çünkü gıybet, [gıybetçinin] iyi amellerini iftiraya uğrayana aktarır. Eğer bir kişinin yeterince salih ameli yoksa, kurbanın günahları gıybetçinin hesabına aktarılır. Dahası, kişi bir yamyama benzer, kardeşine [ilişkide, inançta veya insanlıkta, yani herhangi bir bireyde] gıybet ederek kendi ölü kardeşinin etini yer. Bu aşağılanma ne kadar büyük? Bir kimsenin amel hesabında hem iyi hem de kötü amel varsa, ancak kötülüklerin ölçeği daha ağırsa, o zaman bu kişi cehenneme gidecektir. Diyelim ki, bir kişinin iki terazisi [ağırlık olarak] eşittir. Üzücü bir şekilde, bu kişinin tek günahı, gıybet nedeniyle yapılan kötülüklerin ölçeğini değiştirdi ve kişiyi cehennemi hak etti.

[Peygamberlik] hadislerine ve gıybet hakkında yapılan uyarılara bakıldığında, o zaman korkudan dil gıybet yapmayı kabul etmez. Bu strateji, kişinin gıybet yapmadan önce kendine bir göz atması için de yararlı olabilir. Belki kişi kendi içinde bir kusur bulabilir ve sonra başkasındaki kusurları toplayıp bunun sonucunda günah kazanmak yerine bunu hafifletme konusunda endişelenebilir. Kişi kendi içinde bir kusur bulursa, kendi alt benliğini (nefsi) kınamalı ve onu kınamalıdır. Neden başkalarını azarlamaya ihtiyaç var [kişinin kendi içinde kusurları varsa ve nadiren kimse bundan yoksunsa]? Kişi, kendi içindeki hataları gideremediği gibi, başkalarının da bunu yapamamış olabileceğini düşünmelidir. Bu, hatanın kişinin kendi seçimiyle [devam etmesine izin verme açısından] olması durumunda ve eğer doğuştan [ve dolayısıyla kişinin kendi seçimi olmadan] varsa, o zaman onu kınamak Yaradan'ı kınamaktır. Tıpkı bir adamın bir bilgeye "Ey çirkin adam!" diye seslenmesi gibi, o da şöyle cevap verdi: "Ey kardeşim! Güzellik ya da çirkinlik elimde olsaydı, yüzümü güzelleştirirdim". Kişi kendi ruhunda herhangi bir kusur bulamazsa, Allah'a şükretmeli ki, günahlardan kaçınma yeteneği vermiştir ve kusurları arasında büyük bir kusur olan gıybeti bulaştırmamıştır, leşin etini yemekten daha kötü ne olabilir? Bu konuya [derinden] bakılırsa, hatasız kimse yoktur. Yalnızca Tanrı'nın Varlığı herhangi bir hatadan [ve kusurdan] yoksundur. Kendini tüm hatalardan arınmış olarak düşünmek, saf cehalet ve aptalca bir fikirdir ve kendisi de büyük bir hatadır. Gıybetten korunmak söz konusu olduğunda, yararlı olabilecek bir konu, kişinin kendisini başkaları olarak çıkarmasıdır (yorumlamasıdır), başka bir deyişle, kişi şöyle düşünmelidir: "Bana karşı gıybet ettiğim için üzüldüğüm gibi, başkaları da onlara karşı gıybet ettiğim için üzülürler. Benim bana karşı gıybet etmekten memnun olmadığım gibi, başkaları da onlara karşı gıybet etmekten memnun olur mu?"

Ayrıntılı Tedavi Yöntemi: Ayrıntılı tedavi yöntemi, gıybeti tetikleyen nedenlere bakmaktır. Her hastalığın tedavisi, onun [kök] nedenini ortadan kaldırmakla mümkündür. Gıybetin nedenleri ve tetikleyici faktörlerinden daha önce bahsedilmişti. Bu nedenle, gıybetin nedeni [birine] öfke ise, [kendini ikna ederek] tedavi edilmelidir: "Eğer öfkelenirsem ve onu kontrol edemezsem, gıybetimi yasakladığı ve ben O'na itaatsizlik ettiğim ve O'nun emrini önemsiz gördüğüm için Tanrı gıybetimden dolayı

benden hoşnut olmaz." Gıybetin ikinci nedeni ise uyum sağlamaktır (veya arkadaşlarıyla uyum içinde olmak), yani gıybeti arkadaşlarıyla [gıybet ederken] iyi bir spor yapmak için yapmaktır. Yaratılmışların onayını almak, Yüce Allah'ın [her şeyin Yaratıcısı ve Sahibi] hoşnutsuzluğuna yol açtığında bunun ne faydası olduğunu düşünmek gerekir. Kim Tanrı'dan başkasının rızasını ararken Rab'bi hoşnut etmeyecek kadar aptaldır?

Gıybetin üçüncü sebebi ise kişinin kendi nefsine saflık atfetmesi, yani başkalarına günah ve zulmler atfetmesi, bunlardan aklandığını ifade etmesi ve kendi nefsinin saflığını saymasıdır. İnsanların hoşnutsuzluğunun Tanrı'nın hoşnutsuzluğu karşısında hiçbir anlam taşımadığını düşünmek gerekir. O zaman gıybetten dolayı Tanrı'nın hoşnutsuzluğu kesindir, ancak önlerinde kişinin kendi benliğinin temize çıkması istenen insanların onayı bu sayede garanti edilmez. Bu dünyanın saygınlığı ancak kişinin elde edebileceği veya alamayacağı şekilde varsayılabilir (arzu edilebilir), ancak gıybet sonucunda kişinin alay etmesi ve ahiretin kaybedilmesi kesindir. Ayak izlerini takip etmeye ancak Tanrı'nın İradesine boyun eğen ve O'nun emirlerini yerine getiren kişilere izin verilir. İlahi emirleri ihlal edenlere, bu dünya hayatında hangi yüksek rütbede olurlarsa olsunlar caiz değildir. Gıybetin nedeni kişinin başkalarına üstünlüğünü ifade etmekse, kişi Tanrı'dan önce sahip olduğum her türlü statünün bu gıybet yüzünden yok olduğunu düşünerek onu iyileştirmelidir. Eğer kişi hâlâ dünyevi bir ödül ve onur alıyorsa, bunun değeri nedir? Ayrıca, insanlar [başkalarını gıybet etme açısından] söyleyeceklerine inanıp inanmayabilecekleri için kişinin bunu anlayıp anlamayacağı bile kesin değildir. Eğer inanmazlarsa, kişinin kalan onuru boşa gidecek ve birini yalancı olarak düşünmeye başlayacaklar.

Kıskançlıktan kaynaklanan gıybet, İlahi azabın iki katına sahiptir - birincisi, azalmaya mahkum olan dünyevi nimetleri kıskanmaktan, ikincisi ise kıskandığı kişiyi gıybet etmekten dolayı ahiretin cezasını buna eklemektir. Bu hem bu dünyanın hem de inancın kaybına yol açar. Gıybetin bir diğer zararı da kişinin iyiliklerinin gıybet gören kişiye, kötülüklerinin ise gıybet edene geçmesidir. Eğer gıybetin nedeni alay etmekse, kişi bir başkasını aşağılayarak Tanrı'nın önünde aşağılanma biriktirdiğini anlamalıdır. Kişi son haline baktığında kıyamet gününde cehenneme doğru adım atarken ne kadar utanç ve aşağılanma çekmek zorunda kalacağını görürse, alay konusu olanların günahlarının yükünü kendi omuzlarına yükler. Eğer kişi bu şekilde düşünürse, kalpte Allah korkusu doğar ve bir başkasıyla alay etmeye bile cesaret edemez. Bir başkasıyla alay etme konusundaki akılsızlığından dolayı, bir başkasıyla alay edilmeyi diğerinden daha çok hak eder, dolayısıyla kendini kıyamet gününün aşağılanmasına teslim eder.

Günahlardan dolayı birine merhamet etmek övgüye değer bir duygudur, ancak şeytan bu salih fiili kıskanır ve kişinin salih amellerinin merhamet ettiği kişiye aktarılmasına neden olabilecek bir söz söyleterek kişiyi yanıltmak ister. Bu şekilde, [günahlara ve yanlışlara karışan] bir başkasının kaybı telafi edilecek ve kişi kendisi de telafi edilemeyecek bir kayba bulaşacak ve böylece kendine acımayı hak edecektir. Allah rızası için hoşnutsuzluk gıybet gerektirmemelidir. Şeytan, Allah uğruna bir başkasından

hoşnutsuzluk duyduğunda, kişinin gıybet ederek elde etmesi beklenen İlahi mükâfattan mahrum kalmasını ister. Aynı şaşkınlık halidir. Bir kişi diğerinin durumuna şaşkınlığını ifade ederse, gıybete karışır. İkincisi, hiç kimse şaşkınlığı hak etmez, bunun yerine başkasının inancına veya dünyevi meseleye şaşkınlık ifade ederek dinini kaybettiği için kendi nefsine (nefsine) şaşırmalı ve böylece dünyevi cezayı hak etmelidir. Bunun nedeni, sürpriz bahanesini kullanarak başka bir kişinin gizli kusurlarının üzerindeki perdeleri kaldırmak ve bunları kamuoyuna ifşa etmektir. Aynı şekilde kişinin kendi kusurları da ortaya çıkacak ve bu da aşağılanmaya neden olacaktır. Tüm bu hastalıkların tedavisi bilgi ve Gnosis'tir. Dil, inancı güçlü olan ve İlahi [Gnosis] hakkında gerçek anlayışa sahip olan kişi için gıybetten korunur.

Gönülden Gıybet Yasağı: Hayal kırıklığı veya başkaları hakkında düşük fikir beslemek (*Su'l-Zunn*) kötü, kötü ve kaba konuşma gibi [İlahi Kanun'da] yasaktır. Başka bir deyişle, başkalarının hatalarını anlatmanıza izin verilmediği gibi, kalbinizde bir başkası hakkında yanlış düşüncelere sahip olmanız, bir başkası hakkında hayal kırıklığına uğramanız da caiz değildir. Hayal kırıklığı, başka bir kişiyi kasıtlı olarak kötü olarak düşünmek anlamına gelir. Ancak istemeden meydana gelirse, o zaman [ilahî olarak] bağışlanır, aksine şüphe de bağışlanır. Yasak olan, başkaları hakkında kötü ve düşük görüşler beslemektir ve bu, kalbin [başkaları hakkında kötü düşünceler besleme] eğilimi ve niyetiyle ilgilidir. Bu hayal kırıklığı Kuran'da yasaklanmıştır:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱجْتَنِبُواْ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ

"Ey iman edenler! Bazı varsayımlar günah olduğundan varsayımların çoğundan kaçının [çünkü sizi hayal kırıklığına, olumsuzluğa, nefrete ve benzerlerine götürürler ve bu da sizi maddi ve manevi olarak yıkıcı bir yola götürür]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 12)

Hayal kırıklığına uğramak veya başkaları hakkında düşük fikir beslemek (*Sü el-Zunn*) yasaktır çünkü sadece gaybın sırlarını bilen (yani Allah) kalplerin sırlarına aşinadır. Bu nedenle hiçbir kulun, bir başkası hakkında yüreğinde yanlış düşünceler beslemesi caiz değildir. Ancak, yanlış şeyler, çürütmeye veya çağrışıma yer kalmayacak şekilde ortaya çıkarsa, o zaman yanlış bir düşünce, kişinin kendi doğrudan bilgisi ve gözlemi nedeniyle kalbe yerleşebilir. Ancak kişinin gözlemlemediği ve güvenilir kaynaklardan duymadığı bir kötülüğün kalbe gelmesi düşüncesi şeytandandır. Bu tür imaları kalbe sokan Şeytan'dır ve bunun yüksek sesle çürütülmesi gerekir, çünkü bir günahkârın (ya da kötülüğe meyilli birinin) verdiği haberler güvenilir değildir ve Şeytan günahkârların [ve zalimlerin] başıdır. Tanrı diyor ki:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمْ فَاسِقٌۢ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوْمًۢا بِجَهَٰلَةٍ

"Ey iman edenler! Eğer bir günahkâr (ya da zalim bir kişi ya da kötülüğe meyilli biri) size bir haber getirirse, o zaman [inanmadan önce] bir millete (ya da bir grup insana)

yanlışlıkla zarar vermemek için onu iyice ve tamamen araştırın." (Kur'an, Bölüm 49, Ayet 6)

Bu, şeytanın getirdiği haberlerin (başkaları hakkında yanlış düşüncelere ilişkin yürekten gelen imaların) tespit edilmesinin caiz olmadığını gösterir. Hayal kırıklığı veya başkaları hakkında kötü düşünceler beslemek kalbe girerse, kişi bunu sona erdirmenin bir yolunu düşünmeli ve nefsin (*nefs*) diğer kişinin içsel halinin ondan gizlendiğini ve hayal kırıklığına neden olan olayların hem iyilik hem de kötülük ihtimaline sahip olabileceğini ve iyilik ihtimalini terk ederken kötülüğü tercih etmenin gerekli olmadığını anlamasını sağlamalıdır. Hayal kırıklığı onun işaretlerinden anlaşılır ve işaret, kişinin eskiden birini sevmesi ama şimdi nefret etmeye başlamasıdır, daha önce o kişiye karşı misafirperver ve saygılıydı ama şimdi [o kişiyle uğraşırken] mutluluk kalmadı. Kişi bu fikir değişikliğinden, birinin diğerinden hayal kırıklığına uğradığını anlamalıdır. Çaresi şudur: Eğer kalbe kötü bir varsayım gelirse, kişi onun kalmasına ve [kalbe] yerleşmesine izin vermemeli ve onu bedensel uzuvlar aracılığıyla ifade etmemelidir. Hayal kırıklığının kalbe yerleşmesinin tezahürü, kişinin tiksinti ve nefreti ifade etmeye başlaması ve uzuvlar aracılığıyla ifade edilmesi, kalpteki hayal kırıklığına göre hareket etmeye başlamasıdır. Her halükarda şeytan, en ufak bir bahaneyi bahane ederek diğer insanlara karşı yüreği hayal kırıklığına uğratır ve bununla birlikte kötülüğü algılamakta ne kadar akıllı ve bilge olduğuna, gerçekte İlahi Işıkla algılamadığı halde müminin Allah'ın nuruyla gördüğüne inandırır. bunun yerine kişi Şeytan'ın aldatmacasının karanlığıyla algılanır. Bununla birlikte, güvenilir ve güvenilir bir kişi size bir şey hakkında bilgi verirse ve varsayımınız o kişiyi tespit etmeye meyilliyse, o zaman kişi [hayal kırıklığının ahlaki sorumluluğundan] muaf tutulur, çünkü eğer kişi böyle bir kişiyi reddederse, bu, bilgi veren ve doğruluk nedeniyle reddedilmeyi değil, tespit edilmeyi hak eden doğru bir kişiye karşı hayal kırıklığının bir tezahürü olacaktır. Birisi hakkında iyi bir fikre sahip olmak için birinin diğeriyle hayal kırıklığına uğraması hiçbir şekilde uygun değildir. Ancak muhbirin haber aktarılan kişiye karşı herhangi bir düşmanlığı olmadığı ve kıskançlık duymadığı görülmelidir, aksi takdirde aktarılan haberin iftira olduğundan şüphelenilebilir ve bu da tanıklığın reddedilmesi için [geçerli] bir nedendir. Bu durumla karşılaşıldığında durup sanığın yalancı ya da doğru sözlü olduğunu düşünmemeli, muhbirin haberini aktardığı kişinin [içsel] halinin daha önce de gizlendiğini ve şimdi de gizlendiğini düşünmelidir.

Bir Müslümanla ilgili hayal kırıklığına uğrarsanız, birine karşı misafirperverliğinizi ve saygınızı artırmalı ve [o kişi için] hayır için Allah'a dua etmelisiniz. Bu şekilde, kalbiniz [hayal kırıklığından] arınacak ve şeytan sizden hayal kırıklığına uğrayacak, elini sizden kaldıracak ve iyilik için dua etmeye ve o kişiye daha fazla saygı göstermeye başlayacağınız korkusuyla kalbinize başkaları hakkında kötü fikirler yerleştirmeye çalışmayacaktır. Güvenilir bir tanıklık veya kişisel gözlem yoluyla bir Müslüman'da bir kötülük olduğunu öğrenirseniz, şeytanın bir Müslüman'a karşı gıybet etmesi için etkisi altına girmek yerine, başkalarının farkına varmayacağı şekilde öğüt vermelisiniz. Eğer öğüt verirseniz, bir başkasının hatalarını öğrendiğinize, Allah'ın sizi bir nasihat ve vaaz veren olarak gönderdiğine ve size başkalarına [doğru] yolu gösterme yeteneği verdiğine

sevinmenize gerek yoktur ve kalbinizde kendi büyüklüğünüzü veya diğerinin alçaklığını düşünmemelisiniz. Bunun yerine, tıpkı kaybınızı öğrendikten sonra tedirgin olduğunuz gibi, diğerinin durumundan da pişmanlık duymalısınız. Niyet, kusurun diğer kişide kalmaması olmalıdır. Kişi, diğer kişinin sizin tavsiyenize ihtiyaç duymadan kendi başına doğru yolda ilerlemesini denemeli, aksi takdirde bir başkası diğerine fayda sağlayacak tavsiyeyi sunacaktır. Eğer bu usule göre hareket ederseniz, biri yerine üç mükâfat alırsınız: Birincisi nasihatten öğüdünüz, ikincisi diğerinin durumundan pişmanlık duymanız ve üçüncüsü de başkasının dinine yaptığınız yardımdan dolayı.

Gıybet İstisnaları: [Kutsal Kanun'da] gıybet yasağının altı istisnası vardır, yani şu altı durumda gıybetin yapılmasına izin verilir:

1. Birincisi zulmün giderilmesi için [ezilenlerin zalimin zulmü hakkında yetkililere şikayette bulunmaları şeklinde],
2. İkincisi, kötülüklerin hafifletilmesi ve günahların giderilmesi için [yardım etme gücü olan birinden] yardım almak [ve bu kişinin kendi günahları olabilir].
3. Üçüncüsü, [ilahiyatçılardan ve hukukçulardan, başkaları hakkındaki gerçek olayları ve şikayetleri anlatarak] hukuki görüş almak için,
4. Dördüncüsü, Müslümanları başkalarının şerrinden [din kisvesi altında yanlış ideolojilere meyilli oldukları görülürse] korumak,
5. Beşincisi, insanlar arasında yaygınlaşan isim için [rahatsız edici görünebilir ama adı bilinen biri buna aldırmaz],
6. Altıncısı, bir başkasının açık günahları için [kişinin açıkça işlediği ve bununla gurur duyduğu].

On Altıncı Zarar – Masal Taşıma: Başkalarının dedikodularını ve gizli konularını zarar veya sıkıntıya neden olabilecek masal anlatmak veya yaymak, dilin zararlarından biridir. Tanrı diyor ki:

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَّشَّآءٍۭ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾

"Yalan yere yemin etmeye alışmış, ucuz (onursuz) bir insan olan, hiçbir değeri olmayan, çok alay eden ve masal sahibi olan kişiyi dinlemeyin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 68, 10-11. ayetler)

Bir ayet sonra Tanrı şöyle diyor:

عُتُلٍّۭ بَعْدَ ذَٰلِكَ زَنِيمٍ

"Sert huylu ve kötü bir insan." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 68, Ayet 13)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لايدخل الجنّة نمّام

"Bir masal sahibi Cennete gitmez". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Huzeyfe'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

احبكم الى الله احاسنكم اخلاقا الموطئون اكنافا يالفون ويؤلفون وان ابغضكم الى الله الحثاؤن بالنميمة المفرقون بين الاخوان الملتمسون للبراء العشرات

"İçinizden Allah'ın en sevgilisi, tavırlarında (ahlak, görgü, iç ve dış mizaçlarda) en iyi olduğunuz, yumuşak kalpli, seven ve [başkaları tarafından] sevilen kimselerdir. Aranızda en sevilmeyen insanlar, masalcılar, kardeşler arasında nifak tohumları ekenler ve masum insanların kusurlarını arayanlardır." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Taberani Evsat,* Ebu Hureyre'nin yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Masal anlatmanın tanımı, ifşası kötü olan bir şeyi ifşa etmektir, özellikle de hakkında bir şey vahyedilen kişi buna aldırış ediyorsa veya duyan kişi bundan hoşlanmıyorsa. Yazı ve kinaye dilin yerine geçtiği için vahyin dil tarafından yapılmış olması şart değildir. Ayrıca, masal anlatmanın [birinin] kötü sözleri, eylemleri veya hatalarıyla ilgili olması da gerekli değildir. Masalcılık, sevilmeyen herhangi bir şeyin ifadesidir (veya ifşasıdır). Başkalarının istenmeyen meseleleri veya durumlarıyla karşılaşıldığında [birinin bunları ifşa etmesi sonucunda] sessizliği benimsemelidir. Ancak niyet bir Müslümana fayda sağlamak mı yoksa bir günahı ortadan kaldırmak mı ise konuşulmalıdır. Örneğin, bir kişi birinin haksız yere birinin malını veya mülkünü aldığını görürse, mağdurun haklarını korumak için tanıklık etmeli ve şu veya bu kişinin malını aldığını bildirmelidir.

Masal anlatmanın arkasındaki itici güç, sözü veya ilgili konusu ortaya çıkan kişiye zarar vermek veya haberi getiren kişiye sevgisini ifade etmek veya sadece iyi vakit geçirmektir, çünkü gereksiz işlere karışmak kişiyi masal anlatmaya kışkırtır. Birisi birinin önünde masal anlatır ve "Falanca kişi senin hakkında şöyle söylüyor, sana karşı şöyle böyle yapıyor, sana zarar vermek için komplo kuruyor, düşmanının dostu veya seni yok etmeye çalışıyor" ve bunun gibi başka şeyler derse, kişi altı şeye göre hareket etmelidir. Birincisi, böyle bir kişiye inanmamak gerekir çünkü masal sahibi bir günahkârdır (*Fasiq*) ve böyle birinin tanıklığı bile kabul edilemez. Tanrı diyor ki:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ

"Ey iman edenler! Kötülüğe meyilli bir kimse size bir haber getirirse, onu iyice araştırın. Ne mutlu ki, cehalet [gerçek meseleyi bilmemek ve art niyetli insanların yalanlarına

aldanmak] nedeniyle bir ulusa [veya bir grup insana] zarar verebilirsiniz." (Kur'an, Bölüm 49, Ayet 6)

İkinci olarak, kişi [masal sahibinin] masal anlatmasını yasaklamalı, [buna karşı] tavsiyede bulunmalı ve böyle bir eylemin kötülüğünü açıklamalıdır çünkü Tanrı şöyle buyurmuştur:

وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ

"Ve iyi eylemleri öğütleyin ve kötü eylemlere karşı teşvik edin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 31, Ayet 17)

Üçüncüsü, Allah uğruna bir masal sahibinden hoşlanmamak gerekir çünkü böyle bir kişi Allah tarafından sevilmez ve Allah tarafından sevilmeyen bir kişiden [bu etik olmayan davranıştan dolayı] hoşlanmamak zorunludur. Dördüncüsü, [kendisine karşı masal anlatıldığında] orada olmayan erkek kardeşi (veya kız kardeşi) konusunda hayal kırıklığına uğramamalıdır. Tanrı şöyle buyurmuştur:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱجْتَنِبُواْ كَثِيرًا مِّنَ ٱلظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ

"Ey iman edenler! Bazı varsayımlar günah olduğundan varsayımların çoğundan kaçının [çünkü sizi hayal kırıklığına, olumsuzluğa, nefrete ve benzerlerine götürürler ve bu da sizi yıkıcı bir yola götürür]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 12)

Beşincisi, kişi daha önce prova edilenleri dinlerken daha fazla bilgi bulma konusunda meraklanmamalıdır çünkü Tanrı bunu yasaklamıştır. Dedi:

وَلَا تَجَسَّسُواْ

"Ve birbirinizi gözetlemeyin [ya da insanların açığa çıkmasından hoşlanmadığı başkalarının özel veya istenmeyen meselelerini araştırmak için boş bir meraka kapılmayın]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 12)

Altıncı olarak, masal sahibinin örneğin "Falanca kişi (masal sahibi) bana falanca kişi (istenmeyen konusu açığa çıkan kişi) hakkında şunu söyledi" demesini yasaklayan aynı konuya karışmamak gerekir.

Ömer bin Abdülaziz (Allah ona rahmet etsin), bir adamın kendisine geldiğini ve başka bir kişi hakkında bir şeyler söylemeye başladığını, ancak ona şöyle dediğini söyledi: "İstersen sözünü araştırabiliriz. Eğer yalan olduğu ortaya çıkarsa, o zaman şu ayetin söylediği gibi olursunuz: 'Eğer bir günahkâr size bir haberle gelirse, onu iyice araştırın' ve eğer bu doğruysa, 'İşte böyle bir kişi, alay eden ve masal anlatan uçsuz bucaksız bir kişidir' ayeti gibi olursunuz. Üçüncü durum ise seni affedeceğim". O adam dedi ki: "Ey müminlerin önderi! Lütfen beni affedin, bir hata yaptım ve bu hatayı bir daha yapmayacağım". Bir rivayete göre, bilge bir adamın arkadaşı onu karşılamaya geldi ve

başka bir arkadaşı hakkında bir şeyler söylemeye başladı. Bilge adam şöyle dedi: "Günler sonra geldin ve gelir gelmez üç suç işledin: Birincisi, benimle arkadaşım arasına düşmanlık tohumları ektin; ikincisi, sakin ve boş kalbimi ve zihnimi sıkıntı ve huzursuzlukla doldurdun; üçüncüsü, kendi dürüstlüğünüze [ve güvenilirliğinize] zarar verdiniz". Hasan -Allah ona rahmet etsin- şöyle derdi: "Kim başkası hakkında masal anlatırsa, [muhakkak ki] sana karşı başkasına masal anlatır." Bu, bir masal sahibinin inanılmaya ve doğru sayılmaya layık olmadığı gerçeğine bir göndermedir, çünkü böyle bir kişi yalan söylemek, gıybet etmek, fesat ekmek, sahtekârlık, aldatmak, ikiyüzlülük, kıskançlık ve Müslümanlar [veya bu konuda herhangi biri] arasında nifak tohumları ekmek gibi ağır günahlar işlemiştir. Böyle bir kişi, İlahi olarak sürdürülmesi emredilen bağlara [sevgi, dostluk, uyum ve barış içinde bir arada yaşama] son vermeye kararlıdır ve bunun yerine yeryüzünde (dünyada) anarşi ve kargaşa (*Fasad*) yayar. Tanrı diyor ki:

وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِى ٱلْأَرْضِ

"Tanrı'nın [bozulmadan] tutulmasını emrettiği [karşılıklı sevgi, dostluk, uyum ve barış içinde bir arada yaşama] bağlarını koparırlar ve [bunun yerine] dünyada kargaşa yaratırlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 13, Ayet 25)

Başka bir ayette Allah şöyle buyurmaktadır:

إِنَّمَا ٱلسَّبِيلُ عَلَى ٱلَّذِينَ يَظْلِمُونَ ٱلنَّاسَ وَيَبْغُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ

"Suç yalnızca insanlara zulüm ve baskı uygulayan ve [zarar verici davranışları için] hiçbir hakkı veya gerekçesi olmayan dünyada isyankar olanlardadır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 42, Ayet 42)

Bir masal sahibi dürüst olsa bile, başkalarının onurunu düşünmediği ve [özel meselelerini] gizlemek için hareket etmediği için alçakgönüllülükten yoksun değildir. Bazı insanlar masal anlatmanın yalanlardan, kıskançlıktan ve ikiyüzlülükten oluştuğunu ve bu üç özelliğin aşağılanmanın [ve masalcı için alçaklığın] bileşenleri olduğunu söylemiştir. Özetle, masal taşıyıcısının kötülüğü çok büyüktür ve kişi buna karşı korunmalıdır.

On Yedinci Zarar – İki Yüzlü Tutum veya İkiyüzlülük: Dilin ikiyüzlülüğü de çok büyük bir günahtır. Çift dilli bir konuşmacı, iki düşman arasındaki düşmanlıktan çok yararlanır. Böyle biriyle karşılaşan kişi, ona samimiyetini ve desteğini garanti eder ve karşı tarafa

kötü sözler söyler. Nadiren iki rakiple karşılaşılır ve her ikisinin de lehine konuşmaktan uzak durur. Bu gerçek bir ikiyüzlülüktür. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

تجدون من شر عباد الله يوم القيامة ذا الوجهين الذى يأتى هؤلاء بحديث وهؤلاء بحديث

"Kıyamet günü çok kötü bir durumda bulunan iki yüzlü bir kişi bulunur, birine bir şey, diğerine başka bir şey söylerdi." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ed-Dunya* , Ebu Hureyre'nin yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun) şöyle derdi: "İki yüzlü insan Allah katında güvenilir değildir." İki farklı kişiyle iki yüzlü görüşme yapmanın ikiyüzlülük olduğu konusunda herkes hemfikirdir. Eğer iki rakibin birbirine karşı muhalefetini övüyor ve her ikisine de [onlarla ayrı toplantılarda] destek garantisi veriyorsa, bu iki yüzlü bir tutumdur. Benzer şekilde, eğer biri birinin yüzünü övüyor ama onun yokluğunda hatalarını üstlenmeye başlıyorsa, bu da iki yüzlü bir tutumdur. Sessizliği benimsemek veya sadece haklı olan kişiyi övmek daha iyidir ve bu övgü, rakibin önünde yapılsa bile, yüzünde veya arkasından aynı olmalıdır. Abdullah bin Ömer (Allah ondan razı olsun), elitlerin ve yetkililerin önünde, yanlarında olmadıklarında söylemedikleri şeyleri söyledikleri konusunda insanlar tarafından bilgilendirildi. Dedi ki: "Biz bunu Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında ikiyüzlülük olarak görürdük." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Taberani*). Cesaretiniz varsa, yasa dışı şeyleri veya kötü konuşmaları durdurmalısınız. Eğer kişinin yeteneği yoksa, sessiz kalmalı ama bunu kalpte kötü saymalıdır.

On Sekizinci Zarar – Övgü: Bazı durumlarda övgüye bile izin verilmez. Birinin kusurlarını anlatmak söz konusu olduğunda, bu, gıybet [yasaklanmasıyla ilgili] emir kapsamına girer. Övgünün altı zararı vardır. Bunlardan dördü övülenle, ikisi övülenle ilgilidir.

Övenle İlgili Dört Zarar: Birincisi, öven kişinin yalan olacak kadar abartmasıdır. İkinci zarar ise, bazen gösterişin övgüye dahil olması, yani övgü doğru olsa da, öven kişi, kalbinde sevgi olmadığı halde övülenin sevgisini göstermek istemesi veya sadece gösteriş olsun diye sevgisini ifade ettiği övülenin özelliklerine kalbinde ikna olmamasıdır. Bu şekilde kişi ikiyüzlü olur. Üçüncü zarar, bazen kişinin araştırmadığı veya hakkında belirli bilgi ve birikime sahip olmadığı şeyleri söylemesidir. Bir adam, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) önünde birini övdü ve ona şöyle dedi:

ويحك قطعت عنق صاحبك، لو سمعها ما افلح ثم قال: ان كان احدكم لا بد مادحا
اخاه، فليقل احسب فلانا ولا ازكي على الله احدا حسيبه الله ان كان يرى
انه كذلك

"Arkadaşınızın boynunu kırdınız (meşhur bir şekilde konuşursak, yüzüne övgü yağdırmanın çok yıkıcı olabileceğini, çünkü kişinin böbürlenmesine, gururlu ve kibirli olmasına, kendini yüceltme ve ruhun hastalıkları olduğu için maneviyatına zarar veren diğer benzer içsel yıkıcı niteliklere bulaşmasına neden olabileceğini ima eder)! Eğer kişi bunu duyarsa, kurtuluşa erişemez [tıpkı senin övgün sonucunda ruh hastalıklarına yakalanacağı gibi]. Eğer kardeşinizi övmeniz gerekiyorsa, o zaman şöyle deyin: 'Ben şunu şöyle düşünüyorum (kesinlik yerine varsayımı ima ederek) ve Tanrı'nın [gerçek] bilicisi olduğu için Tanrı'nın önünde onun saflığını tasdik etmiyorum [ve Tanrı bir bireyin içsel varlığının her zerresini bilen Tanrı olduğu için onun iç gerçekliği]'. Bu [sulandırılmış] övgü [meselenin gerçeğini bilmenin Tanrı'ya atfedildiği yerde], kişinin böyle olduğunu [kesin] bildiğinizde yapılmalıdır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Bekra'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Bu zarar, delillerle (delillerle) bilinen açık özelliklerle ilgilidir [dolayısıyla onlar hakkında bir inanç unsuru vardır], örneğin şu veya bu kişinin Allah'tan korkan, salih, [dünyevilikten] uzak duran ve sadaka veren olduğunu söylemek. Bu özelliklerin gizli olduğu ve bireyin içsel varlığıyla ilgili olduğu açıktır ve onları [kesin olarak] bilmenin bir yolu yoktur. Ancak, 'Sabahın erken saatlerinde sabah namazı kıldığını gördüm veya hacca gideni ve sadaka veren birini gördüm' demek doğrudur, çünkü bu hususlar kesindir ve doğrudan gözetilir. Bir kimseye adil demek ya da İlahi kaderi kabul etmek de doğru değildir, çünkü adalet ve Allah'ın tayin ettiği kaderi kabul etmek kişinin içsel varlığıyla ilgili meselelerdir ve kişinin içsel varlığıyla ilgili bir imtihan (imtihan ve sıkıntı) olmadan bunları bilmesi mümkün değildir. Ömer (Allah ondan razı olsun) bir adamın bir başkasını övdüğünü duydu ve ona sordu: "Onunla yolculuk yaptın mı?" "Hayır!" dedi. Tekrar sordu: "Sabah akşam onun komşusu musun?" Tekrar cevap verdi: "Hayır!" Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim! Bence onu tanımıyorsunuz. Bilgisiz ve araştırmadan onu övüyorsunuz. Kişinin [içsel] özellikleri seyahatlerde, ilişkilerde ve yakınlıkta her zaman ortaya çıkar, oysa siz onun seyahatlerinde yoldaşı değilsiniz, komşusu değilsiniz veya onunla alım satımla ilgili işler yapmadınız. Onu neye dayanarak övüyorsun?" Dördüncüsü, övgü ile öven kişinin, [Kutsal İlahi Yasada] haram olmasına rağmen, bir zalim veya kötülük yapan kişi için bir mutluluk fırsatı sağlamasıdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ان الله تعالى يغضب اذا مدح الفاسق

"Bir kötülük yapana övüldüğünde Allah hoşnutsuzluk duyar." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: İbn Ebi ed-Dunya *ve* Beyhakî *hadis derlemeleri* Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Hasan -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Bir zalimin ömrünün uzun olması için dua eden kimse, dünyada sürekli Allah'a isyan etme eylemlerinin uzun süre devam etmesini arzulamıştır. Zalim ve kötülük yapan, kınanmayı ve inkâr edilmeyi hak ederler ki, böyle bir kişi üzülsün, zulmünden ve kötülüğünden kaçınsın. Böyle biri övgüyü hak etmiyor" dedi.

Övülenle İlgili İki Zarar: Birincisi, övgü ve takdirin kalpte kibir (*Kibr*) ve kendini beğenmişliğin (*'Ücûb* veya yanlış olsun ya da olmasın kendini beğenmişlik ve tevazunun tam tersi) doğmasına neden olmasıdır. Bu içsel niteliklerin her ikisi de öldürücü ve yıkıcıdır [kişinin içsel varlığına ve maneviyatına yönelik, bu da dışsal fiziksel zarara yol açabilir]. İkinci zarar, kişinin övgüden memnun olması ve bu yanlış anlamanın kalbe sağlam bir şekilde yerleşmesidir: "Ben iyiyim, bu yüzden insanlar beni övüyor". Bu saflık veya kendine olan yüksek saygı, kişiyi [salih ve iyi] işler yapmakta tembelleştirecek ve kişiye kendini beğenmişlik [veya kendini beğenmişlik] hastalığı (*Ucub*) bulaştıracak ve kalpte şu anda [salih ve iyi] bir amel yapmaya gerek olmadığının farkına varılmasına yol açacaktır. Bu nedenle yukarıdaki rivayette övülen kişi hakkında şöyle denilmiştir: "Övgünle dostuna iyi davranmadın ve boynunu kırdın; eğer kişi onu duyarsa, kurtuluşa erişemez".

Mutraf -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Ne zaman bir başkasının dilinden övgümü duysam, kendi gözümde alçaltım ve nefsim (*nefs*) bana karşı küçük düştü." Ziyade ibn Ebi Müslim -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Kim kendi övgüsünü veya kasidesini dinlerse, şeytan böyle bir kişiyi kibire ve böbürlenmeye sokar, ama mümin bundan kurtulur." İbnü'l-Mübarek -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Hem Mutref'in hem de Ziyade'nin sözleri doğrudur, ancak Ziyade'nin söyledikleri sıradan halkın kalplerinin bir resmidir ve Mutraf'ın sözleri [manevi] elitlerin (*Evliya* veya evliyalar ve Gnostikler) gerçeğidir, yani sıradan halk onların övgüleri sonucunda gururlanır ve elitler alçakgönüllü olur". Övülen kişi salih ameller yapmakta tembelleşir veya hamd, kendini beğenmişliğin ve kibrin doğmasına neden olur ve bunların her ikisi de tıpkı öldürmenin bedenin ölümüne neden olması gibi, ruhun ölümüne neden olan ölümcül hastalıklardır. Övülen kişi yukarıda belirtilen zararlara karşı korunuyorsa, bunda yanlış bir şey yoktur, bunun yerine bu tür övgüler iyidir. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) çeşitli sahabelerine övgüler vermiştir. Peygamberlik sahabeleri o kadar yüksek karaktere sahipti ki, böyle bir övgü kalplerinde gurur, övünme, kendini beğenmişlik ve kibir duygularının doğmasına neden olmadı. Bunun yerine, Tanrı'ya minnettar oluyorlardı ve daha da fazla alçakgönüllülük ve alçaltma benimsiyorlardı. Bu yüzden

kişinin kendi diliyle kendini övmesi iyi bir şey değildir çünkü bununla gurur duyar. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

انا سيد ولد آدم ولا فخر

"Ben Adem'in tüm çocuklarının lideriyim (yani zamanın başlangıcından sonuna, yeryüzündeki ilkinden sonuncusuna kadar tüm insanlığın) ve bunda gurur yok". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Tirmizi* ve *İbn Mace*, Ebu Sa'eed al-Khudri'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle

Başka bir deyişle, bunu diğer insanlar gibi gurur ya da övünme için söylemiyordu, onlar da niteliklerini sayıyor ve onlarla gurur duyuyorlardı. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) gururu (bu cümlede "mutluluk" anlamında kullanılmıştır) [gurur ve böbürlenme unsuru olmadan] Allah'a olan yakınlık ve samimiyetten kaynaklanıyordu, insanlığın lideri olmasından ya da her şeyden önce [Allah kimseyi veya herhangi bir şeyi yaratmadan önce] [İlahi] yaratılmış olmasından kaynaklanmıyordu. her çağın Gnostikleri tarafından anlaşıldığı gibi, İlahi aydınlanmalarla aydınlatıldığında ruhun gözüyle anlaşılır). Mücahid -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Âdem'in çocuklarına (yani bütün insanlara) melekler eşlik eder. Bir Müslüman, kardeşinden güzel bir şekilde bahsettiğinde melekler, 'Allah seni de böyle yapsın!' derler, ancak kötü bir şekilde bahsedildiğinde, melekler şöyle derler: 'Ey insan! Hatalarınız gizlidir, sadece bununla yetin ve hatalarınızı ifşa ederek sizi küçük düşürmediği için Tanrı'ya şükranlarınızı ifade edin'".

Övülenin Sorumluluğu: Övülen kişi, *övülmesine böbürlenmemeli, kibir ve* kendini yüceltme (*Ujub*) yüzünden bir zerre bile olsa gönlünün yüzeyine düşmesine izin vermemelidir. Bu ancak kişi övgü anında bu dünyadan ayrılma anının çok hassas ve tehlikeli olduğunu, gösteriş ve salih amellerin diğer yıkıcı niteliklerinin pusuda beklediğini düşündüğünde olabilir; Bir anda tüm salih ameller tamamen boşa gidebilir. Övülen kişi, övülenin farkında bile olmadığı kendi kusurlarını incelemelidir, aksi takdirde asla övmezdi.

On Dokuzuncu Zarar – Konuşma Hatalarıyla İhmal: İnce konuşma ve konuşma hatalarıyla ilgili ihmal, özellikle Tanrı'nın Varlığı ve Sıfatları ile ilgili olan ve dinle bağlantılı olanlar da [dile] büyük bir zarardır ve bu tür sözler alimler ve güzel konuşanlar tarafından doğru bir şekilde söylenebilir. Bilgi ve belagatten yoksun olanların konuşması hatasız değildir. Ancak Allah, konuşmacının bilgisizliğinden kaynaklanan bu

tür hataları affeder. Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) rivayet eder: Bir adam Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve şöyle demeye başladı: "Allah ve Peygamberi ne isterse o olur." Peygamber Efendimiz cevap verdi:

اجعلتنى للّٰه عديلا بل ماشاء اللّٰه وحده

"Beni [sözlerinizin ima ettiği gibi Tanrısallıkta] Tanrı'nın ortağı mı yapıyorsunuz? [Ben sadece Tanrı'nın bir kölesi ve elçisiyim, O'nun İlahiyattaki ortağı değilim.] Bunun yerine, '[İlahilikte] ortağı olmayan Tanrı ne isterse onu [demelisiniz]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Nesai* ve *İbn Mace*)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Bazılarınız, 'Köpek olmasaydı, gece evimizde hırsızlık olurdu' diyerek bir köpeği ortak kılacak şekilde Allah'a ortak koşuyorsunuz."

Ömer -Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'den şöyle buyurmuştur:

ان اللّٰه تعالى ينهاكم ان تحلفو ا بآبائكم من كان حالفا
فليحلف باللّٰه او ليصمت

"Tanrı atalarınızın adına yemin etmenizi yasaklıyor. Yemin etmesi gereken kişi ya Allah üzerine yemin etmeli ya da susmalıdır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*)

Bunlar bazı örnekler. Konuşmada yapılan hatalar, sıradan insanların hesap verebilirliği olmasına rağmen bakmadığı hatalardan tahmin edilebilir. Bu hataları anlamak mümkün değildir. Şimdiye kadar bahsedilen dilin zararları üzerinde düşünmek, dili [gevezelik etmek veya istediği her şeyi söylemek] serbest bırakmanın hiçbir sakıncası olmadığını ortaya koymaktadır ve Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözü hikmetle doludur:

من صمت نجا

"Susan kurtuluşa erdi". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Çünkü dilin bütün bu zararları öldürücüdür ve nefsi tehlikeye atabilecek niteliktedir. Bir birey, sessiz kalarak bu yıkımlara ve tehlikelere karşı korunabilir, çünkü kişinin belagat, bilgi, Allah korkusu ve içsel manevi tefekkür (Murakabe) yeteneklerine sahip olduğu durumlar dışında, konuşmanın sadece tehlikeleri vardır.

Yirminci Zarar – Meslekten Olmayanların Soruları: Bu aynı zamanda büyük bir zarardır, çünkü meslekten olmayanlar İlahi Sıfatlar (Tanrı'nın Nitelikleri) hakkında her türlü soruyu sorarlar ve İlahi konuşma ve "Bunlar geçici mi (zamanın bir noktasında var olan) yoksa eski (ebediyen var olan) mı?" gibi harfler ve kelimeler hakkında sorular sorarlar, ancak meslekten olmayanların sahip olduğu tek hak Kuran'daki İlahi emirleri takip etmektir. Çünkü amel ve ameller nefsi (*nefsi*) için zordur ve dil ve akıl faydasız tartışmaların tadını hisseder. Bu nedenle, bu tür insanların bilginin kapısını çaldıkları ve onunla en ufak bir uygunluğu olmayan (yani, en ufak bir bilgili olmayan insanlar bilgiliymiş gibi davranan insanlar) görülmüştür. Şeytan onları kışkırtır ve "Siz âlimlersiniz, bereket ve mükemmellik sahiplerisiniz, değerli bir fikriniz var ve bunu [kamu yararı için] ifade etmelisiniz" diye ikna eder. Bazen Şeytan, kendini "alim" ilan eden bu kişilerden saf inançsızlık olan sözler alır ve insan onların söylediği saçmalıkların farkına bile varmaz. Meslekten olmayan biri için bu entelektüel argümanlar, özellikle Tanrı'nın Varlığı (*Dhat*) ve Sıfatları (*Sifat*) ile ilgili olanlar olmak üzere büyük günahlardan bile daha tehlikelidir. Onların işi, hiçbir tartışma, tartışma ve tereddüt yaşamadan Kur'an'da indirilene iman etmek ve İlahi ibadetle meşgul olmaktır. Zihninin kavrayamadığı ince bilgi noktalarından bahseden kişi, diğer konularda iyi konuşma becerilerine sahip olmasına rağmen, aynı zamanda sıradan bir insan gibidir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ذرونی ما ترکتکم فانما هلک من کان قبلکم بکثرة سئوالهم
واختلافهم علی انبیاءهم مانهیتکم عنه فاجتنبوه وما امرتکم
به فاتوا به ما استطعتم

"Sana haber vermediğim şeyi bana bırak, çünkü senden önceki insanlar çok soru sordukları ve peygamberleriyle ihtilafa düştükleri için mahvoldular. Senden sakınmanı istediğim şeylerden uzak dur ve sana emrettiğim şeylerden elinden geldiğince yap" dedi. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

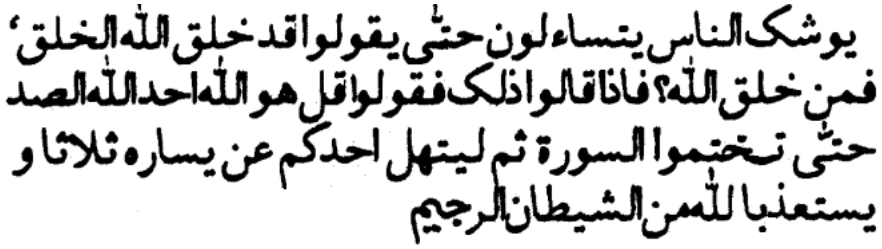
يوشك الناس يتساءلون حتى يقولوا قد خلق الله الخلق
فمن خلق الله؟ فاذا قالوا ذلك فقولوا قل هو الله احد الله الصمد
حتى تختموا السورة ثم ليتفل احدكم عن يساره ثلاثا و
يستعذبا لله من الشيطان الرجيم

"Bana öyle geliyor ki, [aşırı] sorgulama sırasında insanlar 'Eğer yaratılanları Tanrı yarattıysa, o zaman Tanrı'yı kim yarattı?' demeye başlayacaklar. Eğer insanlar onlara 'Allah birdir, Allah'ın hiçbir şeye ve hiç kimseye ihtiyacı yoktur' deseler, onlara Samimiyet Suresi'nin tamamını [Kur'an'dan, yani İlahi birliği bildiren 110. sureden] okusalar, o zaman biriniz üç defa soluna tükürsün ve lanetli şeytandan Allah'a sığınsın." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

[Gereksiz sorular sormamanın önemi, Hızır ve Hz. Musa'nın (s.a.v.) kıssasında da vurgulanmaktadır (Kur'an, Bölüm 18, Ayetler 60-82)] Hızır, Hz. Musa'yı (s.a.v.) yanına almadan önce, kendisi söylemeden önce ona soru sormamasını açıkça belirtti. Hz. Musa (s.a.v.) şaşkınlık içinde teknenin dibinde bir delik açmasının sebebini sorduğunda, ona verdiği sözü hatırlattı. Hz. Musa (s.a.v.) bunun için özür diledi ama bu üç kez oldu. Sonunda Hızır (s.a.v.), Hz. Musa (s.a.v.) ile yollarını ayırdığını duyurdu.

Meslekten olmayanların dinle ilgili sırları (iç bilgeliği) ve ince konuları sormaları, zor durumlara yol açabileceğinden büyük zarar verir. Bu nedenle, meslekten olmayanların bu tür sorular sormasını durdurmak ve yasaklamak zorunludur [çünkü bu, yapmaları gereken işi yapmalarını engeller]. Görevleri İlahi emirleri takip etmektir, ancak bunu yapmadılar ve bunun yerine kendilerinden istenmeyen şeylere (dikkat dağınıklığına ve barikatlara neden olan gereksiz sorgulamalar ve tartışmalar) dahil oldular. İşte böyle bir kişi İlahi hesabı hak eder.

Bölüm 5- Öfke, Öfke, Hırçınlık ve Kıskançlığın Neden Olduğu Felaketler

Gazali'nin başyapıtı *"İhya el-Uloom ad-Deen" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki beşinci kitabı*, insan doğasına derinden yerleşmiş olan alt benliğin çok tanıdık hastalıklarını ele alıyor - öfke, hiddet, düşmanlık ve kıskançlık hastalıkları. Ruhun bu içsel yıkıcı niteliklerinin, bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinde, uluslar ve toplumlar arasında neden olduğu tahribat apaçık ortadadır. Gazali, kişinin benliğinin derinliklerine gömülü olan bu olumsuz güçlerin yükselişinin ardındaki nedenleri daha derinlemesine inceler ve bunların yıkıcı doğasının nihai olarak ortadan kaldırılması için tedavi önerir. Gazali'nin bu kitabının içeriği burada özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [11]:

Öfke, parlayan bir ateş kıvılcımıdır. Bu, hakkında şu Kur'an ayetinin nazil olduğu bir ateştir:

نَارُ ٱللَّهِ ٱلْمُوقَدَةُ ٦ ٱلَّتِى تَطَّلِعُ عَلَى ٱلْأَفْـِٔدَةِ ٧

"Bu, Tanrı tarafından [insanların zararlarını algılayabilmeleri ve sonra kendi çıkarları için üstesinden gelmeye çalışabilmeleri için bir imtihan olarak] yaktığı ve [eğer aklını kaçırırsa] kalplere ulaşacak bir ateştir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 104, Ayetler 6-7)

Bu ateş, küllerdeki kıvılcımlar gibi kalbin derinliklerinde saklı kalır. Ateş taşları birbirine sürtüldüğünde ateş nasıl ortaya çıkıyorsa, kibrin ateş taşları da zerre kadar sürtündüğünde öfke ateşi tutuşur. Bilgelik (*Baseerah*) ve manevi açılma (*Mukashafa*) insanları bu gerçeği, insanın bir damarının kendisini Şeytan'a kadar uzattığına dair kesinliğin ışığıyla algılamışlardır. Aşırı öfke nöbetleri geçiren kişi, Şeytan'a yakın olduğunu iddia eden kişidir. [Alçakgönüllülüğü simgeleyen] tozun ihtişamı sakin, sakin ve ağırbaşlı kalmakta, ateşin ihtişamı ise tutuşturmak ve aktif kalmaktır [yoluna çıkan her şeyi yaymak ve yakmakta]. Bu nedenle, eğer bir insan öfkeye boyun eğdirilirse, o zaman böyle bir kişinin bileşiminde daha az toz ve daha fazla ateş olduğunu anlayın.

Düşmanlık ve kıskançlık öfkenin sonucudur ve her ikisi de son derece yıkıcıdır. Yıkımın yayılmasının sebebidirler, kargaşa ve kargaşanın sebebidirler ve kalp onların yeri ve merkezidir. Kalp [fiziksel formunda] bir et parçasıdır ve sağlam olduğunda [insan] vücudunun tüm yönetimi doğru şekilde çalışır ve hatalı olduğunda vücudun tüm sistemi başarısız olur. Bundan üç şeyin de yıkıcı olduğu öğrenilir. Bu nedenle, yolcuları ve çabalayanları manevi yolda doğuştan gelen yıkıcılıkları hakkında bilgilendirmenin uygun ve uygun olduğunu düşündüm, böylece onlara karşı korunarak ilerleyebilirler, eğer bu kötü özellikler kalplerinde kök salmışsa, onları kökünden söküp [kalıcı] bir tedavi için tedavi edebilirler. Kötülükler hakkında bilgi vermek de gereklidir çünkü onların farkında olmayan kişi onlara karışır. Sadece kötülüğün farkında olmak da, onlara karşı önleme stratejilerinin farkında olmadıkça ve farkında olana kadar yeterli değildir. Bu kitabın gelecek bölümlerinde ["Öfke, Öfke, Hırçınlık ve Kıskançlığın Zararları" olarak adlandırılan], öfke, öfke, hırçınlık ve kıskançlığın zararları açıklanacak ve bunlara karşı korunma stratejileri tartışılacaktır.

Öfke ve Kızgınlığın Kınanması

Tanrı diyor ki:

إِذْ جَعَلَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ ٱلْجَٰهِلِيَّةِ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ وَعَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ

"kalplerinde düşmanlık ve öfkeye yer verdiğinde ve bu düşmanlık ve öfke de cehaletten [doğduğunda], Allah Peygamber [sallallahu aleyhi ve sellem-'in [kalplerine] ve müminlere [düşmanca bir durumu soğutmak ve cehalet ve düşmanlığa cehalet ve düşmanlıkla karşı koymayı önlemek için] Kendisinden huzur ve hoşgörü indirdi. bu, daha soğukkanlı kafalar ve kalpler insanlar ve uluslar arasındaki düşmanlıkları hafifletme konusunda daha yetenekli olduğundan, ilgili insanların ve ulusların zararına olacak şekilde çatışmaları daha da alevlendirir ve kontrolden çıkar]." (Kur'an, Bölüm 48, Ayet 26)

Abdullah bin Mes'ud (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) "Sizce kim güçlü ve kudretlidir" diye sorduğunu rivayet eder. Biz de "Güreşte yenilmez" diye cevap verdik. Dedi ki: "Durum böyle değil. Güçlü ve kuvvetli, öfke anında [aşağıdaki] nefsini (*nefsini*) [saldırmaktan ve zarar vermekten] kontrol altında tutan (yani öfkesini dizginleyen ve sabırla dayanan)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Sahih-i Müslim*)

Abdullah bin Ömer (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

من كف غضبه ستر الله عورته

"Öfkesini dizginleyen, Tanrı böyle birinin hatalarını [rezil ve aşağılanmaya neden olacak şekilde kamuoyunun bilgisine girmekten] gizler". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi ed-Dunya*)

Bir Gnostik oğluna şöyle dedi: "Ey oğul! Akıl (açık rasyonel düşünme ve sağlıklı zihin durumu) öfke anında [yerinde] kalmaz. En az öfke en zeki olanlara gelir. Öfke dünya için ise hile ve aldatmacadır, ahiret için ise tahammül ve hikmettir" dedi. Öfkenin aklın düşmanı olduğu da söylenir. Ömer (Allah ondan razı olsun) hutbelerinde şöyle derdi: "İçinizden açgözlülükten, nefsinden arzulardan ve öfkeden sakınan kişi kurtuluşa erer." Bir Gnostik şöyle dedi: "[Kendi] şehvet ve öfkesine boyun eğen bir kişi, bu iki kötü içsel özellik, böyle birini Cehenneme doğru iter".

Öfkenin Gerçeği: Allah, hayvanı [ve insan gibi tüm canlıları] iç ve dış sebeplerinden dolayı sona erecek şekilde yaratmıştır. Allah, hayvanın fiziksel yapısına göre besin yaratmış ve aynı zamanda onda onun arzusunu yaratmış, böylece hayvanın ihtiyacına göre yemesi ve böylece neslinin tükenmesini önlemiştir. Kılıç ve diğer silahlar gibi tehlikeler açısından dış etkenler ve nedenler mevcuttur. Allah insanda kendini savunmak ve bu zararlardan korunmak için kullanılabilecek bir güç yaratmıştır. Tanrı öfkenin gücünü ateşten yaratmıştır. Ne zaman kişinin isteğine aykırı bir şeyle karşılaşsa veya kişi hedefinden alıkonulsa, o ateş tutuşur ve alev o kadar yoğunlaşır ki, kalpteki kan enerjilenir ve [kalbin] üzerindeki tüm damarlara yayılır. Tıpkı ateşin alevlerinin yukarı doğru yükselmesi veya bir tencerenin kaynamasının yukarı doğru yükselmesi gibi, bir kişinin yüzü ve gözleri, bir bardağın içindeki bir cismin sergilenmesi gibi, kanın kırmızılığını ifade eden cildin yumuşaklığı ve berraklığı nedeniyle kızarır. Bu, kişinin [fiziksel, politik, maddi veya sosyo-ekonomik güç açısından] daha düşük rütbeli birine öfkelendiği ve intikam alabileceğini bildiği durumdur. Bir kişi daha yüksek rütbeli birine öfkelenir ve intikam alamazsa, kan yayılmak yerine dış deriden kalpte toplanır ve kasvet ve üzüntü nedeni olur. Bu durumda yüzün solmasının nedeni budur. Eşit rütbedeki bir kişiye sinirlenirseniz, bu durumların her ikisi de dışa vurulur - yüz bazen kırmızı, bazen soluklaşır. Bu tedirginlik halidir.

Gözle Görülür Öfke Belirtileri: Dış bedende görülen öfke belirtileri, [yüzün] renginin değişmesi, vücudun titremeye başlaması ve uzuvların hareketlerinde ağızdan köpük akmaya başlayacak kadar düzen ve denge kalmaması, gözlerin kızarması, burnun şişmeye ve küçülmeye başlaması ve yüzün şeklinin bozulmasıdır. Öfkeli bir insan, öfke anında yüzüne bakarsa, kendi gözünde küçülür (aşağılanır) ve çirkinliğinden o kadar utanır ki, tüm öfkesi dağılır. Öfkenin beden üzerinde yüzün şeklini bozacak kadar olumsuz bir etkisi olduğunda, içsel varlık üzerinde ne kadar kötü bir etkisi olacağını ve onda ne kadar şekil bozukluğuna neden olacağını düşünmek gerekir. Dış varlık, içsel varlığın unvanı ve aynalı yansımasıdır. Önce iç varlık bozulur, sonra bu bozulma dış

görünüşe doğru ilerler. Dış değişim, iç mekanın değişiminin meyvesi ve sonucudur. Öfkenin dil üzerindeki etkisi, kişinin küfür etmeye ve o kadar sözler kullanmaya başlamasıdır ki, duyarlı ve düzgün insanlar bunları duyduğunda utanç içinde kalırlar. Öfke içinde olmadığı veya öfkenin dağıldığı ve öfke hâlinin ve saçma sapan sözler söylediğini hatırlamadığı, kelimeleri bayağılıklarla doğru söyleyemediği, cümlelerde mantıklı bir sıralama sağlayamadığı, bunun yerine hiçbir anlam ifade etmeyen çoğu kelimeyi söylediği sürece, bunları söylemekten utanır.

Öfkede Ölçülü Olma Derecesi: Hiç öfkelenmemek de istenmez. Akla ve İlahi yola (Din) boyun eğen öfkenin arzu edilmesi, böylece atılganlığa ihtiyaç duyulduğunda [örneğin açık suistimallerin, zulümlerin ve baskının görüldüğü durumlarda] ortaya çıkması ve hoşgörüye ihtiyaç duyulduğunda gelmemesi arzu edilir. Bunu ılımlılık sınırları içinde tutmak, *Allah'ın kullarını sorumlu tuttuğu ve Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından şu sözlerle övülen* azimdir (İstikâme):

خير الامور اوساطها

"Meselelerin en iyisi, ılımlılık sınırları içinde olanlardır [hayatın her alanında aşırılıklardan ve aşırılıktan kaçınmak]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Bayhakî)*

Korkakların [etrafındaki yanlışlara karşı vicdanlı olduğu için] cesur olduğu durumlarda bile asla öfkelenmeyen kişi, kendi kendini iyileştirmelidir. Benzer şekilde, öfkesi [ılımlılık, ahlak, etik ve iyi tavır] sınırlarını aşan biri de aşırı ve orta öfkeyi ayırt edene kadar bir tedaviye ihtiyaç duyar. Başka bir deyişle, öfkenin hem yoklukta (veya kıtlıkta) hem de aşırılıkta tedavi edilmesi gerekir. İyi durum, Kur'an'ın "Azmin Doğru Yolu" (*Sirat el-Mustaqeem*) (Kur'an, Bölüm 1, Ayet 6) olarak tanımladığı ılımlılık halidir, ancak bu "Azmin Doğru Yolu" kıldan ince, kılıçtan keskindir [tüm aşırılıklar arasında denge ve ılımlılık yolunun hassas ve uyulması zor olduğunu gösterir. insan mizacı, ılımlılığın orta yolundan insan varoluşunun tüm meselelerinde aşırı eğilimlere ve konumlara doğru saparken]. Ilımlılık durumuna ulaşamayan kişi, umutsuzluğa kapılmak yerine ona mümkün olduğunca yaklaşmaya çalışmalıdır. Her şeyi iyi bir şekilde yapamayan birinin her şeyi kötü bir şekilde yapması şart değildir. Bazı kötülükler diğer kötülüklere göre daha hafiftir ve bazı iyi şeyler diğer iyi şeylerden üstündür. Bu yüzden mümkün olduğunca iyilik yapmaya yakın durmalı ve kötülükten korunmalı. İyilik yapmadaki başarı ve yetenek (*Tevfîk*) yalnızca Allah'tandır.

Öfke Ruhsal Çaba Yoluyla Ortadan Kaldırılabilir veya Hafifletilebilir mi?

Bir kişinin sevdiği şey elinden alınırsa, çalınırsa veya zarar görürse, buna mutlaka sinirlenir. İnsanın sevdiği üç tür şey vardır. Birinci tür, yiyecek, konut, giyim, sağlık vb. gibi herkes için gerekli olan şeyleri içerir. Birisi bedene zarar vermek veya yaralamak

için birini döverse, o zaman böyle bir kişiye karşı öfkelenmelidir çünkü bedeni (veya dış varlığı) korumak zorunludur. Hiç kimse hayatta kalması için gerekli olan şeylerin yok edilmesinden hoşlanmaz ve bu tür zararlara karşı öfke duymalıdır. Kişinin sevdiği ikinci tür şeyler, şöhret, güç, zenginlik bolluğu, hizmetçiler, gezintiler vb. gibi herhangi bir insan için gerekli olmayan şeyleri içerir. Bununla birlikte, insanlar [geleneksel olarak] alışkanlıkları ve cehaletleri nedeniyle onları gerekli görmüşler ve onları o kadar sevmişlerdir ki, bunlardan herhangi birini kaybederlerse, keder ve üzüntülerinin yoğunluğu büyüktür ve sonuç olarak kayıplarına ve bu kayba neden olduğunu düşündükleri insanlara öfkelenirler. Kişinin sevdiği üçüncü tür şeyler, bazıları için gerekli olan ancak diğerleri için gerekli olmayan konuları içerir. Örneğin, kitaplar bir bilim adamı için çok önemlidir, bu yüzden bir bilim adamı kitapları [uzmanlık alanları için] sever, bu yüzden onları parçaladığında, yaktığında veya batırdığında öfkelenir.

[Öfkeyi dizginlemek için] manevi çabanın kişinin sevdiği bu üç tür şey üzerindeki etkisi nedir? Birinci tür için, manevi mücadele öfkeyi gidermek için yapılmaz, bunun yerine kalbin artık ona boyun eğmemesi için yapılır ve görünüşte kişi onu yalnızca İlahi Yasa ve akıl tarafından beğenildiği ölçüde kullanmalıdır. Bu, manevi mücadele (*Mücahit*) ve hoşgörü ve hoşgörü kişinin ikinci doğası haline gelene kadar bir süre bununla başa çıkmak için hoşgörü ve sabır kullanarak mümkündür. Öfkeyi kalpten tamamen uzaklaştırmak insan mizacının gerektirdiği bir şey değildir ve mümkün de değildir, ancak yoğunluğunu sona erdirmek ve gücünü azaltmak mümkündür ki içsel varlıkta bir bozulma olmasın ve dış tarafta öyle bir etkiye sahip olmalıdır ki, hiç kimse [öfkeye karşı içsel kısıtlama nedeniyle] öfkenin mevcut durumunu birine bakarak anlayamaz. Zor bir manevi mücadele olsa da imkansız değildir. Kişi sürekli çaba gösterirse, [öfkeyi kontrol etme durumuna ulaşmada] başarısız olmak için hiçbir neden olmayacaktır. Aynı şey üçüncü tür şeyler için de geçerlidir, çünkü bazı şeyler bazıları için gereklidir, örneğin birinci tür şeyler [tüm insanlar için evrensel olarak gerekli olan]. Manevi mücadelenin bir sonucu olarak her iki tür şeyde de aynı etki görülecektir.

İkinci tür şeylere duyulan öfkeyi, bu şeylerin sevgisini kalbinden çıkararak, vatanının kabir ve son yurdunun ahiret olduğuna ve bu dünyanın sadece ahiret yurduna ulaşmak için geçtiği bir köprü olduğuna inandırarak, manevi mücadele yoluyla tamamen ortadan kaldırmak mümkündür. Ya da dünya, kişinin yaklaşan yolculuğa ve kalıcı varış noktası olan bir sonraki istasyona devam etmek için gereken güveni (erzakları) toplamak için birkaç dakika kaldığı bir [mola] istasyonudur. Bunun dışında (yani kıyamet için toplanan rızık) ne varsa, ne olursa olsun, ne kabirde ne de ahirette hiçbir faydası olmayan bir kişinin üzerine bir yük bindirir. Kişi, dünya mallarına karşı kayıtsızlığı ve kopukluğu benimsemeli ve onların sevgisini kalbinden çıkarmalıdır. Eğer insan köpeğine sevgi duymuyorsa, ona vuran birine kızmaz. Öfkenin sevgiye [ve bir şeye bağlanmaya] boyun eğdiğini gösterir. Bu tür şeyler için manevi mücadelenin amacı, öfkeyi tamamen ortadan kaldırmaktır. Ancak bunun gerçekleşmesi çok zordur, bunun yerine öfkeyi zayıflatmak veya sonuçlarına göre hareket etmemek daha kolaydır. Bu elde edilse bile kişi memnun olabilir. Allah'ın her şeye kadir ve birliğinin (*Tevhid*) egemenliği altında olan ve her şeyi Allah'ın bir armağanı olarak gören ve İlahi güç ve imtiyaz dahilinde olan bir kişi, [Allah'ın]

yarattıklarına kızmaz [çünkü Allah'ın tüm işlerin nihai düzenleyicisi olduğunu ve iyi ya da kötü hiçbir şeyin insana ulaşmadığını bilir. Tanrı'nın izni olmadıkça], çünkü yaratılanların kendilerinin kendilerine ait bir ayrıcalığı olmadığı ve tıpkı bir kalemin bir yazarın eline boyun eğdirilmesi gibi, hepsinin İlahi güç ve her şeye kadir tarafından boyun eğdirildiği ve fethedildiği inancı vardır [böylece yazan kalem değil, yazardır ve kalem sadece yazarın istediğini yapar]. Buradan öğrenildiğine göre, Allah'ın birliğinin ve her şeye kadir olmasının (*Tevhid) hakimiyeti sonucunda öfke giderilir* ve Allah hakkında iyi bir fikre sahip olmak (*Hüsnü'd-Hun*) (Allah'ın öyle görünmese de sadece kişi için hayırlı olanı yapacağına inanmak) bu açıdan da etkilidir, çünkü kişi ne olursa olsun şunu anlar: Tanrı'dan gelir ve Tanrı'nın birine yaptığı her şey, ister kişiyi aç ve susuz tutmak, ister yaralamak, hatta biri [veya bir şey] yüzünden hayatını kaybetmesini sağlamak olsun, iyi bir şeydir. Bu inançtan sonra, [sağlığı korumak ve vermek amacıyla yapıldığına inanıldığı için tıbbi nedenlerle] kanı alan kişiye kimsenin kızmaması gibi, öfkelenmek için de bir neden kalmaz.

Bu tartışmanın sonucu, dünyayı kalpten tamamen uzaklaştıran öfke ateşine karşı korunmanın tek bir yolu olduğudur (Gazali "dünya" kelimesini kullandığı her yerde, insan varlığının özü olan kalbi yok eden dünyevi bağlılıklara ve kalbin karmaşalarına atıfta bulunmaktadır. ve Gazali'nin dünyanın sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşmak için bir araç olduğunu defalarca belirttiği gibi, kendi başına dünyadan bahsetmiyor). Bu ancak [hakikat yolundaki] arayış içinde olan kişi (manevi yolcu) dünyanın zararlarının (yani dünyevi bağlılıkların ve kalbin karışıklıklarının) farkında olduğunda mümkündür. Dünyeviliğin kınanmasının açıklaması, bu zararların açıklığa kavuşturulacağı yerde yakında ortaya çıkacaktır. Burada, kalbi dünya sevgisinden yoksun kalan kişinin, öfke nedenlerinin çoğundan korunduğunu bildirmek yeterlidir. Tamamen ortadan kaldırılamayan sebepler [hala] zayıflatılabilir ve onları zayıflatmak da öfkenin zayıflamasına neden olabilir. Allah'tan, bu [öfkeyi ortadan kaldırmak veya zayıflatmak] çabasında doğru ve sonuç olarak başarıyı (*Tawfeeq*) yapabilme yeteneğinin güzelliğini ararız.

Öfkenin Nedenleri

Bir rahatsızlığı iyileştirmenin yolunun, onun maddesini ve nedenlerini ortadan kaldırmak olduğu artık çok iyi bilinmektedir. Yuhanna (Yahya) İsa'ya (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) sordu: "Hangisi daha zor?" "Öfken" diye cevap verdi. Yuhanna sordu: "Öfke neden oluyor ve onu beslemenin nedenleri neler?" İsa şöyle cevap verdi: "Kibir, acelecilik, onur ve şöhret arzusu. Öfkenin şiddetini artıran faktörler şunlardır: Kibir, alay, abartma, provokasyon, konuşmayı kesme, katı ısrar, maddi mal ve şöhret hırsı vb." Bütün bunlar kötü ve yıkıcı ahlak, görgü kuralları, mizaçlar ve içsel eğilimler kapsamına girer ve İlahi yasada mahkûm edilir. Bu nedenlerin varlığı öfkeden kurtulmayı imkansız hale getirir. Bu nedenle, öfkenin sebeplerinden bir veya birkaçına

sahipse, bunların zıtlıkları aracılığıyla ele alınması ve hafifletilmesi gerekir. Bu nedenle, kişinin alt benliğini (Nefsi) kınaması yoluyla [gerçek içsel] alçakgönüllülüğü, kendini beğenmişliği ve kendini yüceltmeyi *(Ujub*) telkin ederek kibir ortadan kaldırılmalı ve [kişinin öfkesine maruz kalan] diğer kişinin de bir insan olduğu ve diğer kullar gibi aynı zamanda Allah'ın bir hizmetkarı olduğu inancıyla gurur ortadan kaldırılmalıdır - [dünyadaki] [tüm] insanlar gerçekte aynı babanın oğulları ve kızlarıdır [ve anne, yani Adem ve Havva] daha sonra [coğrafi, kültürel, dilsel, ırksal, kabilesel, dini ve etnik çizgiler boyunca birbirlerinden] ayrıldılar ve aralarında [bütünleşmeyi ve uyumu engelleyen] farklılıklar duvarları ortaya çıktı, ancak hepsi insanlık açısından eşittir. Gurur (bu bağlamda kullanılan kelime kişinin içsel mutluluğu ve neşesi anlamındadır, kendi başına "gurur" değil) içsel mükemmellikler [kişinin içsel varlığının ve gerçek gerçekliğinin - kalbinin ve ruhunun özellikleri olan iyi, sağlıklı, yapıcı ve olumlu ahlak, görgü kuralları, mizaçlar ve içsel eğilimler] üzerine olmalıdır. Kibir, kibir ve gurur, kötü içsel kötülüklerin kökleri ve temeli olan yıkıcı kötülüklerdir ve eğer bunlardan yoksun değilseniz, kesinlikle diğerlerinden daha iyi değilsiniz. Gurur sana yakışmıyor. Gurur duyduğunuz diğer insanlar sizden nasıl ve hangi yönlerden aşağılıktır? Burnunuz, kulaklarınız ve gözleriniz olduğu gibi, onlar da aynı organlara sahiptirler, onlar da aynı babanın (Adem aleyhisselâm) soyunun soyundandır, siz de onun zürriyetisiniz [ve dolayısıyla onlar sizin kardeşlerinizdir]. Mizah, inancın uygulanmasıyla ilgili ciddi meselelere karışarak ortadan kaldırılabilir [alçak, aşağılık, içsel nitelikleri, eğilimleri ve eğilimleri ortadan kaldırmak için ahlaki dürüstlük ve manevi mücadele gerektiren ve bunların yerine ömür boyu yiğit ve ısrarlı bir mücadele gerektiren yüksek ahlak, görgü, nitelikler, eğilimler ve mizaçlar koyan] böylece kişinin [başkalarıyla alay etmek ve onları küçümsemek gibi] beyhude çabalara dalmaya bile vakti olmaz. Kişi, içsel mükemmellikler (*Fada-il*), güzel ahlak, görgü ve içsel eğilimler (*İhlaq al-Hasen)* ve dini bilgiler edinmekle meşgul olarak faydasız çabalardan kaçınmalıdır [bu, kişiyi bu asil amaçlara götürür ve ruhun arınmasını ve arınmasını sağlar, önce bir insanı uyumlu hale getirir ve insanlaştırır ve sonra kişiyi insan başarısının zirvesi olan yakınlık ve Gnosis'e götürür (*Ma'rifa*) İlahi Olan'ın] bu şeylerin kişiyi öbür dünyanın sonsuz mutluluğuna ve sonsuz başarısına (*Sa'ada*) götürdüğü inancıyla. Alay konusunda, şunu unutmamak gerekir ki, tıpkı benim başkaları tarafından alay konusu olmaktan acı çektiğim gibi, başkalarının da benim tarafımdan alay edilmekten rahatsız olması gerekir, bu yüzden kimseyle alay edilmemelidir. Kusur bulma alışkanlığı, kişinin dilinden kötü bir söz söylememesiyle terk edilebilir, aksi takdirde [kötü bir kusur bulma yoluyla] hitap edilen kişi de bir dili korur; Hitap edilen kişinin daha da sert bir şey söylemesi mümkündür. Açgözlülüğün yoğunluğunun ortadan kaldırılması, yalnızca gerçekten ihtiyacımız olan şeylerle yetinmekle mümkündür [gerçekçi bile olmayabilecek algılanan ihtiyaçların aksine]. Hoşnutlukta ve gereksiz şeylerden habersizlikte saygısızlık vardır, oysa [birine] veya bir şeye muhtaç olmanın içinde aşağılanma vardır.

Bu [olumsuz ve] kınanması gereken içsel özellikler, eğilimler, eğilimler, görgü ve mizaçlar arasından herhangi bir özelliğin tedavisi kolay değildir. Bunun yerine, zorluklara ve yoğun içsel ruhsal mücadeleye katlanmaya ihtiyaç vardır. Bu içsel manevi mücadelenin amacı, öncelikle tüm bu kötü içsel özelliklerin, eğilimlerin, eğilimlerin,

görgülerin, mizaçların ve aşağılık alışkanlıkların zararlarına aşina olmaktır, böylece kalp onlardan tiksinir ve kötülükleri kristal berraklığına kavuşur. Bundan sonra, kişinin bu düşük ve kötü içsel özelliklerin, eğilimlerin, eğilimlerin, görgü ve mizaçların zıtlıklarına göre hareket etmesi ve kişinin ikinci doğası haline gelmesi ve alışkanlık haline gelmesine ve harekete geçirilmesi zor kalmayana kadar ısrarla onlara göre hareket etmeye devam etmesi gerekir. Öfkeden kurtulmak için, öfkeyi doğuran ve besleyen [kötü] alışkanlıkların kaynağı ve kökeni olan bu iç kötülüklerden nefsin arınması zorunludur.

Cahiller başka bir nedenden dolayı öfkelenirler. Bu zavallı insanlar, cehaletlerinden ve anlayışsızlıklarından dolayı, öfke göstermede erkeklik (cüret ve cüret) ve cesaret olduğunu ve öfkelenmeyenlerin "erkek" olarak adlandırılmayı hak etmediklerini düşünürler. Bu tür insanlar öfkeyi öz saygı, yüksek özlem ve haysiyet olarak yorumlarlar ve [haksız yere] benlik ona meyledene ve onu iyi görmeye başlayana kadar ona iyi isimler verirler. Öfkeye öz saygı ve cesaret demek cehalettir, bunun yerine bir kalp hastalığı ve zekadaki hatanın bir göstergesidir. Bunun argümanı, hasta bir kişinin sağlıklı bir insandan daha fazla sinirlenmesidir, çünkü böyle bir kişi zayıf kalplidir. Kötü huylu ve kötü karakterli bir insan, iyi huylu ve salih bir insandan daha fazla öfkeye kapılır. Bu nedenle, bir lokma uğruna alçakgönüllü bir kimse, bir tane uğruna cimri öfkelenir. Bu cahillere muamele etmenin yolu, onlara hoşgörü, hoşgörü, bağışlama ve salihlerin yüce gönüllülük geleneklerinin anlatılması ve öfkelerini dizginledikleri söylenmesidir. Bu tür gelenekler aynı zamanda Peygamberlerden, azizlerden, Gnostiklerden, bilgelerden, bilginlerden ve iyi liderlerden gelirken, zıt gelenekler cahillerden ve aptallardan gelmiştir.

Kışkırtma Sonrası Öfkenin Tedavisi

Şimdiye kadarki tartışmanın sonucu, öfkenin nedenlerinin bir kenara itilmesi ve öfkenin asla yanlış bir şekilde gerçekleşmemesi için içsel nedenlerinin ortadan kaldırılması gerektiğidir. Burada amaç, kişinin başına öfke gelmesi durumunda ne yapması gerektiğini açıklamaktır. Kişi bunun sonuçlarına göre hareket etmeli mi yoksa sebat etmeli ve nefsin (*Nefs*) öfkenin sonuçlarına göre hareket etmesini engellemeli mi? İkincisinin zekanın ifadesi olduğu ve büyük bir manevi çaba olduğu ve doruk noktasının bilgi ve eylem yoluyla olduğu açıktır.

Öfkenin Bilgi Yoluyla Giderilmesi: Aşağıdaki altı konu [öfkenin giderilmesiyle ilgili] bilginin püf noktasıdır: **İlk olarak**, öfkeyi dizginlemenin, bağışlamanın, hoşgörünün ve hoşgörünün üstünlüğü ve mükemmelliği hakkında geçmiş olaylar ve gelenekler üzerinde düşünmeli ve müzakere edilmelidir ve bunun sonucu, [hepsinde] bu mükemmelliklere ulaşma arzusunun uyanması olacaktır. Bu arzu kişiyi intikam almaktan alıkoyacak ve öfke ateşini söndürecektir. Malik ibn Evs ibn el-Hadtan, bir keresinde [halife] Ömer'in (Allah ondan razı olsun) birine kızdığını ve [işlediği bir suçtan dolayı] cezalandırılmasını

emrettiğini rivayet eder. O adam dedi ki: "Ey müminlerin önderi! Lütfen şu ayeti [Kuran'dan] düşünün:

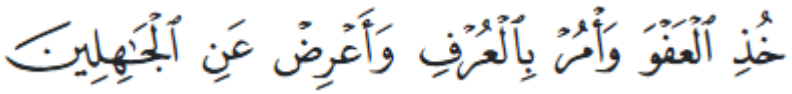

'Bağışlamayı uygulayın ve [insanları] iyi salih işler yapmaya ve cahillerden kaçınmaya teşvik edin.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 199)

Bu rivayetin rivayeti, Ömer -Allah ondan razı olsun- bu ayeti defalarca okuyup anlamları üzerinde düşünürdü. Bu onun rutiniydi. Kur'an'ın anlamları ve anlayışı üzerinde muazzam bir ustalığa sahip olmasına rağmen, Kur'an üzerinde düşünmeye devam etti. Dolayısıyla bu ayet onu düşünmeye davet etti. Sonuç olarak adam bir erteleme aldı ve bundan kurtuldu.

İkinci olarak, kişi alt benliğini (*Nefs*) Allah'ın cezasından [İlahi adaletten dolayı kendi yanlışlarından dolayı] korkutmalı ve ona, Allah'ın bir başkası üzerinde sahip olduğundan çok daha fazla güce sahip olduğunu söylemelidir. Öfkemi bir başkasına yöneltmeye çalışırsam, [İlahi] bağışlamaya ve merhamete daha çok ihtiyaç duyacağım Kıyamet Günü'nde Tanrı'nın [kendi haksızlıklarım ve başkasına karşı aşırılıklarım yüzünden] öfkesinden kaçınamayabilirim. Tanrı'nın vahyettiği bazı kutsal yazılarda Tanrı'nın şu vahyi gönderdiği yazılıdır: "Ey insan! Öfkelendiğiniz zaman Beni hatırlayın, [kendi yanlışlarınızdan dolayı] sizden hoşnutsuzluğum sırasında sizi hatırlayacağım ve sizi [kendi aşırılıkları ve edep ve adalet sınırlarına karşı ihlalleri nedeniyle] yok olmaya mahkum olan insanlar arasına dahil etmeyeceğim". Bilgelerin (bilgelerin) İsrailoğulları'nın krallarına mutlaka eşlik ettikleri rivayet edilmiştir. Ne zaman bir kral öfkelense, bilge arkadaşı önüne "Fakirlere merhamet et, [kendi] ölümünden kork [ve Allah'ın huzurunda] hesap ver ve ahireti hatırla" yazılı bir parşömen koyardı. King bu yazıyı okur ve sakinleşirdi.

Üçüncüsü, düşmanlık ve intikamın sonuçlarından ve düşmanlığın sonucu olarak çekilen acı ve zorluklardan, kızacağım kişinin rakibim olacağından ve bana sorun çıkarmaya çalışacağından endişe duymalıdır. Ancak dünyevi kaygılar, acılar ve zorluklar uğruna öfkelenmemek de tehlikelerden yoksun değildir, çünkü içinde dünya hayatını samimi tutma şehveti ve arzusu yatar. Bu kesinlikle bir ahiret eylemi değildir, aksine öfke yerine şehveti empoze etmektir. Tıpkı öfke gibi şehvet de bir kötülüktür. Bu yüzden dünya uğruna (güzel dünya hayatı) öfkeyi bastırmak, [Allah'tan] bir ücret kazandırmaz. Eğer dünyevi bir kaygı kalp ve beden huzurunu [kişinin manevi ilerleme çabalarını sürdürmesini] engelliyorsa, o zaman onu ortadan kaldırmak kesinlikle İlahi bir ödülle sonuçlanacaktır.

Dördüncüsü, kişi öfkelendiğinde, dış görünüşünün çirkinliğini hayal etmelidir [öfke nedeniyle, çünkü bu kişinin çirkin görünmesinde önde gelen bir faktördür]. Tıpkı öfke anında insanların yüzlerinin çarpıtılması gibi, benim yüzüm de çarpık olurdu. Bu şekilde kalpte öfkenin tiksintisi doğacaktır. Öfkelenen bir insanın kuduz bir köpeğe ve vahşi bir vahşi hayvana benzediğini, hoşgörülü, hoşgörülü ve öfkeye meyilli olmayan bir kişinin

ise peygamberlere, evliyalara ve bilgelere benzediğini de düşünmek gerekir. O zaman kişi, köpeklere, hayvanlara ve kötü kişilere benzemek mi yoksa peygamberlere ve alimlere benzemek mi istediğini alt benliğine (nefs) sunmalıdır. Nefsin içinde bir zerre kadar edep ve iman varsa, kesinlikle âlimlerin ve peygamberlerin peşinden gitmeye meyilli olur ve asla [öfke çılgınlığında] köpeklere benzemek istemez.

Beşinci olarak, kişiyi intikam almaya davet eden ve öfkeyi dizginlemenin zor görünmesine neden olan neden üzerinde durulmalıdır. Açıkçası, öfke sebepsiz yere gelmediği için kesinlikle bir nedeni olacaktır. Örneğin, şeytanın kişiyi intikam almaya teşvik etmesi ve kalbe "Öfkeni dizginler ve intikam almazsan insanlar seni aciz ve mağlup ilan edecekler, seni aşağılayacaklar, hakaret edecekler ve seni aşağılayacaklar" gibi düşünceler aşılaması olabilir. Eğer sebep bu ise, kişi alt nefsine (*nefsine)* şunu söylemelidir: "Sen dünya hayatının aşağılanmasından ve rezilliğinden hoşlanmıyorsun ve ondan sakınmak için intikam almaya meylediyorsun, fakat kıyamet günü bir kimsenin seni elinden tutup senden intikam alacağı ve senin yapamayacağın büyük rezillikle karşılaşmayı düşünmüyorsun Hiçbir şey. İnsanların gözünde küçülmekten korkuyorsunuz ama peygamberlerin, evliyaların ve meleklerin gözünde küçülmekten korkmuyorsunuz. Allah rızası için öfke ortadan kaldırılmalıdır, [hemcinsleri] insanlardan [onlar uğruna yapılmadığına göre] neye ihtiyacın var? Aşağılanma ve onur onların elinde mi? Birisi size zulmetse bile intikam almamalısınız çünkü bu zulüm kıyamet gününde zalim için büyük bir aşağılanma kaynağı olacaktır. Allah'tan kimin ödemesi gerekiyorsa onun ayağa kalkacağının ilan edileceği kıyamet gününde ayakta durmak hoşunuza gitmiyor mu, o zaman zalimleri bağışlayacak [ve böylece yüce gönüllülüklerinden dolayı büyük İlahi cezaya layık olacaklar] o insanlar ayağa kalkacak?"

Altıncı olarak, kişi şöyle düşünmelidir: "Öfkem gerçekten de [gerçek inancımın] neden belirli bir şeyin benim istek ve arzularıma göre gerçekleşmediğinin ve neden Tanrı'nın iradesine ve niyetine göre gerçekleştiğinin bir göstergesidir? Benim amacım nasıl Tanrı'nın amacından üstün olabilir? Sadece Tanrı'nın dilediği şey olacaktır. Öfkemin ve asabiliğimin bunun cezasını çekmemden ve İlahi azaba maruz kalmamdan başka bir sonucu olamaz."

Öfkeye Tahrikin Eylemlerle Ortadan Kaldırılması: Kişi öfkelenirse, bunu diliyle söylemelidir:

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

"Lanetli şeytandan Allah'a sığınırım".

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) öfkelendiğinde böyle söylenmesini tavsiye etmiştir. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim,* Süleyman ibn Sard'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır)

Hz. Ayşe (sallallahu aleyhi ve sellem) sinirlendiği zaman, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) onun burnunu tutar ve şöyle derdi: "Ey Ovâş! [Allah'a dua etmek suretiyle] şöyle söyleyin:

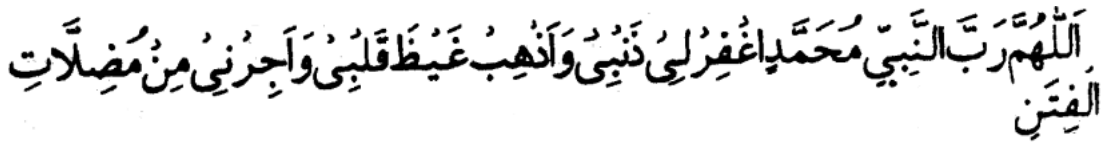

Ey Tanrım! Muhammed'in Rabbi! Günahlarımı bağışla, kalbimdeki öfkeyi gider ve beni insanı dalalete götüren imtihan ve sıkıntılardan koru". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *İbnü's-Sunny fi al-Youm wa al-Layla*)

Bu duanın (duanın) öfke anında yapılması tavsiye edilir. Bundan sonra öfke hala devam ediyorsa, kişi [içinde bulunduğu] topluluğu değiştirmeli, ayakta dururken oturmalı, otururken uzanmalı ve yaratıldığı yere yaklaşmalıdır, bu benliğe alçakgönüllülük aşılayacaktır (*Nefis*). Oturup uzanmanın bir yararı (bilgeliği) vardır, kalp sakinleşir çünkü öfkenin nedeni ısıdır ve ısı hareketten kaynaklanır. Hareket durursa, ısı dağılacak ve öfke de sona erecektir. Öfke bu stratejiyle sona ermezse, abdest almalı veya soğuk suyla banyo yapmalıdır çünkü bir peygamberlik geleneğinde rivayet edildiği gibi ateş suyla söndürülür:

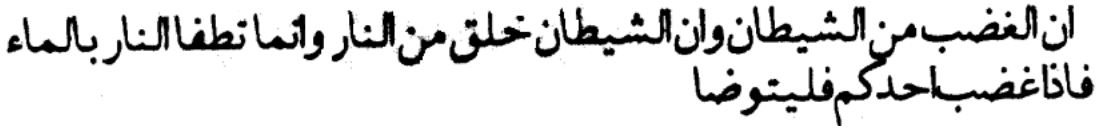

"Öfke şeytandandır ve şeytan ateşten yaratılmıştır ve ateş su aracılığıyla söndürülür. Biriniz öfkelenirse abdest alsın." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Atiyya el-Sa'di'nin [Allah ondan razı olsun]* yetkisi üzerine *Ebu Davud* hadis derlemesi)

Başka bir peygamberlik rivayeti, öfke anında [Allah'a] secde etmeyi ima eder, çünkü bu durumda insan en iyi [bedensel] organlarını (alın ve yanakları) en alçakgönüllü yere (yani yere) koyar. Bu vesileyle secdenin hikmeti, kalpte tevazu ve alçakgönüllülüğün doğması ve öfkeyi körükleyen gurur, kibir ve üstünlük duygusunun kalpten uzaklaşmasıdır.

Hoşgörünün Mükemmellikleri

Hoşgörü, nezaket ve yumuşaklık (*Hilm*) öfkeyi dizginlemekten bile üstündür çünkü öfkeyi dizginlemek, zorla hoşgörü uygulamak anlamına gelir. Başka bir deyişle, öfkesini dizginleyecek olan, ilk etapta öfkelenen kişidir. Bu zor bir aşama ve daha sert bir ruhsal egzersizdir, ancak [öfkeyi dizginlemeye yönelik] aralıksız çabalar, zorla hoşgörü uygulama ihtiyacını ortadan kaldıracak, bunun yerine kişi yavaş yavaş öfkelenmemeye

alışacaktır. Öfke gelse bile kişi onu bırakmakta zorluk çekmez. Bu, içsel [doğal] hoşgörüdür ve bu hoşgörü, kişinin mükemmel bir akla sahip olduğu, aklın hükmettiği ve öfkenin gücünün de akla boyun eğdiği anlamına gelir. Bundan, öfkeyi dizginlemenin hoşgörünün ilk aşaması olduğu ve doğal doğal hoşgörünün onun doruk noktası olduğu öğrenilmiştir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

انما العلم بالتعلم والحلم بالتحلم ومن يتخير الخير يعطه ومن يتوق الشر يلقه

"Bilgi öğrenerek elde edilir ve hoşgörü, kasıtlı vicdani çabalarla [hoş olmayan şeylere tahammül ederek] hoşgörülü hale gelmekle elde edilir. İyiliğe niyet edene [İlahi cömertlik ve cömertlik yoluyla] iyilik verilir ve kötülükten koruyan ona karşı korunur." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler,* Ebu'd-Derda'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle *Taberani* ve *Daraqtani*'yi derler)

Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun) Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle anlatıyor:

اطلبوا العلم واطلبوا مع العلم السكينة والحلم، لينوا لمن تعلمون ولمن تتعلمون منه، ولا تكونوا من جبابرة العلماء، فيغلب جهلكم علمكم

"Bilgi edinin ve bilgiyle birlikte onurlu huzur ve hoşgörüyü arayın. Öğrencinize ve öğretmeninize yumuşak ve nazik bir şekilde davranın. Cehaletinizin bilginize hakim olması için sert ve asabi alimler arasında olmayın." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *İbn es-Sunny fi al-Riyadatul Muta'allemeen*)

Bunda, kibir ve üstünlük duygusunun öfkeyi doğurduğu ve bu içsel özelliklerin kişiyi hoşgörü ve yumuşaklıktan alıkoyduğu bildirilmiştir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözlerle dua ederdi:

اَللّٰهُمَّ أَغْنِنِي بِالْعِلْمِ، وَزَيِّنِّي بِالْحِلْمِ، وَأَكْرِمْنِي بِالتَّقْوٰى، وَجَمِّلْنِي بِالْعَافِيَةِ

"Ey Tanrım! Beni bilgiyle zenginleştir, hoşgörü ve yumuşaklıkla süsle, Sana karşı dindar huşu, saygı ve korkuyla beni onurlandır, sağlık ve güvenlikle güzelleştir".

Ebu Hureyre (Allah ondan razı olsun) Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle anlatıyor:

ابتغوا الرفعة عند الله، قالوا وماهي يا رسول الله! قال تصل من قطعك، وتعطي من حرمك، وتحلم عمن جهل عليك

"Tanrı ile büyüklüğü arayın". İnsanlar sordular: "Bir kişinin Tanrı'nın önünde yüksek bir mertebeye ulaşmasına neden olan hususlar nelerdir?" O cevap verdi: "Onları koparana olan ilişkilerinizi koruyun, sizi mahrum edene verin ve size cehaletle davranana hoşgörü ve yumuşak huyla davranın." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Hakim* ve *Beyhaki*)

Bir adam [Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in zamanında) şöyle dua etti: "Allah'ım! Yanımda [maddi yoksulluğumdan dolayı] sadaka olarak verebileceğim hiçbir şey yok, ancak o kadarını yapabilirim ki, bana acı çektiren herkesi affederim ve bu benim lehime bir sadaka olur". Allah, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) bu duadan dolayı kendisini affettiğine dair bu vahyi göndermiştir. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Ebu Na'im fi es-Sahabe* ve *Beyhaki fi el-Şu'ab*)

Bir keresinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabelere sordu: "Sizden biri Ebu Damdam gibi olamaz mı?" Sahabeler sordular: "Ebu Damdam kimdir ve onun özellikleri nelerdir ki biz onun gibi değiliz?" Dedi ki: "O, önceki milletlerden gelen bir adamdı, sabahları kalkar ve şu duayı yapardı: 'Allah'ım! Bugün bana zulmedenlere haysiyetimi ve şerefimi sadaka olarak veriyorum'".

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ثلاث من لم تكن فيه واحدة منهن فلا تعتدوا بشئ من عمله، تقوى تحجزه عن معاصي الله عزوجل وحلم يكف به السفيه، وخلق يعيش به في الناس

"Üç şey öyledir ki, eğer birinde yoksa, o zaman kişinin eylemlerini önemli saymaz: Kişiyi *Allah'ın itaatsizliğinden alıkoyan* dindar huşu, Allah'a saygı ve Allah korkusu (takva*), kişiyi aptallıktan alıkoyan* hoşgörü (hilm) ve kişinin hayatını insanlar arasında geçirdiği iyi içsel karakter özellikleri (*İhlak*)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Ümmü *Salma'nın yetkisi üzerine Tabarani hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])*

Öfke Açısından İnsanların Farklı Halleri: Öfke açısından insanların farklı halleri vardır. Öfkesini bastıramayan, ancak kısa sürede eski haline dönen, bazıları öfke göstermez, kalplerinde sonsuza kadar düşmanlık ve kin tutan vardır. Kasıtlı olarak düşünürsek, öfke açısından dört tür insan vardır: birincisi, çabuk alev alan ama aynı zamanda çabuk sönen çimenler gibi; ikincisi, geç alev alan ve geç sönen kömür gibi; üçüncüsü, geç alev alan ve kısa sürede sönen ıslak odun gibi - bu durum, ilgisizlikten kaynaklanmadığı sürece çok iyidir; Dördüncüsü, kısa sürede alev alan ve geç sönen bir şey gibi - bu tür insanlar oldukça kötüdür. Hiç sinirlenmemek de iyi bir şey değildir.

İmam Şafai şöyle buyurmuştur: "[Öfkelendirecek şeylerle] öfkelendirmeye çalıştıktan sonra bile öfkelenmeyen eşektir, yatıştırıldıktan sonra bile yatıştırılmayan kişi şeytandır." Ebu Said el-Hudri (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dediğini rivayet eder:

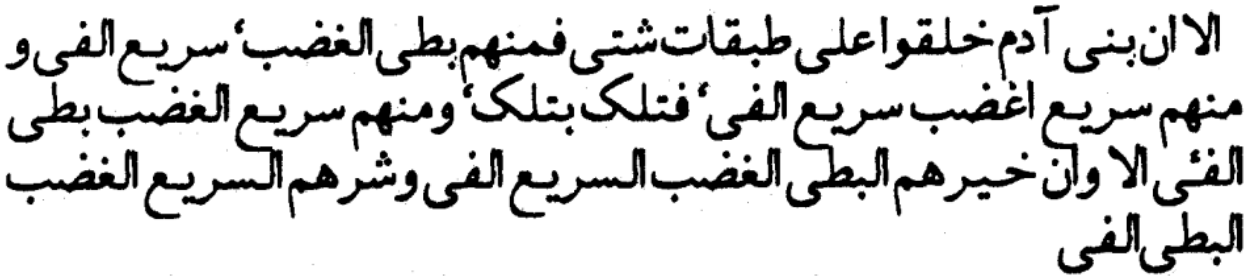

"Unutmayın, Âdem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) soyundan gelenler (yani bütün insanlar) [iç karakter özellikleri, mizaçları, mizaçları ve eğilimleri bakımından] farklı gruplar halinde yaratılmışlardır. Geç sinirlenip çabuk sakinleşenler var, çabuk sinirlenip çabuk sakinleşenler var, bu şekilde bir [çabuk sinirlenmek gibi kötü bir nitelik] başka bir [çabuk yatışmak gibi iyi bir nitelik] ile telafi ediliyor; Çabuk sinirlenip geç sakinleşenler var. Unutmayın, aralarında daha iyi olan geç sinirlenen ama çabuk sakinleşen, en kötüsü ise geç sinirlenip geç sakinleşendir".

Öfkenin insan kalbini ve zihnini etkilediği kanıtlandığından, yönetici yetkililerin öfke halindeki kimseyi cezalandırmaması zorunlu hale gelir, çünkü kişi [öfkelendiğinde] zorunluluk sınırlarını aşma eğilimindedir. Dahası, kişinin öfkesini dışa vurması aynı zamanda alt benliğin tatmin ve hazzının da bir yoludur çünkü öfke halindeki kişi, öfkesi için birini hedef alana kadar yumuşamaz ve huzurlulaşmaz, oysa olması gereken şey, kişinin öfkesinin ve intikamının her ikisinin de yalnızca Tanrı uğruna olması gerektiğidir [kişinin kişisel egosu için değil].

Kin'in Gerçekliği ve Sonuçları ve Bağışlama ve Nezaketin Mükemmelliği

Kişi öfkelendiğinde ve zayıflığından dolayı intikam almaya muktedir olmadığında, onu dizginlemek zorunda kalır. Aynı öfke insanın kalbinde kin ve kötülüğe dönüşür. Kin'in anlamı, nefret ve düşmanlığın kişinin kalbinde sonsuza dek birine karşı doğmasıdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

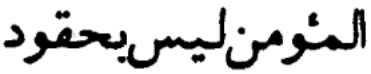

"Mümin, kin ve kötülükten arınmıştır [bu nedenle kimseye karşı kin ve kötülük beslemeyen, temiz kalpli bir kişidir]".

Öfke, kin ve kötülükle sonuçlanır ve bu da aşağıdaki sonuçlara ve sonuçlara yol açar:

İlk sonuç kıskançlıktır ve bu, kötülüğün kalbinizde diğer kişinin sahip olduğu zenginlik ve nimetlerin elinden alınması arzusunu doğurduğu anlamına gelir; eğer başka bir kişinin bir nimeti varsa, o zaman bundan acı çeker ve üzülürsünüz ve eğer o kişi sıkıntıya girerse, o zaman memnun olursunuz. Bu, bir münafığın bir eylemidir (ayırt edici özelliğidir) ve kınanması yakında açıklanacaktır. **İkinci** sonuç, aşırı kıskançlık olmasıdır, yani başka birinin zorluklarına gülersiniz, onlarla dalga geçersiniz. **Üçüncü** sonuç, başka bir kişiyi terk etmeniz ve tüm ilişkilerinizi koparmanızdır, kişi sizinle tanışmayı arzulasa ve hatta bu niyetle size gelse bile. **Dördüncü** sonuç, birine hakaret etmeniz ve aşağılamanızdır. **Beşinci** sonuç, [İlahi yasada] söylenmesine bile izin verilmeyen şeyler söylemenizdir, örneğin yalan söylersiniz, gıybet edersiniz, sırlarını [veya herkesin gözünden gizlenmesini istediği özel konuları] ifşa edersiniz ve kusurlar bulursunuz. **Altıncı** sonuç, birini aşağılama ve alay etme düşüncesiyle taklit etmenizdir. **Yedinci** sonuç, bir bedensel zarara, yani dayak (şiddet) ve fiziksel istismara neden olmanızdır. **Sekizinci** sonuç, kişinin haklarını iade etmemeniz ve eğer bir krediniz varsa, onu birine geri ödememeniz, akrabalık haklarını yerine getirmemeniz ve el konulan şeyi iade etmemenizdir. Bütün bu neticeler ve neticeler haramdır (*haramdır*). Kötülük ve kin konusunda yapabileceğiniz en az şey, kendinizi yukarıda bahsedilen sekiz zarardan korumak ve [bu sekiz sonuçtan herhangi birine veya tümüne düşkünlük göstererek] Tanrı'nın itaatsizliğine maruz kalmamak, bunun yerine onu yanlış olarak düşünmek ve [yürekten] kötü olarak kabul etmektir. [Kötülüğün kalbinizde kötü olduğunu düşünüyorsanız ama yine de] Eskisi gibi kimseyle mutlu konuşmazsınız, ihtiyaçlarını gözetmezsiniz, bir toplantıda kimseyle oturmazsınız, biriyle İlahi zikirler yapmazsınız, birinin yararına yardım etmezsiniz, biri için dua etmezsiniz ve birini övmüyorsunuz, birini salih ameller için teşvik etmiyorsunuz, birine sempati duymuyorsunuz veya kederi paylaşmıyorsunuz. o zaman bu küçük kötülük, dininizdeki derecenizin düşmesine neden olacak ve [sekiz sonucuna göre hareket etmediğiniz] bu kötülük [seviyesi] için İlahi cezayı hak etmeyecek olsanız bile, büyük bir nimet ve İlahi karşılık elde etmenize engel olacaktır. Nitekim Ebu Bekir (Allah ondan razı olsun), [daha önce maddi yardımda bulunduğu] akrabası Mistah'a, [aynı zamanda Peygamber Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sevgili eşi olan kızı Aişe (sallallahu aleyhi ve sellem)'e iftira atan kişilerden biri olduğu için hiçbir şey vermeyeceğine yemin ettiğinde, ama [Kur'an'ın] aşağıdaki ayeti [Peygamber'e ilahi vahiy vasıtasıyla] nazil olunca:

وَلَا يَأْتَلِ أُوْلُوا۟ ٱلْفَضْلِ مِنكُمْ
وَٱلسَّعَةِ أَن يُؤْتُوٓا۟ أُو۟لِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينَ وَٱلْمُهَٰجِرِينَ فِى
سَبِيلِ ٱللَّهِ ۖ وَلْيَعْفُوا۟ وَلْيَصْفَحُوٓا۟ ۗ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَكُمْ

"Sizden [manevi] üstünlük ve üstünlük sahibi olanlar ve [dünyevi] imkanlara sahip olanlar, akrabalara, fakirlere, muhtaçlara ve Allah yolunda hicret edenlere vermeyeceklerine yemin etmesinler. [Bunun yerine] onları [hatalarını ve yanlışlarını]

bağışlamalı ve [onların neden olduğu her türlü incinmeyi] dikkate almamalıdırlar. Tanrı'nın kendi yanlışlarınızı ve kusurlarınızı bağışlamasını sevmiyor musunuz? Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 22)

Ebu Bekir -Allah ondan razı olsun- bu ayeti duyunca şöyle dedi: "Şüphesiz Allah'ın mağfiretini istiyoruz." Bundan sonra Mistah'a daha önce davrandığı gibi davranmaya başladı [ona maddi yardımda bulunarak]. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'i Ayşe'nin yetkisiyle *hadisler* derler [Allah ondan razı olsun])

Bir kişinin [birine karşı] [iyi] tavrını kin ve kötülükle değiştirmemesi, bunun yerine mümkünse [kötülüğünün hedefi olan birine karşı] güzel davranış ve muamelesini, alt nefsine (*nefs) karşı manevi mücadele ve* şeytanı yenmek için artırması daha iyidir. Bu tür bir eylem, azizlerin ve Gnostiklerin (*Siddiqeen*) [insanlığın ulaşabileceği en yüksek rütbedir] rütbesidir ve inananların üstün eylemleri arasındadır (*Mumineen*). Bunun nedeni, kötü niyet besleyen kişinin üç durumdan birine sahip olabilmesidir: birincisi, kötü niyet beslediği kişinin haklarını herhangi bir eksiklik veya aşırılık olmaksızın yerine getirir - bu adalettir. İkincisi, kişinin kötü niyet beslediği kişiye bağışlayıcılıkla, mükemmellikle, akrabalık bağlarını koruyarak davranmaktır - bu daha üstündür. Üçüncüsü, zulüm nedeniyle kötü niyet beslediği bir kişiden bir şey kapmak - bu baskıdır. Bu son durum ve rütbe aşağılık ve kötülere, ikincisi azizlere ve Gnostiklere, birincisi ise doğrulara aittir.

Bağışlamanın Mükemmellikleri ve İyilikte Daha da Yukarıya Çıkmak

Bağışlama, kişinin kendi [meşru] haklarından feragat etmesi, başka bir deyişle intikam veya para cezası almaması anlamına gelir. Tanrı diyor ki:

وَأَن تَعْفُوٓاْ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ

"Ve bağışlamanız [ve meşru olarak hakkınız olan şeyleri bırakmanız] dindar huşuya, saygıya ve Tanrı korkusuna daha yakındır (*Takva*)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 237)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ثلاث والذى نفسى بيده لو كنت حلافا لحلفت عليهن ما نقص مال من صدق فتصدقوا ولا عفا رجل عن مظلمة يبتغى بها وجه الله الا زاده الله بها عزا يوم القيامة ولا فتح رجل على نفسه باب مسالة الا فتح الله عليه باب فقر

"Üç şey öyledir ki, eğer bir şeyler için yemin eden biri olsaydım, onlar hakkında yemin ederdim: Birincisi, mal hayırseverlikle azalmaz, bu yüzden sadaka verin; ikincisi, eğer bir kimse Allah'ın rızasını kazanmak uğruna hakkından vazgeçerse, Allah kıyamet gününde böyle bir şeref verecektir; üçüncüsü, eğer kişi kendine [başkalarından ihtiyaçlarını karşılamalarını] isteme kapısını açarsa, Tanrı da kişiye yoksulluğun kapısını açar". (Bu rivayet, Ebu Kabsha al-Ensari'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet *ettiği Tirmizi*, Ebu Davud *ve* Sahih-i Müslim *hadis* külliyatlarında rivayet edilmiştir.)

Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) başka bir rivayetinde şöyle rivayet edilmiştir:

التواضع لا يزيد العبد الا رفعة فتواضعوا يرفعكم الله، والعفو لا يزيد العبد الا عزاً فاعفوا يعزكم الله، والصدق لا تزيد المال الا كثرة فتصدقوا يرحمكم الله

"Alçakgönüllülük, [Allah'ın] bir kuluna [bu dünyevi ve diğer dünyevi] yükselişi (daha yüksek manevi mertebeyi) bahşeder, bu yüzden alçakgönüllülüğü benimseyin, Allah size yükselmeyi bahşeder. Bağışlamak, kula şeref verir, bu yüzden affet, Allah sana şeref ihsan etsin. Sadaka malı (maddi varlığı) artırır, bu yüzden sadaka verin, Allah size merhamet etsin". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *İsfahani el-Tergheeb ve el-Terheib* ve *Ebu Mansur el-Daylami* 'nin Enes'in yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Ukbe (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: "Bir gün Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) geldim. İlk önce onun elini mi tuttum yoksa o mu benim elimi tuttu hatırlamıyorum. Bana dedi ki:

يا عقبة! الا اخبرك بافضل اخلاق اهل الدنيا والآخرة صل من قطعك وتعطى من حرمك، وتعفو عمن ظلمك

'Ey Ukbe! Dünya ve ahiret insanlarının en üstün karakter özelliklerini size bildirmem gerekmez mi? Sizinle görüşmeyen, böyle biriyle karşılaşırsınız; seni mahrum edeni böyle birine verirsin; Sana zulmeden ve zulmeden birini, böyle birini affedersin!'" (Bu rivayet *Taberani, Beyhaki* ve *İbn Ebî el-Dunya* Hadis *külâlâmlarında rivayet edilmiştir*)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: İsa -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle dediğini söyledi:

يارب اى عبادك اعز عليك، قال الذى اذا قدر عفا الاخلاق

'"Ey Rabbim! Kullarınız arasında sizin için daha değerli olan kimdir?' Tanrı şöyle vahyetti: 'İntikam alma yeteneğine sahip olduğu halde affeden kişi'". (Bu rivayet, *Hadis*

koleksiyonu *Khara-eti Marakim al-Ikhlaq*'ta Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet edilmiştir.)

Nezaket ve Nezaketin Mükemmelliği

Nezaket veya merhamet iyi bir özelliktir ve bunun karşısında saldırganlık ve sertlik vardır. [Sonuncu] özelliklerin her ikisi de öfke ve kötü mizaçtan doğarken, nezaket güzel ahlak, görgü, mizaç, içsel eğilim ve barışçıl doğadan doğar. Saldırganlık bazen öfkeden, bazen de açgözlülüğün yoğunluğundan ve hakimiyetinden doğar. İnsanlar açgözlülüğün yoğunlaştığı ve mizaç dengesinin kaybolduğu bir dönemde düşünme ve anlama yeteneklerinden mahrum kalırlar. Ancak nezaket, güzel ahlakın, görgünün, mizacın ve içsel eğilimin (*Hüsnü'l-Kulk*) meyvesidir ve bu [asil içsel durum], öfke ve şehvet güçleri ılımlılık sınırları içinde tutulduğunda elde edilir. Bu nedenle peygamberlik rivayetleri yumuşak huyluluğu aşırı derecede övmüştür. Bu nedenle Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

يا عائشة انه من اعطى حظه من الرفق فقد اعطى حظه من خير الدنيا والآخرة
ومن حرم حظه من الرفق فقد حرم حظه من خير الدنيا والآخرة

"Ey Aişe! Kendisine nezaket bahşedilen kimseye hem dünya hayatının hem de ahiretin hayırları nasip edilmiştir, teveccühten mahrum bırakılan kimseye de dünya hayatının ve ahiretin hayırlılığı verilmiştir." (Bu rivayet, *Abdurrahman bin Ebi Bekir el-Maleeki'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Ahmed *ve* el-Akeeli Kitab el-Du'afa *Hadis* koleksiyonlarında rivayet edilmiştir.)

ان الله ليعطي على الرفق مالا يعطي على الخرق واذا احب الله عبدا اعطاه
الرفق مامن اهل بيت يحرمون الرفق الا حرموا محب الله تعالى

"Tanrı, nezaket ve nezaketle (Rifq) [insani gösteriyle] o kadar çok şey verir ki, cehalet ve sertlikle [insani gösteriyle] vermez. Allah bir kulunu (insanı) sevdiği zaman, ona böyle bir yumuşaklık verir; ve yumuşak huysuzluktan yoksun bir ev halkı da Tanrı'nın sevgisinden mahrum kalırlar". (Bu rivayet, *Tabarani Kabeer* Hadis *koleksiyonunda* Cerîr'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle rivayet edilmiştir.)

ان الله رفيق يحب الرفق ويعطي عليه مالا يعطي على العنف

"Tanrı nazik ve naziktir, nezaketi sever ve nezakete o kadar çok şey verir ki sertlikle vermez". (Bu rivayet, *Hz. Âşe'nin rivayetiyle Sahih-i Müslim* hadislerinde rivayet edilmiştir.)

يا عائشةارفقى فان الله اذا اراد باهل بيت كرامة دلهم على باب الرفق

"Ey Aişe! Yumuşak huyluluğu benimseyin çünkü Tanrı bir evi (bir bireyi veya bir aileyi) onurlandırmak istediğinde, onlara yumuşak huyluluğun yolunu gösterir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyon *Ahmet* Ayşe'nin yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

من يحرم الرفق يحرم الخير كله

"Yumuşak huysuzluktan mahrum kalan, iyi olan her şeyden mahrum kalmıştır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Şerir'in yetkisiyle Müslüman hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

ايما والى ولى فرفق ولا رفق الله تعالى به يوم القيمة

"Siyasi otorite haline gelen ve halka iyilikle davranan kişiye, Allah da kıyamet gününde böyle birine iyilikle davranacaktır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Sahih-i Müslim* Ayşe'nin yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

الرفق يمن والخرق شئو

"Nezaket muazzam bir nimettir ve sertlik kötü bir alamettir [sadece kötü sonuçlara yol açar]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Abdullah bin Mes'ud'un yetkisi üzerine Tabarani Awsat hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

Kıskançlığın Kınanması, Gerçekliği ve Tedavi Yolları

Kıskançlık, kin ve düşmanlığın bir sonucudur ve aynı içsel kötülükler ailesine (olumsuz özellikler, eğilimler ve eğilimler) aittir. Bunun yerine, kıskançlığın, kendisi de öfkenin bir bileşeni (sonucu) olan bir kin dalı olduğu söylenebilir. Kıskançlıktan kaynaklanan o kadar çok dal var ki sayılamayacak kadar. Kıskançlığın kınanmasında birçok [peygamberlik] geleneği vardır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

الحسد ياكل الحسنات كما تاكل النار الحطب

"Kıskançlık, ateşin odun tüketmesi gibi salih amelleri de yiyip bitirir (yani, kimseye kıskançlık besledikten sonra İlahi ibadet, sadaka, insanlara hizmet vb. salih ameller geriye hiçbir şey kalmaz)". (Bu rivayet, *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun]* otoritesi üzerine Ebu Davud *ve Enes'in [Allah ondan razı olsun] otoritesi üzerine* İbn Mace *Hadis* koleksiyonlarında rivayet edilmiştir.)

Bir peygamberlik rivayetinde kıskançlık, sonuçları ve sebepleri yasaklanmıştır. Diyor ki:

لا تحاسدوا ولا تقاطعوا ولا تبا غضوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله اخوانا

"Karşılıklı kıskançlık içinde olmayın, [küçük meseleler veya yanlış anlaşılmalar nedeniyle akrabalık veya dostluk ilişkilerini keserek] birbirinizle görüşmekten vazgeçmeyin, karşılıklı düşmanlık beslemeyin, [kırgınlıklar nedeniyle] birbirinizden yüz çevirmeyin ve ey Allah'ın kulları! Birbirinize kardeş olun!" (Bu rivayet *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* hadis *külliyatlarında* rivayet edilmiştir)

ثلاث لا ينجو منهن احد الظن والطيرة والحسد وساحدثكم بالمخرج من ذلك اذا ظننت فلا تحقق واذا تطيرت فامض واذا حسدت فلا تبغ

"Kimsenin eksik olmadığı üç şey vardır: varsayımlar, başkaları hakkında kötü düşünceler ve kıskançlık. Size onlardan kurtulmanın yöntemini anlatacağım. Kalbinize bir varsayım geldiği zaman onu doğru görmeyin, kalbinize kötü düşünceler geldiği zaman [ona dikkat etmeden] kendinizi işinizle meşgul edin, kıskançlık doğduğunda onu istemeyin (yani kıskanç düşüncelerin meyve vermesini)". (Bu rivayet, *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet* ettiği İbn Ebû el-Dunya *Hadis* koleksiyonunda rivayet edilmiştir.)

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

انه سيصيب امتي داء الامم قالوا وما داء الامم قال الاشر والبطر والتكاثر والتنا فس في الدنيا والتباغض والتحاسد حتى يكون البغي ثم الهرج

"Benim ümmetim yakında başka milletlerin hastalığına yakalanacak". Sahabeler: "Milletlerin hastalığı nedir?" diye sordular. Cevap verdi: "Kibir, zenginlik ifadesi, dünyevi (mal) [elde etmede] karşılıklı rekabet, karşılıklı düşmanlık, karşılıklı kıskançlık, [bunların] hepsi [önce] isyan [önce] olacak, sonra kargaşa yayılacak." (Bu rivayet, *İbn Ebû el-Dünya* ve *Taberani* Hadis *külâlâmlarında* Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet edilmiştir.)

ستة يدخلون النار قبل الحساب بسنة قيل يا رسول الله! من هم؟ قال: الامراء بالجور، والعرب بالعصبية والدهاقين بالتكبر والتجار بالخيانة واهل الرستاق بالجهالة والعلماء بالحسد

"Altı tip insan, hesaplaşmadan [ve kıyamet gününün hesabından] bir yıl önce cehenneme girecektir." Şöyle soruldu: "Yâ Allah'ın Resulü! Kim bu insanlar?" Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle cevap verdi: "Baskı nedeniyle siyasi olarak güçlü, milliyetçi önyargılı ırkçılık nedeniyle Araplar (*Asbiye*) (her ne kadar Araplar, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından insanlığa tebliğ edilen bu İlahi emirde bir örnek haline getirilmiş olsa da), bu geleneğin amacı herkes için geçerlidir, yani herhangi bir ırksal, etnik ve ulusal insan grubu tarafından uygulanan her türlü ırkçılık, onları Cehennemin somutlaştırdığı İlahi hoşnutsuzluğa götürür), kibir nedeniyle çiftçiler, sahtekârlık nedeniyle işadamları, cehalet nedeniyle köylüler ve kıskançlık nedeniyle din alimleri". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Ebu Mansur el-Daylami *hadis* derlemesi)

Hz. Musa (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah ile sohbet etmek için Sina Dağı'na gittiğinde, ilahi tahtın gölgesinde bir adam gördüğü rivayet edilmiştir. O adamı [Tanrı'nın önündeki yüksek rütbesini ve konumunu] kıskandı ve Tanrı'ya adını söylemesi için yalvardı. Allah dedi ki: "Onun ismiyle ne yapardın, onun yerine sana yaptıklarını anlatacağız. Kimseyi kıskanmaz, anne ve babasına itaatsizlik etmez, masal anlatmaz (insanların konuşulmasını veya bilinmesini istemedikleri konularını, iyi ya da kötü, istemeden ya da kasıtlı olarak kötü niyetle başkalarına aktarmak)". Hz. Zekeriya (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir: "Kıskanç bir kişi benim nimetlerimin düşmanıdır, kararıma kızar ve tüm yaratılmışların Rabbi, Yaşatıcısı ve Yaşatıcısı olarak tüm insanlığa [İlahi bilgelikten İlahi nimetleri; Tanrı'nın dağıtımından hoşnutsuzluk ve öfke, diğer insanlara karşı kıskançlığın aslında gerektirdiği şeydir]".

Kıskançlığın [İlahi] nimetler ve İlahi ihsan için uygulandığı bilinmelidir. Allah bir kulunu mükafatlandırdığı zaman, o zaman başka bir kişinin bununla ilgili iki hâlâ vardır. Birincisi, kişi bu nimetten hoşlanmaz ve onun düşüşünü arzular. Bu kıskançlık halidir. Buradan kıskançlığın tanımı, bir nimetten [ona sahip olan başka bir kişiye] hoşlanmamak ve onun düşüşünü arzulamaktır. İkincisi, kişi ne onun düşüşünü arzular ne de [ona sahip olan başka bir kişide] devam etmesine itiraz eder, ancak bunu kendisi için de başarmak ister. Buna "*Ghibta*" denir veya başka bir kişinin sahip olduğu bir nimeti kendisi için arzulamak [diğer kişiden azalmasını veya uzaklaştırılmasını istemeden. Bu aslında İlahi yasada caizdir]. Kıskançlık, onu anarşi ve kargaşa tohumları ekmek, insanlar arasında nifak çıkarmak ve onlara zarar vermek için kullanan kötü bir kişiye bahşedildiği durumlar dışında, her koşulda yasaktır. Bir nimetin bu şekilde [kötüye kullanılmasından] hoşlanmadığınızı ifade etmek ve onun düşüşünü arzulamanız doğrudur çünkü bu durumda, sizin hoşlanmamanız ve onun azalmasını arzulamanız, böyle bir şeyin bir lütuf olması değil, anarşi ve kargaşa [ekme] aracı olarak

kullanılmasıdır. Anarşi ve kargaşa korkusu yoksa, o zaman insan onlar için üzülmez ve onların götürülmesini istemez. [Başkası üzerindeki] bereketi kötü olarak görmek, Allah'ın bazı konularda kullarından bazılarını diğerlerine tercih ettiği için verdiği kararın kötü olduğunu düşünmek anlamına gelir. Bu öyle bir gerçektir ki, tiksinti ve hoşlanmama bahanesi olarak kullanılamaz ve İlahi kanun, kişinin İlahi emirlere müdahale etmesine ve onları kendi arzularının ölçütüne göre yargılamasına izin vermez. Size zarar vermediği halde, serveti gözünüze diken gibi gelen başka bir mümini rahat görememekten daha büyük bir günah ne olabilir? Kur'an'da kıskançlık için güçlü bir kınama vardır:

إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا

"Eğer iyi bir durumdaysanız, bu onlar için bir üzüntü sebebi olur ve eğer acı çekiyorsanız, bu onların hoşuna gider." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 120)

Bir Müslüman'ın Allah'a iman (iman*), namaz (*namaz*), farz sadaka (*zekât*) vb. gibi İlahi kanunda elde etmesi farz olan belirli bir nimeti varsa*, bu nimetlerin gerçekleşmesini istemesi farzdır. Bunları arzulamamak, kişinin haram olan (Haram) günahı [bu zorunlu İlahi ibadetleri yapmamayı] kabul etmesi anlamına gelir. Eğer bu nimetler, malları hayırlı işlere, üstün hayırlara vb. harcamak gibi mükemmelliklerle (Fada-il) ilgiliyse, onlarda rekabet etmek ve onları arzulamak son derece övgüye değerdir. Eğer faydalanılması caiz olan bir nimet varsa, onda rekabet etmek ve onu arzulamak da caizdir. Caiz olmanın gerekçesi, kişinin eşitliği istemesi ve nimeti kötü görmeden bu nimetten pay almasıdır. Dolayısıyla burada iki şey var: Birincisi, bu nimete sahip olan kişiye saygı duymak [ve onun düşüşünü arzulamamak]; ikincisi, aynı şeyi arzulayan kişi bunda geride kalmıştır. Bununla birlikte, [sadece] caiz olan şeyler üzerinde başkalarıyla eşitlik ve rekabet istemek, kişinin mükemmelliklerinin azalmasına neden olur, çünkü [caiz olduğu halde] bu tür şeyler, Allah'a tevekkül (*Tevekkül*) ve İlahi hükmü (*Rada*) kabul etmeye aykırıdır ve Allah'ın itaatsizliği anlamına gelmese de, daha yüksek manevi derecelere giden yolda engellerdir.

Kıskançlık Dereceleri: Kıskançlığın [şiddeti ve suçu açısından] dereceleri vardır. Birinci derece, kişinin [kendisi için] o nimeti elde etmese bile, başka bir kişiden bir nimetin inmesini istemesidir. Bu kıskançlık düzeyine yalnızca en kötü insanlar karışır. İkinci derece kıskançlık, kişinin kendisi için güzel bir eş, muhteşem bir ev, büyük bir şöhret ve sosyal statü gibi bir nimet elde etmek için başka bir kişiden bir nimetin düşmesini istemesidir. Üçüncü derece, kişinin belirli bir nimeti arzulamaması, ancak başka bir kişinin sahip olduğu nimete benzer bir nimeti istemesidir. Dolayısıyla kişi bunu başaramadığında, her ikisinin de eşit olması için diğer kişiden düşüşünü arzulamaya başlar. Dördüncü derece, kişinin başka bir kişinin sahip olduğu bir nimeti arzulaması, ancak bunu elde edememesi durumunda, başka bir kişiden düşmesini istememesidir. Bu son derece, kutsama dünyevi meselelerle ilgiliyse affedilebilir, manevi meselelerle ilgiliyse övgüye değerdir. Üçüncü derecenin içinde hem iyinin hem de kötünün yönleri

vardır. İkinci derece üçüncüden daha hafiftir. Birinci derece her koşulda kınanabilir. Bir başkasının nimetinin düşüşünü arzulamamak iyidir ama kişinin bir başkasının sahip olduğu bir nimete sahip olmak istemesi iyi değildir.

Kıskançlığın Nedenleri

Kıskançlığın pek çok nedeni olmasına rağmen genel olarak yedi nedene bağlı olarak düşünülebilir: Birincisi, düşmanlık; ikincisi, onur arzusu; üçüncüsü, kibir; dördüncüsü, sürpriz; beşincisi, kişinin hedeflerini kaybetme korkusu; altıncısı, güç (kontrol) ve şöhret sevgisi; yedincisi, ruhun içsel kötülüğü ve cimriliği. Bazen kişi bir başkasında bir nimet görmek istemez çünkü diğer kişi düşmanıdır ve kimse düşmanını rahat görmekten hoşlanmaz. Bazen gurur ve kibirleri nedeniyle nimetlere sahip olan insanların kendini yüceltmesi ve kendine hayranlık duyması, bir başkasının kendisinden üstünlük sağlamasını istemeyen kişi için dayanılmaz hale gelir, dolayısıyla kıskançlık duymaya başlar ki başka bir kişiden nimet alınır ve ikisi de eşit olur. Bazen kıskanç insanın kalbinde bir başkasına karşı kibir vardır, ancak başkasının sahip olduğu bazı ayrıcalıklardan (nimetlerden) dolayı bunu ifade edemez. Bazen nimet o kadar büyüktür ve [bir başkası için] mertebe o kadar yücedir ki, o nimete ve mertebeye sahip olmak şaşırmak için bir sebep olur. Bazen, başka bir kişinin sahip olduğu nimetler nedeniyle başka bir kişinin hedeflerine engel olacağı korkusu vardır. Bazen kişi kontrol ve güce ulaşamadığı için başkalarını kıskanır. Bazen bu sebeplerin hiçbiri yoktur ama kişi kendi içsel kötülüğü ve ruhunun cimriliği nedeniyle başkalarını kıskanır. Şimdi bu sebeplerin her birinin ayrıntılarını dinleyin:

Birinci Neden - Düşmanlık ve Kin: Bu kıskançlık nedeni diğer nedenlerden daha serttir. Acı çeken veya amaçlarına engel konulan herkes, acıya neden olan veya engel koyan kişiye rakip olur, böyle birini kötü olarak görür ve kin ve öfke kişiyi intikam almaya sevk eder. Eğer kişi intikam almaya muktedir değilse, başkalarının [acı çekmesine neden olan veya yoluna engeller koyan kişiden] intikam almasını ister. Bu öyle bir boyuta sahiptir ki, eğer düşman endişe ve sıkıntılarla kuşatılmışsa, kişi bunu yüksek rütbesinin ve Allah'a yakınlığının bir sembolü olarak yorumluyor ve eğer düşman kendi isteğine karşı bir nimet veya [yüksek sosyal] bir statü elde ederse, bunu kişinin başarısızlığına ve düşmanın zaferine neden olan İlahi mahkemede kabul edilmemek olarak yorumluyor. Bunun sonucu, kıskançlık ve düşmanlığın birbirleri için gerekli olduğu ve el ele gittiğidir. Allah korkusu ve ihtiyat, kişinin böyle bir kıskançlığın kalpte yer almasına izin vermemesini ve [her zaman] onu kötü olarak görmemesini gerektirir. Kıskançlık [ruhun] ölümcül bir [içsel] hastalığıdır. Tanrı dedi ki:

إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا ۖ

"Eğer iyi bir durumdaysanız, bu onlar için bir üzüntü nedenidir; Başınıza bir musibet gelirse bundan razı olurlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 120)

وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ

"Sana zarar vermek istiyorlar; Düşmanlık onların ağızlarından bellidir ve kalplerinde gizledikleri şey bundan çok daha fazladır." (Kur'an, Bölüm 3, Ayet 118)

Kıskançlıktan doğan düşmanlık [ayrıcalık ve güce sahip uluslar veya insan grupları düzeyinde] genellikle kan dökülmesi, savaş ve cinayetlerle sonuçlanır. Kişinin tüm hayatı, masal anlatma, hakaret, gıybet vb. kötülüklere düşkünlük nedeniyle kıskançlığın hedefi olan kişinin nimetlerinin düşüşünü planlamakla geçer.

İkinci Neden – Onur veya Prestij Arzusu: Bazen kıskançlık, kişinin eşiti olarak algılanan birinin onurunu veya ayrıcalığını [bazı ayırt edici nitelikleri, yetenekleri veya becerileri nedeniyle] kabul etmemekten kaynaklanır. Başka bir deyişle, kıskanç bir kişi, bir nimet elde ettikten sonra başka bir kişinin kendisinden farklılığını ifade etmesini istemez. Örneğin, [sosyal statü açısından] eşit olan biri yüksek bir rütbe, zenginlik veya bilgi alırsa, kıskançlık, bu kişinin kibirli olmak istemese de, başka bir kişinin ona karşı kibirli olmasını da istemez. Kişi bir başkasının eşitliğini kabul eder ama üstünlüğünü kabul etmez.

Üçüncü Neden – Kibir: Bazen kıskançlığın nedeni, kıskanç kişinin başkalarını aşağılanmış, aşağılık ve aşağılık olarak görmesi ve böyle bir kişinin hizmet ederken kendi kontrolü altında kalmasını ve emrini yerine getirmeye aktif olarak hazır olmasını istemesidir. Herhangi bir tesadüf eseri başka bir kişi bir nimet bulursa, kıskanç kişi, diğer kişinin nimet nedeniyle değişebileceği korkusuyla tedirgin olur, birini kınamaya başlar, birinin emirlerine uymayı reddeder, biriyle eşitlik iddiasında bulunur veya "şu anda ben diğerine karşı kibirliyim ama diğeri şimdi bana karşı kibirli olabilir" diye düşünerek kendi üstünlüğünü ilan eder. Bu korku kişiyi kıskançlığa zorlar. [Mekke'nin] kâfirlerinin Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) karşı kıskançlıklarının, yani şeref ve kibir arzusunun sebepleri tam da bunlardı. Bu yetim çocuğun nasıl bizim liderimiz olabileceğini ve ona [Allah'ın Elçisi olarak manevi otoritesiyle, başlangıçta

yetimlik ve yoksullukla çok mütevazı kökenleri olan tüm insanlığa] nasıl boyun eğebileceklerini söylüyorlardı. Kur'an-ı Kerim onların düşüncelerini şu sözlerle yansıtmıştır:

وَقَالُوا۟ لَوْلَا نُزِّلَ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ ٱلْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ

"Bu Kur'ân, neden bu iki memleketten büyük bir adama inmedi?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 43, Ayet 31)

Başka bir deyişle, "Eğer tanınmış bir adam olsaydın, o zaman seni takip etmeye itirazımız olmazdı". Aynı şekilde, [Arabistan'ı fiilen yöneten] Kureyş [kabilesi] de büyük bir küçümsemeyle şunu söylerdi:

أَهَٰٓؤُلَآءِ مَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنۢ بَيْنِنَآ ۗ أَلَيْسَ ٱللَّهُ بِأَعْلَمَ بِٱلشَّٰكِرِينَ

"'Bunlar, Allah'ın nimetlerini bahşettiği ve diğerlerinden üstün olduğu [alçakgönüllü, alçakgönüllü, fakir] insanlar (yani putperest Mekke'de hayatta kalma mücadelesi veren ilk Müslümanlar) mı?' Tanrı'nın minnettar kullarının kim olduğunu bilmesi söz konusu değil mi? (yani, ruhsal bereketlerini kime bahşetmeyi seçtiği Tanrı'nın kararıdır ve Tanrı'nın bereketleri maddi anlamda zenginlik ve güç bolluğuyla yargılanamaz. Bunun yerine, Tanrı minnettar hizmetkarlarının kim olduğunu bilir ve Tanrı, görünüşte düşük sosyal statülerine, herhangi bir siyasi güçten yoksunluklarına ve maddi yoksulluklarına bakılmaksızın, Tanrı'nın ruhsal kutsamaları, İlahi yakınlık, ibadet, gerçeğe rehberlik ve içsel ruhsal aydınlanma gibi manevi bereketleri için onları seçmiştir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 53)

Dördüncü Neden – Sürpriz: Birini yüksek [sosyal ve/veya ruhsal] bir rütbe ve statüde veya iyi bir durumda görünce şaşırmak da kıskançlık nedeni olabilir. Kur'an şöyle buyuruyor:

وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَٰسِرُونَ

"Kendiniz gibi bir insanın [öğretilerini] takip etmeye başlarsanız, o zaman şüphesiz bir kayıp yaşarsınız." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 23, Ayet 34)

Beşinci Neden – Hedeflerini Kaybetme Korkusu: Bu sadece tek bir amaç için çabalayanlara özgüdür. Bu nedenle, kişinin hedeflerine ulaşmasına yardımcı olabilecek

her nimet için bir başkasını kıskanır. [Örnek] Bu tür kıskançlık, iki erkek kardeşin (veya kardeşlerin) ebeveynlerinin kalbini kazanmak için birbirlerine karşı kıskançlık duymasını içerir, çünkü mülk ve onur elde etmek ebeveynlerin onayına bağlıdır ve herkes o mülkün tek sahibi olmak için onların onayını kazanmak ister. Aynı öğretmenin iki öğrencisinin durumu da aynıdır, çünkü iki öğrencinin her birinin öğretmene maksimum hizmet vererek [bilgi ve eğitim şeklinde] maksimum fayda elde etme çabası söz konusudur. Bir kralın (veya siyasi otoritenin) ortaklarının ve yoldaşlarının karşılıklı nefret ve düşmanlığı, herkesin şöhret ve zenginlik elde etmenin bir yolu olan krala yakınlık kurmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Aynı şehrin vaizleri birbirlerini kıskanırlar çünkü her biri maksimum miktarda servet toplayabilmek için tek başına popüler olmak ister.

Altıncı Neden – Şöhret ve Güç Arzusu: Bazen kıskançlık, şöhret ve güç arzusundan kaynaklanır. Örneğin, bir kişi bir sanat veya beceride benzersizse ve popüler kalması için başka hiç kimsenin aynı uzmanlığa sahip olmamasını istiyorsa, insanlar birini övüyor ve onu pohpohlamaya, onu dünyada türünün tek örneği olarak görmeye ve büyük unvanlar vermeye mecbur kalıyor. Böyle bir kişinin insanlar arasında övgü ve popülerlik kazanmaktan başka maddi bir amacı yoktur. Başka bir deyişle, kişi sanatı, becerisi veya uzmanlığı aracılığıyla servet toplamak veya başka bir amaca ulaşmak istemez. Bu nedenle, böyle biri doğası gereği sever ve insanların bu beceride birine bağımlı kalmasını ister. Bir başkası aynı beceride biraz uzmanlık geliştirirse, kişi kıskanır ve diğer kişinin şöhretini ve eşitliğini [aynı beceride] acı verici bulur ve başka birinin ölmesini arzular ve bir başkasının aldığı nimetin düşüşünü arzular ve bu becerideki benzersizliğini sona erdirir. Örneğin, cesaret, bilgi, ibadet, beceri, güzellik, zenginlik vb. eğer bir kişi tarafından sahiplenilmişse bir gurur sebebidir ve eğer kişi bunların tek sahibiyse, o zaman kişinin gururu sınır tanımaz. Kıskançlığın nedeni [bu durumda] onur arzusunu, kibri veya kişinin amacını kaybetme korkusunu içermez, bunun yerine sadece kişinin bir sanatta veya beceride sahip olduğu benzersizliğin [başkası bundan pay almadan] kişide kalması arzusudur.

Yedinci Neden – İçsel Kötülük veya Benliğin Ahlaksızlığı: Alt benliğin ahlaksızlığı ve kalbin salih ameller konusunda cimriliği kıskançlığın büyük nedenleridir. Güç arzusu duymayan, kibir sahibi olmayan, zenginlik peşinde koşmayan, hedeflerini kaybetme korkusu olmayan insanları kolayca bulacaksınız. Buna rağmen, eğer başka bir kişinin durumundan bahsedilirse veya başka bir kişinin İlahi olarak bahşedilmiş belirli bir nimetten yararlandığını öğrenirlerse, kalplerinde yuvarlanır (yani bundan kesinlikle nefret ederler). Bugünlerde belli bir kişinin endişelerle kuşatılmış olduğu, hedeflerine ulaşamadığı veya ekonomik zorluklarla karşı karşıya olduğu söylendiğinde, bunu duyan bu tür içsel ahlaksızlık insanları kalplerinin özüne kadar memnun olacaklardır. Bu tür

insanlar kimsenin başarılı olmamasını arzularlar ve sanki bu ödüller hazinelerinden alındıktan sonra başkalarına bahşedilmiş gibi, Tanrı'nın başkalarının üzerine ödüller yağdığını görmekten o kadar tedirgin olurlar ve rahatsız olurlar ki. "*Bakheel*"in (cimri) kişinin kendi malında cimri bir şekilde bulunan kişi olduğu ve "*Şehih*"in (kalbi daralmış kişi) başkalarının mallarında cimri bir şekilde bulunan kişi olduğu söylenir (yani, böyle bir kişi kendi cebinden hiçbir şeye mal olmadığı halde başkaları için iyi dileklerde bulunmaz). Bu tür insanlar, Allah'ın nimetleri konusunda cimridirler ve kendilerine karşı herhangi bir düşmanlığı ve hiçbir teması olmayan insanları kıskanırlar. Bunun görünürdeki sebebi, nefsin ahlaksızlığından başka bir şey değildir. Kişinin ikinci doğası haline gelen içsel ahlaksızlığın tepkisidir. Tedavisi çok zordur çünkü kıskançlığın diğer tüm nedenleri geçicidir, bu neden dışında doğal bir ahlaksızlık olduğu için ortadan kaldırılamaz. Geçici bir nedenden dolayı orada değildir, bu yüzden de ortadan kaldırılması zordur.

Bunlar kıskançlığa neden olan bazı nedenlerdir. Bazen tüm bu nedenler aynı anda tek bir kişide bulunur, bu durumda kıskançlık büyüktür ve o kadar büyük bir güçle harekete geçer ki, çabalara ve arzulara rağmen kalpte gizlenemez, bunun yerine açık düşmanlığa başvurulur. Çoğu zaman, bu özünde kıskanç olanların durumudur.

Üzerinde düşünüldüğünde, tüm bu kıskançlık nedenlerinin dünya sevgisinden (dünyevilik veya hayata maddi bakış açısı) kaynaklandığı açıktır, çünkü dünya, ona aşık olan insanlar için [ondan ne kadar çok şey alırsa alsın] yeterli olmayan tek şeydir - ne kadar bol olursa olsun, onun eksikliğinden şikayet ederler. Bunun aksine ahirette eksiklik yoktur, ahiretle ilgili şeylerde büyük kapasite ve genişlik vardır. Ahiretin sureti, çevresi sınırsız geniş olduğu için ilim gibidir. Milyonlarca insan belirli bir şey hakkında bilgi edinirse, her insan ondan tam olarak yararlandığı ve ondan sonuna kadar zevk aldığı için en ufak bir azalma olmaz. Bu nedenle, Allah'ın Gnosis'ini (*Ma'rifa* veya İlahi bilgi ve yakınlık) ve İlahi sıfatların, meleklerin, peygamberlerin, göklerin ve yerin hükümranlıklarının bilgisine ulaşan kişi, bu ilimde ve Gnosis'te başka kimseyi kıskanmaz - eğer bir başkası aynı şeyi edinirse, [kişinin kendi bilgisinde ve Gnosis'inde] azalma olmaz - kaç kişi Gnostik olursa olsun. Bunun yerine, gerçek Gnostiklerin durumu öyledir ki, artan sayıda Gnostik ile artan ruhsal mutluluğu deneyimlerler. Bu nedenle, İlahi yolun (Din) gerçek alimleri arasında asla kıskançlık yoktur, çünkü onların amacı Tanrı'nın Gnosis'idir [ve onunla birlikte gelen ve manevi derecelerini artıran İlahi bilgi, yakınlık ve samimiyet], kıyıları olmayan uçsuz bucaksız bir okyanustur ve içinde kıtlık yoktur - her dalgıç, kendi çabalarına göre dibinden incileri çıkarabilir. Gnosis'leriyle Tanrı'nın yakınlığını sağlamak isterler ve bunda da bir eksiklik yoktur, çünkü bunda durum böyle değildir, bazı insanlar bunu alır ve geri kalanlar bundan mahrum kalır.

Tanrı'nın yanındaki en zevkli kutsama, İlahi vizyonun kutsanmasıdır [bu dünyanın veya öbür dünyanın başka hiçbir zevkinin bununla karşılaştırılamayacağı gibi] - buna karşı hiçbir engel veya direnç olmayacaktır - bunun yerine, [onu elde eden] tüm insanlar İlahi vizyondan eşit derecede zevk alacaklar, bunun yerine İlahi vizyonun zevki, [İlahi vizyona sahip] insanların bolluğu nedeniyle kat kat artacaktır.

Ancak [dindar] alimlerin amacı bilgi yoluyla zenginlik ve şöhret elde etmekse, o zaman mutlaka birbirlerine karşı kıskançlık beslerler. Çünkü zenginlik maddi ve fiziksel bir şeydir - eğer bir ele geçerse, başkasının eli ondan yoksun kalır. Şöhret, kalplerin sahibi olmak demektir - bir kişinin kalbi bir âlime saygı ve bağlılıkla dolduğunda, başka bir âlime olan saygı ve bağlılıktan mutlaka yüz çevirecektir - bir kişi hala [başka bir âlime bağlıysa] olsa bile, bu çok fazla olmayacaktır. Bu kesinlikle bir kıskançlık nedeni olacaktır. Bilgi ile zenginlik arasındaki fark, zenginlik bir elden çıkana kadar diğer ele ulaşmaması, oysa bilginin alimin kalbine sağlam bir şekilde yerleşmiş olması, eğitim ve öğretim yoluyla azalmamasıdır. Bunun yerine, öğrencilerin kalplerine azalmadan aktarılır. Zenginlik ve mülkiyet fiziksel şeyler olduğu için belli bir noktada sona ererler. Bir insan tüm dünyanın sahibi olursa, bundan sonra sahip olabileceği hiçbir şey kalmaz. Bunun aksine, bilginin sınırı ve bitiş noktası olmadığı gibi, onu sınırlamak ve sınırlamak da mümkün değildir.

Bu tartışmanın sonucu şudur ki, kim kendini İlahi azamet, ihtişam, ihtişam ve hükümdarlık ve göklerin ve yerin hakimiyetinde düşünmeye ve tefekkür etmeye alıştırırsa, bu tefekkür o kadar zevkli ve nefis hale gelir ki, [bu dünya hayatının] başka hiçbir zevki bununla kıyaslanamaz. Bu nedenle, diğer kişi İlahi Gnosis'in kendisiyle aynı derecede olmasına rağmen, kişi kimseye karşı kıskançlık duymaz. İnsanın bundan aldığı zevki azaltacak ne var? Kesinlikle hiçbir şey! Kişi buna [Tanrı'nın Gnosis'ine, yakınlığına ve samimiyetine yol açan düşünme ve tefekkür] daha da fazla bağlılık duyacaktır. Allah'ın hükümranlığının harikaları ve ihtişamları üzerinde tefekkür edenlerin tatbikatı, cennet bahçelerine, meyvelerine ve çiçeklerine dış gözle şahit olanların zevkinden daha büyüktür. Gnostiklerin cenneti Tanrı'nın Gnosis'idir. Bu cennet asla yok olmaz. Bir Gnostik, yemyeşil ağaçlarından sonsuza dek lezzetli meyveler koparır ve bu yüceltilmiş tatlı besinle kişinin ruhunu besler. Bunlar İlahi sözlerle anlatılan meyvelerdir:

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ

"[İlahi cömertlik ve cömertlikten bahşedilen bu tür meyveler] asla sona ermeyecek ve onlardan hiçbir şekilde alıkonulmayacaktır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 56, Ayet 33)

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ

"Meyveleri alçakta asılı olacak [kişinin en üst düzeyde tatmini için mükemmel bir kolaylıkla koparılmaya hazır]." (Kur'an, Bölüm 69, Ayet 23)

Bir Gnostik dış gözlerini kapatırsa, yine de cennete ruhuyla tanıklık edebilir ve bahçelerini gezebilir. Çok sayıda Gnostik olduğunu varsayarsak, aralarında karşılıklı kıskançlık söz konusu değildir. Bu onların dünya hayatındaki durumudur. Bundan, ahirette perde kalktığında ve kişi Sevgili'ye şahitlik etme şerefine eriştiğinde ne olacağı çıkarılabilir. Buradan da bilindiği gibi cennette "kıskançlık" denilen kötülük olmayacaktır. Buradan da bilinmektedir ki, cennet ehli olanlar, burada bile kıskançlık beslemezler, çünkü cennette ne kıtlık ne de daralma vardır, ne de herhangi bir engel vardır. Cennet, Tanrı'nın Gnosis'ine ulaşmak için bir araç olacaktır ve hiç kimse İlahi Gnosis'in [yolunda] bir başkasına engel olamaz. Bu nedenle, cennet ehlinin kıskançlık duymasına gerek yoktur - ne bu dünyada ne de öbür dünyada bunu yapmaya ihtiyaçları yoktur - çünkü bu, bir insanın yükseklerin en yükseğinden (*'Aala 'Illiyeen*) alçakların en aşağısına (*Asfal us-Safileen*) düşmesine neden olan çok kınanması gereken bir özelliktir.

Bu ayrıntılardan, kıskançlığın sınırlı olan hedeflerle ilgili olduğu da kanıtlanmıştır - biri onlara ulaşırsa, diğeri onlardan mahrum kalır. Bu yüzden görüyorsunuz ki, insanlar gökyüzünün süsünden zevk alırken birbirlerini kıskanmıyorlar, bunun yerine bahçeler bu geniş yeryüzünün küçük bir parçası olmasına rağmen bahçelerde dolaşırken birbirlerini kıskanıyorlar ve yeryüzü tüm genişliğiyle gökyüzüne göre çok önemsiz ve alçaktır. Gökyüzü o kadar geniş ki, dünyadaki tüm insanlar aynı anda ona bakmaya başlasa herkese yetecek ve her insan gözlem gücüne göre tadını çıkarabilir.

Eğer gerçek bir içsel içgörüye (*Baseerah*) sahipseniz ve nefsinize (Nefs) karşı nazik ve iyiliksever iseniz, o zaman hiçbir çabası ve zevki olmayan, yok olmayan nimeti arıyor olmalısınız ve böyle bir zevk, Allah'ın Varlığının veya Varlığının (*Dhat*), [İlahi] niteliklerinin (*Şifa)* ve [İlahi] eylemlerinin (*Af'aal*) nimetlerine (Gnosis) aittir). Eğer Tanrı'nın Gnosis'ini arzulamıyorsanız ya da onun tadına varmak istemiyorsanız ya da arzunuz zayıfsa, o zaman bundan muaf tutulursunuz çünkü ayırt etme yeteneği olmayan bir çocuğun egemenlik ve [siyasi] otorite arzusu yoktur - bunlar yalnızca yetişkin yetişkinler tarafından anlaşılır ve takdir edilir. Benzer şekilde, Allah'ın Gnosis'inin [engin manevi] zevki, yalnızca aşağıdaki ayetin kendileri için nazil olduğu kişiler tarafından anlaşılır:

رِجَالٌ لَّا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ

"Bunlar, satın alma veya satma (yani dünya hayatında geçim ve hayatta kalma ve hayatta kalma araçlarının her türlü geçimini veya kazanımını sürdürme veya kazanma) nedeniyle İlahi zikirden caydırılmayan [kesin kararlılık ve kararlılık sahibi] insanlardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 37)

Yoğun arzu aşaması (*Şevk*) tadına vardıktan sonra gelir. [Tanrı'nın Gnosis'ini] tatmamış olan biri, onu arayan biri bile olmayacak ve onu kavrayamayacaktır. Böyle bir birey eninde sonunda uçuruma düşecektir [gerçek amacına ulaşmak için dünyevi yaşamın değerli fırsatını ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz başarıya ulaşmak için kullanmadan, gerçek kökenine ve vatanına eli boş dönmesi nedeniyle büyük bir yoksunluk ve kayıp] diğer yoksun ruhlarla birlikte.

Kıskançlığı Tedavi Etmek İçin İlaç

Kıskançlık, kalbin en büyük hastalıklarından biridir ve kalp hastalıklarının tedavisi ancak bilgi ve eylemle mümkündür. Bu kıskançlık hastalığı hakkında sizin için faydalı bilgi, kıskançlığın hem bu dünyada hem de öbür dünyada zararlı olduğunu, ancak bu zararın yalnızca kıskançlık besleyen kişiye verileceğini ve kıskandığınız kişiye [veya kolektif bir grup insana] yanlış bir şey olmayacağını bilmektir. Ne onun dünyası ne de dini yok olacak, aksine böyle biri sizin kıskançlığınızdan faydalanacaktır. Eğer bunu akıl ile bilirsen, ne kendi nefsine düşman olursun, ne de onun gerçek düşmanına dost olursun ve kıskançlıktan mutlaka kaçınırsın.

Kıskançlığın Kişinin Tanrı'ya Giden Yoluna Zararı: Kıskançlığın kişinin Tanrı'ya (Din) giden yoluna verdiği zarar, Tanrı'nın lütuflarını kullarına dağıtmasından hoşlanmadığınızı ifade ettiğinizde ve Tanrı'nın [sıradan insanların bilmediği] gizli (gizli) bilgeliği aracılığıyla egemenliğinde kurduğu adaletine parmağınızı (nesnenizi) kaldırdığınızda Tanrı'nın hoşnutsuzluğuna ulaşmasıdır. Bu büyük bir suçtur [İlahi dağıtıma itiraz etmek ve insanları sahip olduklarından dolayı kıskanmak]; Allah'ın birliği (*Tevhid*) ve İlahi ebedi hakikatlere (*İman iman*) iman sınırları içinde bundan daha büyük bir suç olamaz. Bunun dışında bir mümin için hayır dilediniz, oysa iyilik dilemeniz gerekirdi. Peygamberler, Allah'ın dostları ve yakınları (*Evliya*) grubundan uzak durdunuz - bu insanlar Allah'ın

kullarına (insanlığa) dost ve samimidirler. Kıskançlık, ateşin odun tüketmesi gibi doğruluğu ve salih eylemleri yiyip bitirdiği ve gecenin gündüzü yuttuğu gibi onu yok ettiği için kalbin bir kötülüğüdür.

Kıskançlığın Dünya Hayatına Zararı: Kıskançlığın bu dünyadaki zararı, kıskandığınız kişinin üzerine bir nimet indiğinde sürekli acı çekmenizdir. Kıskançlığının hedefi olan kişi rahat bir şekilde görüldüğünde, kanınız kaynarken ve bu nimetlerin çöküşü için stratejiler oluşturmaya başladığınızda, yılan kalbinizin üzerinde yuvarlanır (nefret için bir alegori). Bu konuda bir şey yapmak için çaresiz hissettiğinizde, üzüntü, pişmanlık, pişmanlık ve utancın vücut bulmuş hali olursunuz - bu şekilde, kıskançlığınızın hedefi olan kişiye kötü bir şey olmazken, kendiniz için endişe ve zorluklar biriktirmekten başka bir şey yapmazsınız. Diyelim ki ölümden sonra diriliş, kıyamet gününde hesap verme, ödül ve ceza konusunda [İlahi sorumluluktan sonra] kesinliğe sahip değilsiniz, o zaman bile [kendi sağduyunuz ve] aklınız kıskançlıktan kaçınmanızı gerektiriyor çünkü bu sayede kalbin üzüntüsü ve acısından başka bir şey elde edemiyorsunuz. Eğer ahiretin ağır azabından eminseniz, bundan kaçınmak için elinizden geleni yapmalısınız. Akıl sahibi bir kişinin, herhangi bir maddi çıkar olmaksızın Tanrı'nın hoşnutsuzluğunu satın alması biraz garip görünüyor. Kıskançlıktan ne fayda olabilir? Ancak bunun tersi, kalbin zarar görmesi, kaybolması ve sürekli azap ve acı biriktirmesi şeklinde olur – kişinin Allah'a (*Din*) ve dünya hayatına (*Dünya*) giden yolu hem yok olur hem de eli boş kalır. Kıskandığınız kişiye bir göz atın ve onun durumuna bakın! Kıskançlığınız böyle birine zarar veriyor mu? Düşünürseniz, cevabı olumsuz alırsınız. Ne kişinin dünya hayatı (*Dünya*) zarar görür, ne de Allah'a giden yol (*din*), çünkü sahip olunan nimetler senin kıskançlığından dolayı azalmaz, aksine Allah'ın onlar için belirlediği zamana kadar kalır. Tanrı diyor ki:

وَكُلُّ شَيْءٍ عِندَهُۥ بِمِقْدَارٍ

"Her şey Tanrı tarafından belirli bir ölçü ile paylaştırılır ve tayin edilir." (Kur'an, Bölüm 13, Ayet 8)

Bir peygamber, bir ulusu zulümle yöneten bir imparatoriçe hakkında Tanrı'ya yalvardı. Ona vahyedildi, "Sonsuzluktan İlahi olarak mukadder olanın değişme şansı yoktur ve kendisi için mukadder olan her türlü yüceliği ve bereketi kesinlikle alacaktır. Sabırlı olun ki, onun için mukadder olan bu çağ geçsin [öyle ki, bu çağdan sonra sabrınızın ve azminizin mükâfatı olarak sizin için daha hayırlı günlerin habercisi olarak yeni bir çağ doğsun]". Bu örnekten öğrenildiğine göre, nimet kıskançlıkla dağılmaz ve kıskançlığınızın hedefi olan kişi hiçbir kayıpla karşılaşmaz ve eğer kıskançlığınız

yüzünden nimetin dağılabileceğini düşünüyorsanız, o zaman bu, cehaletin doruk noktasıdır ve nefsinize düşmanlığa [eşdeğerdir]. Eğer kıskançlığınız yüzünden [Allah'ın] yarattıklarının tüm nimetlerinin ortadan kalkmasını ve başkalarının sizi kıskanması nedeniyle kendi nimetlerinizin ortadan kalkmamasını arzuluyorsanız, o zaman bu arzu da saf cehalettir. Bunun nedeni, başkalarına göre tercih edilmenize neden olan herhangi bir uzmanlığınızın olmamasıdır. Bu o kadar büyük bir ilahi nimettir ki, kıskançlık kimsenin nimetini ortadan kaldırmaz. Bu büyük nimet için Tanrı'ya şükretmelisiniz ama ne yazık ki bunu kendi eylemlerinizle takdir etmiyorsunuz.

Kıskançlığınızın hedefi olan kişinin kârına gelince, kişinin bu dünyada ve öbür dünyada kâr elde ettiği çok açıktır. Allah'a (*Din*) veya dine giden yolun faydası, kıskançlığın hedefi olan kişinin sizin yüzünüzden ezilmesidir, özellikle de kıskançlığınızın kalbinizden dilinize çıktığı veya bir eyleminizle açığa çıktığı bir zamanda, örneğin gıybet ettiğinizde, kişinin onuruna parmağınızı kaldırdığınızda, birine lanet et veya döv (zarar ver). İşte kıskançlığınızın hedefi olan kimseye takdim ettiğiniz bütün hediyeler, yani sevaplarınızı o kimseye [kıskançlığınız] ölçüsünde teslim ederseniz, kıyamet günü onunla karşılaştığınızda, hesabınızda pişmanlık ve mahrumiyetlerden başka bir şey kalmaz - dünya hayatınızda olduğu gibi orada da nimetlerden mahrum kalırsınız. Onun kutsamalarının düşmesini arzuladınız, ama onlar bozulmadan kaldı. Ayrıca, kişi sizin iyiliklerinizin nimetlerini kendi salih amel hesabına aktararak elde etmiştir - bu kişi nimetler almış olacak ve siz de talihsizlikler yaşayacaksınız. Bununla birlikte insanlığın düşmanı Şeytan'a mutlu olma fırsatı verdiniz. Bunun nedeni, Şeytan'ın, düşmanınız olarak algıladığınız insanları - bilgi, dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusu niteliklerine sahip olanları - sevmeye başlayacağınızdan ve böylece onların İlahi ödülünden bir pay alacağınızdan korkmasıdır. Şeytan, iyilikten mahrum kaldığınız gibi, iyilik sevgisinden de mahrum kalmanızı ister. Çöl bir Arap, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) sordu: "Ey Allah'ın Resulü! Bir adam, salih insanlardan olmadığı halde onları sever." Cevap verdi:

المرءمع من احب

"Kişi sevdiği kişiyle [veya insan grubuyla] birlikte olacaktır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Abdullah bin Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Kıskançlık başlı başına bir günahtır. Anlaşmazlıklar, gerçeği kabul etmeyi reddetme ve bir düşmandan intikam almak için dilin ve elin bayağılığını kullanma özgürlüğü gibi

bunun yol açtığı şeylere bakılmalıdır. Bu, önceki ulusların yok olmasına neden olan bir hastalıktır.

Kıskançlığın bilgiye dayalı tedavisi, ister sözlü ister bir eylem olsun, kişinin kıskançlık iddiasına aykırı hareket etmesidir. Bu nedenle, kıskançlık, kıskançlığın kurbanını kınamaya sevk ediyorsa, [bunun yerine] onu övmeye çalışmalıdır. Kıskançlık kişiyi düşmanına karşı kibirli olmaya sevk ediyorsa, kişi düşmanının önünde alçakgönüllü olmalı ve gerektiğinde özür dilemeye hazır olmalıdır; Eğer kişiyi [düşman olarak algılanan kişiyi] vermeye veya ödüllendirmeye sevk ediyorsa, kişi kendini zorlamak ve kalbini zorlamak zorunda kalsa bile daha fazlasını vermelidir, çünkü bunda yanlış bir şey yoktur. Kıskançlığının hedefi olan kişi bunları gördüğünde mutluluk getirecek ve sevmeye başlayacak, böyle bir kişiden sevgi gelince kıskanç da karşılığında sevmek zorunda kalacaktır. Karşılıklı sevgi, kıskançlığı ortadan kaldıracak uyumu doğuracaktır. Tevazu, hamd, [başkasının] nimetlerinden mutluluk duymak, mübarek kişinin kalbinin çekilmesine ve bu çabayı gösteren kişiye [kıskançlık da olsa, ruhunda buna karşı koymak için] yönelmesine neden olur ve bir hizmetçi gibi olur ve ona iyi davranmaya başlar. Davranıştaki bu mükemmellik [kişinin kıskançlığının hedefi olan kişiden] kıskançlığa geri döner, önce mükemmellik için çabalayan, ancak daha sonra kişinin alışkanlığı ve mizacı (işleri doğal ve zahmetsizce yapan ikinci doğa) haline gelen kişinin kalbini memnun eder. Şeytanın aldatmacası sizi bu yoldan caydırmamalıdır ki, kıskançlığınızın hedefi olan kişiye tevazu ve övgü ile davranırsanız, o zaman sizi zayıf, alçak, ikiyüzlü ve korkak olarak görürsünüz. Şeytan insanları yok etmek için bu şekilde aldatır. Düşmana iyi davranmak, ister doğal ister zorunlu olarak yapılsın, düşmanlığın temelini ortadan kaldırır ve her iki tarafta da onun yerine sevgiyi koyar ve kıskançlığın acısından ve cezasından kurtulurlar.

Bunlar kıskançlığın ilaçlarıdır ve faydaları inkar edilemez. Ancak kalplerin tadı acı olur ama acı ilaç daha faydalı olanıdır. Bir ilacın acısına sabretmeyen, şifanın tatlılığını bulamaz. Bu acı ilaca tahammül etmek, kişi bilgiye dayalı ve pratik tedavi yöntemleri üzerinde düşündüğünde ve İlahi emirleri kabul etmenin ve İlahi mükâfat arayışında olmanın kişiyi sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya (*Sa'ada) götürdüğünü anladığında kolaylaşacaktır*. Dünyada hiçbir şeyin benim isteklerime aykırı olmaması gerektiğini ve [arzularıma] aykırı bir şeyin kendi nefsimin (nefs) öz saygısına ve haysiyetine aykırı olduğunu düşünmek saf cehalettir. Eğer bu [yanlış] düşünce kalbe sağlam bir şekilde yerleşirse, bunun sonucu, [algılanan] tüm düşmanlarının ölümünü istemesi ve böylece [kendine] en ufak bir muhalefetin kalmaması olur. Dahası, hiçbir şeyin benim isteklerime aykırı olmamasını ve her şeyin benim arzularıma göre olmasını ister, ancak bu imkansızdır ve kişi [her şeyin kendi arzularına göre olması] başarısız olduğunda düşmanları kıskanır ve bunun nihai sonucu kişinin mutlak bir aşağılanması ve

alçaltılması olur. Bu aşağılanmadan kaçınmanın iki yolu vardır: Birincisi, arzuladığınız şey gerçekleşir ve ikincisi, ne olursa olsun arzunuz olur. Birinci yöntem kişinin kontrolünde değildir ve bunda çabalamaya yer yoktur, ancak ikinci yöntem için manevi çaba işe yarayacaktır. Yoğun manevi çabalar sayesinde kişinin kalbinin niyet ve arzudan yoksun kalması [her şeyin kendi arzularına göre olmasını istemesi] ve kendini İlahi iradeye boyun eğdirmesi mümkündür. Bu [ikinci] yöntemi edinmek, zeki ve bilge bir birey için [iç huzura, sükunete, mutluluğa, sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşmak için] zorunludur.

Bölüm 6- Dünya Hayatına, Mal Varlığına ve Gücüne Bağlılık ve Bunu Hayatının Amacı Haline Getirmek

Kalbin dünya hayatına bağlanması ve onu gerçek ya da en büyük şey ya da önemli olan tek şey olarak görmesi, tüm ahlaki ve ahlaki kısıtlamaları ve düşünceleri bir kenara bırakmanın ve genel düzende önemsiz ve önemsiz olan konular için sonuna kadar mücadele etmenin yolunu açar. Bu düşünce süreci hem bireysel düzeyde hem de tüm ulusların kolektif düzeyindedir. Bireysel düzeyde, kişinin hayatında neyin gerçek ve önemli olduğuna dair bakış açısını bulanıklaştırır, kişinin iç ve dış varlığında yoğun strese neden olur. Bu, bir keşmekeş yarışını, sınırlı kaynaklar için yoğun rekabeti ve bireylerin tüm hayatlarını, kişinin sahip olduğu en iyi sermayeyi, yani zamanı tüketen beyhude çabalarla tüketen gereksiz bir mücadeleyi garanti eder. Öte yandan, dünya hayatından kopmak, her şeyi doğru bir perspektife oturtmaya, kişinin zihnini, bedenini, aklını ve ruhunu, sahip olduğu en büyük sermayeyi, yani hayatının sınırlı süresini tüketen beyhude önemsiz çabalara harcanmaktan özgürleştirmesine yol açar. Dünya hayatına bağlılıktan kopma, iç huzuru, sükuneti, kendisiyle barışı ve tüm insanlarla barışı teşvik eder. Bir *Sufi* bilge şöyle demiştir: "Dünya ve dünya yaşamını büyük olarak düşündüğümde, kendimi kozmosta sadece bir atom gibi hissediyorum. Ama dünya hayatını küçük olarak düşündüğümde, dünyanın kozmosta bir atom olduğunu ve benim bu kozmosun efendisi olduğumu görüyorum!" Bu kopukluk, kişiyi içine ve dışına barış aşılayan daha yüksek bir bilinç düzeyine iten özgürleştirici bir güçtür. Kişi cimrilik yerine paylaşmayı, umursamazlık yerine özen göstermeyi ve bencillik yerine özverili olmayı öğrenir. Gazali, dünya hayatına bağlanmanın nedenlerini, bunun neden olduğu zararları ve kişinin zihnini, bedenini, aklını ve ruhunu daha yüksek bir bilinç düzeyine ulaşmak için özgürleştiren bu hastalığın tedavisini açıklar. Gazali'nin *başyapıtı* "*İhya el-Ulûm ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki altıncı kitabı bununla ilgilenir ve bunun için çareler önerir. Gazali'nin bu kitabının içeriği burada özet olarak şu şekilde sunulmuştur [12]:

Dünyevilik, Tanrı'nın düşmanıdır, Tanrı'nın dostlarının düşmanıdır ve aynı zamanda Tanrı'yı inkar edenlerin ve muhaliflerin düşmanıdır. Tanrı'nın kullarının (yani tüm insanların) doğruluk ve doğru hidayet yolunda yürümesine izin vermediği için Tanrı'nın düşmanıdır. Tanrı'nın dostlarının ve yakınlarının (Gnostikler ve azizler) düşmanıdır, çünkü önlerinde yataklarla süslenmiş olarak belirir ve onları hayat ve güzellikle dolu olmakla baştan çıkarmaya çalışır, böylece onun aldatma ağına hapsolurlar. Onun tuzaklarından kurtulmak için acı sabır cereyanlarını yutmaları gerekir. Allah'ın inkârcılarına ve muhaliflerine olan düşmanlığı, onlarla dost olarak, onlara yeşil otlaklar göstererek, Allah'ın pençesine sağlam bir şekilde gelinceye kadar onları kendi aldatma ağına hapsetmesi ve bundan emin olduklarında onları aşağılamasıdır - eğer bu dünyadaki aşağılanmadan kaçınmayı başarırlarsa, ahiretin aşağılanmasından ve utancından kurtulamayacaklardır. Dünyayı terk ettiklerinde sonsuzluğun sonsuz mutluluğundan ve sonsuz zaferinden mahrum kalacaklar, ayrılığın acısıyla ıstırap çekecekler; Ahiret azabına uğrayacakları zaman pişmanlık dolu yardım çığlıkları atacaklar ama dünya (bu kitapta "dünya" başlı başına "dünya" anlamına gelmez, daha çok dünyeviliği veya dünyevi bağlılıkları ifade eder; bundan sonraki tartışmalar için bunun sürekli akılda tutulması gerekir) imdatlarına yetişmeyecektir.

Dünyanın kötülükleri ve sıkıntıları öyle bir hal almışsa ki, ne Tanrı'nın dostu, ne de Tanrı'nın dostlarının (Gnostikler, azizler ve Tanrı'nın yakınları) dostu değildir, daha da şaşırtıcı olan, Tanrı'nın düşmanlarının dostu bile olmamasıdır, o zaman onun gerçekliğinin farkına varmamız ve yaratılışı için [İlahi] bilgeliği bulmamız zorunlu hale gelir. Yaratıcının ve yaratılanların düşmanı olmasına rağmen. O zaman nasıl aldattığını ve kötülüğü yaymak için hangi yöntemleri kullandığını görmeliyiz (kaygı, türbülans ve kargaşa) çünkü kötülüğün giriş noktalarının farkına varmadığımız sürece kendimizi ondan koruyamayız, bunun yerine onun içine çekilmemiz şaşırtıcı olmayacaktır. İlerleyen bölümlerde önce dünyeviliğin zararları İlahi ayetlerden, nebevî rivayetlerden ve rivayetlerden anlatılacak ve bunların gerçekliği örneklerle açıklanacak, daha sonra insanların bunlara karıştıklarında neden ilâhî zikrden gafil ve gafkâr olduklarına dair dünyevi eylemlerle ilgili ayrıntılar verilecek, ardından dünyevi takıntıların tedavisi için açıklama yapılacaktır.

Kur'an, dünyevi kötülüğü sayısız yerde kınamış ve dinleyicilere bundan kaçınmaları ve kendilerini Rahman olan Rablerine yöneltmeleri emredilmiştir. Peygamberlerin gönderilmesindeki amaç, Allah'ın kullarını dünyevi bağlardan caydırmak ve onları ahiret yoluna basmaktır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

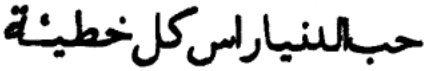

"Dünya sevgisi (dünyevi bağlılıklar ve karışıklıklar) tüm günahların anasıdır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* Koleksiyon *İbn Ebi el-Dünya* ve *Beyhaki*)

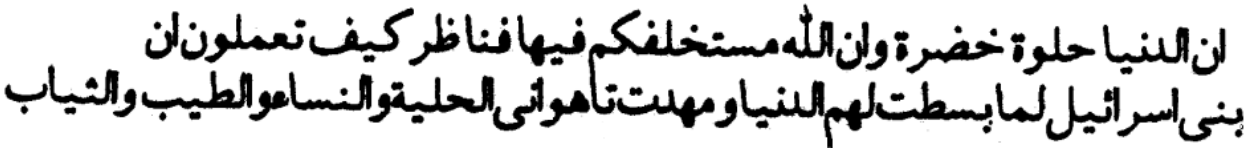

"Dünya tatlı ve yeşildir ve Tanrı, [burada] ne tür eylemler ve eylemler yaptığınızı görmeniz için sizi orada vekili yapar. İsrailoğulları için dünya genişlediğinde takılara, kadınlara, parfümlere ve kıyafetlere hayran kaldılar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler,* Tirmizi *ve* İbn Mace' *yi* Ebu Said el-Hudri'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle derler. Bu rivayet, *İbn Ebi el-Dunya*'nın Hasan'dan [Allah ondan razı olsun] rivayet ettiği İsrailoğulları ile ilgili kısmı içermiyordu)

İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Dünyayı sizin sahibiniz yapmayın, o sizi onun kölesi yapar. Hazinenizi, onu israf etmeyecek ve koruyacak birine emanet olarak saklayın. Dünyevi hazinelerin sahibi her zaman hırsızlıktan korkar. Tanrı katında hazinelere sahip olan kişinin hiçbir korkusu yoktur". Bir keresinde şöyle dedi: "Ey öğrenciler! Senin için dünyayı alt üst ettim. Benden sonra almayın. İnsan, dünya uğruna Allah'a isyan etmesi, dünyanın kötülükleri arasındandır, ancak kişi dünyadan ayrılana kadar ahirete ulaşamaz. Eğer ahireti istiyorsan, o zaman dünya sadece bir geçitmiş gibi yaşa ve orada yaşama ve bil ki her günahın kökü dünya sevgisidir. Bazen bir anlık şehvet uzun süre üzüntüye neden olur". İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) de şöyle dedi: "Dünya hem arayandır hem de aranır. Ahireti arayan, [Allah'ın İlahi hükmüyle her birey için zaten paylaştırdığı] rızkını elde etmeyi tamamlayabilmeleri için dünya tarafından aranır. Dünyayı arayan, ölünceye kadar ahiret tarafından aranır ve boynuna binmeye başlar". Hz. Davud'un oğlu Hz. Süleyman'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) ordusuyla birlikte ibadet eden birini ziyarete gittiği bir rivayete göredir. Sağına ve soluna doğru *cinler* ve insanlar sıralar oluşturmuş, kuşlar onu tepeden gölgeliyordu. Tapınan dedi ki: "Ey Davut oğlu! Allah size büyük bir hükümranlık bahşetti". Hz. Süleyman (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bir müminin yaptıklarından elde edilen bir tespih değerindeki ilahi hatıra, Davut oğluna bahşedilen tüm dünyadan daha hayırlıdır. Çünkü Davut oğlunun sahip olduğu şey sona erecek ve İlahi zikre [sonsuza kadar] sürecek". Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

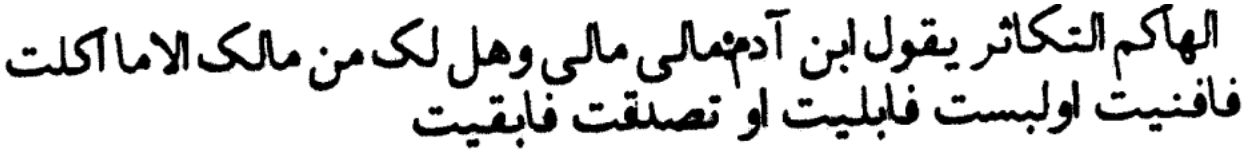

"Aşırılık hırsı sizi [Allah'ın] gaflet ve gaflet içinde tuttu. Âdemoğlu (insan) şöyle der: 'Benim servetim! Benim servetim!', [gerçekten] size ait olan şey, yediğiniz veya giyerek eskittiğiniz veya sadaka olarak verdiğiniz [ve dolayısıyla onu koruyabildiğiniz" halde.

(Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Abdullah ibn Al-Shakheer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih-i Müslim *hadis* derlemesi)

Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- de şöyle buyurmuştur:

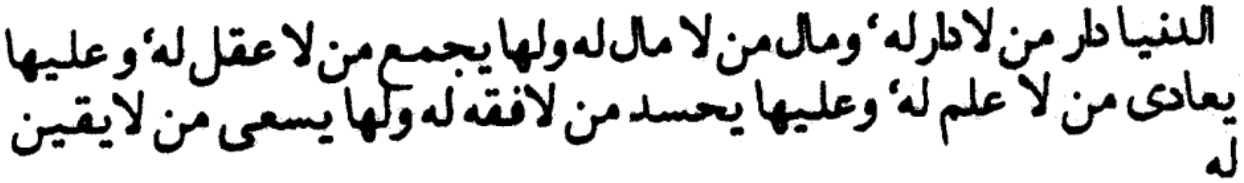

"Dünya, evi olmayanın evidir; [manevi mükemmellikten] herhangi bir mülkiyeti olmayan birinin maddi mülkiyeti. Dünyayı biriktiren, aklı olmayan, bilgisi olmayan şey için kavga eden, aklı olmayanla kıskançlık yapan, kesinliği olmadığı için de onun için çabalamaya devam edendir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Musnad Ahmed* , Ayşe'nin yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Peygamberlik niteliğindeki bir rivayet şöyle der:

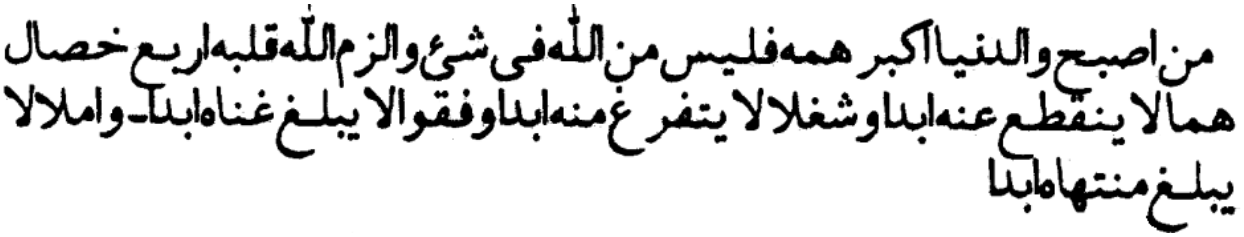

"[İçsel] durumu, dünya (dünyevi materyalist hırslar ve hedefler) kişinin [hayattaki] en büyük amacı haline gelecek şekilde olan kişi, böyle bir kişi Tanrısallıktan yoksun hale gelir ve Tanrı, böyle bir kişinin kalbi için dört özelliği gerekli kılar: asla ayrılmayan üzüntü, [dünyevi faaliyetlerde] herhangi bir soluklanmaya izin vermeyen sürekli meşguliyetler, hiçbir zaman refaha ulaşmayan yoksulluk (yeterince sahip olamama duygusu) [yeterince sahip olmakla tatmin olunduğu noktaya kadar], ve asla gerçekleşmeyen uzun umutlar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Ebu Zer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Taberani Evsat ve *Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* İbn Ebi el-Dunya

Meryem oğlu İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Bu dünyadan biri için, ölümden emin olduğu halde ona aldanması ve her şeyi geride bırakarak ölmesi, dünyanın insanı küçük düşürmesi, fakat [hala] ondan korkmaması ve ona güvenmesi şaşırtıcıdır; Aldananlar, dünyanın onlara görmekten hoşlanmadıkları şeyleri gösterdiği

ve onları sevdikleri şeylerden ayırdığı kişiler için büyük bir musibet vardır. Pişmanlık, amacı dünya olan, eylemleri günah olan, günahlarından dolayı ne kadar aşağılanacakları insanlar içindir". Hz. Musa'ya -sallallahu aleyhi ve sellem-'e ilahi bir vahiy geldi: "Ey Musa! Bu zalimlerin meskeni (dünyası) ile ne ilginiz var? Bu mesken kesinlikle senin değil. Onu düşüncelerinizin ve hayal gücünüzün merkezi (odak noktası) yapmayın. Kalbinizi ondan uzaklaştırın ve orası sizin eviniz olduğu için aklınızı ondan uzaklaştırın. Ancak bu meskende salih amel davranan biri böyle biri için iyi bir yuva olacaktır. Mazlumlardan intikam alana kadar zalimlere karşı [her zaman] tetikteyim". Peygamberlik geleneğinde Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Ebu Ubeyde ibn el-Cerrah'ı (Allah ondan razı olsun) Bahreyn'e [vergi tahsilatı için] bir yolculuğa gönderdiği rivayet edilmiştir. Döndüğünde yanında bir miktar para (o zamanlar yaygın olan altın ve gümüş paralar şeklinde) getirdi. Ensari sahabeler (Medine ve çevresinin asıl sakinleri), Ebu Ubeyde ibn el-Cerrah'ın (Allah ondan razı olsun) dönüşünü ve onun bir miktar para getirdiğini duydular. Hepsi [normalde her gün yaptıkları gibi] Peygamber ile birlikte sabahın erken saatlerinde namaza katıldılar. Namazdan sonra [evine] dönerken yoluna çıktılar. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onları görünce gülümsedi ve şöyle dedi:

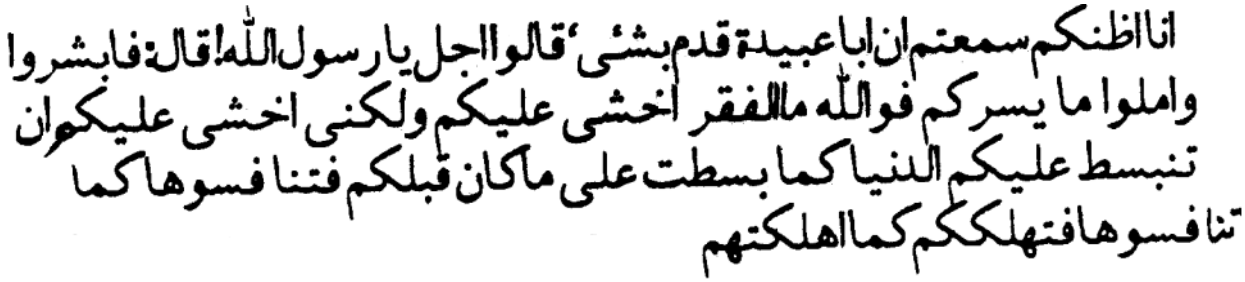
انا اظنكم سمعتم ان ابا عبيدة قدم بشئ، قالوا اجل يا رسول الله! قال: فابشروا
واملوا ما يسركم فوالله ما الفقر اخشى عليكم ولكني اخشى عليكم ان
تنبسط عليكم الدنيا كما بسطت على من كان قبلكم فتنافسوها كما
تنافسوها فتهلككم كما اهلكتهم

"Sanırım Ebu Ubeyde'nin bir şey getirdiğini duymuşsunuzdur". Sahabeler: "Evet, ey Resûlallah!" diye cevap verdiler. Dedi ki: "Allah'ın üzerinizdeki sıkıntıları kaldırdığına dair size müjde var. Tanrı aşkına! Yoksullaşmanızdan korkmuyorum ama sizden önceki insanlar için olduğu gibi sizin için de dünyanın genişlemesinden ve [dünyevi kazançlar için] birbirinizle rekabet etmeye başlamanızdan ve dünyanın (dünyeviliğin) onları yok ettiği gibi sizi de yok etmesinden korkuyorum." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Amr Bedri'nin yetkisiyle Sahih Buhari ve Sahih Müslim hadis koleksiyonları [Allah ondan razı olsun])

İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Hiç kimse denizin dalgaları üzerine bir bina inşa edemez. Dünya da denizin dalgaları gibidir, onu meskeniniz olarak düşünmeyin". İsa'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı sahabeleri, ondan, harekete geçtikten sonra Allah'ın sevgisine layık olmalarını sağlayacak bir öğüt vermesini istediler. Cevap verdi: "Dünyayı sevmeyi bırak, Tanrı seni sevmeye başlayacak". Ebu

Derde (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle dediğini rivayet etti:

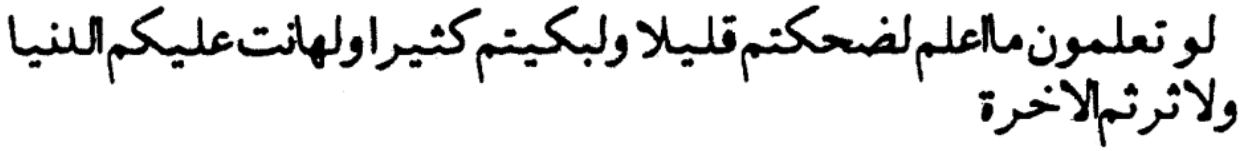

"Benim bildiklerimi bilseydin, daha az güler, daha çok ağlardın ve dünya senin için küçülür ve ahireti tercih ederdin". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Tirmizi* ve *İbn Mace)*

Bundan sonra Ebu Zerr (Allah ondan razı olsun - dünyevi olmaktan vazgeçmesiyle meşhur peygamberlik arkadaşı) kendi içinden şunları ekledi: "Benim bildiklerimi bilseydin, ağlayarak ve ağlayarak dağlara giderdin, bütün malını ve malını bırakıp kaçardın ve onları aşırı bir zorunluluk olmadan kullanmazdın. Ancak ahiret gönüllerinizden silinmiştir ve dünya mal ve mal hırsı her zaman mevcuttur. Yaptığınız her şey dünya içindir ve siz hiçbir şey bilmeyenler gibi oldunuz. Bazılarınız, kötülük yapmadan önce sonuçlarını düşünmeyen sığırlardan daha kötüsünüz. Size ne oldu da Allah yolunda kardeşlik ilişkisine bağlı olduğunuz halde birbirinize karşı karşılıklı sevgi ve samimiyet göstermiyorsunuz? İçinizdeki kötülük, hedeflerinizde farklılıklar yarattı ve yollarınızı ayırdı. Eğer hepiniz doğruluk konusunda hemfikir olsaydınız, hepiniz birbirinizi severdiniz. Başınıza ne geldi ki, dünya işlerinde birbirinize karşı samimisiniz, ancak ahiretle ilgili konularda birbirinize karşı samimi değilsiniz. Sevdiklerinize ahiretle ilgili konularda yardım etmiyorsunuz. Bunların hepsi imanın zayıflığının belirtileridir. Eğer ahiretin iyiliğinde ve şerrinde bu dünyanın kesinliğine sahip olduğunuz gibi emin olsaydınız, size her konuda hayırla yardımcı olan ahiret için mücadele ederdiniz.

Dünya gözünüzün önünde, ahiret gözünüzden gizlendiği için yakınınızdakileri (dünya hayatını) uzaktakilerden daha çok sevdiğinizi söylerseniz, şimdiki sevilir, olmayanlar sevilmez; buna karşılık olarak görüyoruz ki, henüz gelmemiş (beklenen) şeyler uğruna mevcut olan dünyevi şeyleri terk ediyorsunuz. Çok çalışıyorsunuz ve önünüzde olmayan şeyler var ama onları elde edeceğinize dair bir umut ışığı var, onlar için çeşitli zorluklara ve endişelere katlanıyorsunuz. İmanın mükemmelliği olarak neyin oluştuğu konusunda kesinliğe sahip olmadığınız için iyi insanlar değilsiniz. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in getirdiği ilahi kanun hakkında şüpheniz varsa, o zaman bize gelin, size söyleyelim ve iman nuruyla kalplerinizi tatmin edecek [manevi] gerçekleri size gösterelim. Tanrı aşkına, sizler hatalı zekaya sahip insanlar değilsiniz, bu yüzden sizi [doğru ile yanlışı ayırt etme ahlaki sorumluluğundan] muaf tutuyoruz. Dünyevi konularda fikriniz sağlamdır ve dünyadan birazcık alırsanız mutluluğunuz sınır tanımaz.

Dünyadan en ufak bir şey kaybolduğunda, üzüntü haliniz görülmeye değerdir - yüzleriniz kalbinizin bir yansıması haline gelir ve dilleriniz kalbinizdekileri ifade eder. Sen buna zorluk diyorsun. Aranızda dininize (*din* veya Allah'a giden yola) veda eden çoklarınız var ama kalpleriniz ne pişmanlık duyuyor ne de yüzünüzden belli oluyor. [Kalplerinizde] garip bir duyarsızlaşma var. Bana öyle geliyor ki Tanrı sizden hoşnut değil. Birbirinizle buluştuğunuzda, sırf kaba davranırsanız karşınızdaki kişinin de size aynı şekilde davranacağı korkusuyla kendinizi mutluluğunuzu ifade etmeye zorlarsınız. Kendi ölümlülüğünüzü (yaşamın sonunu) unutuyorsunuz. Allah'ın beni senden uzaklaştırmasını (beni senden ayırmasını) ve bunun yerine benimle buluşmayı çok istediğim kişilere (yani Hz. Muhammed'e, onun asil ashabına ve samimiyetle Tanrı'yı arayanlara) katılmasını diliyorum. Bugün hayatta olsalardı bunları sizden kabul etmezlerdi. Eğer içinizde herhangi bir iyilik unsuru varsa, o zaman her şeyi net bir şekilde açıkladım. Bunu Tanrı ile başarmak istiyorsanız, yöntemi zor değildir. Kendim ve kendiniz için Tanrı'dan yardım ve yardım istiyorum".

İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) öğrencilerine şöyle dedi: "Tıpkı dünya insanlarının dünyanın güvenliğiyle küçük dinle mücadele ettiği gibi, siz de dininizin güvenliğiyle küçük dünyayla yetinin". Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Kişinin iç varlığına altı nitelik aşılamış olan kişi, cennete [Allah'ın rızasını elde etmek için tecelli eden kabulünü] elde etmek ve cehennemden [Allah'ın tecelli ettiği hoşnutsuzluktan] kendini korumak için çevrilmemiş taş bırakmaz: Birinci vasıf, kişinin Allah'ı tanıdıktan sonra itaat etmesidir. ikincisi şeytanı tanıdıktan sonra isyan etmesi, üçüncüsü gerçeği tanıdıktan sonra ona uyması, dördüncüsü batılı tanıdıktan sonra ondan kaçınması, beşincisi tanıdıktan sonra dünyevi olanı reddetmesi ve altıncısı da onu tanıdıktan sonra ahireti aramasıdır." Lokman (Selam onun üzerine olsun, Hz. Davud [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] zamanında bilge), bilge oğlunu uyararak şöyle dedi: "Ey oğul! Dünya, birçok insanın boğulduğu derin bir deniz gibidir; Tanrı korkusunun gemisiyle oradan geçin, imanı yol arkadaşınız yapın, yelkeniniz olarak Tanrı'ya güvenin, belki kendinizi bu şekilde boğulmaktan kurtarırsınız, aksi takdirde hayatta kalmanızın başka bir yolunu göremiyorum". Ebu Süleyman el-Darani (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Dünyayı sevgiyle arayan kişi, arzusuna göre elde edemez ve ahireti sevgiyle arayan kişi, niyet ve arzusundan fazlasını elde eder, bunun ne sonu ne de sınırı vardır." Abdullah bin Mes'ud -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Her insan misafirdir ve sahip olunan her türlü mal ve mal bir emanettir; misafir gidecek ve emanet [gerçek] sahibine [bu yeryüzünün, içinde ve ötesinde var olan her şeyin mirasçısı olan Tanrı'ya] geri dönecektir". İbrahim bin Adham'a (Allah ona rahmet etsin) durumu sorulduğunda şu iki şiirle cevap verdi:

نرقع دنيانا بتمزيق ديننا فلا ديننا يبقى ولا ما نرقع
فطوبى لعبد اثر الله ربه وجاد بدنياه لما يتوقع

"Dünyamızı inşa etmek için Tanrı'ya giden yolumuzu (*Din* veya iman) yok ediyoruz ama ne yol (iman) ne de dünya kalıyor. Müjde, Rabbe giden yolu benimseyen ve dünya hayatlarını beklenen şey (ahiretin cezası) uğruna feda eden kulları içindir."

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Allah dünyayı üç kısma ayırmıştır - bir kısmı mümin, bir kısmı münafık, bir kısmı da içindir. Mümin bu dünyadan ahiret yoluna tevekkül eder, münafık dikkatini dış süsüne odaklar ve dünya mevkiinde başarı elde eder.

Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin) [Halife] Ömer bin Abdülaziz'e (Allah ona rahmet etsin) şöyle bir mektup yazdı: "Dünya, [sonsuzluğa] yolculukta bir varış noktasıdır ve [sonsuza kadar] kalınacak bir yer değildir. Adem (sallallahu aleyhi ve sellem) dünyaya bir ceza olarak gönderildi, bu yüzden kendinizi ondan (aldatmacalarından ve tuzaklarından) koruyun. Ey müminlerin emiri! Onu terk etmek (yani tüm tuzaklarıyla dünyeviliği) ahiretin rızkıdır ve onda daha az hayat geçirmek ve gereksiz istekleri terk etmek [bir birey için] zenginliğin ta kendisidir. Her anı her zaman öldürür. Ona saygı duyan kişi onun tarafından aşağılanır. Onu biriktiren, onun tarafından muhtaç hale getirilir. Farkında olmadan tüketilen ve ölümün kucağına ulaşmasına neden olan bir zehir gibidir. Bu dünyadaki hayatınızı yaralarını tedavi eden biri gibi yaşayın. Başka bir deyişle, dikkatsizliğin hastalığın şiddetine yol açabileceği korkusuyla tedavi sırasında hasta için gerekli olan tüm önlem ve önlemlere sıkı sıkıya bağlı kalın. Bir hasta, hastalığın uzamasını önlemek için ilacın acılığına ve yoğunluğuna tahammül etmeye çalışmalıdır. Kendinizi bu kalıcı olmayan, sadakatsiz, kurnaz ve aldatıcı dünyadan koruyun. Süslemesinde hileyi gizlemiştir. İnsanları güzelliğinin ağına hapseder ve onlarda ona ulaşma arzusu uyandırır, sonra aşıkları onun kargaşa ve zorluklarında avlanırlar, bilinçlerini kaybederler ve kendi nihai sonlarını umursamadan tamamen ona ait olurlar (bağlanırlar). Güzelliği göz kamaştıran, gönülleri onu görmek için can atan ve ona bir göz atmak için tedirgin olan bir gelin gibidir, ancak aşıkları için nihai sonun habercisidir. Yakınlığını bulan kişinin kaderi yıkım olur. Eyvah! Artık insanlar ne geçmişten ne de bugünden ders alıyorlar. Tanrı'yı tanıyanlar da dünyayla ilgili hiçbir tavsiyeye kulak asmazlar. Bir nebze olsun ki, Allah'ın bir kısmını ele geçirince gururlanırlar ve [ilahi emirlere karşı] isyan etmeye kararlıdırlar, ahireti unuturlar ve kendilerini [ona] o kadar kaptırırlar ki, hatadan kaçamazlar. Bilinçlerine döndüklerinde utanırlar ve pişmanlık kalbi çeker ama bu yaklaşan ölümün zamanıdır - bir yandan

ölümün yoğunluğuyla karşı karşıya kalırken, diğer yandan utanç ve pişmanlığın acısına katlanmaktadır. Dünyaya (dünyeviliğe) meyleden bir kimse, ne amacına ulaşabilir ne de nefsini (*nefsi)* herhangi bir zorluktan kurtarabilir ve hiçbir rızık ve hazırlık olmaksızın [son vatanına] varır. Ey müminlerin emiri! Kendinizi bundan koruyun. Bundan giderek daha fazla mutlu olduğunuzda, ekstra dikkatli olun çünkü dünyevi insanlar bir miktar mutlulukla tatmin olduklarında, bu onları zorluklara boğar. İçinde mutlu kalan kişi aldanır. Bugün fayda sağlayan, yarın zarara katlanacaktır. Dünya hayatının genişliği acıların habercisidir ve içinde geçim yok olmakla sonuçlanır. Her mutluluğu kederle doludur. Ondan uzaklaşan kimse, geri dönmez. İçinde yaşayan biri, bundan sonra ne olacağını bilmez, bu yüzden onu bekleyebilirdi. İnsan burada yaşarken iki tehlikeyle çevrilidir - bir tehlike bereketin gitmesi, ikinci tehlike ise zorluklardır. Diyelim ki, eğer Tanrı bize dünyanın [zararları] hakkında bilgi vermeseydi ve Tanrı gerçeği örneklerle açıklamasaydı, [kişinin karşılaştığı durumlar] ihmalkar bir insanı uykusundan uyandırmak için yeterlidir. Ancak Allah bizi yardımsız bırakmamış, aksine onlara öğütler göndermiştir. Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) dünya hazinelerinin anahtarları takdim edildi; eğer onları kabul etseydi rütbesi azalmazdı ama [hala] onları kabul etmeyi reddetti". (Bu rivayet, bu mektup ve cevabı Hasan el-Basri (Allah hm'ye rahmet etsin) tarafından rivayet edilmiştir. *İbn Ebû el-Dünya*)

Kendinizi Şımarttıktan Sonra Dünyanın Zararlarından Korunmak

Dünyeviliğin içine daldıktan sonra onun zararlarından korunmak sadece zor değil, aynı zamanda imkansızdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

انما مثل صاحب الدنيا كالماشي في الماء هل يستطيع الذي يمشي في الماء ان لا تبتل قدماه

"Bu dünya insanının benzerliği, suda yürüyen insana benzer. Suda yürüyen birinin ayaklarının ıslanmaması mümkün mü?" (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *İbn Ebû el-Dünya* ve *Beyhakî* hadis *derlemeleri* Enes'in yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Bu peygamberlik geleneğinin ışığında, "Bedenlerimiz [sadece] dünyevi zevklere düşkündür ama kalplerimiz düşmez, çünkü kalplerimizin bedenlerle hiçbir bağlantısı yoktur" diyenlerin cehaleti ortaya çıkar. Bu şeytani bir aldatmacadır çünkü bu zevklerden uzaklaşırlarsa onlardan ayrı kaldıkları için üzülürler. Eğer bu zevklerin kalpleriyle hiçbir bağlantısı yoksa, o zaman bu üzüntünün anlamı nedir? Suda yürümenin anlamı ayakların mutlaka ıslanacağı gibi, dünyevi zevklere düşkünlüğün

anlamı da kalbin zorunlu olarak [ondan] etkileneceği ve bu [bedensel] zevklerden kaynaklanan kirleticilerin etkisinin mutlaka kalbe ulaşacağıdır. Aksine, eğer kalbin bu dünya hakkında en ufak bir düşüncesi varsa, o zaman bile kişi İlahi ibadetin tatlılığından mahrum kalacaktır. İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle dedi: "Size doğrusunu söyleyeyim ki, hasta bir insan yemekten hoşlanmadığı gibi, dünyevi bir insan da ibadetin tatlılığını tatmaz. Şunu da size doğrusunu söyleyeyim ki, artık binilmeyen bir atın isyankar olması ve mizacının kötüleşmesi gibi, insan kalbi de böyledir - ölümün anılması ve ibadetin zorluğu ile yumuşamazsa, onda sertlik ve sertlik doğar. Bu aynı zamanda bir kabın ıslaklıktan ayrılıp kuruyana kadar bal depolayamayacağı da doğrudur, aynı şekilde kalpler de şehvetlerden ayrı kalana ve açgözlülükle kirlenmeyene ve zevklerle sertleşmeyene kadar bilgelik ve Gnosis ile doludur".

Dünyaya Düşkünlük ve Ahiret İhmali Kıssası: Dünya sakinlerinin ahirete karşı ihmali kıssası, uzak bir adaya ulaşan bir gemide seyahat eden bir grup insanın geminin kaptanının onlara ihtiyaçlarını karşılamak için karaya çıkmalarını söylemesidir. Bununla birlikte, tehlikeli bir yer olduğu için orada uzun süre kalmanın uygun olmadığı ve acele etmezlerse geminin gideceği yere doğru yol alacağı bilgisi verilir. Artık insanlar adaya iniyor ve dağılıyor. Aralarından bazıları ihtiyaçlarını karşıladıktan hemen sonra gemiye döner ve gemide geniş, uygun ve arzu edilen yerler bulur. Bazı insanlar adada kalıyor. Muhteşem manzarası, çekici çiçekleri, muhteşem bahçeleri, kuşların güzel şarkıları, adaya ait değerli taşlar ve mineraller onları cezbeder. Ancak geminin uzaklaşma korkusu orada çok uzun süre kalmalarına izin vermiyor. İsteksizce gemiye dönerler, ancak gemide iyi noktalar çoktan alınmıştır ve gitmekten başka çareleri olmayan dar yerler bulurlar. Bazı insanlar geri döndü; Ancak adanın değerli taşlarını, güzel çiçeklerini ve lezzetli meyvelerini o kadar çok seviyorlardı ki onlarsız dönemezlerdi. Bunlardan bazılarını toplayıp yanlarında getirdiler. Gemideki alan zaten dardı ve yanlarında getirdikleri eşyalar yerleştirilemiyordu. Gemide kalan dar noktalarda, topladıkları eşyaları başlarına geçirerek oturmaya zorlandılar. Bunları gereksiz yere yanlarında getirdikleri için yüreklerinde utanç duymaya devam ettiler. [Yolcular arasından] bazı insanların gözleri kamaştı ve kalpleri adanın muhteşem renkli manzaralarına ve önceki mücevherlerine hayran kaldı ve büyülendi, gemiyi tamamen unuttular ve adanın o kadar derinlerine indiler ki, kaptanın sesini bile duyamadılar [yaklaşan kalkıştan önce onları gemiye geri çağırıyor]. Meyve yemeye, çiçek koklamaya ve tatlı bahçeleri gezmeye o kadar dalmışlardı ki, kaptanın sesi onlara ulaşmış olsa bile yine de duyamazlardı ya da duymuş olsalar bile ona dikkat edemezlerdi. Kalplerinde vahşi hayvanlara karşı korku taşısalar ve adada sıkıntılar, endişeler ve zorluklar, kıyafetleri parçalayan dikenler, bedeni yaralayan ağaçlar, kalpleri titretecek dehşet ve korkunç sesler olabileceğini anlasalar da, o zaman geri dönmek isterlerse bunu yapamayacaklardı. Bu düşünceler içinde şaşkınlık içindeyken, gemideki

insanların seslerini duydular. Aceleyle yiyecek ve mücevherleri yükleyip gemiye doğru gittiler ama o zamana kadar gemi çapasını kaldırmış ve yola çıkmak için karaya çıkmıştı. Bu insanlar hayal kırıklığına uğramış ve kederli bir şekilde kıyıda durdular ve korku ve dehşetle öldüler. [Geride kalan] bazı insanlar kaptanın çağrısını bile duyamadı - aralarından bazıları hayvanlara yiyecek oldu ve bazıları endişeli ve şaşkın bir şekilde etrafta dolaşırken öldü. Bazıları bataklığa batarak hayatını kaybetti, bazıları da tarafından ısırıldı.

Şimdi gemideki yolcuların durumunu dinleyin. Adada topladıkları eşyalarla gemiye binenlerden bazıları, eşyalarını başlarında oturtmaya devam etti. Gemide oturmak için yeterli alan yoktu, üstelik gereksiz şeyler için daha da fazla yer kıtlığı vardı. Yolculuk uzundu. Topladıkları şeylerin son noktası, çiçeklerin solması, meyvelerin çürümesi, mücevherlerin renklerinin değişmesi, beyinlerin kokularıyla patlamaya başlaması ve bu konuda ne yapılacağı, bu şeyleri nasıl güvenli bir şekilde yanlarında götürecekleri konusunda tasavvur edilememesiydi. Hiçbir şey düşünülemezken, her şeyi okyanusa attılar, ancak koku o kadar büyük bir etkiye neden olmuştu ki, eve geri dönmek zorlaştı. [Nihayet] eve vardıklarında birçok insan hastalandı. Gemiye geç binenler, yer darlığından dolayı biraz endişeli olsalar da yine de evlerine sağ salim ulaştılar. Gemiye zamanında varıp rahat yerler bulanlar, yolculuk boyunca huzurlu kalarak evlerine sağ salim varmışlardır. Bu, geçici zevklere kapılan dünyevi insanların ve odaklarını [ve yaşam amaçlarını] ve [gerçek ve nihai varış noktaları olan] [göksel] kökenlerini ne kadar unuttuklarının örneğidir. Ne nihai sonlarının farkındalar ne de [kendi eylemlerinin bir sonucu olarak] ne olacağının farkındalar. Zenginlik ve maddi mal topladıktan sonra kendilerini zeki ve bilge sanan insanlar, bunların dünyevi ziynet eşyası olduğunu ve ölüm anında bunların hiçbirinin yanlarında olmayacağını, bunun yerine acı ve ıstırap kaynağı olacaklarını anlamadıkları halde ne kadar kötüdürler. Ölümden önce, bunların neden olduğu zorluklar, onları kaybetme korkusuyla sürekli tedirgin olmak ve onlardaki herhangi bir eksikliğin üzüntüsü gibi, Tanrı'nın sığınağında ve korumasında olan insanlar dışında kalbi ağlamaya zorlar. Çoğu insan böyledir.

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabına şöyle buyurdu: "Benim, sizin ve dünyanın mesası, çölde seyahat eden bazı insanların kıssasıdır. O kadar çok yürüdüler ki, kat ettikleri mesafenin [kalan mesafeden] daha fazla mı yoksa kat edilecek mesafenin mi daha fazla olduğunu hatırlamadılar. [Yolculuk için] rızkıları bitti ve cesaretleri dağıldı. Erzaklarından ve bineklerinden yoksun olarak çorak çölde kaldılar ve ölmek üzere olduklarına dair bir kesinliğe sahiptiler. Birdenbire saçlarından su damlaları damlayan iyi giyimli bir adamın yanlarına geldiğini gördüler. Bu adamın verimli bir bölgeden geldiğini ve orasının kesinlikle kendilerine yakın olduğunu

düşünüyorlardı. Onlara yaklaştığında durumlarını sordu. 'Çektiğimiz acıyı görebilirsiniz' diye cevap verdiler. Yeni gelen adam şöyle dedi: 'Seni tatlı suya ve yemyeşil bahçelere götürsem ne yapardın?' 'Sana itaat edeceğiz' diye cevap verdiler. Dedi ki: 'Allah'a yemin ederek sözlerinizi kesinleştirin' [dediğinizi yapacağınız]'. O'na itaatsizlik etmeyeceklerine dair Tanrı'ya yemin ettiler. Söz verdiği gibi onları tatlı su kaynağına ve yemyeşil bahçelere götürdü ve birkaç gün yanlarında kaldı. Daha sonra sordu: 'Yolculuğa devam etmek hakkında ne diyorsun?' 'Nereye gidiyoruz?' diye sordular. Cevap verdi: 'Bu sudan daha tatlı olan suya, bu bahçelerden daha yeşil olan bahçelere'. Çoğu insan şöyle cevap verdi: 'Burada bulduğumuzu belki başka hiçbir yerde bulamayız ve burada sahip olduğumuz rahat yaşamı belki de bundan daha fazlasını bulamayız. Bu yüzden seninle gelmeyeceğiz'. Bazıları şöyle cevap verdi: 'Allah'a yemin etmedin ve Allah'a isyan etmeyeceğine söz vermedin mi? Şimdi ilk sözünü yerine getirdiği gibi sözünü de yerine getir, diğer sözünü de yerine getirecektir'. Bazı insanlar onunla birlikte ayrıldı ve geri kalanı kaldı ve geride kaldı. Sabah düşman kuvvetleri pusu kurdu - bazılarını öldürdüler ve bazıları esir oldu'". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Abdullah bin Abbas'ın yetkisiyle *İbn Ebi el-Dunya, Ahmed, Bazez* ve *Taberani hadis derlemeleri* [Allah ondan razı olsun])

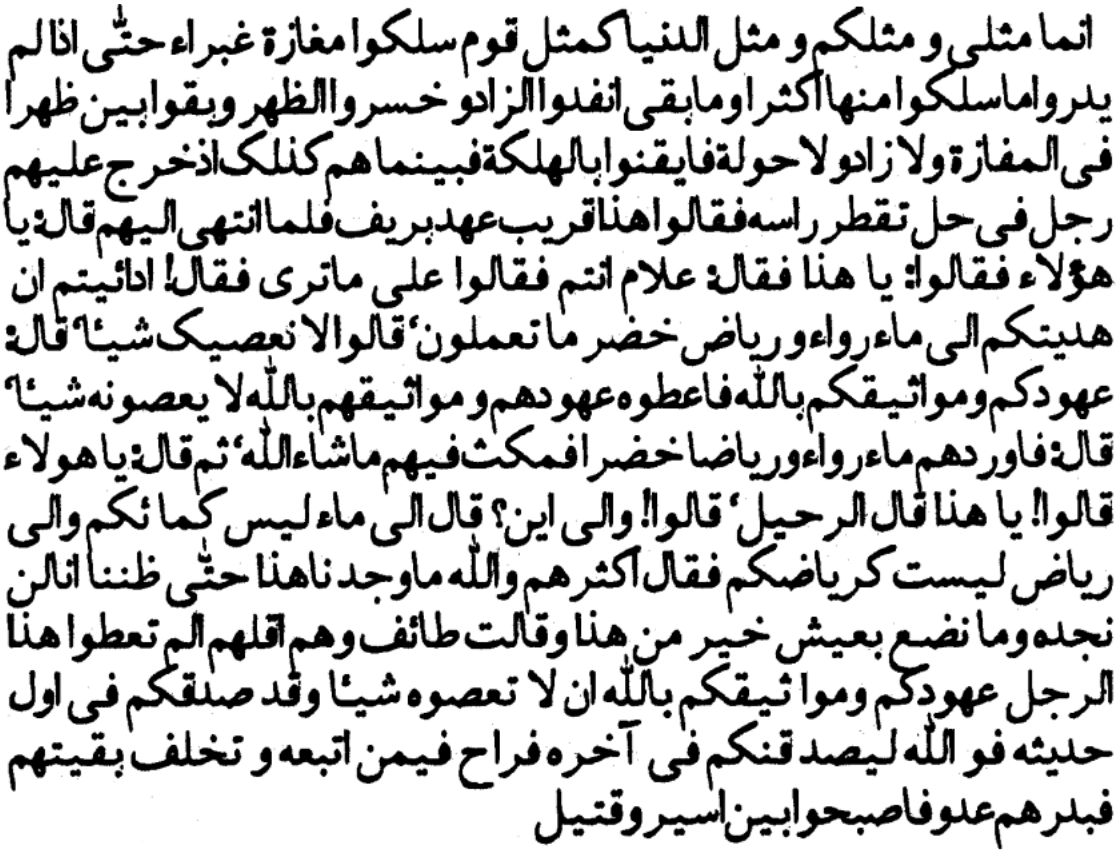
انما مثلی و مثلکم و مثل الدنیا کمثل قوم سلکوا مفازة غبراء حتّٰی اذا لم
یدروا ماسلکوا منها اکثر اوما بقی انفدوا الزاد و خسروا الظهر و بقوا بین ظهرا
فی المفازة ولا زاد ولا حولة فایقنوا بالهلکة فبینما هم کذلک اذ خرج علیهم
رجل فی حلل تقطر راسه فقالوا هذا قریب عهد بریف فلما انتهی الیهم قال: یا
هؤلاء فقالوا: یا هذا فقال: علام انتم فقالوا علی ماتری فقال! ادائیتم ان
هدیتکم الی ماء رواء و ریاض خضر ما تعملون؟ قالوا لا نعصیک شیئا قال:
عهودکم و مواثیقکم باللّٰه فاعطوه عهودهم و مواثیقهم باللّٰه لا یعصونه شیئا
قال: فاوردهم ماء رواء و ریاضا خضرا فمکث فیهم ماشاء اللّٰه ثم قال: یا هولاء
قالوا! یا هذا قال الرحیل قالوا! والی این؟ قال الی ماء لیس کمائکم والی
ریاض لیست کریاضکم فقال اکثرهم واللّٰه ماوجدنا هذا حتّٰی ظننا انا لن
نجده وما نضع بعیش خیر من هذا وقالت طائف وهم اقلهم الم تعطوا هذا
الرجل عهودکم و مواثیقکم باللّٰه ان لا تعصوه شیئا وقد صدقکم فی اول
حدیثه فو اللّٰه لیصدقنکم فی آخره فراح فیمن اتبعه و تخلف بقیتهم
فبدرهم عدوفاصبحوا بین اسیر وقتیل

Bu peygamberlik geleneği iki grup insandan bahseder. Biri İlahi emirlerin takipçisidir, ikincisi ise ona karşı çıkar. Onlara gelen adam Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve

sellem)'in kendisidir, dünya kervandaki insanların [uzun ve meşakkatli bir yolculuktan] yorulduktan sonra yattıkları o çorak çöldür ve o tatlı su kaynakları ve yemyeşil bahçeler ahiret pınarları ve bahçeleridir.

Dünya Zevklerine ve Arayışlarına Düşkünlük ve Onlardan Ayrılmanın Acısı Hakkında Bir Benzetme: Dünyevi mal ve mal sahibi olan insanların benzerliği, bir ev inşa eden ve onu bolca dekore eden ve sonra insanları eve davet eden birinin benzeridir. İnsanlar birer birer geliyor. Biri eve ayak bastığında, ev sahibi misafire çiçekler ve parfümlerle dolu altın bir tabak sunardı, böylece misafir onları koklar ve ilerler, tabağı bir sonraki gelen kişiye bırakırdı. Ancak misafir yanlışlıkla ev sahibinin tabağı misafire hediye ettiğini ve misafirin artık o tabağın sahibi olduğunu düşünür ve tabağa ve parfümlerine gönül bağı geliştirirse. Tabak misafirin elinden alındığında misafir, çiçeklerin ve parfümlerin kişiye sadece keyif almak için sunulduğunu ve sahibi olmak için sunulmadığını anlar. Bu noktada misafirin acısı, üzüntüsü ve çaresizliği görülmeye değerdir. Bu hata, misafirin ev sahibinin bu görgü kurallarından ve geleneklerinden haberdar olmaması nedeniyle oldu. Bunun aksine, ev sahipliği geleneğine ve görgü kurallarına aşina olan başka bir misafir geldi ve tabağı aldı, bir süre keyif aldı, ev sahibine teşekkür etti ve neşe ve açık yüreklilikle ev sahibine geri verdi. Bu, Tanrı'nın dünyayla ilgili bu kadim yolunun farkında olanların durumudur, bu dünya, yolculara [sonsuz hayata] adanmış bir misafirhanedir, böylece burada [kısa] bir mola verebilirler ve bir sonraki varış noktaları için buradan erzak toplayabilirler. Başka bir deyişle, tıpkı bir gezginin bir misafirhaneden (veya motelden) yararlanması gibi, o da [gerçek ve nihai varış noktasına olan yolculuğu için] dünyadan fayda sağlar ve orayı (yani dünya denen bu misafirhaneyi) kalıcı meskenleri olarak görmezler ve kalplerini ona o kadar bağlarlar ki, ayrılık zamanı geldiğinde, [ondan ayrılmak, ona veda etmek ve] ayrılmak zorlaşır. Bu, dünyanın, acılarının ve zararlarının örneğidir. Bu konuda Allah'tan yardım dileriz.

Bir İnsan İçin Dünyanın Gerçekliği ve Doğası

Unutulmamalıdır ki, dünyanın hangi yönlerinin zararlı olduğu, dünyanın hangi [yönünden] kaçınılması gerektiği ve hangilerinden kaçınılmaması gerektiği bilinene kadar dünyeviliğin zararları hakkında bilgi edinmek yeterli değildir. Bu bakımdan, onun (dünyanın zararlı yönlerinin) hakikati arayanların düşmanı ve hakikate giden yolun otoyol soyguncusu olduğunu tespit etmek zorunludur. Bilinmelidir ki, dünya ve ahiret, kalbinizin iki halidir - yakın olan hal ve uzak hal. Birinci hal, yani ölümden önceki duruma dünya, ikinci duruma yani ölümden sonraki duruma ise ahiret denir. Buradan bilindiği gibi, ölümden önce insanın ihtiyacı, arzusu ve zevki ile ilişkilendirilen şeyler kişinin dünyasıdır ve bunlar üç türlüdür:

Birinci Tip: Ahirette sizinle kalacak ve ölümden sonra meyveleri size indirilecek olan şeyleri içerir ve bunlar sadece iki şeydir - ilim ve [iyi, takva ve salih] ameller. Buradaki

bilgi, Tanrı'nın Varlığını, sıfatlarını (niteliklerini) ve eylemlerini, melekleri, İlahi olarak vahyedilmiş kitapları, [İlahi olarak atanmış] peygamberleri ve göklerin ve yerin hükümranlıklarını bilmeyi ifade eder. Ameller, yalnızca Tanrı'nın rızası için yapılan ibadetleri ifade eder. Bazen bir bilgin bir bilgiye o kadar bağlanır ki, o en sevilen ve zevkli şey haline gelir. Kişi başka bir zevki ona tercih etmez. İnsan bilgi uğruna yemeyi, içmeyi, uyumayı, hepsini unutur. İlimden aldığı haz o şeylerde bulunamadığı için evlenmez, ancak mahkûm edilen dünyevilikten bahsettiğimizde onu [dünyevi bir şey] olarak saymıyoruz, aksine ahiret işleri arasında sayıyoruz. Aynı şekilde ibadet eden kişi de ibadete o kadar bağlanır ve bundan o kadar zevk alır ki, eğer kişi ibadetten alıkonulursa, bu belki de en büyük ceza olur. Bir bilge şöyle dua ederdi: "Ey Tanrım! Bana mezarımda bile dua etme, rükû etme ve secde etme gücü ver". Bunu dua ederdi çünkü dualar onun için kendiliğinden [içsel ruhsal] bir zevk kaynağı haline gelirdi. Bu tür zevk, bu dünya hayatında elde edildiği için [diğer dünyayla birlikte] dünyevi olarak da kabul edilebilir, ancak kınanabilir bir dünyevilik olarak sayılamaz. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ünlü bir peygamberlik rivayetinde [*Nesai* ve *Hakim* Hadis *koleksiyonlarında* , Enes (Allah ondan razı olsun) namazı bu dünyadan sevdiği üç şey arasında saymıştır. Çünkü zevkler hissedilebilir ve gözlemlenebilir ve dualar da duyusal ve gözlemlenebilirdir. [Allah'a] rükû ve secde hareketleriyle elde edilen zevk de dünyevi bir zevktir ama kınanacak bir dünyevilik değildir, dolayısıyla buna itiraz etmiyoruz.

İkinci Tip: Günahlardan zevk almak, israf ve kibir kategorisinde yer alan gereğinden fazla caiz şeylerden zevk almak gibi ahirette hiçbir faydası ve sonucu olmayan tamamen zıt zevk ve zevkleri içerir. Örneğin, altın ve gümüş yığınları, atlar (aynı zamanda gurur kaynağı olan ulaşım araçları), çiftlik hayvanları, hizmetçiler, saraylar, pahalı giysiler, lezzetli yiyecekler vb. Bir kulun onlardan zevk alması, kınanacak bir dünyeviliktendir.

Üçüncü Tip: Ne saf dünyevi ne de ahirete ait olan zevkleri içerir. Bunun yerine, kişinin ihtiyacına göre yemek, ihtiyacına göre giyinmek gibi ahiretle ilgili amellere yardımcı olurlar ve bu, insanın hayatta kalması veya [hayatın gerçek amacına ulaşmak için gerekli olan bilgi ve amellere ulaşmak için gerekli olan sağlığa kavuşması ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz zafere ulaşması] için elde ettiği her zevki içerir. Bu zevkler birinci tip gibi değildir, ancak birinci tipe yardımcı olur ve onlara ulaşmak için araç olurlar. Bu nedenle, eğer kişi bilgi ve salih amel işle devam edebilmek için yerse, bu [yeme] eylemi bu dünyadan değildir ve kişi dünyevi olarak adlandırılmayı hak etmez. Ancak yemek yemenin itici gücü [mutfak zevklerinde] geçici zevkler ise, bu zevk dünyevi bir zevk olacak ve ikinci türde sayılacaktır.

Ölümden Sonra İnsanda Kalan Şeyler: Ölümden sonra, [Tanrı'nın] bir hizmetkârında sadece üç şey kalır - dünyevilikten [ve onu manevi aleme yükselmekten alıkoyan dünyevi karışıklıklardan ve takıntılardan] arınmış bir kalp, İlahi hatıraya bağlılık ve sevgi ve kalbin arınması ve berraklığı. [Tümü] Bunlar, İlahi hatırlamanın bolluğu ve ondaki sebat ile elde edilir ve Tanrı sevgisi Gnosis ile elde edilir ve Gnosis, sürekli tefekkür

yoluyla elde edilir. Bu üç niteliğin tümü, ölümden sonra bir insan için kurtuluş ve sonsuz mutluluk aracıdır.

Kalbin dünyevi şehvetlerden arınması kurtarıcıdır çünkü bu, İlahi azap ile insan arasında bir engeldir. Tanrı'ya bağlılık ve İlahi sevgi, sonsuz mutluluğun anahtarıdır. Bu iki vasıf, kişiye İlahi vizyon ve [Sevgili ile] buluşma zevkini verir ve bu büyük servet ölümden hemen sonra elde edilir ve bu durum, kişi cennette Allah'ın vizyonuna ulaşana kadar devam eder. Kabir, güzel bir cennet bahçesi haline gelir ve kabir sakininin tek bir sevgilisi (yani Tanrı) varken neden olmasın? Böyle bir insan dünyadayken, bazı engeller olduğu için Sevgili ile tanışamazdı. Ölüm bu engelleri kaldırdı ve kişi bu dünyanın hapishanesinden kurtuldu - kişi ile Sevgili arasında bir engel olarak duran duvar kaldırıldı. Artık insan tüm zarar ve tehlikelerden emin ve güvende olarak ahirete mutlu bir şekilde ayak basacaktı. Dünyayı arayan kişi mezarda cezayla karşı karşıyadır ve neden böyle olmasın? Birinin sevgilisi sadece bir [nesne]ydi ve o da dünyaydı. O sevgili kişiden koparıldı ve mezar duvarı kişi ile sevgilisi (yani dünya) arasında bir engel haline geldi. Ölüm, yok oluşun [ya da insan varlığının sonunun] adı değildir, bunun yerine ölüm, kişinin sevdiği şeylerle arasında bir ayrılığa neden olur ve kişi İlahi mahkemede sunulur. Bundan da bilindiği üzere, ahiret yolunda yolcu, sürekli olarak İlahi zikir ve tefekküre dalmış, dünyevi şehvet ve arzuları ortadan kaldıran amellere titizlikle bağlı kalan, onlardan vazgeçen kişidir ve tüm bunlar sağlıksız mümkün değildir, bu da yemekle elde edilir. giyim ve mesken [yaşamak için]. Bunların her birine ulaşmak, [ticaret veya istihdam gibi] [dünyevi] araçlara bağlıdır. Dolayısıyla ihtiyacına göre giyecek, yiyecek ve mesken edinen kimse, dünyevi olarak anılmayı hak etmez, aksine böyle bir kişi için dünya ahiret için bir tarım arazisi olacaktır. Fakat kişi bunları nefsinin zevki için veya ahlaksızlık uğruna elde ederse, dünya zevklerine düşkün olur ve dünya zevklerine düşenlerden sayılır.

Dünya Zevklerinde Hoşgörü Türleri: Dünya zevklerinde iki tür hoşgörü vardır. Hoşgörülü olan kişi İlahi cezaya maruz kalır ve buna İlahi olarak yasak olan (Haram) bir şeye düşkünlük denir. İkinci tür hoşgörü, hoşgörü sahibinin yüksek başarı derecelerine [ve İlahi kabule] ulaşmasını engeller, bunun yerine kişiyi [Kıyamet Günü'nde] uzun bir sorumluluğa dahil eder. Bu hoşgörünün adı "caiz olan şeyler"dir (*Helal*). Bilgelik ve içsel içgörü sahibi insanlar, uzun süre hesap vermek için uzun süre kalmanın aynı zamanda bir tür İlahi ceza olduğunu bilirler [arzuların değil, ihtiyaçların yerine getirildiği yer olan dünya hayatında zevklere düşkünlük için; arzuların yerine getirildiği yer sonsuz yaşamdır]. Hesap verme sorumluluğu olmasa, sadece Cennet'teki yüksek mertebelerin azalması ve alt benliğin geçici, yok edici ve alçakgönüllü arzuları yüzünden yüksek [ruhani] mertebelerden mahrum kalmanın verdiği üzüntü olsa bile, bu başlı başına bir cezadan başka bir şey değildir.

Bu halinizi dünya hakimliğinizden çıkarabilirsiniz. Çağdaşlarınızın ve eşit rütbeli insanların herhangi bir alanda [insan başarısı ve çabası] başarılı olduklarını ve [sizden ve başkalarından] önde olduklarını gördüğünüzde, bu dünyevi rütbelerin ve nimetlerin geçici olduğunu bildiğiniz halde, [sizden daha iyi durumda olanlara kıyasla] geride

kaldığınız için ne kadar mahrum hissedersiniz ve kalbiniz ne kadar endişelenir. Kaygı ve zorluklarla birlikte gelirler. Kalıcılıkları ve geçimleri yoktur. Bir düşünün, dünyevi nimetlere ulaşamadığınız için bu kadar kederli ve kederliyken, ahiret alanında çağdaşlarınız sizi aşacak, ihtişamını kelimelerle ifade etmek mümkün olmayan büyük bir ebedi mutluluktan ve sonsuz başarıdan mahrum kaldığınızda, sizin durumunuz ne olur? Ahirette sorulan sorulara cevap vermek, aşağılanma, korku, tehlike, zorluk ve bekleyiş içerir ve tüm bu hususlar ahiretin gerçekleşmesini azaltır. Bu nedenle Ömer bin Hattab (Allah ondan razı olsun) susadığında [ve su istediğinde] ona balla karıştırılmış soğuk ve şekerli bir bardak su ikram edildi. Bardağı bir süre [bir yudum bile almadan] elinde döndürmeye devam etti, sonra sunucuya geri verdi ve şöyle dedi:

اعزلواعنی حسابها

"Beni [kıyamet gününde Allah'ın huzurunda] onun sorumluluğundan uzak tut".

Bunun sonucu, kıtlığın, bolluğun, izin verilen ve yasaklanan şeylerin hepsinin gereksiz olduğudur. Sadece dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusuna yardımcı olan miktar bundan hariç tutulur. Dünyevi nimetlerden uzak durmak, kişinin Gnosis'inin (*Ma'rifa*) gücü ile orantılıdır. Bir keresinde İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- uyumak niyetiyle [yere] uzandı ve başını bir kayanın üzerine koydu. Şeytan insan suretinde göründü ve şöyle dedi: "Dünyaya meylettiniz". Bunu duyunca [yere yaslanmak için başını koymak için kullandığı] taşı aldı ve [şeytana yaptıklarıyla dünyadan o kadar da ihtiyacı olmadığını göstererek] attı. Aynı şekilde Hz. Süleyman (sallallahu aleyhi ve sellem), yeryüzündeki hazinelerin ve dünyevi hakimiyetin anahtarlarına sahip olmasına rağmen, arpa ekmeğini kendisi yer ve başkalarına mükemmel lezzetli yemekler yedirirdi. Alt benliğini (*nefsi*) bu şekilde bastırdı ve kontrol etti, bu zorlu bir görev olmasına rağmen, çünkü [alacalı] yemekler yeme yeteneğine sahipken sabır göstermek, yoğun bir zorluk ve manevi çabadır, sıradan bir insanın yeteneği değildir. İşte bu yüzden Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'den [Allah'ın iradesiyle] dünya nimetleri uzak tutuldu, bu yüzden günlerce üst üste aç kaldı. (Bu rivayet şu şekilde rivayet edilmiştir:*Hadisler*, *Abdullah bin Abbas*'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle Tirmizi ve *İbn Mace*'yi derler). Zaman zaman açlık sancılarının yoğunluğundan dolayı karnına taş bağlardı.

Peygamberlerin, Allah'ın dostlarının ve yakınlarının (evliyaların) karşılaştıkları bitmek bilmeyen zorluk ve sıkıntıların asıl sebebi, ahirette en fazla paya sahip olmaları ve ahiretteki paylarının hiçbir dünyevi zevkten dolayı azalmamasıdır. Tıpkı sevecen bir babanın oğlunu lezzetli yemekler yemekten alıkoyması ve hastalığı için tıbbi tedavi görmeye zorlaması gibi. Bunu cimrilikten ya da katı kalpliliğinden değil, kendi iyiliği için oğluna duyduğu sevgi ve şefkatin zorlamasından dolayı yapar. Artık bundan açıkça anlaşılıyor ki, Tanrı için olan her şey dünya değildir ve Tanrı için olmayan her şey dünyadır (veya dünyevilik).

Dünyanın Gerçekliği ve İnsanoğlunun Kendi Benliğini, Evrenin Yaratıcısını ve Bunlara Dalındığında Kendi Sonunu Unutmasına Neden Olan Düşkünlükler

Bilinmelidir ki dünya, insanoğlunun var olan, zevk aldığı ve iyileştirilmesiyle meşgul olduğu şeylerin adıdır. Bunlar üç konudur. Bazen bu üç şeyden birinin dünya (dünyevilik) olarak adlandırıldığı hissedilir. Tanrı diyor ki:

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى ٱلْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"Biz yeryüzünde, kimin salih amel işlediğini görmek için insanları sınamak için onun süsü için birçok şey yaptık." (Kur'an, Bölüm 18, Ayet 7)

Dünya bir yatak, bir mesken ve bir istasyon (geçici bir dinlenme yeri) gibidir ve üzerinde ne varsa kişinin elbisesini, yemeğini ve çiftleşmesini içerir. Yeryüzünde bulunan her şeyden hepsi şu üç türe ayrılabilir: mineraller, bitkiler ve canlılar. İnsanlar bitkilerden yiyecek ve ilaç elde eder, bakır ve çelik gibi minerallerden alet ve mutfak eşyaları yapar veya bunları onlardan altın ve gümüş paralar veya onlardan yapılmış süs eşyaları gibi nakit olarak saklar. Canlılar iki türdür - insanlar ve hayvanlar. Et, binicilik ve süsleme için hayvanlara ihtiyaç vardır. İnsana hizmetleri için ihtiyaç vardır [insanlar her şey için birbirine bağımlı oldukları için sayısız konudaki ihtiyaçları için], bir eş örneğinde olduğu gibi arkadaşlık veya amaç sadece kalplerini kendine yöneltmektir - başka bir deyişle, şöhret arzusu. Bunlar "dünya" (Dünya) denilen şeylerdir. Allah bunların hepsini tek bir ayette şu şekilde birleştirmiştir:

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ ٱلشَّهَوَٰتِ مِنَ ٱلنِّسَآءِ وَٱلْبَنِينَ وَٱلْقَنَٰطِيرِ ٱلْمُقَنطَرَةِ مِنَ ٱلذَّهَبِ وَٱلْفِضَّةِ وَٱلْخَيْلِ ٱلْمُسَوَّمَةِ وَٱلْأَنْعَٰمِ وَٱلْحَرْثِ ۗ

"İnsanlar, kadınlar, oğullar, altın ve gümüş istiflere, işaretli atlar, çiftlik hayvanları ve [tarım arazileri ve insanların dahil olduğu diğer çeşitli meslekler] arasından sevimli şeyler sevmeyi hoş buluyor." (Kur'an, Bölüm 3, Ayet 14)

Bu ayette kadın ve oğullar insanları, altın ve gümüş mineralleri ve mücevherleri, atlar ve çiftlik hayvanları hayvanları, toprak işleme ise bitkileri ifade etmektedir.

Bir Kulun Dünya Şeyleriyle İlişkisi: Bir kulun [yani insanın] iki dünyevi şeylerle [ilişkisi] vardır. Birinci alan kalptir ve kişi onları sever, onlardan yararlanır ve kalp onun tutsağı haline geldiği ölçüde düşüncelerini elde ederken önceden meşgul eder ve sonra bu alanda, kibir gibi dünyayla ilgili olan kalbin tüm [istenmeyen ve olumsuz] nitelikleri devreye girer. cimrilik, kıskançlık, gösteriş, şöhret sevgisi, başkaları hakkında kötü görüş, hırçınlık, övgü sevgisi, övünme ve üstünlük kompleksi. Bu alana iç dünya denir.

İkinci alan, doğası gereği fiziksel olan dış dünya olarak adlandırılır. Başka bir deyişle, bedeni kişinin zevk almasını sağlayan şeylerin iyileştirilmesiyle meşgul etmek. İnsanların dahil olduğu ve meşgul olduğu tüm endüstrileri ve meslekleri içerirler.

Bu iki alan nedeniyle – kalbin sevgi alanı [daha önce anlatılan çeşitli şeylerin] ve bedenin düşkünlük alanı [çeşitli mesleklerde ve endüstrilerde] – insanlar kendi nefslerini (*nefslerini*) ve yaşam amaçlarını ihmal ettiler ve unuttular. Kendilerini, Rablerini tanır ve tanırlarsa, dünyanın yaratılışının ardındaki sırrı ve hikmeti öğrenirlerse, dünya dediğimiz şeylerin (insan, maden, hayvan ve bitki) sizin bindiğiniz bineğe yem olarak yaratıldığını ve ahiret yolunda yol aldığını anlamaya başlayacaklardır. Bu binek sizin bedeninizdir ve bedeniniz yiyecek, su, giyecek ve [yaşamak için] mesken olmadan hayatta kalamaz. Tıpkı bir devenin Hac yolculuğunda (insanlığın faydalanması için yeryüzüne yerleştirilen kutsal sembolik Tanrı Evi'ne hac yolculuğu) ot, tahıl ve su olmadan hayatta kalamadığı gibi. İnsan, dünyaya geldikten sonra nefsini ve yaşam amacını ihmal etmiştir. Bu, [nihai varış noktasına] giderken bir istasyonda duran bir hacının deveyi bol bol beslemesi, ona iyi bakması, yıkaması, süslemesi, onun için çeşitli ot türleri toplaması, ona soğuk su ayarlaması ve bu şekilde kervanın ilerlemesi ve bu deve esirinin geride kalması gibidir. Bu hacı, deveye hizmet etmekle o kadar meşguldür ki, ne bu yolculuğun amacının farkına varılmış, ne de kervan bir kişiyi geride bırakarak ilerlemişken yolculuğa nasıl devam edileceğinin ve bu dehşet dolu ormanın kişinin mezarı olacağının farkına varılmıştır. Vahşi hayvanlar ne birini ne de devesini esirgemez. Akıllı bir hacı, yalnızca amacını göz önünde bulundurur ve deveye sağladığı hizmet miktarı [yalnızca deveyi devam ettirmek için gereken miktarda ve] aynı amacın parçası ve bu amaca ulaşmanın bir aracı olacaktır. Kişi, binicilik bineğine yalnızca gücü kaldığı ve biniciyi nihai varış noktasına ulaştırabildiği ölçüde hizmet etmekle meşgul olacaktır. Ahiret yolunda yürüyen akıllı yolcunun durumu da aynıdır. Kişi bedene yalnızca ihtiyaç duyulan ölçüde hizmet edecektir. Nasıl ki insan gereksiz yere tuvalete gitmiyorsa, aynı şekilde bedene de gereksiz yere hizmet etmez. Bana göre mideye yemek koymakla oradan çıkarmak arasında bir fark yok. Her ikisi de vücudun ihtiyaçlarıdır. Nasıl ki gıdalar gereksiz yere vücuttan atılmıyorsa aynı şekilde gereksiz yere de atılmamalıdır. İnsanı Allah'tan ve kıyamet gününden alıkoyan şey midedir. Çünkü yemek daha önemli. Kıyafet ve ikametgah meselesi mideye göre o kadar da zor değil. Açık havada kıyafetsiz yaşayabilir ama aç ve susuz kalamaz.

İnsanlar bunlara ihtiyaç duyma sebebini öğrenirlerse, sadece ihtiyaç duyulan (gerekli) miktarla yetinirler. Dünyevi angajmanlara dalmış olan insanlar, dünyanın gerçekliğine ve bilgeliğine aşina olmadıkları için bunu yapıyorlar. Onlar dünyevi işlere o kadar kötü bir şekilde hapsolmuşlardır ki, kendi amaçlarını unutmuşlar ve sadece meşgul oldukları işleri hatırlamışlardır. Şimdi dünyevi angajmanlar ve insanların neden bunlara ihtiyaç duydukları ve bunlarla meşgul olarak yaşam amaçlarını nasıl unuttukları hakkında bir açıklama yapılacaktır.

Üç İnsan İhtiyacı: Dünyevi angajmanlar, insanların meşgul olduğu tüm endüstrileri ve meslekleri içerir. Bu meşguliyetlerin çokluğunun nedeni, insanın üç şeye ihtiyacı

olmasıdır: yiyecek, giyecek ve mesken. Yiyecek hayatta kalmak içindir, giysiler sıcağı ve soğuğu uzaklaştırmak içindir ve mesken sıcağa, soğuğa, yağmura karşı korunmak ve eşi, çocukları ve malları güvende tutmak içindir. Allah Teâlâ, bu üç şeyden hiçbir iş ve meslekle ilgisi olmayan hiçbir şey yaratmamıştır. Öte yandan, bu durum hayvanlar için aynı değildir. Örneğin, ot yerler ve yemek pişirmek zorunda kalmazlar, sıcak ve soğuk vücutlarını etkilemez, bu yüzden giysiye ve meskene ihtiyaçları yoktur. Giysileri derileri ve saçlarıdır ve meskenleri ormanlar ve çöllerdir. Hayatlarını açık havada yaşayabilirler. İnsanoğlu böyle değildir, çünkü yaşamın gereklilikleri için beş temel endüstriye ve mesleğe ihtiyaç vardır: çiftçilik, otlatma, avcılık, dokuma ve inşaat. İnşaat, bir ev yapmak, dokuma ve onunla ilgili konuları giyim, otlatmak, bineklere binmek ve [çiftlik hayvanlarından] et elde etmek, çiftçilik ve yiyecek için yetiştirmek içindir ve avcılık, Tanrı'nın [balık ve hayvanlar gibi], mineraller, ot, odun, doğal kaynaklar vb. açısından yarattıklarını elde etmek anlamına gelir.

Mesleklerin Bölünmesi: Çiftçi mahsul üretir, çoban hayvanları korur ve yetiştirir, bir avcı (veya bir doğal kaynak kaşifi ve toplayıcısı), onları yaratmak için hiçbir şey yapmasına gerek kalmadan doğal olarak var olan şeyleri elde eder. Buna dahil olan birçok endüstri ve beceri var ve her birinin kendi araçlarına ihtiyacı var. Bu aletler ya bitkilerden (ahşap) ya da minerallerden (demir ve bakır gibi) ya da hayvan kürklerinden yapılır. Bu da üç endüstri gerektirir: zanaatkarlık, demir işçiliği ve deri işçiliği. Tüm bu meslekler alet yapımı ile ilgilidir. Bunlar temel beceriler ve mesleklerdir [ve diğerleri bu temel mesleklerden doğmuştur].

İnsanın Yaratılışı ve Kolektif Varoluş: İnsan, hayatı tek başına yaşayamayacak ve kendi türünden diğer kişilerle kolektif bir varoluşa sahip olmaya zorlanacak şekilde yaratılmıştır. Bunun iki nedeni var. Bunun bir nedeni, insan ırkının hayatta kalması adına, evlilik hayatında bir erkek ve bir kadının birleşmesi olmadan gerçekleşemeyecek olan insan ırkının ilerlemesine ihtiyaç duyulmasıdır. İkinci neden, kişinin tüm işleri kendi başına yapamamasıdır. Yemek, içmek, giyinmek, çocuk yetiştirmek ve bunun gibi diğer konular, kişinin başkalarıyla işbirliği yapma ihtiyacını fark etmesini sağlar. Çocuklar, bir erkek ve bir kadın arasındaki ilişkiden doğarlar ve tek bir kişi, yetiştirilmelerinden yiyecek ve giyeceklerinin sağlanmasına kadar tüm sorumlulukları tek başına yerine getiremez. Ayrıca, [sadece] eş ve çocuklarla kolektif bir varlığa sahip olmak yeterli değildir, bunun yerine kişinin hayatını yaşaması yeterlidir, her insanın farklı bir mesleği benimsemesi için çok sayıda insanın olması önemlidir. Çiftçilikle ilgili tüm işleri tek bir kişi yapamaz çünkü çiftçilik, demir işçisi ve zanaatkar olmadan yapılamayacak aletler gerektirir. Mahsulden yemek hazırlamak için, tahılları öğütecek birine ve ekmek pişirmek için bir fırıncıya ihtiyaç vardır. Benzer şekilde, hiç kimse tek başına kıyafet yapamaz, çünkü her şeyden önce pamuk yetiştirmek, ardından dokuma ve dikiş için aletler yapmak gerekecektir. Araçlar çok fazladır ve tek bir kişi tüm bu araçları tek başına hazırlayamaz. Aynı şekilde insanın tek başına yaşaması da mümkün değildir, bunun yerine kolektif varoluş zorunludur. Eğer bu kolektivite bir çölde ya da açık gökyüzünün altındaki çıplak bir arazide ise, o zaman sıcaktan, soğuktan ve yağmurdan zarar göreceklerdir. Hırsızların ve soyguncuların elinden sıkılacaklar. Bu nedenle evler

inşa etmek ve her ailenin mallarıyla güvenli bir şekilde hayatını geçirdiği, sıcaktan, soğuktan ve yağmurdan korunduğu, geçim kaynaklarını güvence altına aldığı kendine ait bir evi olması zorunlu hale geldi. Hırsızlar ve soyguncular sağlam inşa edilmiş evlere girip sakinlerini rahatsız edebildikleri, mallarını ve [geçim kaynaklarını] yağmalayabildikleri için, evlerin etrafına yüksek sınır duvarları inşa etme ihtiyacı ortaya çıktı. Bu ihtiyaç şehirlerin ve yerleşimlerin temelini oluşturmuştur. Daha sonra insanların evlerde ve şehirlerde bir araya gelip karşılıklı ilişkiler kurması, karşılıklı anlaşmazlıklara neden oldu. Benzer şekilde, [bu kolektif yaşamdan] karşılıklı farklılıklar da doğdu. Kocanın karısından, babanın da çocuklarından sorumluluğu vardır, çünkü yavrular zayıftır ve hayatlarını sürdürmek için ebeveynlerinin desteğine ihtiyaç duyarlar. Sorumluluk ve vesayet çatışma ve anlaşmazlıklara neden olur, bunun aksine hayvanlar üzerindeki vesayet anlaşmazlıklara yol açmaz çünkü kendilerine baskı yapılsa bile itiraz etme ve direnme güçleri bile yoktur. Öte yandan, bir kadın haksızlığa uğradığında kocasıyla tartışır ve ona karşı ayaklanır. Çocuklar sonunda ebeveynleriyle tartışırlar. Bu, evin (veya bir aile içindeki) durumudur. Bir şehirdeki insanlar karşılıklı ilişkiler kurar ve bunun sonucunda farklılıklar ve çatışmalarla karşı karşıya kalırlar. Yalnız bırakılırlarsa kendi aralarında kavga ederek birbirlerini öldürürler. Çobanlar ve çiftçiler için de durum aynı. Mera, tarım arazisi, dere, kuyu gibi ortak kaynaklardan yararlanılırsa ve bu kaynaklardan amaçları yerine getirilmezse, aralarında karşılıklı anlaşmazlıklar elbette artacaktır. Zayıflık, hastalık, yaşlılık veya başka nedenlerle çiftçilik yapamayan veya bir endüstride çalışamayan bazı insanlar var. Bu insanlar çaresiz bırakılırsa boşa giderler (ya da yok olurlar). Onlara bakma sorumluluğu herkese yüklenirse, meseleyi çözmez veya münhasıran tek bir kişiye yüklenirse, o zaman neden bu sorumluluk [tek başına] üstlenilsin? Bu [zorlayıcı] nedenler ve engeller nedeniyle birçok başka endüstri doğdu. Bunlardan biri ölçüm becerisidir ve bu sayede arazi miktarı ölçülebilir. Kolluk mesleği, anlaşmazlıklar anında her hak sahibinin haklarını alabilmesi için her şeyin doğru bir şekilde değerlendirilebilmesi nedeniyle doğmuştur. Bu mesleğe hakim olanlar, silahlarıyla şehirleri korur ve şehir sakinlerini hırsızlardan ve düşmanlarından korurlar. Becerilerden biri yönetim ve yönetişimdir ve bunun yardımıyla şehir sakinlerinin karşılıklı anlaşmazlıkları çözülür. Bu becerilerden biri de İlahi kanundur (*Fıkıh*), yani yaratılanların hayatlarına disiplin aşılamak ve insanları Allah'ın sınırlarına alıştırmak için kullanılan İlahi emir ve kanunlara aşina olmak, böylece her konuda İlahi kanunun sınırları içinde kalmalarını ve ihtilafa düşmemelerini sağlamaktır. Bu beceriler şehir yönetimi ile ilgilidir ve gereklilikleri inkar edilemez. Yalnızca bilgi, ayırt etme, rehberlik ve bunun gibi diğer niteliklere sahip olan belirli kişiler bu becerilerle meşgul olabilir.

Bu kişilerin bu beceri ve mesleklerle uğraşmaları durumunda başka bir şey yapamayacakları açıktır. Geçimlerini sağlamaları gerekiyor ve şehir sakinlerinin [yönetim için] onlara ihtiyacı var. Diyelim ki şehirdeki tüm insanlar savaşa girerse, tüm endüstriler askıya alınır. Aynı şekilde, tüm askerler geçimlerini sağlamak için sanayi ve mesleklerle uğraşırlarsa, şehirler (ve ülkeler) [işgalci ordulara karşı herhangi bir savunmaya sahip olmadıkları için] güvensiz hale gelecek ve sakinlerin hayatları her zaman tehlikeye girecektir. Bu nedenle, bu tür insanların geliri ve geçimi için belirli bir

kişiye ait olmayan kaynaklardan (kamu yararı için kullanılan kamu fonları) para harcama ihtiyacı doğmuştur. Bir şehrin sakinlerinin, şehrin korunmasına yardımcı olabilmeleri için kaynaklarıyla onlara yardım etmeleri gerekecektir. Bu da vergi ihtiyacını gündeme getirdi. Vergilerle ilgili konulardan başka birçok ihtiyaç ortaya çıktı. Örneğin, yetiştiricilere ve varlıklı bireylere adil bir şekilde vergi atayacak birine ihtiyaç vardı. Bununla birlikte, toplanan vergileri korumak için bir vergi tahsildarına ve bir saymana ihtiyaç vardı. Bir vergi dağıtıcısı da kaçınılmazdı. Tüm bu ihtiyaçlar, sorumlulukların nitelikli kişilere devredilmesiyle sonuçlandı. Vergilerin toplanmasında, [kamu yararı için] dağıtılmasında, savaş durumunda asker kullanılmasında, onlara savunmaları için silah verilmesinde, ordunun liderinin atanmasında, devlet işlerinin yönetilmesi için sayısız kişinin atanmasında adaletle hareket eden bir lidere ihtiyaç vardı. Tüm bu kişiler (kamu görevlerine atananlar), kamusal sorumluluklarını yerine getirirken başka meslekleri benimseyemedikleri için maaşa ihtiyaç duymaktadır. [Yönetimle ilgili] tüm bu çabalar, vergi gibi yollarla elde edilebilecek kaynaklar gerektirir.

Bunun üzerinde düşünün! Yiyecek, giyecek ve yaşayacak bir yer ihtiyacı pek çok başka ihtiyacı da beraberinde getirdi. Diğer tüm dünyevi meselelerin durumu böyledir. Bir kapı [insani bir ihtiyaç ve çaba için] açılırsa, bu otomatik olarak birçok başka kapının açılmasına neden olur ve bu olaylar zinciri, sanki dünya derinliği sınırsız bir çukur gibiymiş gibi sona ermez. Bir insan bu dünyada bir hendeğe düştüğünde ve oradan çıkamadığında, ikinci bir hendeğe, oradan da üçüncü bir hendeğe düşer. Bunlar, yaratılışların angajmanlarının, [alacalı] çabalarının ve ekonomik mücadelelerinin bazı örnekleridir. İnsanlar gece gündüz bu aktivitelerle meşguller. Her insan para kazanmaya takıntılıdır ve bunu hayatının amacı haline getirmiştir. Kişi faaliyetlerine [ve çeşitli dünyevi meşguliyete] o kadar dalmıştır ki, ne varlığına dair bir duygu kalır, ne de [gerçek] yaşam amacının farkına varır ya da ölümden sonraki yaşamı düşünür. Tüm insanlar durmaksızın dünya için mücadele ediyor ve şaşkın bir şekilde [kendi ruhlarını unutacak kadar mücadelede] dolaşıyorlar. Dünyevi ilişkilerden kaynaklanan çamur, zayıf akıllarına ve kusurlu zihinlerine o kadar hakim oldu ki, düşünceleri bile kargaşa ve yozlaşmadan kurtulamadı!

Dünyeviliğe Dalmış İnsan Türleri: Dünyaya dalmış insanlar ne aynı düşüncelere sahiptir ne de ortak bir amaçları vardır. Bazı insanların bir bakış açısı vardır, bazılarının başka bir bakış açısı vardır. Böyle bir grup insanın gözleri kalın gaflet ve cehalet perdeleriyle kaplıdır, öyle ki gözlerinin (içgörülerinin) nihai sonlarına bir göz atma yeteneği kalmamıştır. Dünyada yaşamak için sadece birkaç günlük (kısa bir süre) ömrümüz olduğunu söylüyorlar, bu yüzden rızkımızı kazanabilmemiz, yemek yiyebilmemiz ve yemekten güç alabilmemiz için çok çalışmamız gerekiyor ki tekrar rızkımızı kazanabilelim. Başka bir deyişle, kazanmak için yerler. Bu, uygulayıcıların, profesyonellerin ve ne [çok] dünyevi rahatlığa sahip olmayanların ne de dinde bir statüye (çok fazla uygulamaya) sahip olmayanların bakış açısıdır. Geceleri doyasıya yemek yiyebilmek için gündüzleri çok çalışırlar ve gündüzleri çok çalışabilmek için geceleri yemek yerler. Bu öyle bir yolculuk ve sadece ölümle sonuçlanacak bir döngü.

Bazı insanlar yaratılışlarının amacını bildiklerini iddia ederler. İlahi kanunun amacının insanlara [salih] işler yaptırmak olmadığını ve dünyevi zevklerden herhangi bir zevk almadıklarını, bunun yerine insan başarısının (*Sa'ada) doruk noktasının* insanların mide ve avret bölgelerinin şehvetlerini tatmin etmesi olduğunu söylüyorlar. Bu insanlar da kendi nefslerini ihmal etmişler ve nefslere ve lezzetli yemeklere o kadar dalmışlardır ki, [başka] hiçbir şey hatırlanmamıştır. Hayatlarını hayvanlar gibi yaşamaya başladılar ve bunun da ötesinde, şehvetlerin (zevklerin ve cinsel zevklerin) [hayatın] gerçek amacı olduğunu iddia ettiler. İşte onlar, Allah'ı zikretmekten ve ahiret düşüncesinden gafil olan insanlardır.

Bazı insanlar, insan başarısının (*Sa'ada*) gerçek doruk noktasının zenginlik ve hazinelerin bolluğu olduğuna inandılar. Bu nedenle onlar, uzun yolculuklar yaparak maddi mal [ve mal] toplamak için gece uykularını ve gündüzleri huzurlarını bozmuşlar ve yolun her zorluğuna tahammül etmişler, zorluk ve aşağılanmanın miktarı ne olursa olsun zenginlik için her türlü şeyi yapmışlardır. Cimrilikleri hiçbir şey harcamalarına izin vermediği ve sermayelerinde bir azalmaya neden olduğu için, ihtiyaç duyulan miktardan daha fazlasını yemekten bile hoşlanmadıkları ölçüde sadece kazanmak ve biriktirmekle meşgul olmaya devam ediyorlar. Sanki servet birikimi onlar için zevk kaynağı haline gelmiş ve hayatlarının son nefesine kadar bu zevke dalmışlar gibidir, ta ki ölüm gelene ve tüm bu hazine toprağa gömülene kadar [ya da gizlice sakladıkları her yerde] ya da hepsini şehvet ve zevk yolunda harcayan diğer insanların eline geçene kadar. Kendileri [yorulmak bilmeyen çabalarından] başka bir şey elde edemediler, ahiretteki sonuçlar da bunun üstündeydi, zevk ancak onların çabalarından yararlanan diğer insanlar tarafından elde edildi. İnsanların cimrilerin [ve istifçilerin] sonunun nasıl olduğunu görmeleri ama [hala] umursamamaları şaşırtıcı.

Bazı insanlar, insan başarısının (*Sa'ada*) gerçek doruk noktasının, övülmeleri [ve çok fazla şöhret elde etmeleri] ve herkesin güzel elbiselerine, tertemiz, zarif ve süslü dış görünüşlerine hayran olması gerektiğini düşündüler. Bu tür insanlar da gece gündüz para kazanmakla meşguldürler, ancak kendilerini yeme ve içme (yiyecek) ile sınırlarlar ve tüm paralarını iyi kıyafet ve iyi ulaşım sağlamak için harcarlar. Evin kapılarını ve dış duvarlarını gözleri kamaştırmak için [güzel] boyalarla parlatıyorlar, böylece onlara bakan insanlar ev sahibinin çok zengin olduğunu düşünmeye başlayacaklar. Bu övgü onların zevki ve sarhoşluğudur ve bu zevk için zor kazandıkları paralarının nereye harcandığını düşünmeden gece gündüz kazanırlar.

Bazı insanlar, insan başarısının (*Sa'ada*) gerçek doruk noktasının, herkesin saygı duyduğu, alçakgönüllülük ve hürmetle itaat ettiği ve itaat ettiği şöhret ve rütbeye ulaşmak olduğunu düşündüler. İnsanların takipçisini kazanmak için rütbe (yüksek sosyal statü ve güç) ve prestije (şöhret) ihtiyaç vardı. Bu nedenle, hükümette rol almak ve hayata geçirilen kararlar alabilecek konumda olmak için çaba göstermeye başladılar. Birkaç kişiye hükmetmek ve onların itaatini sağlamak onların amacıdır. Bu husus, gafillerin çoğunda mevcuttur ki, insanların takipçilerini her şey olarak görürler ve itaatleri

(veya herhangi bir konuda takipleri) onları Allah'ın itaatinden, ibadetinden ve ahireti tasavvur etmekten habersiz hale getirmiştir.

Bunlar [dünyeviliğe dalmış olan] bazı insan türleridir. Bunların dışında sayıları yetmişten fazla olan başka mezhepler (insan grupları) da vardır. Tüm bu gruplar özünde yanlış yönlendirilmiştir ve başkalarını hakikat yolundan saptırırlar. Bu dalallığa meyilli olmalarının asıl sebebi ise dünya hayatında iyi yemek, iyi kıyafet ve iyi bir ev istemeleridir. Yiyecek, giyecek ve ev ihtiyacını inkar etmek mümkün değildir, ancak üç [şeyin] her birinden ne kadarının [kişinin gerçek ihtiyaçları için] yeterli olduğu da görülmelidir. İhtiyaç duyulan miktardan fazlasına duyulan ihtiyaç ve arzu onları o kadar itmiş ve itmiştir ki, dünya onların tek yaşam amacı haline gelmiş ve bu amaca öyle bir koşmuşlar ki, kendi nihai amaçlarını unutmuşlardır. Yiyecek, giyecek ve mesken gibi yaşam araçlarına olan ihtiyacı anlayan ve gerçek amaçlarını bilen insanlar, yaratılış amaçlarını ihmal edecek şekilde hiçbir işe dalmazlar. Hangi işi yaparlarsa yapsınlar, amacını ve bunda paylarını biliyorlar. Ekonomik mücadelenin amacının, bedenin ölmemesi için yiyecek ve giyecek yoluyla bedeni korumak ve yaratıldığı "ibadet" amacına ulaşmak olduğu açıktır. Dünyada payından daha az pay alan insanlar, dünyevi uğraşlardan habersiz hale gelerek dikkatlerini ahirete yöneltebilirler. Kalplerinde, İlahi zikrin tefekkürü ve kendi ölümleri [kaçınılmaz ölümleri şeklinde] hakimdir ve her an gelecek hayata hazırdırlar. İhtiyaç (zorunluluk) sınırlarını aşan insanların, dünyevi eylemleri ve çabaları onların huzur içinde yaşamalarına izin vermez. Bir [dünyevi] angajman ikinciyi doğurur ve bu [angajmanlar] zinciri hiç bitmez. [Dünyevi] meşguliyetlerin aşırılığı, endişeleri artırır ve kalbi ve zihni kaygılara hapseder. Kalbi her zaman dünyaya düşkün olan ve zihni onun gölgesinde kalan böyle bir insan, Tanrı'yı nasıl hatırlayabilir? Dünyaya dalmış olanların durumu böyledir.

Bu gerçeği algılayanlar dünyevilikten kaçınırlar ama şeytan onları kıskanır ve sakınmalarında bile onları saptırır. Bu nedenle dünyevilikten kaçınan insanlardan birçok grup oluşmuştur. Bir grup, dünyanın çok çalışma ve zorluk yeri olduğunu ve ahiretin sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı yurdu (*Sa'ada) olduğunu* düşünüyordu. Böylece kim ahirete ulaşmışsa, bu dünyada İlahi ibadetleri yerine getirmiş olsun ya da olmasın, sonsuz saadete ve sonsuz başarıya sarılmıştır. Bu nedenle doğru yolun [hidayet] insanoğlunun dünyevi acılardan kurtulmak için nefslerini yok etmesi olduğunu anladılar. Bu nedenle bir grup insan ölümü kucaklamak için ateşe düşer ve bunu yaparak dünyevi acılardan ve üzüntülerden kurtulduklarını düşünürler. Bir grup insan, kendi canını almanın bir faydası olmadığını, bunun yerine insan niteliklerini (doğayı) ortadan kaldırmak gerektiğini düşünüyor. İnsanın ahiret başarısının (*Sa'ada*) doruk noktası, öfke ve şehveti nefsten (*nefsten*) tamamen ayırmaktır. Bu grup, insan doğasını ortadan kaldırmak için yoğun bir manevi mücadele yürüttü. Bazı insanlar kendilerine karşı o kadar sert davrandılar ki, manevi mücadeleleri sırasında öldüler, bazıları ise akıllarını ve duyularını kaybederek hastalandılar ve artık manevi mücadelelerine devam edemez hale geldiler. Bazı insanlar, manevi mücadeleye rağmen insan doğasını ortadan kaldıramadıklarını gördüklerinde, İlahi kanuna (ahlaki, ahlaki ve manevi öğretilerle ilgili emirlere) göre hareket etmenin imkansız olduğunu ve İlahi kanunun sadece bir

aldatmaca olduğunu ve hiçbir dayanağı olmadığını düşünmeye başladılar. Sonuç olarak, dinsizlik ve Tanrı'yı reddetme yoluna girdiler. Bir grup, ne bir günahkârın itaatsizliği O'nun İlahi İhtişabini azaltır, ne de salih bir kişiye tapınma O'nun Büyüklüğünü ve Kutsallığını artırmadığından, tüm ibadetlerin onlara ihtiyacı olmayan Allah uğruna yapıldığını düşünüyordu. [Bu yanlış inancı beslemenin bir sonucu olarak] Şehvetlerine geri döndüler ve her şeyi meşru ilan etme yolunda yürümeye başladılar [iyi ya da kötü, ahlaki ya da ahlaksız, etik ya da etik dışı, doğru ya da kötü]. İlahi kanunu ve onun emirlerini alt üst ettiler ve her şeyi meşru [ve adil bir oyun] olarak görmenin, İlahi Birliğe (Tevhid) olan inançlarının açıklığının ve berraklığının bir kanıtı olduğu şeklindeki bu yozlaşmış varsayıma dahil oldular, çünkü bu, Allah'ın kullarından (insanlardan) ibadete ihtiyacı olmadığına dair inançlarıdır. Bir grup, İlahi ibadetin amacının, [Tanrı'nın] hizmetkarının ibadet yoluyla İlahi Gnosis'e ulaşabilmesi için manevi çaba olduğuna inanıyordu. Gnosis'e ulaşmak, amaca ulaşıldığını ve artık daha fazla ruhsal çabaya gerek olmadığını gösterir. Bu şekilde, bu insanlar manevi mücadeleyi ve ibadeti bıraktılar ve Tanrı'nın Gnosis'inin onları çabaların sınırlarından kurtardığını iddia etmeye başladılar - sadece meslekten olmayanlar İlahi yasanın emirlerine uymakla yükümlüdür. Bunun gibi sayısız yanlış yönlendirilmiş insan grubu var ve yanlış inançları o kadar çok ki, bunları yazılı hale getirmek zor. Bu topluluklar arasında kurtuluşa erecek tek grup, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ashabının (Allah hepsinden razı olsun) yolunu izleyen, yani ne dünyayı tamamen terk edecekler ne de şehvetleri (burada kullanılan kelime "insan doğası" anlamındadır) tamamen ortadan kaldıracaklar - dünyadan [sadece] ihtiyaç duyulan bir pay alacaklar ahiret yolunda bir emanet veya rızık (yolculukta alınan çıplak ihtiyaçlar) olacak ve İlahi kanuna bağlılık sınırlarının dışında kalan şehvetleri terk edecektir.

Doğru inançlara sahip bir mümin, ne her şehvetin peşinden gitmeli ne de her şehveti terk etmeli, bunun yerine ölçülü bir yol izlemelidir. Yani kişi ne dünyanın her şeyini terk etmeli ne de dünyanın her şeyine ulaşmalıdır, bunun yerine Allah'ın yarattığı her şeyin amacını anlamalı ve bu amacı korumalıdır. Örneğin, kişi İlahi ibadet için güç kazanmak için gerekli olan yiyecek miktarını almalıdır (ibadet yelpazesi dualar ve İlahi zikir ile sınırlı değildir, daha ziyade ne kadar sıradan olursa olsun, geçimini sağlamak ve eğlenmek de dahil olmak üzere her eylem, Allah rızası için ve O'na giden yolda ilerlemek için yapılır, İlahi ibadet eylemidir), kişiyi hırsızlardan ve sıcak ve soğuk havanın sertliğinden koruyabilecek kadar eve, bedeni örtebilecek ve değişen havalarda koruyabilecek kadar çok giysiye ulaşın ki, kalp bedensel sorumluluklardan kurtulduğunda, Allah'a odaklanabilsin ve İlahi zikir ve tefekkürle meşgul olabilsin, doğruluk ve Tanrı korkusunun sınırlarını aşmamaları için kişinin şehvetlerini (tutkuları ve materyalist hırsları) sıkı bir şekilde izlerken. Bütün bu hususlar, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) göre onun ve ashabının yolunda olanlar gibi asil sahabelerin (Allah hepsinden razı olsun) yolunu izleyen kurtarıcı grubu takip ederek kişinin bilgisine gelir. Bu insanlar ılımlılık yolunda yürüyorlardı ve yukarıda bahsedilenlerde ayrıntılı olarak özetlenen bu açık ve aydınlık yolun takipçileriydiler. Dünyaya dünya için değil, Allah'a giden yol uğruna ulaşmışlar, ne münzevi bir yaşam tarzı benimsemişler ne de dünyanın gereklerinden habersiz kalmışlardı. Onların

meselelerinde ne aşırılık ne de kıtlık vardı, bunun yerine kıtlık ve aşırılık arasında ortada [tüm aşırılıklardan kaçınan ılımlılık] bir yoldu, çünkü ılımlılık Tanrı tarafından sevilir.

Bölüm 7- Cimriliğin ve Maddi Varlık Sevgisinin Zararları

Gazali'nin başyapıtı *"İhya al-Uloom ad-Dîn" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki yedinci kitabı*, manevi yolun diğer iki engelini ele alır - her ikisi de açgözlülük, cimrilik ve maddi varlıklara sevgi ve bağlılık tarafından yönlendirilir. Hayata materyalist bir bakış açısı, kişinin parçası olduğu daha geniş topluluğun ortak yararı için cömertliği engeller ve başkalarının meşru haklarının gasp edilmesine yol açan açgözlülüğü besler. Açgözlülük ve materyalizm tarafından yönlendirilen bencilliğin teşvik edilmesi, bireyleri, toplumları ve toplulukları sosyal düzenin alt ucunda olanların acılarına karşı bağışık hale getirir ve bunun sonucunda zenginler ve yoksullar arasında çatışmalara, uyumsuzluğa ve bölünmeye neden olur. Gazali bu iki rahatsızlığı teşhis eder, manevi yol üzerindeki olumsuz yansımalarını analiz eder ve kişiyi içsel manevi mükemmelliği özgürce takip etme konusunda özgürleştiren tedavilerini reçete eder. Gazali'nin bu kitabının içeriği burada özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [13]:

Dünya Hayatının İmtihanları ve Sıkıntıları: Bilinmelidir ki, dünyanın imtihanları ve sıkıntıları daldan dala oldukça geniştir ve sayısızdır. Bunların en büyüğü maddi varlıklardır ve hiç kimse bundan habersiz olamaz ve eğer başarılırsa, zararlarından korunmak çok zordur. Ondan mahrum kalmak, bazen küfürsüzlüğe (*küfür) yol açabilen* bir fakirliktir ve zengin olmak, [İlahi emirlere karşı] bir isyan sebebidir ve bu da kayıptan başka bir şeyle sonuçlanmaz. Sonuç olarak, zenginliğin hem yararları hem de zararları vardır. Faydaları kurtarıcı nitelikler arasında, zararları ise yıkıcı içsel nitelikler arasındadır. Zenginliğin iki yönü vardır - iyi ve kötü. İkisi arasında ayrım yapmak o kadar zordur ki, geleneksel alimler ve aldatmacaya maruz kalmış dini seçkinlerin aksine, yalnızca bilgiye sıkı sıkıya bağlı ve Tanrı'ya (Din) giden yol hakkında derin içgörülere sahip olan alimler bunu yapabilir. Bu nedenle servet ve maddi varlıkların zararlarından

ayrı ayrı bahsetmek zorunludur çünkü son bölümde anlatılanlar özellikle zenginlikle değil, dünyevilikle ilgiliydi. Her geçici ve geçici zevke "dünya" denir. Bu bakımdan zenginlik de dünyanın bir bileşenidir, zenginlik tek başına "dünya" olarak adlandırılmaz. Dünyanın bir bileşeni şöhret ve prestij, bir bileşeni mide ve mahrem bölgelerin şehvetleri, bir bileşeni öfkeye boyun eğdirmek, bir bileşeni kıskançlık, biri kibir ve ihtişamdır. İnsanoğlunun zevk aldığı bunun gibi birçok bileşen ve parça vardır.

Zenginlik Denemeleri: Bu kitapta sadece maddi varlıklar [ve servet] tartışma konusu yapılacaktır çünkü insanoğlu için daha fazla imtihan ve zarar içermektedir. Maddi varlıklardan yoksunsa, bireyde yoksulluk niteliğini (manevi anlamda Tanrı'ya muhtaçlığı da ifade eder) yaratır ve eğer varsa, kişide zenginlik niteliğini yaratır. Bu durumların her ikisi de deneme ve test durumlarıdır. O zaman maddi varlıklardan yoksun kişide sırayla iki nitelik doğar - memnuniyet ve açgözlülük. Bunlardan biri (hırs) kınanacak bir şeydir, diğeri ise (kanaat) arzu edilir. Açgözlü kişinin ayrıca iki özelliği daha vardır - biri, başka bir kişinin mallarını gasp etmek isteyen mallarına göz kulak olmaktır; ikincisi, kişiyi ticaret, istihdam veya sanayi ile meşgul olmaya sevk eden maddi varlıklar elde etme arzusudur. Açgözlülük en kötü niteliklerden biridir. Zengin kişinin de iki özelliği vardır: cimrilik ve başkalarından esirgeme [cimri doğası nedeniyle başkalarına verilmesi gereken meşru bir şey olsa bile] ve harcama. Bu niteliklerden biri arzu edilir, diğeri ise kınanması gereken niteliklerdir. Harcayanın ayrıca iki özelliği vardır - savurgan harcama ve ılımlılık. Bunlar arasında ılımlılık övgüye değerdir. Bütün bunlar belirsiz ve incelikli, bu yüzden onları açıklamak önemli. Bu konular aşağıda açıklanacaktır. Önce zenginliğin zararları açıklanacak, ardından faydaları anlatılacaktır. Daha sonra yararları ve zararları ile ilgili ayrıntılar sunulacaktır. Bunu açgözlülüğün kınanması izleyecek, ardından tedavisi açıklanacak. Cömertlik, cömert insanların gelenekleriyle anlatılacak, bundan sonra cimrilik kınanacak ve cimrilerle ilgili gelenekler sunulacaktır. Bundan sonra mükemmellik ve başkalarını kendine tercih etmenin üstünlüğü anlatılacaktır. Cimrilik ve cömertlikle ilgili İlahi yasanın sınırları ele alınacaktır. Cimriliğin tedavisi ana hatlarıyla anlatılacak, ardından zenginlikle ilgili kolektif sorumlulukların bir açıklaması yapılacak.

Zenginliğin Zararları ve Onu Sevmenin Onaylanmaması

Tanrı diyor ki:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُلۡهِكُمۡ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَلَآ أَوۡلَٰدُكُمۡ عَن ذِكۡرِ ٱللَّهِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ

"Ey iman edenler! Malınız (malınız) ve nesliniz sizi Allah'ın zikrinden gafil kılmasın. Bunu yapan, hüsrana uğrayanlardan olur." (Kur'an, Bölüm 63, Ayet 9)

إِنَّمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَأَوۡلَٰدُكُمۡ فِتۡنَةٞۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجۡرٌ عَظِيمٞ

"Maddi mallarınız (malınız) ve nesliniz sizin için bir imtihan ve imtihan [sebebidir] ve Allah katında [önceliklerinizi doğru belirlemeniz ve dünyevi sorumluluklarınızı mümkün olan en iyi şekilde yerine getirirken hayatınızın gerçek amacına odaklanmanızı ve bu amaç için çabalamanızı sürdürmeniz] için muazzam bir ödüldür." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 64, Ayet 15)

مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيۡهِمۡ أَعۡمَٰلَهُمۡ فِيهَا وَهُمۡ فِيهَا لَا يُبۡخَسُونَ

"Kim sadece dünya hayatını, onun şatafatını ve parıltısını arzularsa, o zaman biz böyle insanlara dünyada yaptıklarının karşılığını veririz ve onlar için dünyada hiçbir kıtlık [veya maddi menfaatlerde azalma] yoktur." (Kur'an, Bölüm 11, Ayet 15)

كَلَّآ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَيَطۡغَىٰٓ ٦ أَن رَّءَاهُ ٱسۡتَغۡنَىٰٓ ٧

"İnsan, kendini kendi kendine yeterli ve zengin gördüğü için [edep, ahlak ve iyi davranış] tüm sınırlarını aşar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 96, Ayetler 6-7)

أَلۡهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ

"Zenginliğin bolluğu sizi [hayatınızın gerçek amacı ve onun için çalışmanız gereken doğru eylemler konusunda] gafil hale getirdi." (Kur'an, Bölüm 102, Ayet 1)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ماذئبان ضاريان ارسلا فى زريبة غنم باكثرا فسادا فيها من حب الشرف والمال والجاه فى دين الرجل المسلم

"İki vahşi [ve aç] kurt bir keçi sürüsüne girerse, bir Müslümanın imanında zenginlik ve prestij (şöhret ve güç) sevgisi nedeniyle meydana gelen kargaşaya (zarara) neden olmazlar". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemeleri *Tirmizi* ve *Nesai,* Ka'b ibn Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle

يقول ابن ادم مالى مالى وهل لک من مالک الا ما أكلت فافنيت اولبست
فابليت اوتصدقت فامضيت

"Âdemoğlu (insanoğlu) diyor ki: 'Benim servetim, benim servetim!' Malınızdan, ondan yediğiniz ve bitirdiğiniz (kullandığınız) veya giydiğiniz ve [kullanarak] eskittiğiniz dışında gerçekten size ait olan bir şey var mı?" (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre ve Abdullah bin Al-Shakheir'in [Allah onlardan razı olsun] yetkisiyle* Sahih-i Müslim *hadis* derlemesi)

اخلاء بنى آدم ثلاثة واجد يتبعه الى قبض روحه والثانى الى قبره والثالث الى
محشره فالذى يتبعه الى قبض روحه فهو ماله فالذى يتبعه الى قبره فهو اهله
والذى يتبعه الى محشره فهو عمله

"Âdem çocuklarının (insanların) üç dostu vardır. Birincisi, ruh ele geçirilene kadar (ölüm) onlarla kalır. İkincisi mezara (gömülene) kadar biriyle kalır. Üçüncüsü kıyamete kadar bir kişide kalır. Ruh ele geçirilene kadar yardımcı olan şey zenginliktir. Mezara kadar yardım edenler arkadaşlar, aile ve akrabalardır. Kıyamete kadar yardım eden, kişinin [iyi, salih, takva ve amel] amelleridir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonları *Taberani Avsat, Taberani Kabeir* ve *Ahmed*, Nauman bin Basheer'in yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

İsa'nın havarileri -sallallahu aleyhi ve sellem- ona şöyle dediler: "Sen suyun üzerinde yürüyorsun, ama biz yürüyemiyoruz. Bunun nedeni nedir?" Cevap verdi: "*Dirhem* ve *Dinar'ın* (eski zamanlarda para birimleri için kullanılan altın ve gümüş paralar) önemi nedir?" "Biz onları iyi olarak görmüyoruz" dediler. Şöyle cevap verdi: "Bunların ikisi de benim için küçük çakıl taşlarına eşdeğerdir [ve bu yüzden materyalizmden koptuğum için su üzerinde yürüyebiliyorum]".

Bir [Arap] şair [şiirde] şunu söyledi:

لا يغرنک من المرء قميص رقعه او ازار فوق عظيم الساق منه رفعه
او جبين لاح فيه اثر قد خلعه او الدرهم تعرف حبه او ورعه

"Birinin yamalı elbisesine [bu fakirlik belirtisidir], pantolonu ayak bileklerine kadar kaldırılmış (İlahi emirlere bağlılığın işareti) ve alnında [Allah'ın önünde] secde işareti (Allah'a ibadet alameti) aldanmamalıdır. Birine *Dirhem*'i (altın veya para) gösterin, o zaman ya zenginliğe olan sevgisini ya da ondan uzak durduğunu anlarsınız [çünkü materyalizmden uzak durmak, dindarlık ve dindarlığın dışsal görünüşleri değil, dindarlığının ve maneviyatının gerçek göstergesidir]".

Zenginliğin Övgüsü ve Eleştirisi Arasındaki Çatışmanın Çözümü

İlahi yasa bazen onu kınar ve onu Şeytan'ın bir taktiği ve tüm günahların ve kötülüklerin kaynağı olarak adlandırır, bazen de onu över ve çeşitli [İlahi eylemlere] ulaşmanın bir aracı olarak adlandırır. Bu [görünüşte] çelişkili ayetler ve gelenekler arasında nasıl bir çatışma çözümü olabilir? Bunu yapmanın yöntemini (görünürdeki çatışmanın çözümü), zenginliğin bilgeliği, amacı ve zararları anlaşılana kadar anlamak zordur. Ancak bundan sonra zenginliğin bir nedenden dolayı iyi, farklı bir nedenden dolayı kötü olduğu gerçeği ortaya çıkar. İyi olduğu için övgüye değer, kötü olduğu için kınanabilir. Çünkü zenginlik ne saf kötülük ne de saf iyiliktir, aksine hem iyinin hem de kötülüğün aracıdır ve her ikisine de ulaşmanın aracıdır. İlahi şükran bölümünde (Gazali'nin "Allah'a Giden Yol Bilgisinin Dirilişi" adlı eserinin dördüncü cildinde ve bu eserin 12. bölümünde) hayır ve bereketin derecelerini açıkladık. Burada zikredilmekteki tek amaç, bilgelerin ve tasavvuf sahiplerinin amacının, kalıcı ve kalıcı bir nimet olan ahiretin sonsuz mutluluğu ve sonsuz başarısı (*Sa'ada*) olmasıdır. Bu nimete ulaşmaya niyet edenler yalnızca ruhani ve akıllı insanlardır.

Sonsuz Mutluluk ve Sonsuz Zafer Elde Etmenin Yolları:

Bu dünyada ahiretin sonsuz saadeti ve sonsuz başarısı (*Sa'ada*) üç kaynak olmadan elde edilemez: Birincisi, ilim ve güzel terbiye, mizaç, mizaç ve karakter (İhlak) gibi nefsin mükemmellikleri (nefs). İkincisi, sağlık ve kişisel refah gibi bedensel mükemmellikler. Üçüncüsü, zenginlik ve dünyevi kaynaklar gibi [kişinin kendine ve bedenine] yabancı olan mükemmellikler. Bunlar arasında [ebedi mutluluğa ve ebedi başarıya veya *Sa'ada'*ya ulaşmak için] tüm araçların en iyisi benliğin mükemmellikleridir, bunu bedensel mükemmellikler takip eder ve sonuçta hem bedene hem de benliğe yabancı olan mükemmelliklerdir ve bunlar en az statüye sahip olan zenginlik ve parayı içerir, çünkü onlar insanların hizmetkarlarıdır ve hiçbir şey onlara hizmet etmez. [Onlar vasıtasıyla] başka şeyler elde etmek için arzulanırlar ve kendileri için istenmezler. Çünkü nefs, ebedi mutluluk ve sonsuz zafer arzu edilen süptil bir varlıktır ve ilme, İlahi Gnosis'e ve yüksek karakter özelliklerine hizmet eder, böylece bu nitelikler benliğin içsel içsel nitelikleri haline gelir. Bundan sonra beden, duyular ve uzuvlar benliğe hizmet eder. Yiyecek ve giyecek vücuda hizmet eder. Yemek yemenin bedeni, evliliğin ise insan ırkını korumak için olduğu daha önce belirtilmişti. Bedenin amacı, benliğin mükemmelleşmesine ve tamamlanmasına neden olmaktır; Ruhun arınması, bilgi ve iyi karakter, benlik bahçesini kokulandırmak içindir. Bu sıralamanın veya sıralamanın farkında olan bir kişi, zenginliğin gerçek statüsünün [tüm mükemmelliklerin en küçüğü olduğunun ve insan varoluşunun daha yüksek amaç ve hedeflerine hizmet etmek için orada olduğunun] çok iyi farkında olacak ve onu neyin iyi yaptığının farkında olacaktır. Maddi varlıklar benlik için önemlidir, ancak benlik varoluşun gerçek çekirdeğidir. Bir nesnenin faydasını anlayan ve gerçek amacını öğrendikten ve gerçek amacını göz

önünde bulundurduktan sonra onu kullanan kişi, o zaman o kullanım kişiye daha iyi ve faydalı olacaktır. Zenginlik, doğru bir amaca vesile olabileceği gibi, ahiretin ebedi saadeti ve sonsuz muafeti ile çatışan, ilim ve salih amellerin yollarını tıkayan yanlış amaç ve hedeflere de vesile olabilir. Benzer şekilde, zenginlik (maddi varlıklar) hem övgüye değer hem de kınanabilir olabilir - övgüye değer hedeflere atfedildiğinde övgüye değer ve kınanabilir hedeflere atfedildiğinde kınanabilir. Bu, Nebevi bir rivayette (*Hadis)* şöyle denilmektedir: Gerçek ihtiyaçlarından daha fazla maddi mal alan kişi, gerçekte fark edilmeden [kendi] yok edilmesini ister. Bunun nedeni, insan mizacının şehvetlere meyilli olması ve onları takip etmekten zevk almasıdır ve bu şehvetler kişiyi hak yolunda yürümekten alıkoyar ve zenginlik bu şehvetleri elde etmenin büyük bir yoludur. Bu nedenle, [gerçekten] ihtiyaç duyulandan daha fazla servet almak tehlikesiz değildir. Bu nedenle peygamberler, [yanlış amaçlar için kullanıldığında insanı yanlış ve kötü yollara çektikleri için] mal ve mal varlığının kötülüklerinden Allah'a sığınmışlardır. Aşağıdaki dua Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) atfedilir:

اللّٰهم احينى مسكينا وامتنى مسكينا واحشرنى فى زمرة المساكين

"Ey Tanrım! Beni fakir bir insan olarak yaşat, fakir bir halde ölümü nasip et ve beni [kıyamet gününde] fakirler topluluğu içinde dirilt." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi* , Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Zenginliğin Zararları ve Faydaları

Zenginlik, tıpkı bir yılan gibi, hem zehri hem de panzehiri vardır. Panzehir yararlarından, zehir ise zararlarındandır. Ancak hem zararlarını hem de faydalarını bilen bir birey zehrinden kurtulabilir ve panzehirinden faydalanabilir. Zenginliğin faydaları hem dini hem de dünyevidir. Tanınmış ve ünlü oldukları için dünyevi faydalardan bahsetmeye gerek yoktur. Eğer durum böyle olmasaydı, insanlar neden zenginlik uğruna kendilerini zarara ve yıkıma soksunlar ki? Bununla birlikte, dini (manevi) faydalardan bahsetmeye değer.

Zenginliğin Dini Faydaları: Üç çeşittirler. Birincisi, ister [İlahi] ibadet için olsun, ister hac gibi ibadetlerde yardım almak için olsun, kişinin kendine para harcamasıdır, çünkü bu, zenginlik (maddi imkanlar) olmadan gerçekleştirilemez. İbadetin esasları arasındadır ve fakir bir insan bu mükemmelliği elde edemez. İbadetle ilgili yardım almak, yiyecek, giyecek, ikamet ve evlilik için harcama yapılarak yapılır, çünkü bunlar [hayatın] temel ihtiyaçlarıdır ve bunlar yerine getirilinceye kadar kalp bunlarla meşgul kalır ve Allah'a giden yol (Din) ile ilgili konularda serbest kalmaz ve ibadet gücüne ulaşmak için gerekli olan şeylerin de ibadete dahil edilmesi bir ilkedir. Bu yüzden kişinin dinine yardım almak için [hakiki] ihtiyaçlarına göre dünyevi kaynaklar elde etmesi [böylece kişinin dünyevi ihtiyaç ve sorumluluklarının yerine getirilmesi ve kalbinin

manevi çabalar için serbest kalması için] dünyanın dini faydaları arasındadır. Ancak dünyevi zevkler arasında sayıldığı için gösteriş yapan tüketim, zenginlik, maddi zevkler ve kişinin gerçek ihtiyaçlarının ötesindeki miktarları kapsamaz. İkincisi, başkaları için harcanan servet dört türdür: hayırseverlik, misafirperverlik, kişinin onurunu koruma ve elde edilen hizmetler için ödeme. Hayırseverlik söz konusu olduğunda, onun İlahi karşılığı kimseden gizli değildir. Bu, Tanrı'nın [kişinin kendi kötülükleri ve İlahi emirlere aykırı davranışları nedeniyle bir hizmetçiye karşı] hoşnutsuzluğunu söndüren çok iyi bir salih amettir. Önceki bölümlerde, hayırseverliğin mükemmellikleri sıralanmıştır. Konukseverlik derken, zengin ve salihleri ziyafete davet etmek ve onlara hediyeler vermek için para harcamaktan bahsediyoruz ve buna sadaka denmez çünkü sadaka muhtaçlara verilir. Misafirperverlik yoluyla harcama yapmak da dini faydalardan yoksun değildir çünkü bu, dost ve kardeş edinmenin bir yoludur. Kendini cömertlik niteliğiyle süsleyen kişi, cömertler arasına dahil olur [çünkü cömertlik ve fedakarlık muazzam manevi erdemlerdir]. İnsanlara mükemmellik ve misafirperverlikle davranana kadar cömert olarak adlandırılmayı hak etmezsiniz. Bu eylem aynı zamanda büyük bir İlahi karşılık aracıdır.

Kişinin onurunu korumak için yaptığı harcamalar da dini faydadan yoksun değildir. Örneğin, şiirde biri hakkında kötü şeyler söyleyen veya toplantılarda biriyle dalga geçen bir şaire bir şey vermek. Aynı şekilde, öz saygıdan ve haysiyetten yoksun insanların çenelerini kapatmak ve kendilerini kötülüklerinden korumak için harcamaktır. Kişinin şeref ve haysiyetini korumak için harcama yapması da gıybet günahından kurtulması ve konuşmasına [ve yazısına] hiçbir kargaşa (*fitne*) yayılmaması, Müslümanların düşmanlık [tuzağına] düşmemesi ve gıybet edilen kişinin İlahi yasanın sınırlarına aykırı bir şekilde intikam duygularına kapılarak ayni karşılık vermez. Başkalarından hizmet almak için tazminat ödemek de İlahi karşılıktan yoksun değildir çünkü insanlar ihtiyaçları için sayısız şey için başkalarına bağımlıdır. Eğer kişi bunları kendisi yapmaya başlarsa, bu çok zaman kaybına neden olur ve ahiret yolunda yürümek zorlaşır ve İlahi zikir için zaman kalmaz, ancak manevi yolcular için en yüksek makam bu İlahi zikir ve tefekkürdür. Serveti (maddi imkânı) olmayan kimsenin, bütün işlerini kendisinin yapacağı açıktır. Örneğin, mahsul (tahıl) satın almak, öğütmek, pişirmek, evi temizlemek, hatta ihtiyaç duyduğu kitapların kopyalarını kendisi hazırlayacak kadar ileri gitmek. Başkaları aracılığıyla gerçekleştirilebilecek tüm işleri, kişinin kendisinin yapması gerekecektir. Bu çok büyük bir dezavantaj. Zengin bir kişi bundan korunur. Her şeyi kendisi yapmaya başlayan varlıklı bir insan, amelden, ilimden, ilimden, ilahi zikirden ve tefekkürden mahrum kalacaktır.

Üçüncüsü, [servet harcamanın dini veya manevi faydaları, serveti belirli birey(ler)e değil, ortak kamu yararına veya hizmetine harcamayı içerir. Örneğin, camiler (Allah'a ibadet yerleri), köprüler, gezginler için localar, tıbbi klinikler, okullar ve manevi öğrenim yerleri (*Madariler) inşa* etmek, kamu vakıfları (Vakıf) oluşturmak için arazi ve mülkler tahsis etmek. Bunlar ölümden sonra bile insana fayda sağlayan harcamalardır. Allah'ın dindar ve salih kulları bu tür insanlar için uzun süre dua ederler ve bundan daha iyi bir salih amel ne olabilir? Zenginliğin dinî faydalarından başka, dünyevi pek çok faydası vardır.

Örneğin, ona sahip olan kişi, yoksulluğun aşağılanmasından ve muhtaçlık lekesinden kurtulur. İnsanlar birine saygı duyar ve birine önem verir. Zengin bir kişi [misafirperverliğe] harcarsa, bu kişinin arkadaş çevresini artırır, insanlar biriyle kardeşçe ilişkiler kurmaktan gurur duyar ve ihtiyaç anında yardım eder. Dindar ve salih olan zenginlere, insanlar tarafından gönülden saygı duyulur.

Zenginliğin Zararları: Zenginliğin dini ve dünyevi olmak üzere iki tür zararı da vardır. Dini zararlar üç türlüdür. Birincisi, zenginlik ve maddi varlıkların insanı günah yoluna sokmasıdır çünkü şehvetler durmadan kalbe saldırır. [Mülkün] mülksüzleştirilmesi ve [yoksulluk ve muhtaçlık durumundan kaynaklanan] alçakgönüllülük sayesinde şehvetlerden korunulabilir, çünkü kişi bir günah işlemekten (yapamadığında) ümitsizliğe düştüğünde, bunun (günah veya başkalarına kötü veya zararlı herhangi bir şey) için teşvik (kışkırtma) kalpte bile doğmaz. Kişi artık bir günah işleyebileceğinin farkına vardığında, kalpte bunu yapmak için kışkırtma ortaya çıkar. Zenginliğin varlığı, kişide [günah işleme, insan normlarını çiğneme, baskı vb.] yeteneği yaratan bir kolaylaştırıcıdır. Kişi bu arzuya göre hareket ederek yok olur ve [bunu yapmaktan] sabır ve kısıtlama uygularsa zorluklara katlanır, çünkü [kötülük yapma] yeteneğinin varlığında sabır çok zordur. Zenginliğin zararı (*fitne*), fakirliğin zararından (*fitne*) daha büyüktür. İkinci zarar [zenginliğin dine veya maneviyata getirdiği zarar], zenginliğin varlığının mübah konularda zenginliğe, savurganlığa ve savurganlığa yol açabilmesidir ve bu, zenginliğin kötüye kullanılmasının ilk seviyesidir. Çünkü varlıklı bir kişi, krallığının enginliğine, hakimiyetine ve yeryüzündeki hazinelerin kontrolüne rağmen Hz. Süleyman'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) yaptığı gibi arpa ekmeği yiyemez, kaba giysiler giyemez ve tüm lezzetli yiyecekleri terk edemez. Fakat bunu herkes yapamaz ve zenginlik nedeniyle genişliğe [ve hayatta rahatlığa] sahip olan kişi, mutlaka zenginliğe, savurganlığa ve savurganlığa bürünür, yani iyi yer, güzel giyinir ve nefsini buna alıştırır. Kişi zenginlikten, savurganlıktan ve savurganlıktan zevk aldığında, bundan vazgeçmek imkansız olacaktır. Bunun yerine, bu alışkanlık o kadar artacaktır ki, eğer kişinin zenginliği, savurganlığı ve savurganlığı yasal (*Helal) yollarla yerine getirilmezse, [zengin ve müsrif yaşam tarzını sürdürmek için servet elde etmek için] yasak (yasadışı veya* Haram) araçları *kullanmaya mecbur kalacaktır*. Kişi inatçılığın, yalanların, ikiyüzlülüğün ve diğer kötü ahlak ve alışkanlıkların kalpte yer açmasına izin verecek, böylece kendi dünyasının organizasyonu (kurulumu ve işleyişi) kişinin isteklerine göre kalacak ve kişinin zenginliğinde, savurganlığında ve savurganlığında herhangi bir azalma olmayacak. Daha fazla servete sahip olan, insanlara daha çok muhtaç olan, işleri halletmek için ikiyüzlü yollara başvuran ve onların onayını kazanmak için Allah'ın itaatsizliğinden bile vazgeçmeyen kişi. Yaratılışlara duyulan ihtiyaç ve bağımlılık, hem dostluk hem de düşmanlık doğurur ve bu da kıskançlığın, kinin, gösterişin, kibrin, yalan söylemenin, masal anlatmanın, gıybetin ve kalbe ve dile özgü tüm günahların yeşermesine izin verir. Ayrıca bu günahların kalbi ve dili aşarak diğer [bedensel] organlara geçme olasılığı da vardır. Bunların hepsi zenginlik ve maddi varlıkların kötü önsezileridir.

Üçüncü zarar ve hiçbir varlıklı birey bundan mahrum değildir, servet biriktirmeye ve korumaya düşkün olduktan sonra, kişinin İlahi zikirden ve buna neden olan herhangi bir şeyden ihmalkar hale gelmesi, telafisi mümkün olmayan bir kayıptır. İlahi zikrin gafleti, tedavisi olmayan ve ölümcül bir hastalıktır, çünkü tüm ibadetlerin özü ve amacı, O'nun Varlığında ve Sıfatlarında İlahi zikir ve tefekkürdür ve bu da özgür bir kalp gerektirir. Birinin [tarım] arazisi varsa, gece gündüz çiftçilikle ilgili konularla meşguldür - bazen muhasebe yapar, bazen ortak ortaklarla tartışır, bazen su [tarım arazisi temini] ve sınırlar konusunda anlaşmazlıklar olur, bazen vergi tahsilatı için atanan yetkililerle tartışır.

Bazen inşaatçılar ve işçilerle ilgili sorunlarla uğraşılır. Bir iş adamı, iş ortağının kârın yarısına hak kazanmasına rağmen işin yapılmasına eşit olarak katılmamasının üzüntüsünden rahatsız olur. Bazen kişinin, partnerinin hırsızlık ve sahtekârlığa karıştığı suçlamasını uydurduğu görülür. Hayvan sahiplerinin durumu da aynı. Aksine, her türlü mal ve servet için, sahipler, Tanrı'nın anması yerine, mallarına dahil oldukları ve bunların artması ve güvenliği için endişe ve tedirginlik duydukları yaklaşık olarak aynı durumdadırlar. Bu nedenle, odak noktası İlahi anma ve tefekkür değildir, bunun yerine kişi her an onları (varlıkları) koruma endişesiyle kuşatılmıştır. Dünyevi kaygılar ve angajmanlar sayısızdır ve bunların sınırı yoktur. Bir günlük yiyeceği olan kişi, tüm bu kaygılardan korunur ve tüm bu uğraşlardan güvendedir. Bunlar servetin dini zararlarıdır. Buna zenginlerin her şeyi servet elde etmek için yaptıkları da eklenebilir. Zenginlik elde edildiğinde, onları korumak için varlıklarının özüne kadar tedirgin olurlar. Kıskançların kıskançlığından korunmak da bunun üstünde. İnsan her zaman, bu kadar çok çalışma ve zorlukla elde edilen zenginliğin boşa gidebileceğinden endişe ediyor. Zenginliğin bir zehir olduğu buradan anlaşılıyor. Ancak bir geçim aracı olarak düşünüldüğünde ve fazla servet Allah yolunda [İlahi zevk ve yakınlığa ulaşmak için] sadaka (özverili verme) olarak harcandığında bir panzehirdir.

Açgözlülüğün Tedavisi ve Memnuniyeti Teşvik Etmek İçin İlaç

Bu ilaç üç bileşenden oluşur: sabır, bilgi ve eylemler [doğru bilgiye göre]. Birlikte beş meseleye yol açarlar: Birincisi, eylemler; Kesin olmak gerekirse, [eylemler] ekonomik konularda ılımlılık ve [gereksiz] harcamalarda azalma oluşturur. Hoşnutluk şerefini arzulayan kimse, harcamalar için nefsin kapılarını kapatmaya çalışmalı ve sadece kendi ihtiyaçları için harcama yapmalıdır. Çünkü harcama çemberi sürekli artan kişi tatmin olamamaktadır. Bir birey yalnızsa (tek başına yaşıyorsa), kaba giysilerle ve az yiyecekle yetinmelidir. Mümkünse, köriyi diyetinden çıkarmalı ve onsuz [sadece ekmekle] yemek yemeye alışmalıdır. Bir kişinin ailesi varsa, tüm ev halkını sıradan giysilere ve yiyeceklere sahip olmaya ikna etmeli ve bunları kendi rengine boyamaya çalışmalıdır çünkü her şeyin küçük bir miktarı çok az çabayla elde edilebilir, çünkü kişinin istekleri bu şekilde azaltılmıştır ve [sonuç olarak] hayat ölçülü bir şekilde

geçecektir. Memnuniyetin gerçeği budur. Harcamalarda ılımlı olmak da aynı şeyi ifade eder. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ان الله يحب الرفق في الامر كله

"Şüphesiz Allah, her konuda [bütün insanlar tarafından] yumuşak ve merhameti sever". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'i Ayşe'nin yetkisiyle *hadisler* derler [Allah ondan razı olsun])

ما عال من اقتصد

"Ilımlı bir kişi (hayatın her alanında ılımlılık uygulayan ve her türlü aşırılığa ve aşırılığa gitmekten kaçınan kişi) asla fakir olmaz (yani, böyle bir birey refaha kavuşur ve asla hayal kırıklığına uğramaz)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Abdullah bin Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Ahmed *ve* Taberani*'nin hadis* derlemeleri

ثلاث منجيات خشى الله في السر والعلانية والقصد في الغنى والفقر والعدل في الرضا والغضب

"Doğası gereği üç şey kurtarıcıdır: Hem özel hem de kamusal [yaşamlarda] dindar huşu, Tanrı'ya saygı ve korku (*Takva*), [kişi] ister zenginlik ister yoksulluk içinde olsun ılımlılık ve ister mutlulukta ister öfkede olsun, adalet ve hakkaniyet". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Bazez, Taberani* ve *Ebu Na'im'* i Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle *hadisler* derler)

الاقتصاد و حسن السمت والهدى الصالح جزء من بضع و عشرين جزا من النبوة

"Ölçülülük, fiziksel bileşimin güzelliği ve doğruluk, peygamberliğin yirmiden fazla bileşeninden (parçalarından) [topluca bir şekilde] bir bileşendir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: Abdullah bin Abbas'ın yetkisiyle Ebu Davud hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

İkincisi, eğer şu an için asgari ihtiyaçlar için yeterli miktarda varsa, o zaman çok fazla tedirgin olmamalı ve gelecek hakkında endişelenmemelidir. Eğer kişi umutlarını ve özlemlerini kısaltırsa ve açgözlülüğü olsun ya da olmasın, [İlahi emir yoluyla] kendisine verilen rızkı mutlaka elde edeceğine dair bu inancı [kalbe] sağlam bir şekilde yerleştirirse, gelecek hakkında [kaygı ve endişelerle] kaygılanmayacaktır. Kişi açgözlülük ya da umutla rızık bulamaz. Mümin (*Mümin*), Yaratıcısı Yüce'nin vaadine iman etmelidir. İlahi emir şudur:

وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزْقُهَا

"Yeryüzünde rızkı Allah'ın sorumluluğunda olmayan tek bir canlı yoktur." (Kur'an, Bölüm 11, Ayet 6)

Açgözlülük, Şeytan'ın kötü faaliyetlerinin sonucudur. İnsanları yoksulluktan ve açlıktan korkutur ve onları yanlış ve kötü şeyler yapmaya teşvik eder (*Munkirat*) [veya insan ahlakı, nezaket, adalet ve adalet normlarına aykırı yanlış ve kötü şeyler şeklinde tezahür eden İlahi emirlere karşı ihlaller]. Şeytan birine şöyle der: "Mal biriktirip eşya depolamazsan, ileride kaygılanırsın, hastalanırsın, alçakgönüllü olursun. Bu durumda insanlara sorduğunuz (yalvardığınız) için aşağılanmayla karşılaşacaksınız ve bir kapıdan diğerine dilenci tasıyla dolaşmak zorunda kalacaksınız". Bu şekilde, gelecekte [özellikle yaşlılıkta ve ihtiyaç zamanlarında] [beklenen] zorluk korkusu, kişinin tüm hayatı boyunca zenginlik arayışının zorluğuna katlanmasına neden olur. Şeytan, böyle bir kişinin bu mücadeleyle meşgul olmasına bakar ve şöyle diyen birine güler: "Bu aptal, gelecek korkusuyla kendini bu kadar zora sokuyor ve Allah'ın zikrinden gafil davranıyor. İnsan, [geleceği hakkında] beslediği endişelerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini ne bilebilir?"

İnsan yüreğindeki açgözlülük, Tanrı'nın [herkes için] planında tam bir kesinlikle ortadan kaldırılabilir. Eğer bir kul, Allah'ın rızık dağıtımında yaptığı kaderin ve O'nun tasarladığı planın gerçek olduğuna dair bu kesinliğe sahipse ve eğer kişi rızkını elde etmek için mücadele ederse, Allah'ın kendisi için belirlediği şeyi mutlaka elde edecektir. Bu anlayışla açgözlülüğün kötülüğünün kalpten çıkmaması için hiçbir neden yoktur. Bunun yerine, bir kul, çoğu zaman bunun gerçekleştiğini, Allah'ın Kuran'ın buyurduğu gibi insanın hayal bile edemeyeceği bir yerden rızık sağladığını her zaman hatırlamalıdır:

وَمَن يَتَّقِ ٱللَّهَ يَجْعَل لَّهُۥ مَخْرَجًا ۝٢ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ

"Tanrı'ya karşı dindar bir huşu, saygı ve korku duyan kişiye, Tanrı [tüm zorluklardan, denemelerden ve sıkıntılardan] bir çıkış yolu sağlar ve böyle bir kişiye hayal bile edilemeyecek kaynaklardan (yani İlahi bir yardım olarak çok beklenmedik kaynaklardan) rızık sağlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 65, Ayetler 2-3)

Ebu Hazim -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Ben dünyayı iki şeyden ibaret görüyorum: Biri benim için olan ve onu elde etmek için göklerin ve yerin tüm gücünü kullansam da, vaktinden önce elde edemeyeceğim bir şey. İkincisi başkası için ve bu ne geçmişte aldığım ne de gelecekte almayı beklediğim bir şey. Çünkü benim şeyimi başkalarına [ulaşmaktan] koruyan Varlık (yani Tanrı), başkasının şeyinin bana ulaşmasını engelleyen aynı Varlıktır. O halde bu iki tür şey için hayatımı feda etmenin ne anlamı var?" Bu, şeytanın insanların kalplerinde yoksulluk ve yoksulluk hakkında kışkırttığı, onları hastalık ve muhtaçlıktan korkuttuğu imalarının tedavisidir. Bu, [hastalığı ve tedavisini] bilmenin ilacıdır.

Üçüncüsü, kişi şunu bilmelidir ki, memnuniyet kimseden hiçbir şeye ihtiyaç duymama onuruna sahiptir ve açgözlülük isteme [ya da yalvarma ya da başkalarına güvenme] gibi aşağılayıcılığa sahiptir. Eğer kişi bu haysiyet ve aşağılanmayı doğru bir şekilde idrak ederse, nefsinin (*nefsinin*) kanaatlere yönelmemesi için hiçbir sebep kalmayacaktır. Daha fazlası için açgözlülüğün [içinde] zorluk ve aşağılanmadan başka bir şey olmadığı konusunda şüpheye yer yoktur. Bu zorluğa Allah'tan başka kimse aşina değildir. Öte yandan, herkes belirli bir kişinin açgözlü olduğunu anladığı için açgözlülük insan gözünden gizli kalmaz. Bu aşağılanmaya ek olarak, katlanılması gereken ahiret cezası, kendine olan saygının ayrı ayrı kaybolması ve kişinin artık hakikate uyma yeteneğinin kalmamasıdır. Hırsı fazla olan insan, insanlara daha çok muhtaçtır ve bu ihtiyaçtan dolayı ne onları doğruya davet edebilir ne de hata yaptıkları için azarlayabilir, kölelik kişinin mizacı olur, kusur artık kusur değildir, kişi hatayı kusur olarak düşünse bile söylemeye cesaret edemez, insanın imanı sebepsiz yere yok olur ve ahiret de mahvolur. Kendine olan saygıyı midesinin şehvetine tercih etmeyen bir birey çok aptaldır ve imanı zayıftır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

عز المئومن استغناءه عن الناس

"Bir müminin onuru insanlardan *İstiğna'dadır* (yani, kimseye bakmamak veya kimseden bir şey istememek, insanların sahip olduklarından habersiz olmak ve kişinin tüm umutlarını ve özlemlerini tüm ihtiyaçları için yalnızca Tanrı'ya bağlaması ve bunları onurlu ve kendine saygılı bir şekilde yerine getirmek için insani olarak mümkün olan tüm çabayı göstermesi)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler*, Sehl İbn Sa'ad'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle *Taberani* ve *Hakim*'i derler)

Memnuniyetin içinde özgürlük ve onurlu bir öz saygı vardır. Bu nedenle, birinden habersiz kalırsanız [birinden hiçbir şey istememek açısından] birinin dengi olacağınız söylenir; ve eğer birine muhtaç olursan, birinin tutsağı olursun; ve eğer birine bir iyilik yaparsanız, onun lideri ve rehberi olursunuz.

Dördüncüsü, kaç tane embesil, cahil ve dinsiz insanın zengin olduğu gerçeği üzerinde düşünmek gerekir. Öte yandan, [Allah'ın] peygamberleri, salih ve doğru hidayete eren halifeler, peygamberlik sahabeleri, onların yakın takipçileri basit hayatlara sahipti. Kişi bu iki grubu karşılaştırmalı, onların anlatımlarını dinlemeli, hayatlarını incelemeli ve hangi gruba öykünmek ve benzemek istediğine karar vermesi için bu seçimi akla vermelidir - [dünyanın] pisliklerine mi yoksa peygamberlere ve dindarlara mı? Kıtlık yerine sabır göstererek memnuniyetin kolaylaşacağı umulmaktadır. Bir inanan [Tanrı'ya ve bunun gerektirdiği dindarlık, ahlaki doğruluk ve doğruluk yaşamına] yemekte gösteriş benimsemenin övgüye değer bir şey olmadığını, çünkü bir eşeğin bir insandan daha fazla yediğini düşünmelidir. Çiftleşmedeki bolluk da övgüye değer değildir, çünkü bir domuz bunu bir insandan çok daha fazla yapar. Giyinme ve binmede şıklığı benimsemek de övgüye değer değil çünkü dindar olmayan insanlar arasında iyi giyinen ve ata binen pek çok kişi var. Eğer kişi daha azıyla yetiniyorsa ve daha azıyla barışıksa,

bu şüphesiz övgüye değerdir çünkü daha azıyla yetinmek ve daha azıyla barışık olmak, peygamberlerin ve azların ayırt edici özelliğidir (doğuştan gelen karakter özelliği).

Beşinci olarak, servet ve maddi varlıkların zararları bölümünde açıklandığı gibi, servet ve mal biriktirmenin tehlikeleri üzerinde düşünülmelidir. Üstelik bunda hırsızlık ve kayıp tehlikesi de var. Mal ve mal sahibi olunca bunların boşa gideceği endişesi vardır, eli boş olunca da gönlün hiçbir üzüntüsü olmaz. Şöyle de düşünülmelidir: "Beş yüz yıl boyunca cennete girmem engellenecek [mal sahibi olduğum için, kıyamet gününün başlamasından sonra, nasıl elde edildiği ve harcandığı konusunda uzun süre hesap verdiğim için] ve eğer [mal edinmede] zaruret sınırlarını aşarsam, zenginler grubuna sayılıp fakirler listesinden çıkarılacağım (*Fukara*)) ve fakirler zenginlerden beş yüz yıl önce Cennet'e girecekler [yoksulluk, kıtlık ve sıkıntı içinde iman ve doğrulukla sabırlı ve sebatlı kaldıkları için]". Kişi her zaman [maddi mal, zenginlik, sosyal konum ve güç açısından] aşağı olana bakmalı ve sonuç olarak Tanrı'nın nimetlerini takdir etmeli ve yeterli olmamaktan şikayet etmek yerine onları ahlaki doğrulukla akıllıca kullanmalıdır] ve kendinden üstün birine [az önce bahsedilen aynı kriterler açısından] bakmamalıdır. Şeytan [dünyevi şatafat, parıltı, zenginlik, güç, şöhret ve prestij açısından] üstününü üstün bir model olarak sunar [takip etmek ve taklit etmek ve dolayısıyla onları kıskançlık, nefret, düşmanlık ve kendi zararına maddi fare yarışından oluşan kısır bir döngüye hapseder] ve şöyle der (kalplerde ima eder): "Neden bu kadar tembelsin? Hayattan nasıl zevk aldıklarını görmek için zenginlere bakın! Lezzetli ve lezzetli yemekler yiyorlar ve güzel kıyafetler giyiyorlar". Din konusunda Şeytan önemsizliği model olarak sunar ve şöyle der: "Neden kendinizi kısıtlamalara (kısıtlamalara ve zorluklara) sokuyorsunuz? Şuna bak ki, [dini konularda] senden daha fazla bilgiye sahip olmana rağmen, Allah'tan korkmuyorsun ve sen her zaman Allah korkusuyla titriyorsun. Bütün insanlar lüks içindedir (iyi hayatın tadını çıkarır), neden onlardan farklısınız?"

Bunlar, memnuniyetin niteliğini (kalbin özelliği ve içsel eğilimi) aşılamaya yardımcı olabilecek beş konudur. Onlarda temel önem, sabır ve [dünyevi konularda] azalan umutlara aittir. Sabır gösterirken, birkaç güne bedel olan bu dünya hayatında, sonsuz hayatın sonsuz mutluluğuna ve sonsuz zaferine ulaşmak için sabrın gayret etmek olduğuna inanmak gerekir. Tıpkı bir hastanın sağlığa ve fiziksel esenliğe kavuşmak için ilaçların acısına karşı sabır uygulaması gibidir.

Cömertliğin Mükemmelliği: Bir kişinin serveti ve maddi varlığı yoksa, memnun kalmalı ve açgözlülükten kaçınmalıdır. Zenginlik varsa fedakar (başkalarını kendine tercih eden) ve cömert olmalı, başkalarına iyi davranmalı ve cimrilikten uzak durmalıdır. Cömertlik, [Tanrı'nın] peygamberlerinin karakter özelliklerinden [soylu] karakter özelliklerinden biridir ve kurtuluşun temellerinden biridir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bunu şu sözlerle yorumlamıştır:

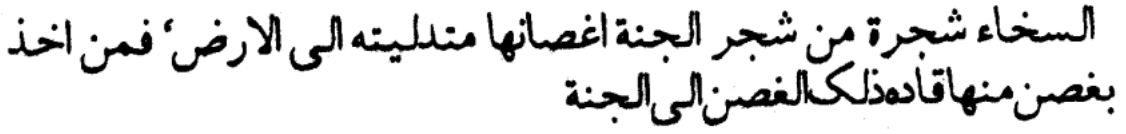
السخاء شجرة من شجر الجنة اغصانها متدليته الى الارض، فمن اخذ بغصن منها قاده ذلك الغصن الى الجنة

"Cömertlik, cennet ağaçlarından biridir. Dalları yere kadar asılır. Bu dallardan birini tutan, o dal cennete çeker". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *İbn Hibban*'ı Ayşe'nin (Allah ondan razı olsun) otoritesi üzerine ve *İbn Adi* ve *Daraktani*'yi Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] otoritesi üzerine *hadis* koleksiyonları

قال جبرئيل عليه السلام قال الله تعالى: ان هذا دين ارتضيته لنفسي ولن يصلحه الا السخاء وحسن الخلق فاكرموه بهما ما استطعتم

"Cebrail, Tanrı'nın [öğretme yoluyla] şöyle dediğini söyledi: 'Bu, Kendim için seçtiğim [İlahi] yoldur (*Din*). Ancak cömertlik ve güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç (*Hüsnü'l-Kulk*) sayesinde düzenli kalabilir. Mümkün olduğu ölçüde, bu [asil içsel niteliklerin] her ikisi aracılığıyla [Tanrı'ya veya *Din'*e giden] yolu onurlandırın'". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Daraqtani fil Mustajad*, Cabir'in yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

ما جبل الله تعالى وليا له الا على حسن الخلق والسخاء

"Allah Teâlâ, dostlarını ve yakınlarını (*Evliya*) güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç (*Hüsnü'l-Kulk*) ve cömertlik üzerine yaratmıştır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Daraqtani fil Mustajad* , Ayşe'nin yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

خلقان يحبهما الله عزوجل وخلقان يبغضهما الله عزوجل' فاما اللذان يحبهما الله تعالى فحسن الخلق والسخاء واما اللذان يبغضهما الله فسوء الخلق والبخل واذا اراد الله بعبد خيرا استعمله في قضاء حوائج الناس

"İki alışkanlık Tanrı'nın hoşuna gidecek şekildedir, iki alışkanlık da Tanrı'nın onlardan hoşlanmayacağı şekildedir. Bunlar güzel ahlak, görgü, karakter ve içsel eğilim (*Hüsnü'l-Kulk*) ve cömertliktir ve O'nun sevmediği şeyler kötü ahlak, görgü, karakter ve içsel eğilim (*Su ul-Khulq*) ve cimriliktir. Allah bir kul için hayır istediğinde, kulunun vasıtasıyla insanların ihtiyaçlarını karşılar". (Anlatan: *Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Ebu Mansur ad-Daylami *hadis* derlemesi)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bir nebevi rivayetinde şöyle buyurmuştur: " *Ümmetimin Abdal'ı (yüksek bir veliler ve Gnostik kategorisi)* namaz ve oruçlarından dolayı cennete girmeyecekler, aksine kalplerinin temizliği (olumsuz düşüncelere sahip olmamak) nedeniyle cennete girecekler. kalplerde nefret, öfke, kıskançlık, düşmanlık vb. duygular, mizaçlar ve eğilimler) ve Müslümanlara karşı samimiyet" olarak tanımlamıştır. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Daraqtani fil Mustajad*, Enes'in yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Ebu Said el-Hudri (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Allah, kulları *(tüm insanlar) için* birçok ihsan *(İhsan* sadece 'iyilik' değil, herkese karşı düşünce, duygu, söz ve eylemlerde mükemmellikle yukarıda ve öteye gitmektir) yaratmıştır. Birincisi, *İhsan'ı seviyorlar*. İkincisi, İhsan'ı yapanların sevgisi, O'nun yarattıklarının kalplerine yerleştirilmiştir. Üçüncüsü, Allah *İhsan'ı arayanları* İhsan*'a sahip olanlara yöneltmiştir*. Dördüncüsü, ihsan edenlere (yani *Muhsineen'e* veya düşünce, duygu, söz ve amellerinde mükemmel olanlara, karşılığında hiçbir şey beklemeden, karşılığında bir teşekkür bile beklemeden, başkalarına iyilik yapmak için onca yolu kat edenlere) dünyayı [ve dünya hayatını] o kadar kolaylaştırmıştır ki, bu, kuru ve çorak bir araziye su yağdıran bulutlar gibidir. dünyaya ve sakinlerine hayat vermek". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Daraqtani fil Mustajad*)

Cimriliğin Kınanması

Tanrı diyor ki:

وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ

"Ruhunun cimriliğinden kurtulan kişi, kurtuluşa erecek olandır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 59, Ayet 9)

وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ
بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا۟ بِهِۦ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۗ

"Allah'ın lütuf ve cömertliğinden dolayı kendilerine verdiği bir şeyde cimrilik edenler, bunun kendilerine bir faydası olacağını düşünmesinler, aksine bu onlar için çok kötü olacaktır. Kıyamet günü onlara cimri oldukları şeylerden pranga giydirilecek." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 180)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اياكم والشح فانه اهلك من كان قبلكم حملهم على ان يسفكوا دماء هم
ويستحلوا محارمهم

"Kendinizi cimrilikten koruyun çünkü sizden önceki insanları yok etti, çünkü onları kan dökmeye ve Allah'ın yasakladığı şeyleri [hırsızlık, soygun, yağma, aldatma,

dolandırıcılık, gasp, adaletsizlik, ayrımcılık ve baskı yoluyla insanların mallarını ve meşru haklarını yasadışı bir şekilde ellerinden almak gibi] caiz ilan etti". (Anlatan: *Hadisler*, *Sahih-i Müslim*'i Cabir'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle, *Ebu Davud* ve *Nesai*'yi Abdullah bin Ömer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle derler)

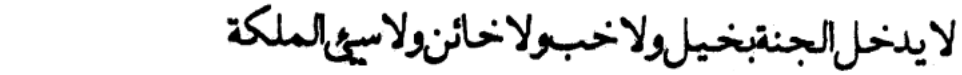
لا يدخل الجنة بخيل ولا خب ولا خائن ولا سيئ الملكة

"Hiçbir cimri, hiçbir hilekâr, hiçbir sahtekâr ve hiçbir terbiyesiz cennete giremez." (Anlatan: Ebu Bekir'in yetkisi üzerine Müsned Ahmed hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

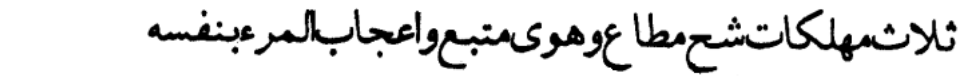
ثلاث مهلكات شح مطاع وهوى متبع واعجاب المرء بنفسه

"Üç şey ölümcül ve yıkıcıdır: takip edilen cimrilik, alt temel benlikten gelen arzu (*Nefs*) itaat edilen arzu ve kendini beğenmişlik (kendini yüceltme ve her zaman haklı olma kavramıyla kendini yüceltme)".

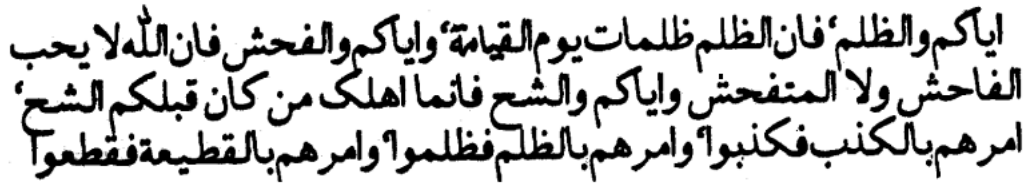
اياكم والظلم فان الظلم ظلمات يوم القيامة واياكم والفحش فان الله لا يحب الفاحش ولا المتفحش واياكم والشح فانما اهلك من كان قبلكم الشح امرهم بالكذب فكذبوا وامرهم بالظلم فظلموا وامرهم بالقطيعة فقطعوا

"Kendinizi zulme karşı koruyun, çünkü zulüm ve zulüm kıyamet gününde karanlığa dönüşecektir ve Allah ne bayağı insanı ne de bayağılığı sevmediği için bayağılık ve ahlaksızlıktan kaçının ve cimrilikten uzak durun, çünkü sizden önceki insanları helâk eden şey budur. İnsanlara yalan söylemelerini emretti ve onlar yalan söylediler, onlara baskı yapmalarını emretti ve onlar da baskı yaptılar, onlara [aile bağları ve akrabalık] ilişkilerini koparmalarını emretti ve onlar da ilişkileri kopardılar". (Anlatan: *Abdullah bin Amr'ın yetkisiyle Hakim hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])*

Bir rivayete göre, [Hz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) ziyarete gelen] bir heyetin üyeleri, bir soruya cevaben [aşiret] liderlerinin Jad ibn Qais olduğunu söylediler. Peygamber sordu: "Onu hangi temelde liderliğiniz için uygun görüyorsunuz?" Cevap verdi: "O aramızdaki en zengin, ama cimrilik suçundan uzak değil". Peygamber Efendimiz şöyle cevap verdi: "Bu büyük bir hastalıktır, cimrilikten daha büyük hangi hastalık olabilir? O sizin lideriniz olmaya yetkili değil". "O halde liderimiz olarak kimi seçmeliyiz?" diye sordular. Peygamber Efendimiz şöyle cevap verdi: "[Bundan sonra] lideriniz Beşr ibn el-Bera'dır." [Bu rivayet, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) cimrilik niteliği nedeniyle bir kabilenin kabile liderini değiştirdiğini ve onun yerine cömert birini getirdiğini, çünkü cimri bir kişinin herhangi bir liderlik rolüne uygun olmadığını

göstermektedir.] (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Hakim* , Ebu Hureyre'nin yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

خصلتان لا يجتمعان في مؤمن البخل وسوء الخلق

"[Gerçek] bir müminde iki özellik birikmez - cimrilik ve kötü ahlak, görgü kuralları, karakter özellikleri ve içsel eğilimler". (Anlatan: *Ebu Sa'eed'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tirmizi hadis *derlemesi*)

İmam Ebu Hanife -Allah ona rahmet etsin- şöyle buyurmuştur: "Cimri, adil ve adil olamaz çünkü böyle bir kişi, kendi payından ve hakkından fazlasını alır veya zarara uğrama korkusuyla hak ettiğinden payından fazlasını almaya çalışır. Bu durumda olan birine dürüst olduğu için güvenilemez". Hz. Zekeriyya oğlu Hz. Yahya (Zekeriya oğlu Yuhanna - Allah'ın selamı ve bereketi her ikisinin de üzerine olsun) Şeytan'ı orijinal haliyle gördü. Ona sordu: "İnsanlar arasında en çok kimi seviyorsun ve en çok kimden nefret ediyorsun?" Cevap verdi: "Ben en çok cimri bir müminden hoşlanırım, en çok günahkar ama cömert bir insandan hoşlanmam". Ona bunun nedenini sordu ve o da şu cevabı verdi: "Cimri beni, cimriliğinden dolayı saptırma zahmetinden kurtarır [çünkü bu, kişiyi Allah'a itaatsizlik ve güvensizlik yoluna sokarak dalalete götürür] ve günah işleyen fakat cömert bir kimseden Allah'ın cömertliğini kabul etmesinden [ve böyle birini hidayet yoluna yöneltmesinden korkarım. böyle biri için İlahi cömertlik ve lütuf nedeniyle dürüstlük ve reform]". Sonra Şeytan şöyle dedi: "Eğer bu soruyu bana Yahya'dan başka biri sorsaydı, cevap vermezdim."

Fedakarlığın Gerçekliği ve Mükemmelliği

Cömertliğin ve cimriliğin birçok düzeyi vardır. Bunda fedakarlık çok yüksek bir dereceye sahiptir. Fedakarlığın anlamı, kişinin kendi ihtiyacına rağmen malını ve parasını başkasına vermesidir ve cömertlik, ihtiyaç sahibi olsun ya da olmasın, ihtiyaç duyduğu birine mal ve paradan hediye vermesidir. Kişinin kendi ihtiyacına rağmen [hayır işlerinde veya başkalarına yardım etmede] harcama yapması zor bir aşamadır ve çok az insan bu aşamayı başarıyla geçer. Tıpkı en yüksek cömertlik derecesinin kişinin kendi ihtiyacına rağmen başkalarına vermesi gibi, aynı şekilde cimriliğin en uç derecesi de kişinin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak araçlara ve araçlara sahip olmasına rağmen [kendi meşru ihtiyaçları için] kendisi için harcama yapmamasıdır. Hazineleri zenginlikle dolu olan, ancak kendi tedavileri için harcama cesaretini toplayamadıkları için acı çekerek ölen kaç cimri var. Kalp yemek yemeye can atıyor ama harcamaya cesaretleri yok, ancak bedavaya alırlarsa yemekten çekinmiyorlar. Bu iki kişi arasındaki fark ne kadar büyük? Güzel ahlak, görgü, iç karakter özellikleri, mizaç ve nitelikler (*Hüsnü'l-Kulk*), Allah'ın dilediğine verdiği ve dilediği kişiye mahrum bıraktığı İlahi armağanlardır.

Cömertlikte fedakarlıktan daha büyük bir derece yoktur. Allah, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabını şu sözlerle övmüştür:

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

"Açlıktan acı çekseler [ve kendileri muhtaç olsalar bile] başkalarını kendilerine tercih ediyorlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 59, Ayet 9)

Ayşe (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- ölene kadar üç gün üst üste karnını doyurmadı. İsteseydik doyasıya yiyebilirdik ama başkalarını kendimize tercih ettik". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Bayhakî)*

Bir adam Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) misafiri oldu. O zamanlar evinde o misafire hizmet etmek için kullanılabilecek hiçbir şey yoktu. Bir *Ensari* (Medine şehrinin bir sakini olan ve diğer birçok sakinle birlikte zulümden kaçınmak için Mekke'den kaçan muhacirleri ağırlayan) sahabe, o misafiri evine götüren ve o sırada evinde bulunan yiyecekleri getirip servis eden Peygamber'i ziyarete geldi ve karısından lambayı söndürmesini istedi, böylece misafir hiçbir şey görmesin ve ev sahibinin [ve] ailesi] de yemek yiyor, çünkü elini [boş] tabağa uzatıyor ve yemek yiyormuş gibi yapıyordu. Ev sahibi refakatçi bunu yaptı ve konuk doyasıya yedi. Sabah Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ona, Allah'ın misafirine yaptıklarını beğendiğini söyledi ve Kur'an'ın şu ayetini Peygamber'e vahyetti:

وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

"Açlıktan muzdarip olsalar bile başkalarını kendilerine tercih ediyorlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 59, Ayet 9) (Anlatan: *Hadis* Koleksiyon *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*)

Bununla birlikte, cömertlik, Allah'ın vasıflarından (İlahi sıfatlardan) gelen niteliklerden biridir ve fedakarlık, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) [hayatı boyunca] üzerinde kaldığı en yüksek cömertlik derecesidir, öyle ki Allah onun bu büyük niteliğini ve diğer tüm asil ve yüce niteliklerini şu sözlerle övmüştür:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"Ve hiç şüphe yok ki, sen (Ey Muhammed!) [tüm insanlığın kendi iyiliği ve refahı için zamanın sonuna kadar taklit etmesi gereken] yüce ve yüce bir karakterin [kaidesinde] olduğunu" söyledi. (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 68, Ayet 4)

Sehl bin Abdullah el-Tustari (Allah ona rahmet etsin - ünlü bir evliya ve Gnostik), Hz. Musa'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'a şöyle dua ettiğini söyledi: "Ey Allah'ım! Bana Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ve ümmetinin bazı derecelerini göster."

[Hz. Muhammed'den önce Musa, İsa ve birçok büyük Peygamber, Hz. Muhammed'in gelişi hakkında, zaman zaman İlahi olarak atanmış çeşitli Peygamberlere, İlahi rehberlik ve ahlaki doğruluk yolunda kalmalarına yardımcı olmak için kendi zamanlarında uluslarına iletmek üzere gönderilen İlahi rehberliğin doruk noktası için önceden bildirilmişti; bu İlahi rehberlik Hz. Muhammed ile doruğa ulaştı. kıyamete kadar tüm insanlığa] Tanrı şöyle buyurdu: "Ey Musa! Bu vizyona dayanamayacaksınız. Ancak, size onun [Bana olan yakınlığının] büyük derecelerinden büyük bir derece göstereceğim, çünkü ona tüm yarattıklarım üzerinde en yüksek dereceyi verdim". Sonra Hz. Musa'nın gözlerindeki perde kalktı, böylece göklerin harikalarını görsün ve Hz. Muhammed'in yüce derecesine ve gözlerini kamaştıran İlahi yakınlık ve yakınlık derecelerinin parlaklığına tanık oldu. Hz. Musa sordu: "Ey Allah'ım! Muhammed bu dereceye nasıl geldi?" Tanrı şöyle cevap verdi: "Onu özel olarak karakterize ettiğim bir karakter özelliği ve niteliği sayesinde ve bu nitelik fedakarlıktır [tüm hayatı boyunca sahip olduğu mükemmel bir nitelik]. Ey Musa! Bir insan hayatında bir kez bile fedakarlık ederse, ben de onun hesabını vermekten utanırım ve böyle bir kişinin hiçbir hesap vermeden cennete girmesine, gönlünün istediği yerde yaşamasına izin veririm." Bir rivayete göre, Abdullah bin Cafer, [Allah ona rahmet etsin] [sahip olduğu] uzak ülkesini teftiş etmek için yola çıktı. Yolculuk sırasında durdu ve bir grup insana (kabileye) ait bir orkidede ikamet etti. O orkidede çalışan Etiyopyalı [Müslüman] bir köle vardı. Bunu yaparken kölenin yemeği geldi. O sırada orkidenin içine bir köpek geldi ve yanına oturdu. Köle, onu yiyen köpeğe [kendi tabağından] bir ekmek koyar. İkinci ekmeğini yiyen köpeğin önüne koydu. Daha sonra üçüncü ekmeğini, kendi yemeği bitene kadar onu da yiyen köpeğe yedirdi. Her şeyi izleyen Abdullah ibn Cafer, köleye sordu: "Günlük diyetin nedir?" Cevap verdi: "Az önce gördüğün şey". Abdullah şaşkınlıkla sordu: "Öyleyse neden [tamamını] köpeğe yedirdin?" Köle cevap verdi: "İşin aslı şu ki, bu orkidemiz köpeklerin yaşayacağı yer değil. Bu köpek, yiyecek yiyecek bulma umuduyla uzak bir yerden geliyor. Bu köpek açken yemek yemem hoşuma gitmedi". Abdullah sordu: "Öyleyse bütün gün ne yapacaksın?" "Açlıktan öleceğim (aç kalacağım)" diye cevap verdi. Abdullah, kendisinden daha cömert olmasına rağmen, kalbindeki köleyi cömertliği (fedakarlığı) nedeniyle eleştirdiğini yüreğinde düşündü. Abdullah hemen o orkidenin sahibini çağırdı ve o orkideyi köle ve [orkide bakımı için kullanılan] tüm aletlerle birlikte ondan satın aldı ve o köleyi azat etti ve azat etti. Sadece bu da değil, o orkideyi o eski köleye hediye etti [esaret altındaki amansız hizmetinden dolayı Tanrı'nın önündeki yüksek derecesini takdir ettiği için fedakarlığı ve fedakarlığı için bir takdir olarak, sabırlı bir azimle ve bunun üzerine fedakarlık eylemleriyle yaptı].

Ömer (Allah ondan razı olsun), peygamberlik eden bir sahabenin birine hediye olarak bir keçi kafası gönderdiğini anlatır (baş, et tüketimi için kullanılan çiftlik hayvanlarının en önemsiz ve en ucuz kısmıdır - onu hediye olarak gönderen kişi, başlangıçta kendisi için

tam da bunu alabilirdi, ancak yaygın yoksulluk nedeniyle daha çok ihtiyacı olduğunu düşündüğü başka birine hediye etmeye karar verdi). Kabul eden sahabe, kardeşinin (bir Peygamberlik arkadaşının) ona daha çok ihtiyacı olduğunu düşündü ve onu ona hediye etti. Üçüncüsü onu dördüncüye hediye etti ve yedi kişiye gönderilene kadar bu şekilde devam etti, sonra ilkine geri döndü [başlangıçta hediye eden, böylece her alıcı yoldaş bir başkasını mutlak fedakarlık eylemlerinde daha muhtaç bir alıcı olarak düşündü].

Cimriliğin Tedavisi

Cimrilik, zenginlik ve maddi mal sevgisinden doğar ve bu sevginin iki nedeni vardır.

Servet Sevgisinin Cimriliğe Yol Açan Birinci Sebebi: Servet elde etmeden elde edilmesi mümkün olmayan şehvet ve [maddi] arzulara duyulan sevgidir. Aynı zamanda [uzun bir ömür için] uzun umutlar da içerir, çünkü insanlar bir gün bu geçici meskeni (dünyayı) terk edeceklerini bilirlerse, o zaman cimrilik etmezler. Bunun nedeni, bir güne, bir aya veya bir yıla yetecek miktarın küçük olması ve kişinin fazladan sermayesini [tüm değerli doğru çabalara, özellikle de kişiyi Tanrı'ya giden yola itenlere] harcayabilmesidir. Bazen insan [uzun bir yaşam için] uzun umutlar arzulamaz, ancak çocukları uzun umutların yerine geçer ve kişi tıpkı kendi geçimi için yaptığı gibi geçimini sağlamak için de mücadele eder. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

الولدمبخلةمجبنةمجهلة

"[Korku, endişe, endişe ve kişinin geleceği için planlama] Çocuklar cimrilik, korkaklık ve cehalet doğurur". (Anlatan: *Hadis* koleksiyon *İbn Mace* Ya'li ibn Marra'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisine göre)

Bunun da ötesinde, [İlahi İlahi Takdir ve Cömertlikten gelen] rızkın gelişinde yoksulluk ve güven eksikliği korkusu varsa, cimrilik yoğunlaşır [başkalarının adil ve meşru haklarına müdahale etse bile kişiyi her türlü yasal, yasadışı, etik ve etik olmayan yollarla istiflemeye, biriktirmeye ve gasp etmeye götürür].

Zenginlik Sevgisinin Cimriliğe Yol Açan İkinci Nedeni: Kişinin zenginliği kendi başına sevebilmesi mi [ve soyunu korumak veya yaşlılık mali krizini önlemek gibi başka bir amaca yönelik bir araç olarak değil]. Pek çok insan, rutin olarak harcamaları koşuluyla hayatlarının geri kalanı için yeterli sermayeye sahip olacak şekildedir, bunun

yerine o kadar çok sermayeleri vardır ki, harcadıktan sonra bile bol miktarda sermayeleri kalacaktır. Evlattan mahrumdurlar, yığınla servete sahiptirler ama *zekât* (bir yıl boyunca biriktirdikleri nakit ve altın birikiminden değerin %2,5'i oranında fakirlere verilmesi gereken zorunlu sadaka; hayvancılık, tarımsal ürünler ve diğer varlıklar da İlahi kanun gereği zorunlu sadakalara tabidir) almak için para harcamaya bile meyilli olmayacak kadar almak istemezler. kendi hastalıkları için tıbbi tedavi. Bunun yerine, *Dirhem* ve *Dinar*'ı (eski zamanlarda kullanılan altın ve gümüş para birimleri) severler ve onlarla birlikte bulunmaktan ve onlar üzerindeki kontrollerinden keyif alırlar. [Er ya da geç bir gün] öleceklerini ve öldükten sonra tüm bu hazinelerin kaybolacağını veya düşmanların [ya da onlarla bağlantısı bile olmayan yabancıların] eline geçeceğini çok iyi bildikleri halde onları [gizlice] yeraltına gömerler. Buna rağmen, ondan yemek yemelerine veya [kendi meşru ihtiyaçları için] ondan küçük bir miktar harcamalarına bile izin vermiyorlar. Bu, kalbin muazzam ve ölümcül bir hastalığıdır ve tedavisi çok zordur, özellikle yaşlılıkta tedavi edilemez hale gelir. Böyle bir kişinin benzerliği, sevgiliye elçi olarak birini gönderen, sonra [sevgili yerine] elçiyi sevmeye başlayan ve sevgiliyi unutan bir aşığın benzeridir. Zenginlik, kişinin ihtiyaçlarını karşıladığı bir elçi gibidir. Bu yüzden insanlar zenginliği sever ve ondan zevk alırlar ve zevk alma araçları da sevimlidir. O zaman bazen ihtiyaçlar unutulur ve zenginlik gerçek sevgili olur. Bu aşırı bir saptırmadır. Altın ve taş arasındaki farkı anlayan herkes cahildir, ancak ihtiyaçların altın (zenginlik) aracılığıyla karşılandığını ve ihtiyaçlar karşılandıktan sonra geriye kalanın bir taşa eşdeğer olduğunu bilir.

Farklı Tedavi Yöntemleri: Farklı tedavi yöntemleri aşağıdaki gibidir. Her durumun zıttı tarafından tedavi edildiği bilinmektedir. Bu nedenle, şehvet sevgisinin çaresi, azla ve sabırla yetinmektir. Uzun yaşam umutlarının tedavisi, ölümün (kişinin kendi ölümlülüğü ve bu dünyadaki yolculuğunun sonu) ve çağdaşlarının ölümünün bolluğunu hatırlamasıdır. Servet biriktirme arzusunu azaltmak, birikmiş servetin [insanların öldüklerinde geride bıraktıkları ve hemen başkaları tarafından ele geçirilen] israfını gözlemlemek yoluyla olur. Kalbin kendi soyuna olan eğiliminin tedavisi, Yaradan'ın bir rızık verdiği gibi, benzer şekilde rızkın da çocuklar doğduğunda yaratıldığı inancı aracılığıyla olur [her çocuğun Tanrı'nın kendisi için belirlediği rızkı beraberinde getirmesi gibi]. Babasının mirasından hiçbir şey alamayan ama yine de daha müreffeh bir hayat yaşayan kaç çocuk var? Böyle bir kişi, iyi yaşayabilmek için çocuklarına servet bıraktığını, ancak [özellikle miras yoluyla] servet elde ettikten sonra kötülük yolunda yürümeye başladıklarını da unutmamalıdır. Bir kimsenin soyu dindar, salih ve Allah'tan korkarsa, Allah ona yeter ve babasının mirasına muhtaç olmaz. Eğer onlar kötü ve zalim iseler, kötülüklerinde onlara yardım etmesi için geride miras bırakmak doğru değildir. Birine kötülükle yardım etmek, kendi başına günah işlemek gibidir. Kalp, cimriliği kınamakla, cömertliği överek ve cimriye yapılan işkence hakkında aktarılan hadislere göz kulak olarak ve onları kişinin tefekkür konusu haline getirerek iyileştirilebilir. Kalp, kişinin tefekkürünü zenginlik ve maddi mülk amaçlarına genişleterek ve bunların neden yaratıldığını düşünerek de tedavi edilebilir. Bu sorunun tek bir cevabı vardır: Zenginlik ve maddi varlıklar, yaşamın ihtiyaçlarını karşılamak için yaratılmıştır. Bu nedenle, yalnızca kişinin ihtiyaçları için gerekli olan servet kadar

harcanmalıdır. Geri kalan her şey Allah yolunda harcanmalı ve bu şekilde ahiret için bir hazine olarak saklanmalıdır [muhtaç olanlara yardım etmek için insancıl, hayırsever, asil çabalara harcanan servet, Allah yolunda harcanmış olarak ölümsüzleşir ve Allah'ın bunun karşılığını ölçülemez bir şekilde ödediği için kişinin sonsuz hayatı için bir hazine haline gelir, hayal edilemez, ebedi, harika ve sonsuz bir ödül]. Bunlar bilgiye ve İlahi Gnosis'e ait ilaçlardır.

Kendini Harcamaya Zorlayarak Cimriliği Azaltmak [asil, insancıl ve hayırsever çabalarda]: Cimrilik özelliği harcama yapılmadan ortadan kaldırılmaz. Tıpkı sevgiliden ayrılmak ve ayrılık nefse çok zor gelse de, yolculuk yoluyla [kişinin sevgisinin nesnesiyle] mesafe yaratmadan aşkın sona ermemesi gibi. Ancak bu zorluğa bir kez katlanılırsa, ayrı kalarak kalbi teselli etmenin bazı yolları doğar. Benzer şekilde, cimriliği hafifletmek isteyen kişi, [ihtiyacı olanlara yardım etmek için hayır işlerinde] harcama yaparak kendini servetinden ve malından ayırmaya zorlamalıdır. Kendini cimrilikten korumak için iyi bir strateji, kişinin kendini kandırması ve onu, insanların cömert dediği gibi şöhret ve [sosyal] saygı elde etmek için cömertçe harcamaya ikna etmektir. Başlangıçta bu hareket gösteriş olacak, ancak daha sonra kişinin mizacının bir parçası haline gelecek ve kalp, şöhret ve itibar arzulamadan harcamak isteyecektir. Bu strateji ile kalbin gösteriş şerriyle kirlendiği doğrudur, ancak gösterişi ortadan kaldırmak, cimriliği ortadan kaldırmak kadar zor değildir. Şöhret ve itibar, zenginliğin sona ermesinden sonra kalbi teselli etmenin araçlarıdır. Tıpkı bebeklerin kuşlarla dikkatleri dağılarak sütten kesilmesi gibi, böylece oyunla meşgul olurlar ve sütü unuturlar. Sütle ilgilenmemeye başladıklarında onlar da oyundan çıkarılırlar. Diğer kötü alışkanlıklar da aynı durumdadır, çünkü biri diğerine empoze edilir, örneğin, öfkenin şiddetini azaltmak için şehvete şehvet empoze edilir, ancak bu strateji, kişinin mizacındaki şöhret ve gösteriş sevgisine baskın olan cimrilik niteliğine sahip böyle bir birey için etkilidir. Bu şekilde güçlü, zayıf [alışkanlık veya kalite] ile değiştirilir. Bununla birlikte, eğer bir kişi cimri olduğu kadar şöhret düşkünüyse, o zaman cimriliği gösterişle bitirmenin bir faydası yoktur çünkü bu şekilde bir kötülük sona erecek, ancak aynı derecede [yoğunlukta] başka bir kötülük başlayacaktır. Bir kişinin cimrilik veya gösteriş gibi baskın bir niteliğe sahip olup olmadığının göstergesi, bu kişinin gösteriş uğruna harcama yapmakta zorlanmamasıdır. Eğer durum buysa, kişinin zenginlik gibi sevilen bir şeyi gösteriş (şöhret ve itibar) uğruna harcamaya istekli olması nedeniyle gösterişin baskın olduğu söylenecektir. Eğer kişi gösteriş uğruna harcamayı zor buluyorsa, o zaman cimriliğin kişiye hakim olduğu, çünkü kişinin gösteriş uğruna harcamaya istekli olmadığı söylenecektir.

Bu olumsuz niteliklerin başkaları aracılığıyla giderilmesine örnek olarak, [mezara gömülen] bir cesedin parçalarının böceklere dönüşmesi verilebilir. Mezarda bu böceklerin yiyebileceği hiçbir şey kalmadığında, bu böcekler sayıları [sürekli] azalana kadar birbirlerini yerler, ta ki sonunda sadece iki büyük böcek kalana kadar. Yiyecek bir şey bulamayınca birbirlerine saldırırlar ve baskın olan diğerini tüketir. Daha sonra baskın böcek, yiyecek bir şey bulamadığı için açlıktan ölür. Benzer şekilde, kötü niteliklerde, zayıf olan niteliğin, güçlü olan nitelik için yiyecek olmaktan çıkması

mümkündür. Bu nitelikler için gıdayı durdurmanın anlamı, onların taleplerine göre hareket etmemektir. Bu şekilde, o kalitenin kendisi zayıflayacak ve sonunda bir son gelecektir. Örneğin, bir cimrinin amacı, servetin [harcamalarda kaybolmasını] engellemektir. Eğer kişi çok zor olsa da servetini harcayarak onun taleplerine aykırı hareket ederse, o zaman cimrilik niteliği sona erecek, kalp harcama arzusu duymaya başlayacak ve kişinin mizacına yük olmayacaktır.

Cimrilik için Bilgiye Dayalı ve Eyleme Dayalı Tedaviler: Cimriliğin bilgiye dayalı tedavisi, zararları ve cömertliğin yararları hakkında bilgi edinmektir ve eyleme dayalı tedavi, kişinin mizacını (kendini) hayır işlerine harcamaya zorlamaktır. Bazen cimriliğin niteliği o kadar baskın ve baskındır ki, insanı sağır ve kör yapar ve kişi cimrilikte herhangi bir kötülük ve cömertlikte herhangi bir iyilik görmeyi bırakır. Başka bir deyişle, kişi cömertlik ruhunun harekete geçmediği kavrayış ve anlayışı kazanamaz, bu da bu niteliğin [cimriliğin] ölüme kadar sonsuza kadar kalmasına neden olur. Bir ilacı tanımayan kişi iyileşecek biri değildir.

Dünyanın tüm zenginliklerinin ve maddi varlıklarının durumu böyledir [bu, kişinin gerçek ihtiyaçlarının ötesindedir]. Dünya (en önemli sembolü, dünyanın zenginliği ve maddi varlığıdır), onları cehenneme sürüklediği için Allah'ın düşmanlarının düşmanıdır ve aynı zamanda Allah'ın dostlarının ve yakınlarının da düşmanıdır, çünkü onlar ona karşı sabretmek [kaçınmak] için zorluklara katlanmak zorundadırlar. Aynı zamanda kullarını (insanları) O'nun Yolunda yürümekten alıkoyduğu için Allah'ın da düşmanıdır. Zenginliğin korunması, [sırayla] servetin harcanmasını gerektiren koruyucular [ve onu korumanın diğer çeşitli yolları] aracılığıyla gerçekleştiğinden, kendini tükettiği için kendi düşmanıdır. İşin aslı şu ki, dünya (maddi varlıklar), dünya sona erene ve geriye hiçbir şey kalmayana kadar dünyayı korumak için harcanır. Maddi varlıkların zararlarının farkında olan bir birey, bunlara alışmaz, edinimini kutlamaz veya gerçek ihtiyaçlarından fazlasını alır. Çıplak ihtiyaçlarla yetinen kişi cimrilik yapmaz, çünkü servet ve maddi varlıkları kendi ihtiyaçları kadar biriktirmek cimrilik değildir; ve ihtiyaç duyulmayan şey için, kişi onu koruyarak kendini zora sokmaz, onu [diğer insanlara fayda sağlamak için hayırsever, faydalı çabalara harcar ve bu şekilde onu sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşmak için kullanır].

İnsanın Zenginlik ve Maddi Varlıklara İlişkin Yükümlülükleri: Aşağıda açıklandığı gibi, zenginlik bir anlamda iyi, bir anlamda kötüdür. Benzerliği, hem zehri hem de panzehiri olan ve zehri ölümcül olan [panzehiri hayat kurtarıcı iken] bir yılanınkine benzer. Aynı şekilde zenginliğin de hem zehri hem de panzehiri vardır. Onun zehrinden kaçınabilen kişi, [mal ve onun elde edilmesiyle ilgili] yükümlülüklerine göz kulak olan kişidir.

Birinci Yükümlülük: Kişi onun amacını bilmeli ve Tanrı'nın neden mal ve mal varlığı yarattığını ve insanın buna neden muhtaç olduğunu bulmaya çalışmalıdır. Bunu öğrendikten sonra, kişi ihtiyacına yetecek kadar kazanacak, ihtiyaç duyduğundan fazlasını güvence altına almayacak ve servetini hak etmeyen birine vermeyecektir (kişi

bunu sadece dünya hayatının ihtişamına ve ışıltısına katkıda bulunan savurgan çabalar yerine asil değerli çabalara harcayacaktır).

İkinci Yükümlülük: Hükümdarlardan elde edilen servet gibi tamamen yasak olan [haraç, rüşvet, tefecilik, hırsızlık vb. gibi İlahi kanunda] tamamen yasak olan veya çoğunlukla yasak olan gelir kaynaklarından kaçınmak için gelir kaynaklarına göz kulak olmaktır. Benzer şekilde, içinde rüşvet izleri olan hediyeler veya aşağılanma içeren başkalarından istemek (veya yalvarmak) gibi kişinin karakterinin saflığını kirleten istenmeyen şeylerden kaçınılmalıdır.

Üçüncü Yükümlülük: Kişinin kişisel ekonomisi (finansal ihtiyaçları) için ihtiyaç duyduğu miktarı dikkate almaktır. Kişi ihtiyaç duyduğundan fazlasını [kişinin maneviyatını ve manevi çabalarını anında öldüren körü körüne materyalist ve açgözlü olmaktan kaçınmak için] veya ihtiyacından daha azını elde etmemelidir. [İnsan] İhtiyaçlar üç şeyle ilgilidir: yiyecek, giyecek ve barınma. Her birinin üç derecesi vardır: sıradan, mükemmel ve orta (sıradan ve mükemmelin ortasında olan). İnsan daha azına meyletmedikçe [hakiki] ihtiyaçlarının sınırlarına yaklaşacak ve onu aştığında sonu olmayan derin bir çukura düşecektir. Bu derecelerin ayrıntılarını Dünyevilikten Uzak Durma Kitabı'nda (Bölüm 14) verdik.

Dördüncü Yükümlülük: [Asil ve hayırsever amaçlar için olduğu kadar kişinin ihtiyaçları için] harcama fırsatlarını göz önünde bulundurmaktır. Harcamalarda ılımlılık olmalı - [ılımlılık] sınırlarının ötesinde ne aşırılık ne de daralma olmalıdır. Kişi, yasal yollarla kazandığı gibi, yasal amaçlar için harcama yapmalıdır. [Başkalarından mallarını ve mallarını] haksız yere almak günah olduğu gibi, haksız yere harcamak da günahtır.

Beşinci Yükümlülük: Servet ve maddi varlıkları alma, verme, durdurma ve harcama konusunda doğru niyeti korumaktır. Bir kişi [yasal ve ahlaki yollarla] maddi mülk edindiğinde, niyet İlahi ibadette ondan yardım almak olmalıdır. Kişi maddi mallarını geride bıraktığında, dünyevilikten uzak durma niyetinde olmalıdır. Bunu yaptığında zenginliğin varlığı zararlı olmayacaktır. Bu nedenle Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurmuştur: "Eğer bir kişi dünyanın bütün hazinelerinin sahibi olursa ve amacı Allah'ın rızasını kazanmaktan başka bir şey değilse (*Rida*), o zaman o kişiye [dünyevilikten] uzak (*Zahid*) denir ve eğer kişi bütün malını harcarsa, ancak Allah'ın rızası amaç değildir. o zaman kişiye perhiz denilmez". Tüm hareketleriniz ve dinlenmeleriniz sadece Allah rızası için olmalıdır - bunlar ya [İlahi] ibadet olmalı ya da ibadete yardımcı olmalıdır.

Gömlek, pijama, yatak, tencere vb. gibi Allah'a (Din) giden yolda yardımcı olamayacak [kişinin sahip olduğu küçük şeylerden] hiçbir şey yoktur. Bütün bunlar yaşam için gereklidir. Kişinin ihtiyacının ötesinde olan şeyleri saklamak yerine, Allah'ın diğer kullarının bunlardan faydalanabileceğini düşünmek gerekir. Bu nedenle, eğer biri size kendi ihtiyaçlarıyla gelirse ve siz de ihtiyacınızın ötesinde ve ekstra bir şeye sahipseniz, o zaman [yardım etmeyi] reddetmemelisiniz.

Bu ilkelere uyan kişi, yılanın gerçek değeri olan panzehiri çıkaran ve zehrine karşı koruyan kişi gibidir. Böyle bir kişi servetin bolluğundan zarar görmez. Bu ayrım, mükemmel bir din anlayışına sahip ve üstün bilgiye sahip biri tarafından elde edilir. Mal biriktiren ve böyle bir kişinin mal sahibi olan peygamberlik sahabeleri (*Sahabe*) gibi olduğunu düşünen kişi, anlayıştan yoksun bir çocuk gibidir ve bir yılan ustasının yılanı kontrol ettiğini gördükten sonra, yılan oynatıcısının yılanı yakalayabildiği gibi, onun da aynısını yapabileceğini düşünerek yılan yakalamaya başlar. Böyle bir çocuk mutlaka ölecektir. Bu ikisi (biraz servete sahip olan peygamberlik sahabeleri ile kendini onlar gibi gören sıradan insan) arasındaki fark budur, ancak yılan tarafından ısırılan kişi açıktır, ancak zenginlik tarafından ısırılan açık değildir.

Size dindar seleflerin (*Selef Saliheen*) neler olduğunu ve sizin ne olduğunuzu anlatacağım. Bazı peygamberlik sahabeleri, dilenmeye veya istemeye ihtiyaç duymamak ve Allah yolunda harcamak için mal sahibi oldular. Servetlerini yasal yollarla elde ettiler. Helâl olan yiyecekleri yediler, ölçülü harcadılar ve bunu ahirette kurtuluşa vesile yaptılar. Kimsenin hakkını gasp etmediler, cimrilik yapmadılar, mallarının ve mallarının çoğunu Allah yolunda harcadılar ve bazıları da başkalarının ihtiyaçlarını kendilerine tercih ederek tüm mallarını hayır işlerine harcadılar. Size soruyorum, "Siz de böyle misiniz?" Durumun böyle olmadığı açıktır. Dindar seleflerle en ufak bir benzerliğiniz bile yok.

Peygamberlik Sahabeleri nasıldı? Peygamberlik sahabeleri öyleydi ki, [manevi zenginlikle gelen] [maddi] yoksulluğu seviyorlardı. Yoksulluk ve açlık korkusundan yoksundular ve geçimleri konusunda Tanrı'ya güveniyorlardı. Kaderlerinden memnunlardı, [katlanmak zorunda kaldıkları] zorlukları kabul ediyorlardı. Yoksullukta şükranlarını ifade ettiler ve zorluklar karşısında sabırlı oldular. Onlar Tanrı'yı rahatlık ve rahatlık içinde yücelttiler, Tanrı uğruna kendilerini alçalttılar ve kibirden, üstünlük kompleksinden ve maddi varlıkların bolluğundan gurur duymaktan korktular. Onlar dünyadan sadece kendilerine izin verilen kısmı alıyorlar, gerçek ihtiyaçlarıyla orantılı olanı kabul ediyor, dünyayı (dünyeviliği) reddediyor, zorluklarına sabırla katlanıyor, acısını tadıyor, rahatını ve nimetlerini reddediyorlardı. Böyle olduğuna yemin edebilir misin? Bildiğimiz kadarıyla, dünya kapılarını çaldığında, [Tanrı'nın yolundan sapma] korkusuyla titrediler ve bir günah işlediklerini ve bunun doğrudan cezası dünya (materyalist başarılar) şeklinde verildiğini düşündüler. Yoksulluk geldiğinde onu memnuniyetle karşılar ve doğruların yolu olarak benimserlerdi. Bazı peygamberlik sahabeleri hakkında, sabahları evlerinde bir şey gördüklerinde aşırı üzüldükleri ve bir şey bulamazlarsa güne gülümseyerek başladıkları yönünde bir rivayet aldık. Buna şaşıran ve "İnsanlar evlerinde zenginlik gördüklerine sevinirler ama siz üzülürsünüz" diyen olursa, "Ailemle ilgili bir şey görünce üzülmemin nedeni, ailemin Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ev halkının yolunu izlememesidir" diye cevap verirdi. Bazı peygamberlik sahabeleri hakkında, refah yaşadıklarında yaşadıkları üzüntünün görülmeye değer olduğu ve "Dünyanın (dünyeviliğin) bizimle ne ilgisi var?" dedikleri rivayet edilmiştir. Üzerlerine sıkıntılar yağsa ve daralma evlerine ayak bassa, o zaman sevinirler, bunu kendileri için hayırlı bir alamet sayarlar ve "Şimdi Rabbimiz

üzerimize bir iyilik bakışı attı" derlerdi. Bunlar dindar seleflerin (*Selef Saliheen) halleri ve özellikleridir*. Onların ışığında, zenginliğin mi yoksa yoksulluğun mu daha iyi olduğuna iyi karar verilebilir. Şimdi [Tanrı adına] yemin edebilir ve aynı [içsel ruhsal] durumlara sahip olduğunuzu onaylayabilir misiniz? Bu kutsal ve mukaddes insanlarla en ufak bir benzerliğiniz yok.

Nasılsın? Şimdi sizin durumunuzu anlatacağım ve dindar seleflerin şart ve nitelikleriyle hiç uyuşmayan özelliklerinize ışık tutacağım. Zenginlikte asi olursunuz, refahta gurur duyarsınız ve rahatlık ve rahatlık içinde neşeyle dans edersiniz. [Allah'ın] peygamberleri için bir gurur kaynağı olduğu halde, yoksulluğa karşı nefretiniz var. Onların gurur başkentinden nefret ediyorsun. Yoksulluk korkusuyla servet biriktiriyorsunuz, ancak bu Tanrı hakkında kötü bir fikir beslemektir ve O'nun vaadine güvenmediğinizin bir kanıtıdır. Bu tek mesele, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğu halde, sadece dünyevi nimetleri, arzuları, rahatlıkları ve şehvetleri yerine getirmek için mal biriktirdiğinize, [dünya yolculuğunuzun] uğursuz sonunun adil bir şahididir:

شرار امتی الذین غذوا بالنعیم فربت علیہ اجسامھم

"Milletimin en kötü (kötülüğe meyilli) insanları, görkemli yiyecekler yiyen ve vücutları bununla beslenen (yani dünyanın konforuna, lüksüne ve iyi yaşamına alışkın olan ve Tanrı'nın kabulüne ve onayına giden manevi yolda başarılı olmak için kişinin göstermesi gereken çaba ve çabalara aldırış etmeyenlerdir)".

Bir alim şöyle demiştir: İnsanlar kıyamet günü salih amellerini aramak için geldiklerinde onlara şöyle denilecektir:

أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَٰتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُم بِهَا

"Sen zaten dünyada hayatın güzel şeylerini başardın [müsrif, zengin hayatlar yaşadın ve ahirette sana hiçbir şey kalmadı]." (Kur'an, Bölüm 46, Ayet 20)

Gaflet uykunuzdan kalkın! Eğer dünya nimetlerinden dolayı ahiret nimetlerinden mahrum kalırsanız, orası büyük bir yoksunluk, üzüntü ve sıkıntı yeri olur. Ayrıca zenginlik biriktirirsiniz ki, bolluğundan dolayı birbirinizle gurur duyabilesiniz ve kendinizi [bu temelde] üstün görebilesiniz. Ancak, aşırılık ve gurur için dünya biriktirenin, Tanrı ile öyle bir durumda karşılaşacağı ve Tanrı'nın birinden hoşnut olmayacağı geleneğini aldık. Ama ne yazık ki, Tanrı'nın hoşnutsuzluğunu en ufak bir şekilde umursamıyorsun. Kendi durumunuza dalmış durumdasınız ve nihai sonunuzdan habersizsiniz. Dünyada yaşamayı, Rabbinizin yakınına gitmekten daha sevimli buluyorsunuz. Tanrı ile buluşmaktan hoşlanmıyorsunuz ve Tanrı da sizinle buluşmaktan yoğun bir şekilde hoşlanmıyor. Eğer dünyadan herhangi bir şey sizin için mevcut değilse, o zaman yoksunluk duygunuz görülmeye değerdir. Durumunuz öyle bir haldedir ki, dünya (dünya malları) biriktirmek için kendinizi dinin kısıtlamalarından kurtarırsınız ve bunu başardığınızda Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğu halde mutlulukla sallanırsınız:

من احب الدنيا وسربها ذهب خوف الآخرة من قلبه

"Dünyayı seven ve ona ulaştığı zaman mutlu olan kimsenin, ahiret korkusu böyle bir insanın kalbini terk eder."

Dünya işlerine ne kadar ilgi duyuyorsanız, ahiretle ilgili konularda da aynı miktarda ilgi görmüyorsunuz. Günahların acısı sizin için dünyayı (ihtişam, parıltı, şan, zenginlik ve maddi mallar) elde edememenin acısı kadar büyük değildir. Mal kaybından korktuğunuz gibi günahlardan (kötülüklerden) korkmazsınız. Tüm sermayenizi şöhret ve güç elde etmek için harcayabilirsiniz, ancak acı çeken birine yardım edemezsiniz. Haysiyet ve şeref kazanmak için yaratılanları mutlu edebilirsiniz, ancak İlahi onayı kazanmak için zamanınız yoktur. Zenginliğin kusurlarınızı gizlediği ve insanların sizi eleştirmediği doğrudur, ancak Tanrı sizin [gerçek] durumunuzun farkındadır. Ama Tanrı'nın [gerçekte nasıl olduğunuza dair] bilgisini ve farkındalığını ne zaman önemsersiniz? Siz dünya aşağılanmasına tahammül etmiyorsunuz ama ahirette karşılaşacağınız aşağılanmaya hazırsınız. Bu kullar, sizin için Allah'tan daha sevgilidir. Bu cehalet değilse, o zaman nedir? İçsel varlığınız sayısız pislikle kirlenmiştir ve sayılamayacak kadar çok kusur kaynağıdır, ancak servetinizi Tanrı'nın salih hizmetkarlarının serveti gibi görüyorsunuz. Eyvah! Siz takva sahibi seleflerinden ne kadar uzaksınız! Allah'a yemin ederim ki onlar caiz olan şeylerden, sizin caiz olmayan şeylerde olmadığınız kadar perhiz yaptılar. Onlar küçük hatalardan [Tanrı'nın gözündeki konumları üzerindeki etkisinden dolayı] sizin büyük günahlarınızdan daha fazla korkuyorlardı. Karakter özellikleri kendilerininkiyle uyuşmayan kimseler, ne dünyada onlar gibidirler, ne de ahirette onların yoldaşları olurlar. İki grup insan arasındaki fark oldukça belirgindir.

Eğer kendinizi dindar seleflerin örneği olarak görüyorsanız, o zaman daha azıyla yetinmeli, [hatta caiz ve] yasal maddi mallardan uzak durmalı, mümkün olduğu kadar Allah yolunda harcama yapmalısınız, fedakar olmalısınız, yoksulluktan korkmamalısınız, zenginlik hırsından nefret etmelisiniz, daha azını [materyalizme] ve [sonraki] zorluklara razı olmalısınız. kıtlıktan memnun, alçakgönüllülüğü iyi olarak kabul edin, kibire ve yüksek statü arayışına küçümseyerek bakın, meselelerinizde güçlü. Kalp rehberlikten hoşlanmaz, Tanrı'nın yükümlülükleri ve hakları konusunda [bu şekilde] kendi benliğinize karşı hesap verebilir ve tüm hallerinizi Tanrı'nın onay ve kabulü kalıbına göre şekillendirirdiniz. Bu durumda [kıyamet gününde] hesap vermek zorunda kalmayacaksınız ve Allah'tan korkanlar kategorisinde sayılacaksınız.

İsa'nın Geleneklerinden Zenginlik Hırsına Bir Örnek: Jareer, Laith'ten (Allah ikisine de merhamet etsin) bir adamın İsa'nın arkadaşlığını benimsediğini (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) anlatır. İkisi de bir dereye ulaşana kadar bir yere gittiler. İkisi de yemek için yanına oturdular. Üç ekmekleri vardı, bu yüzden ikisi de birer tane yedi ve üçte biri kaldı. İsa su içmek için dereye gitti ve geri döndüğünde üçüncü ekmek gitmişti. Bu konuda bilgisi olmadığını ifade eden yol arkadaşına bunu sordu. İsa sessiz kaldı ve yolculuğuna devam etti. İki yavru geyiğiyle birlikte bir dişi geyik buldular. İsa yavru geyiklerden birinin gelmesini istedi, o da geldi ve geyiği kesti, eti pişirdi, ondan yedi ve yol arkadaşına da ikram etti. Sonra İsa yavru geyiğe, "Tanrı'nın emriyle diril!"

dedi ve geyik yeniden canlandı. Yol arkadaşına hitaben şöyle dedi: "Sana bu mucizeyi gösteren Varlığa (Allah'a) yemin ederek soruyorum, üçüncü ekmek nereye gitti?" "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Bundan sonra ikisi de gözlerin görebildiği her yerde suyla dolu bir vadiye vardılar. Elini tuttu ve su üzerinde yürüyerek o vadiyi geçti. Karaya vardıklarında ona tekrar sordu: "Sana bu mucizeyi gösteren, o ekmeği alan Varlığa (Tanrı'ya) yemin ederek soruyorum?" Tekrar "Bilmiyorum" diye cevap verdi. Yolculuk yeniden başladı ve bu sefer bir ormana vardıklarında durdu. İsa biraz toprak, tuğla ve taş topladı ve "Tanrı'nın emriyle altın ol!" dedi. Toprak, taş ve tuğla yığını altına dönüşünce İsa onu üç parçaya böldü ve "Bir parça benim, biri senin, biri de üçüncü ekmeği alan kişiye" dedi. Yol arkadaşı hemen "Üçüncü ekmeği alan benim" dedi. İsa ona [orada bulunan] tüm altınları verdi ve ondan ayrılıp yola çıktı. Bu adam, iki adam gelene kadar altın yığınıyla ormanda oturdu. Bu zenginliği görünce açgözlü oldular ve o adamı öldürüp tüm serveti kapmaya niyetlendiler. "Beni öldürmeyin, hepimiz bu zenginlikte eşit ortaklar olabiliriz. Öncelikle birimiz yiyecek almak için yakındaki köye gitmeli. Yedikten sonra hepsini kendi aramızda dağıtacağız" dedi. Gelen iki kişiden biri yiyecek almaya gitti ve yüreğinde "Yemeğe zehir karıştırırsam bu ikisi ölecek ve bu servetin tek sahibi ben olacağım" diye düşünmeye başladı. Öte yandan, [ormanda bekleyen] iki kişi, yiyecekleri getirdikten sonra onu öldürmek için bir komplo hazırladılar, böylece altını kendi aralarında ikiye eşit olarak dağıtabilirler. Üçüncü adam köyden yiyecek getirdiğinde onu öldürdüler, sonra zehirli yiyecekleri yiyerek kendileri de öldürüldüler. Üç cesedi akbabalar ve köpekler tarafından yenen altının etrafında yatarken altın yığını orada kaldı. Birkaç gün sonra İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) oradan geçti. Bunu görünce yol arkadaşlarına şöyle dedi: "Bakın, dünyanın durumu bu, bundan sakının!"

Bölüm 8- Şöhret ve Övgü Arayışının Zararları

Gazali'nin başyapıtı "İhya el-Uloom ad-Dîn" *veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki sekizinci kitabı*, şöhret ve popülerlik arayışının zararlarını ele alıyor. Bu hastalıklar o kadar kendi kendini tüketir ki, kişinin hayatını ele geçirir ve kişiyi manevi yoldan saptırır - bu incelemenin ilk bölümünde zaten ana hatlarıyla belirtilmiştir - ve kişinin iç huzurunu ve sükunetini çalar. Gazali, bu hastalıklara, kökenlerine dair değerli bilgiler sağlar ve bunları kişinin kalbinden yok etmenin, dolayısıyla onu iç huzur ve sükunetle doldurmanın yollarını önerir. Şöhret peşinde koşmak, egoizmi ve bunun sonucunda ortaya çıkan kibri, benlik takıntısı (*Nefs*) ve eksikliklerine karşı körlük ile birlikte teşvik eder, böylece tüm kendini yeniden biçimlendirme olasılıklarını ortadan kaldırır ve işleri daha iyiye doğru çevirir. Övgü aramak, iyi insan eylemlerinden samimiyeti ortadan kaldıran ve onları kendi çıkarlarına hizmet eden, bencil, kendini yücelten ve art niyetlerle lekeleyen bir başka zararlı özelliktir. Bu, insan çabalarının değerini, gerçek içerik ve anlamdan yoksun boş iddialara indirger. Gazali, iç huzuru ve sükuneti engelleyen bu iç rahatsızlıklara şifa sağlar. Gazali'nin bu kitabının içeriği burada özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [14]:

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

إني أخوف ما أخاف على امتي الرياء والشهوة الخفية التي هي اخفى من
دبيب النملة السوداء على الصخرة الصماء في الليلة الظلماء

"Ülkemde en çok gösteriş yapmanın [iki zararlı içsel özelliğinden] ve [şöhret, prestij ve popülerlik arayışının] gizli şehvetinden korkuyorum. Koyu siyah bir gecede koyu siyah bir karıncanın koyu siyah bir kayanın üzerinde sürünmesinden daha ihtiyatlıdırlar [çünkü bunu tespit etmek son derece zordur, bu nedenle ruhun en derin girintilerine gömülüp kişiyi manevi yoldan caydırabilecek ruhun bu iki zararından korunmak için azami özen gösterilmelidir]". (Anlatan: *İbn Mace* ve *Hakim*'in Şeddad ibn Evs'in yetkisiyle hadis derlemesi [Allah ondan razı olsun])

Büyük bilginlerin (skolastik ilahiyatçıların) bile gösterişin ve gizli şehvetin zararlarının bilgisini bilmemelerinin nedeni budur, öyleyse bilgin olmayan tapınanların (meslekten olmayanların) ve Tanrı korkusunun insanlarının onun bilgisine sahip olmasını nasıl bekleyebiliriz? Gösteriş, nefsin içsel zararlarının sonuncusu arasındadır ve onun gizli aldatmacaları ve bunlara özellikle karışan insanlar, skolastik ilahiyatçılar, ibadet edenler ve ahiret yolunda yürümeye kararlı olanlardır. Bunun nedeni, bu insanların zorlu manevi mücadelelerden sonra alt benliklerine (*Nufus*, yani nefsin çoğulu) boyun eğdirmeleri, kendilerini şüpheli konulardan [sadece haram şeylerden ve apaçık olan konulardan değil, görülmesi zor olan] korumaları ve onları [dikkat dağıtıcı unsurlar ve berraklık ve berraklığa dönüşmüş ruhun bulanıklığı olmadan] İlahi ibadete yöneltmeleridir. Bu durumda, [şimdiye kadar yapılan manevi çabalar nedeniyle] vücut organlarından bariz günahlar işleyemez hale gelirler.

Bu zorluktan biraz olsun kurtulmak için, salih amellerini sergilemekten ve [sonuç olarak] insanlar arasında popülerlik ve saygı kazanmaktan başka bir yol bulamazlar. Bu popülerlik onlara zevk verir ve [doğası gereği zor olan manevi çabaları nedeniyle] içinden çıkılması zor olan zorluğun yoğunluğunu azaltır. Bunlar, salih amellerini [toplum içinde] ifade eden ve yaratılışın (hemcinslerinin) ibadet ve çabalarından haberdar olmasını isteyen insanlardır. Yaradan'ın bilgisi [ibadet eylemleri ve manevi çabaları hakkında yeterli olmalıydı ama] yeterli değildir ve insanların onları övmesinde mutluluk bulurlar. Biliyorlar ki, şehvet ve arzuları reddedersek, şüphe uyandıran şeylerden sakınırsak ve İlahi ibadetin zorluklarından vazgeçmezsek, o zaman insanların dilleri bizi övmekle meşgul olacak, övgümüzü abartacak, gözlerinde bize saygı ve haysiyet taşıyacak, bizimle buluşmayı ve bize bakmayı büyük bir şeref ve gurur kaynağı sayacaklar. dualarımızdan yararlanacaklar, fikirlerimizi takip edecekler, bize hizmet edecekler, bizi selamlamada ve selamlamada öncülük edecekler, [sosyal] toplantılarda bizi onurlandıracaklar ve saygı duyacaklar, alım satımda bize taviz verecekler, toplantılarda bizi [herkesten] önde tutacaklar, yiyecek, içecek ve giyimde bizi kendilerine tercih edecekler, alçakgönüllü kalacaklar ve başları bize doğru eğik kalacaklar, ve [art niyetlerimize ve] hedeflerimize boyun eğecektir. Alt benlik (*nefs*) bundan o kadar çok zevk alır ki, günahları bırakmak zor kalmaz ve ibadetlerin düzenliliği kolaylaşır, çünkü alt benliğin [yukarıda belirtilen tüm faydalardan] algıladığı zevk, tüm zevklerin özüdür. Bu kişi, hayatımın Allah rızası için olduğunu düşünüyor ve böyle bir kişi, [hakikate ve doğru anlayışa sıkı sıkıya bağlı olan] güçlü ve sağlam akıllar dışında herhangi bir aklın algısının dışında kalan gizli şehvete kapıldığı halde, Allah'ın istediği şekilde ibadet etmekle meşgulüm. Böyle bir kişi, Allah'a kalbimin samimiyetiyle itaat ettiğimi ve Allah'ın yasakladığı şeylerden (Haram) alıkonulduğumu düşünür, ancak Allah'ın kullarının (insanların) önünde ibadet süslensin ve insanların sahte övgülerinde mutluluk bulsunlar

diye, alt benlik şehvet ve arzulara kendi içinde yer vermiştir. Bu, onların İlahi itaat [ve ibadet] eylemlerinin İlahi karşılığını geçersiz kılar ve salih amellerinin bereketinden mahrum kalırlar ve kendilerini Allah'ın yakını olarak gördükleri halde isimleri münafıklar listesine yazılır.

Şöhret ve Popülerlik Arayışının Kınanması

Popülerlik [şöhret ve takip etme arayışı veya arzusu] kınanır ve anonimlik sevilir ve tercih edilir. Enes bin Malik (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in şöyle dediğini söyledi:

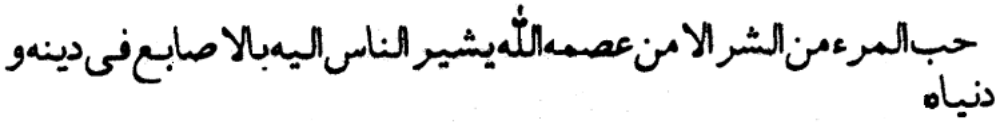

"Allah'ın koruduğu kişi dışında, insanların dinini veya dünyasını (dünyevi statü, şöhret, bazı yetenek, yetenek, güç veya zenginlik nedeniyle popülerlik) parmaklarıyla işaret etmesi yeterince kötülüktür". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Beyhakî fi el-Şu'ab*)

Beşar (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Popülerliği seven ve bu yüzden inancı (dini) yok edilmeyen, aşağılanmayan kimseyi tanımıyorum. Şöhret peşinde koşan kişi, ahiret zevklerine ortak olmaz."

Anonimliğin Mükemmelliği: Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

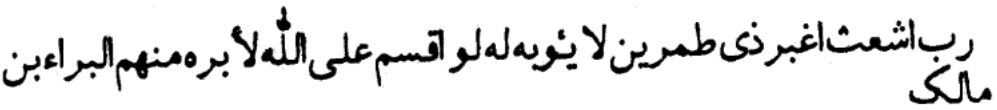

"[Fakir, önemsiz görünen, alçakgönüllü ve sosyal konumu düşük olan, dünyevi statüleri ve konumları olmadığı için insanların pek düşünmediği için] kimsenin önem vermediği, darmadağınık saçlı, tozlu şallı pek çok kişi var, ancak [bir şey üzerine] Allah'a yemin ederlerse, Allah onların yemin ettiklerini mutlaka [var edecektir] [çünkü onlar Gnosis'lerinden dolayı Allah'ın önünde yüksek bir statüye sahiptirler. Allah'a yakınlık ve yakınlık] ve Bara ibn Malik (peygamberlik arkadaşı) bunlardan biridir". (Anlatan: Ebu Hureyre'nin yetkisiyle *Sahih-i Müslim* hadis *koleksiyonu* [Allah ondan razı olsun])

Abdullah bin Mes'ud (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

رب ذی طمرین لا یؤبه له لو اقسم علی الله لابره، لو قال: اللهم انی اسالک
الجن لاعطاه الجن ولم یعطه من الدنیا شیئا

"İki şallı pek çok kişi [ve yoksulluklarını gösteren giysi için sahip oldukları tek şey bu] öyle ki kimse onlara önem vermiyor ama eğer herhangi bir konuda Allah adına yemin ederlerse, Allah mutlaka yemin ettiklerini yerine getirir. Eğer bu duayı yaparlarsa, 'Allah'ım! Senden cennetini istiyorum', Allah onlara dünyada hiçbir şey vermese de mutlaka cenneti verecektir." (Anlatan: *Hadis* koleksiyonları *İbn Ebi ad-Dunya* ve *Ebu Mansur ad-Daylami*)

الا ادلکم علی اهل الجنة کل ضعیف مستضعف لو اقسم علی الله لأبره
واهل النار کل مستکبر جوّاظ

"Cennet ehlinin kim olduğunu size haber vermem gerekmez mi? Allah'a yemin eden her zayıf ve alçakgönüllü, Allah yeminini (üzerine yemin ettiklerini) mutlaka yerine getirecektir ve cehennem ehlinin her biri kibirli, medeniyetsiz, kaba ve insanlardır". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonları *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*)

Fudhail (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Eğer tanınmaz kalabiliyorsanız, mutlaka bunu yapın. Şöhret ve popülerlik bulmak ve [her yerden insanlardan] övgü toplamak gerekli mi? Eğer Allah'a seviliyor ve seviliyorsanız, insanların gözünde sevilmemenin size zararı olmaz". Bu gelenekler, şöhretin kınanmasına (istenmezlik ve cesaret kırıklığına) ve anonimliğin (bilinmeyen) mükemmelliğine ışık tutar. Şöhret ve popülerlik kendi başlarına aranmaz, bunun yerine güç ve prestij (sosyal statü) elde etmek amaçtır ve güç ve prestiji sevmek tüm kargaşanın köküdür. Şöhret ve popülerlik arayışı kınanır, ancak kişi bunu arzulamadan, aramadan ve çabalamadan yalnızca İlahi Lütufla elde ederse, o zaman kınanamaz. Ancak [zihinsel, duygusal, psikolojik ve ruhsal] zayıflar için bir sıkıntı (fitne) nedeni olabilir. Bununla birlikte, sağlam karaktere sahip olanlar onun belasından korunacaktır. Zayıfların örneği, [suda] ellerini ve ayaklarını nasıl hareket ettireceğini bilen ama yine de yüzmeyi bilmeyen ve boğulmak üzere olanlar arasında olan birinin örneği gibidir. Boğulmak üzere olanların, ellerini ve ayaklarını hareket ettirmeyi bilen kişiyi tanımamaları daha iyidir, çünkü [boğulmaktan kurtulmak için] ellerini ve ayaklarını hareket ettiren birini gördüklerinde, böyle birini tutacaklardır. [Sonuç olarak,] Kendileri boğulacak ve çaba gösterenin de boğulmasına neden olacaklar. Ancak güçlüler için şöhretin bir zararı yoktur, bunun yerine boğulmak üzere

olanların uzman yüzücüyü iyi tanıması gerekir ki böyle bir yüzücüyü yakalayıp kıyıya ulaşıp kurtuluşa kavuşabilsinler.

Güç ve Prestij Sevgisinin Kınanması: Tanrı şöyle diyor:

تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا

"Ahiret yurdunu, özellikle kendini yüceltmeyi (büyüklük) ve yeryüzünde kargaşa bile istemeyenlere vereceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 28, Ayet 83)

Bu ayette, hem kargaşa hem de büyüklük ve izzet arayışı niyet ve arzusu bir arada dile getirilmiş ve ahiretin sadece hem niyet hem de arzudan yoksun insanlar için olduğu söylenmiştir [kargaşa çıkarmak ve büyüklük aramak için, çünkü bunların her ikisi de herhangi bir manevi özlem için ölümcüldür]. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

حب المال والجاه ينبتان النفاق في القلب كما ينبت الماء البقل

"Zenginlik ve şöhret sevgisi, tıpkı suyun bitki örtüsünü büyütmesi gibi, kalpte ikiyüzlülüğü büyütür".

Şöhretin Anlamı ve Gerçekliği: Şöhret ve zenginlik dünyanın iki unsurudur. Dünyanın anlamı [maddi olarak] yararlanılabilecek şeylerin sahibi olmaktır ve şöhretin anlamı saygı, itaat ve takip arzu edilen kalplerin sahibi (esir ve boyun eğdirici) olmaktır. Tıpkı bir zenginin para sahibi olması ve böylece amaçlarına ulaşması ve alt benliğin arzu ve zevklerini (nefsi) yerine getirmeye muktedir olması gibi, aynı şekilde ünlü bir kişi de kalplerin sahibi (esir ve boyun eğdirici) olduktan sonra, onları kendi çıkar ve amaçlarına ulaşmak için kullanır. Zenginliğin çeşitli endüstriler ve meslekler aracılığıyla kazanılması gibi, kalpler de aynı şekilde konularda güzel davranışlar ve iyilikseverlik eylemleriyle kazanılır. Kalpler bilgi ve inançla fethedilir. Örneğin, bir kişinin belirli bir niteliğe veya yeteneğe sahip olduğu bir kalbe gelirse, o kalp bunun tarafından fethedilecek ve [başka bir kişinin niteliğine ve yeteneğine olan] inancının gücü ve yoğunluğuyla orantılı olarak, kalp o kişiye boyun eğecektir. [Aranan veya hayranlık duyulan] nitelik veya yeteneğin kendi başına mükemmel olması gerekmez, bunun yerine hayranın kalbinde bir mükemmellik olarak algılanması yeterlidir. Bu yüzden (hayranın kalbi) bazen gerçekte mükemmellik olmayan bir şeyi mükemmellik olarak algılar ve kalp, hayran olunan kişiye boyun eğer. Çünkü kalbin itaati bir durumdur (durum) ve kalbin halleri onun inançlarına,

bilgisine ve tahayyüllerine boyun eğer. Tıpkı zenginliğe ve maddi mallara aşık olan mizaçların insanları kontrol etmek istemesi gibi, şöhretten hoşlanan insanlar da köleliğin prangalarını özgür insanların boynuna takmak isterler, böylece kalpleri üzerinde tam bir kontrol elde ederler ve böylece onları kendi [bencil] çıkarları için kullanabilirler. Şöhret arayanın aradığı kölelik (kontrol), zenginlik arayanın aradığı kölelikten çok daha büyüktür. Bunun nedeni, zengin ve güçlü bir kişinin, seçme şansı verildiğinde bir an bile itaat etmeyecek olan insanları zorla kontrol etmesidir. Şöhret peşinde koşan kişi, kendi özgür iradesi ve seçimiyle [özgür] insanları köle yapar ve insanların böyle birine [isteyerek ve] mutlu bir şekilde itaat etmesini ister ve bu itaat ve itaat onların ikinci doğası haline gelir. Buradan çok iyi anlaşılmaktadır ki, şöhret arayanın amacı, zenginlik arayanın amacından çok daha büyüktür.

Yine de şöhretin anlamı insanların gönlünde yer edinmektir. Başka bir deyişle, mükemmellik, farklılık ve mükemmellik nitelikleri arasından bir özelliğin (içsel bir özellik olabilecek nitelik) varlığına kalpte sağlam bir inanca sahip olmak. Mükemmellik hakkındaki bu inancın gücüyle orantılı olarak, [insanlar tarafından] aşağıdakilerin fazlalığı olacaktır ve bununla orantılı olarak şöhret arayanların kalpleri kontrol etmesi ve boyun eğdirmesi ve kalplerin bu kontrolü ve boyun eğdirilmesiyle orantılı olarak kişinin şöhret sevgisi ve bunun sonucunda mutluluk olacaktır. Şöhretin meyveleri ve sonuçları vardır, örneğin insanların övgüsü ve bunda sınırları aşması gibi. Bir kimsenin mükemmelliğine inanan kişi, bu inancını dile getirmekten susmaz ve [algılanan] mükemmelliği övür. Şöhret ve prestijin meyveleri arasından, şöhret sahibine hizmet etmek vardır, çünkü bu inanca sahip olan kişi, kendisini istediği gibi kullanan şöhret sahibinin hizmetine kendini adar ve ona boyun eğdirir. Aynı şekilde şöhret sahibine karşı fedakar olmak, görüş ayrılığı göstermemek, önce saygı duymak, selam vermek ve selam vermek, toplantılarda baş konuk yapmak, her konuda ön planda tutmak, ister bilgisinden olsun ister olsun, gönlünde yer verildiğinde ve mükemmelliğine inanıldığında doğan şöhretin meyvelerindendir. ibadet, güzel alışkanlıklar, dış güzellik, soy, siyasi otorite, güç veya insanların mükemmellik olarak gördüğü başka bir yön. Bütün bu sıfatlar kalplerde yer açar ve onlara sahip olanlar [insanlar arasında] saygı görürler.

Şöhret neden bu kadar seviliyor? Bazı insanların şöhreti neden bu kadar çok sevmeye meyilli oldukları sorusuna gelince, ondan yoksun bir kalp neredeyse yoktur ve yoğun manevi çabalar olmadan ondan kurtulamaz. Şöhret, insanların kalplerinin sahibi olmak demektir. Nasıl ki bir kişi altın ve gümüşe sahip olarak tüm amaçlarını gerçekleştirebiliyorsa, aynı şekilde insanların kalplerine sahip olarak ve onları fethederek de tüm amaçlarını gerçekleştirme yeteneğini kazanır, çünkü her iki şeye de (zenginlik ve şöhret) olan sevginin nedeni aynıdır. Bu nedenle kalplerde hem zenginlik

hem de şöhret sevgisi vardır, ancak şöhret zenginliğe tercih edilir, dolayısıyla şöhret sevgisi zenginlikten daha büyüktür.

Şöhret Neden Zenginliğe Tercih Edilir? Şöhret, üç nedenden dolayı zenginliğe tercih edilir:

Birinci Sebep: Şöhret yoluyla zenginliğe ulaşmak, zenginlik yoluyla şöhrete ulaşmaktan daha kolaydır. Bu nedenle, dünyevilikten kaçınan biri (*Zahid*) veya saygısı kalplere sağlam bir şekilde yerleşmiş bir skolastik ilahiyatçı (*'Alim*) varsa, bunu kolayca yapabilir, çünkü saygılı kalpler mallarını saygı duydukları ve sevdikleri bu tür insanlara harcayabilirler. Ancak, herhangi bir mükemmellik özelliğinden yoksun olan bir kişi bir hazine bulursa ve böyle bir kişi şöhretten mahrum kalırsa ve zenginlik yoluyla şöhret elde etmek isterse, bu zordur. Buradan da bilinmektedir ki, kişi şöhret yoluyla zenginlik kazanabilir ama zenginlik yoluyla şöhret kazanamaz. Bu bakımdan şöhret daha çok sevilir.

İkinci Sebep: Servet çalınabileceği, gasp edilebileceği için israf edilebilmesidir, [hükümet] yetkilileri ve zalimler ona göz diker. Bunları saklamak için korumaya, korumaya ve güvenli depolara ihtiyacı vardır. Aslında zenginliğin [kendisiyle ilişkili] birçok zararı vardır. Öte yandan, kalplerin sahibi olursanız, o zaman herhangi bir zararla karşılaşmak zorunda kalmazsınız çünkü kalplerin o kadar derinlere gömülü gizli hazineleri vardır ki, çalınamazlar ve soyguncuların ve yağmacıların bunlara erişimi yoktur. Kalplerin hazineleri kendi içlerinde korunur ve bu bakımdan şöhret, ele geçirilme ve hırsızlıktan korunur. Bununla birlikte, kalp hazinelerinde, birisinin onları yanlış yönlendirebileceği (hayal kırıklığına uğratabileceği) veya şöhret sahibini kötüleyebileceği ve [şöhret şahsındaki mükemmellik inancını hayranların kalbinden] silebileceği bir tehlike kesinlikle mevcuttur. Bununla birlikte, bu tehlike nadiren karşılaşılır, ikincisi, (hayran olunan kişideki mükemmellik inancı) çok fazla zorluk çekmeden savunulabilir, o zaman [üçüncüsü] bu inanç genellikle [kalplerde] o kadar sağlam bir şekilde yerleşmiştir ki, kötü huyluların çabaları [genellikle] başarılı olmaz [çünkü insanlar inançlar yanlış veya temelsiz olsa bile inançlarından vazgeçmezler].

Üçüncü Sebep: Kalplerin mülkiyetinin sınırsız olması ve sorunsuz bir şekilde artmasıdır. Çünkü kalpler hürmetle dolup da ilmine ve amellerine iman ettiği zaman, diller de insanı övmeye ve tesbih etmeye mecbur kalır. İnsanların kendileri de bu inanca sahiptir ve bunu başkalarına ifade ederler, onlar da aynı saygıya meyillidir. Bu

nedenle, [insan] mizaçları popülerlik ve şöhret gibi çünkü birinin adı yaygınlaştığında, şöhret şehirden şehre ve ülkeden ülkeye seyahat eder ve bu da kalplerin saygı ve onur için kendini zorlamasına neden olur. Bu [kişinin şöhretinin] aktarım zinciri uzamaya devam ediyor ve sonu ya da sınırı yok. Zenginlikte durum böyle değil. Zenginler, zorluk ve sevgi olmadan servetini artıramazlar. Şöhret sürekli hareket halindedir ve hiçbir yerde durmaz. Zenginlik bir yerde kalır ve artma çabalarıyla artar. Bu yüzden zenginlik şöhretten daha aşağıdır. Bunlar, şöhreti zenginliğe tercih etmenin bazı üst düzey nedenleridir ve daha da detaylandırılırlarsa sayısız neden olabilir.

Zenginlik ve şöhret sevgisi her bireyin kalbindedir. Bunun iki nedeni var. Bir neden açıktır ve herkes bilir ve ikinci neden gizlidir ve bu daha büyük nedendir ama çok inceliklidir. Donuk fikirli ve aklı olmayanların bilmesi beklenmez, ancak anlayışlı insanlar bile sebebini bilmezler. Çünkü bu [süptil ve daha büyük] akıl, alt benliğin iç damarından (*nefs*) ve insan mizacının gizli taleplerinden yardım alır ve sadece bu okyanusa derin bir dalış yapan insanlar buna aşinadır.

Birinci Sebep - Korkuyu Ortadan Kaldırmak: Bu nedenin sonucu, insanoğlunun gelecek korkusu nedeniyle zenginliğe açgözlü olmasıdır. [Kişinin geleceği hakkında] kötü görüşler (endişeler), ihtiyaçları için yeterli servete sahip olsa bile, insanı açgözlü yapar. Ancak insanoğlu uzun ömürleri arzuladığı ve beklediği için arzularının sınırı yoktur. İnsanın kalbinde, tasarrufunda sahip olduğu servetin sona erebileceği ve [sonuç olarak] başkalarının önünde muhtaç hale gelebileceği korkusu vardır. Bu [düşünce] kalpte meydana geldiğinde, kişinin kalbini korku sarar ve bu korku, bir kaza sonucu kaybedilirse ilk servetin yerine geçecek başka bir servet elde edilinceye kadar ortadan kalkmaz. İnsan her an bu korkularla kuşatılıyor. Yoğun yaşam sevgisi, kişiyi uzun süre yaşayacağını tahmin etmeye zorlar. Bununla birlikte, kişinin ömrünün uzamasıyla orantılı olarak ihtiyaçlarının da artacağı varsayılır. Ayrıca "Servetim zarar ve zorluklarla kuşatılmış durumda ve her an boşa gidebilir" diye varsayılıyor. Bu düşünce, giderek daha fazla servet elde ederek kendini bu korkudan korumaya çalışan kişiyi korkutur, böylece bir miktar servet boşa giderse, ikinci servet başkalarının önünde dilenen eli uzatma ihtiyacını ortadan kaldırır. Bu korku, kişinin sabit bir miktar servete razı olmasına izin vermez, bunun yerine kişi tüm dünyanın sahibi olmayı arzular. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

منهومان لا يشبعان منهوم العلم ومنهوم المال

"İki açgözlü insan asla doymaz - biri bilgi için açgözlü ve ikincisi zenginlik için açgözlü olan". (Anlatan: Ebu Mes'ud'un yetkisi üzerine Tabarani hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

Bu, şöhret aşkının neredeyse aynı nedenidir. Uzak ülkelerde yaşayan insanların gönlünde yüksek derecede saygınlık ve değer kazanmak isteyen birey, gerçekte bir gün vatanından ayrılıp başka bir yerde yaşama ihtiyacı duyabileceği veya bu insanların bazı sebeplerden dolayı gelip memleketinde yaşamaya başlayabileceği korkusuna kapılmıştır. Bu durumda, kesinlikle onların yardımına ihtiyaç duyulacaktır. Yine de bu olasılık mevcuttur ve uzakta yaşayan insanlardan yardım istemek imkansız değildir. Bu nedenle, eğer kişinin kalbinde yüksek derecede saygınlık ve değer yerleşmişse, bu konu son derece hoş ve zevklidir.

İkinci Sebep: Bu daha güçlü bir sebeptir ve bunun sonucu olarak ruh İlahi bir emirdir. Kur'an-ı Kerim nefsten şu sözlerle bahsetmiştir:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"Sana ruhu soruyorlar. Onlara söyle ki, ruh Rabbimin emrindendir." (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 85)

Ruhun "Rabbi" (İlahi emre ait) olmasının anlamı, ruhun, açıklanmasına izin verilmeyen manevi olarak açığa çıkmış bilginin (*Uloom al-Mukashafa*) sırlarıyla ilgili olmasıdır [İlahi bilgelikten çıkan Gnostiklerin, onu anlamadıkları ve takdir etmedikleri için ona layık olmayan kitlelerden kutsallığını korumaları için, ve onu insanlığın en iyileri için saklamak - tüm bilgilerin en yükseğinden biri olan bu muazzam öneme sahip bilgi için çabalayan ruhsal olarak aydınlanmış ruhlar]. Çünkü eğer ifşasına izin verilseydi, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ruhun hakikatini mutlaka ifşa ederdi. Bu konuyla ilgili daha fazla tartışmadan önce, ruhun dört tür niteliğe (mizaçların içsel özellikleri ve eğilimleri) meyilli olduğu bilinmelidir. [Öncelikle,] Yemek yeme ve çiftleşme gibi hayvansal nitelikler. [İkincisi,] Öldürmek, dövmek, acıya neden olmak [ve ıstırap] gibi hayvani nitelikler. [Üçüncüsü,] Aldatma, kurnazlık ve [insanları doğru hidayet ve dürüstlük yolundan] caydırmak gibi şeytani nitelikler. [Dördüncüsü,] Kibir, onur ve üstünlük gibi ilahi nitelikler. Kalbin bu alacalı niteliklere yönelmesinin nedeni, insanın açıklanması uzun olan bazı ilkelerden oluşmasıdır. Burada insanın "Rab'bin emrine" sahip olduğunu söylemek yeterlidir, bu yüzden insan mizaç olarak efendiliği sevmeye meyillidir. Lordluğun anlamı, mükemmellikte benzersizlik ve varoluşta azimdir. Çünkü

varoluşu paylaşmak kusurluluğun bir göstergesidir. Bu yüzden güneşin mükemmelliği, varoluşta sebat etmesindedir. Başka bir güneş olsaydı, o zaman onun için bir kusur olurdu çünkü o zamanlar güneşin mükemmelliğinde eşsiz ve yalnız olduğu söylenemezdi. Allah tek başına varoluş bakımından eşsizdir, çünkü O'ndan başkası yoktur. Allah'tan başka var olan her şey, O'nun her şeye kadir olduğunun bir göstergesidir ve kendi başlarına var olmazlar, bunun yerine onların varlığı Allah'ın varlığı sayesindedir. Varoluşta bir arada yaşamak, rütbede eşitlik gerektirir ve rütbede eşitlik, mükemmellik ve mükemmellikte bir kusurdur. Mükemmelleştirilmiş kişi, yalnızca kendi safında bir örnek (ortak paylaşan) olmayan kişidir. Güneşin ışığı tüm dünyayı aydınlatır, o zaman onun kusuru değil, mükemmelliğinin bir göstergesidir. Kusurluluk, aynı statü ve rütbeye sahip başka bir güneşin orada olması ve ikinci güneşten habersiz olması olurdu. Tanrı dışındaki tüm varlıkların durumu aynıdır; onlar da gerçek Güneş'ten (Tanrı'dan) yaşam ışığını bulduktan sonra varlıklarını sürdürüyorlar. Bütün bu varlıklar Gerçek Varlığa (Tanrı'ya) boyun eğmektedir ve boyun eğecek olanlar onlar değildir. Ancak lordluk (*Rububiyah*), varoluşta benzersiz olmak anlamına gelir. Her insan mizaç olarak mükemmellikte benzersiz olmak ister. Bu nedenle, bazı ruhani rehberler (azizler ve Gnostikler), Firavun'un şu sözleriyle detaylandırdığı şeye sahip olmayan hiçbir insan olmadığını söylemişlerdir:

أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلْأَعْلَىٰ

"Ben senin Rabbinim, Yüce." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 79, Ayet 24)

Ancak insanın üstün ve üstün olma yolu yoktur. Kişi mükemmelliği ister ama mükemmel olmak için yeterli yeteneğe sahip değildir. Tanrı'ya kölelik (kölelik) (*Ubudiya*) alt benlik (*Nefs*) üzerinde güçlü bir güce sahiptir ve efendilik (*Rububiya*) mizaç olarak sevimli ve sevilir. Allah'ın "Onlara ruhun Rabbimin emrinden olduğunu söyle" sözünde ima edilen [İlahi] Rablik ile olan bu bağlantı nedeniyle, insan mükemmelliğin doruk noktasına ulaşmasa da, kemalleşme sevgisi ve arzusu sona ermez ve insan [sadece] hayal gücünden zevk alır. Her canlı varlık kendi varlığını ve varlığın mükemmelliğini sever ve kişinin varlığının sona ermesine ve [algılanan ve varsayılan] mükemmellik niteliğine neden olan ölümden nefret eder. Eğer varlık sona ermeyecekse, o zaman bu mükemmellik olarak kabul edilir, çünkü [sonuç olarak] kişi diğer varlıkların çoğuna karşı üstünlük ve hakimiyete sahip olacaktır. Bu nedenle insan, mizacında otoriteyi, üstünlüğü ve hakimiyeti sever. Bununla birlikte, bir bireyin niyet ve arzusunu değiştirme ve etki yaratma gücüne sahip olması ve bu şeylerin, onlara istediğini yapabilen kişiye boyun eğdirilmesi, şeyler üzerinde hakimiyet olarak kabul edilecektir. Bu şekilde, insanla birlikte olan şeyler üzerinde hakimiyet kurmak insana sevilir hale geldi.

Varlık Türleri: Mevcut varlıklar çeşitli türlerdedir. Bazı varlıklar, Tanrı'nın Varlığı ve Sıfatları gibi herhangi bir değişikliği veya etkiyi kabul etmezler. Bazı varlıklar değişimi kabul eder, ancak gökler, yıldızlar, göksel egemenlikler, meleksi varlıklar, *Cinler* (yeryüzünde bulunan doğaüstü görünmez yaratıklar), şeytanlar vb. gibi yaratılmışlar [insanlar gibi] onlar üzerinde herhangi bir kontrole sahip olamazlar. Üçüncü tür, insanın toprak bileşenleri, mineraller, bitkiler, hayvanlar gibi değişime neden olabileceği varlıkları içerir. Bu varlıklar arasında, tıpkı bedenler gibi, tıpkı hayvanların bedenlerinde var olan değişim ve etki kabiliyeti gibi, değişimi ve etkiyi kabul eden insanların kalpleri de vardır.

Bilgi Temelinde Hakimiyet Arzusu: [Varlığı olan] varlıkların bölünmesi, bazılarının dünyaya ait şeyler gibi insan etkisi kapasitesine sahip olması ve bazılarının Tanrı'nın Varlığı, melekler ve cennet (gökyüzü ve evrenin ötesinde ve hatta onun ötesindeki) gibi herhangi bir insan etkisine sahip olmamasıdır. Bu nedenle insan, göklere (evrene ve ötesine) hükmedemediği için, bilgi yoluyla hakimiyet kurmasını, onun sırlarını ve inceliklerini anlamasını arzulamıştır ve bu da bir hakimiyet şeklidir. Çünkü bilginin kuşattığı bir şey bilginin içine girer ve bir bilim adamı [fiziksel bir hakimiyet olmamasına rağmen bilgi nedeniyle] onun üzerinde baskın olarak adlandırılır. Hakimiyet arzusu, insanları Tanrı'nın, meleklerin, evrenlerin, yıldızların, dağların ve okyanusların harikalarına ve gizemlerine aşina olmaya zorladı, çünkü bilgi aynı zamanda hakimiyetin bir yoludur ve hakimiyet de bir tür mükemmelliktir. Bilginin mükemmelliği insanoğluna mutluluk aşılar.

Birinci tür [bilgiye dayalı hakimiyet] yeryüzünde mevcut olan şeylerle ilgilidir. Kişi [dünyevi şeylerle ilgili] bilgiyi yeterli bulmaz, ancak etki ve değişim eylemini istediği gibi gerçekleştirebilmek için kontrol ve etkinin egemenliğini ister. Yeryüzünde bulunan şeyler iki türdür - bedenler ve ruhlar. Bedenler altın, gümüş, maddi varlıklar vb. şeyleri içerir. İnsan bu şeylerde pratik bir şekilde değişebilmeyi, etkileyebilmeyi, istediği yerde tutabilmeyi, istediğine verebilmeyi, istemediği birine vermemeyi arzuluyor. Bir şey üzerinde hakimiyet ve güce sahip olmak "yetenek" olarak adlandırılır ve yetenek mükemmelliktir. Mükemmellik, Lordluğun bir özelliğidir ve Lordluk, insan mizacına sevilir. Bu nedenle insan, ihtiyacı olsun ya da olmasın, giyim, yeme, içme, şehvetlerin yerine getirilmesi gibi arzuların yerine getirilmesinde zenginliği sever. Kişi bedenleri ve ruhları etkiler ama kalpleri fethedemez çünkü kalpler mükemmellik inancı olmadan fethedilmez (veya boyun eğdirilmez). Ancak öfke mükemmelliğin yerini alır. Öfke ve güçten bile zevk alınır, çünkü bunlarda bile kontrol ve ayrıcalık söz konusudur.

İkinci tür [bilgiye dayalı hakimiyet], insanın nefsini (*Nufus*) ve kalbini (*Kutub*) içerir. Yeryüzünde hiçbir şey onlardan daha güzel ve değerli değildir. İnsanoğlunun benliği ve kalbi üzerinde hakimiyet kurma, onları fethetme ve istediği değişikliği yapabilme arzusudur. Bu arzunun sebebi, kalpleri fethetmenin ve onları değiştirmenin hakimiyetin mükemmelliği olması ve İlahi rablik (*Rububiye*) nitelikleriyle benzerlik taşımasıdır. Çünkü kalpler sevgi olmadan fethedilmez ve sevgi, kişinin mükemmelliğine olan inancı olmadan gerçekleşmez ve her mükemmellik İlahi sıfatlarla ilgili olduğu için sevilir ve sevilir ve İlahi sıfatlar, İlahi emir (ruh) ile iç içe geçtiği için kişinin mizacına sevdiricidir. ve insan, ölümle yok edilemeyen ve [beden öldükten sonra toprağa gömüldüğünde] toprak tarafından yenmeyen bu İlahi emre (ruha) sahiptir. Bu [her insanın ruhu olan İlahi emir] imanın [İlahi varoluşa, gerçekliğe, ışığa, hidayete ve emirlere] ve Gnosis'in, İlahi yakınlığın ve yakınlığın yurdudur. Bu şey (ruh), kişiyi Tanrı'ya götürmenin aracıdır ve İlahi vizyonun nedenidir.

Şimdiye kadar yazılanların sonucu, şöhretin anlamının kalplere boyun eğdirmek olduğudur. Kalpleri fethedilen kişi, onlar üzerinde hakimiyet ve kontrol sahibi olabilir ve hakimiyet mükemmelliktir ve bu da İlahi Rabliğin bir niteliğidir. Bu yüzden [insan] mizaçları bilgiye ve güce aşıktır. Zenginlik ve şöhret gücün nedenleridir. Bilginin sınırı olmadığına göre, bu nedenle, bir şey onun üzerindeki bilgi ve güç sınırlarının dışında kalmadıkça, ona duyulan arzu ve coşku tatmin edilmeyecek ve [insan mükemmelliğindeki] eksiklik giderilemeyecektir. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ilme hırslı ve mal hırslı kişi hakkında asla doymadığını söylemiştir. Dolayısıyla burada arananın mükemmellik olduğu ve mükemmelliğe bilgi ve güç yoluyla ulaşıldığı kanıtlanmıştır. Bunun sayısız derecesi var. Her insan, sahip olduğu mükemmellik derecesi ölçüsünde zevk ve mutluluk alır. Şehvetlerin yerine getirilmesine rağmen devam eden şöhret ve zenginlik sevgisinin nedeni budur. Yani şöhret ve zenginlik sevgisi, ihtiyaçlar karşılansa da azalmaz. Bilgi konusunda insanoğlu, herhangi bir amaca ulaşmada faydalı olmasa da onu sever ve bazen kişinin amacına ulaşmasında engel olur. Ancak insan mizacı yolun zorluklarına katlanır, zorluklarının üstesinden gelir ve kalbi [alacalı] bilginin harikalarıyla süsler çünkü bilgi, bilgi konusu üzerinde bir tahakküm biçimidir ve bu hakimiyet mükemmelliktir ve mükemmellik İlahi bir niteliktir (niteliktir), bu yüzden özünde sevilir ve imrenilir.

Gerçek Mükemmellik

Allah'ın Varlığının ve sıfatlarının, amellerinin, göklerde ve yerdeki, dünya ve ahiretteki hikmetinin ve bunlara ait hususların doğru önem sırasına göre bilgisi, [insanoğlunun ulaşabileceği] gerçek mükemmelliktir. Bu mükemmelliğe sahip olan kişi, Allah'a daha yakın olan kişi olacaktır [Allah'ın Gnosis'i (*Ma'rife*) durumunda] ve nefsin bu mükemmelliği (*nefs*) ölümden sonra bile kalır ve Kur'an'ın hakkında şöyle buyurduğu [kişiyi sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götüren İlahi Gnosis'in] parlak bir ışığı olur:

يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا

"Onların nuru önlerinde ve sağlarına doğru ilerleyecek ve 'Ey Rabbimiz! Bu ışığı (aydınlatmayı) bizim için sonsuz bir durumda mükemmelleştirin'." (Kur'an, Bölüm 66, Ayet 8)

Yani bu Gnosis öyle bir sermaye (varlık) haline gelecek ki, dünyada bilinmeyen bilgi de bilinecek. Bunun benzerliği, zayıf bir ışığı olan [fitili ve yağı olan] küçük bir lambaya sahip olan bir kişinin, onu daha güçlü bir ışığı (aydınlatması) olan başka bir lambayı yakmak için kullanması gibidir. Lambası bile olmayan biri ne başka bir lambayı yakabilir ne de orijinal ışığı mükemmelleştirebilir. Gnosis'ten (İlahi bilgiden, yakınlıktan ve İlahi Olan'a yakınlıktan) mahrum kalan kişi, aydınlatıcı bir lambadan mahrum kalan kişi gibidir. Örneği şuna benzer:

كَمَن مَّثَلُهُۥ فِى ٱلظُّلُمَٰتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا

"[Gnosis halinde İlahi aydınlanma ile aydınlanan kişi] Karanlığa [karanlığın üzerine] dalmış ve oradan çıkamayan biri gibi olabilir mi?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 122)

Bunun yerine, kişinin içinde bulunduğu karanlığın benzerliği şuna benzer:

أَوْ كَظُلُمَٰتٍ فِى بَحْرٍ لُّجِّىٍّ يَغْشَىٰهُ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ مَوْجٌ مِّن فَوْقِهِۦ سَحَابٌ ۚ ظُلُمَٰتٌۢ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ

"Ya da sanki derin bir okyanusun karanlığında, büyük bir dalgayla kaplı, sonra onun üzerinde başka bir dalga, sonra [okyanusun] üzerinde kara bulutlar ve onun üzerinde [karanlık bir gecenin] daha fazla karanlık varmış gibi [dolayısıyla, böyle bir birey karanlık üzerine karanlık katmanlarıyla sarılmış, hiçbir ışık göremiyor veya bu mutlak karanlıktan çıkamıyor]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 40)

Bundan öğrenilir ki, Gnosis (*Ma'rifa* veya İlahi bilgi ve yakınlık) tüm iyiliklerin, sonsuz mutluluğun ve sonsuz zaferin (*Sa'adah*) kaynağıdır. Diğer şeylerin bilgisiyle ilgili durum,

bazılarının şiir ve şecere bilgisi gibi tamamen işe yaramaz olmasıdır. Bazıları İlahi Gnosis'e yardımcı olacak şekildedir. Ruhun arınması bilgisi, Tanrı'nın Gnosis'ine doğru rehberliğe ve onun kapasitesine yol açar. Tüm bu bilgiler İlahi Gnosis'e ulaşmaya yönelik kaynaklar gibidir. Mükemmellik İlahi Gnosis'te ve İlahi nitelikleri ve eylemleri tanımakta ve tüm varoluşların bilgisi burada yatmaktadır çünkü tüm varoluşlar gerçekte İlahi eylemlerdir. Bu nedenle, bu dünyadaki herhangi bir şeye, Tanrı'nın niyeti, gücü ve bilgeliği ile bütünleşmiş bir eylemi olduğu perspektifiyle bakan herkes, gerçekte [bakış ve anlayış] İlahi Gnosis'in bir bileşenidir.

Bu açıklama [şimdiye kadar] bilgiyle ilgiliydi. Şimdi güçle ilgili şunu dinleyin. [Bir şey üzerindeki] güç açısından, Tanrı'nın bir kulu (insan) gerçek mükemmelliğe sahip değildir. Gerçek güç yalnızca Tanrı'ya aittir. Allah'ın niyetine, gücüne ve hareketine kul olarak ortaya çıkan fiiller, gerçekte Allah'ın onları var etmesiyle var olurlar. Bu açıklamanın özeti, bilginin mükemmelliğinin ölümden sonra bile [Tanrı'nın] hizmetkarında kaldığı ve kişiyi Tanrı'ya ulaştırdığıdır, ancak gücün mükemmelliğinde, [Tanrı'nın] hizmetkarında güç açısından herhangi bir mükemmellik görmediğimizdir. Bununla birlikte, güç (fiziksel yetenekler), bilginin mükemmelliğine [ulaşmanın] bir aracıdır. Tüm bedensel organlar, yetenekler ve yetiler, güçleri sayesinde, kişinin bilginin mükemmelliği gerçeğine ulaşmasına neden olur. Bu organ ve yetilere güç vermek için, zenginlik ve şöhrete ihtiyaç vardır, böylece kişi onların aracılığıyla yiyecek, giyecek ve konut elde edebilir. Eğer kişi bunları İlahi Gnosis'e ulaşmak için kullanmadıysa, o zaman böyle bir bireyin iyi bir içgörüye sahip olmadığı açıktır. Sahip olunan tek avantaj, onları yalnızca [bir gün] sona erecek bazı zevkler elde etmek için kullanmaktır. Bu geçici zevkleri mükemmellik olarak düşünenler tam bir cahildir. Çoğu insan bu derin cehalet çukuruna düşerek yok olmuştur. Bedenler üzerinde zorla otorite kazanmanın, zenginlikte genişliğe sahip olmanın ve insanların kalplerinde şöhret yoluyla elde edilen büyüklüğün mükemmelliğin anlamı olduğunu düşünüyorlar. Bu cehalet iman haline geldiğinde, bunu sevimli görürler ve elde etmekle meşgul olurlar ve onun peşinden koşarken ölürler ve kişiyi Tanrı'ya ve meleklere yaklaştıran gerçek mükemmelliği ihmal ederler [saf ve günahsız ve lekesiz melek nitelikleri nedeniyle]. Bu mükemmellik, bilginin ve özgürlüğün mükemmelliğidir. Bilgi tartışması daha önce sunulmuştu. Özgürlüğün ve kurtuluşun anlamı, şehvetlerden ve dünyanın acılarından özgürleşmek ve ne şehvetlerle yanlış yönlendirilen ne de öfkeyle kışkırtılan meleklerin üstesinden geldiği gibi onları yenmek ve kontrol etmektir. Şehvet ve öfkenin etkilerini nefsten uzaklaştırmak mükemmelliktir ve gerçekte bu meleklerin vasfıdır. Allah'ın mükemmellik sıfatlarının özelliği, onlarda herhangi bir azalma veya değişiklik olmaması ve üzerlerinde herhangi bir etki olmamasıdır. Bu bakımdan birey [dünyevi] engellerin [dikkat dağıtıcı şeyler, karışıklıklar, aldatmalar vb.] etkilediği etki ve değişimden uzak olduğu ölçüde, kişi Allah'a daha yakın

olacak, meleklere o ölçüde benzeyecek ve Allah'ın önünde o ölçüde bir mertebeye sahip olacaktır. Bu, bilgi ve gücün mükemmelliğinden ayrı üçüncü mükemmelliktir.

Alt benlikte övgü sevgisi ve eleştiriden nefret

Alt Benlikte Övgü Sevgisinin Sebepleri: Alt benliğin (Nefs) *yaşadığı bu hazzın dört sebebi vardır*:

Birinci Sebep: Övgünün kişiye mükemmellikle bahşedildiğini fark ettirmesi ve daha önce de açıklandığı gibi, mükemmelliğin sevildiği ve sevilen her şeyi elde etmekten zevk almasıdır. Bu nedenle nefsi kusursuzluğunu fark etse, bundan son derece mutlu olur ve tarif edilemez bir haz alır. Birinin mükemmelliğinin farkına varması, başka bir kişi onu övdüğünde gerçekleşir. Övülen nitelik veya özellik bazen bariz, bazen de şüphelidir. Eğer bu özellik açıksa ve gerçekleşirse, o zaman övgüsünden elde edilen zevk nispeten daha azdır ama kesinlikle oradadır. Örneğin, "Uzun boylusun ve güzel bir tenin var" diye birini övmek, bariz ve hissedilir olmasına ve övülen kişinin bunların farkında olmasına rağmen, kişi bu özellikleri her zaman algılamaz, bunun yerine biraz ihmalkardır. Kişi [birinin övgüsü nedeniyle bu özelliklere sahip olduğunu] fark ettiğinde, bundan [içsel] zevk alır. Eğer bir kişinin şüpheli [övgüye değer] bir özelliği veya niteliği varsa, o zaman bu nitelik için alınan bir övgü, başka hiçbir zevkle karşılaştırılamayacak bir haz getirir. Örneğin, "Sen büyük bir alimsin" veya "Sen çok Tanrı'dan korkan ve doğrusun" veya "Çok güzelsin" diyerek [birini övmek]. İnsan, bilgisinin, takvasının ve güzelliğinin mükemmelliğinden şüphe duyar ve bu şüpheyi bir şekilde dağıtmayı arzular, böylece bu özellikler kesinleşir (kişi bu niteliklerde mükemmelliğe sahip olmaktan emin olur) ve başka hiç kimse bu özelliklerde biriyle kıyaslanamaz. Bir başkası bu özelliklerden bahsettiğinde (övdüğünde) kişi [kendi içindeki varlığından] tatmin ve kesinlik kazanır ve bu şekilde bu haz yoğunlaşır. İlimin, takvanın ve titizliğin güzelliğinin sırlarını bilen, araştırmadan bir şey söylemekten hoşlanmayan zeki ve bilge bir kişi tarafından övüldüğünde bu zevk daha da artar. Örneğin, bir öğretmen öğrencisinin zekasını ve kavrayışını övüyorsa, öğrenci bundan çok memnun olur. Düşünmeden ve anlamadan bir şeyler söyleme alışkanlığı olan, akıllı ve farkında olmayan bir başkası övgü yağdırırsa, bu zevk azalır. Kişinin kınanmasından [veya eleştirisinden] nefret etmesinin nedeni, kişinin nefsinin kusurlarını (*nefsi*) birisinin işaret etmesi nedeniyle bilmesidir. Kişi kendi hatalarını fark etmenin acısını hisseder ve bu acı, akıllı ve bilge bir insan hatalarını işaret ettiğinde yoğunlaşır.

İkinci Sebep: Övgü, öven kişinin kalbinin övülen tarafından boyun eğdirildiğini ve böyle bir kişinin övülenin irade ve arzusuna takipçi, hayran ve boyun eğen olduğunu savunmasıdır. Kalpleri büyülemek ve boyun eğdirmek insanoğluna çok sevilir. Kişi artık gönüllere sahip olduğunu fark ettiğinde haz duyar ve bu haz, geniş bir güç ve kontrol ağına sahip olan kişinin dilinden övgü geldiğinde artar. Çünkü böyle bir kişinin kalbini tuzağa düşürerek krallar, otoriteler veya önde gelen kişiler gibi maksimum fayda elde etme beklentisi vardır. Öven kişinin toplumda herhangi bir önemi olmadığı (toplumsal önemi olmadığı) ve etki alanında herhangi bir şeyi olmadığı veya kişisel olarak kimseye fayda sağlayamadığı durumlarda bu haz çok düşük bir seviyeye iner. Böyle bir kişinin kalbi üzerinde kontrol sahibi olmak, önemsiz ve alçakgönüllü bir şeyi kontrol etmekle eşdeğerdir. Kınayan ya da eleştiren kişinin kalbi birine ait değildir. Bundan kaynaklanan acı, kınayanın sosyal öneminin yüksek veya düşük olmasına bağlı olarak az ya da çok olacaktır.

Üçüncü Neden: Bir kişinin övgüsü sadece kalbini övülen kişiye boyun eğdirmekle kalmaz, aynı zamanda övgünün diğer bazı insanları etkilemesi ve onların da kalplerinin övülenlere boyun eğdirilmesi mümkündür. Bu bakımdan, sözleri dikkatle dinlenen, övgü ve kınamalarına inanılan kişilerin övgüleri (övgü dolu yorumları) son derece etkilidir. O zaman bu övgü, maksimum sayıda insanın duyması için büyük bir açık toplantıda yapılmalıdır. Dinleyicilerin sayısı ne kadar fazlaysa ve öven kişinin kişiliği ne kadar önemliyse, o övgüden o kadar büyük zevk alınır ve bu ölçüde kınamanın acısı da alt benlik için tahammül edilemez olur.

Dördüncü Sebep: Övülen kişinin etkileyici bir kişiliğe sahip olduğu övgüden öğrenilir, bu nedenle insanlar böyle bir kişiyi ister özgür iradeyle ister [zorlayıcı bir içsel zorlama veya] güçle olsun, bolca övmekte huzursuz olurlar. Etkileyici bir kişiliğe sahip olmak, içinde bir tür hakimiyet ve güç barındırdığı için aynı zamanda kişi için bir süstür. Bu övgü, öven kişinin, övülen kişi hakkında iyi düşüncelere sahip olmadığı ve korkudan övmeye zorlandığı durumlarda bile zevkten yoksun değildir. Bu durumda kişi, bir başkasının tedirginliği ve korkusu ve [başkaları üzerindeki] hakimiyeti ve gücü nedeniyle haz alır. Diğerinin ne kadar zayıf ve tedirgin olduğuna bağlı olarak, kişi bununla orantılı olarak zevk alacaktır.

Bazen bu dört neden, övgüyü yapan aynı kişide birikir. Bu durumda, [kişinin başkalarının övgüsünden aldığı] zevk kat kat artar. Bütün bu sebepler [aynı anda] bir kişide birleşmezse, övgüden alınan zevk orantılı olarak azalacaktır.

Yukarıda Belirtilen Sevgi Dolu Övgü Nedenlerinin Tedavisi: İlk neden, övülen kişinin, öven kişinin sözlerinde doğru olmadığına dair bu kesinliğe sahip olması tarafından tedavi edilebilir. Mesela bir kimse, "Sen asil bir soydansın, cömertsin, âlimsin, kötülüklerden sakınıyorsun" diyerek birini övse ve hitap edilen veya övülen kişi kişinin böyle olmadığını bilse ve bunun tam tersi ise, o zaman o övgü ile kalpte doğan haz sona erecektir. Geriye yalnızca kişinin birinin kalbi veya dili üzerinde hakimiyet ve kontrol kazandığında elde edilen zevk kalacaktır. Eğer [dahası] bir kişi, öven kişinin söylediği şeyin, kalbinin [aslında] bu inançtan yoksun olduğunu ve [bunun üzerine] benim de [öven kişinin bahsettiği] bu niteliklerden yoksun olduğumu fark ederse, o zaman [kalpler üzerinde hakimiyet ve kontrol sahibi olmanın] ikinci zevki de sona erecektir. Bundan sonra geriye sadece bir zevk kalacaktır [bu, kişinin insanların dili üzerinde kontrol sahibi olduğunu fark etmesiyle aldığı zevktir]. Başka bir deyişle, geriye kalacak tek zevk, öven kişinin benim korkum ve huşu yüzünden beni övmek için dilini açmak zorunda kaldığının farkına varmaktır. Övmekte ciddi olmayan, bunun yerine sadece şaka olsun diye öven bir kişi, o zaman tüm zevkler [birinin dilini kontrol etmenin kalan son zevki dahil] sona erecektir çünkü üç nedenden hiçbiri kalmamıştır. Bu açıklamadan, alt benliğin (*Nefs*) neden övgüden zevk aldığını ve kınamadan acı çektiğini şimdiye kadar anlamış olurdunuz. Bu [övgü] sebepleri, şöhret aşkının, övgünün ve kınanma korkusunun tedavi yönteminin anlaşılabilmesi için zikredilmiştir. Çünkü bir hastalığın veya rahatsızlığın nedeni anlaşılana kadar tedavisi mümkün olmayacaktır çünkü tedavi, bir hastalığın nedenlerini sona erdirmenin diğer adıdır.

Şöhret Aşkının Tedavisi

Şöhret sevgisi kalbine hakim olan, tüm enerjisini yarattıkları memnun etmeye harcayan, onlarla dostluk kurmakla meşgul olan, sözlerinde ve davranışlarında çok dikkatli olan kişi, bir kişiyi dinledikten ve eylemlerini gördükten sonra bir kişiye daha çok saygı duyar. Bu mesele bir ikiyüzlülük denizi ve kargaşa kaynağıdır. İbadetlerde tembelliğe yol açar ve bazen kalpleri tuzağa düşürmek için haram ve ahlaksız şeyler yapmak zorunda kalınır. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), zenginlik ve şöhret sevgisini ve bunların imanını yıkmasını iki [aç ve vahşi] kurda benzetiyordu. Ayrıca zenginlik ve şöhret sevgisinin, tıpkı suyun bitki örtüsünü büyütmesi gibi ikiyüzlülüğü de büyüttüğünü söylemiştir. İkiyüzlülük, dış ve iç varlık arasındaki fark, söz ve eylemler arasındaki fark anlamına gelir. Takdir ve saygı derecesi arayan bir birey, aslında sahip olmadığı mükemmel alışkanlıklar ve özellikler sergiler. Bu tam bir ikiyüzlülüktür. Şöhret

aşkı ölümcül bir hastalıktır. Tedavisi ve müminlerin kalplerinden silinmesi son derece önemlidir. Bu hastalık, zenginliği [sevme] hastalığı gibi, kalbin özüne girer [ve içsel bir özellik haline gelir]. Tedavisi de bilgi ve eylemin birleşiminden oluşur.

Şöhret Aşkının Bilgiye Dayalı Tedavisi: Şöhret sevme hastalığına bulaşan sebebi bulmaktır. Bu sebep, insanların ruhu ve bedenleri üzerinde kontrol sahibi olmaktır. Kişi buna ulaşsa bile, onun nihai sonu [eninde sonunda gelecek olan kişinin] ölümüdür. Sonsuza dek sürecek salih ameller arasında sayılmaz [*el-Baqiyat us-Salihaat*]. Bunun yerine, yeryüzündeki bütün insanlar önünüzde secdeye kapansalar ve o zaman bile elli yıl boyunca alınlarını ayaklarınızın arasında tutsalar, ne secdede bulunanlar kalır ne de siz hayatta kalırsınız ve nihai sonunuz, sizden önceki sayısız izzet, ihtişam ve prestij sahibi insana verilenle aynı olur. [Tanrı'ya ve O'na giden yüce manevi yola] imanın bereketlerini, yani hiç bitmeyen sonsuz yaşamı terk etmek, böylesine geçici ve geçici bir şey için [insanların kalplerinde popülerlik ve hürmet gibi] hiçbir şekilde uygun değildir. Gerçek mükemmelliğin gerçekliğini ve hayali mükemmelliği bilen kişi, şöhrete [ve popülerliğe] hiç önem vermez. Aksine, ahirete göz kulak olan kişi, ona bir toz zerresine verilen önemi bile vermez. Böyle bir birey, ölümü birinin önünde hayal eder ve dünyayı (dünyeviliği) alçaklık olarak görür. [Geçmişin] salihleri tüm ahirete odaklanmışlardı ve bunun için yaptıkları iş dindar huşu, hürmet ve Allah korkusuydu (*takva*). Onlar şunu biliyorlardı ki, ahiret takva ve takva korkusu olanlar içindir ve onlar için şöhret ve zenginlikten daha alçakgönüllü bir şey yoktur. Çoğu insanın görme yeteneği zayıftır ve yalnızca dünyaya odaklanmıştır. Gözlerinin nuru, şu İlahi sözün [açıkladığı] gibi, tüm meselelerin gerçekliğini ve nihai sonunu görmeye genişlemez:

"Sen dünya hayatını tercih ediyorsun, oysa âhiret dünyadan (dünyevi hayatından) çok daha hayırlı ve müstesnaftır." (Kur'an-ı Kerim, 87. bölüm, 16-17. ayetler)

Şöhret arayışına bu kadar bulaşan kişi, dünyevi zararları ve zorlukları hayal ederek kalbini iyileştirmeli, yani dünyadaki ünlü kişilerin karşılaştığı tehlikelere dikkat etmelidir - şöhret, prestij ve yüksek statüye sahip her insan, bazı dostları varken, düşman sıkıntısı çekmez. Bu insanlar her zaman zarar vermek için uygun bir zamanı hedeflerler ve fırsat bulduklarında düşmanlıklarını açığa çıkarırlar. Yüksek statüye sahip insanlar, sürekli olarak sahip oldukları statüyü kaybetme veya kendilerine saygınlık ve saygı duyan kalplerin değişmesi (devrilmesi) korkusuna sahiptirler. Kalpler [sevdikleri ve hayran oldukları] onurlandırmak ile [sevmedikleri ve nefret ettikleri] onlardan kaçınmak arasında gidip gelir. Temelleri gönüllerde inşa edilmiş bir yapı, deniz dalgaları üzerine inşa

edilmiş bir saraydan daha dayanıklı değildir. Gönüllere verilen tavizler, şöhret ve prestijin korunması, kıskançların komploları, düşmanların verdiği zarara direnme vb. şöhret zevkini kıran dünyevi zararlar ve zorluklardır. Şöhret peşinde koşmanın ahiret cezası bundan ayrıdır. Kişi [şöhret arayışından] beklenen miktarda dünyevi fayda elde edemez, bunun yerine şöhret arayışıyla ilgili çok fazla zorluk yığılır. Şöhreti seven insanlar öngörülerini (mistik içgörü veya *Baseerah*) iyileştirmelidir. Öngörüsünde derinlik (mistik içgörü) ve iman gücü olanlar, dünyaya (dünyeviliğe) en ufak bir dikkat göstermezler.

Şöhret Sevgisinin Pratik Tedavisi: Bu hastalığın pratik tedavisi, kişinin şöhretini ortadan kaldırmak için bir şeyler yapmaktır [ve diğer insanların kalbinde tutunmaktır], böylece insanlar onları gözünde aşağılayana kadar azarlanacaktır. Sonuç olarak, popülerlik duygusu ortadan kalkar ve kişi inziva ve anonimlik yaşamına alışır ve yalnızca Tanrı nezdindeki popülaritesi ile mücadele eder. Ancak şu kadarına izin verilir ki, insanlar arasında prestij bırakmayan eylemler arasından bir şeyler yapmak caizdir. Bir kralın dindar bir ibadetçiye yaklaşmayı amaçladığına dair bir gelenek vardır. İbadet eden kişi, kralın toplantısına geldiğini öğrenince kendisi için yemek getirilmesini istedi ve büyük lokmalar yemeye başladı. Kral onun böyle yemek yediğini görünce onun hakkındaki iyi görüşünü koruyamadı ve o tapınan onun gözünde alçaltıldı. Daha sonra ona yaklaşma ve [manevi yolda] onun takipçisi olma niyetinden vazgeçti. İbadet eden kişi rahat bir nefes aldı ve kendisini kraldan koruduğu için Tanrı'ya şükretti. Manevi hallerdeki insanlar bazen bu yöntemlerle kendilerini iyileştirirler ve bunların kalpleri için faydalı olduğunu düşünürler. Bu tür yöntemlere göre hareket ederek, içsel durumlarını düzeltirler ve her türlü aşırılığı [veya içsel varlıklarındaki ılımlılık, denge ve uyumdan sapmaları] ortadan kaldırırlar.

Şöhret Sevgisini Ortadan Kaldırmanın En İyi Yöntemi: En iyi tedavisi, insanlardan [ihtiyaçlar ve aciliyetler dışında, modern veya geleneksel tüm şekil ve biçimlerde] [sosyal] inzivaya çekilmek ve tanınmamak veya kimsenin tanımadığı bir yere gitmektir. Evde inzivaya çekilmek de tehlikesiz değildir, çünkü kişi tüm köyde [veya belediyede] meşhur olacak, falanca ruhani gezgin Tanrı'ya bağlanmak için tüm insanlardan inzivaya çekilmiştir, böylece inzivaya çekilmek bile insanların kalbinde [kişinin dindarlığı, iyiliği ve yüksek manevi durumu hakkında] kökleşmiş bir inanç kaynağı haline gelecektir. İnzivaya çekilen kişinin, kalpte şöhret sevgisinin kalmadığını düşünmesi de mümkündür, ancak bu sevgi kalbin bir köşesinde gizleniyor olabilir, ancak görünüşe göre alt benlik (*Nefs*) amacına ulaşmakla yetinmiştir. Ancak insan, insanların artık hayranı ve hayranı olarak kalmadığına, gıybet ettiğine veya kötü şeyler atfettiğine dair bu kesinliğe ulaşırsa, o zaman nefsin tatmini sona erer ve kendisiyle ilgili yanlış düşünceleri insanların

kalbinden çıkarmanın yollarını arayacak kadar tedirgin olur. yalan söylemek ya da aldatmaya başvurmak zorunda kalsanız bile. Bu durumda bu kişinin inzivayı bir gösteriş olarak benimsediği anlaşılacaktır, gerçekte insanın kalbinde hala şöhret ve prestij sevgisi vardır. Bu aşk, zenginlik aşkı gibidir, ancak şöhretin neden olduğu imtihan daha büyük olduğu için daha da kötülüğe yol açar. Kendisi gibi insanlardan [hayranlık ve huşu için] açgözlülük duyulduğu sürece, onların kalplerinde kendine yer açma konusunda huzursuz kalır. Ama eğer kişi kendi elleriyle kazanırsa ve başkasının servetine göz kulak olmazsa, o zaman tüm insanlar bir kişi için önemini kaybeder. Doğuda veya batıda yaşayan insanların kalplerindeki düşünceler artık umursamaz, çünkü onları ne görebilir ne de onlardan herhangi bir açgözlülük [veya beklenti] olabilir.

İnsanlardan gelen açgözlülük [ve beklenti] ancak memnuniyet yoluyla ortadan kaldırılabilir. Hoşnut, halka karşı gafil ve gafil olan, gönlünü insanlarla meşgul etmeyen ve başka bir kalbinde kendine hayranlık ve mertbe varsa buna fazla önem vermez. Şöhret arayışından vazgeçmek, memnuniyet ve açgözlülüğün ortadan kaldırılması olmadan mümkün değildir. Ayrıca, dindar seleflerin (*Selef Saliheen*) durumu, onların tevazuyu haysiyete tercih ettikleri ve dünya zenginliğine kıyasla ahiretin İlahi karşılığını elde ettikleri durumunu da unutmamak gerekir.

Övgü Sevgisine Şifa

Pek çok insan, başkalarından korktukları ve onların övgü ve hayranlığını arzuladıkları için acı çekmişti. [Sonuç olarak,] Tüm hareketleri ve eylemleri insanların isteklerine göreydi ki onları övsünler. Bu madde yıkıcı özelliklerden kaynaklanmaktadır ve bu bakımdan tedavisi farzdır. Tedavi yöntemi, övgü arzusunu ve kınanma korkusunu doğuran nedenler üzerinde düşünmektir.

[Övgü Sevgisinin] İlk Nedeni: Daha önce de belirtildiği gibi, hayranın [övgü] ifadesi, hayranlık duyulan kişinin mükemmelliğe sahip olduğunu fark etmesini sağlar. Bu bakımdan kişi, hayranının övgüsüne inanmak yerine aklına başvurmalı ve kendisine atfedilen niteliğin gerçekten mevcut olup olmadığını yürekten sorgulamalıdır. O halde kişiye atfedilen nitelik, bilgi, Allah korkusu gibi gerçekten övülmeyi hak eden bir şey midir, yoksa zenginlik, şöhret ve dünyevi mallar gibi övülmemesi gereken bir şey midir? Eğer [övülen] bir nitelik dünyevi imkânlarla ilgiliyse, bununla sevinmek, yakında kuruyacak olan otların rüzgârın taşıyacağı anızlara dönüşmesine bakarak sevinmek

gibidir. Bu tür bir mutluluk, akıl eksikliğinin yası olacaktır. Dünya malına ve malına razı olmak insana yakışmaz. Eğer kişi bundan mutlu olmak istiyorsa, o zaman hayranı tarafından övüldüğü için değil, varlığı için mutlu olmalıdır. Bu, övgüden sonra ortaya çıktığı anlamına gelir, ancak daha önce de vardı [ama ancak biri onu övdükten sonra mutlu oldu].

Dahası, eğer bu nitelik, bilgi ve Tanrı korkusu gibi mutlu olma hakkına sahip olduğunuz bir nitelikse, bu durumda bile bundan mutlu olmak doğru değildir, çünkü herkesin nihai sonu [sonsuz kurtuluşa ve mutluluğa veya sonsuz üzüntü ve lanetlenmeye ulaşan insanlar açısından] herkes tarafından bilinmez. Bu [övgüye değer ve asil] niteliğin devam edip etmeyeceğini kimse bilemez. Bilgi ve [dünyevilikten] uzak durmanın kişiyi Tanrı'ya yaklaştırdığı doğrudur, ancak [kişinin dünyevi varlığının] sona ermesi tehlikesi her zaman mevcuttur. Eğer kişi hayatının kötü bir şekilde sona ermesinden korkuyorsa, o zaman dünyadaki hiçbir şeyden memnun olmayacaktır. Bunun yerine, dünyanın bir üzüntü ve keder yeri olduğunu ve [sayısız sorunu nedeniyle] bir mutluluk ve tatmin yeri olmadığını anlayacağız. Eğer hayatınızın hayırlı bir şekilde sona ereceğini umuyorsanız, o zaman hayranların övgüsüne sevinmek yerine, ilim ve [dünyevilikten] uzak durma (Zühd) şeklinde size bahşedilen İlâhî cömertlik ve nimetlerle sevinmelisiniz. Çünkü zevk, mükemmelliğin gerçekleşmesinin sonucudur ve mükemmellik [eğer gerçekten varsa] varlığını hayranın övgüsüne değil, İlahi lütuflara borçludur. Hamd, bu İlahi lütfun temelidir. Bu yüzden övgüye sevinmemek gerekir çünkü mükemmelliğinizi artırmaz. Eğer birisi sizin takvanızı ve dünyevilikten uzak durmanızı övüyorsa ve siz bu övgünün gerçekle hiçbir ilgisi olmadığını biliyorsanız ve bundan çok seviniyorsanız, bu tam bir aptallıktır. Tanrı, mizacınızın kötülüğünün ve içsel karakterinizdeki pisliğin çok iyi farkındadır ve bu sadece sahte bir övgüdür ve bununla mutlu olmak cehaletin doruk noktasıdır. Öven kişi doğru sözlü olsa bile, övgüyle sevinmemeli, bunun yerine Allah'ın size bahşettiği lütuf ve bereketle sevinmelisiniz. [Kendinizi] yalan yere övmek sizin için mutluluk değil, üzüntü kaynağı olmalıdır.

İkinci Sebep: Övgü yoluyla, övgü yağdıran kişinin kalbinin fethi ortaya çıkar. Amacı şöhret aşkı ile aynıdır ve şöhret aşkının çaresi, yukarıda belirtilen kitapta açıklanmıştır: Kişi, insanlardan herhangi bir açgözlülük duymamalı, Allah'tan rütbe ve takdir arayıcısı olmalı ve yaratılmışlardan (tüm insanlardan) rütbe ve takdir aramanın kişiyi Allah'tan uzaklaştırdığından emin olmalıdır. Bu nedenle, onların övgülerinden memnun olmamak gerekir.

Üçüncü Sebep: Mutluluğun üçüncü nedeni, övülen kişinin yüceliğinin ve baskın kişiliğinin övgü yoluyla ortaya çıkmasıdır. [Gerçekte,] Bu aynı zamanda kalıcılığı olmayan geçici bir özelliktir. Böyle geçici bir şeyden memnun olmanın bir anlamı yok. Böyle bir övgü üzüntü sebebi olmalı ve öveni kötü olarak değerlendirmelidir. İnsanı zorluklara ve felaketlere yaklaştırdığı için bu tür övgülerden hoşnut olmamak gerekir. Bir Gnostik, "Birinin övgüsünden mutlu olan kişi, Şeytan'a kişinin içsel varlığına girme fırsatı verdi" dedi. Başka bir Gnostik ise şu görüşteydi: "Birinin dilinden kötü bir insan olduğunuzu duymaktan hoşlanmıyorsanız, bunun yerine iyi bir insan olduğunuzu duymaktan hoşlanıyorsanız, o zaman gerçekte iyi bir insan değilsiniz". Peygamberlik geleneğinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

ألا لا تمادحوا وإذا رأيتم المادحين فاحثوا في وجوههم التراب

"Dikkat! Birbirinizi karşılıklı olarak övmeyin ve övenleri gördüğünüzde yüzlerine toz sürün (yani, meşhur bir deyişle, bu, bu tür insanlara itibar edilmemesi ve övgülerinin göz ardı edilmesi ve alenen reddedilmesi gerektiği anlamına gelir, çünkü kişinin egosunu ve kendini beğenmişliğini artırması açısından kişinin maneviyatına zararlıdır)".

Bu nedenle peygamberlik sahabeleri övgüden çok korkarlardı ve onun kargaşasından (*fitne* veya felaket etkileri) ve bundan kaynaklanan içsel zevk ve tatminden korkmaya devam ederlerdi. Onun övgüsünü duyan peygamberlik eden bir arkadaş, "Ey Tanrım! Bu kulun, Seni hoşnut etmeyen bir şeyle bana yaklaşmayı arzuluyor. Ondan hoşnut olmadığıma seni şahit kılıyorum." Bu [dindar ve salih] insanların övgüye karşı düşmanca davranmalarının nedeni, Tanrı'nın bundan hoşnut olmamasıydı. Dahası, kalplerinde, Tanrı'nın onların [gerçek içsel] durumlarının [ve gerçek gerçekliklerinin] farkında olduğu ve hatalarından [tamamen] haberdar olduğu konusunda sürekli bir farkındalık vardı. Bu yüzden birinin övgüsü ne kendi kusurlarının azalmasıyla sonuçlanır ne de artar. İyi insan Allah'a yakın olan, kötü insan ise O'ndan uzak olandır. Eğer övülen kişi Allah katında kötüyse ve meskeni cehennem ise, o zaman birinin övülmesinden razı olmak aşırı cehalettir. Eğer o kişi cenneti hak ediyorsa, o zaman kişi ancak Allah'ın nimetleri ve cömertliğiyle mutlu olmalıdır, çünkü diğer kulların övgüsüne razı olmakla hiçbir şey elde edilemez. Kişinin işi [Tanrı'nın, yani diğer insanların] hizmetkarlarının elinde değildir. Rızık ve ölüm, hepsi Tanrı'nın gücü ve ayrıcalığındadır. Eğer bu nokta anlaşılırsa, herhangi bir yaratılışın ne övgüsü ne de kınanması umurunda olmayacaktır. Övgü sevgisi kişinin kalbini terk etmeye başlayacak ve kişi manevi yolun zorlu yolculuklarında bedeni ve ruhuyla tamamen şımartılacaktır.

Eleştiri ve Kınamadan Nefret Etmenin Tedavisi

İnsanoğlunun övgüyü sevmesinin zıt nedeni olan bir nedenden dolayı kınamaktan nefret ettiği daha önce de belirtilmişti. Bu yüzden tedavisi övgü sevgisinin tedavisinden anlaşılabilir. Bu bağlamda kısa açıklama, sizi mahkum eden kişinin üç durumdan birinden yoksun olmadığıdır. Ya böyle bir kişi doğrudur, kişinin ifadesidir ya da amacı samimiyet ve sevgidir ya da kişi kınamasında dürüsttür ama amacı samimiyet değildir ve bunun yerine zarar vermek ister. İlk vakaya gelince, ne kınamanızı dinleyerek öfkelenmeli, ne birine düşmanlık beslemeli ne de misilleme olarak böyle birini kınamalısınız. Bunun yerine, birinin size olan lütfunu kabul etmeniz daha iyidir çünkü hatalarınız hakkında sizi bilgilendiren kişi, gerçekte kendi yıkıcı içsel niteliklerinize tanık olmanızı sağlar ve kendinizi bunlara karşı korumanızı tavsiye eder. Birinin sizi eleştirmesinden mutlu olmalı ve kendi kınanabilir [içsel özelliklerinizi veya] niteliklerinizi ortadan kaldırmak için mücadele etmelisiniz. Kınamaktan pişmanlık duymak, bundan hoşlanmamak ya da kınayan kişiye kötü demek cehalettir. Eğer eleştiren kişi sizi sadece düşmanlıktan ve size zarar vermek için eleştirdiyse, o zaman bile mutlu olmalısınız çünkü onlar yüzünden hatalarınızın farkına vardınız. Daha önce bunların farkında değildiniz ya da daha önce ihmalkar olduğunuz için size hatalarınızı hatırlatıyordu ya da ondan önce iyi olduğunu düşündüğünüz için [içseldeki kötü] niteliklerinizi gözünüzde kötü hale getiriyordu. Bütün bu hususlar sizin ebedi mutluluğunuzun ve ebedi başarınızın sebepleridir ve bunun için gerekli imkânları bulduğunuzda, ebedi saadetinize ve ebedi başarınıza ulaşmakta gecikmeyin. Bunun benzerliği, pislikle kirlenmiş giysiler giymeniz ve bir kralın sarayına gitmeye niyetlenmeniz ve giysilerinizde olduğunun farkında olmamanızdır. Üstelik bunu bile bilmiyorsunuz ki, bu duruma girerseniz kral çok sinirlenecek ve bu hakaret (davranış ihlali) için sizi ibretlik bir ceza ile cezalandırması sürpriz olmayacaktır. Eğer biri size, "Ey! Ey! Giysilerini temizle" derse, bu sözlü uyarı çok değerli olduğu için mutlu olmalısınız. Tüm kötü ve zararlı ahlaklar, görgüler, karakter özellikleri ve iç eğilimler ahirette yıkım sebebidir. İnsanlar, düşmanları aracılığıyla yıkıcı ahlaklarını, görgü kurallarını, karakter özelliklerini ve içsel eğilimlerini kınadıklarında ve sizi de onların kınamalarının hedefi haline getirdiklerinde öğrenirler. Kaderinizde böyle bir düşman varsa, ona değer vermelisiniz. Eğer bir düşman düşmanlık etmeye meyilliyse, bu kişinin Allah'a giden yolu açısından tehlikelidir [ve birinin düşmanlığı kendi içinde olumsuzluğu besleyebileceği için O'nun yanında durmak] ama bu sizin için bir nimettir. Bu nimetten [hatalarınızın farkına varmanıza] sevinmeli ve bundan yararlanmalısınız. Düşmanınızın kendi isteğiyle eğilip kendi düşmanlığının ateşinde (mecazi anlamda) küle dönmesi ne umurunda?

Üçüncü durum, mahkûmun yalancı olması ve sizi Tanrı katında aklandığınız bir şeyle suçlamasıdır. Bunu ne zerre kadar umursamalısınız ne de misilleme tedbiri olarak birini kınamalısınız, bunun yerine üç şeye dikkat etmelisiniz. Birincisi, karıştığınız beyan edilen bir hatadan aklanmış olmanızdır. Bununla birlikte, sizin de karıştığınız bunun gibi daha ne kadar çok kusur var ki, Allah bunların üzerine [saf İlahi cömertlik ve cömertlikten] bir gizleme perdesi çekmiştir. İnsanları onlar hakkında bilgilendirmek yerine, aklandığınız bir kusurun onlara devredildiği için Tanrı'ya şükretmelisiniz. İkinci mesele ise, insanların kusur bulmasının sizin kendi günahlarınız ve hatalarınız için bir kefaret olacağıdır. Başka bir deyişle, sizde var olmayan bir kusur atfeden insanlar, sizi gerçekten dahil olduğunuz birçok hatadan muaf tutmuştur. Unutmayın ki, sizi gıybet eden, kendi salih ve salih amellerinden size bir armağan sunar [gıybet, gıybetin iyiliklerinin gıybet edilen kişinin hesabına aktarılması anlamına gelir] ve sizi öven kişi sırtınıza ölümcül bir darbe indirir. Bu durum ne kadar gariptir ki, sırtınızdaki acıdan memnun olmanız ve bu iyilikler sizi Allah'a yaklaştıracak olsa bile, mal armağanını aldığınız için üzülmenizdir. Üçüncü husus ise, o zavallının size karşı kusur bularak kendine zarar vermesidir. Böyle bir kişi kişinin imanını zedelemiş, Allah katında kendini alçaltmış ve asılsız suçlamalar yüzünden acı bir azabı hak etmiştir. Zaten [kötülükleriyle orantılı] bir hesaplaşmaya mahkum olan ve Allah'ın gazabı zaten böyle bir kişinin üzerinde olan böyle mazlum bir kişiye karşı zulmetmeniz uygun mudur? Neden kişinin yok olması ve Tanrı'nın gazabı için dua ederek Şeytan'a mutlu olma fırsatı veriyorsunuz? Böyle biri için şöyle dua etmelisiniz: "Ey Tanrım! Böyle birini ıslah et, tövbesini kabul et ve ona merhamet et". Bu, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından, Uhad savaşında [Mekke orduları Peygamber'e ve Medine'deki tüm takipçilerine saldırıp öldürmeye geldiğinde ve cemaati savunmak zorunda kaldığında] dişlerini kıran, yüzünü yaralayan ve amcası Hamza'yı (Allah ondan razı olsun) öldüren insanlar için şu duayı yaptığında yapılmıştır:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِيْ اَللّٰهُمَّ اهْدِ قَوْمِيْ فَاِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ

"Ey Tanrım! Milletimi affet. Ey Tanrım! [Cehaletten dolayı işledikleri yanlışları] bilmedikleri için milletime hidayete er." (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Beyhakî Dala-il el-Nebüvve*)

Kınamak, memnuniyet uygulayan ve insanların zenginliğinden gelen tüm açgözlülüklere son veren insanlara kötü görünmez. İnsanlardan [ve övgü ve takdirleri de dahil olmak üzere sahip olduklarından] habersiz olursanız, size karşı ne kadar kötü konuşurlarsa konuşsunlar, bunun kalbiniz üzerinde fazla bir etkisi olmayacaktır. İmanın veya Tanrı'ya (Din) giden yolun gerçeği, zenginlik ve şöhret açgözlülüğüne son veren memnuniyettir. Açgözlülük devam ettiği sürece, açgözlülük ve beklenti içinde olduğunuz kişinin kalbinde

sevginizin ve yüksek statünüzün olmasını ve sizi övmesini isteyeceksiniz. Kalbinizde kendinize yer açmakla meşgul olacaksınız ve bu, inancınızı veya Tanrı'ya (Din) giden yolunuzu yok etmeden gerçekleşmeyecektir.

Bazı insanlar övgü ve şöhret isterler ve bunları elde etmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar, hatta ibadette gösteriş yapacak kadar ileri giderler. İnsanların kalplerini kendilerine yöneltmek ve kendilerini övmeye zorlamak için dinen haram olan şeyleri yapmaktan bile geri durmazlar. Bu tür insanlar [kendini] yok etme yolundadır. Bazı insanlar öyle insanlar ki, şöhret ve övgü peşinde koşarak [dinî] caiz olan şeyleri kullanırlar, çünkü ne ibadeti bir araç olarak kullanırlar ne de haram şeyler yaparlar. Bu tür insanlar uçurumun kenarındadır. Çünkü konuşmaya veya eylemlere bir sınır getirilemez, bu nedenle övgü arayışında fark edilmeden tüm sınırları aşmaları ve sonunda kendilerini yok etmeleri mümkündür. Bu bakımdan kendilerini yok eden insanlara çok yakındırlar. Bazı insanlar öyle ki, takdir edilmek istemezler ve bunun için çabalamazlar, ancak övüldüklerinde kalplerinde mutluluk hissederler. Eğer bu tür insanlar manevi bir mücadeleye girmezlerse ve kendilerini övgüden nefret etmeye zorlamazlarsa, o zaman [övülme konusundaki] içsel sevinçleri nedeniyle ikinci gruba dahil edilmeleri mümkündür. Manevi olarak çabalarlarsa ve nefretlerini övgü üzerine ve yıkıcılığını göz önünde bulundurarak ifade ederlerse, kalplerinin bundan memnun olmasına fırsat vermezlerse, o zaman bu tür insanlar manevi çabaların tehlikeleriyle çevrilidir - bazen başarılı olurlar ve bazen yenilgiye mahkumdurlar.

Bazı insanlar övgü duyduklarında ne mutlu olurlar ne de övgü üzerlerinde iz bırakmıyormuş gibi acı çekerler. Bu tür insanlara tam olarak samimi olmasalar da değer verilir. Bazı insanlar övgüden hoşlanmadıklarını ifade ederler, ancak öven kişiye kızacak veya bunu yapmasını yasaklayacak kadar değil. Bunlar arasında [övgüye karşı tepkileri ve tutumları açısından çeşitli insan grupları] arasında en yüksek derece, övgünün kötü olarak kabul edilmesi, zorlanmaması gereken gerçek bir tiksinti gösterilmesi gerektiğidir [başka bir deyişle, kişi bundan içsel bir tatmin duyarken dışsal hoşnutsuzluk]. Gönülden razı olurken dille içtenlikle ve doğrulukla üzülmek tam bir ikiyüzlülüktür. Böyle bir birey samimiyetini ve doğruluğunu ifade eder ama içsel varlığında ne samimiyet ne de doğruluk vardır. Bu çeşitli dereceler sayesinde hamdi kınayanların hâlleri arasındaki farklılıklar da ortaya çıkmıştır. Birinci derecesi, bir tiksinti ifadesinin olması gerektiğidir ve son derecesi, kişinin [kendini] kınadığında mutluluğunu ifade etmesidir. Ancak kendini eleştirmekten memnun olabilecek tek kişi, kendi alt benliğine (*nefs)* düşmanlık besleyen kişidir. Bu alt benlik çok isyankârdır, sayısız kusuru vardır, verdiği sözlerden dönmesi meşhurdur, hileleri açıktır. Düşmanlara yapılan muameleyi hak ediyor. Düşmanların hatalarını dinlemekten memnun olmak insan

doğasında bir zayıflıktır. Kişi kendi alt benliğinin (*Nefs*) düşmanı haline geldiğinde, onun hatalarını dinlemekten mutlu olmalı ve onu kınayan kişiye minnettar olmalıdır, çünkü böyle bir kişi toplumsal yükümlülüğünü yerine getirmiştir (*Farz-ı Kifaya*) ve kendi hatalarımı bana bildirmek için kurnazlık ve zeka kullanmıştır. Bu kınama, insanların gözünde azalacağı ve şöhretin zararlarından korunacağı için değerlidir. Ayrıca insan pek çok iyilik yapamaz. [Kendine karşı] bu mahkûmiyetin kişi için bir iyilik haline gelmesi ve kişinin ortadan kaldıramayacağı hatalarının kefareti haline gelmesi sürpriz olmayacaktır. Eğer bir manevi gezgin (*Mürit*) tüm hayatını bu işe adarsa, kişinin gözünde övgü ve kınamanın eşit hale gelmesi, o zaman bu angajman kişinin [başka bir şey için] herhangi bir ertelemeye veya ara vermesine izin vermez. Manevi yolcunun sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı (*Sa'ada*) yolunda çok sayıda tehlikeli ve çetin kanyon vardır ve bu da o kanyonlardan biridir. Bu kanyonlar en zor manevi çabaları (*Mücahitler*) yapmadan geçilemez.

Bölüm 9- Gösteriş ve Gösterişin Zararları

Gazali'nin başyapıtı *"İhya el-Uloom ad-Dîn" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki dokuzuncu kitabı*, gösterişin zararlarını ve kişinin maddi varlıklar veya olağanüstü nitelikler, yetenekler ve beceriler açısından sahip olduğu her türlü iyiliği göstermeyi ele alır. Bu hastalıklar o kadar kendi kendini tüketir ki, kişinin hayatını ele geçirir ve bu incelemenin ilk bölümünde özetlenen manevi yoldan saptırır ve kişinin iç huzurunu ve sükunetini çalar. Gazali, bu hastalıklara, kökenlerine dair derin bilgiler sağlar ve bunları kalpten yok etmenin, dolayısıyla onu iç huzur ve sükunetle doldurmanın yollarını önerir. Şöhret arayışı gibi, gösteriş de egoizmi ve bunun sonucunda ortaya çıkardığı kibri, benlik takıntısı (*Nefs*) ve eksikliklerine karşı körlük ile birlikte teşvik eder, böylece tüm kendini yeniden biçimlendirme olasılıklarını öldürür ve işleri daha iyiye doğru çevirir. Gösteriş, her konuda, hatta iyi şeyler yapmakla ilgili konularda bile samimiyeti ortadan kaldırır, böylece kişinin iyi eylem ve eylemlerinin bir sonucu olarak kalbinde doğan her türlü ışığı boşaltır. Gazali'nin bu kitabının içeriği burada özet olarak şu şekilde sunulmuştur [15]:

Gösterişin Kınanması

Gösteriş [veya gösteriş veya gösteriş yapmak] [İlahi yasada] yasaktır ve bunu yapan kişi İlahi hoşnutsuzluğu hak eder. Allah [boş iddialardan ve gösterişten arınmış samimi kullardan bahsederken] şöyle diyor:

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ ٱللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمْ جَزَآءً وَلَا شُكُورًا

"Biz size sadece Allah'ın rızası uğruna yemek ikram ediyoruz (İlahi kabul, yakınlık ve samimiyet metaforu), ne karşılığını ne de şükrünü [kimseden] istemiyoruz." (Kur'an, Bölüm 76, Ayet 9)

فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا

"Rabbi ile görüşmeyi ümit eden kimse, salih ameller işlemeli ve Allah'a ibadete ortak koşmamalıdır (yaratılmışların rızasını, onayını ve övgüsünü aramak için herhangi bir şey yapmak, onları Allah'ın ibadetine dahil etmek ve onları Allah'ın seviyesine çıkarmakla eşdeğerdir)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 110)

Bir adam Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) sordu: "Ey Allah'ın Resulü! Hangi eylem kurtarıcıdır?" Şöyle cevap verdi: "[Tanrı'nın] bir kulu, amacı insanlar olan [veya onlardan hayranlık, takdir, teşekkür, övgü, parasal veya maddi çıkar, prestij, taviz vb. almak açısından sundukları herhangi bir şey] Tanrı'ya itaat eden herhangi bir eylemde bulunmamalıdır". (Anlatan: *Abdullah bin Abbas'ın yetkisi üzerine Hakim hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])*

İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Oruç tuttuğun zaman başına (saç derisine) ve sakalına [saç] yağı sürün ve yağlı elinizi dudaklarınıza götürün ki, insanlar oruç tuttuğunuzu fark etmesinler [çünkü kuru dudaklar orucun bir göstergesidir]. Sağ elinizle verdiğiniz zaman öyle bir verin ki, sol eliniz bundan haberdar olmasın. Dua ederken kapınıza bir perde koyun [böylece dua ettiğinizi kimse fark etmesin, çünkü duanın amacı Tanrı'ya ibadet etmektir ve insanların hayranlığını ve övgüsünü kazanmak için bunu halka açık bir şekilde sergilemek değildir]. Allah, rızkı [insanlar da dahil olmak üzere yarattıklarına] dağıttığı gibi övgüyü de dağıtır". Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لا يقبل الله عزّ وجلّ عملا فيه مثقال ذرّة من رياء

"Tanrı, içinde bir parçacık değerinde gösteriş olan bir eylemi kabul etmez".

Peygamberlik niteliğindeki bir rivayette, Allah'ın gölgesinden başka gölgenin olmayacağı kıyamet gününde, İlahi Arş'ın gölgesinde yer bulacaklar arasında, sağ eliyle sadaka vermiş olan ve sol elinin haberi bile olmayacak şekilde kişinin olacağı bildirilmektedir. (Anlatan: *Hadis* derlemeleri *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*, Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle derlenir). Başka bir *hadis-i şerife* göre, gizli bir amel, alenen yapılan bir amelden yetmiş kat daha üstündür. (Anlatan: Ebu Derda'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak *Bayhakî* hadis *derlemesi*). Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü gösterişli bir kişiye: 'Amelleriniz boşa gitti ve İlahi mükâfatınız sona erdi. Git ve yaptıklarının karşılığını [ilk etapta onlar için yaptığın] insanlardan al'". (Anlatan: *İbn Ebi ed-Dunya*'nın Cebel el-Yahsabi'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle hadis *derlemesi*). Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah yeryüzünü yarattı, sonra üzerindeki her şeyle birlikte titremeye ve sallanmaya başladı. Tanrı daha sonra dağları yarattı ve onları [durgunlaştırmak için] karada çivi olarak yaptı. Melekler birbirlerine, Tanrı'nın dağlardan daha sert bir şey yaratmadığını söylediler. Tanrı daha sonra dağları kesen demiri yarattı. Sonra demiri eriten ateşi yarattı. Daha sonra yangını söndüren su komutu verildi. Daha sonra rüzgar emredildi ve suyu alt üst etti. Daha sonra meleklerin görüşleri değişti ve Tanrı'ya sormayı düşündüler. Şunu sordular: 'Yaratımlarınızda yaptığınız en zor şey nedir?' O da şöyle cevap verdi: 'Ben hiçbir şeyi Âdemoğlu'nun (yani insanların) kalbinden daha sert kılmadım. Kişi sağ eliyle sadaka verdiğinde, onu sol elinden gizler (yani, her türlü gösterişten kaçınmak için tam bir gizlilik içinde yapılır ve bu, ruhsal dönüşüm için yiğit bir çabayla gelen Tanrı'ya karşı yüksek düzeyde bir samimiyet gerektirir)'". (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Tirmizi*, Enes'in yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Abdullah bin Mübarek (Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun), Halid bin Ma'dan, büyük bir peygamberlik arkadaşı olan Muaz bin Cebel'den (Allah ondan razı olsun) kendisine bir *hadis* (Hz. Muhammed'in [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun]) bir hadis (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) rivayet etmesini istediğini rivayet etti. Muaz (Allah ondan razı olsun) bunu kabul etti, fakat uzun süre ağladı. Daha sonra şunları söyledi:

"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'le görüşmeyi ne kadar büyük bir şevkle arzuluyorum! Bir keresinde Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanındaydım. Bir deveye biniyordu ve beni arkasına oturttu. Yolumuza devam ettiğimizde Peygamber Efendimiz gökyüzüne baktı ve şöyle dedi: 'Hamd, yarattıklarına uygun gördüğü şekilde emreden Allah'adır'. Sonra bana dönerek şöyle dedi: 'Sana bir şey söylüyorum, eğer onu hatırlarsan sana fayda sağlar, ama unutursan o zaman Yüce Allah'ın önünde hiçbir tartışman olmaz. Ey Muaz! Yüce Allah, gökleri yaratmadan önce, her gök için bir tane olmak üzere yedi melek yaratmış ve kapının boyutlarına göre göklerin her kapısına bir meleği bekçi olarak tayin etmiştir. İki [koruyucu] melek *'Kiraman Katibeen*' (her insanın iki omzunda bulunan ve iyi ya da kötü tüm amellerini kaydeden iki melek) kulların amelleriyle birlikte ayağa kalktıkları zaman, onlarda güneşin nuru gibi nur vardır. Birinci göğün kapısına vardıklarında, orada nöbet tutan melek, '*Kiraman Katibeen*'den (her insanın koruyucu melekleri) eylemi [Tanrı'nın] hizmetkarının (yani eylemleri Tanrı'ya götürülen insanın) yüzüne vurmasını ister. Melek der ki: Ben 'Gıybet' meleğiyim. Rabbim, Allah bana gıybetçinin amelinin yükselmesine izin vermemem için emretti.

'Kiraman Katibeen', kulun güneş ışığı gibi parlayan birkaç eylemiyle yeniden ikinci göğe yükselir. Melek onları orada durdurur ve tapuyu hizmetçinin yüzüne vurmalarını ister, çünkü kişinin bu eylemle niyeti dünyevi kazançlar elde etmekti. [Melek onlara şöyle der:] Allah'ım bana, bunları Allah'tan başkası için yapan bir kimsenin yaptıklarını kabul etmememi emretti. Melekler daha sonra akşama kadar böyle bir kişinin üzerine '*La'na*'larını (Arapça '*La'na*' kelimesi, Allah'a merhametini kulundan esirgemesi için dua etmek anlamına gelir) gönderirler.

Sonra melekler, çok faziletli ve değerli gördükleri sadaka, oruç ve diğer salih ameller gibi kulun diğer [iyi] amelleriyle ayağa kalkarlar. Ancak üçüncü göğe vardıklarında, koruyucu melek onları durdurur ve amelleri yapanın yüzüne vurmalarını ister. [Koruyucu] melek, kendisinin 'Gurur' Meleği olduğunu söylüyor. Rabbi tarafından, amel yapanın istediği gibi, amellerin yükselmesine izin vermemesi, [gurur ve kibirden] diğer insanlara üstünlüğünü göstermesi emredilmiştir.

'Kiraman Katibeen', bu kulun yıldızlar gibi parıldayan birkaç [iyi] ameliyle yeniden ayağa kalkarlar. Bunlar arasında dualar, '*Hac*' (veya hac), '*Tesbih*' (Allah'ı anma ve yüceltme), oruç vb. gibi güzel işler yer alır. Dördüncü göğe ulaştıklarında, koruyucu melek onları durdurur ve eylemleri yapanın yüzüne vurmalarını ister. Melek onlara şöyle der: Ben

'kendini beğenmişlik' meleğiyim ve Rabbim tarafından, amellerin [Allah'a] yükselmesine izin vermememem emredildi, tıpkı yapanın amellerini kibirle bozduğu gibi.

Sonra melekler, 'Hac' (veya hac), Allah'ın yolunda çabalamak vb. gibi güneş gibi parlayan *bir gelin gibi kişinin diğer salih amellerini süslerler*. Onları beşinci cennete götürürler. Koruyucu melek [beşinci göğün kapılarında] onları şöyle durduruyor: Ben 'Kıskançlık' meleğiyim. Yapan kişi, Allah'ın rahmetiyle kendilerine lütuflarını bahşettiği kişileri kıskanır. Bu kişi, Allah'ın [hemcinslerine] cömert bağışlarından memnun değildir. Rabbim bana, kimsenin amellerini daha yükseğe çıkarmamamı emretti.

Daha sonra melekler abdest, tam arınma, namaz, oruç, hac vb. amellerle altıncı göğe çıkarlar. Orada görevli koruyucu Melek, "Ben 'Merhamet' meleğiyim" demelerini durdurur. Bu kişi hiç kimseye merhamet göstermediği için işleri hizmetçinin yüzüne vurun. Başkalarını sıkıntı ve talihsizlik içinde görmekten memnun olunurdu. Rabbim bana, [bu suçu işleyenin] amellerini daha yükseğe çıkarmamamı emretti.

Bundan sonra *'Kiraman Katibeen*', bu kişinin sadaka, dua, oruç, Allah yolunda çabalama, '*Takva*' (dindar huşu, hürmet ve Allah korkusu) vb. gibi bazı amelleriyle yedinci göğe yükselir. Bu eylemler gök gürültüsü, kıskaç ve şimşek gibi yüksek sesler çıkarır. Yedinci gökteki melek şöyle der: Ben 'Şöhret ve Gösteriş' meleğiyim. Bu kişi, '*Ulema*' (alimler) ve mevki ve haysiyet sahibi kişilerin şirketinde ve meclislerinde hareket ederek ün kazanmayı amaçlamıştır. Rabbim bana, bu zatın amellerinin daha yükseğe çıkmasına izin vermememi emretti.

Dolayısıyla sırf Yüce Allah için yapılmamış bir amel '*Riya*'dır (gösteriş, gösteriş veya başkalarını etkilemek için yapılan ameller) ve O bu tür amelleri kabul etmez. Sonra melekler namaz, oruç, *zekât*, "Hac", "*Umre*" (mini hac), dostane karakter, sessizlik, Allah'ı anma vb. gibi salih amellerle ayağa kalkarlar. Yedi göğün melekleri, tüm perdelerin kaldırıldığı İlahi Mahkeme'ye ulaşana kadar onları uğurlamak için onlara eşlik eder ve bu kulun yaptıklarının yalnızca Tanrı uğruna [yapıldığına] Tanrı'nın önünde tanıklık ederler.

Şu anda Yüce Allah şöyle diyecek: Siz melekler, kulların amellerine [dışarıdan] bakın, ben ise onların kalplerine bakıyorum. Biliyorum ki, bu eylemlerle kişi benim rızamı istemek istemedi ve bunları yalnızca benim rızam için yapmadı. İnsanın yaptıklarıyla

gerçekte neyi amaçladığını biliyorum. Benim '*La'na*'m (rahmetimden mahrum kalmam) böyle bir kişinin üzerine olsun, tıpkı sizi ve insanları aldattığı gibi. Ancak Beni aldatmamak mümkün değildi çünkü kalplerin en derin girintilerinin neyi gizlediğini çok iyi biliyorum. Benden ne kadar uzak durmaya çalışırsa çalışsın, hiç kimse Benden gizli kalamaz ve Benim pençemden kaçamaz. Geçmişte neler olduğu ve gelecekte neler olacağı konusunda tam bilgiye sahibim. Benim bilgim, vefat etmiş ve henüz gelmemiş olan herkesi kapsar. Tüm sırların tüm detaylarıyla tamamen farkındayım. Hiç kimse beni amelleriyle aldatamaz. Kulum cahilleri aldatabilir ama Beni aldatamaz, çünkü ben gaybı bilenim. Bu nedenle '*La'na*'mı (Merhametimden mahrum kalmamı) böyle birine gönderiyorum. [Yedi göğün kapılarını koruyan] yedi melek ve üç bin melek, hepsinin üzerine '*La'na*'larını (Allah'ın rahmetinden mahrum kalması için Allah'a dua ederek) gönderirler. Sonra göklerin mahkûmları, kendilerinin *'La'na*'larının ve 'La'na'larını *böyle bir aldatıcının üzerine* gönderenlerin hepsinin böyle birinin üzerine olsun' derler.

Bütün bu detayları duyduktan sonra ben (Peygamber'den rivayet eden Muaz [Allah ondan razı olsun]) gözyaşlarına boğuldum ve şöyle dedim: 'Yâ Resûlallah! Bu felaketten kurtulmanın yolu nedir?' Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: "Ey Muaz! Peygamberinize tam bir iman ve inançla itaat edin'. Muaz -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: 'Sen Allah'ın Resulü'sün, ben de Muaz bin Cebel'im. Nasıl kurtuluşa kavuşabilirim?' Allah'ın Peygamberi -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: 'Ey Muaz! Eğer yaptıklarınız amacına uygun değilse, dilinizi başkaları hakkında kötü konuşmaktan ve başkalarını, özellikle de kardeşlerinizi ve '*Huffaz*' (Kur'an'ın tamamını ezbere işleyenler). Kardeşlerinin ve diğer insanların işlerine karışma. Kendi kötülüğünüzün alt benliğine (*Nefis*), başkalarının onurunu lekelemekten kaçının. Müslüman kardeşleriniz hakkında kötü konuşarak kendinizi övmeyin. Başkalarını aşağılayarak üstünlüğünüzü kurmayı asla düşünmeyin. Şöhret kazanmak için gösterişe başvurmayın. Ahiret işlerini tamamen ihmal edecek kadar dünya işleriyle meşgul olmayın. Birisi sizinle oturuyorsa, üçüncü kişiyle gizlice konuşmayın [veya fısıldamayın]. İnsanlar arasındaki üstünlüğünüzü başkalarına söylemeyin ki, amelleriniz dünyada ve ahirette mahvolmasın. Meclislerinizde utanmazlık (bayağılık) ve ahlaksızlık konularında konuşmaktan kaçının ki, kötü davranışlarınız yüzünden insanlar sizden uzak durmasınlar. Cehennem köpekleri sizi paramparça etmesinler diye, dilinizle başkalarının onurunu incitmeyin. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

وَٱلنَّٰشِطَٰتِ نَشْطًا Ve eti kemiklerden ayırdıklarında.' (Kur'an, Bölüm 79, Ayet 2)

Sonra dedim ki: 'Ey Allah'ın Resulü! Bütün bu emirlere göre hareket etme yeteneğine kim sahip?' Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: 'Allah'ın kendisine kolaylık sağladığı kul için amel kolaydır. Kendiniz için sevmediğiniz şeyleri başkaları için de sevmeyin [ve kendiniz için sevdiğiniz şeyleri başkaları için de beğenin. Bu şekilde son derece samimiyetle yapılan eylemler size kurtuluşunuzu getirecektir]'". (Yüz *bin nebevi rivayeti tam bir aktarım zinciriyle ezberleyen* büyük bir peygamberlik rivayeti [Hadis] ustası olan Hafız Iraki bunu yapmıştır *Gazali'nin "İhya Uloom ad-Dîn" veya "Allah'a Giden Yol İlminin Yeniden Canlanması"* adlı eserinde yer alan tüm Hadislerin *Hadis* tasdikini ve bu peygamberlik geleneğinin kaynak referansını "*Kitab ez-Zühd li İbnü'l-Mübarek*" veya "İbnü'l-Mübarek'in Temel Arzulardan Kaçınma Kitabı" ve "*İbnü'l-Cevzi fi el-Mevdu'aat*" olarak adlandırmıştır.

Halid bin Ma'dan (Allah ona rahmet etsin), Muaz -Allah ondan razı olsun- Kur'an-ı Kerim'i bu *hadisi* (veya peygamberlik rivayetini) okuduğu kadar okumadığını söyledi. Toplantılarında bu *hadislerden* sık sık bahsederdi.

Gelenekler: Ömer -Allah ondan razı olsun- boynuna eğilmiş bir adam gördüğü rivayet edilmiştir. Ona dedi ki: "Ey boynu eğik! Boynunuzu yukarı kaldırın. Tevazu boyunda değil, kalptedir". Ebu Ümâme el-Bahîlî (Allah ondan razı olsun) mescitte secde halinde birini görünce şöyle dedi: "Bunu [bunu yaptığınızı görecek kimsenin olmadığı evinizde yapsaydınız ne kadar iyi olurdu ve bu nedenle, Tanrı'nın önünde gerçek bir samimiyete sahip olursunuz]". Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Kendini beğenmiş bir insanın üç alameti vardır - yalnız kalınca tembelleşir; insan insanları gördükten sonra aktif hale gelir; Bir kimse birini övdüğü zaman daha çok amel işler, biri kötülük yaparsa sevapları azaltır." Bir adam Sa'eed ibn el-Müseyyeb'e (Allah ona rahmet etsin) sordu: "İçimizden biri, bir iyilik yaptıktan sonra [insanlardan] ilahi bir karşılık ve takdir ister. Birinin eylemi [bunun gibi] doğru mu?" Ona sordu: "Tanrı'nın hoşnutsuzluğunu senin üzerinde mi istiyorsun?" Adam olumsuz yanıt verdi. O da şöyle cevap verdi: "Ne kadar iyilik yaparsanız, onları [saf ve münhasıran] Allah rızası için yapın ve bunda samimi kalın". Katade -Allah ondan razı olsun- dedi ki: "Bir kul gösteriş yaptığı zaman Allah şöyle der: 'Kuluma bak! Böyle biri benimle şaka yapıyor!'" İbrahim bin Adham (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Şöhret peşinde koşan kişinin Allah'a tam inancı yoktur."

Gösterişin Gerçekliği ve Oluşum Konuları

Gösteriş, iyi alışkanlıklar ve gayretler sergilemek, ibadet yoluyla insanların gönlünde takdir ve prestij aramak anlamına gelir. Bu bakımdan dört şey var. Biri gösterişli kişi ya da ibadet edendir; ikincisi etkilenen, yani gösteriş yapılan kişidir; üçüncüsü, gösterişin yapıldığı özelliklerdir; dördüncüsü gösterişin kendisidir.

Gösterişin Yapıldığı Şeyler: Gösterişli bir insan beş şeyde gösteriş yapar ve bunlar aracılığıyla insanlar arasında şöhret arar: Beden, görünüş, sözler, eylemler ve takipçiler ve dış nesneler. Dünyeviliğe dalmış insanlar bu beş şey aracılığıyla şöhret ve rütbe ararlar.

İnancında Bedenle Gösteriş: Bedenle gösteriş yolu, kişinin bedende zayıflık ve solgunluk benimsemesidir ki, insanlar bu kişinin dini konularda son derece sıkı çalıştığını ve ahiret korkusunun kişiye hakim olduğunu düşünsünler. Zayıflık daha az yemeyi, solgunluk ise İlahi ibadet için geceleri uyanık kalmayı savunur. Benzer şekilde, darmadağınık saç, kişinin dine özen göstermesini ve endişelenmesini ve kişinin sürekli ibadetle meşgul olduğunu ve bu nedenle saçını taramaya bile vakti olmadığını savunur. Bu tür belirtiler [toplum içinde] görüldüğünde, insanlar kişinin kutsallığı hakkında tartışır ve bu da alt benliği (*Nefs*) mutlu eder. Bunlara benzer şekilde sesi alçaltmak, göz altlarında koyu halkalar olması, dudaklarda kuruluk vb. Bunlar bu kişinin sürekli oruç tuttuğunu, Allah korkusunun sesin kısılmasına neden olduğunu veya açlığın buna neden olduğunu gösterir. Bu nedenle İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle derdi: "Sizden biri oruç tuttuğu zaman saçına yağ sür, tara, gözlerine antimon sürmeli ve yağlı eliyle dudaklarını ovmalı ki insanlar seni oruçlu sanmasınlar [kuru dudaklar oruç tuttuğunu gösterir]". Benzer bir öğüt Peygamber sahabesi Ebu Hureyre'den (Allah ondan razı olsun) rivayet edilmiştir. Bu kutsal adamlar, gösteriş günahından kaçınmak için insanları bu yöntemlere yönlendirdiler. Şeytan bu yollarla ibadet eden kullarını hedef alır. Dindar ve ruhani insanlar bu şekilde bedenleri aracılığıyla, dünyevi insanlar ise sağlıklı bedenler, dış güzellik, uzun boy, dengeli organlar ve güzel cilt aracılığıyla gösteriş yaparlar.

Görünüş ve Giyinme ile Gösteriş: Saçları darmadağınık tutmak, [dini emir gereği] bıyıkları tıraş etmek [veya kesmek], baş eğik yürümek, yavaş hareket etmek [duruş ve ağırbaşlılıkla], alnında secde izi bırakmak, kaba ve kaba giysiler giymek, yünlü bir elbise giymek, ayak bileklerine kadar uzanan uzun gömlekler giymek, kolları küçük tutmak, giysileri kirli ve yırtık tutmak, tüm bu eylemler gösteriş için yapılır, böylece insanlar kişinin peygamberlik yoluna (*sünnet*) ve Allah'ın salih kullarına bağlı olduğunu düşünürler. Bu aynı zamanda , manevi yolun gerçeklerinden pek bir şey bilmediğini

çok iyi bilse de, Sufilere (manevi gezginlere) benzemek için yamalı ve mavi giysiler giymeyi de içerir. Uzun bir gömleğin etrafına şal sarmak ve kenarını göze sarkıtmak da gösterişe dahildir çünkü bu görünümle kişi ilgi odağı haline gelir ve insanlar gözleri yolun tozundan koruyarak patikada yürüdüğü için kişinin dikkatine hayranlıkla bakar. Bir cahilin skolastik ilahiyatçıların (*Ulema*) kıyafetini giymesi, sırf insanlar birini bir alim olarak düşünsünler ve ona saygı ve onurla davransınlar diye görünüşlerini benimsemeleri de gösteriştir. Sonuç olarak, aralarındaki [elbiseyle gösteriş yapan] her insan grubu, [İlahi yasada] izin verilse bile, popülerliğini ve şöhretini gördüğü şeylerden ne daha azıyla ne de daha fazlasıyla yetinmez. Dindar insanların durumu budur. Dünyevi insanlar pahalı kıyafetler, iyi arabalar, güzel şallar, gömlekler, önlükler ve pahalı mallarla gösteriş yaparlar. Yani evdeyken sıradan kıyafetler giyerler ama evlerinden dışarı çıktıklarında güzel kıyafetler giyerler ve insanlar onları zengin olarak görsünler diye gösterişli ve ışıltılı bir şekilde dışarı çıkarlar.

Konuşarak Gösteriş: Din veya manevi yoldan gelen insanlar, öğüt vermeyi ve vaaz vermeyi hobi olarak benimseyerek gösteriş yaparlar. Hikmetli ve sağduyulu şeyler uydururlar, [azizlerin ve dindar insanların] geleneklerini ezberlerler, böylece günlük konuşmalarda kullanılabilirler, böylece muhatap onların coşkulu bilgilerini ve dindar seleflerinin (*Selef Saliheen) devletlerine ve geleneklerine olan yaygın bağlılıklarını itiraf eder*. Genel toplantılarda Allah'ı zikrederler ve insanlar çok dindar olduklarını ve her an İlahi ibadetle meşgul olduklarını düşünsünler diye dudaklarını hareket ettirirler. İyiliği teşvik ederler, kötülükten sakındırırlar ve kötülüklere karşı öfkelerini dile getirirler, insanların günaha düştüklerini görünce büyük acılarını dile getirirler, konuşurken seslerini çok alçaltırlar, Kur'an'ı dokunaklı ve heyecan verici bir şekilde okurlar ki korkuları ve üzüntüleri ortaya çıksın, peygamberlik rivayetlerini ezberlediklerini ve âlimleriyle görüştüklerini iddia ederler. peygamberlik hadislerini anlatanların kapılarını çalarlar ve eğer biri onları anlatırsa, onda kusurlar bulurlar ve hemen onun gerçekliği veya eksikliği hakkında bir fikir oluştururlar, böylece insanlar bu alandaki bilgilerinden etkilenirler, rakibi boyun eğdirmek için uzun konuşmalar yaparlar ve bilgilerini ifade etmek için Kur'an ve peygamberlik geleneklerinden referanslar verirler. Dindar insanlar için konuşma yoluyla gösterişin sayısız türü vardır. Dünyevi insanlar şiir ve örnekleri ezberleyerek gösteriş yaparlar, kelimelerde akıcılık ve belagat kurallarına özel önem verirler, varlıklı insanları etkilemek için benzersiz cümleler ve hayranlık uyandıran kelimeler ezberler ve insanların kalplerini kendilerine yöneltmek için dostluklarını ifade ederler.

Eylemlerle Gösteriş: [Eylemlerde gösteriş, kasıtlı olarak yapılırsa, çeşitli şekillerde gerçekleşir, örneğin] Namaz kılan bir kişinin namazda uzun süre ayakta durması, rükû

ve secdeleri uzatması, boynu eğmesi, dikkati [ibadet dışında başka şeylere] bırakması, sükûnet ve ağırbaşlılık göstermesi, el ve ayakları bir arada tutması ve namazlarda tevazu ve hoşgörü gösteren bu tür davranışlarda bulunması, ve saire. Bu gösterişli eylemleri gerçekleştirmek, namazın yanı sıra oruç, hac, zorunlu sadaka (*zekât*) ve [hem iç hem de dış] çabalar olabilir. Benzer şekilde, yürürken alçakgönüllülük ve başı öne eğme, konuşmada sükunet ve ağırbaşlılık ve bunlara benzer eylemler de gösteriş [olabilir]. Bu öyle bir boyuta göre, gösterişli bir insan ihtiyaçları için hızla öne fırlıyor, ancak dindar bir kişi karşısına çıktığında hızını değiştiriyor ve yavaş yavaş yürümeye başlıyor, çene göğsüne değene kadar başını eğiyor, insanlar ona aceleci ve onursuz insan demesin diye kademeli adımlar atıyor. Dolayısıyla o [dindar] kişi gözden kaybolunca kişi tekrar aceleyle yürümeye başlar ve birini görünce tekrar alçakgönüllü olur. Böyle bir kişi, Tanrı'yı anarak alçakgönüllülüğü benimsemez, bunu yalnızca diğer insanları etkilemek için yapar, böylece Tanrı'nın dindar hizmetkarları arasına birini dahil ederler. Bazı nispeten dikkatli insanlar, başkalarının önünde yürüdükleri gibi yalnızlık içinde yürürler. Başkalarının önünde hızlarını değiştirmeye ihtiyaç duymamak için toplum içinde hızlarının yalnız olduklarında hızlarına aykırı olmasından utanırlar. Bunu yaparak gösterişten kurtulacaklarını düşünürler ama gösterişlerinin bu şekilde artacağının farkında değildirler. [Bunun nedeni,] Önceden sadece insanların önünde gösteriş yapıyorlardı, şimdi bunu özel olarak bile yapıyorlar. Dünyevi insanların eylemlerle gösterişi, gururla yürümeleri, yürürken ellerini sürekli hareket ettirmeleri ve omuzlarını zıplatmalarıdır. Bunu prestijlerini ve ihtişamlarını göstermek için yaparlar.

Dostlar ve Tanıdıklarla Gösteriş: Bir alimin biriyle görüşmesini istemek ki, insanlar bu kişinin o kadar önemli olduğunu söylesinler ki, falanca alim veya falanca ibadet eden birini tanır ve buluşmaya gelir veya dinde yüksek bir statüye sahiptir, bu yüzden insanlar gelir ve biriyle tanışma şerefine erişirler. Bazı insanlar, halkın dindeki büyüklüğünü itiraf etmesi için bir kral (devlet otoritesi) veya yüksek rütbeli bir kraliyet (hükümet) yetkilisi ile görüşmek isterler. Bazı insanlar, birçoğuyla tanıştıklarını ve onlardan manevi faydalar aldıklarını kanıtlamak için manevi rehberlerden (Shuyukh) bolca bahsederler. Onlarla görüşmekten ve onlardan manevi faydalar elde etmekten gurur duyduklarını ifade ederler, özellikle de bir tartışma olduğunda veya bir rakibi aşağılamaya ihtiyaç duyulduğunda. Bu gibi durumlarda insanlar falanca alim gördüklerini, falanca alimden bunu duyduklarını, falanca ülkeye seyahat ettiklerini ve pek çok manevi rehber ve öğretmene hizmet etmekten fayda sağladıklarını iddia etme eğilimindedirler.

Bunlar, gösterişli insanların gösteriş yapmalarını sağlayan beş şeydir ve bunu yapmanın amacı, [Tanrı'nın] yarattıkları arasında onur ve rütbe kazanmaktır. Bazı insanlar kendileri hakkındaki yaratımlar hakkında iyi fikirlerle yetinirler. Bu nedenle birçok keşiş

ibadethanelerine gidiyor ve yıllarca dışarı çıkmıyor. İbadet edenlerin çoğu dağların zirvelerine tırmanır ve orada uzun süre kalır ve aşağı inmez. Ortadan kaybolmaları, insanların onlar hakkında iyi bir fikre sahip olduğu inancına dayanıyor. İnsanların artık kendileri hakkında iyi bir fikre sahip olmadıklarını veya kendilerine bir suç atfedildiğini öğrenirlerse, o zaman tüm iç huzurları bozulur ve artık yalnızlığı benimsemek için güvendikleri kendileri hakkındaki iyi fikirlerle yetinmezler. Dahası, Tanrı'nın önünde [kendilerine yanlış atfedilen şeylerden] aklandıklarını bildikten sonra bile içsel tedirginlikleri sona ermez, bunun yerine içsel kargaşa ve üzüntüleri görülmeye değerdir. Prestijlerinin geri dönmesi ve insanların gönlündeki mevkileri için binlerce bahane uydururlardı. Zenginlik hırsları olmasa da şöhretten kaçış yok çünkü bu daha büyük bir kayıp. Şöhret, uzun süreli olmasa da çoğu insan cahil olduğu için sayısız şöhret arayışında olan mükemmellik türüdür.

Pek çok insan kalplerdeki konumlarından memnun değildir, bunun yerine kalplerin yanı sıra dillerin de kendilerini övmesini ve onurlandırmasını isterler. Bazı insanlar uzak yerlerde şöhret kazanmak isterler, böylece insanlar onlarla gelip buluşmak için uzun mesafeler kat ederler. Bazıları, şefaatlerinin kabul edilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması ve kamuoyunda onur ve güvenilirliğe sahip olmaları için krallar nezdinde şöhret arzularlar. Bazı insanlar, yetimlerin, yoksulların, vakıfların (*Vakıf*) veya başkasının kişisel mülkü olsa bile, bununla servet kazanmak ve biriktirmek isterler. Tüm gösterişli insan grupları arasında bu [beş], bu beş yolla gösteriş yapan en kötü gruplardır.

Gösteriş ve Bu Rahatsızlıkla Kalbi İyileştirmek İçin İlaç

Gösterişin iyi işleri geçersiz kıldığı ve gösterişli bir insanı Tanrı'nın hoşnutsuzluğunu hak ettiği artık açıkça ortaya çıktı. Bu ölümcül bir hastalıktır, bu nedenle, eğer birisi bu hastalığa yakalanırsa, onu başarmak için katlanılan zorluk ve bunu başarmak için gereken manevi mücadele ne olursa olsun, onu ortadan kaldırmak için ilaç ve tedaviye ihtiyaç vardır. İlacın acılığı ve burukluğu iyileşme garantisidir. Bu, çocuk da olsa her bireyin ihtiyaç duyduğu manevi bir mücadeledir. Bunun nedeni, bir çocuğun akıl ve anlayıştan yoksun olması ve insanların yaptığını gördüğü şeyi yapmasıdır. Bir çocuk, insanların birbirleriyle yapmacıklık, gösteriş ve yapaylık yaptığını gördüğünde, kalbinde yapmacıklık, gösteriş ve yapaylık sevgisi doğar ve tüm duyuları sarar. Bu alışkanlığın yıkıcılığı, kişi akıl ve muhakeme yeteneğine ulaştığında ortaya çıkar, ancak o zamana kadar bu alışkanlık o kadar sağlam bir şekilde kökleşir ki, yoğun bir manevi mücadele

(*Mücahit*) ve aşırı zorluklar olmadan onu ortadan kaldırmak imkansızdır. Bunun sonucu olarak herkesin bu manevi mücadeleye ihtiyacı var. Başlangıçta zorluklar var ama son zamanlarda kolaylıklar ortaya çıkıyor. Bu hastalığı tedavi etmenin iki yolu vardır. Birincisi, gösteriş ağacını besleyen ilkelerinin ve nedenlerinin ortadan kaldırılmasıdır. İkincisi, gösterişin tehlikelerinin (istilacı düşüncelerin) ortadan kaldırılmasıdır.

İlk Tedavi Yolu - İlkelerin ve Nedenlerin Ortadan Kaldırılması: Bu yol [gösterişin manevi hastalığını iyileştirmenin] ilkeleri ve nedenleri bilindiğinde pratik hale gelir. Bu bakımdan gösterişin temelinin [ve kökeninin] şöhret ve prestij aşkı olduğu unutulmamalıdır. Ayrıntılı olarak açıklanacak olursa, gösterişin üç temeli vardır: Birincisi övgünün zevki, ikincisi kişinin mahkûmiyetten duyduğu üzüntüden duyulan nefret, üçüncüsü ise insanların mallarına duyulan açgözlülüktür. Bunlar gösteriş sebebidir ve gösterişi canlandırır. Bazen insan övgü arzusu duymaz, ancak kınanmanın üzüntüsünden kaçınmak ister. Örneğin, cimri bir kişi, Tanrı'nın yolunda [hayır işlerine harcanan para gibi] artan miktarlarda para harcayan bazı cömert insanlar arasında sıkışıp kalır. Böyle cimri bir kişi, cimri olarak adlandırılmasın diye hayır işlerine biraz para harcardı. Böyle bir kişinin övgü arzusu yoktu, sadece cimriliğin itibarsızlığından kaçınma arzusu vardı. Başka bir örnek, bazı cesur insanlar arasında sıkışıp kalan ve cesur olarak adlandırılmayı arzulamadan korkak ilan edilmekten kaçınmak isteyen bir korkak olabilir. Benzer şekilde, bazı ibadet edenler arasında yer alan kişi, ibadet etmek için geceleri uyanık kalır ve insanlar tembel demesin diye geceleri birkaç tur namaz kılar. Böyle bir kişi kınamaya karşı temkinlidir ve övgüyü arzulamaz. Bazen kişi övgünün zevkiyle [kendini tutmakta] sabırlı olabilir ama kınanmanın acısına sabredilemez. Bu nedenle, kişi ihtiyaç duyduğunda bile soru sormaz, bilgisi olmadan dini bir ferman [*Fetva] yayınlamaz veya hiçbir şey bilmediği halde peygamberlik gelenekleri [*Hadis] *hakkında bilgi sahibi olduğunu iddia etmez*, sadece kınamadan [veya eleştiriden] kaçınmak için. Bunlar gösterişli bir insanı gösterişe kapılmaya sevk eden konulardır.

Gösterişin Özel Tedavisi: İnsanoğlunun bir şeyi ancak kârlı ve zevkli olduğunu düşündüğünde, kâr ya da hazzın hemen ortaya çıkması ya da sonradan beklenmesi yadsın, arzuladığı yadsınamaz bir gerçektir. Ancak o şeyden elde edilen kazancın veya hazzın geçici olduğu ve sonradan zararlı olacağı bilgisine gelince, o şeye olan arzuyu sona erdirmek veya ondan kaçınmak zor değildir. Mesela balın tadına aşinadır ama zehirle karıştığı açıklanırsa onu asla kullanmaz. Arzuları ve eğilimleri yok etmenin kolay yolu, geçici [geçici] faydaları göz ardı etmek ve gelecekteki zararlarını [gözlerinin önünde] tutmaktır. Bir kulun [yani bir insanın] bilgisine gelince, gösterişin zararları ve gösterişli bir insanın dünyada [sonsuz sonsuz hayatın sermayesi olan] iyi işler yapma

yeteneğinden yoksun olduğunu ve ahirette Allah'ın yakınlığından mahrum kaldığını bilirse, kıyamet günü acı bir azap görecek, Allah'ın hoşnutsuzluğuna layık olarak anılacak, "günahkâr" ve "aldatıcı" sıfatlarıyla çağrılarak alenen aşağılanacak ve "Allah'ın itaati (ibadeti) karşılığında dünya malları ve malları kazanmaktan utanmadınız mı? [Tanrı'yı etkilemek için bir şeyler yaparak] kulları olarak gördünüz ve [gerçekte] Tanrı'ya tapınmayla şaka yaptınız. Allah'tan uzaklaşarak kullarının sevgilisi oldun. Sen onlar için kendini süsledin ve kendini pisliğe bosttun. Onların yakınlığını Tanrı'dan uzaklaşarak buldunuz. Kulların övgüsünü [kazanmak] uğruna Allah'ın kınanmasını önemsiz gördünüz." Bir kul bu aşağılanmayı düşündüğünde ve [geçici, kısa ömürlü] dünyevi menfaatleri ahiretteki kayıplarla karşılaştırdığında, en ufak bir gösterişe meyilli olmaz. Gösteriş sebebiyle salih amellerin kaybedilmesi küçük bir kayıp değildir. Samimi bir amelin sevap terazisinde ağır basması şaşırtıcı değildir, ancak gösterişle karıştırıldığında günahlara karışır ve günah terazisini ağırlaştırır. Gösteriş sadece bir ibadetin kaybına neden oluyorsa, o zaman bile daha az zarar vermez. Denge terazisinin iyi işlere ağır bastığını varsayarsak, o zaman bile, gösterişli bir eylem, diğer tüm salih işlerden bağımsız olarak kişinin peygamberler, azizler ve Gnostikler kategorisine dahil edilmesine izin vermez.

Bu, dindeki veya Tanrı'ya giden yoldaki kaybın açıklamasıydı, dünyevi kayıp daha az değil. İnsanların kalplerinin [ne düşündükleri açısından] dikkate alınması her halükarda endişe ve kaygı nedenidir. İnsanların onayı, ulaşılması kolay olmayan bir sınırdır. Birisi sizin bir davranışınızdan memnunsa, aynı davranışınızdan dolayı size kızan başka biri vardır. Bazı insanlar başkalarını üzerek memnun olabilir. Yaratılmışların onaylanmamasını Tanrı'nın (Yaratıcı) onaylanmamasına tercih eden kişi, Tanrı birinden hoşnut olmaz ve diğerlerini de birinden hoşnut etmez. O halde yaratılmışlardan övgünün faydasının ne olduğu anlaşılmadı. İnsanlar neden kullarının övgüsünü Allah'ın hoşnutsuzluğuna tercih ederler ki, onların övgüsü kişinin rızkını artırmaz ya da azaltmaz?

İnsanların servet ve mallarına yönelik açgözlülük söz konusu olduğunda, tüm kalplerin Tanrı tarafından fethedildiği ve boyun eğdirildiği düşünülmelidir. O, herhangi bir kalbi vermeye yöneltme ve herhangi bir kalbin vermesini engelleme gücüne sahiptir. Tüm yaratılanlar Tanrı'nın gücüne boyun eğmektedir ve rızık yalnızca Tanrı'nın elindedir. Yaratılıştan rızık hırsı olan kişi, aşağılanmadan korunmaz. Kişi hedeflere ulaşsa bile, iyilik yükünden korunmaz. Tanrı'nın yakınlığını ve sahte umutlar ve boş düşünceler için Tanrı'nın bahşettiği onuru reddetmek aptallıktır. Ayrıca, kişinin açgözlülüğüne göre başarabilmesi de gerekli değildir. Çoğu zaman insan başarısızlıklarla karşılaşır. Kişi

başarılı olsa bile, bundan çok daha fazlası olacak olan bu iyiliğin bir sonucu olarak aşağılanmanın acısına kıyasla, başarının zevki çok fazla mutluluk getirmeyecektir.

İnsanların kınanmasından korkmak da aptalcadır. Kınanmaları nedeniyle kayıplarda artış var mı? Kaderin Yaratıcısı'nın yazdığı şey mutlaka olacaktır. Kınamak ne ölümü hızlandırır ne de rızkı geciktirir. Cenneti hak eden kişi, Allah'tan [insanların mahkûmiyetleri yüzünden] sevilmeyecektir. Eğer kişi Tanrı'nın sevgilisiyse, o zaman tüm insanlar O'nun önünde acizdirler, çünkü ne kâr ne de zarar verebilirler, ne yaşam ya da ölüm üzerinde güçleri vardır, ne de ölümden sonraki yaşam üzerinde güçleri vardır. Eğer kişi bu şekilde düşünürse ve kalp ve zihin bu düşünme ve tefekkür çizgisine yönelirse, o zaman kalbin gösterişe eğiliminin kalması için hiçbir neden yoktur. Bu nedenle zeki bir birey, faydadan çok zararı olan şeylere karşı herhangi bir eğilim göstermez. Bu da önemlidir ki, eğer insanlar gösterişli bir insanın kalbinde gösteriş yapmayı sevdiği ama samimiyetini diliyle ifade eden içsel durumunu öğrenirlerse, o zaman böyle bir insandan nefret etmeye başlarlar. Allah bir gün bu sırrı açacak ki, insan insanların gözünde nefret etsin ve Allah'ın önünde gösteriş ve aşağılanmanın farkına varsınlar. İnsanlara sadece gösterişinin görünmesi söz konusu değildir, aynı zamanda kişinin samimiyeti de görünür hale gelir ve Allah kişinin samimiyeti sayesinde insanı insanlar arasında sevdirir, kalplerini fetheder ve dillerine övgülerini söyleme gücü verir, ancak insanların övgülerinde ne mükemmellik ne de kınanmalarında bir kusur vardır [çünkü bunların genel şemada bir önemi bile yoktur]. İnsanların övgüsü veya kınaması hiçbir sonuç doğurmaz.

Ahiret hayatını ve o hayatta elde edilecek sonsuz saadetleri ve yüce mertebeleri sürekli olarak bilincinde tutan kişi, dünya hayatının zorluk ve bulanıklıkla dolu nimetlerini önemsiz görecek ve tüm tefekkür ve eylem gücünü Allah'a yöneltecektir. Kişi kendini gösterişin aşağılamasından ve insanların kalplerine acı çektirmekten koruyacaktır. Kişinin samimiyetinin aydınlanmalarının yansıması kişinin kalbine düşecek ve bu da onun genişlemesine neden olacaktır. Kalbin genişliği, kişinin Tanrı'ya bağlılığını ve yaratılışlardan uzaklığını artıracak süptil manevi açılımların (*Mukashafa*) kapısını açacaktır. Kalpte yaratılmışlara yer kalmayacağı gibi, dünyadan ve ahiretin büyüklüğünden nefret de artacaktır. [Sonuç olarak] Gösteriş motivasyonu kalpte bile doğmayacak ve samimiyetin yolu giderek kendiliğinden açılacaktır.

Eylemler Yoluyla Gösterişin Tedavisi

Gösterişin pratik çaresi, kalp [sadece] Allah'ın ibadet bilgisi ve bilinci ile yetininceye ve kişinin alt nefsi (nefsi) Allah'tan başkasının bilgisine ve bilincine ihtiyaç duymayıncaya kadar, ibadetleri gizli tutma alışkanlığı edinmek ve günahların gizlendiği gibi gizlemektir. Bir rivayete göre, Ebu Hafs el-Haddad'ın (Allah ona rahmet etsin) bir sahabesi, dünyeviliği (Dünyayı) ve dünya insanlarını kınamış ve ona şöyle cevap vermiştir: "Saklaman gereken bir şeyi ifşa ettin. Bugünden sonra benimle oturma" dedi. Ebu Hafs'ın küçük bir şeyi açıklamasını yasakladığı için bunun üzerinde düşünün, çünkü dünyeviliğin kınandığını iddia etmek, kişinin dünyevilikten (*Zühd*) ve dindar huşu, hürmet ve Allah korkusundan (*Takva*) uzak durduğunun ilanıdır. Gösterişin gizlenmesi için bundan daha etkili ve başarılı başka bir ilaç yoktur. Manevi mücadelenin (*Mücahit)* ilk aşamasında, [ibadeti] gizli tutma eylemi çok zordur. Fakat bir süre sabredilirse ve kendini zorlayarak bile bu [gizlemeyi] alışkanlık haline getirirse, bu eylemin yükü ortadan kalkacak ve Tanrı'nın bitmek bilmeyen lütufları, nimetleri, yetenekleri ve destekleri sayesinde kolaylık sağlanacaktır. Ancak burada çabaların meyvelerini [eylemler açısından] alıyoruz. Çaba göstermeden hiçbir şey elde edilemez. Tanrı diyor ki:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا۟ مَا بِأَنفُسِهِمْ

"Doğrusu, insanlar [ruhlarının] kendi [içsel] hallerini değiştirmedikçe Allah bir milletin durumunu değiştirmez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 13, Ayet 11)

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ

"Şüphesiz Allah, salih amellerde üstün olanların İlahi azabının boşa gitmesine izin vermez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 9, Ayet 120)

İkinci Yöntem - Tehlikelerin ve Engellerin Ortadan Kaldırılması: Başka bir deyişle, ibadet sırasında kalbe gelen ve Allah'tan başkasına düşkün olan imaları (*Vesvalar*) ve endişeli düşünceleri (*Khawatir*) ortadan kaldırmak. Onu ortadan kaldırmanın yöntemi öğrenilmelidir. Kendi alt benliklerine (*nefs)* karşı mücadele eden ve savaşan, kanaat eylemleri, açgözlülükten kopma, yaratılmışların gözünde kendini alçaltma, onların övgü ve kınamalarından habersiz hale gelen insanlar, gösterişi kalplerinden söküp atarlar. Şeytan ibadet sırasında onları takip etmekten vazgeçmez, aksine onları gösteriş düşünceleriyle tedirgin eder. Onların alt nefsten gelen imalı düşünceleri ve arzuları tamamen sona ermez, aksine [sadece] manevi mücadele yoluyla bastırılırlar. Dış etkenler onlara yeniden enerji verdiğinde canlanmaya başlarlar. Bu nedenle gösterişin tehlikelerini ve nedenlerini ortadan kaldırmak ve yöntemini bilmek şarttır.

Gösterişin Tehlikeleri: Gösterişin üç tehlikesi vardır (buradaki "tehlike" kelimesi istilacı endişeli düşünceleri ifade eder). Bazen üçü de aynı anda ortaya çıkar ve [topluca birlikte] tek bir tehlike gibi görünürler, bazen yavaş yavaş gelirler - önce birinci, sonra ikinci, sonra üçüncü. İlk tehlike [gösteriş belirtisi], kişinin ibadet edenlerin [ibadetinden] haberdar olmasını istemesi ve kişinin bir ibadetin farkında olduğunun farkına varmasını istemesidir. Bundan sonra alt benlik, insanların [kalplerindeki] övgüsüne, hayranlığına, rütbesine ve prestijine meyleder. Bundan sonra, alt benlik bunu [insanların övgü ve hayranlığından dolayı kişinin büyüklüğünün] bir kanıtı olarak kabul eder ve buna inanır. Birincisi tehlike "bilmek", ikincisi "şehvet ve eğilim" olarak da adlandırılabilen "durum" ve üçüncüsü "kararlılık ve niyet" olarak adlandırılır. Birinci tehlikenin (istilacı endişeli düşünce) ortadan kaldırılması daha fazla güç (güç ve çaba) gerektirir, böylece ikinci tehlikenin ortaya çıkma olasılığı kalmaz. Bu nedenle, eğer kişi yaratılanların bilgisinin [önemi ve ihtiyacı] ve bu bilgiden haberdar olması düşüncesine kapılırsa, kendine şu soruyu sorarak bunu ortadan kaldırmalıdır: "Yaratılmışlardan neye ihtiyacın var? İbadetinizin farkında olsunlar ya da olmasınlar, ibadetinizin [İlahi] kabulü veya kabul edilmemesi üzerinde nasıl bir etkisi vardır? Tanrı [her şeyin gerçekliğini] bilir, kabul etme veya reddetme gücüne sahip olan O'dur, Tanrı'dan başkasına [tapınmanın] farkındalığının ne faydası var?" Eğer hamd arzusu kalpte doğmuşsa, gösterişin zararları üzerinde düşünerek bu arzuyu gidermeli ve şöyle düşünmelidir: "Eğer bu [Allah'a ibadet etmeyi] gönül samimiyetiyle yapmazsam, kıyamet gününde İlahi hoşnutsuzluk ve gazaba layık olacağım ve [İlahi hoşnutluğu ve kabulü kazanan] [salih amellerden] mahrum kalacağım. en çok ihtiyaç duyulanlardır". Tıpkı insanların ibadetimizin farkında olmasının gösteriş eğilimi ve şehvetini doğurduğunu bilmesi gibi, aynı şekilde gösterişin zararlarından bahsetmek de [gösterişli gösteriş eylemlerine karşı] tiksinti ve tiksinti doğurur. Eğilim kişiyi kabullenmeye davet eder ve tiksinti [gösterişin] reddedilmesine yol açar. Alt benlik (*Nefs*) daha güçlü ve baskın olan bu daveti kabul eder.

Gösteriş Tehlikelerinin Ortadan Kaldırılması: Buradan, gösterişin tehlikelerini (istilacı düşünceleri) ortadan kaldırmak için üç konunun gerekli olduğu bilinmektedir - bilgi, tiksinti ve reddetme. Bir kul [yani bir insan] azim ve samimiyetle ibadete başlar, sonra [kalpte] gösteriş tehlikesi oluşur ve kişi bunu kabul eder. O zaman, daha önce kalpte olan o bilgi ve tiksinti hatırlanmaz. Daha önce var olan gösteriş ve ahiretin mahvedilmesi anlayışı bastırılır. Onun benzetmesi, hoşgörü düşüncesini yüreğinde tutan, öfkeyi kötü olarak gören ve öfke nedenleri ortaya çıkarsa hoşgörü göstereceği, ancak daha sonra öfke ateşinin alevlenmesine neden olan bazı nedenlerin ortaya çıktığı ve önceki kararlılığın düşüncesinin kalbi terk ettiği ve öfkenin zararlarının gözden kaybolduğu tespitini sürdüren bir bireydir. Bu, şehvetin tatlılığıyla tamamen aynı durumdur. Kalp tatlılığıyla dolduğunda, Gnosis'in ışığı gizlenir. Bir anda enerjilenen tüm

bu şehvetlerin durumu da aynıdır ve kişinin imanına ve manevi yoluna (*imana*) verdiği zarar [o anda] hatırlanmaz. Buradan bilindiği gibi, eğer Gnosis kalmazsa, [kötülüğe] tiksinti ifade edilmez çünkü tiksinti Gnosis'ten ve derin anlayıştan doğar.

Bazen insan, kalbinde doğan tehlikenin (tehlikeli ve istilacı endişeli düşüncenin) İlahi hoşnutsuzluğa yol açan bir gösteriş tehlikesi olduğunu hatırlar ve bilir. Ancak şehvet insana o kadar hâkimdir ki, derin bir anlayışa rağmen bunda ısrar eder, *alt nefsten gelen* kapris ve inatçı aptallık (*Hawa*), aklını bulandırır, aldığı zevki bırakamaz, kalbi teselli etmek için [daha sonra zevklere tamamen daldıktan sonra] tövbe etme bahaneleri üretir veya zevklerin kusurları (zararlı sonuçları) üzerinde düşünme fırsatı vermeyen şeyler yapar. Bazı skolastik ilahiyatçılar veya din bilginleri (*Ulema*) gösterişten yoksun bir söz söylemezler ve onlar da bunun farkındadırlar, ancak buna rağmen bundan kaçınmazlar, aksine ısrar ederler. Bu ısrar, [kıyamet gününde] onlara karşı [kötülüğün] muazzam bir kanıtı olacaktır, çünkü yıkıcılığını bildikleri halde gösteriş yaparlar. Sadece bilgi ve anlayış yeterli değildir, ancak bununla birlikte [gösterişten] nefret etmek de gereklidir. Bazen kişi hem anlayışa hem de tiksintiye sahiptir, buna rağmen gösterişin uyarıcılarını kabul eder ve onlara göre hareket eder çünkü [gösterişe karşı] tiksinti, şehvetin gücüne kıyasla zayıftır. Böyle bir tiksintinin hiçbir faydası yoktur çünkü tiksintinin asıl amacı bu tür eylemlerden vazgeçmektir. Fayda yalnızca üç konunun birleşik etkisindedir: anlayış, tiksinti ve reddetme. Reddetme, tiksintinin meyvesidir (sonucudur) ve tiksinti, derin bir anlayışın tepkisidir. İnanç ve bilginin aydınlanmasının (iç ışığının) gücü ölçüsünde, Gnosis ve manevi aydınlanma (*Ma'rifa*) [İlahi Huzura götüren] güçlü olacaktır. Bir kimse gönlünde dünya sevgisine (dünyeviliğe) sahip olduğu ölçüde, ahiretten gafil olur. Kişi yüzünü İlahi nimetlerden çevirdiği ve dünya hayatının zararlarından habersiz kaldığı ölçüde, [ahiretteki] sonsuz hayatın sonsuz nimetlerinden kaçınacak ve bu ölçüde kişinin Gnosis'i ve manevi aydınlanması (*Ma'rifa*) [İlahi Huzur'a götüren] zayıf olacaktır. Bu, halkaları birbirine bağlı bir zincirdir. Bazıları diğerlerinin meyveleri ve sonuçlarıdır. Bütün bunların kökeni dünyevilik sevgisinde ve şehvetlerin egemenliğindedir. Her günahın ve hatanın temeli budur. Çünkü şöhret, rütbe zevkleri ve dünyevi nimetlere duyulan sevgi, insan kalbini çalar ve inancın içsel aydınlanmasının gücünü yok eder. İnsan bu zevke o kadar dalmıştır ki, ne ahireti tefekkür konusu yapabilir, ne de İlahi kitabın (*Kur'an*) ve peygamberlik yolunun (*Sünnet*) tezhiplerinden pay alabilir.

Doğruluk ve Samimiyetin İşaretleri

[Din adamları] alimlerinde ve vaazcılarda samimiyet, doğruluk ve gösterişten uzaklığın işaretleri nelerdir ve onların bilgi ve vaazlarıyla gösteriş yapmadıkları sorusuna gelince. Bunun birkaç işaretinin olduğu bilinmelidir. Bir işaret, birinden daha iyi bir vaaz veren, birinden daha iyi bir alim olan ve insanlar arasında birden fazla popüler olan birinin karşısına çıkarsa, o zaman kişinin mutlu olması ve kıskanmaması gerektiğidir, ancak hayranlık uyandırmakta yanlış bir şey yoktur. Hayranlık uyandıran şey, kişinin kendisi için de benzer bir bilgiyi arzulamasıdır. Bir başka işaret de, eğer seçkin insanlar bir toplantıya gelirse, o zaman kişinin açıklama tarzını değiştirmemesi, bunun yerine eskisi gibi konuşmaya devam etmesi gerektiğidir. Tüm insanlar kişinin gözünde eşit olmalıdır. Bir başka işaret de, insanların pazar yerlerinde ve patikalarda arkasından yürümeleri ve birini takip etmeleri arzusunun olmamasıdır. Kişinin samimiyetini ve gösterişini bilmesinin işaretleri sayısızdır ve bunları sıralamak zordur. Bunlar, bir kulun iç halinin bilindiği bazı işaretler ve işaretlerdir. [Din adamlarının] birbirlerini kıskandıklarını ve birbirlerine düşmanlık ettiklerini gördükleri zaman, bilin ki, onlar ahiret karşılığında dünya hayatını satın almışlardır.

Şeytan ve Alt Benlikten Gelen İmaların Tedavisi: Bütün bunlar Şeytan'dan ve alt nefsten gelen imalardır. Onların tedavisi, bu durumlarda kişinin düşüncelerine ve tefekkürlerine farklı bir yön vermektir ve eğer insanlar ikiyüzlülüğünün farkına varırsa ve bilinç durumunun farkına varırsa, o zaman ondan ne kadar nefret edeceklerini düşünmelidir. Hizmetkarların [yani insanların] durumu böyle olduğunda, o zaman tamamen farkında olan ve her şeyi bilen ve kişinin içsel benliğinin her bir durumunun farkında olan Tanrı'nın durumu ne olurdu? Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

تَعَوَّذُوْا بِاللّٰهِ مِنْ خُشُوْعِ النِّفَاقِ

"İkiyüzlülükten alçakgönüllülükten Tanrı'ya sığının". (Anlatan: *Ebu Bekir el-Sıddık'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanarak* Bayhakî *hadis* derlemesi

İkiyüzlülükten [doğan] alçakgönüllülük, vücut organlarının [gösterişli bir gösteride] titremesidir, ancak kalpte [gerçek bir alçakgönüllülükten yoksun olduğu için] en ufak bir etki yoktur. Bu [peygamberlik öğüdü] Tanrı'nın azabından ve gazabından sığınmak ve tövbe etmekle ilgilidir çünkü bu eylem bazen Tanrı korkusundan ve kişinin günahlarını ve bunu yaptığı için pişmanlıklarını hatırlamasından kaynaklanır, bazen de gösteriş uğruna. Bu farklı imalı düşünceler kalbe iner ve birbirlerine benzerler. Bu nedenle, böyle bir düşünce kalbinize indiğinde, o düşüncenin veya imanın neden orada olduğunu ve nereden kaynaklandığını görün. Eğer bir düşünce Tanrı'dan geldiyse, bırakın

gerçekleşsin ama aynı zamanda korkun çünkü gösteriş o kadar sessizce saldırır ki çoğu zaman insan farkına bile varmaz. Samimiyetle başladığınız eylemin (eylem, eylem veya çaba, özellikle de Tanrı'nın rızasını ve onayını arayan doğru bir eylem) gösterişle kirlenmiş olması mümkündür. Bu nedenle, Tanrı'nın her koşulunuzdan ve her durumunuzdan haberdar olduğunu düşünerek korkun. Eğer eyleminiz en ufak bir gösterişle karışırsa, o zaman İlahi gazap ve hoşnutsuzluğun konusu olursunuz [çünkü Tanrı sadece İlahi merhametin, nezaketin, bağışlayıcılığın ve cömertliğin vücut bulmuş hali değildir, aynı zamanda kişinin bireysel ve kolektif refaha zarar veren kasıtlı ihlallerini, aşırılıklarını, yanlışlarını, baskılarını ve zarar verici davranışlarını da üstlenir. ve bu da İlahi merhamet ve adaletten]. Ali bin el-Hüseyin -Allah ona rahmet etsin- şu duayı yaptı: "Ey Allah'ım! İnsanların gözünde dışımın iyi olduğu ve yalnızlık içinde onlardan uzakta olduğum zaman içimin senin önünde kötü olduğu meseleden Sana sığınırım. İnsanlara gösteriş amaçlı amellerimi koruduğum ve sadece Senin rızan için olan amelleri helak ettiğim ve Senin huzuruna en kötü amellerimle geldiğim, salih amellerle insanlara yakınlaştığım, kötü amellerle huzuruna çıktığım ve [neticeyle] gazabına uğradığım durumdan da Sana sığınırım. Ey Tanrım! Beni bu gösterişten ve ikiyüzlülükten koru" dedi.

Bunlar gösterişin zararlarıdır. Bir kul bu zararlara dikkat etmeli ve onları bilmelidir. Peygamberlik niteliğindeki bir rivayete göre, yetmiş gösteriş kapısı vardır ve bunlardan bazılarının diğerlerinden daha incelikli ve sağduyulu olduğunu, öyle ki bazı gösteriş biçimlerinin [peygamberlik rivayetine göre koyu siyah bir gecede koyu siyah bir kayanın üzerinde] bir karıncanın hareketi gibi çok gizli olduğunu ve bazılarının bir karıncanın hareketinden bile daha gizli olduğunu okudunuz. Birisi bunu nasıl algılayabilir? Bunun için sürekli dikkat ve yoğun odaklanma gereklidir. Alt benliğin sürekli incelenmesi ve incelenmesi olmadan gösterişin zararlarından haberdar olmak çok zordur. Allah bizi bu zararlardan korusun!

Gösterişle ilgili olarak, şeytandan gelen o kadar çok ima (*Vesva)* ve aldatmaca vardır ki, bunlar yazıya sığdırılamaz. Bu imalardan kurtulmanın, Allah'tan başka her şeyi kalpten çıkarman ve tüm hayatın boyunca nefsin (*nefs)* İlahi azaba bulaşmasını istememenden başka bir yolu yoktur. Bunun yerine, tüm dünyevi nimetlere ve zevklere sahip olan, ancak bedeni hastalıklarla kuşatıldığı için bunlardan zevk almayan ve kişi her zaman bu [dünyevi] zevklere düşkünlüğün kişinin yıkımına neden olacağından endişe duyan bir kral gibi yaşamalısınız. Eğer [öte yandan] kişi [arzularını kontrol etmek için] alt benliğe karşı önlem alır ve manevi mücadele verirse, o zaman kişi uzun süre yaşayacak ve krallığı uzun süre devam edecektir. Bunu akılda tutarak, kişi doktorların ve koku satıcılarının arkadaşlığını benimser ve alt benliği acı ilaçlar almaya alıştırır, her ne kadar

yiyecek kıtlığı nedeniyle vücut zayıflayacak olsa da, önleme ve sürekli ilaç kullanımı konusunda disiplinli olmak, kişinin bulaştığı bu hastalıktan tamamen kurtulmasını sağlayacaktır. Alt benlik arzuları talep etse bile, nihai sonu ölüm olan tüm bu hastalıklar, bedenlenmiş formda kişinin önüne çıkacaktır. Acı ilaç kullanmak kişinin kendisi için zor olduğunda, kişi mutlaka o ilacın bir sonucu olarak kendisine verilecek sağlığı ve ayrıca bedenin hastalıklardan ve kalbin endişelerden kurtulacağı rahatlık ve refah dolu bir yaşam olacak hayatı düşünecektir. Bu aynı zamanda ahireti arzulayan, ahiretin helâkârlığına sebep olabilecek ve ahirette dünyevi (dünyevi veya dünyevi) zevklerden ve şehvetlerden daha yıkıcı olabilecek her şeyden kaçınan bir müminin halidir. Mümin, dünya zevklerinden kaçınır ve az miktarla yetinir. Zayıflık, kasvet, yalnızlık, üzüntü, korku ve yaratılışlara bağlılığı terk etmeyi sever ki, İlahi gazap insanın üzerine inmesin ve yıkıcılık kişinin kaderi olmasın. Böyle bir kişi, dünyevi (dünyevi veya dünyevi) zevklerden habersiz kalarak kurtuluşa ulaşmayı bekler. Bu korku ve beklenti, kişiye dünyevi zevklerden kaçınma konusunda sabırlı olma gücü verir ve kişi, kişide kalacak servetin Allah'ın kabulü ve onayı olduğunu bilir (*Rida*). O halde Allah'ın merhametli ve iyiliksever olduğunu da bilir ve O, İlahi emirlere uyan ve onlara merhamet ve sevgiyle davranan kullarına yardım eder. Eğer dilerse onları bütün üzüntü ve zorluklardan habersiz kılar, fakat Allah [ilâhî hikmetten ve onları ebedî saadet ve ebedî başarı yoluna itmek için] imtihan eder, Allah hikmeti ve adaleti ile onların niyetini ve doğruluğunu sınar.

İnsan [kişiyi İlahi Huzura götüren manevi yolun] zorluklarını benimsediğinde, kişi Tanrı'dan tam yardım alır ve bu zorluk kolaylaşır, sabır gücü kullanılabilir hale gelir ve [Tanrı] itaat, [Tanrı'ya] yalvarmaktan ve [İlahi] itaat eylemlerinden diğer tüm [dünyevi ve dünyevi] zevkleri önemsiz gösteren bir zevke ulaşana kadar sevilen bir eylem haline gelir. ve beden, tüm dünyevi zevkleri yok eden güce ulaşır. Rahman olan Allah, arayıcısının emeğinin boşa gitmesine izin vermez ve yalvaranın kapısından eli boş çıkmasına izin vermez. [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir rivayetine göre] şöyle diyor: "Kim bana doğru bir el kadar ilerlerse, ben de bir kol açıklığı kadar ilerlerim. Bana yürüyerek gelen, koşarak giderim". Allah [başka bir peygamberlik rivayetine göre] şöyle buyurmuştur: "İnsanlar benimle görüşmeyi arzuluyorlar, ben de onlarla görüşmeyi daha çok arzuluyorum". Başlangıçta [Allah'ın] bir kulu [manevi] mücadelesinde doğruluk ve samimiyet göstermelidir, o zaman Rahman Rab'bin insana yakınlığını, sevgisini ve merhametini ne kadar yağdıracağını görecektir.

Bölüm 10- Kibir ve Kibirin Zararları

Gazali'nin başyapıtı "İhya al-Uloom ad-Dîn" *veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın üçüncü cildindeki veya çeyreğindeki onuncu ve son kitabı*, bireyleri, toplulukları ve tüm ulusları rahatsız eden tüm manevi hastalıkların en yıkıcılarından ikisini ele alıyor: kibir ve kendini beğenmişlik (veya kendini beğenmişlik). Kibir, kişinin kendi algıladığı sahte üstünlüğü diğerlerine ikna ederek, sahibi ile ırkı, etnik kökeni, dini, milliyeti, ideolojisi, maddi varlığı, deformasyonu, kusuru, dezavantajı ve sosyal statüsü nedeniyle küçümsenenler arasında bir engel oluşturur. Kibir, küçümsenen başka bir kişinin veya bir grup insanın bakış açısını öğrenmeye yönelik her türlü girişimin kapısını tamamen kapatır ve sonunda her şeyi yok eden sert duygulara, düşmanlıklara, açık çatışmalara ve sonuçta ortaya çıkan anarşiye yol açar. Kendini beğenmişlik ya da kendini her konuda haklı olarak görmek, gerçeği arama kapısını kesin olarak kapatan ve sonuç olarak insanı, tüm varlığı sardıktan sonra ortadan kaldırılması giderek zorlaşan bir yalan durumuna sürükleyen bir başka kibir dalıdır. Bu kibir ve kendini beğenmişlik hastalıkları, gerçeği bulmak için gerekli olan alçakgönüllülüğün yüce içsel niteliği için lanetlidir. Gazali'nin bu olumsuz eğilimleri ustaca ele alması ve bunların sağlıklı alçakgönüllülük, kendini düzeltme ve kişinin hayatını daha iyiye doğru çevirme durumunu ortaya çıkaran tedavisi, özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [16]:

Kibir (*Kibr*) ve kendini beğenmişlik (*'Ujub* veya kendini beğenmişlik) iki ölümcül hastalıktır [çünkü bunlar içsel varlığa ve kişinin sahip olabileceği her türlü manevi arzuya zarar verirler]. Kibirli ve kendini beğenmiş kişiler, Allah'a düşman olan ve O'nun gazabı altında olan hasta hastalardır. Bu [üçüncü] ciltte ["Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabının] içsel yıkıcı karakter özellikleri, nitelikleri, eğilimleri ve mizaçları açıklandığından, bu nedenle kibir ve kendini beğenmişliğe ışık tutmak zorunludur. Bu ikisi [insanın içsel varlığının ve ruhunun] en kötü yıkıcı nitelikleri arasında sayılır. Bu kitap (Gazali'nin dört ciltlik *başyapıtı* "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması") iki bölüme ayrılıyor.

Kibrin Zararları

Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

سَأَصْرِفُ عَنْ ءَايَٰتِيَ ٱلَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ

"Âyetlerimin (âyetleri ve hakîkati) anlayışından, dünyada haksız yere kibir uygulayanları (yani kibir, uygulayıcılarının gerçeğin ışığını görmelerini engelleyen içsel körlüğe ve şiddetli bir zihinsel bloğa neden olur ve bunun sonucunda tüm varlıklarını saran batılın mutlak karanlığına gömülürler) engelleyeceğim." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 146)

كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ

"Ve bu şekilde Allah her kibirli ve zalim insanın kalbini mühürler [öyle ki, kişinin kalbi doğru hidayet ve hakikat yolunu algılamaktan aciz hale gelir]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 40, Ayet 35)

إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلْمُسْتَكْبِرِينَ

"Şüphesiz Allah kibirli kavmi sevmez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 23)

لَقَدِ ٱسْتَكْبَرُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا

"Bu insanlar [büyüklük ve kendini yüceltme düşünceleri barındırarak ve başkalarını küçümseyerek] kalplerinde kibirli davranıyorlar ve [insan ahlakının ve insanları kibirden kaçınmaya ve alçakgönüllülüğü benimsemeye teşvik eden Tanrı'nın sınırlarının] sınırlarını aştılar." (Kur'an, Bölüm 25, Ayet 21)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبْرٍ وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ
مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ

"Kalbinde hardal tanesi büyüklüğünde bir kibir bile olan o kişi cennete girmez. Kalbinde hardal tanesi büyüklüğünde iman bile olan kişi cehenneme girmez." (Anlatan: *Abdullah bin Mes'ud'un yetkisiyle* Sahih-i Müslim *hadis* koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بَخِيلٌ وَلَا جَبَّارٌ وَلَا سَيِّئُ الْمَلَكَةِ

"Cimri, kibirli veya tebaasına (sorumluluğu kendisine emanet edilenlere) kötü davranan kimse cennete giremez."

"[Allah'ın, yani insanın] en kötü kulu, zulüm ve zulmü serbest bırakan ve En Güçlü ve Yüce Hükümdarı (Allah'ı) unutan kişidir; en kötü kul, zulmeden, kibirlenen ve Büyük Bekçiyi (Allah'ı) unutandır; en kötü hizmetçi, ihmale ve faydasız zaman kaybettiren faaliyetlere kapılan ve mezar toprağında çürüme gerçeğini unutan kişidir; En kötü kul, isyan, hırçınlık ve düşmanlıkta sınırları aşan ve [yeryüzündeki insan varlığının] başlangıcını ve sonunu unutan kişidir". (Anlatan: Esma bint Ameyş'in yetkisi üzerine Tirmizi hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: "Allah'ın kitabını ilettiği ve kibirden korunduğu kimseye müjde vardır." Muhammed ibn Hüseyin ibn Ali (Allah ona rahmet etsin) şöyle buyurmuştur: "Kalpteki kibir miktarı oranında akıl azalır." Birisi Selman el-Farsi'ye (Allah ondan razı olsun) huzurunda hiçbir iyilik, salih amelin fayda sağlamadığı bir kötülük hakkında sordu. "Bu kibir" diye cevap verdi. Bir keresinde güzel kıyafetler giymiş bir genç Hasan'ın yanından geçti (Allah ondan razı olsun). O genci yanına çağırdı ve şöyle dedi: "Bir adam, gençliğiyle ve yakışıklılığıyla gurur duyar, oysa bedeninin sanki kabir onu gizlemiş ve amellerinin [ölümden sonraki haldir] önünüze gelmiş gibi olduğunu düşünsen bile. Git ve kalbini iyileştir. Allah kullarından sadece kalplerinin ıslah olmasını ister". Bir rivayete göre, Mutref ibn Abdullah el-Şakheer (Allah ona rahmet etsin), ipek giysiler giyen ve gururla yürüyen Muhlub'u (yüksek rütbeli bir hükümet yetkilisi) gördü. Ona, "Ey Ebu Abdullah! Bu yürüyüş Allah'ı ve Resulü'nü hoşnut etmiyor". Muhlub ona, "Belki de kim olduğumu bilmiyorsun" dedi. "Neden olmasın? [Kim olduğunu] biliyorum. Başlangıçta (kökeninizde), sadece bir sperm damlasıydınız ve sonunda [çürüyen] bir leş olacaksınız. Ve şimdi [başlangıç ve bitişinizin iki hali arasında], [midenizde] taşıyarak dolaşıyorsunuz. Yani kişinin kendi gerçekliğini bilmesi insana yakışmaz, alçakgönüllülükten başka bir şeye sahip olmak]". Bunu duyan Muhlub gitti ve o [kibirli ve gururlu] yürüyüşü bıraktı.

Alçakgönüllülüğün Mükemmelliği

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

مَا زَادَ اللّٰهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلّٰهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ

"Allah, kişinin bağışlamasından dolayı kulun saygınlığını ve şerefini artırır. Allah rızası için tevazuyu benimseyen kimse, Allah da böyle bir kişiyi daha yüksek mertebelere yükseltir". (Anlatan: *Ebu Hureyre'nin yetkisiyle Sahih-i Müslim* hadis *koleksiyonu* [Allah ondan razı olsun])

مَنْ تَوَاضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللّٰهُ وَمَنِ اقْتَصَدَ أَغْنَاهُ اللّٰهُ وَمَنْ بَذَّرَ أَفْقَرَهُ اللّٰهُ وَمَنْ أَكْثَرَ ذِكْرَ اللّٰهِ أَحَبَّهُ اللّٰهُ

"Allah rızası için tevazuyu benimseyen, Allah kişiyi yüksek mertebelere yükseltir ve kibirli olanı, Allah [alçakgönüllü tecrübelerle] kişiyi alçaltır ve müsrif olanı Allah böyle bir fakir yapar ve Allah'ı çok hatırlayanı Allah sevgili yapar". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Talha ibn Yahya'nın yetkisi üzerine Çarşı [Allah ondan razı olsun])*

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Bana ya kul ve peygamber ya da kral ve peygamber olma seçeneği verildi. Ne seçeceğimi bilmiyordum. Melekler arasında [Başmelek] Cebrail benim arkadaşımdır (Peygamber, 23 yıla yayılan Kur'an'ın İlahi vahyinin birincil aracı olan Cebrail tarafından sık sık ziyaret edildiği için) ve ona baktım. Bana 'Rabbin rızası için tevazuyu benimse' dedi. Daha sonra şöyle dedim: '[Tanrı'nın] kölesi ve peygamber olmayı seviyorum (Tanrı'ya kölelik maneviyatın özüdür ve kölelik rütbesi, kölelik unvanında somutlaşan alçakgönüllülükle elde edilen Tanrı'nın önündeki en yüksek rütbedir)'". (Anlatan: *Hadisler, Ebu Ya'la'*yı Ayşe'nin [Allah ondan razı olsun] ve *Teberani*'yi Abdullah ibn Abbas'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle toplar) Allah, Hz. Musa'ya (sallallahu aleyhi ve sellem) ilahi bir vahiy indirdi: "Ben ancak büyüklüğümün önünde rükû edilen bir kimsenin duasını kabul ederim. kullarıma üstünlük tanımayan, yüreğimde Benim korkumu taşımayan, gününü Benim zikirimle geçiren ve Benim rızam için alt benliğin arzularından sakınan". Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اَلْكَرَمُ التَّقْوٰى وَالشَّرَفُ التَّوَاضُعُ وَالْيَقِيْنُ الْغِنٰى

"Asalet [ve yücelik] dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusuna (*Takva*), onur alçakgönüllülükte (*Tawadu*) ve zenginlik kesinlikte (*Yakin*) [Tanrı'da ve İlahi ebedi

gerçeklerde] vardır". (Anlatan: *İbn Ebi el-Dunya* ve *Hakim*'in Sümer'in yetkisiyle hadis derlemeleri [Allah ondan razı olsun])

İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: "Müjde, kıyamet günü minberlerde oturacak olan alçakgönüllüler içindir, müjde, kıyamet günü cennetin mirasçıları olacakları için insanlar arasında barış aracıları içindir, müjde, Allah'ın vizyonunu elde edecekleri için kalplerini tüm dünyevi pisliklerden temiz tutanlar içindir. Kıyamet Günü". Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir nebevî rivayete göre şöyle buyurmuştur: "Sadece Allah'ın dost edindiği insanların elde edebileceği dört şey vardır: Birincisi ibadetin başlangıcı olan sessizlik, ikincisi Allah'a tevekkül, üçüncüsü tevazu ve dördüncüsü dünyaya bağlanmamaktır (dünyevi zevkler, zevkler ve karışıklıklar)". (Anlatan: *Hadisler*, Enes'in yetkisiyle *Taberani* ve *Hakim*'i toplar [Allah ondan razı olsun])

Ayşe (Allah ondan razı olsun) dedi ki: "Sizler en güzel ibadet olan tevazuyu ihmal ediyorsunuz." Yusuf ibn Esbaat -Allah ona rahmet etsin- şöyle buyurmuştur: "Bir kişi için çok salih amel [yapmakla] karşılaştırıldığında az miktarda Allah korkusu yeterlidir ve bir kişi için çok sayıda manevi mücadeleye kıyasla az miktarda tevazu yeterlidir." Birisi Fudhail ibn Ayadh'a (Allah ona rahmet etsin) tevazu hakkında soru sordu ve o da şöyle cevap verdi: "Alçakgönüllülük, hakikate boyun eğmeniz, hakikate o kadar boyun eğmenizdir ki, bir çocuktan hakikati bulsanız bile onu kabul edersiniz ve hatta bir cahilden bile işitirseniz, kabul ediyorsun". Abdullah ibn Mübarek -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Gerçek tevazu şudur: Dünyevi nimetlerde sizden daha az [şanslı] olanı kendinize tercih edersiniz, ta ki böyle bir kişi, dünya (dünya vasıtaları, makam ve güç) nedeniyle kimseye üstünlüğünüz olmadığına dair bu kesinliğe sahip oluncaya kadar. [Ayrıca,] Tevazu, dünyevi nimetlerde senden daha fazla nimete sahip olandan kendini daha kötü görmendir, ta ki böyle bir kişi dünyevi imkânlardan dolayı üstünlüğü olmadığını anlayana kadar".

Bir rivayete göre, İsa'ya (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) ilahi bir vahiy şöyle demiştir: "Size bir bereket gönderdiğimde, onu alçakgönüllülükle kabul edin, bu bereketi sizin üzerinizde tamamlayacağım". Kâb -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurdu: "Eğer bir kimse bir nimet alırsa ve bunun için Allah'a şükrederse ve alçakgönüllü bir birey olarak yaşarsa, Allah bu nimetin karşılığını dünyada ihsan eder ve ahirette de rütbeleri yükseltir. Ve eğer bir kişi [Allah'a bahşedilmiş] bir nimet aldıysa, ancak [Allah'a] şükretmediyse, bunun yerine [bu temelde] insanlara üstünlük ifade etse, böyle bir kişi bu nimetin kazancından (faydalarından) mahrum kalır ve ahirette azapla

karşı karşıya kalır." Hz. Süleyman'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) her sabah zenginler ve seçkinlerle üstünkörü bir toplantı yaptığı, onlarla işi bittiğinde gelip fakirlerin toplantısına oturduğu ve şöyle dediği bir rutini vardı: "Fakir bir yoksul, hayatını ancak yoksullarla birlikte geçirebilir [benim yoksulluğum ve dünyevi hayatımın enginliğine rağmen Allah'a muhtaçlığım nedeniyle. Tanrı'nın egemenliğiyle kıyaslanamayacak bir krallık]". Ziyad Nameiri, "Tevazu olmadan [dünyevilikten] uzak duran bir insan, meyvesiz bir ağaca benzer" dedi.

Kibirli insanların cennete girmelerinin yasaklanmasının sebebi, güzel ahlak, görgü, karakter, iç mizaç ve niteliklerin kibir ve kibir sebebiyle kapanan cennet kapılarıdır. Bir kul, kibir yüzünden nurlu ahlaktan, görgüden, karakterden, iç mizacından ve niteliklerinden mahrum kalır, [böyle bir kişi] özellikle Allah'tan korkanların hayat sermayesi ve pınarı olan ve onların [yüce] karakter özelliklerinin temeli olan tevazudan mahrumdur. Kişi, [kibir sonucunda] tevazu dışında diğer güzel ahlak, görgü, karakter, iç mizaç ve niteliklerden mahrum kalır. Mesela kibirle birlikte düşmanlığı da terk edemeyecek, kimsenin nasihatine kulak veremeyecek, kimseye karşı samimiyet kuramayacak, insanları aşağılamaktan ve aşağılamaktan kaçınamayacak, gıybetten ve kusur bulmaktan kendini koruyamayacaktır. Aslında tüm güzel ahlak, görgü, karakter, iç mizaç ve nitelikler sona erecek ve kötü ahlak, görgü, karakter, iç mizaç ve nitelikler doğacaktır. Kibirli insanlarda olmayan kötü ahlak, görgü, karakter, içsel eğilim ve nitelikler yoktur, bunun yerine kibirli bir kişi her kötülükten ve her kötü karakter özelliğinden destek almak zorunda kalır çünkü bunu yapmadan kişi sahte öz saygısını [ve yersiz gururunu] koruyamaz. Kibirli bir bireyin mahrum bırakılmayacağı tek bir iyi nitelik yoktur, çünkü böyle bir kişi iyi ahlakın, görgünün, karakterin, içsel eğilimin ve niteliklerin kişiyi bu [yanlış algılanan haysiyet ve saygı duygusundan] mahrum bırakacağını düşünür (inanır). Kibirli bir insanın cennete girememesinin sebebi budur ki, kötü ve kötü birçok ahlak, görgü, karakter, iç mizaç ve nitelikler kibirle farzdır. Bununla birlikte, bir kötü nitelik, diğer birçok kötü niteliğin ve karakter özelliğinin habercisidir.

Kibrin en kötü türü, kişinin bilgiden [özellikle ebedi gerçeklerden] yararlanmasını engelleyen, gerçeği kabul etmesine engel olan ve kişiyi gerçeğin peşinden gitmekten mahrum bırakan kibirdir. Bu tür kibirlerle ilgili birçok âyet vardır.

وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا۟ أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوٓا۟ أَنفُسَكُمُ ۖ ٱلْيَوْمَ
تُجْزَوْنَ عَذَابَ ٱلْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيْرَ ٱلْحَقِّ
وَكُنتُمْ عَنْ ءَايَٰتِهِۦ تَسْتَكْبِرُونَ

"[Kibirli insanların ölümü sırasında] Melekler ellerini [onlara doğru] uzatarak şöyle derlerdi: 'Canlarınızı çıkarın! Bugün Allah hakkında yalan söylediğiniz ve Allah'ın ayetlerine karşı kibirli olduğunuz için aşağılayıcı bir cezaya çarptırılacaksınız.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 93)

سَأَصْرِفُ عَنْ ءَايَٰتِىَ ٱلَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ

"Yeryüzünde haksız yere kibir uygulayan bu tür insanları âyetlerimi (Kur'ân'ı) doğru anlamaktan alıkoyacağım [kibir, İlahi hidayeti anlamaktan ve gerçeği idrak etmekten aciz hale gelen kalbi mühürlediği gibi]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 146)

Kur'an tefsiri alimleri, bunun Kur'an anlayışının kalplerden kaldırılacağı anlamına geldiğini yazmışlardır. Bazı tefsirlerde bunun, kalplerin göksel egemenliğe tanıklık etmekten alıkonulacağı anlamına geldiği yazılmıştır. İbn Cerî -Allah ona rahmet etsin- ayetler üzerinde düşünemeyeceklerini, tefekkür edemeyeceklerini ve onlardan ders çıkaramayacaklarını söylemiştir. Bu nedenle İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle derdi: "Tarım kayalara değil, yumuşak toprağa ekilir. Benzer şekilde, bilgelik alçakgönüllü kalpleri etkiler. Kibirli kalpler bundan en ufak bir etki almaz". Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) kibrin mutlaka hakikatin reddedilmesiyle bağlantılı olduğunu söylemiş ve şöyle buyurmuştur:

اَلْكِبْرُ مَنْ سَفِهَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ

"Kibirli, gerçeği reddeden ve insanlarda kusur bulan kişidir". (Anlatan: *Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih-i Müslim *hadis* derlemesi)

Kibrin Sergilendiği Şeyler

Sadece kendini yücelten kişi kibirlidir ve kendini yücelten kişi, mükemmellik niteliklerinden birinin hak sahibi olduğunu iddia eder. O halde bu mükemmellik hem dünyevi hem de dinidir. Din ile ilgili mükemmelliğin nitelikleri bilgi ve eylemlerdir. Mükemmelliğin dünyevi nitelikleri soy, güzellik, güç, zenginlik ve destekçilerin bolluğudur. Bunlar o zaman kibrin yedi türü ve nedenidir:

Kibrin İlk Nedeni - Bilgi: Kibrin ilk nedeni bilgidir. Akademisyenler (skolastik ilahiyatçılar) kibire hızla bulaşırlar. Bir âlim ilk başta kişinin bilgisinin mükemmelliğini ve güzelliğini kalpte fark eder. O zaman kişi kendini üstün, diğerlerini aşağı görür. İnsan başkalarını değerli görmez ve onlara sığır gibi bakar. Kişi onları cahil olarak görüyor ve ilk selamlayanın onlar olmasını bekliyor. Bir kimse, bir kimseye selam vermekte başı çekerse, selam ve selamlarına güzel bir şekilde cevap verirse veya selam vermek için ayağa kalkarsa veya davetini kabul ederse, bunu kendisine yaptığı bir iyilik olarak görür ve bu [iyi] muamele ile başkalarını onurlandırdığını düşünür. Bu nedenle, kişinin kendilerine olan lütfundan dolayı birine hizmet etmeleri gerekir. Kibirli alimlerin şöyle bir alışkanlığı vardır: İnsanlar onlarla görüşmek için onlara giderler ama kimseye görüşmeye gitmezler, insanlar hasta olduklarında onları ziyarete gelirler ama hasta olan kimseyi ziyaret etmezler. Kendilerine yakın olan insanlara karşı bile iyi bir tavırları yoktur. Onlara hizmet ettirirler ve hatalarını affetmezler. İnsanları eğitmeyi kendi iyilikleri olarak görürler ve onlara bilgi verdikleri için onlara hizmet etmenin hakları olduğunu düşünürler. Dünya işlerinde uygulamaları böyledir, ahiretle ilgili konularda mizaçlarının bozulması doruktadır. Bu sözde "bilginler", bilginin kendilerini Tanrı'nın önünde yüksek bir mertebeye yükselttiğini, dolayısıyla artık herhangi bir İlahi ceza ve sorumluluktan korkmamaları gerektiğini düşünüyorlar. Kendileri için [Tanrı'nın huzurundaki konumları hakkında] korkmuyorlar, ancak sıradan insanlar için korkuyorlar. Kendi reformları konusunda herhangi bir endişeleri yok, ancak meslekten olmayanların reformları konusunda tedirginler. Bu tür insanlar bilgin değil, cahildirler. Bilgiyle ne ilgisi var? Gerçek bilgi, kişinin Tanrı'yı tanıması, alt benliği hakkında derin bir ruhsal kavrayışa ulaşması, [kaçınılmaz] sonunun tehlikelerini algılaması ve Tanrı'nın yoğun sorumluluğunun bilginlerle birlikte olacağına dair bu inanca sahip olmasıdır. Gerçek bilgi, Tanrı korkusunu, alçakgönüllülüğü ve Tanrı'ya itaatkarlığı daha da artırır. Bu ilime erişen kişi, hiçbir zaman alt nefsini (*nefsini*) üstün görmez, herkesi kendinden üstün görür, çünkü kişi diğerlerinden daha fazla sorguya tabi tutulur. İlim muazzam bir nimettir ve ilim ehli bunun için [Allah'a] şükranlarını ifade edemezler. Ebu Derde (Allah ondan razı olsun) şöyle derdi: "İlmi fazla olan, [Allah'a büyük nimet ve nimetleri için yeterince şükredimenin] daha çok acısını çeker."

Bilginin kibir kaynağı haline gelmesinin bir nedeni, bir hizmetçinin [yani bir insanın] neden bilgi edinmeye başlamasının [güdüsünü araştırmaktır]; [bu durumda] kişinin iç varlığı [içsel] kötülüğün merkezi ve alt temel benliği (*nefs*) yurdu olmuştur ve kişinin kötü ahlakı, görgüsü, karakteri ve içsel eğilimi (*İhlak)* vardır. İlim vadisine ayak basmadan önce, alt nefsini medenileştirmek, kalbi ve nefsi arındırmak için farklı manevi mücadelelerden geçmiş olması ve alt nefsini Rabbine ibadet edecek şekilde eğitmesi şarttı. Böyle bir durumda [kişinin gerekli ilk adım olarak kalbi ve ruhu medenileştirmeye şiddetle ihtiyaç duyduğu] bir durum için bilginin faydalı olması mümkün değildir çünkü eylemlerin kalpte onurlu bir yeri yoktur. O (bilgi) pislikler arasında yaşamaya mecburdur, ne meyveleri faydalı olur, ne de onlarda belirgin görünen iyilik alametleri olabilir. Vehâb ibn Münabbeh (Allah ona rahmet etsin) bunun en güzel örneğini vermiştir. "Bilgi, özünde saf, temiz ve tatlı olan bulutlardan gelen su gibidir. Ağaçlar onu damarlarında emer ve oldukları hale dönüştürürler. Bir ağacın yaprakları ve meyveleri acıysa suyun tadı da acılaşır, tatlıysa suyun tadı da tatlı kalır, aksine tatlılaşır. Bilginin durumu da aynıdır - insanlar onu emer ve fıçı fıçı içer ve tıpkı niyetleri ve kararlılıkları gibi istedikleri gibi yaparlar. Kibirli daha kibirli olur, alçakgönüllü daha alçakgönüllü olur. Niyeti kibir sahibi olmak olan ve cahil olan kişi daha sonra bilgi edindi ve şimdi kibrin kaynağı olabilecek bir şeye ulaştı. Dolayısıyla böyle biri için kibir daha da arttı. Aynı şekilde, [Allah'tan] korkan kişi daha sonra bilgi edindi, sonra bu korku, İlahi eylemler hakkında yoğun endişe, alçakgönüllülük ve alçakgönüllülük daha da arttı, çünkü bilgi [Tanrı'dan] korkuyu tespit etti". Sonuç olarak bu, kibrin en büyük nedenlerinden biridir.

Kibrin İkinci Sebebi – Takva ve İlahi İbadet: İbadet ve takva amel kibrin ikinci sebebidir. [Dünyevilikten] uzak duran ve ibadet eden bir insan, şeref, şöhret, kibir peşinde koşmak, insanların gönlünü kendine yöneltmek gibi kötülüklerden de yoksun değildir. Bu kötülükleri hem dünyevi hem de dini konularda da dile getiriyorlar. Dünya meselelerinde, kendilerini ziyarete gelen insanlari, onlari ziyaretlerinden daha iyi görerek, bu sekilde ifade ederler. Ayrıca insanların ihtiyaçlarını karşılamalarını, onlara saygı duymalarını, toplantılarda onlara yer açmalarını, titizlik ve Allah korkusu nitelikleriyle anmalarını ve her konuda onlara öncelik vermelerini isterler. Sanki [Allah'a] ibadetlerini ve manevi mücadelelerini yaratılmışlara bir lütuf olarak görüyorlar. Dini konularda durumları öyledir ki, kendileri dışında herkesi zavallı olarak görürler, oysa bu yanılgıya sahip olanlar kendileri olduğu için sefildirler. İnsanların sefaletini iddia etmek, onların aşağılanmasının bir yansımasıdır. Bu kişi sadece sözleriyle insanları alçaltmakla kalmamış, aynı zamanda Allah ile gurur duymuş, Allah'ın azabından ve azabından korkmamıştır. Bir lütuf sayarak ibadet eden ve yaratılanları küçük düşüren bir ibadet eden ile yaratılanları ibadet ve itaatlerinden dolayı seven, onlara saygı duyan ve onlardan Allah katında kendisinden beklemediği bir mertebeye sahip olan kişi arasındaki fark ne kadar büyüktür.

Bir geleneğe göre. İsrailoğulları'nda iki adam vardı. Bunlardan biri çalkantılı doğası ve kötü eylemleri nedeniyle asi olarak ünlendi ve ikinci adam aşırı ibadeti nedeniyle ibadetçi olarak ünlendi. O kadar çok ibadet etmişti ve Tanrı'nın önünde o kadar yüksek bir rütbeye sahipti ki, onu her zaman bir bulut gölgeliyordu. Asi adam şöyle düşündü: "Ben çok kötü bir şöhrete sahibim ve bu tapınan Tanrı'dan çok korkan ve tapınan bir insan. Eğer onun yanında otururbut, o zaman Tanrı'nın Merhametini üzerime indirmesi mümkündür". Tapınan kişi şöyle düşündü: "Ben tapınan biriyim. Bu kötü adam nasıl bana yakın oturabilir?" Bu nedenle asi adam ibadet edene yakın oturmak istediğinde, ona olan nefretini dile getirdi ve kendisine yakın oturmasına izin vermedi. Allah, o zamanın Peygamberine [kendisi de İsrailoğulları'ndan olan] İlahi bir vahiy göndererek, her ikisine de isyankâr adamın bütün günahlarını bağışladığı ve ibadet edenin bütün amel amellerini geçersiz kıldığı için yeniden salih amel işlemeye başlamalarını söyledi. Bundan sonra bulut, [önceki] asi adamı gölgelemeye başladı.

Bu olaydan Tanrı'nın kullarının yüreklerini aradığı bilinmektedir. Cahil günah işleyen bir kişi, Tanrı korkusundan dolayı alçakgönüllü kalmaya ve Tanrı'nın Majestelerinin önünde eğilmeye başlarsa, bu, kişinin Tanrı'ya yürekten itaat ettiğinin bir göstergesidir. Bunun yerine, kişi kibirli bir din bilgini ve gururlu bir ibadetçiden daha büyük bir ibadetçi olmaktır. Çok az sayıda ibadet edenin ve [dünyevilikten] uzak duran insanların kendilerini kurtardıkları başka bir zarar daha vardır ki, eğer biri onlara küçümseyerek bakarsa veya onları incitirse, bunu affedilemez bir suç olarak görürler. Bunu yapan kişinin Allah tarafından affedilmeyeceğini ve Allah'ın gazabına layık hale geldiğini düşünürler. Aynı muamele bir başkasına yapılırsa, bu onaylamayan tepkiyi vermezler. Bunun nedeni, bu iddia yalnızca cehalete dayanmasına rağmen, yüksek statü ve rütbelerinin iddiacılarıdır. Bazı insanların aptallıkları onları "Falancanın sonu kötü olacak" veya "Falanca bunun cezasını çekecek" gibi iddialarda bulunmaya zorluyor. Suçlu herhangi bir şekilde ölümcül bir hastalığa yakalanırsa, kişi bunu bir mucize olarak düşünür ve Tanrı'nın intikamını aldığını söyler. Kâfirlerin Allah'a ve peygamberlerine lanet ettiklerini, hatta peygamberlere zarar verdiklerini, hatta onları öldürdüklerini görmez. Buna rağmen Allah bu suçluların çoğuna mühlet verdi ve onlara dünyada herhangi bir ceza vermedi. Onların birçoğu hak yola yönlendirildiler ve ne dünyada azap gördüler, ne de ahirette azap görecekler. Bu cahil, kibirli, kendini kandıran kul, kişinin Allah'ın önünde o kadar yüksek bir mertebeye sahip olduğunu mu sanıyor ki, bu peygamberler için bile yapılmamışken, Allah birinden intikam aldı? Belki de insan bu kibir ve kendini beğenmişlik nedeniyle Allah tarafından onaylanmadığını bile bilmiyor ve kendi [ruhsal] yıkımının farkında değil. Bu inanç, akıldan yoksun kibirli insanlarındır. İki insan arasındaki fark ne kadar büyük? Bir kişi hem içsel hem de dışsal varlığında dindar bir huşu, saygı ve Tanrı korkusuna sahiptir ve [olumsuz ve zararlı eğilimleri

nedeniyle] alt benliğinden endişe duyar, [alçakgönüllülükten] [doğru] eylemlerini önemsiz görür ve sürekli olarak onu ıslah etme mücadelesiyle meşguldür. İkinci bir kişi ise gösteriş, kibir, kıskançlık ve aldatma pisliklerini gizleyerek şeytanın oyuncağı haline gelir ve bunun üzerine kişinin [salih] eylemleriyle Allah'a iyilik yaptığını düşünür. Şu bir gerçektir ki, Allah'ın herhangi bir hizmetkârından üstün olduğu inancına sahip olan herhangi bir kişi, bu cehalet yüzünden [iyi, doğru ve asil] çabalardan oluşan tüm sermayesini boşa harcamıştır. Cehalet en büyük günahtır ve kişiyi Tanrı'dan uzaklaştıran daha büyük bir şey yoktur. Kişinin kendisi hakkında diğerlerinden daha iyi olduğuna karar vermesi sadece aptallık ve cehalettir ve Tanrı şöyle demiş olsa bile, Tanrı'nın sorumluluğundan korkmadığının bir göstergesidir:

فَلَا يَأۡمَنُ مَكۡرَ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلۡقَوۡمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ

"Hiç kimse Tanrı'nın tasarlama ve strateji geliştirmesinden korkmaz değildir (*Makr*) çarpıcı bir kaybın eşiğinde olan bir grup insan hariç." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 99)

Kısacası kibir öyle bir felakettir ki, yalnızca Tanrı'nın gözetiminde koruduğu Tanrı'nın hizmetkarları güvende kalır, aksi takdirde insanlar genellikle bu felaketle kuşatılır.

Kibrin Üçüncü Sebebi – Soy (Irk, Etnik Köken, Millet, Kabile, Topluluk): [İyi, saygın, seçkin ve tanınmış bir aileden gelmesi bakımından] daha yüksek bir soy soyuna sahip olan bir kişi, ilim ve salih ameller bakımından bir soydan daha iyi olsalar bile, bu yüksek soydan mahrum kalan insanları [mütevazı aile kökenlerine sahip olmaları bakımından] küçümser. [Bu tartışma her türlü ırksal, etnik, dini, mezhepsel, kabilesel, topluluk, dilsel, siyasi, ideolojik ve milliyetçi gurur, kibir, üstünlük kompleksleri ve bunun sonucunda ortaya çıkan nefret veya bu özellikleri paylaşmayan insanlara tepeden bakma ve onları aşağı görme için geçerlidir. Tanrı'nın gerçek bir hizmetkarı ve yakını, kendine ait bir rengi olmayan, bunun yerine sevgi, şefkat, merhamet, adalet, eşitlik, samimiyet, fedakarlık, özverili hizmet, başkalarına fayda sağlama, insanların acılarını kendi acısı gibi İlahi nitelikler gibi çok sayıda İlahi isimle temsil edilen İlahi niteliklerle dolu olarak Tanrı'nın rengini benimseyen kişidir. vb.]. Bazen bu kişinin kibir hali öyle olur ki, insan mütevazı köken ve geçmişe sahip olanları köle ve hizmetçi olarak düşünür ve onlarla kaynaşmayı, yemeyi ve içmeyi bulur. Kişi, başkalarına saldırgan isimler takarak soyundan gurur duyduğunu ifade eder veya "Sen kimsin?", "Baban neydi?", "Ben falanca [büyük insanın] çocuğu veya torunuyum. Senin gibi önemsiz bir insan nasıl benimle konuşabilir, hatta bana bakabilir?" Çizgisel gurura sahip her kişi, alt temel benliğinde [kendini ince veya bariz şekillerde gösteren] bu gizli sinire sahiptir, ancak öfke ateşi şiddetlendiğinde, bu sinirin donmuş kanı eridiğinde, içsel ışığın aydınlığı

söndüğünde, kişi kendi soyuna ve soyağacına atıfta bulunarak [aşağılayıcı ve alçaltıcı bir şekilde] konuşmaya başlar. Bu [alçaltıcı ve alçaltıcı davranış], [Allah'ın] alçakgönüllü bir kulundan bile hayal edilemez. Ebu Zerr (Allah ondan razı olsun) şöyle demiştir: "Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) [yanımda] hazır bulunurken, bir adamla tartıştım ve öfkeyle ona 'siyah bir kadının oğlu' dedim. [Bunu benden duyduktan sonra] Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bana hitap ederek şöyle dedi:

طَفِ الصَّاعَ طَفِ الصَّاعَ لَيْسَ لِابْنِ الْبَيْضَاءِ عَلَى ابْنِ السَّوْدَاءِ فَضْلٌ

'Her iki terazi de eşittir. Bir beyazın oğlunun bir siyahın oğluna üstünlüğü yoktur [çünkü tüm insanlar Tanrı'nın gözünde eşittir ve bu nedenle ırksal gurur ve kibir ifade etmek kimseye yakışmaz]'.

Bunu Peygamber'den duyunca yere uzandım ve o adamdan ayağa kalkıp yanağıma basmasını istedim [bu çatışma durumunda ortaya çıkan ırksal gururumu ve kibrimi ortadan kaldırmak için ve tövbe ederek Allah'a döndüm ve bu şekilde kırdığım adamla aramı düzelterek bu günahın kefaretini ödedim]". (Anlatan: *Hadis* külliyatları *Sahih Buhari, Sahih Müslim* ve *Müsned Ahmed*)

Bakın Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), beyazlığını üstünlüğünün bir nedeni olarak gördüğü için Ebu Zer'e bu yanlışını nasıl bildirmiştir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ona İslam'da beyazın ve siyahın eşit olduğunu söyleyerek [ırk ve ten rengi bakımından kimsenin diğerine üstünlüğü yoktur] ona böyle bir düşünceye veya hayal gücüne sahip olmanın bile günah ve cehalet olduğunu bildirdi. Ayrıca Peygamber'in bu uyarısının Ebu Zer (Allah ondan razı olsun - peygamberin manevi gözetimi ve eğitimi altında olan ve bu eğitim sonucunda öğrenen ve kendini ıslah eden bir peygamber arkadaşı) üzerinde ne kadar ani bir etki yarattığına bakın ki, tam o anda hatasından utandı. [hemen] tövbe etti ve [zulmettiği] adamın ayak tabanları aracılığıyla ağacın "kibir" dediği o kökten kalbinin yüzeyinden söküp attı. Onurun (bu durumda gurur ve kibirin) ortadan kaldırılmasının ancak aşağılama yoluyla elde edilebileceğini tam o anda öğrendi. Benzer bir rivayete göre, iki kişi Peygamber Efendimiz'in önünde gurur duyduklarını ifade ettiler. İçlerinden biri diğerine, "Ben falancayım, falancanın oğluyum. Annen yok olsun, sen kimsin?" Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "İki adam, Hz. Musa -sallallahu aleyhi ve sellem-'in önünde gurur duyduklarını ifade ettiler. İçlerinden biri, dokuz atasının isimlerini sayana kadar, 'Ben falancayım, falancanın oğluyum' dedi. Allah, Hz. Musa'ya (sallallahu aleyhi ve sellem) bir vahiy gönderdi: Bu dokuz atanız cehennemin sakinleridir ve siz de onuncu sakinsiniz

[yani sizin ve atalarınızın kibri hepinizi en kötü yere düşürdü]". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Musnad Ahmed*)

Kibrin Dördüncü Nedeni – Güzellik ve Görünüş: Güzellik yoluyla kibir genellikle kadınlar tarafından yapılır [ancak bunlarla sınırlı değildir] ve onları diğer kadınların kusurlarını ifade etmeye ve onlara karşı gıybet etmeye zorlar. Bu nedenle Ayşe (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: "Bir kadın, Hz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) ziyarete geldi. O gittikten sonra elimle ne kadar kısa olduğunu işaret ettim. Peygamber bana 'Ona karşı gıybet ettin' dedi". Eleştirisinin amacı gizli bir kibirdi [kalbinde kendisinin fark etmediği gizli ve gizli] çünkü kendisi kısa olsaydı, diğer kadına kısa demezdi. Sanki boyunu seviyor ve diğer kadını kısa olarak görüyor, ona "cüce" diyor. [Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), bu aptallığı hemen anlayan ve bu yanlış düşünceyi kalbinden çıkaran sevgili eşindeki bu olumsuz düşünceyi anında düzeltmekten geri durmadı ve ayrıca bu peygamberlik öğretisini masrafları kendisine ait olmak üzere dürüstçe bildirdi. kendi ruhsal yükselmeleri, reformları ve dönüşümleri için].

Kibrin Beşinci Nedeni – Zenginlik: Bu kibir, krallar tarafından hazineleri, iş adamları ticari mal ve varlıkları, çiftçiler tarım arazileri ve hali vakti yerinde olanlar tarafından elbiseleri ve arabaları nedeniyle yapılır. Zengin, fakiri aşağılık olarak görür ve onlara karşı kibirlenir ve onlara şöyle der: "Siz dilencisiniz, fakirsiniz ve muhtaçsınız. İstersem senin gibileri satın alabilir ve seni hizmetkarım yapabilirim. Sen kimsin ve neyin var? Evimde senin sahip olduğundan daha fazla mal var. Bir günde o kadar çok harcıyorum ki, bir yılda harcayamazsınız". Zenginler tüm bunları söyler çünkü bu kişi kişinin gözünde zenginlik için muazzam bir öneme ve büyüklüğe sahiptir ve yoksulluktan hoşlanmaz, ancak bu, kişinin yoksulluğun mükemmelliğinin ve zenginliğin zararlarının farkında olmadığı anlamına gelir. Farkında olsaydı böyle konuşmazdı.

Kibrin Altıncı Nedeni – Güç: Bu kibir, güçlü bir kişi tarafından zayıf bir kişi üzerinde yapılır. [Kibrin temeli olan bu güç, fiziksel, siyasi, maddi, manevi ve entelektüel güçler olabilir ve İlahi Kanun'da da aynı derecede kınanması gereken bir güçtür].

Kibrin Yedinci Nedeni – Yardımcıların, Destekçilerin, Hayranların ve Akrabaların Bolluğu: Bazı insanlar çok sayıda öğrenci, yardımcı, akraba, takipçi, destekçi ve hayran nedeniyle kibirlidir. Krallar ordularının büyüklüğünden, öğretmenleri ise öğrencilerinin çokluğundan dolayı kibirlidirler.

Tüm bu tartışmanın özü, kibrin nedeninin [güzellik, güç, zenginlik vb. gibi] gerçekte mükemmellik olup olmadığına bakılmaksızın mükemmellik olarak adlandırılabilecek bir nimet olmasıdır. Bazıları, alkol tüketiminin bolluğu ve çiftleşme konusunda çağdaşlarıyla gurur duyduklarını ifade ediyorlar çünkü bu inanç cehalete dayansa da, eylemlerinin sahip oldukları [bir tür] mükemmellik anlamına geldiğini düşünüyorlar. Bunlar, kibir sebebi olan şeylerdir ve bu kibirlerden yoksun olanlara veya nispeten daha az derecede sahip olanlara karşı yapılır.

Alçakgönüllü İnsanların Ahlakı, Görgüsü, Karakter Özellikleri ve İç Mizacı ile Kibir veya Alçakgönüllülüğün Etkisini Gösteren Hareketlerin Açıklamaları: Bilinmelidir ki, kibir, bireyin küçümseyici veya kızgın bir yüz ifadesi yapma, göz ucuyla görme, başını göğsüne koyma gibi alışkanlık ve tavırlarında vardır. bir yastıkla oturmak ya da sesin tonu, harflerin ve kelimelerin teslimi ve [insanlara geri dönme] tarzı dahil olmak üzere kişinin ifadelerindedir. Kibir aynı zamanda yürümede, kalkmada, oturmada ve bedensel hareket ve jestlerde de vardır. Kişinin [varlık veya ifadelerin] durumunu değiştirmesi de bir kibir ifadesi haline gelebilir. Kibirliler arasında tüm eylem ve sözlerinde kibir ifade edenler olduğu gibi, bazı kibirliler de bazı konularda kibirliyken bazı konularda alçakgönüllüdürler. Aşağıda bazı alışkanlıklar [ve kibir ifadeleri] açıklanmaktadır.

Örneğin, bazı insanlar başkalarının elleri önlerinde bağlı olarak [bir otorite figürüne saygı, onur veya itaat jesti olarak] önlerinde durmasını veya geldiklerinde başkalarının ayağa kalkmasını ister. Ali (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurdu: "Cehennemden birini görmek istiyorsanız, oturan kişiye bakın ama birçok insan saygıyla birinin önünde duruyor." Enes (Allah ondan razı olsun) [peygamberlik geleneğinde] peygamberlik sahabelerinin Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) başka hiç kimseye karşı sahip olmadıkları kadar çok sevgi duyduklarını anlatır. Onu gördüklerinde, [isteseler de ona olan sevgi ve saygılarından dolayı] ayağa kalkmazlardı çünkü onun için ayağa kalkmalarından hoşlanmadığını biliyorlardı.

Bazı kibirli insanlar, onları takip edecek biri olana kadar yürümeye başlamaktan hoşlanmazlar. Ebu Derde (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurdu: "Bir kulu Allah'tan uzaktır, yeter ki arkasında biri yürüsün." Bazen Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ashabıyla birlikte yürürken, onlardan önüne geçmelerini isterdi ve kendisi de

onların arkasından yürürdü. (Anlatan: *Hadis* koleksiyonları *Ebu Mansur el-Daylami* ve *Müsned el-Firdous*)

Bunun amacı ya peygamberlik sahabelerini eğitmekti ya da bu şekilde şeytanın kibir ve kendini yüceltme imalarını nefsinden (*nefsi)* uzaklaştırmak istiyordu. Kendilerine göre sosyal statü olarak daha düşük olan kişilerin yanına oturmak istememeleri, ancak önlerine saygılı bir şekilde oturmalarını istemeleri de kibirlilerin bir alışkanlığıdır. Bu aynı zamanda alçakgönüllülüğe de aykırıdır. Enes (Allah ondan razı olsun) rivayet eder ki, Medine'den bir küçük kız gelip Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) elini tutsa ve o yolda yürürken orada dursa, Peygamber Efendimiz [orada dururdu ve] kendisi onu bırakıp uzaklaşana kadar elini bırakmazdı. peygamberin çocuklara olan sevgisi vardı]. Bu aynı zamanda hastalara yakın oturmaktan kaçınmaları ve onlardan uzak durmaları da bir kibirlilik alışkanlığıdır. Bu aynı zamanda kibirdir. Bir keresinde Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına bir adam geldi, yüzü tavuk kutusu sivilceleriyle doluydu ve içlerinden su çıkıyordu. O sırada bazı insanlar peygamberin yanında oturuyor ve onunla yemek yiyorlardı. Geldiğinde peygamber ayağa kalktı ve onu yanına oturttu [ve hastalık durumundan dolayı hiçbir tiksinti ifade etmedi ve bunun yerine ona sevgisini ve empatisini ruhuna şifa ve kalbini yatıştırıcı olarak gösterdi]. Bazı insanlar kendi ev işlerinin hiçbirini kendi elleriyle yapmaktan hoşlanmazlar. Bu aynı zamanda alçakgönüllülüğe de aykırıdır. Bazı kibirli [insanlar] kendi eşyalarıyla yürümeyi sevmezler. Bu yöntem aynı zamanda alçakgönüllülerin alışkanlıklarına da aykırıdır. Giyinmek ve kıyafet giymek hem alçakgönüllülüğü hem de kibri ifade edebilir. İsa (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) şöyle buyurmuştur: "Giysilerin süsü kalpte gurur uyandırır". Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

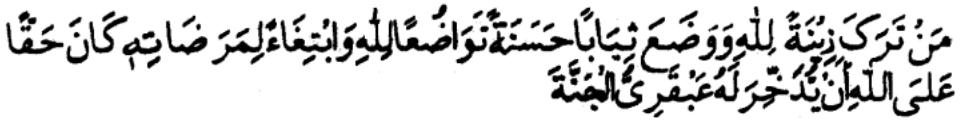

"Allah rızası uğruna tevazu nedeniyle süs, süs ve şatafatlı gösteriş (*Zeenah*) bırakan ve Allah'ın rızasını almak için güzel elbiseler bırakan kimse, böyle bir kişi için cennetten en güzel elbiseyi saklamak Allah'a farzdır." (Anlatan: *Abdullah ibn Abbas'ın yetkisiyle* Ebu Na'im *hadis* derlemesi [Allah ondan razı olsun])

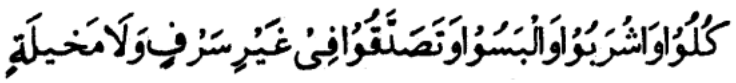

"Ne aşırılıkla (savurganlıkla) ne de kibirle yiyin, için, giyinin ve sadaka verin". (Anlatan: *Amr ibn Şu'aib'in dedesinden rivayetiyle* Tirmizi *hadis* derlemesi)

İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- ashabına şöyle dedi: "Sizin sorununuz nedir? Sizler keşiş elbisesi giyiyorsunuz ve göğüslerinizde canavar kalpleri var! Kralların elbisesini giyin ve kalplerinizi (alt benliğinizi) Tanrı korkusuyla öldürün". Alçakgönüllülüğün bir alışkanlığı, birisi lanetlediğinde, acı verdiğinde veya [birinin] haklarını gasp ettiğinde, kişinin hoşgörülü ve hoşgörülü olması ve alçakgönüllülüğünü ifade etmesidir. Bu gerçek alçakgönüllülüktür. Bunu bir özet olarak zikrediyoruz ki, güzel ahlakın, görgünün, özelliklerin, içsel özelliklerin ve eğilimlerin (*ihlak*) ve alçakgönüllülüğün zirvesi, Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) güzel davranış şeklidir. Bu şekilde onun güzel örneğini takip etmek zorunludur ve bunlar kişinin öğretmeni ve [manevi yolda] rehberi haline getirilmelidir.

Kibrin Tedavisi ve Alçakgönüllülük Kazanma Yöntemi

Önceki sayfalarda bahsedilenlerden kibrin ölümcül bir hastalık olduğunu ve yaratılışta bu hastalıktan korunan nadiren kimsenin bulunduğunu biliyoruz. O zaman bu hastalık sadece niyet ve dilekle ortadan kaldırılmaz, bunun yerine tedavisi ve onu ortadan kaldırabilecek bu tür ilaçların kullanılması gerekir. Kibrin tedavisi iki yöntemle gerçekleştirilir. Yöntemlerden biri bu hastalığın köklerini kalpten çıkarmaktır. İkinci yöntem, kişinin kibir işlemesine neden olan nedenleri ortadan kaldırmaktır.

Kibri İyileştirmenin İlk Yöntemi: Bu tedavi yönteminin iki şekli vardır: Bilgiye dayalı ve pratik. Bu tedavinin her iki formu da kullanılmadan tam bir iyileşme (iyileşme ve ardından gelen sağlık) elde edilemez.

Bilgiye Dayalı Tedavi: İnsanın kendi nefsinin (Nefs) ve benliğin Yaratıcısının (yani Allah'ın *) Gnosis'ine (tam olarak anlaşılması ve tanınmasına) ulaşmasıdır*. Eğer kişi gerçek Gnosis'e (*Ma'rifa*) ulaşırsa, o zaman kibir hastalığının ortadan kalkacağı umulur. Bunun nedeni, eğer bir insan benliği hakkında derin bir anlayışa ulaşırsa, kesinlikle benliğin son derece aşağılanmış ve aşağılık bir şey olduğu sonucuna varacaktır. Buna yakışan tek şey alçakgönüllülük, aşağılanma ve uysallıktır. Eğer kişi [aynı zamanda] Rabbinin Gnosis'ine ulaşırsa, o zaman büyüklük ve azamet gibi özelliklerin yalnızca Tanrı'nın yüceliğine yakıştığına dair bu kesinlik kesinlikle [kalpte] doğacaktır [ve bir insana değil, bu nedenle bir insan için en iyi hareket tarzı ve varoluş durumu,

alçakgönüllü ve Tanrı'nın Majestelerine boyun eğmektir]. Rab'bin Gnosis'i ve O'nun büyüklüğü ve yüceliği hakkında ayrıntılı tartışmalar vardır [Gazali'nin bilgelik özeti "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"]. Kendini tanıma konusu daha az ayrıntılı olmasa da, yine de burada yalnızca [Tanrı'nın yüceliği, ihtişamı ve görkemi karşısında] alçakgönüllülük ve alçakgönüllülük özelliklerini doğurmaya yetecek kadarını yazıyoruz. Bunun için uzun bir tartışma yerine Kuran'ın sadece bir ayetini müzakere konusu yapacağız:

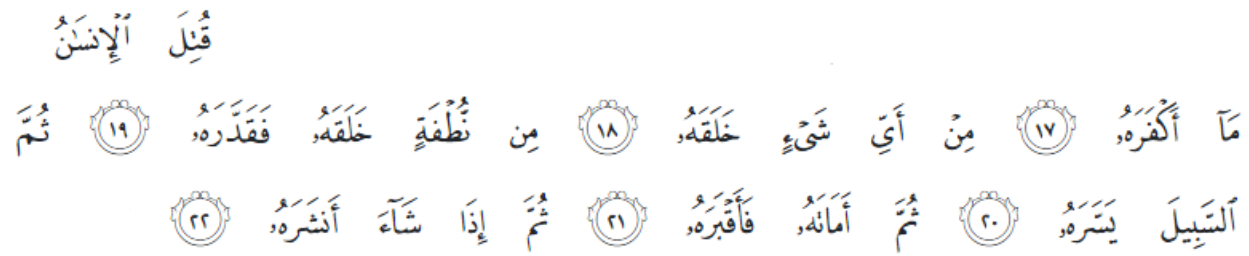

"[Allah'a] bu kadar nankörlük ettiği için insanın vay haline! Allah insanı (insanı) neyle yarattı? Sperm damlasıyla yaratıldı, sonra şeklini yarattı, sonra organları ölçüyle yarattı, sonra [doğup dünyaya gelmenin] yolunu kolaylaştırdı, sonra birini öldürdü, sonra birini mezara götürdü, sonra Allah dilediğinde birini diriltecek." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 80, Ayetler 17-22)

Bu ayette insanın başlangıcı, sonu ve aradaki hallere değinilmiştir. İnsan, başlangıcına, bitişine ve aradaki hayatının durumuna bir göz atsa, bu ilahi ayetin anlamını anlayacaktır. İnsanın başlangıcı, [doğumdan önce] neslinin tükendiğinden bahsetmemiş olması ve uzun bir süre [sonsuzluktan beri] yok olma perdesinde kalmış olmasıdır, öyle ki kişinin yok oluşunun başlangıcı bile bilinmez. Nesli tükenmekte olmaktan ve etrafta bile olamamaktan daha aşağılayıcı ve aşağılık ne olabilir? Sonra Allah insanı son derece alçak ve bir şeyle yarattı. Başka bir deyişle, Tanrı insanı önce topraktan yarattı, sonra spermden yarattı, sonra kanla pıhtılaşmış bir şekil yarattı, sonra kemikler yaptı, sonra kemiklerin üzerine et koydu [annenin rahminde]. Bu, insan yaratılışının başlangıcıdır. [İlk] yaratılıştan sonra bile, kişi kötü bir kompozisyonda kaldı çünkü başlangıçta tam olarak yaratılmamıştı, işitme, görme, hareket etme, algılama, bilme ve anlama gücü ve yeteneği olmadığı için cansız bir taş gibiydi. Kişi [yaşam yolculuğuna] hayattan önce ölümle (yok olmayla), yetenek ve güçten önce zayıflıkla, bilgiden önce cehaletle, görmeden önce körlükle, işitmeden önce sağırlıkla, konuşmadan önce dilsizlikle, hidayetten önce dalalette, zenginlikten önce yoksullukla, güç ve yetenekten önce çaresizlik ve yetersizlikle başlar.

Tanrı daha sonra Tanrı'nın işaretlerinin ve harikalarının tezahürü olan bedensel organları yarattı. Kişi bu organlardan mahrum kaldığında, çok muhtaç durumdaydı ama Tanrı kişiyi zengin kıldı [daha isteme yeteneğine sahip olmadan önce harika fiziksel, zihinsel, entelektüel ve ruhsal yetenekler vererek], kişi açtı ama Tanrı midesini rızıklandırdı, kişi çıplaktı ama Tanrı vücudunu örttü, kişi sapıktı ama Tanrı bir hidayet verdi. Allah'ın insanı nasıl bir planla yarattığına ve [onu arayanlara] hidayete erdirdiğine bakın, sonra insanın isyankarlığına dikkat edin! İnsan ne kadar nankör ve ne kadar büyük bir cahil! Tanrı'nın bereketine ve lütfuna bir göz atın! İnsanı aşağılanmadan, alçakgönüllülükten ve pislikten nasıl kurtardı ve kişiyi yüceliğe ve büyüklüğe nasıl yükseltti [insan varoluşunun özü ve Gnosis'e ulaşmak, gerçeğe ulaşmak ve kaynak ve köken veya tüm varoluşlar olan Tanrı'ya ulaşmak için İlahi olarak aşılanmış ana araç olan ruhun yüceliği aracılığıyla], ve yok olmaktan varoluş bahşedildi. Hiçlikten ve yokluktan daha önemsiz ve daha alçakgönüllü bir şey olabilir mi? Mutlak yok oluştan (yokluk) daha düşük bir derece var mı? Allah insanı [Allah'ın tüm insanlar üzerindeki en büyük lütfu olan hayat armağanıyla] önce ayaklarının altında çiğnenen alçak toprak toprağından var etmiştir ki, insan varlığının alçaklığının farkında olsun ve nefsin bilgisini ve anlayışını korusun. Sonra Allah, bu İlahi lütufların ışığında Rabbini tanıyıp tanıyabilsin, Allah'ın yüceliğine, şerefine ve büyüklüğüne kavuşsun ki, büyüklük ve büyüklüğün sadece O'na [ve başkasına değil] uygun olduğunu bilsin.

Eşler, insan nesillerinin aralıksız devam edebilmesi için yaratılmıştır. Başlangıç (köken) durumu bu olan ve durumları böyle olan birinin övünen, buyurgan, kibirli ve kibirli olmaya ne hakkı vardır? Biri kesinlikle alçakgönüllüler arasında son derece alçak, zayıflar arasında ise son derece zayıftır. Bununla birlikte, önemsiz ve düşük seviyeli bir kişinin alışkanlığı, [şöhret, zenginlik, güç vb. gibi şeyler nedeniyle dünyada] görünüşte yüksek bir statü elde ettiğinde, kişinin kendini büyük olarak hayal etmeye başlamasıdır, ancak kendini büyük olarak görmek başlı başına bir alçaltmadır. Güç, kuvvet, onur ve büyüklük yalnızca Tanrı içindir. Ancak eğer insan tamamen yaratılmış olsaydı ve tüm işleri bir kişiye emanet edilmiş olsaydı ve kişi kendi varlığını sürdürme yeteneğine sahip olsaydı, o zaman kişinin isyan etme, kendi başlangıcını ve sonunu ihmal etme hakkı olurdu.

İnsanoğlu kaybını kabul etse de etmese de aç ve susuz kalmaya, hastalanmaya ve [bu dünyevi varoluşta] ölmeye mecburdur. Kişi kendi kâr ve zararına sahip olmaktan acizdir. Kişi ne iyiliğinin ne de kötülüğünün sahibidir. İnsan bir şey hakkında bilgi edinmek ister ama cehaletten başka bir şey kazanmaz, bir şeyi hatırlamak ister ama unutur, kalbini önemli bir konuyla meşgul etmek ister ama imalar insanı yakalar ve sınırsız endişe ve kaygı okyanusuna dalmaya zorlar. Kişinin ne kalbi üzerinde kontrolü

vardır ne de kendisi üzerinde gücü vardır. Her zaman kişinin yıkımı içinde gizlice gömülü olan şeyleri dileyen ve kişinin hayatını kendileriyle ilişkilendiren şeylerden nefret eden kalptir. İnsan çok çeşitli yiyeceklerden hoşlanır, bu yiyecekler kişi için ölümcül olsa da, hastalıktan kurtulmayı ve vücuda sağlık kazandırmasını sağlamalarına rağmen ilaçlardan nefret eder. Gündüzlerinin ve gecelerinin herhangi bir anında, işitmesinin elinden alınması, görme yetisinin elinden alınması, organlarının felç olması, aklının tahrip olması, ruhunun gitmesi ve dünyada sevdiği bir kişinin elinden her şeyin alınması tehlikesine karşı korunaklı mıdır? Zavallı insan, sefil çaresizliğin vücut bulmuş halidir! Yüce Yaratıcı (Allah) bir insanı [mühlet ile] bırakırsa, kişi kalır ve [canını] alırsa, yok olur. Kişi, kendi kontrolünde hiçbir şeyi olmayan ve diğer kişinin eylemleri üzerinde herhangi bir kontrolü olmayan satın alınmış bir köle gibidir. Bundan daha alçakgönüllü bir şey ne olabilir? Böyle birine uygun kibir nerede? İnsanoğlunun vardığı sonuç ölümdür. Başka bir deyişle, ruh bir insandan alınacaktır. Kişinin işitme, görme, bilgi, güç, duyular, algılar, hareket vb. tüm güçleri ve yetenekleri elinden alınacaktır. Kişi bir taş gibi olacak ve tıpkı daha önce olduğu gibi [yani hiçlik ve yok olma halindeki cansız bir varlık] olacak. Organların şekli [başlangıçta] kalacak ama hareket ve duyu olmayacak. Daha sonra [mezarın] toprağına konulacak. Daha sonra, donmuş et şeklinde doğumdan öncekine benzer şekilde kirli, kokulu bir karkas haline gelecektir. Organlar daha sonra çürüyecek ve bileşenleri dağılacak, kemikler parçacıklara ayrılacak. Böcekler vücudun tüm etini yiyip bitirir. Önce göz yuvasına girip bitirecekler, sonra yanaklara saldırıp onları temizleyecekler. Bu böceklerin midelerine girdikten sonra vücudun pisleşmeyecek hiçbir yeri kalmayacaktır. İnsanın daha iyi durumu, eskisi gibi olmaktır, yani çürüdükten ve çürüdükten sonra tekrar haline gelir. İnsan var olduktan sonra sanki hiç var olmamış gibi yeniden yok olur.

Yeryüzünde bir yama haline geldikten sonra kişi bu durumda kalır ama kıyamet gününde diriliş şeklinde başka bir devrim beklemektedir. Bedenin dağılmış tüm parçacıkları yeniden bedende birleşecek ve kişi kıyamet gününün dehşetiyle yüzleşmek için mezardan diriltilecek. Birinin etrafındaki sahneleri görünce dehşete düşecek - Kıyamet Günü açık, evren havada pamuk topları gibi dağılmış, dünya tamamen değişmiş, dağlar uçuşuyor, ay, güneş ve yıldızlar bu ışıkları kaybetmiş, her yer karanlık, her yerde sert meleklerin kanatları görülecek, Cehennem tüm sakinlerini çağıracak, suçlular [suçları, aşırılıkları ve her türlü kötülüğü işleyenler] pişmanlık dolu bir özlemle Cennete bakacaklar, amel defteri (her insan için bir tane) açık olacak ve suçlulara [iyi ya da kötü her eylemi kaydeden, insanlar tarafından dünyevi varoluşları sırasında yapılan]. "Bu tapu kayıtlarında ne var?" diye soracaklar. Onlara: "Çok mutlu ve gururlu olduğunuz dünya hayatınızda, küçük veya büyük bütün söz ve amellerinizi, yeme içmenizi, kalkıp oturmanızı, her şeyi bu amel defterlerinde yazan iki melek tayin edilmiştir. Siz unuttunuz, ama Allah sizin her hareketinizi ve her bir meselenizi [bu amel

defterinde] ele geçirdi. Gelin ve hesap verin ve [yaptıklarınız için] hesap vermeye hazır olun, aksi takdirde cezaya hazır olun". Bunu duyan kısa süre sonra, tapu sicili henüz açılmamış olsa bile, kalpler korkudan titreyecek. Onlara baktıklarında, "Eyvah! Bu tapu kayıtları her şeyi içerir! Küçük ya da büyük, tüm günahlar burada sayılıyor!"

Bu, insanoğlunun nihai sonudur! Bu durumdaki bir kişinin kibir ve üstünlüğe sahip olması kabul edilebilir mi? İnsanın varoluşun başlangıç ve ara dönemindeki [bu dünyadaki yaşam denir] durumu bilinmektedir. Eğer kişi son halini de biliyorsa, insan yerine domuz veya köpek olmak ister ki, [kıyamet gününün] adresini bile duymasın ve herhangi bir azapla karşılaşmasın. Gerçek şu ki, eğer bir insan Tanrı'nın yargısında Cehennemi hak ediyorsa, o zaman bir domuz bir domuzdan çok daha iyidir - daha önce tozdu ve tekrar toz olur, ne hesap verme aşamasından geçer ne de herhangi bir ceza ile karşı karşıya kalır. Sonu böyle olan birinin kibirli olmaya ne hakkı var? İnsan nasıl gururlu ve övünebilir? Evet, eğer Tanrı birini affederse, o zaman bu ayrı bir konudur [çünkü o noktada kişi mutlu ve gururlu olabilir]. Kişi kendi üstünlüğüne ve mükemmelliğine bu kadar ikna olmasını sağlayan ne görür? Allah'ın lütfu ve inayetinden dolayı kimseyi bağışlaması dışında, günah işlememiş ve İlahi azabı hak etmeyen hiçbir kulu yoktur. O'nun merhametinden bağışlayacağı umulmaktadır. İnsan nihai sonunun ne olacağını bilemez. Kıyamet gününün hesabından korku ve üzüntü içinde olmak, o günün alçaltılmasını ve alçaltılmasını beklemek yeterlidir. Bu, kibrin bilgiye dayalı tedavisinin detayıydı.

Kibrin Pratik Tedavisi: Kibrin pratik tedavisi, Allah aşkına, alçakgönüllü insanların Allah'ın yarattıklarına karşı yaptıklarını benimsemesi ve salihlerin hallerinden bahsederken bu alçakgönüllülük niteliğine yeterince ışık tutulduğu için onlarda sebat etmesidir. Birisi Selman'a (Allah ondan razı olsun) "Neden yeni kıyafetler giymiyorsun?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Ben [Allah'ın] kuluyum. [Tanrı'dan] kurtuluş (özgürlük) ilanını aldığım gün yeni giysiler giyeceğim". Ahiret özgürlüğüne [kişinin hayatın sınavlarını ve sınavlarını geçerek elde ettiği ve İlahi sorumluluğun sonunda Kıyamet Günü'nde başarılı ilan edildiği] işaret etti. Alçakgönüllülük, [tevazu] eylemlerle tamamlanır (aşılanır). Bu nedenle kibirli Araplara [Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında hâlâ cahiliye döneminden çıkmakta olan ve onları tam bir manevi dönüşüme yönlendiren] [Allah'a] iman etmeleri ve aynı anda [Allah'a] dua etmeleri emredildi ve namazın Allah'a giden yolun temeli olduğu söylendi (*Din*). Dualarda bazı sırlar ve gizemler vardır ve bu temelde duaları imanın temeli olarak adlandırmak doğrudur. Bu sırlar arasında duanın tevazunun en güzel tezahürü olduğu da vardır. Tanrı'nın önünde eller önde bağlı olarak [dua halinde] durmak, [Tanrı'nın önünde] eğilmek ve secde etmek, [namaz sırasında kalbin de mevcut olması şartıyla]

alçakgönüllülüğü tam olarak ifade eden tüm eylemlerdir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) gelmeden önce Araplar, kimsenin önünde başlarını eğmekten hoşlanmayan bir mizaca sahiptiler ve onlar için tüm namaz eylemleri aşağılanma ve alçakgönüllülüğün simgesiydi. [Pagan] Araplar [namaz kılarken Allah'a] secde etmeyi aşağılanmanın ve alçakgönüllülüğün doruk noktası olarak görüyorlardı. Bu nedenle onlara ilk önce [Allah'a] iman ettikten sonra namaz kılmaları emredildi ki, bu [namaz kılmak] onların gururunu ve kibrini kırsın ve kalplerde tevazu doğsun.

Sonuç olarak, Gnosis'e (Tanrı'ya giden yolun bilgisi ve anlayışına) ulaşan kişi, kibir anlamına gelen tüm konulara ve nedenlere göz kulak olmalı, sonra bunların karşıtlarına göre hareket etmeli ve bu eylemlerde sebat etmelidir ki alçakgönüllülüğe alışsın.

Kalp, hem ilim hem de fiil pınarlarıyla sulanmadıkça güzel ahlak, görgü, karakter özellikleri ve iç eğilimler (*İhlak*) bahçesi olmaz. Çünkü [bedensel] organlar görünen âlemle (*Alam el-Zahir* veya görünen âlem) ilgilidir ve kalp [veya ruh] meleklerin âlemine (*Alem-i Malakoot* veya manevi âle) aittir. İki alem arasında gizli bir alan var. Bu nedenle, organların eylemleri kesinlikle kalpten etkilenir [çünkü kalp insan varlığının baskın yöneticisidir].

Kibri Tedavi Etmenin İkinci Yöntemi: Yukarıda belirtilen yedi nedene bağlı olan kibir ile ilgilidir. Gerçek mükemmellik, bilgiden ve [iyi, dindar ve doğru] eylemlerden oluşur ve bunların dışındaki her şey, görünüşte bir mükemmellik gibi görünse de yok olmaya mahkumdur. Bilgi ve eylemler dışında her mükemmellik, hayali bir mükemmelliktir. Kibrin yedi nedeninin de bilgiye dayalı ve pratik tedavisi aşağıda açıklanmıştır.

Kibrin İlk Nedeni - Soy: Soyundan veya soyağacından dolayı kibirlenen kişi, iki konuda daha derin bir anlayışa ulaşarak kalbini iyileştirmelidir. Bu tür gurur ve kibrin anlamı, kişinin bir başkasının [algılanan] mükemmelliğinden onur elde etmeye çalışmasıdır. Soyundan dolayı kibirli olan kişi, kişisel niteliklerinde eksikse, atalarının mükemmelliği ve büyüklüğü nedeniyle eksikliğini nasıl giderebilir? İkincisi, kişi gerçek soyunu bilmeli, başka bir deyişle, babasının ve dedesinin gerçek tanıtımını öğrenmelidir. Birinin babası da bir sperm damlasından yapılmıştır ve kişinin büyükbabası (veya büyük büyükbabası) artık tozdur. İnsanın kökeni, ayakların altında çiğnenen kirdir. Topraktan (topraktan) yaratılmış bir insan kibir göstermeli mi? İnsanın pisliğe atfedilmesinin çok uzak olduğu söylenirse, o zaman "O halde size atfedilen şeye, yani sperm damlasına çok yakından bakmalısınız" deriz. Bu bakımdan kişi kendini aşağılık olarak görmelidir.

Bunun üzerinde düşünün! Ne babanın ne de büyükbabanın köken soyluluğu vardır! [Şu anda etrafta olan] çocuklarındaki soyluluk nereden geldi? Birinin kökeni topraktır ve biri spermden gelmiştir. Eğer bu kişinin gerçek soyuysa, bu son derece kötüdür - biri (kir) ayakların altında çiğnenir ve diğeri (sperm) vücuda temas ederse yıkanması gerekir. Soyun bu gerçekliğinin farkında olan kişi asla kibirli olmayacaktır. İnsanın toprak ve kandan oluştuğu gerçeğinden daha aşağılık ne olabilir?

Kibrin İkinci Nedeni - Güzellik: Kibrin ikinci nedeni güzelliktir [veya yakışıklılıktır]. Tedavisi, kişinin iç varlığına akıllıca bir bakış atması ve dış varlığına hayvanların baktığı gibi bakmamasıdır. İçsel varlığa bakan kişi, [dış] güzelliğine leke koyan hatalarının, kınanması gereken özelliklerinin ve eksikliklerinin farkındadır. Dahası, insan organları pislikle doludur. Kişinin varoluşunun orta kısmının [doğumdan sonraki dünya hayatı] durumu budur. Kişinin başlangıcı, sperm ve adet kanının birleşmesiyle başladığı zaten açıklanmıştır. [Bu aynı zamanda insanın kökeninde çok alçakgönüllü olduğunu da gösterir]. Ancak kişinin pislikten doğduğu, içinde yaşadığı ve öldükten sonra pisliğe dönüşeceği gerçeğini göz önünde bulunduran kişi, güzelliğiyle gurur duyamaz. İnsan güzelliğinin benzerliği, kökeni olmasına rağmen görünüşte hoş görünen bir çöp yığını üzerinde büyüyen bitki örtüsüdür. Ya da insan güzelliğinin benzerliği, çölün hoş görünen ama bir süre sonra üzerlerine rüzgar estiğinde parçalara ayrılan (kuru anız) çiçeklerine ve bitki örtüsüne benzer. İnsan güzelliği [kişinin tüm yaşamı boyunca] kalıcı ve sonsuz olsa ve tüm kusurlardan arınmış olsa bile, kişinin güzel olmayan biri için gurur duymaya ve kibirlenmeye hakkı yoktur çünkü tıpkı kişinin güzelliğinin kişisel olmaması gibi [çünkü onu kendisi yaratmamıştır], bir başkasının güzellik eksikliği de kişisel değildir. Güzellik dayanıklı veya uzun ömürlü değildir. Her zaman, sivilce, yaralanma veya başka bir hastalık nedeniyle kaybolabileceği veya kaybolabileceği endişesi vardır. Her gün ve gece, insanların güzelliklerini kaybettikleri durumlarla karşılaşıyoruz [bu nedenle, güzellik gibi geçici ve geçici bir şey yüzünden gurur ve kibir duymak, düpedüz aptalca ve iğrençtir].

Kibrin Üçüncü Nedeni – Güç ve Kuvvet: Güç ve kuvvet, kibrin bir başka nedenidir. Tedavisi, insanlara dayatılan hastalıklar ve rahatsızlıklar üzerinde düşünmektir. İnsan çaresizliğinin bir örneğini görmek gerekirse, bu, küçük bir vücut organının, kişiyi tüm acizlerden daha aciz ve tüm çaresiz insanlardan daha çaresiz yapan acıdan etkilendiği anda görülebilir. İnsanın çaresizlik durumu öyledir ki, bir sinek bir şeyi alıp götürse bile onu geri alamaz. Önemsiz bir böcek, sivrisinek veya karınca birinin kulağına veya burnuna girerse, birini ölmeden öldürürler. Ayağa veya vücudun herhangi bir yerine diken takılırsa, kişiyi yürüyemez hale getirir. Bir gün süren ateş o kadar çok güç kaybına neden olabilir ki, yıllarca süren beslenme bunu telafi edemez. Bir dikene bile

dayanamayan, bir sivrisinekle savaşamayan veya bir sineğe karşı kendini savunamayan biri, gücü ve kuvvetiyle gurur duymalı ve övünmeli mi? İnsan ne kadar güçlü olursa olsun eşekten, veya filden, deveden daha güçlü olamaz. Hayvanların üstün olduğu bir özellikten gurur duyulabilir mi?

Kibrin Dördüncü ve Beşinci Nedenleri – Zenginlik Bolluğu ve Çok Sayıda Destekçi, Yardımcı, Takipçi ve Hayran: Kibrin bir nedeni de zenginliğin bolluğudur. Diğer bir neden ise arkadaşların, yardımcıların, takipçilerin ve hayranların bolluğudur. Aynı zamanda krallar (hükümet yetkilileri) tarafından verilen rütbelerden kaynaklanan kibri de içerir. Bu kibir, güzellik ve güç konusundaki kibire benzemez çünkü güzellik ve güç, insanın doğasında var olan özelliklerin bir parçasıdır, zenginlik ve çok sayıda arkadaş ise bunların dışında tutulur. Bu tür bir kibir, sanki biri atı veya evi için kibir ifade ediyormuş gibi son derece kötüdür. Şimdi eğer at ölürse ya da ev yıkılırsa, bu kibir sona erecek ve kişi aşağılanacaktır [çünkü kişi içsel kişisel niteliklerden mahrumdur, dolayısıyla bunlar daha geçicidir]. Krallardan bir rütbe veya şeref aldıktan sonra kibir ifade eden kişi, içsel niteliklerden mahrum kalır ve [kaynayan] bir tencereden daha tedirgin bir kalbe güvenir. Kralların kalpleri çok çabuk değişir. Biriyle ilgili hayal kırıklığına uğradıklarında, birini korkunç bir duruma sokmak için hiçbir şeyden vazgeçmezler. Kişinin içsel doğasının bir parçası olmayan bir konuda kibirli olan kişi, saf bir cahildir. Örneğin zenginlik, kişiye özgü olmayan bir özelliktir ve bir hırsız tarafından bir anda çalınabilecek ve varlıklı bir insanı aşağılayıcı ve muhtaç hale getirebilecek bir ayrımdır. İnsana özgü olmayan nitelikler kalıcı değildir, aksine ahirette zorluk ve azap kaynağı olurlar. Bu niteliklerle gurur duymak cehalettir. Üstelik bu nitelikleri verenler insan elinde değil, Allah'ın elindedir. Dilerse onları sizin için saklar, dilerse de onları ele geçirir. Hiçbir şey üzerinde gücünüz olmadığı için yalnızca satın alınmış bir kölesiniz. Bu gerçeklere aşina olan bir kişi kibir gösteremez. Bu durumda olan [her şeyi Tanrı'nın elinde olan] bir kişi, yeteneği, zenginliği, gücü ve mükemmelliği ile gurur duyduğunu ifade edebilir veya kendini aşağılanmış olarak görebilir mi? Delici bir içgörüye (Baseerah) sahip olan her zeki insanın durumu budur. Böyle bir kişi, kişinin kendisinin, bedeninin, organlarının veya servetinin sahibi olmadığını anlar. Buna rağmen insan, her zaman yıkımını tehdit eden zararlar, şehvetler, ıstıraplar ve hastalıklarla kuşatılmıştır. Bu, insan doğasına içkin olmayan kibir nedenlerini tedavi etme yöntemidir.

Kibrin Altıncı Nedeni – Bilgi: [Sahip olunan] bilgi konusunda kibirli olmak ölümcül bir hastalıktır. Bazen tedavisi çok zorlaşır ve bu hastalıktan kurtulmak yoğun bir çalışma ve mücadele gerektirir. Bunun nedeni, ilmin şerefi Allah katında büyük olduğu gibi, kulları için de büyüktür. Bilgiyle karşılaştırıldığında, zenginlik ve güzellik önemsiz bir konuma

sahiptir, aksine bilginin ışığı ve [bilgiye dayalı] eylemler onlara takdir ve şeref verir. Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Bir alimin hatası, kitleleri saptırır." İlahi Yasa'nın içinde listelenen o kadar çok bilgi mükemmelliği vardır ki, bir bilim adamının kendisi hakkında yüksek düşünmeyeceğini ve statüsünü cahilden daha yüksek görmeyeceğini hayal etmek zordur.

Bilgi üzerindeki kibrin tedavisi, bir bilim adamının iki şeyi düşünmesi ve üzerinde düşünmesidir. Birincisi, Tanrı'nın kanıtlarının bir bilgin (veya skolastik ilahiyatçı) üzerinde daha eksiksiz ve daha sağlam olmasıdır. Dahası, bir cahilin hoşgörü gösterdiği şeyin, onda biri bile bir alimin hoşgörüsü olmaz çünkü ilim ve Gnosis'ten sonra Allah'a itaatsizlik eden bir kişi, Allah'ın ilim nimetlerinin haklarını ödememek gibi en büyük günahı işlemiş olur. Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

وَٱتۡلُ عَلَيۡهِمۡ نَبَأَ ٱلَّذِيٓ ءَاتَيۡنَٰهُ ءَايَٰتِنَا فَٱنسَلَخَ مِنۡهَا

"Âyetlerimizi (Allah'ın Kutsallığından çıkan ilâhî âyetler, ilim ve hikmetler) verdiğimiz bir kimsenin, fakat böyle bir kimsenin [kendi üzerine ilâhî nimetleri takdir etmemesi ve bunun yerine geçici ve kısa ömürlü dünyevi kazançlar için alçak, aşağılık arzuların peşinden koşması nedeniyle] onlardan kurtulduğu bir kimsenin durumunu bu insanlara vaaz et." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 175)

Bir sonraki ayette Tanrı aynı kişi hakkında şunları söyledi:

فَمَثَلُهُۥ كَمَثَلِ ٱلۡكَلۡبِۖ إِن تَحۡمِلۡ عَلَيۡهِ يَلۡهَثۡ

"Yani, bu kişinin durumu, vurduğunuzda nefes nefese kalan ve onu kendi haline bırakırsanız hala nefes nefese kalan bir köpeğinki gibi oldu." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 176)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: Bal'Ba'oura'ya (Hz. Musa - sallallahu aleyhi ve sellem] zamanında İsrailoğulları'ndan yüksek manevi kalibreli bir aziz) Allah'ın Gnosis'i bahşedildi, ancak [bunu takdir etmedi ve] dünyevi arzuları ona tercih etti. ve Tanrı onu her durumda nefes nefese kalan bir köpeğe benzetti. Bal'da bir köpek gibi davrandı, çünkü bilgelik hazineleri kendisine ne kadar bahşedilirse edilsin ya da edilmesin, hiçbir koşulda şehvetlerinden vazgeçmeyecekti. Bu tehlike, âlim için en büyük tehlikedir, bir âlimin daha fazla hesap ve hesaba tabi tutulması [peygamberlik devrinin sona ermesinden sonra Peygamberlerin mirasçıları olan, insanları gerçeğe ve

onları sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götüren yola yönlendirme sorumluluğuyla görevlendirilen kitleler üzerinde kalıcı bir etkiye sahip olan kişinin eylemleri ve kötülükleri için]. İnsanları doğruluğa teşvik eden ve kendini ondan mahrum bırakan hangi âlim değildir? Kendi rütbesini bir cahilinkinden üstün gören bir bilim adamı, statüsü bir cahilinkinden daha yüksek olsa bile, böyle bir adama kıyasla bir bilim adamının [kitlelerden daha yüksek bir ahlaki zeminde olma ve kitleler için izlenecek daha yüksek bir örnek oluşturma beklentisi nedeniyle] daha tehlikeli bir durumda olduğunu düşünmelidir. [Gerçekleştirilmesi] Bu tehlikenin kendisi [bilgi üzerinde] kibire bir engeldir.

Yaklaşan tehlikeler üzerine düşünürsek, insanda zerre kadar kibir kalmayacak ve yaratılmışlar arasından büyük bir insan olmayı düşünmeyecektir. Benzetmesi, efendisi tarafından birkaç görevi yerine getirmesi emredilen bir kölenin benzetmesidir. [Bu benzetme çok uygundur, çünkü tüm insanlar Tanrı'nın köleleridir ve Tanrı onların Yüce Efendisidir]. Bu görevlere başladı ama bazılarını bıraktı. Bu görevlerin bazıları yapıldı ama eksik bir şekilde yapıldı ve bazıları tamamlandı, ancak bunları ustasının isteklerine göre yapıp yapamayacağından şüphe etmeye devam etti. Bu sırada bir muhbir ona şöyle dedi: "Efendin seni çağırdı ve seni mallarından mahrum edecek ve seni küçük düşürecek. Sıcakta yoğun güneş ışığında kapısının önünde durmanızı sağlayacak. Aşırı derecede perişan ve çaresiz kaldığınızda, sorumluluğunuzu yerine getirecektir. Doğru tamamlamadığınız veya hiç tamamlamadığınız görevler, sizi onlar hakkında sorguya çekecek ve cezanız için kararını açıklayacaktır. O zaman her zaman yaşayacağın ve en ufak bir huzur bulamayacağın karanlık bir zindana hapsedileceksin". O köle, efendisinin, bazıları affedilmiş olmasına rağmen, birçok köleye aynı muameleyi yaptığını da biliyor. Bununla birlikte, hangi köle grubuna ait olduğunu bilmiyor - ağır bir cezaya karışanlar veya bağışlanma ilanı verilenler. Bu gerçeklik üzerinde düşünmek, alt benliği alçakgönüllülük durumunda tutacaktır. Kibir paramparça olacak. Kişi kendi gözünde önemsiz hale gelecektir. Üzüntü ve korku kişinin kalbine ve zihnine hakim olacak ve kişi yaratılmışlardan hiçbir alçakgönüllü ve önemsiz kişiye kibir gösteremeyecek, bunun yerine diğer kişinin İlahi azap zamanında [potansiyel] bir şefaatçi olabileceği umuduyla herkese alçakgönüllülükle davranacaktır. Derin müzakerelerin kapıları âlim için açıktır, eğer kişi günah işleyerek İlahi emirlere yapılan ihlallerin miktarını görürse - kişi sadece dış organlarını günah işlemek için araç olarak kullanmakla kalmamış, kişinin iç varlığı gösteriş (*Riya*), kıskançlık (*Hasad*), kendini beğenmişlik (*Ujub*) ve münafıklık (*Nifak*) ile günahların [ve haddi aşsınların] merkezi olmuştur). Görünüşte, [böyle bir bilim adamının veya skolastik ilahiyatçının] nihai sonu iyi görünmüyor. Bir bilim adamı bu doğrultuda düşünürse, bu kişiyi kibrin köleliğinden kurtaracaktır.

Bir alimin düşünmesi gereken ikinci şey, kibrin (ihtişam ve heybetin) yalnızca Allah'a yakışır olduğudur. Eğer kişi kibirli davranıyorsa, Tanrı'nın hoşnutsuzluğunu hak edecek ve Tanrı'nın kazazede kölesi olarak adlandırılacaktır. Tanrı birinden alçakgönüllülük ister. İlahi sözlerden biridir: "Kendi kalbinizde kendinize ait bir değer olmadığı sürece değeriniz Benimle birliktedir. Eğer kendi benliğinizin değerini düşünürseniz, o zaman benim yanımda hiçbir değeriniz yoktur". Buradan açıkça anlaşılmaktadır ki, bir bilgin kişinin kendisinden yalnızca Tanrı'nın sevdiği işleri (eylemleri) alması (ve Tanrı'nın hoşlanmadığı her şeyden vazgeçmesi gerektiğidir, çünkü Tanrı'nın ve Tanrı'nın yolunun bir bilgininin kitlelerden daha yüksek ahlaki ve etik standartlara sahip olması beklenir]. Bu gerçek üzerinde düşünmenin kibri ortadan kaldırması beklenir, her ne kadar bir âlim günah işlemediğine dair bir kesinliğe sahip olsa veya [asla] günah işlemeyeceğini hayal etse de, bu aynı zamanda kibrin karanlığını da kalbinden kaldıracaktır. Bu tür düşünceler, içgörüler ve tefekkürler, peygamberlerin kibrini ortadan kaldırmaya yardımcı oldu. İlahi yücelik, ihtişam ve heybet sıfatında Allah'a rakip olan bir kişinin Allah tarafından düşürüleceğine (alçaltılacağına) dair bir kesinliğe sahiptiler. Tanrı'nın emri, Tanrı'nın emridir, alt benliklerinizi düşük ve önemsiz olarak görürsünüz, böylece Tanrı'nın yanındaki rütbeniz yükselir.

Kibrin Yedinci Sebebi – Allah korkusu: İlahi itaat ve ibadet fiillerine karşı kibir muazzam bir sıkıntıdır (*fitne*) ve şifa yöntemi, tüm yaratılmışlara karşı alçakgönüllü olmayı ve ilim sahibi bir insana karşı kibirlenmemesi gerektiğini bilmeyi farz kılmaktır. Kur'an şöyle buyuruyor:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ

"De ki (ey Muhammed)! Bilenler (ilim sahibi) ile bilmeyenler (cahiller) bir olur mu?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 39, Ayet 9)

Bu ayet dışında, ilmin [özellikle İlahi bilginin] mükemmelliğini tasdik eden birçok başka ayet ve peygamberlik geleneği vardır. Eğer bir ibadet eden kişi, bu âyetlerin günah işleyen bir âlim hakkında değil, bilgisine göre amel eden [samimi ve her türlü kusur, kusur ve ikiyüzlülükten arınmış] bir âlim hakkında nazil olduğunu söylerse. Bunun cevabı şudur: Bu ayeti [Kur'an'dan] dikkate almadınız:

إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ۚ

"Gerçekten, iyi salih ameller kötü amelleri siler [kişinin yanlışlarını, kötülüklerini, günahlarını ve günahlarını ortadan kaldırmanın İlahi olarak emrettiği yol, kişinin hayatını değiştirerek onları silmektir. Bu, Tanrı'ya inanarak ve başkalarına mümkün olan her

düzeyde yardım eden iyi, doğru, asil, samimi, yararlı ve faydalı çabalar yaparak bu inancın sonuçlarına göre hareket ederek olur]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 11, Ayet 114)

Bir âlimin bilgisinden dolayı hesap vermesi mümkün olduğu gibi, ilmin de bir âlim için kurtuluş vesilesi, günahlarının kefareti olması da mümkündür. İbadet eden kişi, bir âlime yapılacak muameleyi, hesap mü verileceğini yoksa kurtuluşa mı kavuşacağını bilmediğine göre, ibadet edenin bir âlimi alçaltması geçerli değildir. Bunun yerine, kişi bir âlime karşı alçakgönüllü kalmalıdır [bir âlimin sahip olduğu bilgiye saygı duymaktan dolayı]. Burada denilebilir ki, bu şekilde, bilgi sahiplerine ([dini] bir bilgin veya skolastik ilahiyatçı) ibadet edenlerden üstün kalma ve [bu temelde] kibir yapma fırsatı verilmektedir, çünkü bilgi ibadetten üstündür. Nasıl ki ibadet edenler âlimlere karşı kibirlenmemeliyse, âlimler de kibirden sakınmalı ve her ikisi de kendi alt benlikleri (*nefs)* konusunda endişeli olmalıdır. İnsanoğlu, alt benliklerinin gözcüsü olarak atanmıştır ve onun doğru eğitiminden sorumludur. Bu nedenle her insanın kendi benliğinden endişe duyması uygundur ve başkalarını ilgilendiren konularda umut ve olumlu düşünceler baskın olmalıdır. Bazen kişi sadece dış vücut organlarıyla ibadet eder, ancak kalpte bazı gizli günahlar doğar ve bu nedenle kişi İlahi cezayı hak eder. [Bazen] Bir birey görünüşte kötülüklere bulaşmıştır, ancak kişinin kalbinde Tanrı'nın sevgisinin, samimiyetinin, Tanrı korkusunun ve saygısının yanan lambaları vardır. Tanrı kişinin yüreğinin durumunu [böyle] günahlarının kefaretine dönüştürür. Sonuçlar, açıkça kötü olan birçok insanın, birçok [dindar] ibadetçiden çok daha iyi durumda olacağı kıyamet gününde ortaya çıkacaktır. Bu mümkündür ve bu konularda kişi uzak olasılıkları yakın olasılıklar olarak düşünmelidir ve bu durum [kendi] alt benliğiniz için korktuğunuzda gelişecektir.

İstihbarat, başkaları için neyin mümkün olduğuna dikkat etmemenizi, ancak kendinizle ilgili endişe kaynağı olan konular üzerinde düşünmenizi gerektirir. Çünkü her insan kendi günahının cezasıyla karşı karşıyadır, ayrıca başkasının İlahi azabı nedeniyle İlahi azabında bir azalma söz konusu değildir. Bu yöntemi benimserseniz, kendinizi asla başkalarından üstün veya daha iyi görmezsiniz. İki tür insan vardır - bazıları sizden daha iyi olanlar, bazıları ise sizden daha kötü olanlardır [mükemmellik ve içsel nitelikler açısından]. Bu iki insan grubuna karşı da alçakgönüllü olmalısınız. Eğer biri sizden daha iyiyse [içsel karakter özellikleri, kişisel nitelikler, iyilik, doğruluk ve maneviyat açısından] o zaman böyle biriyle tanıştığınız için mutlu olmalısınız ve Tanrı'nın sizi böyle yaratmasını arzulamalısınız. Eğer biri daha kötüyse, o zaman belki bu kişinin kurtuluşu kazanabileceğini, ancak sizin kazanamayacağınızı düşünmelisiniz - belki de böyle bir kişi içsel varlığında iyi bir şey yapar ve bu kişi iyi bir alışkanlığa sahip olabilir, bu sayede Tanrı kişiye merhamet edebilir ve kişinin tövbesini kabul edebilir ve [hayatının sonuna

doğru] güzel eylemlerle iyi bir son verebilir. Salih amellerim sadece dışsal olabilir [Allah'a karşı samimiyet eksikliğinden dolayı içsel mükemmellikler olmadan] bu benim için iyi değildir, bunun yerine bu ibadetlerde gizlenen zararlar tehlikesi vardır [dışsal dindarlığım ve numaralarımla gösteriş yapmak veya dünyevi menfaatler elde etmek gibi] herhangi bir mükâfatı geçersiz kılabilir (kişinin İlahi bağışlaması açısından İlahi karşılık, kabulü ve yakınlığı) bu ibadetin. Ancak bunun gibi farklı insan gruplarıyla uğraştıktan sonra akıl mükemmelleşecek ve kişi [iyilikte mükemmelleşerek] [ahlaki] liderlik rolünü hak edecektir. Bununla birlikte, kaderin Yazarı (Tanrı) kişinin kaderine sefalet yazmış olabileceği gibi, kayıp olma olasılığının bilincinde olan bir kişi asla kibirli olmamalıdır - böyle birine korkunun hakim olması ve sonuç olarak diğer herkesi birinden daha iyi olarak düşünmesi tercih edilir.

Kendini beğenmişliğin ve zararlarının kınanması

Kibirin [ya da kendini beğenmişliğin] kötülüğü, Tanrı'nın kitabında ve Tanrı'nın söylediği peygamberlik rivayetlerinde kanıtlanmıştır:

وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

"Ve iyi şeyler yaptıklarına dair bu düşünce (yanılgı) içinde kaldılar [ve onlar tarafından yanlış bir şey yapılamaz]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 104)

Bu ayette, bir insanın [her zaman] eylemleri hakkında iyi düşüncelere ve kendini beğenmişliğe sahip olduğu söylenmiştir - bazen yanılgıya düştüğü ve bazen yanılmadığı zamanlarda. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bir nebevî rivayetinde şöyle buyurmuştur:

ثَلٰثٌ مُهْلِكَاتٌ شُحٌّ مُطَاعٌ وَهَوًى مُتَّبَعٌ وَإِعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ

"Üç şey yıkıcıdır - kişinin bağlı olduğu cimrilik, takipçisi olduğu alt benlikten gelen temel arzular ve kişinin kendini büyük olarak görmesi [kendini beğenmişlik durumunda]".

Abdullah ibn Mes'ud -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurmuştur: "Yıkım iki şeydir: Umutsuzluk ve kendini beğenmişlik". Bu iki şeyi birleştirdi çünkü *Sa'adah* (sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı) çaba, arayış ve çaba olmadan elde edilmez. Umutsuzluğa

kapılan insan ne çaba gösterir ne de mücadele eder. Kendini beğenmiş bir kişi, arzu ettiği hedeflere [zaten] ulaştığına dair bir inanca sahiptir ve bu inançtan dolayı çaba bile göstermez. Zaten mevcut olan [veya var olduğuna inanılan] bir şey aranmaz ve imkansız da aranmaz. Kendini beğenmiş bir insan, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya ulaştığını düşünür ve umutsuzluğa kapılan bir kişi, onu aramanın imkansız olduğunu düşünür. İlahi söz şudur:

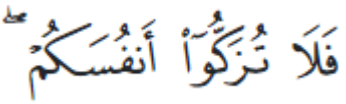

"Kendinize [içten] saflık, kutsallık ve takva atfetmeyin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 53, Ayet 32)

Birisi Ayşe'ye (Allah ondan razı olsun) sordu: "İnsan ne zaman kötü olur?" "İnsan 'ben iyiyim' diye düşündüğünde" diye cevap verdi. Kendini beğenmişliğin zararlarının sayısız olduğu bilinmelidir. Diğer şeylerin yanı sıra, kibir üretir ve kibirden birçok zarar doğar. Bu zararlar halkladır. Tanrı ile ilgili konularda kendini beğenmişliğin nispeten daha fazla zararı vardır. Örneğin, kişi kendini beğenmişliğe düşkünse, günahları unutur ve onlara hiç aldırış etmez. Kişi bazı günahları tamamen unutur ve bunlardan bazıları zikredilirse, "Ben sadece salih ameller işlerim" diye düşünerek onları yok etmek için hiçbir şey yapmaz. Benim 'günahlarım' günah değil. Eğer varsa, o kadar önemsizdirler ki, herhangi bir düzeltme veya kefaret gerektirmezler". Bunun yerine kişi, büyük ve küçük günahlarının Tanrı tarafından bağışlandığını düşünür. Kişi ibadetini ve salih amellerini yüceltir, bunlarla gurur ve kibir ifade eder, aksine onları Allah'a iyilik yapan biri olarak düşünür ve Allah'ın lütfu ve lütufları sayesinde salih ameller işleyebildiğini unutur. İnsan, eylemleriyle ilgili kendini beğenmişliğini ifade ettiğinde, zararlarına gözlerini kapatır, bu da tüm çabalarının boşa gittiğinin bir göstergesidir. Eğer ameller arınmamışsa ve her türlü pislikten arındırılmamışsa, onların kazancı çok azdır. Ancak Allah korkusu hakim olan kişi, kendini beğenmişliğin zararlarını öğrenir. Kendini beğenmişliğe musallat olan bir kişi, alt benliğiyle (*Nefs) gurur duyar* ve Allah'a karşı gurur duyar ve Allah'ın önünde bir makama sahip olduğu, yüceliğe sahip olduğu, aksine Allah'a bu lütfu ve Allah'ın kişinin eylemlerine karşı sahip olduğu ve karşılığını verdiği hakkı olduğu için Allah'ın bu lütfuna ve hakkına sahip olduğunu düşünür. Kişinin Tanrı'ya olan sözde lütufları, gerçekte Tanrı'nın nimetleri ve kişiye olan bağışlarıdır. Kendini beğenmişlik, kişiyi kendini övmeye ve içsel saflık atfetmeye zorlar.

Bir kişi fikirleri, eylemleri ve zekası üzerinde kendini beğenmişlik ve kendini yüceltme yeteneğine sahip olduğunda, ne bir başkasından fayda sağlar ne de kimseye danışır, bunun yerine kendi fikirlerinde ısrar eder ve ilim sahibi bir kişiye sormayı [kendine]

hakaret olarak görür. Bazen kişi, sırf bunlar başkasının kalbinde değil de kalbinde meydana geldiği için zihnindeki yanlış fikirler üzerinde kendini beğenmişlik duygusuyla mutlu olur, sonra ne herhangi bir nasihatçinin tavsiyesini dinleyerek ne de bir vaazcının vaazını kabul ederek doğru veya yanlış fikirlerinde ısrar eder. Bunun yerine, kişi başkalarına cahilmiş gibi bakar ve hatalarında ısrar eder. Dünyevi konularda yanlış görüş bildirilmişse kişi amacından mahrum kalır, inançlarla ilgili konularda olursa sonsuza kadar zarar görür. Eğer kişi kendi [yanıltıcı] görüşlerine güvenmeseydi ve Kur'an'ın nurundan aydınlanma elde etseydi, din alimlerinden yardım isteseydi, ilim çalışmalarında ve hikmet toplamada sebat etseydi, hukuki meselelerle (*Masa-il* veya skolastik teoloji) ilgili sorulara ilim ve hikmet sahibi insanlardan cevap aramaya devam etseydi, o zaman kişi kesinlikle gerçeğe varırdı. Kendini beğenmişliğin en büyük zararı, kişinin başarı varsayımına (varsayım veya yanılsama) kapılması, bu nedenle çaba ve çabalarda tembelleşmesi ve [salih] amellerden habersiz olmadığı halde [manevi yolda] her [salih] eyleme muhtaç olmadığını düşünmesidir ve kişinin kaderi kesin bir yıkımdır. Allah*'tan itaat için Allah'tan* İlahi yetenek bahşının (Hüsnü't-Tevfîk) güzelliğini arıyoruz.

Kendini Beğenmişliğin Nedenleri ve Tedavisi

Bilinmelidir ki, kibrin sebepleri aynı zamanda kendini beğenmişliğin sebepleridir. Kibrin nedenleri daha önce açıklanmıştı. Bazen kendini beğenmişlik, kişinin kendi cehaletinden dolayı kendisine iyi görünen hatalı görüşlerine kendini beğenmişlik gibi kibire neden olmayan nedenlerden kaynaklanır. Kendini beğenmişliğin ve kendine hayranlığın sekiz nedeni vardır:

Birinci Sebep: Kişinin vücudunun güzelliği (fiziksel kompozisyonu), görünüşü, sağlığı, gücü, organların dengesi, yüz güzelliği, ses güzelliği vb. gibi fiziksel nitelik ve özelliklere karşı kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık duyması ve bunun sonucunda kişinin fiziksel bedensel güzelliğin Allah'ın azalmaya ve yok olmaya mahkum bir lütfu olduğunu unutmasıdır. Onun çaresi, kibir suresinde yazdıklarımızla aynıdır: Güzelliği üzerinde kibir sahibi olan kişi, başlangıcının ve sonunun pisliğini hayal etmeli ve nice güzel ve yakışıklılardan kaçının ülkede uyuduğunu (öldükten sonra mezarlarına gömüldüğünü) ve çiçek gibi yüzlerinin mezarlarının içinde yığınına dönüştüğünü düşünmelidir.

İkinci Neden: Kişinin kendini beğenmişliği ve gücüne ve kudretine karşı kendine hayranlık duymasıdır, bu da kişiye bir savaşta [ilk] saldırma, kendini yıkıma sokma, [bir savaşta] düşmanı ilk öldüren olma arzusunu aşılar. Tedavisinden daha önce bahsedilmişti, bir günlük ateşin tüm ihtişam düşüncelerini bir insanda yok edebileceğini ve kişinin gururla dolaşmasına neden olan tüm gücünü dağıtacağını düşünmek gerekir. Eğer kişi kendi gücü ve kuvveti karşısında kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık duyuyorsa, Tanrı'nın bir bireye [ya da bütün bir grup insana ya da ulusa] bir felaket getirmesi ve [kibirlerini körükleyen] bu gücü ve kudreti elinden alması mümkündür.

Üçüncü Sebep: Kişinin zekasına, bilgeliğine, kavrayışlarına ve öngörülerine karşı kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık duyması ve dünyevi ve dini meselelerin ardındaki incelikleri ve içsel bilgeliği iyi bildiğini düşünmesidir. Böyle bir kişi kendi fikrine sahiptir (kendi fikirlerine aşıktır) ve kimseye danışmaz, bunun yerine tüm insanları biriyle aynı fikirde olmayan mutlak cahiller olarak düşünür. Böyle bir kişinin bilgi ve anlayış sahibi insanlarla pek ilgisi yoktur, bunun yerine böyle bir kişi, "Ben fikirlerimde ve aklımda tamım ve kimsenin rehberliğine ihtiyacım yok, bunun yerine tüm ilim insanları benden aşağıdır ve bana göre daha düşük ve alçaltılmıştır" diye kanıtlamak için insanları dikkatle dinlemez. Bunun [kibir, kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık] tedavisi, tek bir akıl ve anlayış bahşettiği için Tanrı'ya şükretmektir. Ayrıca şunu da düşünmeliyiz ki, eğer bir kişi bir akıl hastalığına yakalanırsa, zeki ve anlayışlı bir insan olduğunu iddia edebilecek mi? Bir kişinin, tüm bilinç ve farkındalıktan habersiz olmasına neden olan bir hastalığa yakalanması ve [sonuç olarak] sokaklarda [çocukça] dolaşması ve küçük çocukların kişinin eylemlerine bakıp onları eğlenceli bulması ve onlara gülmesi mümkündür. Kişinin aklı üzerinde kendine hayranlık ve kibir duyması ve aklı Veren'e (Allah'a) teşekkür etmemesi nedeniyle aklının elinden alınması mümkündür. Bir mümin, idrak sahibi, zeki ve eğitimli, geniş bir bilgi çemberine sahip olsa bile, bilgisini ve aklını az düşünmelidir. İnsanın bilgi bolluğuna ve bilgi enginliğine sahip olmasına rağmen cahil kaldığı ve [bildiği] diğer bilgilerin başkalarının bildiği bir şey olduğu da bir gerçektir. Bir kişinin bilgisinin diğer insanlarla karşılaştırıldığında durumu böyleyse, bilgisi uçsuz bucaksız okyanuslardan çok daha geniş olan Tanrı'nın yanında kişinin bilgi durumu ne olurdu? Kişinin aklını eksik [ve bilgisini çok az] olarak görmesi bilgeliğin ta kendisidir. Bakmak

kendilerinden daha zeki kimseyi görmeyen aptallara, ancak diğerleri onların aptallıklarına güler. Kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık duyarak aptal kişilerin listesini büyütmeyin. Akıl sağlığı olmayan insan, akıl eksikliğinin farkında değildir ve aptallığından dolayı zeki olduğunu düşünür. Bir başkasının, özellikle de pembe bir tablo çizen ve sahte övgüleriyle kendini beğenmişliğinin ve kendine hayranlığının artmasına neden olan arkadaşlarının görüşlerine güvenmeden, aklını objektif olarak değerlendirmek daha iyidir.

Dördüncü Sebep: Haşmi soyundan bazı insanlar gibi kişinin kendini beğenmişliği ve soyuna hayranlık duymasıdır (Benî Haşim, Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] ait olduğu kabiledir). Aralarından birçoğu, soylarının büyüklüğünün kurtuluşlarının garantörü olduğu ve [dindarlık ve ahlaki mükemmellik modelleri olan] ataları sayesinde affedilecekleri yönünde bu kendini kandırıcı düşünceye sahiptir. Soylu soydan gelen bazı insanlar, tüm insanların kendi hizmetkarları ve köleleri olduğunu düşünürler. Bunun çaresi şöyle düşünmektir: "Atalarıma [onların örneğine (davranış kalıplarına) karşı çıkarak] karşı çıktım ve aptallıktan onlarla eşit olduğumu düşünmeye başladım, oysa bu benim hatam. Onların izinden giderek onlar gibi olabilirim ama onları takip etmiyorum". Kendini beğenmişlik mi uyguladılar? Nerede kendini beğenmişlik vardı? Bunun yerine, tam bir alçakgönüllülüğün vücut bulmuş haliydiler. Tanrı korkusu damarlarına ve varlıklarının dokusuna gömülüydü. Aşağı şeylerin en aşağısını kendilerinden üstün görüyorlardı. Kendi nefsleri, soylarından dolayı değil, ilimlerinden, ilâhî itaatlerinden, tevazularından ve onlar gibi diğer güzel sıfatlarından dolayı daha yüksek oldukları halde, kendi gözlerinde alçakgönüllü ve alçaltıcıydı. Onlar gibi olabilmek için onları takip etmek ve iyi alışkanlıklarını benimsemek şarttır. Tanrı insan soyu ve soyağacı hakkında şunları söylüyor:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن ذَكَرٖ وَأُنثَىٰ

"Ey insanlar! Hepinizi bir erkek ve bir kadından (yani Adem ve Havva'dan [Allah'ın selamı ve bereketi her ikisinin üzerine olsun] yarattık, dolayısıyla insanlık varlığı, zamanın başlangıcından sonuna kadar aynı soydan gelir)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 13)

Bu, soylarınız (ırk, etnik köken, renk, soyağacı, kabileler, topluluklar ve milletler) açısından aranızda hiçbir fark olmadığı anlamına gelir [çünkü hepiniz Tanrı katında eşitsiniz ve hiç kimse ırk, renk, bölge, kültür, milliyet ve bunun gibi diğer nitelikler temelinde kimseye üstünlük sağlayamaz]. Her biriniz bir erkek ve bir kadından doğdunuz. Bu ayetten sonra Allah soyun faydasını (hikmetini) şöyle açıklıyor:

وَجَعَلۡنَٰكُمۡ شُعُوبٗا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓاْۚ

"Ve birbirinizi tanımanız ve tanımanız için sizi farklı milletler ve kabileler halinde yarattı." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 13)

[Irksal, etnik, renkli, bölgesel, kabilesel ve milliyetçi farklılıkların ardındaki İlahi bilgelik, birbirimizi tanımak, takdir etmek, saygı duymak ve sevmek ve birbirimizle adalet ve eşitliğe dayalı samimi, uyumlu bir ilişki kurmaktır]. Bundan sonra Allah, ayrım ve şerefin soydan değil, dindar huşu, hürmet ve Allah korkusuna (*takva*) dayandığını söyler:

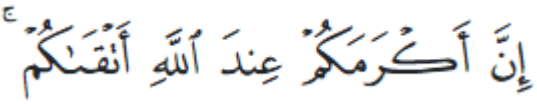

"Tanrı'nın gözünde aranızda daha büyük onura sahip olan, Tanrı'ya karşı daha büyük huşu, saygı ve korkuya sahip olandır [ve bunun yargıcı Tanrı'dır, siz değilsiniz]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 13)

Beşinci Sebep: Kişinin, kendisini zalim yöneticilerin (otorite ve güç sahibi kişilerin) yardımcılarına ve destekçilerine atfederek ve inançlı ve [manevi] bilgi sahibi insanlarla [kan bağı veya manevi bağlantı açısından] yakınlığına hiç önem vermeyerek kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık duymasıdır. Bunun çaresi, zalim yöneticilerin ve onların ortaklarının aşağılayıcı faaliyetlerine bir göz atmak ve onların Tanrı'nın kullarına nasıl baskı yaptıklarını ve Tanrı'ya (Din) giden yolda ne kadar utanç verici bir şekilde kargaşa ektiklerini görmektir. Bu insanlar Allah'ın gazabı altındadır. Cehennemde yüzlerinin ve koku dalgalarıyla dolu olduğuna tanık olunursa, o kadar çok tiksinti ve tiksinti gelişir ki, isimlerini bile anmazlar, bunun yerine onlarla olan tüm bağlantılarından arınır ve onlarla ilişki kuranları azarlarlar. Kıyamet gününde bu zalim insanların ne kadar aşağılanmalara katlandıkları, meleklerin saçlarını yolup yüzlerini cehenneme sürükledikleri kendilerine açıklanırsa, insan kendini köpeklere ve domuzlara mal etmeyi tercih eder, ancak kötü ve sinsi iç varlıklara sahip insanlara kimsenin atfetmesini istemez. Zalim insanların zulmü olan insanların zulmüne karşı koruma hakkı, Allah'a giden yollarının güvenliği için Allah'a şükretmek ve mümin olmaları şartıyla atalarından af dilemektir.

Altıncı Sebep: Mekke'deki kâfirlerin yaptığı gibi, kişinin neslin, hizmetçilerin, akrabaların, arkadaşların, yardımcıların ve takipçilerin bolluğuna kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık ifade etmesidir. Tedavisi, kişinin kendisinin ve bolluğu insanı gururlandıran insanların zayıflığını düşünmesi gerektiği kibri ile ilgili olarak bahsedilenle aynıdır. Ayrıca her bireyin ne kârının ne de zararının sahibi olmayan, muhtaç ve önemsiz bir insan olduğu düşünülmelidir. Bunun da ötesinde, ölümle [birden] ayrılacak olan bu insanlar için kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık ifade etmenin faydası nedir? Bir insan kendi mezarına tek başına gidecek. Ne dost ne de kederi paylaşan olacak. Sempatik bir tanıdık insan, hiçbir baba, hiçbir soy olmayacak, kendi halkı birini kendi elleriyle mezara atacak ve böceklere, yılanlara ve akreplere teslim edecek. Bu,

kişinin hepsine muhtaç olacağı zaman olacak, ancak hiçbir işe yaramayacaklar. Onlar da kıyamet günü gözlerini çevirecekler, aksine kaçacaklar. O günün manzarası Kur'an-ı Kerim'de şöyle çizilmiştir:

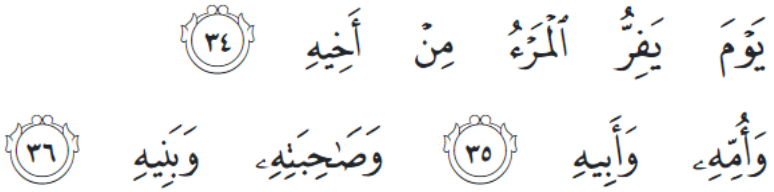

"O gün insan kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve neslinden kaçacaktır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 80, Ayet 34-36)

Kendilerine çok ihtiyaç duyulduğunda hiçbir faydası olmayan ve [en çok ihtiyaç duyulduğunda] bunlardan kaçınacak insanların varlığından gurur duymanın veya sevinmenin faydası nedir? Kabirde, kıyamet gününde ve *Sırat* köprüsünde (diğer ucunda kıldan ince, kılıçtan keskin olan ve her bireyin kıyamet gününde bu köprüden geçmek zorunda kalacağı Cehennem üzerinde kıldan ince, kılıçtan keskin olan dar bir köprü), insan ancak kendi amellerinden ve Allah'ın lütfundan faydalanacaktır. Ne kendi kâr ve zararları üzerinde gücü olan, ne de kendi yaşamı ve ölümü üzerinde herhangi bir kontrolü olmayanlar, bir başkasına ne fayda sağlayabilirler?

Yedinci Neden: Kişinin kendini beğenmişliğini ve kendine hayranlığını servetine ve maddi varlığına ifade etmesidir. Onun çaresi, servetin ve maddi varlıkların zararlarına, yoksulların mükemmelliğine ve Cennete girmedeki önceliklerine bir göz atmaktır. Ayrıca zenginliğin gelip giden bir şey olduğunu, kalıcılığının olmadığını görmek gerekir. Ayrıca zenginlik inananlara özgü bir özellik değildir, çünkü birçok daha fazla servete sahiptir. Ebu Zerr (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in eşliğinde bir mescide girdiğini ve ona şöyle dediğini rivayet eder: "Ey Ebu Zerr! Başını kaldır!" Bunu yaptığında çok iyi giyimli bir adam gördü. Bir süre sonra başını tekrar kaldırdı ve gözleri kıyafetleri çok eski olan bir adama takıldı. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

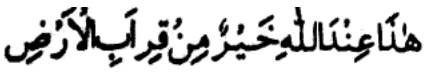

"Bu kişi, Allah katında tüm dünyadan daha hayırlıdır". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *İbn Hibban fi Sahiha* , Ebu Zer'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Bu ve önceki kitaplarda (bölümlerde) dünyevilikten uzak durma, dünyeviliğin zararları ve zenginliğin zararları hakkında bahsedilen diğer tüm benzer gelenekler, zenginlerin daha düşük statüsüne ve fakirlerin onuruna dair açık kanıtlar sunmaktadır. Bu hadisler göz önüne alındığında, bir Müslüman'ın [ya da herhangi birinin] kendini beğenmişlik ve servetine hayranlık duyması hayal bile edilemez. Bunun yerine, eğer bir mümin servete sahipse, böyle bir kişi, mal [sahip olmanın] hak ve yükümlülüklerini yerine getiremeyeceği korkusuna sahip olmalıdır. Bu tür bir kendini beğenmişliğe ve kendine hayranlığa sahip olan kişinin, serveti kendini aşağılamaktan başka bir şey değildir.

Sekizinci Neden: Kişinin yanlış görüşlerine kendini beğenmişliğini ve kendine hayranlığını ifade etmesidir. Tanrı diyor ki:

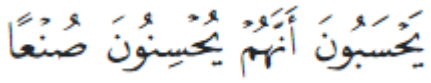

"Bu insanlar iyi şeyler yaptıklarına dair bir düşünce (yanlış varsayım) içindeler [gerçi öyle değiller]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 104)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) kendini beğenmişlik ve kişinin fikirlerine hayranlık duyması hakkında şöyle buyurmuştur: "Bu ümmet için (kıyamet gününden önceki dünyanın son evresi) kıyamete doğru, insanların [ne kadar yanlış olurlarsa olsunlar] kendilerini beğenmişlik ve fikirlerine hayranlık duyma eğilimi hakim olacaktır. Önceki milletler bu [mezhepsel] gruplaşmalara karışma eğilimi nedeniyle yok edildiler, her millet (*ümmet*) birçok mezhebe bölündü, her mezhep kendi inançlarının doğru olduğunu düşünüyordu". (Bu gelenek bir geleneğe gönderme yapmaktadır.*Hadisler*, Ebu Davud *ve* Tirmizi*'yi Ebu Ta'laba'nın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* derler)

Dini konularda yenilik (*Bid'a*) ve daldalâtlık (*Dalala*) konusunda tüm insanlar bu [iki] şeyde ısrarcıdırlar çünkü onların fikirlerinde kendini beğenmişlik ve kendine hayranlık vardır [ve bu kibir mezhepsel bölünmelere yol açmıştır]. Dini *konularda yenilik (*Bid'a) konusunda kendini beğenmişliğin ve kendine hayranlığın (*Ucub*) anlamı, kişinin [alt temel benlikten] arzusuyla ortaya çıkan eylemi daha iyi olarak görmesi ve düşüncesinde onu doğru görmesidir. Bu tür kendini beğenmişliğin tedavisi çok zordur çünkü yanlış görüşlere sahip bir kişi hatalarına aşina olamaz ve aşina olmadığı bir hastalık tedavi edilemez. Cehalet anlaşılamamış bir hastalıktır. Bununla birlikte, bir Gnostik (Tanrı'yı bilen) bir cahili hatasından haberdar edebilir ve bu hastalığın ortadan kaldırılmasının kaynağı olabilir, ancak bu cahil kişinin cehaletiyle gurur duyuyorsa, o zaman o Gnostik ne yapabilir? Konuşmasını dinleyebileceği ve hastalığını ortadan kaldırabileceği

Gnostik'e bile aldırış etmeyen biri, tam tersi bir yol izler ve Gnostik'i suçlar. Tanrı bir kişiye [kişinin yanlış fikirleriyle gurur duyması ve] yıkıcı bir felaket yüklemiştir, ancak kişi bunu bir lütuf olarak düşünmekten memnundur. Böyle bir hastalığın tedavisinin bile mümkün olmadığı açıktır. Kişi kendisi için bir ayrıcalık kaynağı olarak gördüğü bir şeyden nasıl nefret edebilir? Üst düzey tedavisi, kişinin fikirlerini her zaman şüpheli olarak görmesi, başka bir deyişle, kişinin görüşünün yanlış olabileceğini düşünmesi ve görüşlerinin doğruluğuna (güvenmemesi) bağlı olmamasıdır.

Hayatının her anını eğitime ve öğretime adayamayan birinin, dini sorulara (*Masa-il* veya çeşitli hukuki konulardaki hukuki pozisyonlar) bulaşmasına gerek yoktur. Kişi ancak Allah'ın birliğine ve O'nun ortağı olmadığına, hiç kimsenin O'nun gibi olmadığına, Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in doğru bir şekilde O'nun peygamberi olduğuna ve [tüm insanlık için İlahi hidayet açısından] getirdiklerinin hak olduğuna inanmalıdır. Ayrıca kişi, [peygamberlerin mirasçıları olan] takva sahibi seleflerinin usulüne göre hareket etmeli, Kur'an'ın emirlerini ve peygamberlik yolunu tartışmadan ve tartışmadan kabul etmeli ve sorgulamadan, takva huşusunu, hürmetini ve Allah korkusunu benimsemelidir. ve [kendisinin ve başkalarının yararına] salih ameller takın. Eğer kişi [derin kavrayışlı] bilgi eksikliğine rağmen dini tartışmalara girerse ve kendini inançların önyargısından ve yenilik kirliliğinden (*Bid'a* veya dini konularda yerleşik ilkeleri ihlal eden yeni şeyler) ve yanlış yönlendirmeden (*Dalala*) korumazsa, fark edilmeden yok edilir (manevi olarak konuşursak, kişinin maddi varlığı üzerinde de derin etkileri vardır). Kendini tamamen bilgiye adamış insanların sorumlulukları daha az değildir. İlk olarak, argümanlara ve koşullara aşinalık kazanmalıdırlar. Bu aşinalığı kazanma aşaması o kadar detay odaklıdır ki, bazen gerçeği bilmek zorlaşır [çünkü hakikat yolunda anlamak için ömür boyu ısrarlı çabalar gerektiren incelikler vardır]. Bu uçsuz bucaksız okyanusun kıyılarına ancak bilgiye sıkı sıkıya bağlı olan ve [iç ruhlarını aydınlatan ve içlerindeki tüm karanlığı ortadan kaldıran] İlahi bilgi aydınlığının ışığına sahip olan insanlar ulaşır. Böyle çok az insan var. Çoğu insan alimlerin dış görünüşünü benimsemiştir, ancak içsel varlıklarında cehalet hakimdir.

Gurur ve gaflet kınanması

[Kişinin ruhundaki tüm kötülük saldırılarına karşı] uyanık ve uyanık olmak, bir insan için sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı nedenidir ve gurur ve gaflet (yaşamın gerçek amacına ve sonunda içsel varlığı tamamen karanlığa batıran kötülüğün saldırılarına

karşı ihmal ve kayıtsızlık) içinde olmak, sonsuz üzüntü ve lanetlenme nedenidir. Allah'ın bir kulu (insan) için, iman ve Gnosis'ten (Ma'*rifa* veya Allah'a yakınlık ve yakınlık) daha büyük bir nimet yoktur ve bu nimete ulaşmanın yolu kalbin genişlemesidir (*Şerah Sadr*) [bu, içsel aydınlanma yoluyla gerçekleşir ve bu da içsel varlığı arındırmak için manevi mücadelenin bir sonucudur]. Bunun tersi, küfür ve haddi aşmaktan (günah veya Allah'ın sınırlarını aşmaktan) daha kötü bir şey yoktur ve bu kötülük, yalnızca cehaletin karanlığına ve kalbin karanlığına batmış insanların kaderi olur. Akıl sahibi insanların kalplerinin örneği (iç aydınlanma) şöyledir:

۞ ٱللَّهُ نُورُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ مَثَلُ نُورِهِۦ كَمِشۡكَوٰةٖ فِيهَا مِصۡبَاحٌۖ ٱلۡمِصۡبَاحُ فِي زُجَاجَةٍۖ ٱلزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوۡكَبٞ دُرِّيّٞ يُوقَدُ مِن شَجَرَةٖ مُّبَٰرَكَةٖ زَيۡتُونَةٖ لَّا شَرۡقِيَّةٖ وَلَا غَرۡبِيَّةٖ يَكَادُ زَيۡتُهَا يُضِيٓءُ وَلَوۡ لَمۡ تَمۡسَسۡهُ نَارٞۚ نُّورٌ عَلَىٰ نُورٖۗ يَهۡدِي ٱللَّهُ لِنُورِهِۦ مَن يَشَآءُۚ وَيَضۡرِبُ ٱللَّهُ ٱلۡأَمۡثَٰلَ لِلنَّاسِۗ وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٞ ٣٥

"Tanrı göklerin ve yerin Işığıdır. O'nun nurunun örneği, içinde bir lamba olan bir niş gibidir, kandil camın içindedir, cam, ne doğudan ne de batıdan gelen mübarek bir zeytin ağacının [yağından] yanan inci gibi [beyaz] bir yıldız gibidir. Işık üzerine ışık. Allah dilediğini nuruna iletir. Allah insanlara misaller verir, Allah her şeyi bilir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 35)

Gaflet ehlinin kalplerinin durumu şu ayette açıkça bildirilmektedir:

أَوۡ كَظُلُمَٰتٖ فِي بَحۡرٖ لُّجِّيّٖ يَغۡشَىٰهُ مَوۡجٞ مِّن فَوۡقِهِۦ مَوۡجٞ مِّن فَوۡقِهِۦ سَحَابٞۚ ظُلُمَٰتُۢ بَعۡضُهَا فَوۡقَ بَعۡضٍ إِذَآ أَخۡرَجَ يَدَهُۥ لَمۡ يَكَدۡ يَرَىٰهَاۗ وَمَن لَّمۡ يَجۡعَلِ ٱللَّهُ لَهُۥ نُورٗا فَمَا لَهُۥ مِن نُّورٍ ٤٠

"Ya da [onlar] dalgalarla kaplı, üzerinde dalgalar, üzerinde karanlık bulutlar, bazıları da diğerleri üzerinde karanlık bulutlarla kaplı, anlaşılmaz bir denizin içindeki karanlık gibidirler. Kimse elini uzattığı zaman onu zar zor görebilir. Allah'ın kendisine nur

vermediği kimseye ışık yoktur ve böyle bir kişi için nur (kalbin ve ruhun iç aydınlığı) yoktur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 24, Ayet 40)

Mistik bir göz sayesinde her konuda derin bir içsel algıya sahip olan içgörü sahibi [ve öngörülü] insanlar, Allah'ın kendilerine hidayet bahşettiği ve O'na teslimiyet hali için kalplerinin kapılarını açtığı kişilerdir. Gaflet (yaşamın gerçek amacına ve ebedi gerçeklere karşı ihmal ve kayıtsızlık) halkı, Allah'ın [kendi zararlarına olacak şekilde kendi ruhlarında barındırmayı, beslemeyi ve beslemeyi isteyerek seçtikleri karanlık nedeniyle] yanlış yönlendirmeyi ve kalplerini hakikat ve rehberlik için daraltmak istediği kişilerdir. Onlar, içgörü kapısının açılmadığı, bunun yerine alt benlikten (nefs) gelen kendi arzularını ve Şeytani tefekkür ve düşünceleri rehber ve lider olarak gören talihsiz insanlardır.

Gurur ve Gaflet Kınanması Neden Gereklidir? Çünkü gurur ve gaflet tüm ebedi üzüntülerin ve lanetlerin kaynağı ve tüm yıkımların kaynağıdır. Bu nedenle, gurura girme fırsatı veren yolların açıklanması ve gururun bol olduğu durumların detaylandırılması, [İlahi Gnosis'e giden hakikat yolundaki] arayış içinde olan kişinin bu yolları bulabilmesi ve alt benliğin (*Nefs*) bu yollar üzerinde yürümesini engelleyebilmesi için gereklidir. Her grubun gafletine ışık tutacağız. Bu türler çok olsa da onlar gibi diğer türler hakkında uyarı alabilmemiz için örnek olarak bahsedeceğiz. Gurur ve gaflet içinde olan birçok grup [insan] var. Ancak, dört grup tüm grupların temsilcileridir. Onlar alimler, dünyevilikten uzak duranlar, ruhani gezginler ve seçkinlerdir (zengin, güçlü ve nüfuzlu).

Hatalardan ve Yanılgılardan Kaçınmak Mümkündür: Cesur insanlar, [manevi] yolun her zorluğunu aşarlar ve eğer kişi doğru niyete sahipse, yolun gizli engellerini öğrenir ve onları aşmak için stratejiler bulur. Bir insan isterse, birbirlerinden kilometrelerce uzakta olsalar bile, açık gökyüzünde uçan bir kuşu indirebilir. Benzer şekilde, denizin derinliklerinden balık çıkarmak isterse bunu yapabilir, altın, gümüş ve diğer değerli metalleri çıkarmak için dağı kazabilir, ormandaki vahşi hayvanları kafese koyabilir, aslanları, filleri ve diğer vahşi hayvanları yenebilir, yılanları ve pitonları kontrol edebilir ve ağızlarından zehir çıkarabilir. Dut ağacının yapraklarından ipek yapılabilir, yeryüzünde dururken sayısal bilgiyle yıldızların sayısı, uzunlukları ve genişlikleri bulunabilir. İnsan bir strateji deposudur. İnsan stratejisiyle çözülemeyecek böyle bir zorluk yoktur ve dünyada insanın stratejiye boyun eğdiremeyeceği ve onu kendi amaçları için kullanamayacağı hiçbir yaratılış yoktur. İnsanoğlu atı binmek için, köpeği avlanmak için, şahini kuşları avlamak için, ağı balık tutmak için kullanır ve aynı şekilde

bu dünyada her an bunun gibi sayısız stratejiye tanık olunmaktadır. Tüm bu stratejiler, amaç ve hedeflerin yerine getirilebilmesi için kullanılır. İnsan, dünyevi amaçlara [ulaşmak] için çeşitli yöntem ve stratejiler kullandığında, aynı şeyi [insan varlığının tartışmasız hükümdarı olan] kalbin ıslahı için de yapamaz mı? Bu sadece insan batıl inancıdır, hiçbir şey zor ya da imkansız değildir, tek koşul cesarettir. Manevi mücadelenin dikenli yoluna ayak basan ve geri adım atmayan sayısız insan vefat etti. Kalbin ıslahını imkânsız ya da akıl almaz olarak görmediler ve buna yenilmediler. Bunlar "dindar selefler" (*Selef el-Saliheen*) olarak adlandırılanlardır. Bir de onların izinden doğru yüreklerle giden takipçileri ve müritleri var ve onlar da başarılı oldular. Şimdi bile, sağlam bir kararlılıkla, sağlam niyetlerle ve tam bir cesaretle, [görevin büyüklüğü nedeniyle] cesareti kırılmadan bu dikenli vadiyi geçenler başarılı olacaklardır. Üzücü olan, insanların dünyevi işleri için kullandıkları strateji ve planlamaların ve bunun için gösterdikleri cesaret ve kararlılığın onda birini bile ahiretle ilgili işlerde kullanmamalarıdır.

Hata ve Kuruntulardan Kaçınmak İçin Üç Şey Gereklidir: İnsanoğlu hata ve kuruntulardan kaçınmak istiyorsa, mutlaka üç şeye sahip olmalıdır: akıl, bilgi ve Gnosis (*Ma'rifa* veya derin içgörü, görüş açıklığı, İlahi yakınlık ve samimiyetle gelen tüm şüphe ve belirsizliklerin ortadan kaldırılması). Akıl, insanların şeylerin gerçekliğini algıladığı orijinal ışığı ve doğuştan gelen bozulmamış insan doğasını [bulanıklık ve çamurluluğa batmamış, orijinal haliyle İlahi olarak yaratılmış] ifade eder. Zeka ve keskinlik aynı zamanda insan doğasıyla da ilgilidir ve aptallık ve yoğunluk da orijinal doğayla ilgilidir. Yoğun bir insan sanrılardan korunamaz. Bu nedenle, bir insanın doğası gereği zeki ve keskin olması gerekir. Bir birey zekanın doğasında değilse, orijinal aklın mevcut olduğu durumlar dışında edinilmesi imkansız olacaktır. Bu durumda tecrübe ile akıl arttırılabilir ve keskinleştirilebilir. Buradan da bilindiği gibi, sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının temeli akıl ve zekadır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

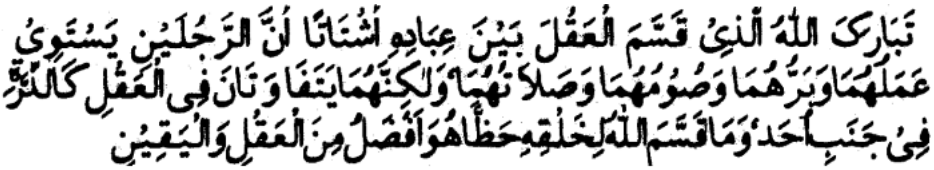

"Kulları arasında aklı alacalı bir şekilde dağıtan Tanrı'nın Varlığına ne mutlu. İki insan amellerinde eşittir - salih amelleri, oruçları, namazları hepsi eşittir, fakat [hala] Uhud Dağı'nın yanındaki bir zerre gibi akılları çok farklıdır (yani, akıllarında bir zerreyi koca bir dağa benzetmek gibi dünyalar kadar farklılık vardır). Allah [ebedi gerçeklerde ve tüm hakikat meselelerinde] akıl ve kesinlikten daha büyük bir nimet yaratmamıştır". (Bu rivayet Tevûs tarafından rivayet edilir ve Hakeem Tirmizi tarafından nakledilir.*Nawadir al-Usûl*)

Zeka, anlayış, doğuştan gelen akıl, hepsi Tanrı'nın büyük nimetleridir. Eğer bu [İlahi] nimet [kişiye] bahşedilmezse ve bunun yerine, [insanların] doğasına aptallık ve aptallık yerleştirilirse, o zaman bunun hafifletilmesi mümkün değildir. Hatalardan ve kuruntulardan korunmak için ikinci şey Gnosis'tir (*Ma'rifa*). Gnosis, dört konuyu bilmeyi ifade eder: nefsi bilmek (*nefs),* Allah'ı tanımak, dünyayı bilmek (*Dünya*) ve ahireti bilmek (*Ahirât*) [bu kitabın 1. bölümünde açıklandığı gibi]. Kendini bilmek, kişinin [Tanrı'ya] kulluğunu ve [İlahi emir tarafından yönetilen şeylerin genel şemasında] doğuştan gelen yetersizliğini ve çaresizliğini itiraf etmesi anlamına gelir. Ayrıca şunu bilmelidir ki, "Ben bu dünyada [İlahi Huzur'da sonsuz yaşamın nihai varış noktasına doğru] bir yolcuyum ve [alt benliğimden] bu şehvetlerin benim mizacımla hiçbir ilgisi yoktur. Benim mizacıma uygun olan yalnızca Tanrı'nın Gnosis'i ve İlahi vizyonudur". Bir hizmetkâr [yani bir insan] kişinin kendisi ve Rabbi hakkında derin bir içsel anlayış geliştirmeden bu gerçeği öğrenemez. Bu Gnosis'e nasıl ulaşılır? Bu bakımdan "Ruhun Gizemleri" (Bölüm 1) ve "İlahi Şükran" (Bölüm 12) bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınan konulara değinmelisiniz. Bu bölümlerde, alt benliğe ve onun bu konuda yeterli rehberlik sağlayan özelliklerine değindik. Gnosis'in mükemmellik aşaması (*Kamal*) bundan sonra gelir. Bu kitabın konusu olmayan manevi açılımların (*'İlm-i Mukashafa*) bilgisi ile ilgilidir (Manevi açılımların ezoterik bilgisi, Mevlana ve İbnü'l-Arabi gibi diğer büyük manevi ustalar tarafından ele alınmaktadır. Gazali, esas olarak, sıradan insanların üzerinde çalışabileceği ve kişiyi içsel ruhsal arınmaya ve dönüşüme götüren pratik maneviyata odaklanmıştır. Bu da, ruhsal gezginin içsel arayışının samimiyeti ve bunu mümkün kılmak için vazgeçilmez olan İlahi cömertlik sayesinde kişiyi ebedi gerçeklerin ruhsal olarak açığa çıkmasına götürebilir).

Dünya ve ahiret gerçeğini bilmek için "Dünyadan Uzak Durmak" (Bölüm 14) ve "Kendi Ölümlülüğünü Düşünmek" (Bölüm 20) bölümlerinden yardım istenmelidir ki, dünyanın ahiretle hiçbir karşılaştırması olmadığı bilinsin (öğrenilsin). Kişi dört konuyu da daha derinden anladığında, sanrılara ve hatalara karşı korunma şansı daha da artacaktır. İlahi Gnosis, ahiretin insanı kendisine (ahirete) yönelteceğini ve dünyayı bilmenin (dünyeviliği) ona karşı tiksintiye neden olacağını bilerek, İlahi sevgiyi [kalpte ve ruhun en derin köşelerinde] harekete geçirecek ve itecektir. Kişi bu amel, kişiyi Allah'a sevk eden ve ahirette faydalı olan en büyük amelleri sayacaktır. Bu niyet kalbe hakim olduğunda, niyet her konuda doğru olacaktır. Tüm insani ihtiyaçların karşılanması, yemek yerken, giyinirken vb. niyet, ahirete giden manevi yolda ilerlemek için onlardan yardım istemek olacaktır. Tüm sanrılar, niyetin sağlığı sayesinde ortadan kaldırılacaktır, çünkü sanrılar ve hatalar, kişinin niyetini [ve kararlılığını] zayıflatan zenginlik, şöhret ve şerefe yönelik gizli niyetlerinde çekim bulmasından ve bunlara eğilim göstermesinden doğar. Kişi

dünyayı ahirete tercih edene ve arzularını İlahi onaya tercih edene kadar, bu yanılgıya düşkün kalacaktır.

Manevi Yol Nasıl Geçilir? Kişi, alt benliğin (*Nefs*) ve benliğin Yaratıcısının (Allah) bilgi ve anlayışına aklı vasıtasıyla ulaşır. Bu anlayış, ruhsal yoldan nasıl geçileceğini bilmek olan üçüncü bir şeye ihtiyaç duyulmasına yol açan kalpte İlahi sevginin hakimiyetini beraberinde getirir - kişinin Tanrı'ya yaklaşmasına veya uzaklaşmasına neden olan eylemler nelerdir? Ayrıca ahiret yolundaki engeller nelerdir, insanın geçmesi gereken meşakkatli aşamalar kaç tanedir, bu engelleri kaldırmanın yolu nedir ve bu zorlu aşamalar nasıl aşılır? Tüm bu sorular [Gazali'nin başyapıt kitabı] "*İhya el-Ulûmeddin Din*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nda cevaplanmıştır. İlahi ibadetin şartları, ibadetle ilgili bölümlerde [bu derlemede yer almayan "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi" kitabının birinci cildinde veya çeyreğinde yer alan] ve kişi bunlara bağlı kalmalı, bunları doğru yapmamanın zararlarını [İlahi kabul ve yakınlığa ulaşmak için yürekten samimiyetle] incelemeli ve onlardan kaçınmalıdır. [Sosyal ve kamusal] ilişkilerle ilgili bölümlerde ["Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabının ikinci cildinde veya çeyreğinde yer alan ve bu derlemede yer almayan], [geçimini sağlamak ve] ekonomi ile ilgili yasal konular incelenmelidir. Gerekli olan şeyleri İlahi kanunun ışığında edinmeli, gereksiz olan şeyleri ise İlahi kanunun emrettiği usule uygun olarak onlardan uzak durmalıdır. İçsel yıkıcı niteliklerle ilgili bölümlerde ["Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabının üçüncü cildinde veya çeyreğinde yer alan ve bunların tümü Bölüm II'deki bu derlemede kısaca yer alan], kişi Tanrı'ya giden yolu kat etmekten alıkoyan tüm engeller hakkında bilgi edinmelidir. İlahi mevcudiyete ulaşmanın önündeki engeller kınanabilir (olumsuz, kötü ve yıkıcı) içsel özellikler, nitelikler, mizaçlar, eğilimler ve eğilimlerdir. Bu nedenle, onları tanımalı ve tedavilerini öğrenmelidir [bunlar da bu derlemede kısa bir şekilde derlenmiştir, ancak tamamı Gazali'nin orijinal kitabında bulunabilir]. İçsel yapıcı ve esnek niteliklerle ilgili bölümlerden [hepsi Bölüm III'teki bu derlemede kısaca yer alan "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabının dördüncü cildinde veya çeyreğinde yer alan], kişi olumlu içsel övgüye değer özellikler, nitelikler, mizaçlar, eğilimler ve eğilimler hakkında bilgi edinmelidir. Çünkü kınanması gereken bir nitelik kalpten silindiğinde, onun yerine övgüye değer iyi bir içsel nitelik koymak gerekir. Kişi tüm bunları bildiğinde, [["Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabında] bahsettiğimiz her türlü hata ve yanılgıya karşı kendini koruyabileceği umulabilir. Burada işin aslı şudur ki, Allah sevgisi manevi yolcunun (*Salik*) kalbine hakim olmalı ve dünyaya (dünyeviliğe) karşı en ufak bir eğilim olmamalı, kişinin iradesi güçlü olmalıdır [dayanıklılıkla sonuçlanan İlahi kabule, yakınlığa ve mevcudiyete ulaşma nihai hedefine ulaşmak için, pozitiflik, iyimserlik, iç huzur, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı], niyet sağlıklı (sağlam) olmalıdır ve bu, kişi [burada] yazdıklarımızı bildiğinde gerçekleşecektir.

Bölüm 3: İçsel Yapıcı ve Esnek Özellikler- Dayanıklılık, Pozitiflik, İyimserlik, İç Huzur, Mutluluk, Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarıyı Aşılayan Olumlu İçsel Nitelikler Sonsuz Bireysel ve Kolektif İnsan Başarısını Başlatan Sonsuz Başarı

Muazzam bir iyilik kaynağı, hayata olumlu bir bakış açısı aşılayan ve hayatta olumlu, yapıcı ve faydalı şeyler yapmak için pozitif enerji yayan olumlu içsel niteliklere, eğilimlere ve eğilimlere sahip olmaktır. Önceki sekiz bölümdeki olumsuz içsel özelliklere daha derin bir bakış attıktan sonra, kendimizi onlardan kurtarmak amacıyla, şimdi bir bireyi ve tüm ulusları dönüştüren olumlu içsel niteliklere bakmanın zamanı geldi - Gazali'nin ilk açıklamada "sonsuz mutluluğun simyası" veya kişinin hayatını daha iyi hale getirmek ve onu iyiliğin bir özüne dönüştürmek için değişimin dönüştürücü aracısı olarak bahsettiği nitelikler. Gazali'nin "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" adlı eserinin dördüncü ve son cildinde Gazali'nin bahsettiği on bölüm veya kitap, bireysel ve kolektif canlanma ve dönüşüm için gerekli olan bu olumlu içsel nitelikleri açıklamaktadır. Bu son derece öğretici on bölüm, aşağıdaki gibi yoğunlaştırılmış biçimde sunulmaktadır.

Bölüm 11 – Kendi Hatalarını, Yanlışlarını ve Aşırılıklarını Fark Etmek ve Tövbe, Bağışlanma ve İşlenen Yanlışları Telafi Etmek

Gazali'nin başyapıtı "İhya el-Uloom ad-Dîn" *veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın dördüncü cildindeki veya çeyreğindeki ilk kitabı*, kişinin kendi hatalarının, eksikliklerinin, yanlışlarının ve diğer insanlara karşı işlediği yanlışların farkına varması ve tövbe etmesi ve onlara karşı işlediği yanlışları telafi etmesi ve her şeyden önce, kişinin kendi benliğine karşı. Başkalarına karşı işlenen yanlışlar, kişinin her türlü maneviyatını elinden aldığı ve kendi benliğine ağır bir yük getirdiği için kişinin kendi kalbine ve ruhuna zarar verir. Kişinin kendine ve başkalarına karşı yaptığı yanlışlarda ısrar etmesi, kişiyi duyarsızlaştırır ve bunlara alıştırır, kişinin nihai olarak kendi yıkımına ve içsel bilincinin ölümüne yol açar. İçlerinin derinliklerinde ağır bir ağırlığa sahiptirler ve kişiyi iç huzur ve sükunetten mahrum bırakırlar. İçinde bulunduğumuz kozmos, neden ve sonuçla işaretlenmiştir ve her eylem, eylemlerimizin olumlu ve olumsuzluğunun uçsuz bucaksızlığıyla orantılı, olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurur. Bu nedenle, kişinin kendi yanlışlarının ve bunun kendisini ve başkalarını nasıl etkilediğinin farkına varması, duygusal, psikolojik, zihinsel ve ruhsal varoluşun her düzeyinde kişinin kendi refahı için zorunludur. Gazali, burada özet olarak aşağıdaki gibi sunulan, kendini ıslah etmeye yönelik bu ilk adıma daha derin bir bakış atıyor [17]:

Günahlardan tövbe etmek, gaybı bilen, kusurları gizleyene yönelmek, manevi yolda ilk adımdır ve [manevi yolun] [nihai] varış noktasına varanların değerli bir malıdır. İlahi Gnosis yolundaki manevi yolcular öncelikle tövbe yolunu benimserler. Tövbe, [hayatlarının sıradan rutinlerine dalmak ve alt temel benliğin yılmaz etkisi nedeniyle içsel varlıklarındaki karanlık nedeniyle hayatlarının gerçek amacına] yolunu kaybetmiş olanlar için azmin anahtarıdır. İlahi huzura yaklaşanlar, tövbe yoluyla [İlahi olanla] yakınlık ve yakınlık ararlar. Peygamberler, özellikle babamız Adem (sallallahu aleyhi ve sellem)

için, ebedi mutluluklarına ve ebedi zaferlerine (*Sa'ada)* bu sayede ulaşırlar, bu, kurtuluşun ve [manevi yolda] daha yüksek derecelere [ulaşmanın] vesilesi oldu. Soyun, atalarının [yeryüzündeki varoluşun konukluğundan ölmeden önce yaptıkları tüm iyiliklerde] [izinden gitmeleri] yakışır. Birinin günah işlemesi şaşırtıcı değildir, çünkü biri (herkes) hata yapan Adem'in (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) soyundan gelmektedir. Ancak baba, [Tanrı'ya] tövbe ederek hatasının kefaretini ödediğine ve kefaret ettiğine göre, oğlun [ve kızın] her iki konuda da babaya benzemesi zorunludur. Adem (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hata yaptı ama çok uzun süre vicdan ve pişmanlık gözyaşları döktü. Eğer bir kimse onu sadece hata yaparak önder olarak görür ve tövbe ederek ona uymazsa, o kişi, itaatsiz ve isyankârdır ve babasına (Adem'e) yakıştırmaya ve onun takipçisi olduğunu iddia etmeye hakkı yoktur. İşin aslı şudur ki, tamamen iyi ve soylularla aynı hizaya gelmek [ve tamamen ona dalmak], meleklerin [Tanrı'nın] ayırt edici özelliğidir ve tamamen kötülüğe dalmak Şeytan'ın [daimi] işgalidir.

Kötülüğe karışmak ya da kötülüğe tökezlemek ve sonra [aptallığının farkına varmak ve] iyiye yönelmek, kişinin doğasında her iki niteliğe de sahip olan insanın işidir (doğası veya ayırt edici özellikleri) - [hem iyinin hem de kötünün nitelikleri]. Artık ya insan olmak ya da şeytana (şeytana) atfedilmek [tamamen] kendine bağlıdır. Bir kişi günah işledikten sonra tövbe ederse, kişinin insanlığı için kanıt sağladığı söylenecektir. İsyanda ısrar eden kişi [bireysel ve/veya kolektif refahını tehlikeye atan insan ahlakının sınırlarını aşarak ihlal eden eylemlerle], kişinin kendisini Şeytan'a atfetmek istediği söylenecektir. Kendini meleklere atfetme meselesi söz konusu olduğunda, kişinin sadece iyi işler yapması ve herhangi bir günah işlememesi insan olasılığı çemberinin dışında tutulur. Çünkü insan bileşiminde [ya da doğuştan gelen ve ilkel insan doğasında], hem iyinin hem de kötünün o kadar sıkı bir karışımı ve karışımı vardır ki, aralarında ancak ya pişmanlığın harareti ya da cehennem ateşi aracılığıyla bir ayrım olabilir. İnsan özünü (*Jauhar*) Şeytan'ın kurnazlığından ve kötülüğünden arındırmak için, onu iki ısıdan birine daldırmak zorunludur. Artık hangi ısıyı seçeceği kişinin ayrıcalığıdır. Kişi hangi sıcağa katlanılabilir olduğunu düşünüyorsa, ona devam etmelidir, aksi takdirde ölümden sonra hiçbir fırsat olmayacaktır - orada kişinin meskeni ya Cennet ya da Cehennem olacaktır. Tövbe, *Dinde* (Tanrı'ya giden yol) çok önemli bir statüye sahiptir. Bu nedenle, bu kitabın kurtarıcı niteliklerle ilgili bölümünde (bu çalışmanın III. Bölümü ve Gazali'nin "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" kitabının 4. cildinde), öncelikle ondan bahsetmek önemliydi ki, gerçekliğinin ayrıntıları, koşulları, işaretleri, nedenleri, belirtileri, meyveleri ve sonuçları, zararları ve engelleri, manevi gezgin için tedavi yönteminin ayrıntıları, [ruhi yolcu için] her şey netleşir. Tüm bu konular aşağıdaki gibi dört bölümde (kısımlarda) açıklanacaktır.

Tövbenin Gerçekliği ve Tanımı

Tövbe, bu düzende bulunan üç şeyin adıdır: Birincisi, bilgi; ikincisi, [varlık] durumu; üçüncüsü, [sonuçta] eylemler. Bunda birincisi ikincisi için, ikincisi ise üçüncüsü için gereklidir. Bu sıralama ve sıralama, görünen veya maddi (*Mülk*) ve görünmeyen veya manevi (*Malakoot*) alemlerde İlahi yola uygundur. Üçü de aşağıdaki gibi açıklanacaktır.

Bilgi, günahların [doğaları gereği] içlerinde [doğal olarak gömülü] muazzam zararları olduğunu bilmektir. Onların en büyük zararı, günahların kul (insan) ile Sevgili (Tanrı) arasında bir perde haline gelmesidir. İnsanoğlunun Sevgili'ye ulaşmaktan [onunla buluşmaktan] mahrum kalacağı gerçeği kalbe hakim olduğunda, bu farkındalık acıya neden olur çünkü kişi Sevgili'den ayrılmaya hiçbir şekilde tahammül edemez. Bu nedenle kişi, sevgilisi ile sevgilisi arasında bir perde haline gelen bir kişiden kaynaklanan [günahkâr] eylemden pişmanlık duyar. Bu pişmanlığa utanç denir ve bu, tövbenin ikinci şeyidir, bu da [varoluş] halidir. Bu pişmanlık kalbe hakim olduğunda, belirli bir eylemde bulunma niyeti adı verilen başka bir durumu doğurur. Bu eylem, her üç zaman dilimiyle de (geçmiş, şimdi ve gelecek) ilgilidir - şimdiki zamanla, böylece kişi daha önce işlediği günahları bırakır; kişinin gelecek yaşamda bu günahı (veya olumsuz, zararlı, incitici, kötü veya ahlaki açıdan kınanması gereken eylemi) [kesin olarak] bırakmaya karar vermesi anlamında gelecekle, bu Sevgili ile buluşmaya engel olacaktır; geçmişle birlikte, eğer kefaret edilebiliyorsa, günahın neden olduğu zararın kefaretini ödersiniz.

Niyet ve eylem halinin kaynağı, iman (*İman*) ve kesinlik (*Yakin*) olarak adlandırılabilecek bilgidir. İman, günahın ölümcül bir zehir olduğu gerçeğinin tespitidir ve kesinlik, bu tespitin hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde kalbe sağlam bir şekilde yerleşmesidir. İman ve kesinlik nuru kalbin ufkunu kapladığında, pişmanlık, üzüntü ve utanç ateşi tutuşur, çünkü kişi bu nurun aydınlığında belli bir [günahkâr] eylem nedeniyle Sevgili'den uzaklaştığını görür. Tıpkı birinin karanlıkta kalması gibi, birdenbire şafağın ışığı belirir veya bulutlar uzaklaşır, ardından gün doğumu gelir ve aniden ölümün eşiğinde olan sevgili görülür. Bunu gören kalpte sevgi ateşi tutuşur ve onun sıcaklığı insanı [sevgiliyi kurtarmak için] mutlaka bir strateji uygulamaya ikna eder. Benzer şekilde, günahlar yıkımı yaklaştırdığında, iman ve kesinlik ışığı kişiye çıkış yolunu gösterir. Kısacası bilgi,

utanç ve şimdi ve gelecekte günahları terk etme niyeti, geçmişteki hataların kefareti ve telafi etme niyetinin birleşimine tövbe (*Tauba*) denir.

Tövbe Yükümlülüğünün Anlamı: Kişi [ilk başta] gerekli ve farz olanın ancak sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya (*Sa'ada)* ulaşmanın bir yolu olduğunu ve sonsuz yıkımdan kurtuluşun bir yolu olduğunu öğrenir. Çünkü bir şeyi yapmaya ya da yapmamaya karar vermek, ebedi saadetle (*sâdeh*) veya ebedi lanetle (*Şâkavh*) ilgili değilse, bir zorunluluk olması açısından hiçbir anlam taşımaz. Şimdiki ve gelecekteki hedeflerimizle ilgili olmayan şeylere düşkünlüğün hiçbir faydası yoktur. Bundan, farzın yalnızca sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya ulaşmanın bir aracı olduğu öğrenilir. Bu, kişinin farz olmanın anlamını bildiği ve aynı zamanda Kıyamet Günü'nde İlahi vizyondan daha büyük bir mutluluk ve başarı olmadığını bildiği zamandır. Ayrıca, bu yüce başarıdan [İlahi vizyona ulaşmaktan] mahrum kalan bir kişi, o kişinin talihsizliği ve başarısızlığı konusunda hiçbir şüphe yoktur. İlahi vizyonun yüce başarısından mahrum kalan kişi, kendisi ile Tanrı arasında bir perde haline gelecek olan alt temel benlikten (Nefs) gelen arzuların tutsağı ve rehinesi olan kişidir. Böyle bir kişi, ayrılık ateşinden [kalbinin derinliklerinde yanan, içsel ıstırap ve üzüntü nedeniyle huzura kavuşmasına izin vermeyen bir ateş olan Sevgili'den] ve ayrıca Cehennem ateşinden acı çekecektir. Kişi [o sırada] bir kulun Tanrı ile buluşmaktan ve O'nun vizyonundan uzak olduğunu, alt benliğinden gelen arzulara dahil olduğunda, geçici alemle (dünyaya) bağlandığında ve kişinin kurtuluşu için kaçınması zorunlu olan şeylere düştüğünde öğrenir. İlahi vizyona [ulaşmaya] daha yakın olan bir kişi, kişinin kalbinin ilişkisini (bağlılığını) bu dünyanın parıltısından koparan ve Allah'a karşı tamamen dikkatli olan, Allah'ın zikrine bağlılık geliştirmeye çalışan, kapasitesine ve Allah sevgisine uygun olarak İlahi Azamet ve Güzelliğin Gnosis'ini bulan kişidir.

Böyle bir kişi, günahlar nedeniyle Allah'tan sapmanın günahkâr, itaatsiz ve lanetli şeytanın takipçisi olarak anılmasına neden olduğu gibi, aynı sebeplerden dolayı İlahi olanla görüşmekten korunma hakkına sahip olacağını ve [hakikate] giden yolu kaybetmiş biri olarak adlandırılacağını anlar. Bütün bu hususları öğrendikten sonra, İlahi yakınlık uğruna insanı ondan uzaklaştıran yoldan sapmak gerektiği gerçeğinden şüphe etmeyecektir. [Allah'a] uzaklık yolundan sapmak, ilim, utanç (pişmanlık veya vicdan) ve kararlılık denilen bu üç şey olmadan mümkün değildir. Bu nedenle, günahların Sevgili'den uzaklığın sebebi olduğu bilinene kadar, pişmanlık olmayacak ve kişi uzaklık yolunda yürümenin acısını hissetmeyecek ve [Sevgili'den ayrılmanın] acısını [hissetme] yolunda seyahat edene kadar, [İlahi yakınlık yoluna] dönüşü hayal bile etmeyecektir. [Sevgilinin yoluna] dönmek, günahları terk etmek için kararlılık demektir.

Buradan da bilinmektedir ki, Sevgili'ye ulaşmak için bu üç yola (bilgi, utanç ve kararlılık) ihtiyaç vardır.

Akıl ne zaman Mükemmelleşir? Aklın gerçekliği, Şeytan'ın insanları yanlış yönlendirmek için kullandığı şehvet, öfke ve tüm kınanması gereken içsel nitelikler mükemmelleştirilmedikçe mükemmelleştirilemez. İnsan aklı kırk yaşında tamamlanır, ancak aklın kökeni ergenliğe ulaştığında tamamlanır. Belirtileri yedi yaşında ortaya çıkmaya başlar. Şehvetler Şeytan'ın ordularıdır ve akıl meleklerin ordusudur. Bu iki ordu bir yerde toplandıkları zaman, bir ordu diğerinin önünde yerini koruyamayacak duruma gelinceye kadar [birbirleriyle] çarpışırlar. İkisi de birbirinin zıttıdır. Tıpkı gece ve gündüz gibi, ışık ve karanlık bir araya gelmez - biri hakim olursa, diğerinin varlığı hiçbir şekil veya formda kalmaz. Şehvetler, aklın mükemmelleşmesinden önce, çocuklukta ve gençlikte insan üzerinde baskın hale geldiğinden, bu nedenle Şeytan'ın ayakları önceden [insan yaşamının erken bir aşamasında] sağlamlaşır. Bu nedenle, kalp genellikle şehvetlerin sevgisine ve bağlılığına boyun eğdirilir ve ondan kurtulmak çok zorlaşır. Daha sonra, Tanrı'nın partisi ve ordusu olan ve Tanrı'nın dostları (Gnostikler) için kurtarıcı olan akıl ortaya çıktığında, onları yavaş yavaş Tanrı'nın düşmanlarının elinden kurtarır. Bu nedenle, eğer akıl güce ve mükemmelliğe sahip değilse, şeytan [yapmaya kararlı olduğu] işini yapacak ve bu savaşın galibi olacaktır:

لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُۥٓ إِلَّا قَلِيلًا

"Çok azı dışında, onun (Adem'in) soyundan gelenleri (Şeytan, Tanrı'nın ona kıyamet gününe kadar mühlet verdiğinde, İlahi bilgelikle, sırf kibirle Adem'e [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] boyun eğmeyi reddettikten sonra İlahi Huzurdan kovulmadan önce, Adem'in çocuklarını, yani insan ırkını yok etmek için isyankar amaçlarını Tanrı'ya bildirerek) boyun eğdireceğim. kıskançlık ve egoizm)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 17, Ayet 62)

Akıl sağlam ve eksiksiz hale geldiğinde, ilk işi şehvetlerin boğucu pençesini kırmak, [eski sağlam ve kötü] alışkanlıklardan vazgeçmek ve mizacı zorla İlahi ibadete yöneltmek ve Şeytani ordulara ezici bir yenilgi vermektir. Tövbenin anlamı budur: İnsan, lideri Şeytan, rehberi şehvet olan yoldan sapıp, Allah'a götüren yolda yürürler.

Şehvet Aklın Yerini Alır: Her insanda, akıl orada olmadan önce şehvet oradadır. Aklın [insan mizacına göre] sevgililiği, şehvetlerin pahalılığının yerini alır. Bu nedenle, şehvetlerin peşinden gitmek için yapılan her eylem için, ister peygamber ister halktan

biri olsun, her insanın onlardan tövbe etmesi gerekir. Tövbenin sadece Adem'e (s.a.v.) özgü bir özelliği olduğu düşünülmemelidir, bunun yerine insan ırkından herkese yazılmış ebedi bir emirdir. Buna karşı herhangi bir şey varsaymak, İlahi yol değişene kadar mümkün bile değildir.

Eğer bir kişi yetişkinliğinde inançsızlık veya cehalet içindeyse, bundan tövbe etmek gerekir. Eğer bir kişi anne ve babası yüzünden Müslüman olursa ve İslam'ın gerçekliğini (barış yolu ve kendi manevi yenilenmesi ve dönüşümü için İlahi iradeye teslimiyet) bilmiyorsa, kişinin cehaletinden ve ihmalinden tövbe etmesi gerekir. Bu tövbe, kişinin İslam'ın gerçeğini anlaması için çaba göstermesi ve kendisi Müslüman olmadan ebeveynin İslam'ından fayda sağlamayacağını bilmesi şeklinde olacaktır. Bunu bildiğimizde, şehvetlere bağlılıktan ve gaflet sevgisinden tövbe etmek ve doğru yolda [ahlaki doğruluk ve İlahi hidayet] yürümek de gerekli hale gelir. Yani İlahi kanundan gelen doğru davranışın sınırlarına bağlılık ve farz farzların (*farîd* gibi namaz, oruç, sadaka gibi) yerine getirilmesi, ister başkasına vermek ister [başkalarından] almak, bir şey yapmak veya yapmamak ve bu aşama tövbenin en zor aşamasıdır. Çoğu insan, arzularına rağmen tövbe edemedikleri için bu aşamada yıkıldı. Bundan tövbenin her birey için kişisel olarak farz olduğu kanıtlanmıştır. [O zamandan beri] Adem (sallallahu aleyhi ve sellem) gibi kararlı peygamberlerin [bundan habersiz kalamayacakları] gibi, hiçbir insan bundan habersiz kalamaz, [manevi edinimde çok daha düşük olan] başkaları bunu nasıl yapabilir?

Şehvet Kalpte Paslanmaya Neden Olur: Şehvet hangi şehvete karışırsa karışsın, tıpkı ağızdan çıkan buharın aynaya düştüğü karanlık gibi, kalbe bir tür karanlık düşmesine neden olur. Şehvetler sürekli takip edilirse, kalbin karanlığı, katman katman karanlık nedeniyle derinleşir ve [demirde] pas gibi bir şey alır. Şehvetlerin kalbe pas vermesi Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçmektedir:

كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ

"Bunun yerine, [kendi şeytani kirli eylemleri açısından] yaptıklarından dolayı kalplerine pas yerleşti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 83, Ayet 14)

Pas derinleşirse, kalbin mühürlenmesi (kilitlenmesi) olarak yorumlanır [böylece içine aklın, iç huzurun ve ruhsal aydınlanmanın ışığı girmez], tıpkı uzun süre yalnız bırakılırsa cilalama kapasitesi kalmayan bir aynanın üzerindeki paslanmaya benzer ve böyle bir ayna işe yaramaz olarak ilan edilir (eski haline getirilemeyeceği için gitmiş bir durum).

Bununla birlikte, aynanın daha fazla paslanmasını önlemek için temizlenmesi yeterli olmadığı gibi, geçmişte elde ettiği pası da temizlemek gerekir. Aynı şekilde, kalbin gelecekte şehvetlere uymaktan sadece tövbe etmesi yeterli değildir, bunun yerine geçmişte işlenen günahlardan da tövbe edilmelidir [kefaret, kefaret, düzeltme, yanlışları mümkün olduğunca düzeltmek ve tersine çevirmek için] böylece geçmiş günahların karanlığı silinir. Kalbin günahlarla kararması gibi, kalp de salih amellerle aydınlanır ve aydınlanır. İlahi itaat, günahların karanlığını dağıtır ve ışık yayılır. Aşağıdaki peygamberlik anlatımında ima edilen gerçek budur:

أَتْبَعِ السَّيِّئَةَ بِالْحَسَنَةِ تَمْحُهَا

"Kişi günahtan sonra salih işler yapmalıdır; salih ameller o günahı silecektir (bu cömert taviz cinayet, hırsızlık, başkalarının meşru haklarının gasp edilmesi vb. gibi büyük günahlar için geçerli değildir, çünkü İlahi bağışlanmaya ulaşmaları için kefaret ve kefaret gereklidir, çünkü bu başlı başına yüce İlahi Merhamettir ve hiçbir günahın uygun kefaretle İlahi bağışlama çemberinden dışlanmamıştır)". (Hadis derlemesi *Tirmizi*'den Ebu Zerr'in [Allah ondan razı olsun] rivayet ettiği rivayet edilmiştir)

Tövbenin Kabulü, Şartlarının Yerine Gelmesine Bağlıdır

Eğer tövbenin anlamını anladıysanız, bu konuda her doğru tövbenin [İlahi] kabulü olduğundan şüpheniz olmasın. Derin bir içgörünün (*Baseerah) ışığıyla gören* ve Kur'an'ın nurlarından yararlanan insanlar, bilin ki, [her türlü kusurdan ve kirli iç hallerden arınmış] her sağlam kalp Allah'ın huzurunda kabul edilmiştir. Ahirette Allah'ın yakınlığının zevklerini ve zevklerini bulacak ve kişinin sonsuz gözleriyle Allah'ın vizyonuna sahip olacaktır [bu, kişinin ölümlü gözlerini dünyevi varoluştan değiştirmesi için ahirette bahşedilecektir]. Ayrıca, her çocuğun 'Fitra' (İlahi İrade ile tam uyum içinde olan insanın gerçek doğuştan gelen orijinal doğası) ile doğduğu peygamberlik rivayetinde belirtildiği gibi, her kalbin kökeninde sağlam yaratıldığı [ve daha sonra dünya hayatında ilerledikçe ve doğruluk yolundan sapmaya başladıkça edindiği tüm kusurlardan ve kirli içsel durumlardan yoksun olduğu] gerçeğine de aşinadırlar. İlahi Gerçeklik ve ebedi evrensel gerçekler ve insanoğlunun belirgin bir şekilde bahşedildiği İlahi güvene, yani tektanrıcılığa ve Tanrı'nın Gnosis'ine yatkındır). (Bu rivayet, peygamberlik rivayetlerinin derlenmesiyle bildirilmiştir *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*, peygamber sahabesi Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisine dayanmaktadır).

Kalbin sağlamlığı, günahların karanlığı ve kötülüklerin tozu nedeniyle yok olur. Ayrıca utanç ve pişmanlık ateşinin bu tozu yakıp küle çevirdiğini de biliyorlar. Doğruluğun aydınlanması, günahların karanlığını kalbin yüzünden dağıtır. Günahların karanlığı, salih amellerin aydınlığına dayanamaz. Nasıl ki gecenin karanlığı gün ışığının önünde duramazsa, nasıl sabunun önünde kalmazsa, tıpkı bir imparatorun kendine kirli elbise seçmekten hoşlanmaması gibi, aynı şekilde Gerçek İmparator (Tanrı) da Kendisine yakınlık ve yakınlık için kirli kalpleri seçmez. Sonra nasıl ki kirli şeyler yapmak için elbise kullanmak onları kirletiyorsa ve sabun ve sıcak suyla yıkanmadan temizlenmiyorlarsa, aynı şekilde kalpleri şehvetlerde kullanmak da onları o kadar kirletir ve kirletir ki, gözyaşı ve pişmanlık suyu olmadan temizlenmezler ve arınmazlar. Bu şekilde temizlenen ve arınan her kalp, tıpkı temiz elbiselerin beğenildiği gibi kabul edilir ve sevilir. Bu nedenle, [kalbin ve canın] arınması, İlahi olarak emredilen kadere uygun olarak İlahi kabulün onuruna ulaşması için size farzdır. Bu kabul, Kuran'da kurtuluş olarak adlandırılır:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا

"Muhakkak ki onu (yani canı) arındıran kurtuluşa erdi." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 91, Ayet 9)

Bilinsin ki tövbe, günahları terk etmek demektir. Kişi onu anlayana kadar bir şeyi terk etmek mümkün değildir. Tövbe zorunlu olduğuna göre, bu nedenle tövbeye ulaşmanın yolları da zorunludur. Buradan günahları anlamanın zorunlu olduğu bilinmektedir. Günahın anlamı, bir şeyi yapmak ya da yapmamak konusunda İlahi emirlere karşı çıkmaktır. Bazı günah türlerine ve bunların karşılıklı bağlantılarına değineceğiz. Rahmeti ve cömertliği sayesinde hidayete erme yetisini yalnızca Allah bahşeder.

İnsan Özelliklerine Göre Günah Türleri: İnsan, ruhun gizemlerinin açıklanmasında açıklandığı gibi sayısız özellik ve niteliğe sahiptir (Bölüm 1). Bununla birlikte, günahları [ve yanlışları] tetikleyen [insani] özellikler ve içsel nitelikler dört türe ayrılır: Tanrısal nitelikler, şeytani nitelikler, hayvani nitelikler ve hayvansal nitelikler. Bunun nedeni, insan kompozisyonunun çeşitli unsurlardan oluşması ve her unsurun bir insanda kendi etkisini istemesidir. Bu dört nitelik, bir insanda kendi ayrı etkilerini gösterir. Örneğin, İlahi nitelikler, kişinin kibir, gurur, güçlülük, övgü arzusu, zenginlik, onur, nüfuz ve güce sahip olmasını ve insan varlığının kendi durumunun dilinden seslendiği gibi, kişinin tüm yaratılmışlardan üstün olmasını istemesini gerektirir (bu nitelikler ancak var olan her şeyin Efendisi ve Yaratıcısına yakışır):

أَنَا۠ رَبُّكُمُ ٱلْأَعْلَىٰ

"Ben senin Rabbinim, Yüce." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 79, Ayet 24) (Bazı manevi rehberler veya azizler ve Gnostikler, yukarıdaki ayette bahsedilen Firavun tarafından ilan edilene sahip olmayan hiçbir insanın içsel varlığında bulunmadığını söylemişlerdir)

Bu nitelikten o kadar büyük günahlar doğar ki, son derece yıkıcı olmalarına ve sayısız başka günahlara yol açmalarına rağmen insanlar farkına bile varmazlar ve bunları günahlar arasında saymazlar. Üçüncü ciltte ["*İhya el-Ulûmeddin ad-Deen*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" veya bu eserin 1-10. bölümleri] bu günahlar çok ayrıntılı olarak anlatılmıştır. İkinci nitelik ise kıskançlık, isyan, bahaneler, aldatma, sahtekarlık, anlaşmazlıklar ve kargaşayı doğuran Şeytan'dır. İnsan, tam da bu nitelik temelinde, dini konularda [kendine ve başkalarına] kötülüğe, ikiyüzlülüğe, yeniliğe ve yeniliğe (*Bid'a*) [İlahi olarak emredilmemiş, öncelikle kişinin egosundan ve alt benliğinden kaynaklanan şeyleri meydana getirmek], sahtekârlığa ve [kişinin içsel varlığının] diğer yıkıcılıklarına yönelmesini emreder. Üçüncü nitelik, açgözlülük, açgözlülük, mide ve avret yerlerinin şehveti, hırsızlık, yetimlerin mallarında zimmete para geçirme ve İlahi kanuna aykırı işlerde kullanılmak üzere servet biriktirme arzusu gibi sayısız yanlışa yol açan hayvanidir. Dördüncü nitelik, öfke, kin, insanları dövmek, insanları lanetlemek, öldürmek ve mallarını yok etmek gibi sayısız meseleyi de besleyen hayvanidir ve bu günahlar diğer sayısız günahlara dalar.

Dört [İnsan] Niteliğinin Doğal Düzeni: Doğum açısından, bu dört nitelik [insanda] yavaş yavaş doğar. Önce hayvansal nitelikler hakimdir, ondan sonra hayvani nitelikler hakimdir. Daha sonra her iki nitelik birleşerek aklı sahtekarlık, aldatma ve mazeret yoluna sokar. Bu noktada Şeytani nitelikler yükselir ve sonunda efendilik nitelikleri (İlahi nitelikler) yükselir (İlahi nitelikler yalnızca Yüce Allah'a aittir ve dünya hayatında alçakgönüllü ve alçakgönüllü kalması gereken bir köleye kesinlikle yakışmaz). Yani insan, tüm yaratılışlar üzerinde üstünlük ve hakimiyet kurma niyetiyle başlar. Bu nedenle, kişi her fırsatta yersiz gururunu ifade eder, üstünlük ve kibir ifade eder, onurunu ve büyüklüğünü ifade etmek için başkalarına hakaret eder, kısacası tüm günahların kaynağı ve kaynağı bu dört niteliktir. Günahlar onlardan kaynaklanır ve [insan] uzuvlarına ve organlarına yayılır. İnançsızlık, yenilik ve ikiyüzlülük gibi bazı günahlar kalple ilişkilendirilir. Bazı günahlar, kin ve kıskançlık gibi göz ve kulaklarla, bazıları mide ve avret yerleriyle, bazıları da eller, ayaklar ve diğer vücut organlarıyla işlenir. Bu günahların hepsi apaçık olduğu için detaylandırılmasına gerek yoktur.

Muazzam Günahların Dağılımı: İlahi yasanın kanıtlarından ve [Gnostiklerin ve diğer ruhsal olarak aydınlanmış bireylerin sahip olduğu] ruhsal aydınlanmanın ışığından biliyoruz ki, tüm İlahi yasanın amacı, yaratılanları Tanrı'ya yaklaştırmak ve [ruhun gözüyle] İlahi vizyona [ulaşma] onuruyla beslenmektir. Bununla birlikte, Tanrı'nın yakınlığı ve vizyonu ayrıcalığını elde etmek için, bir insanın, Tanrı'nın kutsal kitaplarından [orijinal değişmemiş biçimlerinde] ve peygamberlerinden İlahi Varlık ve Sıfatlar (nitelikler) hakkında bir anlayış kazanması zorunludur. Kur'an-ı Kerim şu ayette bu gerçeğe değinmektedir:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

"Ben (yani Allah) yarattım *Cinler* ve insanlar sadece Bana ibadet etsinler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 51, Ayet 56)

Yani Cinlerin *(*yeryüzünde bulunan doğaüstü görünmez yaratıklar) ve insanların yaratılış gayesi, onların Allah'a kul olmalarıdır. Bir kul, Rabbinin rabliği ve nefsinin kulluğu (*nefs*) hakkında derin bir anlayış geliştirmedikçe ve Rabbin kim olduğunu ve nefsin (*nefs*) ne olduğunu anlamadıkça gerçek anlamda [Allah'ın] kulu olamaz. Peygamberler, bu çok yüce amaç için [insanları Rablerine ve Allah'a kulluğu ve bunun gerektirdiği vazife ve yükümlülükler bakımından neflerinin gerçekliğine alıştırmak için] gönderilmiştir. Ancak bu dünya hayatının [sona ermesinden] sonra bu amaç gerçekleşmez [çünkü bu yüce amaca bu dünyevi varoluşta ulaşılması gerekir, çünkü kişinin sonsuz hayatı, sonsuz mutluluğu ve sonsuz başarısı buna bağlıdır]. Bu nedenle, peygamberlik niteliğindeki bir rivayette (Hz. Muhammed'in hadisinde [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun]) dünya, ahiret için tarım arazisi olarak tanımlanmıştır [bu tarım arazisinin işlenmesi, iyi ya da kötü, ahirette çiftçinin zevkine veya üzüntüsüne göre hasat edilir]. Buradan da bilindiği gibi, İlahi emirlere uymanın amacı, kişinin dünya hayatını korumaktır [böylece kişinin iç huzuru, mutluluğu ve doyumu ile işaretlenmiş sağlıklı bir hayat yaşayabilmesi için] çünkü dünya hayatı, kişinin Allah'a (Din) giden yolunun bir aracıdır. Bu dünyada ahiretle ilgili iki şey zenginlik ve benliktir. Bu şekilde, [bu geçici dünyevi yaşamda insan başarısının] üç derecesi vardır: birincisi, kalplerde korunan Tanrı'nın bilgisine ve yakınlığına (*Ma'rifa* veya Gnosis) [çünkü bu, insan başarısının zirvesi ve tamamlanmasıdır] derecesidir; ikincisi, bedenlerle [insanın fiziksel varlığı] ilgili olan benliğin korunmasıdır; üçüncüsü, insanlarla ilgili olan servet ve maddi varlıkların korunmasıdır [ve insan uygarlıklarının hayatta kalması ve gelişmesi için gerekli olan ticaret ve ekonomi biçimindeki kolektif refahları].

Günahların sınıflandırılması da aynı çizgidedir. Yani en büyük günah, İlahi Gnosis'in (*Ma'rifa*) kapısını [insanlar için] kapatan günahtır. Bundan sonra en büyük günah,

insanların hayatlarını zorlaştıran ve onlar için daraltan günahtır. Bundan sonra en büyük günah, ekonominin kapısını halka kapatan günahtır. Bununla birlikte, [iyi salih işlerin] üç derecesi vardır: Tanrı'nın bilgisinin ve kalplerdeki yakınlığın korunması, bedenlerdeki yaşamların korunması ve Tanrı'nın hizmetçilerinin (yani insanların) [ekonomik çıkarlarını ve refahlarını korumak için] mevcut olan mallarının korunması. Bu üç şey de İlahi yasanın (*Şeriat*) amaçlarıdır. [Irksal, etnik, kültürel ve dini çeşitliliğiyle karakterize edilen bu dünyada] bu [hedeflere] katılmayan hiçbir ulus hayal edilemez. Çünkü akıl, yaratılmışların Allah'a (din) ve dünyalarına (dünya hayatlarına) ilişkin işlerinin ıslahı için Allah'ın herhangi bir peygamber göndereceğini ve sonra da onlara Kendisini ve peygamberlerini tanıma yolunda engeller yaratacak veya insanların hayatlarını mahvedecek şeyler yapmalarını emretmesini bile kabul edemez. veya mülklerini yok edin.

Tanrı'nın Gnosis'i Duyular Âleminden Dışlanmıştır: Beş duyu aracılığıyla gerçeğin tespitinin beş duyuyla sınırlı olduğunu düşünüyorsanız, o zaman sizinle bir eşek arasındaki fark ne olur? Bir eşek bile olayları beş duyu aracılığıyla algılar. Sen (ey insan!), kendi içinizdeki bir incelik (yani ruh) nedeniyle bir eşekten ayırt edilirsiniz [Tanrı'nın onu başlangıçta bir 'Fitra' halinde yarattığı doğuştan gelen bozulmamış formunda - İlahi İrade, İlahi Gerçeklik, İlahi Varlık ve ebedi evrensel gerçeklerle tam uyum içinde olan ve insanoğluna açıkça bahşedilen İlahi güvene yatkın olan insanın gerçek doğuştan gelen orijinal doğası, yani, tektanrıcılık ve Tanrı'nın Gnosis'i]. Göklere, yeryüzüne ve dağlara ilk sunulan aynı inceliktir ve onlar bu inceliğin getirdiği yükün sorumluluğunu almaktan aciz olduklarını ifade etmişlerdir. Bu incelik daha sonra insana sunuldu [o da onu dünyevi ikametinden önce ruhlar aleminde kabul etti]. Bu Kur'an'da şöyle açıklanmaktadır:

إِنَّا عَرَضْنَا ٱلْأَمَانَةَ عَلَى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱلْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَن يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا ٱلْإِنسَٰنُ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٢﴾

"Emaneti göklere, yere ve dağlara sunduk, ama onlar onu taşımayı reddettiler ve ondan korktular; [haklarını yerine getirmediği için] kesinlikle adaletsiz olan ve [bu güvenin ne anlama geldiğinden] habersiz olan insan onu taşıdı." (Kur'an, Bölüm 33, Ayet 72)]

Bu, duyular çemberinin (aleminin) dışında kalan şeyleri algılama yeteneğine sahip olan aynı inceliktir. Hayvanlar ve hayvanlar bu inceliğe sahip değildirler [dolayısıyla Gnosis'e veya İlahi bilgi ve yakınlığa ulaşmaktan acizdirler]. Bu inceliği kullanmayan bir birey,

onu boşa harcar ve bilgi ve enformasyonun sınırının yalnızca duyular tarafından algılanan şey olduğunu ilan eder ve aynı hayvan ve hayvan [kategorisine] dahil olur [çünkü böyle bir kişi insan olmanın ne anlama geldiğine yükselemedi ve hayatının gerçek amacına yükselemedi, buna ulaşmak, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götürür].

Ey İslam kardeşleri! [Özellikle] [pervasız, gafil ve hazcı bir şekilde hareket ederek] böyle olmamalısınız! Şeyleri sadece duyularla algılayan insan, Tanrı'nın Varlığı duyularla algılanmadığı için Tanrı'yı unutur. Allah'ı unutan kişi, Allah da kendi nefsini unutturur [ve sonuç olarak bu dünyevi varoluşun çölünde ve onun maddi mücadelelerinde kaybolur ve kendi zararına, iç huzur ve doyum eksikliği açısından, hayatının gerçek amacından ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz başarıdan tamamen habersiz ve habersiz hale gelir]. O zaman kişi "Yüce Ufuk"a (İlahi Varlık) çıkamaz ve [gaflet ve gaflet nedeniyle manevi alemde] hayvanlar mertebesine iner ve bu [düşük] mertebeye razı olur. Böyle bir kişi aslında Allah'ın kendisine bahşettiği bu İlahi emaneti zimmete geçiren, İlahi nimetleri reddeden (veya reddeden) ve kendisini İlahi cezaya tabi kılan kişidir. Böyle bir insanın durumu hayvanlardan daha kötüdür. Hayvanlar ölümde her şeyden muaf tutulur, fakat insan ölümden sonra bile [sorumluluktan] muaf değildir. Bunun yerine, insana [İlahi] bahşedilmiş olan emanetin Sahibine (Allah'a) geri verilmesi gerekecektir çünkü bu [İlahi] emanet kendisini O'na doğru çekecek ve meskenini yalnızca O'nun yanında bulacaktır. [Tanrı'nın her insana bahşettiği incelik olan İlahi emanet, yani ruh, bu dünyevi konukluğun sonunda, başlangıçta sahip olduğu bozulmamış haliyle Sahibine (Tanrı'ya) geri verilmelidir, ancak ayrıca dünyevi yaşamda elde etmekle görevlendirildiği Gnosis ile donatılmalıdır. Sevgili ile tam bir uyum, barış ve yakınlık halinde Yaratıcısını tanıdığı formdur. Ruh bu dünyaya göksel kökenlerine, Yaratıcısına geri dönüş yolunu bulmak için gönderildi. Bu, ruh, dünyevi yaşamda edinilen her türlü alçaklıktan, kötülükten ve olumsuzluklardan, onu İlahi Gnosis ile donatılmış bozulmamış yüce durumuna geri dönüştürmek için yiğit bir manevi mücadele yoluyla arındığında gerçekleşecektir.]

Bu [İlahi] "Güven" Nasıl Bir Şey? Bu güven, sonsuzluğun ufkundan doğan ve bu ölümlü [insan] bedeninde batan parlak güneş gibidir [gerçeği arayarak ve ruhun İlahi Huzura yükselmesi için gözü kara bir mücadele başlatarak insanlar tarafından yeniden keşfedilmek üzere]. Bu bedenin sistemi [ölümden hemen önce] alt üst olduğunda, bu güneş batıdan doğacak (kıyamet gününün gelişinin en büyük alametlerinden biri, güneşin doğudan değil batıdan doğmasıdır) ve Yaratıcısının ve Şekillendiricisinin huzuruna doğru seyahat edecektir. ya karanlık bir durumda ya da parlaklığı ve aydınlatması artmış. Pırıl pırıl güneş, Rabbinin avlusuna perdesiz ulaşacaktır.

Karanlığa bürünmüş güneş bile [İlahi Huzura] ulaşacaktır çünkü Tanrı'nın Varlığı her şeyin son dönüş yeridir, ancak aşağıya dönük olarak ulaşacaktır. Yönü, "*Aa'la 'Illiyeen"in (yükseklerin en yükseği, insan başarısının zirvesine atıfta bulunur) zirvesi yerine "*Asfalus Safileen"in *(alçakların en alçakları)* en alt katmanlarına doğru aşağı bakacaktır [çünkü insan, kendisini alçakların en aşağısı olma durumundan çıkarmak için ahlaki ve manevi sorumluluğa sahiptir ve bunun yerine, [ruhsal olarak] yükseklerin en yükseğine doğru yükselin]. Kur'an şöyle buyuruyor:

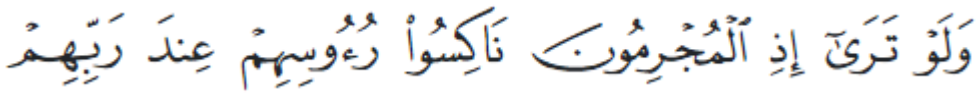

"Baktığınızda garip bir durum göreceksiniz. Bu suçluların başları Tanrı'nın önünde eğilecek." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 32, Ayet 12)

Bu İlahi ayet, kıyamet gününde günahkârların da İlahi mahkemede hazır bulunacaklarını, ancak Allah'ın itaatkâr kulları gibi olmayacaklarını, bunun yerine yüzlerinin geriye dönük olacaklarını ve [manevi mertebelerde ve buna bağlı olarak İlahi yakınlıkta] yukarıya doğru yükselmeye meyilli olmak yerine, şehvet ve arzularının peşinden koşmak bakımından dünya hayatındaki aşağı doğru gidişatlarıyla orantılı olarak yeryüzüne doğru inmeye meyilli olacaklarını ispat etmektedir inatçı yanlış kafalı çılgınlıklarda kendini gösteren alt temel benliğin]. Bir hizmetçinin onun üzerinde hiçbir gücü olmayacaktır [çünkü bu, dünyevi varoluşları sırasında yaptıklarının İlahi karşılığı olacaktır]. İyilik yapmak için İlahi yetkiden (*Tevfîk*) mahrum kalan kişi, İlahi hidayet yolunda ilerleyemeyecek şekilde İlahi emri yerine getirecektir. Bunun yerine kişi sapıklığa düşecek ve dalâlet vadilerinde dolaşacaktır. Dalâletten ve cahiller arasında sayılmaktan Allah'a sığınırız.

Kurtuluşa Ulaşanlar (Gerçek Başarı): Bunlar, İlahi bilgiye ve yakınlığa (Gnosis) ulaşmış olanlardır. Onlar "en önde gelenlerin en önde gelenleri"dir (*Mukarrabeen al-Sabiqeen* veya insan ırkının en başarılı isimleri olan, insan başarısının zirvesine ulaşan, sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer dolu bir hayata başlayan manevi elitler). Gnostiklerin yaptığı gibi doğruluk yolunda mükemmelleşmeden salihlerin (*Mukalladin*) izinden gidenler de başarılı olacaklar [her ne kadar en başarılı olanların manevi mertebesine ulaşmamış olsalar da] "sağ elin ehli" (*Ashaab al-Yameen*) olarak adlandırılacaklar. "En öndekilerin en önde gelenine" verilecek olan İlahi ödül, kelimelerle anlatılamayacak kadar büyük olacaktır. Kuran'da alegorik bir referans olarak zikredilen şey hakkında şöyle söylenebilir:

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ أُخْفِىَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ

"[Doğrulukta üstün olan ve Tanrı'yı yaşamdaki tek amaçları haline getirenlerin] gözlerinin serinliği için [Tanrı tarafından] gizli tutulan şeyleri hiçbir ruh bilmez." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 32, Ayet 17)

Allah'tan naklettiği bir "Hadis Kudsi*"de (Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] hadisleri)* şöyle denilmiştir:

أَعْدَدْتُ لِعِبَادِيَ الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ

"Sahih kulum için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir insan kalbinin aklına bile gelmediği şeyleri hazırladım."

Gnostikler, hiçbir insan kalbinin aklına gelmeyen bu durumun arayanlarıdır. Göksel eşlere, meyvelere, süte, bala, şaraba, mücevherlere, giysilere ve bunun gibi diğer göksel şeylere karşı açgözlü değiller. Onlara bu şeyler bahşedilmiş olsa bile, bunlarla yetinmeyecekler, bunun yerine sonsuz mutluluğun ve sonsuz zaferin (*Sa'ada*) doruk noktası ve zevk ve zevkin zirvesi olan İlahi vizyonun zevkini arayacaklar. Rabia'a el-Basri'ye (Allah ona merhamet etsin - tüm kadın azizlerin ve Gnostiklerin en önde geleniydi) birisi tarafından soruldu: "Cennette neye meyilli olurdun veya neyi arzulardın?" "Önce meskenin sahibi, sonra mesken" diye cevap verdi. Bunlar, meskenin sahibine (yani Allah'a) olan sevgileri, onları mesken (yani cennet) sevgisinden habersiz kılan, aksine O'ndan başka her şeyden habersiz hale getiren ve kendi varlıklarından habersiz hale getiren insanlardı. Onların benzetmesi, sevgilisinin yüzünü görmek isteyen ve buna o kadar dalmış bir aşığın benzetmesine benzer ki, insanın kalbinde başka hiçbir ilgi, düşünce ve arzu yoktur, hatta kendi benliği için bile. Bunun yerine kişi, sevgilinin yüzündeki perdenin kalkmasını beklemek için bedendeki her yaralanma dahil her şeyden habersiz hale gelir. Bu duruma "aşkta yok olma" (*Fana fi al-Hubb*) denir. Yani insan Sevgilisinin sevgisine o kadar dalmıştır ki, Sevgiliden başka bir şey görmez bile. Kişinin tüm düşüncelerinin ve hayal gücünün odak noktası sadece tek bir odaktır. İnsanın kalbinde ve zihninde başkasına bile yer kalmaz. Allah'ı zikretmek suretiyle o [içsel ruhsal] duruma sahip olunca, ahirette [İlâhî ihsan ve cömertlikten] öyle bir ihsan bahşedilmiştir ki, bunların düşüncesi bile hiçbir insanın kalbinin aklına gelmemiştir. Tıpkı sağır ve kör bir kişinin sesin renginin şeklini ve mahiyetini bilmemesi gibi, ama eğer gözlerin ve kulakların perdeleri kalkarsa, o zaman kişi rengin ve sesin şeklini ve mahiyetini bilir ve o zaman [perdelerin kalktığı o günden

önce] kalbinde hayal bile edemeyeceği şeyleri bilir. Bu dünya aynı zamanda bir perdedir. Dünya hayatında hayal bile edilemeyecek olan bu tür pek çok şey yukarı kaldırılacağı zaman ortaya çıkacaktır. O zaman kişi saf ve güzel hayatın zevkine kavuşacak ve o zaman bu ayetin konusu netleşecektir:

وَإِنَّ ٱلدَّارَ ٱلْأَخِرَةَ لَهِىَ ٱلْحَيَوَانُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ

"Ve eğer bilselerdi, ancak ahiret hayatı kalıcıdır ve ebedidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 29, Ayet 64)

Küçük Bir Günah Nasıl Büyük Olur?

Bilinmelidir ki, küçük günahlar aşağıdaki sebeplerden dolayı büyük günahlara dönüşür:

Birinci Sebep - Israr ve Sebat: Birinci sebep, kişinin küçük bir günahta ısrar etmesi ve ısrar etmesidir. Bu nedenle şu ünlü atasözü şöyle der: "Hiçbir günah ısrarla küçük kalmaz ve hiçbir günah tövbeyle büyük kalmaz [buna bağışlanma, kefaret ve telafi etme de dahildir]" der. Bu atasözünün sonucu şudur: Eğer bir kimse büyük bir günah işledikten sonra durur ve başka bir büyük günah işlemekten kaçınırsa, o zaman günahının bağışlanacağına dair umut vardır. Bunun aksine, küçük bir günahla ilgili mesele, üzerinde sebat [ve sebat] gerektiren zordur. Bunun benzerliği, üzerine damla damla su damlayan bir kayaya benzer [uzun bir süre boyunca bu sürekli damlamanın bir sonucu olarak kayada bir iz ve hatta bir delik oluşmasına neden olur]. Bu nedenle Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

خَيْرُ الْأُمُورِ أَدْوَمُهَا وَإِنْ قَلَّ

"En iyi meseleler, sayıca az da olsa sebat ve azimle yürütülenlerdir". (Anlatan: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'i Ayşe'nin yetkisiyle *hadisler* derler [Allah ondan razı olsun])

Bunun nedeni, şeylerin karşıtları tarafından tanınması [ve önemlerinin takdir edilmesidir] [ışığın karanlıktan, iyiliğin kötülükten, bilginin cehaletten, adaletin baskıdan, nezaketin sertlikten, güzelliğin çirkinlikten dolayı takdir edilmesi vb. gibi] Dolayısıyla bu peygamberlik geleneği, ısrarla yapılan az miktarda [salih] amelin daha faydalı olduğunu

kanıtlar. Aynı zamanda, bir kerede yapılan birçok [salih] amelin, benliğin ıslahı ve kalbin arınması için [sayıca az da olsa bunu uzun bir süre boyunca ısrarla yapmaktan daha faydalı olmadığını] da kanıtlar. Benzer şekilde, eğer kişi küçük günahlar işlemede ısrarcı olursa, kalbi karartmada daha güçlü [ve öldürücü] hale gelirler. Bu, kişinin daha önce küçük günahlar işlemediği sürece büyük günahlar işlemediği doğrudur. Örneğin, zina yapan bir kişi birdenbire zina yapmaz, ancak önce bunu yapma niyeti oradadır. Aynı şekilde bir katil de birdenbire cinayet işlemez, önce düşmanlık ve kin vardır. Tüm büyük günahlar, küçük günahların onların öncüsü olarak bulunması durumuna sahiptir. Eğer büyük bir günahın, herhangi bir küçük günahın habercisi olmadan birdenbire ortaya çıktığını varsayabilirsek, o zaman kişinin tüm hayatı boyunca üzerinde ısrar ettiği küçük bir günahla karşılaştırıldığında, onun bağışlanması için umut vardır.

İkinci Sebep – Günahı Küçük ve Önemsiz Olarak Düşünmek: Küçük günahların büyük olmasına neden olan ikinci neden, kişinin günahlarını önemsiz [ve herhangi bir ilgiye veya ilgiye değmez] olarak görmesidir. Bir kulun kalbinde büyük gördüğü her günah, Allah'ın yanında küçülür ve önemsiz sayılan günah, Allah'ın katında büyür. Bu nedenle günahları büyük görmek, kişinin yaptıklarını yüreğinden yanlış olarak görmesi ve onlara tiksintiyle bakması anlamına gelir. Bu nedenle, [kişinin işlediği günahlara ve yanlışlara] karşı bu hoşnutsuzluk ve tiksinti nedeniyle, kişi bu günahın pek çok etkisini kabul etmez. Bunun aksine, bir günahı önemsiz görmek, kişinin günahlara karşı sevgi ve eğilim duyması anlamına gelir. Sonuç olarak, kişi bu günahın birçok etkisini kabul eder. [Her vicdanlı insanın] amacı, İlahi itaat vasıtasıyla kalbi aydınlatmaktır. Kalbi günahlarla karartmak [ve kirletmek] haramdır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

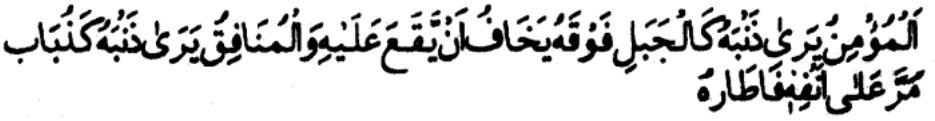

"Mümin, günahını başının üzerinde düşmek üzere olan asılı bir dağ olarak görür ve münafık, günahına, burnunun yanından geçen ve üzerine savurduğu bir sinekten daha fazla önem vermez." (Anlatan: *Abdullah bin Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *hadis* derlemesi)

Mümin küçük bir günahı bile büyük sayar. Bunun nedeni, kişinin Tanrı'nın ihtişamını, gücünü ve yeteneğini bilmesidir. Tanrı bir peygambere şöyle vahyetti: "Armağanın azlığına bakmayın, bunun yerine size armağanı gönderenin büyüklüğüne bakın; günahınızı önemsiz görmeyin, bunun yerine günahınızla yarıştığınız O'nun varlığının büyüklüğünü ve ihtişamını düşünün". Bazı sahabeler (Allah hepsinden razı olsun) [Hz.

Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)] takipçilerine (*Taba'een*) şöyle demişlerdir: "Siz sizin gözünüzde saçtan daha güzel olan (yani önemsiz ve endişelenecek bir şey olmayan işler yapıyorsunuz), oysa biz onları Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında ölümcül saydık." Bunun nedeni, sahabelerin Allah'ın azametini çok iyi bilmeleridir. Bu nedenle, İlahi azametle karşılaştırıldığında, küçük günahlar bile onların gözünde büyük günahlardan daha az değildi. Bu nedenle cahil bir şeyi küçük (önemsiz) olarak görmezden gelirken, bir âlim (ilim insanı) aynı şeyi önemli görür. Meslekten olmayanlar tarafından görmezden gelinen bazı şeyler, bir Gnostik tarafından affedilmez.

Üçüncü Sebep – Günah İşlemek Mutluluk: Küçük günahların büyük olmasına neden olan üçüncü sebep, kişinin günah işledikten sonra kendini mutlu hissetmesi, bununla gurur duyması ve yaptıklarının Allah'ın özel lütfu ve cömertliği sayesinde olduğunu düşünmesidir. Dahası, bu eylemin bir eksiklik ve İlahi hoşnutsuzluğun bir nedeni ve yapan için kötülüğün alameti olduğu gerçeğinden de habersiz olunur. Ondan zevk almakla orantılı olarak, küçük bir günah büyük hale gelir ve bu ölçüde karanlığı kalbe nüfuz eder. Bazı günahkarların (zalimlerin) günahları (yanlışları) için övgü istedikleri, gurur duyduklarını ifade ettikleri ve bununla övündükleri görülür. Örneğin, biri "Onu nasıl mahvettiğimi görmedin mi?" der. Bir tartışmacı veya tartışmacı şöyle der: "Rakibimi nasıl küçük düşürdüğümü gördün mü? Hatalarını ortaya çıkararak onu utandırdım. Tıklım tıklım dolu seyircilerin önünde küçük düşürüldü. Sonra onu tartışmada hayal bile edemeyeceği bir şekilde kandırdım". Bir tüccar şöyle diyor: "Sahte para vererek onu kandırdım ve büyük bir zarara uğramasına neden oldum. Kandırılması ve aynı zamanda bir kayıp yaşaması çok yazık". Bunlar ve bunun gibi konuşmalar küçük günahları bile büyük günahlara dönüştürür. Günahlar yıkıcıdır. Eğer kişi bunlara kendini kaptırırsa, Şeytan'ın etkisi altına girerse, sonunda kişiyi günah ve yanlışlık işlemeye zorlarsa, o zaman burası mutluluk [ve gurur] değil, üzüntü ve pişmanlık yeridir. Düşmana boyun eğdirilmeyi kendi büyüklüğü olarak gören ve yenilgisinden gurur duyan birini gördünüz mü? Ayrıca vicdanlı bir insan, Sevgili'yi (Tanrı'yı) mutsuz eden bu tür [kötü] şeyler yaptıktan sonra mutlu olabilir mi? Böyle bir insanın benzerliği, ilaç şişesi kırıldığında mutlu olan bir hastaya benzer. Böyle bir hasta ilaçsız iyileşmeye aday mıdır?

Dördüncü Sebep – İlahi Emirden Destek Almak: Küçük bir günahın büyük olmasına neden olan bir başka neden de, Tanrı'nın [kişiyi sırf İlahi iyilik nedeniyle herkesin önünde aşağılanmaktan kurtarmak için günahlarını ve yanlışlarını] örtmesinden, hoşgörüden ve rahat tasmasından destek almak [veya yararlanmak] ve [Tanrı'nın] rahat tasmasından [yanlış bir şekilde günah işlemeye teşvik olarak alarak] yararlanmanın İlahi

hoşnutsuzluğun bir nedeni olduğunu bilmemektir. Eğer bir kişi günahının veya yanlışının İlahi takdir ve merhametin bir sembolü olduğunu düşünüyorsa, o zaman bu kişinin cehaleti, gururunu ifade etmek için doğru yeri [ve zamanı] bilmemesi ve Tanrı'nın elinden [ve erişiminden] cüretkar bir şekilde korkmamasıdır. Bu tür insanların mizacına ilişkin benzetme şu ayette ifade edilmektedir:

وَيَقُولُونَ فِيٓ أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُ

"Ve yürekten şunu söylüyorlar: 'Bunu söylediğimiz için neden bizi cezalandırmıyor?'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 58, Ayet 8) [Bu tür insanlar, Allah'ın kişinin yanlışları ve günahları için vereceği cezanın hemen ve anında belli olmadığına göre, ne yaparlarsa yapsınlar başlarına kötü bir şey gelmeyeceğinin bir kanıtı olduğunu düşünürler. Bunu, hem bu dünyada hem de öbür dünyada nihayet yakalanana kadar cezasız bir şekilde yanlış şeyler yapmaya devam etmek için bir teşvik ve ruhsat olarak görüyorlar.]

Beşinci Sebep – Günahın İfadesi ve İlanı: Küçük bir günahın büyük hale gelmesinin bir nedeni, kişinin bir günah işlemesi ve ardından insanlara ne yaptığını söylemesi veya bunu insanların izlediği bir yerde yapmasıdır. Bunu yapan kişi, Allah'ın günahının üzerine örttüğü perdeyi [Tanrı'nın rahmetinden] yırtmak ister ve bu günahtan haberdar olan veya onların huzurunda bu günahı işlemiş olan insanları [aynı veya benzeri] günahı işlemeye teşvik etmek ister. Bu durumda, daha önce bir günah vardı ve iki günah daha eklendi, bu yüzden bu günah büyük bir günah haline gelecektir. Eğer bir kişi insanları aynı günahı [veya kötü eylemi] ifade etmenin ve ifşa etmenin yanı sıra yapmaya kışkırtırsa, bu dördüncü bir günah olur ve son derece ölümcül olur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

كُلُّ النَّاسِ مُعَافًى إِلَّا الْمُجَاهِرِينَ وَإِنَّ مِنَ الْمُجَاهَرَةِ أَنْ يَعْمَلَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ عَمَلًا ثُمَّ يُصْبِحُ وَقَدْ سَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَيَقُولُ يَا فُلَانُ عَمِلْتُ الْبَارِحَةَ كَذَا وَكَذَا وَقَدْ بَاتَ يَسْتُرُهُ رَبُّهُ وَيَبِيتُ يَكْشِفُ سِتْرَ اللَّهِ عَنْهُ

"Günahlarını açığa vuranlar dışında tüm insanlar [İlahi olarak] bağışlanacaktır. Bir kişi günah işledikten sonra yatağa uzanır ve Tanrı bu günahı gecenin karanlığında saklar. Ama sabah olunca Allah'ın gizlediği günahı ortaya çıkarır ve insanlara anlatır". (Anlatan: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Allah'ın İlahi vasıfları ve lütufları arasında yer alan sebep, Allah'ın [insanlardaki] iyi vasıfları ortaya çıkarması, kötülükleri gizlemesi ve kimsenin sırlarını açıklamamasıdır. Kendi hatalarını [ve günahlarını] ifşa eden bir kişi, bu İlahi nimete karşı nankörlük eden

ve bu İlahi niteliği pratikte [eylemleriyle] reddeden biri gibidir. Bir Gnostik, "Birincisi, [Tanrı'nın] bir kulu günah bile işlememelidir, ancak günah işlerse başkalarını ikna etmemelidir, aksi takdirde iki günah işlemiş olur" dedi. Bu, ikiyüzlülerin birbirlerini kötülük yapmaya ikna etme özelliğidir. Kur'an şöyle buyuruyor:

ٱلْمُنَٰفِقُونَ وَٱلْمُنَٰفِقَٰتُ بَعْضُهُم مِّنۢ بَعْضٍ ۘ يَأْمُرُونَ بِٱلْمُنكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمَعْرُوفِ

"Münafık erkekler ve münafık kadınlar, bir kısmı bir kısmına kötülüğü emreder ve birbirlerini salih amel yapmaktan alıkoyarlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 9, Ayet 67)

Altıncı Sebep – Bir Liderin veya Önde Gelen Bir Kişinin Günah İşlemesi: Bazı günahlar da insanların dini hukuki konularda takip ettiği biri tarafından işlendiği için büyük hale gelir, çünkü insanlar yaptıklarını takip ederler. Örneğin, ipek giyen veya altın [kaplama] araçlara binen bir din alimi, krallardan [veya hükümet yetkililerinden veya siyasi güce sahip kişilerden] şüpheli servet almak veya yanlışlarını fark etmelerini sağlamayarak onlara yardım etmek ve sırf prestij uğruna bilgiye düşkünlük. Bunlar, basit fikirli insanların onları takip ettiği günah türleridir. Bu tür alimler bir gün ölecekler ama kötülükleri [onlar gittikten sonra bile] tüm dünyaya yayılmaya devam edecek. Günahları [ölüm zamanında] biriyle birlikte gömülen kişi ne kadar talihlidir? [Dini] alimlerle (ya da insanların örnek aldığı ve bu konuda geniş bir takipçi kitlesine sahip olduğu liderler veya trend belirleyicilerle) ilgili mesele, büyük sorumlulukları olduğu için tehlikelidir. İyi işler yaptıklarında [veya insanlar arasında iyi eğilimler belirlediklerinde], eğer biri onları bu konuda takip ederse, İlahi ödüllerinde bir artış olur. Eğer bir âlim dünyevi şatafatı ve parıltıyı bırakıp ondan tiksinirse, sadece ihtiyaç duyulan şeylerle yetinirse, sonsuz İlahi güce güvenirse, kendine eski kıyafetleri tercih ederse ve insanlar iyi alışkanlıklarla onu takip ederse, o zaman kişi sadece kendi [iyi] amelleri için değil, [böyle iyi işlerde] ona uyan herkes için İlahi karşılığını alacaktır. onların mükâfatı da [takipçilerin Allah'ın mükâfatından hiçbir şey eksiltilmeksizin] kişiye verilecektir. Eğer kişi dünyevi şatafata ve gösterişe meyilli kalırsa, o zaman [dünyevi ve sosyal] mertebede daha düşük olan insanlar bu konuda birine benzemeye çalışacaklar, ancak maddi durumları nedeniyle bunda başarılı olamayacaklar. Krallara [ya da siyasi ya da ekonomik açıdan güçlü insanlara] hizmet etmek ve arzularını yerine getirmek için yasadışı kaynaklardan servet kazanmak zorunda kalacaklar. Bu şekilde, tek başına kişi, [kötü veya zararlı eğilimlerin takipçilerinin] tüm eylemlerinin varoluş nedeni olarak ilan edilecektir. Her iki eyalette de, tıpkı bir akademisyen [veya lider veya trend belirleyici] olmanın faydası olduğu gibi, zararı da vardır ve bunların her ikisinin de gözle görülür bir etkisi vardır.

Günahların Karanlığı Kalpten Nasıl Kaldırılır? Günahların (işlenen yanlışların) karanlığı iki şeyden uzaklaştırılır: Birincisi pişmanlık ve utanç ateşi; ikincisi ise [gelecekte yanlışları terk etmek için] manevi mücadelenin yoğunluğudur. [Bunların her ikisi de tövbeyi gerektirir]. Tövbenin birçok derecesi vardır. Başlangıç dereceleri de faydalarla doludur. Daha sonraki dereceler yüce bir mükemmellik seviyesindedir. Sehl bin Abdullah el-Tustari -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Bir köle (insan), her koşulda ve durumda Rabbine muhtaçtır. İyi ya da kötü her durumda Tanrı'ya yönelmek kişi için daha iyidir. Örneğin, eğer kişi günah işliyorsa, 'Ey Tanrım! Lütfen günahımın üzerine bir perde çekin. Kişi günahı bitirdiğinde şöyle dua etmelidir: 'Ey Tanrım! Yanlışımı affet'. Tövbe ettikten sonra kişi 'Beni [tekrar] günah işlemekten koru' diye dua etmelidir. Eğer kişi iyi bir şey yaparsa, 'Ey Tanrım! Bu çalışmamı kabul edin'". Birisi ona "Hangi tövbe günahların bağışlanmasına neden olur?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Tövbenin başlangıcı tövbedir, sonra O'na dönmektir, sonra tövbedir. Tövbe, bedensel uzuvların eylemlerini, Tanrı'ya dönme kalbin eylemlerini ifade eder ve Tanrı'ya tövbe, yaratılışlardan habersiz olmak ve Tanrı'ya tamamen dikkat etmek ve kişinin düştüğü günah için Tanrı'dan bağışlanma dilemek, ayrıca İlahi nimetleri reddetmek ve Tanrı'ya şükretmekten vazgeçmek gibi hatalardan bağışlanma dilemektir. Bundan sonra kişinin affedileceği ve tüm Âlemlerin Rabbi'ne sığınacağı umulmaktadır". Tövbeden sonra bile aşamalar vardır. İlk aşama yalnızlıktır, sonra azim, sonra bilgi aramak, sonra tefekkür, sonra [Tanrı'ya] yalvarmak, sonra [İlahi huzura] yükseliş, sonra [İlahi Olanla] uyum, sonra [İlahi Olanla] gizli konuşmadır. Ancak tüm bu haller, rızkı [İlahi] bilgi, nafakası İlahi hatırlama, güven İlahi onay, yoldaş [Tanrı'ya] güven olan kölenin kalbine iner - böyle bir kalbe Tanrı özel dikkatini verir ve onu İlahi Taht'ın taşıyıcıları arasında bir yer bulduğu Arş'a kaldırır. Birisi ona Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözünü sordu:

اَلتَّائِبُ حَبِيْبُ اللّٰهِ

"Tövbe eden kişi Allah'ın sevgilisidir".

O şöyle cevap verdi: "Tövbe eden bir kişi, bir kişide aşağıdaki özellikler bulunduğunda Tanrı'nın sevgilisi olacaktır:

اَلتَّـٰٓئِبُونَ اَلْعَـٰبِدُونَ اَلْحَـٰمِدُونَ اَلسَّـٰٓئِحُونَ

اَلرَّٰكِعُونَ اَلسَّـٰجِدُونَ اَلْـَٔامِرُونَ بِاَلْمَعْرُوفِ

وَاَلنَّاهُونَ عَنِ اَلْمُنكَرِ وَاَلْحَـٰفِظُونَ لِحُدُودِ اَللَّهِ

Onlar tövbe eden, Allah'a ibadet eden, Allah'a hamd eden, oruç tutan, Allah'a secde eden, insanları iyiliğe ve soyluluğa teşvik eden, onları kötülükten caydıran ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 9, Ayet 112)

Kişi sevilene o kadar itaat ettiğinde "sevgili" denir ki, sevilen kişinin sevmediği şeyin yanına bile yaklaşamaz. Bu açıklamanın amacı, tövbenin iki faydası olduğudur: Birincisi, günahın silinmesi ve kişinin sanki hiç günah işlememiş gibi olması; ikinci fayda, kişinin [Tanrı'nın] sevgilisi olduğu ölçüde İlahi yakınlık derecelerine ulaşmasıdır. O zaman günahların kefareti ve kefareti farklı derecelere sahiptir - bazı günahlar sanki hiç var olmamış gibi silinir, bazı günahlar tövbeyle orantılı olarak azalır, ancak günahların ortadan kaldırılmasında aynı etkiye sahiptir.

Cafer-i Sadık -Allah ona rahmet etsin- dedi ki: "Allah dört şeyi dört şeyde daha gizlemiştir - [O'na] itaatte [İlahi] onay, bu yüzden küçük bir itaat eylemini bile önemsiz saymayın, Allah'ın onayının bunda gizli olması mümkündür; Günahlarda [İlahi] gazap, bu yüzden küçük bir günahı bile önemsiz saymayın, günahın kendisinin İlahi gazabın bir nedeni olması mümkündür; [Tanrı'nın] kullarında Gnosis, bu nedenle, hiçbir hizmetkarı (insanı) önemsiz (alçakgönüllü veya hor görülen) olarak görmeyin, [küçümsenen] birinin Tanrı'nın bir yakını olması mümkündür; [Tanrı'ya] duada [ilahi] kabul, bu yüzden hiçbir durumda Tanrı'ya dua etmeyi bırakmayın, bunda [Tanrı'nın] kabulü olabilir".

Tövbe İlacı ve Günahlarda Israrı İyileştirme Yöntemi

Bilinmelidir ki, insanlar iki tiptir: Birincisi, kötülüğe meyilli olmayan, iyilik ve soylulukla yetiştirilen ve kötülükten uzak duran gençlik, kişinin mizacında (tabiatında veya iç yapısında) vardır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

يُعْجِبُ رَبَّكُمْ مِنَ الشَّابِّ لَيْسَتْ لَهُ صَبْوَةٌ

"Kötülüğe meyilli olmayan gençlere Rabbin şaşırır. Ancak bu tür insanlar nadirdir". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonları *Müsned Ahmed* ve *Taberani* , Utbe ibn Amir'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle

İkinci tip, günah işleyen insanları içerir. Ayrıca iki türe ayrılırlar: Tövbe edenler ve günahlarda ısrar edenler. Bu bölümde günahlarda ısrar etmenin çaresini ve bu hastalığın ortadan kaldırılmasında ve iyileşmede hangi ilacın etkili olduğunu açıklamak istiyorum.

Açıkça bilinmelidir ki, tövbe iyileşmedir ve bu iyileşme bir ilaçla sağlanır. İlaca aşina olmak için kişinin hastalığın farkında olması zorunludur. Tıp, bir hastalığın varlığına neden olan nedenlere karşı çıkmak anlamına gelir. Bir kişi belirli bir hastalığı tedavi etmek istiyorsa, o hastalığa neden olan neden ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca her şeyin zıttı tarafından geçersiz kılındığı da bilinen bir gerçektir. Bu ilke ışığında bakıldığında günahlarda ısrarın sebebi gaflet (gaflet) ve şehvettir. Gafletin zıttı bilgidir ve şehvetin zıttı insanın şehveti kışkırtan etkenlere karşı sabırlı kalmasıdır. İhmal (veya gaflet) günahların köküdür. Gafletin tedavisi için hazırlanacak ilaç, sabrın acısıyla karışık ilmin tatlılığının bileşenlerine sahip olacaktır.

Din Alimlerinin Yükümlülükleri: Günah işleyen bir kişi, günah işlediğini [fark ettiğinde veya bildiğinde], o zaman bir alimin [insanlığın başına bela olan içsel manevi hastalıklar ve rahatsızlıklar hakkında bilgili bir manevi öğretmen] elinde iyileşmesi gerekir. Eğer kişi kendi hastalığını tanımıyorsa, o zaman bir bilim adamı ona teşhis koymalıdır. Bunu gerçekleştirmenin yolu, bir alimin bir ülkeden, şehirden, mahalleden, *mescitten* (insanların Allah ile bağlantı ve ilişki aramak için gittikleri Allah'a ibadet ve tesbih yeri) veya bir grup insandan sorumlu olması ve onları Allah'a giden yol (*Din)* hakkında eğitmesi, onlara zararlı olan şeyleri açıklamasıdır. onlara [manevi olarak] faydalı olan şeyleri bildirin, *onlara Sa'ada*'ya (sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı) ve *Şahvah'a* (sonsuz lanet ve tam bir başarısızlık) götüren faktörleri ayrıntılı olarak açıklayın. Bir âlim, onlara hidayet etmeden önce insanların sormasını beklememeli, bunun yerine bir âlim insanları bir tanesine gelmeye veya onları ziyaret etmeye çağırmalı ve onları doğru yola iletmelidir çünkü âlimler [ve manevi rehberler] peygamberlerin [peygamberlik devrinin bitiminden sonra] mirasçılarıdır. Hidayet ve eğitimde, [Allah'ın] [gerçek] peygamberlerinin kendi etraflarında dolaşmak, insanları çağırmak, her eve gidip onları hak yola davet etmek, etrafta dolaşıp her birini Allah'a (din) giden yol hakkında öğüt verirken bulmak her zaman bir yol olmuştur. Genellikle insanlar kalplerinin hastalıklarına aşina değildirler, bu yüzden alimler kendileri [inisiyatif almalı ve] onlara rehberlik etmelidir. Dış [bedensel] hastalıklarla ilgili konularda, kişi doktorla iletişime geçebilir, örneğin vitiligo (pigmentsiz cilt lekeleri ile karakterize bir cilt hastalığı) varsa veya yüzünde izler varsa, aynaya bakarak hastalığının durumunu öğrenebilir. Ancak herkesin aynası yoktur ve bir başkası ona anlatana kadar kişi rahatsızlığını bilemez. Bu, tüm alimler için kişisel olarak farzdır (*Farz-ı Ayn*) [insanlara manevi

rahatsızlıklarından proaktif olarak yardım etmek ve rehberlik etmek]. İnsanlar cahil doğarlar, bu nedenle İlahi yolun (Din) ilkeleri ve detayları ile ilgili konularda insanlara ulaşmak zorunludur. Dünya hastaların yurdu gibidir - yeryüzünün altında olan ölüdür, yüzeyinde olan hastadır. Kalp hastalıkları beden hastalıklarından daha fazladır, bu nedenle bu dünyanın hastanelerinde ruhsal hastalık hastalarının sayısı bedensel hastalık hastalarından fazladır. Akademisyenler [ve manevi rehberler] bu hastanenin doktorlarıdır ve hükümet yetkilileri de hastanenin organizatörleridir [ve bakıcılarıdır]. Herhangi bir hasta, doktorunun önerisini kabul etmez ve [hekim tarafından] reçete edilen ilaçları almazsa, [böyle bir hasta], diğer insanları [bulaşıcı] hastalıklarından kurtarmaları için devlet yetkililerine teslim edilmelidir. Tıpkı önlemeye uymayan bir hastanın ya delirmesi ya da bir gardiyana teslim edilmesi gibi, birini hapse atıp kendisini ve başkalarını [bulaşıcı] hastalıklarından koruyabilirler.

Kalp Hastalıkları Neden Daha Çoktur? Bedensel hastalıklarla karşılaştırıldığında, kalp hastalıkları daha fazladır. Bunun üç nedeni vardır: Birincisi, hastanın bulaştığı hastalığı bilmemesidir. İkinci sebep ise, bunun (kalp hastalıklarının) sonucunun bu dünyada [genellikle] görünmemesi, bedensel hastalıkların sonucunun ise bu dünyada görünür olması ve [bazen] ölümle sonuçlanmasıdır. Bu nedenle insanlar bedensel hastalıklardan korkarlar çünkü kendilerini iyileştirmezlerse ölümün onları yeryüzünden yok edeceğini bilirler. Kalbin günahlarının (hastalıklarının) sonucu, kalbin ölümüdür. Ancak dünyada (dünya hayatında) kimse bunu bilmez, bu yüzden günahlara karşı daha az nefret vardır. İnsanoğlu günah işlediğini bilmesine rağmen günahlarına fazla önem vermez ve tövbe ve bağışlanma dileme ile ilgili konularda Allah'a güvenir. Ancak kişi bedensel hastalıklar için Tanrı'ya güvenmez, bunun yerine bir doktordan diğerine koşturur. Üçüncü neden en önemli ve temel nedendir, daha ziyade kendisi tedavi edilemez bir hastalıktır ve kalp hekimlerinin [neredeyse] var olmamasıdır. Bu hastalıklarda temas kurulabilecek kişiler din alimleridir, ancak günümüzde en kötü [ruhsal] hastalıklara yakalanmışlardır [çünkü kendileri ruhsal mükemmellikten ve bunun sonucunda insanları ruhsal rahatsızlıklardan kurtarmaya yardımcı olma konusundaki uzmanlıktan yoksundurlar]. Kendilerini iyileştiremezken başkalarını nasıl iyileştirebilirler? Bu [kalp] hastalıkları çok yaygındır ve nadiren kimse onlardan kurtulur, bu yüzden alimlerin bu kusuru ortaya çıkmaz ve onlar (alimler) yaratılmışları [manevi yoldan] caydırırlar ve onlara bu hastalığı artıran şeylerin türlerini söylerler. Bu hastalıkların en yıkıcısı dünya sevgisidir (dünyevilik) ve Allah'a giden yolun hekimlerine (Din) hakim olan sevgidir. Bu nedenle, başkaları için tedavi öneriyorlar ama kendileri bu hastalığa düşkünler, bu da onu bu kadar yaygın hale getiriyor, daha ziyade salgın boyutlara ulaşıyor.

[Ruhsal rahatsızlıkların] doktorlarının azlığı, yaratılanların yıkım yaşamasına neden oluyor. Doktor ve şifacı olması gerekenler, basit fikirli yaratıkları soymak ve onları çeşitli yollarla yanlış yönlendirmek için çeşitli taktikler kullanıyorlar. Eğer onlar için iyilik yapamıyorlarsa, o zaman onlara karşı dürüst olmamalılar, eğer ıslahı gerçekleştiremiyorlarsa, en azından onları daha da kötüleştirmemeliler. Bunun yerine sessiz kalmaları daha iyidir çünkü ağızlarını açtıklarında amaçları daha fazla insanın kendilerine gelmesini sağlamaktır ve bu amaca ancak insanlara bağışlanma konusunda boş umutlar verdiklerinde, Allah'a olan umut sebeplerini (*Rija*) tercih ettiklerinde, İlahi merhametin argümanlarından bahsettiklerinde ulaşılabilir. ve Tanrı'nın gazabından [kötülük ve kötülükten dolayı] bahsederek insanların İlahi cezadan korktuğu geleneklerden kasten kaçının. İnsanlar bu tür vaazlardan büyük bir tatmin bulurlar ve bunlar kulaklarına tatlılık döker, kalplere değer verir. İnsanlar bu sözde "bilginlerin" toplantılarından döndüklerinde, günah işleme cüretleri biraz daha artar ve Tanrı'nın cömertliğine olan güvenleri biraz daha artar. Bir doktorun cahil ve sahtekâr olması durumunda, hastasına sağlık vermek yerine hastayı ölümün pençesine iten ölümcül bir ilaç verdiği bilinen bir gerçektir. Çünkü hastaya ihtiyacı olan ilaç verilmez ve o ilaç verilmesi gerektiği şekilde (uygulanan) verilmez.

Günahların Sebeplerinin Tedavisi: Şimdi burada günahların sebeplerinin (kötülükler ve yanlışlıklar) tedavisi açıklanacaktır. Birinci sebep olan "günahların cezası hemen değildir ve kimseye görünmez"in çaresi, gelecekte olması kaçınılmaz olan bir şeyin [gecikmiş ve dünya hayatı boyunca görülmese de] olacağını ve o günün çok uzak olmadığını, aksine onu görecek gözleri olan birine çok yakın olduğunu düşünmektir. Ayrıca ölüm, insana [giydiği ayakkabıların] ayakkabı bağcıkları kadar yakındır. Kıyamet Günü yakın olabilir [çünkü ölüm ölümden sonraki yaşamın ve kıyamet gününe yolculuğun başlangıcıdır] ve birkaç dakika sonra gerçekleşmek üzere olabilir. İnsanın doğası gereği geleceğini iyileştirmek için çok çalıştığını, zorluklara katlandığını, örneğin deniz yoluyla seyahat ettiğini [ticaret, ticaret, eğitim vb. için uzun, zorlu yolculuklarda] bu seyahatlerden elde edeceği kazancın gelecek yaşamda kişiye yardımcı olacağı umuduyla çöllerde dolaştığını da düşünmek gerekir. Sadece bu da değil, eğer kişi hastalanırsa ve inanmayan bir hekim, soğuk suyun sağlığa zararlı olduğunu ve hatta kişiyi ölüme yaklaştırdığını bildirirse, soğuk su kişi için çok rahatlatıcı olmasına rağmen, ona dokunmaz bile. Bir kişinin dünyevi bir zevkten [susuzluğunu gidermek için soğuk su içmekten] bir tavsiyesi üzerine vazgeçtiğini düşünmekte fayda var. Hekimin iyi olması söz konusu olabilir, ancak hekimin her zaman haklı olacak tıbbi uzmanlık düzeyine sahip olması kanıtlanmış bir mucize değildir. Öte yandan, [Allah'ın] [gerçek] peygamberlerinin doğruluğu konusunda kanıtlanmış mucizeler vardır. Kişi, inanmayan birine inanabileceğini, ancak [insanlığın iyiliği için İlahi rehberlik açısından] ortaya çıkardıkları [Tanrı'nın] [gerçek] bir peygamberine inanamayacağını düşünmelidir.

İkinci neden de benzer şekilde tedavi edilebilir. Günahların zevklerinde ısrar hakimiyeti varsa, kişi bunu kasten terk etmeli ve eğer kişi birkaç güne bedel olan dünya hayatının zevklerini bırakamıyorsa, o zaman sonsuza dek sürecek sonsuz hayatın zevklerini nasıl terk edebileceğini düşünmelidir. Birkaç gün süren bu hayatta [günahlardan kaçınmanın] acısına dayanamıyor ve bu küçük zorluğa sabredemiyorsa, cehennem acısına nasıl dayanabilir? Ayrıca insan, sonuçları tatsız olan dünya nimetlerine [ve zevklerine] sabredemezken, ahiretin temiz ve temiz nimetlerine nasıl sabredilebilir?

Üçüncü nedenin tedavisine, yani tövbeyi kabul etme umuduyla tövbe etmeye yalan söylemeye gelince [daha sonra kişi günahlardan iyice zevk aldıktan ve yaşamında ileri veya ileri yaşlara ulaştıktan sonra], cehennem sakinlerinin çığlık atmasının asıl nedeninin [tövbedeki] bu gecikme olacağı düşünülmelidir. Çünkü kişinin ölümüyle sonuçlanan günahlardan tövbeyi geciktirecekler [çünkü tüm yaşam beklentisi beklentilerine rağmen ölüm zamanı bilinmiyor ve her yaştan insan çeşitli nedenlerle ölüyor], sonrasında tövbe için hiçbir fırsat kalmayacak. Kişinin tövbe etmeden önce ölmesi mümkündür ve kişi yaşasa bile, şimdi yapamazken günahları terk edebileceğini nereden bilebilir, çünkü bugün var olan günahları terk etmeme nedeni daha sonra da var olabilir. Sürekli yanlış şeyler yaparak alışkanlıkların daha sonra sağlamlaşması bile mümkündür. Bir alışkanlık edinmemiş olan kişi, onu bırakmak isterse onu geride bırakmayı daha kolay bulur, ancak yerleşik [ve yerleşik] bir alışkanlığı varsa, arzusuna rağmen onu bırakmakta zorlanır. Bir önyargı örneği, bir ağacı kaldırmak isteyen, ancak ağaç güçlüdür ve kolayca kaldırılamaz ve gelecek yıl bunu yapmak için bunu yapmayı bırakır. İnsan iyi bilir ki, bir ağaç ne kadar uzun süre kalırsa kalsın kökleri genişler, güçlenir ve yaşlandıkça zayıflar. Fiziksel gücüne rağmen nispeten daha zayıf bir ağacı kaldıramadığında, daha zayıf durumda daha güçlü bir ağacı nasıl kaldırabileceği daha büyük bir aptallık ne olabilir?

Dördüncü sebebin çaresi yani Allah'ın rahmetini ve lütfunu beklemek daha önce açıklanmıştı. Onun örneği, tüm malını ve malını sadaka olarak veren, ailesini yoksullaştıran ve Allah'ın gaybdan bir rızık göndermesini veya [uzak, ıssız] çorak bir ülkede bir hazine vermesini bekleyen birinin durumu gibidir. [Tövbe etmeden, kefaret etmeden ve telafi etmeden] günahların bağışlanma şansı, bir hazine bulma şansı gibidir; ya da böyle bir kişinin benzetmesi, güpegündüz eşyaların yağmalandığı bir şehirde yaşarken malını ön bahçede bırakan ve malını güvenli bir yerde tutabildiği halde [yağmalanmaktan] koruyacak olan Allah'a güvendiğini söyleyen birine benzer. Bu örneklerde hazine bulmak veya mallarını hırsızlardan korumak imkansızdır. Böyle bir güven (ya da yersiz beklenti) nedeniyle geçimini sağlayan ya da mallarını dikkatsizce

[güvenli olmayan bir yere] koyan kişi büyük bir aptaldır. Benzer şekilde, kişinin günahlarının bağışlanması da mümkündür, ancak bağışlanma beklentisiyle günah işlemeye devam etmek ve [bu beklenti nedeniyle] tövbe etmemek aşırı cehalettir.

Beşinci sebebin çaresi, yani [Allah'ın] [gerçek] peygamberlerinin doğruluğundan şüphe etmek, peygamberlerin doğruluğunu ve doğruluğunu kanıtlayan faktörlerdir. Şüphe eden insana şöyle denilecektir: "Hak üzerinde olduklarına delil olan mucizeler getiren, bu âlemden (dünya veya fiziksel âlemden) ayrı bir âlem olduğunu ve ölümden sonra o âlemle ortak olunduğunu bize bildiren peygamberler. Bu haberin doğruluğundan emin misiniz yoksa bir insanın aynı anda iki yerde bulunması imkansız olduğu gibi imkansız mı?" Eğer bir kişi [peygamberlerin hakikat üzerinde olduğunu] imkansız bulduğunu söylerse, o zaman böyle bir kişiyle tartışmak faydasızdır. Eğer biri bu konuda şüpheleri olduğunu söylerse, o zaman şöyle sorulur: "Bir yabancı size, arkanızda hazır yemek bırakarak evinizden çıktığınızda bir yılanın ağzını yemeğinize soktuğunu ve zehriyle karıştırdığını söylerse. Bu yabancının doğruluğuna inanıyorsanız, tüm yiyeceklerin en lezzetlisi olsa bile, yine de o yemeği yer miydiniz, yoksa bırakır mıydınız?" Kişi buna şöyle cevap verecektir: "Ben böyle bir yemeği yemeyeceğim, o yabancı yalan söylese bile tedbiren yemem. En fazla, o yiyecek [yabancının yalan söylemesi durumunda] boşa gidecektir. Ama eğer o yabancı doğruyu söylüyorsa, o zaman bu yemeği yemek benim için ölümcül olur". O zaman böyle bir kimseye şöyle denecektir: "Sen tanımadığın bir yabancıya inanıyorsun ve bu habere inanarak yemeğini çöpe atıyorsun, yabancının elinde hiçbir delil ve delil olmadığı halde, o zaman birinin bunu kıskançlıkla söylemiş olması veya seni endişelendirmek için söylemiş olma ihtimali vardır. Öte yandan, mucizelerle doğrulanan peygamberlerin sözleri vardır, evliyalar, alimler, bilgeler ve akıllılar arasında fikir birliği vardır, ancak siz ne peygamberlerin sözlerini kabul edersiniz ne de onların aktardığı haberleri kabul edersiniz. Kitleler arasında cahiller bu tartışmanın konusu değildir, akıllılardan kıyamet gününe inanmayan, ödül ve cezaya inanmayan var mıdır? Görünüşünde farklılıklar olabilir, ancak tüm akıl sahipleri arasında varlığı konusunda oybirliği vardır. Eğer onların haberleri doğru ise, o zaman sonsuza dek sürecek böyle bir azaba yaklaşmış olursunuz ve yalan söyleseler bile önemli bir kaybınız olmaz, sahip olduğunuz tek kayıp, dünyanın bazı zevklerini elde edemeyecek olmanızdır." Muhatabın zerre kadar aklı olsa tövbeyi zerre kadar geciktirmez çünkü dünya hayatı ne kadar uzun olursa olsun sonsuz hayatın karşılığı olamaz. Eğer [dünyanın tahıllarla dolu olduğunu] ve bir kuşun bir milyon yıl sonra bir tahıl çaldığını ve bir milyon yıl sonra durup bir milyon yıl sonra başka bir tahıl çaldığını [ve bu şekilde devam ettiğini] varsayarsak, bu durumda bile [bir gün] tüm tahıllar biter, ancak sonsuz yaşamda bir azalma olmaz. O halde, akıl sahibi bir insan, birkaç güne bedel olan bu [geçici] hayatın zevklerine sabrederek, ebedî hayatın sonsuz mutluluğuna ve sonsuz zaferine (*Sa'ada)* ulaşmada nasıl tembellik gösterebilir? Bu nedenle Ali

(Allah ondan razı olsun), aklı bu tür konuları araştırıp idrak edemeyen bir adama şöyle dedi: "Eğer [ahiret yoktur ve sahip olduğumuz tek şey bu hayattır] doğru söylüyorsan, o zaman hem sen hem de ben kurtuluruz. Ama eğer ben [ahiretin varlığı ve onun sonsuz mutluluk veya sonsuz lanetle dolu sonsuz hayatı hakkında] doğru söylüyorsam, o zaman [ahirette] helak olursunuz, ama ben kurtuluşa ererim." Yine de akıllı bir insan, her koşulda barış ve tedbir yolunda yürümelidir.

Bölüm 12 – Olumsuzluklar, Denemeler ve Sıkıntılar Karşısında Sabır Yoluyla Dayanıklılık ve Nimetlere ve Sahip Olunan Tüm İyiliklere Şükran Duymak

İnişler ve çıkışlar insanın hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır. Kişisel ve toplu trajediler, kazalar, vebalar, afetler, sevdiklerinin kaybı, maddi kayıplar, hayattaki aksilikler ve zorluklar, hastalıklar, üzüntüler, zorluklar, savaşlar, açlık, yoksulluk, işsizlik, kargaşa, sosyal düzensizlik ve huzursuzluk, umutsuzluk, iç ve dış huzur eksikliği, kaygılar, tehlikeler ve başkaları tarafından işlenen aşırılıklara duyulan öfke vb. bu dünyevi varoluşta insan deneyiminin kaçınılmaz bir parçasıdır. Tüm bu hoş olmayan ve rahatsız edici durumlar, kişinin bunları önlemek için elinden gelenin en iyisini yapmasına rağmen ortaya çıkabilir. Kişi en iyi davranışını sürdürmeyi başarırsa, başkaları da aynı şeyi yapamayabilir ve bu da öfke, çatışmalar ve diğer çeşitli olumsuz duygulara ve iç ve dış insan durumlarına neden olabilir. Bu tür olumsuzluklara teslim olmak ve bunlar yüzünden kalbi kırık, umutsuzluğa kapılmak ve yıkılmak, olumsuz duygulara, öfkeye, üzüntüye, çaresizliğe ve depresyona kapılmak her zaman kolaydır. Bu tür hoş olmayan durumların başlangıcında etkili bir şekilde başa çıkmanın tek aracı, kişinin en üst düzeyde sabır ve sabırlı bir azim göstermesidir. Sabrın erdemleri sayısızdır ve bireysel ve kolektif insan refahı için muazzam bir fayda sağlar.

Sabrın aynadaki görüntüsü, yiyecek, hava, nefes alma, sağlık, refah, huzur, güvenlik, mutluluk, giyecek kıyafet ve aşırı hava koşullarından korunmak için başını sokacak bir çatıya sahip olmak, arkadaşlıklar, ilişkiler, aile, aklının, kalbinin ve aklının sağlam olması gibi kanıksanmış olanlar da dahil olmak üzere kişinin nimetlerini sayan şükrandır. Minnettarlık, kişinin sahip olduğu iyi olan her şey için şükretmesi ve minnettar olmasıdır. Sabır gibi, şükran ve şükran da insanoğlunun bireysel ve kolektif refahı için muazzam manevi faydalar sağlar. Gazali'nin, *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" nın dördüncü cildinin veya çeyreğinin ikinci kitabındaki bu muazzam

insani nitelikleri ustaca ele alması, burada özet biçimde şu şekilde sunulmaktadır [18]:

İman (*İman*) iki bölümden oluşur - yarı sabır ve yarı şükran (şükran). Bunlar İlahi niteliklerden gelen iki niteliktir ve İlahi isimlerden iki isimdir - *Sabur* (Biri tam bir sabırla anılır) ve *Shakoor* (Biri tam bir şükranla Bir). Sabır ve minnettarlığın gerçekliğine aşina olmamak, imanın her iki kısmına da aşina olmamak ve Tanrı'nın iki niteliği [veya İlahi sıfatları] konusunda cahil olmaktır. İman olmadan İlahi yakınlığa ulaşılamaz ve kişinin iman etmesi gereken Varlığı bilmeden iman yolu geçilmez. Buradan, inancın her iki tarafına da – sabır ve şükran – ışık tutmanın zorunlu olduğu bilinmektedir. Bu iki kısım da birbirine entegre olduğundan, her ikisi de aynı kitapta yedi bölümde açıklanacaktır.

Sabrın Açıklaması

Sabrın Mükemmelliği: Tanrı sabırlı insanların sayısız niteliklerini açıklamıştır. Kur'an-ı Kerim'de yetmişten fazla yerde sabırdan bahsedilmiştir. Bu ayetlerde sabra birçok yüksek [manevi] derece ve iyilik atfedilmiştir. Örneğin, Tanrı şöyle der:

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا ۖ

"Ve onlardan, sabrettikleri zaman, emrimizle insanları [doğru yola] ileten birçok önder (ibretler) kıldık." (Kur'an, Bölüm 32, Ayet 24)

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ ٱلْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ بِمَا صَبَرُوا۟

"Ve Rabbinin güzel sözü (vaadi) [Ey Muhammed!] İsrailoğulları'nın lehine olan bu tutum, onların sabrı sayesinde gerçekleşti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 137)

وَلَنَجْزِيَنَّ ٱلَّذِينَ صَبَرُوٓا۟ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ

"Ve sabredenlere, iyiliklerinin karşılığını mutlaka vereceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 96)

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا۟

"Bu insanlar sabırları nedeniyle çifte tazminat alacaklar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 28, Ayet 54)

إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّٰبِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ

"Sabredenler için sınırsız bir ceza vardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 39, Ayet 10)

Bu ayette Allah, sabrın sınırsız İlahi karşılığını vereceğini vaat etmiştir. Bütün salih ameller arasında ilâhî mükâfatın sınırsız olacağı tek şey budur. Tanrı, sabır gösteren insanlara, onlarla birlikte [birlikteliğin diğer anlamlarıyla birlikte ruhsal bir yakınlık durumunda] olduğunu vaat etmiştir:

وَٱصْبِرُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ

"Ve sabırlı ol. Şüphesiz Allah, [tüm zorluklar, musibetler ve sıkıntılar karşısında sabır gösterenlerle ve Allah onlara kolaylık ve çıkış yolu açıncaya kadar] bu durumda sebat edenlerle beraberdir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 8, Ayet 46)

Bir yerde merhamet, bereket ve hidayet vasıfları sabır ehli için birleştirilmiştir. Bu üç nitelik bir araya geldiğinde, başka hiçbir ibadetçiye atfedilmemiştir:

أُولَٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَٰتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ ۖ وَأُولَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُهْتَدُونَ

"Onların (sabır sahipleri) üzerine Rablerinden salât ve rahmet vardır ve onlar, hidayete erdirilmiş olanlardır." (Kur'an, Bölüm 2, Ayet 157)

Sabrın [erdemleri ve mükemmellikleri] hakkında çok sayıda peygamberlik geleneği vardır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اَلصَّبْرُ نِصْفُ الْإِيْمَان

"Sabır imanın yarısıdır". (Anlatan: *Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Ebu Na'im *ve* Hatib *hadis* derlemeleri

Bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Size [miktarda] daha az verilen şeyler arasında kesinlik (*Yakin*) ve sabır (*Sabr*) vardır. Her ikisinden de daha fazla pay alan kişi, gece namazlarında ve nafile oruçta büyük bir pay olmasa bile, [kesinlik ve sabır kişinin lehine ağır bastığı için] endişelenecek bir şey yoktur. Bugün içinde bulunduğunuz [yoksulluk ve muhtaçlık] durumunda, eğer bu konuda sabırlı olursanız, hepinizin birlikte yaptığı bu kadar çok iyilik getirmeniz, benim için daha tercih edilir. Ama korkarım ki ben gittikten sonra dünya size [güç, zenginlik ve dünyevi zenginlik açısından] açılacak ve birbirinizi kötü olarak görmeye başlayacaksınız. O zaman göklerin sakinleri (göksel varlıklar) sizi kötü sayacaklar. Bu [yoksulluk, muhtaçlık, zorluk ve sıkıntılar] durumunda sabreden ve [tüm yanlışlar için kendini sınama ve hesap verme durumunda] kendini hesaba katan kişi, [Allah'tan] tam bir mükâfat alacaktır." Bundan sonra şu ayeti okudu:

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ بَاقٍ ۗ وَلَنَجْزِيَنَّ ٱلَّذِينَ صَبَرُوٓا۟ أَجْرَهُم

"Sahip olduğunuz her şey yok olmaya mahkumdur, oysa Tanrı'yla birlikte olan her şey sonsuz ve sonsuzdur. Ve muhakkak ki sabredenlere, yaptıklarının en güzeline göre büyük bir ceza vereceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 96)

Allah, peygamberi Davut'a (sallallahu aleyhi ve sellem) bir vahiy gönderdi: "Karakterimi benimse, karakter özelliklerimden biri de son derece sabırlı olmamdır". Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) *Ensar'ı* (zulümden kaçınmak için Mekke'den kaçan Müslümanlara ev sahipliği yapan Medine yerlileri) ziyaret ettiğinde onlara "Siz mümin misiniz?" diye sorduğunu anlatıyor. Herkes sessiz kaldı. Ömer (Allah ondan razı olsun), "Evet biz müminleriz" diye cevap verdi. Peygamber Efendimiz, "İmanınızın (imanınızın) alameti (belirtisi) nedir?" diye sordu. Ensar şöyle cevap verdi: "Refaha kavuştuğumuzda [Allah'a] şükrederiz, zorluklarla karşılaştığımızda sabrederiz ve [Allah'ın] kararlarını (İlahi hükmü) kabul ederiz". Dedi ki: "*Kâbe'*nin Rabbine yemin ederim ki! Sizler müminlersiniz [çünkü bunlar gerçek müminlerin özellikleridir]". (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Taberani)* İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Beğenmediğiniz şeylere sabrettiğinizde sevdiğiniz şeye ulaşırsınız." Ömer bin el-Hattab (Allah ondan razı olsun), Ebu Musa el-Eş'ari'ye (Allah ondan razı olsun) ayrıntılı bir mektup yazdı ve diğer şeylerin yanı sıra şöyle yazdı: "Sabırlı olun ve sabrın iki türü olduğunu unutmayın, biri diğerinden üstündür, musibetlere karşı sabır göstermek daha üstündür ve hatta ondan daha da üstün, Allah'ın haram kıldığı şeylere sabır göstermektir (işleri yapmaktan kaçınmaktır). İnsanlığın iyiliği için ilahi bilgelik, her ne kadar arzulu ve zevkli görünseler de]. Bilin ki sabır imanın özüdür ve bunun nedeni *Takva*'nın (takva huşusu, hürmet ve Allah korkusu) tüm salih amellerin en üstünüdür ve sabırdan (*Takva* sabırdan kaynaklanır)". Ali (Allah ondan razı

olsun) şöyle buyurmuştur: "İmanın temelleri dört sütun üzerinedir: Kesinlik, sabır, [Allah yolunda, özellikle içsel manevi mücadele açısından] mücadele ve adalet (herkesle ve her şeyde adalet)". Entelektüel olarak sabır hala iyi bir niteliktir, ancak sabrın gerçekliğini ve anlamını açıklayana kadar bu tam olarak anlaşılamaz.

Sabrın Gerçekliği ve Anlamı

Sabır - Allah'a Giden Yolun Bir İstasyonu (*Din*), Manevi Mücadelenin Bir Durağı (*Suluk*): Bilinmelidir ki sabır, Allah'a giden yolun duraklarından bir duraktır ve manevi yolcuların varış noktalarından bir varış noktasıdır. Tanrı'ya giden yolun tüm durakları üç konuda bulunur: Birincisi, anlayış veya Gnosis (*Ma'arif*); ikincisi, [içsel ruhsal] durumlar; üçüncüsü, eylemler veya [dış bedensel] eylemler. Bunlar arasında anlayış, [ruhsal] durumları doğuran ve karşılığında [asil] eylemleri doğuran temel meseledir. Üçü arasında anlayış ağaca, durumlar dallara ve eylemler meyvelere benzer. Manevi yolcuların tüm varış noktaları böyledir. Sabır, anlayış ve [içsel ruhsal] durumun birleşiminin adıdır. Amel, her ikisinin de (anlayış ve içsel ruhsal durum) varlığı sonucu ortaya çıkan meyvedir. Şimdi her üç konuya da ışık tutacağız.

Gnosis veya Anlayış: Melekler, insanlar ve hayvanlar arasında var olan sıralama (sıralama) anlayışı olmadan sabır anlayışına ulaşılamaz. Sabır, [şeylerin genel şemasında başka hiçbir yaratılış tarafından paylaşılmayan] tuhaf bir insan özelliğidir. Sabır, hayvanlarda ve meleklerde hayal bile edilemez - hayvanlarda doğuştan gelen kusurları nedeniyle ve meleklerde doğuştan gelen mükemmellikleri nedeniyle. Bunun ayrıntısı, hayvanlara şehvetin empoze edilmiş olması ve onlar tarafından öyle bir boyun eğdirilmiştir ki, hareketlerinin veya dinginliklerinin nedeni sadece şehvettir. İçlerindeki bu şehveti dizginleyecek ve onları bu amaçlarından alıkoyacak herhangi bir içsel güce sahip değildirler. Şehvetle mücadelede, kısıtlama ve muhalefet gücünün korunması sabırdır. Melekler sadece Yüce Rab'bi (Tanrı'yı) özlemek ve O'na yakınlık ve yakınlık derecelerinden memnun olmak için yaratılmışlardır. İçlerine, onları İlahi yakınlığın derecelerinin ve Muhteşem Rab'bin Varlığının özleminden uzaklaştıracak şehvet yerleştirilmemiştir. Onları İlahi Varlık'tan caydıran güçleri alt edecek ve boyun eğdirecek bir orduya da ihtiyaçları yoktur. Çünkü insanı İlahi Huzurdan alıkoyan güçler şehvetlerdir ve şehvetler onlarda yaratılmamıştır bile. Öte yandan, insana şehvet ve aynı zamanda insanın şehveti yenebileceği güç bahşedilmiştir. İnsan, yaratılışının başlangıcında hayvanlar gibi kusurlarla (eksiklikler, eksiklikler ve zayıflıklarla)

yaratılmıştır, öyle ki, ihtiyaç duyduğu yemek arzusundan başka bir şehveti yoktur. Bir süre sonra [kişi hayatta ilerledikçe] oyun (spor), süsleme ve güzelleşme arzusu bir arada doğdu. Bundan sonra [kişi hayatta daha da ilerleyip ergenliğe ulaştıkça] evlilik arzusu doğdu. Bu şehvetler belirli bir sırayla ortaya çıkar. İlk başta kişinin kendi içinde sabır gücü yoktur. Bu nedenle sabır, bir ordunun, kendi hedefleri ve amaçları arasındaki çatışma nedeniyle aralarında bir savaş olduğunda başka bir orduya karşı dimdik durması ve sebat etmesinin adıdır. Bir çocukta var olan tek ordu, hayvanlarda da var olan arzulardır. Ancak Allah, Allah'ın ihsanı ve ihsanından dolayı insan mertebesini [diğer tüm mahlûkatlardan] üstün kılmış ve mertebeyi hayvanlardan daha yüksek tutmuştur. Bu nedenle, kişinin varlığı tamamlandığında (insan ergenlik çağında olgunluk ve fiziksel gelişim yaşına ulaşır, ancak zihinsel, psikolojik, duygusal ve entelektüel gelişim tam anlamıyla kırk yaş civarında gerçekleşir), Allah her bireye iki melek tayin eder - bunlardan biri kişiye doğru yolu öğretir, ikincisi ise doğru yolda yürümesine yardımcı olur. Bu iki melek [ve atandıkları kişiyle yaptıkları iş] sayesinde insan, hayvanlardan farklıdır. Bunun dışında insanın kendine has başka özellikleri de vardır - birincisi, Allah'ın Gnosis'ine sahip olma ve O'nun Peygamberini [Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ve onun getirdiği İlahi mesajı anlama özelliğidir ki bu, yeryüzündeki insanlık tarihi boyunca diğer tüm İlahi olarak atanmış peygamberler tarafından getirilen aynı mesajın doruk noktasıdır), ikincisi ise tüm meselelerin ortaya çıkışı ve nihai sonlarıyla ilgili [İlahi] bilgeliği ve nedenleri anlama özelliğidir. Bu iki nitelik veya özellik de hidayete ermek ve [doğru yola] götürmekle görevli olan melekten edinilir. Hayvanlar ne Tanrı'nın ve O'nun Peygamberinin Gnosis'ine sahiptirler ne de nihai sonlarını bilirler. Bunun yerine, sadece belirli bir zamanda arzu ettikleri yolu görürler ve sadece lezzetli buldukları şeyleri beklerler. Bu onların öyle bir durumudur ki, hasta olsalar ve kendilerine faydalı bir ilaç verilse bile ne kabul ederler ne de faydalarını kabul ederler.

İnsan, [içsel İlahi] hidayet ışığından bilir ki, şehvetlerin peşinden gitmek, [içine düştüğü istenmeyen durum bakımından] nihai sonucu (sonu) açısından kişi için zararlıdır. Ancak sadece bunu bilmek yeterli değildir, [şehvetin peşinden gitmenin insan için zararlı olduğunu] bilmek, zararlı olan her şeyi terk etme gücüne sahip olmalıdır. İnsan, hastalıklara [ve sağlığına zararlı olan zevkli yiyecek, içecek ve maddelere] zarar veren şeylere aşinadır, ancak bunları terk etme veya önleme gücüne sahip değildir. Bu durumda şehveti ortadan kaldırabilecek yetenek ve güce ihtiyaç duyulur ve bununla birlikte o kadar çok manevi mücadele verebilir ki, alt nefsle sürtüşmesi, tartışması ve düşmanlığı sona erer [ve sonuç olarak alt benlik iyi olan her şeye boyun eğer]. Bu amaçla Allah, kişiyi hidayet yolunda tutan ve göremediği ordularla [İlahi güçlerin] ordularına yardım eden ve destekleyen bir melek tayin etmiştir. Şehvet ordularıyla savaşa girmek ve onları püskürtmek bu orduların görevidir. Bazen bu [melek] orduları zayıflar, bazen de güçlü bir şekilde ayağa kalkarlar. Zayıflıkları veya güçleri, kişinin

Tanrı'dan ne kadar yardım aldığına bağlıdır. Bu, yaratiklar için hidayet nurunun gücü veya zayifligi gibidir.

İlahi Yolun Gücü ve Şehvetin Gücü: Anlama kolaylığı adına, şehvete boyun eğdirmek için insana hayvanlara üstünlük sağlayan niteliği "Tanrı'ya giden yolun gücü" ve onun sonuçlarını arayan şehveti "şehvetin gücü" olarak adlandıracağız. Şimdi İlahi yolun gücü ile şehvetin gücü arasında bir savaşın sürmekte olduğunu anlamamız gerekiyor. Bazen birinci [kuvvet] ikinciyi yener ve bazen ikinci birinciyi yener. Bu savaşın savaş alanı [insanın] kalbidir. Tanrı'ya giden yolun gücü, Tanrı'nın partisinin yardımcıları olan meleklerden yardım alır ve şehvetin gücü, Tanrı'ya karşı çıkanların yardımcıları olan Şeytan'dan [ve onun ekibinden] yardım alır. Sabır, Tanrı'ya giden yolun gücünün, şehvetin gücüne karşı sağlam ve ısrarcı kalmasıdır. Eğer [Allah'ın, yani insanın] sebat edip rakibini (şehvet gücünü) yenmesi ve her zaman ona karşı çıkmaya kararlı kalması, Allah'ın partisine yardım etmekle eşdeğerdir ve sabredenler grubuna dahil olur. Ama eğer kişi şehvetin gücü [şehvetin gücüne karşı sabredemediği ve ona teslim olduğu] noktaya kadar boyun eğdirene kadar zayıflar ve yenilirse, Şeytan'ın partisine dahil olur.

Manevi Durum ve Meyveleri: Bu açıklamanın sonucu, şehvetten vazgeçmenin sabır halinde meydana gelen bir eylem olduğudur. Yani sabır halinin meyvesi şehvetin terk edilmesidir. Ayrıca sabır, şehvetin gücüne karşı sağlam duran İlahi yolun gücüdür. Tanrı'ya giden yolun gücünün devamı ve sürekliliği, şehvetleri ve onlara karşı çıkma nedenlerini anlamak yoluyla elde edilen bir durumdur. Şehvetin Allah'ın düşmanı ve [İlahi] hidayet yolunda bir haydut olduğuna dair bu kesinliğe sahip olunca, İlahi yolun gücü güçlenir. Bu kesinlik, "iman" (İman) olarak yorumlanan anlayıştır. İlahi yolun gücü güçlü olduğunda, kişi azminden sapmaz (zayıflamaz) ve şehvetin sonuçlarına karşı çıkan eylemler otomatik olarak gerçekleştirilir. Şehvetin terk edilmesi aşamasının, şehvetin gücünün zıttı olan İlahi yolun gücünü anlamadan tamamlanamayacağı buradan kanıtlanmıştır.

Hedefimize Dönelim: [Özetle,] Sabır, İlahi yolun gücünün, alt benlikten gelen şehvet gücüne karşı mücadelesinde sebat etmesidir. Bu mücadele [mücadele ve sürekli mücadele] insanın kendine özgü özelliğidir. Bu nedenle, '*Kiraman Katibeen*' (her insanın iki omzundaki iki melek, o bireyin iyi ya da kötü tüm amellerini, o kişi hakkında İlahi yargının ya ebedi saadete ulaşan ya da ebedi lanetlenmeye erişen biri olması için Kıyamet Günü'nde Tanrı'nın huzuruna sunulan ömür boyu insan amellerinin bir kaydına kaydeder) dengesiz olanlar (zihinsel yetilerini kaybetmiş ve kelimenin tıbbi anlamında içlerinde hiçbir şey kalmamış olanlar) ve çocuklar (ergenliğe ulaşmamış olanlar, çünkü

bu, kişinin ayırt etme yeteneğine ulaştığı ve eylemlerinden İlahi olarak sorumlu olduğu noktadır) ve eylemlerini kaydetmez. Bunu daha önce yazmıştık, eğer meleklere [her konuda iyilik yapmak için vicdani kararlar vermek ve bu kararların sonuçlarına göre hareket etmek açısından] fayda sağlamak için dikkat edilirse, bunu bir iyilik olarak kaydederler ve eğer onlardan (meleklerden) kaçınılırsa [herhangi bir konuda kötülük yapmak için vicdani kararlar vermek ve bu kararın sonuçlarına göre hareket etmek açısından], onu [ömür boyu amel kayıtlarına] kötü olarak yazarlar. Dengesiz ve çocuklar onlardan (meleksel güçlerden veya Tanrı'ya giden yolun gücünden) yararlanma yeteneğine sahip değildirler [çünkü her konuda doğru ya da yanlış konusunda muhakemeye sahip değildirler], bu yüzden [meleksel güçlere veya İlahi yolun gücüne] dikkat etmek veya kaçınmak, onlardan hayal edilemez. Sadece dikkat edebilen veya onlardan kaçınabilen kişilerin eylemlerini kaydederler.

Ancak bazen hidayet nurunun şafağı erken yaşlarda başlar [çocuk utanç verici şeyleri bilmeye başladığında] ve bu nur ayırt etme çağına (ergenliğe) kadar tamamlanır ve mükemmelleşir, tıpkı sabahın erken saatlerindeki ışığın loş olması ve güneş doğduğunda tamamlanması gibi. Ancak bu hidayet tam değildir ve eğer kişi onun sonuçlarına göre hareket etmezse, ahiretine hiçbir zarar gelmez, ancak dünyevi zararlardan kaçınamaz. Bir çocuğun koruyucusu veya sorumlusu olan (ebeveyn gibi) ve aynı zamanda [o çocuğa karşı] nazik ve şefkatli olan ve [doğası gereği] '*Kiraman Katibeen*' gibi iyi huylu olan kişi, çocuğun kalbinin kitabına, iyilik ve kötülüğün tüm tahayyüllerini (ölçütlerini veya düşüncelerini) yazdırmalıdır. Daha sonra bu kitabın yayılması gerçekleşir, eğer çocuk iyilik yaparsa çocuk övülür ve çocuk kötü bir şey yaparsa çocuk buna karşı uyarılır ve azarlanır. Bir kişinin bakımı ve eğitimi altındaki çocukla bu şekilde ilgilenen vasi veya sorumlu kişi, melek alışkanlıklarının mirasçısıdır ve onların [asil] karakter özelliklerinin güvenilir bir taşıyıcısıdır. Böyle bir kişi, melek karakterinin özelliklerini, niteliklerini ve alışkanlıklarını çocuğun [yararına] kullanarak, melekler gibi Tanrı'nın yakınlığına erişecek ve Tanrı'nın peygamberleri ve yakınları (*Sıddıklar* veya azizler ve Gnostikler) grupları arasına dahil edilecektir.

Üç Derece Sabır Ehli: Şehvet sona erdiğinde ve Allah'a giden yolun gücü baskın hale geldiğinde, [bu yolda] bitmek bilmeyen manevi mücadele ve uzun süreli sebattan sonra sabır kişi için kolaylaşır, [Allah'ın] kulu [o noktada] "*Rida*" veya İlahi iradeyi kabul etme denilen [manevi] makama ulaşır. Bu, "İlahi İradenin Kabulü" Kitabında (Bölüm 16) ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Bazı Gnostikler, üç derece sabırlı insan olduğunu söylemişlerdir. Bir derece, şehvetin terk edilmesi veya tövbe ehlinin derecesidir. Bir diğer (ikinci) derece ise İlahi iradenin kabulüdür ve bu, insanların [Zahiden olarak da bilinen alt benliğin arzularından] uzak durma derecesidir. Üçüncü derece [ki bu aynı

zamanda en yüksek derecedir], Tanrı'nın bir kişiye yaptığı muameleyi [iyi ya da kötü, arzu edilir ya da istenmeyen, kolaylık ya da zorluk, refah ya da sıkıntı olsun] sevmektir. Bu, Tanrı'nın dostlarının ve yakınlarının derecesidir (*Sıddıkın).* [İlahi] Sevgi Kitabı'nda (Bölüm 16), [Tanrı'nın] sevgisinin [ruhsal] konumunun, İlahi iradeyi kabul etmenin [ruhsal] konumundan daha üstün olduğunu ve bunun da [ruhsal] sabır konumundan daha üstün olduğunu açıklayacağız.

Bilinmelidir ki sabır, İlahi kanunun farz (*Farz*), nafile (isteğe bağlı veya *Naffil/Nafile),* istenmeyen (*Mekruh*) ve haram (*Haram*) gibi emirleri bakımından farklı türlere ayrılabilir. Bu nedenle, [İlahi Kanun'da] haram olan şeylere, istenmeyen [*Mekruh* ama haram olmayan] şeylere karşı nafile veya isteğe bağlı olan şeylere karşı sabırlı olmak farzdır. İlahi kanunda haram olan acı çektirmek gibi şeylere sabretmek haramdır. Örneğin, eğer birisi birini öldürmek istiyorsa, o zaman [bunu bilen] kişi buna karşı sabırlı olmamalı [ve bunun olmasını önlemek için gerekeni yapmalıdır]. Bu konuda sabırlı olmak yasa dışı olacaktır [çünkü bu İlahi yasaya aykırılık olacaktır]. Aynı şekilde, eğer bir kimse karısını öfkesini ve onur duygusunu kışkırtacak şekilde taciz eder veya taciz ederse, ancak sabırdan dolayı bunu ifade etmez ve karısının başına gelenlere sessiz bir seyirci kalırsa, o zaman bu sabır haramdır [İlahi kanunda ve kişi bunun olmasını kesinlikle engellemekle yükümlüdür].

Bu sınıflandırmanın amacı, İlahi yasanın sabırla ilgili kriterini anlamamız gerektiğidir. Peygamberlik geleneklerinde [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sabır, imanın yarısı olarak adlandırılmıştır. Bu, her türlü sabrın övgüye değer olduğu anlamına gelmez, bunun yerine sadece sabrın İlahi yasanın gözünde iyi olduğu anlamına gelir, aksi takdirde bedene sebepsiz yere zorluk çıkarmanın İlahi bir ödülü veya karşılığı yoktur.

Bir Hizmetçinin Tüm Eyaletlerde Sabra İhtiyacı Vardır

Bilinmelidir ki, kişinin hayatta karşılaştığı durumlar iki türlüdür - ya kişinin arzularına uygundur ya da istenmez ve kişi onlardan hoşlanmaz. Bir hizmetçinin bu iki durumda da sabra ihtiyacı vardır. Arzu edilen durumlar arasında sağlık, zenginlik, şöhret, akraba, arkadaş, yardımcı ve müritlerin bolluğu, zenginlik ve mülkün fazlalığı, dünyanın tüm zevkleri ve nimetleri yer alır. Bu durumlarda kulun sabra çok ihtiyacı vardır, çünkü eğer kişi alt nefsini (nefsi) dizginlemez ve bu zevkler caiz olduğu halde onu tüm dünyevi zevk

ve zevklerde özgür bırakırsa, o zaman onun (alt benliğin) isyankar ve övüngen olacağı endişesi vardır. Kuran'a göre bu, insan mizacının kendine özgü özelliğidir ki, kişi refah içindeyken isyana meyillidir:

كَلَّآ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَيَطْغَىٰٓ ٦ أَن رَّءَاهُ ٱسْتَغْنَىٰٓ ٧

"Şüphesiz insan, kendini müreffeh, kendi kendine yeten ve kendine güvenen biri olarak gördüğünde [edep ve ahlaki doğruluk sınırlarını aşarak] isyankarlığa başvurur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 96, Ayetler 6-7)

Bu nedenle bazı Gnostikler, bir inanlının zorluklara karşı sabırlı olduğunu, ancak Tanrı'nın bir yakınının (Sıddık) refah (barış ve refah) durumunda sabırlı olduğunu söyler. Sehl bin Abdullah el-Tustari (Allah ona rahmet etsin) şöyle buyurmuştur: "Refah (huzur ve refah) konusunda sabırlı olmak, zorluklara sabretmekten daha zordur." Peygamber ashabına dünya mallarının ve mallarının kapıları açılınca, "Kıtlık ve fakirlikle imtihan edilince, sabırla katlandık ve o imtihan ve sıkıntıdan kurtulduk. Şimdi zenginlik ve refahla [İlahi olarak] imtihan ediliyoruz. Buna sabramayabiliriz ve [eğer bu olursa] [o sınavda] başarısız oluruz". [Peygamber sahabeleri, Peygamber'in vefatından sonra Allah korkusundan dolayı refaha düşkünlükten kendilerini alıkoyamama endişesini dile getirdiler. Bunda da galip geldiler, çünkü kendilerini Tanrı'nın yolunda tutmak için hem sıkıntı hem de refah içinde sabrın gerekli olduğunu anladılar].

İkinci tip, kişinin arzularına uygun olmayan durumları içerir. Bu durumlar üç tür olabilir - [kişinin yapabileceği] iyi ve kötü işler gibi kişinin kontrolünde olanlar, ikincisi zorluklar ve kazalar (musibetler) gibi kişinin kontrolünde olmayanlar ve üçüncüsü başlangıçta kişinin kontrolünde olmayanlar ama daha sonra kişi bunlar hakkında bir şeyler yapabilir.

Mücadelelerini ve Zorluklarını Gizlemek Sabrın Mükemmelliğidir: Sabrın mükemmelliği, kişinin hastalığını, yoksulluğunu ve diğer tüm olumsuzluklarını [tüm insanlardan] gizlemesidir. Bu [farklı sabır türleri] sınıflandırmalarından, sabrın tüm durumlarda ve eylemlerde zorunlu olduğu anlaşılır. Şehvetten korunmak için yalnızlığı benimseyen bir insan, ne kadar yalnız kalırsa kalsın sabrdan habersiz olamaz. Çünkü Şeytani imalar (*Vesvalar*) kalbi etkiler ve bu imaların neden olduğu tedirginlik ve sıkıntı, kişinin yalnızlıkta bile [içsel] huzura [veya iç huzuruna] sahip olmasına izin vermez. Kalpte iki tür düşünce oluşur - ya kişinin kaybettiği ve onları geri kazanmanın veya telafi etmenin bir yolu olmayan şeyler hakkında ya da gelecekte elde edilmesi mümkün olan şeyler hakkında. Düşünceler, ister [geçmişte] kaybedilen şeyler, ister gelecekte elde

etmeyi umduğumuz şeyler hakkında olsun, her iki durumda da kişi zaman kaybeder. Kalp, insanın bir aracıdır [insan varoluşunun özüdür] ve kişinin yaşamı onun varlığıdır. Bir an için bile olsa kalp, İlahi zikre (*zikir*) ve tefekküre (*Fikr*) ihmalkar kalırsa, bu büyük bir kayıp olur. Hatırlama, [her insan için nihai varış noktası olan] Tanrı'ya duyulan özlemi ve O'nunla yakınlığı besleyen kalbin eylemini ifade eder. Tefekkür, kişinin Tanrı'nın Gnosis'ine ulaştığı ve bu Gnosis'i İlahi sevgiye ulaşmak için bir araç (*Waseela*) haline getirdiği [kalbin] eylemini ifade eder. Bu, kalbin düşünceleri [kişinin dünya hayatı için gerekli olan, geçim araçları ve buna ulaşmaya yardımcı olan her şey gibi] caiz olan konularda olduğunda mümkündür. Ancak çoğu zaman durum böyle değildir, kalbin düşünceleri şehvetleri ve onlara ulaşma stratejilerini kapsar [bu düşüncelerin odak noktasıdır]. Bu kişi, bir kez bile olsa kendi isteklerine aykırı hareket eden kişilerle her zaman bir anlaşmazlık halindedir veya birine karşı çıkabileceğine dair bir batıl inanca (şüpheye) sahiptir. Bunun yerine, birine karşı son derece samimi, özverili ve fedakar olan ve tüm yaşamları boyunca kişinin iyi niyetini kazanmak için meşgul olan insanlar, hatta onları düşmanı olarak görür ve onlara boyun eğdirmek ve birine karşı tüm muhalefet düşüncelerini kalplerinden silmek için stratejiler düşünür. Kısacası, bu onların sürekli hoşgörüsüdür [çünkü sürekli olarak bu olumsuz düşüncelerle dolup taşarlar] ve günleri ve geceleri [ruhsal yollarına ve refahlarına zarar veren] bu [olumsuz ve düşmanca] tefekkürlerle geçerler.

Şeytanın İki Ordusu: Bütün bunlar Şeytan'ın entrikalarıdır. Gerçekte Şeytan'ın iki ordusu vardır: biri uçan ordu, diğeri yürüyen ordu. Uçan ordu imalara, yürüyen ordu ise şehvetlere atıfta bulunur. Bunun nedeni, şeytanın ateşten, insanın da topraktan (topraktan) yaratılmış olmasıdır. Bu toprağın içinde de ateş var. Mizacında huzur vardır ve ateşin mizacı harekettir. Bu nedenle, şiddetli bir yangının hareket etmeyeceği düşünülemez. Bunun yerine, doğasına uygun olarak sürekli hareket halindedir. Ateşle yaratılan lanetli şeytana, [huzur ve huzur içinde] sükûnete kavuşması ve topraktan yaratılan [Allah'ın] yaratımı (yani insanlığın babası Âdem'in temsil ettiği insan) önünde secde etmesi emredildi. Ancak Şeytan bu emri kabul etmeyi reddetmiş, kibir ve itaatsizlik göstermiş ve İlahi emre uymamayı reddetmesinin şu nedenini şöyle ifade etmiştir: "Ben ateşle yaratıldım, Adem [insanlığın babası] ise topraktan yaratılmıştır [dolayısıyla ben ondan üstünüm ve asta alçakgönüllülük göstermek bir üstüne yakışmaz]". Öyleyse bu şeytan (lanetli şeytan) babamız Âdem'e (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) secde etmediyse, o zaman onun soyundan gelenlere (insan soyuna) nasıl secde edecek? Soyların önünde secde etmenin amacı, onun kalplerinde uyandırdığı imalardan (*Vesvalardan*) kaçınmaktır. Eğer şeytan eylemlerinden vazgeçerse, bu, insan korkusundan dolayı yanlış eylemlerini terk ederek insana boyun eğmekle eşdeğer olacaktır. Secdenin ruhu (özü) itaat ve teslimiyettir. Alnı yere koymak onun bedenidir (dış sureti). Alnı yere koyma eylemine secde denir. Eğer

bu eylem alçakgönüllülük ve alçakgönüllülük için kullanılmışsa, o zaman bu eylemle yalnızca bu hayal edilmişti.

[İşin püf noktası:] Bununla birlikte, kabuğundan dolayı inciyi, bedenden dolayı ruhu ve kabuğundan (dış kabuğu) dolayı öze (çekirdek veya öz) karşı ihmalkar olmamalısınız. Buna dikkat etmek önemlidir. Dış âlemde (şeylerin ve maddelerin dış görünüşlerinde) kapana kısılıp görünmez [ruhsal] âlemde [her şeyin ve her maddenin özünü veya özünü bilmek] ihmalkâr olmanız. Sadece dış (görünen) âlemde kapana kısılıp gayb âlemine karşı ihmalkar olmanız. Şeytan'ın sizi yanlış yönlendirmesi için mühlet verilmiş olan ebedi düşmanınız olduğunu biliyorsunuz. Tüm düşüncelerinizin ve tefekkürlerinizin tek bir odağa sahip olduğu ve tamamen Tanrı'nın tefekkürüne daldığınız durumlar dışında, O'nun itaatinizi kabul edeceği veya kalbinize imalar aşılamaktan kaçınacağı şimdi hayal edilemez. O halde lanetli şeytan size ulaşmanın bir yolunu bulamayacak ve siz de Allah'ın samimi ve bu lanetlilerin egemenliği dışında kalan kulları arasına gireceksiniz. Kalbinizde İlahi tefekkür olmaması ve kalbinizde Şeytani imaların olmaması mümkün değildir. Bu şeytan, kan dolaşımı gibi insan damarlarında dolaşan akışkan bir elementtir. Sıvı bir maddeyle dolu bir fincan gibidir. Birisi şimdi bardağın sıvı maddeyi ve aynı zamanda içindeki havayı tutmasını istiyorsa, bu mümkün değildir veya bardakta hava ve sıvı madde yoktur. Bu da görünüşte mümkün değildir, daha ziyade, sıvı madde kapta bulunmadığı ölçüde, hava bardağı dolduracaktır. Bu aynı zamanda kalbin durumudur. Eğer (kalp) iyi tefekkürle dolarsa, şeytanın müdahalesinden korunur, aksi takdirde [ilahi tefekkürden] ihmalkar kaldığı ölçüde şeytan ona müdahale eder. Bu öyle olur ki, bir an için bile ihmalkar olursa, o ihmalkârlık anında şeytandan başka bir arkadaşı olmaz. Bu nedenle Tanrı şöyle buyurmuştur:

وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ

"Ve kim Rahman'ı (Allah'ı) zikretmekten kör olursa, böyle bir kişiye bir şeytan (şeytan) koyarız ki, o her zaman [kişiyi her türlü iyilikten caydırmak ve her türlü olumsuzluğa götürmek için ima eden bir yoldaş olur]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 43, Ayet 36)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُبْغِضُ الشَّابَّ الْفَارِغَ

"Şüphesiz Allah aylak bir gençten (genç bir erkek veya kadının hiçbir şey yapmadan vakit geçirmesinden veya zamanını boşa harcamasından) hoşlanmaz [çünkü onların

zamanları ve gençlik enerjileri yanlış, olumsuz, verimsiz, boş ve zaman kaybettiren çabalarda kullanılıyor]".

Aylak gençlikten hoşlanmamanın sebebi şudur ki, kişi caiz bir konuda [eğitim ve geçimini sağlamak gibi] kalbini meşgul edecek bir şey yapmadığında veya İlahi yolla ilgili bir tefekküre daldığında (*Din*), o zaman görünüşte aylak görünecek, ancak gerçekte Şeytan kişinin kalbine mesken kurmuş ve [üreme alanında] soyunu büyütme [hedefini veya gündemini] takip ediyor olacaktır aylak gençliğin kalbinin]. Tüm hayvanlarla karşılaştırıldığında, Şeytan en çok ürer, çünkü doğasında ateş vardır ve ateşin önüne kuru bir şey çıkarsa [azgın olsun ya da olmasın], hızla genişlemeye devam eder. Bir gencin kalbinde şehvetin varlığı, tıpkı ateşin önüne gelen kuru ot gibidir. O zaman ateş (kuru odun) için yiyecek (yakıt) bulunmaması onu sakinleştirdiği gibi, şehvet de ortadan kalkarsa şeytan hiçbir şey yapamayacak ve kendi meskenini kendi elleriyle yakmak zorunda kalacaktır. Bunun üzerinde düşünürseniz, en büyük düşmanınızın kalbinizin şehvet dediğiniz niteliği olduğu çok açık bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Sabır İlacı ve Bu Konuda Yardım Almanın Yolu

Bilinsin ki, bu hastalığı veren kişi, onun ilacını da bize bildirmiş ve iyileşmeyi vaat etmiştir. Sabır son derece zor bir eylem olmasına rağmen, bilgi ve eylemin magmaları (birleşimi) aracılığıyla ona ulaşmak mümkündür. Bilgi ve eylem [bilgiye uygun olarak] kalbin tüm hastalıkları için ilaç hazırlamak için kullanılan iki ilaçtır. Hastalığın türüne bağlı olarak, buna göre doğru bilgi ve eyleme ihtiyaç duyulacaktır.

Sabrın önünde engel teşkil eden farklı nedenler vardır. Her sebep zıttı tarafından tedavi edilir. Hastalığa neden olan nedeni ortadan kaldırmak için çaba gösterilir. Tedavi yönteminin belirlenmesi için bazı örnekler verebiliriz. Örneğin, bir kişi zina etme şehvetinden sabır ister. Bununla birlikte, kişinin mahrem haller üzerinde hiçbir kontrolü yoktur veya mahrem haller üzerinde kontrolü vardır, ancak gözler üzerinde hiçbir kontrolü yoktur veya gözler üzerinde kontrolü vardır ama kalp üzerinde hiçbir kontrolü yoktur, bu her zaman şehvetlerin merkezi olarak kalır ve kişiyi İlahi zikirden caydırır. tefekkür ve salih işlerde sebat. Bu bir hastalıktır ve tedavisinin detayları daha önce de açıkladığımız gibi, sabır İlahi yolun gücü ile şehvetin gücü arasındaki savaşın adıdır. Bunlardan herhangi birinin başarılı olduğunu görmek istiyorsak, o zaman bu gücü baskın hale gelecek şekilde güçlendirmemiz ve diğer gücü boyun eğdirecek şekilde

zayıflatmamız gerekecek. Bu konuda (örnek), İlahi yolun gücünün baskın hale gelmesini ve şehvetin gücünün zayıflamasını isteriz.

Şehvetin Gücü Nasıl Zayıflar? Şehvetin gücünü zayıflatmanın üç yolu vardır. Birincisi, gerçek gücünü incelemek ve gücünü nereden aldığını görmektir. Bunu düşünürsek, gücünü görkemli yemeklerden aldığını görürüz. Çaresi sürekli oruç tutmaktır ve orucu bozduğu anda şehvet uyandırmayacak kadar az miktarda [basit] yemek yemelidir. Örneğin, etten kaçınılmalıdır. İkinci yöntem, şehveti hemen kışkırtan tüm nedenleri terk etmektir. Şehvet gözler tarafından kışkırtılır [tutkuları canlandıran genellikle yasak olan şeylere bakarak], gözler kalpte harekete neden olur ve kalp şehveti teşvik eder ve uyarır. Bu nedenle yapılacak ilk şey gözlerin görüşünü sınırlamak ve bunu başarmanın yolu da yalnızlığı benimsemek [sadece yüz yüze değil, yanlış şeylere bakmaya neden olan herhangi bir şeyi kullanmaktan kaçınmak anlamında] ve güzel yüzler görme fırsatı olan durumlardan uzak durmaktır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اَلنَّظْرَةُ سَهْمٌ مَسْمُوْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيْسَ

"[Yanlış ve yasak] bakış, şeytanın zehre batırılmış okları arasındadır."

Şeytan bu oku hedefini asla ıskalamayacak şekilde atar. Gözleri kapatmak veya hedeften uzak durmak dışında bu ok yağmurunu durdurabilecek bir kalkan da yok. Şeytan bu okları güzel yüzler (fiziksel görünümler, grafik görüntüler ve görüntüler) aracılığıyla atar. Eğer kişi bu tür bakışların etkisinden kurtulabilirse, o zaman kendini bu zehirli oklardan koruyabilir. Üçüncü yöntem, şehvetleri tatmin etmek için izin verilen araçları benimsemektir. Kendini zinadan korumanın kolay yolu evlenmektir [ve zaten evli olanların evliliklerine odaklanmaları ve sadık kalmaları]. Bu şekilde, alt benlik (*nefs*) tatmin olacaktır [ve kendini yanlış yollarla tatmin etmeye çalışmayacaktır], çünkü alt benliğin arzuladığı şey, izin verilen şeyde (yani bu örnekte evlilikte) zaten mevcuttur, o zaman haram yolları benimsemeye ne gerek kalır? İnsanların çoğu için bu en faydalı tedavi yöntemidir çünkü iyi gıda alımını sona erdirmek ve diğer temel gıda maddelerini azaltmak sağlığı etkileyebilir ve kişi başka şeyler yaparken tembelleşebilir. Yani bunlar tedavinin üç nedenidir: Birincisi, yiyeceği kesmek olan tedavi, asi bir hayvanın yemeğini sona erdirmek gibidir, böylece zayıflar ve gücü azalır ve dağılır; İkinci tedavinin örneği, bir köpeğin önünden eti ve bir [çiftlik] hayvanının önünden yemi çıkarmak gibidir, böylece köpek eti gördüğünde ve hayvan yemi gördüğünde, içsel varlıklarında hiçbir kışkırtma olmaz; Üçüncü tedavi yöntemi, köpeğe meyilli olduğu ve onu tatmin edecek

bir şey vermek gibidir, böylece disiplin ve eğitiminde sabırlı olmasını sağlayacak yeterli güce sahip olur.

Tanrı'ya Giden Yolun Gücünü Güçlendirmek: Önceki tartışma şehvetin gücünü zayıflatmakla ilgiliydi. Şimdi İlahi yolun gücünün güçlendirilmesini tartışacağız. İlahi yolun gücü iki yolla güçlendirilebilir: Birincisi, kişinin inancı ve dünyevi meseleleri için manevi mücadelenin faydaları ve meyveleri (olumlu çıkarımları) konusunda alt benliği teşvik etmektir. Bunu teşvik etmenin yolu, sabrın mükemmelliğinde sıralanan geleneklerden ve dünyevi meselelerin nihai sonucunun mükemmelliği ve Tanrı'ya giden yolla ilgili konular hakkında yazdıklarımız üzerinde daha fazla düşünmekten geçer. [Peygamberlik] geleneğine göre, bir sıkıntının İlahi karşılığı ve ödülü [sızlanmadan ve şikayet etmeden sabırla katlanmak şartıyla], [bu sıkıntı sonucunda] kaybedilen şeyden daha büyüktür. Bu nedenle, içgörü ve iç göz (veya bilgelik) sahibi insanlar bu tür olumsuzlukları arzularlar çünkü acı çeken kişinin kaybettiği şey, bugün olmasa da yarın (gelecekte) gitmeye mahkumdu, çünkü kalması gerekmiyordu, ancak kişi kaybettiği şeyin yerine böyle bir şey elde etti, bu sonsuza dek onunla kalacak. Bunun örneği, birinin hatalı bir ürünü satıp karşılığında iyi bir şey alması gibidir. Açıkçası, kötü ürünün ölümünden pişmanlık duymaya gerek yok. Bu [aksi takdirde pişmanlık ve vicdan azabına neden olan şeylerin gerçekliğine bakış açısı] imandan (*İman*) gelen Gnosis (*Ma'rifa*) ile ilgilidir. Bu Gnosis bazen zayıf, bazen güçlüdür. Eğer güçlüyse, Tanrı'ya giden yolun gücü de güçlüdür ve büyük ölçüde enerjilenir. Eğer zayıfsa, Tanrı'ya giden yolun gücü de zayıftır. Bu Gnosis'e veya [Tanrı'ya] olan inancın gücüne kesinlik de denir. Bu kesinlik, sarsılmaz sabrın motivasyon kaynağıdır. Bununla birlikte, [dünyadaki] insanlar arasında azim ve kararlılık ve kararlılık ve kararlılık bahşedilmiş çok az kişi vardır.

İkinci yöntem, İlahi yolun gücünün, şehvetin gücünün ve alt benliğin arzularının üzerinde yavaş yavaş hakimiyetini sağlamak ve yavaş yavaş onu bu mücadeleye alıştırmaktır, öyle ki zaferin tadına vardığında hemen cüretkar hale gelir ve onun üzerinde hakimiyet kurar. Bu tahakkümü [şehvetin gücü ve alt benlik üzerindeki] elde etmek zor değildir. Yorucu çalışmaya ve sürekli uygulamaya alışmak, işi yapan organları güçlendirir. Bu nedenle, ağır yük kaldıranlar, çiftçiler ve askerler, terzilerden, parfüm satıcılarından, skolastik ilahiyatçılardan (*Fukaha*) ve ruhani gezginlerden (*Sufiler*) daha güçlüdür, çünkü uzuvları sürekli [fiziksel] sıkı çalışma eksikliği ve buna alışkın olmadıkları için zayıf kalır.

Özetle, sabır gücü olmayan ve en ufak bir manevi mücadele vermeyen bir kişi, İlahi yolun gücü o kadar zayıflar ki, şehvete hükmedemeyecek kadar zayıflar. Şehvete karşı çıkmaya alışkın olan alt benliği yapan kişi, istediği zaman ona hükmeder.

Dünya ve ahiretin hâkimiyeti: Tevrat, İncil, Zeburlar, Kur'an, Musa ve İbrahim'in tomarları (sallallahu aleyhi ve sellem) ve tüm semavi kitaplar, [Allah'ın] (insanlığın) yarattıklarını ebedî hâkimiyete davet etmek ve onları dünyada kral olarak yaşamaya ve ahirette de kral olmaya teşvik etmek için [orijinal şekillerinde] [İlahi olarak] indirilmiştir. Dünyanın hükümdarlığı, [dünyevilikten ve sahip olduğu her şeyden uzaklaşmadan] uzak durmak ve daha az malla yetinmektir. Ahiret krallığı, *Allah'ın yakınlığına kavuştuktan sonra, yok olmayan (*Fana) o rızıka (*Baka*) kavuşmak, aşağılanmadan etkilenmeyen o şerefe kavuşmak ve bu âlemde (dünyada) gizlenmiş olan ve hiçbir nefsin farkında olmadığı o göz serinliğine ulaşmaktır. Şeytan, dünya hakimiyetinin peşinde koşan insanların ahiret hakimiyetine kavuşamayacaklarını bildiği için mahlûkûmları (insanlığı) bu dünyanın hâkimiyetine davet eder. Çünkü dünya ve ahiret iki eş gibidir - biri diğerinin huzurunda yaşayamaz. Dahası, Şeytan bilir ki, eğer birisi dünyayı (dünyevi zenginlik, mülk, ihtişam ve güç) alırsa, kalmayacağını bilir, bu nedenle dünyayı [insanlara] teşvik eder, o zaman sadece bu da değil, eğer biri dünyayı alırsa, barış içinde yaşamasına izin vermez. Bunun yerine, birini kıskanır, alacalı şekillerde endişelendirir ve yeni anlaşmazlıklar çıkarır. Tüm dünyevi zenginliklerin ve mülklerin durumu böyledir - ilk olarak, bunları elde etmek zordur ve eğer elde edilirse, onları elde tutmak, aşırı zorluklara katlanmak için birçok strateji bulmak gerekir ve eğer elde tutulurlarsa o zaman ne kadar süre elde tutulurlar? İster hükümdar ister yönetilen hiç kimse için ölümden kaçış olmadığı için yok olma (son) gelecektir.

Yoksunluk Neden Hakimiyettir? Yoksunluğun anlamı, kişinin şehvet ve öfkesini kontrol altına alması ve her ikisinin de İlahi yolun gücüne ve imanın (İman) jestine (beck and call) boyun eğmesidir. Gerçek hakimiyet budur. Gerçek hakimiyetin anlamı tam özgürlüktür. İnsan, öfke ve şehvetten korunabildiği zaman "özgür" olarak adlandırılmayı hak eder, aksi takdirde şehvetin esiri olursa, bazen mahrem yerlerinin kölesi, bazen de başkasının amaçlarının kölesi olur. Aksine, kişi kendi varlığı üzerinde hiçbir gücü olmayan bir hayvan türü haline gelir, bunun yerine tasmayı boynuna takan ve onu istedikleri gibi ve istedikleri yerde götüren başkalarının (insanların) ellerine boyun eğdirilir. Kişinin, [doğası gereği hayvani ve hayvani olan alt benliğinden gelen temel arzularının] kölesi olduktan sonra, kişinin kaderinin ve varlığının sahibi [ve efendisi] olduğunu düşünmesi ve arzularının kölesi olduktan sonra, efendilik niteliklerinin kişide doğduğunu düşünmesi ne kadar büyük bir aldatmacadır? Böyle bir insan dünyada alçaltıldığı gibi ahirette de alçaltılır. Gerçek şu ki, perhiz gerçek hâkimiyettir ve bu

hükümranlık sayesinde kişi ahiretin [ebedi başarı ve ebedi] hakimiyetine kavuşur. Şeytan tarafından aldatılanlar, hem dünyada hem de ahirette her iki yerde de hüsrana uğramışlar ve sebat için İlahi olarak bahşedilen yetenek (*Tevfîk*) bahşedilenler hem bu dünyada hem de ahirette başarılı olmuşlardır.

Minnettarlığın Açıklaması

Bu bölüm [şükran üzerine] üç unsurdan oluşur: birincisi şükran duygusunun mükemmelliği, gerçekliğinin, türlerinin ve emirlerinin açıklanması; ikincisi, özel veya ortak açısından nimetlerin ve türlerinin gerçekliğidir; üçüncüsü, sabır veya minnettarlıktan neyin üstün olduğunun açıklanmasıdır.

Birinci Unsur - Şükran ve Mükemmelliği: Bir yandan Kur'an, İlahi zikri şu şekilde övdü:

وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ

"Ve Tanrı'yı anmak muazzam bir meseledir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 29, Ayet 45)

Öte yandan, [İlahi] şükran, [İlahi] zikrin yanında anılan bu [büyük] onura bahşedildi. Bu nedenle şöyle denildi:

فَٱذْكُرُونِىٓ أَذْكُرْكُمْ وَٱشْكُرُوا۟ لِى وَلَا تَكْفُرُونِ

"Beni hatırla, seni [tüm mücadelelerinde ve sancılarında hatırlayacağım ve senin yardımın olacağım] ve [sen istemeden bile sana bahşettiğim sayısız nimetlerim için] Bana şükran duyacağım ve [Beni reddedecek veya görmezden gelecek kadar] nankörlük etme." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 152)

İlahi anmanın yanı sıra şükran duygusundan da bahsetmek, onun mükemmelliğinin mükemmelliğini savunur. Kur'an şöyle buyuruyor:

مَّا يَفْعَلُ ٱللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِن شَكَرْتُمْ وَءَامَنتُمْ ۚ

"Eğer [O'na] şükrederseniz ve [O'na] iman ederseniz, Allah sizi cezalandırmakla ne yapacak?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 147)

وَسَنَجْزِى ٱلشَّٰكِرِينَ

"Ve Tanrı şükran ehlini çabucak ödüllendirir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 145)

Bir yerde Tanrı, İlahi nimetlere şükran duymanın bereketin [tutulmasına ve] bereketin artmasına yol açtığını kategorik olarak belirtti. Bunun istisnası yoktur, ancak diğer nimetlerin istisnaları vardır, refah vermek, duaları kabul etmek, rızık sağlamak, bağışlamak ve tövbeyi kabul etmek gibi istisnaların hepsi istisnalardan bahsetmekle birlikte gelir. Bunların hepsi O'nun iradesine bağlıdır. Bu ayetlerden şükretmenin mükemmel bir şey olduğu bilinmektedir, bu nedenle Allah onu kendi iradesine uygun kılmamış, [samimi şükür üzerine] nimetlerini artırmayı kategorik olarak vaat etmiştir. [Tanrı'nın] İlahi nitelikleri arasında bir nitelik olduğu için şükrün iyi bir [içsel] özellik olduğu konusunda nasıl şüphe olabilir? Bundan böyle Tanrı Kendisi için bu niteliği bildirmiştir:

وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

"Ve Tanrı son derece minnettardır (iyilik ve doğruluk yolunda yapmayı başardığımız, eksikliklerle dolu olsalar bile, önemsiz şeylere bile minnettardır) ve hoşgörü sahibidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 64, Ayet 17)

Atta (Allah ona rahmet etsin), Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatından sonra Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) eşini) ziyaret ettiğini ve ona "Lütfen bana Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) durumunda gördüğün en tuhaf şeyi anlat" dediğini anlatır. Bunu duyunca ağladı ve şöyle dedi: "Onun hangi hali tuhaf değildi? Bir gece yanıma geldi ve vücudu benimkine değene kadar yatağımda battaniyemin altında benimle birlikte yattı. Sonra şöyle dedi: 'Ey Ebu Bekir'in kızı! Lütfen beni bırak da Rabbim'e ibadet edeyim'. Dedim ki: 'Ey Allah'ın Resulü! Yakınlığınızı arzuluyorum ama bu sizin dileğiniz'. Sonra ona izin verdim. Su kabına gitti, çok su kullanmadan abdest aldı. Ondan sonra [Allah'a] dua etmek için ayağa kalktı. Namaz sırasında gözyaşları göğsünden akmaya başlayana kadar ağlamaya başladı. Sonra [namazlarda] rükû etti ve rükû ederek de ağladı. Sonra secdeye

kapandı ve orada da ağladı. Secdeden başını kaldırdı ve tekrar ağladı. Şafak sökene kadar ağlamaya devam etti ve Bilal (Allah ondan razı olsun) sabah namazını haber vermeye geldi. Ona sordum: 'Ey Allah'ın Resulü! Tanrı geçmiş ve gelecekteki tüm günahlarınızı bağışlamışken neden bu kadar çok ağlıyorsunuz?' Şöyle cevap verdi: 'Tanrı'nın minnettar bir hizmetkarı olmam gerekmez mi? Allah Kuran'da şu ayeti indirdiğinde nasıl ağlamayayım:

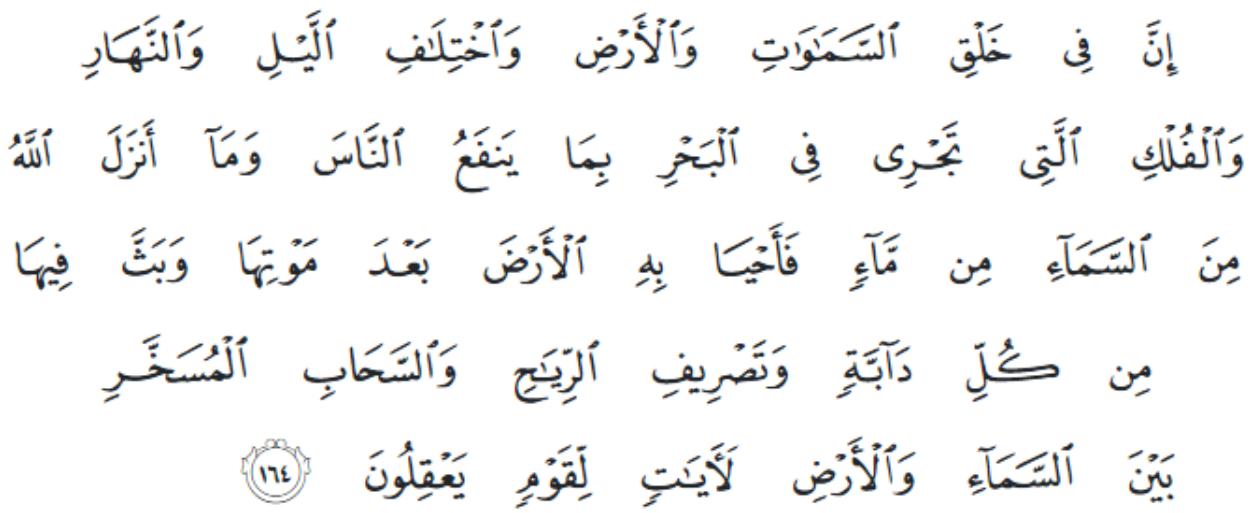
إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ
وَٱلْفُلْكِ ٱلَّتِي تَجْرِي فِي ٱلْبَحْرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ
مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن مَّآءٍ فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا
مِن كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ وَٱلسَّحَابِ ٱلْمُسَخَّرِ
بَيْنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ لَأٓيَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ١٦٤

'Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün birbirini izlemesinde, gemilerin insanlığın yararına okyanuslarda seyretmesinde, Allah'ın gökten indirdiği suda (yağmurda) ve onunla birlikte ölü olan yeryüzüne getirdiği yaşamda, yeryüzüne saçtığı her türden hayvanda, gök ile yer arasında serbestçe dolaşan rüzgârların ve bulutların değişmesinde gerçekten akıl, akıl ve anlayış sahibi insanlar için ibretlerdir.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 164) (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Sahih-i Müslim* Ayşe'nin yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Bu [peygamberlik] geleneğinden, kişinin hiçbir durumda [Tanrı'nın önünde] ağlamayı bırakmaması gerektiği öğrenilmiştir. Bir kulun (insanın) kalbi bir kaya kadar serttir, aksine sertliği daha serttir. Bu sertlik, ister [Tanrı'dan] korktuğundan, ister [Tanrı'ya] şükranla ağlasın, ancak ağlamakla giderilir.

Minnettarlığın Gerçekliği: Minnettarlık, manevi yolcuların (Salikeen) istasyonları arasından [manevi] bir istasyondur. Bu istasyon bilgi, eylem ve [içsel ruhsal] durumun [üç ilkesinden] oluşur. Üçü arasında bilgi bu istasyonun kökenidir. Bilgi [içsel ruhsal] durumu doğurur ve devlet [asil] eylemleri doğurur. İlmin anlamı, Veren'in nimetlerini tanımak, devlet kişinin o nimeti elde ettikten sonra elde ettiği mutluluk, eylem, Veren'in onayına (İlahi emirlere) göre hareket etmektir. Bu eylem kalp, [bedensel uzuvlar ve] organlar ve dil ile ilgilidir - üçü de.

Birinci İlke - Bilgi: Bu bakımdan kişi üç konu hakkında bilgi sahibi olmalıdır: Biri nimetten, ikincisi bu nimetin kişinin lehine bir nimet olduğunun farkına varmasından, üçüncüsü ise Verenin Varlığından ve ödülü veren ve onu [incelik ve mükemmellikle] tamamlayan [İlahi] niteliklerden bahseder. Tanrı ile ilgili olarak, kişi tüm nimetlerin yalnızca Tanrı'dan geldiğini, O'nun gerçek veren olduğunu, [Veren ile alan arasındaki] tüm orta yolların O'nun kontrolünde ve boyun eğdirmesinde olduğunu bilmelidir. Bu, *İlahi tesbih (*takdis*) ve İlahi Birlik*'ten (Tevhid) sonra gelen en yüksek Gnosis'tir (*Ma'rifa*), ancak rütbe olarak en yüksektir. İman Gnosis'inden ilki, Tanrı'nın tüm kusurların [sınırlamalar, zayıflıklar, kusurlar, eksiklikler ve her türlü kusur] üzerinde olduğunu bilmek olan İlahi yüceltmedir ve bundan sonra, tüm kusurlardan arınmış olduğu anlaşılan Varlığın Bir olduğunu, ortakları ve ortakları olmadığını bilmek olan İlahi Birliktir. bundan sonra, varlık aleminde var olan her şeyin, Bir olan bu Varlığın yarattıkları olduğunu ve [yaratılanlar arasında] kişiye bahşedilenin O'ndan bir ödül olarak kişiye verildiğini bilmektir. Bu Gnosis'in önceki iki Gnosis'ten [İlahi yüceltme ve İlahi Birlik] sonra geldiği açıktır, bu nedenle rütbesi önceki ikisinden daha yüksektir çünkü İlahi yüceltme ve Birliğin itirafının [ve içsel kabulünün] yanı sıra, gücün [İlahi] mükemmelliğinin ve buluşun ve yaratıcı inceliğin mükemmelliğinin itirafına sahiptir.

Orta Araçlar İlahi Emri yerine getirmeye mecburdur: Bununla birlikte, eğer kişi Tanrı'nın bereketlerini başka yollarla alırsa, bu diğer kişinin bu nimeti birine teslim etmek zorunda kaldığını anlamalıdır, çünkü Tanrı niyetini bu diğer kişiye empoze etmiştir ve bu kişiyi [birine] vermeye zorlayan tüm faktörleri yaratmıştır. ve şunu kalbine koydu: "Benim için dünyanın ve ahiretin tüm iyiliği ve esenliği birine vermeye bağlıdır". Bu düşünce Tanrı'dan yürekte doğduğunda, bu düşüncenin sonuçlarına göre hareket etmekten başka çare kalmaz. Bu nedenle, eğer karşınızdaki kişi size bir şey veriyorsa, bunun size sizin yararınıza değil, kendi yararına [niyetle] verildiği anlaşılmalıdır. Bir başkasının size vermekte herhangi bir faydası olmasaydı, size vermezdi. Eğer başka bir kişi kendi yararının sizin yararınıza bağlı olduğunu bilmeseydi, böyle bir kişi size asla fayda sağlamazdı. Şimdi, karşınızdaki kişi size fayda vermekle kendi çıkarını arzuluyor ve o sizin [gerçek] velinimetiniz veya vericiniz değil, bunun yerine sizi kendisi için beklenen bir nimet için bir kanal (araç) yaptı. Gerçek Veren, görünürdeki verene sizin için boyun eğdiren ve onu bu kutsamayı size iletmeye zorlayan inanç ve niyetleri kalbine aşılayan başka bir kişidir.

Eğer bu konuları bu şekilde anladıysanız, o zaman Tanrı'nın Varlığının ve eylemlerinin Gnosis'ine erişeceksiniz ve tek tanrılı olacaksınız, [İlahi] şükran üzerinde güce sahip olacaksınız, bunun yerine, sırf bu nedenle, "[Tanrı'nın] mükemmel bir şekilde minnettar

bir hizmetkarı" olarak adlandırılacaksınız. Şükran için tüm nimetlerin Tanrı'dan geldiğine dair Gnosis'e sahip olmak gerekir, eğer bunda en ufak bir şüphe varsa, kişi ne o [İlahi] nimetin ne de onu Verenin haklarını yerine getiremez. İnsan ne zahiri verene güvenmeli, ne övünmeli ne de onunla övünmeli veya övünmelidir, aksi takdirde kişinin bilgisinde eksiklik olur ve bilgi eksikliği doğru amellerin kaybolmasına yol açabilir.

İkinci İlke - Durum: Bu [içsel ruhsal] duruma, kutsamanın kökeninin Gnosis'i (*Ma'rifa*) ile ulaşılır. Bu, [nimetleri] verenden tevazu, alçakgönüllülük ve tedirgin bir kalple razı olmak demektir. Bu durum aynı zamanda tıpkı Gnosis'in şükran [durumu] olarak adlandırılması gibi şükrandır, ancak bu durum tüm koşullarını kapsadığında şükran olarak adlandırılacaktır. Bunlar arasında en önemli şart, [kişinin sahip olduğu nimetler için] mutluluğun, nimetlerle veya ödülle değil, yalnızca Veren'de olmasıdır. Belki de bunu anlamakta güçlük çekeceksiniz. Bu nedenle, size bir örnekle açıklıyoruz. Bir yolculuğa çıkan bir kral var. Ödül olarak birine bir at verdi. Bu kişi atı aldıktan sonra üç nedenden dolayı mutlu olabilir. Bunun bir nedeni, kişinin sadece ödül olan atla mutlu olmasıdır, çünkü bu değerli (pahalı) bir ödüldür ve kişi kendi isteğine uygun olarak ondan iyi bir yolculuk yapabilir. Açıkçası, bu [tür] mutluluk sadece kralı umursamayan biri tarafından deneyimlenir, bunun yerine kişinin tek amacı sadece attır. Diyelim ki biri bu atı bir ormanda bulsaydı, aynı derecede mutlu olurdu. İkinci neden, kişinin sadece atı aldığında mutlu olması değil, aynı zamanda bu atın kralın iyiliğinin ve iyiliğinin bir kanıtı olması nedeniyle mutlu olması olabilir. Kralın kalbinde bir yeri olduğunu gösterir. Bir kişi bu atı bir ormanda bulsaydı ya da kraldan başka birine vermiş olsaydı, en ufak bir mutluluk duymazdı çünkü kişinin bir ata ihtiyacı yoktur ya da kralın gönlünde yer almak gibi arzuladığı şey attan çok daha büyüktür. Üçüncü neden, kişinin atı aldığı için mutlu olması olabilir, çünkü kişi krala hizmet etmek için ata binmek ister ya da seyahatin zorluklarına katlanmak, kralın yakınlığını kazanmak için ata binmek ister. [Kralın sarayında bakan] olmak için aralıksız sıkı çalışmanın ardından ilerleme kaydedilmesi mümkündür. Bu kişi, kralın kalbinde yer açmakla uğraşmaz, çünkü kişi bunu çok fazla düşünmez, bunun yerine o kadar çok yakınlık arar ki, kral halka ne bahşederse, bunu birini aracı yaparak yapar [ve bu aracı aracılığıyla insanlara ihsan eder]. Açıkçası, böyle bir rütbe yalnızca son derece yakın ve güvenilir olanlara verilir, bunun da ötesinde, kişi bakanlık peşinde değil, yalnızca kralın yakınlığını, kralın güvenini ve kralın sürekli vizyonunun onurunu arzulamaktadır. Eğer [böyle] bir kişiye hizmet ile [kralla] yakınlık arasında bir seçim yapılırsa, yakınlığı seçersiniz.

Bunlar [şükrün] üç derecesidir. Bunda, birinci derece, kişinin tüm dikkatinin odak noktası olduğu için hiçbir işe yaramaz. Kişi atı almakla mutludur ve ister kral ister daha düşük rütbeli bir kişi olsun, verenden habersizdir. Aynı şekilde, nimeti aldıktan sonra ve

amacına uygun bulduktan sonra içinde kaybolan kişi de şükürden uzaktır. İkinci derece, nimeti alan kişinin verenden memnun olması anlamında şükran anlamına gelir, ancak bu mutluluk verenin varlığıyla değil, verenin gelecekte kendisine daha fazla nimet vermesi beklenebilecek kişiyi nimete layık görmesinden kaynaklanmaktadır. Bu, [Tanrı'nın] azabından korktukları için iyi işler yapan, [İlahi] mükâfat uman ve [Tanrı'ya] şükran ifade eden dindar kullarının durumudur. Tam şükran üçüncü derecededir. Başka bir deyişle, bereket alan kişi, bereketi Tanrı'nın yakınlığına ulaşmanın bir yolu haline getireceği düşüncesinden memnundur. Bunun alameti, kişinin dünyadan memnun olmaması, bunun yerine sadece dünya hayatında kendisine yardımcı olabilecek çok fazla dünyayla yetinmesi, kişiyi ibadetten alıkoyan ve kişiyi hak yolundan caydıran dünyevi nimetlerden pişmanlık duymasıdır. Çünkü kutsama, içindeki [içsel] zevkten dolayı amaç değildir, tıpkı atın alıcısının sağlam ve hızlı koştuğu için memnun olmaması gibi, bunun yerine kişi onu kralın huzuruna ulaşmanın bir yolu olarak görür, böylece kişi sürekli olarak kralın vizyonunun ve yakınlığının onurunu elde eder. Bu nedenle Şibli (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir: "Şükür, bereket verenin vizyonudur, bereket vizyonu değildir". Bu yüksek [manevi] mertebe, dünyanın tüm zevkleri mide ve avret yerleri ile sınırlandırılmış, algılama çemberi renk ve sesle sınırlandırılmış, [bunun yerine] kalbin tüm [maddi] zevklerden yoksun olması ve tüm [nefsi] algılara aşina olmaması gereken bir kişi tarafından elde edilemez. Eğer kalp sağlamsa, ancak Allah'ın zikrından, Gnosis'ten ve [İlahi] Huzurundan zevk alır. O kalp, kötü alışkanlıklardan [olumsuz] etkilenen bu şeylerden (İlahi zikir, Gnosis ve Varlık) zevk almaz.

Yukarıda da belirtildiği gibi kişi Allah'a şükretmek gerekir. Eğer kişi bu [en yüksek] derecede şükran duyamıyorsa, ikinci derece ile mücadele etmelidir. Birinci derecenin önemi yoktur. İkinci ve üçüncü derece arasında da büyük bir fark vardır. İkinci dereceden kişinin amacı kraldır ki kral kişiye atı verebilsin ve üçüncü dereceden amaç attır ki onu kralın yakınlığına ulaşmanın bir aracı haline getirebilsin. İkisi arasında ne kadar büyük bir fark vardır: Bir kişi Tanrı'yı arayandır ki Tanrı birine bereketler bahşetsin, ikincisi ise bereket arayan, böylece kişi Tanrı'ya kendi araçlarıyla ulaşabilsin.

Üçüncü İlke – Kişinin Mutluluğuna Göre Eylem: Üçüncü ilke, kişinin Veren'in Gnosis'inden (*Ma'rifa*) aldığı mutluluğun sonuçlarına göre hareket etmektir. Bu eylem kalp, dil ve vücut organlarıyla, üçüyle de ilgilidir. Kalbin hareketinin anlamı, bir kulun iyiliğe niyet etmesi ve tüm yaratılanlar için iyiliği gizlemesidir. Dil aracılığıyla eylemin anlamı, minnettarlığı temsil eden İlahi övgüler aracılığıyladır. [Bedensel] organlar aracılığıyla yapılan eylemlerin anlamı, Allah'ın nimetlerini itaatinde kullanmak ve günahları terk etmek için onlardan yardım istemektir. Bu nedenle gözle şük, müminin

baktığı her kusurunu gizlemektir; Kulaklar aracılığıyla şükran, kişinin kulaktan öğrendiği müminlerin tüm kusurlarını örtmektir; dil yoluyla şükran, Tanrı'yı memnun eden sözler söylemektir. Eğer organlar bu şekilde kullanılırsa, o zaman bu, [İlahi] olarak emredilmiş olan bu [İlahi] nimetlere [bu organlara sahip olmanın] şükran haline gelir.

İlahi Birlik (*Tevhid*) veya Nefsin *Yok Edilmesi (*Fana) İdeolojisi: Bu konuda iki inanç vardır. Bunlardan birine İlahi Birlik [veya Birlik] ideolojisi denir. Bunda mükemmelleşenler, minnettar ve minnettar aşık ile sevgilinin aynı Varlığın iki adı olduğu görüşündedirler. Onlara göre Tanrı'dan başka hiçbir şey yoktur:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُۥ

"O'nun Varlığı dışında her şey yok oluyor [çünkü O, sonsuz, ebedi ve başlangıcı ve sonu olmayan tek Varlıktır, başka hiçbir varlık olmadan var olan ve diğer tüm varlıklar O'nun aracılığıyla var olan Kişidir]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 28, Ayet 88)

Bu bildiri onların kalplerinin sesidir. Bu ideoloji gerçekliğe dayanır ve içinde hem başlangıçsız ebedi "başlangıç" hem de sonsuz ebedi "son" ile ilgili gerçekleri barındırır. Çünkü Tanrı'dan başka kendi başına var olan bir varlık yoktur, aksine [Tanrı dışında] hiç kimsenin veya hiçbir şeyin böyle bir varlığa sahip olması imkansızdır. Gerçek varoluş, kendi varlığı aracılığıyla var olan şeydir. Kendi varlığıyla var olamayan bir şey, varlığı kendi varlığı aracılığıyla olmayacak, bunun yerine başka [varlık(lar)] ile ilişkilendirilecektir. Öyle ki, eğer kendi varlığı [varlığı için] bir başkasına bağımlı olmadan görülürse, o zaman kendi varlığı belirsiz olacaktır. Şimdiki zaman, kendi başına var olandır ve kendi varlığı üzerinde var olan varoluş öyledir ki, eğer diğerleri yok olursa, kendi varlığı etkilenmez. Eğer kendi varlığıyla var olan bir varlık varsa ve diğerleri de kendi varlığıyla var oluyorsa, o zaman buna "*Kayyum*" denir ve "*Kayyum*" bu Tek Varlık'tan başka bir şey olamaz çünkü o Varlık "*Hayyül Kayyum*" (Yaşayan ve Kendini Var Eden) olacaktır. Bu nitelik yalnızca o Tek Varlığa aittir. Bu açıdan bakarsanız, her şeyin kaynağının ve bağımlılığının yalnızca O, Tek varlık olduğu açık olacaktır. Bu yüzden şükreden sadece O'dur, şükreden sadece O'dur, Âşık olan sadece O'dur ve Sevgili olan sadece O'dur. Bu nedenle Habeeb ibn Habeeb -Allah ona rahmet etsin- şu ayeti okuduğu zaman:

إِنَّا وَجَدْنَٰهُ صَابِرًا ۚ نِّعْمَ ٱلْعَبْدُ ۖ إِنَّهُۥٓ أَوَّابٌ

"Şüphesiz biz onu (Eyyub Peygamber veya Eyüp'ü [sallallahu aleyhi ve sellem]) [Allah'ın takdir ettiği bir musibete uğradığı zaman] sabırlı bulduk, o çok iyi bir kuldu, sık sık Allah'a yönelirdi." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 38, Ayet 44)

Dedi ki: "Allah'ı tenzih ederiz! Bu [bu ayette nakledilen] ne harika! O, [Eyüp Peygamber'e] sabır gücü verendir ve O, kendisini övdüğü gibi onu da övendir." O Sevgidir ve O Sevgilidir. Bu yüce bir rütbedir. Aklınızın sınırına yakın bir örnekle anlayabilirsiniz. Bu örnek, bir yazar [kendi] yazısını beğendiğinde, kişinin kendi benliğini beğendiği söylenir. Benzer şekilde, bir yaratıcı kendi yaratımını beğendiğinde, sanki kendi benliğini beğenmiş gibi olur. Ya da bir baba çocuğunu, böyle biri kendi çocuğu olduğu anlamında sever, sanki kendi varlığını seviyormuş gibi. Tanrı dışında dünyada olan her şey, hepsi O'nun yazısı ve yaratımıdır. Eğer kendi yazılarını veya yarattıklarını seviyorsa, sanki kendi Varlığını seviyormuş gibidir. Bu, İlahi Birliğin ideolojisidir. *Sufiler* (manevi gezginler veya gerçeği arayanlar) bunu "benliğin yok edilmesi (*Fana*)" olarak yorumlarlar. Bunun anlamı, kulun kendi varlığından ve Tanrı'dan başka her şeyden soyunun tükendiği ve kişinin her yerde yalnızca Tek Gerçek Varlığı gördüğüdür [çünkü O var olan tek Kişidir]. Bu [manevi] gerçekleri anlamayan bir kişi, onları reddeder ve şöyle der: "Bir insanın dört metre uzunluğunda bir gölgesi varken ve günde bir veya iki kilo un yerken nasıl nesli tükenebilir?" Cehaletlerinden dolayı cahil, benliğin yok edildiği iddiasına (*Fana*) gülerler. Gnostiklerin, cahillerin konuşmalarını anlamadığı, onlara güldüğü ve alay oklarıyla kalplerini yaraladığı bir kadere sahip olmaları üzücü.

Hedefe Dönüş: [Allah'ın] [gerçek] peygamberlerinin gelişinin amacı, insanları İlahi Birliğin mükemmelliğine gelmeye davet etmektir. Ancak kişiyi İlahi Birliğin mükemmelliğine götüren yol sayısız engele sahiptir ve uzun ve meşakkatli bir yolculukla işaretlenmiştir. İlahi kanun, bu zorlu yolda yürümenin ve bu zorlu yolculuğu tamamlamanın yöntemini gösterir. Kişinin şükrunun Tanrı'ya faydasının ne olduğu sorusuna gelince, cevabı şudur: Tanrı bundan hiçbir fayda sağlamaz, tamamen [Tanrı'nın] hizmetkarlarının yararınadır. Bu noktayı bir örnekle açıklayacağız. Diyelim ki bir kral, uzak bir yerde yaşayan bir hizmetçisine seyahat için araba, kıyafet ve güven gönderiyor, böylece kişi yolculuktan sonra krala yaklaşıyor. Kralın hizmetçiyi yakınlaştırmak istemesi için iki durum olabilir. İlk [durum], kralın hizmetkârı yakınlaştırmak istemesinin amacının, hizmetkârın krala hizmet etmesini sağlamak olduğu ve bir sefere katılarak krallık için bir güç kaynağı haline geleceğidir. İkinci durum, kralın bunda herhangi bir kişisel çıkarı olmayabilir ve hizmetçi de kralı tüm endişelerden kurtaracak bu hizmeti yapamaz. Kısacası, hizmetçi öyle bir varlıktır ki, ister kıtlık ister artış olsun, kralın egemenliği için hiçbir fark yaratmayacaktır, bu durumda, eğer kral hizmetçiye araba, giysi ve seyahat için erzak sağlıyorsa, o zaman kralın kraliyet bağışıdır (cömertlik ve cömertlik). Hizmetçinin orada olabilecek tek amacı, bu kaynakları krala yaklaşmak ve kraliyet huzurunda olma onuruna sahip olmak için kullanmaktır. Amaç King'in kendi çıkarı değildir. Kulların [yani insanların] durumu

aynıdır. Allah'tan aldıkları her şey, Allah'ın rızası için değil, kendi yüksek mertebeleri içindir.

Bu örnekteki ilk durumda, [yolculuktan sonra] krala yaklaşan hizmetçi, hizmetçiden [krala] hak ettiği hizmeti verene kadar kişiyi şükrettiremez. İkinci durumda, bir hizmetçi ya minnettar olabilir ya da reddeden olabilir. Bu durumda minnettarlığın yolu, kralın bahşettiği iyilikleri, kralın sevdiği çabalarda kullanmak ve onları istediği gibi harcamak değildir. Reddetmenin yolu, bu nimetleri kralın hoşlanmadığı şeylere harcamak ya da hizmetçiyi kraldan uzaklaştıracak bir yolculuğa harcamak olacaktır. Bu nedenle, eğer hizmetçi giysileri giydiyse, ata bindiyse ve kralın [yolculuk için] gönderdiği erzağı [ona] harcadıysa, hizmetçinin krala minnettarlığını ifade ettiği söylenecektir, çünkü hizmetçi [zaten kral tarafından bahşedilen] tüm bu şeyleri kralın en sevdiği çabalara harcadı. Ama hizmetçi kraliyet kıyafetlerini giyerse, ata binerse ama kralın ters yönüne giden yolu seçerse, bu yolu krala yaklaştırmak yerine uzaklaştırırsa, o zaman hizmetçinin kutsamaları reddettiği ve onları krala karşı kullandığı söylenecektir. Aynı şekilde, kralın bağışlarından yararlanmayan, [kralın gönderdiği] elbiseleri giymeyerek, ata binmeyerek ve o yolculukta yolcunun rızkını almayarak boş boş oturmasına izin vermeyen o kişi (hizmetçi) de nimetlerin reddine karışır. Bu kişinin reddi ilkinden daha azdır.

Yaratılanların durumu böyledir! Allah insanı yarattı. Başlangıçta vücutlarının tamamen gelişmesi için şehvet kullanmaya ihtiyaç duyarlar. Şehvetlerin kullanılması onları İlahi yakınlıktan uzaklaştırırken, sonsuz mutluluk ve ebedi başarı (*Sa'ada) saadetleri (yüce başarıları*) sadece İlahi yakınlıktadır. Bu nedenle Allah, onları (insanları) Allah'a yaklaştıran nimetler yaratmış ve onlara bunları kullanma kabiliyeti de vermiştir. Kur'an, insanın Allah'a olan yakınlığını ve uzaklığını şu sözlerle açıklamıştır:

لَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ فِىٓ أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

"İnsanı en iyi kalıplarda yarattık." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 95, Ayet 4)

ثُمَّ رَدَدْنَٰهُ أَسْفَلَ سَٰفِلِينَ ﴿٥﴾

إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾

"Bundan sonra [Allah'a ve Allah'a imanın bir parçası olan ebedi hakikatlere] iman edip iyi, takva ve salih ameller işleyenler müstesna, alçakların en aşağısına ineriz, onlar için asla bitmeyecek güçlü bir İlahi ceza vardır." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 95, ayetler 5-6)

Bundan bilindiği gibi, Allah'ın nimetleri öyle araçlardır ki, [Allah'ın] bir kulu bu sayede aşağıların en aşağısından sonsuz mutluluk ve ebedi başarı (*Sa'ada)* saadetine doğru ilerler. Allah bu araçları kullar için yaratmıştır ve kişinin Kendisine yaklaşıp yaklaşmamasına aldırmaz. Ancak hizmetçinin bu araçları ya [İlahi] itaat ya da günah (itaatsizlik) konusunda yardım için kullanma ayrıcalığı vardır. Kişi itaat ederse, Rabbinin onayını istediği için şükretmiş sayılır. Bir kimse itaatsizlik ederse, Rabbinin hoşuna gitmeyen şeyler işlediği için inkâr eden veya nankör olarak adlandırılır. Eğer kul, Allah'ın nimetlerini (nimetlerini) [İlahi] itaat veya itaatsizlik için kullanmayarak askıya aldıysa, bu aynı zamanda Allah'ın nimetlerini de reddetmiş olur. Dünyada yaratılan her şey esasen kullar için birer araçtır ve onların vasıtasıyla kul, ahiretin sonsuz mutluluğuna, sonsuz başarısına (*Sa'ada)* ve Allah'ın yakınlığına ulaşabilir. Her itaatkâr kul, Allah'ın itaatiyle orantılı nimetlerine şükreder ve bu nimetleri kullanmayan her insan veya Allah'tan uzaklaşmak için kullanan her günahkâr, Allah'tan başkasını sevmede nankör bir inkâr ve haddi aşandır.

Şükretmeye Değer Nimetler

Minnettarlığın ikinci bileşeni, minnettarlığa değer nimetlerdir. Burada nimetlerin gerçekliği, çeşitleri ve dereceleri (dereceleri) açıklanacaktır. Ayrıca özel nimet teşkil eden şeyler ile ortak nimet teşkil eden şeyler de açıklanacaktır. Allah kullarına o kadar çok nimet bahşetmiştir ki, Allah'ın buyurduğu gibi, bunlar sayılamayacak bile:

وَإِن تَعُدُّواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ لَا تُحۡصُوهَآ

"Ve eğer Allah'ın [sınırsız ve sayısız] nimetlerini saymaya başlarsanız, onları hiçbir şekilde kapsayamazsınız." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 14, Ayet 34)

Nimetin Gerçeği ve Çeşitleri: Bilinsin ki, her hayır, her zevk, her saadet, aranan her şey, etkili ve faydalı olan her şey bir nimettir, ancak asıl nimet ahirette sonsuz mutluluk ve sonsuz başarıdır (*Sa'ada).* Ebedi mutluluk ve ahiretteki ebedî başarı dışında, nimet denilen her şey ya yanlıştır ya da ["nimet" teriminin] alegorik bir kullanımıdır. Örneğin, ahirete faydası olmayan dünyevi bir nimetin nimet olarak adlandırılması yanlıştır. Bu terimi, bir veya birden fazla yolla ebedi mutluluğa ve ahirette sonsuz başarıya ulaşmanın kaynağı olan her şeye uygulamak doğrudur, çünkü o şey gerçek nimete ulaşmanın bir sebebidir. Ahiretin sonsuz saadetine ve ebedi başarısına ulaşmanın veya ona yardım etmenin vesilesi olan nimet ve zevkleri, açıklamak için birkaç türe ayıracağız:

Birinci Nimet Paylaşımı: Bütün meseleleri kendimize isnat edersek, [bize ait] dört çeşit mesele olacaktır: Birincisi, ilim ve güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç (Hüsnü'l-Kulk) gibi hem dünya hem de ahiret için faydalı olan meseleler; ikincisi, cehalet ve kötü ahlak gibi hem dünyada hem de ahirette faydalı olmayan meseleler, görgü kuralları, karakter ve iç eğilim; üçüncüsü, şehvetlerden zevk almak gibi dünya için faydalı olup da ahiret için faydalı olmayan şeyler; dördüncüsü, şehvetleri kontrol etmek ve alt benliğe karşı çıkmak gibi dünya için zararlı ama ahiret için faydalı olan şeyler. Hem dünya hem de ahiret için faydalı olan ilk tür, ilim ve güzel ahlak, görgü, karakter ve iç mizaç gibi gerçek nimettir. Her ikisinde de faydalı olmayan [ikinci] tür, bilginin zıttı olan cehalet ve güzel karakter özelliklerinin zıttı olan kötü karakter özellikleri olan gerçek zorluktur. Dünyaya faydalı olup da ahirete faydası olmayan [üçüncü] tip, akıl ve hikmet ehli onu saf zorluk olarak adlandırır ve cahiller onu bir nimet olarak görürler. Benzetmesi, birinin zehir yüklü bal bulması gibidir. Zehre aşina olan kişi balı bir musibet olarak görür, ancak ona aşina değilse onu bir nimet olarak görür. Dünya için zararlı ama ahiret için faydalı olan [dördüncü] tür, akıl [ve hikmet] ehli, akıl ehli onu bir nimet, cahilleri ise bir zorluk olarak görürler. Benzetmesi, tadı kötü olan ve geçici olan acı bir ilaç gibidir, ancak bu sayede elde edilen sağlık hoş karşılanır ve uzun ömürlüdür. Bir çocuğa içmesi için acı bir ilaç verilirse, kişi bunu bir zorluk olarak görür ve çocuk onu almaya zorlanmadıkça onu almayı kabul etmez, oysa iyi bilen ve medeni bir insan acı ilacı mutlu bir şekilde içer. Sadece bu da değil, ilacı veya içeriğini sağlayan veya hazırlanmasına yardımcı olan kişiyi takdir eder ve böyle bir kişiye minnettar olur ve iyilikle borçlu hisseder, böyle bir kişiye yaklaşmak ister ve hediyeler yağdırır. Gerçek şu ki, cahil arkadaş, akıllı bir düşmandan daha zararlıdır. Her insan kendi alt benliğinin dostudur ama bu cahil bir dosttur, bu yüzden insana düşmanın bile davranmadığı gibi davranır.

İkinci Nimet Bölümü: Dünya vasıtalarının içinde hem iyi hem de kötü vardır. Çok az vasıta vardır ki, onlarda kötülük olmaksızın sadece hayır vardır. Zenginlik, şöhret, çocuklar, akrabalar ve diğer tüm vasıtalar öyledir ki, içlerinde hem iyilik hem de kötülük vardır. Bu tür araçlar ayrıca üç türe ayrılır: Birinci tür [araçlar], kişinin ihtiyaçlarına göre zenginlik ve şöhret vb. gibi yararı zarardan daha fazla olan nedenlerdir. İkinci tip, çok fazla servete sahip olmak, yaygın şöhret vb. gibi zararı insanların çoğunluğu için faydadan daha fazla olan nedenlerdir. Üçüncü tip, yararı ve zararı eşit olan nedenlerdir. Bunlar farklı bireyler için farklı olan konulardır, örneğin dindar bir insan, Allah yolunda sadaka ve bağışla harcadığı için çok da olsa iyi bir servetten yararlanır. Eğer birisi İlahi olarak bahşedilen bu yeteneğe sahipse, zenginlik bolluğu kişi için bir lütuf olacaktır. Bazı talihsiz insanlar az miktarda servetten zarar görürler. Yani önemsiz olduğunu düşünürler, sürekli Rablerine şikâyet ederler ve daha fazlası için hırs duyarlar. Böyle bir insan için bu zenginlik elbette bir aşağılanma ve sıkıntı sebebidir.

Nimetlerin Üçüncü Bölümü: İyilikle [salih ameller ve eylemlerle] ilgili tüm meseleler bir yönüyle üç türlüdür: Birincisi, kendilerinde arananlar; ikincisi, [kendilerinde değil] başka şeyler için arananlar; ve üçüncüsü, hem kendilerinde hem de başka şeyler için arananlar. Kendi içinde aranan ve sevilen birinci tür, İlahi vizyonun zevkini ve O'nunla buluşmayı içerir. Bu, ahiretin sonsuz mutluluğunun ve sonsuz başarısının (*Sa'ada)* saadetidir ve sonsuza kadardır. Bu sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı mutluluğu, kendi araçlarıyla başka bir şey elde etmek için aranmaz, bunun yerine kendisi için aranır ve amaç kendisidir. Başka şeyler için aranan ikinci tür veya konulara örnek olarak *Dirhem* ve *Dinar* (eski para birimleri olan altın ve gümüş paralar, diğer bir deyişle para ve servet) verilebilir. Eğer dünyevi ihtiyaçları karşılamak için başka bir şey tayin edilmiş olsaydı, altın, gümüş ve taşlar arasında hiçbir fark olmazdı, ancak onlar (para ve servet) [dünyevi] zevklere ulaşmanın aracı olduklarından ve onların vasıtalarıyla dünyevi rahatlıklar kolaylıkla ve çıkarlarla elde edilirler. Bu yüzden cahiller tarafından kendi içlerinde sevildiler. Bunları biriktirdikleri, toprağa gömdükleri (başkalarının ulaşamayacağı ve bilmediği birçok yerde gizlice ve güvenli bir şekilde istifledikleri), gösterişli bir şekilde harcadıkları, para ve zenginliğin kendi başlarına amaç olduğunu düşündükleri ölçüde cahillere sevildiler. Bu tür insanların benzetmesi, bir başkasına aşık olan ve bu nedenle birbirlerinin mesajlarını ileten ve buluşmalarına vesile olan elçiyi de sevmeye başlayan bir kişidir. Sonrasında elçi sevgisi o kadar artar ki, insan gerçek sevgiliyi unutur ve hayatının sonuna kadar sevgilinin adını bile anmaz ve bunun yerine elçi sevgisi ve ona hizmet etmekle meşgul olur. Bu aşırı cehalet ve açık bir yanlış daldırmadır. Üçüncü tip, kendi içlerinde ve sağlık ve güvenlik gibi başka şeyler için de aranan konuları içerir. Aynı zamanda aranırlar çünkü bir insan, sağlığı bulduktan sonra, kişiyi Tanrı'ya götüren İlahi anma ve tefekkür yapma yeteneğine ulaşır. Ayrıca insan, onların vasıtasıyla dünyevi zevklere de kavuşur. Sağlık da başlı başına aranır çünkü bazen insan [araç kullanmaya alışkın olduğu gibi] yürüyerek yürümek istemez, buna rağmen iki ayağın iyi olmasını ister, ancak iki ayağın güvenliği yürüme aracı olduğu için aranmalıdır, ancak güvenlik kendi içinde sevildiği için, Bu yüzden aranır.

Bu üç türde asıl nimet birinci türdür, yani kendinde aranan ahiretin sonsuz mutluluğunun ve ebedi başarısının saadetidir. Kendi içinde ve başka şeyler için aranan şey de bir nimettir ama ilk nimete göre daha düşüktür. Kendi içinde değil, para ve servet gibi başka şeyler için aranan şey, kendi içlerinde nimet oldukları için bereket olarak adlandırılmayacak, bunun yerine araç oldukları için bereket olarak adlandırılacaktır. Dolayısıyla bunlar ancak onlarsız ihtiyaçlarını karşılayamayan kişi için nimettir. Eğer bir kişinin amacı bilgi ve ibadet ise ve ihtiyacına göre zenginliğe (maddi kaynaklara) sahipse, o zaman böyle bir kişi için hem altın hem de taş eşittir, çünkü kişi onların ne

varlığıyla ne de yokluğuyla ilgilenecektir. Eger onlar, insani tefekkür etmekten ve ibadet etmekten alikoyarlarsa, o zaman sikintilarin habercisi olurlar ve kimseye nimet olmazlar.

Dördüncü Bereket Bölümü: İyilikle ilgili tüm konular [şükretmeye değer nimetlerdir] başka bir türe sınıflandırılabilir. Üç tür iyilik vardır: faydalı, zevkli ve güzel. Zevkli, faydası hemen bilinen şeydir. Faydalı, nihai sonu açısından faydalı olandır. Güzel, her koşulda iyi olandır. Kötülüğün ayrıca üç türü vardır: kayba neden olan, çirkin ve zararlı. İyilikte, üç tür iyiliğin bir arada toplandığı şey bilgi ve bilgeliktir - bilgi ve bilgelik sahibi insanların gözünde faydalıdır ve aynı zamanda zevkli ve güzeldir. Kötülükte, onun örneği cehalet olacaktır - kayba neden olan, çirkin ve zararlıdır. Cahil insan, "Ben cahilim ama bu karşımdaki kişi bilgili" dediği anda acıyı hisseder ve o andaki hatalarını algılar ve bundan acı çeker. Bu noktada bilgiden haz alma arzusu başını kaldırır ama kıskançlık, kibir ve bedensel şehvetler kişinin yoluna engel olur. Sonuç olarak, iki karşıt güç birini iki zıt yöne çeker ve her iki durumda da acı çektiği için kişinin ruhu daralır - bilgi edinme durumunda, kişi kibri bırakmalı ve eğitimin aşağılanmasına katlanmalıdır [çünkü bu, kişinin cehaletini her adımda vurur] ve her şeyden önce, bunun için şehvetten vazgeçmesi gerekir. Bilgi edinmediği takdirde, [cehaletini fark eden] kişi eksikliğinin farkına varmaya devam eder. Böyle bir birey sürekli olarak [bir tür] cezaya katlanır.

Beşinci Bereket Bölümü: Bu nimet her zevk için geçerlidir. Zevkler üç türdür: Bazı hayvanlarda ortak olan entelektüel, bedensel ve tüm hayvanlarda ortak olan bedensel. Entelektüel zevklere örnek olarak bilgi ve bilgelik verilebilir, çünkü bu zevk gözler, kulaklar, burun, tat, mide veya avret yerleri tarafından algılanmaz, bunun yerine zevki sadece kalp tarafından algılanır, çünkü akıl denilen [insan] niteliğine (tuhaflığına) özgüdür. Tüm zevkler arasında, tüm zevklerin en üstünü olmasına rağmen, bu en az bulunur. Yetersizliğinin nedeni, bilginin hazzının yalnızca bir bilgin (bilgi sahibi) tarafından algılanabilmesi ve bilgeliğin hazzının yalnızca bilge (iç aydınlanma veya Gnosis sahibi) tarafından algılanabilmesidir. Kaç tane ilim ve hikmet sahibi insan var? Herkes [çok fazla olmadığını] biliyor. [Bilgili ve bilge olduğunu iddia eden veya olduğu söylenen] çoğu insan bilgindir ve isim ve görünüş olarak bilgedir [ancak gerçekte gerçek bilgiden ve içsel aydınlanmadan yoksundur].

İlmin mükemmelliğinin ve farklılığının sebebi, zevkinin her zaman insanda kalması ve ne dünyada ne de ahirette asla azalmamasıdır. İnsana her zaman eşlik eden bir yol arkadaşıdır ve ilim sahibi insanlar bundan sıkılmaz. Diğer tüm zevkler insanı yorar. Mesela doyasıya yemek yemek bedende tembelliğe neden olur, çiftleşmeyi bitirdikten

sonra yorgunluk ve ağırlık hissi olur ama ilim [özellikle İlahi ilim] ve hikmet okyanusunda ne kadar yüzerse ve dalsın, kişinin mizacında herhangi bir ağırlık hissi olmaz ve beden yorgunluğa yenik düşmez. Böylesine farklı ve üstün bir şeyi başarabilecek kapasitede olmasına rağmen, daha aşağı bir şeye karar veren ve birkaç günlük zevklerin arkasında çaresizce dolaşan kişi, böyle bir insanın çılgınlığından ve talihsizliğinden kim şüphe edebilir? Meslekten olmayanların bilginin zevkini neden algılayamadıkları sorusuna gelince, bunun nedeni, ona karşı düşkünlüklerinin (*Dhawq*) bile olmaması ve düşkünlüğü olmayan birinin herhangi bir anlayışa ve yoğun bir arzuya (*Shawq*) sahip olmamasıdır. Yoğun arzu, sevgiye boyun eğer. Eğer düşkünlük yoksa, arzu bile olmaz ya da şehvetlerin peşinden gitmek, mizaçlarında bir karışıklığa ve kalplerinde bir hastalığa neden olmuştur.

Bedensel olan ve tahakküm, üstünlük, önde olma zevki gibi bazı hayvanlarla paylaşılan ikinci tür zevk. Bu tür zevklerde bazı hayvanlar da aslan, çita ve diğer güçlü hayvanlar gibi insanlarla paylaşır. Bedensel olan ve tüm hayvanlarla paylaşılan üçüncü tür haz, mide (yemek ve yemek) ve mahrem bölgelerin hazzını içerir. Bu zevkler, tüm zevklerin en aşağısı ve en ucuzu olmalarına rağmen en yaygın ve yaygın olanlarıdır. Bu nedenle, yeryüzündeki tüm canlılar, küçücük böceklerin bile onlardan zevk aldığı ölçüde onları insanlarla paylaşırlar. Bu [en düşük zevkin] üzerine çıkan bir kişi, tahakküm ve gücün (başkaları üzerinde yönetim veya otorite) zevkine kurban gider. Bu zevkin üzerine çıkan kişi, ilim ve bilgeliğin zevki bir kişide hakim oluncaya kadar üçüncü (bu açıklamada birinci) zevke kapılır, özellikle *de Tanrı'nın Varlığının (*Dhaat*) ve niteliklerinin (*Şifaat) Gnosis'i (*Ma'rifa*) kişiye öyle bir zevk verir ki, kişi onu başka hiçbir şeyde bulamaz. Bu, Tanrı'ya yaklaştırılanların (*Sıddıklar* veya Gnostikler) rütbesidir.

Dört Kalp Tipi: Bu açıklamanın ışığında dört tip kalp vardır. Bir tür kalp yalnızca Tanrı'yı sever ve Tanrı'nın Gnosis'indeki artış [azalmadan] devam edene kadar huzur bulamaz. İkinci [tür] kalp, Tanrı'nın Gnosis'inde var olan zevk türlerini bile bilmez. Sadece şöhretten, kontrolden (otorite ve güç), zenginlikten ve tüm bedensel zevk ve zevklerden zevk alır. Üçüncü kalp, çoğu durumda İlahi zikir (*zikir*), tefekkür (*Fikr*) ve Gnosis (*Ma'rifa*) yoluyla Tanrı ile yakınlık bulur, ancak bazen insani özelliklerin bunda etkisi vardır. Dördüncü kalp genellikle ona hakim olan insani özelliklere sahiptir, ancak bazen bilgi ve Gnosis pınarlarından yararlanır. Bunlar arasında birinci tip kalp mümkün değildir. Bunun mümkün olduğunu varsayarsak, sayıları yok denecek kadar azdır. Dünya ikinci tip kalple doludur. Üçüncü ve dördüncü tip kalpler vardır ancak sayıları azdır, bunun yerine nadir olarak adlandırmak daha uygun olacaktır. Peygamberler zamanına yakın bir zamanda, bu tür kalplerden bol miktarda vardı. Peygamberlik devri

giderek uzaklaştıkça bu tür kalplerin sayısı da azaldı ve bu [azalan ama tamamen yok olmayan] süreç kıyamete kadar devam edecek.

Altıncı Bereket Bölümü: Bu bölüm, tüm kutsama [türleri ve bölümleri] üzerinde baskındır. Bu ayrımın özeti, nimetlerin iki tür olmasıdır - biri kişinin kendi içindeki amacının zirvesi olan nimettir ve bu, ahiretin ebedi mutluluğu ve sonsuz başarısıdır (*Sa'ada*) ve içinde dört husus vardır: asla yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmayan varlık ve geçim (*Fana*), içine hiçbir üzüntü karışmayan mutluluk, cehaletin eşlik etmediği bilgi ve içinde yoksulluk olmayan zenginlik ve zenginlik. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

لَا عَيْشَ الْأَعَيْشَ الْآخِرَة

"Ahiret hayatı ve rahatından başka hayat ve rahatlık yoktur [İlahi Huzur'da sonsuz saadet ve ebedi zafer halinde]". (Anlatan: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim'in Enes'in yetkisiyle* hadis *derlemeleri* [Allah ondan razı olsun])

Alt benliğin (nefs*) dünyevi mutlulukla yetinmemesi ve bu hayattan sonra da sonu olmayan bir hayat olduğunu, sadece üzüntüye dönüşmeyecek bir mutluluk olacağını düşünmesi (fark etmesi)* için bunu bir mutluluk vesilesiyle dile getirdi.

Hidayetin Aşamaları: [Hakikate ve ebedi gerçeklere doğru] hidayete öyle bir hakikat ki, onsuz hiç kimse ebedi saadeti ve ebedi başarıyı (*Sa'ada)* arayamaz. [Hidayet, şükretmeye değer en büyük nimetlerden biridir.] Bir insan, içinde ahiret saadeti bulunan bir şeyi arzulayabilir, ancak kurtuluşunun hangi maddede saklı olduğunu bile bilmiyorsa ve [hem iç varlığında hem de dış dünyada] kargaşaya [neden olan] şeyleri ıslah [eylemi] olarak düşünüyorsa, o zaman [iyilik yapmak] niyetiyle [iyilik yapmak] fayda görmeyecektir. Eğer rehberlik yoksa, [kişinin sahip olduğu iyi şeyleri yapma niyeti, yeteneği ve araçları] hiçbir fayda sağlamaz [bu nedenle, kişiyi mutluluk, kurtuluş, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı yoluna doğru doğru yönde ilerletmek ve yönlendirmek için rehberlik zorunludur]. Rehberliğin üç aşaması vardır. İlk aşama iyiyi ve kötüyü anlamaktır. Allah tüm kullarına bu nimeti bahşetmiştir - bazılarına akıl vererek [ki bu iyiyi ve kötüyü ayırt etme aracıdır ve bu yetenek dünyanın her yerindeki insanlara bahşedilmiştir] ve bazılarına da peygamberleri aracılığıyla [İlahi] mesaj göndererek. Göksel kitaplar [orijinal katıksız biçimleriyle], [Tanrı'nın ve öğretilerinin] asil peygamberleri ve [her yerde insanlara İlahi olarak bahşedilmiş olan] içsel anlayışlar ve bilgelik, hidayet araçlarıdır. Hiç kimse bu yollardan durdurulamaz. Sadece kalpleri kibir,

kıskançlık ve dünya sevgisinden yoksun olan insanlar bu araçlara ulaşmak için hareket ederler. Kalpleri kibir, kıskançlık ve dünya sevgisi ile dolup taşanlar veya gözleri parlak olduğu halde akılları perdeleyen araçlara hapsolanlar için Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmuştur:

فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى ٱلْأَبْصَٰرُ وَلَٰكِن تَعْمَى ٱلْقُلُوبُ ٱلَّتِى فِى ٱلصُّدُورِ

"İşin aslı şu ki, gözler [gerçeği görmek için] kör olmaz, bunun yerine göğüslerindeki kalpler körleşir [ve akıl ve algılama yetilerini kaybederler]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 22, Ayet 46)

Akıl ve algının üzerine perde çeken şeyler arasında alışkanlıklar, kişinin geleneklerine [ve yetiştirilme tarzına] bağlılığı, atalarının [entelektüel ve ideolojik] mirasını koruma [veya ona tutunma] arzusu yer alır. Kur'an-ı Kerim bunu şu sözlerle açıklamıştır:

إِنَّا وَجَدْنَآ ءَابَآءَنَا عَلَىٰٓ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِم مُّقْتَدُونَ

"[Bazı insanlar bunu söylüyor] Atalarımızı bu yöntemle (yaşam tarzı veya düşünce süreci) bulduk ve aynı zamanda [arkasında herhangi bir mantık olmadan] [sadece] onları takip ediyoruz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 43, Ayet 23)

Kibir, kıskançlık, üstünlük kompleksi kalpleri kör eden, hidayet yolunda yürümekten alıkoyan konulardır. Hidayetin ikinci aşaması, birinci aşamadan sonra gelir ve manevi mücadele (*Mücahit)* sonucunda elde edilir. Allah bunu her koşulda hidayetle nasip eder. Allah [istisnasız tüm insanlığa vaat ederek] şöyle buyurmaktadır:

وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُوا۟ فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

"Yollarımızda [gayretle] çabalayanlara gelince, onları mutlaka yollarımıza (hidayet yollarına) hidayet edeceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 29, Ayet 69)

Rehberliğin üçüncü aşaması ikinci aşamadan sonradır. Bu hidayet öyle bir nurdur ki, mânevî gayretin kemale ermesinden sonra, peygamberlik âleminde ve hidayet âleminde parlar. Bu nur (iç aydınlanma) sayesinde kişi, İlahi kanunun, emir ve yasakların dayandığı akıl vasıtasıyla bilinemeyen şeyleri bilir ve bu sayede ilim edinilir. Bu rehberliğe mutlak rehberlik denir. Bunun dışında, diğer tüm hidayetler onun önsözleri (ilk adımları) ve [gerçek hidayetten] perdeleridir. Bu rehberlik öyledir ki, tüm rehberliğin

kaynağı Tanrı'nın Varlığı olduğundan, Tanrı bunu özellikle Kendisine atfetmiştir. Tanrı diyor ki:

قُلْ إِنَّ هُدَى ٱللَّهِ هُوَ ٱلْهُدَىٰ

"De ki (Ey Muhammed!)' Şüphesiz hidayet yolu Allah'tan olandır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 120)

Buna [Allah'ın rehberliğine] "hayat" denir:

أَوَمَن كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَٰهُ وَجَعَلْنَا لَهُۥ نُورًا يَمْشِى بِهِۦ فِى ٱلنَّاسِ

"Daha önce [kalbin ve nefsin ölümü nedeniyle] ölmüş olan bir kimseyi, sonra bir kimseyi dirilttik, sonra ona öyle bir nur (iç manevi aydınlanma) ihsan ettik ki, o nurla insanlar arasında dolaşır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 122)

Aşağıdaki ayet de aynı şeyi ifade eder:

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ

"Allah'ın iradesine teslimiyet yoluna kalbini açtığı kişi, Rabbinden gelen bir nur (iç aydınlık) üzerindedir." (Kur'an, Bölüm 39, Ayet 22)

Ruh - Daha Büyük Bir Nimet: Bedensel organların ve uzuvların yararının, algının ve gücün, merkezi (ikametgahı) kalp olan süptil bir buhara nasıl bağlı olduğunu düşünün, buradan tüm vücutta geniş damarlar yoluyla dolaşır. Bedendeki bir organa ulaşır ulaşmaz, tıpkı [karanlık] bir evde hareket ettirilen [ışık veren] bir lamba gibi onda duyu, algı, hareket ve güç yaratır ve bu lamba nereye ulaşırsa, bu ışık oraya ulaşır. Dolayısıyla evin bu lambanın ulaştığı herhangi bir köşesi, ışığın oraya ulaşmasına neden olacaktır. Bu ışık Tanrı'nın bir yaratımı ve icadı olmasına rağmen, O, bilgeliğinden dolayı lambayı bunun nedeni haline getirmiştir. Bu ince buhar, hekimlerin terminolojisinde "ruh" olarak adlandırılır. Onun meskeni kalptir. Onun kalple olan benzetmesi öyle bir şeydir ki, ruh kandilin alevine benzemiştir, kalp kap gibidir, kalpteki kara kan fitil gibidir, çünkü rızık (yiyecek) kandil için yağ gibidir ve ondan dolayı tüm bedende olan yaşam. lambadan dolayı evin içindeki ışık gibidir. Lambadaki yağ tüketilirse lamba söner, aynı şekilde erzak alımı kesildiğinde ruhun lambası da söner. Ayrıca, bazen fitil yanarak küle döndüğünde ve kandil yağla dolu olmasına rağmen artık yağ emme yeteneğini koruyamadığında, benzer şekilde, kalpteki kan kalbin ısısından

dolayı yanabilir ve rızığa rağmen, ruhun lambası söner çünkü ruhun sürekli varlığını sağlayan rızkı kabul etme yeteneği artık yoktur. Ayrıca lamba zaman zaman yağın tükenmesi veya fitilin yanması gibi iç sebeplerden dolayı söndüğü gibi rüzgar gibi dış sebeplerden dolayı da söner. Benzer şekilde, ruhun nesli bazen içsel bir nedenden dolayı, bazen de öldürmek gibi dışsal bir nedenden dolayı yok olur. Kandil, içindeki yağın tüketilmesinden mi, fitilin yanmasından mı, birinin üzerine üflemesinden mi, yoksa rüzgar yolundan çıkmasından dolayı da söner, nasıl sönerse sönsün, tüm bu hususlar Allah'ın takdir ettiği ilahi emirle meydana gelir. İnsan ruhu için de durum aynıdır. Nasıl yok olursa olsun, nasıl sönerse sönsün, bu Allah'ın bilgisi dahilindedir ve O'nun ebedi hükmüne uygundur. Korunmuş Tablet'in (geçmiş, şimdi ve gelecek bilgisini içeren Tanrı'nın Kayıtlar Kitabı) her ruh için belirlenmiş son bir zamanı vardır. Bu süre dolduğunda ruhun bedenle ilişkisi sona erecek ve bu sona erme ancak kaderi yazan (Allah'ın) yazdığı (emrettiği) şekilde gerçekleşecektir.

Nasıl ki lambanın sönmesi evin kararmasına neden oluyorsa, aynı şekilde ruhun [bedenden] çıkışı da karanlığın tüm bedene yayılmasına ve ruhtan [önceden] elde edilen aydınlanma sürecinin, yani "hayat" teriminin kapsadığı tüm konuların duyu, algı, niyet ve aydınlanmalarının sona ermesine neden olur. Ruh da bir sırdır ve İlahi nimetlere açık bir göndermedir ve bu konunun doğruluğunun [İlahi] bir ilanıdır:

قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا

"De ki: 'Eğer okyanus, Rabbimin sözlerini [yazmak] için mürekkep olsaydı, biz onun benzerini ek olarak getirsek bile, Rabbimin sözleri tükenmeden okyanus tükenirdi." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 109)

Bütün bu hususları bildiği halde, yine de İlahi nimetleri kabul etmeyi reddeden ve onlara şükretmeyen bir insan, çok talihsiz, İlahi rahmetten uzak ve İlahi azaba yakındır.

İnsanlar Neden Minnettarlığa Sahip Değil?

Akıllı bir insanın bakışı herhangi bir şeye düştüğünde veya herhangi bir şeyin düşüncesi kalbe geldiğinde, insan bunda Allah'ın bereketini arar. Bilinmelidir ki, insanlar cehalet ve gaflet (gaflet) nedeniyle Allah'a şükretmezler, çünkü kalpleri ve gözleri kalın gaflet ve cehalet perdeleriyle kaplı olan insanlar, Allah'ın hiçbir nimetini nimet olarak görmezler.

Bir nimetin farkında bile değilken, onun için nasıl şükredebilirler? Eğer bir nimet anlayışına sahiplerse, bildikleri şükran yolu, dille *Hamdülillah* (Hamd-ı Allah'a mahsustur) veya *Şükürlah* (Allah'a şükürler olsun) demek ve bunu yeterli görmektir. Şükretmenin anlamının, o nimetle ilgili hikmetin (amaç ve niyetin) tamamlanmasında bereketi kullanmak olduğunu ve hikmetin Allah'ın itaati olduğunu bilmiyorlar. Eğer insanlar bu iki anlayışa sahiplerse ve yine de Allah'a şükretmiyorlarsa, bunun nedeni şeytanın hakimiyetinden ve şehvetlerden başka bir şey değildir.

Bereketle İhmalin Sebepleri: Bereketle ihmalin birçok sebebi vardır. Bunların bir nedeni, insanların cehaletlerinden dolayı, insanların genellikle sahip olduğu nimetleri nimet olarak görmemeleridir, bu yüzden onlara minnettarlık duymazlar [çünkü genellikle özel bir şey olarak algılanmadıkları için herkesin devredilemez doğum hakkı olarak kabul edilirler]. Onlar için nimetler özel olmalıdır [veya özel olarak birine verilmiş olmalı ve insanların tümü veya büyük çoğunluğu için ortak olmamalıdır], başka bir deyişle, birinin [sadece] özel olarak sahip olduğu bir şey varsa, o zaman [insanların yanlış algılarında] bir nimet olarak adlandırılabilir. Yiyecek ve içecek ya da bedensel sistemin mükemmellikleri (çeşitli bedensel organların yetenekleri ve faydaları ve onsuz hayatın son derece zor olabileceği her bireye nasıl yardım ettikleri) söz konusu olduğunda, her büyük, küçük, zengin, fakir, önde gelen, düşük (sosyal olarak önemsiz) [bireylerin] ortak noktaları vardır. Bu yüzden bunlar [onların yanlış bakış açısına göre] nasıl nimet olabilir? Muazzam bir nimet olmasına rağmen temiz havayı bir nimet olarak bile görmemelerinin nedeni budur. Bir kimsenin boğazı bir an için sıkılırsa ve [vücutta] temiz hava geçişi durursa, temiz hava alamamak kişinin ölümü kucaklamasına neden olabilir. Benzer şekilde, bir kişi hamamda veya sadece sıcak havanın geçtiği bir yerde hapsedilirse veya nemden dolayı havanın ağır olduğu derin bir kuyuya düşerse, boğularak ölebilir. Diyelim ki birisi sıcak hamamın veya derin kuyunun tuzağından kurtulabiliyorsa ve böyle birine temiz havanın değerini ve kıymetini sorarsanız, kişi bunu [büyük] bir nimet olarak kabul eder ve bunun için şükran duyar. İnsanların bir nimeti ancak ellerinden alındığında bir nimet olarak görmeleri aşırı bir cehalettir. Bazen bu kutsama kişiye tekrar geri döner, bazen de dönmez, kişi her koşulda şükran duymalıdır [ister kıtlık ister bolluk, sahip olmak ya da olmamak, çünkü bugün kanıksanmış şeyler açısından sahip olduğumuz şey yarın yok olabilir].

Bu büyük bir nimet olmasına rağmen, gözleri için Allah'a şükran ifade eden gören bir insan görmemiş olmalısınız. Ama gözlerin ışığı gittiğinde ve kişi kör olduğunda, bu nimete değer verir. Kişi şans eseri görme yeteneğini geri kazanırsa, bunun için şükranlarını ifade eder, ancak gören gözlere sahip olana kadar bunu bir lütuf olarak görmez çünkü dünyada genellikle insanların gözleri vardır. İnsan bu kadar yaygın olan

bir şeyin nasıl bir lütuf olabileceğini düşünüyor. Benzetmesi, görgü kurallarından yoksun ve nedeniyle sürekli dövülen bir kölenin benzetmesidir. Dayak bir süreliğine durursa, kişi bunu bir lütuf olarak kabul eder ve tamamen durursa, kibirlenir ve şükretmeyi bırakır. [Bu benzetme herkes için geçerlidir, çünkü herkes Tanrı'nın kölesidir ve kişinin Efendisi, Yüce Tanrı'ya görgü kurallarına ve sadakatine ihtiyacı vardır.] İnsanların durumu öyledir ki, ister az ya da çok, ister çevrelerindeki diğer insanlara göre bir ayrıcalık sağlar, yalnızca bu zenginliğe (ya da özelliğe) şükran duyarlar. Bunun dışında diğer tüm nimetleri ihmal ederler [ve onlara şükretmezler].

Bir Yoksulun Şikayetinin Hikayesi: Fakir bir adam, kalbi olan bir adama (Gnostik veya Tanrı'nın yakını) yoksulluğundan ve [geçimini sağlamak için yeterli imkâna sahip olmaktan] geniş bir aileye sahip olduğundan şikayet etti ve şöyle dedi: "Kötü durumumdan dolayı çok endişeliyim ve tedirginim". Gnostik ona sordu: "On bin *Dirhem* (eski bir altın para birimi ve bu miktar çok büyük) alıp kör olabilir misin?" Hayır dedi. Gnostik tekrar sordu: "On bin *Dirhem* alıp aptal olmayı kabul edebilir misin?" Hayır dedi. Gnostik, "On bin *Dirhem alıp topal olmayı sever misin?" diye sordu* . Bunu bir kez daha reddetti. Gnostik, "On bin Dirhem alıp elini kaybetmek ister misin?" diye sordu . Bunu da kabul etmedi. Gnostik, "On bin Dirhem için aklını kaybetmek ister misin?" diye sordu. Hayır dedi. Sonra Gnostik dedi ki: "Rabbin sana elli bin *dirhemlik* bir servet verdi, buna rağmen sen yoksulluğunla ve içinde bulunduğun sıkıntıdan feryat ediyorsun!"

İbn Semak (Allah ona rahmet etsin), o sırada elinde bir bardak su tutan bir halifenin (siyasi otoritenin) yanına gitti. Halife ondan tavsiye istedi. Dedi ki: "Diyelim ki çok susadınız ve bu bardak [su] sizden alındı ve size, tüm malınızdan vazgeçmedikçe [ve başka bir su elde etme yolunuz olmadıkça] size geri verilmeyeceği söylendi. Bir bardak su uğruna tüm servetinden vazgeçecek misin?" "Hiç şüphe yok ki, tüm servetimden vazgeçeceğim" diye cevap verdi. İbn Samak, "Peki ya tüm hakimiyetinizden vazgeçmeniz şartı varsa?" diye sordu. *Halife*, "Bu haliyle tüm hükümdarlığımdan vazgeçmekten çekinmeyeceğim" dedi. "Sahip olduğunuz hakimiyet durumu öyle bir durumda ki, bir bardak su için bundan vazgeçilebilir, o zaman buna çok sevinmemelisiniz" dedi. Buradan da anlaşılmaktadır ki, susuzluk anında bir yudum su o kadar büyük bir nimettir ki, bu nimete ulaşmak uğruna tüm dünyanın hakimiyeti bile feda edilebilir.

Tanrı'nın Özel Nimetleri: [İnsan] mizaçları bu nimetleri kişiye özgü ve kendine özgü nimetler olarak gördükleri için, ortak nimetleri nimet olarak görmezler. Bu nedenle, bazı

açılardan size özgü olan bu nimetlerin bazılarına atıfta bulunuyoruz. Bir insana özgü olan ve her insanda bulunmayan bu nimetlerden birkaçına sahip olmayan, sadece bir kişide bulunan veya çok az kişinin payı olan hiçbir insan yoktur. Bu nedenle, her insanın kendi özelliğine ve özgüllüğüne ikna olduğu ve bunun için kendini övdüğü üç konu vardır. Bunlar akıl, içsel nitelikler (karakter özellikleri, tavırlar, içsel eğilimler vb.) ve bilgidir.

Akıl söz konusu olduğunda, her insan, kişiyi dünyanın son derece akıllı bir insanı yarattığı ve bununla doğmasına neden olduğu için Tanrı'dan memnundur. Çok az insan [dualarında ve yakarışlarında] Tanrı'dan akıl isteyecek şekildedir, aksi takdirde insanlar genellikle ellerindeki akıl miktarından memnun görünürler. Bu, aklın özelliğidir, ondan yoksun olan kişi ondan memnun görünür ve bu özelliğe sahip olan kişi de mutlu kalır. Bununla birlikte, eğer bir kişi tüm insanlar arasında en zeki olduğunu düşünüyorsa ve bunun da bir gerçek olduğunu varsayıyorsa, o zaman kişi kendisine bu en büyük nimeti bahşeden Allah'a şükretmelidir ve eğer kişi gerçekte dünyanın en zeki insanı değilse, o zaman bile, bu nimetin kişide mevcut olduğu için şükran duymak gerekir.

Karakter özelliklerinin durumu öyledir ki, aynı kusurlar bir kişide mevcut olsa da, başkalarının kusurlarına göz kulak olmayan ve onlardan hoşlanmadığını (tiksintisini) ifade etmeyen hiç kimse yoktur. Ancak kişi diğer insanların hatalarını kınar çünkü kendini onlardan özgür olarak düşünür. Eğer bir birey gerçekte başkalarının karıştığı bir hatadan yoksunsa, o zaman kişi onlar için Tanrı'ya şükretmelidir [bununla övünmek ve övünmek ve kibirlenmek yerine] O, başkaları bu kötülüğe bulaşırken birini bu kötülükten korumuştur.

Bilgi söz konusu olduğunda, her insan kişinin [başkalarından gizlenen] gizli durumlarına ve kalpteki gizli düşüncelerine [başkalarından saklamanın daha iyi olduğu] aşinadır. Bu haller ve düşünceler öyledir ki, eğer insanlara ifşa edilirse, kişinin tüm itibarı yok olur. Aynı şekilde her insan kendinden başka kimsenin bilmediği birkaç konuda bilgilidir. Bu durumda herkes, kişinin hatalarını örttüğü ve [bunun yerine] kişinin iyi niteliklerini öne çıkardığı [ve toplum içinde görünür kıldığı] için Tanrı'ya şükretmelidir. Bunlar, her insanın kendi özelliğini ve özgüllüğünü tespit ettiği ve itiraf ettiği üç konudur.

İman ve Kesinlik Gerçek Zenginliktir: Tanrı'nın derin bir içsel içgörü (*Baseerah*) bahşettiği kişi, yalnızca Gnosis (*Ma'rifa*), kesinlik (*Yakin*) [Tanrı'ya ve ebedi gerçeklere] ve iman (*İman*) zenginliğiyle mutlu olmalıdır. Daha ziyade, batıdan doğuya

hükümdarların kontrolünde olan tüm servetler, yardımcılar ve takipçiler verildiğinde ve onlardan bilgilerinin karşılığında onları kabul etmeleri istendiğinde ve eğer tüm bilgilerinden vazgeçmek istemiyorlarsa, bunun sadece küçük bir kısmından vazgeçen alimler tanıyoruz. bu teklifi kabul etmeyecekler. Çünkü Allah'ın ahirette yakınlık ve yakınlığını sağlayan şeyin ilmin bereketi olduğunu bilirler. Bunun yerine, "Ahirette beklediğiniz kemale yine de sizin tarafınızdan ulaşılacaktır ve bunda bir azalma beklenmez, ancak bizim istediğimiz, ilimde düşkünlüğün bir sonucu olarak aldığınız zevki, onu bize verin ve onların yerine dünyevi zevki alın" denilse. Böyle bir değiş tokuşu kabul etmeyeceklerdir. Çünkü biliyorlar ki, ilmin hazzı ebedidir, hiç bitmeyecek, ebedî kalacak, çalınamaz, gasp edilemez, indirgenemez, içine karışmamış, temiz ve saf bir zevktir, dünyevi zevk ve zevklerin ise eksiklikleri vardır. Çamurları ve endişeleri vardır, korkuları kişinin onlarda aldığı tatminden, üzüntüleri zevklerinden, üzüntüleri rahatlıklarından daha fazladır. Bu [dünyevi] zevk, tıpkı tarif ettiğimiz şekilde kalmıştır ve gelecekte de böyle kalacaktır.

Dünyevi zevkler ve zevkler, ancak kusurlu akıl sahiplerinin ağlarına düşüp onların aldatmacalarına kapılmaları, onların aldatmacalarına kapıldıklarında bu zevk ve zevklerin onlardan kaçması ve onlara yakın olmayı reddetmesi için yaratılmıştır. Tüm bu endişeler ve zorluklar saldırır, çünkü insan görüntünün aldatmacasına aldanır. Eğer insan aklını kullansaydı, bakışlarını alçaltsaydı [dünyanın şatafatı ve parıltısı gibi gereksiz şeylere bakmadığı için] ve [gereksiz şeylere] bakmanın zevkini alçakgönüllü saysaydı, hayatı boyunca güvende kalırdı. Dünyadan (dünyevi zevklerden, zevklerden ve düşkünlüklerden, kişinin tüm iç varlığını tüketen ve tüketen) kaçınanların [dünyevi zevklerden uzak durmak için] sabır acısıyla kuşatıldığını söylemek de hiç doğru değildir, çünkü gerçekte dünyaya (dünyeviliğe) meyledenler aşırı acılarla kuşatılmıştır (zihinsel, duygusal, psikolojik ve ruhsal acı). Bazen dünyayı (dünyevi rahatlıklar, zevkler ve zevkler) isterler ama o onlardan çok uzaklaşır. Bazen, büyük bir mücadele ve çabadan sonra, dünyayı (dünyevi rahatlıklar, zevkler, zevkler ve maddi başarı) elde ederler, ancak onu koruma endişesini sürdürürler. Dünyadan kaçanların bu zorluktan sonra sabrın zorluğuna katlanmak zorunda olduklarını kabul ediyoruz, ancak neden kişinin elde edeceği rahatlığı unutuyorsunuz? Dünya zevkleri peşinde koşanlar burada [dünyada] azap çekiyorlar ve ahiret azabı da onları bekliyor. Onlar alt nefislerinin üzerine şu ayeti okumalıdırlar:

وَلَا تَهِنُوا۟ فِى ٱبْتِغَآءِ ٱلْقَوْمِ ۖ إِن تَكُونُوا۟ تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ
وَتَرْجُونَ مِنَ ٱللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۗ

"Ve [size saldırmalarını önlemek için] karşı ulusun (grubun) peşine düşme cesaretinizi

kaybetmeyin. Eğer siz [acıya] uğrarsanız, onlar da sizin gibi acı çekerler. Ve siz Tanrı'dan onların ummadıkları şeyleri umuyorsunuz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 104)

Gafsir ve Gaflet Kalbe Çare: Bu detaydan anlaşılmaktadır ki, şükran yolu, insanlar dış ve iç nimetlere, ortak ve özel nimetlere aşina olmadıkları için sınırlı hale gelmiştir. Burada şu soru ortaya çıkıyor: Bu gaflet ve gafletin çaresi nedir? Reçete edilebilecek bir tedavi olmalı ve bu sayede gafil kalplerin ihmali ortadan kaldırılabilir ki insanlar Allah'ın nimetlerini hissetmeye başlayabilsinler. Bu farkındalıktan sonra [İlahi] şükran duymaya başlamaları mümkündür.

Bu sorunun cevabı, içsel içgörüden (*Baseerah*) mahrum olmayan kalplerin, onların tedavisinin, önceki sayfalarda değindiğimiz [çeşitli] ortak nimetler üzerinde düşünmeleri olduğudur. Donuk kalplere sahip olanlar, kendilerine özgü olmadıkça veya kendilerinden alınıp daha sonra kendilerine geri verilmedikçe bir nimeti nimet olarak görmezler.

Bu tür kalplerin çaresi, [dünyevi mertebelerde ve mallarda] her zaman kendilerinden daha düşük olan insanlara bakmaları ve günlük rutinleri hastaneleri ziyaret etmek olan *Sufilerin* (manevi yolcular ve içsel mükemmellik ve kişinin gerçek yaşam amacına ulaşmak için İlahi yolda çabalayanlar) izinden gitmeleridir. mezarlıklar ve hapishaneler. Orada iyileşen hastaları görmek, hastalıklarını öğrenmek ve aynı hastalıkların onlarda olup olmadığını görmek için hastaneleri ziyaret ederlerdi [kalplerini teselli etmenin ve onlar için dua etmenin yanı sıra]. Bunları kendilerinde bulamadıkları takdirde, kendilerine güvenlik ve sağlık verdiği için Allah'a şükrederlerdi. Kendilerini günahlardan kurtardığı için Allah'a şükretmek için mahkumların durumunu ve karşılaştıkları cezaları görmek için hapishaneleri ziyaret ederlerdi, aksi takdirde hapishanedeki mahkumların yerine geçebilirlerdi. Mezarlıkları (mezarlıkları) ziyaret ederlerdi, böylece oradaki mezarları görünce, en büyük arzuları bir günlüğüne de olsa bir şekilde dünyaya dönmek olan mezar sakinlerini hayal ederlerdi. Günah işleyenler [ve artık dünyada olmayanlar], [yeryüzündeki] yaşamları boyunca işledikleri günahların kefaretini ödemek için [dünyaya] dönmeyi arzularlar. İtaatkâr olanlar [artık dünyada olmayan Allah'ın kulları] [dünyaya] dönmek isterler, çünkü kıyamet günü bir kayıp günü olduğu için salih amellerinin artmasını isterler - itaatkârlar, o gün başarabildiklerinden ve beraberlerinde getirdiklerinden çok daha fazlasını yapabileceklerini gördüklerinde kayıplarını anlayacaklardır. Eyvah! Değerli zamanlarını boşa harcadılar ve binlerce değerli anı sadece izin verilen şeylerle geçirdiler [Rablerini memnun etmek ve O'na yakınlıklarını ve

Gnosis'lerini artırmak için salih amellerde mükemmelleşmek yerine]. Günahkârın [kıyamet gününde] kaybolduğu apaçık ortadadır.

Bir kimse mezarlığa gittiğinde ve ölen kişinin kabrini ziyaret ettiğinde [onlara saygı göstermek, Rablerinden bağışlanmalarını ve ölümden sonra hayatlarının rahat olmasını sağlamak için] şunu akılda tutmalıdır ki, o kabirlerdeki tüm insanlar, iyi ya da kötü olsunlar, ya kötülüklerinin kefaretini ödemek ya da iyiliklerini artırmak için dünyaya dönmeyi arzuluyorlar. Kişi şöyle düşünmelidir: "Tanrı bana geçmişteki yanlışlarımın kefaretini ödeme ve O'na itaat eylemlerimi artırma fırsatı vermeye devam ettiği için şanslıyım. Hayatımın geri kalan günlerini Tanrı'nın itaatiyle geçirmeliyim. Her nefesim Tanrı'nın bir lütfudur. Bu nimetin kıymetini bilmeliyim [ve bu nimeti, İlahi Gnosis aracılığıyla sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı şeklinde hayatımın amacına ulaşmama yardımcı olan ve bu dünyevi hayatta O'na yaklaşmaya yardımcı olan Rabbimin razı olduğu işlerde kullanarak buna göre hareket etmeliyim]". İnsanoğlu ancak onu anladıktan sonra nimete şükreder. Bu nedenle, eğer kişi hayatı bir nimet olarak anlarsa, o zaman kesinlikle hayatının geri kalan tüm günlerini kendisi için yaratıldığı işlerde geçirir. Hayat aslında ahiret için tevekkül veya rızık (Zaad) elde etmek için yaratılmıştır. Eğer insan bu nimete şükrederse, onun amacını asla ihmal etmez [ve doğruluktan başka bir şeye sahip olmaz].

Dünyevi Sıkıntıların Beş Yönü: Dünyada var olan yoksulluk, hastalık ve korku gibi zorluklar ve musibetler ne olursa olsun, akıllı bir insanın sevinmesi ve şükretmesi gereken beş yönü vardır. Bu beş yönden biri, şu anda kişinin başına gelen zorluk veya hastalığın, bundan çok daha şiddetli bir felaketin veya ölümcül bir hastalığın mümkün olmasıdır, çünkü hiç kimse İlahi olarak emredilen kadere müdahale edemez. Diyelim ki bir felaketi iki katına çıkardı [veya şiddetini artırdı] veya bir hastalığın şiddetini artırdı, o zaman bu konuda kim bir şey yapabilir? Kimse Tanrı'nın bunu yapmasını yasaklayamaz veya O'nun yoluna engeller çıkaramaz. Bu nedenle, Tanrı'nın ihsan ve merhametinden daha büyük bir felaket göndermediğini düşünerek şükretmek gerekir.

İkinci husus ise bu sıkıntı veya musibetin dünya meselelerinde meydana gelmesidir. Ayrıca imanınıza büyük zarar verecek bir felaketin gelmesi de mümkündü. Bu nedenle bir adam Sehl bin Abdullah el-Tustari'ye (Allah ona rahmet etsin) hırsızların evine girdiğini ve malını yağmaladıktan sonra kaçtığını söyleyince Sehl, "Allah'a şükredin! Eğer hırsız yerine şeytan girseydi, eviniz yerine kalbinize girseydi ve Allah'a ve O'nun birliğine olan inancınızı bozsaydı, o zaman ne yapardınız?" Bu nedenle İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözlerle İlahi koruma arardı: "Ey Allah'ım! [Bana] imanımla ilgili bir

musibet yaşatma." Ömer bin el-Hattab (Allah ondan razı olsun) dedi ki: "Bana dört ilâhî nimet olmayan hiçbir sıkıntı gelmedi: Birincisi, Allah'a (dine) giden yolumda olmadı; ikincisi, miktar olarak olduğundan fazla değildir; üçüncüsü, onu [Tanrı'nın emri olarak] kabul etmekten mahrum bırakılmıyorum; dördüncüsü, bunun için [sabırla katlandığım için] İlahi bir karşılık bekliyorum".

Zorluklara şükretmenin üçüncü yönü veya nedeni, her günahın cezasının ahirete kadar ertelenebilmesidir ve bu, Allah'ın bu günahı telafi etmek için dünyaya bir zorluk göndermesinin lütfudur. O zaman dünyevi sıkıntılar bazen küçük ve hafif kalır, ancak ahiretin azabı daimdir, ancak sürekli değilse de bunda bir azalma yoktur. Dünyada hâlâ bazı tatmin yolları vardır ama ahirette, dünyevi yanlışlarından dolayı ceza gören insanlar için tüm tatmin yolları kesilir, bu yüzden orada [İlahi azabda] bir azalma olmayacaktır. Dünyada [günahlarından dolayı] azaba katlanan kişinin ahirette cezalandırılmayacağı peygamberlik rivayetlerinde de kanıtlanmıştır. Zorluklara şükretmenin dördüncü yönü veya nedeni, kişinin şöyle düşünmesi gerektiğidir: "Başıma gelen sıkıntı, (İlahi emirle emredilen) Korunmuş Tablet'te yazılıydı, gelmesi kaçınılmazdı, öyle geldi. Bu felaketin şimdiye kadar olandan daha büyük olması mümkündü. Dolayısıyla yaşanmamış olan benim için bir nimettir ve bunun için Allah'a şükran duymalıyım" dedi. Beşinci yön veya [bir zorluğa şükretmenin] nedeni, zorluğun İlahi karşılığının zorluğun kendisinden [çok] daha büyük olmasıdır.

Dünyanın Felaketleri ve Zorlukları [Başarı Vesilesi veya] Ahirete Giden Yollardır:
Dünyanın sıkıntıları iki nedenden dolayı [başarı vesilesi veya] ahirete giden yollardır. Birinci neden, hastaya acı bir ilaç verilmesinin ve çocukların oynamasının engellenmesinin temeli, acı ilacın hasta için bir nimet olmasıdır, çünkü bu zorluktan sonra teselli bulunabilir. Benzer şekilde, çocukların [her zaman] oynamasını engellemek de çocuk için bir nimettir çünkü eğer kişiye [gönlünün arzusuna göre] oynama özgürlüğü verilirse, o zaman kişi bilgi ve görgü kurallarını [edinmekten] mahrum kalacak ve hayatının geri kalanında bir kayıp içinde kalacaktır. Zenginlik, mülk, aile ve akrabalar, arkadaşlar, organlar vb. için de durum aynıdır. Bütün bunlar bir insan için sevilir. Bazen insan onlar yüzünden yok olur, akıl son derece değerli ve mükemmel bir şey olmasına rağmen onun yüzünden bile yıkıma uğramak gerekir. Kıyamet günü, akıllarıyla Allah'a giden yolu bozmamak için deli ya da çocuk olmak isterlerdi. Bu vasıtalarda sadece kötülüğün [veçhesine] sahip olmak şart değildir. Onlarda insanlar için, özellikle de İlahi yol (Din) açısından daha iyilik olabilir. Eğer kişi bu konuların [mal, mal, aile ve akrabalar, arkadaşlar, organlar vb.] Tanrı'ya giden yolumda daha iyi bir gelişme nedeni olduğunu düşünürse, o zaman bile Tanrı'ya şükretmek gerekir, çünkü Tanrı'nın hikmeti çok büyüktür ve O, kulları için neyin daha iyi olduğunu onlardan daha

iyi bilir. Kıyamet günü, kullar, dünyada çektikleri sıkıntı ve musibetlerin karşılığını aldıklarını gördüklerinde, o zaman Allah'a şükrederler. Tanrı'nın gönderdiği zorluklar ve felaketler, kişiye [yaşam ve Tanrı'ya giden yolun] uygun görgü kurallarını öğretmenin yöntemleridir. Tanrı'nın kullarına olan cömertliği ve inayeti, anne babaların çocuklarına olan iyilik ve yardımseverliğinden çok daha büyüktür ve çok daha eksiksiz ve kalıcıdır.

İkinci sebep ise, [insanoğlunun] ölümcül hatalarının başında dünya sevgisi (dünyevi bağlılık ve karışıklıklar) gelir, kurtuluş sebeplerinin başında ise kalbi dünya sevgisinden uzak tutmak gelir. Eğer dünyevi nimetler aranmadan elde edilseydi ve onlara ulaşmanın önünde hiçbir zorluk çıkmasaydı, o zaman kalpler dünyaya yönelir, dünya onlar için cennet gibi olacak kadar dünyevi imkânlara bağlanırdı. Ölüm ve [dünyadan] ayrılma anları yaklaştığında, kalp ondan ayrılmaya dayanamazdı. Ancak zaman zaman zorluklar gelmeye devam ederse ve sürekli endişelerle uğraşılırsa, o zaman kalp dünyadan sıkılır ve ona bağlanmaz. Bunun yerine, amansız zorluklar kişinin dünyayı bir hapishane olarak görmesine neden olur ve bu dünyayı [ölüm anında] terk etmek, hapisten çıkmak [ve kurtuluşu orada bulmak] gibi olur. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

"Dünya mümin için bir hapishane, için bir cennettir". (Anlatan: Ebu Hureyre'nin yetkisiyle *Sahih-i Müslim* hadis *koleksiyonu* [Allah ondan razı olsun])

Bir kişi Tanrı'dan kaçındığında ve yalnızca dünyayı aradığında, onu başardığı için tatmin olduğunda ve onun zevklerini bulmaktan mutlu olduğunda olarak adlandırılır. Mümin, kalbi dünyaya yabancılaşmış ve bu hapishaneden kurtulmak için çabalamakla meşgul olan kişidir. Küfür (*küfür*) hem zahiri hem de gizlidir. Dünya sevgisi kalpte kaldığı ölçüde, Allah'a ortak koşmak (*şirk*) [kalbin derinliklerinde] gizli kalır. Mutlak tevhidî, Mutlak Bir'i (Tanrı'yı) sevgili yapandır.

Bunlar, kişinin zorluklara karşı mutluluk duyması gereken sebeplerdir. Zorluklardan pişmanlık duymak doğal bir şeydir. Benzetmesi, enjeksiyona ihtiyaç duymaktır. Eğer [bunu uygulamaya yetkili olan] biri bunu ücretsiz yapıyorsa veya bir hastanın acı bir ilaç alması gerekiyorsa, o zaman aşıyı yaptırmanın ve acı bir ilacı almanın acı verici olduğu açıktır. Buna rağmen enjeksiyonu yapan kişiye ve hekime teşekkür edilir. Bunun nedeni ise bu zorluğun yanında mutluluğun da olması, yani kişinin hastalığından kurtulmasıdır. Bu yüzden iğneyi ve acı ilacı aldıktan sonra insanın acı çektiği yerde

mutluluğu da olur. Dünyanın zorlukları böyle düşünülmelidir. Acı ilaçlara ve vücuttaki ameliyatlara benziyorlar. Onların neden olduğu geçici bir acı var ama sonunda kişi rahatlama ve rahatlık alıyor.

Sabır ve Şükran Dereceleri: Sabrın birçok derecesi vardır. En yüksek derece, zorluğu kötü olarak görmek ve bundan şikayet etmemektir. Tüm yüksek ve düşük dereceleri kapsayan tüm sabır derecelerinden sonra, İlahi iradeyi (*Rida*) kabul etme derecesidir, bundan sonra ise zorluklar karşısında Tanrı'ya şükretme derecesidir. Bunun sebebi şudur ki, sabırda acı hissi vardır, İlahi iradeyi (Rida) kabul ederek ne acı ne de mutluluk duymamak mümkündür, şükran ise mutluluktan yoksun olamaz. Sabrın sayısız derecesi olduğu gibi, minnettarlığın da sayısız derecesi vardır. Biz sadece en yüksek derecesinden bahsettik. Sabrın birçok derecesi vardır. Benzer şekilde minnettarlığın da birçok derecesi vardır. Biz [sadece] onun en yüksek derecesini açıkladık. Bütün nimetlerin Allah'tan hak edilmeden elde edildiği gerçeğini tespit etmek, Allah'a şükretmenin de bir nimet olduğunu bilmek, alçakgönüllü kalmaktır, bütün bu hususlar şükürdür ve dereceleri bakımından birbirlerinden farklıdırlar. Aynı şekilde şeylere daha az itiraz etmek, Veren'e güzel görgü kuralları ile davranmak, tüm nimetleri iyi kabul etmek, küçük nimetleri büyük görmek vb. hepsi şükrandır. Özetle bütün ameller (ameller) ve manevi haller sabır ve şükür içinde yer alır ve bunlar sayısızdır ve dereceleri bakımından birbirlerinden farklıdır.

Bölüm 13 – Kişinin Yapabileceği Tüm Yanlışlara Karşı Kararlı Bir Kısıtlama Olarak Tanrı Korkusuna Sahip Olmak ve Pozitiflik ve İyimserliğin Bir Aracı Olarak Tanrı'ya Umut Beslemek

İnsan eylemlerinin dizginlenmesi gerekir, çünkü bunlar kolayca kontrolden çıkabilir ve bireylere, diğer insanlara ve genel olarak dünyaya acı çektirebilir. Kişinin kendisine ve başkalarına karşı yapabileceği yanlışlar için iç ve dış kısıtlamalara ihtiyaç vardır. Kişinin kalbinin derinliklerine işlemiş olan Tanrı'dan korkması, düşünce, söz ve eylemlerdeki her türlü yanlışa ve olumsuzluğa karşı muazzam bir içsel kısıtlamadır. Tanrı'nın varlığımızın her zerresine karşı her zaman uyanık olduğunu, en içteki düşüncelerimizi ve duygularımızı bile bildiğini ve Tanrı'nın yanlış eylemlerimizi engelleyebileceğini ve bizden kaynaklanan olumsuz herhangi bir şey için bizi görevlendirebileceğini bilmek, bizi tüm olumsuzluklardan alıkoyan ahlaki bir kısıtlamadır - düşüncelerde, sözlerde, duygularda, eylemlerde, ve varlığın durumu.

Tanrı korkusunun aynadaki görüntüsü, Tanrı'ya duyulan umuttur. Umutsuzluk ve üzüntü durumlarında muazzam bir içsel yardım ve güç kaynağıdır. Tanrı'nın, görünüşte umutsuz durumlarda bile her şeyi düzeltmeye muktedir olduğunu bilmek, kişiyi zor durumlarda olumlu eylemlere ve yanlış ayarlandıktan sonra işleri düzeltmeye iten muazzam bir teşvik ve ilham kaynağıdır. Korku ve umudun dengelenmesi gerekir ki biri bireyi olumsuzluklardan alıkoyarken, diğeri olumluluğa doğru itsin. Gazali, *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" nın dördüncü cildinde veya çeyreğinde üçüncü kitapta bu kilit konuyu ustaca ele almıştır ve özet olarak aşağıdaki şekilde sunulmuştur [19]:

Bilinsin ki, [Allah korkusu] (*Khawf*) ve [Allah'tan] ümit (*Rija*) öyle iki kanattır ki, onların yardımıyla Allah'ın yakınları uçar ve yüksek [manevi] makamlara yükselirler. Onlar öyle iki yolculuktur ki, üzerlerine binerek ahiretin tehlikeli yolları aşılır. Allah'ın mahrem ve cennet meskeninin varış noktası çok uzak [ruhsal] mesafelerde bulunur ve [onlara giden] yollar tehlikelerle doludur, bu yollarda yürüyen [ruhsal] yolcuları yorar, [bedensel] organları ve uzuvları zora sokar, [Allah ile] umut yolculuğu, bu hedefe ve [kişinin aralıksız manevi çabalarla işaretlenmiş manevi yolculuğunda] [son] istasyona ulaşmak için zorunludur. Aynı şekilde, cehennemin korkunç ateşinden ve [ahirette kendi suçlarından dolayı] trajik azabdan korunmak da [Allah'tan] korkmadan mümkün değildir. Bu nedenle, her ikisinin de gerçekliğini, mükemmelliklerini, ikisi arasındaki [görünür] çelişkiyi ve bunları birleştirmeyi açıklamak gerekir. Bu nedenle, bu kitap [korku ve umut üzerine] iki bölüme ayrılıyor. Önce [Tanrı ile] umut durumunu açıklayacağız ve sonra ikinci bölümde [Tanrı'dan] korkma durumunu açıklayacağız.

Umudun Gerçekliği, Mükemmelliği, Umudun İlacı ve Onu Elde Etme Yöntemi

Umudun Gerçeği: Bilinsin ki ümit, *manevi yolcuların ve çabalayanların (*Salikeen) makamlarından bir makamdır (*makam*) ve [Allah'ı] arayanların hallerinden bir hâldir. Eğer bir kişinin [içsel] niteliği [kişinin ruhunda] kalır ve yerleşirse buna "makam" (makam) denir ve eğer bu nitelik geçiciyse ve hızla dağılırsa buna "devlet" (*Haal*) denir. Kalbin içsel nitelikleri bu ayrıma sahiptir [maneviyatın önemli terminolojileri olan istasyonlar ve durumlar]. Durum, hızlı bir şekilde değiştiği için durum olarak adlandırılır ve bu, kalbin tüm nitelikleriyle yaşanır. Umut, [içsel ruhsal] durum, bilgi ve eylemler - üçü birden - aracılığıyla tamamlanır, çünkü bilgi durumun nedenidir ve devlet [doğru ruhsal ve bedensel] eylemlerin nedenidir, ancak genel olarak umut yalnızca bir durumun adıdır. Bunun ayrıntıları, sevilmeyen (istenmeyen) veya sevilen (arzu edilen) olarak bulduğunuz şeyin üç durumdan bağımsız olmamasıdır - ya şu anda var olacaktır ya da geçmişte var olmuştur ya da gelecekte onu bekliyorsunuzdur. Geçmişte yaşanmış bir varoluşla ilgili kalbinizde bir düşünce oluşursa buna anma veya bahsetme denir. Şu anda varsa algı, gelecekte varlığı bekleniyorsa ve kalbinize hükmediyorsa beklenti ve bekle denir. [Gelecekte] beklenen veya beklenen şey istenmiyorsa ve kalpte acıya neden oluyorsa buna korku (*Khawf*) denir ve eğer arzu ediliyorsa ve onu beklerken haz ve mutluluk buluyorsanız, buna umut (*Rija*) denir. Bundan öğrenildiğine göre umut

(*Rija*), [gelecekte olmasını] beklerken sizi mutlu eden şeyin adıdır ve sizin için sevilir. Ancak, sevdiğiniz bir şeyi bekliyorsanız ve onu elde etme düşüncesiyle mutlu hissediyorsanız, o zaman kesinlikle öyle kaynaklara sahip olursunuz ki, onların aracılığıyla sevdiğinize ulaşırsınız. Eğer böyleyse, o zaman bu umuttur (*Rija*) ve eğer [ona ulaşmak için] araçlara sahip değilseniz ve sadece sevgiliyle buluşmayı [veya istediğinizi bulmayı] bekliyorsanız, o zaman bu kendini kandırmak ve aptallıktır. Araçların varlığı veya yokluğu bilinmiyorsa, böyle bir bekleyişe dilek veya boş arzu (*Tamanna*) denir, çünkü onda sebepsiz bir bekleyiş bulunur.

Umut Nerelerde Uygulanabilir? Umut ve korku, varlığı kesin olmayan, bunun yerine şüpheli olan şeyler için geçerli olacaktır ve umut, varlığı kesin olan şeyler için geçerli değildir. Mesela güneşin doğuşu için "Güneşin doğuşundan ümit ediyorum" demek doğru olmaz, çünkü hem gün doğumunun hem de gün batımının varlığı kesindir, ancak "Yağmurdan umudum var ya da [gelecekteki] kuraklıktan korkuyorum" demek doğrudur.

Bu gerçek, gönül ehline (aydın ve aydınlanmış bireylere) vahyedilmiştir [ve apaçık ortadadır] ki, dünya ahiretin tarım arazisidir ve kalbin benzetmesi toprağın messası gibidir, iman tohumların gibidir, İlahi itaat toprağı işlemek, onu temizlemek gibidir. su kanalları kazmak ve onlarla çiftlikleri sulamak; dünyaya dalmış ve onun zevklerine dalmış kalp, tohumları tutmayan [veya filizlendirmeyen] çorak bir toprak gibidir, Kıyamet Günü hasadı biçme günüdür çünkü o gün dünya hayatında ektiğiniz [veya ektiğiniz] şeyi aynen hasat edeceksiniz. Ahiretin [iyi] hasadı, [Allah'a ve ebedi gerçeklere] iman tohumları olmadan mümkün değildir ve iman, kalbin kötülüğü ve kötü ahlak, görgü, karakter özellikleri ve iç eğilimlerin varlığında çok az fayda sağlar. Nasıl ki çorak bir toprakta ne kadar su ile sulanırsa sulansın hiçbir tohum kalmaz (filizlenmezse), bu yüzden eğer bir kul [yani insan] [Tanrı'nın] bağışlanma umuduna sahipse, kişi umudunu bir çiftçinin umuduna göre yorumlamalıdır. Bu nedenle, çiftçilik için iyi (verimli) toprağı seçen, içine iyi tohumlar koyan ve tohumların yeryüzünün altından [sağlıklı] bitkiler [veya ekinler] şeklinde yükselmesi için mümkün olan tüm araçları kullanan, [tarım arazisini] zamanında besleyen veya sulayan (sulayan), yabani otları temizleyen ve bitkilerin büyümesini etkileyen veya ürüne zarar veren [büyümenin] önündeki tüm engelleri kaldıran bir çiftçi, bundan sonra çiftçi, Tanrı'dan, ekimini göksel ve dünyevi felaketlerden koruyacağına dair bir beklentiye sahip olur, o zaman böyle bir bekleyiş ve beklentiye umut denir. Eğer bir kişi, sulama imkanının olmadığı bir yükseklikte bulunan sert ve kayalık bir araziye tohum ekmişse, çünkü oraya su ulaşamaz, dahası onu beslemez ve bunun yerine mahsulün hasat edilmesini beklemeye başlarsa, o zaman bu [haklı] bir bekleyiş değildir, bunun yerine gurur ve aptallıktır ve umut değildir [çünkü kişi bunu başarmak için mümkün olan tüm araçları kullanamaz. umut]. Benzer şekilde, iyi

[verimli] bir toprağa tohum ekmiş, ancak [ekimin] sonraki tüm aşamalarında ihmalkar davranmışsa, onu sulamamışsa, bunun yerine yağışı beklemişse ve yağmur yağmadığı veya yağmur yağdığı ancak çiftçiliğin tüm ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediği hava koşullarında veya yerlerde yağmur beklemişse, o zaman böyle bir bekleyişe [boş] arzu (*Tamanna*) denir ve bu umut (*Riya*) değildir.

Bu ayrıntıdan anlaşılmaktadır ki, umut [terimi] yalnızca bir hizmetçinin yetki alanı içinde olan tüm araçların kullanıldığı ve yalnızca hizmetçinin yetki alanı dışında kalan (dışarıda bırakılan) o sevgilinin [veya arzu edilen şeyin] beklemesi için geçerlidir ve bu [araç] Tanrı'nın lütfudur, öyle ki [her konuya] dahil edilirse, tüm engeller ve spoiler [bu konulardan] uzak durun. Mümin kulun durumu budur - eğer kişi gönül diyarına iman tohumları ekerse, onu [İlahi] ibadet suyuyla sularsa, onu kötü ahlak, görgü, iç karakter özellikleri ve eğilimlerin dikenlerinden korursa (*Su ul-Khulq*) ve Allah'ın lütfundan şu beklentiye sahipse, kişinin imanının ölümüne kadar devam edeceğini, ve kalbin mahsulü kıyamet günü hasada hazırlanır. Eğer böyleyse, o zaman bu bekleyiş gerçek anlamda umuttur (*Rija*) ve mükemmel bir niteliktir (içsel özellik). Bu umut, kişinin inancını korumasını sağlayacak ve [İlahi] Gnosis zamanında kurtuluşu sağlamak için sürekli olarak tüm yetiştirme araçlarıyla hareket ederek onu titizlikle beslemesini sağlayacaktır. Ancak bir kimse, tohumları gönül toprağına ekmiş ve sonradan ona bakmamışsa, sulamadığı için kuruyuncaya veya aşırı yağış sebebiyle harap oluncaya veya kötü ahlak, görgü, iç karakter özellikleri ve mizaçlarından kaynaklanan yabani ot ve dikenlere dönüşünceye kadar, mahsulü ele geçirmiş veya dünya zevklerinin zararlıları ona saldırıncaya kadar, ve tüm bu ihmal ve eksikliklere rağmen, kişi beklenen ve affedilmeyi bekleyen, o zaman bu bekleyiş ve beklenti aptallık ve kibirdir. Bu nedenle Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

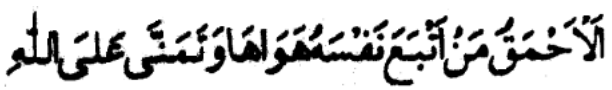

"Akılsız, kendini yapan, düşük arzularına boyun eğdiren ve sonra Tanrı'dan beklentileri olan kişidir".

Tanrı diyor ki:

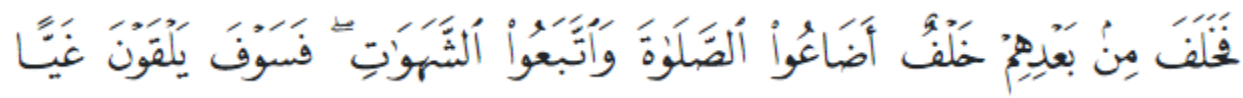

"Onlardan sonra (Peygamberler ve onların doğru takipçileri), namazlarını mahveden, alt benliklerinden gelen alçak ve alçak arzuların peşinden giden (manevi bilgi ve hikmetin peygamberlik mirasına layık olmayan) böyle değersiz insanlar doğdu. Bu tür insanlar

yakında [kendi yanlışlarından kaynaklanan] hataları görecekler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 19, Ayet 59)

Bununla birlikte, İlahi itaat için çaba gösteren ve günahlardan kaçınan bir kulu [yani bir insan], Allah'ın ihsanından ve cömertliğinden [İlahi] nimetlerin tamamlanması için ümidi hak eder ve nimetlerin tamamlanması, kişinin cennete girmesidir. Tövbe eden, kefaret ödeyen ve yanlışlarının kefaretini ödeyen bir günahkârın, tövbesinin kabul edilmesi için umut sahibi olma hakkı vardır. Eğer kişi tövbe etmeden önceki günahlarını kötü sanıyorsa, yaptığı iyiliklerden hoşnut oluyorsa, alt nefsini (*nefsini*) [içinde gizlenen yanlışları ve kötülükleri için] mahkûm ediyorsa, tövbeyi arzuluyorsa, o zaman [Tanrıî] tövbe etme yeteneğinin bahşedilmesi için umut beslemelidir, çünkü günahları kötü olarak görmek ve tövbeyi arzulamak, kişiyi tövbeye itmenin bir yoludur. Umut aşaması, Kur'an'ın buyurduğu gibi, [ümit araçlarının] mükemmelleştirilmesinden sonra gelir:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ وَجَٰهَدُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ أُوْلَٰٓئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ ٱللَّهِ

"Şüphesiz iman edenler ve hicret edenler (iç hicret kötülükten iyiliğe, düşük karakterden yüksek karaktere, maddiyattan maddi olmayan veya maneviyata olduğu gibi) ve Allah yolunda gayret edenler, Allah'ın rahmetine ümit edenlerdir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 218)

Bu ayetin anlamı, bunların İlahi rahmet için umut etme hakkına sahip olan insanlar olduğudur, bu umudun bu insanlara özgü olduğu anlamına gelmez, çünkü onlardan başka da umut sahibi insanlar vardır, ancak bu hakka sadece onlar ait olduğu için umut etme hakkına sahip değildirler. Ama tepeden tırnağa şeylere dalmış olan kişi, ne kendini kötü görür ne de tövbe etme ve Allah'a dönme kararlılığına sahiptir, eğer böyle bir kişi [İlahi] bağışlanma umuyorsa, bu, çorak bir toprağa tohum eken ve onu ne sulamaya ne de temizlemeye karar veren bir embesil gibidir. Yahya ibn Muaz -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Benim için en büyük kendini kandırma (aldanma), bir kimsenin bağışlanma umuduyla utanmadan ve pişmanlık duymadan günah işlemesi, herhangi bir itaat olmaksızın Allah'a yakınlık beklemesi, ateş tohumları ektikten sonra cennetin meyvelerini beklemesi, itaatkârlardan mesken istemesidir. Cennet) günahlar ve yanlışlar yoluyla, [kişiyi buna layık kılan] herhangi bir eylemde bulunmadan İlahi karşılık arar ve [başkalarının haklarını ihlal etme ve gasp etme açısından] baskı ve aşırılığa rağmen [yanıltıcı bir şekilde] Tanrı'dan iyilik istemeyi arzular".

Umudun Peşinden Koşmak: Umudun gerçekliğine büyük ölçüde ışık tuttuk. Özetlenecek olursa, meselenin özü, [ona yol açan] araçların çoğunun ortaya çıkmasından sonra bilginin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir durum olmasıdır. Bu devletin talebi, yerine getirilmeyen araçların, kalan tüm araçların tamamlanması (kullanılması) için mümkün olan her şekilde çaba gösterilmesidir. Çiftçilik örneğinde, verimli topraklara iyi tohumlar eken kişi, onu ihtiyaca göre sular, böyle bir kişinin umudu doğrudur ve o araziye (çiftliğe) orada yetişen yabani otları ve dikenleri temizleyerek, düzenli olarak sulayarak ve hasada kadar herhangi bir ihmalde bulunmayarak bakmaya ikna eder. Bunun nedeni, umudun zıttının umutsuzluk ve umutsuzluk olmasıdır, eğer kişi bir şeyden umutsuzluğa kapılırsa, onun için mücadele ederek kendini zora sokmaz. Sadece bir şey elde etme umudu olan kişi mücadele eder. Bu nedenle, toprağının verimsiz olduğunu, tohumların işe yaramaz olduğunu ve suyun o toprağın ulaşamayacağı bir yerde olduğunu bilen kişi, o zaman o toprağın bakımından kesinlikle uzak duracaktır. Umut, kişiyi eyleme teşvik ettiği için övgüye değerdir ve umutsuzluk, kişiyi herhangi bir şey yapmaktan (uygun eylemler) alıkoyduğu için kınanabilir. [Allah korkusu] [Allah'ta] umudun zıttı değildir, bunun yerine manevi çaba yolculuğunda onun ortağıdır (*Suluk*), aksine bir eylem aracıdır. Ancak yöntemi farklıdır - umudun içinde [bir şey yapma] arzusu vardır ve korkunun içinde [yanlışları] önleme vardır. Eğer bir kişi kendi içinde umut durumuna sahipse, bu, içsel ruhsal durumlardaki değişikliklerden bağımsız olarak, iyi işlerde daha fazla çaba göstermeyi ve İlahi itaat eylemlerinde sebat etmeyi gerektirir. Uzun bir zaman dilimi boyunca manevi çabalar ve iyi eylemlerde sebat yoluyla Tanrı'ya odaklanmak, kişinin Tanrı'ya yalvarmaktan zevk almasına ve kişinin ihtiyaçlarını yumuşaklık (alçakgönüllülük) ve bağlılıkla Tanrı'dan istemesine neden olacaktır. Eğer kişi bu duruma sahip değilse, [Tanrı'daki] [ruhsal] umut istasyonundan uzak olduğu ve bunun yerine kibir ve [boşuna] arzu kanyonunda kuşatıldığı anlaşılmalıdır (*Tamanna*). Bunlar umutla ilgili ayrıntılar, umutla sonuçlanan bilgiler ve umuttan doğan eylemlerdir.

Umudun Mükemmelliği ve Umuda Sahip Olmak İçin İkna: Bilinsin ki, [Allah'ta] umutla yapılan eylemler, [Tanrı'dan] korkarak yapılan eylemlerden daha üstündür, çünkü ancak O'nu daha çok seven ve sevgi umutla çoğalan Tanrı'ya daha yakındır. Benzetmesi iki kralınkine benzer, bunlardan biri cömertliği umuduyla, diğeri ise korkusuyla hizmet edilir. İlkinin ikincisinden daha çok sevileceği aşikar. Bu nedenle, İlahi yasada, kişinin ölümü sırasında Tanrı hakkında umut (*Rija*) ve iyi fikir sahibi olması (*Hüsnü'l-Hun*) için birçok ikna vardır. Tanrı şöyle buyurmuştur:

لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ

"Tanrı'nın merhametinden ümidinizi kesmeyin!" (Kur'an, Bölüm 39, Ayet 53)

Bu ayette ümitsizlik tamamen yasaklanmıştır. Hz. Yakup'un (sallallahu aleyhi ve sellem) durumunda, Allah'ın kendisine şöyle soran İlahi bir vahiy gönderdiği rivayet edilmiştir: "Seninle Yusuf'un (oğullarının en sevgilisi) arasına neden bir ayrım koyduğumu biliyor musun? Çünkü kardeşlerine [Yusuf'un (sallallahu aleyhi ve sellem) sırf kıskançlıktan dolayı onu sonsuza dek kovmak için kendileriyle birlikte oyun oynamasına izin vermenizi istediklerinde] şöyle demiştiniz:

وَأَخَافُ أَن يَأْكُلَهُ ٱلذِّئْبُ وَأَنتُمْ عَنْهُ غَٰفِلُونَ

'Korkarım ki siz [hepiniz] [oyun nedeniyle] ona karşı ihmalkar davranırken o bir kurt tarafından yenebilir.' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 12, Ayet 13)

Neden kurttan korktunuz ve benden ümit almadınız? Yusuf'un kardeşlerinin ihmaline baktın, neden Benim korumama bakmadın?"

Allah'tan *naklettiği bir hadis Kudsi*'de (Hz. Muhammed'in [Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun] geleneği) Allah şöyle buyurmuştur:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ

"Kulumun Beni düşündüğü gibi ben kulumla birlikteyim (Bir insanla ilişkilerim kişinin Benim hakkındaki görüşüne göredir, bu nedenle kişi Tanrı hakkında iyi bir fikre sahip olmalı ve O'ndan en iyisini beklemelidir, ancak kişi Tanrı hakkındaki iyi görüşünü O'nun hoşuna giden çaba ve çabalarla desteklemelidir), bu yüzden kişi Benim hakkımda sahip olmak istediği görüşe sahip olmalıdır". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *İbn Hibban* , Velile ibn el-Aska'nın (Allah ondan razı olsun)]

Bir keresinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ölüm sancıları çeken bir adama gitti ve ona "Kendini nasıl bir durumda buluyorsun?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Kalbimde [işlediğim] günahlardan dolayı korku duyuyorum ve Rab'bin merhametini umuyorum". Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Kalbinde bu iki şeyin (ümit ve korku) birleştiği kimse, Allah böyle bir kimseye ümidine göre ihsan eder ve insanı korktuğu şeylerden korur." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler* Tirmizi, Nesai *ve* İbn Mace*'yi Enes'in (Allah ondan razı olsun) yetkisiyle* derler]

Bir adam, günahların fazlalığından dolayı büyük bir ümitsizlik içindeydi. Ali (Allah ondan razı olsun) ona, "Senin en büyük günahın, Allah'ın rahmetinden ümitsiz olmandır" dedi. Peygamberlik niteliğindeki bir rivayete göre Allah, Hz. Davud'a (sallallahu aleyhi ve sellem) İlahi bir vahiy göndermiştir: "Beni sev, Beni seveni sev ve Beni insanlar arasında sevdir". "Seni insanlar arasında nasıl sevdireyim?" diye sordu. Allah şöyle cevap verdi: "Beni insanlar arasında güzel an, nimetlerimi ve nimetlerimi zikret ve onlara bunu hatırlat ki, sadece benim nimetlerimi bilsinler." Bazı insanlar Yahya ibn Aktham'ı (Allah ona rahmet etsin) vefatından sonra rüyalarında görmüşlerdir. Ona, "[Ölümünüzden sonra] Tanrı size nasıl davrandı?" diye soruldu. O da şöyle cevap verdi: "Allah beni huzuruna çıkardı ve şöyle dedi: 'Ey kötü ihtiyar! Şöyle günahlar işledin!' [Hayatım boyunca yaptığım] eylemlerimin kaydını duyduğumda, İlahi huşu tarafından alt edildim. Sonra dedim ki: 'Allah'ım! *Hadis-i* şerifte (Peygamber Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) senin hakkında böyle rivayet edilmemiş miydi?' Tanrı, 'Ne anlatıldı?' diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim: 'Abdurrezzak bana rivayet etti, Muammer'den rivayet etti, Zehri'den rivayet etti, o da Peygamber Muhammed'den (Allah ondan razı olsun) rivayet etti, o da Peygamber Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) [Başmelek] Cebrail'den işittiğini işitti:

أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي فَلْيَظُنَّ بِي مَا شَاءَ

'Kulum Beni düşündüğü gibi ben de kulumla birlikteyim, bu yüzden kişi Benim hakkımda ne düşünmek isterse onu düşünmelidir' ve Senin hakkında beni cezalandırmayacağına dair bir varsayımım (görüşüm veya beklentim) vardı'. Azretli ve şerefli olan Allah, 'Cebrail doğru söyledi, Peygamberim doğru söyledi, Enes, Muammer ve Zehri hepsi doğru söyledi, siz de doğru söylüyorsunuz' diye cevap verdi. Sonra bana bir şeref elbisesi verildi ve göksel hizmetçiler beni cennete götürdüler. O zaman [kendi kendime] 'Mutluluk denen şey budur!' dedim."

Umut Edinmenin Yöntemi ve Yolu: Bilinsin ki umuda iki kişi ihtiyaç duyar. Birincisi, üzüntü ve ümitsizliğin hâkimiyetinde olan ve [bunun sonucunda] ibadeti terk eden kişidir. İkincisi, [Allah] korkusunun hâkimiyetinde olan ve [bunun sonucunda] ibadette o kadar ısrar eden (tahammül eden) kişidir ki, kişi rahatsız olur ve ailesini de rahatsız eder. Her iki birey de ılımlılık sınırlarını aşmıştır ve [iki zıt] uca eğilimlidir. Her ikisinin de kendilerini ılımlılık yoluna götürecek bir tedaviye ihtiyacı var. Ama [İlahi] itaati terk etmesine rağmen, bağışlanmayı hak edecek hiçbir şey yapmadan [İlahi] bağışlanmayı arzulayan, kendini kandırmış günahkâr, böyle biri için umut ölümcüldür. Tıpkı balın soğuk mizaçlı insanlar için bir tedavi olması gibi, sıcak mizaçlı insanlar için zararlıdır. Böyle bir insan için ancak [Allah'tan] korkmak veya korku uyandıran araçlar için

faydalıdır. Bu nedenle, insanlara öğüt veren ve öğüt veren bir kişi, hastalığa ve hastalığın nedenlerine dikkat etmeli ve tedaviyi hastalığı iyileştirmek yerine artıracak bir şeyle değil, her hastalığın zıttıyla uygulamalıdır. Çünkü amaç ılımlılıktır ve her [insan] nitelik ve özellikte ılımlılık derecesi beğenilmiştir ve bu derece en iyisidir. Eğer bir [insan] niteliği ya da özelliği, ister aşırılığa ister yetersizliğe doğru olsun, ılımlılık derecesinden sapıyorsa, tedavi ihtiyacı buradadır ve böylece ılımlılık derecesine geri döner. Ilımlılık derecesinden daha fazla sapmasına neden olan bir tedaviye gerek yoktur.

Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurdu: "Âlim, insanları ne Allah'ın rahmetinden ümidini kestiren ne de Allah'ın onları [hesap için] görevlendirmesinden korkmaz kılan kişidir." Umudun nedenlerini anlatmaya ikna olduk, ancak her birey için değil, sadece Tanrı'nın merhametinden ümidini kesenler veya Tanrı korkusu hakim olanlar için. Kur'an ve peygamberlik rivayetleri, her ikisi de farklı hasta türlerini iyileştirmenin tüm yollarını oluşturan korku ve umuda dayalı öğretileri içerdiğinden aynı anlamı taşır. Bu araçların bilgisi ve bunları kullanma yöntemi, peygamberlerin mirasçıları olan âlimlere [ilahi olarak] aktarılmıştır, böylece [bireysel ve özel] ihtiyaçlara göre, bu araçları bilge ve deneyimli hekimler gibi kullanabilirler ve hastaya uygun tedaviyi önerebilirler, tüm ilaçları her hastalığa etkili sayan aptal ve cahil bir hekim gibi değiller. bu rahatsızlık ne olursa olsun.

Korkunun Gerçekliği

Korkunun Gerçekliği: Bilinsin ki korku, gelecekte beklenen bir zorluk düşüncesinden doğan, kalpteki acı ve şiddetlenmedir. Umudun açıklanmasında korkunun gerçekliği de açıklığa kavuşturulmuştur. Allah'a özlem ve aşinalık duyan kişi, kişinin kalbine hakikat hakimdir ve her zaman İlahi güzelliğe şahitlik etmeye dalar, bu yüzden kişi geleceğe karşı dikkatli değildir ve [sonuç olarak] kalpte [gelecek için] ne korku ne de umut vardır, bunun yerine kişinin [içsel] durumu hem korku hem de umut hallerinden üstün hale gelir. Çünkü bu iki hâl [korku ve ümit], alt benliğin (*nefsin*) vahşi atının ılımlılıktan sapmasına izin vermeyen iki dizgin gibidir ve kalpteki korku ve ümit eksikliği, alt benliğin [Allah'a] boyun eğmesini savunur. Wasti (Allah ona rahmet etsin) şöyle buyurmuştur: "Korku, Allah ile kul arasında bir perdedir." "Kalplere hakikat açıklanırsa ne umuda ne de korkuya yer kalmaz" dedi. Bu nedenle, eğer bir âşığın kalbinde, Sevgili'nin şahitliği sırasında [Sevgili'den] ayrılma korkusu varsa, kişi Sevgili'nin güzelliğinin görüntüsünden

zevk alamayacak, tüm [ruhani] makamların zirvesi (*Makam)* sürekli [İlahi] vizyona sahip olmak olsa da, hiçbir kazanç (fayda) umudu ve zarar korkusu onu kesmese de, kişi Sevgili'nin güzelliğinin görüntüsünden zevk alamayacak ve vizyonu eksik kalacaktır.

Korku için Bileşenlerin Bileşimi: Umuda benzer şekilde, korku da üç şeyden oluşur: bilgi, [içsel] [varlık] durumu ve eylemler. Bilgi, zarar veren nedenin algılanmasını ifade eder. Örneğin, birisi bir krala saygısızlık etti veya kraliyet emrine isyan etti ve daha sonra tutuklandı ve kralın huzuruna çıkarıldı. Bu durumda, kişi kesinlikle öldürülme korkusuna sahip olacaktır, ancak kralın birini affetmesi veya bir şekilde serbest bırakılması da mümkündür, ancak kişinin kalbinde kesinlikle öldürülme korkusu olacaktır. O zaman bu korku, örneğin suçun ciddiyeti veya kralın düşmanlık ve kıskançlık beslemesi veya kralın intikamcı bir mizaca sahip olması veya kralı intikam almaya teşvik edecek insanlarla çevrili olması veya bir şefaatçiden mahrum bırakılması gibi, öldürmeyi gerektirecek nedenlerin gücüyle orantılı olarak güçlü olacaktır. ya da kralın öfkesini sona erdirecek ya da kalpteki intikam ateşini söndürecek tüm kaynaklardan mahrum kalmak. Tüm bu nedenler bir araya gelirse ve sanık da bunlar hakkında bilgi sahibiyse, o zaman şüphesiz insanın kalbinde öldürülme korkusu çok güçlü olacaktır. Bu nedenler zayıf veya daha az olacağı ölçüde, korkunun acısı daha az olacaktır.

Bazen korkan kişi bir suç işlediği için korkmaz, daha ziyade korkulan kişinin bazı özellikleri ona korku aşılamaktır. Örneğin, birisi vahşi bir canavarın pençelerine hapsolursa, o canavardan kesinlikle korkacaktır çünkü kişi onun hayvani doğasının ve özelliğinin farkındadır ve bu özellik isteğe bağlı (zorlayıcı olmayan) olsa bile, hayvanlarla cinsel ilişkinin onun sevilen özelliği olduğunu bilir, çünkü bazen canavar avına zarar vermez ve zarar vermeden yanından geçer. Bazen, hızlı akan suya düşmek veya bir yangında mahsur kalmak gibi, isteğe bağlı olmayan (kompulsif) ve korkulan kişinin doğasında olan bir özellikten korkma vardır. İnsan sudan ve ateşten korkar çünkü suyun doğası gereği boğulmak, ateşin doğası da yanmaktır.

Özetle, kötülüğün nedenlerinin daha derin anlaşılması, kalpte tahriş ve şiddetlenme ve içsel varlıkta acı yaratır. Bu şiddetlenme ve içsel acı korku olarak adlandırılır. Benzer şekilde, bazen Tanrı'dan korkmak, Tanrı'nın Varlığının Gnosis'inden (*Ma'rifa*) ve eğer Tanrı tüm dünyayı yok ederse, O'nun bunu umursamayacağı, kimsenin O'nu bunu yapmaktan alıkoyamayacağı veya bu yok oluş için O'nu azarlayamayacağı [bilgisi] gibi niteliklerden kaynaklanır. Bazen bir kul günahlarından korkar, bazen de bu ikisi birleşerek [korku durumuna neden olur]. O zaman bu kesinlik pekiştiği ölçüde, orada ne

varsa Allah'ın elindedir, O'nun hiçbir şeye ve hiç kimseye ihtiyacı yoktur, ne yaparsa yapsın, O'nu görevlendirecek kimse yoktur, kullar (insanlar) her koşulda [İlahi] hesap verme aşamalarından geçerken, korku o ölçüde artacaktır. Bundan, kendini daha iyi tanıyan kişinin Tanrı'dan daha fazla korktuğu sonucuna varılır. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

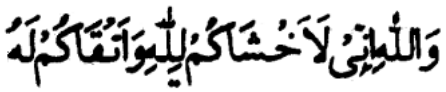

"Tanrı aşkına! Hepinizin arasında Allah'tan en çok korkan benim". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *Sahih Buhari* , Enes'in (Allah ondan razı olsun) yetkisiyle (Allah ondan razı olsun)]

Kur'an'da şu hususun belirtilmesinin nedeni budur:

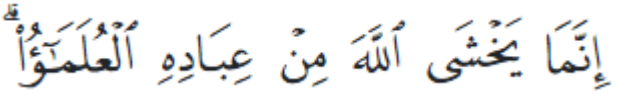

"Yalnızca Tanrı'nın hizmetkarları arasından bilgiyle donatılmış olanlar [dindar huşu, saygı ve] Tanrı korkusuna sahiptir [gerçek bilgi, Tanrı'nın İlahi Varlığı aşılayan Gnosis'ine yol açar ve sahibinin düşüncelere, duygulara, sözlere, eylemlere ve bu yüce ruhsal duruma düşman olan varoluş durumuna kapılmasını imkansız kılar]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 35, Ayet 28)

[Tanrı Korkusunun] Etkileri: Bu Gnosis (*Ma'rifa*) [Tanrı'nın Varlığı ve Sıfatları ve kişinin günahları] tamamlandığında, kişinin kalbinde korku yaratır ve kişinin içsel varlığında bir şiddetlenme olur, ardından bu şiddetlenmenin etkileri kalpten vücudun diğer organlarına geçer. Bu şiddetlenme ve korku, fiziksel zayıflık, solgunluk, ağlama vb. şeklinde kendini gösterir. Bazen bu durumun sıcaklığı o kadar etkili olur ki, umutsuzluk ve umutsuzluk durumuna dönüşür. Bedensel organlar, geçmişteki hataların kefaretini ödemek ve geleceğe iyi hazırlanmak [ahlaki ve etik dürüstlük dolu bir yaşam sürmek] için günahlardan alıkonuldukları ve itaat eylemlerine boyun eğdirildikleri korkusu etkisine sahiptir. Bu nedenle, [Tanrı] korkusuna sahip bir kişinin, ağlayan ve gözyaşlarını silen kişi değil, [Tanrı] cezadan korkan şeyi terk eden kişi olduğu söylenir. Ebu'l-Kasım Hakim (Allah ona rahmet etsin) şöyle buyurdu: "Bir şeyden korkan ondan kaçar, Allah'tan korkan ise O'nun rahmetli kucağına sığınır." Zun Önü'l-Mısri'ye (Allah ona rahmet etsin) şöyle soruldu: "Bir kul ne zaman korkar?" Şöyle cevap verdi: "Kişi, hastalığı tehlikeli olan ve ölüm korkusu nedeniyle zararlı yiyeceklerden kaçınan bir hasta gibi olduğunda, [zararlı şeylere karşı önlem alınmaması nedeniyle hastalığının şiddetlenmesinden kaynaklanır]". Allah korkusunun kişinin özellikleri (özellikleri ve içsel nitelikleri)

üzerindeki etkisi, şehvetlerin ortadan kalkması ve dünyevi zevklerin [kişinin gözünde] daha önce sevilen tüm günahların kötü görünmeye başladığı ölçüde alçalmasıdır. Balı seven ama içine zehir karıştığını öğrenince bu eğilimin tiksintiye dönüşmesi gibi, aynı şekilde [Allah] korkusunun sıcaklığı şehvetleri yakar, [bedensel] organlar [medeni] görgü kurallarını geliştirir, kalpte tevazu, tevazu, takva gibi nitelikler gelişir, kibir, düşmanlık, kıskançlık gibi kınanacak nitelikler ortadan kalkar. Kişinin tüm odağı [Tanrı] korkusuna döner ve başka bir yere bakacak hiçbir duyusu kalmaz. Kişi manevi mücadele (*Mücahit*), kendini inceleme veya yanlışlarından dolayı kendini suçlama (*Muhasaba*) ve her zaman İlahi Olanı tefekkür etme (*Murakabe*) ile meşgul olur. İnsanın attığı her an, attığı her adım, ağzından çıkan her kelime o kadar kıymetli hale gelir ki insan onları boşa harcamaz. Bunun yerine, kişi onlara karşı çok korumacı olur [onları kaybetmemek için koruyarak]. Kişinin durumu, vahşi bir canavarın pençelerine hapsolan ve onun herhangi bir anlık ihmalinden yararlanarak ondan kurtulup kurtulamayacağını veya onun yiyeceği olurken pençelerinde ölüp ölmeyeceğini bilmeyen birinin durumuna benzer. Eğer kişi böyle bir duruma hapsolmuşsa, o zaman kalbi ve zihni ve dış ve iç varlıklar sadece özgürlüğü bulmanın bir yolunu takıntı haline getirir, [bu durumda] kişinin aklına başka bir düşünce bile gelmez. [Allah] korkusunun hâkimiyetinde olan kişinin durumu budur. Bazı peygamberlik sahabeleri (*Sahabe*) ve onların takipçileri (*Taba'een*), [Allah'tan] korkunun varlıklarının her damarında ve her zerresinde hüküm sürdüğü konusunda aynı duruma sahipti.

Eylemlerde [Allah'tan] Korkmanın Dereceleri: Kişinin korkusu güçlü olduğu ölçüde, Allah'ın Azamet sıfatının Gnosis'i (*Ma'rifa*) ve alt benliğin kusurlarını anlaması, bu ölçüde manevi mücadele (*Mücahit),* kendini sınaması veya yanlışlarından dolayı kendini görevlendirmesi (*Muhasaba*) ve İlahi olanı tefekkür etmesi (*Murakabe*) vardır) daha güçlüdür. Korkunun eylemlerdeki etkilerinin en alt sırası, kişinin İlahi kanunun emirleriyle yasaklanan (*Haram*) şeyleri yapmaktan uzak durmasıdır. İlahi kanunun yasaklarından uzak durmaya titizlik (*Wara'*) denir. Eğer korku kesinleşirse, kişi İlahi kanunda haram olma ihtimali olan konulardan bile uzak durur, yani haram olduğu kesin olarak bilinmeyen ve dolayısıyla şüpheli olan konulardan bile uzak durur. Bu dereceye [Allah korkusuna] "*takva*" (takva, hürmet ve Allah korkusu) denir, bu da kişinin şüpheli konuları terk etmesi ve caiz olduğu kesin olan konularda hareket etmesi anlamına gelir. Bazen, kişi görünüşte iyi olan konuları bırakır, ancak şüpheli olabilecekleri korkusuyla onları terk eder. Bu dereceye [Allah korkusuna] "*Sıdk fi al-Taqwa*" (dindar huşu, saygı ve Allah korkusundaki içsel doğruluk ve samimiyet) denir. Kişi bu dereceyi sadece gerçekten ihtiyaç duyulan [ve caiz olduğu kesin olan] şeyleri kullanarak bir sonraki seviyeye taşırsa, örneğin içinde yaşamayacağı fazladan bir ev inşa etmez, tüketmediği yiyecekleri biriktirmez, dünyeviliğe meyletmez, ve kişi dünyanın ayrılacağı bir şey olduğunu bilir ve [sonuç olarak] Tanrı'dan başka bir şey düşünerek tek bir nefesini bile

boşa harcamazsa, o zaman bu dereceye "*Sıdk*" (doğruluk veya gerçeğe tam adanmışlık) denir. Böyle bir kişiye "*Sıddık*" (hakikat kişisi veya Gnostik veya samimi ve Tanrı'nın dostu) demek son derece uygundur. Bu düzenlemeye göre, doğruluk (*Sıdk*) Allah korkusuna (*takva*), Allah korkusu titizliğe (*Wara'*) ve titizlik, şehvet kışkırtıcılarından kaçınmanın adı olan *iffet ve saflığı (*Iffah) içerir.

Tanrı Korkusu Amaçtır: Gerçekte, Tanrı korkusu amaçtır. Eğer Allah'ın maksadı kullarını Kendi varlığından korkutmak olmasaydı, ne kullarının günah işlemesine izin verirdi, ne de onların günah işlemelerini kolaylaştırırdı ve onlara günah işlemeleri için imkân sağlamazdı. Çünkü günahlara vesile olmak, kişiyi İlahi merhametten uzaklaştırmakla eşdeğerdir, o zaman kul tarafından, kişinin günahı hak ettiği ilan edilecek ve günah araçları kişi için kolaylaştırılacak [ilk] günahtan önce işlenen hiçbir günah yoktur. Aynı şekilde, [ilk itaatten] önce, kulun, kişiyi salih amellere layık kılacak ve salih yolu aydınlatacak hiçbir salih ameli yoktu. Bunların hepsi, kişi kabul etse de etmese de, İlahi olarak emredilen kaderin sırlarıdır. O Varlığın [hiçbir şeye] bağlılığı öyledir ki, önceden hiçbir sebep olmaksızın, herhangi bir insana bahşedilmiş tüm rütbelerin en yücesini, önceden hiçbir sebep olmaksızın Hz. Muhammed'e (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) bahşetmiştir, öyle ki, yaratılmışlardan hiç kimse onunla rekabet etme iddiasında bulunamaz. öte yandan Ebu Cehil'i, [önceden] hiçbir kusuru olmaksızın alt mertebelerin en alt kademesine ulaştırdı. Kayıtsızlık [ve hiç kimseye veya hiçbir şeye bağlanmama] durumu böyle olan Varlık, O'nun Majesteleri ve İhtişamından korkmak zorunludur.

Allah Korkusunun Mükemmelliği ve Öğütleri: [Allah korkusunun] mükemmelliği hem mantıksal çıkarımlardan (*Kayas*) hem de Kur'an ayetlerinden ve peygamberlik geleneklerinden kanıtlanmıştır. Bir şeyin mükemmelliğini görmek için mantıksal çıkarım yolu, kişiyi sonsuz mutluluğa ve İlahi vizyonun sonsuz zaferine (Sa'ada) doğru itmeye ne kadar yardımcı olduğunu görmektir, çünkü bu, [Tanrı'nın] mümin bir hizmetkarının gerçek amacıdır. Bu nedenle, bir şey kişinin sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya ulaşmasına yardımcı olabileceği ölçüde, o ölçüde mükemmellik düzeyine sahip olacaktır.

Ahirette Allah'a kavuşmanın, sonsuz saadete ve sonsuz başarıya (*Sa'ada)* kavuşmanın, O'na duyulan sevgi ve özlem olmadan mümkün olmadığı, sevginin İlahi Cennet olmadan elde edilemeyeceği ve İlahi Zikir ve tefekkür ile sebat etmek için İlahi Zikir ve tefekkür (*Fikr*), kalbin dünyadan kopması zorunludur ve kalbin dünyaya bağlılığı ancak kul dünyevi zevkleri ve şehvetleri terk ettiğinde kesilir ve şehvetleri ortadan kaldırmak

için [Allah'tan] korkma ateşine ihtiyaç vardır. Allah korkusu, şehvetleri yakıp küle çeviren ateştir, bu yüzden şehvetleri yakan, günahlardan koruyan ve itaate teşvik eden ancak korku üstün olacaktır. O zaman şehvetler yakıldığı ölçüde günahlar azalır ve itaat ortaya çıktığı ölçüde (artar), o ölçüde (sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı) üstün olur. Bu, Tanrı korkusunun derecelerindeki farklılıkların gerçekliğidir. [Allah'tan] korkmak neden üstündür? Çünkü bir hizmetçi onun aracılığıyla iffet, saflık, titizlik, alçakgönüllülük ve manevi çabalar gibi karakter özelliklerine ulaşır. Bu karakter özelliklerinin mükemmelliğinden şüphe edilemez. Böylece korkunun mükemmelliği hem mantıksal çıkarımlardan hem de [İlahi] ayet ve geleneklerden kanıtlanmıştır.

[Tanrı'dan] Korkunun Mükemmelliğine İlişkin Ayetler ve Gelenekler: Korkunun mükemmelliğinde sayısız [peygamberlik] geleneği vardır. Allah'ın, cennete götüren dört [ruhani] makamı, yani [İlahi] hidayet, [İlahi] merhamet, [İlahi] bilgi ve [İlahi] onayı şu üç ayette biriktirdiğini bilmek yeterlidir:

هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

"Rablerinden korkanlar için kendilerine hidayet ve rahmet vardı." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 7, Ayet 154)

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟

"Ancak [Allah'ın] kulları, ilim sahibi olandan korkarlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 35, Ayet 28)

رَّضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ خَشِىَ رَبَّهُۥ

"Tanrı onlardan razı, onlar da Tanrı'dan razı. Rabbinden korkan kimsenindir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 98, Ayet 8)

İlk ayette hidayet ve merhamet, ikincisinde bilgi ve üçüncüsünde Allah'ın onayı vardır - bunların hepsi Allah'tan korkan insanlara mahsustur. [İlahi] İlim, [Allah'tan] korkmanın sonucudur. Hz. Musa -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "Allah korkusu ehli, Yüce Sahabe'nin (*Refik el-Aala*'nın, yani Allah'ın) yoldaşlığına sahip olacaklar ve hiç kimse onların bu [yüce manevi] mertebesine katılmayacaktır." Onlar bu yoldaşlığı elde edeceklerdir çünkü Allah korkusu sadece [İlâhî] ilim sahibi insanlar tarafından uygulanır [çünkü ondan yoksun olanlar veya ondan habersiz olanlar, görünüşte suçlarını cezasız bir şekilde sürdürenler] ve peygamberlerin mirasçıları olan ilim ehlinin bu arkadaşlığa hakkı vardır ve peygamberler de Yüce Sahabe'nin yoldaşlığına sahip

olacaklardır. Bu nedenle, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), ölümüne yol açan bu hastalık sırasında, isterse dünyada kalma, isterse Allah'a dönme seçeneği [Allah tarafından] kendisine verildi ve şöyle dedi:

اسالکالرفیقالاعلی

"Senden Yüce Yoldaş istiyorum (Senden ebedi yoldaşlığını istiyorum)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'in Ayşe'nin (Allah ondan razı olsun) yetkisiyle *hadis* derlemeleri]

Fudhail ibn Ayad (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Allah'tan korkan kişi, kişiyi [içsel varlığın] her türlü iyileştirmesine götürür". Şibli (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Ne zaman Allah'tan korksam, bana daha önce hiç görmediğim yeni bir hikmet ve nesnel caydırıcı ders kapısı (*İbra)* açıldı." Hz. Musa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah kıyamet günü şöyle buyuracaktır: 'Bugün hesabını vermeyeceğim kimse yoktur, ancak vicdanlı insanlar (bütün düşünceleri, duyguları, sözleri ve amelleri için kendilerini görevlendirenler) bundan muaftır. Onların hesap vermesini ve hesabını vermekten utanıyorum (*Muhasaba*). Onlar sorumluluğun üzerine çıktılar [dünyevi yaşamları boyunca bunu zaten gönüllü olarak kendi başlarına yaptıkları gibi]'". Tanrı korkusu, titizlik ve dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusuna dayanır.

Korku veya umudun hakimiyeti veya her ikisinin de orta düzeyde olması daha mı üstün?

[Allah'tan] ümit ve Allah korkusu, kalpleri iyileştiren iki ilaçtır. Bu ilaçların kendi başlarına övgüye değer bir özelliği yoktur, ancak bir hastalığı iyileştirmede faydalı oldukları ölçüde, onlarda mükemmelliğe sahip olacaklardır. Bu nedenle, eğer kalpte korkusuzluk hastalığı varsa ve bu kişinin kendisini Allah'ın azabından korunduğunu düşünürken, dünyevi zevk ve zevklere düşkün kalması tehlikesi varsa, o zaman bu durumda [Allah'tan] korkmak daha üstündür. Eğer kalbe hayal kırıklığı ve ümitsizlik hakim olursa, o zaman [Allah'a] ümit üstün gelir. Aynı şekilde, eğer bir kul günahlarla hâkim olursa, o zaman [Allah'tan] korkmak daha üstün olur.

Ekmeğin limonatadan (geleneksel tıpta limon veya sirke ve bal ile diğer bazı doğal bitkilerle yapılan tıbbi bir içecek olan *"Sikanjabeen*" olarak bilinir) üstün olması gibi korkunun da kesinlikle üstün olduğu söylenebilir, çünkü ekmek açlık hastalığını iyileştirirken, *Sikanjabeen* karaciğerden safra maddesini iyileştirir. Açlık hastalığı baskındır çünkü ekmeğe [limonatadan] daha fazla ihtiyaç vardır, dolayısıyla ekmek daha üstündür. Bu bakımdan şunu söyleyebiliriz ki, [Tanrı korkusu] baskın ihtiyacı nedeniyle üstündür çünkü insanlar günahların ve kendini kandırmaların hakimiyetindedir. Korku ve umudun pınarlarına bir göz atarsak, o zaman umudun üstün olduğunu söylemek zorunda kalırız çünkü umudun pınarı [İlahi] merhamet ve korkunun pınarı [İlahi] gazaptır. Tanrı'nın nezaketini ve cömertliğini savunan bu [İlahi] nitelikler üzerinde düşünen kişi, o zaman kalpte Tanrı'ya karşı daha fazla sevgi besler ve [İlahi] sevgiden daha yüksek bir [ruhsal] makam yoktur. [Tanrı'dan] korkma durumunda, hizmetçinin odak noktası, O'nun gazabı ve hoşnutsuzluğu hakkında tartışan İlahi niteliklerdir. Bu [İlahi] niteliklerin bir sonucu olarak huşu artar ve kişi, [Tanrı'da] umut yoluyla elde edildiği kadar İlahi sevgi ve özleme ulaşamaz.

Üstün Yerine Yenileyici: Gerçekte, korku ve umut ne kendi içlerinde gereklidir ne de amaçtır, ancak başka bir şey için gereklidirler. Başkaları için ihtiyaç duyulan şeyler için "üstün" yerine "ıslah edici" kelimesini kullanmak bence daha doğrudur. Bu ilke kabul edilirse, çoğu insan için korkunun umuttan daha iyileştirici olduğunu söyleyeceğiz çünkü çoğu insan günahların hakimiyetindedir ve günahları ancak korkunun kırbacıyla terk edebilirler. Umut onları [daha fazla yanlış eylemde bulunma konusunda] cüretkar hale getirebilirken, dış ve iç varlıklarda arınmış olan Tanrı korkusu halkı, korku ve umut arasındaki ılımlılık ve denge ıslah edicidir. Bu yüzden şu söz çok meşhurdur: "Müminin korkusu ve umudu tartılırsa eşit çıkar". Ali -Allah ondan razı olsun- oğullarından birine şöyle dedi: "Allah'tan aşırı kork ve dünyanın bütün iyiliklerini yanına alırsan [Allah tarafından] kabul edilmeyeceğini düşün ve çok ümit sahibi ol ve dünyanın bütün günahlarını toplasan bile düşün. Seni yine de affedecek". Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurdu: "Eğer bir kişi dışında bütün insanların cehenneme gideceği bildirilirse, o zaman o tek kişi olma ümidine sahip olurum ve eğer bir kişi dışında tüm insanların cennete gideceği duyurulursa, o zaman o kişi olma korkusuna kapılacağım." Bu, [Allah'tan] korkmanın ve [Allah'tan] ümidin en yüksek derecesidir. Ancak Ömer'in (Allah ondan razı olsun) umudu ve korkusu eşit olabilir. Günah işleyen bir kişi, biri hariç tüm insanların cehenneme gideceğine dair bu duyuruyu duyarsa, cehenneme gitmekten muaf tutulan kişinin kendisi olduğunu zanneder ve kendini kandırabilir.

Güçlü kalpli ve Gnosis'lerinde (*Ma'rifa* veya İlahi Olan'la yakınlık) mükemmelliğe sahip olanlar, korkuları ve umutları eşittir ve onlara sadece umut hakim değildir. Ömer -Allah

ondan razı olsun- öyle bir hâlâ içindeydi ki, sürekli kalbini araştırır, kalbinin gizli hastalıklarını bulmaya o kadar özen gösterirdi ki, Huzeyfe'ye -Allah ondan razı olsun- "Bende münafıklık belirtisi gördün mü?" diye sorardı. Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) münafıklığın işaretlerini kendisine bildirdiği için bunu istedi. Bugün kim var ki, kalbini münafıklıktan ve gizli şirklikten (*şirk* veya Allah'a ortak koşmak veya Allah'a isnat edilmesi gereken şeyleri Allah'tan başkasına isnat etmek) temizleyip arındıran? Eğer bir kimse kalbinin [tüm kötülüklerden ve yanlışlardan] arındığına karar vermişse, o zaman Allah'ın hesabından ne ölçüde kurtulabilir? Tanrı'nın [kişinin kendi yanlışları ve kirli içsel durumu için İlahi bir ceza olarak] kişinin kalbine [içsel] arınma düşüncesini koymuş olması mümkün mü, ancak gerçek buna aykırı mı? Bir kişi aslında kalbinin arınmasına sahip olsa bile, o zaman insan hayatının sonuna kadar böyle kalacağına nasıl karar verebilir? Durum böyle olunca insan nasıl korkusuz olabilir? Bu yüzden müminin hem korku hem de umut sahibi olması ve ikisi arasında bir denge ve eşitlik olması gerekir. Umudun sıradan insanlar üzerindeki hakimiyeti, onların anlayış ve bilgi eksikliğinin bir kanıtıdır. Bu nedenle Kur'an, kulların [yüce] niteliklerinin zikredildiği iki niteliği birleştirmiştir:

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

"Onlar, ümit ve korkuyla Rablerine yalvarırlar ve rızık olarak verdiklerimizden [hayır işlerinde] harcarlar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 32, Ayet 16)

Ama Ömer (Allah ondan razı olsun) gibi ümit ve korku arasında sükunet tutabilen yüksek [manevi] azim sahibi insanlar nerede? Bu nedenle günümüzde korku, insanları umutsuzluğa düşürmemek, doğru amelleri terk etmemek ve ümitsizliğe sürüklememek şartıyla daha uygundur. Bazı insanlar günahkâr olduklarından ve bağışlanma ümidi kalmadığından korktukları için amelleri terk ederler ve günahlara gömülürler. Böyle bir korku faydalı olmak yerine zararlıdır. Faydalı korku, insanı [takva ve salih] işlere sevk eden, şehvetlere tiksinti uyandıran ve dünyaya (dünyeviliğe) meyletmesine izin vermeyen korkudur. Bir düşüncenin kalbe gelip organlara herhangi bir etki etmeden geçmesi, kötülüklere karşı nefret uyandırması veya kişiyi salih amel yapmaya ikna etmesi korkusu değildir. Umutsuzluğa neden olan şey [Allah'tan] korkmak da değildir. [Bilgelerin ve peygamberlerin] tüm sözlerinin özeti, ikisinin [umut ve korku niteliklerinin] birleşiminin arzu edilir olduğudur. Ancak ölüm gelene kadar korku daha faydalı ve uygundur, ölüm anında ise umut ve Allah'ın rahmetine dair iyi bir beklenti daha uygundur. Çünkü korku, kulları [doğru] eylemlere sevk eden bir kırbaçtır, ancak ölmek üzere olan ve artık [dindar ve salih] eylemlerde bulunma yeteneğine sahip olmayan veya korkunun [ölmekte olan kişinin] kalbini batıracağı ve kişiyi ölüme yaklaştıracağı için korkunun araçlarına katlanan, umut ise kalbi güçlendirir ve Tanrı sevgisini kişinin

varlığının her damarına ve dokusuna aşılar. Bir kul için sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı (*sâdeh*), Allah'ın sevgisinin kandillerinin kalbi aydınlatması ve Allah'a kavuşmayı arzulamasıdır. Tanrı ile buluşmayı arzulayan bir kişi, Tanrı böyle biriyle tanışmak ister. Sevginin, özlemin, [Sevgili ile] buluşmayı arzulamanın, İlahi vizyon, bilgi ve [salih] eylemler dilemenin amacı Tanrı'nın Gnosis'idir (*Ma'rifa*) ve Gnosis'in meyvesi (sonucu) sevgidir. Her ruh sahibi (insan) ölümden sonra O'na geri dönmek zorundadır ve kişinin son meskeni ve varış noktası orasıdır. Sevdiğiyle karşılaşan kişi, [sevgiliye] olan sevgisiyle orantılı bir mutluluk yaşar. Sevdiğinden ayrılan kişi, [sevgiliye] olan sevgisiyle orantılı bir acı yaşar. Birinin kalbine eşin, çocukların, evin, toprağın, mülkün, arkadaşların, akrabaların sevgisi hakimseyse, o kişi sevdiği her şey dünyada olan bir kişidir - dünya kişinin cennetidir çünkü cennet, kişinin en sevdiği ve sevdiği şeyleri birleştiren o özel yerin adıdır. Böyle bir insanın ölümü, cennetten kovulmak gibidir, çünkü ölüm, kişinin sevdiği şeylerle arasında bir perde haline gelir ve ancak zorluklarla katlanılabilecek bir acıdır. Çünkü dünya insanı ölümden korkar ve bu hayatı geride bırakarak ayrılmayı sevmez.

Sevgilisi Allah olan ve sadece İlahi zikre, tefekkür ve Allah'ın Gnosis'ine bağlılık ve özlem duyan ve dünyevi engelleri ve bağları (takıntıları) kendisi için zararlı gören kişi, böyle bir kişi için dünya bir hapishanedir, burada bir an bile huzur bulamaz ve her zaman bu zindandan kurtuluş bulmak ve Sevgilisi ile buluşmak için çabalar. Şimdi bir mahkumun hapishaneden kurtulurken sevgilisiyle buluştuğunda hissettiği duyguyu düşünmelisiniz. Bu, mümin bir kulun beden hapsinden kurtulduktan sonra ilk bulduğu mutluluktur. Bu [mutluluk], Allah'ın kulları için ayırdığı İlahi cezadan ayrıdır. Nedir bu İlahi karşılık? Bu, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı ve hiçbir kalbin aklına bile gelmemiş bir şeydir. Allah bu İlahi mükâfatı, ahiret hayatını dünya hayatına tercih eden, onunla yetinen ve onunla doyum bulan insanlar için hazırlamıştır. Aynı şekilde, bir dünyadan ayrılırken çektiği acı, Allah'ın itaatsiz kulları için ayırdığı cezadan ayrıdır. İçinde alacalı türde acılar, zincirler, tuzaklar ve aşağılama ve küçümseme araçları vardır. Tanrı'ya, O'nun iradesine teslim olma durumunda bize [yeryüzündeki her insan için kaçınılmaz olan seçimi sırasında] ölüm bahşetmesi ve doğrularla bize katılması için dua ediyoruz. Bu duanın kabul edilmesi ümidi Allah'ın sevgisini kazanmadan olmaz ve Allah'tan başkasının sevgisi kalpten ayrılıncaya ve kalbin İlahi sevgiye ulaşmayı engelleyen tüm engellere bağlanması [İlahi sevginin] zenginlik gibi kopmadıkça Allah'ın sevgisine ulaşılmaz. şöhret, vatan vb. Bununla birlikte, ölüm anında umudun egemenliği ıslah edicidir, çünkü [İlahi] sevgiyi doğurur ve şehvet ateşi söner ve dünya sevgisini kalpten uzaklaştırır.

Gnostiklerin Uğursuz Son Korkusu

[İnsanların uğursuz sonuyla ilgili] tüm ayetleri ve hadisleri dinledikten sonra, korkusuz olacak sadece aptal veya cahil bir insan olabilir. Gnostiklerin kalplerini umudun yumuşak esintisiyle taze tutmak Tanrı'nın büyük bir lütfudur. Eğer durum böyle olmasaydı, kalpleri korkudan yanardı.

Kötü veya Uğursuz Sonun Anlamı: Kötü sonun, birinin diğerinden daha zor olduğu iki derecesi vardır. Daha zor olan birinci derece, kişi ölümün sancıları içindeyken ve kalbe hakim olduğunda, Tanrı hakkında şüphe duymaya başlar veya Tanrı'yı reddetmeye başlar ve bu durumda ölür. Bu şüphe ve reddedilme öyle bir düğümdür ki, Allah ile Allah arasında ebedî bir perde oluşturur ve [bunun gibi] kalıcı perde insanı Allah'tan uzaklaşmaya ve [ahiretin] azabına götürür. Derecesi birincisinden daha düşük olan ikinci derece kötü son, ölüm anında kişinin kalbine dünyevi meselelerden herhangi bir meselenin veya dünyevi şehvetlerden gelen herhangi bir şehvetin, kalbi ve zihni tüm duyuları kaptıracak kadar bulanıklaştırmasıdır. Bu durumda şehvetten başka bir şeye yer kalmayacaktır. Eğer ruh bu durumda ele geçirilirse (ölürse), kişi kalbinin [dünyevi şehvet ve arzulara] düşkünlüğü nedeniyle Allah'tan başkasına odaklanmış olur. Bu, kişi ile Tanrı arasında bir tür perdedir. Peçe [Tanrı'dan uzaklığı simgeleyen bu gibi] [İlahi] cezaya davetiye çıkarır çünkü Tanrı'nın yaktığı ateş peçeli [İlahi uzaklık] halkı içindir. Kalbi sağlam olan, dünyadan habersiz (dünyevilikten) habersiz ve gönülden Allah'a odaklanmış bir mümin, böyle bir kişiye şöyle der: "Ey mümin! [Esenlik içinde] üzerimden geç. Aydınlatmanız alevlerimi söndürdü".

Kötü Sonun Nedenleri: İnsanı kötü sona götüren nedenler sayısızdır ve kapsanamaz ancak toplu olarak şu şekilde anılabilir:

Birinci Neden - Şüphe ve Reddetme: Kesin olarak bilinmelidir ki, Allah'a, O'nun peygamberlerine ve O'nun kitaplarına olan basit imandan mahrum kalan ve tartışmalara ve tartışmalara dalan kişi, sözünü ettiğimiz [uğursuz bir sonla bitme] tehlikesiyle karşı karşıyadır. Böyle bir kişinin benzerliği, gemisi denizin ortasında alabora olan ve şimdi denizin asi dalgalarıyla kuşatılmış birine benzer. Bu dalgalar her yerde hareket eder. Çoğu insan bu durumda öldüğü (boğulduğu) için [böyle bir durumda] birinin kıyıya güvenli bir şekilde ulaşması nadiren olur. Bu nedenle, İlahi Varlığın ve Sıfatların gerçekliğini aramak saf cehalettir ve kişiyi tehlikeler denizine itmekle eşdeğerdir. Ancak aklın sınırlarından çıkanlar ve peygamberlik ve Gnosis ufkunda parlayan manevi

açılmanın (aydınlanmanın) ışığına erişebilenler [güvenlik kıyılarına başarıyla varırlar]. Çok az insan bu seviyeye ulaştığı için her meslekten olmayan kişinin bu mükemmelliğe ulaşması mümkün değildir. Bu nedenle, tartışmaların ve tartışmaların yolu çok sayıda tehlikeyle doludur. Bu basit ve cehennem ateşinden korkan insanlar bu tehlikelerden korunduktan sonra İlahi itaatle meşgul olurlar. Gereksiz tartışmalarla zamanlarını boşa harcamazlar.

Şüphe ve reddetme nedeniyle [kötü] sonun nedeninin ikinci şekli, gerçekliğe olan inancın zayıf olması ve dünya sevgisinin kalbe hakim olmasıdır. İmanın zayıflığı ölçüsünde Allah sevgisi de zayıf olacaktır ama o ölçüde dünyevi sevgi güçlü olacaktır. Bu güç, kalpte Tanrı sevgisi için hiçbir kapasite kalmayacak, aksine bu sevgi birkaç dakikalığına doğan ve biten geçici bir düşünce statüsünü benimseyecektir. Etkisi, alt benliğe karşı çıkacak ve onu Şeytani yoldan saptıracak kadar güçlü değildir. Bu durumun doğal sonucu, insanın tepeden tırnağa şehvetlere dalmış olmasıdır, öyle ki kalbi katılaşır ve kararır. Sonra [kalbin] bu karanlığı ve katılığı, günahlarla orantılı olarak o kadar artar ki, zayıf bir ışık yayan iman lambası aniden söner ve kişi, kalpte iman ışığının kalmadığını bile hissetmez. [Sonuç olarak,] Karanlık kişinin doğası, mizacı ve amacı haline gelir. Ölüm sancıları içinde, Tanrı sevgisindeki bu zayıflık daha da artar çünkü kişi dünyadan, yani sevgilisinden, kalbine hükmeden yaklaşan ayrılığın farkına varır. Ayrılığın bu şekilde farkına varılması kişiye acıyı hissettirir ve o anda kişinin kalbinde, dünya ile arasındaki ayrılığın ölüm sayesinde gerçekleşeceği ve ölümün Tanrı'dan olduğu düşüncesi doğar. Bu nedenle, kişi ölümü kötü olarak görür ve burada kişinin dünya sevgisine olan tutkusunda Tanrı'ya düşmanlık beslemeye başlaması tehlikesi vardır. Onun örneği, oğluna biraz sevgi besleyen ama onun servetine büyük sevgi duyan bir adamın örneğidir. Bu durumda oğul servetini çarçur ederse, oğluna duyduğu az sevgi nefrete dönüşecek ve oğlunu düşmanı olarak görmeye başlayacaktır. Yüreğinde Allah'a karşı nefret veya düşmanlık duygusunun yükseldiği anda insanın ruhu alınırsa, sonunun uğursuz olacağı ve sonsuza dek mahvolacağı açıktır. Bu detaydan da anlaşılmaktadır ki, bu durumda kişinin kalbine dünya sevgisi hakim olduğu ve kişinin dünyevi yollara meyilli olması ve imanında zayıflık olması nedeniyle Allah sevgisinin de zayıf olması nedeniyle kötü bir sonla bittiği kanıtlanmıştır. Bundan öğrenildiğine göre kişi, dünya sevgisi kalbinde [daha az derecede] mevcut olsa bile, dünya sevgisini boyun eğdirilmiş ve Tanrı sevgisini kalbinde baskın bulursa, o zaman bu [kötü son] tehlikesinden uzaktır.

İkinci Neden - Günahlar: Şimdi kötü sonun ikinci nedeninden bahsedilecek. Bu sebep, şüphe ve reddedilme durumunda ölmekle karşılaştırıldığında nispeten daha hafiftir ve sonsuza dek cehennemde yaşamayı garanti etmez. Bu [tür] sonun iki nedeni

vardır - biri iman güçlüyken günahların bolluğu, ikincisi günahlar daha azken imanın zayıflığıdır. Günahların bolluğu olan ilk [alt] nedenin ayrıntıları, kişinin şehvetlerin hakimiyetinde olduğu için günah işlemesi ve özlem ve alışkanlık nedeniyle şehvetlerin kalbe sağlam bir şekilde yerleşmesidir. İnsanın hayatının geri kalanında alıştığı şeyler tam o anda aklına gelir. Bu nedenle, eğer kişi [İlahi] itaate meylederse, ölüm anında bile [İlahi] itaate karşı dikkatli olur, onu hatırlar ve zikreder. Günahlara meyilli olan kişi, ölüm anında bile kalbe hükmeder. Aynı zamanda, kişinin kalbine dünyevi bir şehvet veya günah hakim olduğunda, ruhun böyle bir durumda alındığı da olur. Bu şekilde kişi Tanrı'dan örtülü hale gelir ve kendi lehine uğursuz bir sonla sonuçlanma tehlikesi büyüktür.

Eğer kişinin kalbinde Allah korkusu yoksa, bunun nedeni kişinin çok fazla yanlışa sahip olması değil, bunun yerine kalbinin şehvet ve özlemlerden yoksun olmamasıdır. Bilakis insan nefsinin arzularına boyun eğer, musibet [kendi ihmali ve yanlışları yüzünden] hâkimdir ve kalbin gafletine şahit olmasına izin vermez, ölüme yakınlık insanı uyandırmaz, günahların çokluğu insanın iç dünyasında bir kıpırdanma yaratmaz. [Tanrı'nın kullarının] korku dolu durumunu görmenin kalp üzerinde herhangi bir etkisi yoktur ve kötü son korkusu kişiyi günah işlemekten alıkoymaz. Ne gariptir ki, dünya malını biriktirmek istediğimizde ekip biçiyoruz, fidan dikiyoruz, ticaret yapıyoruz, denizlerde gemilere yön veriyoruz, çöllerde atları dörtnala koşuyoruz ve [dünyevi kazanç amacımıza ulaşmak için] yolculukların zorluklarına ve acılarına katlanıyoruz. Aynı şekilde, entelektüel bir mertebe arzuluyorsak, bilgi ararız, bütün gece [bilgi noktalarını] tekrarlamak ve ezberlemek için uyanık kalırız, rızkımızı aramak için çaba gösterir ve mücadele ederiz, Allah'ın bize rızık sağlama vaadine güvenmeyiz, evlerimizde oturup rızık beklemeyiz ve sadece dua etmeyiz. "Ey Tanrım! Bize rızık ver!" Fakat önümüze ebedî hâkimiyet sorulduğunda veya cennetten söz edildiğinde şunu söylemekle yetiniriz: "Ey Allah'ım! Bizi affet, bize merhamet et!", güvendiğimiz Yüce Varlık açıkça ilan etse de:

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَٰنِ إِلَّا مَا سَعَىٰ

"Ve insan ancak uğruna çabaladığını elde edecektir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 53, Ayet 39)

وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ

"Aldatan (şeytan) sizi Allah hakkında bir yanılgıya sokmasın." (Kur'an, Bölüm 35, Ayet 5)

[Ne yazık ki,] Bütün bu âyetler bizi ne önceden uyarır ne de [onlardan habersizliğimizden dolayı] kibir ve [sadece] dilekler vadisinden çıkarır. Gerçekte, eylemsiz kurtuluş umuduna sahip olmak ve [gerekli] eylemleri yaptıktan sonra kurtuluşa ulaştığımızdan emin olmak büyük bir kayıp meselesidir.

Kişi dikkatli bakar ve kendi iç varlığını incelerse, onun öfke, şehvet, düşmanlık, kıskançlık, kibir, kendini beğenmişlik vb. gibi çeşitli vahşi hayvanlar ve zehirli yaratıklarla dolu olduğunu öğrenecektir. Tüm bu içsel nitelikler (karakter özellikleri ve içsel eğilimler), ihmal durumunda her zaman kişiye saldıran canavarlardır. Ancak insanoğlu, bu iç canavarların ve zararlı hayvanların hayvanlarla cinsel ilişkiye girmesinden kaynaklanan işkenceyi hissetmez ve fark etmez. [Ölümden] sonra perdeler kalktığında, bu [içsel] canavarların sana ne kadar zarar verdiğini göreceksin. O zaman, kendinizi bu iç canavarlardan korumanız için neden uyarıldığınızı anlayacaksınız. Bu [içsel] canavarları kontrol etmek veya bu zararlı hayvanları öldürmek istiyorsanız, onları ölümden önce kontrol etmeniz ve kendi ölümünüzden önce onları yok etmek için düzenlemeler yapmanız gerekecektir. Bunu yapmazsanız unutmayın, sonunda sizi tüketecekler.

Bölüm 14 – Tanrı'nın Önünde Mutlak Muhtaçlığın Alçakgönüllülüğünü, Yoksulluğa Katlanmayı ve Dünyevilikten ve Materyalist Takıntılardan Uzak Durmayı Telkin Etmek

Açgözlülük ve materyalizm, hem bireyler hem de uluslar düzeyinde çağımızın iki salgınıdır. Ruhun bu iki içsel hastalığı, bireyleri ve ulusları bitmek bilmeyen açgözlülüğe iter, ruhun boşluğuna yol açar ve haklı olarak başkalarına ait olanı haksız yere kapmak ve ele geçirmek için çatışmalar ve savaşlar doğurur, karşılıklı düşmanlıkları besler ve bireysel düzeyde iç barış ve huzura ve kolektif düzeyde uluslar ve topluluklar arasında dostluğa izin vermeyen nefret ve yoksunlukları ortaya çıkarır. Bu tür açgözlülük, bazılarında yoksulluğu ve çaresizliği teşvik ederken, diğerleri lüksün tadını çıkarır. Bu iki zayıflatıcı bireysel ve kolektif hastalığın tedavisi, Tanrı'nın önünde muhtaçlığımızın farkına varmak, yoksulluğa lütuf ve sabırlı bir azimle katlanmak ve dünyevilikten ve materyalizmden uzak durmayı telkin etmektir.

Allah'ın önünde mutlak muhtaçlığın alçakgönüllülüğü, yoksulluğa sabırla katlanmak, kendi iyiliğimiz için azim, dünyevilikten ve materyalist saplantılardan uzak durmak, ruhun cömertliğine yol açan büyük içsel erdemler ve manevi niteliklerdir, bu sayede kişi, kimseden karşılık istemeden, kelimenin tam anlamıyla muazzam bir bağış kaynağı haline gelir. Başkalarının sahip olduklarına karşı bu tür bir kayıtsızlık, samimiyete, doğruluğa, cömertliğe, yoksulluktan veya yoksulluktan korkusuzluğa, Tanrı'ya güvene ve itimatnameye, sabırlı azim ve dürüst çabalara, özellikle yoksullukta, halklar ve uluslar arasında iç ve dış barışa ve bir dizi başka olumlu içsel niteliğe yol açar. Gazali, burada özet olarak aşağıdaki şekilde sunulan *başyapıtı* "*İhya al-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" nın dördüncü cildinde veya çeyreğinde bu kilit konuyu ustaca ve anlayışlı bir şekilde ele almıştır [20]:

Bilinmelidir ki, dünya (dünyevilik) Allah'a düşmandır. Pek çok kişi onun aldatmacasına düştükten sonra yanlış yönlendirildi ve birçok kişi onun aldatmacasının tuzağına düştükten sonra tökezledi. Onun dostluğu günahların ve kötülüklerin anasıdır ve ona karşı çıkmak, tüm iyiliklerin ve iyiliklerin kaynağıdır. Burada dünyevilikten uzak durmanın ve ondan uzak durmanın mükemmelliğini açıklayacağız çünkü bu, [bireysel ve kolektif düzeylerde olumlu bir içsel dönüşüm sağlayan] içsel yapıcı ve dayanıklılık kazandıran niteliklerin (*Munjiyaat*) merkezinde yer alır. Kalp dünyadan tamamen kopuncaya kadar (dünyevi takıntılar) [bu dünyanın ve ahiretin sorunlarından] kurtuluş umudu yoktur ve bunun iki şekli vardır: Ya dünya fakirlik denilen birinden uzak durur ya da kişi kendini perhiz denilen dünyevilikten gönüllü olarak ayırır. Bu formların her ikisi de ebedi mutluluğa ve ebedi zafere (*sâde),* [dünya hayatında] başarıya ve [ahirette] kurtuluşa ulaşmaya yardımcı olma konusunda [maneviyatta] farklı derecelere sahiptir. Önce yoksulluğun [manevi ve maddi] ve [dünyevilikten] uzak durmanın gerçekliğini, bunların türlerini, koşullarını ve [İlahi] emirlerini açıklayacağız. İlk bölümde yoksulluğu, ikinci bölümde ise yoksunluğu tartışacağız.

Tanrı'nın önünde hem maddi hem de manevi yoksulluk veya mutlak muhtaçlık gerçeği ve Manevi Yolcunun İçsel Durumları

Yoksulluk, ihtiyaç duyulan şeylerin eksikliğinin adıdır. İhtiyaç duyulmayan şeylerin eksikliğine yoksulluk denmez. Benzer şekilde, ihtiyaç duyulan şeyler mevcutsa ve ihtiyacı olan kişi bunlar üzerinde kontrole sahipse, o zaman böyle birine fakir denmez. Eğer bu noktayı anladıysanız, o zaman Tanrı'dan başka olan her varlığın fakir olduğu gerçeğinden şüphe duymayacaksınız. Çünkü var olma ihtiyacı vardır ve herhangi bir şeyin varlığı veya varlığı kesinlikle Tanrı'nın lütfuna ve iradesine bağlıdır. Eğer bir şey varlık alemindeyse ve kendi varlığı için başka bir varlığa ihtiyaç duymuyorsa, o zaman kesinlikle zengindir [ya da herkesten ve her şeyden habersiz, kendi kendine yeten] ve böyle tek bir varlık vardır ki o da Tanrı'nın Varlığıdır. Tanrı'nın Varlığı kendi kendine yeterlidir, O'nun Varlığı hiç kimseye ve hiçbir şeye bağımlı değildir, O'ndan başka her şey kendi varlığı için bu tek Varlığa muhtaçtır. Allah Kuran'da tam da bu gerçeğe işaret etmiştir:

وَٱللَّهُ ٱلْغَنِيُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ

"Ve Tanrı zengin ve kendi kendine yeterlidir (hiç kimseye veya hiçbir şeye muhtaç değildir, bunların hiçbirine ihtiyaç duymadan var olan her şeye sahiptir) ama hepiniz [O'nun önünde ve kendi varlığınızın O'na bağlı olduğu ölçüde her şey için O'na muhtaç] fakir yoksullarsınız." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 47, Ayet 38)

Buradaki amacımız Allah'ın huzurunda yoksulluğun veya muhtaçlığın mutlak anlamını araştırmak değil, bunun yerine amacımız özellikle servet ve maddi varlıkların yoksulluğunu açıklamaktır, aksi takdirde bir düşünün, [Allah'ın] bir kulunun sayısız ihtiyacı vardır, bu ihtiyaçların bir kısmı zenginlikle karşılanacak şekildedir ve bunları özel olarak açıklamak buradaki amacımızdır. Bu nedenle, servete veya maddi mala sahip olmayan bir kişinin, sahip olmadığı ancak ona muhtaç olduğu maddi açıdan fakir olduğunu söylüyoruz. Sonra üzerinde düşünürsek, insanoğlunun yoksulluk içinde beş durumu olduğunu görürüz:

Birinci Durum: Bu, [içinde bulunulacak] en iyi eyalettir. Sonuç olarak, kişi zenginlik elde ederse, onun hakkında kötü hisseder ve onun varlığından rahatsız olur, onu kabul etmekte tereddüt eder, kötü olduğunu düşünür ve kendini onun kötülüğünden korumaya çalışır. Bu duruma [dünyevilikten] uzak durma (*Zühd*) denir ve bu duruma sahip olan kişiye de perhiz (*Zehid*) denir.

İkinci Durum: Kişinin zenginliğe karşı o kadar çok arzusu yoktur ki, onu elde etmekten memnun olur ve onu elde ettiği için acı çekecek kadar ondan nefret etmez. Bunun yerine, kişi o kadar çok cesarete sahiptir ki, eğer onu alırsa, onu bırakabilir. Böyle bir duruma sahip olan kişi, [Tanrı'nın iradesiyle] aynı fikirde olan kişi olarak adlandırılır.

Üçüncü Durum: Kişinin servet elde etmemektense servet elde etmeyi tercih etmesidir, çünkü kalbin ona karşı bir eğilimi vardır, ancak kişinin onun için çabalamasına neden olacak kadar güçlü değil midir? Bunun yerine, kişi onu zorluk çekmeden ve çok çalışmadan elde ederse, ondan memnun olur, ancak onu elde etmekte zorluklarla karşılaşırsa, onu aramaktan vazgeçer. Böyle bir duruma sahip olan kişiye memnun denir çünkü kişi kendisinde mevcut olanla yetinir ve daha fazla [zenginlik] elde etme eğilimine sahip olmasına rağmen, mevcut olmayanı elde etmek için mücadele etmemiştir.

Dördüncü Durum: Kişinin yetersizliği ve zayıflığından dolayı zenginlik aramaması, aksi takdirde kalpte [bunu yapma] arzusunun mevcut olması ve kişinin zorluklara yol açsa bile kendisine bir miktar zenginlik kazandırabilecek her türlü stratejiye göre hareket etmesi veya kişinin zenginlik arayışına girmesi ancak çaba göstermesine rağmen elde edememesidir. Bu devletin sahibine açgözlü denir.

Beşinci Durum: Bir kişinin, mahrum kaldığı zorunluluktan dolayı servete [ve maddi mallara] muhtaç olmasıdır. Tıpkı aç ama ekmeği olmayan ya da elbisesi olmayan biri gibi. Bu duruma sahip olan kişiye, arama arzusu zayıf ya da güçlü olsun, ihtiyaç tarafından zorlanmış denir. Kişinin ihtiyaç duyma durumunda olması ve mecbur kaldığı şeye meyilli olmaması nadiren olur.

Bunlar [yoksulluk açısından insanoğlunun] beş halidir. Bu hallerin en yükseği perhizdir (*Zühd*) ve eğer [ihtiyaçtan] zorlama perhizle birleşirse, o zaman bu son derece yüksek bir [maddi malda maneviyat] halidir. Sonra bu beş devletin hepsinden daha yüksek bir devlet vardır ve bu, bir hizmetçinin servet ve maddi varlıkların varlığını veya yokluğunu eşit gördüğü durumdur. Kişi zenginlik elde ederse kalp bundan ne mutlu olur ne de acı çeker, aynı şekilde zenginlik elde etmezse kalp bundan ne mutlu olur ne de acı çeker. Eğer bir insan, dünyanın tüm hazinelerinin toplanıp kendisine teslim edildiği bir duruma sahipse, o zaman bundan zarar görmez, çünkü kişi [göklerin ve yerin] tüm hazinelerinin, kişinin gözetiminde (mülkiyetinde) olmasına rağmen, Allah'a ait olduğunu anlar. dolayısıyla ikisi [herhangi bir maddi varlığa sahip olma veya olmama durumları] arasında hiçbir fark yoktur. Böyle bir kişi, servete ve maddi mallara sahip olup olmadığından habersiz olduğu için habersiz olarak adlandırılır. Habersiz ve zengin, farklı anlamlara sahip iki kelimedir. [Kelime] Zengin ya da kendi kendine yeten, Tanrı için ve [çok daha az ölçüde] çok fazla servete sahip olan Tanrı'nın hizmetkarları için geçerlidir. Bu insanlar servetin bolluğundan memnunlar çünkü bu serveti yanlarında tutmaya muhtaçlar. Bu bakımdan yoksul olarak adlandırılabilirler. Ancak gafil olan kişi, ne malın kendi eline geçmesini umursar ne de bu servetin kendi mülkiyetinden [başkasına] gitmesini umursamaz. Çünkü kişi ne servete sahip olmanın acısını ondan kurtulmaya muhtaç olacak şekilde hisseder, ne de onu elinde tutmaya mecbur kalacak kadar ondan memnun olmaz ve aynı zamanda kişinin servete sahip olmaması, onu elde tutma arzusu uyandırması da söz konusu değildir. Bu [zenginlikten] habersiz kişiyi zengin veya kendi kendine yeten olarak adlandırmak uygun değildir, çünkü kişi kayıtsızlığına rağmen birçok şeye ihtiyaç duyar [kişinin zenginliğe karşı kayıtsızlık durumunu koruması için Tanrı'nın yardımı gibi].

Perhiz ve Habersiz: [Dünyevilikten] uzak durma muazzam [manevi] bir derecedir, daha ziyade salih ve dindarların en yüksek derecesi olarak adlandırılabilirken, habersizler [servete sahip olup olmamayı eşit görenler] Tanrı'nın yakınları arasındadır (Gnostikler). Bu bakımdan perhiz habersizler için zararlıdır çünkü [söylendiği gibi] "takva sahiplerinin salih amel amel işleri, Allah'ın yakınları için günahlara eşdeğerdir". Bunun nedeni, dünyadan (dünyevilikten) tiksinmenin perhizde bulunmasıdır ve bu, tıpkı dünyayı sevenin dünyaya düşkün olması ve Tanrı'dan başka [olan] herhangi bir şeye düşkünlüğün bir ile Tanrı arasında bir perde olması gibi, ona düşkünlükle eşdeğerdir. Tanrı ile aranızda uzaklık yoktur, bu yüzden bu uzaklığa "perde" denilebilir, bunun yerine O size kendi şah damarınızdan daha yakındır. Ayrıca gökler ve yer sizinle Tanrı arasında bir perde olsun diye hiçbir yerde ve yerde kısıtlanmamıştır. Bunun yerine, Tanrı'dan başkasıyla ilgili olan angajmanlarınız [ve takıntılarınız] perdelerdir. Kişinin alt nefsine ve şehvetlerine düşkünlüğü, Allah'tan başkasına düşkünlük gibidir, çünkü siz her zaman nefsinize (*nefsinize*) ve şehvetlerinize düşkünsünüz, dolayısıyla Allah'tan örtülmüşsünüzdür. Özetle, nefsine (nefsine) düşkün olan kişi Allah'tan sapmıştır, aynı şekilde kişi kendinden nefret etmekle meşgulse, o kişi de Allah'a odaklanmamıştır. Benzetmesi, hem aşığın hem de sevgilinin hazır bulunduğu, rakibin içeri girdiği bir toplantıdır. Âşığın gönlü, sevgilinin rakibine odaklanır ve rakip hakkında kötü düşünmeye başlarsa, âşığın rakibe kızmakla meşgul olduğu halde, sevgiliye bakma zevkinden mahrum kaldığı söylenir. Eğer aşık, sevgilinin sevgisine dalmış olsaydı, rakibe en ufak bir ilgi göstermezdi, rakibin sözünü kesmesine aldırış etmezdi veya [rakibe karşı] hoşnutsuzluğunu ifade etmek için her zamanını boşa harcamazdı. Bu nedenle, sevgilinin huzurunda sevilmeyene sevgiyle bakmak, hatta sevilmeyene ilgi göstermek gibi, aşıkta eş (*şirk*) atfetmekle eşdeğerdir ve sevgilide bir kusurdur. [Sevginin] mükemmelliği, sevilmeyenlere hoşlanmada ya da hoşlanmamada hiç aldırış etmemektir. Nasıl ki iki aşk aynı anda kalpte birleşemezse, aynı şekilde düşmanlık ve aşk da aynı anda birleşemez. Dünya sevgisine düşkün olan kişi, ihmalkârlık durumunda [Tanrı'ya] uzaklık yolunda yürürken, bundan (yani dünyevilikten) habersiz olan kişi, Tanrı'ya yakınlık yolunda yürür, çünkü böyle bir kişi için umulur ki, İlahi Huzur konumuna ulaşır.

Bu ayrıntılardan, [yoksulluk açısından insanoğlunun] toplam altı derecesi olduğunu bilirdiniz ki, en yüksek derece habersiz olana, sonra perhiz yapana, sonra kabul edene, sonra memnun olana ve sonunda açgözlü olana aittir. Mecbur [kişi] söz konusu olduğunda, perhiz, İlahi iradeyi kabul etme ve memnuniyet, hepsi hayal edilebilir ve dolayısıyla mecbur kişinin derecesi buna bağlıdır. Yoksul kelimesi beş dereceden insanlar için de geçerlidir. Habersiz kişiyi maddi anlamda fakir olarak adlandırmak doğru değildir, ancak bu terimi böyle bir kişiye uygulamak doğrudur çünkü habersiz,

genel olarak her konuda ve özel olarak materyalizme karşı kayıtsız olan kişinin [kesinlikle] Tanrı'ya muhtaç olduğuna dair derin bir anlayışa sahiptir. Habersiz kişiye fakir demek, kul kelimesi genel olarak tüm yaratılışlar için geçerli olsa da, kişinin Allah'ın önünde kulluk anlayışına sahip birine [Allah'ın] kulu demek gibidir. Allah'ın huzurunda [herkes ve her şey için] fakirliğini ve mutlak muhtaçlığını derinlemesine anlayan ve dolayısıyla bu ismi daha çok hak eden tüm ihmalkar ve gaflet bireylerine kıyasla, fakir kelimesini kullanmak daha uygundur. Bu nedenle, yoksul kelimesi her iki anlamda da ortaktır [maddi varlıkların yoksunluğu ve Tanrı'ya mutlak muhtaçlık].

Tanrı'nın önünde hem Maddi hem de Manevi Yoksulluğun veya Mutlak Muhtaçlığın Mükemmelliği

Abdullah bin Ömer (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in ashabına insanlardan kimin iyi olduğunu sorduğunu ve onların da şöyle cevap verdiklerini rivayet etti: "Allah'ın hakkını malında [sadaka vererek] ve nefsinde [İlahi yolda çaba göstererek] yerine getiren varlıklı kişi." Peygamber Efendimiz, "Böyle bir insan iyidir ama benim sorduğum kişi bu kişi değildir" buyurmuştur. Sahabeler, "Ey Allah'ın Peygamberi! O zaman hangi kişi daha iyi?" Peygamber şöyle cevap verdi: "Sıkı çalışmasından vazgeçen fakir". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Ebu Mansur ad-Daylami*). Meşhur bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

يدخل فقراء امتي الجنة قبل اغنيائهم بخمس مائة عام

"Ulusumun fakirleri, zenginlerden beş yüz yıl önce Cennete girecekler [zenginler, servetlerinin ve onu nasıl harcadıklarının veya harcamadıklarının İlahi sorumluluğu nedeniyle geri tutulacakları için]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre'nin yetkisi üzerine Tirmizi hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])*

Bu gelenek, perhiz yapan bir fakirin, zenginin zenginlik arzusundan beş yüz yıl önce Cennete gireceği anlamına gelir. Bir rivayete göre Başmelek Cebrail, Hz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) ziyaret etmiş ve Allah'tan gelen şu mesajı iletmiştir: "Ey Muhammed! Tanrı size selamlarını gönderir ve 'Dağları altına çevirmemi ve nerede yaşarsanız yaşayın sizinle birlikte hareket etmelerini ister misiniz' diye sorar". Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- başını eğerek şöyle dedi:

يَاجِبْرَئِيلُ إِنَّ الدُّنْيَا دَارُ مَنْ لَا دَارَ لَهُ وَمَالُ مَنْ لَا مَالَ لَهُ وَلَهَا يَجْمَعُ مَنْ لَا عَقْلَ لَهُ

فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ ثَبَّتَكَ اللّٰهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ

"Ey Cebrail! Dünya, evi olmayanın evidir ve serveti olmayanın servetidir ve aklı olmayanın biriktirdiği servettir". Cebrail dedi ki: "Ey Muhammed! Tanrı sizi kesin bir söze sadık kıldı". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* derlemesi *Tirmizi*, Ebu Ümme'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine. *Hadis* koleksiyonu *Musnad Ahmed*'de de rivayet edilmiştir)

Bir rivayette İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) seyahatleri sırasında yerde uyuyan bir adamın yanından geçmiştir. Onu uyandırdı ve şöyle dedi: "Ey uyuyan! Kalk ve Tanrı'yı hatırla!" Cevap verdi: "Benden ne istiyorsun? Dünya insanları için dünyayı terk ettim!" İsa şöyle cevap verdi: "Ey dost! Uykuda kal". Allah, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) vahyetti:

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

"Ve farklı gruplara faydalanmaları için ihsan ettiğimiz şeylere, onlar için bir imtihan olarak bakmak, çünkü onlar sadece dünya hayatının parıltısıdır. Rabbinden rızık çok daha hayırlıdır ve ebedidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 20, Ayet 131)

Belirli Yoksul Türlerinin Mükemmelliği – Anlaşmak, Çekişmeli ve Doğru Söylemek: Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

طُوبَىٰ لِمَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ وَكَانَ عَيْشُهُ كَفَافًا وَقَنَعَ بِهِ

"Müjde, İlahi iradeye teslimiyet yoluna yönlendirilen, ekonomisi ihtiyacına göre olan ve bununla yetinen kimseyedir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Fadhala ibn Ubeyd'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine* Tirmizi hadis *derlemesi*)

يَا مَعْشَرَ الْفُقَرَاءِ أَعْطُوا اللّٰهَ الرِّضَى مِنْ قُلُوبِكُمْ تَظْفَرُوا بِإِثْوَابِ فَقْرِكُمْ وَإِلَّا فَلَا

"Ey yoksullar topluluğu! Yoksulluğun İlahi karşılığını almak için kalplerinizde Tanrı ile anlaşın, aksi takdirde onu alamazsınız". (Anlatan: *Ebu Hureyre'nin [*Allah ondan razı olsun] *yetkisiyle Ebu Mansur ad-Daylami*'nin hadis derlemesi).

Allah, Hz. İsmail'e (sallallahu aleyhi ve sellem) İlahi bir vahiy indirdi: "Kalbi kırık insanlar beni ara". "Onlar kim?" diye sordu. Tanrı şöyle cevap verdi: "Onlar [Tanrı'nın önünde sefil muhtaçlıklarında] doğru dürüst olan yoksullardır".

Memnuniyetin zıttının açgözlülük olduğu gizli değildir. Ömer (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Hırs [aslında] fakirliktir ve insanlarla hayal kırıklığına uğramak (onlardan hiçbir beklentiye sahip olmamak) zenginliktir. İnsanların mal ve mallarından hiçbir beklentisi olmayan, kanaatini benimseyen kişi, onlardan habersiz (bağlanmamış) kalır". Ebu Mes'ud -Allah ondan razı olsun- dedi ki: "Her gün Arş'ın altından bir melek şöyle sesleniyor: 'Ey Âdemoğlu! Memnun olduğun azlık, seni asi yapan çokluktan iyidir'". Ebu Derde (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Aklında kusur olmayan kimse yoktur. Dolayısıyla insanın dünyası (dünya malı ve serveti) arttığında, gece gündüz çağının (hayatının) sarayını yıkmakla meşgul olmasına ve bundan pişmanlık duymamasına rağmen, bundan son derece mutlu olur. Bu talihsiz insan, [yaşlandıkça] [kalan] ömrü azalırsa, maddi mallarını artırmanın ne faydası olduğunu bilmiyor." Bilge bir kişiye, "Zenginlik nedir?" diye soruldu ve o kişi şöyle cevap verdi: "[Bu] senin istek ve arzularını azaltma ve sadece ihtiyaç duyulan (çıplak ihtiyaçlarla) yetinmendir."

Yoksulluk ve Zenginlik Arasında Üstün Olanın Gerçekliği: Sabır tartışmasında bu ilkeden bahsetmiştik, kendi başına amaç olmayan, ancak başka bir şeye [ulaşmanın] amacı olan bir şeyin, mükemmelliği ve mükemmelliği, amacın mükemmelliği ve mükemmelliğinden değerlendirilebilir. Bir hedefin olduğu gibi, o hedefe ulaşmanın araçları da aynı şekilde olacaktır. Bu nedenle dünyevi mal ve mallar, bir kulun Allah'a ulaşmasını engellediği için caydırılır. Benzer şekilde, yoksulluk da kendi başına amaç değildir, ancak kişinin Tanrı'ya ulaşmasını engelleyen engeli ortadan kaldırdığı için aranır. Ancak Hz. Süleyman (sallallahu aleyhi ve sellem), Osman bin Affan (Allah ondan razı olsun) ve Abdurrahman bin Avf (Allah ondan razı olsun) gibi zenginlikleri Allah'tan uzaklaşmayan pek çok varlıklı insan vardır. Öte yandan, yoksullukları onları gerçek amaçlarından [Tanrı'yı aramaktan] uzaklaştıran birçok yoksul var. [İnsanın] dünyadaki gerçek amacı, [Allah'ın] kulunun Allah'ı sevmesi ve O'na bağlılık ve özlem duymasıdır. Bu hedefe ancak kişi Tanrı'nın Gnosis'ine (İlahi yakınlık, yakınlık ve bilgi) ulaştığında ulaşılabilir ve Gnosis'in topraklarına adım atmak ve onu geçmek, [dünyevi] angajmanlar ve karışıklıklar varlığında mümkün değildir. Zenginlik bir engel olabileceği gibi, yoksulluk da [Tanrı'ya yakınlık yolundan geçmede] bir engel olabilir. Gerçekte, Gnosis'e ve İlahi yakınlığa ulaşmanın önündeki gerçek engel, İlahi sevgiyle birleştirilmesi imkansız olan dünya sevgisidir [ve dünyevilik].

Kalbinde bir şeye sevgi besleyen kişi, ister ayrılığına ister varlığına dalmış olsun, onun içine dalmıştır. O zaman bazı insanlar ayrılığa, bazıları ise [sevdikleri kişinin veya şeyin] huzuruna daha fazla dalarlar, çünkü her şey onların koşullarının ve eğilimlerinin farklılıklarına bağlıdır. Dünya, ihmalkarların sevgilisidir [varoluşlarının gerçek amacına göre hayatta olmayanlar]. Sevdiklerinden ayrılanlar, [sevgiliyle yakınlığa] ulaşmanın tefekkürüne dalarlar ve sevdiklerinin yakınlığına ulaşmış olanlar, onun korumasına ve ona olan yakınlığın mümkün olan en üst düzeyde tadını çıkarmaya dalarlar.

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ نَفَثَ فِي رَوْعِي أَحْبِبْ مَنْ أَحْبَبْتَ فَإِنَّكَ مُفَارِقُهُ

"Kutsal Ruh (Başmelek Cebrail) kalbime şunu koydu: Kimi [ya da her neyse] onu sev, kesinlikle ondan ayrılacaksın".

Bu peygamberlik rivayetinde, sevgiliden ayrılmanın [her zaman] yürek burkan ve son derece yoğun bir olay (deneyim) olduğu anlatılmıştır. Bu nedenle, ayrılmak zorunda kalmayacağınız ve sevgili olan, sizden asla ayrılmayacak olan Tanrı [ve Tanrı'dan başkası olmayan] kişiyi sevmelisiniz ve her koşulda sizden ayrılmaya mahkum olan bir şeyi sevmeyin, o da dünyadır. Eğer dünyayı sevdiyseniz, Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsınız. Aynı şekilde ölümünüz de kötü gördüğünüz durumda olacak ve ölüm nedeniyle sevdiğinizle olan bağınız (dünya, dünyevi şeyler, bağlılıklar, ilişkiler, mal ve mallar) [kalıcı olarak] kopacaktır. O halde sevgiliden ayrılmak, kalbin ona bağlılığı, özlemi ve sevgisi olduğu ölçüde acı vericidir. Dünyaya (dünya vasıtalarına ve kaynaklarına) sahip olan kişi ona bağlıdır. Açıktır ki, dünyaya (dünya imkânlarına ve kaynaklarına) bile sahip olmayan ama yine de onu aramak için açgözlü olan bir insanla karşılaştırıldığında, böyle bir kişi dünyadan ayrıldığında daha fazla acı ve ıstırapla karşılaşacaktır. Yoksulluğun daha üstün olduğu ve iki istisna dışında tüm yaratılanlar için daha uygun olduğu şeklindeki bu ayrıntılı açıklamayla niyetimiz şimdiye kadar açıklığa kavuşturulmuş olmalıydı: birincisi, kişinin [dünyeviliğe] kayıtsızlığı öyledir ki, zenginliğin varlığı veya yokluğu bire eşittir; ikincisi, kişi yoksulluk içindeyken, yalnızca yaşamın devamı için ihtiyaç duyduğu miktardan yardım ister. Bu, yoksulluk ve zenginlik arasında neyin üstün olduğu tartışmasıdır.

Yoksulluk Durumunda Yoksulların Görgü Kuralları: Yoksulların bazı içsel ve bazı dışsal görgü kuralları vardır ve bunlar kişinin eylemleri ve insanlarla buluşması ile ilgilidir. Her fakirin bu görgü kurallarına uyması gerekir.

İçsel Görgü Kuralları: İçsel varlığın görgü kuralları, kişinin muzdarip olduğu [yoksulluk] durumunu küçümsememesidir. Başka bir deyişle, kişi Tanrı'nın [kişinin yoksulluk durumuyla ilgili] eylemini, O'nun bunu yapana göre kötü olarak görmemelidir. Kişinin alt benliği (*Nefs*) yoksulluğu kötü olarak görebilir, ancak bu Tanrı'nın eylemi olduğu için değil. Aksine, kişi zaman zaman [daha önce anlatıldığı gibi iyi etkileri için] Tanrı'ya minnettardır. Bu, [yoksulların ve yoksulluğun görgü kurallarının] en düşük derecesidir ve yoksulların buna göre hareket etmesi farzdır ve [İlahi olarak] bunun tersini yapmak yasaktır, çünkü bu, yoksulluğun İlahi karşılığının boşa gitmesine neden olur.

Bundan daha yüksek olan derece, kişinin yoksulluğunu [Tanrı'nın İradesi olduğu için] kabul etmesidir. Bundan daha da yüksek olan derece, kişinin yoksulluğu arayıp koşması ve bundan memnun olmasıdır, çünkü kişi zenginliğin felaketlerini ve zararlarını bilir, Allah'a tam bir güven duyar, [İlahi olarak emredilmiş] rızkını mutlaka alacağından emindir, ne ihtiyacından fazlasını arar ne de ihtiyaç duyduğu miktardan fazlasına sahip olmayı sever. Ali -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Allah fakirlikle hem cezalandırır hem de ödüllendirir. Eğer bir kimseye İlahi bir mükâfat vermek isteniyorsa, bu kişinin iyi karakter özelliklerine, ahlaka, görgü kurallarına ve iç mizaçlara sahip olduğuna, Allah'a itaat ettiğine, [başkalarına fakirlik durumundan] şikâyet etmediğine, bunun yerine Allah'a şükrettiğine işarettir. Eğer bir kimse yoksullukla cezalandırılıyorsa, bunun alametleri, kötü huylu ve huysuz olması, Rabbine itaatini terk etmesi [ve O'na itaatsizlik etmeye başlaması], durumundan şikayet etmesi, Allah'ın hükmünden hoşnutsuzluğunu ve hoşlanmadığını ifade etmesidir." Bundan, her fakirin iyi olmadığı, sadece fakirin övülmeye değer olduğu, kişinin yoksulluğundan hoşnut olmadığı, bunun yerine mutlu ve faydalarından memnun olduğu kanıtlanmıştır. Ünlü bir sözdür: Bir kula [mal veya mal olarak] bir şey verildiğinde, kişiden bunu üç şeyle kabul etmesi istenir: hoşgörü, endişe ve kaygılar ve [kıyamet gününde Allah'a karşı] genişletilmiş sorumluluk.

Dış Görgü Kuralları: Fakir bir kişinin uyması gereken dış görgü kuralları, kimsenin önünde muhtaç elini uzatmamak, insanların kimseyi muhtaç olarak görmemesi için dış görünüşünü güzel tutmak, durumunu kimseye şikayet etmemek ve fakirliğini göstermemek, bunun yerine mümkün olduğunca gizli tutmak ve fakirliğini gizli tuttuğunu gizlemektir. Eylemlerde görgü kuralları, bir fakirin zenginleri nedeniyle zenginlerin önünde alçakgönüllülük göstermemesi, bunun yerine onların önünde onurlu kalması

gerektiğidir. En azından bir fakir, zenginlerle birlikte oturmamalı ve onların yan yana oturmasını istememelidir çünkü bunlar açgözlülük ve açgözlülük doğuran şeylerdir.

Dünyevilikten Uzak Durmanın Açıklaması

Perhizin Gerçeği: Bilinsin ki, [maddiyattan ve dünyevilikten] uzak durmak, manevi yolcuların ve Allah'ı arayanların duraklarından önemli bir [manevi] istasyondur. Bu istasyon, diğer istasyonlar gibi, bilgiden, [içsel] durumdan ve eylemlerden oluşur. Devlet, perhiz denilen durumu ifade eder ve anlamı, kişinin [dünyevi veya materyalist] hiçbir şeye eğiliminin kalmaması ve (eğilimin) kendisinden daha iyi [başka] bir şey için gelişmesidir. Kişinin eğilimini sona erdirdiği şeye yoksunluk denir ve kişinin şu anda arzuladığı ve eğilim duyduğu şeye ilişkin olarak bu duruma sevgi denir. Bu, yoksunluğun iki şeye ihtiyacı olduğu anlamına gelir - biri sapılması gereken bir şey, ikincisi ise yönelmesi gereken şey. Ayrıca kişinin meylettiği şeyin taş, tuğla gibi bir şeye değil, altın ve gümüş gibi meyledebilecek durumda olması da gereklidir. Ayrıca, ona olan eğilimin baskın olabilmesi için ikinci şeyin birinciden daha iyi olması gerekir. Dünyayı ahiret için satan dünyadan, ahireti dünya için satan da ahiretten uzak durmuş olur. Bununla birlikte, perhiz kelimesini yalnızca dünyadan uzak duran kişi için kullanmak gelenekseldir. Yoksunluğun sevilen şeyi terk etmek olduğu kanıtlandığında, [sevilen şeyi] terk edenin ondan daha büyük bir şey başardığı otomatik olarak kanıtlanır, aksi takdirde, daha da sevilen bir şeyi elde etmeden sevilen bir şeyi terk etmek nasıl mümkün olabilir?

Farklı Perhiz Dereceleri: Allah'tan başka her şeyden cennet hırsı bile olmayacak kadar kopmuş olan kişi, sadece Allah'ı sevendir. Böyle bir kişi "mutlak perhiz" (*Zahid Mutlaq*) olarak adlandırılacaktır. Her türlü dünyevi zevkten uzak duran ancak cennetteki eşler, topraklar, akarsular, meyveler vb. gibi ahiret zevklerine meyleden bir kimse, böyle bir insan da perhiz yapar ancak ilkinden daha az dereceye sahiptir. Dünyanın bazı zevklerini terk eden ve bazılarını terk etmeyen kişi, örneğin zenginlik hırsı olmayan ama şöhret hırsı olan, çok yemek yemeyen ama kendini daha çok güzelleştiren kişi, böyle bir kişi "mutlak perhiz" olarak adlandırılmayı hak etmez. Böyle bir kişinin perhiz yapanlar arasında derecesi, tövbe edenler arasında bazı günahlardan tövbe edip diğerlerinden tövbe etmeyen bir kişinin derecesi gibidir. Bu [tür] perhiz de tıpkı bazı günahlardan tövbe etmenin geçerli olması gibi geçerlidir çünkü tövbe [İlahi yasaya göre] yasak

şeyleri terk etmek anlamına gelir ve perhiz de alt benliğe rahatlık ve zevk veren izin verilen şeyleri terk etmek anlamına gelir. Tıpkı kişinin bazı yasak şeyleri bırakması anlaşılmaz olmadığı gibi, aynı şekilde bazı caiz şeyleri [diğerlerini değil] terk etmesi de akla aykırı değildir. Ancak, haram şeyleri [terk etmeye] karar veren kişiye, perhiz denilmeyecektir çünkü bu kelime özellikle caiz olan şeyleri [terk etmek] ile ilgilidir. [Dolayısıyla,] Buradan öğrenildiğine göre perhiz, terminolojik olarak kişinin meyhanesini (arzusunu) dünyadan uzaklaştırıp ahirete yöneltmek veya Allah'tan başkasıyla ilişkisini koparıp Allah ile [yalnızca] ilişki kurmak anlamına gelir. Bu çok yüksek bir derecedir.

İstenilen şeyin, perhiz yapan kişinin terk ettiği şeyden daha iyi olması gerektiğini daha önce yazmıştık. Benzer şekilde, kişinin terk ettiği şeyin üzerinde kontrol sahibi olması (güç, yetenek veya yargı yetkisi) de gereklidir çünkü kişinin üzerinde kontrolü olmayan bir şey, onu terk etmenin bir anlamı yoktur ve arzunun azalması ancak kişi bir şeyi terk ettiğinde gerçekleşir. Bu nedenle, birisi İbnü'l-Mübarek'e -Allah ona rahmet etsin- hitaben ona perhiz diyerek hitap ettiğinde, o şöyle cevap verdi: "Ömer bin Abdülaziz'dir (geniş bir imparatorluk üzerinde muazzam bir siyasi güce ve otoriteye sahip olmasına rağmen takvası ve perhizi ile tanınan adil bir halife), dünyanın ellerini kavuşturarak önüne çıktığı kişidir. ama yüzünü ona çevirmedi bile. Ne perhiz yaptım?"

Bilginin Anlamı: [Daha önce tartışıldığı gibi, yoksunluk bilgi, içsel durum ve eylemlerden oluşur.] [İçsel manevi] durumun nedeni olan bilgi ve onun meyvesi olan durum, perhiz yapan kişinin, terk edilen şeyin, arzulanan şeye kıyasla önemsiz olduğu gerçeğinin farkında olmasıdır. Allah katında olanın ebedi olduğunu, ahiretin daha hayırlı ve kalıcı olduğunu, yani zevklerinin kendi başına güzel ve ebedi olduğunu bilen kimse, tıpkı değerli mücevherlerin güzel buz parçalarından daha iyi ve daha dayanıklı olması ve buz parçalarının sahibinin onları mücevher karşılığında satmakta zorluk çekmemesi gibi, yani buzun sahibine mücevher karşılığında buz parçaları vermesi teklif edilirse, kişi bunu memnuniyetle kabul edecektir. Bu, dünya ve ahiret kıssasıdır. Dünya, güneşe (güneş ışığına) konan ve yavaş yavaş eriyen ve tamamen yok olmaya yakın olan buz gibidir ve ahiret, sönmeyen o mücevher gibidir. Kişi, dünya ile ahiret arasındaki bu farkın kesinliğine sahip olduğu ölçüde, ebedî ve ebedî olanı arzular. Perhiz konusunda ancak bu kadar bilgiye ihtiyaç vardır, yani ahiretin daha hayırlı ve ebedi olduğunu bilmek yeterlidir. Bazen bu gerçeğin farkında olan insanlar bile, bilgi ve kesinliklerinin zayıflığından veya şehvetlerin hakimiyetinden veya şeytanın boyun eğdirmesinden veya onun sahte vaatlerine aldanmaktan dolayı, ölüm onları [bu dünyadan ve içindeki hayattan] alıp götürünceye kadar dünyevi olanı terk edemezler. O zaman onlara pişmanlık duymaktan ve kaybettiklerinin yasını tutmaktan başka bir yol kalmaz

[hayatlarının gerçek amacına ulaşmak için yaşamları boyunca yararlanamadıkları fırsatlar ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer açısından].

Eylemin Anlamı: Şimdi yoksunluk durumunda gerçekleştirilen eylem açıklanacaktır. Bu eylemin özü, bir şeyi geride bırakmak ve geride kalanlardan daha iyi olan başka bir şeyi benimsemektir. Yoksunluk, kişinin uzak durduğu şeyin tamamen terk edilmesini gerektirir ve kişinin uzak durması gereken şey, tüm araç ve göstergeleriyle birlikte dünyadır. Perhiz yapan insan, dünya sevgisini (dünyeviliği) kalbinden çıkarmalı ve onun yerine ona İlahi itaat sevgisine girmelidir. Sonra kalpten çıkarılan şey, gözlerden, ellerden ve kalan tüm organlardan da çıkarılmalı ve bu organları İlahi itaatte sebat ve sebat için kullanmalıdır. Sadece dünya sevgisini [kalpten] çıkarmak yeterli değildir, bunun yerine İlahi itaat de gereklidir.

Yoksunluğun Mükemmelliği

Tanrı çeşitli vesilelerle perhizi övmüş ve kullarını (insanları) bunu benimsemeye ikna etmiştir. Dedi:

وَقَالَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ ٱللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ ءَامَنَ

"Ve algı ve anlayışla donatılmış olan insanlar, 'Vay halinize! Allah'ın mükâfatı, iman edenin [mal ve mal peşinde koşmaktan çok] daha hayırlıdır.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 28, Ayet 80)

Bu ayette alimlere (gerçek ilim ve derin anlayış sahiplerine) perhiz atfedilmiş ve perhiz bilginin niteliğine (sıfatı ve içsel özelliğine) atfedilmiştir. Bu büyük bir övgü. Başka bir yerde şöyle dedi:

أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا۟

"Bu insanlar sabırlarından dolayı iki kat mükâfat [ve Allah'ın karşılığını] alacaklar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 28, Ayet 54)

Kur'an tefsiri alimleri, bunun, perhizlerine karşı sabırlı olan [ve dolayısıyla iki kat mükâfatı hak eden] insanlara atıfta bulunduğunu açıklamışlardır. Bir yerde şöyle dedi:

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى ٱلْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"Biz, [dünyanın] insanlarını onda kimin iyi davrandığını görmek için sınamak için yeryüzündeki şeyleri süslenmesine ve güzelleştirilmesine sebep kıldık." (Kur'an, Bölüm 18, Ayet 7)

Bazı Kur'an tefsir alimleri, bunu dünyada daha fazla perhiz yapan kişiye atıfta bulunmak olarak yorumlamışlar ve böyle bir kişinin perhizini "iyi amel" olarak adlandırmışlardır. Başka bir vesileyle şöyle dedi:

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

"Ve farklı gruplara faydalanmaları için ihsan ettiğimiz şeylere, onlar için bir imtihan olarak bakmak, çünkü onlar sadece dünya hayatının parıltısıdır. Rabbinden rızık çok daha hayırlıdır ve kalıcıdır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 20, Ayet 131)

ٱلَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْءَاخِرَةِ

"İşte onlar, dünya hayatını ahirete tercih edenlerdir." (Kur'an, Bölüm 14, Ayet 3)

Bu ayette kâfirlerin karakter özelliğinden bahsedilmiştir. Bundan bilindiği gibi, mümin, karakter özelliği (niteliği) buna zıt olan, yani dünyaya göre ahireti seven kişidir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ أَصْبَحَ وَهَمُّهُ الدُّنْيَا شَتَّتَ اللَّهُ عَلَيْهِ أَمْرَهُ وَفَرَّقَ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَجَعَلَ فُقْرَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ وَلَمْ يَأْتِهِ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا مَا كُتِبَ لَهُ وَمَنْ أَصْبَحَ وَهَمُّهُ الْآخِرَةُ جَمَعَ اللَّهُ لَهُ هَمَّهُ وَحَفِظَ عَلَيْهِ ضَيْعَتَهُ وَجَعَلَ غِنَاهُ فِي قَلْبِهِ وَأَتَتْهُ الدُّنْيَا وَهِيَ رَاغِمَةٌ

"Sabah uyanan ve dünyanın endişelerine [ve takıntılarına] dalan kişi, Allah böyle bir kişinin [dünyevi] meselelerini [öyle ki kişi artık her şeyi bir arada tutamaz hale gelir ve bunlarla ilgili endişe ve kaygılara boğulur] ve kişinin ekonomik işleri zorlaşır ve [onlar] muhtaçlığını ve yoksulluğunu önüne çıkarır. ve kişi, [İlahi olarak] kaderinde olan dünyadan ancak bu kadarını alır. Ve kim ahiret tefekkürüne dalmış halde uyanırsa, Allah o kişinin cesaretini toplar (cesaret ve kararlılık aşılar) ve ekonomisini (ekonomik meseleleri) korur ve kişinin kalbine zenginlik (güven ve yeterlilik) koyar ve dünya böyle bir kişiye aşağılanmış olarak gelir." (Anlatan: *İbn Mace'*nin Zaid bin Thabit'in yetkisiyle *hadis* koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

إِذَا رَأَيْتُمُ الْعَبْدَ وَقَدْ أُعْطِيَ صَمْتًا وَزُهْدًا فِي الدُّنْيَا فَاقْتَرِبُوا مِنْهُ فَإِنَّهُ يُلَقَّى الْحِكْمَةَ

"Sessizlikle beslenmiş (suskun, fazla gevezelik etmeyen, konuşmayan) ve dünyada perhiz bahşedilmiş bir kul gördüğünüzde, o zaman böyle birine yaklaşın çünkü böyle bir kişiye [İlahi olarak] bilgelik öğretiliyor [ve talimat veriliyor]". (Anlatan: *İbn* Hallad'ın yetkisi üzerine *İbn Mace* hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَمَن يُؤْتَ ٱلْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا

"[İlahi] bilgelikle bahşedilmiş olan kişi, böyle bir kişi muazzam bir iyiliğe kavuşmuştur." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 269)

Bu nedenle, dünyada kırk yıl perhiz yapan bir kişinin, Allah'ın kalbinden bilgelik pınarları çıkardığını ve aynı bilgelik sözlerinin kişinin dilinden çıktığını söyleyen ünlü bir söz vardır. Bazı peygamber sahabeleri, Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) şunu istediklerini rivayet ederler: "Ey Allah'ın Resulü! Hangi kişi daha iyi?" Cevap verdi:

كُلُّ مُؤْمِنٍ مَخْمُومُ الْقَلْبِ، صَدُوقُ اللِّسَانِ

"Kalbi arınmış ve temizlenmiş (kalbi arınmış, kimseye karşı nefret, düşmanlık, kıskançlık ve kin beslemeyen) ve dili doğru olan (sadece doğru söyleyen) her mümin".

Biz sorduk: "Ey Allah'ın Resulü! 'Kalpten arınmış' derken kimden bahsediliyor?" Cevap verdi: "Sahtekârlığı, ihaneti, hilesi, yalanı, yapaylığı, yapaylığı, isyankârlığı ve

kıskançlığı olmayan o dindar, temiz kalpli insan". "Bundan daha iyi kim olabilir?" diye sorduk. Cevap verdi:

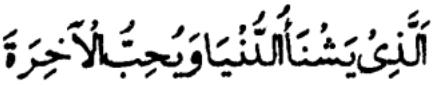

"Dünyevi sevmeyen ve ahireti seven kimse." (Anlatan: *Hadis* derlemesi *İbn Mace* , Sehl ibn Sa'ad'ın yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Başka bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

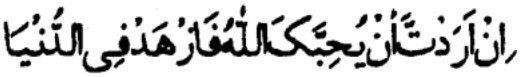

"Tanrı'nın seni sevmesini istiyorsan, o zaman dünyada [yaşarken] dünyadan uzak durmalısın." (Anlatan: *Hadis* derlemesi *İbn Mace* , Sehl ibn Sa'ad'ın yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Bu peygamberlik rivayetinde, perhiz, Tanrı'nın sevgisine [ulaşmanın] nedeni olarak ilan edilmiştir ve gerçek şu ki, Tanrı'yı sevenler [ve Tanrı'nın sevdikleri] için yüksek [manevi] mertebeler vardır, çünkü perhiz [Tanrı'ya giden yolda] en yüksek [manevi] mevkilerden bir mevkidir. Başka bir rivayette şöyle demiştir:

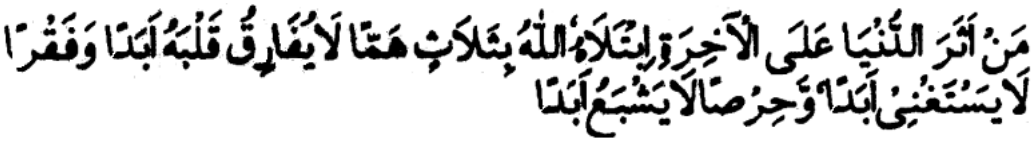

"Dünyayı ahirete tercih edene Allah o kişiye üç şey verir: Kalpten asla ayrılmayan öyle bir keder, asla zenginliğe dönüşmeyen öyle bir fakirlik ve asla doymayan öyle bir açgözlülük." (Anlatan: *Abdullah ibn Mes'ud'un yetkisi üzerine* Taberani'nin *hadis* derlemesi [Allah ondan razı olsun])

Başka bir rivayette şöyle demiştir: "Bir hizmetçinin imanı, anonimlik kişi için şöhretten daha çok sevilene ve şeylerin azlığı, şeylerin bolluğundan daha sevgili hale gelene kadar tamamlanmış sayılmaz". (Anlatan: *Ali ibn Talha'nın* [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle Müsned el-Firdus *hadislerini* derledi) Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Allah bana, eğer istersem Mekke'deki Bet-ha vadisinin [tamamının] altına dönüştürülmesi seçeneğini verdi. Tanrı'ya yalvardım, 'Ey Tanrım! Bir gün aç kalmak, başka bir gün doymak istiyorum. Aç kaldığım gün Senin önünde ağlayacağım ve yalvaracağım ve o gün doyasıya yiyeceğim, Sana şükredeceğim ve

hamd edeceğim'". Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) anlatıyor: Bir gün Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bir yere gidiyordu ve Başmelek Cebrail de onunla birlikteydi. Safa Dağı'na [Mekke*'de Kâbe* yakınlarında] varınca şöyle dedi: "Ey Cebrail! Sizi hak ile gönderen Varlık üzerine yemin ederim ki, Muhammed'in ailesi akşamlarına öyle bir durumda başladılar ki, [ekmek yapacak] bir avuç arpa veya buğday unu bile yok." Gökyüzünün ötesinden yüksek bir gök gürültüsü duyulduğunda bunu zar zor söyledi ve bu onu korkuttu. Cebrail'e sordu: "Bu ses nedir? Tanrı kıyamet gününün gelişini emretti mi?" Cebrail şöyle cevap verdi: "Hayır, senin sözlerini duyunca aşağı inen İsrafil'dir (kıyamet gününü işaret etmek için borazan çalan melektir)." *İsrafil* peygambere geldi ve şöyle dedi: "Söylediklerinizi Allah işitti ve beni yeryüzünün anahtarlarıyla birlikte [yeryüzünün bütün hazinelerini sana ihsan etmek için] sana gönderdi ve bana şunu söylememi emretti: İstersen *Tihama* dağlarını (Arap Yarımadası'nın Kızıldeniz kıyı ovasını ifade eder) zümrüt rengine çevireceğim. Beril, altın ve gümüş, gittiğiniz her yere gidecek. Ve istersen peygamber kral olabilirsin (Peygamberler Davud ve Süleyman gibi) ya da istersen peygamber kölesi olarak kalabilirsin." Cebrail, peygambere Tanrı uğruna alçakgönüllü olmasını [devam etmesini] işaret etti. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bunu üç kez [vurgu yoluyla] şöyle buyurmuştur: "Allah'ın peygamberi ve kulu olarak kalmak istiyorum (Allah nezdinde en büyük makam ve şeref, Allah'a yakınlığın ve yakınlığın en yüksek seviyesi olan Allah'ın kuludur)".

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ayrıca şunları söylemiştir:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا أَزْهَدَهُ فِي الدُّنْيَا وَرَغَّبَهُ فِي الْآخِرَةِ وَبَصَّرَهُ بِعُيُوبِ نَفْسِهِ

"Allah bir kimseye hayır dilediğinde, kişiyi dünyadan uzak tutar ve ahirete yöneltir ve kişinin alt benliğinin kusurlarını (iç varlığın kusurları, eksiklikleri, yanlışları ve kötülükleri) hakkında bilgilendirir". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Müsned el-Firdus*)

اِزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ وَازْهَدْ فِيمَا أَيْدِي النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ

"Dünyada perhiz yap, Allah seni sevecek ve insanların sahip olduklarından uzak duracak, insanlar seni sevecek (yani kalbin dünyadan kopması İlahi sevgiye ulaşmaya yol açar ve kalbin insanların sahip olduklarından kopması ve onlardan herhangi bir beklenti olmaması seni sevmelerine neden olur)".

Hayatın Gereklerinde Yoksunluğun Detayları: Bilinmelidir ki, insanların düşkün oldukları şeyler iki türlüdür. Bazıları işe yaramaz, bazıları ise batıl inançlıdır [diğerlerinin

gerekli veya önemli olmasının yanı sıra]. Önemli şeyler arasında yiyecek ve içecek yer alır. Yararsızlar söz konusu olduğunda, sayısız oldukları için ayrıntılarını veremiyoruz, ancak gerekli şeyler kolayca sayılabilir. Gerekli şeylerin miktarı, türü ve zamanlamasında yararsızlığın dahil edilmesi mümkündür. Bu nedenle, burada perhiz yöntemi açıklanmaktadır. Hayatta ihtiyaç duyulan şeyler altıdır: yiyecek, giyecek, barınma, aile yaşamı, aile ve zenginlik.

İlk İhtiyaç - Yiyecek: İlk ihtiyaç yemektir. Kişinin yalnızca bedensel gücünü ve enerjisini koruyabilecek kadar yiyeceğe ihtiyacı vardır. Yoksunluk, kişinin uzunluğunu ve genişliğini azaltmasını gerektirir. Uzunluk kişinin yaşına göredir. Genel olarak bir gün yemek yiyen kişinin bununla yetinmediği, aksine daha fazlası için açgözlü olduğu gözlemlenmiştir. Genişlik, yiyeceğin miktarı, türü ve zamanlaması ile ilgilidir. Yiyeceklerin [istifleme süresi] uzunluğu, kişinin uzun yaşam umudunu azaltarak azaltılabilir. Yiyeceklerden en az uzak durma derecesi, açlık hissedildiğinde ve hastalanma tehlikesi olduğunda açlığı azaltmak için gerekli miktarla yetinmektir. Bu durumda olan kişi, gündüz yediği yiyeceklerden gece için hiçbir şey saklamaz. Bu çok yüksek bir derecedir [yiyeceklerden uzak durma]. İkinci derece, kişinin bir ay veya kırk gün boyunca yiyecek biriktirmesidir. Üçüncü derece, bir yıla kadar yiyecek biriktirmektir ve bu, en zayıf perhiz yapan insanların durumudur. Bir yıldan fazla depolayan biri, hiçbir şekilde perhiz yapmış sayılamaz. Çünkü kişi bir yıldan fazla yaşamayı bekler, bu da uzun bir yaşam umuduna sahip olmaktır [ki bu, insanları genellikle başkalarının pahasına biriktirmeye, çalmaya, zimmete para geçirmeye ve toplamaya sevk eden manevi rahatsızlıklardan biridir] ve uzun umutlara sahip olan biri perhiz yapamaz. Ancak düzenli bir gelir kaynağı yoksa ve insanlardan para kabul etme eğiliminde değilse, serveti bir yıldan fazla saklamanın bir zararı yoktur. Ancak Allah'a güvenmeyi şart koşan insanlar, perhiz yapmayı doğru bulmuyorlar.

İkinci Gereklilik - Giyim: İkinci insan ihtiyacı giyimdir ve giyimde en düşük derece soğuktan ve sıcaktan koruyan, vücudu örten bir elbiseye sahip olmaktır. Bazı bilgeler, "Giysiler sıradan insanlar tarafından giyilecek şekilde olmalıdır (basit giysiler) ve sizi ünlü yapacak veya insanların size bakmasını sağlayacak giysiler giymeyin" demişlerdir. Ebu Süleyman el-Darani -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Elbiseler üç çeşittir: Biri sadece Allah rızası içindir - [İlahi kanunun emrettiği gibi] bedeni yasal olarak örten elbisedir; ikincisi yumuşaklığı için giyilen elbise; üçüncüsü ise amacı dış güzellik ve süsleme olan elbisedir". Bir Gnostik, "Elbisesi ince olanın Allah'a giden yolu da incedir (transparan elbise giydiği için dindarlık ve maneviyattan yoksundur)" demiştir.

Üçüncü Gereklilik - Barınma: Özet olarak, bir ihtiyaç için [konut] arayan kişinin, ihtiyaç sınırlarını aşmaması gerektiği söylenebilir. Dünyada ihtiyaç sınırları içinde olan her şey Allah'a giden yolun araçlarıdır ve ona vesile olurlar ve ihtiyaçları aşan şeyler Allah'a giden yola karşıdır. Bu ilkeyi ön planda tutarak, konutun amacı kişinin sıcaktan, soğuktan ve yağmurdan korunması, [mahremiyet nedeniyle] insanların gözünden uzak durması ve onların zararlarından korunmasıdır. Bu amacın gerçekleştirilmesi için bir eve ihtiyaç duyulduğu ölçüde, bundan daha fazlası faydasızdır ve tüm işe yaramaz şeyler dünyeviliğin emrindedir ve işe yaramaz şeyleri arayan veya onlar için çabalayan kişi, perhizden çok uzaktır.

Dördüncü Gereklilik – Ev Eşyaları: Bunda birçok derecede yoksunluk vardır. En yüksek derece, İsa'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) sadece bir tarağı ve bir kasesi olduğu durumudur. Bir keresinde bir adamın parmaklarıyla sakalını taradığını görünce tarağını attı. Onu ikinci kez gördüğünde, çıplak elleriyle bir dereden su içiyordu [onlardan bir bardak yapıyordu]. İsa artık gerekli olmadığını düşündüğü için kaseyi attı. Ev ihtiyaçları ile ilgili tüm malların durumu böyledir. Aranan bir amaç için her şeye ihtiyaç vardır. Bir şeyin amacı yoksa ve o olmadan da kişinin ihtiyaçları karşılanabiliyorsa, o zaman kişi için hem dünyada hem de ahirette bir zorluk kaynağıdır. Kesinlikle ihtiyaç duyulan şey, amaç için yeterli olup olmadığını görmek için düşük derecesi ile yetinmelidir. Bunda yüksek bir derece, her iş için ayrı bir araca sahip olmaktır, ancak araç sıradan kalitededir. Aynı şey için birden fazla araç varsa veya bunlar yüksek kalitedeyse, o zaman biri tüm yoksunluk kategorilerinden dışlanacak ve işe yaramaz şeylere karışmış sayılacaktır.

Beşinci Gereklilik – Aile ve Evlilik: Gerçek şu ki, bazı durumlarda evlenmemek, "Evlilik Kitabı"nda [Gazali'nin *başyapıtı* "*İhya al-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"ndaki sosyal ilişkilerle ilgili ikinci ciltte) açıklandığı gibi daha üstündür. Bu durumda evlenmemek cinsel ilişkiden uzak durmaktır. Ancak arzu baskın olduğunda ve evlilik olmadan hafifletilemediğinde, o zaman evlilik zorunludur. Bu durumda evlenmemek perhiz değildir. Ancak evlenmemekte bir sakınca yoksa ve evlilik sebebiyle başına bir musibet gelmezse, ancak kalp eşe meylettiği için evlenmezse, eşe bağlılık olur ve kalp Allah'ı zikretmekten gafil olursa, bu durumda evlenmemek perhizdir. Eğer kişi, eşinin Allah'ın zikrini ihmal etmeyeceğine dair bu kesinliğe sahipse, ancak yine de arkadaşlıktan ve çiftleşmeden kaçınmak için evlenmezse, o zaman bu kesinlikle perhiz değildir. Çünkü çocuk sadece insan ırkının devamı ve peygamberlik takipçilerinin artması için bir amaç değil, aynı zamanda bir ibadet eylemidir ve kişinin çiftleşmeden aldığı zevk, zevkin tek amaç olmaması koşuluyla zararlı değildir [çünkü diğer amaçları arasında günahlardan uzak durmak, iffetini korumak, alçakgönüllülük ve maneviyat,

İlahi ibadet için güç bulmak, günahkâr şeylere bakmaktan bakışları azaltmak ve aileye hizmet ederek Tanrı'ya giden yolda yürümek]. Yemekten ve içmekten zevk aldığı için yemeyi ve içmeyi bırakan biri gibidir. Bunun yoksunluk olmadığı açıktır çünkü insan vücudunu boşa harcar (zarar verir), tıpkı evlenmemenin insan ırkını boşa harcaması gibi [insanlar evlenmeyi bırakırsa insan ırkı sona erecektir]. Bu nedenle, çiftleşme zevkinden kaçınmak için evlenmemek caiz değildir. Cüneyd (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Yeni başlayan bir ruhani yolcunun üç şeye gönül vermemesini severim, aksi takdirde kişinin durumu değişir: biri meslekte; ikincisi kehanet rivayetleri ararken [çünkü bu bilgi tarihsel olarak bir prestij ve şöhret kaynağı olmuştur]; evlilikte üçüncü".

Altıncı Gereklilik – Zenginlik ve Şöhret: Bunların her ikisi de daha önce bahsedilen beş ihtiyacın tümünü karşılamanın bir yoludur. Şöhret, insanların kalbini fethetmek, başka bir deyişle, kişinin eylemlerine ve hedeflerine yardımcı olabilmeleri için insanların kalbinde kendine yer açmak demektir. Şöhret ya da insanların gönlünde yer açma ihtiyacı, ya menfaat elde etmek ya da zararları gidermek ya da birinin zulmünden kurtulmak içindir. Menfaat elde etmek söz konusu olduğunda, eğer bir kişinin serveti varsa, bu amaçla şöhrete ihtiyacı yoktur, çünkü kişi, saygı duysun ya da duymasın, tüm ihtiyaçlarını karşılamak için insanlardan hizmet almak için para ödeyebilir, para kazanmak için hizmet vereceklerdir. Zararları püskürtme konusuna gelince, diğer bir deyişle, adalete bağlılığın olmadığı veya kişinin kendisine baskıcı komşularla çevrili olduğu bir ülkede, beklenen kayıplardan korunmak için muhtaç olmak gerekir. Şöhret peşinde koşanlardan biri, yıkım yolundaki bir yolcudur. İnsanların kalplerinde yer açmak için çaba sarf etmemek perhiz yapanların yoludur. Kişinin sürekli ibadete düşkünlüğü ve Allah'a (din) giden yolda yürümesi, insanların dikkatini çekecek ve kalplerinde şeref ve prestij yaratacak, insanların zararlarından ve baskılarından korunacak ve tüm dinlerden insanlar sevgi ve saygı duygularına sahip olacaklardır.

Bunun sonucu, bir miktar zenginlik ve şöhrete ihtiyaç duymanın yasak olmadığı, bunun yerine ihtiyaç duyulandan fazla miktarda zenginlik ve şöhretin ölümcül zehirler olduğudur. Bu iki şeyin faydası ancak ihtiyaç sınırlarını aşmadıklarında ortaya çıkar. Allah'a (*Din*) giden yolunu temiz tutan ve şüpheli şeylerden kaçınan, benlik psikolojisine göre hareket eden ve onu ihtiyaçlar çerçevesinde sınırlı tutan kişi, ihtiyat ve basiret yolundadır ve kesinlikle kurtuluşa mahkum olan gruba dahildir.

Bölüm 15 – İnsanoğlunun Karşılaştığı Her Konuda Tanrı'nın Birliğini, Her Şeye Gücü Yetenini ve Mutlak Gücünü Anlamak ve Tanrı'ya Güven Geliştirmek

Tanrı'nın Her Şeye Gücü Yeten, Her Şeye Gücü Yeten, Her Şeyi Mevcut, Her Şeyi Bilen, Her Şeyi Gören, Her Şeyi İşiten, Her Şeyi Seven, Her Nazik, Her Şeye Merhametli, Her Şeyi Önemseyen, Her Şeyi Kuşatan ve aynı zamanda ezilenler, zayıflamışlar, alçaltılmışlar ve haksızlığa uğrayanlar adına uygun intikam ve adaleti tam olarak yerine getirmeye muktedir olduğunu bilmek. Çaresiz, umutsuz ve cesaret kırıcı görünse de, içinde bulunduğumuz görünürdeki durum ne olursa olsun, nihayetinde emin ellerde, İlahi koruma ve kuşatma altında olduğumuza ve sonunda her şeyin yoluna gireceğine dair bize büyük bir güven ve özgüven verir ve İlahi merhamet sayesinde her şey yoluna girecek, takdir ve cömertlik. Bu kendine inanç ve güven, yanlış yapanların ve zalimlerin görünürdeki gücünün, Tanrı'nın onların nasıl davrandıklarını test etmek için uzattığı bir tasma olduğunun ve sonunda eylemlerinden dolayı görevlendirileceklerinin farkına varılmasıyla daha da güçlenir. Onların elleriyle acı çekenler, bu yaşamda olmasa bile, daha önce ruhsal körlükleri nedeniyle dünya yaşamında pek çok kişi için açık olmayan Tanrı'nın kontrolü ve gücünün, daha önce Tanrı'nın yarattıklarına haksızlık ve aşırılıklar yapmaya cesaretlendirilmiş herkes tarafından açıkça görüldüğü bu yaşamdan hemen sonra başlayan yaşamda Tanrı tarafından onurlandırılacak ve güçlendirilecektir. bu içsel körlük nedeniyle bariz bir cezasızlıkla.

Bu İlahi birlik ve güce olan inanç ve kesinlik, insanlar ve uluslar arasındaki ilişkileri bozan kibrin ortadan kaldırılmasında çok önemli bir rol oynamanın yanı sıra, diğer insanlarla ilişkilerde yumuşatıcı bir nitelik olan alçakgönüllülüğü beraberinde getirir. Bu da karşılıklı saygıyı, karşılıklı hak ve sorumlulukların tanınmasını ve ortak yarar için barış ve uyum içinde çalışma dürtüsünü teşvik eder. Bireysel düzeyde, kişiyi umutsuzluktan, depresyondan, üzüntüden, düşük moralden kurtarır ve kişiye hayata olumlu bir bakış açısı ve engellere ve zorluklara rağmen en iyi yeteneklerini

sürdürme cesareti aşılar. Aynı zamanda kişinin kendi sınırlarını gösterir ve kişinin kendi yaşamında ve genel olarak toplumda ulaşmaya çalıştığı tüm konuların nihai sonucu için Tanrı'ya olan güvenini ve güvenini ortaya koyar. Tanrı'ya güven, zorluklar karşısında kararlılığı metanetle güçlendirir ve işler istediğimiz gibi gitmediğinde üzüntü ve hayal kırıklıklarını önler, çünkü tüm işlerin nihai sonu, tüm işlerin nihai otoritesi ve düzenleyicisi olarak yalnızca Tanrı'ya aittir. Gazali'nin *başyapıtı* "*İhya el-Ulûmeddin* Din" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın dördüncü cildinin veya çeyreğinin beşinci kitabında bu kilit konuyu ustaca ve anlayışlı bir şekilde ele alması, özet olarak şu şekilde sunulmaktadır [21]:

Bilinsin ki, Allah'a tevekkül (*Tevekkül*), Allah'a (*din) giden yolda (din)* bir varış noktasıdır (*Menzil*) ve [Allah'ta] kesinlik ehlinin makamlarından bir [manevi] makamdır (*makamdır*). Daha ziyade, İlahi Gnosis'in (*Ma'rifa* veya Tanrı ile yakınlık ve yakınlık) yüksek derecelerindeki insanlardan yüksek bir derecedir. Allah'a tevekkül bilgi açısından derin ve geniş kapsamlıdır ve eylem açısından son derece zordur. Onun idraki bakımından maddi imkânlara önem vermek ve onlara güvenmek, *ilâhî birlik ve beraberlik (*tevhid) içinde Allah'a ortak koşmak (*Şirk*) ile eşdeğerdir. Bunu tamamen ihmal etmek, peygamberlik yolunu ve İlahi yasayı eleştirmekle eşdeğerdir. Bir kişinin araçlara güvenmesi ve onları [aynı zamanda] göz ardı etmesi anlaşılmaz (Tanrı'ya güvenmek, mümkün olan tüm maddi araçları kullanmak ve bunun için plan yapmakla el ele gider, ancak bunların gerçekleşmesi için Tanrı'ya güvenmek ve güvenmekle el ele gider).

Tanrı'ya güvenmenin anlamını, hem İlahi birliğin gereklerine uygun olacak hem de [aynı anda] akla ve İlahi yasaya aykırı olmayacak şekilde anlamak çok zor ve inceliklidir. Onun inceliği ve gizliliği nedeniyle, onun gerçekliğinden ancak bilgi sahibi olan ve gözleri gerçeğin ışığına sahip olan insanlar haberdar olabilir. Diğerleri bu konuların gerçeklerini algılama yeteneğine sahip değildir. Gerçekler [mistik ruhsal içgörüye sahip olan] gerçek bilginlere açıklanır ve onlar da bunları Tanrı'nın diğer hizmetkarlarına açıklarlar. Bu bölümde, önce bir giriş olarak Tanrı'ya güvenmenin mükemmelliklerini açıklayacağız ve ardından İlahi birliği [ve bunun Tanrı'ya güven aşılamak için ne anlama geldiğini] açıklayacağız.

Tanrı'ya Güvenin Mükemmelliği

Tanrı diyor ki:

وَعَلَى ٱللَّهِ فَتَوَكَّلُوٓاْ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ

"Ve eğer müminlerseniz Allah'a güvenin." (Kur'an, Bölüm 5, Ayet 23)

وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسۡبُهُۥٓ

"Allah'a güvenen kimseye, Allah böyle birine yeter." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 65, Ayet 3)

إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُتَوَكِّلِينَ

"Şüphesiz Allah, Kendisine güvenenleri sever." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 159)

[Manevi] makamın büyüklüğü hakkında ne söylenebilir ki, kim Allah'ın sevgisine ulaşır ve Allah kişinin bakıcısı olur! Çünkü Allah'a yeten, Allah'ın sevdiği ve koruduğu kişi çok başarılı bir insandır, çünkü böyle bir sevgili Allah'tan azap görmez veya Allah'tan uzaklaşmaz ve örtünmez. Allah'tan başkasından yeterlilik arayan kişi, Allah'a olan güvenini yitirmiş kişidir. Başka bir yerde Tanrı şöyle diyor:

وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

"Ve Allah'a güvenen kişi, şüphesiz Allah çok güçlü ve hikmetlidir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 8, Ayet 49)

Başka bir deyişle, O o kadar güçlüdür ki, O'nun korumasına giren kişi, böyle birinin aşağılanmasına izin vermez, mahkemesinde yalvaran kişi, ricasını reddetmez ve O'nun stratejisine güvenen kişi bundan hayal kırıklığına uğramaz. Tanrı dışında her şey [İlahi iradeye] boyun eğdirilmiştir. Bütün kullar da sizin gibi O'na muhtaçtır ve O'nun önünde muhtaçtırlar. Bu yüzden onlara nasıl güvenilebilir? Bir ayette şöyle diyor:

إِنَّ ٱلَّذِينَ تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَمۡلِكُونَ لَكُمۡ رِزۡقٗا فَٱبۡتَغُواْ عِندَ ٱللَّهِ ٱلرِّزۡقَ

وَٱعۡبُدُوهُ

"Allah'tan başkasına ibadet ettiklerinizin size rızık sağlamaya gücü yoktur. Öyleyse rızkınızı O'ndan isteyin ve yalnız O'na ibadet edin." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 29, Ayet 17)

وَلِلَّهِ خَزَآئِنُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَٰكِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَا يَفۡقَهُونَ

"Göklerin ve yerin bütün hazineleri Allah'ındır, fakat münafıklar bilmezler." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 63, Ayet 7)

Kur'an-ı Kerim'de İlahi birlik ile ilgili açıklamada, Allah'tan başkasına tevekkül edilmemesi ve sadece Bir ve Karşı Konulmaz Olan'a (Allah'a) tevekkül edilmesi ve tevekkül edilmesi gerektiği uyarısında bulunulmuştur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Allah'a ait olan, Allah böyle bir kişiyi her türlü acı ve zorluktan korur ve insanın hayal bile edemeyeceği bir yerden rızık sağlar; ve dünyaya ait olan birini, Tanrı böyle birini dünyaya teslim eder [insanı ölene kadar tedirgin, endişeli, endişeli, şaşkın, depresif ve huzursuz tutan]". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: İmran ibn el-Hüseyin'in yetkisi üzerine Tabarani Sagheer hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

"En zengin olmak isteyen kişi, Tanrı'ya karşısındakinden daha fazla güvenmelidir". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadisler*, Abdullah ibn Abbas'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle *Hakim* ve *el-Beyhaki*'yi derler)

Allah, Hz. Davud'a (sallallahu aleyhi ve sellem) bir vahiy gönderdi: "Yaratılmışlar yerine ipimi tutan kuluma, göklerin ve yerin hilelerinden böyle bir kurtuluş nasip ederim." İbrahim bin Adham (Allah ona rahmet etsin) dedi ki: "Bir keşişe 'Nereden yiyorsun?' diye sordum. 'Bu benim baş ağrım değil, Rabbime beni nereden beslediğini sor!' diye cevap verdi." Bir Gnostik, "Tanrı'yı bakıcım (*Wakeel*) yaptığımda, her iyiliğe giden yolu buldum" dedi.

Tanrı'ya Güvenin Kökeni olan İlahi Birlik Gerçeği: Bilinmelidir ki, Tanrı'ya güven, ilim, [içsel ruh] hali ve eylemden oluşan iman kapılarındandır. Benzer şekilde, Tanrı'ya güven şu üç şeyden elde edilir: köken olan bilgi, meyve (sonuç) olan eylem ve Tanrı'ya güvenmenin amacı olan durum.

Bilgi: Bilgi orijinal şeydir ve terminolojik olarak iman (*İman*) olarak adlandırılan şeydir çünkü iman kesinlik anlamına gelir ve kalbin her tespitine bilgi denir ve eğer bu bilgi güçlenirse buna kesinlik (*Yakin*) denir. Pek çok kesinlik türü vardır, ancak burada

sadece Allah'a güvenin bağlı olduğu türü tartışacağız ve bu türe İlahi birlik ve birlik (*Tevhid*) denir ki bu ifadeyle kastedilen de budur:

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ

"Tanrı'dan başka ilah yoktur, O birdir, ortağı yoktur".

Bu ifadede Tanrı'nın birliğinin itirafı vardır ve bu tür [kesinlikte] Tanrı'nın [her şey üzerindeki] gücünün tespiti vardır. Bu tanıklıkla Tanrı'ya güvenin temeli olan iman tamamlanmış olur. İmanın tamamlanmasının anlamı, bu ifadenin kişinin kalbinin gerekli bir özelliği olması ve daha sonra baskın özellik haline gelmesidir [Tanrı'ya olan bu güveni hayatın tüm meselelerinde - kişinin düşüncelerinde, duygularında, sözlerinde ve eylemlerinde - aşılayarak] onlardan kaynaklanan eylemler. İlahi birlik ve beraberlik söz konusu olduğunda, bu gerçek [temeldeki] ilkedir.

İlahi Birliğin Dört Derecesi: İlahi birlik ve birliğin (*Tevhid*) dört mertebesi vardır: birinci mertebe çekirdeğin (çekirdek), ikinci mertebe çekirdeğin çekirdeği, üçüncüsü iç kabuğun ve dördüncüsü dış kabuğundur. Bunu ceviz örneği ile açıklayacağız. İki kabuğu vardır, sonra çekirdek vardır ve çekirdeğin içinde çekirdeğin çekirdeği olarak adlandırılabilecek yağ bulunur. İlâhî birliğin birinci derecesi, kulun لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ diliyle (Allah'tan başka ilah yoktur) demesi, ancak münafıkların ilâhî birliğinin [şahitliği] gibi, kalbinin bundan gafil olmasıdır.

İkinci sıra, sıradan Müslümanlar tarafından yapıldığı gibi, bu ifadenin [İlahi birlik ve birliğin tasdiklenmesi] anlamının tespit edilmesidir. Bu, meslekten olmayanların ve inançlarının İlahi birliğidir. Üçüncü derece, gerçeğin ışığıyla, [kesinliğin içsel mistik ruhsal gözüyle] kişinin şahit olması için anlamının açığa çıkmasıdır. Bu, Tanrı'ya yakınlık kazanmış olanların (*Mukarrabeen* veya Gnostikler veya Tanrı'nın dostları ve yakınları) [ruhani] konumudur. Bu açığa çıkarmanın anlamı, kişinin birçok şeyi görmesi ve onların bilgisine ulaşması, ancak her şeyin kaynağını ve kökenini Bir'in, Karşı Konulmaz'ın, Her Şeye Gücü Yeten'in (Tanrı'nın) Varlığı olarak görmesidir. Dördüncü derece, kişinin sadece o Tek Varlığın (Tanrı'nın) Varlığına [ruhun iç gözüyle] şahit olması, her şeyde sadece O'nun varlığını görmesidir. Bu, Tanrı'ya yakınlığa ulaşmış olanların (Gnostikler) İlahi birliğidir. *Sufiler* (Allah yolundaki manevi yolcular) buna "*Fana fi al-Tevhid*" (İlahi birlik ve birlik içinde alt benliğin yok edilmesi) derler, yani bu insanlar kendi alt benliklerini (*Nefs*) ve diğer tüm yaratılanları Allah'ın Varlığı karşısında yok olmuş ve yok olmuş olarak görürler. Birinci kişi, İlahi birlik ve birliğe sadece dille inanan kişidir. İkincisi, bu tasdik ifadesinin anlamını tespit eden kişinin kalbi açısından İlahi birlik ve birliğe inanmasıdır, ancak kişinin kalbinde buna aykırı olan inançları çürütmez. İlahi birliğe olan bu tür inanç, kalbin aydınlanmasına ve genişlemesine izin vermeyen kalpte bir düğümdür. Üçüncü derece, [kişinin hayatında, çevresinde ve dünyada olup biten her şeyin] yalnızca bir Yapıcısına tanık olan İlahi birlik ve birliğe inanandır, yani bu hakikat meselesi kişi için açık hale gelir ve kişi sadece Tek Yapanı görmeye başlar ve kişi tüm meselelerin gerçekliğini görmeye başlar [bilgelik kapıları ve

yeni aydınlanma manzaraları kişiye açılırken]. Dördüncü derece, sadece Tek Varlığa tanık olan, Tanrı'dan başka bir varlık görmeyen, dünya şeylerini bolluk ve çokluk yoluyla görmeyen, ancak onları birlik yoluyla [Tanrı'nın eylemi olarak] gören kişidir. Bu, İlâhî birlik ve birliğin en yüksek mertebesidir.

Bunlar, İlahi birlik ve beraberlik içindeki müminlerin dört mertebesi ve [manevi] makamlarıdır. Dördüncü (en yüksek) mertebe söz konusu olduğunda, dış meselelerin bilgisinin (egzoterik bilgi veya "*İlm Mu'amla*") alanının dışındadır [ve daha ziyade ezoterik bilginin ("*İlm-i Mukaşefe*" veya manevi vahiylerin bilgisi) alanına girer], bu nedenle onu burada [bu kitabın amacı bu olmadığı için] ve Allah'a güvenmenin (*Tevekkül*) bir tartışma konusu haline getirmenin faydası yoktur) buna dayanmaz, bunun yerine Tanrı'ya güven durumuna üçüncü tür İlahi birlik ve beraberlik ile ulaşılır. Birinci tür ikiyüzlülüktür, ikinci tür sadece tespittir, şimdi sadece üçüncü tür kalmıştır, çünkü Tanrı'ya güven buna dayanmaktadır. Çünkü Allah'a tevekkül için sadece kalbin tespiti yeterli değildir, bunun yerine manevi perde açma (*Keşf)* ve şahitlik (*Mushahada*) da gereklidir.

İlâhî birlik ve birliğin üçüncü mertebesi, Allah'tan başka bir yapan olmadığının ve yaratma, rızık, verme, esirgeme, hayat, ölüm, zenginlik, fakirlik vb. gibi herhangi bir isim verilebilecek işlerin yaratıcısı ve yaratıcısı sadece Allah'tır, Allah'tan başkası değildir. Bu konu size açıklandığı zaman, Allah'tan başkasına ve hiçbir şeye bakmayacaksın, sadece Allah'tan korkacaksın, sadece Allah'tan ümidin olacak, sadece Allah'a güveneceksin, sadece Allah'a [ve Allah'tan başkasına değil] güveneceksin, çünkü O Yapan'dır, O Yaratan'dır. ve O Mucittir. O'ndan başka bütün varlıklar fethedilir ve boyun eğdirilir ve Yaratıcılarının iradesi dışında göklerin ve yerin hükümranlıklarından en ufak bir zerreyi bile hareket ettirmeye güçleri yoktur. Birisi için manevi açılma kapıları açıldığında, [ruhani] tanıklıkla kişi için daha da açık hale gelir.

Kalemin Bir Gönül Sahibiyle Sohbeti

Şimdi Allah'a tevekkülü (*Tevekkül*) açıklamak için bir kalem örneği vereceğiz. Kalbi *Allah'ın nuruyla aydınlanan manevi bir gezgin (Salik*), daha önce beyaz olan ancak daha sonra [üzerindeki yazılar nedeniyle] siyaha dönen bir kağıt gördü. Gazeteye "Yüzün neden siyahlaştı?" diye sordu. Şöyle cevap verdi: "Bu sorunuz hakkaniyete dayanmıyor. Yüzümü tek başıma karartmadım. Mürekkebe sorun. Meskeni olan hokkada ikamet ediyordu. Sonra mürekkep ülkesini terk etti ve yüzümü varış noktası haline getirdi ve baskı ve güçle üzerime yerleşti". Manevi gezgin, "Doğruyu söylüyorsun" dedi. Daha sonra mürekkebe "Kağıdı neden siyah yaptın?" diye sordu. Şöyle diyordu: "Bana adaleti yerine getirmedin. Hokkanın içinde huzur içinde oturuyordum ve oradan çıkmaya hiç niyetim yoktu. Kalem, şeytani açgözlülüğünden

dolayı bana zulmetti ve beni ülkemi (evimi veya meskenimi) terk etmeye zorladı, beni evsiz bıraktı, birliğimi dağıttı ve beni bu beyaz tarlaya (kâğıt) dağıttı ve beni yok etti. Bu yüzden benim yerime kaleme sormalısın" dedi. Manevi gezgin, "Doğru söylüyorsun" demiş, sonra kaleme zulmünü sormuş ve "Mürekkebi ülkesinden neden kovdun ve sevdiklerinden ayırdın?" diye sordu. Cevap verdi: "Ele ve parmaklara sormalısın. Yeşil bir kamış (sap) şeklinde derelerin yanında duruyordum. Bir adam bıçakla yanıma geldi, derimi çıkardı, kıyafetlerimden kopardı, kökünden çıkardı ve parçalara ayırdı. Sonra bir parça aldı, oydu, [daraltmak için] başını kesti, sonra beni acı ve siyah mürekkebe batırdı. Benden hizmet alıyor ve beni başımın üzerinde yürümeye zorluyor. Tüm vücudum zaten onun elinden yaralandı. Şimdi daha da fazla iltihaplanmaya neden olmak için yaralarıma sorularınıza tuz serpiyorsunuz. Bu yüzden benden uzak dur ve bu soruyu beni ayaksız ve elsiz yapan adama sor". Manevi gezgin de kalemin doğruluğunu tespit etti ve ele sordu: "Neden kalemi kendi istekleriniz için kullanmak için onun isteklerini göz ardı ederek bu kadar baskı yapıyorsunuz?" Hand cevap verdi, "Ben sadece et, kemik ve kanın bir karışımıyım. Baskı yapabilen bir et parçası veya kendi kendine hareket eden bir beden gördünüz mü? Ben sadece bir binicinin bindiği bir binicilik bineğiyim. Bu biniciye yetenek (*Qudrah*) denir. O binici beni hareket ettiriyor ve dünyanın farklı yerlerinde dolaşmaya zorluyor. Ağaçların ve kayaların, birileri onları hareket ettirene kadar yerlerinden kendi başlarına hareket etmediklerini görüyor musunuz? Benim elim ve ölülerin elleri şekil ve biçim olarak aynı görünüyor. O zaman ne oluyor ki, ölülerin elleri kalemi almıyor da benim elim alıyor. Buradan da biliniyor ki kalemle hiçbir ilişkim yok. Bu soruyu yeteneğe sormalısınız. Ben sadece bir binicinin kırbacının gücüyle hareket etmeye zorladığı bir bineğim".

Manevi gezgin elden gelen cevaba inanır ve yeteneğe sorar, "Eli kullanmaya ne hakkın var? Neden onu kendi amaçlarınız için kullanıyorsunuz ve neden hareket etmeye zorluyorsunuz?" Yetenek, "Beni suçlama. Çoğu zaman, suçlayan kişinin kendisi suçlanmayı hak eder ve suçlanan kişinin masum olduğu kanıtlanır. Benim durumum size açıklanmadı. Elime binerek yanlış bir şey yaptığımı nasıl söyleyebilirsin? Hareketinden önce bile ona (elime) biniyordum ama sessizce uyuyordum. Sessizliğimin ve uykumun durumu öyleydi ki, insanlar beni ölü ya da soyu tükenmiş olarak görüyorlardı. Başka bir deyişle, bir haberci (kışkırtıcı) gelip beni harekete geçirene ve beni aşağılama hedefi haline getirdiğiniz işi yapmaya zorlayana kadar ne kendi başıma aktiftim ne de başka bir şey hareket ettirdim. İçimde onun emrine itaatsizlik edecek güç yoktu. Onun arzusuna göre çalışmak zorunda kaldım. O elçinin adı niyettir (*İrada).* Onu sadece adından ve eyleminden biliyorum ki, bir gün bana saldırdı ve beni derin uykumdan uyandırdı ve beni elimi hareket ettirmeye zorladı. Onun emrine göre hareket etmekten başka bir yol bulamadım".

Manevi gezgin, "Doğruyu söylüyorsun" dedi. Daha sonra niyetini sordu: "Sana ne oldu da [uykuda olan] sakin ve tatmin olmuş yeteneği bozdun ve emrine itaat etmekten başka çıkış yolu kalmayacak şekilde onu hareket etmeye zorladın?" Niyet cevap verdi, "Beni suçlamak için bu kadar acele etme. Bunu yapmak zorunda kalmış olabilirim ve sen sebepsiz yere beni suçluyorsun. Kendi başıma kalkmadım ama kalkmak için

yaratılmıştım. Kendi başıma uyanmadım, bunun yerine muazzam ve karşı konulmaz bir güç tarafından uyandırıldım, aksi takdirde çok sakindim ve yerimde kalıyordum. Aklın diliyle bir bilgi habercisi, kalbin sarayından bana geldi ve yeteneği uyandırmamı emretti. Bu nedenle, zorlamadan yeteneği uyandırdım. Bilgi ve akıl tarafından fethedildim ve ona boyun eğdirildim ve hangi suçumdan dolayı bilgi ve akla boyun eğdirildim ve onların tabi ve itaatkarı olduğum ilan edildi. Bu kudretli haberci bana gelene kadar sessiz ve huzurluydum. Şimdi bu benim hükümdarım, ister adil ister baskıcı olsun, onun emrine itaat etmek zorundayım. Bana herhangi bir şey emrettiğinde, ona karşı çıkacak gücüm yok. Kendi hayatım üzerine yemin ederim ki, herhangi bir konuda endişeli ve tereddütlü olduğunda sessiz kalıyorum ama dikkatim ona yöneliyor. Nihai bir karar verdiğinde, doğamın talebi tarafından ona itaat etmeye ve yeteneği uyandırmaya mecbur kalıyorum. Şimdi ilim istemeli ve eleştirilerini benden uzak tutmalısın".

Manevi gezgin, "Sen doğruyu söylüyorsun" dedi, sonra bilgiye, akla ve kalbe yöneldi ve onları yeteneği kışkırtma niyetine boyun eğdirmekle suçladı. Akıl, "Ben kendim tarafından yakılmayan (aydınlatılmayan) ama başkası beni aydınlatan [ışık veren] bir lambayım" diye cevap verdi. Heart, "Ben tek başıma yayılmayan bir tabletim ama başkası beni yaydı" diye yanıt verdi. İlim dedi ki: "Ben, akıl lambası yandıktan sonra kalp levhasının beyazlığına basılan bir yazıtım. Ben kendim tarafından yazılmıyorum, başkası bana yazıyor. Bu yüzden üzerimde yazan kaleme sormalısın" dedi. Bu mücadeleden sonra manevi yolcu, tatmin olacak ve onunla yetinecek bir cevap bulamaz. Bu nedenle manevi gezgin şaşkınlığa uğrar ve tedirgin olur ve şöyle der: "Uzun zamandır bu yoldan geçiyorum ve birçok destinasyondan geçerek buraya geldim. Yol boyunca kime rastlasam aynı soruyu sordum. Herkes beni başkasına teslim etti (yönlendirdi). Gerçi bu mücadeleden memnundum çünkü her cevap makuldü ve kalbi ikna ediyordu ama bu son cevap benim kavrayışımın ötesinde. Kalem kamıştan, tablet demirden veya tahtadan, yazı siyah veya kırmızı mürekkepten ve kandil ateşten yanmış olmasına rağmen, 'Ben kalemin altından [ucundan] meydana gelen bir yazıyım' der. Burada hiçbirini görmesem de tabletin, lambanın ve yazıtın konuşmasını dinliyorum'". İlim buna cevaben şöyle der: "Sermayeniz (servetiniz) azdır ve [yolculuk için] rızkınız sınırlıdır, yolculuğunuz zayıftır ve gittiğiniz yol sayısız tehlikelere sahiptir. Bu yüzden uygun olmadığınız için bu yolu bırakıp farklı bir yola girmeniz sizin için daha hayırlıdır. Bir şeye hak kazanan kişiye, ona ulaşma imkânı sağlanır. Bu yoldaki yolculuğu gerçekten tamamlamak istiyorsanız, bunu çok dikkatli dinleyin:

Üç Diyar: Unutmayın, bu yolculuğunuz için üç alem var. Bunlardan biri, İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Gücün ortaya çıktığı bölge olarak da bilinen *Alam el-Mülk ve Şehadet*'in alanıdır . Kağıt, mürekkep, kalem, el vb. aynı aleme aittir. Yavaş yavaş bu şeylerden ilerlediniz. İkincisi, benden sonra gelen melek alemidir ('*Alam al-Malakoot*) (yani bilgi). Beni aştığınızda, bu âlemin hedeflerine ulaşacaksınız. Onlarda nasıl güvende kalacağınızı bilmiyorum. Üçüncüsü, mutlak İlahi enginlik veya egemenlik alanıdır (*'Alam al-Jabarut*). Onun ilk üç varış noktasını, yani yetenek, niyet ve bilgiyi geçtiniz. Bu alem, ilk iki alem arasında bir araç görevi görür. Yeryüzünde yürüyen kimse, *Alem-i Mülk ve Şehadet*'te [veya İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret diyarında] yürür.

Melek Aleminin Başlangıcı (*'Alam al-Malakoot*): Melek aleminin başlangıcı, kalp levhasında yazan kaleme şahit olmanız ve su üzerinde yürümenin başarılmasını sağlayan kesinliğe ulaşmanızdır. Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şu sözünü duymuşsunuzdur: İsa -sallallahu aleyhi ve sellem-'in su üzerinde yürüdüğü kendisine söylendiğinde şöyle demiştir:

لَوْ إِزْدَادَ يَقِيْنًا لَمَشَى عَلَى الْهَوَاءِ

'Daha emin olsaydı, yayına çıkardı'".

Bu bilgi konuşmasını dinleyen ruhani gezgin şöyle dedi: "Durumum konusunda kafam karıştı. İşaret ettiğiniz yolun tehlikeleri karşısında kalbim titriyor. İşaret ettiğiniz uçsuz bucaksız tehlikeli araziyi geçip geçemeyeceğimden emin değilim. Bana kalemle ilgili herhangi bir belirti söyleyebilir misiniz?" İlim dedi ki: "Bunun bir alameti (alameti) var ve bu, bana bakmak için gözlerini açman, ışıklarını bir araya toplamandır. Eğer kalp levhasına bir ifade yazmak için kullanılan kalemi görürseniz, o zaman melek alemine (*'Alam al-Malakoot*) uygun olarak adlandırılacaksınız çünkü mutlak İlahi enginlik veya İlahi egemenlik (*'Alam al-Jabarut*) aleminden melek alemine ilerleyen kişi, o kalemi görmeye başlar! Bu nedenle peygamberliğinin en başında Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) şu kutsal ayet nazil olduğunda, kaleme şahit oldu:

ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ ﴿٣﴾

ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ ﴿٤﴾

عَلَّمَ ٱلْإِنسَٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

'Oku ve kalemle öğreten, insana bilmediğini öğreten Rabbin aziz ve şereflidir.'" (Kur'an, Bölüm 96, 3-5. ayetler)

Manevi gezgin şöyle dedi: "Gözlerim sonuna kadar açık ve büyük bir odaklanmayla bakmaya çalıştım ama [hala] ne o kalemi ne de tableti gördüm. Herhangi bir kalem gördüysem, bunlar yazmak için kullanılan harici kalemdir". İlim dedi ki, "Söylediklerin tuhaf! Ev sahibinin nasıl olduğunu, evdeki eşyaların nasıl olduğunu duymadınız mı? Tanrı'nın Varlığının başka hiçbir varlığa benzemediğini bilmiyor musunuz? Eli diğer ellere benzemez, kalemi diğer kalemlere benzemez ve konuşmasının başka hiçbir konuşmayla benzerliği yoktur. Bunlar İlahi konulardır ve melek alemiyle ilgilidir. Tanrı ne bir bedendir ne de bir yerin içindedir, oysa diğer her şey yerlerinde olduğu kadar bedendir. Onun eli, et, kan ve kemiğin birleşimi olan diğer ellerin aksine ne etten ne de kandan ve kemikten oluşur. Kalemi ne kamıştan, tableti tahtadan yapılmıştır. O'nun konuşması ne harflerden ve seslerden oluşur, ne de O'nun işareti damgalardan oluşur ve mürekkebi boyalardan oluşmaz. Meseleleri gerçekte olduğu gibi görmüyorsanız, o

zaman eksiksiniz demektir. Gerçekte, tam insan, Tanrı'yı üstün gören ve herhangi bir bedene sahip olmaktan arınmış olanlardır ve eksik olanlar, O'na bir bedene benzeyenlerdir. Siz iki [grup] arasındasınız, ne buraya ne de oraya ait değilsiniz. Söyle bana, Tanrı'yı bedenlerden ve [insani] niteliklerden nasıl muaf tuttun? O'nun konuşmasını herhangi bir harf ve sesten yoksun olarak nasıl değerlendirdiniz? O'nun eli, kalemi ve tableti konusunda tereddüt ediyorsunuz. Allah'ın görünen cisimlere benzediğini düşünen kişi sadece bir benzerlik yapıyordur ve bunu ancak içgörü gözüyle şahit olunan içsel bir anlam olarak yorumlayan kişi, o zaman bu, Allah'ı bu [insan] benzerliklerinin üzerinde gördüğüne ve İlahi tesbih ve övgü yolunda bir yolcu olduğuna işarettir. Şimdi kişi yolda yürümeli ve en derin kalbiyle İlahi emirleri dinlemeli, ne mutlu ki İlahi aydınlanmanın aydınlanma yolunu bulabilir".

Manevi gezgin bu anlayışlı konuşmayı duyduğunda, kişi hatalarından haberdar oldu ve [Tanrı'nın bedenlere] benzemesi ile İlahi yüceltme arasında asılı kaldığını fark etti. Bu idrakle birlikte insanın kalbinde öfke ateşi tutuştu ve insanın kalbinin [aydınlatıcı] lambası, ateşsiz bile yanmaya hazır olan arınmış ve berrak bir yağa sahip olduğundan, bu yüzden ilim ateşi ona ulaştığında nur üzerine nur oldu. Bunu gördükten sonra ilim, manevi yolcuya "Bu fırsatı değerlendir ve gözlerini aç, belki hidayet bulursun" dedi. Böylece insan gözlerini açtı ve Allah'ın kalemi tüm özellikleriyle kendini gösterdi ki bu da İlahi tesbih için vazgeçilmezdir. Ne kamıştan, ne tahtadan ne de keskin kenarından yapılmıştır. İnsan kalbine farklı türde bilgiler yazmakla meşgul. Ucu her kalbin yüzeyindedir, ancak görünüşte ucu yoktur. Manevi gezgin bunu görünce şaşırdı ve şöyle dedi: "Gerçekte, bilgi gerçekten de en iyi arkadaştır [çünkü onsuz hepimiz cahiliz]. Allah ona en güzel cezayı versin. Kalemin bana bildirdiği tüm özellikleri görünür hale geldi. Artık o kalem benim için diğer kalemler gibi değil". Bundan sonra manevi gezgin ilimle vedalaşarak teşekkür etti ve ona "Uzun süre seninle kaldım, şimdi kaleme gidip onun durumunu sorma kararlılığım var" dedi.

Manevi Gezgin ile Kalem Arasındaki Konuşma: Bunun üzerine manevi gezgin kaleme geldi ve ona sordu: "Ey kalem! Neden bu bilgiler niyetleri harekete geçirene, yetenek yükselene ve gönüllü eylemler yapılana kadar insanların kalplerine sürekli bilgi yazmaya devam ediyorsunuz?" Pen şöyle dedi: "İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret (*Alem-i Mülk ve Şehadet*) aleminde gördüklerinizi unuttunuz mu? Kalemden duyduğunuz yanıtı görmezden mi geldiniz? Hatırladığım kadarıyla [kalplere] yazma sorumluluğunu kabul etmedi, bunun yerine Allah'a erteledi". Manevi gezgin, "Ne bunu unuttum, ne de kalemden gelen cevabı görmezden geldim" dedi. Pen şöyle cevap verdi: "Tanrı'nın Adem'i (insanlığın babasını) kendi suretinde yarattığını duymadın mı? Devletimi Kral'ın sağından sormalısın. Ben O'nun kontrolündeyim, beni hareket ettiren O'dur, Ben O'nun kontrolündeyim. Yani Tanrı'nın kalemi ile insanın kalemi arasında her ikisinin de boyun eğdirilmesi açısından hiçbir fark yoktur. Bir fark varsa, bu sadece dış görünüş arasındaki farktır". Ruhani gezgin, "Kralın sağ eli ne anlama geliyor?" diye sordu. Pen cevap verdi: "Anlamı aşağıdaki ayette anlatılandır:

وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطْوِيَّٰتُۢ بِيَمِينِهِۦ

"Ve gökler O'nun sağ eline sarılacak." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 39, Ayet 67)

Aynı şekilde kalem de sağ elindedir, onu dilediği gibi hareket ettirir.

Manevi Gezginin Sağ Ele Doğru Yolculuğu: Bu konuşmadan sonra manevi gezgin sağa [İlahi Takdirin eline] doğru seyahat etmeye başladı. Orada inanılmaz akıllara durgunluk veren harikalar görüldü. Kalemde kıyaslandığında bunların bir kısmı bile yoktu. Bu harikalar öyle bir şeydi ki, kelimelerle anlatılamaz, aksine binlerce kitapta anlatılsa da yüzüncü kısmı bile açıklanamazdı. Kısacası, bu sağ eldir ama diğer sağ eller gibi değildir. Bir kolu var ama diğer kollar gibi değil. Parmakları vardır ancak diğer parmaklara en ufak bir benzerlikleri yoktur. Manevi gezgin, kalemin sağ eliyle hareket ettirildiğini gördü ve kalemin ifade ettiği her şeyin doğru olduğunu anladı. Gerçekte, bunların hepsi sağ elin oyunudur. Bu nedenle manevi gezgin sağ eline kalemin neden etrafında hareket ettiğini sordu ve o da şöyle cevap verdi: "Benim cevabım, İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret (*Alem-i Mülk ve Şehadet*) [veya bu görünür, maddi dünya] ahiret aleminden gelen elin verdiği cevabın aynısıdır, yani bu hareketi Kudra yeteneğine atfetmiştir). Ben de aynı şeyi söylüyorum - bu yeteneğin oyunu". Bunu duyan ruhani gezgin, daha önce bir kısmını bile görmediği harikaları gördüğü yeteneğe gitti. Korkan biri, "Neden sağ elini hareket ettiriyorsun?" diye sordu. Yetenek cevap verdi, "Ben sadece bir özelliğim, bu özelliğin sahibine (sahibine) sormalısın - bu özellik ile karakterize edilmiş olan Kişi - Her Şeye Gücü Yeten'e. Sadece bu özelliğin sahibi size nedeni hakkında bilgi verebilir. Bu özellik yalnızca Sahibine boyun eğmektedir". Bu cevabı duyan manevi yolcu, Mutlak Kudretli'ye (Tanrı'ya) sormaya cesaret etmek için ayaklarını yerden kesmeye çok yaklaştı, [ancak] kişiye [hakikat yolunda] ayaklarının sağlamlığı bahşedildi ve Mutlak Kudretli'nin sarayından gelen çağrıyı duydu:

لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ

"O ne yaparsa yapsın, herkes [ne yaptığı konusunda] sorgulanabilirken kimse O'nu sorgulayamaz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 21, Ayet 23)

Bunu duyan ruhani gezgin titreme ve dehşete kapıldı ve bilincini kaybetti. Biri uzun süre ona maruz kaldı. Kişi kendine geldiğinde şöyle dedi: "Ey Allah'ım! Siz tüm kusurların, eksikliklerin, hataların ve zayıflıkların üzerinde yüceltildiniz. Görkeminiz muhteşem! Sana tövbe ediyorum ve yalnızca Sana güveniyorum ve Senin kudretli, heybetli, tek, karşı konulmaz, baskın ve güçlü olduğun gerçeğine olan inancımı kabul ediyorum. Ne senden baska kimseden korktum, ne de senden baska kimseye ümidim var. Senin merhametindeki hesabından, senin kabulündeki gazabından sığınırım. Önümde, tam bir alçakgönüllülükle Sana dua etmekten başka bir yol yok: 'Ey Tanrım! Kalbimi aç ki Seni tanıyayım. Dilimdeki düğümü aç da Seni övebileyim ve yüceltebileyim!'" Bu duaya (duaya) cevaben, İlahi Huzur'dan şu duyuru geldi: "Dikkat edin! Daha fazla ilerlemeyin! Yüceltme ve övgüde açgözlü olmayın! Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'in

hizmetine gidin, onun size verdiğini alın ve sizi alıkoyduğundan vazgeçin! Ve senden ne söylemeni istiyorsa onu söyle. Bakın o [(Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun)] İlahi Mahkeme'de şu [duayı] yalvardı:

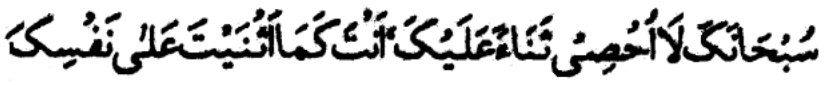

'Sana şükürler olsun! Siz tüm kusurların, eksikliklerin, hataların ve zayıflıkların üzerinde yüceltildiniz. Seni tamamen övemem bile. Kendini övdüğün gibisin!'"

Ruhani yolcu, "Ey tüm Âlemlerin Rabbi! Dilin bu sınırı aşmasına izin verilmiyorsa, kalp Senin Gnosis'ine karşı açgözlülük duyabilir mi?" Cevap geldi, "Gnostikleri bile aşmak istiyor musun? En büyük Gnostik'e (*Sıddık el-Ekber*) [tüm peygamberlerden sonra İlahi yakınlık ve Gnosis'te en yüksek mertebeye sahip olan Ebu Bekir (Allah ondan razı olsun)] gidin ve onu takip edin. Ne dediğini duymadın mı?

'Algıyı algılayamamak algıdır'.

Benim Varlığımdan payınız, Benim Varlığımdan mahrum olmanızdır. [İlahi] Şiddete (*Celal*) ve [İlahi] Güzelliğe (*Cemal*) şahit olacak gücünüz yok".

Bunu duyduktan sonra, ruhani gezgin kişinin geçtiği yoldan geri yürüdü. Kalemden hangi soru sorulursa, ilim, niyet ve yetenek vs. ne sorulursa ondan özür dilenir, cehaletini itiraf eder ve şöyle derdi: "Beni bağışlayın, ben bu yola yabancıydım. Yabancı olan kimse, [yeni topraklardan] korkar. Seni reddettim, bu tamamen benim hatam ve cehaletim. Artık mazeretleriniz hakkında bilgi sahibiyim ve artık şu gerçeğe aşinayım ki, tüm alemler [İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret ('*Alam al-Mülk ve es-Şehadet*), melek alemi (*'Alam al-Malakoot*) ve mutlak enginlik veya İlahi egemenlik alemi (*'Alam al-Jabarut*)], yalnızca Karşı Konulmaz Olan'ın emri uygulanır. Hepiniz O'nun hareket etme eylemiyle hareket ediyorsunuz ve O'nun her şeyi kapsayan gücü tarafından fethediliyor ve boyun eğdiriliyorsunuz. O İlk'tir (*El-Evvel*), O Son'dur (*Âhir*), O Apaçık (*Zahir*), O Gizlidir (*El-Batin*)".

İlk ile Son, Açık ve Gizli Arasındaki Çatışma: Manevi gezgin, İlahi Her Şeye Gücü Yeten ve Kudret (*Alem-i Mülk ve Şehadet*) veya görünen alem aleminin sakinlerine bu detayları açıkladığında, hayretler içinde kaldılar ve sormaya başladılar: "Nasıl olur da O, İlk ve Son, Gizli ve Apaçık olabilir ki, bu nitelikler birbirine zıttır? İlk olan sonuncu olmayacak ve gizli olan tezahür etmeyecektir". Cevabı şudur: "O, tüm varlıkların çok üzerindedir, çünkü tüm varlıklar O'nun Varlığından gelen bir emirle var olmuştur. O sonuncudur çünkü [ruhani] yoldan geçenler için O, onların son varış noktasıdır. Yolda bir hedeften diğerine ilerliyorlarsa, yollarının ve yolculuklarının doruk noktası O'nun Varlığındadır. Bu şekilde, O, tanık olunan son ama varoluşta ilk olandır. O'nun Gizli ve Apaçık olma hali böyledir. Görünen dünyada (birinci âlemde) otururken beş duyusunu kullanarak O'nu algılamak isteyenler, O, onlar için gizlidir. O'nu gönül nurunun nuruyla

arayanlar, O onlar için apaçık ortadadır." Bu, İlahi Birlik ve Birlik (*Tevhid*) gerçekliğinin eylem halindeki pratik anlamıdır. Başka bir deyişle, gerçek eylemde bulunanın sadece bir varlık olduğu gerçeği kendilerine vahyedilenler, onlar için bu, onların İlahi Birlik ve Tekliğe [ulaşma] yöntemidir.

Tanrı'ya Güvenme Durumları ve Eylemleri

Tanrı'ya olan [ruhsal] güven istasyonu bilgi, durum ve eylemden oluşur. Bilgiden daha önce bahsedilmişti. Şimdi gerçekte Tanrı'ya duyulan güven olan durumla ilgili şunu dinleyin. Bilgi onun kökenidir ve eylem onun meyvesidir (sonuç). Bilinmelidir ki, Allah'a tevekkül emanetten, yani insan işini başkasına emanet etmiş, birine güvenmiştir. Bir kişinin işi emanet edilen kişi mütevellidir, işi teslim eden kişi emanet etmiş sayılır ancak şart, emanet eden kişinin emanet edilene tam güven duyması ve kimseyi aciz görmemesidir. Bu nedenle, emanet edilen kişide, bir emanette kalpte güven olmalıdır. Dünyevi uyuşmazlıklarda atanan avukatlar da aynı şarta sahiptir. Dolayısıyla birisi sizi asılsız bir suçlamayla itham ederse veya haksız yere sahip olduğunuz bir şeyi elinizden alırsa, bu zulmü sona erdirmek için bir avukat atarsınız, bu avukat hakimin mahkemesinde sizin sesiniz olur ve sizi suçlayanın (davacının) haksızlığından ve aldatmacasından kurtarmaya çalışır.

Dört konuya inanana kadar avukatınıza (mütevellinize) güvendiğiniz ve mütevelli heyetinden memnun sayılmayacaksınız: birincisi, mütevelli heyetinin [sizin için doğru olanı yapmak için] yüksek düzeyde rehberliğe sahip olması, ikincisi [mütevelli heyetinin sizin için gerekeni yapma yeteneği], üçüncüsü [davanızı savunurken] yüksek düzeyde belagat bilgisidir, Dördüncüsü ise [emanetçinin] size olan tam sevgisi ve iyilikseverliğidir. Rehberlik, mütevelli heyetinin açık olmayan [ve sizin için tehlike oluşturan] incelikleri gördüğü ölçüde aldatma yerlerinin farkında olması için gereklidir. Mütevelli heyetinin gerçeği tam bir cesaretle ilan edebilmesi ve [mütevelli heyetinin emanet edildiği konuyla ilgili] hiçbir şey yapmaktan çekinmemesi, kimseden korkmaması, kimseden çekinmemesi ve korkaklık yapmaması için yetenek ve güç gereklidir. Çoğu zaman mütevelli heyeti karşı tarafın aldatma sebebini öğrenir ancak korku, korkaklık, utangaçlık veya başka bir sebepten dolayı bunu ifade edemez ve gerçeği ilan etmekte güçsüzleşir. Belagat, bir mütevelli heyetinin [kendini] etkili bir şekilde ifade edebilmesi için gereklidir ki bu da dil ile ilgili olmasına rağmen bir tür yetenektir. Belagat sayesinde insan, gönül meselelerini dinleyiciyi etkileyecek şekilde ifade edebilir, aksi takdirde herhangi bir kişinin karşı tarafın aldatmacasını keşfettikten sonra ortaya çıkarması ve gerçeği dinleyiciyi ikna edecek şekilde sözlü olarak ifade etmesi gerekmez. Mütevelli heyetinin (avukatın) emanet eden kişi için elinden gelenin

en iyisini yapabilmesi ve biri için gerekli hiçbir şeyi yapmaktan kaçınmaması için sevgi gereklidir. Çünkü sadece aldatıcı argümanların farkında olmak, gerçeği ifade etme yeteneğine sahip olmak ve belagat incileri yaymak, mütevelli emanet eden kişinin varlığı ve koşullarıyla ilgilenene ve onların meselelerini kendi meselesi olarak görene kadar davanın (verilen görevin) başarısı için yeterli değildir. Eğer tek amaç para kazanmaksa, o zaman mütevelli heyeti, emanet eden kişinin galip mi yoksa mağlup mu olduğunu, kişinin haklarını elde edip etmediğini veya kaybedip kaybetmediğini umursamaz.

Emanet eden kişi bu dört konudan birinde bile şüpheye düşerse ve bu konuda mütevelli heyetini zayıf görürse veya karşı tarafın mütevelli heyetini kendi mütevelli heyetine göre dört konuda daha güçlü bulursa, o zaman kendi mütevellisine (avukatına) tam bir tatmin ve güven duyamaz. Kişi yüreğinde her zaman şüphe ve tereddüt içinde kalacak ve karşı tarafın avantajının ortadan kalkabilmesi için bu kusuru kendi mütevelli heyetinden kaldırmaya çalışacaktır. Emanet eden kişi, emanetçisine dört konuda da inandığı ölçüde, o ölçüde kalbinde [istenen hedefe ulaşacağına] dair güven ve tatmin olacaktır. İnsanların inançları ve varsayımları söz konusu olduğunda, güçlü ve zayıf yönleri bakımından aynı değildirler, bunun yerine tarif edilemez farklılıklar vardır. Bu nedenle, [bir mütevelli] emanet eden kişilerin inançları [veya güven düzeyleri] ve bunun sonucunda [mütevelli heyetine] duyulan güven ve memnuniyet arasında büyük farklılıklar olması şaşırtıcı değildir. Birinin mütevelli heyetine güvenmemesi, diğerinin güveninin ise bunda hiçbir zayıflık kalmayacak bir seviyeye ulaşması mümkündür.

Artık bu açıklamayla güvenin gerçekliğini bileceksiniz ve bundan Allah'a (*Tevekkül*) güven sonucunu çıkarabilirsiniz. İman (*I'tikad*) ve manevi açılma (*Keşf)* yoluyla, Allah'tan başka bir yapan olmadığı kalbinize sağlam bir şekilde yerleşirse. Ayrıca Allah'ın, kullarının durumunu ve koşullarını çok iyi bildiğine ve onlara yetebileceğine, ihsanının göklerdeki ve yerdeki tüm yaratılmışları ve her zerreyi kapsadığına ve onları [hiçbir istisna olmaksızın] kapsadığına inanın. O'nun yetenek ve kudreti üzerinde hiçbir sınırlama olmadığına, bilgisinde hiçbir sınırlama olmadığına, O'nun iyilik ve cömertliğinde hiçbir sınırlama olmadığına ve ötesinde iyilik ve cömertliğin bulunmadığına da inanın. Eğer Allah ile ilgili tüm bu inanç ve düşünceler içinizde sağlam bir şekilde yerleşmişse, o zaman mutlaka O'na güvenirsiniz ve her durum ve durumda dikkatinizi O'nun üzerinde tutarsınız, O'ndan başkasına dikkat etmezsiniz, ne kendi varlığınıza ne de kendi gücünüze ve gücünüze dikkat etmezsiniz çünkü güç yoktur. hareket ettirici ve Tanrı'dan başka bir güç vardır.

Tanrı'ya Güvenmemenin Nedenleri: Eğer kişinin kalbinde Tanrı'ya olan bu güven durumu yoksa, bunun iki nedeni olabilir: ya dört konudan birindeki [veya daha fazlasındaki] kesinlik zayıf olacaktır ya da bunun nedeni kalbin zayıflığı, korkaklık ve endişeli düşünceler olabilir. Bazen kesinlik zayıf değildir, ancak batıl inançlar kalbe hükmeder ve iç mizaçta [Tanrı'ya güvenmeye yönelik] tiksinti ve eksiklik yaratır. Örneğin, aklı başında bir kimseden mezarda bir cesetle birlikte mezarda veya ölünün odasında veya yatağında yatması istense, ölü bedenin cansız ve taş gibi hareketsiz olduğunu ve zarar verme gücünün olmadığını çok iyi bildiği halde, kişi bunu asla kabul

etmeyecektir. Tanrı'nın yaşama döndürme gücü olmasına rağmen, birini ölümden sonra hayata döndürmek de Tanrı'nın yolu değildir. Tıpkı Allah'ın bir yazarın elindeki kalemi yılana çevirmemesi ya da bir kediyi aslana dönüştürmemesi gibi, oysa kalemi yılana, kediyi aslana dönüştürmeye kadirdir. Buradan öğrenildiğine göre, akıl sahibi bir insan, bir ölünün zarar veremeyeceğine dair bir kesinliğe sahiptir, ancak yine de kişi, başka cansız maddi nesnelerden korkmadığı halde, yatağında bir cesetle uyumayı veya onunla mezarda yalnız bir gece geçirmeyi kabul etmez. Gerçekte bu korkaklık ve korkudur ve bir tür zayıflıktır. Çok az insan bu tür zayıflıklardan yoksundur. Bazı insanlar, korkaklıklarının bir hastalık şeklini alacağı ölçüde giderek daha korkak olurlar ve yalnız olmanın salt hayaliyle dehşete düşerler, bir ölüyle yalnız olmayı unuturlar.

Memnuniyet ve Kesinlik: Bu tartışmanın sonucu, Tanrı'ya güvenin mükemmelliğine [ulaşmak] için hem kalbin gücüne hem de kesinliğe ihtiyaç olduğudur, işte o zaman kalp tatmin ve huzur alır. O zaman ne kesinliğin gücü tek başına yeterlidir ne de kalp güce sahip olana kadar tek başına bir tatmin kaynağıdır. Aslında kalbin tatmini başka, kesinlik başka bir şeydir. Bazen kişi kesinliğe sahiptir ama tatmin olmaz. Bu, kişinin kesinliğe sahip olduğu, ancak [gerçeğe kendi gözleriyle ilk elden tanık olarak] elde ettiği tatmin ve huzurun orada olmadığı anlamına gelir. Başlangıçta kesinlik tatmin yaratmaz, ancak yavaş yavaş ruhu huzur içinde (*Nefs-i Mutma'inne*) [yani, temel arzuları ve olumsuz nitelikleriyle, Tanrı ile ve daha önce düşünülemez olan iyi olan her şeyle barışık bir benliğe dönüşen alt benliği] oluşturur. Pek çok insan, üzerinde hiçbir kesinlik tanımadığı yanlış ve zararlı inançların peşinden giden, ancak yine de inatçılık ve yanlış ve zararlı inançlarına aykırı her şeyi hiçe sayarak onlarla yetinen insanlar gibi, kesinliğe sahip değil, tatmin olacak şekildedir. Bundan, korkaklık ve cüretkarlığın insan mizacının bir parçası olduğu ve onların varlığında kesinliğin yararlı olmadığı öğrenilir. Bu aynı zamanda Tanrı'ya güvenmeye karşı çıkmanın nedenlerinden biridir, tıpkı bunun nedenlerinden birinin güven için gerekli olan yukarıda belirtilen dört konudan birinde [veya daha fazlasında] kesinliğin zayıf olması gibi. Kesinlik ve tatminin tüm nedenleri bir araya geldiğinde [güven için gerekli dört husus dahil] o zaman kişi Tanrı'ya mutlak bir kesinlik geliştirir [ve dolayısıyla O'na tam bir güven duyar].

Tanrı'ya Güvenin Üç Derecesi: Önceki sayfalarda Tanrı'ya güvenmenin gerçekliği ve Tanrı'ya güvenme durumu açıklanmıştır. Şimdi bu durumun derecelerini açıklayacağız. Tanrı'ya olan güven durumunun gücüne veya zayıflığına dayanan toplam üç derece Tanrı'ya güven vardır. Birinci derece, az önce açıklanan şeydir, yani bir hizmetçinin (insanın) Tanrı'ya olan güveni, güvenen bir kişinin mütevellisine (veya bir müvekkilin avukatına) duyduğu güven gibidir. Birincisinden daha yüksek olan ikinci derece, güvenen kişinin Tanrı ile olan durumunun, annesiyle olan bir bebeğinki gibi olmasıdır - bir bebek ne annesinden başka kimseyi tanır ve tanır, ne de anneden başkasına yalvarır veya başkasına güvenmez. Bebek annesini gördüğünde ona yapışır, vursa bile bebek yine ona sığınır, onun yanında ya da yokluğunda bir şey olursa bebeğin ağzından sadece annenin adı çıkar (yani bebek sadece annesi için ağlar), bebeğin kalbine sadece annenin düşüncesi gelir ve annenin kucaklaması bebeğin tek sığınağıdır. Bir bebek, annenin bakımına, yeterliliğine ve algıdan yoksun olmayan şefkatine tam bir

güven ve kesinliğe sahiptir. Bir bebeğin ayırt etme yeteneği olduğu ölçüde, bebek onu algılar. Görünüşe göre anneye olan güven ve kesinlik bebeğin doğası haline geldi. Ancak bebeğe bu alışkanlığı veya doğası sorulursa, ne bunu açıklayabilir ne de ayrıntılarını aklına getirebilir.

Yüreği Allah'a odaklanmış olan biri, böyle bir kişiyi görmek ancak O'nun lütfuna bağlı olacak ve O'nun verişine ve cömertliğine güvenecektir. Kişi, bir bebeğin annesine duyduğu sevgiyi (Ishq) O'na karşı duyacaktır. Gerçekte, Tanrı'ya güvenen kişi budur. Bir bebek de annesine güvenir. Bu (ikinci) derece [Tanrı'ya güven] ile önceki (birinci) derece arasındaki fark, bu derecede olan kişinin Tanrı'ya o kadar güvenmesidir ki, kişi bu güven içinde yok olur (yok olur). Böyle bir kişi Allah'a güvenme gerçeğine yönelmez, aksine sadece emanet edilen Varlığa meyleder [ve buna dikkat eder], böyle bir kişinin kalbinde O'ndan başkasına yer kalmazken, Allah'a birinci derecede güvenen bir kişi Allah'a güvenmek için çabalar. Bu, çaba ve mücadele yoluyla Tanrı'ya güvenen bir kişidir, ikinci dereceden kişi ise doğuştan gelen doğası gereği güvenen bir kişidir. Birinci dereceden bir kişi, Tanrı'ya olan güveninde yok olmaz, çünkü böyle bir kişi Tanrı'ya güvenmeye meyillidir ve bilinçli olarak bunun farkındadır ve bu, güvenilen Kişi'ye (Tanrı'ya) bakmanın önünde bir engeldir.

Tanrı'ya güvenmenin üçüncü derecesi ve aynı zamanda en yüksek derece olan şey, güvenen kişinin, Tanrı'nın önündeki hareketlerinde ve dinginliğinde, [cenazeyi gömülmeden önce yıkayan] bir yüzücünün elindeki ölü bir kişi gibi olmasıdır, başka bir deyişle, kişinin alt benliğini, tıpkı bir ölü bedenin istediği gibi hareket ettirilmesi gibi, Ebedi Yetenek (Tanrı) tarafından hareket ettirilen ölü olarak düşünmesidir yıkanan. Böyle güvenen bir kişi, hareketin, yeteneğin, niyetin, bilginin ve tüm niteliklerin kaynağının sadece Tek Varlık olduğuna ve her şeyin kendi iradesi olmadan [Yaratıcısının İradesiyle] doğduğuna dair kesin bir kesinliğe sahiptir. Bu kişi öngörülemeyen bir şeyin olmasını beklemektedir ve annesinin peşinden koşan, elbisesini çeken, ona yalvaran bebekten farklıdır, oysa bu kişi, annesinin kendi başına aramaya çıkacağı beklentisine sahip olan çocuk gibidir. yine de çocuğu kucağına kaldıracak, çocuk yemek istemezse yine de inisiyatif alacak ve sağlayacaktır. Tanrı'ya olan bu güven derecesi, Tanrı'nın takdirine ve ilgisine güvenen güvenen kişinin, kendisi için hiçbir şey istememesini ve O'nun istemeden bile ihsan edeceğine dair bu kesinliğe sahip olmasını, aksine istenen şeyi Kendisinin bundan daha iyisini ihsan etmesini gerektirir. Bu nedenle, O, hiç kimsenin peşinde koşmadan veya onlara hak kazanma hakkına sahip olmadan sayısız nimetler bahşetmiştir. Bu, son ve en yüksek derecenin [Tanrı'ya güvenin] gereğidir, ikinci derece ise kişinin Tanrı'dan başkasına istemekten vazgeçmesini gerektirir.

Allah'a Güvenenlerin Üç Derecesi: Allah'a güvenenlerin üç derecesi vardır. Birinci derece, herhangi bir erzak almadan engebeli, ıssız yerlerde ve ormanlarda dolaşan ve Tanrı'ya güvenen manevi seçkinlere ve Gnostiklere aittir. Bu arada ormanda karınlarını doyuracak bir şey bulurlarsa alırlar, aksi takdirde sebat ederler ve İlahi iradeyi kabul ederler. Bazen, yanlarında kaybolabilecek ya da bitebilecek erzak götüren insanlar bile

açlıktan ölürler ya da yanlış yola saparlar ve erzakları biter. Ölüm yadsınamaz bir gerçektir; rızkı olanlara ve rızkı olmayanlara gelir, bu nedenle Allah'ın rızklarına güvenerek ölmek daha iyidir.

İkinci derece, kişinin evine veya insan nüfusunun bulunduğu bir şehir veya köyde bulunan bir yere hapsolması ve orada yaşarken İlahi zikir ve tefekkürle meşgul olmasıdır. Bu derece birinci dereceden daha azdır, ancak bu aynı zamanda Tanrı'ya güvenmektir çünkü kişi, Tanrı'nın takdirine güvenmek ve Tanrı'nın ihtiyaçlarını gizli yollarla karşılayacağından emin olmak için dış ekonomi ve geçim araçlarını bir kenara bırakır. Bu kişinin gözü şehir veya köy halkında değil, şehir halkına rızık sağlayan Varlık'tadır. İnsanların böyle birine dikkat etmesini ve ona bakmalarını sağlaması da Allah'ın lütfudur.

Üçüncü derece, evle sınırlı kalmamak, bunun yerine dışarı çıkmalı ve Geçim Kazanma Kitabı'nda (Gazali'nin *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi"nin ikinci cildi) belirtilen tüm koşullarla kişi geçimini sağlamak için mücadele etmelidir. Böyle bir kişi, yeterliliğine, gücüne, statüsüne veya becerilerine bağlı olmaması koşuluyla Tanrı'ya güvenme ve tevekkül sınırlarının dışında olmayacaktır, çünkü bunlar bir anda yok olabilir, bunun yerine kişinin gözü bunları koruyan ve kişinin geçim kaynağını kolaylaştıran Gerçek Sağlayıcı'dadır. Allah'a kıyasla kişi, kralın elindeki kalem gibi kazanmak için yeterliliğini, kabiliyetini ve gücünü göz önünde bulundurmalıdır. Kralın arkadaşlarının gözleri onun kaleminde değil, kalbindedir, hangi düşünceye sahip olacağı, kime dikkat edip karar vereceği konusundadır.

Çocukları için ya da fakir ve muhtaçlara harcayarak kazanan kişi, bedeninden kazanan, ancak kalbinden [her türlü dünyeviliğe veya dünyevi bağlılığa] bağlı olan kişidir. Böyle birinin durumu, [hiçbir şey yapmadan] evde oturan birine kıyasla daha iyi ve övgüye değerdir. Bunun argümanı, [dünyevi bağlılıklara ve açgözlülüğe kapılmadan geçimini sağlamak için] şartlar yerine getirilirse ve kişi Tanrı'yı tanımaya ve ona yakınlığa özen gösterirse, geçimini sağlamanın Tanrı'ya güvenmeye aykırı olmadığıdır.

Ömer (Allah ondan razı olsun) Salgında Allah'a Güven Olayı

Allah'a olan güveni daha da netleştirmek için burada Ömer bin el-Hattab'dan (Allah ondan razı olsun) tarihi bir olayı sunacağız. Bir keresinde diğer peygamberlik arkadaşlarıyla birlikte Suriye'ye gitti. Şam'a yakın olan Jabia'ya vardığında, Suriye'nin Veba salgınının (hıyarcıklı veba - öldürücü ve yıkıcı bulaşıcı veya bulaşıcı bir salgın hastalık) yayılmasından ciddi şekilde etkilendiğini öğrendiler. Şimdi Suriye'ye girip girmemeleri gerektiği sorusu ortaya çıktı. Bu soru, peygamberlik sahabelerinin [bu

konuda ne yapılacağı konusunda] iki gruba ayrılmasına neden oldu. Bir grup, "Hıyarcıklı veba yüzünden oraya gitmeyeceğiz çünkü [bu koşullar altında] oraya gitmek şiddetli bir ateşe atlamakla eşdeğerdir" dedi. Diğer grup ise şöyle dedi: "Gidip Allah'a tevekkül edeceğiz ve bizim için [İlahi olarak] mukadder olan her ne olursa olsun, ondan kaçınmayacağız, ölümden korkmayacağız ve Allah'ın hakkında şöyle dediği insanlar grubuna dahil olmayacağız:

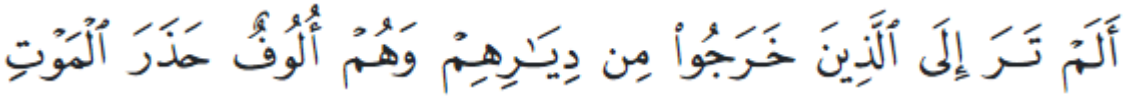

'Ölümden kaçmak için evlerini terk eden ve sayıları binlercesi olan insanların hikayesini bilmiyor musunuz?'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 243)

Her iki grup da Ömer'e (Allah ondan razı olsun) gelerek konu hakkında fikrini sordular. Suriye'ye girmekte ısrar eden grup, "Allah'ın kaderinden kaçmamalıyız" dedi. Ömer (Allah ondan razı olsun), "Evet, Allah'ın kaderinden Allah'ın kaderine doğru kaçacağız" dedi. Daha sonra şöyle bir örnek verdi: "Diyelim ki içinizden birinin keçisi ve otlatmak için götüreceği iki vadisi var. Bu vadilerden biri yemyeşil diğeri ise kuru ve çoraktır. Eğer bu adam yemyeşil vadiyi benimserse, o zaman Allah'ın kaderi ve emriyle keçileri otlatacak kişi olacak, kuru ve çorak vadiye giderse yine Allah'ın kaderi ve emriyle bunu yapan o olacaktır". Peygamberlik sahabeleri bu ifadenin doğruluğunu tespit ettiler. Daha sonra Abdurrahman ibn Avf'ın (Allah ondan razı olsun) bir elçi tarafından kendisine getirilmesini istedi. Bir gün sonra geldi ve bu görüş ayrılığı ona [kendi görüşü için] sunuldu. Abdurrahman ibn Avf -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurdu: "Bu konuda benim görüşüm, Resûlullah Peygamber Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) dilinden işittiğim gibidir." Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Allah'ı tenzih ederiz! Eğer bu konuda Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) talimatı mevcutsa, bu konuda herhangi bir anlaşmazlığa yer kalmaz. Lütfen bize ne dediğini anlatın". Abdurrahman ibn Avf -Allah ondan razı olsun- şöyle dedi: "Peygamber Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in dilinden şunu işittim:

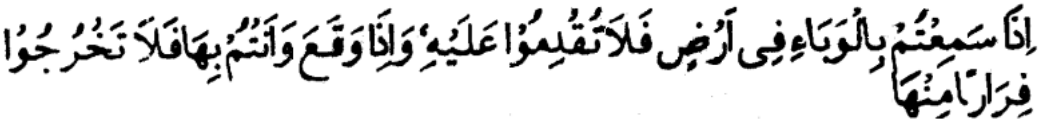

'Bir yerde salgın olduğunu duyarsanız, oraya gitmeyin [çünkü buna maruz kalacaksınız, bu da onu başkalarına daha da yaymak olacaktır] ve eğer (salgın) daha önce zaten bulunduğunuz bir yerde meydana gelirse (başlarsa) o zaman ondan kaçmayın [çünkü bu, onu kontrol altına almayı zorlaştıracak veya imkansız hale getirecek] çok geniş bir alana yayılmasına neden olacaktır]'".

Ömer (Allah ondan razı olsun) bu peygamberlik rivayetini duyunca son derece memnun oldu ve bu konudaki peygamberlik rehberliğine uygun görüşü için Allah'a şükranlarını sundu ve tüm peygamberlik sahabelerini Yabiah'tan [salgın bölgeye girmeden] beraberinde getirdi. (Bu gelenek ve olayın tamamı şurada anlatılmıştır:*Hadis* koleksiyonu *Sahih Buhari*)

Burada tüm peygamberlik sahabelerinin [şiddetli bir salgınla ilgili bir konuda] *Tevekkül* (Allah'a tevekkül) yapmama konusunda anlaştıklarını belirtmekte fayda var. Bunun açıklaması, sadece "Allah'a güveniyorum" deyip salgın bölgesine girmemeleri, bunun yerine yayılmayı durdurmak için salgın bölgesine girmemek için peygamberlik rehberliği yoluyla bilinen en iyi yöntemi kullanmaları ve ardından başarısı için Allah'a güvenmeleridir. Dolayısıyla Allah'a olan güvenlerini bu şekilde gösterdiler]. Buradan öğrenildiğine göre, bu gibi konularda *Tevekkül* (yani, "Allah'a tevekkül ediyorum" deyip sonra gereğini yapmamak) bir gereklilik değildir [bunun yerine, kişi hayatı ve insan refahını korumak için mümkün olan tüm araçları kullanmalı ve bunun başarısı için Allah'a güvenmelidir].

Salgın Bölgelerden Kaçmama Emri: Burada şu soru ortaya çıkıyor: Eğer kendini zararlı şeylerden korumak, Allah'a güvenmeye dahil değilse (yani, gereğini yapmadan sadece "Allah'a güveniyorum" demek), o zaman neden ikamet ettiğiniz topraklardan kaçma yasağı var ve orada bir salgın patlak veriyor? Tıp biliminde salgının nedeninin hava olduğu açıklanmıştır. [Böyle bir durumda] havanın zararlı olduğu ve zararlı şeylerden kaçınmanın en iyi çare olduğu açıktır, o zaman neden bir salgın bölgesinden kaçmak için izin verilmedi? Bu sorunun cevabı, zararlı şeylere karşı korunmanın, Tanrı'ya güvenmeye karşı değil, [bilimsel] fikir birliğine göre olduğudur. Örneğin ameliyatlar zararlı şeylerden korunmak için yapılır. Ancak salgın bölgesinden kaçmak farklı bir konu gibi görünüyor. Salgının sebebinin hava olduğu doğrudur ancak sadece dış cisme çarpan hava buna sebep olamaz, bunun yerine çürümüş ve kötü hava solunum yoluyla vücuda girdiğinde kalp, akciğer ve iç vücuttaki zarlar üzerinde zararlı etkilerini bırakır. Buradan, bir salgının dış bedeni etkilemediği, aksine vücudun iç sistemini etkilediği öğrenilmektedir. Bu nedenle, eğer birisi bir şehirde yaşıyorsa ve orada bir salgın patlak verirse, o kişinin bunun etkisinden korunmamış olma ihtimali daha yüksektir. Salgının biri üzerinde fazla bir etkisi olmaması da mümkündür. Bu durumda salgından kaçmak, salgından korunmak için batıl bir neden olacaktır. Ancak salgın bölgesinden kaçmanın tek nedeni bu olsaydı yine de sorun olmazdı ama yasaklanmasının başka birçok nedeni var. Sağlıklı insanların salgın bölgelerini terk etmesine izin verilirse, şehirde hastalar ve hastalar dışında kimsenin kalmayacağı ve şehirde onlara yiyecek, su ve ilaç verebilecek kimsenin kalmayacağı ve kendi hastalıkları nedeniyle kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacakları gerekçesi de yer alıyor. Bu durumda sağlıklı insanların şehirden kaçması, hasta ve hastaları öldürmekle eşdeğerdir, çünkü sağlıklıların orada kalması ve onlara gerekli bakımı sağlaması koşuluyla iyileşme olasılığı vardır. Müslümanlar [peygamberlik geleneğinde] [binanın] bir kısmının diğerini desteklediği [ve sonuç olarak tüm binanın ayakta durduğu] bir bina olarak tanımlanmıştır veya bir bedene benzetilmişlerdir, eğer bir parçası acı çekiyorsa,

vücudun diğer tüm kısımları bu acıyı hisseder. Bizim değerlendirmemize göre kaçmanın yasaklanmasının sebebi tam da bu karşılıklı yardımlaşma, şefkat, muhabbet ve kardeşliktir. Bunun başka nedenleri de olabilir ki Tanrı en iyisini bilir. Ancak şehre [veya veba veya salgın hastalıktan muzdarip bir bölgeye] girmemiş olan insanlara [o bölgeden] uzak durmaları emredildi, çünkü ne kokuşmuş ve zehirli hava onlara saldırdı, ne de şehirdeki hastalar onlara o kadar ihtiyaç duymuyorlar ki, eğer onlar (yabancılar) girmezlerse, onlar (hastalar ve hastalar) ölecekler çünkü onlara bakacak insanlar zaten önceden mevcut. Ancak şehirde hastalara bakabilecek, yiyecek, su ve ilaçlarıyla ilgilenebilecek kimse kalmazsa, o zaman bazı insanlar onlara yardım etmek için şehre [veya salgın bölgesine] girebilir ve bu eylemlerinin övgüye değer bir eylem olarak adlandırılması şaşırtıcı olmayacaktır. Bunun nedeni, zarar görme endişesinin [olabileceği veya olmayacağı] batıl inançlı bir mesele olması ve insanları tehlikeden kurtarmanın [ve dolayısıyla hayat kurtarmanın] [kesinlikle gerekli olduğu gibi] kesin bir mesele olmasıdır. Hıyarcıklı veba ve salgından kaçmanın savaş alanından kaçmak olarak ilan edilmesinin nedeni budur (*Hadis* koleksiyonu *Musnad Ahmed* 'de Ayşe'nin [Allah ondan razı olsun] rivayet edilmiştir) çünkü salgına yakalanmış şehirden [veya bölgeden] kaçmak, hayatları mahvetmekle eşdeğerdir.

Bunlar ince ve karmaşık konulardır. Bunları görmezden gelen ve sadece peygamberlik rivayetlerinin dış sözlerine ve anlamlarına bakan kişi, bu konularda çoğu zaman yanılgılara ve yanlış anlamalara düşer. İbadet edenler ve [dünyevilikten uzak duranlar] [mutlaka bilgili olmayanlar] bu hatalarla sık sık karşılaşırlar çünkü bilgisizlikleri ve dar görüşlülükleri nedeniyle hata yaparlar. Bu tür konularda, bilgi sahibi bir kişinin görme aldatmacasının tuzağına düşmemesi, bunun yerine doğru yolu [her durumda hidayet] bulmak için görünüşte farklı şeyleri birleştirmesi bilginin onurudur.

Bölüm 16 – İlahi Olanla Sevgi, Özlem ve Yakınlık ve İlahi İrade ve Hükmü Kabul Etmek, İç Huzuru, Huzuru ve Mutluluğu Geliştirmenin Zorunluluklarıdır

Tüm asil içsel insan nitelikleri arasında sevgi en üstün olanıdır. Her şeyi fetheden, olumsuz, aşağılık ve yıkıcı olan her şeyi kökünden silen ve yok eden bir özelliktir. Bu, derin ruhsal çıkarımları olan, her şeyi fetheden ve her şeyi özgürleştiren içsel niteliktir. Ama burada bahsedilen sevgi, sevginin en yüksek şeklidir, İlahi Sevgidir veya İlahi Olan'a duyulan Sevgidir. Bu İlahi Sevgi, herhangi bir dışlama olmaksızın Tanrı'nın ailesinin bir parçası oldukları için diğer insanların ve diğer yaratılanların sevgisine yayılır. Yalnızca cinsel arzulara duyulan bir sevgi olan sevgi, böyle bir statüye yükselemez. İnsanlar ve milletler arasında karşılıklı sevgi varken adalete ve çatışma çözümüne gerek yoktur. Bu, insana bahşedilmiş ve bahşedilmiş olan İlahi bir niteliktir: olumsuz ve aşağılık olan her şeyi bastırmak ve ruhu ruhsal yükselişte en yüksek seviyelere çıkmaktan alıkoyan tüm prangaları kırmak. Bir insanın kendisiyle ve içsel benliğiyle barışık olduğu bir durum, diğer insanlara karşı sevgi doğurur. Nefreti yenen, ruhu onu tutan pençelerden kurtaran ve İlahi Huzura yükselmesini sağlayan sevgidir. İlahi sevginin hemcins sevgisine dönüşmesi, insanın ruhunun en derin köşelerinde özlemini çektiği iç ve dış huzur ve sükunete yol açar. Sevgi, iyi olan her şeyin yolunu aydınlatır. İlahi Olan'a duyulan özlem ve Tanrı ile yakınlık (*Şevk* ve *Uns*), sonsuz mutluluğa ve hiç bitmeyen zafere götüren manevi yolda büyük pervanelerdir. Allah'ın kararlarını (*Rida*) hoşuna gitmese ve kabul etmesi zor olsa da kabul etmek, Allah'ın iradesine tüm kalbiyle teslim olmak, kişiyi tüm kaygılardan, endişelerden, üzüntülerden ve umutsuzluklardan kurtarır. İşleri daha iyi hale getirmenin yeni yollarını bulmaya, işleri yapmanın yeni yollarını bulmaya ve insanlığın karşılaştığı kişisel ve kolektif sorunları çözmek için alışılmışın dışında düşünmeyi kullanmaya ilham verir. Gazali, *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi"nin dördüncü cildinin altıncı bölümünde veya kitabında aşk, özlem ve İlahi hükümle yakınlık ve İlahi hüküm ile barış içinde olmak üzerine derin, anlayışlı ve ustaca bir açıklama yaptı. Burada özet olarak aşağıdaki gibi sunulmuştur [22]:

Sevgi, [manevi] makamlarda çok yüksek bir mertebeye sahiptir, çünkü aşktan sonraki tüm makamlar, özlem (*Şevk*), yakınlık (*Uns*) ve İlahi Olan'ı kabul etme (*Rida*) gibi ona boyun eğerler ve tövbe, sabır, [dünyevilikten] uzak durma gibi onlardan önceki tüm makamlar, [İlahi] sevgiye götüren faktörlerdir. İlahi sevgiye iman etmek çok zordur çünkü bazı skolastik ilahiyatçılar onun [kişinin gerçekten İlahi sevgiye sahip olabileceği] olasılığını reddetmişlerdir ve [kendi yanlış görüşlerine göre] İlahi sevginin anlamının [sadece] İlahi itaat ve ibadette sebat etmek olduğunu ve gerçek [İlahi] sevgi söz konusu olduğunda, Tanrı için imkansızdır çünkü böyle bir sevgi ancak kendi türünden biriyle elde edilebilir [başka bir insan gibi]. Bu skolastik ilahiyatçılar sadece [İlahi Olan'a ulaşma olasılığını] reddetmekle kalmadılar, aynı zamanda yakınlık, özlem, İlahi Olan'a (Manajat) yalvarma zevki gibi sevginin diğer önde gelen faktörlerini de reddettiler. Bu nedenle, [kayıtları düzeltmemiz ve] konunun gerçekliğini (gerçeğini) açıklamamız [konuyla ilgili tüm yanlış anlamaları ve bilgi eksikliğini rasyonel bir şekilde ortadan kaldırarak herkes için açıklığa kavuşturmamız] zorunlu hale geldi.

Bu kitapta önce kutsal (İlahi) kanundan [İlahi] sevginin delillerini sunacağız, sonra onun gerçekliğine ve sebeplerine ışık tutacağız, sonra sevgi hakkının münhasıran Allah'a ait olduğunu ve en büyük hazzın İlahi vizyon (Allah'a şahitlik) zevki olduğunu ve İlahi Gnosis'e (Ma'rifa) sahip olanlar için bu zevkin kat kat artacağını açıklayacağız - Tanrı ile yakınlık ve yakınlık bilgisi) dünyada (dünyevi yaşamları sırasında). Bundan sonra, Tanrı sevgisini güçlendirmenin ve harekete geçirmenin (güç vermenin) nedenlerini, insanların bu açıdan neden farklı göründüklerini açıklayacağız, ardından insanların neden İlahi Gnosis'e erişemedikleri açıklanacaktır. Sevgi üzerine detaylı tartışmadan sonra, [İlahi olana] özlemin anlamını (*Şevk*) ve bir kulun (insanın) Tanrı'ya olan sevgisinin işaretlerini açıklayacağız, ardından Tanrı'ya özlemin anlamı (*Uns billah*) açıklanacaktır. Bundan sonra İlahi iradeyi (Rida) kabul etmenin anlamından ve mükemmelliklerinden bahsedilecektir. Son olarak Allah'ı sevenlerle ilgili hadislerden ve onların sözlerinden bahsedilecektir.

Kutsal Kanundan İlahi Sevginin Delilleri ve Delilleri: Müslümanlar arasında, bir kulun Allah'ı ve Hz. Muhammed'i (sallallahu aleyhi ve sellem) sevmesinin farz olduğu konusunda tam bir fikir birliği vardır. Soru şudur: Eğer sevgi zorunluysa, kişi onun varlığını nasıl reddedebilir? Ve [İlahi] sevgiyi İlahi itaatte sebat olarak yorumladınız (yorumladıklarınız), itaat sevginin meyvesi (sonucu) olduğu ve ona boyun eğdiği için bu

nasıl doğru olabilir, çünkü önce sevgi ve sonra Sevgili'nin itaati vardır? İlk olarak, argümanları [aşağıdaki gibi] sağlayacağız. Tanrı diyor ki:

يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُۥٓ

"O onları seviyor, onlar da O'nu seviyor." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 5, Ayet 54)

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ

"Ve inananlar Tanrı'ya olan sevgilerinde yoğundur." (Kur'an, Bölüm 2, Ayet 165)

Bu ayetlerin her ikisi de sadece sevginin varlığını kanıtlamakla kalmıyor, aynı zamanda sevginin yoğunluğuna ve azlığına da delil sağlıyor. Birçok peygamberlik geleneğinde, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), Allah sevgisini imanın (iman) bir şartı olarak ilan etmiştir. Bir rivayette Ebu Zerrin Akeeli -Allah ondan razı olsun- şöyle demiştir: "Yâ Allah'ın Resulü! İnanç nedir?" Cevap verdi:

أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا

"Allah ve Resûlü, kul için kendilerinden başkasına göre daha sevgili hale gelir." (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Hadis* koleksiyonu *Musnad Ahmed*)

Meşhur bir peygamberlik geleneğine göre, Hz. İbrahim (sallallahu aleyhi ve sellem) [ölümü sırasında] ruhunu almaya geldiğinde ölüm meleğine sordu: "Dostunu öldüren bir dost gördün mü?" Allah ona Tanrı'dan bir vahiy gönderdi: "Ey İbrahim! Sevgilisiyle tanışmak istemeyen bir sevgili gördün mü?" Hz. İbrahim -sallallahu aleyhi ve sellem- ölüm meleğine, "Şimdi ruhumu al!" dedi. Ancak bu mesele sadece Allah'ı yürekten seven ve O'nu özleyen Allah'ın kullarının kalplerine açılmaktadır. Ölümün Sevgili ile buluşma sebebi olduğunu öğrendiklerinde kalpleri O'na doğru çekilir. Çekimini ve çekiciliğini hissedecekleri başka bir sevgilileri yoktur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) duasında şöyle buyurmuştur:

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ اَحَبَّكَ وَحُبَّ مَا يُقَرِّبُنِي اِلَى حُبِّكَ وَاجْعَلْ حُبَّكَ اَحَبَّ اِلَيَّ مِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ

"Ey Tanrım! Bana Senin sevgini, Seni seven insanların sevgisini ve beni Senin sevgine yaklaştıran şeylerin sevgisini ver ve Senin sevgini benim için [susuzluğumu gidermek için en çok ihtiyaç duyulduğu anda] soğuk su [sevgisinden] daha çok sevdir."

Bir çöl sakini [genellikle göçebe veya uzak çöl köylerinden gelen, hayatlarında ve geçimlerinde zorluklara katlanmaya alışkın ve genellikle şehir insanlarının alışık olduğu tavırların farkında olmayan basit insanlardır] Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve "Ey Allah'ın Resulü! Kıyamet günü ne zaman gelecek?" Peygamber Efendimiz ona, "Kıyamet günü için ne gibi hazırlıklar yaptın?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Ne çok namaz kıldım, ne de çok oruç tuttum, ama ben Allah'ı ve Resulünü seviyorum!" Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ

"Sevdiklerinle birlikte olacaksın".

[Bunu rivayet eden] Enes -Allah ondan razı olsun] dedi ki, [Allah'a ve Resulü'ne karşı büyük bir sevgi besledikleri ve Allah'ın onları kabul etmesi şartıyla sonsuz hayatta ebedî olarak yanlarında olacaklarını bildikleri için, peygamberlik sahabelerini daha önce o günden daha mutlu görmemişti. onlar için büyük bir sevinç kaynağıydı]. (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim'in Enes'in yetkisiyle* hadis *derlemeleri* [Allah ondan razı olsun])

Ebu Bekir (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Allah'ı sevenlerin aldığı zevk, onları dünyayı (dünyeviliği) aramaktan alıkoyar ve onları tüm insanlara bağsız kılar." Ebu Süleyman el-Darani -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Allah'ın yarattıkları arasında cennet ve onun nimetleri Allah'tan alıkonulmayan bazı insanlar vardır, peki onları dünya O'ndan nasıl alıkoyabilir?" İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) vücutları zayıf ve solgun görünen üç kişinin yanından geçti. Onlara, "Bu durumunuza ne sebep oldu?" diye sordu. Onlar: "Cehennem azabından korktukları için!" diye cevap verdiler. O da şöyle cevap verdi: "Allah, ondan korkanları mutlaka ondan koruyacaktır!" Daha sonra yol boyunca ilerledi ve ilk üçünden daha zayıf ve daha solgun olan üç kişi daha gördü ve onlara "Bu durumunuza ne sebep oldu?" diye sordu. Onlar da: "Cennet arzusu ve özlemi buna sebep oldu!" dediler. Dedi ki: "Allah, senin çok arzuladığın şeyi mutlaka verecektir!" Daha sonra yol boyunca ilerledi ve daha önce tanıştığı tüm kişilere kıyasla daha zayıf ve solgun olan üç kişi daha gördü. Onlara, "Bu durumunuza ne sebep oldu?" diye sordu. Onlar da şöyle cevap verdiler: "Biz Tanrı'yı seviyoruz! [Ve bu sevgide diğer her şeyden habersiz hale geldik.]" Dedi ki: "Sizler, Allah'ın yakınlarısınız! Sizler, Allah'ın yakınlarısınız!"

Harem ibn Hayyan -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Mümin, Rabbini tanıdığı, O'nu sevdiği, O'nu sevdiği zaman O'na odaklanır ve O'na dikkat eder, o odaklanma ve dikkatin tatlılığını bulduğu zaman, dünyaya arzuyla bile bakmaz, ahirete de geçici bir bakış atmaz. Böyle bir kişi bu dünyada bedeniyle, ruhuyla ahirette yaşar." Yahya bin Muaz -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Allah'ın mağfireti (*ufu)* bütün günahları kuşatmıştır, O'nun kabulünün durumu ne olur? Onun kabulü (*Rida*) tüm umutları kapsar, O'nun sevgisinin durumu ne olurdu? Onun sevgisi (*Hub*) insanı akıl ve bilinçten habersiz kılar, O'nun sevgi dolu sevgisinin durumu ne olurdu? Onun sevgi dolu muhafesi (*Muvadde*), Allah'tan başka her şeyi unutturur, O'nun şefkatli yumuşaklığı (*Lutf*) ne olur?" Yahya bin Muaz -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Bana göre Allah'ın sevgisinin bir zerresi, [İlâh] sevgiden yoksun yetmiş yıllık ibadetten daha hayırlıdır." Şimdi aşkın gerçekliğini, anlamında bazı karmaşıklıklar olduğu için açıklayacağız.

Sevginin Gerçekliği, Nedenleri ve Tanrı'nın Kuluna Olan Sevgisinin Anlamı

Sevginin gerçekliğinin ne olduğu, sebepleri ve koşulları nelerdir ve Allah'ın bir kulu için sevginin ne anlama geldiği açıklanmadıkça bu konu açık ve anlaşılır olmayacaktır. Öncelikle bazı temel konuları açıklayacağız.

Sevginin Gerçekliği: Birincisi, derin bir anlayış ve algı olana kadar sevgi hayal bile edilemez, çünkü insan ancak algılayabildiği bir şeyi sevebilir, bu nedenle bu nitelik cansız nesnelerde bulunmaz çünkü onların ne algısı ne de anlayışı vardır, bunun yerine yaşayan algılayıcı bir varlığın niteliğidir (doğal özelliği). Bundan sonra algılar ya algılayan varlığın (kişi veya birey) mizacına uygun ve elverişlidir ve bir zevk verir ya da ona karşıttır (mizaç) ve algılayan varlığı ne haz ne de zarar açısından etkilemediği için ona zarar verir. Bu şekilde, algılar üç türdendir: algılayan varlığın mizacına uygun olan ve onları seven kişi için zevkli olanlar; onlardan acı çeken veya onlardan nefret eden algılayıcı varlık tarafından sevilmeyenler; ve ne zevk ne de acı veren algılar, ne sevilir ne de nefret edilir. Özetle, insan için zevkli olan şeyler insan için sevilir. Bir şeyin bir kişi tarafından sevilmesinin anlamı, [insan] mizacının ona yönelmesidir ve bir şeyin bir kişi tarafından nefret edilmesinin anlamı, [insan] mizacının ondan nefret etmesi veya hoşlanmamasıdır. Başka bir deyişle aşk, [insan] mizacının kişinin zevk aldığı veya zevk aldığı şeye olan eğilimidir. Bu eğilim sert ve yoğun hale gelirse buna yoğun aşk (*Ishq*) denir. Benzer şekilde, tiksinti [ya da hoşlanmama ya da tiksinti] mizacın bir acıya neden olan şeyden tiksinmesidir. Bu nefret yoğunlaştığında tiksintiye dönüşür.

Duyuların ve Sevginin Algılanması: İkincisi, sevgi algı ve anlayışa boyun eğdiğinde, algı ve duyular için yapıldığı gibi bölünmesi de yapılacaktır. Çünkü her duyu için, algılanan şeyler arasından belirli bir şeyin algılanması vardır (örneğin, gözde bulunan görme duyusu, nesnelerin şekillerini ve biçimlerini algılar). Her duyu, [kendine özgü ve kendisine elverişli olan] bazı algılardan zevk ve haz bulur ve bu zevk, mizacın kendisine yönelmesine neden olur ve sağlıklı bir mizaç için bu algılar sevilir. Örneğin, gözün zevki ve zevki, güzel şeyler ve güzel yüzler gibi göz tarafından algılanan algılardadır. Kulağın zevki ve zevki, melodik şarkılar ve ferahlatıcı sesler gibi kulak tarafından algılanan algılardadır.

Burnun hazzı ve hazzı, hoş kokular gibi burundan algılanan algılardadır. Aynı şekilde [dilin algıladığı] tat alma zevki yiyeceklerde, dokunma zevki de yumuşak ve pürüzsüz şeylerdedir çünkü algılanan bu şeyler duyulara haz verir ve bu nedenle sevilen olarak kabul edilir ve sağlıklı bir mizacın onlara eğilimi vardır. Beş duyunun zevk ve zevklerine gelince, insanlarla birlikte hayvanlar da bunlara katılır. Dolayısıyla kişi sevgiyi beş duyunun algısıyla sınırlarsa ve Tanrı'nın beş duyuyla algılanmadığını ve bu yüzden Tanrı'yı sevmenin imkansız olduğunu söylerse. Bu durumda, varsaydığımız (varsaydığımız) insanın özelliği (özelliği) yanlış olacak ve [insanın beş dış duyudan başka sahip olduğu] altıncı duyu işe yaramaz hale gelecektir, bu temelde insanın hayvanlara göre üstünlüğü ve üstünlüğü vardır ve [altıncı his] akıl olarak yorumlanabilir (benzetilebilir veya karşılaştırılabilir). [içsel] ışık, kalp veya bunun gibi başka bir kelime. Ancak [Tanrı'yı sevmek imkansızdır çünkü Tanrı beş duyu ile algılanmaz] demek yanlış olur, çünkü içsel içgörü [ve aydınlanma] dışsal anlayıştan daha güçlü ve kudretlidir. Göze kıyasla kalp daha fazla algılar ve akıl vasıtasıyla yapılan anlamların güzelliğinin algılanması, gözün algıladığı dış formların güzelliğinin [algılanmasından] çok daha fazladır. Bu nedenle, kalbin kutsal İlahi meseleler hakkındaki algısı, beş duyunun algı çemberinden (sınırları veya sınırları) dışlanan tam bir zevk ve haz sağlayacak ve sağlıklı mizaç ve doğru akıl onlara daha güçlü bir şekilde meyledecektir ve sevginin anlamı, kalbin algısı zevkli ve zevkli olan şeye meyilli olmasıdır. Yakında bunun ayrıntılarını vereceğiz. Bunun sonucu şudur ki, ancak hayvanlar seviyesinde olan ve [beş dış] duyunun algısının üzerine çıkamayan Tanrı'nın sevgisini inkar edebilir.

Sevginin Sebepleri: Üçüncü şey, insanın alt benliğini (*nefsini*) sevmesi ve bazen de alt benliği için başka bir kişiyi veya şeyi sevmesidir. Şimdi şu soru ortaya çıkıyor: Bir kişinin bir başkasını, kendi alt benliği uğruna yapmadan, bir başkasının varlığı (*Dhat*) uğruna sevmesi mümkün müdür? [Ruhen zayıf] olanlar söz konusu olduğunda, bu soruya olumsuz yanıt verirler. Onlara göre, bir insanın bir başkasını sadece bir başkasının

varlığı için sevmesi mümkün değildir ve bu sevginin kişinin kendi varlığıyla (yani karşılığında hiçbir şey istemeden başkasını sevmesiyle) hiçbir ilgisi yoktur. İşin aslı, böyle bir sevginin hem mümkün hem de mevcut olmasıdır. Bu yüzden burada aşkın sebeplerini (sebeplerini) ve çeşitlerini açıklayacağız.

Bilinmelidir ki, yaşayan her insan için ilk sevgili, kişinin kendi benliği ve kendi varlığıdır. Benlik sevgisi, kişinin mizacının kendi varlığının sürekliliğine ve kişinin yokluğundan ve ölümünden tiksinmeye meyilli olması anlamına gelir. Doğası gereği, sevgiliye uygun olan tek şey sevilir ve benlik için onun ebedi varlığından daha elverişli ne olabilir ve kişinin kendi yokluğundan ve ölümünden daha olumsuz ne olabilir? Bu yüzden insan hayatı sever ve ölümden nefret eder. Bu nefretin temel nedeni, hiç kimsenin kendi ölümünü kabul etmemesi ve ölümü kötü olarak görmesidir. Bununla birlikte, eğer kişi hayatta çok büyük zorluklarla karşılaşırsa ve acılara katlanırsa, o zaman acıların ölümle sona ermesi sorun olmayabilir, ancak bunun nedeni kişinin ölümü sevimli bulması değil, acılarının ve zorluklarının sona ermesini istemesidir. Özetlemek gerekirse, insan doğuştan gelen doğası gereği ölümden ve yokluktan nefret eder, varlığın kalıcılığını sever. Tıpkı ebedi varoluşun sevilmesi gibi, varoluşun mükemmelliği de sevilir çünkü kusurlu [olan] mükemmelliğe sahip değildir ve kayıp bile mükemmellikle karşılaştırıldığında yokluk gibidir. Yokluk, ister [içsel] niteliklerden ister varoluştan olsun, kişinin nefretini hak etmesidir. Varoluşun ebediliği sevildiği gibi, aynı şekilde mükemmellik niteliğinin varlığı da sevilir. Bu, Tanrı'nın içsel insan eğilimine bahşettiği doğanın doğasında vardır. Tanrı'nın yolu değişmez.

Bunun sonucunda, insanın ilk sevgilisi kendi varlığıdır, sonra vücut organlarının, servetinin, çocuğunun, ailesinin ve akrabalarının güvenliği sevilir. Organların güvenliği, varlığın mükemmelliği ve kalıcılığı onlara bağlı olduğu için sevilir, zenginlik, varlığın kalıcılığının bir aracı olduğu için sevilir. Diğer her şey bu şekilde çıkarılabilir. Kişi çocuğunu sever, ancak bundan hiçbir fayda görmez ve bunda zorluklara katlanmak zorundadır, çünkü çocuk öldükten sonra yerini alacaktır ve kişi öldükten sonra sonraki nesiller devam edecektir ve bu, kişinin kendi varlığının devamı ile eşdeğerdir ve kişi ebedi varlığını bunda bulur. Aynı şey kişinin geniş ailesi ve akrabaları için de geçerlidir çünkü kişi onları kendi benliğinin mükemmelliğinden dolayı sever, çünkü kişi benliğinin onlar sayesinde güçlü olduğunu düşünür ve onların mükemmelliği kişi için bir gurur kaynağıdır. Zenginlik, ilişkiler, dış etkenler insanı tamamlayan insan kolları gibidir. Dolayısıyla varoluşun varlığı, mükemmelliği ve kalıcılığı kişiye sevilir ve bunun karşısındaki her şey itici olarak sevilmez. Bu, **sevginin ilk nedenidir** [ki bu, kişinin kendi varlığının mükemmelliği ve sürekliliğidir].

Sevginin ikinci nedeni iyiliktir. İnsan, birine yapılan iyilikleri veya iyilikleri sever ve birine iyilik yapanları sevmek [İlahi olarak] kişinin doğuştan doğasına girmiştir. Bir kimseyi kendisine yapılan nimetlerden dolayı seven kişi, hayırseverin varlığını sevmez, aksine iyiliği sever. İyilik, hayırseverin bir eylemidir, eğer kalmazsa, o zaman sevgi de kalmaz, ancak hayırseverin varlığı kalır, sanki sevginin bolluğu veya azlığı, iyiliklerin bolluğuna veya azlığına bağlıymış gibi.

Sevginin üçüncü nedeni , bir şeyi varlığından dolayı sevmektir, varlığından elde etmek üzere olan herhangi bir fayda veya kâr nedeniyle değil, onun varlığının kendisi kârdır. Bu gerçek ve ebedi sevgidir ve güvenle söylenebilir ki, bu sevgi sonsuza dek kalacaktır ve varlığından gelmek üzere olan herhangi bir fayda veya kâr nedeniyle değil, varlığının kendisi kârdır. Bu gerçek ve ebedi aşktır ve bu aşkın sonsuza kadar süreceği kesin olarak söylenebilir. Tüm sağlıklı mizaçlar, güzel çiçeklerden, resimlerden, güzel seslere sahip parlak renkli kuşlardan vb. zevk alır. Birçok insan bu şeylere bakmaktan zevk alır. Yine de tüm bunlar hoş ve zevklidir ve bu tür her şey bir sevgilidir. Her güzelliğin algılanması zevklidir. Eğer Tanrı'nın güzel olduğu kanıtlanırsa, o zaman O, Majesteleri ve Güzelliği kendisine gösterilen herkese sevgili olacaktır. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ

"Tanrı güzeldir ve güzelliği sever". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih-i Müslim *hadis* derlemesi)

Aşkın dördüncü nedeni güzelliktir. Güzellik de sevginin önemli bir nedenidir. Ama güzellik nedir? Bunu açıklamak önemlidir. Dış görünüşe dikkat eden, duygu ve algıların esiri olan insanlar, güzelliğin insanın dengeli organlara, iyi yüz hatlarına, kırmızımsı ve açık tene ve iyi bir boya sahip olması olduğunu düşünürler. Genellikle bu tür insanlar güzel olarak adlandırılır çünkü bunlar gözleriyle gördükleri özelliklerdir. Bu yüzden gözle görülemeyen, düşüncenin içine girmeyen, ten rengi ve hatlardan yoksun olan bir şeyin güzel olmadığı, hatta benzerlik veya arzu edilebilirlik düzeyine bile ulaşmadığı gibi yanlış bir düşünce olduğu varsayımına sahiptirler. Güzellik, gözle görülebilen şeylere, fiziksel kompozisyonun dengesine veya açık kırmızımsı ten rengine bağlı değildir. Bu yazı güzel, bu ses güzel, bu at iyi diyoruz, daha doğrusu bu kumaş güzel, bu alet güzel diyecek kadar ileri gidiyoruz. Sesin, yazının ve diğer her şeyin güzelliğinin anlamı nedir? Güzellik sadece yüzde mevcutsa, gözün güzel bir yazıdan zevk aldığını çok iyi bildiğimiz halde, kulak güzel şarkılardan zevk alır, dünyadaki tüm algılar ya iyidir ya da

kötüdür, peki her şeyde ortak olan güzelliğin anlamı nedir? Bu konuya biraz ışık tutacağız.

Her şeyin güzelliği, kendisine uygun ya da mümkün olan mükemmelliğin onda birikmesindedir. Eğer bir şeyin tüm olası mükemmellikleri birikmişse, o zaman o şey güzel olarak adlandırılmayı hak eder ve eğer bazı mükemmellikler varsa ve bazıları orada değilse, o zaman o şey sahip olduğu mükemmellikler ölçüsünde güzel olacaktır. Örnek olarak, her ata güzel denilemez, bunun yerine sadece iyi bir at için gerekli tüm özelliklere sahip olan ata güzel denir - görünüm, kompozisyon, renk, hız, dizginlere tepkisinin güzelliği vb. Güzel yazı, harflerin ve kelimelerin dengesi, akış, düzenleme, organizasyonun güzelliği vb. gibi yazıyla ilgili tüm mükemmelliklerin biriktiği yazıdır. Her şeyin kendine özgü bir mükemmelliği vardır ve başka bir şeye özgü değildir, daha ziyade başka bir şeyde bu mükemmelliğin olmamasına diğer şey için güzellik denir. Buradan öğrenilir ki, her şeyin güzelliği ona özgü olan mükemmelliktedir. Bu nedenle, bir atın iyi olarak adlandırıldığı mükemmellikler, bir insanın iyi olarak adlandırıldığı temelde aynı olmayacak ve bir yazının iyi olarak adlandırıldığı özellikler, bir atı iyi olarak adlandırmak için aynı olmayacaktır. Tüm konular bu ilke temelinde çıkarılabilir.

Burada az önce bahsedilen şeylerin sadece gözle değil, aynı zamanda diğer duyularla ilgili olan ses (kulaklarla algılanan) ve tat gibi diğer bazı duyularla da algılandığını söyleyebilirsiniz, bu da güzelliğin duyular ve duygularla ilgili olduğunu kanıtlar, ancak [beş] duyunun hiçbiri tarafından algılanamayan şeylerin algılanması, mantıklı değil. Bunun cevabı, güzelliğin sadece duyuların ve hislerin algılanmasına bağlı olmadığı, aksine duyularla hissedilemeyen veya algılanamayan şeylerin içinde güzellik olduğudur. Örnek olarak bu karakter özelliğinin iyi olduğu, bu bilginin iyi olduğu, bu kalitenin iyi olduğu, bu tavırların iyi olduğu söylenir. Güzel karakter özellikleri bilgi, alçakgönüllülük, cesaret, Tanrı korkusu, nezaket, düşüncelilik, düşünce ve diğer iyi karakter özelliklerini, içsel eğilimleri ve mizaçları ifade eder. Bunların hiçbiri beş duyu tarafından algılanmaz, bunun yerine içsel içgörünün ışığı veya aydınlatması (*Baseerah*) tarafından algılanırlar. Tüm bu güzel karakter özellikleri sevilir ve bunlara sahip olan kişi, bu karakter özelliklerine aşina olan biri tarafından da sevilir. Bunun kanıtı, peygamberlerini ve peygamberlik arkadaşlarını [ve yüce karakter özelliklerine sahip diğer salih insanları] hiç görmemiş olsalar bile [hatta nasıl göründüklerini bile bilmeseler] seveceklerinin insan mizacına yerleştirilmiş olmasıdır.

Bazı insanlar [geçmiş tarihten] dini liderlerini çok seviyorlar ve tüm servetlerini onları savunmak için harcıyorlar, onları daha önce hiç görmemiş olmalarına ve görseler bile

görünüşlerini beğenmeyebilecekleri halde, onları eleştirenleri çürütmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Daha sonra buradan öğrenilir ki, kişi onları dış görünüşlerinden ve görünüşlerinden dolayı sevmemiş, aksine iç görünüşlerine (yani bilgilerine, anlayışlarına, yüce karakter özelliklerine, Allah'a yakınlıklarına vb.) şahit olarak yoğun bir şekilde sevmiştir. Onların dış şekilleri [kabirlerindeki] toza karıştıktan sonra toz haline gelmiştir, imanları, Allah korkusu, ilimlerinin genişliği, dinin inceliklerine aşinalıkları, İlahi yolun bilgisini yayma mücadelesi gibi içsel karakter özellikleri ve nitelikleri nedeniyle insan onları hala sever ve onlara adanır. Bütün bu hususlar güzeldir ve tüm bu nitelikler mükemmeldir. Güzelliklerinin algılanması, duyular onları algılamaktan aciz olduğundan, yalnızca içsel içgörünün ışığıyla gerçekleşir. Ebu Bekir el-Sıddık'ı (Allah ondan razı olsun) sevenlerin durumu böyledir. Onu seven kişi onun kemiklerini, etini, derisini, organlarını, şeklini ve görünüşünü sevmez, çünkü bunlar yok olmuş veya [başka bir şeye] dönüşmüştür, ancak Ebu Bekir el-Sıddık (Allah ondan razı olsun) Allah'ın yakınlık, yakınlık, samimiyet ve Gnosis mertebesine (*Ma'rifa* veya *Sıddıkya)* ulaştığı [fiziksel ve maddi olmayan] şeyler kalmıştır), başka bir deyişle, asil karakter özellikleri ve güzel içsel nitelikleri. Ona olan sevgi, dış formun nesli tükenmiş olsa da, tam da bu niteliklerden kaynaklanmaktadır.

Tüm bu güzel iç karakter özelliklerinin kaynağı ve sebebi bilgi ve yetenektir (*Kudre),* yani bu asil insanlar, alt benliklerinden gelen şehvet ve arzuları kontrol ettikten sonra, meselelerin gerçekliğinin bilgisine ulaşmış ve benliklerini güzel içsel nitelikler, mizaçlar ve eğilimlerle süslemeye muktedir hale gelmişlerdir. Diğer tüm içsel nitelikler bu bilgi ve yetenekten kaynaklanır ve bu ikisi herhangi bir dış duyu tarafından algılanmaz ve göze açıklanabilecek ve bunun sonucunda sevgili olarak kabul edilebilecek herhangi bir dış şekil, biçim ve renge sahip değildir. Bunun sonucu, güzelliğin içsel karakterde ve alışkanlıklarda mevcut olmasıdır. Eğer bilgi ve yetenek güzel iç karakterin kaynağı olmasaydı, o zaman bu mesele sevginin sebebi olmazdı. Buradan delil olur ki, gerçek sevgili, övgüye değer karakter özellikleri ve güzel nitelikler olarak adlandırılan güzel iç karakterin ifadesidir ve bunların kaynağı bilgi ve yetenektir. Bu ifade, [dış] duyular tarafından algılanmasa da, insan doğası tarafından sevilir. Bu yüzden insanlar Hatim'ül-Tai'nin cömertliği ve Halid bin Velid'in (Allah ondan razı olsun) yiğitliği hikayelerini duyduklarında, Hatim'in cömertliği gözle algılanmadığı ve Halid'in cesaret niteliği gözle görülmediği halde, kontrolsüz ve belli belirsiz bir şekilde onları sevmeye başlarlar ve bu sevgi ne onların dış görünüşünü görmekle doğar ne de beklenen herhangi bir kazanç nedeniyle olur. onları seven insanlara ulaşabilecek onlar. Bundan, sevgilinin sevgiliye herhangi bir iyilik yapmasının aşk için gerekli olmadığı, daha ziyade sevgilinin sevgilinin varlığından dolayı sevildiği (sevgilinin olduğu gibi, başka hiçbir şey için değil), sevgilinin hiçbir lütfu sevgiliye ulaşmadığı halde ispat edilir. Sevgilinin varlığı sevilir çünkü her güzellik sevilir. Formlar iki tiptir - dış ve iç. Dış form veya görünüm gözle görülür ve iç

form içsel içgörü (*Baseerah*) tarafından algılanır. İçsel içgörüden yoksun olan kişi ne onu (iç güzelliğini) algılar, ne de ondan herhangi bir zevk veya zevk alır, onu sever veya ona yönelir. İç içgörüsü dış duyulardan daha güçlü olan kişi, iç anlamları dış anlamlara tercih eder ve onları sevgili sayar. İki kişi arasında çok büyük bir fark vardır, biri duvardaki bir resmi dış güzelliğinden dolayı, diğeri ise bir peygamberi iç güzelliğinden dolayı sever.

Aşkın beşinci nedeni, bir sevgili ile bir sevgili arasında var olan gizli bir uygunluktur (uyumluluk). Bazen iki insan arasında güzellik ya da başka bir fayda nedeniyle değil, ruhlarının uyumu nedeniyle güçlü bir bağ ya da ilişki gelişir. Bu konuya Sevgi ve Kardeşlik Kitabı'nda (*el-Ulfa ve el-Ahuvve*) [Gazali'nin başyapıtı *"İhya el-Ulûmeddin Din" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi"nin ikinci cildinin beşinci kitabında veya çeyreğinde* yer aldık.

Bunun [sevginin nedenlerinin tüm açıklamasının] özeti, sevginin beş nedeni olduğudur. Birincisi, insanın benliğinin varlığını ve kalıcılığını ve mükemmelliğini sevmesidir. İkincisi, birine iyilik yapanları sevmek, varlığında ve ebediliğinde yardım etmek ve birinin cehaletine direnmektir. Üçüncüsü, hiçbir iyilik yapmamış ama başkalarının yararlandığı birini sevmektir. Dördüncüsü, ister dış görünüşü, ister iç görünüşü, biçimi veya anlamı olsun, kendi varoluşunda güzel olan birini sevmektir. Beşincisi, kişinin gizli bir uyumluluğa sahip olduğu birini sevmektir. Eğer bu beş nedenin hepsi bir kişide birikirse, o kişinin sevgisi tam olacak ve çok yüksek bir seviyede olacaktır. Birinin çocuğu güzelse, iyi huyluysa, bilgiliyse, bilgeyse, insanlara iyi davranıyorsa, birine iyi hizmet ediyorsa ve itaatkârsa, o zaman ebeveynin o çocuğa karşı büyük bir sevgisi varsa, o zaman bu sevgi, bu karakter özellikleri bir kişide mükemmelleştiği ölçüde daha güçlü ve daha geniş olacaktır. Şimdi tüm bu [beş] [sevginin] mükemmelliğinin ve birikiminin ancak Tanrı'nın Varlığında mümkün olduğunu ve gerçekte sevgiyi hak edenin O olduğunu açıklayacağız.

Sevgiye Layık Olan Tek Kişi Allah'tır

Eğer kişi Tanrı'ya meyilli değil de Allah'tan başkasına meylediyorsa, bu kişinin anlayış eksikliğinin ve İlahi Gnosis'ten uzaklığının bir kanıtıdır. Gerçekte, derin içsel içgörüye sahip insanlar için, Tanrı'dan başka sevgiyi hak eden kimse yoktur ve başka hiç kimse

sevgili olarak adlandırılmaya uygun değildir. Bu iddia kanıtsız değildir ve sevginin beş nedeninin birleşiminin ancak Tanrı'nın Varlığında mümkün olduğunu önümüzdeki sayfalarda kanıtlayacağız. Tanrı'dan başkasının en fazla bir veya iki nedeni olduğu gibi, [sevginin] dışında hiç kimsede mümkün değildir ve bu da alegorik anlamda, daha çok kişinin [sadece] varsayımı ve düşüncesi anlamında. Öte yandan, tüm bu [beş] nedenin Tanrı'da birikmesi ve birleşimi gerçektir. Bu konuyu tüm ayrıntılarıyla açıkladığımızda, akılsızların ve aptalların Tanrı sevgisinin imkansız olduğu düşüncesinin doğru olmadığı anlayışlı insanlar için netleşecektir. Bunun yerine, mesele buna aykırıdır, Tanrı'dan başka hiç kimsenin sevilmemesi gerekir. Şimdi bu [sevginin beş nedeninin] her birini ayrı ayrı inceleyeceğiz [birini sevmenin tüm bu beş nedeninin yalnızca Tanrı için geçerli olduğunu ve bunun dışında hiçbir şey için geçerli olmadığını kanıtlamak için].

Birinci Sebep: Açıklanan ilk sebep, insanın kendini sevgili olarak görmesi ve onun kalıcılığını, ebedi varlığını ve mükemmelliğini arzulamasıdır. İnsan yıkımdan, yokluktan, hatadan ve mükemmelliğin önündeki engellerden nefret eder. Bunlar yaşayan bir insanın doğasında bulunur. Nefsini (*nefsini*) bilen ve Rabbini tanıyan insan şunu çok iyi bilir ki, insanın varlığı kendi başına değildir, varlığının varlığı, kalıcılığı, mükemmelliği ve her şey Allah'a bağlıdır ve O'na bağlıdır. O, kişinin varlığının yaratıcısıdır, O'nun varlığını koruyandır, [kişide] mükemmellik vasıflarını yaratan ve onları tamamlayandır, kişiyi mükemmelliğe ulaştıran araçları yaratandır, bu araçları kullanması için kişiye rehberlik eden hidayet yaratandır, aksi takdirde bir kulun (insanın) varlığı bir hiçtir - sadece yokluktur. Eğer Allah bir insanı ameliyle yaratmazsa ve yarattıktan sonra lütfunu vermezse kişi helâk olur, onu (lütfunu) tamamlamazsa eksik kalır. Bunun sonucu, dünyada kendi varlığıyla var olan hiçbir varlığın olmadığıdır. Her varoluş, kendi varlığı kendi Varlığı olan bu Yaşayan, Kendi Kendini Var Eden (Tanrı'nın) [Varlığı] aracılığıyla var olur. Eğer Tanrı'yı bilen biri (*'Arif* veya Gnostik) kendi varlığına karşı sevgi duyacaksa, kişi O'nu yaratıcı, şimdi, [tüm yaratılışların ve varlıkların] geliştiricisi, [tüm yaratılışların ve varlıkların] koruyucusu ve kendi Varlığı tarafından var olan olarak görmesi koşuluyla, kendi varlığının bağımlı olduğu, ondan yararlandığı ve varoluş elde ettiği Varlığa da sevgi duyacaktır. Eğer kişi böyle bir Varlığa karşı sevgi duymuyorsa, denecek ki, kişi ne kendini ne de Rabbini bilir. Sevgi, [Tanrı'yı] veya İlahi Gnosis'i (*Ma'rifa*) bilmenin meyvesidir (sonucu). Sevgi olmadığı zaman Gnosis de olmayacaktır ve bu Gnosis zayıf olduğu ölçüde sevgi zayıf olacaktır ve Gnosis güçlü olduğu ölçüde sevgi de güçlü olacaktır. Bir insanın kendini sevmesi ama Rabbini sevmemesi nasıl mümkün olabilir? Güneşin zorluğuna katlanan kişi gölgeyi de sever, gölgeyi seven de gölgenin kurulduğu ve var olduğu ağaçları sever. Mevcut (var olan) her şeyin Tanrı'nın yeteneğiyle ilişkisi, ağaçlarla gölge ilişkisi gibidir. Gölgenin varlığı ağaçlar aracılığıyla, ışığın varlığı ise güneş sayesindedir. Başka bir deyişle, gölge varlığı için ağaçlara,

ışığın varlığı da güneşe boyun eğer. Benzer şekilde, mevcut olan her şeyin varlığı da o Tek Varlığa tabidir. Her şey O'nun yeteneğinin ve yaratıcılığının örnekleridir.

İnsanın kendini sevmesi gerekiyorsa, aynı zamanda varoluşu aldığı Varlığı da sevmesi gerekir, o zaman kişinin gerçekliğinde, içsel niteliklerinde, içsel ve dış varlıklarında ve içsel anlamlarında ve fiziksel bileşiminde [bu yaşamdan sonra başlayan sonsuz yaşam biçiminde] kalıcılık elde edilir. Ancak bu aşk ancak yukarıda sayılan gerçekleri anlatıldığı şekliyle bilen biri tarafından yaşanabilir. Kalbi alt nefsin şehvetlerine kapılmış, Yaratıcısından ve Rabbinden habersiz, [kalbinde] Allah sevgisi bulunmayan, sadece şehvetlere ve dış görünüşlere göz kulak olan, yani hiçbir ayrımın olmadığı görünen âlemde (maddi âlemde) tutsak kalan kişi. Aksine, hayvanlar da buna katılır. Sadece melekler âleminde (*'Alam al-Malakoot*) meleklerle benzerliği olan kişi olabilir. Hayvanlar aleminde olan ve bu alemde alçalan kişi, melek aleminden o ölçüde uzaklaşacaktır.

İkinci Sebep: Sevginin ikinci sebebi ise iyilik yapan, parayla yardım eden, her konuda yardım eden, her an yardıma hazır olan, düşmanlardan koruyan, kıskançların kötülüklerinden koruyan, benlik, çocuk, aile ve akrabalarla ilgili tüm amaçlarda yardım eden birini sevmektir. Böyle biri genellikle sevgilidir. Bu [sevgi] nedeni aynı zamanda Allah'tan başka kimsenin sevilmemesini de gerektirir. Tanrı'nın hakkı anlayışı doğru bir şekilde geliştirilirse, iyilik yapanın yalnızca O olduğu açık olacaktır. Allah'ın kulları üzerindeki nimetleri söz konusu olduğunda, bunlar yazılı olarak kuşatılamaz. Tanrı'nın Kendisinin de söylediği gibi bu lütuflar sayısızdır:

وَإِن تَعُدُّواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ لَا تُحۡصُوهَآ

"Tanrı'nın nimetlerini saymaya başlarsanız, [sayısız ve sayılamaz oldukları için] sayılamazlar bile." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 14, Ayet 34)

Her konuda Allah'ın nimetleri sayılamayacak kadardır. [Tanrı'nın, yani insanların] hizmetkarlarından ancak alegorik anlamda [başkalarına yaptıkları] iyilikler açısından bahsedilebilir. Gerçek hayırsever yalnızca Tanrı'dır. Diyelim ki birisi size tüm hazinelerini verdi ve size harcamanız için tam bir ayrıcalık verdi. Birinin size hazineleri teslim ederek ve harcama ayrıcalığı vererek size muazzam bir iyilik yaptığını düşünmeye başladıysanız, bu yanlış bir düşünce olur. İlk olarak, dört konu üzerinde düşünmelisiniz, o zaman iyiliğin gerçekliği sizin için netleşecektir.

Birincisi, size hazineyi veren kişinin varlığıdır. İkincisi, bir ile zenginliğin varlığı. Üçüncüsü, üzerinde tam kontrole sahip olmak. Dördüncüsü, serveti size teslim etme fikri. Şimdi size soruyoruz, "Bu kişiyi kim yarattı? Birine zenginliği kim verdi, sonra onun üzerinde kontrol ve yetenek verdi? Serveti teslim etmek için seni seçme niyetini kim kalbine koydu? Sevgini birinin kalbine kim koydu? Bir kişi, bu dünyada ve bir sonraki dünyada kendi iyiliğinin ve refahının size bir iyilik yapmak olduğu fikrine nasıl kapıldı? Bir kişi sana servet ya da mülk vermek için kalbinin ısrarına uymak zorundadır ve buna karşı çıkamaz, bunun sebebi nedir?" Eğer üzerinde düşünürseniz, tüm bu soruların cevabını alacaksınız ve gerçek hayırseverin, kişiyi size iyilik yapmaya zorlayan, [kalbini] sizin için boyun eğdiren ve kişiyi size iyilik yapmaya sevk eden faktörleri empoze eden yalnızca Tanrı olduğu açık bir şekilde ortaya çıkacaktır. İyilik yapan kişinin eli, yalnızca Tanrı'nın lütuflarının kullarına ulaştırılmasının bir aracıdır. Bu bakımdan kişi, suyun akmasına izin vermek zorunda kalan bir su kanalı gibi zorlanır. Aracıyı velinimetiniz olarak görüyorsanız ve ona şükretmeye başlıyorsanız, bu gerçeğe aşina olmadığınızın bir göstergesidir.

Bir insan [başkalarına] bir iyilik yaptığında, bunu kendi başına yapar, bunu [Tanrı'nın] herhangi bir yaratımına yapmak mümkün değildir. Kişi iyilik biçimini benimsemiş olsa da, ister dünyada olsun, ister dünya bir kişi için fethedilsin, ister birine boyun eğip birini bolca övsün, cömertlik hikayeleri her yere yayıldı ve insanlar itaat ve sevgilerinin çiçeklerini yağdırmaya başladılar. veya kişi ahirette Allah'tan mümkün olan en yüksek mükâfatlara (İlahi mükâfatlara) kavuşur. Nasıl ki kimse malını sebepsiz yere nehre atmazsa, aynı şekilde mal varlığını da hiçbir [gizli] amaç olmaksızın başka bir eline vermez. Bu güdü kişinin amacıdır. Eğer birisi size servet vermişse, o zaman siz onun amacı değilsiniz, daha ziyade siz sadece kişinin amacına ulaşmasının bir aracısınız, bu amaç ister kişinin bu dünyada anılması, itibarı, şöhreti, şerefi, büyüklüğü olsun, isterse ahiretteki şeref, büyüklük ve ilahi mükâfatı olsun. [Size iyilik yapan] bu kişi, malını size teslim ederek amacını tamamlamıştır. Bu yüzden kişi kendi velinimetiniz değil, nefsinin velinimetidir (*nefs*). Kişi zenginliğin karşılığında ondan daha iyi olduğunu düşündüğü bir şey almak ister. Daha iyi olmasaydı, insan servetini senin için harcamazdı. Bir düşününce, kişi sizin minnettarlığınızı veya sevginizi hak etmiyor ve bunun iki nedeni var. Bunun bir nedeni, Tanrı'nın kişiyi iyilik yapmaya sevk eden faktörleri dayatmasından sonra, kişinin size o zenginliği [veya mülkü veya maddi varlığı] vermek zorunda kalması ve buna karşı çıkamamasıdır. Bunun benzetmesi, kralın kendisine kraliyet ödülü vermesini emrettiği bir kralın hazinedarına aittir. Bu ödülü alan kişi, saymanı velinimeti olarak göremez çünkü bu kraliyet emrini aldıktan sonra, sayman buna uymak zorunda kaldı ve buna karşı çıkmaktan acizdi. Eğer kral ödül konusunu saymanın iradesine erteleseydi, o zaman sayman bunu vermezdi. Aynı şekilde, eğer Allah velinimeti kendi iradesine bıraksaydı, kişi sahte bir parayı bile [senin için]

harcamayı kabul etmezdi, ama önce kişinin kalbine malını vermesinin nedenlerini ve teşviklerini aşıladı, sonra kişinin kalbinde şu dünyevi ve öteki dünyevi faydaların servet vermenin olduğu düşüncesini yarattı. bu vermeye bağlı ve bu yüzden kişi onu veriyor. İkinci neden, kişinin servet vermesi ve karşılığında kendi görüşüne göre servetten daha iyi olanı almasıdır. Bu durumda kişinin örneği bir tüccar veya iş adamıdır ve bir tüccar hayırsever olamaz çünkü kişi servet vermenin karşılığını almaktadır. Kişinin [parasal veya maddi bir karşılık almak yerine] övgüyü veya İlahi karşılığı bir karşılık olarak kabul etmesi ayrı bir konudur. Bir tazminatın hissedilmesi [veya görülmesi] gerekli değildir, bunun yerine zevkler ve faydalar [tazminat olarak] zenginliğin yerini alabilir ve bazen servetin en iyi karşılığı haline gelebilir.

Gerçekte iyilik, kişinin karşılık almadığı bir şeydir, yani veren, verenin bundan herhangi bir zevk almayacağı ve ondan herhangi bir fayda elde etmeyeceği şekilde vermesidir ve bu tür bir iyiliğin insanda meydana gelmesi imkansızdır. Bu tür lütufların ve Allah'ın yarattıklarına yaptığı [sayısız] nimetlerin kaynağı ve bağışçısı sadece Allah'tır, onlarda Allah için gizli faydalar yoktur, tüm nimetler yaratılmışlar tarafından elde edilir. Bu ayrıntıdan, iyilik kelimesini Tanrı'dan başkası için kullanmanın ya bir yalan ya da sadece alegorik bir gönderme olduğu açıktır. Karanlık ve aydınlığın birleşmesinin imkansız olması gibi, Tanrı'dan başkasında lütfun varlığı da imkansızdır. Tanrı, diğer tüm sıfatları gibi, bu İlahi sıfatında (niteliğinde) eşsiz ve yalnızdır. Bundan, Tanrı'yı bilen birinin ('*Arif* veya Gnostik), gerçek bir iyilik bile yapamayan görünürdeki bir hayırsever yerine Tanrı'yı sevmesi gerektiği öğrenilmektedir. Gerçek hayırsever yalnızca Tanrı'dır ve [kişinin lütfuna dayanan] bu sevgiyi hak eden tek kişi O'dur. Eğer bir kişi Allah'tan başkasını hayırsever olarak görüyorsa, böyle birinin lütfunu seviyorsa, bu kişinin cehaleti ve lütfun anlam ve iddiasına aşina olmadığının bir kanıtıdır.

Üçüncü Sebep: İnsanın bir hayırseveri sevmesidir, bu iyilik birine değil de başkasına olduğu halde. Bunlar insan mizacında bulunur. Örneğin, size adaleti yerine getiren, [sorumlu olduğu insanların sorunlarını] çok iyi bilen, insanlara nezaket ve cömertlikle davranan, onlara alçakgönüllülükle davranan bir liderden bahsedilirse, o lider sizden binlerce kilometre uzakta [dünyanın farklı bir yerinde, başka bir ülkede] olmasına rağmen, bu lideri kalbinizde sevmeye başlarsınız. Öte yandan, zulümle tanınan, kibirli, kötü, baş belası ve sizden en uzak ülkenin lideri olan bir liderin adını duyuyorsunuz, sonra sizden uzaklığa ve uzaklığa rağmen bu liderden nefret ediyorsunuz. Kalbinizin bu iki lidere karşı farklı hisleri var ve bu fark oldukça belirgin; Birine karşı aşırı eğiliminiz ve diğerine karşı aşırı nefretiniz var. Bu sevgi ve nefret hali, bir liderin cömertliğinden mahrum kaldığınız ve diğerinin baskısından korunduğunuz ve görünüşe göre o adil liderin veya adaletsiz liderin hüküm sürdüğü yere gitme olasılığınızın olmadığı

zamandır. Ancak adil lidere olan sevginiz, herhangi bir iyilikten yararlandığınız için değil, yalnızca bu liderin bir hayırsever olduğu içindir. Bu sebep aynı zamanda Tanrı'yı sevmenizi, Tanrı'dan başkasıyla bağlantı kurmak için bir nedeniniz olmadıkça, O'ndan başka kimseyi sevmemenizi gerektirir. Çünkü bütün yaratılanlara lütufta bulunan, lütuf ve cömertlikten dolayı İlahi lütuf bahşeden yalnızca O'dur, başkası da O'dur. Önce onlara varlık zenginliği bahşetti, sonra onlara organlar verdi ve onlar için gerekli olan araçları vererek nimetlerini tamamladı. Ayrıca onlara ihtiyaçlar çemberine (alanına) girmeyen ama onlarda ihtiyaç izi bulunan rahatlık ve kolaylık vasıtalarını bahşetti, sonra ihtiyaç sayılmayan daha fazla nimet verdi. İnsan vücudunda gerekli olan şeylere örnek olarak kalp, karaciğer ve kafa, ihtiyaç duyulan organlar gözler, ayaklar ve eller verilebilir ve güzelleştirme için ekstra şeyler arasında kemerli kaşlar, dudaklar, yanaklar, badem şeklindeki gözler vb. yer alır. Bunlar, mevcut olmadıkları takdirde, insan ihtiyaçları veya ihtiyaçları üzerinde hiçbir etkisi olmayan şeylerdir, çünkü bunlar yalnızca [insan görünümünün] güzelleştirilmesiyle ilgilidir. Bedensel olmayan şeyler arasında gerekli şeylere örnek olarak su ve yiyecek, ihtiyaç duyulan şeyler arasında ilaç, et ve meyve ve ekstra şeyler arasında ağaçların yeşilliği ve güzelliği, çiçeklerin ve çiçek tomurcuklarının güzelliği, yiyecek ve meyvelerin tatları verilebilir. Bunlar [ekstra] şeylerdir, eğer mevcut değilse, o zaman hiçbir ihtiyacı veya ihtiyacı karşılamazlar. Gerekli ve ihtiyaç duyulan bu üç tür [İlahi] kutsama ve ekstra [güzelleştirici] şeyler her canlıda mevcuttur. Aksine, yeryüzündeki parçacıktan İlahi Arş'ın yüceliğine kadar tüm yaratılışlarda mevcutturlar. Bu nedenle hayırsever sadece Allah'tır ve O'ndan başka hiç kimse hayırsever olamaz. Eğer bir insan hayırseverse, o zaman bu lütuf, Allah'ın yarattıklarının iyi şeyleri arasından iyi bir şeydir. O, güzelliğin Yaratıcısıdır, Velinimet Sahibinin Yaratıcısıdır ve nimet araçlarının Yaratıcısıdır. Bu bakımdan Allah'tan başkasını sevmek sadece cehalet ve akılsızlıktır. Bunu bilen kişi Allah'tan başkasını sevmez.

Dördüncü Sebep: Bir şeyi sadece güzel olduğu için sevmek ve [sevginin] güzelliğinden başka bir amacı yoktur. Daha önce de belirtildiği gibi, doğuştan gelen insan doğasının doğasında vardır. Güzellik iki türe ayrılmıştır: Birincisi gözle algılanan güzellik, ikincisi ise zorunlu olarak içsel içgörünün aydınlatılmasını gerektiren güzelliktir. Birinci tür güzellik bir çocuk tarafından bile algılanır, daha doğrusu bir hayvan veya kuş tarafından bile algılanır, ancak ikinci tür güzellik yalnızca "kalp insanları" olarak adlandırılmaya yatkın kişiler tarafından algılanır. Dünya hayatının sadece dış yönlerine bakan ve görünenden başka bir şey görmeyen diğer insanlar bu unvanı onlarla paylaşmazlar. Güzellik, onu algılayan herkes tarafından sevilir. Güzelliği kalbinden algılayanlar, güzelliği kalbinden sevgili olarak görürler. Bunun örneği, peygamberlerin ve gerçek alimlerin (evliyaların ve Gnostiklerin) yüksek (yüce) karakter özelliklerine ve güzel niteliklerine duydukları sevgidir. Yüzleri ve dış görünüşleri gözlerden gizlenmiş olsa da aşkları kalplerdedir. Duyular tarafından algılanmayan içsel formun güzelliği ile

kastedilen budur, ancak kişi onların yüksek karakterine işaret eden işaretleri algılar. Kalpler buna ikna olunca, kalpler onlara yönelir ve onları sever. Bu nedenle, bir yazarın yazısını veya bir şairin şiirini veya bir sanatçının resmini veya bir inşaatçının yapısını gördüğünde, bu eserlerin ortaya çıkmasına neden olan o yazarın, şairin, sanatçının ve inşaatçının içsel nitelikleri onlara açıklanır. Çalışmalarının özü bilgi ve yetenekleridir. O zaman onlar hakkında bilinenlerin büyüklüğü, güzelliği ve üstünlüğü ölçüsünde, bilgileri o ölçüde üstün ve eksiksiz olacaktır. Yeteneğe sahip kişinin durumu böyledir. Yetenekli varlığın yüksek onuru ve statüsü ölçüsünde, yetenek o ölçüde üstün ve eksiksiz olacaktır. Çünkü bilinenler arasında en yüksek ve en büyük bilineni Tanrı'nın Varlığıdır. Bu nedenle, en yüksek Varlık (Tanrı) ile ilişkilendirilen bilgi, tüm bilgilerin en yükseği ve en büyüğü olan Tanrı'nın Gnosis'inin (*Ma'rifa*) bilgisi olacaktır. O halde rütbe rütbe, bu şeyler Tanrı'nın Gnosis'ine özgü veya ona daha yakın olan onur ve üstünlüğe sahiptir. Bir şey Tanrı'nın Gnosis'i ile yakından bağlantılı olduğu ölçüde, o ölçüde büyüklüğe, onura ve ayrıcalığa sahip olacaktır.

Gnostiklerin güzel karakter özellikleri, içsel nitelikleri, eğilimleri ve mizaçları üç şeyden oluşur. Birincisi, bu insanlar Tanrı'nın, meleklerin, vahyedilmiş [İlahi] kitapların ve İlahi yasaların bilgisine sahiptirler. İkinci olarak, kendilerinin ve Tanrı'nın diğer hizmetkarlarının benliklerini ıslah etme ve arındırma ve onları ruhsal olarak ıslah etme ve yönlendirme yeteneğine sahiptirler. Üçüncüsü, insanları iyilik ve doğruluk yollarından caydıran ve [yerine] kötülük yollarında yürümeye zorlayan kötülüklerden, içsel hatalardan ve şehvetlerden arınmışlardır. Bu [üç] meseleden dolayı insanlar peygamberleri, onların haleflerini, [İlahi yolun] bilginlerini, adil ve cömert önderleri severler.

Bilgi, Yetenek ve Saflık: Şimdi bu üç konuyu İlahi sıfatlarla (niteliklerle) bağlantılı olarak inceleyelim. Bilgi durumu öyledir ki, daha önce gelmiş, şimdi burada olan ve gelecekte gelecek olan tüm insanların [insanlık tarafından topluca bilinen] tüm bilgilerinin Tanrı'nın bilgisiyle karşılaştırılması mümkün değildir. O'nun ilmi var olan her şeyi kapsar ve hiçbir şey O'nun her şeyi kapsayan ilminin dışında değildir. Tanrı diyor ki:

لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلْأَرْضِ

"Göklerde ve yerde O'ndan [ve O'nun bilgisinden] bir zerre bile eksik değildir." (Kur'an, Bölüm 34, Ayet 3)

Bir ayette tüm yaratılışa değinilmiştir:

وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

"Ve sana bilgi verildi, ama bu çok az." (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 85)

Bunun yerine, göklerin ve yerin tüm sakinleri, bir karıncanın veya sivrisineğin nasıl yaratıldığına dair O'nun bilgisini kuşatmak için birleşseler bile, O'nun ilminin küçücük bir kısmına bile ulaşamayacaklar ve sadece O'nun ulaşmalarını istediği ilim miktarına ulaşacaklardır. Yaratılanların sahip olduğu az sayıdaki bilgi de O'nun eğitiminden kaynaklanmaktadır. Kur'an şöyle buyuruyor:

خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ ﴿٣﴾

عَلَّمَهُ ٱلْبَيَانَ ﴿٤﴾

"İnsanı yarattı ve konuşmayı öğretti (belagat, kendini açıklama yeteneği, karmaşık ve ince konuları ifade etme ve başkalarının konuşmalarından ve telaffuzlarından öğrenme)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 55, Ayetler 3-4)

Sonuç olarak, eğer bilginin güzelliği ve ayrıcalığı seviliyorsa veya onunla süslenen kişi için başlı başına bir süs ve mükemmellik ise, o zaman bu bakımdan insan sadece Allah'ı sevmelidir. Alimlerin ilimleri O'nun ilmiyle karşılaştırıldığında sadece cehalettir. Tanrı'nın bilgisi, tüm yaratılmışların birleşik bilgisine göre hayal bile edilemeyecek bir üstünlüğe sahiptir, çünkü O'nun bilgisinin sınırı yoktur, yaratılanların bilgisi sınırlıdır ve bir bitiş noktası vardır.

Yetenek (*Kudrah* veya bir şeyi başarmak veya onu var etmek için güç, kuvvet, araç, bilgi birikimine sahip olmak) da mükemmelliğin bir özelliğidir ve bununla karşılaştırıldığında, yetersizlik bir eksiklik veya hatadır. Her mükemmellik, büyüklük, ayrıcalık ve üstünlük sevilir ve insan onun algılanmasından zevk alır. Bu nedenle Ali (Allah ondan razı olsun) ve Halid (Allah ondan razı olsun) çağdaşlarına göre cesaret ve üstünlüklerini duyunca insanın kalbinde mutluluk duyguları kıpırdanır. İnsan onların cesur maceralarını duyunca o kadar mutlu oluyor ki, o zaman onların maceralarına kendi gözleriyle [ilk elden] tanık olsaydı mutlulukları ne olurdu? Şimdi Tanrı'nın hizmetçilerinin yeteneklerini ve cesaretlerini Tanrı'nınkiyle karşılaştırın. Yaratılmışlar arasından en güçlü, en geniş hakimiyet ve güce sahip olan, alt benlikteki tüm kötülükleri yok etme konusunda tüm insanlar arasında en büyük yeteneğe sahip olan, kendisinin ve başkalarının benliği (ruhla ilgili gizli konular) ile ilgili konularda en derin içgörülere sahip olan ve onları

kontrol etme yeteneğine sahip olan kişiyi ele alalım. Bu kişiyi ele alın ve sonra görün ki, böyle bir kişi, muazzam bir güce, kudre, geniş kapsamlı kontrole ve yeteneklere sahip olmasına rağmen, kişinin kendi ölümünü, yaşamını, ölümden sonra dirilişini, kârını veya zararını [önlemek] üzerinde hiçbir kontrolü yoktur, öyle ki, böyle bir kişi görme yetisini, kulaklarını duymayı bile önleyemez. dilin konuşması ve vücut hastalıkları. İnsanın yetenekleriyle ilgili konularda kendisi ve başkaları için hiçbir şey yapamadığı sayısız konu vardır. Ve kişinin yetenekleriyle ilgili olmayan konularda, bir sineğin kanadı büyüklüğünde bir şey yapamaz. O halde kişinin kendi kendisi ve başkaları üzerinde sahip olduğu yetenek, ne kişinin kendi işidir ne de kendi başına var olur, bunun yerine, Tanrı kişiyi yarattığı gibi, benzer şekilde, Tanrı kişinin yeteneğini ve araçlarını yarattı ve kişiyi yetenekleriyle ilgili şeyleri yapabilecek hale getirdi. Bir kişinin Tanrı'nın hizmetkarları arasından birini yeteneği, politikası, tahakkümü, yönetimi ve gücün mükemmelliği nedeniyle sevip de Tanrı'yı sevmemesi imkansızdır, ancak güç ve kudret yalnızca en baskın ve en büyük olan Tanrı'ya uygundur. O, Her Şeye Gücü Yeten, Her Şeye Hakim Olan, Her Şeyi Kuşatan ve Tüm Yeteneklerin Sahibidir. Cennet O'nun sağ eline sarılmıştır, yerin üzerinde veya altında ne varsa O'nun kontrolündedir ve tüm yaratılanların dizginleri O'nun elindedir. Eğer yeryüzünde var olan tüm yaratıkları helâk etse, O'nun hükümranlığından zerre ve zerre bile eksilmeyecektir. Kulları arasında kim yetenek ve kuvvet sahibiyse, bunların hepsi O'nun Yüce yetenek ve kudretinin alametlerindendir. Güzellik, azamet, büyüklük, hâkimiyet, üstünlük ve üstünlük O'nundur. Bu nedenle, eğer bir kimseyi yeteneklerinden dolayı sevilen saymak mümkünse, o zaman bu sevgiyi hak eden tek kişi, tüm yeteneklerin sahibi olan Allah'tır.

Alt nefsin (*nefs)* her türlü kusurdan, eksiklikten ve kötülükten arınması ve arınması, insanı sevmeye zorlayan bir sıfattır (niteliktir). Bu aynı zamanda güzelliktir ve içsel formla ilgilidir. Bütün peygamberler ve Gnostikler hataların, günahların ve kötülüklerin üzerinde oldukları halde, arınmanın kutsallığı ve mükemmelliği ancak azamet, ihtişam ve şeref sahibi ve saf olan Tek Varlık için mümkündür. Diğer tüm yaratılışların bazı kusurları vardır, daha ziyade yaratılanların çoğu hataların ve eksikliklerin vücut bulmuş hali gibi görünmektedir, daha ziyade onların yaratılmış olmaları, [pek çok şeyden] aciz, [İlahi güç tarafından] boyun eğdirilmeleri ve muhtaç olmaları gerçeği kendi içlerinde hatalar ve eksikliklerdir. Bu nedenle, mükemmellik yalnızca Tanrı'ya mahsustur. Allah'tan başkasının mükemmelliği varsa, bu da O'nun bir bahşıdır. Mükemmelliğin zirvesine ulaşmak insanın yetki alanı içinde değildir, çünkü mükemmelliğin zirvesine sahip olmanın en düşük derecesi, [Tanrı'nın] bir hizmetkarının artık [İlahi güç tarafından] boyun eğdirilmemesi ve artık kendi varlığı için [Tanrı'ya] bağımlı olmamasıdır ve Tanrı'dan başka hiç kimse bu sıfata sahip değildir. aksine, bu sıfatın Allah'tan başkası tarafından elde edilmesi imkansızdır. O, bu ayrımı mükemmellikle yegâne taşıyandır, O, her türlü kusurdan arınmış olandır, O, tüm kötülüklerden arınmış olandır. Eğer kutsallık

ve tüm kusurlardan arınma da güzellik ve mükemmellik olarak kabul ediliyorsa ve bu nitelik sevginin bir nedeniyse, o zaman gerçekte bu nitelik yalnızca yalnızca Tanrı'ya özeldir. Eğer Allah'tan başkası bu sıfattan pay almışsa, o zaman bu, diğer [yaratılmışlara] kıyasla ancak mükemmellik olarak adlandırılır.

Beşinci Neden: Sevginin beşinci nedeni uyumluluk ve benzerliktir çünkü bir başkasına benzeyen bir şey [veya biri] ona meyillidir. Dolayısıyla bir çocuğun bir çocuğa, bir yetişkinin bir yetişkine ve her hayvanın kendi türüne meyilli olduğunu ve başka bir türden kaçtığını görüyorsunuz. Her bilgi sahibi, benzer bilgi geçmişine sahip bir kişiye, marangoz ise bir çiftçinin aksine başka bir marangoza eğilimlidir. Bu öyle bir gerçekliktir ki, ispat kurulmasını gerektirmez, ancak tecrübe ve gözlem bunun açık delilidir. Uyumluluğun sevginin önemli bir nedeni olduğunu gösterir. Ancak uygunluk bazen dışarıda, bazen de Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in buyurduğu gibi, iki kişinin birbirlerini görmedikleri ve birbirlerinin mallarına hırs duymadıkları halde tesadüfen bir mesele üzerinde birleşmeleri gibi, kişinin mutlaka farkında olmadığı gizli bir meselede olur:

اَلْاَرْوَاحُ جُنُوْدٌ مُجَنَّدَةٌ فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا إِئْتَلَفَ وَمَا تَنَا كَرَ مِنْهَا إِخْتَلَفَ

"Ruhlar birleşik bir ordudur (grup). Aralarında [bu dünyaya gelmeden önce ruhlar aleminde] birbirlerini tanıyanlar bir araya gelirler [ve bu dünyada da iyi anlaşırlar]. [Daha önce ruhlar aleminde] yabancı olanlar birbirlerinden ayrı kalırlar [ve manevi düzlükte uyumları olmadığı için bu dünyada maddi alemde birleşmezler, buluşmazlar veya bir araya gelmezler]".

Bu gelenekte "tanıdık" "uyumluluk", "yabancılar" ise "uyumsuzluk" anlamına gelir. Bununla birlikte, uyum aynı zamanda bir hizmetkar [yani bir insan] ile Tanrı arasındaki sevginin önemli bir nedenidir. Bu uyumluluk dışa dönük değildir, bu nedenle ikisi de aynı yüze ve görünüme sahiptir, bunun yerine her ikisinin de aralarında içsel bir uyumluluğu vardır. Bu uyum kimi zaman kitaplara yazılabilecek meselelerde kimi zaman da yazılması ve deftere geçirilmesi imkânsız olan meselelerde de İlahi kıskançlık perdesi (*Ghairah*) ardında saklanmak için [İlahi sırları kendi düşük manevi hırsları nedeniyle kendilerine layık olmayanlardan korumak için, manevi yolda yanlış adımlar atmak ve İlahi Huzura giden yüksek manevi yolda ilerlemek için doğru niyete ve yüksek kararlılığa sahip olmamak] ve bunların gizlenmesi doğrudur, böylece Gnosis yolundaki yolcular hedeflerine ulaştıklarında, bu sırlar onlara kendileri tarafından [İlahi Lütuf ile] açıklanır. Allah ile insan arasında uyumun olduğu ve kitaplara yazılabilen konular, Hz.

Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) peygamberlik geleneğinde belirtildiği gibi, kulun Allah'a yakın olduğu ve uyması emredilen içsel karakter özelliklerine ve sıfatlara atıfta bulunur:

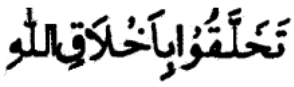

"Kendinizi Tanrı'nın karakteriyle süsleyin (yani gerçekten Tanrısal olun)".

Yani doğruluk, bilgi, başkalarına iyi davranmak ve onlara şefkat göstermek, cömertlik, nezaket, güzel öğüt, başkalarına hidayet yolunu göstermek, onları kötülükten alıkoymak gibi İlahi nitelikler arasında yer alan bu tür güzel karakter özellikleri, iç mizaçlar ve mizaçlar benimsenmelidir, bunların hepsi İlahi kanunun emirleridir. Kişi bunları elde ederek Tanrı'ya yaklaşır. Bu yakınlık, yer ve bedenin yakınlığı değildir, aksine bu yakınlık, Tanrı'nın süslendiği içsel nitelik ve niteliklerdir. Kitaplarda yazılmasına izin verilmeyen hususlara Allah tarafından şu ayette değinilmiştir:

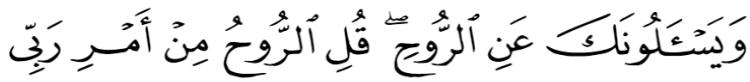

"Sana ruhu soruyorlar. Onlara söyle ki, ruh Rabbimin emrindendir." (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 85)

Bu ayette ruhun İlahi bir madde olduğu ve insan aklının ötesinde olduğu söylenmiştir. (Bu ayetin ve diğer ilgili konuların ustaca bir açıklaması için lütfen bu kitabın "Ruhun Gizemlerinin Açıklaması" kitabının 1. bölümüne bakın). Kuran'da belirtildiği gibi, meleklere Adem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in önünde eğilmeleri nefis yüzünden emredilmiştir:

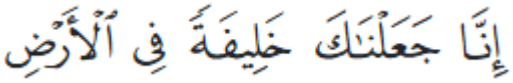

"Biz sizi (insanları) yeryüzünde [Allah'ın] vekili yaptık." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 38, Ayet 26)

Dolayısıyla insan, bu uyumluluktan dolayı Allah'ın vefatını hak eder hale geldi. Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şu sözlerinde bu konuya değinmiştir:

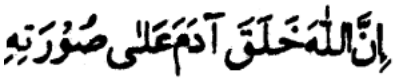

"Tanrı, Adem'i [ve buna bağlı olarak tüm insanları, Adem (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) tüm insanlığın babası olduğu için] kendi suretinde yarattı".

Bu geleneğe dayanarak, düşük zekaya sahip bazıları, formun (veya imgenin) yalnızca duyular tarafından algılanan dış forma atıfta bulunduğunu düşünmüşlerdir. Bu zannettikleri için, Allah için [yanlış bir şekilde] beden ve organları tasavvur ettiler ve O'nu [duyularla algılanan] başka şeylerle karşılaştırdılar. Allah sığınağında bizleri bu akıl eksikliğinden korusun ve onlara hidayet etsin. [İnsanlarla Allah arasındaki] bu uyum, Hz. Muhammed'in (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) bu geleneğinde ima edilmiştir. Allah, Hz. Musa'ya -sallallahu aleyhi ve sellem-'e, "Ben hastaydım, ama sen beni ziyaret etmedin!" dedi. Musa şöyle cevap verdi: "Seni nasıl ziyaret edebilirim [ve sen nasıl hasta olabilirsin]?" Tanrı şöyle dedi: "Falanca kulum hastaydı ve sen onu ziyaret etmedin. Eğer onu ziyaret etseydin, Beni onun yanında bulurdun". Ancak bu uyum, bir insanın [ilk] [İlahi] ibadetin farz fiillerini yerine getirmesi ve onlardan sonra [Allah'a yaklaştıran amellerde ve doğruluk yolunda mükemmelleşerek] üstün (isteğe bağlı) ibadetler gerçekleştirmesiyle ortaya çıkar. Bir *hadis Kudsi*'de (kaynağı olarak Allah'a atfedilen peygamberlik rivayeti), Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle demiştir:

"Kulum, ben birini sevinceye kadar, üstün (isteğe bağlı, fazla, İlahi yükümlülükler açısından gerekli olanın üstünde ve ötesinde) eylemlerle [ibadet, bağlılık ve hizmet] Bana yaklaşır. Birini sevmeye başladığımda, işiten kişi olurum, gören gözü olurum, konuşan dili olurum (yani, İlahi yolda büyük bir samimiyet ve kararlılıkla çabalamanın bir sonucu olarak İlahi yardım, yardım ve yakınlık kişinin hayatının her alanına dahil olur)". (Bu rivayet şurada rivayet edilmiştir: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *hadis* derlemesi)

Bu açıklamanın özeti, uyumun aşkın sebepleri arasında en önemli sebebi olduğudur. Bu iyi ve güçlü bir neden olmasına rağmen, varlığı azdır. Düşünürsek, tüm bu beş nedenin (birini sevmek ya da sevmek) aslında alegorik ve mecazi anlamda ya da ima yoluyla değil, yalnızca Tanrı'da birleştiğini görürüz. Tüm bu nedenler Tanrı'da çok yüksek bir düzeyde birleşmiştir çünkü içsel içgörüye sahip insanların gözünde yalnızca makul ve kabul edilebilir sevgi yalnızca Tanrı'ya aittir, dar görüşlü insanların gözünde ise gerçek sevgi Tanrı'dan başkasına duyulan sevgidir.

Yaratılış sevgisinde paylaşımın olabileceğini de göz önünde bulundurmakta fayda var çünkü birini belirli bir nedenden dolayı seviyor olabilirsiniz ve başka bir kişi de aynı nedenden dolayı bu sevgiye ortak oluyor ve dolayısıyla başka birini de seviyorsunuz. Aşkta birlikte paylaşmak bir tür hatadır ve sevgilinin mükemmellik [seviyesinden] uzaklaştığının bir kanıtıdır. Sevgilinizin bazı niteliklerde benzersiz olması ve görünüşe göre sevgilide mevcut olan bu kaliteyi başka hiç kimsenin paylaşmaması da mümkündür. Eğer böyle bir kişi varsa, [o nitelikte] bir ortak paylaşımcının var olması ve sizin bunun farkında bile olmamanız mümkündür veya böyle bir niteliğin gelecekte başka bir kişide var olması imkansızdır. Bununla birlikte, Tanrı'nın tüm sıfatları ve nitelikleri en yüksek seviyede ve mertebededir ve hiç kimse İlahi Majesteleri ve Güzelliğin bu sıfatlarına ortak değildir - böyle bir kişi şu anda mevcut değildir ve gelecekte de böyle birinin var olma olasılığı yoktur. Bundan öğrenilir ki, O'nun sevgisinde paylaşım olamaz ve bu nedenle, O'nun hiçbir kusuru yoktur, tıpkı yüce sıfatlarında ortak paylaşım olamayacağı gibi. Bu nedenle, gerçek sevgiyi ve sevginin mükemmelliğini hak eden tek kişi Tanrı'dır ve bu [İlahi] hak öyledir ki, hiç kimse buna ortak olamaz.

İlahi Gnosis ve İlahi Vizyonun Zevki

Bu başlık altında, hazzın en yüksek seviyesinin İlahi Gnosis ve İlahi Çehre vizyonu olduğunu ve bu hazzı diğerine tercih etmenin mümkün olmadığını açıklayacağız. Bu tercih [dünyevi zevkleri İlahi Gnosis ve İlahi Vizyonun zevkine tercih etme] ancak bu [yüce] zevkten mahrum olan biri tarafından verilebilir.

İnsan Mizaçları ve Zevkleri: Bilinmelidir ki, tüm zevkler, insanda birikmiş olan algılara ve birçok güç ve mizaca tabidir. Her güç ve mizaç için ayrı bir zevk vardır. Bu hazzın anlamı, her eğilimin veya mizacın yaratıldığı amacına ulaşmasıdır. İnsan mizaçları sebepsiz yere yaratılmamıştır, bunun yerine her mizaç amacı olan bir konu için oluşturulmuştur. Örneğin, öfkenin mizacı tatmin olmak ve intikam almak için yaratılmıştır; Hiç şüphe yok ki, zevki tahakküm bulmak ya da intikam almaktır. Bu intikam ve tatmin onun hedefidir. Yemek yeme arzusunun mizacı, yiyecek elde etmek ve bununla birlikte [fiziksel] varoluşun devamını bulmak için yaratılmıştır; Hiç şüphe yok

ki, zevki amacı olan yemektedir. Dinleme, görme ve koklama mizaçlarının durumu da aynıdır. Her mizaç, amacına ulaşmaktan zevk alır. Amacına [ulaşmaktan] zevk almayan tek bir mizaç yoktur. Benzer şekilde kalbin de İlahi aydınlanma adı verilen bir mizacı vardır. Bu mizaç aynı zamanda içsel içgörü, inanç ışığı ve kesinlik olarak da adlandırılır. Ancak terminolojiler farklı olabilir ancak anlamlar önemlidir. Bununla birlikte, kalp, anlamları (maddelerin gerçekliğini) algıladığı bir niteliği nedeniyle, diğer tüm vücut organlarından ayrı bir statüye sahiptir. Bu anlamlar ne hayal ürünüdür ne de hissedilebilir. Örneğin, evrenin yaratılışı ve onun Ebedi ve Bilge, İlahi sıfatlarla bezenmiş bir Yaratıcıya olan ihtiyacı. Bu mizaç, hiç kimsenin aklı tartışma ve argümantasyonlarla ilgili yöntemlerde kullanılan güç veya yetenek açısından düşünmemesi koşuluyla akıl olarak da adlandırılır, çünkü genellikle insanlar aklı bu anlamlarda kullanırlar. Gerçekte akıl, insanı hayvanlardan ayıran niteliktir ve onun aracılığıyla kişi İlahi Gnosis'i algılar. Mükemmel bir kalite olduğu açıkça görülüyor.

Kalbin Mizacı: Bu mizaç, tüm konuların gerçeklerinin kendi araçlarıyla algılanabilmesi için yaratılmıştır. Bu mizacın [aradığı ve tatmin olduğu] amacı bilgi (*İlm*) ve İlahi Gnosis'tir (*Ma'rifa*) ve onun zevki de bunda yatar, tıpkı diğer mizaçların zevklerinin de amaçları olan şeylerde olması gibi. Bilginin zevki ve İlahi Gnosis söz konusu olduğunda, hiç kimse bunu çürütemez. Bir kişi önemsiz bir şeyin anlayışını veya bilgisini edinirse, bundan memnun olur ve önemsiz de olsa bir konuya aşina olmayan kişi üzgün kalır. İnsanlar önemsiz şeyleri anlamaktan gurur duyarlar ve dilleri bildikleri her şeyi ifade eder. Çünkü bu bilgiden büyük zevk alırlar ve bunu varlıklarının bir mükemmelliği olarak görürler. İlim, İlahi Rablik sıfatları arasında en büyük sıfattır ve mükemmelliğin zirvesidir. Dolayısıyla bir kişi ilimden dolayı övüldüğü zaman, bundan son derece memnun olur, çünkü bu şekilde kişi varlığının mükemmelliğini ve bilgisinin mükemmelliğini duyar, bununla gurur duyar ve bundan zevk alır.

Devlet idaresi (bir ülkenin idaresi) ve siyasi stratejiler bilgisinden alınan zevk miktarı, tarım ve ekim bilgisinden bu düzeyde bir zevk alamaz. Aynı şekilde, Allah'ın Varlığı ve Sıfatları, melekler ve göklerin ve yerin sırları hakkında bilgiden alınan zevk miktarı kadar, gramer ve şiir bilgisinden aynı düzeyde zevk alınmaz. Bu bakımdan işin aslı, bilginin zevkinin, onun şerefi ve mükemmelliği ile orantılı olmasıdır. Bilginin onuru, konusunun onurundan tanınır. Bilgi ve anlayışlarda en üstün anlayış veya bilgi, en çok zevk verendir ve onların onuru, konunun [o bilgi ve anlayışın] onuruna bağlıdır. Dünyada her şeyin yaratıcısı olan Allah'tan daha şerefli, üstün, yüce ve şerefli bir şey ve hiç kimse bilmiyoruz, onları [son bir forma] getiren, onlara güzellik bahşeden, onları (insanları) bir kez var eden, sonra yok olmalarına neden olan, sonra onları diriltecek, her şeyin planlayıcısı ve bestecisi O'dur. İlahi mahkemeden başka egemenliğin, güzelliğin,

mükemmelliğin ve heybetin tüm doruklarını kapsayan bir mahkemenin olması mümkün müdür? Ne İlahi heybetin sebeplerini hayal etmek mümkündür ne de devletlerin harikalarını kuşatmak mümkündür. Övenlerin dilleri susuyor ve kalemler yorgun görünüyor (İlahi harikalar hakkında yazmaktan aciz). Eğer bu hakikat hakkında şüpheleriniz varsa, o zaman İlahi Rabliğin sırlarının bilgisinin ve tüm varlıkları kapsayan İlahi konuların düzenlenmesinin, tüm anlayışların en üstünü, en zevkli ve en saf olanı olduğu konusunda şüpheniz olmamalıdır. Eğer kişi bu bilgiye ulaşırsa, o zaman kişinin varlığını mükemmellik ve mükemmellik ile donatılmış olarak görme, bundan zevk alma ve onunla gurur duyma hakkına sahip olduğu haklı bir haktır. Dolayısıyla buradan bilginin zevkli olduğu ve tüm bilgilerin en zevkli olanının Tanrı'nın Varlığının, niteliklerinin, eylemlerinin ve dünya ile İlahi Taht arasında yayılmış olan uçsuz bucaksız hükümdarlığın bilgeliği ve yönetiminin bilgisi olduğu bilinmektedir. Gnosis'in hazzı [bu bilgide çok küçük bir payı olan] tüm zevklerin en büyüğüdür - şehvet, öfke ve diğer duyuların diğer tüm zevklerine kıyasla en etkili, sağlam ve dayanıklı zevktir.

Gerçek şu ki, dünyevi varoluşta Tanrı'yı tanımayan kişi, O'nu ahirette göremeyecektir. Dünya hayatında Allah'ın Gnosis'inden zevk almayan kişi, ahirette İlahi vizyonun [zevkini] yaşayamayacaktır. Çünkü eğer kişi dünya hayatından [manevi çabalar, çabalar ve bunun sonucunda İlahi Tanrı'ya ulaşma açısından] kendisiyle bir şey alamazsa, orada [ahirette] yeni bir şey olmayacaktır. Kişi ekmeden [hasadı] nasıl biçecek? Her insan [kıyamet gününde] öldüğü aynı [ruhsal] durumda [veya onun yokluğunda] diriltilecek ve kişi hayatını yaşadığı durumda ölecektir. Dolayısıyla, kişi İlahi Gnosis'e güvendiği (hükmüne) sahip olduğu ölçüde, o ölçüde hazzı bulacak ve aynı Gnosis, hazzı kat kat çoğaltacak olan İlahi vizyonla doruğa ulaşacaktır. Tıpkı bir sevgilinin sevdiğini görünce katlanarak katlanan zevki gibidir. Önce kişi bir düşünceye dalmıştı ve bundan zevk alıyordu, sonra birdenbire sevgilinin yüzü insanın önüne gelir, kişinin şimdi bulacağı zevk kat kat çoğalacaktır, aksine bu vizyonun hazzın doruk noktası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Cennet durumu öyledir ki, oraya giren herkes arzu ettiği tüm nimetlere sahip olur, ancak yalnızca Tanrı ile buluşmayı arzulayan kişi başka hiçbir şeyden zevk alamaz. Özetle kişi, kalbi Allah sevgisiyle aydınlandığı ve sevginin İlahi Tanrı ile orantılı olduğu ölçüde cennetin nimetlerine kavuşacaktır. Bu, sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının (*Sa'ada) gerçek [nedeninin*] Tanrı'nın Gnosis'i olduğu anlamına gelir. İlahi yasa bunu iman (*İman) olarak yorumlamıştır* [ancak iman aslında Gnosis'e atıfta bulunur].

Allah Sevgisini Mükemmelleştirmenin Yolları: Ahiretteki en mutlu ve en müreffeh insan, Allah sevgisinde en sağlam olan kişidir. Çünkü ahiretin anlamı Allah'a gelmek ve O'nunla görüşme şerefine nail olmaktır. Bir âşığın uzun bir buluşma arzusundan sonra

Sevgili'ye gelmesi ve [Sevgili'nin] görümünün mutluluğunu öyle bir durumda sürekli olarak elde etmesi daha büyük bir nimet olabilir ki, hiçbir engel, sevinci bozacak hiçbir şey, hiçbir düşman, hiçbir kıskanç, hiçbir rakip ve bu görümün kopması korkusu yoktur. Ancak bu kutsama, sevginin gücü (yoğunluğu) ile orantılı olacaktır. Sevginin ölçüsü zevkin ölçüsü olacaktır. Bir kul [yani insan] dünya hayatında İlahi sevgiden yararlanır çünkü Tanrı'nın anlayışının bir seviyesi her müminin kalbindedir, çünkü hiçbir iman sahibi sevgiden yoksun değildir. Bununla birlikte, "yoğun sevgi" (*Ishq*) olarak adlandırılan şey, her bireyde mevcut değildir, aksine insanların [ezici] çoğunluğunda mevcut değildir. [İlahi] sevginin bu zirvesine iki yolla ulaşılır:

İlk Yol - Dünyevi Bağlılıkları ve Karışıklıkları Kesmek: Birincisi, bir kulun ilişkisini dünyevi bağlılıklardan ve karışıklıklardan koparması ve Allah'tan başkasının sevgisini kalbinden çıkarmasıdır. Kalp bir kap gibidir - içini dolduran su çıkarılmadığı sürece içine sirke koyma kapasitesi yoktur. Allah sevgisinin dünyevi bağlılıklarla bir arada var olması beklenmemelidir. Çünkü Allah insanın göğsünde iki kalp yaratmamıştır. Sevginin mükemmelliği, kişinin Tanrı'yı kalbinin derinlikleriyle sevmesidir. Kişi Tanrı'dan başkasına meyilli kalana kadar, yüreğin bir kısmı Tanrı'dan başkasına düşkün kalacaktır. Kişi Tanrı'dan başkasına düşkün olduğu ölçüde, sevgi eksik kalacaktır. Kalbi tüm kötülüklerden temizlemek ve onu her türlü sevgiden arındırmak İlahi olarak emredilmiştir.

[İlahi Birlik ve Birliğin] لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ (Tanrı'dan başka ilah yoktur) tasdiki, Allah'tan başka ibadete layık kimsenin olmadığı ve Allah'tan başka Sevgilinin olmadığı anlamına gelir, çünkü sevilen kişi tanrı (veya efendi) olan kişidir, çünkü hizmetçinin (veya kölenin) anlamı, kişinin hapsedilmesidir ve efendi, sevgilinin hapiste olduğu kişidir. Her aşık, sevdiğinin tutsağıdır. Bu yüzden Tanrı şöyle dedi:

أَرَءَيْتَ مَنِ ٱتَّخَذَ إِلَٰهَهُۥ هَوَىٰهُ

"İnsanın arzularından [alt benliğinden] bir tanrı yaratan ve onların peşinden koşan birini gördün mü?" (Kur'an, Bölüm 25, Ayet 43)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

أَبْغَضُ إِلٰهٍ عُبِدَ فِي الْأَرْضِ الْهَوَى

"Yeryüzünde tapınılan en kötü tanrı, alt benlikten gelen arzulardır [çünkü yeryüzündeki tüm kötülüklerin, sıkıntıların, ıstırapların, çekişmelerin ve kargaşanın temel nedenidir]".

Başka bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

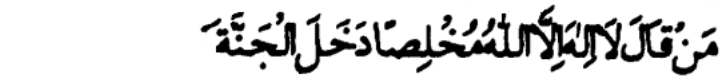

"Kim samimiyetle 'Allah'tan başka ilah yoktur' derse cennete girer."

Samimiyetin anlamı, kulun kalbini yalnız Allah'a adaması ve kalpte Allah'tan başkasına yer kalmaması, Allah'ın ibadete layık ilah olması, kalbinin Sevgilisi olması ve kalbinin hedefi olmasıdır. Bu durumda olan biri için dünya (dünyevilik, dünyevi bağlılıklar ve karışıklıklar) bir hapishaneden başka bir şey değildir çünkü kişi ile Sevgili'nin vizyonu arasında bir engeldir. Sadece bir sevgilisi olan ve uzun zamandır sevgilisiyle buluşmayı yoğun bir şekilde arzulayan, sevgilisinin vizyonunu endişeyle bekleyen bir insan düşünün, ancak hapishanenin duvarları ve demir ızgaraları insanın önündeki engeller olmuştur. Aniden kişi hapishaneden kurtulur. O zaman insanın mutluluğunun yoğunluğu ne olurdu? Birinin sevgilisiyle sonsuza dek yaşama düşüncesi [çok] [o özgürlük ve kurtuluş durumunda] çok rahatlatıcı ve canlandırıcı olurdu!

Bununla birlikte, dünya sevgisinin gücü (dünyevilik ve dünyevi bağlılıklar), Tanrı sevgisinin zayıflığının önemli bir nedenidir. Dünya sevgisi, eş, çocuk, akraba, toprak, hayvan, bahçe, eğlence vb. sevgisini içerir. Böyle bir birey dünya sevgisine hapsolur ve onun nimetlerine meyleder ve bu nedenle kişi Tanrı sevgisinde bir kayba uğrar. İnsan dünyaya ne kadar özlem duyuyorsa, Tanrı'ya olan özlemde de bir azalma olacaktır. Dünyada bir pay edindiği ölçüde ahiretteki payı azalır, tıpkı batıya yaklaştıkça doğudan uzaklaştığı gibi. Dünya ve ahiret, doğu ve batı gibidir. Gönül (maneviyat) ehli şuna gözleriyle şahit olmuşlardır ki, dünyasallık sevgisini kalpten silmek için perhiz (*Zühd*) yolunu benimsemek, sabır içinde sebat etmek (*İstikâme*), korku ve ümitle İlahi itaat etmek şarttır. Önceki bölümlerde tövbe, sabır, perhiz, [Tanrı korkusu] ve [Tanrı'ya] umut gibi [ruhsal] konumları açıklamıştık. Bu makamlara ulaşmak için çabalamak, İlahi sevgiye ulaşmanın iki yolundan biridir ve bu, Tanrı'dan başka herhangi bir şeyin veya herhangi birinin kalbini boşaltmak anlamına gelir. Bu (yani içsel dönüşüm), korku ve umut doğuran Tanrı'ya, Kıyamet Günü'ne, Cennet ve Cehennem'e iman etmekle başlar. Bundan sonra [yanlışlar üzerine] tövbe ve [doğruluk yolunda yürürken karşılaşılan sıkıntılar ve manevi çabalar için] sabır doğar. Yavaş yavaş kalbin durumu değişir, böylece zenginliğe, maddi mallara ve dünyevi zevklere karşı en ufak bir eğilim kalmaz,

aksine tüm kötülüklerden ve bulanıklıktan arınır, kalpte İlahi sevginin arınmış lambaları aydınlanır ve onda İlahi Gnosis (*Ma'rifa*) ve İlahi sevgi (*Mahabba*) için kapasite yaratır). Tövbe ve sabır gibi manevi makamlar, kalbin arınmasının ilk kolaylaştırıcı ajanlarıdır. Bu arınma, İlahi sevginin iki aracından biridir.

İkinci Yol – İlahi Gnosis'i Güçlendirmek: İlahi Gnosis'i (*Ma'rifa*) sağlamlaştırmak [veya güçlendirmek] ve onu kalpte iyi bir şekilde yaymak, kalpte Tanrı sevgisini güçlendirmenin ikinci yoludur. Kalbin tüm dünyevi bağlılıklardan ve angajmanlardan arınmasıyla mümkün olur. Onun benzetmesi, bir toprağa tohum ekmeden önce yabani otları temizlemektir. Bu, [İlahi] sevginin ikinci unsurudur. Bu tohum [kalbi tüm kirliliklerden ve kötülüklerden arındırdıktan sonra Tanrı'ya giden yolda manevi çabalar şeklindeki İlahi Gnosis'in] ekildiğinde ve [sürekli sulama, ortaya çıkan yabani otların temizlenmesi ve hava koşullarının zararlarından korunması açısından] ilgilenildiğinde, o zaman sevgi fidanı ve İlahi Gnosis yavaş yavaş bundan çıkar, ve sürekli olarak büyüyerek büyük, güçlü [ve sağlam köklü] bir ağaca dönüşür ve buna saflığın asil ifadesi (*Kalima Tayyibe*) [kalbe sağlam bir şekilde yerleşen] denir. Kur'an bunu bir kıssa olarak bildirmiştir:

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى ٱلسَّمَآءِ

"Tanrı, saflığın asil ifadesinin benzetmesini, onun sağlam ve derin kökleri olan asil bir ağaca benzediğini ve dallarının gökyüzünde yükseldiğini anlatır." (Kur'an, Bölüm 14, Ayet 24)

Bu asil ifade Kuran'da ayrıca şu şekilde ima edilmektedir:

إِلَيْهِ يَصْعَدُ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّـٰلِحُ يَرْفَعُهُۥ

"İyi sözler O'na ulaşır ve iyi salih ameller onları O'na [İlahi Huzura] yükseltir. (Burada, İlahi Huzura yükselirken, yapanların manevi derecelerini ve derecelerini yükseltirken, İlahi Gnosis ve yaşamın gerçek amacına ulaşma ve ardından gelen sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı ile doruğa ulaşırken, doğru işlerde çabalamanın ve mükemmelleşmenin sırrını ve bilgeliğini öğreniyoruz)." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 35, Ayet 10)

"Asil saflık beyanı" Gnosis'e (*Ma'rifa*) bir göndermedir ve iyi salih ameller onun kanalları ve hizmetkarları gibidir. Kalpler, salih ameller sayesinde arınır ve bu içsel saflık ve berraklık, sonsuz yaşama kavuşmayla sonuçlanır. Eğer salih ameller durursa, o zaman

kalbin temizliği de sona erer. [İlahi yoldaki manevi çabaları içeren] iyi salih amellerin amacı bu Gnosis'tir ve ilim bu amellerin mahiyetini bilmektir. Bu, bilginin [İlahi Gnosis'e ulaşmada] ilk ve en önde gelen şey olduğu anlamına gelir. İlk bilgi, dış konuların bilgisidir (egzoterik bilgi veya "*İlm Mu'amla*") ve amacı eylem ve eylemlerdir. Bu bilgi sayesinde kalp tüm kötülüklerden ve kirliliklerden temizlenir, böylece gerçeğin aydınlığını alabilir hale gelir ve ardından İlahi Gnosis'in bilgisiyle süslenir. İlahi Gnosis bilgisinin bir diğer adı da "ruhsal olarak örtülmemiş bilgi"dir (*'İlm el-Mukashafa*) ve bu [kişiyi İlahi Huzura götüren ruhsal aydınlanma için gerekli olan] ikinci bilgidir.

Kişi İlahi Gnosis'in bilgisine ulaştığında, zorunlu olarak [Tanrı'nın birini sevdiği ve kişinin Tanrı'yı sevdiği] [İlahi] sevgiye ulaşır. Bu, ılımlı mizaçlı bir insanın güzel bir şey gördüğünde ona yönelmesi ve bundan zevk alması gibidir. Zevk doğal olarak sevgiye boyun eğer, sevgi de Gnosis'e boyun eğer. [Tanrı'nın] bir kulu bu Gnosis'e ancak kişi dünyevi angajmanlarla (karışıklıklar ve bağlılıklar) ilişkisini kestiğinde ulaşabilir ve bu ilişkinin kopması, düşüncenin berraklığı, İlahi hatırlamanın sürekliliği ve Tanrı'nın Varlığı, sıfatları, egemenliği ve O'nun tüm yarattıkları [İlahi eylemlerin tezahürleri olan] üzerinde sürekli tefekkür olmadan mümkün değildir. Bu dereceye [manevi erişim ve mükemmellik] ulaşan insanlar iki türdendir: güçlü olanlar, önce Tanrı'nın Gnosis'ine ulaşanlar ve Tanrı aracılığıyla diğer her şeyi tanır ve bilirler; ve Gnosis'i [iyi, salih] işler ve eylemlerle başlayan ve bundan ilerleyerek her şeyi yapana ulaşan zayıf olanlar.

[İkinci türden olan] çoğu insan için bu yöntem daha kolaydır. Kur'an, birçok ayetinde insanları tefekküre, tefekküre, incelemeye ve [Allah'ın her yere yayılmış ayetlerinden dersler çıkarmaya] davet etmiş ve [insanlığı] bu [gerçeğe ulaşma] yöntemine yönlendirmiştir. Şimdi bu yöntemlerin her ikisinin de size zor geldiğini ve size daha kolay bir yöntemin açıklanmasını istediğinizi söylüyorsanız, o zaman Tanrı aracılığıyla yaratılışların anlaşılmasına ulaşılan ilk yöntemin gerçekte sıradan insanlar (meslekten olmayanlar) için zor, incelikli ve anlaşılmaz olduğunu söyleyeceğiz. Bu bizi yalnızca çoğu insanın aklı tarafından anlaşılan ikinci yolla baş başa bırakır. Eğer insanlar bu [kolay] yolu zor olarak düşünüyorlarsa, bunun nedeni bunun gerçekten zor olması değildir, bunun yerine gerçek sebep, düşünmemeleri ve düşünmemeleri ve alt benliklerinden gelen dünyevi şehvetlere ve dünyevi zevklere kapılmalarıdır. Bu yöntem hakkında detaylı bir tartışma yapamayız çünkü bu geniş ve anlaşılmaz bir konudur ve sayılamayacak kadar çok türü (alt dalları) vardır çünkü göklerin yüceliğinden yerin derinliklerine kadar Allah'ın yeteneğinin mükemmelliğini, bilgeliğin tamamlanmasını, azametinin zirvesini tartışmayan hiçbir parçacık yoktur. ve büyüklüğün zirvesi; bunlar sayılamayan parçacıklardır ve her parçacığın kendi içinde O'nun için sayılamayacak delilleri vardır:

قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا

"De ki [Ey Muhammed! İnsanlığa öğretmek suretiyle], 'Eğer okyanus, Rabbimin sözlerini [yazmak] için mürekkep olsaydı, biz onun benzerini ek olarak getirsek bile, Rabbimin sözleri tükenmeden okyanus tükenirdi.'" (Tanrı, ezoterik ruhsal bilgi ve deneyimin uçsuz bucaksız okyanusunun uçsuz bucaksızlığını ima ediyor.) (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 109)

Bu [ezoterik manevi] bilgiye düşkünlük, "*İlm-i Mukaşafa*" okyanusuna veya manevi açılımların bilgisine dalmakla eşdeğerdir ve onu önemsiz bir şekilde egzoterik bilgi (*İlm-i Mu'amla*) kategorisi altında yazmak da uygun olmayacaktır. Ancak bazı kıssalarla kısaca açıklanabilir.

İlahi Eylemlerin Anlaşılması Yoluyla Yaratıcının Gnosis'i: Gerçekte, yukarıda belirtilen yöntemlerden daha kolay olan yöntem, İlahi eylemlerin anlaşılması yoluyla Tanrı'nın Gnosis'ine ulaşmaktır. Diğer İlahi eylemlerin çoğuna kıyasla küçük olanlar da dahil olmak üzere İlahi eylemlere bir göz atmalıyız, ancak buna rağmen, Tanrı'nın yeteneğinin harikalarıyla doludurlar (*Kudre).* Yeryüzü ve üzerinde yaşayan yaratıklar, meleklere ve göksel hükümranlıklara kıyasla çok küçük ve önemsizdir. Görünüşte çok büyük olan dünyanın kütlesini ve boyutunu ele alalım, ancak bize küçük görünen güneş, dünyadan binlerce kat daha büyüktür. Bir yandan güneşin enginliğini görün, diğer yandan da parçası olduğu evrenin genişliğini görün. Güneşin enginliği ile evrenin enginliği arasında hiçbir karşılaştırma yoktur. Görebildiğimiz şey ilk cennetin sınırlarıdır ve bu cennet, üstündeki cennetlere kıyasla oldukça küçüktür. O halde bu yedi gök, İlahi Makam ile karşılaştırıldığında (*Kürsi*) uçsuz bucaksız bir çöle yerleştirilmiş bir demir parçası gibidir ve İlahi Makam ile karşılaştırıldığında İlahi Makam (*Arş) ile karşılaştırıldığında,* İlahi Makam ile karşılaştırıldığında yedi gök gibidir. Güneşin, evrenin, İlahi Koltuğun ve İlahi Tahtın enginliğine bakın ve bu dünyanın ne kadar küçük, önemsiz ve alçakgönüllü olduğunu görmek için onları dünyayla karşılaştırın! Aksine, dünya (yeryüzündeki kara), yeryüzündeki okyanuslara kıyasla çok küçüktür.

İnsanoğlu İlahi harikalar üzerinde düşünürse, yukarıda belirtilen yöntemlere kıyasla elde edilmesi daha kolay olan Gnosis'e ulaşacaktır. Gnosis arttığında [İlahi] sevgi de artar. Eğer Allah ile buluşmak istiyor ve ona hasret kalıyorsanız ve İlahi vizyonun ebedi mutluluğuna sahip olmak istiyorsanız, o zaman dünyeviliği (dünyevi şatafat, parıltı, bağlılık ve karışıklıklar) aramaktan kaçının, İlahi zikir ve tefekkürü kendinize farz edin, aralıksız manevi çabalar sayesinde İlahi Gnosis ve sevgiden pay almanız mümkündür.

Dünyevi zevkleri terk etmenin size hayal edebileceğinizden çok daha geniş ve sonsuz bir hakimiyet kazandıracağını unutmayın.

İlahi Sevgide İnsanlar Arasındaki Farklılıkların Nedenleri: Tüm inananlar, [Tanrı'nın tüm yarattıkları için Varlığından kaynaklanan] temel sevginin ortaklarıdır. Bununla birlikte, sevginin farklı dereceleri vardır ve bu farklılıklar vardır çünkü insanlar anlayışlarında, Gnosis'lerinde ve dünya sevgilerinde farklıdırlar. Şeyler arasındaki farklılıklar, bu şeylerin arkasındaki [kökenli] nedenlerden kaynaklanmaktadır. İlahi sevginin nedeni Gnosis'tir. Eğer Gnosis az ya da çok ise, o zaman aşkta kesinlikle bir artış ya da kıtlık olacaktır. Çoğu insan Allah hakkında, Allah'ın isimleri (her isim İlahi bir niteliği temsil eder) ve sıfatları açısından işittiklerinden ve ezberlediklerinden daha fazlasını bilmezler ve anlayış eksikliğinden dolayı, Allah'ın kendilerinden çok üstün olduğunu [yanlış] anlamlar hayal ederler. Bazı insanlar bu İlahi isim ve sıfatların gerçekleri hakkında bilgi sahibi değiller ama aynı zamanda yanlış anlamlar da düşünmüyorlar, bunun yerine dinliyorlar, bir iman meselesi olarak kabul ediyorlar ve tartışmalara ve tartışmalara girmeden [İlahi ibadet açısından] eylemlerle meşgul oluyorlar. Bu insanlar "sağ elin" [güvenliğe ve nihai kurtuluşa ulaşmış olan] halkıdır. Yanlış anlamlar hayal edenler dalalet yolundadırlar ve [İlahi isimlerin ve sıfatların] gerçeklerini bilenler Allah'ın mahremleridir [ve İlahi yakınlık ve Gnosis'te tüm insanlığın en önde gelenleridir].

İnsanlar meseleleri örneklerden anladıkları için, önce insanların aynı şeye olan sevgide nasıl farklı olduklarını açıklamak için bir örnek vereceğiz. Bir kişi, yazdığı bir kitaptan dolayı bir yazarı yüceltir ve yazarın yazımındaki mükemmelliğine ve mükemmelliğine inanırsa ve aynı yazarın ilk kitaptan daha iyi başka bir kitabı çıkarsa, o zaman elbette kişinin yazara olan sevgisi daha da artacak ve yazarın mükemmelliğine ve mükemmelliğine daha da ikna olacaktır. Tüm bilgi ve beceriler bu durumdadır. Gnosis'e sahip olan ve bunda artış gösteren kişinin sevgisi de orantılı olarak artar. Öte yandan, kötülük yapan (iyi şeyleri umursamayan ve kötü şeylere meyilli olan) vardır ki, eğer onu dinlerse, sadece falanca kişinin iyi kitaplar yazmış bir yazar olduğunu dinler. Böyle bir birey o kitaplarda hangi bilgilerin saklı olduğunu bilmez ve kişinin [yazarın kitaplarına ilişkin] anlayışı sadece yüzeyseldir ve sevgisi de asgari düzeydedir. İçsel içgörüye sahip bir kişi sadece dinlemekle yetinmez, bunun yerine yazarın kitaplarının sayfalarını okur, parlak bilgi incilerini arar, çabalarıyla bu kitapların arasına serpiştirilmiş harikalara aşina olmak ister ve kişi bu çabalarda başarılı olduğunda sevgisi kat kat artar çünkü bir yaratılış veya yazı, yaratıcının mükemmelliğini ve mükemmelliğini savunur. yaratıcı. Şimdi bunu başka bir örneğin ışığında düşünün. Bu dünya, Allah'ın yaratılışı ve yazılmış kitabıdır. Sıradan bir insan bu bilgi ve inanca sahiptir, ancak bu sadece

yüzeysel ve üstünkörüdür, oysa içsel içgörüye sahip bir kişi onun ayrıntılarını bilmek ister, akılları şaşırtan önemsiz şeylerde harikalar aradığı ölçüde onlar üzerinde düşünür. Bu detaylı çalışma, İlahi sıfatların azametini, ihtişamını ve mükemmelliğini arttırır ve bu bakımdan O'nun kalbindeki sevgisi artar. O zaman kişinin [Tanrı hakkındaki] bilgisi arttıkça, Gnosis'i ve [Tanrı'ya] olan sevgisi de o ölçüde artar.

İlahi harikalar okyanusu, kıyıları olmayan uçsuz bucaksız bir okyanustur. Bu nedenle, bu Gnosis'i taşıyanların [O'na] olan sevgilerinin farklı olması şaşırtıcı değildir. [Seviyesi] Aşk, daha önce açıkladığımız beş nedenden dolayı [farklı insanlarda] da farklıdır. Başka bir deyişle, bazı insanlar Allah'ı severler çünkü O, onları ödüllendiren ve onlara iyilikler bahşeden O'dur. Açıkçası, bu sevgi Tanrı'nın Varlığı ile değildir ve bu nedenle zayıftır ve zayıflığın işareti, [Tanrı'dan aldıkları] lütuflardaki değişiklikler nedeniyle sevgilerinin [seviyelerinin] de değişmesidir. Bu nedenle, sıkıntı anındaki aşklarının durumu, rahatlık ve rahatlık zamanından farklı olacaktır. Allah'ın Varlığını seven veya O'nu mükemmelliği, güzelliği, kıskançlığı (*Ghairah*) nedeniyle hak ettiği için seven kişi [İlahi sırları, kendi düşük manevi hırsları, manevi yoldaki yanlış adımları ve İlahi Huzura giden yüksek manevi yolda ilerlemek için doğru niyet ve yüksek kararlılığa sahip olmamaları nedeniyle onlara layık olmayanlardan korumak için], ve azamet ve bu sevgide İlahi lütuflardaki farklılıklar nedeniyle hiçbir fark (değişiklik) yoktur. Bunlar, [farklı insanlarda] Allah'a olan sevginin [seviyelerinin] farklılıklarının sebepleridir ve [İlahi] sevginin farklı seviyeleri nedeniyle ahiretin sonsuz mutluluğunun ve sonsuz başarısının da değişeceğini söylemeye gerek yoktur.

İlahi Olana Özlem

Tanrı'ya Özlemin Anlamı: Tanrı'ya duyulan özlemi inkar etmemelisiniz çünkü amaç sevgili olduğunda özlem gerekli [özellik]tir. Bu başlık altında, bir Gnostik'in kesinlikle Tanrı'ya özlem duyduğunu, bunun yerine kişinin Tanrı'ya [Sevgili] özlem duymaya mecbur olduğunu açıklamak istiyoruz. Bu iddiayı iki şekilde kanıtlayacağız: birincisi, deneyim ve gözleme dayalı olarak, ikincisi ise gelenekler aracılığıyla.

Tecrübe ve Gözlem Yoluyla Birinci Yöntem: Bu konuda fazla bir şey söylememize gerek yok, aksine aşk hakkında yazdıklarımız bu açıdan yeterli olmalıdır. Sevgili

gözlerden kaybolmuşsa, sevgilinin vizyonuna özlem duymak doğal bir meseledir. Eğer sevgili birinin önünde mevcutsa veya kişi sevgilinin huzuruna ulaşmışsa, o zaman özlem yoktur çünkü özlem [sevgiliyi] aramanın adıdır ve elde edilen şey aranmaz. Algılanamayan şey özlenemez. Dolayısıyla eğer bir kişi bir kişiyi görmemişse ya da duymamışsa, o zaman böyle bir kişiyi özleyeceği düşünülemez. Algının mükemmelliği vizyondadır. Eğer kişi sevgilisi sürekli vizyonundaysa, o zaman sevgilisine özlem duymaz. Bunu bir örnekle açıklayacağız.

Eğer kişi sürekli bunu düşünen birinden sevgilisi kaybolursa, sevgilinin vizyonu aracılığıyla düşüncesini tamamlamayı arzulayacaktır. Ancak sevgili düşüncesi insanın kalbinden silinir ve onu unutursa, o zaman özlem bile yoktur. [Sevgiliyi] tekrar gördükten sonra sevgiliye yeniden özlem duymaya başlaması da akla yatkın değildir, çünkü özlemin anlamı, kişinin yüreğindeki düşüncenin tamamlanmasını vizyon aracılığıyla aramasıdır. Bazen insan sevdiğini karanlıkta görür ve o sırada sevgilisini ışıkta görerek vizyonunu tamamlama özlemi duyar. Sevgilinin yüzünü görmesi, ancak saçını veya diğer özelliklerini görmemesi de mümkündür. Bu durumda da insan, sevgilinin daha önce görülmemiş daha güzel özelliklerini görme özlemi duyabilir.

Tanrı'nın durumunda, her iki durum da düşünülebilir, daha ziyade, bir Gnostik zorunlu olarak iki nedenden dolayı Tanrı'yı özler. Çünkü Gnosis halkına vahyedilen İlahi meseleler görünüşte açık ve parlaktır, ancak gerçekte çok ince ve karmaşıktır ve onlar hakkında ince bir perdenin arkasından görüldükleri, dolayısıyla bazı meselelerin gizli bırakıldığı ve vizyonun mükemmelliğine ulaşamadığı söylenebilir. Aksine, vizyon, Gnostiklerin kalbinde bulanıklığa ve bulanıklığa neden olan hayal güçleriyle karıştırılmıştır. Üstüne üstlük, dünya hayatı [tüm sorunları ve karışıklıklarıyla] üzerine gölgesini düşürürse, bu Gnosis'in tüm zevki dağılır. Temiz görüşün mükemmelliği, vizyon (*Mushahada*) ve manevi aydınlanmanın şimşeği (*Tecelli)* birleşiminden gerçekleşecektir ve bu, ahiretten önce mümkün değildir. Gnostik'in amacı, İlahi vizyona ve ruhsal aydınlanmanın şimşeğine [ulaşmaktır], bu nedenle kalbin buna özlem duyması gerekir. Yani dünya hayatında başrol oynayan şeylerin (Gnosis) idrakine ulaşılan şeyin tamamlanmasına duyulan özlem duyulmalıdır.

Bu, [İlahi Olan'a] özlem duymak için gerekli ilk gereklilikti. Şimdi geriye ikinci gerekli gereklilik kalıyor, o da Tanrı'nın durumunda da mümkün olan bazı diğer şeyleri gördükten sonra bazı şeylere özlem duymaktır. İlahi meseleler sayısızdır ve bunların sınırı yoktur. Bütün meseleler [Allah'ın, yani insanın] bir kuluna açıklanmaz, aksine bazı meseleler açığa çıkar ve bazıları (birçok) karmaşıklıkları ve incelikleri nedeniyle örtülü

[veya gizli] bırakılır. Bir Gnostik bu tür konuların varlığını bilir ve kişinin bildikleriyle karşılaştırıldığında bilmediği çok daha fazla konu olduğunu itiraf eder. Bu nedenle, kişi (Gnostik), kalan konuları kendi bilgi alanına getirme özlemine sahiptir. İlk özlem söz konusu olduğunda, kişinin Tanrı'nın Gnosis'ine tam bir açıklık ve aydınlıkla ulaşması, ahirette tamamlanma (tam gerçekleşme) ile elde edilecektir. "Görme", "buluşma" veya "görme" [İlahi olanı] "görmek" olarak adlandırılan ilk hasret anlamında, bu hasretin bu dünyada (dünya hayatında) tamamlanması mümkün değildir.

Özlem için ikinci gerekli şart, kişinin [özleminin nesnesi hakkında] tüm bilgiye ulaşması, ne bu yaşamda ne de öbür dünyada mümkündür, çünkü bu özlemin tamamlanması (tam olarak yerine getirilmesi), hizmetçinin İlahi güzellikle ilgili tüm konuları birine açması şeklinde olmak istenir. Allah'ın bildiği ihtişam, sıfatlar, hikmet ve eylemler ama bu imkansızdır. Çünkü Tanrı'nın bilgisi sonsuzdur. Bir hizmetçi, Tanrı'nın güzelliğinden ve ihtişamından geriye kalan ve kimseye açıklanmamış pek çok mesele olduğunu her zaman bilir. Bu nedenle kişinin özlemi tamamlanmayacaktır, özellikle de mevcut [ruhsal] bakış açısından daha yüksek [ruhsal] dereceler gören ve daha fazla [ruhsal] dereceleri arzulayan kişi.

Gelenek Yoluyla İkinci Yöntem: İlahi Olan'a duyulan özlemin ikinci olumlama yöntemi gelenek aracılığıyladır. Bununla ilgili birçok gelenek bulunur. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) dualarında Allah'a dua ederdi:

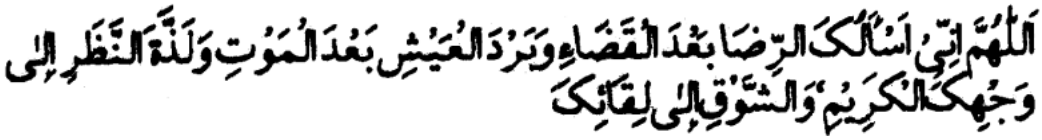

"Ey Tanrım! Senden kararından memnun olmanı, ölümden sonra [sevgi dolu kucağında] rahat bir yaşam, Mübarek Yüzüne bakmanın zevkini ve Seninle buluşma özlemini istiyorum."

Ebu Derda (Allah ondan razı olsun) Ka'ab Ahbar'dan (Allah ondan razı olsun) (her ikisi de Hz. Muhammed'in [sallallahu aleyhi ve sellem] seçkin sahabeleriydi ve Ka'ab Ahbar, peygamberlik arkadaşı olmadan önce Yahudi bir Tevrat alimi ve hahamdı) Tevrat'tan bir ayet rivayet etmesini istedi. Allah'ın şöyle buyurduğunu söyledi: "Dindarlar Benimle buluşmak için büyük özlem duyuyorlar ve ben de onlarla buluşmak için büyük özlem duyuyorum". Ka'ab Ahbar (Allah ondan razı olsun) aynı konuda Tevrat'tan başka bir ayet daha rivayet etmiştir: "Beni arayan Beni bulur ve Benden başkasını arayan Benden başkasını bulur". Ebu Derda (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurdu: "Şehadet ederim

ki, aynı konuları Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) dilinden de işittim." Hz. Davud'un (sallallahu aleyhi ve sellem) rivayetlerinde Allah'ın ona şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ey Davut! Mesajımı yeryüzü insanlarına ilet ki, ben Beni sevenin Sevgilisiyim, ben Benim yoldaşım olan kişinin yoldaşıyım, Ben zikirime mahrem olanın mahremiyim, Ben Benim dostum olan kişinin dostuyum, Beni seven kişiyi severim, ve Bana itaat edene boyun eğerim. Beni seven kişinin kalbinin durumunu çok iyi biliyorum ve böyle birini Kendim için kabul ediyorum ve öyle bir sevgiyle seviyorum ki, yarattıklarımdan hiç kimse böyle birine tercih edilmez. Ey yeryüzü insanları! Dünyevi kibrin perdesini kırın ve harikalarıma, arkadaşlığıma, Benimle olmaya doğru adımınızı ilerletin ve Benimle yakınlık kurun, ben sizinle yakınlık kuracağım ve sizi sevmede en önde gelen olacağım. Dostlarımın iç mizacını ve mizacını, dostum İbrahim'in, konuştuğum Musa'nın ve arındırdığım Muhammed'in mizaç ve mizacından yarattım. Bana hasret kalanların kalplerini nurumdan yarattım ve onları azametimle yükselttim."

Bir Gnostik, Tanrı'nın arkadaşlarından birine vahyettiğini söyledi: "Kullarımdan bazıları öyle ki, onlar Beni seviyorlar ve ben de onları seviyorum, onlar Bana özlem duyuyorlar ve ben de onlara özlem duyuyorum, onlar Beni hatırlıyorlar ve ben de onları hatırlıyorum ve onlar Bana bakıyorlar ve ben de onlara bakıyorum. Eğer onların yolunda yürürsen seni severim, onların yolundan saparsan senden hoşnut olmazım". "Allah'ım! Onların işaretleri neler?" Tanrı şöyle buyurdu: "Keçilerine göz kulak olan şefkatli bir çoban gibi günün karanlığını gözetliyorlar (günün tüm anlarını Tanrı'ya yaklaşmak için koruyorlar ve onların boş gevezeliklerle ya da gereksiz çabalarla boşa gitmesine izin vermiyorlar). Akşamları yuvasına hasret kalan bir kuş gibi gün batımını özlerler [böylece gecelerini dindar ibadetlerle Allah'a adayabilirler]. Gece kollarını uzatıp karanlık çöktüğünde, yataklar açıldığında, sırlar açığa çıktığında ve âşık sevgilinin kollarına uzandığında, Benim için adımlarını ilerletirler, başlarını önümde secdeye koyarlar, sohbetimle (*Kelâm* veya Allah'ın indirdiği kitap) Bana fısıldarlar ve onlara [maddi ve manevi mükâfatlarımla] Bana yalvarırlar. Kimisi çığlıklarla ağlıyor, kimisi sessizce ağlıyor, kimisi [Benden ayrılmanın üzüntüsüyle] yüksek sesle gürültü çıkarıyor, kimisi önümde durup [Bana uzaklıklarından] şikayet ediyor, kimisi oturuyor, kimisi ayakta, kimisi eğiliyor, kimisi secde ediyor. Onların tüm şikayetleri, yalvarışları ve çabaları Benim gözümde büyük saygı görüyor. Her şeyden önce onlara üç şey vereceğim: Birincisi, onların kalplerine aydınlığımı koyacağım ki, benim [göksel varlıklara] haberlerini verdiğim gibi onlar da [başkalarına] haberimi versinler; ikincisi, eğer onlarla gökler ve yer arasında [savaşta] herhangi bir şey onlara karşı gelirse, bunu onların iyiliği için alçaltacağım [ve hiçbir şeyin onlara hiçbir şekilde, şekilde veya biçimde zarar vermesine izin vermeyeceğim]; üçüncüsü, Kutsal Yüzümü onlara çevireceğim ve Yüzümü çevirdiğim kişilere ne vermek istediğimi biliyorsun!"

Allah'ın Kuluna Olan Sevgisi: Özetle, Allah'ın kuluna (yani insana) olan sevgisi, kişiyi dünyevi tuzaklardan ve günahlardan uzaklaştırması, kişinin iç varlığını dünyevi kirliliklerden (kötülüklerden, yanlışlardan, eksikliklerden ve kusurlardan) arındırması ve kul Tanrı'ya yürekten şahitlik ettiğini hissedene kadar kişiyi O'na yaklaştırmak için kişinin kalbindeki perdeyi kaldırmasıdır. Kulun Allah sevgisi ise kişinin mahrum kaldığı [içsel manevi] mükemmelliğe ulaşmaya meyilli olmasıdır. Açıktır ki, insan mahrum kaldığı şeye, onun elde edilmesine özlem duyar ve onu elde ettikten sonra ondan zevk alır. Şimdi, Tanrı'nın bir hizmetçiye olan sevgisinin şüpheli bir konu olduğunu ve bir hizmetçinin kişinin Tanrı'nın sevgilisi olduğunu nasıl bildiğini söylerseniz, o zaman bunun cevabı, onun lehine olan bazı sevgi işaretleri olduğudur. Bunun üzerine Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا ابْتَلَاهُ فَإِذَا أَحَبَّهُ الْحُبَّ الْبَالِغَ اقْتَنَاهُ

"Allah bir kulunu sevdiğinde ona [zorluklar] verir, çok sevdiği zaman da onu Kendine özel kılar."

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا جَعَلَ لَهُ وَاعِظًا مِنْ نَفْسِهِ وَزَاجِرًا مِنْ قَلْبِهِ يَأْمُرُهُ وَيَنْهَاهُ

"Allah bir kulunu sevdiğinde, kişinin nefsine bir öğüt (danışman) atar ve kalbinde [kişiyi kötülüklerden alıkoyan] bir tıpa yaratır. Birini emrederler ve birini [tüm kötülüklerden] alıkoyarlar". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Müsned el-Firdous,* Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا بَصَّرَهُ بِعُيُوبِ نَفْسِهِ

"Tanrı bir kul için iyi [şeyler] istediğinde, kişinin kendi alt benliğindeki kusurlardan birini bildirir [kişiyi onları ortadan kaldırmakla meşgul etmek, böylece kişinin içsel arınma ve ruhun arınmasıyla maneviyatın daha yüksek seviyelerine yükselebilmesi]". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Müsned el-Firdous,* Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisi üzerine)

Tüm alametler arasında en önemli ve özel alamet, kulun Allah'ı sevmesidir ve bu alametten Allah'ın kuluna ne düzeyde sevgi beslediği anlaşılabilir. Ve bir kulun sevgilisinin Allah olduğunu kanıtlayan fiil şudur ki, kulun bütün dış ve iç, gizli ve açık işlerinin bekçisi sadece Allah'tır, [kula] öğüt verendir, [kulun zihnine hayatını en iyi

şekilde idare etme] yolunu aşılayandır. O, insanı güzel karakter ve mizacın süsleriyle süsleyendir, Organlarını salih işlerle meşgul edendir, İçini ve dış varlığını doğru yolda tutandıran, Bütün düşüncelerini merkezi bir noktaya odaklayandır, O, kişiyi dünyevi olmaktan vazgeçirendir, O'ndan başkasını inkâr edendir, İnsanı Kendisine alıştırmak için yalnızlık içinde O'na yalvarma zevkini verendir ve O, O'nun Tanrısı ile arasındaki perdeleri kaldırandır. Bunlar ve buna benzer diğer işaretler, bir hizmetçinin Tanrı'ya olan sevgisini savunur.

Tanrı'nın Kararlarına, Gerçekliğine ve Mükemmelliğine Katılmak: Tanrı'nın kararlarına katılmak (*Rida*), [İlahi] sevginin meyvelerinden elde edilen bir meyvedir (sonuçtur), ancak insanların çoğunluğu onun gerçekliğini kendilerine açıklamaz. Anlamında var olan şüphe ve belirsizlik, yalnızca İlahi olarak yorum bilgisi (*Taweel*) ve Tanrı'ya giden yolu anlama (*Deen*) ile bahşedilmiş olan insanlar bunun farkındadır. Bazı insanlar, kişinin arzusuna aykırı bir konuda nasıl anlaşabileceğini anlamadıkları için Tanrı (Rida) ile aynı fikirde olduklarını inkar ederler. Ayrıca, eğer her buyruğa, her karara ve her şeye katılmak, Tanrı'nın eylemi olduğu için gerekliyse, o zaman [Tanrı'nın] bir hizmetkarının da günahları ve küfürü (Tanrı'yı reddetmeyi) kabul etmesi gerekir derler. Bazı basit fikirli insanlar, Tanrı'nın kararlarına katılmayı reddedenlerin bu sözüne aldandılar ve günahları ve kötülükleri kabul etmenin, küfür ve günahı reddetmemenin ve itiraz etmemenin, İlahi hükmü kabul etmenin ve Tanrı'nın kararlarına katılmanın [manevi] konumu olduğunu düşünmeye başladılar. Bu [meseleler] ilâhî sırlardır. Eğer Allah'a giden yolun sırları, sadece dış insan eylemleriyle ilgili [İlahi] emirlerin incelenmesiyle ortaya çıksaydı veya [Kur'an] okunarak açıklığa kavuşturulsaydı, o zaman Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) için şu duayı etmezdi:

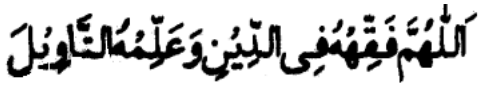

"Ey Tanrım! Ona yolunu anlamayı ve tefsir ilmini ver!" (Anlatan: *Hadis* külliyatları *Sahih Buhari, Sahih Müslim* ve *Müsned Ahmed*)

Arzulara aykırı veya zorluk olan konularda ancak sabrın mümkün olduğunu, Allah'ın kararına katılmanın mümkün olmadığını söyleyenler, aslında [İlâh] sevgiyi inkâr etmektedirler. Tanrı'nın sevgisi [yukarıda bahsedilenlerde] kanıtlandığında ve aynı zamanda bir insanın tüm cesaretiyle Tanrı'nın sevgisine dalabileceği açıklığa kavuşturulduğunda, o zaman bir aşığın [içsel bir zorlama veya itici güç tarafından] Sevgili'nin her eylemini ve sözünü kabul etmeye zorlandığı da gizli kalmaz. Bu anlaşma iki şekilde gerçekleşir: Birincisi, kişi bir yaralanma veya ıstırap çekse bile en ufak bir acı

hissetmeyecek kadar üzüntü veya acı hissetmez. Onun benzetmesi, kalbi tamamen bir meseleye dalmış ve bunun sonucunda başka hiçbir şey algılamayan bir kişinin kıssasıdır. Sevgilinin aşkına ya da vizyonuna tamamen kapılmış, bu aşka daldığı için işkenceli olaylara katlanan bir aşığın durumu da aynıdır. O zaman aşık, acıyı yapan sevgiliden başka biri veya herhangi bir şey olduğunda hiçbir acıyı fark etmez. Buradan tahmin edilebilir ki, eğer sevgili, sevgilinin varlığına herhangi bir acı veriyorsa, o zaman insan bunu nasıl fark edebilir? Kalbin aşka düşkünlüğü önemli bir hoşgörüdür. Sıradan aşkta kişi az miktarda acı hissetmezken, büyük miktarda sevgide nasıl büyük bir acı hissedebilir? Acının yoğunluğunun olması mümkün olduğu gibi, sevginin yoğunluğu da mümkündür ve beş duyunun algıladığı güzellik nasıl güçlüyse, aynı şekilde aşk da içsel içgörü yoluyla içsel güzelliğe tanık olmanın sonucu olan güçlüdür. İlahi güzellik ve azamet ile başka hiçbir güzellik ve heybet arasında hiçbir şey kıyaslanamaz. İlahi güzelliğin ve heybetin küçük bir kısmı kendisine ifşa olan kişi, duyularını ve bilincini kaybeder ve onunla o kadar sarhoş olur ki, kişi [acı ve ıstıraplar dahil] tüm koşullarından habersiz hale gelir.

Sevgili'nin eylemlerini kabul etmenin ikinci yolu, kişinin acıyı ve zorlukları algılaması, ancak [onlardan şikayet etmemek açısından] onları kabul etmesi, daha ziyade onlar için arzu ve niyete sahip olmasıdır. Bu, [iş] kazancı elde etmek uğruna seyahatlerin zorluklarına katlanan ve beklenen kazanç çok sevimli olduğu için zorlukları umursamayan kişinin durumuna benzer. Allah'ın kullarının durumu böyledir ki, Allah'tan herhangi bir musibetle karşılaştıkları zaman, elde edecekleri İlahi mükâfatın kendileri için saklandığına dair bir kesinliğe sahiptirler ve bu kesinlik nedeniyle [Allah'ın takdiriyle] musibeti kabul ederler ve ona meylederler. aksine onu severler ve bunun için Tanrı'ya şükrederler. Bu, kişinin felakete karşılık olarak İlahi karşılığını akılda tutması durumunda olur. Eğer kişi İlahi mükâfatı aklında tutmazsa, bunun yerine Sevgili'nin onayını elde etmenin tek amacı olduğu, aranan ve sevilen sadece O'nun kaldığı ölçüde sevgi baskındır ve kişi [İlahi] karşılık için herhangi bir arzuya sahip olmazsa, aksine kişi bunu düşünmüyor bile, o zaman Sevgili'nin kabulünü elde etmek kişinin tek amacı ve amacı haline gelir.

Harem ibn Hibban -Allah ona rahmet etsin- şöyle buyurmuştur: "Mümin, Rabbini tanıyıp tanıdığı zaman O'nu sever, O'nu sevdiği zaman O'na yönelir, O'na yönelmekten zevk aldığı zaman ne dünyaya şehvet gözüyle bakar, ne de ahirete tembellik gözüyle bakar. Böyle bir insan dünyada bedeni ile yaşar ve ruhu ahirettedir." Ali -Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) [hayat] tarzını sorduğunu ve onun da şöyle cevap verdiğini rivayet etti:

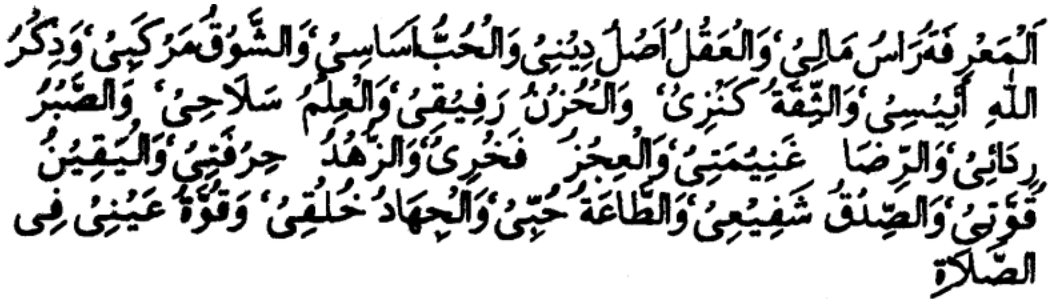

"[İlahi] Gnosis benim sermayemdir (varlığımdır), akıl inancımın temelidir, [İlahi] sevgi benim temelimdir, [Tanrı'ya] özlem benim bineğimdir (beni manevi arayışımda taşıyan nakit), Tanrı'nın anması benim yakın dostumdur, [İlahi yolda] sağlam ayaklar benim hazinemdir, üzüntü benim yoldaşımdır, bilgi [cehalete ve kötülüğün karanlığına karşı] silahımdır, sabır benim şalımdır, alçakgönüllülük benim gururumdur, [dünyevilikten] uzak durmak benim mesleğimdir, [Tanrı'da ve ebedi İlahi gerçeklerde] kesinlik benim gücümdür, doğruluk benim şefaatçimdir, [İlahi] itaat benim sevgimdir, İlahi yolda çabalamak benim içsel karakterim ve eğilimimdir ve gözlerimin serinliği [Tanrı'ya] dualardadır".

Dhun Noon al-Misri (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Ruh ordularını yaratan, Gnostiklerin ruhlarını görkemli ve göksel kılan, dolayısıyla Allah'a hasret kalanlar, müminlerin ruhlarını manevi kılan, dolayısıyla cennete meyleden ve ihmalkarların (hayatın gerçek amacından ve sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer arayışından habersiz) ruhlarını dünyevi kılan, dolayısıyla [onları içine çeken ve içine alan, onları tamamen tüketen] dünyaya (dünyeviliğe) meylederler". Ayrıca [İlahi Olan'a] duyulan özlemin, Allah'ın yakın dostlarının (Gnostikler, Allah'ı gerçekten samimi arayanlar) kalplerinde yaktığı, kalplerde bulunan niyetleri, düşünceleri, tuzakları ve ihtiyaçları yakan [kutsal] bir ateş olduğu ve kalplerinde onlardan hiçbir varlık (iz) kalmadığı da söylenir. İlahi Olan'ın sevgisi, bağlılığı, özlemi ve kabulü hakkında bu kadar ayrıntı yeterli ve biz buna karar vereceğiz. Ve tüm iyilik ve doğruluğun kolaylaştırıcısı yalnızca Tanrı'dır.

Bölüm 17 – Bencil Güdülerden Arınmış Saf Niyetleri, Her Konuda Samimiyeti ve Gerçeğe Adanmışlığı Telkin Etmek

Art niyetlerden arınmış, yalnızca Tanrı'nın rızasını arayan saf niyetler, Tanrı'nın kabulünü ve işlerin doğru yapılmasına yardım etmesini sağlamada güçlü bir faktördür ve herkes için çok büyük faydalar ve bereketler kaynağıdır. Dünyevi

kazançlar gibi gizli bencil güdülerle yapılan şeyler, nadiren meyve verir ve bundan amaçlanan faydalar sağlar. Bu, Gazali'nin daha sonraki açıklamasında en iyi şekilde açıklanacak olan İlahi bir sırdır. Aynı şekilde, samimiyet veya maddi veya manevi herhangi bir dünyevi kazanç gibi hiçbir art niyet olmaksızın sadece Allah'ın rızasını arayan şeyler yapmak, kişiyi manevi yolda yükselmeye iter. Saf niyetler ve samimiyet, eylemlerin, bereketlerin ve sonuçların bol miktarda artmasının İlahi kabulünü sağlar, böylece küçük başarılar bile uzun vadede sürekli olarak muazzam bir fayda ve iyilik kaynağı olabilir. Her ikisi de (saf niyetler ve samimiyet), İlahi Gnosis'e (*Ma'rifa*) ve bunun sonucunda sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götüren manevi yolun istasyonları olan muazzam manevi niteliklerdir. Manevi yol üzerindeki derin etkilerinin yanı sıra, bu nitelikler kişinin yaşamına muazzam pozitif enerjiler aşılar ve serbest bırakır.

İster geçici ister ebedi olsun, her konuda gerçeğe bağlılık (Sıdk), onu aramak ve ona göre yaşamak, kişinin dünyevi varoluşu ve diğer insanlarla ilişkileri üzerinde büyük etkileri olan manevi gezginlerin temel bir niteliğidir. Gazali'nin bu yüce içsel özelliklere ilişkin derinlemesine analizi, *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" nın dördüncü cildinin yedinci bölümünden veya kitabından [23] özet olarak aşağıdaki şekilde sunulmaktadır:

Bilinsin ki, imanın içsel kavrayışı ve Kur'an'ın aydınlığı sayesinde, ilim ve amel olmadan ebedî saadete ve ebedî başarıya (*sâde*) ulaşmanın imkânsız olduğu gönül insanlarına vahyedilmiştir. Çünkü ilim ehli dışında bütün insanlar telafisi mümkün olmayan bir kaybın eşiğindedir ve fiil ehli [bilgiye göre] dışında bütün ilim ehli telafisi mümkün olmayan bir kaybın eşiğindedir ve samimiyet ehli [bencil davranmadan[hareket eden, tamamen İlahi Çehre'yi arayan, kendi çıkarlarına hizmet eden ve hain art niyetler] ve tüm samimi insanlar [alt benliğin ve Şeytan'ın yüce manevi yolda tuzağa düşmesi nedeniyle] büyük tehlike altındadır. Niyetsiz hareket [sadece] zorluktur ve samimiyetsiz niyet gösteriş, ikiyüzlülük ve günahtır ve [gerçeği] doğrulamadan ve araştırmadan samimiyet, görüşün aldatılmasıdır. Nitekim Allah, Kur'an-ı Kerim'de Allah'tan başkasına niyetle karıştırılmış bir fiil için şöyle buyurmuştur:

وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا

"Onların [dünya hayatında] yaptıkları işlere döneceğiz ve onları etrafa saçılan bir toz gibi işe yaramaz hale getireceğiz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 25, Ayet 23)

Niyetin gerçekliğine aşina olmayan kişinin niyetini nasıl düzeltebileceğini, niyetini düzeltmiş ama samimiyet anlayışı olmayan kişinin nasıl samimi olabileceğini, doğruluğun anlamını bilmeyen alt benliğinden nasıl doğruluk talep edebileceğini bilmiyoruz. Allah'a itaat etmek ve ibadet etmek isteyen her kul, ilk olarak [doğru] niyet bilgisini edinmek, sonra kurtuluş ve güvenlik sebebi olan doğruluk ve samimiyet hakkında derin bir anlayışa ulaşmak ve daha sonra [samimi] eylemle niyetini düzeltmek gibi bir sorumluluğa sahiptir. Bu üç konuyu üç ayrı bölümde ele alacağız.

Niyetin Mükemmelliği ve Gerçekliği

Niyetin Mükemmelliği: Tanrı diyor ki:

وَلَا تَطْرُدِ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَوٰةِ وَٱلْعَشِىِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُۥ

"Sabah akşam Rablerine dua edenleri, O'nun Yüzünü (İlahi yakınlığı, yakınlığı ve kabulü) aramak ve arzulamak için [arkadaşlığınızdan] uzaklaştırmayın." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 52)

Bu ayette aramak ve arzulamak, onların [asil ve kararlı] niyetlerini ifade eder. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَاتِ وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

"Eylemler niyetlere bağlıdır. Her birey, kişinin [gerçek içsel] niyetine göre [eylemin görünür görünümüne ve algılanan iyiliğine ve asaletine bakılmaksızın] İlahi karşılığını alacaktır. Allah ve Peygamberi [sallallahu aleyhi ve sellem- uğruna hicret eden kimse, hicret Allah ve Peygamberi içindir ve dünya uğruna (dünya kazancı, kazanç, yakışıksız niyetler) veya bir hanımla evlenmek için hicret eden kimse, hicret [gerçekte] hicret ettiği şey içindir." (Anlatan: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim*'in Ömer'in yetkisiyle hadis derlemeleri [Allah ondan razı olsun])

Allah Kuran'da şöyle buyurmuştur:

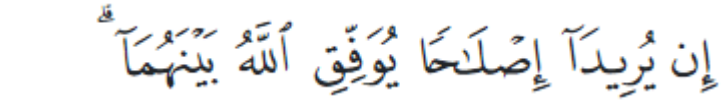

"Eğer iki kişi [biri karı koca tarafından, evliliklerinin sona ermesine yol açabilecek anlaşmazlıklar ve farklılıklardan sonra barışmaya çalışan] [evli çiftin durumunun ıslahını ve aralarında son derece samimiyetle barışçıl ve dostane bir uzlaşma] isterlerse, o zaman Tanrı [barışmaya çalışan iki halkın asil ve dindar niyetlerinin bereketiyle] onları (karı kocayı) [evliliklerini kurtararak ve onları barış, uyum, karşılıklı sevgi ve saygı içinde yeniden bir araya getirerek] barıştıracaktır". (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 35)

Bu ayette, niyetin [saflığı ve asaleti], [İlahi Lütuf ile barışmaya ulaşmada] başarının nedeni olarak adlandırılmıştır. Bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

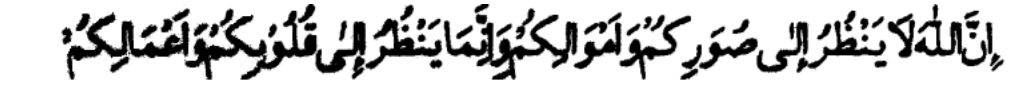

"Tanrı yüzünüze ve servetinize bakmaz, bunun yerine kalplerinize ve eylemlerinize bakar [kalplerin durumu tarafından yönetilir]". (Anlatan: Ebu Hureyre'nin yetkisiyle *Sahih-i Müslim* hadis *koleksiyonu* [Allah ondan razı olsun])

Tanrı kalbe bakar çünkü o niyetin merkezidir. Abdullah bin Ömer'in (Allah ondan razı olsun) rivayet ettiği bir rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Niyeti sadece dünyayı aramak olan kimse, Allah iki gözünün arasına fakirlik koyar ve böyle bir kişi ona daha fazla meylettikten sonra dünyadan ayrılır. Niyeti ahiret olan kimse, Allah gönlünde zenginlik yaratır ve malını bir kişi için toplar ve böyle bir kişi dünyadan uzak durur." (Anlatan: İbn Mace'*nin Zaid bin Eslam'ın yetkisi üzerine hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])*

Niyetin Gerçekliği: Bilinmelidir ki niyet, bilgi ve eylem olmak üzere iki meseleyle çevrili bir kalp durumudur. İlim önce gelir, çünkü bu hâlânın temelidir ve ondan sonra eylem gelir, çünkü ilmin meyvesidir (sonucu). Bunun nedeni, her eylemin - gönüllü hareket veya dinginlik - üç konuda tamamlanmaya ulaşmasıdır: bilgi, niyet ve yetenek. Çünkü insan ne bilmediği bir şeye niyet edebilir, ne de niyeti olmayan bir eylemi yapabilir. Dolayısıyla niyetin gerekli olduğu buradan anlaşılmaktadır. Niyet, kişinin durumuna veya maddi varlığına uygun bir konuda kalpte bir hareket olması anlamına gelir. İnsan

öyle yaratılmıştır ki, bazı hususlar [insan mizacına ve refahına] uygun, bazıları ise uygun değildir. Bu nedenle, uygun olan hususlara ulaşmaya yönelmek ve [insan refahına] aykırı veya uygun olmayan hususlardan kurtulmak gerekir. Uygun ve uygun olmayanı ayırt etmek için, şeyleri [ve konuları] anlamaya ihtiyaç vardır. Bu nedenle görmediği gıdayı tüketemez. Bu nedenle Allah, dış ve iç duyular olarak adlandırılan anlayış, hidayet ve bunlara ulaşmak için araçlar yaratmıştır.

Kişinin sadece yiyeceği bilmesi ve uygunluğunun farkında olması veya onu gözlerle görmesi yeterli değildir, bunun yerine yemeğe karşı arzuya sahip olmak, alt benliğin eğilimi ve ona karşı şehvet de orada olmalıdır. Dolayısıyla hasta kişi yemeği görür ve onun kişiye uygun olduğunu bilir ama buna rağmen onu yemez çünkü [içeriden] itici gücün gücü yoktur ve kalp [hastalıktan dolayı] arzudan yoksundur. O zaman bu arzu ve itici güç [veya şehvet] de yeterli değildir, bunun yerine bazen kişi yemeği görür ve yemek ister ancak bazı engeller [veya yetersizlik veya yetersizlik] nedeniyle yiyemez. Bu nedenle, yetenek ve aktif organlar, gıda tüketim sürecini tamamlamak için [İlahi olarak] yaratılmıştır. Organlar yetenek nedeniyle hareket etmeye başlar ve yetenek, bilgi ve anlayışa ya da fikir ve inanca boyun eğen içsel itici gücü bekler. Başka bir deyişle, belirli bir konunun kişiye uygun olduğu bilindiğinde ve bunu yapmak gerektiğinde ve ona karşı herhangi bir muhalefet gücü bulunmadığında, niyet doğar ve eğilim ortaya çıkar. Niyet orada olduğunda, yetenek sanki yetenek niyetin hizmetkarıymış gibi organları hareket ettirir ve niyet inanç ve anlayışın emrine boyun eğer. Daha sonra bu ayrıntıdan, niyetin orta bir özelliğin adı olduğu ve can alıcı noktasının, kişinin hedefiyle uyumlu olan konulara ve kalpte eğilimin doğuşuna yönelik benliğin eğilimine sahip olması olduğu kanıtlanır, bu konular ister şimdi ister sonunda (gelecekte veya öbür dünyada) uygun olsun. Burada ilk itici güç, aranan hedeftir ve "neden" veya "itici güç" olarak adlandırılan şeydir ve bu amaç amaçlanan amaçtır ve ayağa kalkma eylemine "amaç" ve "niyet" denir. Yetenek, niyete hizmet etmek için organları hareket ettirdiğinde buna "eylem" denir. Bununla birlikte, eylemi gerçekleştirme yeteneği bazen bir neden veya itici güç tarafından, bazen aynı anda iki neden tarafından, bazen iki neden tarafından harekete geçirilir, ancak iki nedenden biri yeteneği harekete geçirmek için yeterlidir, bazen bir neden [yeteneği harekete geçirmek için] yeterlidir, ancak ikinci neden onun yardımcısı olur. Bu şekilde, aşağıdaki gibi açıklanan dört tür niyet vardır:

Birinci Tip - Saf Niyet: Birinci tür [niyet], [eylemlerin] yalnızca bir nedeni veya itici gücü olmasıdır. Örneğin, vahşi bir canavar bir insana saldırır. Bu nedenle, kişi onu gördüğünde aniden yükselir. Burada canavardan kaçmaktan başka itici bir güç yoktur çünkü kişi canavarı görmüş ve kendine zararlı olduğunu düşünmüştür. Bu nedenle,

canavarı görünce kalpte kaçma dürtüsü doğar ve arzu (eğilim) ortaya çıkar. Bu nedenle sürücü ve arzu yeteneğe göre hareket etmiştir. Bu durumda bu kişinin niyetinin sadece canavardan kaçmak olduğu ve dirilmekte başka bir niyeti olmadığı söylenecektir. Böyle bir niyete "saf [niyet]" denir ve bu niyete göre hareket etmeye "samimiyet" denir. Başka bir deyişle, [tek bir niyet dışında] başka hiçbir şeyin dahil edilmediği, katılımı ve birleşimi olmayan bir eylemdir.

İkinci Tip - İki İtici Gücün veya Nedenin Birleştirilmesi: İkinci tür [niyet], iki itici gücün veya nedenin birleştiği ve her ikisinin de kendi haklarında aktif [nedenler] olduğu ve bir nedenin diğerine bağımlı olmadığıdır. Bunun görünür âlemden bir örneği, bir kişinin muhtaç akrabasının, yoksulluğu ve yakın akrabalık bağı nedeniyle akrabasının ihtiyacını karşılayan birinden yardım istemesidir, oysa istekte bulunan fakir olmasaydı yine de akrabalık nedeniyle ihtiyacı karşılamış olurdu veya istekte bulunan [akrabalık bağları bakımından] yakın olmasaydı, [talep edenin] yoksulluğu nedeniyle yine de ihtiyacı karşılamış olurdu. Aynı zamanda, zengin bir akraba isteseydi bile kesinlikle yardım ederdi ve fakir bir yabancı isteseydi yardım etmeyi reddetmezdi. Bu durumda, iki etken veya neden tesadüfen birleşmiş ve birini harekete geçmeye sevk etmiştir. Burada bir neden diğerinin yardımcısıdır, dolayısıyla buna "iki itici gücün birleşmesi" diyoruz.

Üçüncü Tip - Ortaklık: Üçüncü tür [niyet], iki nedenin veya itici gücün hiçbirinin tek başına bir eylemi başlatamayacağıdır. Bunun yerine, ikisinin birleşimi, yeteneği [eyleme] harekete geçirir. Görünür alemdeki örneği, iki zayıf bireyin, bireysel olarak en iyi çabayla kaldıramayacakları ağır bir şeyi kaldırmak için birbirlerine yardım etmeleridir. Başka bir örnek, birinin zengin akrabasının gelip vermeyi reddettiği bir miktar para istemesidir. Sonra zavallı bir yabancı gelir ve yine vermeyi reddettiği paranın aynısını ister. Daha sonra fakir bir akraba gelir ve sanki iki nedenin ya da itici gücün (akrabalık ve yoksulluk bağları) birleşiminden sonra harekete geçiyormuş gibi reddetmediği miktarda para ister. Bu tür bir niyete ortaklık denir [iki veya daha fazla itici gücün veya birini harekete geçiren nedenlerin].

Dördüncü Tip - İşbirliği: Dördüncü tür [niyet], eğer iki neden veya itici güçten yalnızca biri güvenilir bir şekilde oradaysa, o zaman yine de eylemin kışkırtıcısı haline gelirken, ikinci neden güvenilir değildir. Bununla birlikte, ikinci neden birinci nedenle birleştirilirse, kesinlikle yardımcı olabilir ve kolaylaştırmada etkilidir. Görünür alemdeki örneği, zayıf bir bireyin güçlü bir kişiye ağır bir ağırlık kaldırmasına yardım etmesidir. Eğer güçlü kişi yalnız olsaydı, zayıf kişi güçlü kişiye [kaldırmayı kolaylaştırmak için] yardım edebilse

bile, zayıf kişi onu kendi başına kaldıramazken, yine de onu kaldırabilirdi. Bunun bir başka örneği de, kişinin namaz kılmak ve sadaka vermek için bir rutini olması ve o belirli zamanda bazı kişilerin ziyarete gelmesi, ancak kişinin ibadetleri rutine göre yerine getirmeye devam etmesidir. Ziyaretçiler gelmeseydi, o zaman bile, kişi mizacında biraz ağırlık olsa da rutinini yerine getirirdi, ancak ziyaretçilerin gelmesi ve onlara bakması bir miktar kolaylık ve [ağırlık hissi] azalması sağladı, sonuç olarak, bu rutin sertliğine rağmen hafifledi. Yine de insan şu kesinliğe sahiptir ki, eğer ziyaretçiler gelmeseydi, yine de rutinini zamanında yerine getirirdi ve eğer bu rutine sahip olmasaydı, [takvası için] şöhret peşinde koştuğu için [ziyaretçilerin önünde] hiçbir şey yapmazdı. Bu tür [niyet] "işbirliği" diyebiliriz. Son üç türün (ikinciden dördüncüye kadar olan tipler) bu ayrımının sonucu, ikinci itici gücün veya nedenin bir refakatçi, ortak veya yardımcı olacağıdır.

Burada niyet türlerini sıralamamızın nedeni, eylemlerin niyetlere tabi olması ve peygamberlik geleneğinde anlatıldığı gibi [eylemlerin] emirlerini onlardan almasıdır, sanki eylemler niyetlere boyun eğiyormuş gibi "eylemler niyetlere bağlıdır" ve itaatkârın (eylemin) hiçbir önemi yoktur, çünkü statü komutana (niyete) aittir [tüm eylemlerin arkasındaki ana itici güç olarak, iyi ya da kötü].

[Allah'a] itaat eylemleri, kalpler için yiyecek ve besindir. Bu besinlerin amacı, kalpleri iyileştirmekten, onların ahiretin rızıkını (*Baka* veya ebedi varlığını) ve güvenliğini bulmalarından, Allah'a kavuşmanın nimetlerine, sonsuz mutluluğuna ve sonsuz başarısına kavuşmalarından başka bir şey değildir. Dolayısıyla Allah'a kavuşmanın asıl amacı sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının (*Saada)* zevkine ulaşmaktır. Yalnızca Tanrı'nın sevgisi ve Gnosis'i üzerine ölen kişi, Tanrı ile buluşma onuruna sahiptir. Ve sadece Gnosis'e sahip olan kişi Tanrı'yı [gerçekten] sevmeye muktedir ve yalnızca Tanrı'yı bol bol hatırlayan Tanrı'ya (*Uns*) bağlanmayı başarabilir. [Tanrı'ya] bağlılık, İlahi hatırlamanın ebediliği ile elde edilir ve Gnosis, tefekkür ve [Tanrı'nın] sevgisinin ebediliği yoluyla elde edilir. Kalp, dünyevi uğraşlardan (tuzaklardan) kurtuluncaya kadar İlahi zikir ve tefekkürle ebediyen meşgul olmakta özgür değildir ve alt benliğin şehvetleri ondan kopmadıkça, iyiye ve doğruluğa meyleden, ona niyet etmeye başlayana ve kötülüğe karşı tiksinti duymaya başlayana kadar dünyevi angajmanlardan kurtulamaz.

Bütün iyilik ve itaatlerden aranan ahirettir ve bütün kötülüklerden aranan ahiret değil, dünyadır. Benliğin tüm iyiliğe ve tüm kötülüklerden arınmaya yönelmesi, kalbi İlahi anma ve tefekkür için özgürleştirir. Ancak salih amellerde ısrar ve itaat ile kalp arasında bir ilişki olduğu için [bedensel] organlar günahlardan kaçındığında kalıcılık kazanır. Bu

ilişki nedeniyle biri diğerini etkiler. Organlar ile kalp arasındaki fark, kalbin hükümdar ve komutan rolünü üstlenmesi, organların da tebaa veya hizmetkâr gibi olması, hizmet ve itaatleriyle kalbin niteliklerinin sağlam bir şekilde kökleşmesi ve sağlamlaşmasıdır. Özetlemek gerekirse, kalp amaçtır [niyet ana itici güç olan kalpte doğduğu için] ve organlar araçlardır ve [her ikisi] araçlarıyla kişi [amaçlanan] amaca ulaşır.

Mükemmellik, Gerçeklik ve Samimiyet Dereceleri

Samimiyetin Mükemmelliği: Tanrı diyor ki:

وَمَآ أُمِرُوٓاْ إِلَّا لِيَعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ

"Onlara, Tanrı'ya giden yolda samimiyeti yalnızca O'nun için koruyacak şekilde Tanrı'ya ibadet etmeleri emredilmişti." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 98, Ayet 5)

أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُۚ

"Unutmayın, Tanrı'ya tapınma ve Tanrı'ya giden yol tamamen ve içtenlikle yalnızca Tanrı içindir [ve bunun dışında hiçbir şey yoktur]." (Kur'an, Bölüm 39, Ayet 3)

فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا

"Rabbi ile kavuşmayı ümit eden kimse, salih ameller işlemeye devam etmeli ve ibadetinde Allah'a ortak koşmamalıdır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayet 110)

Bu ayet, Allah için [salih ameller] işleyen, ancak [aynı zamanda] [kendi çıkarları için Tanrı'nın emrettiği samimiyete aykırı olan] insanlardan övgü [takdir, tanınma ve bunun sonucunda ortaya çıkan dünyevi maddi menfaatler] isteyen insanlar için indirilmiştir. Hasan (Allah ona rahmet etsin), Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bu *hadisi Kudsi*'den (kaynağı Allah'a atfedilen bir peygamberlik rivayeti) bahsetmiştir: "Samimiyet (hiçbir art niyet veya dünyevi amaç olmaksızın sadece Allah rızası için bir şey yapmak) benim sırlarımdan bir sırdır. Onu sevdiğim kullarımdan o kişinin kalbine aktarıyorum." (İmam Ebul Kasım el-Kuşari'nin kitabında da alıntılanmıştır"*Ali ibn Ebi Talib'den [Allah ondan razı olsun]* el-Risala Kuseyriye"

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

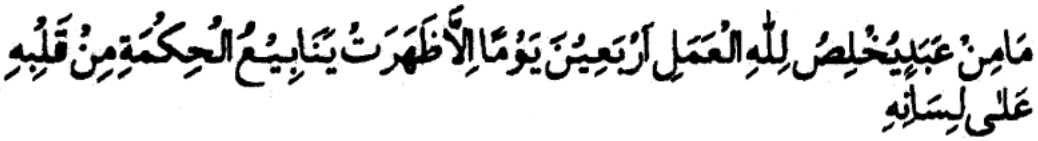

"Kırk gün boyunca sadece Allah rızası için yaptıklarını temizleyen bir kul, [bu samimiyetin bir sonucu olarak] kalbinden diline hikmet pınarları fışkırır." (Anlatan: Ebu Musa'nın yetkisi üzerine İbn Adi hadis koleksiyonu [Allah ondan razı olsun])

İsrailoğulları'nın geleneklerinde bir ibadetçinin uzun süre Tanrı'ya tapınmakla meşgul olduğu yazılıdır. Bir keresinde bazı insanlar ona gelip, "Burada Allah yerine ağaca tapan bir millet var" dediler. İbadet eden kişi bunu duyunca sinirlendi ve bir balta aldı ve ağacı kökünden kesmek için ağaca doğru yürümeye başladı. Yolda, aslında kılık değiştirmiş Şeytan olan yaşlı bir adama rastladı ve ona "Nereye gidiyorsun?" diye sordu. "Bu ağacı kesmek istiyorum" dedi. Şeytan şöyle cevap verdi: "Senin bununla ne ilgin var? İbadetini bıraktın ve [dindar] nişanını sebepsiz yere bitirdin". İbadet eden, "Bu da ibadettir" dedi. Şeytan, "Bu ağacı kesmene hiçbir koşulda izin veremem" dedi. Bunu söyleyerek kendisini yere atan ve göğsüne oturan ibadet eden kişiyle güreşmeye başladı. Şeytan, "Lütfen bırak beni, sana [gitmeme izin verirsen sana fayda sağlayacak] bir şey söylemek istiyorum" dedi. İbadet eden kişi ayağa kalktı. Şeytan ona şöyle dedi: "Allah ne bu ağacı kesmeyi sana farz kıldı, ne de bu ağaca tapan bu ümmete hidayet etme sorumluluğu sana aittir! Dünyada Allah'ın birçok peygamberi vardır, isterse bu ağacı kestirmek için peygamberlerinden herhangi birini gönderebilir" dedi. İbadet eden kişi, "Bu ağacı mutlaka keseceğim" dedi. Şeytan müzakerenin işe yaramadığını görünce savaşı ilan etti. Bunun üzerine ikisi arasında yeniden kavga çıktı ve ibadet eden onu tekrar yendi, yere yatırdı ve göğsünün üzerine oturdu. Şeytan çıkış yolu olmadığını görünce, "Sana senin için çok daha hayırlı bir şey söylemek istiyorum" dedi. İbadet eden ondan söylemek istediklerini söylemesini istedi. Şeytan ibadet edenden önce göğsünden inmesini istedi ve o da buna uydu. Şeytan dedi ki: "Sen muhtaç ve fakir bir insansın. Hiçbir şeyin yok! İhtiyaçlarınızı karşılayan insanlara yük oluyorsunuz. Kalbiniz, kardeşlerinize yardım etmek, komşularınıza iyi davranmak ve doyasıya yemek için yeterli mala sahip olmayı arzuluyor, böylece artık insanlara ihtiyaç duymazsınız ve onların desteği için kendi kendinize yeterli olursunuz". Tapınan dedi ki: "Kesinlikle kalbimin arzusu budur!" Şeytan şöyle dedi: "Eğer mesele buysa, o zaman evine git. Her gece yatağının yanına iki *Dinar* (altın para) koyacağım. Bu parayı kendinize ve ailenize harcayabilirsiniz. Bu, size ve diğer Müslümanlar için size sunduğum öneri, yerinde kalacak olan bu ağacı kesmenizden daha iyidir. Bu ağacın kesilmesi, ibadet

edenlere herhangi bir zarar vermeyecek [çünkü onlar ibadet edecek başka bir ağaç bulacaklar] ve onun tutulması Müslümanlara fayda sağlamayacaktır". Tapınan kişi, şeytanın bu önerisi üzerinde düşündü ve yüreğinde şöyle düşündü: "Bu yaşlı adam haklı! Ben [Tanrı'nın] peygamberi değilim, dolayısıyla ne bu ağacı kesmem gerekiyor ne de Tanrı bana kesmemi emretti, böylece kesmezsem günah işlemiş olacağım. Yaşlı adamın öne sürdüğü öneri daha kârlı!" Bu nedenle [kılık değiştirmiş Şeytan olan] yaşlı adamla bir anlaşma yaptı ve ağacı kesmemeye yemin etti. Daha sonra geceyi orada geçirmek için ibadethanesine döndü. Sabah söz verdiği gibi yatağının yanında iki Dinar gördü. İkinci gün de aynı şey oldu. Üçüncü gün hiçbir şey bulamadı. Çok sinirlendi ve bu durumda bir balta aldı, omzuna koydu ve yürümeye başladı. Yolda, "Nereye gitmeyi düşünüyorsun?" diye soran aynı yaşlı adamın kılığına girmiş Şeytan'a rastladı. Tapınan kişi, "O ağacı keseceğim!" dedi. Şeytan dedi ki: "Vallahi! Sen bir yalancısın! Ne oraya gidebilirsin ne de o ağacı kesebilirsin!" Bunu duyan ibadet eden kişi yaşlı adamı yakalayıp yere atmaya çalıştı. Şeytan, "[Yapabileceğinizi] düşünmeyin" dedi. Bundan sonra şeytan ibadet edeni yakaladı, yere attı ve göğsüne oturdu ve ibadet eden kişi iki bacağının arasına hapsolmuş bir kuş gibi kanat çırpmaya başladı. İbadet eden elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştı ama özgür olamadı. Vazgeçti ve "Gidip bana seni daha önce nasıl yendiğimi ve bu sefer beni nasıl yendiğini anlatayım?" dedi. Şeytan dedi ki: "İlk defa Allah rızası için öfkeyle ilerledin ve niyetin ahiretti, bu yüzden Allah beni sana boyun eğdirdi. Bu sefer alt benliğin ve dünya (dünyevi çıkar) uğruna öfkelendin, bu yüzden seni yendim!" Bu olay, Tanrı'nın şu sözünü doğrular:

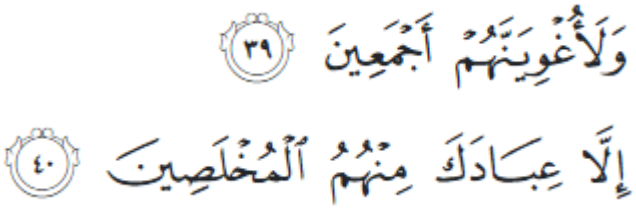

"[Şeytan dedi ki] İçlerinden samimi olan kullarınız müstesna, hepsini birlikte saptıracağım." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 15, Ayetler 39-40)

İnsanlar Şeytan'dan [ve onun tuzaklarından, imalarından, komplolarından ve insan hayatlarını mahvetmelerinden] ancak [Tanrı'ya] samimiyet sayesinde kurtulurlar.

Samimiyetin Gerçekliği: Her şey, içinde başka şeylerin karıştığı düşünülebilir. Bir şey başka şeylerden yoksun ve arınmış olduğunda ona "saf", arınmasıyla sonuçlanan eyleme ise "samimiyet" (*İhlas*) denir. Niyetin gerçekliğini açıkladık ve bu tartışmanın özü, niyetin kişinin amacına uygun bir nedenin (veya kışkırtıcının) hareketi olduğudur; eğer sebep bir ise ve eylem sadece bu tek neden tarafından gerçekleştirilmişse, o

zaman sebebin kişinin amacına uygun olması koşuluyla buna samimiyet denir. "Samimiyet" kelimesi, yalnızca Tanrı'nın yakınlığını aramak için yapılan ve Tanrı'dan başka olan her şeyin safsızlıklarından tamamen arınmış ve arınmış olan eylem için özel olarak kullanılır. Eylem sebebi gösteriş olan bir kimse, [ruhsal] helâk olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Burada, Tanrı'ya yakınlık arama niyeti (Niyyah) nedeniyle hareket eden [veya kışkırtan] nedenin [veya kışkırtıcının], [ancak] daha sonra başka bir nedenin (birinci neden) karıştığını, bu ikinci nedenin gösterişten (*Riya*) veya gösterişten kaynaklanıp kaynaklanmadığını tartışmak istiyoruz.

Örneği, Allah'ın yakınlığını arama niyetiyle oruç tutan, ancak amacı aynı zamanda [sağlıkla ilgili] korunmayı gözlemlemek veya hac (*Hac*) [Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] hac yolculuğunda yer alan [fiziksel] hareket nedeniyle ılımlı bir mizaç geliştirmek olan bir kişidir [sağlıkla ilgili nedenlerle] veya [hac yapar] kişinin kendi ülkesinde içinde bulunduğu tehlikeden korunmak veya uzak durmak için Bir düşmandan uzaklaşan veya eşinden ve çocuklarından bıkıp hac yüzünden onlardan uzak durmak isteyen veya [uzun bir işle ilgili] bir meşguliyetten yorulduktan sonra biraz rahatlamak isteyen veya evini korumak için uyanık kalmak amacıyla gece geç saatlerde veya sabahın erken saatlerinde (şafaktan önce) namaz kılan *(teheccüd*) kişi, ya da [yine Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] malını ve malını korumak ve açgözlü insanların kötülüklerinden korunmak için ilim edinirse veya can sıkıntısından dolayı [yine Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] bir öğretim ve vaaz toplantısı düzenler ve konuşma zevkini elde etmek ister, veya manevi yolcuları (*Sufileri*) ve alimleri desteklerler, böylece kalplerinde yüksek bir saygı görürler ve sıradan insanlar da birine saygıyla bakar ve Tanrısal insanları desteklediği için birine hoşgörüyle davranır veya Kur'an yazar, çünkü yazı sürekli olarak el yazısını geliştirir veya abdest alır (*Abdest*)) [Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] abdest alarak bedene rahatlatıcı bir rahatlık sağlamak veya banyo yapmak [yine Allah'ın yakınlığını bedensel saflıkla aramak niyetiyle ama aynı zamanda] bedensel kokuyu gidermek veya [Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] insanların yüksek yerlerde ismini anmasını sağlamak için peygamberlik hadislerini anlatır, veya [Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] ev kirasını biriktirmek için bir camide (İ'tikaf) yaşar veya [Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] kendini yemek pişirme zahmetinden kurtarmak için oruç tutar veya yemek yiyerek bir şey başaramayacağını düşünür veya [Allah'ın yakınlığını aramak niyetiyle ama aynı zamanda] bıktığı için bir dilencinin ihtiyacını karşılar Dilencinin sorması veya bir hastayı ziyaret etmesi ya da hasta olduğunda o kişi ya da akrabaları ziyaret etsin ya da bunlardan herhangi birini yapar ki insanlar bu amellerinden dolayı birinden bahsetsinler ve birini övsün ve onlar sayesinde ün kazansınlar. Bütün bu durumlarda, eğer niyet aynı zamanda bu [diğer] amaçlardan herhangi biriyle birlikte Tanrı'nın yakınlığını da aramaksa, o zaman kişinin

eylemi samimiyet tanımının dışına çıkacaktır (yani, eylem artık samimi kalmayacaktır) ve eylemin yalnızca Tanrı için yapıldığı söylenmeyecektir. aksine şirkliğe veya Allah'tan başkasına karışacaktır.

Özetle, dünya zevklerinden alınan herhangi bir zevk, alt benliğin ona meyletmesine, onu arzulamasına ve bir eylemde yer bulmasına neden olacak şekildeyse, bu zevkten dolayı samimiyet [olumsuz] etkilenecektir. Çünkü insan her zaman alt benliğin zevklerine ve arzularına dalmıştır ve herhangi bir eylem veya ibadetin bu zevk ve arzulardan yoksun olması nadiren olur. Dolayısıyla bu eylem ve ibadetler samimi olarak ilan edilemez [çünkü bunlar sadece Allah rızası için içtenlikle yapılmamıştır]. Bu nedenle, eğer bir kişi sadece Allah uğruna böyle bir ana ulaşırsa, o anın [bu dünyanın ve öbür dünyanın sancılarında] kurtuluşu ve güvenliği için yeterli olacağı söylenmiştir. Bu, samimiyetin varlığının nadir olmasından kaynaklanmaktadır, çünkü kalbi [alt benlikten] kirliliklerden ve zevklerden temizlemek ve arındırmak son derece zordur, daha ziyade saf ve samimi eylem öyledir ki, nedeni ve itici gücü Tanrı'nın yakınlığını aramaktan başka bir şey değildir. Eğer bu zevkler ve arzular bu eylemlerin tek itici gücü ve nedeni ise, o zaman bu eylemleri gerçekleştiren kişi bu eylemlerden dolayı zorluklarla karşılaşacaktır ve bu açıktır, ancak bu eylemlerin niyeti Tanrı'nın yakınlığına ulaşmaksa ve bu zevkler [arzuları] da buna karışırsa, o zaman eylem artık Tanrı uğruna saf kalmaz. [Sırf Allah uğruna yapılması gereken] eylemlere [dünyevi zevklerin] eklenmesi üç şekilde olabilir: ekleme, birleşme veya ortaklık veya işbirliği şeklinde olacaktır ve bu formlar daha önce açıklanmıştı.

Samimiyetin anlamı, eylemlerin az ya da çok olsun, her türlü kirlilikten [bencil, kötü ve yanlış niyet ve güdülerden] arınmış olması ve bunları yapmanın tek amacının Allah'ın yakınlığı olması ve başka bir nedenin olmamasıdır. Bu tür ameller ancak Allah'ı seven, ahiret için çabalamış ve kalplerinde yemeyi içmeyi bile sevmeyecek kadar dünya sevgisine yer kalmayan insanlardan tasavvur edilebilir. Yeme içme eğilimleri, insanın ihtiyacı ve insan bedeninin talebi olan doğanın çağrısını yerine getirmek gibidir. Aynı şekilde yeme içme de insanın bir ihtiyacı ve insan olma talebidir. Yiyecek olduğu ya da zevkli olduğu için yemeğe yönelmezler, daha ziyade yemek vücuda enerji ve güç verdiği ve bu da Tanrı'ya ibadet etme ve itaat etme yeteneği sağladığı için ona yönelirler. Açlığın kötülüğünden kurtulmak isterler, bu yüzden yemek yeme ihtiyacı bile duymazlar. Kalpleri gereksiz ihtiyaçlara meyilli değildir, bunun yerine ihtiyaç duyulan miktarla yetinirler ve bunu Allah'a giden yolda bir ihtiyaç olarak görürler. Tüm düşünce ve eylemlerinde tek odak noktası Tanrı olan kişi, yemek yemek veya doğanın çağrısına cevap vermek gibi bir şey yaptığında bile, o zaman kişinin eylemleri saftır ve tüm hareketlerinde ve dinginliğinde niyeti doğrudur. Dolayısıyla bu kişi ibadet için güç

kazanmak ve gelecekteki itaat eylemleri için bedeni dinlendirmek için uyur. Bu durumda kişinin uykusu da bir ibadet haline gelir ve kişiye samimi (*Muhlasin*) mertebesi verilir ve bu duruma sahip olmayan kimseye fiillerde samimiyet kapıları kapanır. Böyle bir kişiden samimiyet nadiren anlaşılır, aksi takdirde genel olarak konuşursak, kişinin tüm ibadetleri dünyevi bir amaç içindir. Allah ve ahiret sevgisi hâkim olan kişi, bu etkinin hâkimiyetinden dolayı bütün hareketleri ve dinginliği samimiyet olur ve her hareketi samimiyetle ortaya çıkar. Öte yandan, dünya sevgisine sahip olan bir kişi vardır, [kişinin iç varlığında] dünyevi güç ve yönetim hakimdir, böyle bir kişinin genel olarak Allah'tan başkasına eğilimi vardır ve bu [içsel] nitelik [Allah'tan başkasını arzulama] kişinin tüm hareketlerine ve dinginliğine hükmeder ve ibadetlerinin hiçbirine dua gibi hakim değildir. oruç ve hayırseverlik, ondan korunur.

Samimiyet Eksikliğinin Tedavisi: Bu detaydan, samimiyetsizliğin bir hastalık olduğu ve çaresinin alt nefsin zevklerini (*nefsi)* ortadan kaldırmak, dünyaya olan hırsı koparmak ve ahirete kalbe hâkim olmaya başlayacak şekilde bağlanmak olduğu öğrenilmektedir. Bu şekilde samimiyet insan için kolaylaşacaktır. İnsanoğlunun yorgunluğa ve zorluklara katlandığı ve düşüncesi yanlış olduğu halde bir şeyi sırf Allah için yaptığını düşündüğü kaç eylem vardır? Bu kendini kandırmanın nedeni, kişinin bu yıkımın nedenini bilmemesi ve eylemlerini tüm deformasyonlardan arınmış olarak görme yanılgısına sahip olmasıdır. Bir Gnostik, sırf bir gün camiye vardığında cemaatle namaz kılınmaya başladığı ve ilk sırada yer bulamadığı ve ikinci sırada namaz kılmak zorunda kaldığı ve bundan çekindiği için otuz yıllık namazını tekrarladı. Bu olaydan sonra, ilk sırada namaz kıldığını fark etti çünkü insanlar ona [dualarda en önde olduğu için] bakıyordu ve bu yüzden [bir kez geç kaldığı için] ikinci sırada durmaktan çekiniyordu. Bu düşünceyle, [mescitte] otuz yıllık namazının boşa gittiğini ve [bu sefer samimiyetle, sadece Allah rızası için ve başka hiçbir şey için değil, art niyetle ve başka hiç kimse için yapmayarak] tekrarlaması gerektiğini anladı. Bu ince bir felakettir ve herkes bunu anlayamaz. İnsanların [dindar] eylemlerdeki bozukluklardan korunmaya devam etmesi nadiren olur ve yalnızca bunların farkına varır ve Tanrısal olarak iyilik yapma yeteneği bahşedilmiş olan insanlar kendilerini korumayı düşünürler. Gafir, ahirette yaptığı iyiliklerin boşa gittiğini görecektir. Kuran'ın aşağıdaki ayeti de aynı şeyi ifade eder:

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَٰلًا ﴿١٠٣﴾

ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾

"Onlara de ki: 'Sana amelleri bakımından tamamen hüsrana uğramış bir kimseyi mi anlatalım? Bunlar, dünyadaki sıkı çalışmaları boşa giden insanlardır ve iyi işler

yaptıklarına dair bu [yanlış ve kendini kandıran] düşünceye (varsayım ve varsayım) sahiptirler.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 18, Ayetler 103-104)

Bu felaketin en büyük hedefi [dini] alimler veya skolastik ilahiyatçılardır (*Ulema*), çünkü çoğu alim inancı yaymak için çalışır ve başkaları üzerinde hakimiyet kurmaktan zevk alırlar [çünkü diğer insanların büyük çoğunluğunun yapmadığı bir şeyi yapıyorlar], [diğer insanların kalpleri üzerinde] güce sahip olmanın ve onları takip etmenin mutluluğu vardır. ve övgü ve takdir, kalbin sevinçle çarpmasına neden olur. Şeytan bu [vaaz verme] meselesini onlara şüpheli hale getirir ve [kalpten ima ederek, toplumdaki yerleri hakkında onları gururlandırır ve kibirlendirir] şöyle der: "Amacınız, Allah'ın yolunu yaymak ve Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) vahyedilen İlahi kanunu savunmaktır." Etrafta, genel kitlelerin ve hükümet liderlerinin reforme edilmesi için çalışmayı kendi iyilikleri olarak gören birçok vaiz var ve insanlar onları dinlediğinde ve tavsiyelerine göre hareket ettiğinde mutlulukları sınır tanımıyor. Tanrı onları Kendi yoluna ve yaratılışın ıslahına yardım etmeleri için seçtiği için mutlu olduklarını iddia ederler, ancak durumları öyledir ki, eğer basit fikirli insanlar faydalanmak için kendileri gibi başka bir âlime giderlerse, o zaman üzüntü ve kıskançlık onları öldürür [meşhur bir şekilde]. Eğer amaçları [gerçekten] insanlara öğüt vermek ve öğüt vermek olsaydı, o zaman Tanrı'ya şükrederlerdi, çünkü Tanrı onları büyük bir sorumluluktan kurtarmış, onları hassas ve tehlikeli bir yükümlülükten korumuştu. Şeytan bu noktada bile onları yalnız bırakmaz ve onlara "Pişmanlığınızın gerçek sebebi, İlahi yolun yayılması, ilmin korunması ve yaratılışın ıslahı gibi İlahi karşılıktan mahrum bırakılmış olmanızdır" der. Bu zavallı kişi, Tanrı'nın kararı önünde başını öne eğmenin, yaratılışa rehberlik etmekten elde edilenden çok daha büyük İlahi bir karşılığı olduğunu bilmiyor. Sadece Şeytan'ın ve alt benliğin aldatmacasının farkında olan ve alt benliklerini [samimiyetin varlığı veya eksikliği için] test etmeye devam eden insanlar bu sınavda sebat ederler. Ancak samimiyetin (*İhlas*) gerçekliğini bilmek ve ona göre hareket etmek derin bir okyanustur. Birçok insan bunun içinde boğulur ve nadiren ondan kurtulur. Aşağıdaki ayette istisna olarak zikredilen kişiler şunlardır:

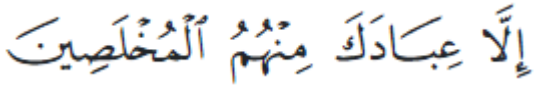

"[Şeytan, Allah'a yaptığı konuşmada, herkesi saptıracağını söyleyerek, Adem -sallallahu aleyhi ve sellem-'in yaratılışından sonra, Allah'ın meleklere ve Şeytan'a önünde eğilme emri, Şeytan'ın itaat etmeyi açıkça reddetmesi ve Allah'ın Şeytan'ı sonsuza dek merhametinden uzaklaştırma emri] Samimi olanlar (işleri herhangi bir şey için değil, sadece Allah için yapanlar) hariç alt benlikten gelen art niyet veya arzu) kulların arasından [benim (Şeytan'ın) etkileyemeyeceğim tek kişi onlardır]". (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 15, Ayet 40)

Bir kul, gaflet içinde şeytana kul olmamak için bu ince meselelere dikkatle bakmalıdır.

Birisi Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) samimiyeti sordu ve o da şöyle cevap verdi:

أَنْ تَقُولَ رَبِّيَ اللهُ ثُمَّ تَسْتَقِيمُ كَمَا أُمِرْتَ

"'Allah benim Rabbimdir!' demeniz, sonra da size emredildiği gibi [bu inançla] sağlam durarak bunda sebat etmenizdir." (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *Tirmizi*)

Yani siz ne alt nefsten gelen arzularınıza ne de alt nefsinize ibadet edersiniz, sadece Rabbinize ibadet edin ve size emredildiği gibi sebatla sebat edin. Bu peygamberlik geleneği, Tanrı'dan başkasından tüm umutları koparmayı ima eder ve gerçekte bu samimiyettir (*İhlas*).

Samimiyette Busluğa Neden Olan Tehlikeler ve Engeller: Samimiyette bulanıklığa neden olan birçok tehlike (spoiler) vardır. Bunlardan bazıları apaçık, bazıları gizli, bazıları zayıflıkla tezahür ediyor, bazıları da güçle gizli. Ancak derecelerindeki farklılıkları örnekler olmadan anlamak imkansızdır, bu nedenle önce gösterişten bir örnekten bahsediyoruz. Samimiyet, gösteriş veya gösteriş nedeniyle daha fazla tehlikeye girer. Örneğin, ibadet eden bir kişi dualarla meşguldür ve bunu büyük bir samimiyetle yapar. Bu sırada birkaç kişi ya da biri dua eden yere geldi. Şeytan bunu iyi bir fırsat olarak gördü ve oraya vardı ve birine şöyle demeye başladı: "Çok iyi dua edin ki, size bakan insanlar iyi bir izlenim edinsinler ve sizi doğru olarak düşünerek size saygı duysunlar ve size küçümseyerek bakmasınlar ve size karşı gıybet etmesinler". Bunu [kalpte ima yoluyla] şeytandan] duyan kişi, organlarında [dış] tevazuyu benimser ve daha sakin bir şekilde dua etmeye devam eder ve dualarında daha fazla dış güzellik yaratır. Bu, yeni başlayan ruhani gezginler için bile belirgin olan dış gösteriştir. Bu gösterişin birinci derecesidir.

İkinci derece, manevi gezginin (ibadet edenin) bu tehlikeyi algılaması ve kendini ondan korumak için bir strateji benimsemesidir. Bu manevi gezgin [bu durumda] Şeytan'a itaat etmez ve ona aldırış etmez, bunun yerine kişi, insanlar gelmeden önce olduğu gibi duasına düşkün kalır. Şeytan [yine] iyilik ve doğruluk kisvesi altında bir kişiye gelir ve ona şöyle der: "İnsanlar seni takip eder, senin izinden yürür, her hareketine göz kulak

olur, ne yaparsan yap onların eylemlerini etkiler ve her eylemini takip edilmeye değer bir model olarak görürler, eğer iyi davranırsan onların [iyi] amellerinin karşılığını da alırsın. ve eğer eylemlerinizde gevşeklik yaşarsanız, o zaman onların eylemlerinden de sorumlu tutulacaksınız. Bu nedenle, diğer insanların önünde iyi davranmalısınız. Ne mutlu ki, tevazu ve amellerini güzelleştirmek için sana uyarlar." Bu derece, ilkinden daha incelikli ve karmaşıktır. Bazen Şeytan'ın ilk tasarımına aldanmayan insanlar, ikincisine aldanırlar. Bu aynı zamanda samimiyeti geçersiz kılan bir gösteriştir. Çünkü eğer tevazu ve [İlahi] ibadeti güzelleştirmede bir kişinin gözünde herhangi bir iyilik varsa ve insanların bunlardan mahrum kalmasını istemiyorsa, o zaman neden bu [ibadet eylemini] yalnızlık içinde yapmıyor? Ayrıca, başkalarının benliklerinin kendi benliğinden daha sevimli olduğu ve başkasının iyiliğini kendi benliğinden daha iyi istediği kabul edilemez. Kişiyi bir takipçi kitlesine sahip olması için kandıran ve [sonuç olarak] gösterişe sokan sadece Şeytani bir öğüttür. Takip edilmeye muktedir olan, kendi nefsinde [yanlışlara boyun eğmede] sağlam olan, kalbi aydınlanan ve onun ışık ışınları başkalarına ulaşan ve onları da [içeriden] aydınlatan kişi. Bu durumda, kişi takip edildiği için kesinlikle İlahi bir karşılık alacaktır, ancak Şeytani ikna [az önce bahsedilen] sadece aldatıcı bir öğüttür, ancak takipçi kesinlikle takip ettiği için İlahi bir karşılık alacaktır, takip edilen kişi ise bu öğüdü [haksız yere] vermekten sorumlu olacak ve hatta kişinin sahip olmadığı bir özelliği [aldatıcı bir şekilde] sergilediği için [İlahi olarak] cezalandırılabilir.

Üçüncü derece, kişinin kendi alt benliğini test etmesi ve Şeytan'ın aldatmacasının farkında olması ve özel ve kamusal (iç ve dış) [ruhsal] durum arasındaki farkın sadece gösteriş olduğunu ve bu duaların özel olarak başkalarının önünde olduğu gibi olması gerektiğini ve denediğinde kişinin kendi önünde ve Tanrı'nın önünde utanması gerektiğini bilmesi olan ikinci dereceden bile daha incelikli ve karmaşıktır alışılmadık bir şekilde alçakgönüllülüğü yalnızca diğer insanların iyiliği için benimsemek. Bunun yerine kişi yalnızlık içinde kendine odaklanmalı ve başkalarının önünde namazlarda yarattığı iyilik ve güzelliğin aynısını dualarında da yaratmaya çalışmalıdır. Bu aynı zamanda gizli (gizli) bir gösteriş biçimidir, ancak görünüşte gerçekleşmese de, kişi başkalarının önünde iyi dua edebilmek için yalnızlık içinde iyi dua eder, böylece gözleri hem özel hem de kamusal alanda insanların üzerindedir. Samimiyet, insan ve hayvan insanın gözünde eşit hale geldiğinde vardır, öyle ki insan ibadetini hayvanların önünde güzelleştirmediği gibi, başkalarının önünde de yapmamalıdır. Gösterişten uzak durmanın tek bir yolu vardır, o da kişinin yaratımlara olan eğiliminin, ister kamusal ister özel olsun, taşlara karşı sahip olduğu gibi olması gerektiğidir, aksi takdirde kişi her iki durumda da (durumda) yaratımlara düşkün olarak kabul edilecektir. Bu, Şeytan'ın son derece incelikli bir aldatmacasıdır ve kişi bundan nadiren haberdar olur.

Dördüncü derece, yani tüm derecelerin en süptil olanı, halka açık bir toplantıda dua ederken, Şeytan'ın kişiyi alçakgönüllülüğü benimsemeye ikna etmemesidir çünkü kişinin bu aldatmacanın tuzağına düşmeyeceğini bilir. Şeytan gönülsüzce insana şöyle der: "İlahi ihtişamı, azameti ve ibadette önünde durduğunuz O'nun Varlığının kutsallığı üzerinde düşünün ve siz O'ndan gafil iken O'nun kalbinize bakmasından korkun". Bunu [kalpte] işiten kişi, hemen kalpte dikkatli olur ve organlarına tevazu ve alçakgönüllülük benimser ve bu eylemin saf bir aldatmaca olmasına rağmen saf bir samimiyet olduğunu düşünür. Bunun nedeni, kişinin yalnızlık içinde alçakgönüllülüğü ve kalbin varlığını benimsemesi ve özellikle halka açık bir toplantıda değil, o zaman İlahi heybet üzerinde düşünmesidir. Bu aldatmacaya karşı korunmanın bir yolu, kişinin kalbinin, halka açık bir toplantıda olduğu gibi yalnızlık içinde de İlahi anma ile meşgul kalmasıdır. İnsanlar geldiğinde kişinin kalbinin durumunun, yalnızlıktakinden farklı olması ve o zamana kadar samimi sayılmaması söz konusu olmamalıdır. İnsanın gönlü, insanların baktığı zaman, hayvanların baktığı zamandan farklı olduğu sürece, insan samimiyetin berraklığından uzak kalır ve insanın iç varlığı, koyu siyah bir gecede koyu siyah bir kayanın üzerinde sürünen koyu siyah bir karıncanın sürünmesinden daha gizli olan gizli gösteriş şirkiyle kirlenir. Hz. Muhammed'in (Allah'ın selamı ve bereketi onun üzerine olsun) bir rivayetinde belirtildiği gibi. Yalnızca içgörüsü derin olan ve Tanrısal olarak koruma, başarı ve rehberlik bahşedilmiş olan kişi Şeytan'dan korunabilir. Aksi takdirde Şeytan, İlahi ibadeti yerine getirmeye karar verenleri yok etmeye kararlıdır ve onları gösteriş yapmaya zorlayana kadar bir an bile ihmal etmez ve bunu sadece büyük işlerde yapmakla kalmaz, aynı zamanda Tanrı'nın kullarının her eylemini, dünyevi meseleleri bile esirgemeyecek kadar sıkı bir şekilde izler.

Mükemmelliği ve Doğruluğun Gerçekliği

Doğruluğun Mükemmelliği: Tanrı diyor ki:

رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ

"[Azimli] bazı insanlar vardır ki, Tanrı ile ahit yaptıklarında, [lafzı ve ruhuyla yerine getirerek] onda doğru sözlü oldular." (Kur'an, Bölüm 33, Ayet 23)

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

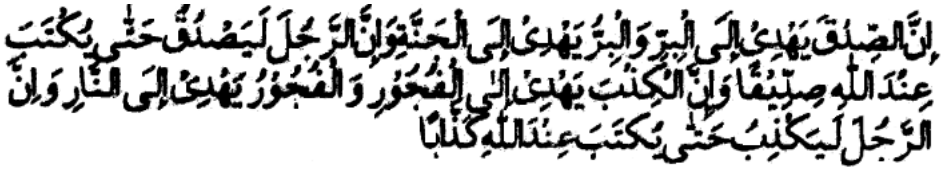

"Doğruluk (*Sıdk*) kişiyi doğruluğa, doğruluk da cennete götürür. Allah'ın huzurunda doğru sözlü olarak yazılıncaya kadar [azimli] bir kişi doğru söz, düşünce ve amellerinde doğrudur. Yalan kötülüğe, kötülük cehenneme götürür. Ve insan, Allah'ın huzurunda yalancı olarak yazılıncaya kadar yalan söyler". (Anlatan: *Abdullah ibn Mes'ud'un [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *ve* Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Abdullah ibn Abbas (Allah ondan razı olsun) şöyle buyurmuştur: "Dört nitelik vardır, eğer birine sahip olunursa, kurtuluşa erdirir: doğruluk, utangaçlık (tevazu), güzel iç karakter özellikleri ve nitelikleri ve şükür". Muhammed ibn Ali Kenefi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Allah'a giden yolu üç unsura dayandırdık: birincisi doğruluk, ikincisi hakikat, üçüncüsü adalet ve hakkaniyet. Adalet kalple ilgilidir; Hakikat organlarla, doğruluk ise akıllarla ilgilidir. Allah, Hz. Davut'a (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle vahyetmiştir: "Kim beni kendi iç varlığından (*Batin) tespit ederse*, ben de o kişiyi tüm yaratılmışların önünde alenen tespit ederim." Şibli'nin (Allah ona rahmet etsin) [ruhani] toplantısında bulunan bir adam, [Vecd veya manevi vecd halinde] çığlık atarak ayağa kalktı ve birkaç dakika içinde Dicle Nehri'ne doğru koştu ve atladı. Şibli -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Eğer bu adam doğru sözlü ise, Allah ona Hz. Musa'ya (sallallahu aleyhi ve sellem) kurtuluş verdiği gibi kurtuluş verir, eğer o bir yalancıysa [dünyevi bir saikle insanların güvenini kazanmak için insanların gözünde iyi görünmek için manevi vecd numarası yaptığı için]. Tanrı, Firavun'u boğduğu gibi onu da boğacak". Vâhûb ibn Münabbeh (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Tevrat'ın dipnotlarında İsrailoğulları'ndan salihlerin topluca okudukları yirmi iki cümle gördüm. Bu cümleler şunlardır: Hiçbir hazine bilgiden daha faydalı değildir, hiçbir mülk bilgiden daha faydalı değildir, hiçbir soy öfkeden daha alçaltıcı değildir, hiçbir arkadaş [doğru] eylemlerden daha güzel değildir, hiçbir dost [birine] cehaletten daha fazla kusur atfedemez, Allah korkusundan daha büyük bir onur yoktur, hiçbir iyilik kapristen vazgeçmekten daha büyük değildir, hiçbir eylem tefekkürden üstün değildir. Hiçbir dindar eylem sabırdan üstün değildir, hiçbir kötülük kibirden daha aşağılayıcı değildir, hiçbir ilaç yumuşaklıktan (hoşgörüden) daha yumuşak değildir, hiçbir hastalık aptallıktan daha acı verici değildir, hiçbir peygamber hakikatten daha adalet odaklı değildir, hiçbir argüman doğruluktan daha öğretici değildir, hiçbir yoksulluk açgözlülükten daha aşağılayıcı değildir, hiçbir zenginlik istifçilikten daha aşağılayıcı değildir, hiçbir hayat sağlıktan daha iyi değildir, hiçbir ekonomi saflıktan daha hoş değildir, hiçbir ibadet tevazudan daha iyi değildir, hiçbir perhiz memnuniyetten daha iyi değildir, hiçbir koruyucu sessizlikten daha koruyucu değildir ve hiçbir yokluk ölümden daha yakın değildir".

Doğruluğun Gerçekliği, Anlamı ve Dereceleri: Doğruluk (*Sıdk*) kelimesi altı anlama uygulanır: sözlerde doğruluk, niyette doğruluk, kararlılıkta doğruluk, kararlılıkta doğruluk, kararlılığı tamamlamada doğruluk, eylemlerde doğruluk ve *İlahi yolun (*Din) tüm manevi makamlarını (Makam) araştırmada doğruluk). Bu altı anlamda doğrulukla atfedilen kişi doğrudur (*Siddeeq* veya Gnostik veya Tanrı'nın mahremi) [Bu açıklama, bütünlüğü içinde doğruluğun, bu altı konuda ona bağlı kalarak, kişiyi insan başarısının zirvesine ve bir insanın ulaşabileceği en yüksek manevi mertebelere götürdüğünü göstermektedir. Tersine, yalanlara ve onun aldatma, sahtekârlık, adaletsizlik, nefret vb. gibi tüm tezahürlerine bağlılık, kişiyi alçakların en aşağısının, tam karanlığın ve sefil başarısızlığın derinliklerine doğru aşağı doğru bir yörüngeye götürür. Sonra doğruluğun birçok dereceleri vardır. Belirli bir konuda doğru olan kişi, gerçeği bir kişide bulunan o konuda doğru sözlü olarak adlandırılabilir. Şimdi tüm bu türleri açıklayacağız.

Birinci Derece Doğruluk Kelimelerdedir: Bu doğruluk, haberi iletmekle ve haberi (veya olayları) iletmekle ilgili kelimelerdedir. Haberler hem geçmişle hem de bugünle ve gelecekle ilgilidir. Aynı zamanda vaatlerin yerine getirilmesini de içerir. Sözlerini korumak [Tanrı'nın, yani insanın] her kulunun görevidir ve kişi diliyle herhangi bir söz söylediğinde, bunu doğrulukla yapmalıdır. Bu, doğruluğun en parlak ve en açık türüdür. Dilini [batıldan] koruyan ve işlerin gerçekliğine aykırı şeyler söylemeyen kimseye "doğru" denir. Ancak bu doğruluğun iki yönü vardır: Birincisi, bazılarının kinaye yoluyla aktarılan yalanın yalan olmadığını söylediği için imalardan uzak durmaktır. İmalardan uzak durmak, yalanların yerine kullanıldığı için bu tür doğruluğun mükemmelliğidir. Yalanlar yasaklanmıştır çünkü [yalanda] bir şey gerçeklere aykırı bir şekilde açıklanır. Bununla birlikte, dil (kelimeler) aracılığıyla doğruluğun mükemmelliği, düpedüz yalanlardan ve imalardan (kasıtlı olarak çifte anlamlar taşıyan sözler ve insanları yanlış sonuçlara götüren ince yalanlardan) uzak durmaktır ve ikinci mükemmellik, kişi ne söylerse söylesin, anlamları da dikkate almalıdır. Örneğin, şu ayet okunursa:

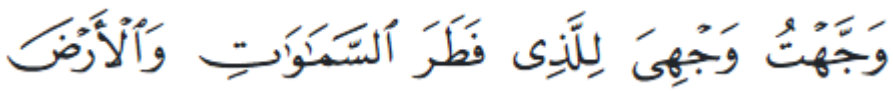

"Yüzümü (tam bir odaklanma ile tam varlığı) gökleri ve yeri yaratana çevirdim." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 6, Ayet 79)

Ancak [yukarıdaki ayeti Allah'a dua ederek söylerken] eğer bir kişinin kalbi Allah'tan sapmışsa ve dünyevi arzu ve ümitlere kapılmışsa, o zaman bu kişi yalancıdır. Aynı şekilde, bir kişi, "Yalnız sana ibadet ederiz" (Kur'an, Bölüm 1, Ayet 5) derse veya "Ben senin kuluyum" derse, ancak kişide Allah'a kulluk açısından hiçbir şey yoktur ve bunun

yerine, kişi alt benliğini veya dünyayı veya dünyevi arzuları [onlara itaat etme açısından] kendi ilâhı olarak görürse, o zaman böyle bir kişi sözlerinde doğru sayılmaz. Bir şeye köle olan kişi, onun hizmetkarı olur [ve bunun sonucunda gerçek özgürlüğünü kaybeder]. İsa -sallallahu aleyhi ve sellem- ümmetinin isyancılarına "Ey dünyanın kulları!" diye hitap ederdi. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

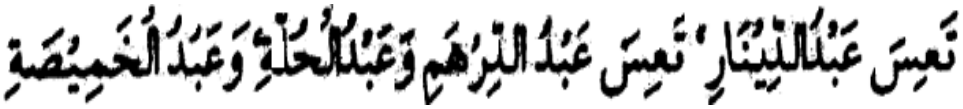

"Helâk *Dinar* (altın para) kulu içindir , helâk *Dirhem* (gümüş para) kulu içindir, elbise kulu içindir ve yiyecek hizmetçisi içindir". (Anlatan: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *hadis* derlemesi)

Bu peygamberlik rivayetinde insanlar, boyun eğdikleri şeye [ait] olarak atfedilmiştir. Tanrı'nın gerçek hizmetkarı, Tanrı'dan başkasından kurtuluşa ilk ulaşan kişidir. Bu hürriyete kavuştuktan sonra gönül boşalacak ve Allah'a kulluk inancı sağlam bir şekilde yerleşecektir. Bu inanç kişiyi İlahi sevgiye kaptıracak ve Allah'tan başkasının her türlü tutsaklığından ve tuzağından kurtulduktan sonra dış ve iç varlığı İlahi itaatle meşgul olacak ve kişinin amacı Allah'tan başka bir şey olarak kalmayacaktır. Bu manevi istasyona ulaştıktan sonra, kişi "kurtuluş" olarak adlandırılan daha yüksek manevi istasyonlara yükselir, başka bir deyişle, kişi kendi başına Tanrı için herhangi bir niyet duymaktan özgürleşir, daha ziyade, Tanrı kişi için ne isterse istesin, ister yakınlık ister uzaklık olsun, kişi onunla yetinir ve niyeti yok olur (*Fana*) Tanrı'nın niyetiyle. Böyle bir kişi iki kez özgürleşir: Birincisinde Allah'tan başkasından özgürleşir, ikincisinde ise kendi alt benliğinden (*Nefs)* özgürleşir. O zaman kişi, alt benliğine göre yok olur (*Fana*) ve Rabbine göre varlığını sürdürür (*Baka* veya vardır), yani kişi kişiyi hareket ettirdiğinde hareket eder ve kişiyi hareketsiz kıldığında hareketsiz kalır. Eğer Allah bir kişiye musibet verirse, kişi bundan memnun kalır, çünkü kişide herhangi bir şeyi arama, arzulama, rica etme, yalvarma veya itiraz etme kapasitesi kalmaz, bunun yerine yıkananın (cesetleri gömülmeden önce yıkama ritüelini yapmaktan sorumlu kişi) elindeki bir ceset gibi Tanrı'nın huzuruna çıkar. Bu, Allah'a kulluktaki doğruluğun yoğunluğudur (*Sıdk fi al-'Ubudiyye).* Gerçeğin kişisi, varlığı kişinin alt benliği için değil, Rab için olan kişidir. Bu, Gnostiklerin veya Tanrı'nın dostlarının ve yakınlarının (*Sıddıkin*) derecesidir ve Tanrı'dan başkasından kurtuluş, Tanrı'nın dostları ve yakınları arasındadır, daha sonra Tanrı'ya kulluk elde edilir. Bu dereceden önce hiç kimse *Sadık* (doğru veya gerçeğe adanmış) olarak adlandırılamaz.

İkinci Derece Doğruluk Niyet ve Niyettedir: Niyet ve niyetin doğruluğunun özü samimiyettir. Başka bir deyişle, [Tanrı'nın] hizmetkârı, her eyleminde ve her hareketinde veya durgunluğunda yalnızca Tanrı'ya niyet eder. Eğer alt benliğin zevkleri (*nefs*) buna karışırsa, niyetin doğruluğu geçersiz hale gelir ve bu kişi, [Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) samimiyetle ilgili peygamberlik niteliğindeki bir rivayetinde belirtildiği gibi, yalancı olarak adlandırılabilir. birinin başardığı işler. Allah buna şöyle diyecektir: "Yalan söylüyorsun, aksine insanların sana 'alim' demesini istedin". Burada alimin eylemleri çürütülmemiş veya inkar edilmemiştir, bunun yerine kişinin niyeti çürütülmüştür [çünkü sadece Tanrı için orada değildi]. Bir Gnostik, niyetteki İlahi birliğin sağlığının (tam varlığının) [herhangi bir dünyevi veya gizli bencil amaç için değil, tamamen Tanrı uğruna olması açısından] doğruluk olduğunu söyledi. Doğruluğun bir anlamının sonucu, niyetin saf olması gerektiğidir ve bu da samimiyetin ta kendisidir. Doğru sözlü bir insanın samimi olması gerekir.

Üçüncü Derece Doğruluk Kararlılıktadır: Bazen kişi bir şeye kararlıdır ve [örneğin] yüreğinde şöyle der: "Eğer Tanrı bana bir servet verirse, o zaman hepsini sadaka olarak vereceğim veya yarısını Tanrı yolunda harcayacağım; eğer Allah bana [hükümet] yetkisi verirse, o zaman resmi sorumluluklarımı adalet ve adaletle yerine getireceğim ve zulüm yaparak veya yaratılanlara (insanlara) karşı haksız ve taraflı bir tutum sergileyerek Allah'a itaatsizlik etmeyeceğim". Kararlılıkta doğruluk (*Sıdq fi al-'Adhema*) kişide [başarmak istediği şey için] kararlılıkta güçlüdür ve niyette kararlıdır. Bu manalarda "doğru" dediğimizde, iyilikle ilgili [ve kötülükle ilgili olmayan] konularda kararlılığı tam ve güçlü olan ve bunda sapma (sapma), zayıflık veya tereddüt olmayan kişiyi ifade eder.

Doğruluğun Dördüncü Derecesi Kararlılığı Yerine Getirmektedir: Bazen kişi bu kararlılığı yapmak için fazla çaba harcamadığı için yapar, ancak bu karara göre hareket etme zamanı geldiğinde ve bunu gerçekleştirme yeteneğine de sahip olduğunda, alt nefsten (nefsten) gelen şehvetler [arzular] güçlenir. tüm tespitlerin bir kenara bırakılmasına neden olur. Bu durum tespitin yerine getirilmesindeki doğruluk ilkesine aykırıdır. Tanrı diyor ki:

رِجَالٌ صَدَقُوا۟ مَا عَٰهَدُوا۟ ٱللَّهَ عَلَيْهِ ۖ فَمِنْهُم مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُۥ وَمِنْهُم مَّن يَنتَظِرُ ۖ

"Allah'la ahit yapıp onu yerine getiren bazı insanlar var ve bu konuda doğru sözler söylediler. Bir de içlerinden yeminlerini tamamlayanlar ve [yerine getirme vakti geldiğinde] onları yerine getirmeyi bekleyenler var." (Kur'an, Bölüm 33, Ayet 23)

Allah ile olan ahitlerini bozan başkaları da vardır ve onlar hakkında şu ayet nazil olmuştur:

وَمِنْهُم مَّنْ عَٰهَدَ ٱللَّهَ لَئِنْ ءَاتَىٰنَا مِن فَضْلِهِۦ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٧٥﴾

فَلَمَّآ ءَاتَىٰهُم مِّن فَضْلِهِۦ بَخِلُوا۟ بِهِۦ وَتَوَلَّوا۟ وَّهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾

فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِى قُلُوبِهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ يَلْقَوْنَهُۥ بِمَآ أَخْلَفُوا۟ ٱللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا۟ يَكْذِبُونَ ﴿٧٧﴾

"Onlardan bazıları var ki, Allah kendilerine lütfundan [çok mal] bahşederse, o zaman cömertçe sadaka vereceklerine ve [bu servetle] birçok salih işler yapacaklarına dair Allah'a yemin ederler. Allah onlara lütfunu verdiğinde, bu konuda cimri davrandılar ve [vaatlerine aykırı olarak] bu tür sapmalara alıştılar. Bu nedenle, Allah ile olan ahitlerini ihlal ettikleri ve yalan söyledikleri için Allah onların kalplerine bir ceza olarak [ölümlerinden sonra Allah'a] dönecekleri güne kadar [orada] kalacak olan ikiyüzlülük yerleştirdi." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 9, 75-77. ayetler)

Burada kararlılık antlaşma, antlaşmanın ihlali yalan söyleme ve antlaşmanın yerine getirilmesi doğruluk olarak yorumlanmıştır. Bu doğruluk, üçüncü doğruluktan daha güçlüdür, çünkü bazen alt nefs (*nefs*) karar verir, ancak eylem zamanı geldiğinde, şehvetlerin kıpırdanması ve araçlarının mevcudiyeti, kişiyi kararlılığı (kararlılığı) yerine getirmekten ve gerçekleştirmekten caydırır. Ebu Said el-Hazâaz (ona rahmet etsin) rüyasında gökten iki meleğin indiğini gördü ve ona, "Doğruluk (*Sıdk) nedir?" diye sordu*. "Kişinin antlaşmasını yerine getirmesi doğruluktur" diye cevap verdi. Melekler bunu anladılar ve göğe geri yükseldiler.

Beşinci Derece Doğruluk İşlerde ve Eylemlerdedir: Eylemlerde (veya işlerde) doğruluk, kişinin sürekli olarak dış eylemlerinin, kişinin içsel varlığında sahip olduğu bir şey lehine [yanlış bir şekilde] tartışmadığı bir durumdan kaçınmaya çalışmasıdır. Eylemlerde doğruluk, eylemlerin (veya işlerin) terk edilmesi gerektiği anlamına gelmez [kişinin gerçek iç gerçekliğine kıyasla dışarıda görünen şeyde ikiyüzlülük korkusu nedeniyle], daha ziyade kişinin içsel varlığı (*Batin*), dışsal varlığı (Zahir) tespit edecek şekilde olmalıdır. Gösterişli bir kişi, insanların [dış] eylemlerinin gösterdiklerine dayanarak övgüye değer içsel niteliklere sahip olduğunu düşünmelerini isteyen kişidir. Namaz kılan pek çok insan, amaçları insanların onları görmesi olmasa da, namazlarında tevazu görüntüsünü benimserler, ancak namazları sırasında kalpleri gafildir. Onları gözlemleyen bir kişi, kişinin Tanrı'nın önünde durduğunu düşünür

[dualarda, İlahi heybet karşısında alçakgönüllülük ve itaatkarlık halinde, kişi içsel varlığında bir pazar yerinde durmasına ve bir miktar şehvete dalmış olmasına rağmen. Eylemler ve işler, varoluş durumlarından, içsel varlıklarının [algılanan] durumunu yansıtırlar, ancak gerçekte bu, içsel varlıklarının [gerçek] durumu değildir. Bu nedenle yalanlara gömülürler ve onlardan eylemlerde doğruluk talep edilir. Bazı insanlar, içsel varlıklarında ne denge ne de sükunet olmasına rağmen, büyük bir denge, sükunet ve haysiyetle yürürler. Bu insanlar aynı zamanda eylemlerinde dürüst değildirler, ancak ne yaratımlara meyillidirler ne de gösteriş gösterileri amaçları değildir. İç ve dış varlıkları aynı olan veya iç varlığı dış varlıktan daha iyi olan eylemlerin yanlışlığına karşı ancak o kişi korunabilir. Bu [ikiyüzlülük ve gösterişlilik] korkusu nedeniyle, bazı insanlar dış görünüşlerini kötü ve giysilerini tozlu tutarlar, böylece hiç kimse dış görünüşünü kendi iç varlıklarının iyiliğini savunmak için kullanamaz. Eğer içsel varlık, dış görünüşüne göre iyi değilse ve insanlar onlar hakkında iyi düşünüyorsa, bu bir yalan olur. Eğer dışsal varlık kasıtlı olarak içsel varlığa zıtsa [böylece kişi kendi kötüleyici iç gerçekliğine aykırı olarak dışarıdan iyi görünürse] o zaman bu, samimiyeti ortadan kaldıracak gösteriş olarak adlandırılacaktır ve eğer bunu istemeden yapma durumu söz konusuysa, o zaman doğruluk kaybolur. Doğruluk, dış ve iç varlıkların birbiriyle uyum ve uyum içinde olmasıdır. Bu detaydan, dış ve iç varlık arasındaki bu uyumun da bir tür doğruluk olduğu öğrenilir.

Altıncı Doğruluk Derecesi Ruhsal İstasyonlardadır: Bu, son derece yüksek ve nadir bir doğruluk derecesidir. [Allah'tan] korkma ve [Allah'tan] umut, [kişinin gözünde] İlahi olanın kutsallığı, [dünyevilikten] uzak durma, İlahi iradeyi kabul etme, Allah'a tevekkül, Allah sevgisi vb. gibi *İlahi yolun (*Din) manevi makamları (*makamı*) ile ilgilidir. İnsanlarda bazı doğruluk unsurları bulunduğunda ve bu unsurlar [bu manevi makamların gerçeklerine ulaşma şeklinde] ifşa edildiğinde, o zaman bu terim (manevi makamlarda doğruluk) onlar için geçerlidir. Bu unsurların yanı sıra, [bu manevi istasyonlarda doğruluğun] bazı imaları ve gerçekleri vardır. Bu konuların gerçeklerine ulaşan kişi, tam bir doğru insandır. Bir şeyde bir şey baskın hale geldiğinde ve onun gerçekliği birinde mükemmelleştiğinde, o zaman ona sahip olan kişiye doğru denir. Örneğin, falancanın manevi çabalarda doğru olduğu, yani birinde manevi çabanın baskın olduğu söylenir. Ya da falancanın Tanrı korkusunda doğru olduğu söylenir, başka bir deyişle, Tanrı korkusunun gerçekliği bir kişide mükemmelleşir. Tanrı diyor ki:

لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَٰبِ وَٱلنَّبِيِّۦنَ وَءَاتَى ٱلْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَٱلسَّآئِلِينَ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَٱلْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَٰهَدُوا۟ ۖ وَٱلصَّٰبِرِينَ فِى ٱلْبَأْسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَحِينَ ٱلْبَأْسِ ۗ أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ صَدَقُوا۟ ۖ

"Doğruluk, [ritüel dualarda veya ibadetlerde] yüzünüzü doğuya veya batıya çevirmek değildir. Doğruluk, kişinin Allah'ta, kıyamet gününde, meleklerde, kitaplarda ve peygamberlerde kesinlik göstermesi ve Allah sevgisi için akrabalarına, yetimlerine, muhtaçlarına, yolculara [seyahat sonucu muhtaç hale gelenlere] [insani gayretler ve sadaka olarak] mal vermesidir. istekte bulunanlar (ihtiyaçtan dolayı yardım istediklerinizi), tutukluları serbest bırakmak [o andan itibaren kötülükten vazgeçmeleri ve salih bir hayat yaşamaları şartıyla zulmettikleri insanlara tazminat ödeyerek onları kurtarmak için] ve [böyle] kişi aynı zamanda namazlarını düzenli kılar, farz fakirlik (*zekat*) verir ve ahitlerini yerine getirir. yeminler, taahhütler) antlaşmalar yapıldığında. Ve bunlar, yoksullukta (zorluklarda), hastalıkta ve savaşta [saldırganlar tarafından kendilerine dayatıldığında] sabırla sebat eden insanlardır. Bunlar doğru söyleyenlerdir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 177)

Doğru Olanın Dereceleri: Tüm bu açıklamanın sonucu, bu [çeşitli] manevi istasyonlarda sayısız doğruluk dereceleri olduğudur. Bazen bir kul bazı konularda doğru görüşe sahiptir, fakat bazı konularda doğru değildir. Eğer kişi her konuda doğru sözlüyse, o zaman böyle bir kişi gerçekte doğru sözlüdür (*Siddeeq*). Rivayetlerde Allah'ın Hz. Musa'ya (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle vahyettiği rivayet edilmiştir: "Bir kulumu sevgilim yaptığım zaman, birine öyle zorluklar ve sıkıntılar gönderiyorum ki, dağlara gönderilseler, dayanamazlar. O zaman görüyorum ki, insan benim sıkıntılarımda nasıl doğruluğu benimsiyor. Eğer biri sabrederse, onu dostum ve sevgilim yaparım ve eğer biri yüksek sesle gürültü çıkarır ve benim hakkımda yaratılanlara şikayette bulunursa, o zaman onu rezil ederim ve böyle birini umursamam". Doğruluğun alameti, [Allah'a] hem sıkıntıların hem de itaat eylemlerinin [insanların gözünden ve bilgisinden] gizli tutulması ve yaratılmışların bunların farkına varmasının kötü olduğunu düşünmesidir.

Bölüm 18 – Tüm Eksiklikler, Olumsuzluklar ve Kusurlar İçin Kendini Göreve Almak için Kendini İnceleme ve Öz Değerlendirme

Dürüst ve objektif bir şekilde kendini değerlendirerek ve kendine ve başkalarına karşı işlenen aşırılıklar için kendini görevlendirerek kişinin eylemlerine daha yakından bakması, insanın özünün mükemmelliğine giden manevi yolda ilerlemek için zorunluluklar olan İlahi rehberliği, adaleti, adaleti, adaleti, kendini ıslah etmeyi ve ruhun arınmasını aramanın muazzam bir yoludur. İncelenmemiş bir hayat, aynı hataları ve kötü eylemleri defalarca tekrarladığını görür. Öte yandan, kişinin kendi hatalarını, eksikliklerini, hatalarını ve kötü eylemlerini bulmak için yaptığı eleştirel öz değerlendirme, işleri önce kendisi ve sonra diğer insanlar için daha iyiye çevirmenin yoludur. Karşılıklı ilişkilerde reform yapar ve güçlendirir, halklar ve uluslar arasında uyum ve barışı teşvik eder. İnsanın aradığı huzur kendi içinde başlar ve öz değerlendirme bunu kendi içinde başlatır. Kendini değerlendirme ve kendini göreve alma, hakikat yolundaki manevi yolcular için hayati niteliklerdir ve hem kişisel hem de kolektif düzeyde reform için vazgeçilmez araçlardır. Gazali, dördüncü cildin sekizinci bölümünde veya kitabında *başyapıtı* "*İhya al-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nda bu konunun anlayışlı bir açıklamasını sunar. Burada özet olarak aşağıdaki gibi sunulmuştur [24]:

Kendini Muayene (*Murakabe*) ve Öz Değerlendirme (*Muhasaba*) Açıklaması

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

وَنَضَعُ ٱلْمَوَٰزِينَ ٱلْقِسْطَ لِيَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا ۖ وَإِن كَانَ

مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا ۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ

"Kıyamet günü kimseye haksızlık yapılmasın diye bir denge terazisi kurulacaktır. Ve eğer bir kişinin [iyi, takvalı, salih] ameli bir hardal tanesi büyüklüğünde olacaksa, onu [kişinin dünya hayatındaki iyi başarılarının toplanan kötülüklerden daha ağır basıp basmadığını veya tam tersini görmek için yanlış amelleriyle tartmak için] orada sunacağız ve biz herkesi [dünyevi ikametlerindeki amellerinden veya kötülüklerinden dolayı, onlara mutlak adalet ve hakkaniyetle karşılık vermek için] sorumlu tutmaya yeteriz." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 21, Ayet 47)

وَوُضِعَ ٱلْكِتَٰبُ فَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَٰوَيْلَتَنَا
مَالِ هَٰذَا ٱلْكِتَٰبِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّآ أَحْصَىٰهَا ۚ
وَوَجَدُوا۟ مَا عَمِلُوا۟ حَاضِرًا ۗ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

"[Kıyamet gününde] [ayırt etme çağına geldikten sonra herkes için sürekli olarak toplanan] amel defteri önüne konduğu zaman, suçluların içinde yazılanlardan korktuklarını göreceksiniz ve 'Vay halimize! Bu amel sicili o kadar tuhaftır ki, ister küçük ister büyük bir günah olsun, hiçbir şeyi kaydedilmekten esirgemezdi ve [dünya hayatlarında] ne yaptılarsa, onu orada bulurlar ve Rabbin kimseye zulmetmez ve zulmetmez." (Kur'an, Bölüm 18, Ayet 49)

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوٓا۟ ۚ أَحْصَىٰهُ ٱللَّهُ وَنَسُوهُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ

"Allah'ın herkesi dirilteceği gün, [dünya hayatındaki ölümlerinden sonra hepsini hayata döndürerek] onlara yaptıklarını anlatacaktır. Allah, bu insanların [dünyevi ikametleri sırasında yaptıkları ve kötülükleri açısından] unuttukları her şeyi korumuştur. Ve Allah her şeyin tanığıdır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 58, Ayet 6)

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ ٱلنَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا۟ أَعْمَٰلَهُمْ ﴿٦﴾
فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ ﴿٧﴾
وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُۥ ﴿٨﴾

"O [kıyamet gününde] insanlar gruplar halinde geri dönecekler ki [dünya hayatlarında yaptıklarını] görsünler. Bu nedenle, bir parça [ağırlık değerinde] iyilik yapan kişi bunu görecek ve bir parça [ağırlık değerinde] kötülük yapan kişi de onu görecektir [bu nedenle, hiç kimse bu dünyada yapılan iyiliği veya kötülüğü hafife almamalı ve bunun

hiçbir önemi olmadığını düşünmemelidir, çünkü kişinin yaptığı her şeyin hemen fark edilmeyebilecek değişen derecelerde sonuçları vardır]." (Kur'an-ı Kerim, bölüm 99, ayetler 6-8)

ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

"O zaman herkes yaptıklarının karşılığını tam olarak alacak ve bu konuda herhangi bir haksızlığa veya adaletsizliğe maruz kalmayacaklar." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 281)

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِن سُوٓءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُۥٓ أَمَدًۢا بَعِيدًا ۗ وَيُحَذِّرُكُمُ ٱللَّهُ نَفْسَهُۥ ۗ

"O gün her insan, önünde yaptığı iyi işleri ve kötü işleri bulur ve o günle arasında büyük bir mesafe olmasını ister. Ve Tanrı sizi [Kudretli, Güçlü, Her Şeyi Kuşatan] Varlığından korkutur [böylece kendinize ve başkalarına her türlü kötülükten ve her türlü zarardan vazgeçebilirsiniz]." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 30)

وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِىٓ أَنفُسِكُمْ فَٱحْذَرُوهُ

"Ve Tanrı'nın kalplerinizde gömülü sırları bildiğini bilin [ve emin olun], bu yüzden O'ndan [ve O'nun kalplerinizde gömülü sırları bilmesinden ve sizi durdurma ve onlar için görevlendirme yeteneğinden] korkun." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 235)

Bu yüce ayetlerin ışığında, iç akıl sahipleri (*Baseerah*), Allah'ın kulları (insanlar) üzerinde her zaman gözde olduğunu ve yaptıklarından sorumlu tutulacaklarını ve [dünya hayatlarında yaptıkları] her küçük şey hakkında sorgulanacaklarını öğrenmişlerdir. Bu tehlikelerden kurtulmanın yegâne yolunun, [bütün düşüncelerinde, duygularında, niyetlerinde, sözlerinde, amellerinde ve varoluş halinde] sürekli olarak alt benliğin (Nefs) sorumluluğunu üstlenmek ve onun eylemlerini doğru bir şekilde gözetmek ve alt benliği, her nefesten ve her hareketten sorumlu tutarak onu göreve getirmek olduğunu da biliyorlar. Çünkü eğer kişi [Kıyamet Günü'nde] [İlahi] sorumluluğundan önce alt benliğin sorumluluğunu üstlenebilirse, Kıyamet Günü'nün sorumluluğunda bir azalma olacak ve [o gün sorulan] her sorunun cevabı önceden kişinin zihninde mevcut olacak ve kişinin [İlahi yargıya dayalı] nihai sonu en iyisi olacaktır. Nefsini (*nefsini*) [düşünce, duygu, niyet, söz ve amel bakımından sahip olduğu her şeyden] sorumlu tutmayan kişi, her zaman pişmanlık tuzağına düşecek ve kıyamet gününde hesap verme süresi uzun olacak, günahlarının (kötülüklerin ve kötülüklerin) aşağılanmasına gömülecek ve İlahi hoşnutsuzluğa kavuşacaktır. İçsel akıl sahibi insanlar, kıyamet gününün aşağılanmasını önlemenin tek yolunun, Allah'ın itaat edilmesini emrettiği her konuda İlahi itaat olduğunu bilirler ve Allah [olumsuzluklara ve

şehvetlere karşı] sabır ve [tüm kötülüklere, olumsuzluklara ve yanlışlara karşı] uyanıklığı emretmiştir.

Onlar (içsel içgörü sahibi insanlar) alt benliklerini şartlara tabi tutarak korudular, sonra onun hallerini [sıkı] bir şekilde izlediler, sonra onu sorumlu tuttular, sonra onu [yanlışlarından dolayı] cezalandırdılar, sonra manevi olarak [ıslahı, arınması, arınması ve İlahi Huzura yükselişi için] çabaladılar, sonra onunla sıkı bir şekilde [suçlarından dolayı] ilgilendiler. Bu nedenle, altı uyanıklık istasyonundan (kendi kendini inceleme ve öz değerlendirme) geçtiler. Bu altı istasyonu açıklayalım ve bu uyanıklığın gerçekliğini, mükemmelliğini ve bunun gerçekleşmesi için gerekli eylemleri açıklayalım. Tüm bu makamların kökeni, alt benliğin (Nefs) koşullara tabi tutulması ve hallerinin uyanık tutulmasından sonra elde edilen kendi kendine hesap verebilirliktir ve eğer hesap verebilirlik kayıpları (alt benlik tarafından işlenen aşırılıklar veya yanlışlar ve bunun sonucunda kişinin manevi hayatına, İlahi yoluna ve Allah'ın huzurunda durmasına verilen zararlar) ortaya çıkarırsa, o zaman hoşnutsuzluğa ve cezaya maruz kalır [onu doğruluk yoluna geri getirmek için, rehberlik, incelik ve iç aydınlatma].

Alt Benliğin İncelenmesinin İlk İstasyonu - Üzerine Koşullar Koymak: İş ve ticaretle uğraşanların ve ticari mallara ortak olanların amaçları kârdan başka bir şey değildir. Nasıl ki bir iş adamı, iş yapmak için önce iş malını [ortağına] teslim ederek [iş] ortağından yardım alırsa, sonra muhasebeyi yaparsa, aynı şekilde akıl da ahiret için iş adamıdır ve kâr olarak adlandırılabilecek amacı, kişinin kurtuluşu ve başarısı buna bağlı olduğu için ruhun arınmasıdır. Tanrı diyor ki:

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ﴿٩﴾

وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ﴿١٠﴾

"Şüphesiz başarıya [her türlü zarar ve kayıptan kurtuluşa] ulaşmış olan kişi, onu (yani nefsi ve dolayısıyla kalbi ve ruhu) arındırır ve onu [günahlarla, kötülüklerle, ahlaksızlıklarla, yanlışlıklarla ve her türlü olumsuzlukla] yok eden, kederli kaybedendir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 91, Ayetler 9-10)

Benlik, salih amel ve akıl sayesinde başarılı olur ve kurtuluşa ulaşır, bu işte nefsinden yardım alır, onu kullanır ve arınmasına bağlı olan işler için ona boyun eğdirir, tıpkı bir iş adamının ticari işlemlerden sorumlu iş ortağından yardım alması gibi, kâr arzusuyla, önce bazı koşullar dayatmak ister, sonra ona göz kulak olur, sonra muhasebesini yapar, sonra muhasebede herhangi bir tutarsızlık veya sahtekârlık bulursa tepkiler getirir. Benzer bir şekilde, akıl aynı dört konuyu benlikten arar. Birincisi, (akıl) kendisine (nefsine) bazı şartlar ve yükümlülükler koymalı, ona başarıya giden yolu göstermeli ve [kendisi için belirlenmiş olan] bu yoldan sapmamasını ve onu sebatla kat etmeye devam etmesini emretmelidir. İkinci olarak, kişi hiçbir zaman onu (benliğini) gözetme konusunda ihmalkar olmamalıdır, çünkü en ufak bir ihmal yapılırsa [kendisi için belirlenen görevlerden saparak] sahtekârlık yapacak ve gerçek [iş yatırımı] sermayesini

bile boşa harcayacaktır. Benlik, tıpkı ticari mallarla emanet edilmiş, mallarla baş başa kaldığında kendini sahtekârlıktan caydırmayan dürüst olmayan bir çalışan gibidir. Üçüncüsü, benlik, kendisine konulan tüm koşulları yerine getirip getirmediğini görmek için hesap verebilirliğe tabi tutulmalıdır. Bu, kârı *Sidratul Muntaha*'da (Tanrı'nın huzurunda bir insanın ulaşabileceği manevi yükselişin en yüksek noktası) cennet ve peygamberlerin yoldaşlığı şeklinde kişiye bahşedilecek bir ticarettir. Bu ticaretin muhasebesi (hesap verebilirliği) en ince ayrıntısına kadar titizlikle yapılmalı ve dünya kârı için yapılandan çok kârına dikkat edilmelidir çünkü dünyevi kâr buna göre çok önemsizdir. Üstelik dünyevi kazançlar ne kadar çok olursa olsun kalmıyor. İyilikte kalıcı olmayan ne iyilik vardır?

Bu nedenle, Allah'a ve ahiret gününe (kıyamet gününe) iman eden her insanın, her hareketinde, eğiliminde, düşüncesinde ve zevkinde katı davranması gerekir, çünkü insan hayatının her nefesi, benzeri veya ikamesi olmayan çok değerli bir mücevherdir ve onunla birlikte, Sonsuzlukta asla bitmeyecek böylesine paha biçilmez bir hazine satın alınabilir. Bu değerli nefesleri (anları) boşa harcamak veya onları yıkıcı eylemlerde kullanmak, hiçbir akıllı insanın dayanamayacağı kadar büyük bir kayıptır. Tıpkı bir iş adamının iş mağazasını teslim etmeden önce iş ortağıyla buluşup koşulları belirlemesi gibi, kişi her sabah sabah yükümlülüklerini yerine getirdikten sonra bir dakikasını kendi başına koşullarla geçirmek için yalnızlığı benimsemelidir. Bu toplantıda akıl nefse şunu söylemelidir: "Ömrümden başka sermayem yok, boşa giderse her şeyimi kaybederim, yoksul ve yoksun kalırım, iş yapmak ve kâr elde etmek için hiçbir umudum kalmaz. Bugün yeni bir gün, Allah bana yine bir fırsat verdi ve hayatıma daha fazla [zaman] ekledi ve bu nedenle bana büyük bir mükâfat verdi. Eğer ölmüş olsaydım, [dünyaya] döndüğümde iyi işler yapabilmek [ve yanlışlarımı telafi edebilmek] için [sadece] bir günlüğüne dünyaya geri dönmeyi isterdim. O halde sen [ey benlik!] kendini ölü saymalısın ve [hayata döndükten sonra] dünyaya geri gönderildiğini düşünmelisiniz. Dikkat! Bu günün [yanlış veya beyhude çabalarla veya hiçbir şey yapmayarak] boşa gitmesine izin vermeyin. [Aldığım] her nefes paha biçilemez kadar zarif bir mücevher! Ey benlik! Bil ki, gece ve gündüzde yirmi dört an vardır ve bir nebevi rivayette, bir gece ve gündüzde yirmi dört hazinenin [birinin önüne] serildiği rivayet edilmiştir. Bu hazinelerden biri birinin önünde açılır ve kişi bu hazinenin kişinin o anda yaptığı salih amellerin göz kamaştırıcı ışıklarıyla dolu olduğunu görür. Egemen Yüce Hükümdar'ın (Tanrı'nın) yakınlığına ulaşmanın aracı olan bu aydınlanmalara tanık olmak, insana muazzam bir mutluluk verir. Daha sonra kötü kokusu ve yoğun karanlığı olan biri için karanlık bir hazine açılır. İnsanın günah işlediği ve o hazineyi gördükten sonra dehşete düştüğü o anın hazinesidir. Sonra kişinin uyuduğu, ihmalkar olduğu veya dünyevi işlerle meşgul olduğu başka bir hazine açılır. İnsan o hazineyi boş görmekten pişmanlık ve yoksunluk duyar ve sanki büyük bir işte çok büyük bir kayıp yaşamış gibi pişmanlık duyar, oysa isteseydi bu kayıp önlenebilirdi. Kişinin hayatının anlarının bu hazineleri tüm yaşamı boyunca açılır, bu nedenle kişi kendine şunu söylemelidir: "Bugünün hazinelerini doldurmak için çaba göster ve onları, [kişiyi sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere götüren İlahi Her Şeye Gücü Yeten'in aleminde] [sonsuz] hakimiyetin [ebedi] hâkimiyetine [ulaşmanın] aracı olan iyi salih amellerin değerli mücevherlerinden

mahrum bırakma. Tembelliği, uyuşukluğu ve rahatlık arayışını geride bırakın ve hakimiyetinizin elinizden alınıp başkasına teslim edilmesine ve sadece pişmanlık duymanıza izin vermeyin. Cennete kavuşsanız bile, tembellik yüzünden uğrayacağınız kayıp, bu huzursuzluk cehennemin huzursuzluğundan daha az olsa bile, huzura kavuşmanıza izin vermez." Bir Gnostik şöyle dedi: "Günahların bağışlanabileceğini kabul ediyoruz ama kişi [günahlar bağışlandıktan sonra bile] doğruların [yüce manevi mertebelerine ve] derecelerine [hala] ulaşamayacak".

Bu, zamanı [faydalı çabalarda akıllıca kullanma] konusunda kendine verilen tavsiyeydi. Bundan sonra göz, kulak, dil, mide, avret bölgeleri, eller ve ayaklar olmak üzere yedi [bedensel] organın tümü hakkında ona öğüt verilmelidir. Kişi bu organların kontrolünü kendine devretmeli ve ona şöyle demelidir: "Bu organlar sizin [yönettiğiniz] tebaanızdır ve onlar bu ticarette sizin hizmetkarınızdır ve bu ticaretin doruk noktası onların işbirliğiyle gerçekleşecektir." Cehennemin yedi kapısı vardır ve her organ bir kapıya bağlıdır. Bu kapılar, bu organlar aracılığıyla Allah'a itaatsizlik eden kimse için belirlenmiştir. Kişi, cehenneme, ilgili organı Allah'a isyankârlık etmek için kullanılan kapıdan girecektir. Kişi kendine bu organları günahlardan ve yanlışlardan korumasını tavsiye etmelidir. Mesela göze, bakması caiz olmayan veya yanlış olana bakmamasını, birinin mahrem yerlerine bakmamasını, bir mümine küçümseyerek bakmamasını, bunun yerine [bakması caiz olsa bile dünyevi veya ahiret menfaati için] ihtiyaç duyulmayan hiçbir şeye bakmaktan sakınmasını söylemelidir. çünkü Tanrı, tıpkı gereksiz konuşmaları sorgulayacağı gibi, kullarını da gereksiz bakışlardan sorumlu tutacaktır. O halde gözleri sadece bu konulardan alıkoymak yeterli değildir, aynı zamanda onları bu ticaret için yararlı olan konularla meşgul etmek de gereklidir.

Bu hususlar öyle ki, Allah'ın yarattıklarına [yaratılışları için İlahi hikmet ve Yaratıcılarına, Azametlerine, Yüceliğine, Hikmetine ve Kudretine nasıl işaret ettikleri hakkında] dersler çıkarma gözüyle bakmak veya onları takip etmek için iyi salih çabalara bakmak, Allah'ın kitabına ve peygamberlik yoluna bakmak ve onlardan faydalanmak amacıyla hikmet kitaplarını incelemek gibi gözler onlar için yaratılmıştır. Diğer organlar da aynı şekilde yükümlülükleri konusunda bilgilendirilmeli ve İlahi yol (Din) ile ilgili ticarete zarar veren konulardan uzak tutulmalıdır. Özellikle dil ve mideye dikkat edilmelidir çünkü dil doğal olarak [söylemek istediğini konuşarak ve söyleyerek ve çoğu zaman bunu sonuçlarını düşünmeden yaparak] hareket eder ve bu harekette hiçbir zorluk yoktur. Gıybet, arkasından şikayet etmek, iç saflığını iddia etmek, diğer yaratılanları kınamak, eleştiriler, insanlara kötülük dilemek, başkalarına zarar vermek için dua etmek, küfür etmek ve kabalık, tüm bu konularda dilin günahları çok ağırdır. Bütün bu hususlar "Dilin Zararları Kitabı" (Bölüm 4) adlı bölümde açıklanmıştır. Yaratılışının [İlahi] amacı İlahi zikir olmasına rağmen, yaratılış amacı İlahi zikir olmasına rağmen, eğitim tartışmalarına katılmak, Allah'ın kullarını Allah'a giden yol hakkında eğitmek (*Din*) ve onlara hidayet yolunu göstermek (*Hidaya*), [karşılıklı barışı ve sosyal uyumu teşvik etmek için] bir konuda karşılıklı düşmanlık besleyen iki Müslümanı [veya bu konuda herhangi birini] barıştırmak olmasına rağmen, dil genellikle bu konuların peşinden koşar. ve benzer salih işleri [kötü, incitici ve zararlı işleri onunla yürütmek yerine, dil aracılığıyla] yürütün.

Bu aynı zamanda benliğin bütün gün dilini İlahi zikirden başka bir şey üzerinde hareket ettirmemesinin koşulu olmalıdır çünkü bir müminin konuşması İlahi zikirdir ve kişinin görüşü dersler almaktır [karşılıklı ilişkilerimizde Tanrı'nın dünyanın her yerine dağılmış ayetlerinden, ve ruhlarımızda] ve [müminin] sessizliği [İlahi] ibadet olmalıdır. Tanrı diyor ki:

مَّا يَلْفِظُ مِن قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

"Yakınlarda hızlı bir gözlemci (*Kiraman Katibeen* ya da ergenliğe ulaştıktan sonra her insana eşlik eden ve kişinin tüm sözlerini ve eylemlerini amel defterine kaydetmekle görevli olan ve kıyamet gününde o kişiyi yeryüzündeki yaşam sınavında başarılı veya başarısız olarak yargılamak ve sonsuz yaşamda buna göre ödüllendirmek için Tanrı'ya sunulacak olan Tanrı'nın iki meleği) bunu kaydetmeye hazırdır". (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 50, Ayet 18)

Mide açgözlülüğü bırakması konusunda uyarılmalı ve caiz (Helal) yiyeceklerden daha az yemesi için disipline edilmeli, şüpheli yiyeceklerden uzak tutulmalı, şehvetlerden uzak tutulmalı ve [açgözlü bir şekilde yemek yerine] sadece ihtiyaç duyulan miktarla yetinilmelidir. Bu bakımdan benlik, mideyle ilgili emirleri ihlal ederse, midenin tüm şehvetlerinden [kasıtlı açlık yoluyla] alıkonulacağı, bu şekilde elde ettiği şehvetleri kaybedeceği ve bundan çok daha fazlasını yapacağı tehdidinde bulunabilir. Tüm organlar benzer koşullarla [kendileri için uygun olan] ayarlanmalıdır. Çeşitli organların günahları gizli değildir, onların [İlahi eylemleri] itaat eylemleri de gizli değildir. Bu nedenle, koşullar kolayca belirlenebilir ve her organ terbiye edilebilir ve günahların terk edilmesine ve salih amellerde düzenliliğe tabi tutulabilir. Daha sonra, gün içinde birçok kez bu [İlahi] itaat eylemleri nefse hatırlatılabilir, o zaman kişi, bol bol yapabileceği üstün (isteğe bağlı) ibadetler (Nawafil) hakkında nefsine öğüt vermelidir. Üstün ibadet eylemlerinin doğası ve araçları hakkındaki ayrıntılar, benlik için açıkça belirtilmelidir. Bu şartlara her gün ihtiyaç duyulur, ancak insan bunlara alıştığında ve benlik de bu şartları yerine getirmek için işbirliği yaptığında, bu şartları koymaya devam etmeye gerek kalmaz. Benlik ihmal ve aylaklıktan korkmalı ve asi bir insan gibi uyarılmalıdır çünkü benlik doğası gereği isyankardır, İlahi itaati küçümseyen ve [İlahi] kulluktan sapkındır. Ancak nasihat ve terbiye onda etkilidir. Bunun gibi koşulları dayatmak, benliğin beslenmesinin ve yetiştirilmesinin başlangıç aşamasıdır. Bu, eylemi yapmadan önce kendini hesap verebilirlik için görevlendirmektir ve bazen bu sorumluluk eylemden sonra yapılır. Kâr veya zararı ve bunların miktarını belirlemek için yapılan değerlendirmeye hesap verebilirlik (*Muhasaba*) denir. Benzer şekilde, Tanrı'nın bir kulu, kişinin yetersiz kalıp kalmadığını veya aşırılıklar (yanlışlar) yapıp yapmadığını belirlemek için eylemlerini gözetlerse, o zaman bu, kendi kendine hesap verebilirliğe dahildir. Ömer - Allah ondan razı olsun- şöyle buyurdu: "[Allah'ın önünde] hesap vermeden önce nefsinizden hesap çekin ve [amellerinizi] tartılmadan önce tartın ve [ebedi kurtuluşa veya ebedi lanetlenmeye ulaşmanızla ilgili olarak kendinizle ilgili büyük hüküm için kıyamet günü İlahi Mahkeme'de] büyük [mahkemede] hazır olun." Kişi tüm meseleleri

tartmalı ve [nihai sonuçlarına bakarak] iyice düşünmeli ve sonra onlara göre hareket etmelidir.

Alt Benliğin İkinci İnceleme İstasyonu - Tefekkür: İnsan, nefsine nasihat etmeyi bitirdiğinde ve yukarıda bahsedildiği şartları belirlediğinde, tefekküre dikkat etmeli, yani eylemlerini iyi düşünmeli ve onlara derin bir bakış atmalı ve [tüm yanlışlardan] koruma perspektifinden kendini sıkı bir şekilde izlemelidir. çünkü eğer benlik [kaprislerine] bırakılırsa, isyan edecek ve zararlı, yaralayıcı ve zayıflatıcı bir şekilde hareket edecektir. Tefekkür üzerine daha fazla tartışmadan önce, onun mükemmelliklerini açıklayalım.

Tefekkürün Mükemmellikleri: Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Başmelek Cebrail'e *İhsan'ı* (mükemmellik, güzellik ve mükemmellik) sordu ve o da şu cevabı verdi:

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ

"Tanrı'ya O'nu görüyormuş gibi ibadet edin [ve siz O'nu henüz gerçekten görmeseniz de, O sizi görüyor]". (Anlatan: *Sahih* Buhari *ve Sahih* Müslim'*in Ömer'in yetkisiyle hadis derlemeleri [Allah ondan razı olsun])*

["İhsan" veya maneviyat, Peygamber'in şu sözleriyle sembolize edilir: "Allah'a O'nu görüyormuş gibi ibadet edin ve O'nu henüz görmediğiniz halde O'nun sizi gerçekten gördüğünü [yaşayan bir sürekli bilince sahip olun]". Bu, kâmil bir insanın ya ruhunun gözüyle Tanrı'ya tanıklık etme durumunda olduğu ya da kişi böyle yüce bir ruhsal duruma ulaşamıyorsa, o zaman kişinin sonsuza dek Tanrı'nın gözünde olduğuna dair sürekli bir tefekkür halinde olduğu anlamına gelir. Bu maneviyat, kişinin ruhunu öfke, nefret, kıskançlık, haset, kibir, açgözlülük, adaletsizlik, sabırsızlık, egoizm, ırkçılık, fanatizm, aşırılık, kendini beğenmişlik, intikam, katı kalplilik, cehalet, korkaklık, kötü düşünceler, şöhret/kontrol/güç arzusu ve tüm olumsuz özellik ve eğilimler gibi tüm kötü içsel niteliklerden, eğilimlerden ve eğilimlerden arındırarak güzelleştirmeye yönelik ortak çabalarla elde edilir; sevgi, sabır, şükran, bağışlama, nezaket, şefkat, cömertlik, alçakgönüllülük, asalet, Allah'a ve tüm insanlara samimiyet, Allah'a güven, İlahi zikir, içsel saflık, tüm olumlu özellikler ve eğilimler gibi tüm iyi [içsel] nitelikleri telkin ederek kişinin ruhunu güzelleştirerek, sonuç olarak Allah ile yakın bir ilişki geliştirerek hayatın her alanında İlahi koruma ve rehberlik alır. Kişinin ruhundaki karanlığı tamamen ortadan kaldırarak ve sonuç olarak kim olduğum, nereden geldiğim, nereye gittiğim gibi yaşamın tüm sorularına cevap bulduğu İlahi bilgelik ışığını alarak tam insan potansiyelini gerçekleştirmek için ulaşmaya çalıştığı en yüksek insan kazanımı seviyesidir. yaşamın amacı nedir, Tanrı her şeyi neden yarattı ve gerçek mutluluk ve başarı gerçekte nedir? Burası, Tanrı'yı samimi arayanların, ruhsal başarının zirvesi olan, tam bir iç huzur, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı ile sonuçlanan bir Tanrı farkındalığı veya Gnosis durumuna ulaştıkları yerdir.] Tanrı diyor ki:

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ ٱللَّهَ يَرَىٰ

"Bu kişi, Tanrı'nın kendisini [kişinin hem dış hem de iç varlığında her zaman] izlediğini bilmiyor mu?" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 96, Ayet 14)

إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

"Şüphesiz Allah sizi çok iyi bilir ve her zaman gözetir." (Kur'an, Bölüm 4, Ayet 1)

Ebu Osman el-Mağribi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Manevi yolda en önemli şeyler, tefekkür, hesap verme ve ilim yoluyla (yani kişinin eylemlerini doğru bilgiye göre yönetmesi) [hikmetli bir şekilde ele alınması açısından] siyasettir." Ayrıca şöyle dedi: "İnsanlar arasında oturduğunuz zaman, [yanlış düşüncelere, duygulara, sözlere ve eylemlere kapılmamaları için] nefsinizi ve kalbinizi uyararak oturun ve [sizi manevi bir öğretmen olarak düşündükleri için] insanların toplantılarınızı ziyaret etmelerine aldanmayın çünkü onlar sizin dış görünüşünüze bakarlar. Tanrı ise sizin içinize (içsel varlığınıza) bakar". Muhammed ibn Ali Tirmizi -Allah ona rahmet etsin- şöyle buyurdu: "Kendisinden kaybolmadığınız o Varlık için tefekkür edin, şükranlarınızı sizden bereketi kesilmeyen Kimseye saklayın, habersiz olmadığınız Kimseyle itaat ilişkiniz olsun ve hükümranlığından ve gücünden kaçınamayacağınız Kimseye karşı tevazu gösterin." Bir Gnostik şöyle demiştir: "Allah, kalplerini sürekli koruyan, [kendilerinden çıkan her şeyden] onları sorumlu tutarak nefislerini görevlendiren ve emaneti ahirete giden yolculuklarına hazırlayan insanları onaylayacaktır". Zun Önü'l-Mısri'ye (Allah ona rahmet etsin) soruldu: "Bir kulu cennete nasıl kavuşur?" Beş şey vasıtasıyla: [manevi çabalarda] sapma olmayan sebat, içinde ihmal olmayan gayret, kamusal ve özel olarak Allah'ı tefekkür etmek (yani Allah'ın sürekli bakışını kalbinde hissetmek), [Tanrı'nın kaçınılmaz] ölümünü [İlahi yolda içtenlikle çabalayarak] ona hazırlanarak beklemek, ve [İlahi olarak] sorumlu tutulmadan önce benliğin sorumluluğuyla".

Tefekkürün Gerçekliği ve Dereceleri

Tefekkürün gerçekliği, kişinin Gözcü (Tanrı) ile ilgilenmesi ve tüm dikkatini O'na odaklamasıdır. *Sufilere* (manevi yolcular ve İlahi yolda çabalayanlar) göre tefekkür (*Murakabe*), kalbin bir tür Gnosis (İlahi bilgi ve yakınlık) aracılığıyla elde edilen durumudur. Bu durumdan dolayı bazı eylemler organlardan çıkar ve bazıları kalpte doğar. Durum, kalbin sürekli olarak Gözcü'ye (Tanrı'ya) bakması, O'na düşkün olması, O'na meyilli olması ve O'na karşı dikkatli olmasıdır. Bu [içsel ruhsal] durumu yaratan anlayış, Tanrı'nın kalbin sırlarını ve gizli konularını bildiğini, kullarının eylemlerini her zaman izlediğini ve onların benliklerinden kaynaklanan tüm eylemlerin farkında

olduğunu bilmektir [ve farkındalıktır]. Kalbin sırları, tıpkı insanın dış görünüşünün insana açık olduğu gibi, Allah'a da bundan daha açıktır. Bu anlayış, her türlü şüpheden arınmış bir kesinlik haline geldiğinde, kalbe hakim olur ve onu kuşatır. Bu [kesinlik] hakimiyeti önemlidir, çünkü insanın kesinlik sahibi olduğu birçok konu vardır, ancak bunlar kalbe hükmetmez, tıpkı ölümün kesinliği bilgisinin orada olduğu halde kalbe hükmetmediği gibi. Bu nedenle, derin anlayış (Gnosis) kalbe hakim olduğunda, kişiyi Gözcü'ye (Tanrı'ya) saygı duymaya yöneltir ve kişinin tüm varlığının yönünü Gözcü'ye doğru çevirir. Bu Gnosis'te kesinliğe ulaşmış olanlar, Tanrı'nın dostları ve yakınlarıdır.

Tanrı'nın Mahremlerinin Dereceleri (Gnostikler): Tanrı'nın iki tür mahrem hali vardır: *Sıddık* (Gnostik) ve *Ashab al-Yameen* (sağ elin veya doğruluğun insanları). Bu yüzden onların tefekkürü de iki derecelidir. Bir derece, Gnostik (*Siddiqeen*) olan Tanrı'nın yakınlarına aittir. Bu, İlahi Büyüklük ve Majestelerinin tefekkürüdür. Bu tefekkürün sonucu, kalbin İlahi Azamet'in şahitliğine dalmış olması ve O'nun huşusundan kırılması ve O'ndan başkasına yönelmek için en ufak bir kapasitenin kalmamasıdır. Bu tefekkürün eylemleri kalpte gömülü kalır ve [bedensel] organlar söz konusu olduğunda, [zevk ve rahatlık] mübah olan şeylere bile eğilim göstermezler, nasıl olur da yasak ve yasa dışı (ahlaksız ve yanlış) şeylere yönelebilirler? Organlar İlahi itaat eylemlerinde aktif hale geldiklerinde, disipline edilmiş ve [manevi yolda mükemmelleşmeye] hazır oldukları görülür. Bu nedenle, onları doğru yolda tutmak için hiçbir stratejiye [veya çabaya] gerek yoktur, bunun yerine konulara sahip olan kişi, onları kendi başına ıslah eder. Kalp [insan varlığının] sahibidir, Rab'be daldırıldığında organlar çaba harcamadan O'nun yolunda yürür. Ancak bu her insanın durumu değildir ve bu durum tek bir endişesi olan ve Allah tarafından kişiyi diğer tüm endişelerden kurtaran kişiye aittir. Bu dereceye ulaşan kişi, yaratılışlardan o kadar habersiz hale gelir ki, gözleri açık olduğu halde yakınındaki insanları bile göremez, sağır olmadığı halde konuşmalarını duyamaz. Bu devletleri, dünya krallarına (siyasi otoritelere) saygı duyanlarda bulacaksınız. Bazı kraliyet hizmetkarları, krallarına saygı duymaya [ve onlara hizmet etmeye] o kadar dalmışlardır ki, başlarına ne gelirse gelsin, hiçbir şeyin farkına varmazlar veya hissetmezler. Ve bu [durum] sadece bu insanlar için mahsus değildir, daha ziyade, tamamen dünyevi bir göreve dalmış olan veya bazı insanlar düşünürken yollarını kaybedecek veya hedeflerinden çok uzaklaşacak ve nereye gittiklerini ve ne amaçla çıktıklarını hatırlamayacakları ölçüde bir düşünceye dalmış olan aynı durumdadırlar. Bir Gnostik şöyle dedi: "[Spor olarak yay ile] ok atan bazı insanların yanından geçtim. Bir adam onlardan biraz uzakta [yalnız] oturuyordu. Onunla konuşmak niyetiyle ona doğru ilerledim. [Niyetimi hissederek] şöyle dedi: '[Seninle konuşmaktansa] Tanrı'yı anmayı daha çok tercih ederim'. Ona, 'Yalnız oturuyorsun!' dedim. Dedi ki: 'Bana Rabbim ve [eylemlerimi kaydetmekle görevli] iki [koruyucu] melek eşlik ediyor'. Ona 'Ok atanlar arasında kim kazanabilir?' diye sordum. 'Allah'ın bağışladığı' dedi. Ona '[Şehre] giden yol nerede?' diye sordum. Gökyüzünü işaret etti, sonra ayağa kalktı ve uzaklaşmaya başladı ve şöyle dedi: '[Ya Rabbi!] Yarattıklarınızın çoğu sizden gafildir!'". Bu, Tanrı'ya tanıklık etmeye dalmış olan, yalnızca O'nunla konuşan ve yalnızca O'nu duyan kişinin konuşmasıdır. Böyle bir bireyin dilin ve organların tefekkürüne ihtiyacı yoktur çünkü organlar kalbin emriyle hareket eder.

İkinci derece, sağ elin (doğruluğun) içinden vicdan sahibi ehline aittir. İşte onlar, Allah'ın tüm dış ve iç hallerinden haberdar olduğu, ancak İlahi İhtişat ve Azamet'e şahit olmanın onları sarhoş etmediği (duyu algılarından çıkarmadığı), aksine kalplerinin ılımlılık seviyesinde kaldığı (duyu algıları ile ayıklık) ve eylemlere ve hallere meyilli oldukları konusunda kendilerine hakim olan insanlardır. daha ziyade eylemlerinde ısrarcıdırlar ve tefekkürden yoksun değildirler. Ancak Allah'a karşı utangaçlık onlarda hâkim olmaya devam ediyor ve [sonuç olarak] ne durup düşünmeden bir şey yapmaya cesaret ediyorlar, ne de [doğru ve dindar bir iş olarak yapılması gereken] herhangi bir şeyi yapmaktan çekiniyorlar. Ayrıca kıyamet gününde kendilerini aşağılayacak her türlü eylemden vazgeçerler. Kıyamet gününü beklemezler, aksine dünyayı ahiret tarlası olarak görürler ve Allah'ı kendi hallerinden haberdar sayarlar.

Bunlar, kullar (insanlar) arasında Tanrı ile ilgili farklı tefekkür dereceleridir. Bu dereceye sahip olan kişinin tüm hareketlerine, dinginliğine, düşüncelerine, anlarına ve yeteneklerine dikkat etmesi gerekir. Bu izleme iki kez yapılmalıdır: ilki eylemden önce ve ikincisi eylemden sonra. Eylemden önce, kişi yaptığı eylemin özellikle Tanrı için mi yoksa alt benliğinden gelen bir arzuyu takip etmek için mi yoksa Şeytan'ı takip etmek için mi yapıldığını görmelidir. Bu noktada, hakikatin ışığıyla doğru şey kişiye açıklanana kadar düşünmek gerekir. Eğer kişinin hareketi (eylemi) alt benliğinin arzuları içinse, o zaman kişi Tanrı'ya karşı utanmalı ve bundan vazgeçmelidir, sonra kendini ona meyilli olduğu için azarlamalı, bu eylem hakkında kötü düşünmeli ve kendini Tanrı'nın önünde küçük düşürme girişimini kınamalıdır.

Alt Benliğin İncelenmesinin Üçüncü İstasyonu - Eylemden Sonra Benliğin Sorumluluğu: Meymun ibn Ebi Muhran (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Bir iş adamının iş ortağına yaptığı gibi, kişi kendi başına hesap vermedikçe Allah'tan korkanlar arasında yer almaz. Yani her iki ortak da işlerini yürüttükten sonra muhasebe yapar ve kâr ve zararı belirler" dedi. Hasan el-Basri (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Mümin, nefsini korur ve Allah rızası için hesap verir. [Kıyamet gününde] hesap verme yükü, dünyada nefsinin hesabını tamamlayanlara hafif olacak, bunu yapmayanlara ise ağır olacaktır." Bundan sonra kendini hesap verebilirliği şöyle açıkladı: "Mümin bir şeyi beğenir ve 'Senden hoşlanıyorum ve seni faydalı buluyorum' der, ancak seninle benim aramda bir engel (müzakere ve sorumluluk) vardır'. Bu hesap verebilirlik eylemden önce yapılır. Bazen mümin bir hata yapar, sonra kendine döner ve sorar: 'Bu eyleminizle (veya eyleminizle) niyetiniz neydi? Tanrı aşkına! Sizden hiçbir mazeret kabul edilmeyecek ve Allah dilerse bu [hatayı] bir daha asla tekrarlamayacağım'". Ayrıca aşağıdaki ayeti açıklarken şunları söyledi:

وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ

"'Kendini suçlayan benlik adına!' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 75, Ayet 2)

Bir mümin, 'Bu sözlerle niyetin neydi? Bunu yerken niyetin neydi? Bu içkiyle amacınız neydi?' Öte yandan, yanlış yapan bir kişi, [ne olursa olsun sevdiği her şeyle] devam eder ve hiçbir konuda kendini suçlamaz [ve doğru ya da yanlış, faydalı ya da zararlı, yasal ya da yasa dışı olsun, istediğini yapar]". Malik bin Dinar (Allah ona rahmet etsin) dedi ki: "Allah, kuluna (insana) rahmet etsin ki, 'Sen falanca hata yapmadın mı? Sen falanca suç işlemedin mi?' diye sorar, sonra onu örer ve tasma takar ve İlahi kitaba tabi kılar ve onu rehber edinir". Bu aynı zamanda benliği azarlamanın bir yoludur.

Alt Benliğin İncelenmesinin Dördüncü İstasyonu - Yanlış İşledikten Sonra Benliği Cezalandırmak: [Tanrı'nın] bir kulu kendini sorumlu tuttuğunda ve günah işlemekten kaçamadığını ve Tanrı'nın haklarını tam olarak yerine getirmediğini gördüğünde ve kişi onu bu durumda yalnız bırakmamalıdır çünkü eğer kişi onu bu durumda bırakırsa, günah (yanlış) işlemek onun için kolaylaşacak ve nefsi günahlara o kadar alışacak ki, onlardan uzak durmak çok zorlaşacaktır. Bu, benliğin günah alışkanlığını geliştirmesi için tam bir yıkımdır. Bu nedenle, onu [suçundan dolayı] cezalandırmak gerekir. Mesela bir kimse şüpheli bir lokmayı şehvetle yerse, onun cezası aç kalmaktır. Bir kimse, bakılması caiz olmayan birine veya bir şeye bakarsa, hiçbir şeye bakmayarak gözü cezalandırmalıdır. Benzer şekilde tüm vücut organlarını suçlarından dolayı cezalandırarak, onları şehvetlerinden alıkoymalıdır. Bu, ahirete doğru yolculuk eden manevi yolcuların metodolojisiydi. Hasan ibn Ebi Sinan (Allah ona rahmet etsin) yeni bir binanın önünden geçti ve sonunda [birine] "Ne zaman yapıldı?" diye sordu. Bundan sonra dikkatini kendine çevirdi ve ona şöyle dedi: "Gereksiz bir soru sordun. Seni bir yıl oruçla cezalandıracağım!" Bu nedenle tam bir yıl boyunca [her gün şafaktan akşam karanlığına kadar] oruç tuttu. Malik ibn Zigham (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Rabah el-Kaisi (Allah ona rahmet etsin) *ikindi* namazından sonra (öğleden sonra güneş batmadan önce) yanımıza geldi ve babamızı sordu. Ona uyuduğunu söyledik. Bunu duyunca şöyle dedi: 'Uyuma vakti geldi mi? Neden bu saatte uyuyor?' Bunu söyledi ve gitti. İsterse babamızı uyandıracağımızı söylemek için peşinden koştuk. Adam geri geldi ve şöyle dedi: 'O (Rabah el-Kaysi) o kadar düşüncelere dalmıştı ki söylediklerimi duymadı bile [ama yine de mesajı iletmek için onu takip ettim]. Bir mezarlığa (mezarlığa) gittiğini ve kendini örmeye başladığını ve 'Neden bu saatte uyuduğunu söyledin? Bunu söylemek sizin için zorunlu muydu? İnsan istediği zaman uyuyabilir. Sen kimsin ki bunu sorguluyorsun? Uyuma zamanının gelip gelmediğini ne biliyorsun? Pek aşina olmadığınız bir konu hakkında ağzınızı açtınız. Korkunç bir hata yaptın ve bunun için seni kesinlikle cezalandıracağım ve bu ceza, başıma hastalık gelmedikçe veya aklımı kaybetmedikçe uyumak için sırtımı yere değdirmeyeceğim. Vay halinize! Utanmıyor musun? Ne zamana kadar insanları azarlayacak ve kendi dalâletinize karşı ihmalkâr kalacaksınız?" Bunu söyledikten sonra ağlamaya başladı. Beni görmedi bile (fark etmedi). Onu bu durumda bıraktım ve geri döndüm'".

Vehâb ibn Münebbe (Allah ona rahmet etsin), uzun süredir Allah'a ibadet eden, Allah'a muhtaç bir insan olduğunu söyledi. Yetmiş hafta boyunca öyle bir manevi mücadele verdi ki, haftada sadece yedi kuru hurma yedi yedi ve gece gündüz Tanrı'ya ibadet etti. Yetmiş hafta sonra ihtiyacı için Allah'a dua etti, fakat bu dua gerçekleşmedi. Sonra [işin gerçekliğini anladı ve] kendi kendine, "Eğer sende bir hayır olsaydı, o zaman duanın kesinlikle kabul edilirdi" dedi. O sırada bir melek geldi ve ona dedi ki: "Ey Âdemoğlu! Bu [aydınlanma anı ve benliğinizi hatalarından dolayı örtmeniz] geçmişteki tüm ibadetlerinizden daha iyidir. Tanrı [şimdi] [bu farkındalığın ve sorumluluğu ait olduğu yere koymanın bir sonucu olarak] ihtiyacınızı karşıladı". Ebu Talha (Allah ondan razı olsun) [Medine'deki bahçesinde] namaz kılarken [güzel cıvıltısını duyduktan sonra] bir kuşu düşünmeye başladı. Namazını tamamladıktan sonra, [kendi isteğiyle] hatasının kefareti olarak bahçesini sadaka olarak verdi. Aklı başında ve ileri görüşlü insanlar, [suçları, kötülükleri ve yanlışları için] nefislerini bu şekilde cezalandırırlardı. İnsanların başkalarını hataları ve yanlışları için cezalandırmaları ve onları affederlerse isyan edeceklerini ve kontrolden çıkacaklarını düşünmeleri şaşırtıcıdır, ancak diğer yandan [içinizdeki] benliği onun kaprislerine bırakmışsınızdır, oysa o sizin en büyük düşmanınız ve isyankarlığı çok daha fazladır ve isyankarlığının verdiği zarar çok daha büyüktür. Diğer insanlar en fazla dünya hayatınızda sıkıntılar yaratabilirler, oysa sizin nefsiniz sizin ahiret hayatınızın helâcisidir. Eğer akıl zenginliğine sahipseniz şunu çok iyi biliyorsunuz ki, ahiret hayatından başka bir hayat yoktur, onun ebedi ve sonsuz nimetleri vardır ve bu hayatın helâk edicisi [kendi] nefsinizdir, bu yüzden azabı daha çok hak eder.

Alt Benliğin İncelenmesinin Beşinci İstasyonu - Manevi Mücadele: Manevi Mücadele (*Mücahit),* kendi benliğinizin sorumluluğunu üstlendiğinizde ve benliğinizin herhangi bir günah (yanlış işlem) işlediğini gördüğünüzde, ona daha önce bahsedilen cezaları vermektir. Eğer nefsin manevi rutinleri (*Avdra* ve *Vezeif* - İlahi zikr, dualar, nafile dualar, İlahi kitabın okunması, Allah'ın yakınlarının hikmet ve öğretilerini incelemek, diğer ibadet ve ibadetler) yapmakta tembel davrandığını görürseniz, o zaman ona daha fazla manevi işler yükleyin ve onu diğer ayinlere ve dualara adamasını sağlayın (*Avrad*) geçmişteki ıskaları ve kayıpları telafi etmek için. Allah rızası için çabalayanlar bunu yapardı. Benliğinizin size itaat etmediği veya düzenli olarak ayinler, dualar ve manevi çabalar göstermeyi kabul etmediği sorusu devam ederse, o zaman onu iyileştirmenin yolu nedir? Cevabı şudur: Ona manevi olarak çabalayanların mükemmelliğini anlatan gelenekleri öğretirsiniz ve en faydalı tedavi, Allah'ın kulları arasından ibadette çok çalışan bir kulunun arkadaşlığını benimsemek, böyle birini dikkatle dinlemek ve ona göre hareket etmek, böyle birinin eylemlerini gözlemlemek ve onları takip etmektir.

Alt Benliğin İncelenmesinin Altıncı İstasyonu - Benliği Kınamak: En büyük düşmanınız içinizdedir ve bu benliğinizdir. Yaratılışında ve fıtratında kötülüğü emrettiği,

kötülüğe meylettiği ve iyilikten kaçtığı yazılmıştır. Onu [ıslah etmesi ve] arındırması, çarpıklığını gidermesi, zulüm ve şeylerden alıkoyması emredilmiştir. Tasmasını gevşetirseniz asi olacak ve kontrolden çıkacak, o zaman ona ulaşamayacaksınız. Eğer onu azarlamaya devam ederseniz ve Allah'ın azabından korkmasını sağlarsanız, o zaman aynı benlik, Allah'ın yemin ettiği [haksızlıklar, aşırılıklar ve kötülükler yaptığında] kendini kınayan bir benlik haline gelir (*Nefs-i Levveme*). Umulur ki, [kademeli ıslah ve dönüşüm süreci sayesinde] bu [kendini suçlayan] daha da gelişecek ve, Allah'ın razı olacağı ve Allah'tan razı olacağı şekilde, Allah'ın samimi kulları kategorisine dahil edilmesi İlahi olarak emredilen barış içindeki benlik (*Nefs-i Mutma'inna*) haline gelecektir. [Bunların hepsi, daha önce de belirtildiği gibi, benliğin asi bir varlıktan Tanrı'nın razı olduğu bir varlığa dönüşmesinin ve evriminin aşamalarıdır.] Bu nedenle, hiçbir zaman benliği ihmal etmeyin, bunun yerine onunla akıl yürütün, ona öğüt verin ve onu destekleyin. Kendi kendinize öğüt vermedikçe ve vaaz vermedikçe başkalarına öğüt vermemeli ve vaaz vermemelisiniz. Allah, İsa'ya -sallallahu aleyhi ve sellem-'e ilahi bir vahiy gönderdi: "Ey Meryem oğlu! Önce kendinize öğüt verin ve işiniz bittiğinde ancak o zaman insanlara öğüt verin, aksi takdirde Bana karşı utanç duyun".

Yöntemi şudur: Kendi benliğinize dikkat etmeli ve ona şöyle demelisiniz: "Ne kadar aptal ve aptalsınız ki, kendinizi akıllı, basiretli ve bilge sanıyorsunuz ama yaklaşan [ebedi] yaşam hakkında hiçbir şey planlamıyorsunuz. Cennet ve Cehennem önünüzde (karşınızda) ve yakında onlardan birine gideceksiniz. Buna rağmen mutlu olursunuz, yüksek sesle gülersiniz, beyhude çabalara kendinizi kaptırırsınız, ancak yakında tehlikeli bir aşamayla (dünyevi varoluşun sonu) karşılaşacaksınız. Ölüm seni bekliyor; Bugün ya da yarın sizi pençelerine hapsetmesi mümkündür. Ölümün sizden çok uzakta olduğunu düşünüyorsunuz, ancak Tanrı'nın bilgisine göre çok yakın olması mümkündür. Ölümün sizi aniden yakalayacağını bilmiyor musunuz? Ne bir peygamber gelir, ne de bir haber gelir. Ne belirli bir tarih ve saatte randevu alınacak ne de ölümün gelişi için belirli bir mevsim olacak. Ne gece ya da gündüzle sınırlıdır, ne de gençliğe ya da yaşlılığa özgüdür. Aksine, insanın her nefesi son nefes, her anı ölümün habercisi olabilir. Ölüm birdenbire gelmezse, o zaman birdenbire kişiyi ölüme götüren bir hastalık ortaya çıkar. O halde size şah damarınızdan daha yakın olduğu halde, [kaçınılmaz] ölüme hazırlanmamanız için size ne derdiniz var? Tanrı'nın bu sözleri üzerinde düşünmüyor musunuz?

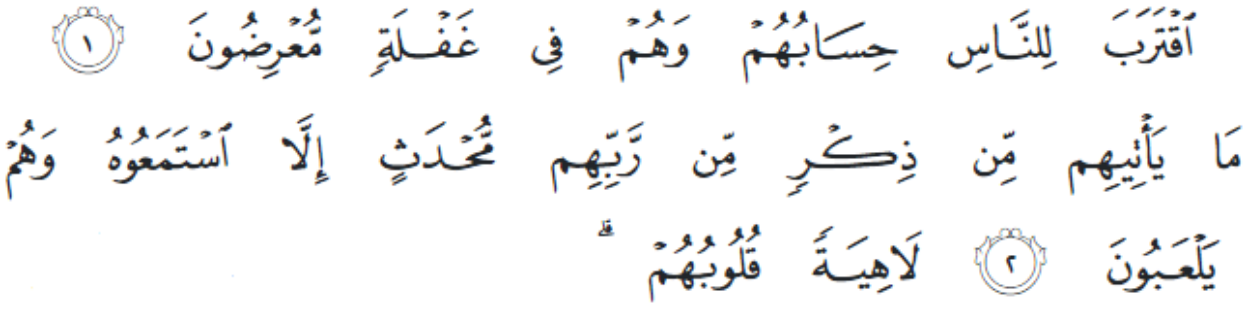
اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ ١
مَا يَأْتِيهِم مِّن ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِم مُّحْدَثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ
يَلْعَبُونَ ٢ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ

'İnsanların hesap verme zamanı geldi ama hâlâ ihmalkarlık içindeler ve bundan

habersizler. Kendilerine Rablerinden gelen taze öğütleri öyle dinlerler ki, onunla alay ederler ve kalpleri ona meyletmez.' (Kur'an, Bölüm 21, Ayetler 1-3)

Eğer siz (ey benlik!), Allah'ın eylemlerinizi gözetmediğine inandığınız için Allah'a karşı günah işlemeye cüret ederseniz, o zaman bu sizin küfürdür (*küfür*) ve O'nu eylemleriniz üzerinde bir gözcü olarak gördükten sonra bile günah işlerseniz, bu sizin için büyük bir utanç ve rezalet meselesidir! Ey benlik! Bir hizmetçiniz veya [küçük] bir kardeşiniz size itaatsizlik ederse, ne kadar öfkelenirsiniz ve bunu ne kadar kötü bulursunuz? O halde Tanrı'nın hoşnutsuzluğu ve cezasıyla yüzleşmeye nasıl cesaret edersiniz? İlahi cezayla başa çıkabileceğinizi düşünüyor musunuz? Kesinlikle hayır! Bu senin yanlış anlaman. Eğer bizim (Gazali'nin) söylediklerimize inanmıyorsanız, o zaman bunu kendiniz deneyimleyin ve kavurucu güneşin altında kısa bir süre durun veya bir süre sıcak bir hamama kapanın veya parmağınızı bir ateş alevinin üzerine koyun ve bu acıya dayanma gücünüz olup olmadığına bakın. İlahi Lütuf'a hak kazandığınıza dair inancınız [kötülükler açısından ne yaparsanız yapın] veya Tanrı'nın tapınmanıza muhtaç olmadığına dair inancınız sizi aldanıyor mu? Eğer düşündüğümüz şey doğruysa, o zaman size soruyoruz, neden dünyevi konularda [sadece] İlahi Lütuf'a güvenmiyorsunuz ve neden dünyevi hedeflerinize ulaşmak için kişisel stratejiler [ve planlar ve çabalar] buluyorsunuz? Parasız mümkün olmayan dünyevi bir ihtiyacınız olduğunda, ihtiyacınız olan parayı elde etmek için elinizden gelen her şeyi yaparsınız. Size soruyoruz, neden o zaman size [gizli] bir hazinenin bilgisini verdiği veya sizin tarafınızdan hiçbir çaba harcamadan gerekli şeyi sağlayacak olan hizmetkarlarından birine yardımınız için boyun eğdirdiği için İlahi Lütuf'a güvenmiyorsunuz? Tanrı'nın sadece ahirette nazik ve cömert olduğunu, ancak bu dünyada olmadığını mı düşünüyorsunuz? Şunu iyi biliyorsunuz ki, Allah'ın yolunda hiçbir değişiklik yoktur ve dünyanın sahibi ile ahiret birdir. Ayrıca insanın çaba göstermeden hiçbir şey elde edemediğini de biliyorsunuz. Ey suçlanan benlik! İkiyüzlülüğünüz şaşırtıcı, asılsız iddialarınız ise şaşırtıcı! Dilinizle iman ettiğinizi iddia ediyorsunuz ama ikiyüzlülüğün etkisi üzerinizde açıkça görülüyor! Şimdi sen, kemik çiğnemekle meşgul bir köpek gibi dünyayı aramaya dalmışsın, çevresinden tamamen habersizsin, aldatıcı bir gururla ahireti tamamen ihmal ediyorsun ve [kaçınılmaz] ölümden sonraki [güçlü] olayları önemsiz sayıyorsun. Bu, bir iman alameti değildir. Öyle görünüyor ki, kıyamet gününe imanınız yok ve ölümden sonra tüm hapis ve zorluklardan kurtulacağınızı düşünüyorsunuz. Bu varsayımınız yanlış. Tanrı dedi ki:

أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِىٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ

ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰٓ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَٰلِكَ بِقَٰدِرٍ عَلَىٰٓ أَن يُحْۦِىَ ٱلْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

'İnsanoğlu [dünyadaki eylemlerinden sorumlu tutulmadan] yalnız bırakılacağını mı düşünüyor? Bu kişi sadece [rahimdeki] bir damla sperm değil miydi ve daha sonra [rahimde] donmuş bir kan parçası haline geldi. Sonra Tanrı onu [bir insana] dönüştürdü,

sonra organları oluşturdu ve sonra onu iki türe ayırdı: erkek ve kadın. Allah ölüleri diriltmeye kadir değil midir?' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 75, Ayetler 36-40)

Dokunulmadan yalnız kalacağınızı düşünüyorsanız, bu sizin cehaletiniz ve inançsızlığınızdır. Her zaman şu anki halinizle aynı olup olmadığınızı düşünün. Gerçekliğiniz neydi? Sen sadece bir sperm damlasıydın! Varlığını o [sperm damlasından] aldın. O halde Allah'ın size ölümden sonra [kıyamet gününde] hayat vermesi imkansız mıdır? Ölümden sonraki hayata inanıyorsanız, neden buna hazırlanmıyorsunuz? Bir çocuk size kıyafetlerinizde akrep olduğunu söylediğinde, o anda kıyafetlerinizi çıkarıp attığınızı ve herhangi bir kanıt istemediğinizi veya herhangi bir argüman aramadığınızı gördüğümüzde şok bir sürprizle karşılaşıyoruz. Peygamberlerin, bilginlerin, bilgelerin ve Gnostiklerin sözleri, dünyadaki tüm insanların deneyimsiz ve tam zekadan yoksun olarak adlandırdığı çocuğun [giysilerinizdeki akrep hakkında] sözlerinin sizin gözünüzde sahip olduğu kadar önemli değil mi? Bu zeka mıdır, mantıklı bir insanın davranışı olarak adlandırılabilir mi? Bunu öyle söylüyoruz ki, eğer durumunuz hayvanlara ifşa edilirse, sizinle alay edecekler ve aklınızın ve algınızın yasını tutacaklar!

Ey talihsiz benlik! Eğer tüm bunlara inanıyor ve onları doğru kabul ediyorsanız, ölüm pusuda yatarken neden onlara göre hareket etmekte önyargılı davranıyorsunuz? Size tövbe etme fırsatı vermeden sizi kapması mümkündür. Eğer ölüm konusunda kesinliğiniz varsa ve onun aniden gelebileceğini biliyorsanız, o zaman neden el ele vererek (hiçbir şey yapmadan) boş boş oturuyorsunuz? Tanrı'nın size yüz yıllık yaşam şeklinde mühlet verdiğini kabul edersek, bu yüz yıllık uzun süre mücadele etmeden tamamlanabilir mi ve fiilen yapılmadan herhangi bir şey otomatik olarak yapılır mı? Manevi çabaların ve çabaların, kişiyi yüksek manevi derecelere götüren yaşamın son bölümünde [yaşlılıkta] faydalı olduğunu kabul ettiğimizi varsayalım, o zaman bunu başarmak için kalan ömrünüz olacağını nasıl bilebiliriz? Şehvetlerden vazgeçmek istemediğinizi ve kendinizi şehvetten alıkoymakta zorluk çektiğinizi düşünüyoruz. Şehvete karşı çıkmanın acı vermeyeceği bir gün bekliyorsanız, o zaman böyle bir gün gelmeyecektir. Allah böyle bir günü ne yaratmıştır ne de yaratacaktır. Cennet hoş olmayan ve sevilmeyen şeylerle, zorluklarla ve ıstıraplarla çevrilidir ve bunlar kendileri için kolay değildir.

Ey benlik! Siz amellerinizi yarına erteliyorsunuz. Kaç yarın geldi ve bugüne dönüştü, ancak [sonsuz yaşama hazırlanmak için bir şeyler yapmaya doğru] biraz ilerlemediniz ve hala yarın için vaatle meşgulsünüz? Herhangi bir yarın eylemde bulunabileceğinizi düşünmüyoruz, aksine herhangi bir [salih] iş yapmaktan acizsiniz çünkü şehvet, kökleri her geçen gün güçlenen bir ağaç gibidir. Küçük, bitki, zayıf bir ağaç iken sökülüp atıldığı zaman bunda bir zorluk yoktur. Ama kocaman bir ağaca dönüştüğünde ve kökleri toprağa yayıldığında ve dalları gökyüzüne doğru genişleyip yükseldiğinde, onu kökünden sökmek artık kolay değildir. Tıpkı bir gencin bir ağacı kökünden sökmeye niyetlenip yaşlanana kadar onu her gün yarına ertelemesi ve yaşlılıkta ağacı kökünden sökmeye çalıştığında bunu yapamaması gibidir. Birincisi, biri yaşlandığı için, ikincisi ise

ağaç toprağa sağlam bir şekilde kök saldığı için. Buradan da biliniyor ki, gençliğinizde kökünden sökemediğiniz ağacı, yaşlılığınızda da kökünden sökemeyeceksiniz. Gerçek şu ki, yaşlılığın manevi mücadelesi muazzam bir zorluktur. Ey benlik! Eğer bu açık konuları anlayamıyorsanız ve yalan söylemeyi (ertelemeyi) alışkanlık haline getiriyorsanız, o zaman neden kendinizi bilge olarak görüyorsunuz? Açıkça açık olan konuları anlamamaktan daha büyük bir aptallık ne olabilir? Belki de 'Ben salih amellerde ısrar edemem, çünkü şehvetlerin zevklerine hırsım var ve zorluklara ve acılara sabretmek benim için çok zor' diyeceksiniz. Bu sözün son derece aptalca. Eğer şehvet ve zevklere karşı açgözlülüğünüz varsa, o zaman neden sonsuza dek kalacak olan ve [dahası] her türlü kirlilik ve çamurdan arınmış olan şehvet ve zevkleri aramıyorsunuz? Ancak bu şehvetler dünyada değil, cennette bulunur ve onlara ulaşmanın yolu dünyanın şehvetlerini görmezden gelmektir, aksi takdirde bazen bir lokma yüzünden birçok lokmadan mahrum kalmak gerekir. İnsan ne kadar uzun bir ömre sahip olursa olsun, dünya hayatı, ahiretin sınırsız sonsuz hayatına göre sınırlıdır.

Sizin için bir sığınak varsa, o da Tanrı'ya sığınmaktır. Kurtuluşa giden bir yol varsa, o da Tanrı'ya giden yoldur. O senin tek sığınağın ve kurtarıcın. Amacınızı yerine getirebilecek tek kişi O'dur ve yalvarmalarınıza cevap verebilecek olan da O'dur. O'nun önünde başınızı eğin, O'nun önünde alçakgönüllü ve alçakgönüllü olun. Cehaletiniz olduğu ölçüde ve günahlarınız [ve yanlışlıklarınız] olduğu ölçüde, O'nun önünde ağlayın çünkü O'nun önünde ağlayan ve O'nun önünde alçakgönüllü olan kişi, O'nun rahmetini bahşettiği kişidir. O, yardım dileyene yardım eder, zorbaların ve muhtaçların duasını kabul eder. Bugün [zor koşullarınız ve yaşam zorluklarınız nedeniyle] O'na mecbursunuz ve O'nun merhametine muhtaç hale geldiniz. Diğer tüm yollar tıkandı ve diğer tüm yollar daraldı. Kendinizi azarlamak da etkili değildir. Kendisinden istediğin kişi nazik ve merhametlidir. O'nun merhameti sınırsız bir genişliğe sahiptir. O'nun cömertliği hiç bitmez ve O'nun bağışlayıcılığı her şeyi kapsar. Şimdi iki elinizi açın ve şöyle deyin: 'Ey rahmânların en merhametlisi! Ey Rahman! Ey hoşgörülü! Ey Görkemli! Ey Nazik! Ben bir günahkârım, kötülük yapanım, hata yapanım. İsyankârlığım haddi haddi ve günahlara utanmazlık derecesinde cüret ediyorum. Ey Tanrım! Her yerden ümitsizliğe kapıldıktan sonra, önünüzde alçakgönüllülük, alçakgönüllülük, muhtaçlık ve yoksullukla ağlayarak sarayınızda bulunuyorum. Lütfen yardımını bana doğru koş, sıkıntımı gider, bana merhametinin işaretlerini göster, beni bağışla ve bana korumanın gücünü ver!' Ey benlik! Baban Adem (sallallahu aleyhi ve sellem) ile ağlayıp utanç ve pişmanlığınızı ifade edin."

Bu, dindar seleflerin izlediği benliği göreve getirme yöntemidir. Tanrı'ya yalvarmalarının amacı İlahi kabulü kazanmaktı ve benliği göreve getirmenin amacı da benliği uyarmaktı. Tanrı'ya yalvarmaktan ve benliği görevlendirmekten ihmalkar olan kişi, benliğin yardımcısı değildir ve İlahi hoşnutsuzluk da yakında [genellikle zor koşullar ve yaşamda dayanılmaz zorluklar dayatma şeklinde] netleşecektir.

Bölüm 19 – Derin İçsel Yansıma ve Müzakereler İç Huzur ve Ruhsal Dönüşüm İçin Zorunluluklardır

Düşünme, kişisel farkındalığa ve iç huzura yol açan bir diğer temel manevi niteliktir. Bilinende yansıma ve tefekkür, bilinmeyenin farkındalığına yeni ufuklar açar, böylece konulara yeni anlayışlar geliştirir. Manevi konular, gerçeğin şafağıyla birlikte tefekkür halinde netleşir. Yansıma derin içsel farkındalığı, bilgiyi, anlayışı ve bilgeliği teşvik eder. Düşünen bir kişi, her adımdan önce düşünen ve kimseye zarar vermemeye dikkat eden vicdanlı bir kişi olduğundan, insan ilişkilerindeki olumlu etkileri küçümsenemez. Gazali'nin konuyla ilgili muhteşem açıklaması, *başyapıtı* "*İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" ⁿᵘⁿ dördüncü cildinin dokuzuncu kitabından özet olarak burada şu şekilde verilmektedir [25]:

Derin İçsel Yansıma (*Tafakkur*) ve Müzakereler (*Tadabbur*)

Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) bir rivayetinde, bir an için derin içsel tefekkür ve tefekkürün, bütün bir ibadet yılından daha üstün olduğu rivayet edilir. Allah, *Fikr*'i (derin içsel tefekkür veya bir konu üzerinde derin, sistematik ve ayrıntılı düşünmek, çünkü kalbin nuru, ruhun gıdası ve manevi dönüşüm ve yükseliş yolunu aydınlatan ilmin özüdür), *Tadabbur*'u (hakikate ulaşmak için müzakere etmek veya meseleleri derinlemesine incelemek), tanıklık, ve kesinlik. Düşünmenin [ruhsal] aydınlanmaların anahtarı, içsel içgörünün başlangıç noktası (*Baseerah*), bilgiyi yakalamak için bir ağ ve manevi mücevherleri (*Ma'arif*) ve derin içsel anlamları (*Ma'ani) avlamak için bir araç olduğu açık olsun*. İnsanlar genellikle nasıl düşüneceklerini, neyin üzerinde düşünülmesi gerektiğini, neden düşündüklerini, yansımadan ne arandığını, kendi içinde mi arandığını yoksa bir sonuç için bir amaç mı olduğunu bilmiyorlar. Eğer bir sonuç için gerekliyse, o zaman bu sonuç nedir - bunlar ister bilgi olsun, ister içsel [ruhsal] durumlar olsun, ister her ikisi olsun. Tüm bu gerçekleri aydınlatmak bir keşif gezisidir. Önce müzakerenin gerçekliğini açıklayacağız, sonra sonucu hakkında konuşacağız, sonra üzerinde düşünülmesi gereken konulara ışık tutacağız.

Düşünmenin Mükemmelliği: Tanrı, kitabının birçok yerinde düşünmeyi ve düşünmeyi emretmiş ve düşünen insanları övmüştür. Dedi:

ٱلَّذِينَ يَذْكُرُونَ ٱللَّهَ قِيَـٰمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَـٰذَا بَـٰطِلًا

"Onlar, ayakta, otururken, yalan söylerken Allah'ı zikreden, göklerin ve yerin yaratılışında düşünenlerdir [ve bu tefekkürün meyvelerini elde ettiklerinde, inanç ve kesinlik ile derler ki], 'Ey Rabbimiz! Bunların hiçbirini boşuna yaratmadın [bunun yerine, yaratılışından sonra var olan her şeyin arkasında güçlü bir amaç ve İlahi bilgelik vardır].'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 191)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) dedi ki, bazı insanlar Allah'ın [varlığı] hakkında düşünüyorlardı. Onlara, "Tanrı'nın yarattıkları üzerinde düşünün, çünkü Tanrı hakkında doğru tahminde bulunamazsınız" dedi. (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Ebu Na'eem fi al-Hilya*)

Obaid ibn Umeyr (Allah ona rahmet etsin), [Peygamber'in karısı] Ayşe'ye (Allah ondan razı olsun) sordu: "Lütfen bana Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkındaki en tuhaf şeyi anlat." Ayşe (Allah ondan razı olsun) bunu duyunca ağlamaya başladı ve şöyle dedi: "Onunla ilgili her şey tuhaftı! Bir gece vücudum onunkine değinceye kadar yanıma geldi ve şöyle dedi: 'Ey Aişe! Beni bırak da Rabbim'e ibadet edeyim'. Sonra deri bir kese içinde bulunan suyla abdest aldı, sonra namaz kılmak için ayağa kalktı ve o kadar çok ağladı ki, sakalı ıslandı. Bundan sonra [namaz sırasında secdeye kapandığı] yer ıslanıncaya kadar secdede ağladı. Sonra [namazı kıldıktan sonra] Bilal (Allah ondan razı olsun) sabahın erken namazını haber vermek için [kapısına] gelinceye kadar [biraz dinlenmek için] yan yattı. 'Ey Allah'ın Resulü! Neden ağlıyorsun? Tanrı geçmiş ve gelecekteki tüm günahlarınızı bağışladı'. O da şöyle cevap verdi: 'Ey Bilal! Neden ağlamayayım? Bu gece Allah bana şu ayeti vahyetti:

إِنَّ فِى خَلْقِ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَـٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ لَـَٔايَـٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلْأَلْبَـٰبِ

Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbirini izlemesinde akıl ehli için ibretler vardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 3, Ayet 190)

Daha sonra 'Bu ayeti okuyup da üzerinde düşünmeyen kişi için büyük bir kayıp vardır' dedi" dedi. (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Sahih ibn Habban* , Rabah'ın yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Fudhail ibn Ayad (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Yansıma, dindar ve kötü amellerinizi gördüğünüz bir aynadır." İbrahim -Allah ona rahmet etsin- "Çok düşünüyorsun, tefekkür ediyorsun" diye soruldu. "Tefekkür aklın özüdür" diye cevap verdi. Süfyan ibn Ayeniye, "İnsanın tefekkülü varsa, o zaman her şeyden ders çıkarabilir" derdi. Tevus -Allah ona rahmet etsin- dedi ki: "İsa'nın havarileri -sallallahu

aleyhi ve sellem- ona 'Ey Allah'ın ruhu! Bugün dünyada senin gibi biri var mı?' 'Evet' diye cevap verdi. Konuşması İlahi zikr, sessizliği tefekkür olan ve gözü ibretler (*İbra)* çıkaran o kişi benim gibidir." Beşar (Allah ona rahmet etsin) şöyle buyurmuştur: "İnsanlar Allah'ın ihtişamı üzerinde düşünürlerse, asla Allah'a itaatsizlik etmezler." Hasan el-Basri -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: "Akıl sahibi insanlar, kalplerinden hikmet çıkıncaya kadar İlahi zikir yoluyla tefekkür etmeye, tefekkür yoluyla İlahi zikre alışırlar." Cünüyd (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "En mükemmel ve üstün toplantı, tefekkür atlarının, İlahi Birlik (*Tevhid*) alanında dörtnala koştukları, İlahi Gnosis esintilerinin tadını çıkardığı, İlahi aşk okyanusundan aşk şarabının içildiği ve iyi bir bakış *(Hüsnü'z-Zun*)) Tanrı'ya atılmıştır". İmam Şafai şöyle buyurmuştur: "Meselelere doğru bakmak kişiyi hatadan kurtarır, [gerçeklere dayalı] fikirde kararlılık kişiyi pişmanlıktan kurtarır, tefekkür ve müzakere [onları kullananın] bilgeliğini ve ihtiyatını gösterir, akıllı insanlarla istişareler azim ve sağlam içgörüyü teşvik eder, bu nedenle [bir şeyi yapmaya] karar vermeden önce düşünün, yapmadan önce düşünün ve başarmadan önce danışın".

Yansımanın Gerçekliği ve Meyveleri: Yansımanın anlamı, kalpte iki anlayışın mevcut olması ve böylece üçüncü bir anlayışın ortaya çıkmasıdır. Bunun örneği, dünya hayatını tercih eden kişinin, ahireti benimsemenin dünyayı benimsemekten (tamamen dünya hayatına dalmaktan) daha iyi olduğu anlayışına sahip olmak istemesidir, o zaman bu anlayışa ulaşmanın dört yöntemi vardır. Birincisi, ahireti tercih etmenin dünyayı tercih etmekten daha hayırlı olduğunu başkasından duymak, böyle bir ahireti takip etmek, onun gerçekliğini anlamadan onu tespit etmek ve sadece bunu söyleyene güvenmek ve [dolayısıyla] ahirete meyletmektir. Bu, "anlamak" (*Ma'rifa*) değil, "takip etmek" (*taklid*) olarak adlandırılır. İkinci yöntem ise, kalacak olanı tercih etmenin daha iyi olduğunu bilmesi ve sonra ahiretin [ebedi olarak] kalacağını bilmesidir. Bu iki anlayışla elde edilecek üçüncü anlayış, ahireti tercih etmenin daha hayırlı olduğudur. Bu [üçüncü] anlayış, ilk ikisi olmadan mümkün değildir ve bu iki [anlayışı] kalpte sunarak üçüncü bir anlayışı meydana getirmek "tefekkür", inanç, duraklama [düşünmek] ve müzakere olarak adlandırılır. Müzakere, duraklama ve yansımalar söz konusu olduğunda, bunlar aynı anlamı ima eden farklı kelimelerdir. Düşünmenin faydası, bilgiyi artırması ve daha önce var olmayan anlayışı vermesidir. İlim ve hikmet noktaları kalpte toplanıp belli bir düzen içinde bir araya geldiğinde bu yeni bir anlayış doğurur. Başka bir deyişle, bir anlayış başka bir anlayışın meyvesi veya sonucudur ve yeni anlayış farklı bir [önceki] anlayışla birleştiğinde, ondan başka bir yeni anlayış doğar. Bu sonuçlar ve meyveler, bilgiler, anlayışlar ve yansımalar, ölüm buna bir son verene veya bu yolu tıkayan bazı engeller ortaya çıkana kadar bu şekilde artar. Bu yöntem, bilgiden fayda sağlayan ve düşünme biçimine aşina olan biri için faydalıdır. Çoğu insan bilgi bolluğundan yoksundur, çünkü sermayeye sahip değildirler, başka bir deyişle, başka [yeni] anlayışları doğuran anlayışlara sahip değildirler. Bunun benzetmesi, ticari malı olmayan ve [dolayısıyla] kâr elde etmekten mahrum kalan bir kişidir. Bazı insanlar anlayış sermayesine sahiptir, ancak ne doğru kullanımlarına aşinadırlar ne de diğer anlayışları geliştirmek için onları doğru sıraya koymayı bilirler. Bu nedenle, sermayelerini artıramazlar [böylece durgunlaşmasına neden olurlar]. Bu sermayeyi kullanma ve bir

anlayışı diğerinden çıkarmak için kullanma yöntemi, peygamberlere vahyedildiği gibi İlahi aydınlanma yoluyla kalpte doğal olarak ortaya çıkar, ancak bu günümüzde nadir hale gelmiştir. [Anlayışların sermayesini kullanmanın doğru yöntemi] Bazen pratik yaparak ve öğrenerek ortaya çıkar ve bu şu anda en yaygın yoldur. Bazen düşünen kişi, anlayışlara ve bu anlayışların sonuçlarına ve meyvelerine sahiptir, ancak bunu elde etme duygusunu bilmez ve bunu başkalarına ifade etmenin yolunu bilmez, çünkü kişi ifade etme yeteneğinden yoksundur.

Yansımanın Meyveleri ve Sonuçları: Bu tartışmanın özeti, yansımanın anlamının, üçüncüye ulaşmak için kalbe iki anlayış getirmek olduğudur. Tefekkürün meyveleri (sonuçları) bilgiler, içsel durumlar veya [iyi, asil ve doğru] eylemler veya üçü birden olabilir. Ancak, özel sonucu yalnızca bilgidir. Kuşkusuz, bilgiye kalp tarafından ulaşıldığı zaman, kalbin durumu değişir ve kalbin durumu değiştiğinde, [bedensel] organlardan kaynaklanan eylemler de değişir, sanki eylem [içsel] duruma boyun eğiyormuş gibi, devlet bilgiye boyun eğiyor ve bilgi düşünmeye boyun eğiyor ve yansıma iyi olan her şeyin kaynağı ve onların [kilidini açan] anahtarı. Bu, tefekkürün mükemmelliğini kanıtlar ve bundan da bilinir ki, tefekkür İlahi zikretmekten daha üstündür çünkü tefekkür, ek bir şeyle birlikte İlahi hatıraya sahiptir. Bununla birlikte, kalbin Tanrısal olarak anılması [sadece dilin aksine] uzuvların hareketlerinden daha iyidir. Bununla birlikte, tefekkür tüm eylemlerden üstündür, bu nedenle bir tefekkür anının bütün bir ibadet yılından üstün olduğu söylenmiştir. Bazı bilge insanlar, tefekkür eden kişinin, kalbi kınanacak şeylerden (nitelikler ve karakter özellikleri) övgüye değer şeylere (nitelikler ve karakter özellikleri) aktaran (hareket ettiren) ve onu açgözlülükten [dünyevilikten] uzak durmaya ve memnuniyete çeviren kişi olduğunu söylerler. Bazıları, tefekürün [İlahi Olan'a kalp gözüyle tanıklık etmek] (*Mushahada*) ve dindar huşu, saygı ve Allah korkusu (*Takva*) anlamına geldiğini söylüyor.

Eğer tefekkür yoluyla hal değişikliğinin durumunu bilmek istiyorsanız, o zaman onun örneği, daha önce ahiretle ilgili olarak bahsedilenle aynıdır. Bu örnek üzerinde kafa yorarak, ahireti tercih etmenin daha doğru olduğu öğrenilir. Bu anlayış kesin olarak kalplerimize yerleştiğinde, onlar da ahiret sevgisine ve dünyada [dünyevilikten] uzak durmaya yönelirler. Bu eğilimi [içsel ruhsal] durumla yorumladık. Bu anlayıştan önce kalbin durumu öyleydi ki, geçici ve geçici olanı seviyor, ona meylediyor, ahirete düşüyor ve ona pek meyilli değildi. Ancak bu anlayışa ulaşıldığında kalbin durumu tamamen değişti, niyetinde ve eğiliminde bir dönüşüm oldu. Sonra niyetteki dönüşüm, organları dünyayı bir kenara bırakıp ahiret eylemlerine yönelmeye zorladı.

Beş Derece Yansıma

Beş derece yansıma vardır - birincisi bir araya getirmek, başka bir deyişle, [önceden] iki anlayışı kalbe getirmek; ikincisi, ilk iki anlayıştan amaç olan yeni bir anlayışa ulaşmak

olan yansımadır; üçüncü derece, aranan anlayışa ulaşmak ve bununla kalbi aydınlatmaktır; dördüncü derece, kalbin anlayış aydınlığını aldıktan sonra önceki durumundan değişmesi ve dönüşmesidir; ve beşinci derece, [bedensel] organların kalbe dönüşmüş durumuna göre hizmet etmesidir. Nasıl ki bir taşı demire vurmak, karanlık bir yeri ışığıyla aydınlatan ateş üretir ve göz onu daha önce görmezken görmeye başlar ve organlar harekete geçmek için uyanırsa, anlayış aydınlığının ateş taşlarının durumu da aynıdır. Bu ateş taşının adı, tıpkı ateş ve taşın birleşimi ve ikisi arasında belirli bir kombinasyonun kullanılması gibi, tıpkı demirin bir taşla belirli bir şekilde vurulması gibi, anlayış ışığını yaratan iki anlayışı birleştiren yansımadır. Tıpkı ateşin demirden oluşması ve kalbin aydınlığıyla dönüşmesi ve daha önce meyilli olmadığı yöne doğru meyletmesi ve bu ateşin ışığında gözün daha önce göremediği şeyleri görebilmesi gibi.

Bununla birlikte, yansımaların meyveleri hem bilgi hem de durumdur. Ne ilmin sınırı vardır, ne de kalplere inen [içsel manevi] hallerin bir sınırı vardır. Bu nedenle, eğer manevi bir gezgin, düşünmeye yer olan konuları kapsamak isterse, o zaman bunu yapmak mümkün olmayacaktır çünkü düşünmek için sayısız fırsat vardır ve meyvelerinin sınırı yoktur. Bununla birlikte, *tefekkür vesileleri hakkında bilgi sahibi olmamız için*, İlahi yoldaki (Din) çabalarla ilgili tüm bu olayları yazılı olarak kısaca yakalamaya çalışacağız.

Tefekkür Durumları veya Yolları: Bilinsin ki, tefekkür bazen İlahi yolla ilgili bir konuda (*Din*) bazen de İlahi yolla bağlantılı olmayan bir konuda gerçekleşir. Buradaki endişemiz İlahi yolla ilgili konulardır, bu nedenle burada diğer konuları göz ardı ediyoruz. İlahi yol, kul ile Rab arasındaki meseleyi ifade eder. Bir kulun [Tanrı'nın] tüm yansımaları ya kişinin kendi içsel nitelikleri ya da içsel durumları ile ilgilidir ya da Tanrı ya da O'nun İlahi sıfatları ve eylemleri ile ilgilidir. Allah'a giden yolda yürüyen ve O'nunla buluşmayı arzulayanların durumları daha çok aşıkların durumuna benzer. Diyelim ki gerçek bir aşık diyelim ve diyelim ki tamamen aşka dalmış bir kişi, böyle bir kişinin yansıması ya sevgiliyle ya da kişinin kendi benliğiyle ilgilidir. Kişi sevgili üzerinde düşünürse, ya sevgilinin güzelliği üzerine düşünür ya da sevgilinin varlığında düşünür ki o yansımadan zevk alabilsin ya da sevgilinin iyiliği ve mükemmelliği olarak kabul edilen nitelikler üzerinde düşünsün ki yansımanın zevki daha da artsın. Eğer kişi kendi benliği üzerine düşünürse, o zaman iki durumdan yoksun değildir: Kişi ya sevgilinin yanında iyi olmayan ve kişiyi sevgilinin gözünde küçük düşüren ve alçaltan [kişisel] nitelikler üzerinde düşünür ya da sevgilinin sevdiği ve kişiyi sevgiliye yaklaştıran nitelikler üzerinde düşünür. Bunların dışında herhangi bir konu üzerinde düşünmek sevgiden dışlanır ve bir kayıp nedenidir, çünkü gerçek bir aşık, kişinin kalbinde başka herhangi bir düşünceye veya düşünceye yer kalmadığı ölçüde, sevgilinin sevgisine tamamen dalmış olan kişidir. Bir Allah aşığı da böyle olmalı ve kişinin görüşü ve yansıması Sevgiliyi geçmemelidir.

Birinci Tür Yansıma - Benlikle İlgili: Hizmetkârın [Tanrı'nın, yani insanın] yansıması yukarıda bahsedilen dört türe odaklandığı sürece (tüm insan yansımaları ya kişinin

kendi içsel nitelikleri ya da durumlarıyla ilgilidir ya da Tanrı ya da O'nun İlahi nitelikleri ve eylemleri ile ilgilidir), kişi [İlahi] sevginin amacından ayrılmaz. Şimdi dört türü de ayrı ayrı inceleyeceğiz. İyiyi ve kötüyü ayırt edebilmeniz için kendi benliğinizin durumları ve nitelikleri (içsel karakter özellikleri) üzerinde düşünmekle ilgili ilk türe bakalım. O halde Tanrı'nın sevdiği ya da hoşlanmadığı tüm meseleler iki türlüdür: [İlahi] itaat ve günah eylemleri gibi dışsal eylemler ve kurtarıcı içsel nitelikler veya yıkıcı içsel nitelikler (kalbin karakter özellikleri) gibi içsel eylemler. Tüm bu içsel niteliklerin merkezi kalptir. İtaat ve günahlardan bazıları yedi organla ilgili, bazıları ise anne babaya itaatsizlik etmek veya caiz olmayan bir yerde yaşamak gibi tüm bedenle ilgilidir. Tanrı'nın hoşlanmadığı şeyler üzerinde üç şekilde düşünülmelidir: Birincisi, Tanrı bu şeyleri sever mi, sevmez mi? Bazen [kötü] bir şeyin tiksintisi hemen belli olmaz ve kişinin olaylara çok ince (derinden) bakması gerekir. İkinci olarak, eğer bu konular Tanrı tarafından beğenilmiyorsa, o zaman bunlardan kaçınmanın yolu nedir? Ve üçüncü olarak, kişi şu anda sahip olduğu hoşlanılmayan niteliği, onu nasıl bırakması gerektiğini veya gelecekte sahip olacaksa ona sahip olmaktan vazgeçmesi gerektiğini veya geçmişte sahip olduğunu ve bunu nasıl telafi edeceğini (kefaret edeceğini) düşünmesi gerektiğini düşünmelidir. Benzer şekilde, kişi sevilen şeyler üzerinde şu üç şekilde düşünmelidir. [Özetle,] Bu [ilk] [benlikle ilgili yansıma] türünü dört türe ayırdık: itaat eylemleri, günahlar, yıkıcı nitelikler ve kurtarıcı nitelikler. Her türü bir örnekle açıklayacağız ki manevi gezginler bundan diğer tüm türleri çıkarabilsinler, böylece kişiye geniş bir alana yansıma kapısı açılsın.

Birinci Tür - Günahlar: İnsan her sabah yedi organın ve genel olarak vücudun geri kalanının sorumluluğunu üstlenmelidir. Eğer günaha bulaşmışlarsa, kişi onu terk etmelidir; eğer dün günaha karışmışsa, kişi bunu [kefaret yoluyla] telafi etmelidir; ve eğer yarın buna dahil olacaksa, onu önlemek için hazırlanmalı ve ondan uzak durmalıdır. Örneğin, kişi dilin [eylemlerini] incelemeli ve sürekli olarak gıybet, yalan, kendini yüceltme (gurur, kibir, egoizm ve kendini beğenmişliğin bileşenleri olan kendini önemseme, kendini tanıtma ve kendini yansıtma), başkalarıyla alay etme, insanların konuşmalarını kesme, başkalarına kötü deme ve gereksiz konulara müdahale etme ile meşgul olduğunu hayal etmelidir. Her şeyden önce, Allah'ın bu şeylerden şiddetle hoşlanmadığını kalbine sağlam bir şekilde yerleştirmeli, sonra [bu kötülüklere ve yanlışlara karşı] İlahi azabı önceden bildiren Kur'an ayetleri ve peygamberlik rivayetleri üzerinde düşünmeli, sonra kişinin kendi günahlarından dolayı İlahi azabı hak etmek üzere olduğunu [ve dolayısıyla kendinden başka suçlayacak kimsesi olmadığını] görmelidir. Daha sonra kişi kendini bu günahlardan nasıl kurtaracağını düşünmeli ve bu günahlardan korunmanın, yalnızlığı benimsemek ve Allah'ın hoşlanmadığı her konuşma için kişiyi görevlendiren böylesine dindar ve Allah'tan korkan bir kişinin arkadaşlığını benimsemekten başka bir yolu olmadığını bilmelidir.

Aynı şekilde, İlahi yolda (Dinde *gıybet, yalan, gereksiz konuşma, kaba konuşma ve yeniliklerin (*bid'a *veya sahih gelenekten sapmalar)* duyulduğu da kulaklar hakkında düşünmelidir. Bu konuşmalar çok yaygındır ve herkesten duyulabilir, bu nedenle kişi ya yalnızlık ya da doğruyu uyararak ve yanlışa karşı öğüt vererek kendini bunlardan korumalıdır [bilgelik, nezaket ve güzellikle, çünkü bunlar işleri daha da kötüleştiren

sertliğin aksine doğru noktayı doğru bir şekilde iletmenin esaslarıdır]. Günahının yemek ve içmek olduğunu midenize düşünün. Bazen daha fazla yemekten, Allah oburluktan hoşlanmadığı için caiz bir yemek olmasına rağmen Allah'ın düşmanı Şeytan'ın silahı olan şehveti arttırmakta, bazen de haram ve şüpheli şeyleri yiyerek günah işlemektedir. Yemekten önce, yiyeceğin nereden geldiğine [saf ve yasal yollardan mı yoksa saf olmayan ve haram yollardan mı geldiğine] bakılmalıdır. O halde bu sadece yiyeceğe özgü değildir, aynı zamanda bunların yasal yollarla mı yoksa yasak veya şüpheli yollarla mı elde edildiğini görmek için kıyafet ve ikametgah üzerinde düşünmelidir. Yasal olup olmadıklarını görmek için gelir kaynakları üzerinde de düşünmek gerekir. Eğer bunlar haram [veya dolandırıcılık, hırsızlık, aldatma ve soygun gibi etik dışı] ise, o zaman kişi yasal gelir elde etme yolları üzerinde düşünmeli ve haram (haram) konulardan nasıl uzak durabileceğini görmeli ve ibadetin temeli caiz yiyecekleri yemek [veya izin verilen ve yasal yollardan geçimini sağlamak] olduğundan, tüm [İlahi] ibadetlerin haram şeyleri yiyerek [veya haram geliri kendi yararına kullanarak] boşa gittiğine kendini inandırmalıdır. Tüm organlar üzerinde benzer şekilde düşünmek gerekir. Burada anlatılanlar yeterlidir. Umulur ki, tefekkür yoluyla bu durumları doğru ve gerçek bir şekilde anlayan kişi, bütün gün bu organları gözetleyecektir ve bu gözetim organları günahlardan koruyacaktır.

İkinci Tür - İtaat Eylemleri: Allah'ı arayan veya manevi bir gezgin (*Salik*), kendisine farz kılınan eylemler üzerinde düşünmeli, başka bir deyişle, bunları nasıl yapacağını, onları kusurlardan ve eksikliklerden nasıl koruyacağını ve bunlarda herhangi bir kusur olursa, bunu nafile ibadetlerle nasıl telafi edebileceğini görmelidir (*Nawafil*) ve tüm organları ve Tanrı'nın onlardan hangi eylemleri sevdiğini düşünün. Örneğin, gözün gördüklerinden ibretler almak, göklerin ve yerin ilahi ihtişamlarına şahit olmak, Allah'ın Kitabını ve Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sözlerini incelemek için yaratıldığını düşünmelidir. Kişi tüm organları, fiziksel varlığını, malını, servetini, hizmetçilerini, çocuklarını vb. benzer şekilde incelemelidir çünkü tüm bunlar kişinin Tanrı'ya itaat etmesini sağlayan araçlardır. Derin tefekkür yoluyla, kişi İlahi itaatin [kulluk ve bağlılık] yollarını bulmalı, sonra bu konuları araştırmalı ve sonra kendini İlahi ibadete yöneltmelidir. O zaman kişi niyetin samimiyeti üzerinde düşünmelidir ki, [doğru] eylem her yönden saf ve temiz olsun.

Üçüncü Tür - Yıkıcı Nitelikler: Üçüncü tür, kalp merkezli tehlikeli nitelikleri (içsel karakter özellikleri, mizaçlar ve eğilimler) içerir. Bunlar arasında şehvet ve açgözlülüğün hakimiyeti, öfke, cimrilik, kibir, kendini beğenmişlik, gösteriş, kıskançlık, başkaları hakkında kötü düşünceler besleme, ihmal, gurur vb. yer alır. Kişi, bu [kınanacak ve olumsuz özelliklerin] kalpte bulunup bulunmadığını görmek için kalbini incelemelidir. Eğer kişi kalbin bu niteliklerden arındığını düşünüyorsa, o zaman kalbi test etme yöntemini düşünmeli ve bu değerlendirmeyi doğrulayacak göstergeleri araştırmalıdır. Eğer kişi kendisi alçakgönüllülük ve kibirden muaf olma iddiasında bulunuyorsa, o zaman çarşıya gitmeli ve alçakgönüllülüğünü test etmek için başına bir paket yakacak odun koymalıdır (eski zamanlarda alçakgönüllülük ve alçakgönüllülüğün bir işareti). Daha önceki zamanlarda [manevi yolda çabalayan] insanlar kendilerini bu şekilde test

ederlerdi. Bu yansımanın amacı, kalbin bu istenmeyen niteliklerle ilişkili olup olmadığını [kendi gözle] görmektir. Eğer belirtiler bu [kınanması gereken içsel] niteliklerin varlığını ortaya koyuyorsa, o zaman kişi bu niteliklerin kendisine kötü görünmesine neden olacak konular üzerinde düşünmelidir ve bu niteliklerin kaynağının cehalet, gaflet ve içsel kötülük olduğu anlaşılır. Eğer kişi benliğinde kibrin farkına varmışsa, onun aptallığını nefsine bildirmeli ve ona şunu açıklamalıdır: "Nefsini (*nefsini*) [haysiyet ve şeref açısından] büyük görüyorsun, aksine Allah katında büyük olan büyüktür ve bu, Allah katında hangi kişinin [haysiyet ve şeref açısından] büyük olduğu ancak ölümden sonra bilinecektir." Kibrin ölümcül olduğu ve kökeninin aptallık olduğu bilindiğinde, kişi onun tedavisi üzerinde düşünmeli ve tedavisi için bu stratejiyi benimsemeli, alçakgönüllü insanların yollarını benimsemelidir. Benzer şekilde, eğer kişinin benliğinde açgözlülük ve yemek arzusu varsa, o zaman bunun hayvanların niteliği (özelliği) olduğunu düşünmelidir. Eğer yemek arzusunda veya çiftleşme arzusunda herhangi bir mükemmellik [iyilik ve mükemmellik] olsaydı, o zaman bu, Tanrı'nın ve meleklerin bilgi ve yetenek gibi nitelikleri olurdu ve hayvanlara bu nitelik bahşedilmezdi. Bu şehvet insana hakim olduğu ölçüde, o ölçüde hayvanlara benzeyecek ve Allah'a yakın meleklerden uzaklaşacaktır.

Dördüncü Tür - Kurtarıcı Nitelikler: Kurtarıcı nitelikler (yüce içsel karakter özellikleri, mizaçlar ve kalp merkezli eğilimler) tövbe, günahlardan pişmanlık ve utanç, zorluklara karşı sabır, nimetlere şükran, Tanrı korkusu, umut, dünyadan uzak durma, samimiyet, İlahi itaatte doğruluk, Tanrı sevgisi ve O'nu onurlandırma, İlahi eylemleri kabul etme, İlahi olana özlem, alçakgönüllülük, alçakgönüllülük vb. Bir kul [yani insan] her gün kalbine bakmalı ve kişiyi Allah'a yaklaştıran niteliklerden hangi niteliğe ihtiyaç duyulduğunu görmelidir. Eğer kişinin belirli bir niteliğe ihtiyacı olduğu öğrenilirse, o zaman bu niteliklerin [içsel] durumlar olduğunu ve durumların bilgilerin (sonuçları) olduğunu ve bilgilerin [ve anlayışların] yansımaların meyveleri olduğunu düşünmelidir. Bu nedenle, eğer kişi [kendi yanlışlarından dolayı] tövbe ve pişmanlık hallerini kendisi için yaşamaya niyet ediyorsa, o zaman önce tüm günahlarını incelemeli, onlar üzerinde düşünmeli, hepsini kendi üzerinde birleştirmeli ve onları kalbinde büyük görmelidir. O zaman kişi, günahlarla ilgili olarak İlahi yasada gelen kınamaya bir göz atmalı ve [günahlarda devam eden varlıkları ve ısrarları nedeniyle] Tanrı'nın hoşnutsuzluğunu kazanmak üzere olduğuna dair yüreğinde bu kesinliğe sahip olmalıdır. Kalpte utanç ve pişmanlık hali ortaya çıkana kadar kişi bu düşünceye devam eder. Benzer şekilde, eğer kişi [kalpte] şükran durumuna ulaşmak istiyorsa, önce Allah'ın nimetlerini ve nimetlerini incelemeli (derinlemesine incelemeli) ve O'nun günahlarının üzerine güzel örtüsünü örttüğünü düşünmelidir [böylece kişinin kirli hali halkın görmesi için sergilenmesin ve bu farkındalık kişiye İlahi şükran aşılar]. Kişi Tanrı'ya olan İlahi sevgi ve özlem durumunu geliştirmek istediğinde, o zaman İlahi Güzellik ve Görkem ve Tanrı'nın büyüklüğü ve yüceliği üzerinde düşünmelidir. Bunu yapmanın yolu, önce Tanrı'nın harika bilgeliğine [çevremizdeki durumlarımızda, yaşamlarımızda, yaratılışlarımızda, doğamızda ve etrafımızdaki her şeyde ve içsel varlığımızda açıkça görülen] bakmak ve O'nun güzel İlahi niteliklerine (niteliklerine) bakmak, sonra O'nun Majesteleri ve Güzelliği üzerinde düşünmektir. Eğer Allah korkusu isteniyorsa, o zaman kişi önce iç ve dış günahlarına

bakmalı, sonra ölümü ve ölümden sonra karşılaşacağı olaylar ve görüşler üzerinde düşünmelidir [ki bunlar peygamberlik geleneklerinde çok ayrıntılı olarak belirtilmiştir], örneğin ölümden önce, kişi ölümün sancılarıyla uğraşmak zorundadır. ölümden sonra insanı ziyaret eden meleklerin (*Munkir Nakeer*) sorgulanması, kabir azabı ile uğraşmalı, yılanları, akrepleri ve böcekleriyle karşılaşması üzerine düşünmeli, sonra borazan çalınacak, ahiret tarlası yayılacak, her zerreden (dünyevi hayatında önemsiz gördüğü küçük bir şey) sorumlu tutulacağı o günün dehşeti ve sorumluluğunun yoğunluğu üzerinde düşünmelidir konukluk). Kur'an'ın Cehennem hakkında ne bildirdiğini hatırlamak gerekir. Ümit hâline gelinmek isteniyorsa, cennetin, bahçelerinin, ağaçlarının, derelerinin ve sakinlerinin nimetleri ve rahatlıkları üzerinde düşünmeli ve tüm bu nimet ve rahatlıkların sonsuz olduğunu düşünmelidir.

Bu, egzoterik veya vahyedilmiş bilgide (*Ulun el-Mu'amla*) ve iyi ve kötü içsel niteliklerde yansıma yöntemidir. Yeni başlayan bir manevi gezgin, kalbi asil ve yüce içsel nitelikler, özellikler, mizaçlar ve eğilimlerle süslenene, asil manevi makamlarla aydınlanana ve kişinin iç ve dış varlığı tüm istenmeyen özelliklerden arınana kadar zamanını bu düşüncelerle meşgul etmelidir. Bu noktada burada hatırlanmalıdır ki, bu hususlar üzerinde düşünmek mükemmel bir ibadet olsa da, asıl amaç bunlar değildir. Gnostiklerin ve Tanrı'nın yakınlarının gerçek amacı, İlahi Azamet ve Güzellik üzerinde düşünmek ve bu düşünceye öyle bir dalmaktır ki, kendi benliklerinden bile yok olurlar (*Fana*) [böylece benlikten hiçbir iz kalmaz ve kişi İlahi Huzura ulaşır], yani kendi benliklerini göz ardı ederler. kendi durumları, kendi ruhsal istasyonları, kendi içsel nitelikleri ve her şeyi. Sevgilinin yansımasındaki durumları, gerçek bir aşığın sevgiliye şahit olma durumu gibidir. O zaman kişi kendi durumuna bir göz atacak ve kendi niteliklerine dikkat edecek bilince bile sahip değildir, aksine şaşkına döner ve kendisiyle ilgili her şeyi unutur. Bu, [gerçek Sevgili'nin] aşıkları için en yüksek zevktir.

Burada tartışılan yansıma, kalpleri yüce içsel nitelikler, özellikler, mizaçlar ve eğilimlerle süsleyen ve böylece [İlahi] yakınlığın ve Sevgili ile buluşmanın zevkine ulaşan konularla ilgilidir. Eğer kişi tüm hayatını kalbinin ıslahına harcarsa, o zaman [Sevgili ile] yakınlık ve buluşma zevkine ne zaman kavuşur? Tanrı'da yok oluş (*Fana*), Tanrı'yı arayanların gerçek amacıdır ve Gnostikler ve Tanrı'nın yakınları için hazzın zirvesidir. Manevi bir yolcu, yukarıda anlatıldığı gibi, tefekkürü bir rutin haline getirmeli ve gece gündüz buna göre hareket etmeli ve her zaman benliğini, kişiyi Tanrı'dan uzaklaştıran [kınanması gereken içsel] nitelikleri ve kişiyi Tanrı'ya yaklaştıran [içsel ruhsal] durumları ihmal etmemelidir. Bunun yerine, her manevi gezgin, kişinin tüm iyi ve kötü niteliklerini, günahlarını ve [İlahi] itaat eylemlerini not etmek için bir defter tutmalı ve benliğini test etmek için her gün bunlara bakmalıdır [kişinin tüm kötü nitelikleri evcilleştirme ve ortadan kaldırma ve kalbini ve ruhunu tüm iyi niteliklerle süsleme konusunda iyileşip iyileşmediğini görmek için].

Yıkıcı ve Kurtarıcı İç Nitelikler: Sayısız yıkıcı nitelik olmasına rağmen, kurtarıcı nitelikler de öyle. Ancak on yıkıcı ve on kurtarıcı niteliği yakından takip edilirse bu yeterli olacaktır. Bu on yıkıcı nitelik şunlardır: cimrilik, kibir, kendini beğenmişlik, gösteriş,

kıskançlık, öfke, oburluk, aşırı şehvet, zenginlik sevgisi ve şöhret ve güç sevgisi. Umulur ki, kendini bunlardan koruyan kişi, [tüm] kınanacak niteliklerden de korunabilir [çünkü bu on tanesi tüm kötülüklerin, ahlaksızlıkların ve olumsuzlukların kaynağıdır]. O halde [kişiye pozitiflik, asalet, yücelik, huzur, iyilik ve başarı aşılayan] kurtarıcı nitelikler, günahlardan [ve yanlışlardan] dolayı utanç ve pişmanlık, olumsuzluklara karşı sabır, iyi ya da kötü İlahi İrade'yi kabul etme, tüm nimetlere şükran, Tanrı'ya olan korku ve umut arasındaki denge, dünyadaki [dünyeviliğin tüm tezahürlerinden] uzak durma, eylemlerde samimiyet, Tanrı'nın tüm yarattıklarına iyi davranmak, İlahi sevgi ve Tanrı uğruna alçakgönüllülük. Bu yirmi nitelik manevi gezginin defterinde listelenirse, tedavi zor kalmaz. Tedavi yöntemi, kişinin bu yirmi konudan biri üzerinde düşünmekle başlamasıdır. Bir kötü nitelik ortadan kaldırıldığında, kişi defterde bunun üzerini çizebilir, onun için endişelenmeyi bırakabilir, o kötülükten kurtuluş bahşettiği ve kalbini bundan arındırdığı için Tanrı'ya şükredebilir ve kişinin kalbini yalnızca Tanrı'nın verdiği yetenek ve yardımla bu kötülükten temizlediğini bilebilir. Eğer Tanrı meseleyi kendi haline bıraksaydı, insan yüreğinden zerre kadar kötülüğü silemezdi. Daha sonra kalan konulara dikkat edilmeli ve her biri üzerinde düşünülmeli ve çıkarılmalıdır. Bu olduğunda, kişi tüm yıkıcı niteliklerden kurtulana kadar defterde üzerini çizmelidir. O zaman kişi kurtarıcı içsel nitelikler için de aynısını yapmalı ve bu yüce nitelikleri birer birer benimsemeli ve bu gerçekleştiğinde, tüm yüce içsel nitelikler elde edilene kadar defterde bunların üzerini çizmelidir. Bu, aktif bir ruhani gezginin (*Mürit) rutini olmalıdır*.

Bu, dindarlar ve alimler tarafından benimsenen egzoterik bilgide (*Uloom al-Mu'amla*) yansıma yoluydu. Bu yöntemi bitirdiklerinde kendilerine karşı hiçbir eğilimleri kalmamış, bunun yerine bu düşüncelerden İlahi İhtişam ve Azamet üzerine düşünmek için ilerlemişler ve kalp gözüyle İlahi Güzelliğe şahit olmanın hazzını düşünmüşlerdir. Ancak bu yansıma ancak insan tüm yıkıcı niteliklerden ayrıldığında ve tüm kurtarıcı yüce niteliklerle donatıldığında elde edilir. Ondan önce ortaya çıksa bile, parıldayan ve sonra kaybolan bir şimşek çakması gibi kusurlu ve geçicidir. Yıkıcı özelliklerden kurtulmadan ve kurtarıcı [nitelikler] ile içsel varlığa tapmadan İlahi tefekkürle meşgul olan kişi, [büyük bir çabadan sonra] sevgilisiyle yalnızlık bulan ama o sırada kişinin elbisesinde ve akrepler sürünen ve birini ısıran aşık gibidir. Açıkçası, bu zararlı yaratıkların ısırıklarından kaynaklanan acı, bu yalnızlığın tüm zevklerinin kaybolmasına ve tüm zevklerin mahvolmasına neden olacaktır. Yıkıcı nitelikler de ve akrepler gibi zararlıdır ve İlahi Güzelliğe tanık olma zevkini yok ederler. Bu yıkıcı nitelikler nedeniyle [bu dünyadan kaçınılmaz ölümden sonra] kişinin mezarda [ruhunun derinliklerinde] yaşayacağı acı, yılan ve akrep ısırıklarından [çektiği] [bedensel] acıdan çok daha büyük olacaktır. Bu ayrıntı, [Tanrı'nın] bir hizmetkârın, kişinin kendi nefsinin arzu edilen ve edilmeyen nitelikleri üzerinde nasıl düşünmesi gerektiğini gösterir.

İkinci Tür Yansıma - Tanrı'nın Azametleri, Büyüklüğü ve İhtişamında: İkinci tür tefekkür, kulun Allah'ın Azametleri, Büyüklüğü ve İhtişamları üzerine düşünmesidir. Bu yansımanın iki durağı vardır: Üstün olan ilk durak, İlahi Varlık ve Nitelikler üzerinde düşünmek ve İlahi İsimlerin anlamları üzerinde düşünmektir [burada her İlahi İsim, varoluşun her alanına her yönü ve tezahürüyle nüfuz eden belirli bir İlahi niteliği veya

niteliği temsil eder]. [Ancak,] Bu, [peygamberlik niteliğindeki bir anlatımda] söylendiği gibi, [meslekten olmayanlar için] yasaklanmış olan makamdır: "Tanrı'nın yarattıklarını düşünün [ve] O'nun Varlığında düşünmeyin". Akıl [Tanrı'nın Varlığının yansımasında] hayrete düştüğü için yasaklanmıştır. Yalnızca Gnostikler ve Tanrı'nın yakınları gözlerini ona doğru kaldırmaya cesaret edebilir. Ancak bu manzaranın kalıcılığı için onların bile cesareti yoktur. İlahi Azamet durumu, yaratılışın gözleriyle karşılaştırıldığında, yarasanın gözlerinin güneş ışığına göre durumu gibidir. Yarasa güneşin ışığına dayanamaz; bu nedenle gündüzleri saklanır ve geceleri güneşin kalan ışığında etrafta uçar. Ve Gnostiklerin ve Allah'ın yakınlarının (Kur'an'ın emrine göre peygamberlerden sonra en yüksek [ruhani] mertebelere sahip olan *Sıddıkin*) durumu, güneşte güneşe bakabilen sıradan bir insan gibidir, ancak bu görüntünün kalıcılığına tahammülü yoktur, aksine sürekli güneşe bakarak görme yetisini kaybetme tehlikesi devam eder. [Güneşe] dikkatle bakmak, kısa süreli de olsa, gözlerin zarar görmesine neden olur. Benzer şekilde, Tanrı'nın Varlığına [kalp veya ruh gözüyle] bakmak şaşkınlık ve hayret yaratır ve akıl bozulur. Bu yüzden İlahi Varlık ve Sıfatları kişinin yansımasının merkezi yapmamak daha iyidir çünkü birçok akıl bu yansımaya dayanamaz. Bununla birlikte, bilginlerin [Tanrı'nın Varlığı hakkında] açıklıkla izin verdikleri az miktardaki düşünce, Tanrı'nın yerden, çevreden ve yönlerden özgür olduğu, O'nun ne evrende ne de onun dışında olduğu, ona ne bağlı olduğu ne de ondan ayrı olduğudur. Bazı insanların akılları bu konuda o kadar şaşırdı ve tedirgin oldu ki, bunları dinleyecek ve anlayacak güçleri olmadığı için kabul etmeyi reddettiler. Bazı insanlar bundan daha düşük düzeyde bir açıklamaya bile tahammül edemediler. Bu nedenle, onlara Allah'ın bir başa, ayaklara, ellere, gözlere veya başka [insan benzeri] organlara veya bir miktar veya boyuta sığabilecek bir vücuda sahip olduğu için bundan daha yüce olduğu söylendiğinde, bu insanlar bunu bile kabul etmeyi reddettiler ve bunun İlahi Büyüklük ve Azamet ile ilgili bir eksiklik olduğunu söylemeye başladılar. Bu akılsız insanlar, büyüklüğün ve ihtişamın [insan benzeri] organlara sahip olmakta olduğuna inanıyorlardı. Bu [yanlış inanışın] nedeni, insanın kendi bedenini tanıması ve onu büyük sayması, nitelikleri bakımından kendine denk olmayan şeyleri de büyük görmemesidir. Çoğu insanın zekası böyledir. Gerçekte insan baskıcı, cahil ve nankördür, bu nedenle Allah peygamberlerinden birine şöyle demiştir: "Kullarıma sıfatlarımı söyleme, çünkü onlar onu reddedecekler, aksine onlara kavrayabilecekleri ve anlayabilecekleri şeyleri söyle." [Tanrı'ya] saygı, İlahi yasa ve [Tanrı'nın] yarattıklarının (insanlığın) ıslahı, Tanrı'nın Varlığının peşinden gitmememizi gerektirir [çünkü onu sınırlı aklımızla kavrayamayız].

İkinci durak [Tanrı'nın Majesteleri, Büyüklüğü ve İhtişamı üzerine düşünmenin] Tanrı'nın eylemleri, O'nun yeteneği, gücü ve yaratıcılığının harikaları ve O'nun yarattıklarıyla olan harika ilişkileriyle ilgili konular üzerinde düşünmemizdir. Bu hususlar O'nun Majestelerini, Büyüklüğünü, İhtişamını ve Üstünlüğünü kanıtlamaktadır. Ayrıca O'nun bilginin mükemmelliği, bilgeliğin mükemmelliği, yeteneklerinin mükemmelliği ve İradesinin uygulanması hakkında da tartışırlar. O'nun sıfatları yerine sıfatlarının etki ve tezahürlerine bakmalıyız çünkü güneşi [sürekli] göremediğimiz gibi O'nun sıfatlarına da bakacak gücümüz yoktur. Yeryüzünün aydınlanması, güneş ışığının etkisinden kaynaklanır ve etki eden görülmese de, etki edene işaret eder. Yeryüzünde mevcut olan

her şey, Tanrı'nın yeteneklerinin bir etkisi veya göstergesidir ve O'nun Varlığının aydınlanmalarından bir aydınlanmadır. Yokluktan veya hiçlikten daha büyük bir karanlık yoktur ve hiçbir aydınlanma varoluştan daha net değildir. Her şeyin varlığı Tanrı'nın Varlığının bir ışığıdır çünkü her şey [olumsal varlıklar olarak] O'nun Varlığı aracılığıyla var olurken, O'nun Varlığı kendi başına var olur. Tıpkı var olan şeylerin ışığının güneşten kaynaklanması gibi [güneşin ışığıyla görünür hale geldiklerinde, aksi takdirde zifiri karanlığa gömülürlerdi] ve güneş kendi kendine aydınlanır. Güneş [yükselirken] daha aydınlık hale geldiğinde, bir kaba konulan suda görüntüsü görülebilir, çünkü gözler sanki güneşin parlaklığı su sayesinde biraz azalmış gibi görüntüsünde kalabilir. Benzer şekilde, İlahi eylemler de bu eylemleri yapana (Tanrı) tanıklık etmenin aracıdır. O'nun niteliklerine tanık oluyoruz ve O'nun Varlığının aydınlanmasına şaşırmıyoruz. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

"Tanrı'nın yarattıkları üzerinde düşünün, O'nun Varlığı üzerinde düşünmeyin".

Şehvet ve kendini beğenmişlik aldatmacasına hapsolmuşken, göklerin ve yerin hâkimiyetlerine bakmaktan ihmalkâr hale geldiniz ve şimdi sizin gözünüzde hükümdarlığın Sahibi ve Efendisinin (Tanrı'nın) güzelliğinin bile hiçbir önemi kalmadı. Benzetmeniz, muhteşem bir sarayda yuva (karınca deliği) yapan bir karıncaya benziyor. O saray yüce, güzel ve güçlüdür. Güzel kısımlarında hizmetçiler durur ve değerli mallarla doludur. Eğer o karınca deliğinden çıkıp kız kardeşiyle karşılaşırsa ve hatta konuşma yeteneği kazanırsa, o zaman karanlık ve dar meskeni, az yiyecek sağlaması ve ekonomik durumu dışında hiçbir konu hakkında konuşamaz, oysa meskeni güzel bir saraydadır. Yapması gereken, duvarları altından, zemini gümüşten yapılmış, güzel ve değerli şeylerle süslenmiş güzel insanlarla dolu muhteşem bir sarayda yaşadığını kız kardeşine söylemekti. Ancak bu zavallı karınca saray hakkında hiçbir şey bilmez, görüşü meskeninin ve yiyeceğinin ötesine geçmez, çünkü dar görüşlülüğü nedeniyle bu konuların ötesine geçemez. Ama senin takıntın nedir? Dar ve alçakgönüllü evinizde yaşarken neden Tanrı'nın geniş sarayını, yüksek çatılarını, güzel mallarını ve donanımlarını ihmal ediyorsunuz? O'nun göklerinde yaşayan meleklerini tanımıyorsunuz. Karıncanın meskeninin tavanı hakkında bildiği kadar sen de cennet hakkında çok şey biliyorsun. Meleklere olan aşinalığınız, yalnızca karıncanın size veya evin diğer sakinlerine olan aşinalığı ölçüsündedir. Ancak karıncanın bundan daha fazla anlayışa sahip olma yeteneği yoktur ve küçük zekasıyla sarayların harikaları kavranamaz. Bunun aksine, göksel egemenlikte yansıma atlarını çalıştırma ve onun harikalarını anlama yeteneğine sahipsiniz. Neden bu yetenekten yararlanmıyorsun?

Şimdi kalemimizin yansımadan daha fazla bahsetmesini engelliyoruz. Sınırı olmayan bir konudur. Uzun ömürlerimizi onun zikriyle (açıklamasıyla) geçirsek bile, bildiklerimiz Allah'ın bilginlerinin ve yakınlarının bilgisinin yanında çok küçük olduğu ve Allah'ın alimlerinin ve yakınlarının bildikleri, Allah'ın şerefli peygamberlerinin bilgisinin yanında çok önemsiz olduğu halde, Allah'ın bize bahşettiği Gnosis'i (*Ma'rifa*) açıklayamayız. ve

onurlu peygamberlerin sahip olduğu şey, Tanrı'nın yakınındaki meleklerin Gnosis'inin önünde hiçbir şeydir. O halde tüm meleklerin, *cinlerin* ve insanların tüm bilgileri Allah'ın bilgisinin önüne konulursa, buna ilim demek bile doğru olmaz, bunun yerine şaşkınlık, şaşkınlık, kusur, eksiklik ve maddesizlikten başka bir şey denilemez. Kullarına Gnosis'i (*Ma'rifa* - Tanrı'nın bilgisini, yakınlığını ve yakınlığını) bahşeden ve onlara şunu bildiren Varlık, tüm kusurların üzerinde yücedir:

وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا

"Size [insanlara] bilgi verildi ama çok az!" (Kur'an, Bölüm 17, Ayet 85)

Bu, insanların üzerinde düşünmesi gereken yöntemler üzerine üstünkörü bir tartışmaydı. Burada Tanrı'nın Varlığı üzerine düşünme yönteminden bahsedilmiyor, bunun yerine sadece [Tanrı'nın] yarattıklarının yansımasından bahsediliyor, böylece kişi Yaradan'ın (Tanrı'nın) Gnosis'ine ulaşabilsin, böylece [sırayla] O'nun büyüklüğünün, huşu ve yeteneklerinin anlayışı [kalpte] doğsun. Tanrı'nın yaratışının ve zanaatının harikalarının Gnosis'i ne kadar artarsa, O'nun Majestelerinin, İhtişamının ve Büyüklüğünün Gnosis'i de o ölçüde artacaktır. Sanki bir alimi bilgisine dayalı olarak seviyorsunuz ve o bilgiyi anlıyorsunuz. Eğer o âlimin başka bir bilgisine, eşsiz şiir mısralarına, güzel bir kitaba ya da birinden yeni bir araştırmaya rastlarsanız, o âlime olan sevginiz daha da artar, kişinin saygısı ve şerefi daha da artar. Böyle birinin her cümlesi, şiiri, her araştırması insanın kalbindeki şeref ve hayranlığını arttırır, mertebesini daha da yükseltir. Benzer şekilde, kişi Tanrı'nın yarattıkları üzerinde de düşünmelidir. Bu gök (evren ve ötesi) ve yer ve aradaki her şey O'nun kitabı ve yazısıdır ve hacimli bir yazarlık eseridir. Hayatınız boyunca onu inceleyebilirsiniz, ancak asla bitmeyecek ve her gün yeni vahiylerin ve yeni anlayışların kapıları ve yolları sizin için açılacaktır. Bununla birlikte, [meselenin] gerçeği şudur ki, her insan, Tanrı'nın [kişinin çabalarına, manevi çabalarına, samimiyetine, azmine ve hepsinden önemlisi İlahi İradesine göre Yüce bilgeliğinden] bir kişi için paylaştırdığı [İlahi Güzelliğin ihtişamına] tefekkür ve tanıklıkta ancak bu kadar paya sahiptir.

Bu tartışmayı burada sonlandıracağız. "Şükran Kitabı"nda (Bölüm 12) konumuz Tanrı'nın yarattıklarıydı. Ancak, Tanrı'nın bize bahşettiği her şeyin O'nun lütfu, ödülü ve lütfu olduğu gerçeğiyle ilgili olarak oradaydı ve burada bunun O'nun eylemi olduğu ve bunun üzerinde düşünmemiz gerektiği gerçeğiyle ilgili olarak mevcuttur. Burada üzerinde düşündüğümüz şeyler bir filozof tarafından da yansıtılır, ancak İlahi olarak bahşedilen yetenek ve başarı (*Tevfîk*) ile bahşedilen bir kişinin yansıması, hidayet (*Hidaya*) ve sonsuz mutluluk ve ebedi başarı (*Sa'adah*) için bir kanal haline gelir. Göklerde ve yerde Allah'ın bazılarını hidayete erdirmek, bazılarını saptırmak için kullanmayacağı tek bir zerre yoktur. Bununla birlikte, bu konuları Tanrı'nın eylemleri ve nitelikleri olduğu perspektifinden tartışan kişi, Tanrı'nın Azamet ve İhtişamının Gnosis'ini alır ve onlardan hidayete erer. Ve gözü bir şeyin sebep, diğerinin sonuç olduğunu gören ve tüm nedenlerin, sonuçların ve araçların Yaratıcısı (*Musabbib el-Esbab*) ile hiçbir ilişkisi olmayan kişi yanlış yola sapır. Dalâletten Tanrı'ya sığınırız ve Tanrı'nın bizi,

tamamen Lütfu ve Lütfuyla, cahillerin ayaklarının saptığı [onları uçuruma sürüklediği] her durumdan kurtarması için O'na dua ederiz.

Bölüm 20 – Kendi Ölümlülüğünü ve Dünya Hayatının Sonunu Düşünmek ve Asla Gözden Kaçırmamak ve Sonsuz Yaşama Hazırlanmak

Bu dünya hayatının sadece sonsuz hayata bir geçiş olduğunu fark etmesi ve kişinin kendi ölümlülüğünü, yanılabilirliğini ve nihai ve kaçınılmaz sonunu idrak etmesi, gaflete, gaflet ve hayatın gerçek amacından habersizliğe ve servet biriktirmeye, maddi saplantılara, haksızlıklara, başkalarına yapılan kötülüklere ve geçici ve geçici dünyevi varoluşu sırasında hemcinsleriyle çatışmalara karşı güçlü bir panzehirdir. Bazen hemcinslerimize salınan bencillik ve baskı eylemleri, bunun sonraki nesillerimiz için yapıldığına dair fedakarlık kisvesine bürünür. Bu da bir yanılgıdır, çünkü aynı son bizi beklediği gibi sonraki nesilleri de beklemektedir. Asil amaçlara ancak asil yollarla ulaşılabilir ve asil amaçlara aşağılık yollarla ulaşılamaz, çünkü amaçlar araçları haklı çıkarmaz. Son eve dönüşün sonsuzluk yurdunda yalnızca Tanrı'ya olduğunu ve oradaki durumun, dünyevi yaşamın bu geçici varoluşunda kişinin eylemleri veya kötülükleriyle orantılı olacağını fark etmek, kötülüğün tüm biçimlerine ve tezahürlerine karşı güçlü bir kısıtlamadır. Kişinin kendi sonunu göz önünde bulundurması, bu yaşam sona erdikten hemen sonra başlayan sonsuz yaşamın zararına, kişinin uzun bir yaşam umudunu kısaltarak olayları doğru bir perspektife oturtur. Sahip olduğumuz mevcut anlardan ve fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmamıza yardımcı olur ve bizi dürüstlük ve kendini yeniden düzenleme yolunda tutar. Gazali'nin konuyla ilgili açıklaması, *başyapıtı* "*İhya al-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması" nın dördüncü cildinin onuncu ve son kitabından özet olarak burada şu şekilde verilmektedir [26]:

[Hayatının son kısmında] ölümle mağlup olacak, ebedi istirahatgahı mezar olacak, yoldaşları, akrepler ve böcekler olacak, vaat yeri kıyamet günü olan, [nihai] varış noktası ya cennet ya da cehennem olacak (yani yeryüzündeki istisnasız her insan için) olan kimse. Böyle bir kişinin ölümü [ki bu, kişinin sonsuzluğa doğru yola çıkmak için dünyadaki yolculuğunun sonudur] hakkında düşünmesi, [olayları doğru perspektiflere

oturtmak için bir hatırlatma olarak] kendine bahsetmesi, ona hazırlanması, üzerinde düşünmesi, onu özlemesi uygundur [çünkü bu, burada bulunan herkesin karşılaşacağı kaçınılmazlıktır. ve burada olmayan herkes zaten onun sonuçlarıyla yüzleşmiştir ve şimdi onunla uğraşmaktadır], onu bekleyin [çünkü bu, kişinin sonsuzluğa geçişidir ve eğer kişi bunun için özlem duyuyorsa, çalışıyorsa ve mücadele ediyorsa Sevgili ile buluşmasıdır. Böyle bir insan için, kişinin hayatı boyunca nefsini (*nefsini*) ölü sayması uygundur, çünkü gelmek üzere olan şey yakındır, uzak ise gelmeyecek olan şeydir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

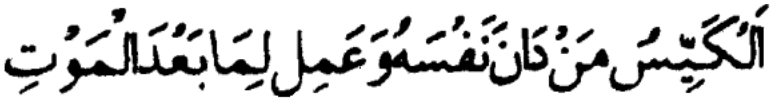

"Zeki, kişinin kendini [arzularının ve şehvetlerinin peşinden koşmaktan alıkoyan] ve ölümden sonra gelecek yaşam için çalışan kişidir".

Bir şeyin hatırlanmaması veya tekrar tekrar bahsedilmemesi durumunda ona doğru bir şekilde hazırlanılamayacağı bir gerçektir. Bize ölümü hatırlatan konulara dikkat edilmeden tekrar tekrar bahsedilemez. Bu nedenle, [Allah'ın] bir kulu buna hazırlanabilsin diye, ölümden, ona hazırlıktan, onunla ilgili konulardan, ahiretten, cehennem ve cennetteki şartlardan bahsedeceğiz, çünkü bu yolculuğun vakti geldi, hayat kısalıyor [Allah'ın emriyle her birimize ayrılan dünyada geçen süre her geçen gün azalıyor]. Şimdi geriye küçük bir ömür kaldı ama insanlar bundan habersiz. Tanrı diyor ki:

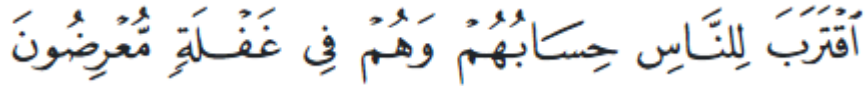

"İnsanların hesap verme zamanı yaklaştı ama onlar gaflet ve ihmale batmış durumdalar." (Kur'an, Bölüm 21, Ayet 1)

İlk olarak, ölümden önceki yaşamdan başlayarak borazan çalınana kadar ölümle ilgili konuları açıklayacağız. Bu sekiz konudan oluşmaktadır.

Dünya Yolculuğunun Sonuna Hazırlanmak

Kendi Ölümlülüğünden Bahsetmek ve Onu Bol Bol Hatırlamak: Bilinmelidir ki, dünyaya düşkün, onun aldatmacasına dalmış ve şehvetlerinin sevgisine dalmış olan kişi, böyle bir kişinin kalbi kesinlikle ölümü ihmal eder, ölümden söz etmek asla insanın diline gelmez ve onun düşüncesi kalpte gerçekleşmez. Birisi birinin önünde bundan bahsetse bile, nefret ve tiksintiyle yüzünü çevirir ve bu sözden şiddetle hoşlanmaz. O zaman bireyler üç tiptir: bazıları tamamen dünyaya dalmıştır, bazıları tövbe eder ve bazıları yoğun Gnosis ve anlayışa sahiptir. Birinci tipteki insanlar ölümden

bahsetmezler ve eğer ölümden bahsederlerse, bunu dünyadan ayrılmanın pişmanlığıyla ilişkilendirirler ve ona hizmet etmeye başlarlar [ondan maksimum zevk almak için hayatlarına daha fazla dalmak için yararlanarak]. Ölümden bu şekilde söz etmek onları Tanrı'dan daha uzak ve uzak hale getirir. Tövbe eden insanlar, kendi ölümlülüklerini bol bol hatırlarlar ki, kalplerindeki korku ve dehşet ortadan kalkar, böylece tövbelerini tamamlarlar [yanlışlarını telafi ederek, günahlarının kefaretini ödeyerek, İlahi ibadette üstün olurlar ve hayatlarının sonuna gelmeden İlahi yolda yürürler]. Bazen ölümden hoşlanmazlar, ancak sadece tövbeleri tamamlanmadan ve [Yaratıcılarına dönüş yolculukları için Tanrı yolunda iyi salih amellerin] rızkını toplayamadan ölüm onları [dünyadan] koparsın diye. Böyle bir kişinin bundan hoşlanmaması mazur görülür çünkü kişi kategorik olarak ondan hoşlanmaz, bunun yerine kendi günahları [ve yanlışları] nedeniyle Tanrı ile görüşmekten mahrum kalmaktan korkar. Bu, tıpkı sevgilisiyle görüşmekten mahrum kalmaktan korkan kişinin, o buluşmaya hazırlanması ve sevgilisinin arzusu doğrultusunda kendini süslemesi gibidir. Böyle bir kişi hakkında kişinin sevgilisiyle görüşmekten hoşlanmadığı söylenmez ve bunun göstergesi, kişinin sevgilisiyle buluşmaya hazırlanmakla meşgul olduğudur ve bunun dışında başka bir nişanı yoktur, aksi takdirde birinci tipte sayılacaktır. Gnostik ya da Tanrı'nın yakını, ölümü her zaman hatırlayan ve bunu ölümden sonra Sevgili ile buluşacağını [çok iyi bilerek] yapan kişidir. Bir aşık, sevgilisiyle buluşma zamanını asla unutmaz. Böyle bir kişi, çoğu zaman ölümün daha erken gelmesini ister ve günahlar yurdundan kurtulup tüm âlemlerin ve varlıkların Rabbinin (*Rabb-i Aalamin)* yakınlığına geçebilmek için ölümün gelişinden memnun olur. Tövbe eden kişi ölümü dilediği için mazur görülür ve bu kişi de ölümü sevdiği için mazur görülür. Bu iki zemnî zâttan en üstün olanı, işini Allah'a emanet edendir. Yani kişi kendisi için ne ölümü ne de yaşamı tercih etmez, bunun yerine sadece Rabbine sevgili olan kişiye sevilir. İlahi sevginin yoğunluğu nedeniyle, böyle bir kişi İlahi iradeyi kabul etmenin yüce [manevi] makamına ulaşır. Bu, istenen hedef ve başarının zirvesidir. Bununla birlikte, kişinin kendi ölümlülüğünü hatırlamasında büyük bir mükemmellik ve İlahi bir ödül vardır. Dünyaya batmış insan bile, insanı ondan (dünyadan) uzaklaştırmaya başlayan ölümü hatırlamaktan bu faydayı elde edebilir ve bu hatırlama, zevklerle ilgili hayal kırıklığı yaratır ve zevklerin ve şehvetlerin bozulması kurtuluş ve kurtuluş vasıtaları arasındadır.

Kendi Ölümlülüğünü Hatırlamanın Mükemmelliği: Peygamber Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

أَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَادِمِ اللَّذَّاتِ

"Zevklerin silgisini (yani ölümü) daha çok hatırla".

Bu, kalbiniz onlardan kaçınmaya ve Tanrı'ya odaklanmaya başlayana kadar zevklerin ölümü hatırlamayla bulandırılması gerektiği anlamına gelir. Dünya bir mümin için bir hapishanedir, kişi dünyanın hapishanesinde hapsedildiği sürece, kişi kendini disipline etmede, Şeytan'a direnmede ve şehvetlerden uzaklaşmada [yaşam mücadeleleri ve

zorluklarıyla uğraşmanın yanı sıra] çeşitli zorluklara katlanır. Ölüm insanı bu zorluklardan kurtarır.

Kendi Ölümlülüğünü Hatırlamayı Sağlam Bir Şekilde Kökleştirme Yöntemi:
İnsanlar onu tefekkür ve zikretmekle meşgul olmadıkları için gafil ve ihmalkardırlar ve kişi bundan bahsetse bile, bunu özgür bir kalple yapmaz, aksine dünyevi şehvetlere kapılmış bir kalple yapar. Bu nedenle, bundan bahsetmenin kalp üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Kişinin kendi ölümlülüğünü hatırlamasını sağlam bir şekilde kökleştirmenin yöntemi, kalbi bu hatırlama dışındaki her şeyden boşaltmak ve bu düşünceyi her zaman ölüm karşısındaymış gibi düşünmektir, tıpkı tehlikeli bir vadiden geçen veya bir denizde yelken açan bir yolcunun tamamen yolculuğa odaklanması gibi. Bu nedenle, kişinin kendi sonunu hatırlaması kalpte bu şekilde kalırsa, o zaman kalbe bir etkisi olacağı umulur. Ölümü hatırlamanın faydalı bir yöntemi, aynı yaştaki çağdaşları olan ve onlar gibi olan ve yaşam faaliyetleriyle meşgul görünen, ancak şimdi toprak (mezar) yatağında olan insanları düşünmektir. Ne kadar büyük rütbeleri vardı, ne kadar müreffehti ama tüm rütbelerini ve unvanlarını sildi, eşleri dul ve dul kaldı, çocukları bir ebeveynini kaybetti, servetleri [ve geride bıraktıkları mallar] hepsi gitti ve [sosyal] toplantılar onlardan o kadar yoksun ki, sanki daha önce doğmamış veya var olmamışlar gibi şimdi kimse onlardan bahsetmiyor bile. [Kimin öldüğünü bilen] her insan bu şekilde incelenirse ve onların durumları, ölüm koşulları, görünüşleri ve görünüşleri, faaliyetleri, [hayattaki] diğer angajmanları kalbe getirilir ve hayata nasıl daldıkları, ölümü nasıl unuttukları ve [yanlışlıkla] [hayatta başarılı ve müreffeh olmak için gerekli olan] tüm araçlara sahip olduklarını, güçlerinin ve gençliklerinin asla bitmez. Bu nedenle, spor, oyun ve eğlence ile meşguldüler ve kendilerine hızla yaklaşan ölümü ihmal ettiler [tüm bunlara ve inandıkları yanılgılara rağmen, yine de sonunda sonlarıyla yüzleştiler ve artık burada değiller]. Böyle bir kişiye baktığımızda, zevklere ve zevklere düşkün olduğu görülen, ancak şimdi [mezarda] ayakları kırılmış, bedeni parçalanmış ve dağılmış bir kişiye. İnsan hayatta çok konuşur ve kahkahalar saçardı ama şimdi böcekler dili yemiş ve kir dişleri tüketmiştir. Kişi kendisi için iyi bir [gelecek] planlaması yapar, ölümle arasında sadece bir aylık bir mesafe olmasına ve bunun için herhangi bir farkındalığı bile olmamasına rağmen, sonraki on yıl boyunca ihtiyaç duyulmayan daha iyi düzenlemeler yapardı, ta ki ölüm insanın hiç beklemediği bir anda birini teker teker yakalayana kadar. Aniden ölüm meleği birinin önünde belirdi ve [ruhu almadan önce] kişinin kulaklarına Cennet veya Cehennemi duyurdu.

Bu noktada insan kendine bakmalı ve tıpkı onlar gibi [vefat etmiş ve çağdaşı olan] kişi olduğunu, gaflet ve gaflet halinin tıpkı onlarınki gibi olduğunu ve onlarınkiyle aynı sonla karşılaşma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu görmelidir. Abdullah ibn Mes'ud -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurmuştur: "Saadet ve başarı insanı, başkalarından [ve onların hayatlarından] ibret alan kişidir." Bu düşünce ve düşüncelerin yanı sıra, eğer kişi mezarlıklara gitmeyi ve hastaları ziyaret etmeyi bir rutin haline getirirse, o zaman [kaçınılmaz] ölüm düşüncesi kalpte taze kalacak, aksine [kişinin eylemlerini ve tüm varoluş durumunu doğru yönde yönlendirme noktasına kadar, ve olayları doğru perspektife koymak]. Bu durumda kişinin ölüme hazırlanacağı ve aldatma ile

karakterize edilen dünyayı bir kenara bırakacağı umulur. Sadece ölümden bahsetmek ve onu yüzeysel olarak hatırlamak pek faydalı değildir. Ne zaman kalpte iyi bir şey fikri doğsa, bir gün ondan ayrılıkla karşı karşıya kalacağınızı düşünmelisiniz.

Uzun Ömür Ümitleri, Kısalan Ümitler, Uzun Ümitlerin Sebepleri ve Tedavi Yöntemi: Ali -Allah ondan razı olsun- Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

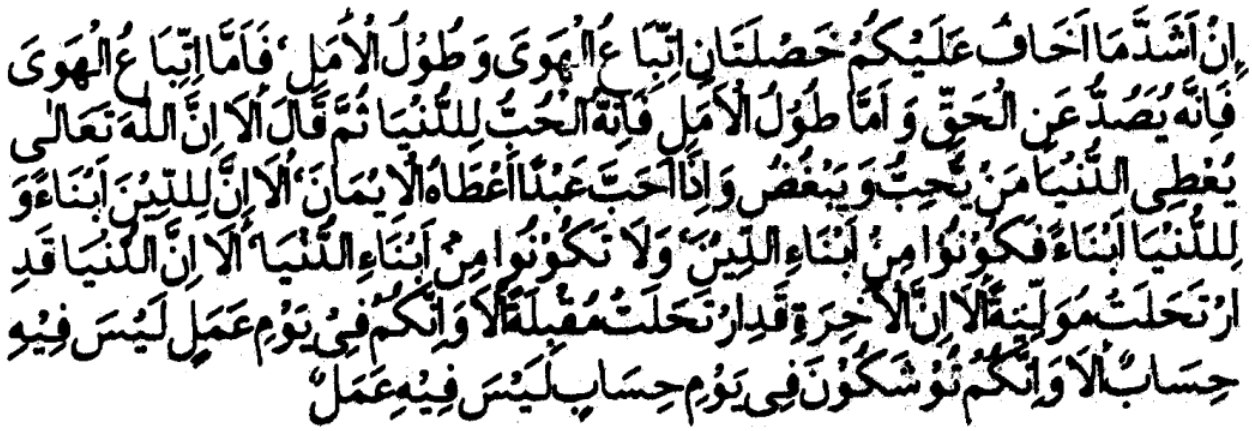
إِنَّ أَشَدَّ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ خَصْلَتَانِ اتِّبَاعُ الْهَوَى وَطُولُ الْأَمَلِ فَأَمَّا اتِّبَاعُ الْهَوَى
فَإِنَّهُ يَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَأَمَّا طُولُ الْأَمَلِ فَإِنَّهُ حُبُّ الدُّنْيَا ثُمَّ قَالَ أَلَا إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى
يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَيُبْغِضُ وَإِذَا أَحَبَّ عَبْدًا أَعْطَاهُ الْإِيمَانَ أَلَا إِنَّ لِلدِّينِ أَبْنَاءً وَ
لِلدُّنْيَا أَبْنَاءً فَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدِّينِ وَلَا تَكُونُوا مِنْ أَبْنَاءِ الدُّنْيَا أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا قَدِ
ارْتَحَلَتْ مُوَلِّيَةً أَلَا إِنَّ الْآخِرَةَ قَدِ ارْتَحَلَتْ مُقْبِلَةً أَلَا وَإِنَّكُمْ فِي يَوْمِ عَمَلٍ لَيْسَ فِيهِ
حِسَابٌ أَلَا وَإِنَّكُمْ تُوشِكُونَ فِي يَوْمِ حِسَابٍ لَيْسَ فِيهِ عَمَلٌ

"Senden en çok iki şeyden korkuyorum: biri kendi kaprislerini (alt benlikten gelen arzuları) takip etmek, ikincisi ise uzun umutlara [veya uzun yaşam beklentisine] sahip olmak. Kaprislerine uymak, insanı hak yolundan alıkoymak ve uzun umutlar beslemek, dünya sevgisi demektir. [Daha sonra dedi ki] Bilin ki, Allah sevse de sevmese de [kişinin kendi kötülüklerinden dolayı] dünyayı herkese bahşeder, ancak [O'na ve O'na zorunlu olarak bağlı olan sonsuz gerçeklere] imanı [sadece] sevdiğine verir. Unutmayın, bazı insanlar İlahi yolun (Din) oğullarıdır (tam bir adanmışlığa sahiptirler), bazıları ise dünyanın oğullarıdır. Dünyanın oğulları değil, İlahi yolun oğulları olun. Dikkat edin, ahiret size doğru geliyor. Bugün, [gelecek sonsuz yaşama iyi hazırlanmak için] harekete geçebileceğiniz bir gündesiniz ve bunda hiçbir sorumluluk yok. Yakında hesap gününe (kıyamet gününe) gireceksiniz ve [kişinin dünya yolculuğunun sonunda amel etme süresi dolduğu için] onda hiçbir amel olmayacak." (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi el-Dunya*)

Uzun umutların (ya da uzun bir yaşam için umut ve beklentilerin) iki nedeni vardır: Biri cehalet, ikincisi ise dünya sevgisidir (dünyevilik). Dünya sevgisinin anlamı şudur: Kişi onun şehvetlerine, zevklerine ve angajmanlarına alıştığında, dünyadan ayrılmak insana çok ağır gelir ve bu da kişinin [yaklaşan] ölüm üzerine düşünmesini engeller çünkü ölüm [kendisi ile dünya arasındaki] bu ayrılığın nedenidir. İnsan, doğası gereği hoşlanmadığı bir şeyden uzaklaşır. İnsanın her zaman sahte umutlar ve arzulardan, arzusuna uygun bir şeyden muzdarip olması insan doğasıdır. Dolayısıyla dünyada kalmak tam olarak kişinin arzusuna uygundur. Bu yüzden insan her zaman bunu düşünür ve eşi, çocukları, evi, arkadaşları, akrabaları, arabaları ve dünyanın tüm imkanları gibi geçim ihtiyaçları olan her şeyi kendisi için varsayar. Kişinin kalbi bu endişeye o kadar dalmıştır ki, ölümü

ihmal eder, onun yakınlığından hoşlanmaz, eğer ölüm düşüncesi kalbe gelirse ve buna hazırlanmak gerekirse, o zaman kişi yalan söyler, benliğine hala çok zaman olduğunu, büyüyünce tövbe edeceğimi vaat eder. İnsan büyüyünce yaşlılığa erteler. İnsan yaşlanınca şöyle der: "Bir ev inşa etmeyi bitirdiğimde, bir seyahatten döndüğümde, bir çocuğun geleceği için bir şeyler yaptığımda ya da bir düşmanla uğraştığımda tövbe edeceğim". Kişi benliğiyle bu şekilde önyargılı davranır ve tövbeyi hiç bitmeyen bir zincire erteler (erteler), çünkü kişinin dahil olduğu şey, gecikme uzadıkça uzayana, yeni angajmanlar ortaya çıkana ve bunları tamamlama teşvikleri güçlü bir şekilde yükselene kadar, vaat edilen [kişinin nihai sonunun] zamanı gelene ve ölüm kişiyi hayal bile edemeyeceği bir zamanda [dünya hayatından] uzaklaştırana kadar on yeni şeye daha yol açar. O zaman insanın pişmanlığı ve üzüntüsü görülmeye değerdir. İnsan, dünyayla meşgul olan kişinin bir ara mutlaka biraz boş zaman bulacağını düşünür. Bu sadece bir yanlış anlamadır, çünkü kişi ancak kendini dünyadan tamamen ayırdığında boş zaman elde edebilir.

Cehalet, kişinin gençliğine büyük bir güven duyması ve ölümün gençliğinde gelmeyeceğini düşünmesidir, ancak bu saf aptallık ve cehalettir. Çevresine bakıldığında yaşlı insan sayısının çok fazla olmadığı görülecektir. Bunun nedeni ise yaşlılıktan önce meydana gelen birçok ölümün olmasıdır. Yaşlı bir insan ölümün kapısını çaldığında, binlerce genç ve çocuk ölümü çoktan kucaklamıştır. Bazen kişi ölümü kendi sağlığı açısından uzak görür (iyi sağlık, kişiyi yaşlılıktan önce ölmeyeceğine inandırır) ve ani ölüm [ihtimaline] önem vermez. Ani ölümün imkansız olmadığını kimse bilmez; Ani ölüm imkansız olarak kabul edilirse, ani hastalık imkansız olarak kabul edilemez, aksine hastalık aniden ortaya çıkar ve kişi hasta olduğunda ölümün uzak olmadığını kim söyleyebilir? Bu gaflet ve gafil insan, ölüm için ayrılmış belirli bir zaman olmadığını, çocuklukta, gençlikte, yaşlılıkta, kışta, yazda, ilkbaharda, sonbaharda, gündüz veya gecede herhangi bir zamanda gelebileceğini düşünür ve anlarsa, o zaman ölümün kişinin gözünde önem kazanacağı ve onun hazırlığını tamamlayabileceği umulur. Ancak bu konulara yabancılık ve dünya sevgisi insanın önündedir ve insan bunun başına gelebileceğini düşünmez. Kişi cenazelere gidiyor ama [bir gün] insanların kendi cenazesinde böyle yürüyeceğini anlamıyor. Gerçekte cenazelere gitmek alışkanlık haline geldi ve insanların öldüğünü görmek o kadar çok oldu ki insan buna alıştı. Şimdi bir cenaze töreni görmek, kişinin kendi ölümünün farkına varmasını çağrıştırmaz ve bunu düşünmez. Ama ölüm sadece bir kez gelecek, bu ilk ve son kez olacak. Bununla birlikte, önyargı kullanmak yalnızca cehalet ve aptallıktır.

Kişinin kendi ölümlülüğünü uzak saymasının nedeninin cehalet ve dünya sevgisi (dünyevilik) olduğu netleştiğinde, onun tedavisini bilmek de zorunludur. Bir hastalık, nedeninin ortadan kaldırılmasıyla tedavi edilebilir. Cehaletin tedavisi, düşüncenin berraklığı ve arınmış kalplerden gelen hikmetli sözlerin dinlenmesiyle yapılabilir. Ancak dünya sevgisinin tedavisi zordur. Tedavisi ilkleri ve soncuları (önceki ve sonraki nesillerden bilgeleri) yoran böyle bir hastalıktır. Onun çaresi, kulun ahiret gününe (kıyamet gününe) ve orada ne varsa ona mükâfat ve ceza bakımından iman etmesinden başka bir şey değildir. Kıyamet gününde kesinlik kemale erdiğinde, dünya sevgisi

kalpten çıkar çünkü üstün bir şeye duyulan sevgi, kalpten daha aşağı bir şeye duyulan sevgiyi dağıtır. Burada bir yanda tüm sorunlarıyla dünya, diğer yanda tüm inceliği, güzelliği ve ihtişamıyla ahiret vardır. İnsanoğlu her ikisini de kalbin berraklığı, berraklığı ve berraklığı ile düşündüğünde, doğudan batıya yönetim bahşedilse bile, dünyaya (dünyeviliğe) karşı en ufak bir eğilimi kalmayacaktır. Çünkü bir insan bu geniş dünyanın küçük bir parçasını aldığında, o da çamurdan yoksun değildir. Kalbinde ahirete iman sağlam bir şekilde yerleşmiş olan bir insan, kalbindeki dünya sevgisini nasıl sağlamlaştırabilir? Kişi her zaman uzuvlarına bakmalı ve ne kadar güzel, canlı ve güçlü olduklarını düşünmelidir, ancak yakında mezardaki böcekler onları yiyecek haline getirecektir. Vücudun böceklerin yemeyeceği tek bir yeri kalmayacak. Eğer bir kişiye bir şey kalacaksa, o da doğru ilim ve salih amellerdir. Bu konulardaki düşüncenin yanı sıra, kabir cezası, meleklerin sorgulanması (*Munkir Nakeer*), Kıyamet Günü, diriliş, ahiret günü olayları ve o kudretli günde mahkemeye çıkma ve [Tanrı'nın önünde] hesap verme gibi diğer ilgili konular üzerinde de düşünülmelidir. Bu meseleler öyle ki, üzerinde düşünülürse, ölümün hatırası [kalpte] taze kalır ve ona hazırlanma arzusu vardır.

Uzun ve Kısa Umutlar Açısından İnsanların Dereceleri: İnsanlar bu açıdan farklıdır (uzun veya kısa ömürlere sahip olma umutları ve beklentileri açısından). Bazı insanlar geçim arzular ve sonsuza kadar dünyada yaşamak isterler. Allah bu tür insanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ

"İçlerinden bazıları bin yıllık bir hayata sahip olmak istiyor." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 2, Ayet 96)

Bazı insanlar yaşlılığa kadar yaşamak ister. Bu, gözlemlenen aşırı yaştır. Bu insanlar yoğun bir dünya sevgisinin tuzağına düşmüş durumdalar. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

الشَّيْخُ شَابٌّ فِي حُبِّ طَلَبِ الدُّنْيَا وَإِنِ الْتَفَّتْ تَرْقُوَتَاهُ مِنَ الْكِبَرِ إِلَّا الَّذِينَ اتَّقَوْا وَقَلِيلٌ مَا هُمْ

"Yaşlılık nedeniyle uzuvları eğrilmiş olsa da, yaşlı bir insan dünyayı arama (veya peşinden koşma) sevgisinde gençtir, ancak bu tür insanlar Tanrı'dan korkmazlar ve onlar (yani dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusu olan insanlar) sayıca çok azdır". (Anlatan: *Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari ve Sahih Müslim *hadis* koleksiyonları

Bazı insanların bir yıldan fazla beklentisi yoktur; bu nedenle bir yıl boyunca ihtiyaçlarını karşılarlar, kışın yaz için, yazın kış için biriktirirler. Bu nedenle, bir yıl [hayatta kalmak] için bir şeyler toplamayı başardıklarında, Tanrı'ya ibadet ederler. Bazı insanlar bir yıldan

az yaşamayı bekler. Mevcut sezonda gelecek sezona hazırlanmıyorlar. Bir günden fazla [yaşama] beklentisi olmayan bazı insanlar var. Sadece bugüne hazırlanırlar ve yarına hazırlanmazlar. İsa (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yarının rızkını dert etmeyin, eğer yarın hayatınıza gelirse, yarının rızkı da onunla birlikte gelir ve eğer hayatınızda yarının varlığı yoksa, o zaman başkalarının hayatları hakkında endişelenmemelisiniz [bugün biriktirdiğiniz şeyleri başkalarının alması ve yarın faydalanması için geride bırakmak açısından. gitmiş olacak]". Bazı insanlar vardır ki, [hayattan ve yaşamdan] beklentileri bir andan bile öteye geçmez! Hz. Muhammed - sallallahu aleyhi ve sellem-'in buyurduğu gibi: "Ey Abdullah [bin Ömer]! Sabaha vardığınızda akşam için endişelenmeyin ve akşama ulaştığınızda sabah için endişelenmeyin" dedi. Bazı insanlar bir ana bile güvenmediler, bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) doğanın çağrısını yerine getirdikten sonra, su çok uzak olmamasına ve kullanılmasına rağmen hemen tozla abdest aldı (*Teyemmüm* - suyun yokluğunda veya uzaklığında dış temizlik uğruna tozla yapılan abdest, çünkü Peygamber her zaman dış ve iç temizlik durumunu korumuştur) "Belki de suya ulaşamayacağım [ve ruhum ondan önce de alınacak]" demek, sanki ölüm onun önündeymiş ve ona gelmek üzereymiş gibi. Böyle bir kişi, sanki [Tanrı'nın önünde son bir samimiyetle ve kalbin huzurunda kılınan] son duasıymış gibi [Tanrı'ya] dua eder. Muaz ibn Cebel (Allah ondan razı olsun) da aynı durumdaydı, bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ona imanın gerçekliğini sorduğunda, "Bir adım daha atabileceğimi zannettiğimde hiçbir adım atmadım" diye cevap verdi. (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Ebu Na'im fi el-Hilya*) [Büyük bir Afrika azizi] Esved Habşi (Allah ona rahmet etsin) hakkında rivayet edildiğine göre, geceleri namaz kılarken oraya buraya bakardı. Birisi ona bunu neden yaptığını sordu ve o da "Ölüm meleğinin nereden geldiğini görmek için etrafıma bakıyorum" diye yanıt verdi.

Bu, çeşitli rütbe ve derecelerdeki insanların [uzun bir yaşam için umutları ve beklentileri açısından] açıklamasıdır. Derecelerine göre Allah'tan bir karşılık alırlar. [Yaşama veya yaşama dair] umudu ve beklentisi bir ay olan kişi, beklentisi bir aydan fazla olandan farklıdır, hatta bir gün daha fazla olsa bile, her ikisi de aynı derecelere sahip değildir. Allah'ın katında adalet ve hakkaniyet vardır ve Allah onları [çünkü bu konuda eşit değiller] eşitleyerek haksızlık yapmaz. Diyor ki:

فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُۥ

"Bir atom ağırlığında iyilik yapan, onu [Allah'ın önünde] görecektir." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 99, Ayet 7)

[Uzun bir ömür için] umutların ve beklentilerin kısalmasının etkisi, [kişinin [tüm ciddiyetiyle] [iyi] işler yapmaya [yaptığı] ilerlemeden açıkça anlaşılır. [Allah'tan] yetenek ve başarının alameti (*Tevfîk*), ölümün gözlerinin önünde olması, bir an bile ihmalkar olmaması ve nihai sona her zaman hazırlıklı olmasıdır. Akşama kadar hayatta olan kişi, Allah'a şükreder, çünkü Allah ona itaat etme fırsatı verir ve gününün boşa gitmemesine, aksine [Allah yolunda İlahi itaat ve salih amellerden] payına düşeni almasına ve bundan

pay almasına sevinir. ahiret için bir tane saklanmıştır (emanet edilmiştir). Sonra kişi sabaha aynı şükranla, [hidayeti ve doğru öğüdü] dinleyerek ve İlahi itaatle başlar. Bunu ancak kalbi yarın için [endişelerden, kaygılardan, planlama ve strateji oluşturmadan] arınmış ve yarın ne olacağı konusunda endişelenmeyen kişi kolaylıkla yapabilir. Böyle bir insan, ölümden sonra sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere (*Sa'ada)* kavuşacak ve yaşamı boyunca ahiret hazırlıkları ve Allah'a yalvarma zevkine (*Manajaat*) sahip olması nedeniyle mutlu kalacaktır. Böyle bir insan için ölüm, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya (*Sa'ada)* ulaşmanın bir aracıdır ve hayat, sonsuz mutluluğu ve sonsuz başarıyı artırmanın bir aracıdır. Ey insan! Sonunuzun düşüncesini her zaman kalbinizde tutun. Hayat sizi [dünyadan] uzaklaştırıyor ve benliğiniz [onun] ihmaline düşkün. Ne mutlu ki, [bu dünyadaki yaşam] yolculuğunuz sona ermek üzere olabilir ve [nihai] varış noktanız yakındır. Ancak [iyilik, takva, asalet ve doğruluk] eylemlerine doğru ilerleyerek gideceğiniz yerin rahatlığına ulaşabilirsiniz.

Peygamber Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu: "Sizden biri, insanı isyan ettirecek bir zenginlikten, İlahi itaatten ihmalkar hale getirecek bir fakirlikten, [bedenen] aciz bırakacak bir hastalıktan veya aklı geçersiz kılacak bir yaşlılıktan başka bir şey beklemeyin. ya da yakında gelmek üzere olan böyle bir ölüm için veya *Deccal* için (Mesih karşıtı) ve *Deccal* için beklenen en kötü kayıp kişidir veya kıyamet günü ve kıyamet günü son derece zor ve acıdır". (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Tirmizi*, Ebu Hureyre'nin [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle hazırlanmıştır.

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

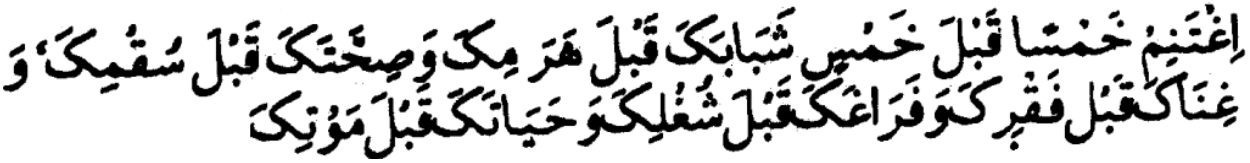

"Beş şeyden önce beş şeye değer verin [ve bunları doğru çabalarda akıllıca kullanın]: yaşlılığınızdan önce gençliğiniz, hastalığınızdan önce sağlığınız, yoksulluğunuzdan önce refahınız, nişanlarınızdan önce boş zamanınız (yoğun zaman) ve ölümünüzden önceki hayatınız". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonu *İbn Ebi el-Dunya*)

Bir başka rivayette Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

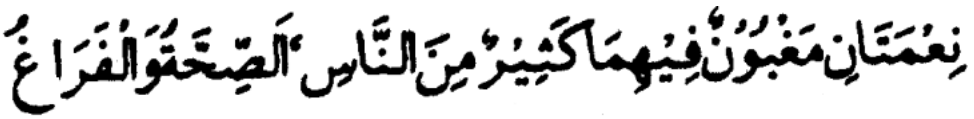

"İki nimet öyle bir nimettir ki, çoğu insan [onlardan tam olarak yararlanmadığı için] bu nimetlerde kayıp yaşar: sağlık ve boş zaman (dinlenme veya soluklanma)". (Anlatan: *Hadis* koleksiyon *Sahih Buhari* Abdullah ibn Abbas'ın yetkisi üzerine [Allah ondan razı olsun])

Bu peygamberlik rivayetinin anlamı, insana bu nimetlerin her ikisine de bahşedildiği, ancak her ikisinden de yararlanamadığı, ancak onlar gittiğinde bunların değerini ve önemini anladığıdır. Tanrı diyor ki:

ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْمَوْتَ وَٱلْحَيَوٰةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"[Allah] ölümü ve yaşamı, içinizden kimin daha iyi [asil ve salih] işler (çabalar, çabalar ve başarılar) yaptığını [belirlemek ve size kendiniz görme fırsatı vermek için] [izleri ve zorluklarıyla] imtihan etmek için yaratandır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 67, Ayet 2)

Ölüm Sancılarında Acı: Ölüm sancılarının acısının ancak bu aşamadan geçmiş biri tarafından doğru bir şekilde tahmin edilebileceği bilinsin. Bu acıyı yaşamamış olan kişi, zaman zaman insana ulaşan acıları ve olumsuzlukları çıkarabilir ya da insanları son anlarının yoğunluğunda gözlemleyerek bir tahminde bulunabilir. Mantıksal çıkarımdan, içinde ruh olmayan [bedensel] organ veya uzvun herhangi bir acı hissetmediği ve eğer ruh varsa, o zaman acı hissinin de orada olduğu iddia edilebilir. Acıların ruh tarafından algılandığı buradan öğrenilir. Bu nedenle, kişi yaralandığında etkisi ruha ulaşır ve ruha ulaştığı ölçüde acıyı hisseder, çünkü acı ete, kana ve vücudun diğer kısımlarına yayılır. Bu nedenle ruh daha az acı çeker, ancak acı ve rahatsızlığın merkezi özellikle ruh ise ve ruhtan başka bir şey değilse, o zaman acının şiddeti hayal edilebilir. Ölüm sancıları, [yaşamın son anlarında] ruhun varlığına inen ve ruhun bedene yayılmış hiçbir parçası bu acının nüfuz etmediği ve ulaşmadığı yerde kalana kadar tüm bileşenlerine yayılan bu acıyı ifade eder. Ölüm sancılarının acısı ruhun varlığına saldırır ve onun tüm parçalarına yayılır çünkü o (ruh) her damardan, her eklemden, [bedenin] her bir parçasından, kısacası baştan ayak parmağına kadar her yerinden çıkarılır, ruh [her insanın kaçınılmaz sonu için belirlenen zamanda İlahi emirle] dışarı çekilerek çıkarılır. Ruhun katlanması gereken acı ve ıstırabın miktarı buradan değerlendirilebilir.

Soruya gelince, "İnsan yaralandığında veya darbe aldığında çok çığlık atar ama ölüm anında çığlık atmaz, oysa siz ölüm sancılarında yaşanan acı daha fazladır diyorsunuz. [Bunun nedeni nedir?]" Cevap, aşırı şok nedeniyle ölmekte olan kişinin dilinin mühürlenmesi (konuşamaması) ve çığlık atamamasıdır. Ağrı o kadar yoğundur ki kalp, beyin ve vücut bu saldırı nedeniyle aciz kalır. Tüm güç tükenir, tüm organlar zayıflar, yalvaracak güç kalmaz, akıl ayrılır, konuşma dilden koparılır, organlar hareketsiz hale gelir, insan kalbin bastırılmış duygularını dışarı atmak ve acı ve kederden yatıştırıcı bir rahatlama bulmak için yüksek sesle çığlık atmak ister, ama insan çığlık atamaz. Eğer [ölmekte olan kişide] solda bir miktar güç varsa, o zaman ruhun ayrıldığı anda boğaz ve göğüs bastırılmış bir ses çıkarır, renk tozun rengine dönüşür, sanki o toz insanın kökeni gibi ortaya çıkar, tüm damarlar çekilmeye başlar çünkü içten dışa her yerde acı vardır, gözler yukarı doğru hareket eder, dudaklar küçülür, dil içeri çekilir, parmaklar yeşile döner. Her damarı çekilen vücudun durumu hakkında ne soruyorsunuz? Vücuttaki bir damar çekilirse, ağrının şiddetinden dolayı çığlık atmak zorunda kalınır. Burada tüm damarlar çekilir, sonra yavaş yavaş tüm organlar ölmeye başlar. Her iki ayak da ölür,

önce her iki ayak da üşür, sonra kaval kemikleri, sonra uyluklar, sonra her organ için sancı üstüne sancı, sonra [çıkarken] çekişi sırasında ruh boğaza ulaşana kadar yoğunluk üstüne yoğunlukla karşı karşıya kalınır. O zaman insanın gözleri dünyadan ve dünya insanlarından çevrilir, tövbe kapısı kapanır, üzüntü ve utanç kaplıdır. Kısacası, ölüm sancılarının sertliği, acısı ve acısı tarif edilemez. Bu nedenle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'a dua etmiştir:

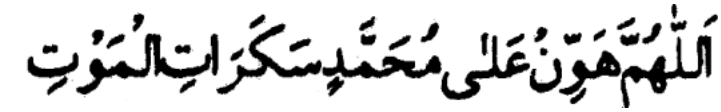

"Ey Tanrım! Muhammed için ölüm sancılarının sertliğini kolaylaştırın!"

Sıradan insanlar (meslekten olmayanlar) bu sancılara önem vermezler ve onlardan [Allah'a] sığınmazlar, çünkü olayların gerçekleşmeden önce algılanması, peygamberliğin (*Nebüvve*) ışığıyla ve İlahi olanla yakınlığın (*Velayet*) ışığıyla gerçekleşir. Bu nedenle, Tanrı'nın peygamberleri ve yakınları (Gnostikler) ölümden daha fazla korkarlar [çünkü onlar bunun ne anlama geldiğini önceden bilirler, oysa insanlığın geri kalanı bunu ilk elden deneyimleyene kadar bilmez ve habersizdir].

Ölüm Anında Hangi Eylemler Daha İyidir? Ölüm anında olabilecek iyi bir şey, ölmekte olan kişinin huzurlu olması ve şahitlik ifadesinin ("Allah'tan başka ilah yoktur [لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ]") kişinin dilinde kalması ve kalbin Allah (*Hüsnü'd-Hun*) için iyi fikir ve duygulara sahip olmasıdır. Bu tanıklık beyanının söylenmesi iyiye işarettir. Ebu Said el-Hudri (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Ölmekte olan kişilerinizi 'Allah'tan başka ilah yoktur (لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ)'".

Ömer -Allah ondan razı olsun- şöyle buyurdu: "Ölmekte olan kimseleri ziyaret edin ve onlara öğüt verin, çünkü onlar sizin şahitlik etmediğiniz şeylere şahitlik ederler ve onlara 'Allah'tan başka ilah yoktur' diye zikredin." Öğüt veren kişi, öğüt vermede ısrar etmemeli ve bu konuda yumuşak davranmamalıdır çünkü bazen ölmekte olan kişinin dili hareket etmez.

Bu açıklamanın sonucu, insan ölümü benimsediğinde, kalbinde Tanrı'dan başka hiçbir şeyin olmaması gerektiğidir. Eğer kişi kalpte Tanrı'dan başka bir şey aramıyorsa, o zaman kişinin ölümü Sevgili'ye gitmenin [aracı] olacaktır [İlahi sevgi halinde, onunla sarmalanarak, sonsuzluğa geçişi harika bir deneyim haline getirerek] ve kişi Sevgilisine gitmekten daha büyük bir nimete sahip olamaz. Eğer kişinin kalbi dünyayla meşgulse ve onun zevklerinden ayrıldığı için üzülüyorsa ve [Tanrı'nın tasdiki] 'Tanrı'dan başka ilah yoktur (لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ)' sözleri sadece kişinin dilindeyse, kalp bunu tespit etmiyorsa, o zaman

Allah'ın nimetlerini vermesi ve kişinin sadece sözünü kabul etmesi dışında, kişinin meselesi tehlikesiz değildir. Ancak o zaman Tanrı hakkında iyi bir görüşe sahip olmak daha iyidir. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ölmek üzere olan bir genci ziyaret etti. Ona "Bu zamanda kendini bu durumda nasıl buluyorsun?" diye sordu. "Allah'tan umudum var ve günahlarımdan korkuyorum" diye cevap verdi. Peygamber Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "Bu iki şey, [Allah'ın] bir kulunda [aynı anda] bir araya geldiklerinde, Allah insana [O'ndan] beklediğini verir, korktuğu şeyden kurtuluşu da nasip eder." Kişinin ölümü sırasında kulun (ölmekte olan kişinin) iyi amellerinden bahsetmesi daha iyidir ki, kişi Allah hakkında iyi bir fikre sahip olsun [hayat yolculuğunun sonunda O'na umut bağlaması açısından].

Ölüm sancıları içinde ölen kişinin durumunu, ölünün gömülmeden önceki ve gömüldükten sonraki durumunu açıkladık (Gazali'nin bu açıklamasının bir kısmı kısa olması açısından burada atlanmıştır). Ölen kimse, [kendi yanlışları ve şiddetinden dolayı] İlahi gazaba uğrayacak kişilerden ise, kabrin karanlığı ve böcekleriyle, kabirdeki meleklerin sorgusuyla, sonra da kabir azabıyla karşılaşacağını daha önce açıklamıştık. İlahi azabın daha da zor aşamaları, [ahiret gününün gelişini işaret eden] borazan çalınması, kıyamet gününde dirilme, [İlahi adalet ve hakkaniyetle hesap vermek için] Tanrı'nın huzuruna çıkarılma, [İlahi mahkemede] az çok [dünya hayatında işleri adil ve adil yapmadığı için yaptığı yanlışlar açısından] sorgulanması gibi mezardan sonra karşılaşılacak aşamalardır. Denge Terazisi'ndeki eylemlerin tartılması [iyi ya da kötü, maddi ya da boş iddialara sahip olmak açısından değerlerini belirlemek için], sonra jilet gibi ince olacak Sırat köprüsünü geçmek, sonra kişinin ya ebedi mutluluğa ve ebedi başarıya (*Sa'adah*) ya da ebedi lanetlenme ve başarısızlığa (*Şakavh*) ulaşması hakkında [nihai] kararı beklemek). [Kendinize] yönelik bu tehlikeleri ve tehditleri anlamanız ve [kalbe] tespit ve sağlam bir şekilde yerleşme yoluyla onlara inanmanız, sonra da bunlar üzerinde uzun süre düşünmeniz ve düşünmeniz zorunludur, böylece bu [yaklaşan] tehlikelerden kaçınmak için hazırlığınızı tamamlama teşviki ve itici gücü kalbinizde doğar.

İlahi Vizyon ve Allah'ın Yüzüne Şahitlik [Cennette]: Allah Kuran'da şöyle buyurmaktadır:

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ ٱلْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ۖ

"[Allah'ın kabul ettiği salih ameller bakımından] iyilik yapanlar için, fazladan iyiliğin yanı sıra iyilik de vardır." (Kur'an, Bölüm 10, Ayet 26)

Bu ekstra iyilik, Tanrı'nın Vizyonu ve O'nun Mübarek Yüzünün tanıklığıdır. Bu o kadar olağanüstü yüce bir zevktir ki, cennet sakinleri onu aldıktan sonra diğer tüm zevkleri ve nimetleri unutacaklardır. "İlahi Aşk Kitabı"nda (Bölüm 16), bu İlahi Vizyonun gerçekliği açıklanmış ve İlahi Kitaptan ve Peygamberlik Yolu'ndan gelen delillerle, [geleneksel metodolojiyi] reddedenlerin ve inkar edenlerin inançlarını reddeden deliller sunulmuştur.

Cerir ibn Abdullah el-Bejali (Allah ondan razı olsun) şöyle dedi: "Biz Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında oturuyorduk. On dördüncü gecenin (dolunay) ayına baktı ve şöyle dedi: 'Bu ayı gördüğünüz gibi Rabbinizi de göreceksiniz. Aya bakmak için [rekabette] birbirinizin üzerine düşmezsiniz (itmezsiniz). Mümkünse güneş doğmadan ve gün batımından önce namazlardan önce yorulmayın ve onları [uyanıklık ve tam bir bağlılıkla] iyi kılın'. Daha sonra şu ayeti okudu:

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا

'Güneşin doğuşundan ve batmasından önce Rabbini hamd ile tesbih et.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 20, Ayet 130) (Anlatan: *Hadis* Koleksiyon *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* Rabah'ın yetkisiyle [Allah ondan razı olsun])

Sâhih-i Müslim Hadis-i *Müslim'den Suhaib el-Rumi'den (Allah ondan razı olsun) rivayet edildiğine göre, Hz.* Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-yukarıdaki] ayeti okumuştur: "[Allah'ın kabul ettiği salih ameller bakımından] iyilik yapanlar için, fazladan iyilik (Allah'ın vizyonu) ile birlikte iyilik (cennet ve onun ebedî bolluğu) vardır ve şöyle buyurmuştur: "Cennet ehli cennete, cehennem ehli de cehenneme girince bir çığırtkan, 'Ey cennet ehli! Tanrı'nın sizin için şimdi size yerine getirmek istediği bir vaadi var!' Cennet ehli, 'Bu vaat nedir? O, bizim amellerimizi ağırlaştırmadı mı? O bizim yüzümüzü aydınlatmadı mı? O bizi cennete sokmadı mı? Ve bizi cehennemden kurtarmadı mı?' Bundan sonra perde kalkacak ve Yüce Allah'ın Mübarek Yüzüne bakacaklar'. Sonra şöyle dedi: 'Onlar için ondan (İlahi Vizyondan) daha sevgili bir şey olmayacak'".

Tanrı'ya tanıklık etmekle ilgili peygamberlik geleneği birçok peygamberlik arkadaşı tarafından anlatılmıştır. İlahi Vizyonun onuru, tüm iyiliklerin, tüm mükemmelliklerin ve tüm nimetlerin zirvesi ve doruk noktasıdır. Cennetin nimetlerinden bahsedilen önceki sayfalarda (bu eserde atlanmıştır), bu yüce nimetin yanında önemsiz kalacaktır. Allah'a kavuşmanın mutluluğu ve elde edecekleri İlahi Vizyonun sonsuz mutluluğu ve sonsuz zaferi (*Sa'ada)* sınırsız [kalıcı ve ebedi olacaktır], aksine cennetin zevkleri ile bu zevkin [enginliği] karşılaştırılamaz. "İlahi Sevgi, Özlem ve İlahi İradenin Kabulü Kitabı"nda (Bölüm 16) ayrıntılı olarak tartışıldığı için bu konuyu burada daha fazla tartışmak istemiyoruz. Burada sadece şunu söyleyeceğiz ki, [Allah'ın] cennetteki kulunun amacı, orada Gerçek Sahibi ve Sevgilisi (Allah) ile buluşma şerefinden başka bir şey olmamalıdır. Cennetin geri kalan nimetlerinde, otlaklarda otlayan hayvanlar bile sizin ortaklarınız ve ortaklarınızdır.

Kitabın sonunda Allah'ın rahmetinin genişliğinden müjde olarak bahsetmek

Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) müjdelemeyi severdi. Tanrı'nın bize bu dünyada ve öbür dünyada iyi bir son vereceğini ummalıyız. Bu kitabı ("Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması") İlahi merhametin genişliğinin müjdesiyle bitirmek istiyoruz. Tanrı diyor ki:

قُلْ يَٰعِبَادِيَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ
إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ

"Onlara de ki (Ey Muhammed!) [Tanrı size diyor ki:] Ey nefislerine zulmeden kullarım! Tanrı'nın merhametinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah bütün günahları bağışlar! Şüphesiz O, çok bağışlayıcıdır ve çok büyük bir merhamete sahiptir." (Kur'an, Bölüm 39, Ayet 53)

وَمَن يَعْمَلْ سُوٓءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُۥ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ ٱللَّهَ يَجِدِ ٱللَّهَ غَفُورًا رَّحِيمًا

"Yanlış bir şey yapan veya kendi ruhuna zulmeden ve sonra Tanrı'dan af dileyen kişi, Tanrı'yı çok bağışlayıcı ve çok merhametli bulacaktır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 110)

Bu kitapta ve diğer kitaplarda kalemimizle yaptığımız her hata için Tanrı'dan af diliyoruz. Eylemlerimizle uyuşmayan sözlerimiz için de Tanrı'dan af dileriz. Ayrıca anlayış ve bilgi iddiamızdan, Tanrı'nın onayını amaçladığımız ancak sonunda bu niyete O'ndan başkasını karıştırdığımız her bilgi ve eylemden, kendimize verdiğimiz [onu ıslah etmek ve arındırmak] için verdiğimiz söz için Tanrı'nın bağışlanmasını dileriz, ancak onu yerine getirmekte yetersiz kaldık, bize bahşedilen ama onu günahta kullandığımız her nimet için, bizim de dahil olduğumuz ama bunu açıkça ya da alegorik olarak başkalarına atfettiğimiz hata için ve herhangi bir kitap, konuşma veya öğreti yazmanın teşviki haline gelen düşünce için, ancak bu sadece insanlara gösteriş yapmak için, yapaylık için veya herhangi bir gerçek olmayan nedenden dolayıydı. Tüm bu konular için Allah'tan af diledikten sonra, Allah'ın bu kitabı okuyan, yazan veya dinleyen insanlara bağışlanma ve bereketlerini vereceğini ve tüm dış ve iç günahlarımıza karşı merhamet edeceğini umuyoruz çünkü O'nun nezaketi yaygındır (yaygın), merhameti geniştir ve tüm yaratılanlar O'nun vakıflarına dahildir. Bizler de Tanrı'nın yarattıklarıyız. O'nun cömertliği ve cömertliğinden başka [denemelerden, sıkıntılardan ve yaşam ve ölümün büyük zorluklarından kurtuluş için] başka bir yolumuz yoktur. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah'ın rahmet ve bereketinin yüz kısmı vardır (Allah rahmetini yüz parçaya bölmüştür). Allah onlardan *cinlere,* insanlara,

hayvanlara, kuşlara, böceklere ve sürüngenlere [yüz rahmetten] bir rahmet indirmiştir. [Yeryüzünde var olan] bu tek [İlahi merhametin bir parçası] nedeniyle, birbirlerine sevgi ve verme ile davranırlar. Ve doksan dokuz rahmeti Kendisine saklamıştır ve onları kıyamet gününde kullarına merhamet göstermek için kullanacaktır." (Anlatan: *Ebu Hureyre ve Selman el-Farsi'nin yetkisiyle* Sahih-i Müslim *hadis derlemesi* [Allah ikisinden de razı olsun]) Bir peygamberlik geleneğinde, O'nun İlahi Arş'ın altından bir yazı çıkaracağı, orada şöyle yazılacağı rivayet edilmiştir: 'Rahmetim gazabımın galip gelir ve ben merhametlilerin en merhametlisiyim'. Bundan sonra cennettekinin iki katı kadar insan cehennemden çıkarılacaktır". (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*) Allah kıyamet günü müminlere soracak: "Benimle buluşmak sizin için sevgili miydi?" Onlar: "Evet, ey Rabbimiz!" diye cevap verecekler. Tanrı "Neden?" diye soracaktır. Onlar, "Senin merhamet ve mağfiretinden ümidimiz vardı" diye cevap verecekler. Tanrı şöyle diyecek: "Bağışlamayı kendime farz kıldım". (Anlatan: *Hadis* koleksiyonları *Müsned Ahmed* ve *Taberani*)

Peygamberlik geleneğinde Allah'ın kıyamet gününde emredeceği, "Beni zikreden yapan veya bir yerde benden korkan herkesi cehennemden çıkarın" rivayet edilmiştir. (Anlatan: *Hadis* derlemesi *Tirmizi*, Enes bin Malik'in [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Allah, kullarına (insanlara) bir annenin çocuğuna olan sevgisinden daha fazla sevgi besler." (Anlatan: *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim* hadisleri Ömer'in (Allah ondan razı olsun) rivayet ettiği gibi, Cabir bin Abdullah (Allah ondan razı olsun) şöyle anlatıyor: "Kıyamet günü, iyilikleri günahlarından üstün olan kimse, hesap sorulmadan cennete girecek ve iyilikleri ile günahları eşit olan kimse, bir miktar sorumlulukla karşılaşacak, sonra cennete kabul edilecektir. Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şefaati, kendini helâk eden ve günahlarının ağırlığıyla sırtı bükülen (aşırı yüklenen) kişi içindir."

Uzun bir peygamberlik geleneğinin sonunda Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) kıyamet gününden ve Sırat köprüsünden bahsederek şöyle buyurmuştur: "Allah meleklere, kalbinde Dinar büyüklüğünde bir iyilik olan herkesi cehennemden çıkarmalarını emredecektir . Melekler böyle insanları dışarı çıkaracak ve bu şekilde sayısız insan dışarı çıkacaktır. Melekler şöyle diyecekler: 'Ey Allah'ım! Bize emrettiğin kavimlerden kimseyi bırakmadık'. Sonra Allah şöyle diyecek: 'Geri dönün ve kalbinde zerre büyüklüğünde iyilik olan herkesi cehennemden çıkarın'. Onun için cehennemden sayısız mahlûklar çıkacaktır. Melekler şöyle diyecekler: 'Ey Allah'ım! Emrettiğin kavimlerden hiçbiri cehennemde kalmadı'". Ebu Said el-Hudri (Allah ondan razı olsun) bu rivayeti rivayet ettikten sonra şöyle derdi: "Eğer bu rivayet hakkında beni ikna etmezseniz şu ayeti okuyun:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَظۡلِمُ مِثۡقَالَ ذَرَّةٖۖ وَإِن تَكُ حَسَنَةٗ يُضَٰعِفۡهَا وَيُؤۡتِ مِن لَّدُنۡهُ أَجۡرًا عَظِيمٗا

'Şüphesiz Allah bir zerre büyüklüğünde zulüm yapmaz ve eğer kişi salih ameller işlerse, Allah onu kat kat çoğaltır [tamamen İlahi cömertlik, cömertlik ve yüce gönüllülükten] ve Kendisinden daha da güçlü bir karşılık verir.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 4, Ayet 40)

Abdullah bin Abbas (Allah ondan razı olsun) rivayet etti: Bir gün Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) [bir grup peygamber ashabına] geldi ve şöyle dedi: "Önümde milletler sergilendi ve bir peygamberin büyük bir takipçi grubuyla geçtiğini ve başka bir peygamberin sadece küçük bir grupla geçtiğini gördüm. Bir başka peygamber on kişiyle geçip gidiyor, başka bir peygamber de beş kişiyle geçiyor ve başka bir peygamber de tek başına geçip gidiyor. Sonra baktım ve çok sayıda insan gördüm ve belki de benim ümmetimden olduklarını düşündüm, ama bana bunun Hz. Musa'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmeti olduğu söylendi. Sonra bakmam istendi. Ufku kaplayan büyük bir kalabalık gördüm. Benden böyle görünmeye devam etmem istendi. Dolayısıyla muazzam bir yaratılış gördüm. Bana, 'İşte bunlar sizin takipçilerinizdir ve onların önünde ne hesaplarının hesabı olacak ne de azap görecek yetmiş bin kişi vardır' diye haber verildi." Daha sonra insanlar gitti ve Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) bu yetmiş bin kişinin kim olacağını söylemedi. Bunun üzerine sahabeler birbirlerine, "Biz şirk içinde doğduk, fakat sonradan Allah'a ve Resûlü'ne iman ettik. Bu insanlar bizim [inançsızlık içinde doğmayan] çocuklarımız olmalı". Peygamber Efendimiz bu konuşmayla ilgili haberi duydu [ve hiçbir hesap ve hesap vermeden cennete girecek olan bu insanların kim olduğuna dair bu tahminleri ele almaya karar verdi]. Dedi ki: "Çünkü onlar kendilerine damga vurmazlar, nekromantik ilahiler okumazlardı, şeylerde kötülük alamet görmezlerdi ve [sadece] Rablerine güvenirlerdi." Bunu duyan Ukaşa bin Mihsan ayağa kalktı ve (Peygamber'e) şöyle dedi: "Lütfen beni onlardan biri yapması için Allah'a dua et." Dedi ki: "Allah'ım! Onu onlardan biri yap". Sonra başka bir adam kalktı ve (Peygamber'e) şöyle dedi: "Lütfen beni de onlardan biri yapması için Allah'a dua et." "Ukasha senden önce geldi" dedi. (Anlatan: *Abdullah ibn Abbas'ın [Allah ondan razı olsun] yetkisiyle* Sahih Buhari *hadis* derlemesi

Ebu Zerr (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: "[Başmelek] Cebrail bana Harre yönünden (kuzeybatı Arabistan'da hareketsiz bir volkanik çöl bölgesi) geldi ve şöyle dedi: 'Ümmetini ümit et ki, Allah'a ortak koşmayan bir halde ölen kimse, böyle biri cennete girecektir'. Ona, 'Hırsızlık ve zina yapmış olsa bile?' diye sordum. Cebrail, 'Hırsızlık ve zina yapmış olsa bile evet' dedi". Bu soru ve cevap üç kez tekrarlandı. (Anlatan: *Hadis* derlemeleri *Sahih Buhari* ve *Sahih-i Müslim*) Ebu Zer (Allah ondan razı olsun) rivayetinde Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şu ayeti okumuştur:

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ جَنَّتَانِ

"Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimse, [böyle bir kimse için] iki cennet vardır." (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 55, Ayet 46)

Başka bir peygamberlik geleneğine göre, bir keşif gezisi sırasında, daha sonra küçük bir çocuğun bulunduğu kamplar yapılırdı. O gün aşırı sıcaktı. Aniden çadırdan bir kadın çıktı ve onun durduğu çocuğa doğru koştu. Ailesi hemen arkasındaydı. Kadın çocuğunu kaldırdı ve onu sımsıkı kucakladı. Daha sonra kayalık yüzeye uzandı ve çocuğunu sıcaktan korumak için tekrar kucakladı ve 'Oğlum! Oğlum!" İnsanlar bunu

[çocuğuna karşı yoğun anne sevgisi ve şefkatini] görünce ağlamaya başladılar. İnsanlar daha sonra uzaklaştı. Bu sırada Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve insanlar ona bu konuda bilgi verdiler. Onların şefkat ve merhametinden çok memnundu. Sonra onları müjdeledi ve şöyle dedi: "Bu kadından çocuğuna şefkat ve merhamet yağmasına şaşırdınız mı?" İnsanlar "Evet gerçekten de mesele bu" dediler. "Allah hepinize, bu kadının çocuğuna olduğundan daha şefkatli ve merhametlidir" dedi. Sonra insanlar büyük bir mutluluk ve muhteşem bir müjdeyle yollarına devam ettiler. (Anlatan: *Sahih Buhari* ve *Sahih Müslim'*in Ömer'in yetkisiyle hadis derlemeleri [Allah ondan razı olsun])

Bu hadisler ve "Ümit Kitabı"nda (Bölüm 13) anlattıklarımız, bize İlahi Merhametin enginliği ve genişliğinin müjdesini verir. Umarız Tanrı bizimle [kendi hatalarımız, zayıflıklarımız, yanlışlarımız, günahlarımız, aşırılıklarımız ve baskılarımız nedeniyle] hak ettiğimiz muameleyi yapmaz, bunun yerine bizimle İhtişamına ve Majestelerine layık, iyilikseverliği, lütfu, merhameti ve cömertliğiyle dolu bir şekilde davranır.

Bölüm 21 – Zaman, Mekan ve Durumdan Bağımsız Olarak İç Huzuru, Sükuneti ve Mutluluğu Bulmak İçin Kendini Özgürleştirmenin Bilgeliği

Gazali'nin başyapıtı *"İhya el-Uloom ad-Dîn" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması"nın dördüncü ve son cildinin son kitabının sonunda*, dayanıklılık, pozitiflik, iç huzur, sükunet, sonsuz mutluluk ve sonsuz zafere ulaşmak için içsel dönüşüm için manevi mücadelenin kilit noktalarına bakmaya değer. Bu amaçla Gazali'nin ebedi hikmetinden burada da hayatın gerçek amacına ulaşmanın yolunu açıklayan önemli bir rivayet şeklinde yararlanılacaktır. Gazali, Gazali'nin üç ciltlik "Mecmu'a Rese-i İmam Gazali" veya "İmam Gazali'nin Kısa Kitaplar Koleksiyonu" *nda yer alan "Eyyuhal Velid*" veya "Sevgili Sevgili Oğlum" adlı kitabında bu rivayetten şöyle bahseder [27]:

Öğrenciler ve *Müritler* (ruhlarını tüm kötü arzu ve eğilimlerden arındırma yoluyla manevi mükemmellik ve aydınlanmayı arayan, manevi bir rehberin rehberliğinde, ruhlarının bu arınmasına ve Tanrı'nın önündeki yüksek makama eğitim, rehberlik yoluyla tamamen ulaşmış olan öğrenciler) arasında şöyle denir: ve başka bir manevi rehberin yakınlığı) Şeyh Shaqeeq Balkhi'nin (Allah ona rahmet etsin), Hatim al-Asm (Allah ona merhamet etsin) adında bir öğrenci ve öğrenciydi (Allah ona merhamet etsin, daha sonra Şeyh Shaqeeq'in manevi eğitimi ve rehberliği sayesinde büyük bir manevi usta oldu). Bir gün Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) ona şöyle dedi:

"Ey Hatim! Ne zamandır benimle birlikteyim (manevi yakınlık) ve söylediklerimi (öğrettiklerimi) dinliyorum?"

Hatim el-Esm -Allah ona rahmet etsin- cevap verdi: "Otuz üç yıl!"

Şeyh Shaqeeq Balkhi sordu:

"Bu [uzun] zaman diliminde benden ne gibi faydalar elde ettin?"

Hatim el-Esm (Allah ona rahmet etsin) şöyle cevap verdi:

"[Senden] sekiz fayda elde ettim."

Şeyh Shaqeeq Balkhi (Allah ona rahmet etsin) cevap verdi:

"*İnna lillahi ve İnna İlaeyhe Reji'oon*."

"Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz (bu, Kuran'dan kayıp ve keder zamanlarında yapılan bir duadır)."

Şeyh Sakik Belhi (Allah ona rahmet etsin) daha sonra şöyle dedi:

"Ey Hatim! Ben hayatımı öğretmek ve eğitmekle geçirdim ve sen benden sekiz fayda mı elde ettin?"

Hatim el-Esm (Allah ona rahmet etsin) cevap verdi:

"Ey öğretmenim! Eğer [benden] gerçeği sorduysanız, o zaman gerçek size [az önce] söylediklerimdir. Benim daha fazla [faydaya] ihtiyacım yok ve ilimden gelen bu faydalar oldukça yeterli, çünkü bu sekiz fayda sayesinde bu hayatta ve ahiret hayatında kurtuluşa [ve başarıya] ulaşacağımdan eminim."

Şeyh Sakik Belhi (Allah ona rahmet etsin) ona sordu:

"Tamam! Söyle bana, bu sekiz fayda nedir?"

HATIM AL-ASM'IN RIVAYET ETTIĞI FAYDALAR

"Ey öğretmenim! İlk **faydası** , bu dünyanın insanlarına baktığımda herkesin bir sevgilisi olduğunu görmemdi. Fakat bu âlem ehlinin sevgilileri öyledir ki, onlardan bir kısmı (yani sevgilileri) ölüm getiren hastalıklarına kadar yanlarındadırlar, bir kısmı ölene kadar, bir kısmı da kabirlerine varıncaya kadar yanlarındadır ve cenazelerinden sonra bütün sevgilileri oradan dönerler. Sevdiklerinden hiçbiri onlarla birlikte mezarlarına gitmez, orada onlarla birlikte yaşamaya ve [mezarın karanlığında, yalnızlığında, darlığında ve

dehşetinde] onlara eşlik etmez. Bunu düşündüm ve kendi kendime dedim ki, ancak onlarla birlikte kabire giden ve sevgilisiyle birlikte yaşayan, arkadaşlığı sağlayacak, kabri aydınlatacak, kıyamet gününe ve varış yerlerine (gömüldükten sonra kıyamete kadar geçtiği istasyonlara) ortak olacak iyi bir sevgili vardır. Gördüm ki, bu sıfatlara sahip olan tek sevgili, benim salih amellerimdir. Bundan sonra sevdiğim amellerim, [öldüğüm zaman] kabrimde benimle birlikte gitsin, bana arkadaşlık etsin, kabrimde yanan bir mum olsun, ahiretin her aşamasında ortağım olsun ve benden asla ayrılmasın."

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi:

"Aferin ey Hatim! Çok güzel bir şey söyledin. Şimdi ikinci faydayı anlatın."

"Ey öğretmenim! **İkinci fayda** , dünya insanlarına baktığımda, herkesin *nefsin* (kötülük yapmayı emreden alt benliğin) zevk ve arzularının peşinden gittiğini ve [herkesin] alt benlikten gelen arzulara boyun eğdiğini görmemdir. Bunu görünce şu kutsal ayet üzerinde düşündüm:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾

'Fakat Rabbinin Varlığından korkan ve iç benliğini aşağılık (alçak ve kötü) arzulardan alıkoyan kişi, [bu kişi için] dinlenme yeri cennet olacaktır.' (Kur'an-ı Kerim, bölüm 79, ayetler 40-41)

Hikmetli Kur'an'ın doğru olduğuna ve Allah'ın kitabının hakikat olduğuna dair kesinlik geliştirdim. Sonra nefsime karşı bir cephe kurdum ve buna karşı çıkmaya kararlı oldum. Onu (yani alt benliğimi) öyle bir şekle soktum ki, Yüce Allah'a ibadette huzur [ve tatmin] bulmaya başlayana kadar hiçbir arzusunu yerine getirmedim."

Şeyh Shaqeeq Balkhi (Allah ona rahmet etsin) cevap verdi:

"Allah Teâlâ, salih amellerinize nimetlerini versin. Şimdi üçüncü faydayı anlat."

"Ey öğretmenim! **Üçüncü fayda** ise, insanlara baktığımda, her insanın büyük bir acı ve sıkı çalışmayla bu fani dünyanın mallarını (para, servet, mallar) biriktirmekle meşgul olduğunu ve çok fazla mal ve maddi varlığa sahip olduğu için çok mutlu olduğunu gördüm. Ama cömert Kur'an'dan şu kutsal ayet üzerinde düşündüğümde:

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ ۖ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ بَاقٍ ۗ

'Seninle olan her şey sonsuzdur, oysa Tanrı'yla olan her şey sonsuzdur.' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 16, Ayet 96)

Sonra dünyada biriktirdiğim her ne varsa, hepsini Allah yolunda harcadım ve onu (Allah yolunda dağıttığım mallar) emanehim olarak Yüce Allah'a emanet edilsin ve büyük bir iyilik ve fidye kaynağı olsun diye Allah yolunda harcadım. kurtuluş) ahiret hayatında."

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi:

"Ey Hatim! Allah size Karşılığını (Kendi yolunda harcadığınız paranın mükâfatını) versin! Çok iyi bir şey söyledin ve çok iyi bir şey yaptın. Şimdi dördüncü faydayı anlatın."

"Ey öğretmenim! **Dördüncü fayda** , dünya insanlarına baktım ve bazılarının ihtişam ve şerefin büyük ve güçlü olan ulusa veya kabileye (gruba) ait olduğunu düşündüklerini, bu yüzden kabileleriyle (ulus veya grup) gurur duyduklarını gördüm. Bir kısmı öyle ki, ihtişamın servetin, malların, ailenin, akrabaların bolluğuyla elde edildiğini düşünüyorlar, bu yüzden de insanlar mallarıyla ve çocuklarıyla gurur duyduklarını ifade ediyorlar. Bazı insanlar öyle ki, ihtişamlarının ve şereflerinin öfke göstermek, dövmek, öldürmek, öldürmek ve yağmalamakta olduğunu düşünüyorlar ve bundan gurur duyduklarını ifade ediyorlar. Bazı insanlar öyle ki, ihtişamlarının savurgan harcamalarda olduğunu düşünüyorlar, bu yüzden savurgan harcamalarını bir onur kaynağı olarak görüyorlar ve bundan gurur duyduklarını ifade ediyorlar. Fakat Yüce Allah'ın şöyle buyurduğu şu ayet üzerinde düşündüm:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ

'Şüphesiz Allah katında içinizden en asil olanınız, O'ndan en çok bilendir.' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 49, Ayet 13)

Dolayısıyla bu doğrudur ve gerçektir ve yaratılanların düşünceleri yanlış ve yanlış varsayımlardır. Bu yüzden *Takva*'yı (dindar hürmet, bilinç, huşu ve Allah korkusu) benimsedim ki Allah katında en yüksek mertebeye sahip sayılabileyim."

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi:

"Ey Hatim! Allah sizden razı olsun. Çok iyi bir şey söyledin. Şimdi beşinci faydayı anlatın."

"Ey öğretmenim! Beşinci **fayda**, birbirlerinden şikayet eden insanlara bakmamdı. Bütün bunları haset, kıskançlık ve düşmanlık nedeniyle yaptıkları ve bunun temel nedeninin büyüklük, ihtişam, [maddi] mal, zenginlik ve bilgi [arzusu ve rekabeti] olduğu anlaşıldı. Kur'an-ı Kerim'den şu ayet üzerinde düşündüm:

نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا

'Dünya hayatında onların geçim kaynaklarını (rızklarını) aralarında bölüştüren Biziz.' (Kur'an, Bölüm 43, Ayet 32)

Sonra düşündüm ki, Allah Teâlâ, [yaratılışın] ilk başlangıcından beri malları ve mertebeleri tayin etmiştir ve bu konuda kimsenin kontrolü [veya sözü] yoktur. Bu nedenle, kimseyle rekabet etmedim ve kıskanmadım ve Allah'ın [dünyadaki tüm insanlar arasında dünyevi nimetleri] dağıtmasına ve [O'nun tayin ettiği] kadere razı oldum ve [Allah'ın tüm yarattıklarına karşı tüm kıskançlık ve düşmanlıklardan vazgeçerek] tüm dünyayla [iyi] geçindim."

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi:

"Ey Hatim! Doğruyu söylüyorsun ve doğru olanı yapıyorsun. Şimdi altıncı faydayı anlat."

"Ey öğretmenim! Altıncı **faydası** ise insanlara baktığımda her insanın bir başkasıyla nedense düşmanlık beslediğini gördüm. Sonra şu ayet üzerinde düşündüm:

إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

'Şüphesiz *şeytan* sizin düşmanınızdır, bu yüzden ona düşmanınız gibi davranın.' (Kur'an, Bölüm 35, Ayet 6)

Bundan sonra, Allah'ın sözünün doğru olduğuna, şeytandan başkasına düşmanlık etmemem gerektiğine dair kesinlik geliştirdim . O zamandan beri Şeytan'ı düşmanım olarak gördüm ve onun hiçbir emrine uymadım. Bunun yerine [Tanrı'ya] itaat geliştirdim ve Yüce Tanrı'nın emirlerini yerine getirdim ve yalnızca O'nun ibadetini ve kulluğunu benimsedim. Doğru yol, Yüce Allah'ın Kendisinin buyurduğu gibi, *Sirat-ı Mustaqeem*'dir (İlahi hidayetin çarpıklığın olmadığı doğru yol):

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِىٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا۟ ٱلشَّيْطَٰنَ ۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

'Sizden şu vaadi almadım mı, ey Ademoğulları! Şeytana asla itaat etmeyin. Şüphesiz o sizin açık düşmanınızdır ve yalnız bana ibadet edin, çünkü doğru yol budur.'" (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 36, Ayet 60)

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi: "Ey Hatim! Çok iyi bir şey yaptın ve çok iyi bir şey söyledin. Şimdi yedinci faydayı anlatın."

"Ey öğretmenim! **Yedinci faydası**, insanlara baktığımda her insanın geçim ve rızık arayışıyla meşgul olduğunu ve yoğun bir mücadele içinde olduğunu gördüm. Bu bakımdan Helal ve *Haram arasında ayrım bile yapılmıyor, şüpheli ve* haram *kazançlarla aşağılanılıyor* . Sonra şu ayet üzerinde düşündüm:

وَمَا مِن دَآبَّةٍ فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزْقُهَا

'Ve yeryüzünde rızkı Allah'ın sorumluluğunda olmayan hiçbir canlı yoktur.' (Kur'an, Bölüm 11, Ayet 6)

Sonra hikmetli Kur'an'ın hak ve doğru olduğuna ve benim de yeryüzünde bulunan canlılardan olduğuma dair kesinlik geliştirdim. Böylece Tanrı'ya ibadet etmeye başladım ve O'nun bana rızkımı getireceğine dair kesinlik geliştirdim, çünkü O bana rızık [vereceğini] vaat etti."

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) şöyle dedi:

"Çok iyi bir şey yaptın ve çok iyi bir şey söyledin. Şimdi sekizinci faydayı anlat."

"Ey öğretmenim! **Sekizinci fayda** , insanlara baktığımda, her insanın güveninin [veya güveninin] birine veya bir şeye olduğunu gördüm. Bazıları [maddi] varlıklarına güvenir [veya güvenir], bazıları diğer insanlara güvenir [veya güvenir]. Bu nedenle, Mübarek ve Yüce Allah'ın şöyle buyurduğu şu kutsal ayet üzerinde düşündüm:

وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُۥٓ

'Ve Allah'a tevekkül eden herkes için [yalnız] O [birine] yeter.' (Kur'an-ı Kerim, Bölüm 65, Ayet 3)

'*Wa Huwa Husbi wa Nai'mal Wakeel*.'

'Ve O bana yeter ve O en iyi yardımcıdır.'

[Bu nedenle, her konuda Tanrı'ya tam bir güven ve itimat benimsedim.]"

Şeyh Şekik Belhi (Allah ona rahmet etsin) bu [sekiz] faydayı duyunca şöyle dedi:

"Ey Hatim! Allah size *Tevfîk*'ini nasip etsin (yani salih ameller işlemenizi ve O'nun yolunda yürümenizi eylesin). Çok güzel şeyler söyledin. *Tevrat'ta* (Tevrat), *İncil*'de (İsa'nın İncili), *Zebur'da* (Mezmurlar) ve doğru ile yanlışı övmeye değer bir şekilde ayırt etmede (yani Kur'an-ı Kerim'de) gördüm ki, tüm bu kitaplar [Tanrı'nın] bu sekiz faydadan bahseder, yani öğretilerinde dört kitap da [bize] bu sekiz faydayı anlatmıştır. Kim bu [sekiz ilkeye] göre hareket ederse, sanki dört [kutsal] kitap üzerinde de hareket etmiş gibidir."

Bölüm 4: Mevlana'nın Üç Şehzade Masalı ile İçsel Varlığın Mükemmelliğine ve Yaşamın Amacının Gerçekleştirilmesine Giden Manevi Yol

Halk arasında Mevlana olarak bilinen Mevlana Celaleddin Rumi (MS 1207-1273), halk arasında "Mesnevi" veya "Mesnevi" olarak bilinen Farsça "Mesnevi-i Ma'navi" *veya "Derin Manevi Anlamların Beyitleri" olarak bilinen* altı ciltlik şiir koleksiyonunda maneviyat, içsel manevi yol, Gnosis *ve* İlahi aşk üzerine bir şaheser yazdı " ki bu, tüm insan uygarlığının konuyla ilgili en destansı şiiridir. Bu şaheserin sonlarına doğru, eşsiz güzelliğiyle tanınan kızıyla evlenmek için Çin İmparatoru ile buluşmak üzere yolculuğa çıkan üç prens hakkında bir masal şeklinde tüm manevi yolu özetledi. Mevlana, ilk iki şehzadenin hikâyesini anlatmış, üçüncü şehzadenin hikâyesini yarım bırakmış, dolayısıyla "*Mesnevi*"yi yarım bırakarak şöyle demiştir:

Güneş kalbin ufkundan battığında [1]

Mesnevi [bitmemiş] sona erdi ve Allah en iyisini bilir.

Mevlana ayrıca şu tahminde bulundu:

[Üç prensin hikayesinin] geri kalanı, kendisiyle konuşulmadan bir kişinin kalbine girecek.

Diri (aydın) bir ruha sahip olan.

[1] Bu, bu şaheser "*Mesnevi*"nin konusunun Mevlana'nın kalbinde ilahi bir ilham olduğunun göstergesidir. Altı cilt yazdıktan sonra bu durduğuna göre, bu ona kitabı yarım bırakma zamanının geldiğine dair İlahi bir işarettir. Bu, oğlu Mevlana Baha-ül-Millat (gerçek adı Bahaeddin Velad'dı ama halk arasında Sultan Velad olarak bilinir) tarafından daha da detaylandırıldı ve kitabın sonuna kendi son şiir dizelerini ekledi ve babasının şu tahminde bulunduğunu söyledi: "[Üç şehzadenin hikayesinin] geri kalanı bir kişinin kalbine gelecek, kendisiyle konuşulmadan, yaşayan (aydınlanmış) bir ruha sahip olan". Mevlana'nın öngörüsüne göre, "Mesnevi"nin sonucundan birkaç aydınlanmış ruh ilham aldı. Hindistan'dan bir aziz olan Mevlana İlahi Baksh Kandehlevi'nin vardığı bir sonuç, bu büyük şahesere en yakın olarak kabul edilir, çünkü onu Mevlana'nın altı ciltte devam ettiği ve üç şehzadenin hikayesini güzel bir şekilde sonuçlandırdığı için ve Mevlana'nın babası bir Kadı'nın bakımına miras bırakan üç erkek kardeş hakkında yarım bıraktığı başka bir hikayeyle birlikte güzel bir şekilde sonuçlandırır (hâkim) mirasını en tembel olan oğluna miras bırakmasını istemek. Bu kitabın bu son bölümü, Mevlana'nın üç prensle ilgili bitmemiş hikayesini, oğlu Mevlana Baha-ül-Millat'ın babasının "Mesnavi"yi neden yarım bıraktığına dair vardığı sonucu *ve Mevlana İlahi Baksh Kandehlavi'nin "*Mesnavi"*nin nihai sonucunu,* Mevlana'nın önceden bildirdiği gibi İlahi olarak ilham aldığında hikayeyi ve kitabı bitirirken yakalayacaktır.

"Mesnevi"*nin son bölümündeki üç şehzadelerin hikâyesi* ve bu hikâyenin Mevlana'nın öngördüğü gibi tamamlanması, burada içsel mükemmellik, manevi dönüşüm, hayatın gerçek amacına ulaşma ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer için izlenmesi gereken yolu özetlemek için sunulmaktadır [28]:

Bir İmparatorun Geleneği ve Üç Oğluna Hakimiyetin Çeşitli Yerlerine Seyahat Etmelerini Tavsiye Etmesi ve Onlara Yönetim ve Kurulumlar Hakkında Özel Talimatlar Vermesi ve Onları Belirli Bir Kaleye Gitmemeleri ve Hatta Etrafından Dolaşmamaları Yönünde Yönlendirmesi

Üç oğlu olan bir imparator vardı

Üçü de mantıklı ve bilgeydi.

Her biri övgüye değerdi

Cömertlik, savaş ve ihtişam içinde.

Hepsi imparatorun önünde durdu

Onlar imparatorun gözlerinin serinliğiydi.

Oğlunun gözünden gizli bir yol vardır

Babamın hurma ağacı [onu sulamak için] o gizli yoldan su çekiyor.

Oğlunun deresinden gelen su

Baba ve annenin bahçelerine akar.

Ebeveynlerin bahçeleri taze kalır ve sulanır

Neslin gözünden gizli ırmaklar akar.

Bu akıntı [soydan ebeveynlere akan] [soyun] hastalığı nedeniyle zayıfladığında

Hurma ağacının dalları ve yaprakları kurur.

Hurma ağacının kuruluğu açıkça söylüyor

Ağaç, nesilden [yaşam ve esenlik] suyu çıkarır.

Aynı şekilde, birçok gizli akış

Ey ihmalkar! [Varlık ağacınızı sulamak için] ruhunuza bağlısınız.

Ey burada hitap edilen! Gökten ve yerden malzemeler çekildi

Bedeniniz onlardan oluştuğu ölçüde.[2]

Bedeni dünyanın bileşenlerinden çaldınız

Oradan buradan parça parça kesmişsiniz.

Yeryüzünden, güneşten ve gökten

Sen [dünyadan] o parçaları bedene ve ruha yapıştırdın.

Dikkatli olun! [Bunu yaptığın için] bedavaya kaçacağını düşünüyor musun?

Bu ve bu senden geri alınmayacak mı?

Çalınan mallar uzun ömürlü değildir

Hırsızları asıldıkları yere götürebilirler.

Bu [beden] ödünç alınmış malzemeden yapılmıştır, kişi ayaklarını yere basmamalıdır [sanki beden kalıcıymış gibi][3]

Çünkü ödünç aldığın şey iade edilmelidir.

Tanrı'dan geldiği şekliyle[4] *"İnsana ruhumu üfledim" (can) hariç*

[Sen daha iyisin] Diğer her şey işe yaramaz olduğu için ruha aittir.

Onlara ruhla ilgili olarak işe yaramaz diyorum

Aksi takdirde, o da (insanın bedeni veya maddi varlığı) güçlü bir Yaratıcı tarafından yaratılmıştır.[5]

---

[2] İnsan vücudunun bileşimi dünyadan birçok malzemeden oluşur.

[3] Bedenin bir gün yaşam sona erdiğinde toprağa geri dönmesi gerekecektir, çünkü topraktan ödünç alınan malzemeden yapılmıştır ve ödünç alınan maddeden oluşmayan ve göksel İlahi kökene sahip ruh hariç, ödünç alınan malzemenin mutlaka geldikleri yere geri döndürülmesi gerekir.

[4] Kuran'dan (15:29) ruhun göksel kökenine ve Tanrı ile yakın bağlantısına işaret eden ayet.

[5] Bu nedenle, beden işe yaramaz değildir ve bu dünyevi varoluşta ruhun bir yoldaşı olmak ve ruhun sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı dolu bir yaşamda Tanrı'nın yakınlığına, sevgisine ve yakınlığına göksel kökenine geri dönüş yolunu bulmasına yardımcı olmak gibi İlahi olarak emredilmiş bir amaç için yaratılmıştır.

Kendilerine Veda Eden Babalarının Hakimiyetinde Çeşitli Ülkelere Giden Üç Prens ve Akıllara durgunluk veren Kaleye Girmemeleri Tavsiyesini Tekrarladı

Üç oğul da kesin bir niyetle yolculuğa çıkmak için yola çıkmaya karar verdi

Baba imparatorlarının ülkelerine doğru.

Şehirlerini ve kalelerini gezerken

İdareyi denetlemek ve gelir artışı için strateji oluşturmak.

[Zorlu] yolda yürümeye niyetlendikleri sırada imparatorun iznini istediler

Onlarda kesin bir kararlılık gördüğü için onlara izin verdi.

Kendilerine veda eden imparatorun elini öptüler

Sonra imparator kral onlara şöyle dedi:

Kalbinizin istediği yere gitmeye niyet edin.

Tanrı'nın koruması altında ilerleyin.

'Akıllara durgunluk veren' olarak adlandırılan bir kale dışında

Çünkü bu, taç adaylarının hayatını daraltıyor.

Allah aşkına, resimlerle dolu bu şatodan

Uzak durun ve tehlikeden korkun.

Önünde, arkasında, kemerlerinde, tavanında ve zemininde

Hepsi resimler, gravürler ve formlarla dolu.

Zulaikha'nın resimleriyle dolu evi gibi

Böylece Yusuf ona bakmak zorunda kalacaktı.[6]

[6] Zulaikha, kendisine bakmayan Hz. Yusuf'u ikna etmek, onu bakmaya zorlamak için resimlerini evinin her yerine astı.

Yusuf ona bakmadığı için

Kurnazca tüm evi her yerde resimleriyle doldurdu.

Yani, o güzel yüz (Yusuf) nereye bakarsa baksın

Farkında olmadan yüzünü görecekti.

Aydınlanmış gözlere sahip olanlar için, Tek ve Tek Tanrı

Altı yönü, O'nun [varlığın, enginliğin, ihtişamın ve ihtişamın] kanıtının bir tezahürü haline getirdi.

Böylece hangi hayvana ve şeye bakarlarsa baksınlar

İlahi Güzellik Bahçelerinden beslenecekler.[7]

Bu yüzden bu gruba [aydınlanmış gözler ve ruhlar] dedi

Nereye dönerseniz dönün, O'nun Yüzünü göreceksiniz.

Susuzluktan bardaktan su içerlerse

Suda Tanrı'yı görüyorlar.

Suda gören aşık değildir

Ey akıl sahibi olan! Kişinin kendi yüzü.

Âşığın yüzü O'nda yok olduğunda

Söyle bana, böyle biri suda kimi görüyor?

Göksel yoldaşın yüzünde Tanrı'nın Güzelliğini görürler

Tıpkı ayın sudaki yansıması gibi, çünkü aşık hiçbir ortak paydaştan hoşlanmayan Kişi'nin bir başyapıtıdır[8].

Allah'ın sevgisine ortak olanlardan hoşlanmaması sadece aşık ve doğru söyleyenler içindir

---

[7] Azizler, Gnostikler ve Tanrı'nın yakınları evrendeki İlahi mükemmelliğe ve mükemmelliğe tanık olduklarında, tıpkı karanlığı yok eden yükselen güneş gibi, tüm şüphe ve inançsızlık gölgelerinin ötesinde kesinliklerini derinleştirmeye hizmet ettiğinden, Gnosis'leri ve İlahi bilgileri artar.

[8] Tanrı'nın samimi aşıkları asla güzel göksel yoldaşlar niyetinde değildirler, bunun yerine o güzellikte de İlahi Güzelliğe tanık olurlar. Niyetleri, yalnızca O'na olan sevgilerinde ortak olan herhangi bir ortakla katıksız olarak yalnızca O'nundur. Tanrı'nın Gnostik ve yakını olan biri Tanrı'nın sevgilisi olduğundan, İlahi Olan'ın sevgisine ortak olanların olmasından hoşlanmaması, sevgilinin Tanrı'dan başka kimseye bakmamasını gerektirir.

Bu hoşnutsuzluk şeytan ve sığırlar için değildir.

Şeytan sevgili olsa bile bahsi kazanır

O [Başmelek] Cebrail olacak ve Şeytan ölecek.

"Şeytan Müslüman oldu" orada tecelli etti

Yezid'in İyiliği ve Cömertliğiyle Bayezid olduğu yer[9].

Ey [gözleri ve ruhu aydınlanmış] bu işin sonu yoktur!

Dikkat! Yüzlerinizi o [akıllara durgunluk veren] kaleden koruyun.

Dikkat! Açgözlülüğün seni yoldan çıkarmasına izin vermesin

Böylece sonsuz lanetlenmeye düştünüz.

Kendini tehlikelerden korumak herkesin görevidir

Benden gelen bu samimi tavsiyeyi dinleyin.

Kolaylık arayışında, kafadaki aklın keskin olması daha iyidir

Önleme, sıkıntının dar ve karanlık saklanma yerinden daha iyidir.

Eğer o baba bunu söylemeseydi

Ve onlardan kendilerini o şatodan korumalarını istememiş miydi?

O kaleye doğru kendileri ilerleyemezlerdi

Kendi eğilimleri buna doğru olmazdı.

Çünkü bilinmiyordu ve ıssızdı

Diğer kalelerden ve patikalardan uzaktı.

Onları bundan men ettiği için, kalpleri bu konuşmayla

Açgözlülüğe ve düşünceler sokağına düştüm.

Bu yasak kalplerinde arzu uyandırdı

[9] Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şeytan hakkında şöyle buyurmuştur: "[... herkes gibi yanımda bir şeytan da var] ama Allah bana yardım etti ve bu nedenle Müslüman (Allah'ın iradesine teslim olan) oldu". Mevlana şöyle diyor: "Bu peygamberlik geleneği aslında Şeytan tövbe etse bile, tıpkı Yezid gibi zalim bir zalimin Tövbe etmesi, düzeltmeler yapması ve İlahi cömertlikle İlahi Yolu kat etmesi üzerine Bayezid [el-Bustami - büyük bir aziz, Gnostik ve Tanrı'nın yakını] gibi bir Gnostik olabileceği gibi Gnostik olacağı anlamına gelir.

Bu sırrın gerçekliğini araştırmak için.

Kim o, durdurulan şeyden kim uzak duruyor?

Bunun yerine insanoğlu yasak şeylere açgözlüdür.

Dindar huşu, saygı ve Tanrı korkusu olanlar, yasaklanan şeylere karşı isteksiz olurlar.

Alt benlik arzularına sahip insanlar için yasak bir teşvik haline gelir.

Bu nedenle şöyle denilmiştir: "Birçokları bu yoldan saptırılır"

O oradadır çünkü uyanmış olanlar onun tarafından yönlendirilir[10].

Prensler hizmet vereceklerini söyledi

"Duyduk ve itaat ettik" diye hareket edeceğiz.

Emrinizden sapmayacağız

Nimetlerinize gafil olmak, küfretmekle eşdeğerdir.

Ama onlar "İnşaAllah" demediler ve O'nu tesbih etmediler

Kendilerine bağımlı oldukları için İlahi lütuflar onlardan ayrıydı.

Tüm yolların amacı tek bir meskendir

Bu binlerce tahıl tek bir tahıldan geldi[11].

Alacalı tipte gıda maddeleri

Derinlemesine bakarsanız hepsi tek bir şeydir.

Bir gıda maddesiyle doyduğunuzda

Diğer elli gıda maddesi sizin için işe yaramaz hale gelir.

Açlığınızda, tek bir şeyde çokluk görmeye başladınız

Binlerce olarak kabul ettiğiniz[12].

[10] Kur'an'ın öyle bir niteliği vardır ki, kalpleri kararmış birçok kişi onun tarafından yanlış yönlendirilir ve uyanmış ve bilgilendirilmiş kalplere sahip olanlar, Kur'an'ın kendisinin de kanıtladığı gibi, onun tarafından yönlendirilir.

[11] Dünyanın her yerinden insanlar namaz kılmak için Kâbe'ye yöneldikleri için, nihai hedefleri aynı olduğu için içlerinde birlik vardır. Bir taneden binlerce tane doğar, dolayısıyla aynı kökene sahip oldukları için içlerinde birlik vardır.

[12] Etrafımıza dağılmış İlahi yaratılışlarda tezahür eden alacalı formlar, Tek ve Tek Yaratıcı'ya, gerçeği görecek iç

İmparatorun Oğulları Kaleye Gider çünkü Yasak Olan Şeylere Açgözlü Olmak İnsan Doğasıdır. Babalarının Öğütlerini Tamamen Hiçe Saydılar ve Bir Sıkıntı Çukuruna Düştüler Ve Kınayan Nefisleri, "Sana Bir Uyarıcı Gelmedi mi?" Diyorlardı ve Ağlayarak ve Utanarak, "Dinleseydik ve Anlasaydık, Cehennem Sakinlerinden Olmazdık" Dediler.

Bu konu sınır tanımıyor; o grup [oğullar]

[Yasak] kaleye giden yolu tuttu.

Yasak ağacın yanına vardılar

Ve samimi olanların çemberinden çıktı.

Saygıdeğer imparatorun emrini ihlal ederek

Sabrı yok eden ve duyuları uçuran kaleye doğru ilerlediler.

Öğüt veren aklın tavsiyesine karşı geldiler

Gündüzden karanlık geceye döndüler.

Güzel resimlerle dolu kaleye doğru

Beş kapı okyanusa, beşi karaya doğruydu.

Beşi renk ve kokunun dış duyuları gibiydi

Beşi gerçeği arayan iç duyular gibiydi[13].

Bu resim ve sanat eserlerinin binlercesi sayesinde

Mutlu ve aceleci bir şekilde [birbiri ardına sanatsal şaheserleri görmek için] etrafta dolaşıyorlardı.

Resimlerin şarap kadehleriyle sarhoş olmayın[14]

Öyle ki, [sadece dış formla ilgilenen] bir put yapıcı veya tapınan olmayasınız diye.

göze sahip olmayan birine işaret etseler de çokluk olarak görünürler.

[13] Beş dış kapı beş dış insan duyusu gibidir, beş iç kapı beş iç duyu gibidir. Bu duyuların etkisi altında insan bazen aklını kaybeder. Aynı şekilde bu kapılardan kaleye girenler de akıllarını ve akıllarını kaybetmişlerdir. Akıllara durgunluk veren şatoya açılan bu kapıların özelliği buydu.

[14] Gerçekliğini bilmeden dış gözle görülebilen dış şekiller ve formlar.

Resimlerin ve formların şarap kadehlerinin ötesine geçin, onlarla yetinmeyin

Şarap şarap kadehinin içindedir ama ondan değil[15].

Bu şarabı bahşedene kulaklarınızı sonuna kadar açın

Böylece sesi ve sesleri oradan duyabilirsiniz.

Biçimsiz Olan, sizde şaşkınlık yaratır

Aletsiz olan, sayısız alet yaratır.

Elleri olmayan, elleri yaratır

Ruhun ruhu insanı bir sanatçı yapar[16].

Influencer'ın (Tanrı) etkiyle herhangi bir benzerliği var mı?

Seslerin ve ağlamanın üzüntüyle bir benzerliği var mı?

Ağlamak bir biçimdir ve [ağlamayı doğuran] keder biçimsizdir

İnsan, eli olmayan üzüntüden ellerini ısırır.

Ey delillerin anlatıcısı! Bu örnekler uygun değildir

Bunu herkese açıklamak için zayıf bir girişimdir[17].

Formsuz Olan'ın yaratıcı yetenekleri formu yaratır

Duyular ve aletlerle bedeni yaratır.

Böylece kişi hangi formu kabul ederse etsin

Bedeni iyi ya da kötü [varoluş durumuna] getirir.[18]

Eğer bu bir lütuf şeklíyse, kişi şükreder

---

[15] Hiç şüphe yok ki, bu dış formların güzelliği şarap benzeri bir sarhoşluk üretir. Ancak bu güzellik kendilerine ait değil, ödünç alınmıştır. Gerçek Güzelliğe, bu formlara güzellik bahşeden'e dönmelisiniz. Dış formlarının şarap kadehlerinde İlahi Güzelliğin şarabı vardır. Buna dikkat edin, o zaman kalbinizde ruhsal aydınlanma yaşayacaksınız. İlahi sevginin şarabını bulduğunuzda, bu evrenin her atomu Tanrı'nın bir tezahürü olacağı için dış formlarla sınırlı kalmayacaksınız.

[16] Aletsiz ve formsuz [İlahi] Varlık, [etrafımızdaki yaratımlar şeklinde] sayısız form ve alet yaratır. Fiziksel ellere sahip olmanın ötesinde olan Varlık, sayısız el yarattı. Tüm ruhların Ruhu olan Tanrı'nın Varlığı, sanatçıyı insanoğlunda yaratmıştır, dolayısıyla O, Gerçektir, formlu her şeyin Kökeni ve Yaratıcısıdır.

[17] Etkileyici olan Tanrı ve O'nun etkisi olan evren, bunlar bunun sadece birkaç örneğidir. Formsuz Olan, formla çok sayıda yaratım yaratır.

[18] Tanrı, formları ve yüzleri, içsel durumlarıyla uyumlu olarak bedene iyi ya da kötü yapacak şekilde yaratmıştır.

Eğer [nimet almada] gecikme olursa, kişi sabreder.

Merhamet ve nezaket şekliyse, insan mutlu olur

Eğer bu üzüntünün bir biçimiyse, insan üzülür.

Eğer bir şehrin şekliyse, insan ona doğru seyahat eder

Eğer bu bir ok şekliyse, kişi bir kalkan alır.

Güzel insanların şekliyse, insan bundan zevk alır

Görünmeyen alemden gelen bir biçimse, kişi yalnızlığı benimser.

Eğer bu bir ihtiyaçsa, kişi [geçimini veya ticaretini] kazanmaya yönelir

Eğer kişinin fiziksel gücünün biçimiyse, kapma ve gasp etme yaratır.

Herhangi bir sınırın ve tahminin sınırlarının dışındadır

Farklı fikir ve düşünceler aracılığıyla insanlara bir şeyler yaptırmak[19].

Sayısız din ve meslek

Hepsi düşünce ve fikir biçiminin gölgeleridir.

Bir grup [bir binanın] üst katında duruyor

Her birinin yerdeki gölgesini görün[20].

Düşüncenin biçimi yüce üst seviyededir

Ve ortaya çıkan eylem, uzuvlarda tezahür eden gölgeleri gibidir.

Eylemler uzuvlardadır, ancak uzuvları harekete geçiren düşünceler gizlidir

Ancak her ikisi de etkiyi birlikte ortaya çıkarma konusunda bağlantılıdır.

Çeşitli gıda formlarının sonuçları

Herhangi bir formu olmayan güç ve kuvvettir.

[19] Hem iyi hem de kötü olan çeşitli insan eylemlerinin, çabalarının ve girişimlerinin itici gücü ve itici gücü haline gelen sayısız düşünce ve fikir türü herhangi bir tahminin sınırlarının dışındadır.

[20] Düşüncelerin nasıl nedenler ve eylemlerin bu nedenlerin sonuçları olduğunu anlamak için, bir binanın üst katında duran ve o katın altındaki zemine gölge düşüren insanlar örneğini düşünmek gerekir. Aynı şekilde düşüncelerin biçimi de üst düzeydedir ve eylemler insan uzuvlarına düşen gölgeler gibidir.

Bu formlar formsuz Olan'a boyun eğdiğinde

Neden bazıları O'nu reddetmekle meşgul?

Bu formlar varlıklarını formsuz Bir'e borçludur

O halde neden biçim sahibi biri, ilk etapta onu var eden böyle bir Kişi'yi reddeder?

Her evin tavanının ve duvarlarının şekli

Mimarın tefekkürünün gölgesidir.

Düşünce ve tefekkürün gerçekleştiği yer olsa bile

[Binanın] taşında, ahşabında ve tuğlasında belirgin değildir.

Her şeyin Mutlak Yapıcısı kesinlikle şekilsizdir

Biçim O'nun elindeki bir alet gibidir.

Biçimsiz Olan, bazen perdenin arkasından

Kendisini İlahi cömertlikten form sahibi olanlara gösterir[21].

Böylece her form O'ndan yardım ister

Mükemmelliği, güzelliği ve her şeye gücü yeten gücü sayesinde.

Biçimsiz Olan, Kendisini [biçimleri olan herkesten] gizlediği zaman,

Bu insanlar bir hayır kurumu olarak renk ve koku seviyesine indiler[22].

O'nun için alçakgönüllülükle yalvararak ve ağlayarak ve O'nun varlığında yok olma yoluyla biçimsiz Olan'ı arayın

Çünkü size düşünme yoluyla formlardan başka hiçbir şey gelmeyecektir.

Form olmadan içsel mutluluğa sahip değilseniz

O zaman sizin tarafınızdan algılanan form sizin için daha hayırlıdır[23].

---

[21] İlahi aydınlanmalar bazı alıcı kalplerde şimşek çakması gibi parlar.

[22] İlahi aydınlanmalar durduğunda, insanlar insan olmanın gerekliliklerine geri dönerler. Mükemmellik ancak formsuz Olan'dan elde edilebilir. Bir formun başka bir formdan [ruhsal] mükemmelliğe ulaşmaya çalışması, Tanrı'nın yakınları ve Tanrı'nın insanlığın rehberliği için seçtiği Gnostikler dışında yanlış dalalettir. Aksi takdirde, biçimin kendisi muhtaçtır; ihtiyacı başka bir forma sunmak mantıklı değil.

[23] Manevi çabadan sonra O'nu bir form olmadan çağıramasanız bile, O'nu formsuz olarak çağırana kadar hayal gücünüz olmadan önünüze [O'nu temsil eden] her türlü formu alternatif olarak kullanın.

İlerlediğiniz şehir

Ey gezgin! Biçimsiz bir arzu aracılığıyla ona doğru çekilirsiniz.

İçsel olarak, gerçekte zamanı, yeri ve biçimi olmayan arzuya doğru gidiyorsunuz

Çünkü [arzunun yerine getirilmesinde] mutluluk, bu amacın farkında olmasanız bile, zaman ve mekandan yoksundur.

Gerçekte, Tanrı herkesin Rabbidir

Çünkü yolda yürümek arzudan kaynaklanmaktadır[24].

Ancak bazıları kuyruğa doğru döndü

Kafa, her şeyin bağlı olduğu gerçek şey olmasına rağmen, kafayı kaybetmişlerdir.

Ancak, yanlış yola sapanlar için kafa kaybolur

Ama O, başla verilmesi gerekeni kuyrukla verir.

Biri baş yoluyla, diğeri kuyruk yoluyla bahşedilir

Diğerleri hem ayaklarını hem de kafalarını kaybetti.

Her şey kaybolduğu için her şeyi buldular

Bu kayıp yüzünden her şeye doğru koştular[25].

[24] Arzunun tüm insan çabalarının amacı olduğu ve tüm yollarda yürümenin arzudan kaynaklandığı ve arzuyu yerine getirmenin Tanrı'nın işlevi olduğu yukarıda kanıtlandığına göre, Tanrı herkesin Rabbi'dir.

[25] Tanrı'ya tapınan ve Tanrı'yı arayan farklı kişilerin O'nunla farklı ilişkileri vardır. Bazıları, gerçek amaç O'nun Varlığı (Dhaat) olmasına rağmen dikkatlerini Tanrı'nın eylemlerine çevirmişlerdir, çünkü bu gerçek varoluştur ve olumsal bir varlık olan her şeyin kökenidir. Onlar da O'nun Varlığından faydalanırlar ve dikkatleri de İlahi olarak kabul edilir. Başka bir ibadet eden grup, dikkatlerini ve hakikat arayışlarını hakikat ve doğruluk eylemleri aracılığıyla yaparlar. Bu, sıradan ibadet edenlerin seviyesidir. Buradaki "kuyruk" Tanrı'nın eylemlerini ifade eder. "Baş", Tanrı'nın niteliklerini ifade eder. [Daha yüksek bir maneviyat seviyesindeki] başka bir ibadetçi grubu, burada "baş" olarak anılan İlahi nitelikler aracılığıyla manevi faydalar elde eder. Bu seviye [ruhani] elitlere aittir. Maneviyatın bir sonraki yüksek seviyesi, seçkinlerin seçkinlerine veya en önde gelenlerin en önde gelenlerine aittir ("*Kuran'ın "el-Vakı'ah*" (56:10) adlı bölümünde atıfta bulunulduğu gibi "*Es-Sabikuon Es-Sabikûn*"), çünkü onlar yalnızca Tanrı'nın Varlığına dikkat ederler ve hiçbir şekilde doğrudan O'ndan fayda sağlarlar. İlahi eylemleri veya nitelikleri amaç haline getirmedikleri için, bunun yerine İlahi Varlığı amaç edindiler ve böylece İlahi Varlığa ulaştılar.

O Resim Yüklü Şato'da Prensler, Çin İmparatoru'nun Kızının Resmini Gördüler ve Hepsi Baygın Düştüler, Denemeler ve Sıkıntılarla Karşılaştılar ve Kimin Resmi Olduğunu Araştırmaya Başladılar

Bu meselenin sonu yok, bu [üç prensten] oluşan bu grup

Güzel ve muhteşem bir resim gördüm.

Daha güzellerini görmüşlerdi

Ama [o resimle] uçsuz bucaksız bir [aşk] okyanusuna indiler.

Çünkü afyonu bu bardaktan aldılar

Kupa görüldü ama afyon gizlendi[26]*.*

Akıllara durgunluk veren kale işini yaptı

Onları derin bir sıkıntı kuyusuna soktu.

Güzelliğin ve stilin oku kalplerine girdi

Ey barış bahşeden! Bize bu sınırsız sefaletten sığınak ver.

Cansız resim onları içten içe yaktı

Bu onların imanlarında ve kalplerinde alev alev yanan bir ateş yaktı.

Resmin ruhu olsaydı, o zaman ne olurdu?

Sıkıntısı her saniye farklı bir tür olurdu.

Prenslerin kalbindeki resmin sevgisinden beri

Hançer gibi acıyordu.

Her biri bir bulut gibi bolca gözyaşı döküyordu

Her biri elini ısırdı ve "Eyvah!" dedi.[27]

Şu anda gördüğümüz şeyi imparator daha önce de görmüştü

Bu eşsiz öğüt bize pek çok öğüt verdi.

[26] Güzellik burada afyonla ilişkilendirilmiştir. Buradaki fincan, dış formu veya fiziksel görünümü ifade eder. Formlar görünür ama afyonları (büyüleyici etkileri) gizlidir. Akıllara durgunluk veren kale, üç prensi sıkıntıya sokarak işini yaptı.

[27] O zaman gördüklerini ve yaşadıklarını, bu kaleye gitmemeleri konusunda yüksek sesle ve ısrarla uyaran imparator tarafından zaten görüldüğünü anlayınca pişmanlıkla doldular.

Bu yüzden peygamberlerin [üzerimizde] birçok hakkı var

Çünkü [eylemlerimizin] tüm sonuçları hakkında bizi açıkça bilgilendirdiler.

Şimdi ektiğin şeyden dikenlerden başka bir şey çıkmayacak

Şu ana doğru uçtuğunuz yere uçacak bir yer bulamazsınız[28]*.*

Tohumu benden al ki sana bol ürün versin

Kanatlarımla uç ki sıkıntı oku sana çarpmadan düşsün[29]*.*

Onları takip etme ihtiyacı hissetmiyorsunuz

Sonunda, bunu yapmanın gerekli olduğunu da söyleyeceksiniz.

"Sen" dediklerinde, beden olan sensin ama "sen" değil

Bunun yerine, maddi alemin üzerinde olan ve gerçek "siz" olan "siz"siniz[30]*.*

"Siz" olarak düşündüğünüz dış "siz"

[Altı] yöndendir ama gerçek "siz" tüm yönlerin üzerindedir.

Ey inci! Neden kabuğun üzerinde titriyorsun?

"Siz"i kendiniz olarak değil, içindekileri gerçek "siz" olarak düşünün[31]*.*

Sizi kendinizden habersiz yapan "siz"siniz

"Siz"inize ulaşın ve [kendinizdeki] dualiteyi aşın[32]*.*

Dışsal "siz"iniz üzerinde gerçek "siz"

Onu uyarmaya ve İlahi yakınlığa ulaşmaya geldi.

---

[28] Allah'ın peygamberleri, alt nefsten gelen arzuları, tutkuları ve şehvetleri takip etmenin sadece dikenlerin (talihsizliklerin, acı ve ıstırabın) büyümesine neden olacağını bize zaten bildirmişlerdir. Yönünüz ve hızınız dünyeviliğe doğru, bunda kurtuluş, gerçek başarı ve gerçek mutluluk yok.

[29] Peygamberler bize, onların yolunu izlememiz gerektiğini, çünkü bunu yapmanın sayısız [hem maddi hem de manevi faydası] olduğunu ve imtihan ve sıkıntı okunun sizi vurmakta yetersiz kalacağını bildirdiler.

[30] "Sen"in iki parçası vardır – biri bedenin, diğeri ruhundur. Peygamberlerin faydalı olan takibi bedenin işlevi değil, ruhun zaman ve mekan sınırlamalarının üzerinde olan bir işlevidir.

[31] Sadece dış kabuk olmasına rağmen bedenin ucu (ölüm) üzerinde titriyorsunuz. Gerçek "sen", kabuğun içindeki inci olan ruhtur.

[32] Ruhunuz olan gerçek "siz"inize ulaşın ve bedeninizi gerçekliğiniz olarak görme ikiliğine son verin.

Gerçek "siz"iniz diğer "siz"inize gömülüdür

Ben kişinin gerçek "sen"ini gören kişinin kölesiyim.

Babamızın emrini bir kenara bıraktık

Onun sınırsız cömertliğine isyan ettik.

İmparatorun tavsiyesini önemsiz bulduk

Eşsiz cömertliğiyle birlikte.

Artık hepimiz bir hendeğe düştük

Savaş olmadan tepeden tırnağa düştük ve yaralandık.

Aklımıza ve bilgeliğimize güveniyorduk

Ta ki bu sıkıntıya maruz kalana kadar.

Bir rehberin gölgesi, ilahi zikirden daha iyidir

Bir memnuniyet, binlerce yemek ve yemekten daha iyidir[33]*.*

Gören bir göz üç yüz altmış çubuktan daha iyidir

Böyle bir göz, inci ve çakıl taşı arasında ayrım yapar.

Üzüntüden dolayı [hiç bitmeyen] bir mücadelenin içine girdik

Bu dünyada bu kimin muhteşem resmi?

Yolculuklarında [bu içsel durumla] ve [gizemi çözmek için] uzun mücadelelerden sonra ilerlediler

Derin içgörüye sahip manevi bir rehber onlara bu sırrı açıkladı.

Rehber gerçeği kulaktan dolma bilgilerle bilmiyordu, bunun yerine bilgi içsel bir İlahi aydınlanma aracılığıyla oluyordu

Çünkü bu sır, bazı perdelerin kaldırılmasıyla ortaya çıkarılabilecek bir şey değildi.

Resmin en güzeli için bile kıskanılacak olduğunu söyledi.

[33] Manevi rehberle arkadaşlık etmek, samimiyeti [ve amacın doğruluğunu] ve manevi yolda herhangi bir tuzağa düşmeden ilerleme yeteneğini doğurur. Aynı zamanda İlahi zikiri etkili kılmanın ve manevi yolcuya memnuniyet ve sabır aşılamanın bir şartıdır ve binlerce öğün İlahi zikrden daha iyidir.

Çin prensesinin resmidir.

Çin Kralı'nın eşsiz bir kızı var

Kişisel özelliklerde, mükemmelliklerde ve dış güzellikte.

Bir peri ve ruh gibi gizlenmiştir

Kalenin gizleyen peçeleri içindedir.

Hiçbir erkeğin ya da kadının ona giden bir yolu yoktur

Kral, onu tüm zorluklardan ve sıkıntılardan korumak için gizlemiştir.

Adını birinin ağzından duymak bile kralı heyecanlandırıyor

Prensesin yaşadığı yerde bir kuş bile tüy çeviremezdi.

Böyle bir sevgiye maruz kalan sürü mahkumdur

Allah böyle bir sevginin kimseye acı vermesine izin vermesin.

Bu, aptallık tohumunu eken için bir cezadır

Ve sağlam tavsiyelerin sahte ve önemsiz olduğu düşünülüyordu.

Böyle biri kişinin kendi stratejisine bağlıydı

İnsanın [tüm durumları] kendi zekasıyla atlatacağını düşünmek.

[Manevi bir rehberin] yarım zerre dikkati daha iyidir

Aklın planının üç yüz kez korunduğu.

Ey lider! Kendi planlamanızı bırakın

Odaklanarak öne çıkın ve ruhunuzdan mutlu bir şekilde vazgeçin[34].

Bu, aklınızın bulduğu birkaç müzakereye eşit değildir

[Manevi rehberin varlığında] yok edilmediğiniz sürece bu düşüncelerin hiçbir faydası yoktur.

[Manevi rehberin varlığında] yok olmadıkça [manevi rehberden] yararlanamazsınız

[34] Kendi planlamanızı bırakın ve manevi rehberin dikkatine ilerleyin. Dikkati sizin sınırlı planlamanızdan çok daha faydalı olan gerçek manevi rehberin rehberliğinde kendi planlamanızı yok edin (Fana).

Git bu yok oluşu al ve manevi rehberin varlığından yararlan.

Üç Prens Olayı Daha Fazla Araştırıyor ve En Büyük Kardeşin Konuşması

Bu sıkıntıya maruz kalan üçü de birbirlerine döndüler
Üçü de aynı acıyı, üzüntüyü ve üzüntüyü yaşadı.
Üçü de aynı tefekkür ve düşüncenin yoldaşıydı
Üçü de aynı hastalık ve üzüntüden hastaydı.
Sessizce üçü de aynı düşünceye sahipti
Konuşma sırasında üçü de aynı argümanı dile getirdi.
Zaman zaman üçü de gözyaşı döküyordu
Sıkıntı masasına kan serpenler onlardı.
Bazen üçü de kalbin şiddetli ateşi nedeniyle
Şöminenin yanması gibi nefesler aldı.
En büyüğü dedi ki: Ey kardeşler!
Birbirimizi uyaran insanlar değil miydik?
Egemenliğimizin halkından bize şikayette bulunanlar
Zorluk, korku, yoksulluk ve deprem hakkında.
Böyle birine bu tür kısıtlamalardan cesaretinin kırılmamasını söylerdik
Sabır genişlemenin anahtarı olduğu için sabırlı olun.
Bu sabır anahtarı nereye gitti?
Ne yazık ki ne sürpriz! Kanun yürürlükten kaldırıldı mı? Ne oldu?
Bunu bir çatışma durumunda söylemez miydik?
Ateşin içinde bile bol bol gülün.
Savaştaki her askere tavsiyelerde bulunduk

Dikkat! Yüzünüzdeki renk değişmemelidir.

Askerlerimize komuta ettik

Hükmetmek için bir mızrak gibi ilerlemek.

Sabrın nerede olduğunu bütün dünyaya anlattık

Çünkü sabır her zaman yanan bir lamba ve yol gösterici bir ışık olmuştur.

[Sabırlı olma] sırası bize geldiğinde nasıl bu kadar şaşırdık?

Çirkin bireyler gibi biz de saklanan çarşaflar haline geldik.

Ey kalp! Herkesi görevde aktif hale getirdiniz

Şimdi kendinizi aktif hale getirin ve böyle davranmaktan utanın.

Ey dil! Herkese [sabırla sebat etmelerini] tavsiye eden sizdiniz

[Kendimize öğüt verme] sırası size geldiğinde neden sustunuz?

Ey akıl! Tatlı tavsiyene ne oldu?

Şimdi sıra sizde, size [ve planlamanıza] ne oldu?

Ey akıl! Kalpten sınırsız kederleri giderirdin

Sıra size geldi, [şu anda içinde bulunduğumuz sıkıntıyı] ortadan kaldırın.

– Başkalarının acılarına çare olduğun zaman

Acı sana misafir olarak geldiğinde sustun.

Orduya meydan okuma yolundu

Şimdi meydan okumanızı ve sesinizi kim yakaladı?

Elli yıl boyunca zekâyla ördüğün şey

O dokumadan sadece birini giyin.

Sen hep baştın, şimdi kendine kuyruk yapma

Ayaklarınızı, elinizi, bıyığınızı ve sakalınızı kaybetmeyin.

Satranç tahtasındaki hamle sizin ayrıcalığınızdır

Şimdi kendinizi iyi bir mizaca ve neşeye getirin [bir sonraki hamlenizi kazanmak için].

Üç Prens, Tartışmaları Tamamlayıp Kalplerinin Durumunu Belirttikten Sonra, Sevgiliye Kavuşma Yolu Kapalı Olsa da Hedeflerine Mümkün Olduğunca Yaklaşmak İçin Sevgili ve Hedefleri olan Çin Hakimiyetine Destansı Bir Yolculuğa Çıktılar, Hedefe Mümkün Olduğu Kadar Yaklaşmak Hala İyi Olsa Da Sevgili ve Hedefleri Çin Hakimiyetine

Üç prens aşktan aciz kalma durumuyla karşılaştıklarında

Aşk onları fazlasıyla küçük düşürdü.

Bunu söylediler ve hemen harekete geçtiler

Ey dostum! Ne olması gerekiyorsa zaten oldu.

Onlar sabrettiler ve doğru söyleyenlerden, Allah'ın yakınlarından oldular

Daha sonra Çin şehirlerine doğru ilerledi.

Ailelerini ve ülkelerini terk ettiler

Gizli sevgiliye giden yolu benimsedi.

İbrahim Adham gibi tahttan [miras alacaklardı]

Aşk onları çaresiz ve yoksullaştırdı[35].

Ya da büyük peygamber İbrahim gibi

Kendini ateşe verdi.

Ya da kutsanmış ve sabırlı İsmail gibi

Yoğun aşkın ve onun keskin bıçağının önünde başını yere koydu.

[35] İbrahim bin Adham, Orta Asya'da bir ortaçağ kralı olan büyük bir aziz, Gnostik ve Tanrı'nın yakınıydı. Ebedi gerçekleri, yaşamın anlamını ve amacını, İlahi Olan'la yakınlığı ve yakınlığı aramak için krallığını geride bıraktı. Fedakarlığı İlahi olarak kabul edildi, ortaya koyduğu amacına ulaştı ve Tanrı'nın en büyük Gnostiklerinden ve yakınlarından biri oldu.

Çin'in Başkenti Şehirler Şehrinde Kalıp Saklandıktan ve Sabrı Tükendikten Sonra, En Büyük Kardeş Sabırsızlanarak Kendini Çin Kralı'na Teslim Etmek İstedi ve İki Kardeşinin Kendisine Bunu Yapmaması İçin Verdiği Tavsiyelerden Hiçbir Fayda Görmedi

Ya adımım bana hedefimi verecek

Ya da başımı kalbim gibi oraya koyacağım [ulaşılmamış aşk için hayatımı feda etmek için].

Ya ayaklarım beni hedefime doğru itecek

Ya da kalp gibi ben de kendi elimle başımı öne eğeceğim.

Ey âşıklar topluluğunu mahkûm eden! Bu grubu rahat bırakın

Allah tarafından saptırılan, nasıl hidayete ereceksin?

En büyüğü dedi ki: Ey kardeşlerim!

Bekleyişten ruhum dudaklarıma geldi.

Artık umurumda değil, içimde sabır kalmadı

Bu sabır beni ateşin içinde oturttu.

Sabırlı olmak artık gücümün ötesinde

Hikayem aşıklar tarafından öğrenilecek bir ders haline geldi.

[Sevgiliden] ayrılıktan dolayı hayattan bıktım

Ayrılık halinde hayatta olmak ikiyüzlülüktür.

Bu ayrılık acısı beni ne kadar öldürecek?

Kafamı kaldır ki aşk bana yeni bir kafa bahşesin[36].

Aşkım sayesinde inancım yaşıyor

Bu hayatla ve kafayla yaşamak benim için bir hakarettir[37].

[36] Tanrı'da (*Fana*) yok olduktan sonra, Tanrı'da geçim durumu (*Baka)* gelir, başka bir deyişle, alt benliğin arzuları Sevgili'nin (Tanrı'nın) sevgisi ve iradesinde ortadan kaldırıldığında, hiç bitmeyen, sonsuz bir yaşam olan yeni bir yaşam gelir. Bu hikaye aracılığıyla Mevlana, manevi yolu, tuzaklarını ve bu yoldaki başarının sırlarını açıklıyor.
[37] [Derin ruhsal] anlamı olan bir hayata ulaşmak istiyorum, [maddi alemdeki] dış yaşamla başa çıkmak benim için zor.

Bedenin tozu kalkınca ayım parladı

Ruhumun ayı saf su içti[38].

– Ruhum bir ejder olduğunu iddia etti.

Fırtınalara ve kasırgalara karşı ne zaman yalvarır?

Bir ördek neden geminin kırılmasından ve batmasından korkar?

Sudaki gemisi, [güvenli bir yere yüzmek için] ayaklarıdır.

Bu iddia ruhumu ve bedenimi diri tuttu

Bu iddia hakkında nasıl sessiz kalabilirim?

Diğer iki kardeş en büyük kardeşe öğüt vermeye çalıştı

Bunu yapmanın tehlikelerinden habersiz kalmamak için.

Yaralarına tuz basmamak için [çünkü onlar da sevgiye kapılmışlardı ve sonra en büyük kardeşten ayrılmaya katlanacaklardı]

Acele ve şüphe nedeniyle bu zehri yememek.

Bilinçli bir manevi rehberin bilgeliği olmadan

Gören bir yüreğiniz olmadığı halde neden bu yolda yürüyorsunuz?

Akıl, bireyler için [manevi yüksekliklere çıkmalarına yardımcı olan] kanatlar gibidir

Eğer aklınız yoksa, manevi rehberin aklını kullanın.

[İki küçük erkek kardeş en büyük erkek kardeşi uyardı] Dikkat! Bunu endişeyle görün

Böyle bir iddiada bulunmayın veya böyle bir şey yapmayın.

Hayatımızı bizim için perişan edeceksin

Ey kardeşim! Seni bunu yapmaya kim ikna ediyor?

Yola aşina olmayan biri, yüz yıl boyunca aralıksız seyahat edebilir

Hiçbir şey için sayılmayacak!

[38] Ruh bedensel kısıtlamalardan kurtulduktan sonra aydınlanır ve aydınlanır.

Savaş alanına silahsız gitmeyin

Umursamayanlar gibi kendinizi yıkıma sokmayın.

Bütün bunları söylediler ama o sabırsız büyük kardeş şöyle dedi:

[Az önce söylediklerin] bu şeylere karşı bir tiksinti hissediyorum.

Göğsüm şömine gibi ateşle dolu

Mahsul hazır, hasat zamanı.

Göğsümde sabır vardı ama artık orada değil

Yoğun sevgi, sabrın yerini ateşe bıraktı.

Bu yoğun aşkın doğduğu gece sabrım tükendi

Öldü ama size hayat nasip olsun.

Ey tehlikelerden bahseden

Ben bunun üzerine çıktım, soğuk demiri çekiçlemeyin [çünkü hiçbir işe yaramaz].

Ters döndüm, dikkat edin, ayaklarımı bırakın

Anlayış vücudumun bazı kısımlarında nerede kaldı?

Bayrağımı toprağa koyacağım

Ya aklımı kaybedeceğim ya da sevgilinin çehresini bulacağım.

Sevgiliyle buluşma ile tazelenmeyen göz

Böyle bir gözün kör olması daha iyidir.

Kardeşlerin En Büyük Kardeşe Yine Öğüt Vermesi ve Onun Buna Dayanamaması ve Deli Bir Aşık ve Deli Olarak Kralın Sarayına Gidip Herhangi Bir Yanlış Davranıştan Değil Sevginin Yoğunluğundan Dolayı İzin İstemesi

İki kardeş ona şöyle dedi: Kalbimizde

[Acılarınıza] cevaplar, tıpkı gökyüzündeki yıldızlar gibidir.

Eğer bunu söylemeseydik sana haksızlık etmiş olurduk

Bunu söylersek yüreğiniz ağrır.

Ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Ey benim! Veda

Bu dünya ve içindeki her şey geçicidir.

Yaydan ok gibi çıktı

Çünkü konuşacak bir şey kalmamıştı.

Kontrolsüz bir şekilde Çin kralının önüne geldi

Kralın önünde aceleyle yeri öptü.

Varlığının her durumu kral için açıkça görülüyordu

Üzüntünün başlangıcı, sonu ve tereddütü.

Koyunlar otlaklarıyla meşgul

Ama çoban durumunun farkında.

"Her biriniz çobansınız" nedeniyle sürüde kimlerin olduğunu biliyordu

Ot otlayan ve [sürüdeki diğer hayvanlarla] kavga edendir[39].

O (kral) bu grubun acı ve ıstıraplarının farkındaydı

Ancak ihtiyatlı davrandığı için sessiz kaldı ve bildiği sırrı açıklamadı.

O saygıdeğer kişi ruhlarının arasındaydı

Ama kasıtlı olarak kendini aptallaştırdı.

Ateşin şekli tencerenin altındadır

Ateşin iç gerçekliği tenceredeedir.

Biçimi dışarıdadır, ancak iç gerçekliği içeridedir

Aşığın iç gerçekliği - ruh, kan gibi damarlardadır[40].

Prens saygıyla kralın önüne oturdu

[39] En büyük kardeş ve kralın durumu, işiyle meşgul olan bir koyun ve çobanının durumuna benziyordu, ancak çoban onu yakından izliyor ve onu en ufak bir şekilde ihmal etmiyor. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Her biriniz bir çobandınız ve kıyamet günü sürüleri (tebaası ve onların iyilik ve bakımından sorumlu olanlar) hakkında sorguya çekilecek ve hesap verilecektir." Bir çoban, sürüde kimin otladığının ve kimin kavga ettiğinin farkındadır.

[40] Ruh sevgili gibidir. Vücuttan ayrıdır ancak etkisi, damarlardaki kan dolaşımı gibi damarlardadır.

Tanıtıcı, prensi kralla tanıştırmak üzereydi.

Kral her şeyi önceden bilmesine rağmen

Ama tanıtıcının yine de tanıtmasına izin verdi.

İçsel varlıkta Gnosis'in aydınlanmasının bir parçacığı

Ey saygıdeğer kişi! Yüz tanıtıcıdan daha iyidir[41].

Tanıtıcıya kulak vermek için

Örtülü ve tahmin halinde olmanın bir göstergesidir.

Kalbin gören gözüne sahip olan

Böyle bir göz yakından inceleme yapacaktır[42].

Böyle biri iletilen haberlerle mücadele etmeyecektir

Bunun yerine, kişinin sahip olduğu kesinlik kalbin gözünden gelir.

Sonra tanıtıcı krala bahsetti

Prensin durumu.

Dedi ki: Majesteleri! Onun sizin iyiliklerinize ihtiyacı var

Lütfen ona onurunuza yakışır bir kraliyet muamelesi yapın, çünkü tüm umutlarını size bağladı.

Kendisini seninle ilişkilendirdi

Lütfen sıkıntılı durumunda nezaket elinizi başına koyun.

Kral dedi ki: Hangi mevki ve toprak olursa olsun

İstedi, benden alacak.

Geride bıraktığı ülkeyi, ona bunun yirmi katını vereceğim

Ona bunu vereceğim ve ona karşı nezaketim de bunun üstünde.

[41] Gnosis'in bir zerresi bile kalpteyse, onun getirdiği manevi açılma (*Keşf),* bir tanıtıcı veya muhbir tarafından sağlanan bilgilerden çok daha üstündür.
[42] Gönül gözü açılan kişi gerçeği algılamaya başlar ve meselenin temeline iner.

Tanıtıcı dedi ki: İhtişamın ona yoğun bir sevginin tohumunu ektiğinden beri

Seni arzulamaktan başka, onda başka ne arzu kaldı?[43]

Kölelik sana çok yakıştı

Hakimiyet arzusunun kalbinden silindiğini.

Kraliyeti ve prenslik hayatını kaybetti

Senin hatırın için seyahatle barıştı.

Manevi vecd içinde paçavrayı atan Sufi

Başka bir paçavraya nereden dikkat ediyor?[44]

Bunu düşünmek bile bir sevgiliden çok uzaktır

Eğer böyle düşünülüyorsa, o kafaya toz konulmalıdır.

Yeryüzünün hükümranlığı, bedene tapanlar için caizdir

Bizler aşkın sınırsız egemenliğinin köleleriyiz.[45]

O bir aşk mevkii sahibidir, lütfen onu tahttan indirmeyin

Onu sevginizden başka hiçbir şeyle meşgul etmeyin.

Prens kendi iç halinin diliyle şöyle diyor: Beni senin görüşünden alıkoyan konum

Pratik olarak bir ifadedir ve yalnızca ismen bir konumdur.

Sana gelmekte gecikmesinin nedeni

[Ruhsal] yetenek eksikliği ve bedenin zayıflığıydı.

Madene hazırlıksız giderseniz

---

[43] Prens, zenginliği, gücü, egemenliği ve diğer her şeyi geride bıraktıktan sonra yoksulluğu benimsedi, kalbinde sana olan arzusundan başka hiçbir şey kalmadı. Bu, herhangi bir maddi çıkar veya kaybı umursamadan kişinin kaderini yalnızca O'nunla içtenlikle ilişkilendiren bir kölenin Tanrı'ya olan sevgisinin bir benzetmesidir.

[44] Prens, burada "Sufi" paçavrasına benzetilen krallığını geride bıraktı. Bir kez atıldıktan sonra bir daha asla geri kabul etmez. Bir paçavrayı atmak ve daha sonra yaptığına pişman olmak ve bir başkasından bir tane daha kabul etmek ve bunun için hevesli olmak, ruhsal vecd için paçavrayı kaybetmeyi bir kayıp olarak görmekle eşdeğer olacaktır. Bu manevi vecd (*Wajd*) paha biçilemez ve hiçbir şey buna değmez.

[45] Aşıklar, İlahi sevginin sınırsız egemenliğine sahip olmak isterler.

Tek bir parçacığı bile yakalayamazsınız.

Böyle biri yağsız ve fitilsiz bir lamba gibi olacaktır

Işığı ne küçük ne de büyük olacaktır.

Denizdeki karadan gelen bir kuş gibidir

Kayıp ve yıkımdan başka ne bulacak?[46]

Öğütülecek buğdayı olmayan bir öğütme değirmenine gelen kişi gibi

Sakal ve saçlarının tozlanıp ağarmasından başka bir ödülü olmayacaktır.

Buğdaysız olanlar, cennetin öğütme değirmeni

Onlara saçın griliğini ve sırtın zayıflığını verin.

Ama buğdayı olanlar için bu öğütme değirmeni

Hakimiyet, [İlahi] iş ve kraliyet sahibi olur[47]*.*

Bunun sonu yok, aramayın

Git ve [ilerlemek için] kapasiteyi al.

Sana gelmeden önce kapasiteye ulaşmasını bekledi

[Senin vizyonuna] olan arzusunun yoğunluğu tüm sınırları aştı ama kapasiteye ulaşılmadı.

Kapasitenin de kral aracılığıyla elde edildiğini söyledi

Ruh olmadan, beden ne zaman yetenekli hale gelir?[48]

---

[46] Tanıtıcı, krala prens hakkında, huzurunuza gelmedeki gecikmesinin sevginin yoğunluğunun eksikliğinden kaynaklanmadığını bildiriyor. Aksine, ruhsal kapasitesini artırmakla meşguldü ve dahası zayıftı. Bu durumda, ne manevi faydalar elde edebildi (*Feyd*) ne de fiziksel titizlik ve güç gerektiren hizmetleri yerine getirebildi. Kişinin [yaşamın] amacına ulaşmak için manevi kapasitesi olmadıkça, çabalar boşunadır. Bu nedenle, manevi bir gezginin manevi yola doğru ilerlemek ve nihayetinde İlahi Huzurda olmak için manevi kapasiteye ve güce ihtiyacı vardır. Bu yine İlahi huzurda Gnosis veya İlahi Olan'la yakınlık halinde olmak için gerekli olan şey için bir benzetmedir.

[47] Manevi bir gezgin veya manevi yolda yeni başlayan ve manevi kapasitesi olmayan bir kişi manevi bir rehbere giderse, böyle bir kişi, öğütülecek buğdayı olmayan bir öğütme değirmenine giden kişi gibidir. Böyle biri, tüm saçların tozdan gri görünmesini sağlayarak geri dönecektir. Manevi kapasitesi olmayan insanlar, zaman geçtikçe yaşlanmaktan, grileşmekten ve zayıflamaktan başka bir şey elde edemezler. Cennetin öğütme değirmeni ancak doğru iman ve salih amellerin buğdayına sahip olanlara fayda sağlar.

[48] Tanıtıcı dedi ki: Kapasitesini artırmaya çalıştığı için şimdiye kadar sizden uzak durdu. Henüz elde edilmemiş olsa da, size olan sevginin yoğunluğundan dolayı mecbur ve çaresiz hale geldi. Artık ehliyet kazanımının da kral aracılığıyla gerçekleşeceğini düşünmüştür. Tam kapasiteye ulaşmak, ruh bedene girdikten sonra gerçekleşir ki bu

Kralın nezaketi, acılarını katladı

Kralı avlamaya geldi ama kendini avlattı.

Tuzağına düştü ve avlandı

Avı yakalamayarak kendisi de avlandı.

Zenginlik isteyen bir kişi kesinlikle

Önce onun tarafından hapsedilin[49].

Dünyanın yüzündeki izi, göründüğünün tam tersi olarak düşünün

Dünyanın her kölesinin adına dünyanın efendisi denir.

Ey anlayışı düşük ve zıt yollara sahip beden!

Milyonlarca özgür ruhu hapsettiniz[50].

[Zenginlik ve şöhret kazanmak için] tüm bahaneleri kısa bir süreliğine bırakın

Ölmeden önce birkaç saat özgür bir hayat yaşayın.

Ey meşgul vücut! Git başımdan

Hayatımı mahvettin, git ve başka birini bul[51].

Çin Kralı Yabancı Prense Onur Veriyor

Sonuç olarak, kral ona ödüller verirdi

O güneş sayesinde ay gibi erirdi.

Aşıkların erimesi daha da artıyor

Tazelikte, tıpkı azalma evrelerindeki bir ay gibi.

Tüm hasta umut ilaçlar için

sizin (yani kralın) vereceğiniz şeydir. Açıkçası, sizi avlamak isteyen kişinin kendisi de avlanacaktır.

[49] İnsanoğlunun sevdiği şeyi elde etmek yerine önce sevdiği şeye teslim etmesi sevgili şeyin kuralıdır. Dünyevi şeyleri göründüklerinin tam tersi olarak düşünün. Dünyanın tutsağı olan kişiye dünyanın zengini denir.

[50] Beden milyonlarca özgür ruhu hapsetti.

[51] Mevlana bunu söylüyor ve kendi ölümünü doğru bir şekilde tahmin ediyor ve önceden bildiriyor. Özgürlüğümün (bu dünyadan ölümümün) zamanı geldi. Beni serbest bırakın ve hapsedecek başka birini bulun.

Bu hasta [İlahi sevgiyle] bu hastalığın artması için dua eder.

Tüm hastalar iyileşmek için ilaç arar ve bu

Daha fazla üzüntü, acı ve [İlahi Olan'a olan yoğun sevgisinden] ağlamak ister.

Bu içecekten daha iyi bir zehir görmedim

Hiçbir sağlık bu hastalıktan daha iyi olamaz.

Kralın önünde bu şekilde kaldı

Yürek yanmıştı ve ruh [krala sunulmak üzere] tepsideydi.

Kralın kızına olan arzusunu dile getiren herkesin kafasını kestiğini söyledi

Ama kral yüzünden her an feda ediliyorum.

Aşk alanında insan iki ayağıyla tek başına koşamaz

Aşkın satranç tahtasında hamle tek tura ile yapılamaz.

Herkesin iki ayağı ve bir kafası vardır

Binlerce ayağı ve kafası olan bir ceset yandı.

Çünkü bu sevginin amacı sınırsızdır

Bu aşkın sıcaklığının yoğunluğu karşısında cehennemin sıcaklığı önemsizdir[52].

Herkesin Ebedî Yurda'daki Son Varış Noktasına Ulaşmak İçin Üzerinde Yürüyeceği İnce ve Keskin Köprünün Bulunduğu Cehennem Açıklamasının, Müminin Nurunun Enginliği Onu Söndürmesin Diye Acele Etmesi ve Çabuk Üzerinden Geçmesi Üzerine Müminin Bildirisi ve "Ey Mümin! Üzerimden geç! Şüphesiz senin nurun ateşimi söndürdü."

[52] Prens dedi ki: Bu aşkı elde etmek için zaten servetimi ve aklımı feda ettim. Kişinin egosu ve arzuları alt benliğinden (Fana) yok edildikten ve yok edildikten sonra, kişi Tanrı'nın Varlığı (Baqa) aracılığıyla geçimini sağlar. Sıradan insanlar bu sevgiden mahrumdurlar çünkü sadece iki ayakları ve bir kafaları vardır, çünkü İlahi sevgiye ulaşmak için yeterli değildirler. Bir insanın sevgisi (yani bir erkeğin bir kadına olan sevgisi ve bunun tersi), iki ayak ve bir kafa gittiğinde (yani kişinin hayatı sona erdiğinde) sona eren bir kargaşa yaratır. Ancak gerçek sevginin (yani İlahi sevginin) gürültüsü her geçen gün daha da yoğunlaşıyor. Bu aşkın nihai sonucu ve varış noktası sınırsız, zaman ve mekanla sınırsız ve sonsuz olduğundan, bu gerçek aşkın sıcaklığı akıl almaz bir yoğunluktadır ve dayanılmaz yoğunluğuyla bilinen Cehennemin sıcaklığını bile gölgede bırakır.

Ey saygıdeğer kişi! Bu yüzden müminin aydınlanması

Cehennemin zayıflamasına ve sönmesine neden olur.

Diyor ki: Ey şerefli kişi! Hızlıca üzerimden geç

Aksi takdirde senin ateşin benim ateşimi söndürür.

Küfür, cehennemin barutundan başka bir şey değildir

Müminin iç ışığı tarafından nasıl söndürüldüğünü görün [dünyevi konuklukta asil eylemlerde tezahür eder].

Barutunuzu hızla [ruhani bir rehbere veya mükemmel bir rehbere] teslim edin

Yani cehennem ne seni ne de kıvılcımlarını ezmeyecek[53].

Böyle birine gök soruyor: Üzerimden bir esinti gibi geç.

Aksi takdirde sahip olduğum şey sahte olacak.

Çünkü sen tarım arazilerinin sahibisin, ben ise sadece tahıllarını toplayan kişiyim

Siz Çin'in egemenliğiyken ben sadece bir idolüm[54].

Seninle ey mümin! Cehennem korku içinde ve cennet de öyle

Kimse seninle barışık değil, ne şu ne de bu.

Üç prens arasından en büyüğü öldü ve ikinci kardeş kralın arkadaşlığını benimsedi

İyileşmeye vakit bulamadığı için hayatı sona erdi

Sabır çok zayıflatıcıydı ve ruhu buna dayanamıyordu[55].

[53] Kıyamet Günü'nde üzerinden geçtiğinizde cehennemin öfkesini çeken bu barutu (olumsuz, kötü, aşağılık eğilimler ve eylemlere dönüşen eğilimler) içsel varlığınızdan çıkarın. Benliğinizin derinliklerinden gelen bu silah gücü malzemesini mükemmel bir insana, manevi bir rehbere, Gnostik'e veya İlahi sevginin sahibine verin ki ruhunuzda Cehennemin ateşini ve öfkesini çeken hiçbir şey kalmasın. İnsan, kendi lanetinin ve kurtuluşunun tohumlarını kendi içinde taşır. Sonsuz üzüntü ve ıstırap şeklinde lanetlenme ve sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer şeklinde kurtuluş.

[54] Bir müminin ve samimi bir İlahi aşığın yüceliği ve makamı gökten bile daha yüksektir ve böyle birinin kalbi İlahi Varlığın tecelli yeridir. Cennet bu niteliğe sahip değildir, bu yüzden statüsü daha düşük olan, statüsü daha yüksek olandan utangaç hisseder. Kısacası mümin, manevi makam bakımından cennet ve cehennemden daha yücedir.

[55] En büyük erkek kardeş ve prens, sevgilisiyle buluşmanın bir yolunu bulamadı ve hayatı bu durumda sona erdi ve ayrılığa dayanamadı ve amacı için ısrarla çabalamaya devam edecek sabrı koruyamadı.

Uzun bir süre korkuyla katlandı

Amaç ve hedefine ulaşamadan hayat sona erdi[56].

Sevgilinin yüzü ondan kayboldu

Öldü ve sevgilinin iç gerçekliğinin yoldaşı oldu[57].

Dedi ki: Sevgilinin elbisesi ipekten yapılmış olsa bile

İlahi Güzelliği herhangi bir perde ve ayrım olmadan kucaklamak daha iyidir.

Bedenden mahrum kaldım ve beden [dünyevi] sevgilinin düşüncesinden yoksun kaldı

Şimdi [Gerçek] Sevgili ile gerçek buluşma yolunda istikrarlı ve sorunsuz bir şekilde yürüyorum.

Bu tartışmalar ancak bu noktaya kadar ifade edilmelidir

Ondan sonra ne olacağı gizli tutulmalıdır[58].

Atın ve dizginlerin yarışı nehre kadar

Bundan sonra, sürüşünüz ahşaptan yapılmış bir sürüştür.

Karada tahta yolculuk (tekne) işe yaramaz

Ama özellikle nehirdekiler için bir rehber.

Bu sessizlik tahta yolculuktur

Okyanus [İlahi sevginin] insanları için sessizlik ısrar edildi[59].

Seni kızdıran sessizlik

[İlahi] sevgi sloganlarını yükseltir.

---

[56] Uzun bir süre sevgisini ifade etmekten korktu ve sonunda sevgilisiyle tanışmadan bu dünyadan ayrıldı.

[57] İlahi sevginin tecellisi olan sevgili, ölümüyle birlikte gözünün önünden kayboldu ve o tecellide açıkça görülen İlahi Güzellik ile birleşti. Böylece artık bir yaratılışta İlahi Güzelliği ve İlahi Gerçekliği görmeye ihtiyacı yoktu, çünkü Gerçekliği hiçbir perde ve ayrılık olmadan kucaklıyordu.

[58] Bir tartışmada ancak bu kadarı kelimelerle ifade edilebilir ve bu noktanın ötesindeki her şey gerçek Sevgili (Yüce Tanrı) ile buluşmadır ve bu sadece deneyimseldir ve kelimelerle tarif edilemez.

[59] Konuşma insanları (meslekten olmayanlar), karada işe yaramaz bir tekne gibi, yalnızca içsel ruhsal durumun insanları tarafından anlaşılabilen içsel ruhsal durum açıklanamaz. Sessizlik, içsel ruhsal durumdaki insanlar için konuşmadır ve bu içsel durumun konuşmasını dinleyecek kulaklara sahip oldukları için onlar için [İlahi] sevginin sloganıdır.

Başkaları bundan habersizken, ben o sloganın gürültüsünden [sessizlik halinde] sağır oldum

[Dünyevi meseleler için] keskin işiten insanlar bu hikayeye karşı sağırdır.

Bir kişi rüyada yüksek sesle slogan atıyor

On binlerce konuşma ve tartışma yapmak.

Bir diğeri ilkinin hemen yanında oturuyor, ondan tamamen habersiz

Böyle bir kişi buna uyuyor ve ilk işittiği seslerden ve çığlıklardan sağır.[60]

Tahta yolculuğu (teknesi) [okyanusun ortasında] alabora olan kişi

Suya battı ve kendisi bir balık oldu[61].

Sonuç olarak [en yaşlı] prens dünyayı terk etti

Ayrıldığında ruhu acılı, kederli ve sıcaktı[62].

İkinci Kardeşin En Büyük Kardeşin Cenazesine En Küçük Kardeş Olarak Gelmesi ve Kralın İkinci Kardeşe Cömertçe Bağışta Bulunması ve Kralın Gözünde Yüzbinlerce İç ve Dış Zenginliğe Kavuşması

En küçüğü hastaydı ve ortanca olan hastaydı

En büyük erkek kardeşinin cenazesine yeni geldim.

Kral onu gördü ve bilerek sordu: Bu kim?

Çünkü o da aynı denize aitti ve o da bir balık.

Tanıtıcı dedi ki: Aynı babanın oğludur

Bu kardeş ölenden daha genç.

---

[60] Dünyeviliğe düşkün insanlar, içsel ruhsal duruma sahip olanın deneyimlediği İlahi sevginin seslerinden habersiz ve sağırdırlar. Bunun benzetmesi, rüyasında çok şey duyan ama yanında oturan kişinin bundan tamamen habersiz olması gibidir.

[61] Şimdiye kadar tartışma, gerçek içsel ruhsal deneyime (*Dhawq* veya *Zauq*) sahip kişi hakkındaydı. İlahi Varlık (*Fana) tarafından yok edilmiş* ve onun içine derinden dalmış olan kişi, içsel deneyimi de yok oluş olarak görür. Böyle bir balık, bu uçsuz bucaksız okyanusun derinliklerinde ve genişliklerinde yüzen ve tekneye ihtiyaç duymayan bir balık gibidir.

[62] En büyük kardeşin durumunun özeti, [ulaşılamamış] sevginin acısı ve üzüntüsü ile bu dünyadan ayrıldığıdır.

Kral cömertçe ona [cömertliğini] bahşetti ve şöyle dedi: Sen eşsizsin
Cömertliğiyle onu avladı.
O eşsiz kralın bağışı yüzünden
Onda diğer hayatın dışında bir hayat gördü.
Kalbinde muhteşem bir ses ve heyecan gördü
Bu, bir Sufi'nin yüzlerce manevi çabada bile bulamayacağı bir şeydir[63].
Kalbinde muhteşem bir dünya [Gnosis ve İlahi yakınlık] buldu
Bu, [manevi çabalar için] yüzlerce yalnızlıktan sonra bile başarılamaz.
Tarlalar, duvarlar, dağlar ve kayalar ışıl ışıl parlıyordu
Önünde, yarılmış olgun nar gibiydiler.
Önündeki her parçacık güneş gibiydi
Her an yüzlerce şekilde ruhsal açılımlar sağlardı.
Kapı bazen bir açıklık bazen de bir ışın gibi oldu
Toz bazen buğdaya, bazen de büyük bir besin maddesine dönüştü.
Gözlerinin önündeki cennet (gökyüzü) eski kurumuş et gibiydi
Gözlerinin önünde her zaman yeni bir yaratım vardı[64].
Güzel ruh, bedenin [zindanından] kurtulduğu zaman
Şüphesiz Allah'ın kaderi ile bir göz bahşedilmiştir.
Görünmeyen alemden yüz binlerce şey onun önünde tezahür etti
Sırları bilenlerin gözü ne görürse onu gördü.

---

[63] Kralın ikinci kardeşin kalbine gösterdiği manevi ilgi nedeniyle içsel durumu dramatik bir şekilde değişti ve kalbinde yeni bir hayat hissetti. Kalbinde İlahi aşk için öyle bir heyecan ve canlılık gördü ki, bir *Sufi* (manevi yolda yürüyen) yüzlerce manevi zorluk ve çabada bile bulamazdı (öncelikle uzun bir süre boyunca inzivaya çekilerek yoğun İlahi zikre ve tefekkür yapmak)

[64] İlahi aydınlanmaların bolluğu nedeniyle tüm dünya aydınlanmış, manevi anlam kendini göstermeye başlamış, her şey İlahi niteliklerin ve mükemmelliklerin bir tezahürü olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Artık dünyanın her zerresi manevi vahiylerin (*Keşf)* kaynağı haline geldi ve onun için kapılar veya bilgi ve içsel manevi anlam açılmaya başladı. O bilgi kapısı bazen bilgi kaynağı, bazen de bilginin kendisi oldu. Şimdi maddi fiziksel âlem (*Alam el-Nasoot*), önündeki melekler âlemi (*Alam el-Malakoot) olduğu kadar değersiz görünüyordu*.

Kitaplarda ne okuduysa

Gözlerini onların iç gerçekliğine açtı.

O büyük kralın alayının tozundan

Vizyonu netleştiren ve vizyonu geliştiren bir sürme buldu.

Böyle bir bahçede elbiselerini sürüklerdi

Varlığının her zerresinin "Daha fazlası var mı?" diye ağladığı yer.

Çiçeklerden oluşan bir bahçe sona eriyor

Kalpten büyüyen bir bahçe sonsuza kadar sürer[65]*.*

Bir veya iki buket bize çok hakimdir

Çünkü bahçenin kapısını üzerimize kapattık[66]*.*

Bu tür anahtarlar, her zaman, ekmek karşılığında

Yazıklar olsun ey ruhum! Parmaklardan düşüyor.

Bir süre ekmek konusunda endişelenmezseniz

Kıyafetlere, cinsel aşka ve kadınlara takıntılı hale geliyorsunuz.

– Şehvet içinde yükseldiğinde

Bütün ülkenin ve şehrin kadınlarla ve ekmekle dolu olmasını istiyorsunuz[67]*.*

Eskiden yılandın, belki şimdi ejderha oldun

Tek başlı bir yılandın, şimdi yedi başlısın.

Yedi başlı ejderha cehennemdir

---

[65] İkinci prensin ruhani vahiyleri şaşırılacak ya da hayret edilecek bir şey değildir. [Özünde] güzel olan ruh, bedenin hapsedilmesinden kurtulduğu zaman, ister manevi mücadelelere (*Mücahitler*) dayanarak temel alt benliği (*nefs*) boyun eğdirerek ister mükemmel bir manevi rehberin (*Şeyh-i Kamil*) refakatini sürdürerek özgürleşsin, her türlü manevi vahiylere ulaşır. Prens, bu yüce içsel duruma, kişinin varlığının özünde büyük bir içsel ruhsal dönüşüm meydana getirebilecek mükemmel bir ruhsal rehber için bir benzetme olan kralın arkadaşlığı aracılığıyla ulaştı. Prens, manevi yoldaki diğer başarılılar gibi her türlü içsel bilginin bahçelerinde geziniyor ve daha fazlasını istiyordu. Maddi bilgiler Gnosis (*Ma'rifa*) bahçesinden sadece birkaç buket.

[66] Gerçeklerin ve manevi alemin bilgisinden habersiz olduğumuz için maddi bilgiye aşık olduk.

[67] Mideniz dolduğunda, mahrem bölgelerin şehvetine aşık olursunuz. O zaman insanın açgözlülüğü daha da artar ve insan, sınır tanımayan, sürekli artan şehvet ve açgözlülüklerini tatmin etmek için zenginlik ve araçlarla dolu bütün ülkelerin ve şehirlerin peşinden koşar.

Açgözlülüğünüz tahıl gibidir ve cehennem sizin için bir tuzak olarak kurulan ağ gibidir.

Ağı yırtın ve tahılı yakın

Bu evin yeni kapılarını açın[68].

Ey utanmaz yoksul! Sevgili olmadığın için

Dağ gibi bilinmeyen bir sese sahipsin[69].

Kendinizi ıslah ederseniz

İlahi ceza önünüzde gizlidir

Her iki dünyada da (bu ve sonraki) sahip ve yargıç olursunuz.

Önünüzde sonsuz bir krallık belirecek

İki gün uzunluğunda, ödünç alınmış ve yaşam hastalıklarıyla dolu bir gün değil.

Zorla çalışmaktan kurtulacak ve kendi işinizi yapacaksınız

Kendi kralın olacaksın ve kendi borazanını çalacaksın[70].

– Boğaz hayatı üzerimize daralttığında

Eyvah! Boğaz ve ağız toz yer.

Bu ağız toz yiyicidir

Ama o toz renklendi.

Bu kabab, şarap ve şeker

Ey çocuk! Renkli ve süslü tozdan başka bir şey değildir.

---

[68] Kendinizi tuzağa düşmek için tahıl ve ağ gibi olan açgözlülük ve şehvetten uzaklaştırın, ancak o zaman derin içsel manevi anlamlar ve İlahi bilgiye giden kapılar sizin için açılacaktır.

[69] Eğer böyle bir İlahi ilimle gelen İlahi sevgiye sahip değilseniz, o zaman sesi saptıran ve ondan habersiz bir dağ gibisiniz. Başka bir deyişle, bu durumdaki maddi bilgileriniz bir dağdan sapan sesler gibidir.

[70] İlahi azap tüm öfkesiyle karşınıza çıktığında, tövbe etmek ve telafi etmek için artık çok geçtir. Eğer kişi İlahi azam gizliyken ve onu görmemişken ıslah olur ve ıslah olursa, o zaman kral gibidir ve kimse böyle birini rahatsız edemez. Gayba iman bu şekilde var olduğunda, kişi kalıcı bir krallığa sahip olur ve kölelik yaşamına son verirsiniz, bunun yerine özgürlüğe kavuşursunuz. Ağız ve boğazın bu tatları ve zevkleri bizim için öldürücüdür. İlahi ceza zamanında, kişi onlardan pişmanlık duyar ve onun yerine toz yemeyi dilerdi. Bu dünyada lezzetli şeyler de dahil olmak üzere ne yerse yesin, renklerle kaplanmış tozdan başka bir şey değildir ve dünyanın tüm lezzetleri renkli ve süslenmiş tozdur.

Yemeğini bitirdiğinde ve o senin etin ve kanın olduğunda
Et rengini aldı ve bu da bir sokak tozu.
Yeryüzündeki renklendirme tozla yapılır
Sonra her şey [yine] toz olur[71].
Hintliler, Kıbçaki Türkleri, Romalılar ve Etiyopyalılar
Mezarlarının içinde aynı renge dönüşün.
Böylece tüm renklerin ve işaretlerin
Peçeler, aldatmacalar ve ödünç alınan şeyler.
Çünkü kalıcı olan tek renk Tanrı'nın rengidir, başka bir şey değil
Diğer her şeyi [sığırdaki bir hayvana] bir çan gibi bağlı olarak düşünün[72].
Gerçeğin rengi, Allah korkusu ve İlahi kesinlik
Sonsuza dek Tanrı'nın hizmetkarları ve ibadetçileri üzerinde kalacak.
Şüphenin, inançsızlığın ve ikiyüzlülüğün rengi
İtaatsiz ruhun üzerinde sonsuza kadar kalacak.
Kurnaz Firavun ve onun karanlık kötülükleri gibi
Renkleri kaldı ama bedenleri gitti.
Doğru söyleyenlerin güzel yüzlerindeki ihtişam ve parıltı
Cesetleri gitmiş olsa bile, kıyamete kadar dayanırlar.
Tanrı toza renk, beceri ve mizah verir ve
Onlar yüzünden çocuksu mizaçlı savaşa girenler.

[71] Önce bu toz yiyecek ve meyve rengine büründü, sonra tüketildi ve et ve kan şeklinde bedenin bir parçası oldu, sonra yine sonunda et ve kan toprağın tozu haline geldi. Kendisi toz olan beden tozla beslenir ve sonunda kişi mezara vardığında tekrar toz olur.

[72] İnsanoğlu nereli olursa olsun ve geçici dünyevi yaşamı boyunca hangi ten rengine sahip olursa olsun, öldükten sonra aynı renkteki aynı toza dönüşür. Herkes için aynı sonun amacı, renk, ırk, kültür ve ülke farklılıklarının geçici olduğu mesajını eve götürmektir. Gerçekte insanın kökeni ve nihai sonu aynıdır. Sonsuza dek kalan tek şey, kişinin bu geçici dünyevi varoluşta doğru eylemlerle elde ettiği Tanrı'nın rengidir. "Kıpçak", bazı göçebe Türklerin yaşadığı bir Avrasya çölüdür. Evcilleştirilmiş bir hayvana veya sığıra bağlanan bir çan ona ait değildir, daha ziyade ödünç alınmış bir şeydir.

Undan yapılan develer ve aslanlar [şekilli ekmekler] pişirilir

Çocuklar onları açgözlülükle yalarlar.

Aslanlar ve develer ağızda ekmek oluyor

Bunun çocuklar üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

Çocuklar gibi kendimizi tozla doldurduk

[Yaşam amacımıza ulaşmak için] gerçek araçları ve araçları benimseme girişimi aklımızdan çıktı.

Bir çocuk aptallığa, varsayımlara ve şüpheye dalmıştır

Tanrıya şükür, bir çocuğun fiziksel gücü çok azdır[73].

Pişmanlıklar, yaşlılığa ve yaşlılığa katlanan çocuklar içindir

Onlar [dünyayı] yöneten topallayan karıncalardır.

Bir çocuğun yüzlerce kavgası ve kavgası vardır

Tanrıya şükür, bir çocuk stratejisiz ve silahsızdır [ve dolayısıyla kimseye gerçek bir zarar veremez].

Pişmanlıklar, yetişkin yetişkinler ve

Sahip oldukları güç ve kontrol nedeniyle [gerçek zarar vermek ve dünyayı zayıflatan çatışmalar ekmek için] onları gözetleyen herkes için bir sefalet kaynağı haline [74]*geldiler.*

Cehalet ve silahlar birleştiğinde

Zulüm ve baskı nedeniyle dünyayı yok eden bir Firavun olur.

Ey zavallı adam! Bu eksiklik için Allah'a şükredin

Sizi zulümden ve inançsızlıktan kurtardığını.

---

[73] Undan yapılmış deve ve aslanların gerçek deve ve aslan olmadığını küçük çocuklara anlatmaya çalışılsa bunu kabul etmezler. Biz de çocuklar gibi kendimizi tozla doldurduk ve hayatımızın gerçek amacına ulaşmak için ne yapmamız gerektiğinden habersiz hale geldik.

[74] Bir çocuğun cehaleti ve aptallığı zararlı değildir, çünkü bir çocuğun fazla gücü ve gücü yoktur ve eğer bu bir kavgaya yol açarsa, o zaman gerçek bir zararın verilmediği küçük bir kavgadır. Çocuk gibi davranan yetişkin yaşlılar üzücü. Gerçekte onlar [sosyo-politik] güce ve zenginliğe sahip topallayan karıncalardır ve cehaletleri çevremizde ve dünyada büyük zararlara ve yıkımlara neden olur.

Ezilen olduğunuz ve zalim olmadığınız için şükredin

Zorbalıktan ve her türlü kötülük kaynağından korunuyorsunuz.

Boş bir mide Tanrılık iddiasında bulunmadı

Çünkü kişinin kendi içindeki bu ateşe yakıt yardımcı olmaz [böylece yoğunluğu artar].

Boş bir mide şeytan için bir hapishanedir

Çünkü onun için ekmek bulma kaygısı onu kurnazlıktan ve hilekarlıktan alıkoyar.

Bir meyve eskiyse, çiğ olana kadar

Olgunlaşmamış olarak adlandırılır [ağaçta ne kadar kalırsa kalsın].

O ham [kişi] yüz yaşında olsa bile

Her anlayışlı insan için bu bir çocuktur ve hamdır.

Saç ve sakal beyazlasa bile

İnsan hala aynı çocuklukta, korkuda, umutta[75].

Bu maddi alemin üzerindeki alemdeki her şey manevidir

Özetin özetidir ve Tanrı'dır.

[Dış] Form bir gölgedir ve içsel anlam [ışık veren gibi] güneştir

Gölgesiz bir ışık ancak ıssız bir yerde bulunur.

Çünkü orada tuğla üstüne tuğla yok

[75] Dünyevi materyalist insanların yaşlılığı, onları çocukluklarından (olgunlaşmamışlık ve cehalet) çıkarmaz. Yaşlılıkta bile [olgunluk, sağduyu, bilgelik ve hayatın gerçek amacı için çabalama açısından] zeki olmazsa, yaşlılıktan dolayı saçları ağarmış olsa bile, çocukça davranıştan dolayı hala çocuktur. Korku ve umut iki tür insana aittir: Birincisi, İlahi yasanın amacı ruhsal olarak mükemmelleştirilmiş olanlardır. Bunun gerçeği şudur ki, kişi İlahi kanuna bağlı kalır ve onun emir ve yasaklarını özenle yerine getirir, sonra da yaptığı iyilikleri İlahi kabulü hak edecek kadar küçük düşünür ve ondan korkar. Aynı zamanda kişi İlahi merhameti gözetler ve İlahi kabulün adayı olarak kalır. Onun benzetmesi, toprağı işleyen, tohum eken ve İlahi merhametle yağmur bekleyen bir çiftçininkine benzer. Umut ve korkunun ikinci kişisi çocukçadır, kişi herhangi bir iş (salih ameller) yapmaz ve sonra hasat için yetiştirme şeklinde İlahi merhamet umar. Bu gerçekte kibir ve aldatmacadır. İkinci tür çocuksu korku ve umudun bir başka benzetmesi de, kişinin Allah'ın azametinden korktuğu için amellerini çok küçük görmesi ve işi yapmayı bırakması ve Allah'ın merhametli olduğunu ve çalışmayana bile iyilikler verdiğini söylemesidir. Bu korku değil, korkaklıktır. Bu, iyi sonuçlar için çalışmayan insanların benimsediği korku ve umuttur ve bu sadece çocukça bir davranıştır.

Ay için kötü bir gölge kalmamıştı.
Tuğla altından yapılmış olsa da kaldırılmayı hak ediyor
Tuğla yerine vahiy ve aydınlanma vardır[76].
[Sina] Dağı, gölgeyi ortadan kaldırmak için parçalara ayrıldı
Bu İlahi ışık uğruna parçalara ayırmak küçük bir şeydir.
Tanrı'nın ışığı Sina Dağı'nın dış kısmına düştüğünde
Tanrı'nın ışığı da içine ulaşabilsin diye paramparça oldu.
Açlık çeken kişi ekmeği ele geçirir
Açgözlülük nedeniyle ağzı ve gözleri kocaman açar[77].
Onun (Sina Dağı) yüzbinlerce parçaya bölünmesi uygundur
Ey yeryüzü! Cennetin arasından uzaklaşın.
Böylece göksel aydınlanma gölgeyi yakar
Ey günün düşmanı! Gece senin gölgen yüzünden orada.
Bu dünya çocuk yetiştirmek içindir
Yetişkinler için dar bir yeri vardır.
Tanrı, yeryüzünün çocuklar yetiştirmesini emretti
İçinde çocuklar uğruna süt uçurmuştur[78].

---

[76] Tüm eylemlerin özeti manevi yoldaki mücadeledir (*Tarikat*). Allah kişiyi Kendisine çektiğinde (*Jadhb* veya *Jazb*), kişi Allah'ta yok olmaya (*Fana*) ulaşır ve daha sonra Allah'ta geçimini sağlar (*Baqa*). Bedenin dış formu veya eylemleri gölgeler gibidir ve bu eylemlerin manevi anlamları güneş gibi aydınlatıcıdır. Kişi Allah'ta yok olmaya (*Fana*) ulaştığında, yani alt benliğin arzu ve niteliklerinden (*Nefs) kurtulduğunda gölgesiz aydınlığa ulaşır*. İnsan eğilimlerinin, zayıflıklarının ve alt benliğinin tuğlalarının gölgesi ortadan kalktığında, ruhsal aydınlanmalar artık gölge tarafından engellenmez. Tuğlaları kaldırmak azalmayan aydınlatmalara yol açtığında, bu tuğlaları çıkarmaya değer.

[77] Açlık çeken biri bir somun ekmek alır, ağzını kocaman açar ve aceleyle büyük lokmalar halinde yer. Aynı şey Mısır'daki Sina Dağı'nda da oldu, Hz. Musa (sallallahu aleyhi ve sellem) Tanrı ile konuşmak için oraya gittiğinde ve Tanrı'dan İlahi bir bakış göstermesini istediğinde, Tanrı "Beni göremeyeceksin" diye cevap verdi. Sonra Tanrı, Sina Dağı'nda İlahi ışıklarından sadece bir ışık gösterdi, parçalara ayrıldı ve Musa bayıldı.

[78] İnsan vücudu, gölgeye neden olan ve güneş ışığına engel olan dünya gezegeni gibidir ve bu nedenle gece başlar. Beden ve maddi âlem, çocuklar gibi olan dünyevi (materyalizm) insanlar için bir beşiktir ve beşik yetişkin yetişkinler için çok küçüktür. Bu nedenle, ruhsal olarak mükemmelleşmiş bireyler dünyevi yaşamlarında daralma ve darlık bulurlar. Bu çocuklar için (ruhsal olarak gelişmemiş, maddi ve bedensel varoluşa takıntılı olan) toprak, burada "süt" olarak adlandırılan maddi faydalar sağlar.

Beşik sayısının fazla olması nedeniyle ev daraldı

Ey Tanrım! Lütfen bu çocukları bir an önce yetişkin yapın.

Dikkat et ey beşik! Yeri dar ve dar yapmayın

Böylece yetişkin yetişkinler özgürce dolaşabilir.

Çocuk yetiştirmek için evi daraltmayın

Böylece yetişkinler genişleme bulabilir.

İkinci Prens'te Kendi Kendine Yetebilme Duygusunun Sebep Olduğu İmalı Düşünce ve Kral Yüzünden Kalbinde Aldığı Manevi Açılımlar, Bu İma Sonucunda Krala İsyan Etmeyi Planlıyor ve Ona Nankörlük Ediyor, Kral Bunu Kalbin Vahyi Yoluyla Öğreniyor ve Kalbini Acıtıyor ve Ruhunu Öyle Yaralıyordu ki Prens Farkında bile değilim

Alım satım yapılmadığında kalıcı hale geldi

Prens'in ruhu için Kral'ın içsel varlığından gelen ücret.

Ruhsal beslenmeyi Kral'ın ruhundan gelen aydınlanmadan alırdı.

Ruhunun ayı, ışığın güneşten gelmesi gibi.

Örneksiz kraldan, manevi ücretler

Her zaman ruhuna ulaşırdı.

Sıradan insanların yediği gibi değil

Daha ziyade meleklerin yediği besin.

Prens [yanlışlıkla] kendi içinde [kraldan] bağımsızlık ve kendi kendine yeterlilik gördü

Bu bağımsızlık [kraldan] isyana yol açtı.

Bu: Ben [kendi başıma] kral ve prens değil miyim?

Neden [hayatımın] dizginlerini bu krala verdim?[79]

[79] İkinci prens, ayın ışığını güneşten alması gibi, kraldan (mükemmel manevi rehber) manevi faydalar ve bereketler alırdı. Ruhu her gün kraldan ölçülü miktarda manevi rızık alıyordu. Sıradan insanların aldığı besin değil, meleklerin aldığı manevi bir besindi. Prens, kraldan aldığı manevi faydalar ve nimetler nedeniyle manevi mükemmelliğe ulaştığına ve artık krala hizmet etmeye ve itaat etmeye ihtiyacı olmadığına inanmaya ve düşünmeye başladı. [Şeytan'dan ve alt benlikten] gelen bu yanlış düşünce ve imanın sonucu, kral aracılığıyla elde ettiği tüm

– Parlak ayım ufukta göründüğünde

O halde neden toza boyun eğeyim?

Nehrimde su var ve [kim olduğumla] gurur duymanın zamanı geldi

Artık bağımsızım, neden başkasının gururuna tahammül edeyim ki?

Baş ağrısı kalmamışken neden kafama bant takmalıyım?

Islak gözlerin ve solgun yüzün zamanı kalmadı.

– Şimdi ay gibi tatlı dudaklarım ve yanaklarım varken

[Kendime] başka bir dükkan açmalıyım[80]*.*

Alt benliği egoizmle şişmeye başladığında

Bir sürü gereksiz sözler söylemeye başladı[81]*.*

Tüm suların (nehirler ve akarsular) buluşma noktası olan kralın okyanusu

Neden akışta ve akışta ne olduğunu bilmesin?

Düşüncesi kralın yüreğinde incinmeye neden oldu

Manevi ihsan ve bağışına karşı nankörlük nedeniyle.

Kral [kendi kendine] dedi ki: Ey aşağılık ve terbiyesiz!

Şaşırtıcı bir şekilde, bu benim cömertliğimin cezası!

Bu güzel hazineden senin için ne yaptım?

Ve kötü alışkanlıkların yüzünden karşılığında bana ne yaptın?

– Cennete giden merdivenin oldum.

Benimle savaşmak için ok ve yay oldun!

---

manevi faydaların elinden alınmasıydı. Onda kışkırtılan isyan, kendisinin kral ve prens olduğu, yani manevi mükemmelliğe ulaştığı ve artık krala muhtaç olmadığı ve dizginlerini krala teslim etmemesi gerektiği imasından kaynaklanıyordu.

[80] Mükemmelleştiğimde neden başkasını dinleyeyim ki? Artık ruhumun içsel hastalıkları yokken, neden manevi bir rehbere eşlik edeyim? Artık kendim de manevi bir rehber olmalıyım.

[81] Manevi durumunun bu aşamasında kendini beğenmişlik ve egoizm onda doğduğunda, gerilemeye ve gerilemeye neden olacak kadar manevi durumuna zarar veren birçok yanlış şey söylemeye başladı. İçsel ruhsal dönüşüm ve reforma ulaştıktan sonra, eğlendirilen bu tür egoist düşünceler nedeniyle hala gerileme tehlikesi vardır.

Kralda tütsü acısı belirdi

Kralın acısının yansıması onun iç varlığına işledi.

Zenginlik kuşu gazabından sarsıldı

Kenara çekilmeyi planlayanın perdelerini paramparça etti[82].

O genç adam kendi iç varlığını gördüğünde

Karanlık eylemlerinin etkisini gördü.

O iyilik ve bereket ücreti kayboldu

Mutluluk yurdu kederle doldu.

Sevgilinin yolunda kendine bakan

Çekirdeği bıraktım ve sadece dış kabuğu gördüm.

Allah düşmanımı kendi içine bile bakmasın

Çünkü böyle bir insandan kargaşa ve yıkımdan başka bir şey beklenmez[83].

Dünyada alkol yasaklandı

Çünkü hemen kendi içine bakan biri oluyorsunuz.

Hayal gücünüzde, sizden başka kimse size daha iyi gelemez

Bütün bunlar alt benliğiniz nedeniyle içinizde doğar[84].

Ey sen! Kendinizi alt benliğinizden ayırın (Nefs)

Ne zamana kadar onun tarafından tutsak kalacaksınız.

Ey sevgili! Ruhunu Sevgiliye teslim et

Böylece kalbinizi tedirgin eden Dostu görebilesiniz.

---

[82] Kral incinmişti çünkü kral ona cömertliğini bahşettikten sonra bile prens isyan ediyordu. "Zenginlik kuşu", yani prensin kalbinin içsel ruhsal durumu, kralı kenara itme planı nedeniyle paramparça oldu.

[83] Mevlana, manevi mükemmellik ve Gnosis yolunda kibirli olan kişinin, manevi yolun gerçekliğinden yoksun kaldığını söyler. Bu öyle bir kayıp ve yıkım ki, düşmanımın yaşamasını bile istemiyorum.

[84] Kur'an-ı Kerim'de "Şeytan içki ve kumarla aranızda anarşi ve nifak tohumları ekmek istiyor" dediği için alkol yasaklanmıştır, düşmanlığın sebebi genellikle egoizm, kendini beğenmişlik ve kendi içine bakıp kendini herkesten daha iyi görmektir. Alkol bu zararlı içsel duruma katkıda bulunur. Prensin başına gelen de buydu.

Ruhunuzu Sevgili'ye teslim edin ve özgürleşin

Bunun için doğru olanı yapın ve mutluluğa ulaşın[85].

Alt benliğin size hükmetmesine izin vermeyin

Sütünden ayırın.

Her şeyin sarhoş edici bir etkisi vardır

İster süt, ister şarap, ister bal olsun.

Ey insan! Buğdayın sarhoşluğunu bilin

Bu, Adem'i [İlahi olarak bilinçlendirildikten sonra] habersiz hale getirdi[86].

Prens de Adem gibi cennetten ayrıldı

Çiftçilik için tarlaları boğayla süren kişi.

[İç hâline verilen zarar üzerine] gözyaşı döker ve şöyle derdi: Ey kudretli haydut!

Bir aslanı boğanın kuyruğunun tutsağına dönüştürdünüz.

Ey kötü ve soğuk benlik! Sen yaptın

Nazik krala karşı kötü tavır.

Buğday hırsında, ağı [tuzağa düşüren] seçtin

Sizin için yem olarak kullanılan her buğday tanesi bir akrep oldu.

Egoizmin havası kafanı doldurdu

Şimdi ayaklarınızdaki elli tonluk zincire bakın.

Prens böyle kendi kendine ağlıyordu

Neden kralın rakibi oldum?

---

[85] Sahip olduğun her şeyi Sevgili'ye (Allah'a) teslim et, o zaman [ruhun gözüyle] vizyona sahip olacaksın. Alt benliğiniz tarafından bastırılmayın ve onu şehvetlerinden mahrum bırakmayın.

[86] Kendine hayranlıkla bakmanın sarhoşluğu insana zarar verir. Buna sebep olan her ne ise, ister caiz ister yasak olsun, bundan kaçınılmalıdır. Her şey, kişinin ruhsal yolculuğunun ışığında değerlendirilmesi gereken sarhoş edici bir etkiye sahip olabilir. Bakın [Adem gökteyken Allah tarafından yasaklanan] buğday yemek, Adem'i bilinçlendikten sonra nasıl habersiz hale getirdi ve ona o kadar aldandı ki, her türlü rahatlığa sahip olduğu Cennetteki meskenini kaybetti ve yeryüzüne itildi ve orada muazzam zorluklar ve mücadeleler yaşadı.

[Cehalet ve kibirden] bilincini geri kazandı ve tövbe etti

Sevgiliden ayrılmanın acısı

Merhamet et! Tedavi edilemez.

Ey Tanrım! İnsanoğlunun durumu düzelmesin

Sabır hali sona erdiğinde, kişi egoyu ve şöhreti keşfeder.

İnsanın zarar verme gücü olmasın!

Çünkü o zaman kişi [kendini dizginleme] inancını ya da [yürüdüğü] kendini yeniden biçimlendirme yolunu umursamazdı.

Sıkıntılarla kuşatılmış bir insan daha iyidir

Çünkü alt benlik [İlahi] nimetleri reddeder ve [zarara ve kötülüğe meyilli olduğu için hayattaki doğru yoldan] yanlış yönlendirilir.

Deneme ve sıkıntı içindeki bir insan daha iyidir

Çünkü böyle bir kişi aşağılanmış, alçaltılmış ve çaresizdir [böylece ezilen kişi kendisi zalim olmaz].

İsyanı Nedeniyle Kendisine Büyük Kayıplar ve Zararlar Veren Prensin Kralın Kalbinden Yaralanarak Manevi Yolu Tamamlamadan Dünyadan Ayrılması Hikayesine Dönülecek Olursak

Hikayeyi kısa kesmek gerekirse, kör alt benliğin görüşü

Bir yıl sonra prensi mezarına götürdü.

Kral ruhsal özümsemeden (Şükr) iyileşmeye (Sahu) döndüğünde

Mars'taki öfkesi çoktan kanı dökmüştü[87].

Bu eşsiz kişi ok koleksiyonunu gördüğünde

Bir okun eksik olduğunu gördü.

[87] Kral, Gnosis okyanusundaki içsel ruhsal özümseme durumundan döndüğünde, prensin öfkesi nedeniyle öldüğünü fark etti. Mars, kırmızılığı nedeniyle öfke için bir benzetme olarak da kullanılır. Bir peygamberin ve Gnostik'in öfkesi, onlar adına İlahi ceza için bir sebep haline gelir. Kral içsel durumundan kurtulduğunda öfkesi yatıştı. Tanrı'ya döndü ve öfkesinin yatışması için O'na yalvardı. Bunun nedeninin intikamın öfkesinden dolayı gerçekleşmiş olması olduğu kendisine ilahi olarak bildirildi.

O okun nerede olduğunu sordu ve Tanrı'ya sordu

Ona şöyle denildi: Ona çarpan senin okundur.

Cömert ve cömert kral onu çoktan affetmişti

Ama ok çoktan isabet etmiş ve kanı dökmüştü.

Öldü ve kral onun ölümüne ağıt yaktı

O her şeydir; Can alır, aynı zamanda [koruyan] dosttur[88].

Eğer her ikisi de mevcut değilse, o zaman O her şey değildir

O, yarattıklarının yok edicisidir ve aynı zamanda onlar için yas tutandır[89].

O solgun yüzlü şehit (prens) Tanrı'ya şükrederdi

O (kral) ruha değil, bedene vurdu[90].

Sonunda dış cisim [mukadder zamanında] gitmeye mahkumdur

Ruh hiç bitmeyen sonsuzlukta hayatta olacak ve sonsuza kadar mutlu kalacaktır.

Eğer bu öfke harekete geçtiyse, sadece deriye etki edildi

Arkadaş, hiçbir acı ve ıstırap çekmeden Arkadaş'a döndü.

Prens, kralı manevi yolda yürümek için bir araç haline getirmiş olsa da

Nazar onun [İlahi Olan'a manevi yükselişe] giden yolunu kapattı.

Ve üçüncü prens, iki ağabeyine kıyasla daha yavaştı

[Manevi yolun] hem dış formuna hem de iç anlamına [başarıyla] ulaştı.

Prenses, hükümranlık, saltanat, hepsini aldı

---

[88] Prens öldü ve kral ağlamaya başladı çünkü ölümüne sebep olmasına rağmen hâlâ onun arkadaşı, danışmanı, koruyucusuydu ve içsel maneviyatını prenste içsel bir dönüşüm meydana getirmek için kullandı.

[89] Tanrı'nın mükemmelliği, hem can alma hem de koruyucu bir dost ve yardımcı olma niteliklerine sahip değilse var olamaz.

[90] Prens öbür dünyada, hatasının cezasının yalnızca bedenine verildiği, ruhunun ve inancının her türlü cezadan korunduğu için Tanrı'ya şükretti. Beden sadece geçicidir ve bir gün yok olmaya mahkumdur, eğer ruh ölmüş ya da zarar görmüş olsaydı, bu tam bir yıkım olurdu. Öfke bedene çökmüştü, sonra ruhu ruhların Ruhuna geri döndü.

Buna şaşırmanız ve şaşkına dönmeniz uygundur[91].

Hikayenin uzaması beni rahatsız ediyor

Ben derin manevi anlamlar okyanusuna daldım ama sen acelecisin[92].

Ve o zaman [alt benliğin] aşağılanması, alçakgönüllülük ve [mükemmel manevi rehbere] titizlikle bağlılık yoluyla,

Üçüncü prens amacını, işlerimizi halleden ve hedeflerimize ulaşmamızı sağlayan o Nazik Kişi'den buldu[93].

Mevlana'nın *Mesnevi* Sonu – Derin Manevi Anlamların Beyitleri[94]

Manevi derecelere yükselmek için sabrı merdivenim yapıyorum

Böylece çabalarımda başarının yüceliğine ulaşırım.

Her sabrın nihai sonucu başarıdır

Her acıdan sonra insan tatlılık bulur.

O'nun Huzuru sırasında kalbimde bir şey ortaya çıktığında

[Şiirin] herhangi bir ayeti veya dünyevi meselelerle ilgisi olmayan herhangi bir şey.

[91] Üç prensin en küçüğü, en büyük kardeş gibi Sevgili ile buluşmak için [yolun nihai amacına ulaşmaya çalışan manevi yolda] acele etmedi ve ortanca kardeş gibi mükemmellik iddiasında bulunmadı.

[92] Mevlana şöyle diyor: Bu hikayenin uzaması beni rahatsız ediyor. Çünkü bu hikayenin her parçası beni o bölümün derin içsel anlamlarına ve manevi sırlarına götürüyor ve kendimi bunun içinde buluyorum.

[93] Sabırlı azim, manevi çabalar, aşağılanmalara katlanmada hoşgörü, mutlak alçakgönüllülük, gerçek samimiyet, amaç kararlılığı, durum ne olursa olsun nihai hedefe odaklanma ve manevi yolun öğrencileri ve yolcuları için ihtiyaç olan diğer büyük nitelikler, diğer iki kardeşinin manevi mücadelelerindeki eksiklikleri ve hataları nedeniyle başarısız olduğu nihai hedefine ulaşmasına neden oldu. Sonunda, bocalamadan önce ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştıkları için eksiklikler de olsa, gösterdikleri çabalar için İlahi olarak kabul edildiler. En genç prens, İlahi yakınlığın, samimiyetin ve kabulün zenginliğine ulaştı. Bu onur ancak İlahi cömertlik ve cömertlik ile mümkündür.

[94] Mevlana, üçüncü şehzadenin öyküsünü ve manevi yolun meyvelerini nasıl fark ettiğini ayrıntılandırmadan, bu son dizelerle büyük şaheserini aniden bitirdi. Peşinden yaşayan bir ruhun geleceğini ve bu hikayeyi, babasının en tembelin kim olduğuna karar vermesi ve mirası ona devretmesi için bir yargıcın gözetimine miras bırakan üç tembel kardeşle ilgili başka bir hikayeyle birlikte tamamlayacağını tahmin etti.

Onları O'nun tarafından bana gönderilmiş sayıyorum

Yemen'de görülen parlak bir yıldız gibi olan kalbinden.

O'nun İhtişamının ve Kutsallığının önünde başımı [alçakgönüllülükle] eğiyorum

Kalbimin [en derin köşelerinden] O'na şükrediyorum.

Kalbimdeki bu mesele [yalnız] O'ndandır.

Çünkü bir gönlden diğerine bir delik vardır.

– Şimdi kalbimin penceresinden gelen manevi ilham güneşi battı

O (Mesnevi) sona erdi ve Allah en iyisini bilir[95].

Mevlana'nın Gnostik Oğlu, Kâmil Manevi Rehber Mevlana Baha ül-Millat'ın *Mesnevi* – Derin Manevi Anlamlar Beyitleri'nin Babasıyla Görüşmesi ve Söylediklerini Aktarmasından Sonra Vardığı Sonuç[96]

Babam (Mevlana), uzun süre bu Mesnevi ile

Sustum, dedim ki: Ey yaşayan can!

Hangi nedenle konuşmuyorsun?

Tanrı'dan gelen bilginin kapısını neden insanın kalbine kapattınız?

Prenslerin hikayesi bitmedi

Üçüncü prensin incisi ipe bağlanmadan kaldı.

[95] İlahi Olan'a odaklanan ruhsal bir tefekkür halinde oturacağım. Aklıma hangi düşünceler gelirse, eğer dünyevi düşünceler değilse, onların kalbime İlahi olarak gönderildiğini düşüneceğim. O'nun bilincinin yansıması kalbime düştüğünde, O'nun İhtişamına ve Kutsallığına ikna olurum ve O'na şükrederim ve kalpteki bu düşüncelerin, bir kalpten diğerine bir yol olduğu gibi O'ndan geldiğini düşünürüm [eğer gerçek sevgi halinde bağlılarsa]. Bu noktada, İlahi Gerçekliğe doğru açılan penceresinden kalbime gelmekte olan bu "Mesnevi" (Derin Manevi Anlamlar Beyitleri) için konuların ilham güneşi artık batmış ve bu konular gelmeyi bırakmıştır. Bunun bir sonucu olarak, bu kitabı burada bitiriyorum ve Tanrı her şeyin arkasındaki bilgeliğini biliyor. Mevlana, tüm insan uygarlığının, zamanın sonuna kadar manevi yolda yürümek ve bunun sonucunda İlahi sevgiye ulaşmak konusunda en iyi kitap olan bu şaheser için bir kaynak olarak İlahi ilhamı burada çıplak bırakıyor. Aynı zamanda, Kuran'ın anlam ve mesajının tüm insanlık için gelecek tüm zamanlar için en iyi açıklaması olarak kabul edilir.

[96] Mevlana'nın oğlu Mevlana Baha ul-Millat (gerçek adı Bahaeddin Velid'dir), "Mesnevi"nin bu sonucunu, babasının üçüncü prensin hikayesini eksik bırakırken bu büyük kitabı neden aniden bitirdiğini açıklamak için yazdı. Mevlana ona, hikâyeyi ve kitabı tamamlayacak olan diri bir nefsin peşinden geleceğini söyledi.

Mevlana dedi ki: Bundan sonra konuşma yeteneğim deve gibi uykuya daldı.

Kıyamet gününe kadar [Mesnevi ve üç şehzadenin hikayesi konusunda] kimseyle sohbet edilmeyecektir.

Açıklaması kalır, ama [içimde]

Kapandı ve çıkmıyor.

Oradaki konuşma fakültem deve gibi uykuya daldı.

Bu yeti diyor ki: Konuşmaktan ağzımı kapattım.

Benim [bu dünyadan] ayrılma ve [sonsuz hayat] ırmağına atlama zamanım geldi.

O'nun varlığı dışında her şey yok oluyor ve sona eriyor.

Bu [hikayenin] geri kalanı, dille konuşulmadan gelecek

Yaşayan bir ruha sahip olan bir insanın kalbinde[97].

Mesele sona erdi, hayatım da öyle

Bedenden özgürleşmenin müjdesi [Sevgilimden] geldi.

Ruhlar aleminin enginliğine ulaşacağım

Bu nem damlasından geçeceğim ve uçsuz bucaksız okyanusa ulaşacağım[98].

Çünkü bu dünya bu nemden dolayı canlı ve hoş görünüyor

Bu nem okyanustan geldi, bu yüzden iyi ve mutlu.

Ruh toprak ve ıslaklık arasında yaşarken

Düşünün, okyanus dünyasında nasıl olurdu?[99]

---

[97] Mevlana'nın oğluna, hikayeyi tamamlayacak ve böylece kitabı tamamlayacak birinin peşinden geleceğini önceden bildirdiği yer burasıdır. Bu, yaşayan bir ruha, yani İlahi Varlık ve Gnosis ile yaşayan bir ruha sahip olan biri tarafından yapılacaktır. Daha önce Mevlana, bu geçici dünyevi konukluktan ayrılmak üzere olduğunu da dikkat çekici bir şekilde önceden bildirmiş ve Sevgilisiyle sonsuz bir varoluşta buluşma arzusunu dile getirmişti.

[98] Şimdi ruhlar âlemine (*Alam el-Arve) ulaşacağım*. Bu okyanusla karşılaştırıldığında, içinde bulunduğumuz maddi alem (*'Alam Nasoot*) sadece bir damla nemdir ve içinde ruhlar aleminin çok az etkisi vardır.

[99] Bu ruh, toprak ve toz ile maddi alemin az miktardaki nemi arasında canlıdır. Ruhlar alemindeki yaşamının ne kadar geniş olacağı tahmin edilebilir.

Okyanus bir şehir gibidir ve nem [o şehre] açılan bir kapı gibidir

Nemi bir damla olarak düşünün ve okyanus uçsuz bucaksız ve sınırsızdır[100].

Hayat gibi olan bu nemin içinden içeri gir

[Sonu olmayan] geçiminizi sağlamak için Sevgili'nin okyanusuna[101].

Çünkü [dünyevi varoluşun] bu tarafında yaşam okyanusundan gelen nem var

Bu büyüklüğü ruhunuz aracılığıyla ararsınız.

Toz zerresinin her parçası insanı mezara götürür

Ruhlar okyanusundan gelen dalga, kişiyi Sevgili'ye götürür[102].

Sevgili ile buluşmayı kalbiniz ve ruhunuzla arayın

Allah'ın ismini diliniz ve dudaklarınız olmadan anın.

Böylece, [bedenin] bu tutsaklığından ve bu geçici dünyadan özgürleşebilirsiniz

Böylece her zaman ruhların aleminde kalabilirsiniz.

Çorak bir toprağa ekilen hayatınızın tohumları

Senin tarafından, böylece sonunda senin sonunu getirsin[103].

Bu değerli, güzel hayat

Neden [iyi] bir tazminat olmadan onu boşa harcıyorsunuz?[104]

Ey çalışkan insan! Kayba dayanmayacak mısın?

Bir bahçeden vazgeçip dikenli bir araziye girdiğinizde?

– Sınırlı canını verdiğinde

---

[100] Maddi âlem (içinde bulunduğumuz bu âlem), ruhlar âlemi ve melekler âlemi (*'Alam al-Malakoot*) şehirlerine açılan bir kapı gibidir, birincisi bir damla gibidir ve son ikisi okyanus gibidir.
[101] Ruhun varlığı ve varlığı, geldiği Sevgili'nin okyanusuyla birleşmesine bağlıdır.
[102] Tozdan oluşan insan bedeni mezara gider. Nefis insanı Sevgili'ye (Allah'a) götürür.
[103] Hayatınızı sadece bedene bakmakla harcamayın, aksi takdirde bu sizin yıkımınıza neden olur.
[104] Ömrün, kişinin ebedi ihtiyaçlarını karşılamadan sadece dünyevi işlere harcanan kısmı boşa gitmiştir. Dünyanın sınırlı yaşamı Tanrı'yı aramakla geçerse, bu kişiyi sonsuz bir yaşama götürür.

Allah yolunda sınırsız olacaktır.

Sayısız, sınırsız ve sayılamaz hale gelecektir

İlahi kullukta geçirilen on günlük uzun ömür.

Dikkat! Ticaretinizi bu çarşıda yapın

Bir diken karşılığında yüzbinlerce çiçeği alın.

Ektiğiniz bir tohum için alacaksınız

Cömert Olan'ın lütfuyla yüzbinlerce tahıl.

Sayım sadece bir sonun olduğu yerde yapılır

Tanrı'nın olduğu tarafta sayısızdır.

Ey ayrılmış parça! Bütününüze doğru gidin.

Egoyu aşın ve Tanrı'nın sığınağına koşun.

Bir insanın eylemlerinden ve sözlerinden

Ruhun nasıl olduğu ortaya çıkıyor.

Ruh hangi manevi derecededir, nedir?

İnanan mı, inanmayan mı, yoksa Gnostik mi?

Denizin yardımı olmadan su kabında su bulundurmayın

Böylece tatlı su tatsız hale gelmez[105].

Herhangi bir yardım almadan durgun bir su bozulur

Güzel rengi, kokusu ve tadı gider.

Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "İki günü aynı olan bir kimse"

Zararda ve şüphe içinde.

Aptallığımla, kesinlik olmadan yaşıyorum

Havayla dolu boş bir torba gibi[106].

[105] Ruhun suyunun, ruhların Ruhunun denizine bağlanması gerekir, aksi takdirde durgun su tatsız hale gelir.
[106] Ebedi gerçeklerde kesinliği olmayan kişi, manevi yolda sürekli geriler ve [İlahi Güzellik] okyanusuyla herhangi

Üzüntüsü her an artıyor

Her an daha da kötüleşiyor ve zayıflıyor.

İlahi Varlık'tan reddedilen, cehenneme doğru yönelir

Okyanusun tatlı suyu olmadan ateşe ve cezaya doğru ilerler.

Meseleniz o [geri dönüşü olmayan] noktaya gelmeden önce

Ve her ihmal nefesi sizi geriye doğru yürümeye zorlar.

Hz. İbrahim gibi, kökeninize dönün

Yıldızların ve mavi gökyüzünün üzerinden geçin.

Cesaret adımını Güneş ve Ay'a koyun

Başınızı o sahaya koyun [İlahi iradeye teslimiyet halinde].

Egonuzu Tanrı'ya [hizmet] için harcayın

Şeytan gibi [ilâhî rahmetten] ayrılmayasınız diye.

Ruhlar okyanusunda, ruhunuzun suyunu boşaltın

Böylece kıyısı olmayan uçsuz bucaksız bir okyanus olursunuz.

[Hayatımın sonunda] perde arkasına geçtiğim için hikayeyi kısa tutalım

Evet, sessiz olun ve Tanrı en iyisini bilir.

Tanrıya şükür! Bu kitap konusunun sonuna geldi

Nakit kaybolmadı ve kardeşlere ulaştı.

Bu koleksiyon [Mesnevi'deki bilgelik ve İlahi Gnosis şiiri] cennete giden bir merdivendir

Kim yukarı çıkmak için tırmanırsa çatıya ulaşacaktır.

Yeşil olan cennetin çatısı değil

Bunun yerine, cennetten daha yüksek olan çatıdır[107].

Cennetin bu çatısı besinini İlahi Varlık'tan bulur

bir bağlantısı olmadığı için ruhunun suyu kirlenir.

[107] İlahi Varlık.

Sürekli dönüşü, sınırsız sevgisini bulma arzusundan kaynaklanmaktadır[108].

Mevlana'nın Mesnevi'sinin Sonunun Başlangıcı – Mevlana'nın Yaşayan Bir Ruh Tarafından Tamamlanacağını Öngördüğü Gibi Derin Manevi Anlamların Beyitleri ve Mevlana İlahi Baksh Kandehlavi tarafından yapılmıştır[109]

Mevlana Husamuddin'in maneviyat ve arzu yoğunluğunun çekiciliği[110]

Beni [Mesnevi'nin] sonucuna [yazmaya] doğru çekiyor.

"Derin Manevi Anlamlar Beyitleri"ni sonuca doğru ilerletmek için

Ruhu doğru yola doğru çekiyor.

[Şiirin] dizeleri [benim bilinçli bir çabam olmadan] belli belirsiz dudaklardan dökülüyor

Ey Hüseydin! Ne istersen onu yap.

Aklımın dizginleri senin elinde olduğuna göre

İstediğin yere çek, ruhum seninle sarhoş oldu.

Güneşin yansıması bir suyun üzerine düştüğünde

Water, bu muazzam hediye için güneşe teşekkür etti.

Mevlana Celaleddin Rumi'nin ruhu

Bir bilgi okyanusu ve bir Gnosis ayı kimdir?

Düşüncesini kalbimin Sina Dağı'na koyduğunda

---

[108]Mevlana'nın oğlunun "*Mesnevi*" (Derin Manevi Anlamlar Beyitleri) adlı eserinin sonu burada sona eriyor. Mevlana'nın önceden bildirdiği gibi, Hintli Gnostik Mevlana İlahi Baksh Kandehlavi tarafından tamamlanan bu büyük kitabın sonucu aşağıdadır.

[109] Bu noktadan itibaren *Mesnevi*'nin vardığı sonuç, üç şehzadelerin hikâyesinin sonucu da dahil olmak üzere Mevlana'nın yarım bıraktığı *Mesnevi*'nin yarım kalan iki hikâyesini de sonlandıran Mevlana İlahi Baksh Kandehlavi tarafından sağlanmıştır.

[110] Mevlana Ziya-ul Hak Hüsamuddin, Mevlana'nın yaşamında mükemmel bir ruhani rehber haline gelen Mevlana'nın öğrencisiydi. Mevlana'yı *Mesnevi* yazmaya ikna eden ilk kişiydi ve Mevlana'ya yazmaya devam etmesi için kağıt, kalem ve mürekkep sağlıyordu ve bu büyük şaheseri derleyip elinden geldiğince yayan oydu. Mevlana, Mesnevi'nin altı cildinin her birine, Mevlana Hüsamuddin'in maneviyatını överek ve Mesnevi'yi yazma ilhamını ona atfederek başladı . Mevlana İlahi Baksh Kandehlavi de Mevlana Hüsamuddin'in ruhunun çekimini Mesnevi'nin sonucunu yazmasının arkasındaki itici güç olarak gösteriyor.

Toz ve sudan oluşan vücudum aydınlandı.
Her an o yüce cennetin ayı
Şimdi kalbimin kapısına sinyaller veriyor.
Mesnevi'nin sonunu başlatın
Mühürlü zarfımı aç.
[Tamamlanmamış] kalan hikayeyi söylemeden söyle
İpliğe asılmadan kalan inciyi ipe diz.
Hızlı bir şekilde iplíğe bağlayın
Manevi bağlantımız mutlaka size ulaşacaktır.
Kendi manevi derecemi görmediğim için sessiz kaldım
Başımı kapısına dayadım.
Çünkü kralın emrini kırmak inciyi kırmaktan daha zordur
Tereddüt etmeden emrini yerine getirmeye başladım.
…

İkinci Kardeşinin Ölümünden Sonra Kralın Yakınlığına, Yakınlığına ve Gnosis'ine Kavuşan Üçüncü Prensin Durumunun Anlatımı

Diğer şeyi geride bırakalım çünkü üçüncü prens
İkinci kardeşinin ölümünü duyduğunda.
Kralın kraliyet sarayına geldi
Sevgili için acı içinde, yoğun arzuya sahip bir arayıcı olarak.
Bir protokol olarak, tanıtıcı [krala] şunları söyledi:
Bu üçüncü kardeş merhametinizi daha çok hak ediyor.
Senin aşkında iki kolu da zayıfladı
Yenilgisinde bir bandaja ihtiyaç var.
Kral ona merhamet etti ve dışarı çıkmasını istedi

Kraliyet nezaketiyle tahtta yanına oturmasını istedi.
Prensin [içsel] durumunu manevi ilham yoluyla bilmesine rağmen
Garip bir şekilde, ona durumunu sormaya devam etti.
Nezaketiyle onu çok teselli etti
O acıyı ve kederi ruhundan çıkardığını.
Ölen kardeşini gömdü
Ruhunu yaşayan ruhla ilişkilendirdi.
Birkaç gün sonra kraliyet şirketi tüm hızıyla devam ediyordu
Kralın yüreği yumuşadı.
Büyük ve küçük tüm hazineleri ona teslim etti
Onun için kraliyet misafirperverliğini açtı.
Kralın cömertlik denizinin cömertliğinden
Kalbinin tomurcuğu çiçek açmaya başladı.
Kalbinde pek çok [ruhani] sır saklanmıştı
İkinci kardeşi gibi aydınlanmanın vücut bulmuş hali oldu.
İlahi yakınlık ve Gnosis aşamalarında
Derecesi ikinci kardeşinden daha fazla arttı.
Manevi olarak çabalar ve manevi yolda yürürdü
[Samimi] çaba sarf ederdi ve iç aydınlığı sürekli artıyordu.
Ama kendisi bir ders aldı
Her iki ağabeyinin tavsiyesini kabul etti.
Manevi yolun geçitlerine iyice aşina olmuştu
Çok dikkatli ve dikkatli davranırdı ve çok hoştu.
Birinci kardeşin [manevi yolda] acele ettiği için hayatından vazgeçtiğini gördü

İkincisi ise kendini beğenmişlik, benmerkezcilik ve egoizm nedeniyle mezarına gönderildi.

Bir insan, Sevgili'nin yolunda olmalıdır

Kademeli, sabırlı ve hoşgörülü bir şekilde çaba gösterin.

Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

Ey gençlik! Yumuşak, yavaş, kademeli ve sabırlı yaklaşım (Rifq) bilgeliğin köküdür.

İbn Mesud, Hz. Muhammed'den (s.a.v.) şöyle rivayet etmiştir:

Ey dindar adam! Sabır imanın yarısıdır.

Aksi takdirde, Sevgili'nin güzelliği tam bir aydınlıktır

Kalbin gözü O'nun Güzelliğinde paramparça olur.

Ani bir İlahi vizyona dayanamazsınız

[Kalbinizin] aynasını yavaş yavaş parlatın [cehaletin, gafletin ve kötülüğün tüm tozunu temizlemek ve onu içsel karakterinizin ve varlığınızın güzelliğiyle parlatmak için].

Bu kademeli yaklaşım, kişinin ruhsal kapasitesini artırmak içindir

O'nun peçesiz Güzelliği ne zaman kapısını kapattı?

Sevgili, göğün ortasındaki bir güneş gibidir

Ama ey yarasa! [Güneşi görmek için] gözünüz nerede?

Git, önce gözünü doğur

Sonra onu Sevgili'ye doğru açın.

Aksi takdirde, parlak aydınlatmasına ve parlaklığına tahammül edemezsiniz

Güneşi yıldızınızı batıracak.

Ya öleceksin ya da delireceksin, aklını tamamen kaybedeceksin

Bu nedenle birçoğu Majdhub haline geldi (İlahi Güzelliğe tanık olarak, önce ona dayanacak manevi kapasitelerini geliştirmeden akıllarını kaybedenler).

Bir saman bir dağın ağırlığını taşıyamaz

Bu üzüntü ve üzüntü için manevi mükemmelliğe ulaşmış birine ihtiyacınız var.

İlk kardeşi acele etti

Sevgili ile bir korku ve sarsıntı halinde açık bir buluşmaya ulaştı.

Çünkü Sevgili ile saf buluşma onun için uygun değildi

Sarsılmaya başladı, kırıldı ve öldü.

Bedenin bu perdesi kaldırılmadıkça

Sevgili ile açık buluşma ne zaman yapılabilir?

Ama yoğun aşkın aslanı aniden koştuğunda

Aşık çiğ et gibi kurbanı olur.

Yoğun aşkın tedirginliği kişinin acele etmesine neden olur

Denizin dibindeki bir kabuk gibi, [yağmur] damlası için ağzı açılır.

Ama yağmurdan önce ağzı açmak için

Acı ve zorluklardan başka bir şey başaramaz.

Adet görmeyen ve ergenliğe ulaşmamış bir kadın

[Üreme için] spermi çevreleyemez.

Üçüncü prensin durumunun, dış ve iç mükemmelliklere ulaşmasının ve ihtiyacını ifade etmede ve amacına ulaşmada sabırlı olmasının anlatımı

Ve bu üçüncü bedel yüzlerce önlem ve sabırla

Gnosis denizinden yağmur bulutları gibi türerdi.

Her gece kralın ruhani arkadaşlığı aracılığıyla

Her sabah Tanrı'nın birliğinin aydınlıkları yüreğinde akardı.

Ruhsal kapasitenin kazanılması ve bilgeliğin coşkusu
Kralın arkadaşlığı nedeniyle her an onun için ortaya çıktı.
Kral gibi ay yönünden her zaman kalbinde
Sabah ve akşam kalbine yeni aydınlanmalar indi.
Amacından başka bir şey için nefes bile almadı
Hayırsever kralın kalbinde bir kıvılcım tuttu.
Nezaket ve cömertlikle dolu böyle bir kral
Neden ihtiyacımın sözünü onun önüne getireyim ki?
O'nun lütfu, istemeden de olsa sayısız nimetler verir
Kalbim sormak için zıplamaya nasıl cesaret edebilirdi?
Kralımız berrak, cilalı bir ayna kalbi gibidir
Kralın kalbinde benim için de bir tehlike yeri var.
Eğer o değerli inciyi gerçekten hak ediyorsam
Kral kendi lütfuyla bunu bana bağışlayacak.
O'nun lütfu her insana manevi kapasite bahşeder
Şüphesiz kişinin içsel ruhsal durumuna uygun olarak.
Kapasitesi ve uygunluğu olan herkes
Kraldan birine sormadan kraliyet bahşetmesi gelir.
Bir iğne başının bile saklanmadığı kral
Hedefime ulaşmak için neden farklı yollarda koşmalıyım?
Neden işe yaramaz şeyimi ona sunayım?
İhtiyacımı ona neden açıklayayım?
Kralımız parlak, bilinçli ve farkındadır
Sonunda, kalbin arzularını yerine getirir.
Ey kalp! Sabırlı olun çünkü mutluluğun anahtarı budur

İçinde pek çok rahatlık ve mutluluk var.

Bir gün kral şöyle dedi: Ey iyilik ruhu!

Sen bir sabır ve hoşgörü denizi ve bir iyilik madenesin.

Egemenliğim ve imparatorluğum [sorumluluklarımdan] rahatsız oluyorum

Kalbim gerçekten İlahi birliğin (birliğin) yüce tahtına bağlıdır.

Halefim ol ve [imparatorluğun] işini yap

Böylece kalbimi rahatsız eden şeylerden kurtulabilirim.

Yalnızlığa gitmek istiyorum

Konuşmadan sessiz kalmak isterdim.

Kalbim endişelerden arınacak

İlahi aydınlanmaların bir tezahürü olacak.

Bir anlık tefekkür, bir yıllık ibadete bedeldir

Bu tefekkür, İlahi Güzellikteki mucizedir.

Prens bu konuyu duyunca

Krala saygı görgü kuralları gereği başını ayağa kaldır.

Allah korusun! Hükümdarlığı bıraktığınız bir zaman gelmeyebilir

Ya da tenha bir odada yalnızlığı benimseyin.

Gölgen başımda olsun

Kıyamet gününe kadar örtün.

Ey Tanrım! Hayatım bu kadar olmasın

Kralın saltanatının sonunu gördüğümü.

Bu doğrultuda pek çok tartışma yaşandı

Fakat kral, prensi sınayarak [gerçeği] arıyordu.

Kalbinde şöhret ve güç arzusu olup olmadığını görmek için

Ya da kral gibi imparatorluğun ve egemenliğin ihtişamı.

Kalpte kibir ve gurur var mı?

Yoksa içsel varlığı İlahi Olan'a duyulan özlemin şarabıyla sarhoş mu oldu?

Kral, prensin kafasında hiçbir fikir pişirmediğini gördü

Onun varlık ağacında itaat ve samimiyetin meyvelerinden başka hiçbir şey olgunlaşmadı.

Statü ve hakimiyet sevgisi, açgözlülük ve arzu olsun

Kafasında hiçbir şey Sevgili'ye duyulan özlemden başka bir yol bulamamıştır.

Tanrı'ya ve O'nun özel kullarına olan sevgiden başka

Başka bir şey için kalbine girmenin bir yolu yok.

Kral, içsel durumlarını manevi yolun gereklerine uygun olarak buldu

Her adımını İlahi yasanın otoyolunda buldu.

Kalbinde egemenliğe karşı bir eğilim yoktur

O, okyanusu [İlahi Gnosis'i] arayandır ve [dünyevi vasıtaların ve amaçların] gemisine borçlu değildir.

Onu çeşitli sınav ölçeklerinde çok test etti

Saf altın dışında hiçbir şey yoktu.

Kral, arkadaşlarına ve yardımcılarına bu gencin

Ruh gibi kızdan başka bir şeyi hak etmiyor.

Ayın güneşle eşleşmesi daha iyidir

Bedenin ruhla ilişkisi daha iyidir.

O ve o birbirlerini hem hak ediyor hem de uyumlu

Onların her biri ashabından üstündür.

Böyle bir kadın böyle bir erkeğe uygundur

Böyle bir mücevher o yüzük için uygundur.
[Kralın] bütün halkı bu görüşü övdü
Hepsi dedi ki: Lütfen acele edin, bu mükemmel bir fırsat.
Kral emretti ve güzel bir toplantı düzenlediler
Mükemmel bir düğün toplantısı düzenlendi.
Her ikisinin de tek kalbi ve ruhu birbirini sonsuza dek arzuluyor
İlişkilerini mübah kılmayı kabul etme yeminleri gerçekleşti.
Kutsanmış birliktelikleri gerçekleşti
Ruhtan ruha ve kalpten kalbe bağlandı.
Kademeli bir azimle, her iki dünyanın işleri düzene girer
Çünkü acele şeytandan doğar.
Tanrı sabrı tüm konularda kararlılığın kaynağı olarak bildirmiştir
Hiç şüphe yok ki sabırlı kişi arzularına ulaşır.
Kim zorluklara katlandıysa, hazineyi de elde etti
Tembelleşen de sefalet içinde öldü.
Ama tembeller hakkında, dünya için tembel daha iyidir
Dünya işlerinde acele etmek kötüdür.
Sabırlı olun, dünyayı O'na teslim edin
Sizin için neyin iyi neyin kötü olduğunu sizden daha iyi bilir.
Dünya için tembel olan İlahi yolda aktiftir
Üçüncü olan prens gibi.

Üç Şehzade Hikâyesinin Yorumlanması ve Anlamlarının Detayları ve Yorumlanması ve Gnosis (*İrfan / Ma'rifa*) Dereceleri ile Birleştirilmesi – Yakınlık, Yakınlık ve İlahi Olanın Bilgisinin Durumu, Yaşamın Gerçek Amacına Ulaşılmasına ve Bunun Sonucunda Ebedi Mutluluğa ve Sonsuz Zafere Yol Açar

Bu hikayeden tam ders çıkarın

Böylece bu hikayeden tam olarak yararlanabilirsiniz.

İnsanoğlu yapması gereken işi yapmalıdır

Hikayelere bağlı kalmamalılar.

Tüm hayatınızı hikayelerle tükettiniz ve boşa harcadınız

Sabah yaklaştı, uykunuzdan uyanın.

Yaşlılık sabahı geldi ve yola çıkma zamanı geldi

[Sizi hiçbir yere veya hiçbir şeye götürmeyen] hikayelere kapılmayın.

[Sonsuzluğa giden yolculuğunuzda] yol için bir rızık olarak hizmet edecek işi yapın

Kabrinde senin için ay gibi parlayacak olanı yap.

Akşam oldu ve güneş battı

Artık geç oldu, çabuk evinize dönün.

Uzun zamandır ekmek ve tatlı yiyorsunuz

Bundan dolayı içsel varlığınızda herhangi bir hazine gördünüz mü?

Alt benliğinizi yükselttiniz ve o bir boğa oldu

Nihai varış noktanıza doğru ne zaman adım attınız?

Şimdi kaçınılmaz ayrılışınıza hazırlanın

Maddi alemden içsel gerçekliğe doğru gidin.

Kalbinizdeki ışığı artıracak şeyleri yiyin

Bu, diğer dünyaya açılan pencerenizi açacaktır.

Değerli hayatınız tembellikle sona erdi

Birkaç gün kaldı da sen gafilsin.

Ne olduysa oldu, yine de Arkadaş'a gelebilirsin

Arkadaşın sokağında adımlarınızı daha hızlı atın.

Geriye ne kaldıysa boşa gitmesine izin vermeyin

Başınızın üzerinde yürümeniz gerekse bile, başınızı Sevgili'nin ayaklarına koyun.

Ey sen! Yüz yıl O'na isyan etseniz bile

Kapıyı çalarsanız kapı hala açıktır.

Ruh nedir? Kutsal asil niteliklere sahip bir kuş

Gnosis'e (İlahi Olan'a yakınlık) ulaşmak uğruna [bedenin] bir kafesine kapatılır.

Ruh nedir? Kutsal [İlahi] soydan gelen bir kuş

Kazanmak için bir hapishanenin içindedir.

Papağan eğitilmek için kafeste

Böylece tatlı bir sesle ıslık çalmayı öğrenebilir.

Ruh, ticaret uğruna hiçlikten geldi

Yönü her zaman sonsuzluğa doğrudur.

Alt benliğiniz, eğitim konusunda, [üç prensin] babası gibidir

O akıllara durgunluk veren kaleye girmenizi engelliyor.

Kötülüğe meyilli olan alt benlik, sizi günahlara doğru yürütür.

Sizi kötülüğe, inançsızlığa [İlahi Gerçekliğe giden İlahi yola] ve isyana çağırır.

Resimlerle dolu kaleye girmenizi engeller

Çünkü dünyevi aklı yok eder.

Hz. Muhammed'in yolunun kutsallığıyla dolu kale

Hayatta öğrenilen dersler nedeniyle materyalist zihniyet için akıllara durgunluk veriyor.

Bu kalede kral ve kızının resimleri var

Orada cennet arkadaşlarından, cennetten ve güzel aşktan bahsedilir.

"Evlilikte iri gözlü göksel yoldaşlar verdik" İlahi olarak ilan edildiğinden beri

Kalbin incisi açgözlülük ipiyle bağlanmıştır.

İnsanoğlu sonsuzlukta yaratıldığından beri

[Onlar eğilimlidir] Kâr elde etmeye ve [doğası gereği] tüm zararları püskürtmeye yöneliktir.

Bu yüzden İlahi yasanın kalesinde

Resimler, insanları hem arzulamak hem de korkutmak için yapılmıştır.

Bazen insanlar açgözlülük yoluyla [cennet, göksel nimetler ve yoldaşlar, hükümranlık vb. gibi çeşitli ödüller için] [İlahi] yolda yürümeye zorlanırlar.

Bazen cehennemin uçurumundan korkmaları sağlanır.

Asi alt benlikler, korku yoluyla

Zorla Kral'a götürülürler.

Öyle ki, kötülük yapmaya meyilli olan bu alt nefis (Nefs), mutlu veya zorla

Kral ve kızına alışır.

Ama üç prens gibi, başka bir deyişle insanlar

Ey görecek gözü olan! [İzledikleri] manevi yol açısından üç türlüdürler.

Biri kendi ruhuna baskı yapan kişidir, diğeri ise [yelpazenin iki ucunun] ortasındadır

Üçüncüsü, doğruluk ve salih amellerde en önde olmak için gayret ettirilmiş kişidir.

İlk prens kendi hayatını mahvetti

Kendi ruhlarına baskı yapan gruba mensuptu.

Hayatının incisi, [yoğun aşkın] sıcaklığından dolayı kontrolden çıktı

Ruhsal çabanın ve Gnosis'in doğru yoluna hiç önem vermedi.

Ama kralın yardımseverliği ona yardım etti ve

[Sonunda] [Hayatı sona erdikten sonra] İlahi olarak kabul edilenlerden biri oldu ve bu şaşırtıcı.

Kim O'na hayat verirse, O'ndan böyle bir hayat verir

Bir zümrüt verene, madenin tamamı [zümrütlerle dolu] verilir.

Alevli güveler gibi yandı

Dengesiz biri gibi bir kuyuya düşmüştü.

Aşk savaşında cesur olanlara ihtiyaç vardır

Böylece kişi kapasitesine göre sevgiyle doyuma ulaşır.

Eğer Arkadaş ölerek bulunabilseydi

Tanrı'nın yolu çok kolay olurdu.

[İlahi] aşkta her an farklı türde bir ölüm vardır

Ölüm kimin acısıyla yüzlerce tehlike hisseder.

İkinci prens manevi çabayı ve çabayı gösterdi

Ama kibir ve iç kargaşaya bulaştı.

Kendisini güneşin ortak ortağı (mükemmel manevi rehber) yaptı

"Ben Gerçeğim" iddiasında bulunmaya başladı.

Daha sonra barikata çarptı

Ölümün hedefi önüne geldi.

Bu yolun mükemmelliği nedeniyle [kişinin içsel ahlaksızlıklarla ilerlemesine izin vermeyen] yolda durdu

Yolun güzelliğinden hâlâ bir fıçı içiyordu.

Kralın yardımseverliği, ruhunun İlahi olarak kabul edilmesine neden oldu [hata yapana kadar yolda hâlâ çabaladığı için]

[Dünya hayatı sona erdikten sonra] hâlâ Sevgili ile tanıştı.

Bu onun kapasitesinden ya da herhangi bir hakkından kaynaklanmıyordu

Her şeyin Yaratıcısı olan Kral'ın tüm iyiliği ve iyiliğiydi.

Ve üçüncü bedel, [manevi çabasında] en önde gelenlerin en önde geleniydi

İki ağabeyini aştı.

Gnosis'e giden yolun farkına vardı

Kralın gerçekliğinin yoldaşı oldu.

Manevi çabaları ve çabaları o yaptı, İlahi bilgi ona geldi

Her an, İlahi yakınlık artıyordu.

Çünkü iman ehli, teşvik verildiğinde yolda yürür

Kızına olan sevgilerinden dolayı Kral'a doğru koşarlar.

Ama gözleri Kral'ın Kendisine takılınca aptallıklarının farkına varırlar

Daha sonra gizli kıza olan sevgilerini, Kral'a olan sevgilerine boyun eğdirdiler.

Kral onda [yolun mükemmelliklerine ulaşma açısından] tam [ruhsal] bir yetenek gördüğünden beri

Kızını bu bilgiyle evlendirdi.

Diğer iki prens İlahi cömertlik tarafından kabul edilmiş olsa da

Ama O'nun önündeki bu [ruhsal] derece ve en genç prensin aldığı İlahi yakınlık seviyesi neredeydi?

Kusurlu olanlar da kral tarafından tahtına oturtulduğunda onurlandırılırdı

Onlara kendi adını verdi ve onlara zenginlik yağdırdı.

Yaşlı prensin kendisi eksikliklerinden utanıyor

Tahtta otururken üzgün ve utanç içindedir.

Kendi sürçmeleri ve hataları yüzünden kalbinde dikenler var

Kendi eksikliklerinden dolayı acıya katlanıyor.

Bu nedenle yaratılmışların en hayırlısı (Hazreti Muhammed) şöyle buyurmuştur:

Cennette [İlahi zikrden ve İlahi yolda yürümekten] başka bir üzüntü yoktur.

Günahkârlara Cennete giden bir yol sağlanırsa

Onlara kraliyet kalesi ve cübbeleri verilirse.

Çirkin ayaklarına tavus kuşu gibi bakarlar

Onlar [pişmanlık içinde] başları öne eğik utanırlar.

Çirkin bir insan için cam sarayın faydası nedir?

Böyle biri için her yerde [çirkinliğinin gerçekliğini göstermek için] kıskanç bir ayna vardır.

Ey amca! Bu meselenin [uçsuz bucaksızlığının] sonu yok

Bize [üç prense] katılan kralın hikayesini anlatın.

Yolculuğuna Çıkan Üç Prense Katılmak İçin Krallığını Geride Bırakan Kralın Geleneği

Ey Ziya-ül Hak Hüseyddin Hasan!

Bana [hikayedeki dördüncü kişinin] durumunu anlat.

Krallığından feragat eden biri olduğunda

Yoksulluk içinde prenslerle birlikte kaldı.

Krallığını geride bıraktı ve [önemli mücadelelerinde] onların yoldaşı oldu

Onlarla birlikte yolda yürüyordu.

Onlara hep birlikte hizmet etme konusunda aktifti

Her türlü ikiyüzlülükten arınmış saf bir kalple.

Onların [İlahi] sevgisinin [ruhuna] yansıması onu büyülemişti

Yolculukları sırasında üç [prens] ile birlik gösterdi.

Yoğun aşkın bunun gibi pek çok etkisi vardır

Onlar özgür bir kalbin zincirleridir.

Bir sevgilinin arkadaşlığı, seni sevgili yapar

Bir günahkârın arkadaşlığı sizi günahkâr yapar.

Her insan ahlakı ve karakteri bir başkasından alır

Bir kavun [tatlı] aromasını başka bir kavundan alır.

[Başkasının] şirketinin etkisini inkar eden kişi aptaldır

[İyi] bir şirketten kaçan kişi ihmalkardır.

Bir kavun rengini başka bir kavundan alır

Başka bir insanın arkadaşlığı neden bir etki yaratmasın?

O köpek mağara halkının yoldaşı oldu

Ta ki köpek özellikleri onu tamamen terk edene kadar.

Tanrısal halkın ayaklarının tozu ol

Böylece onların ayından aydınlanma alırsınız [aydınlanmış içsel nitelikler gibi].

Bu nedenle Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

Müminden başkasına arkadaşlık etmeyin.

Koku, kabı kokulu yapar

Gübre toprağa koku verir.

Petrol kendini çiçeklere harcadığında

Çiçeğin aromasının kabı haline geldi.

O kral prenslerle birlikteydi

Üç kardeşten ikisi hayatlarını feda ettiğinde.

Üçüncünün yoldaşı oldu

Gerçek bir adanmış gibi her zaman karşısındaydı.

Üçüncüsü Çin Kralı'nın damadı olduğunda

Özel seçkinleri arasındaydı.

Çin Kralı onun muazzam sevgisini ve bağlılığını gördüğünde

Ve sevgilisiyle olan özel ilişkisi.

İkisine de bir ruh ve iki beden buldu

[Çin] kralı dostluk içinde ona yöneldi.

Prense nezaketinden dolayı şöyle dedi:

Bu arkadaşınız her hizmetçinin gururudur.

O'nun [size] hizmet etmekten başka bir eğilimi ve gönül arzusu yoktur.

Düşüncelerinize o kadar dalmış ki, dünyadaki diğer her şeyden yoksun hale geldi.

Onun gibi bir insanı ödüllendirmek gerekir

Kendi alt benliğinin arzularını tüketen kişi.

Senin arzunda kendi arzusunu kaybetmiş biri

Böyle bir kişi bolca ödüllendirilmelidir.

Prens ayaklarını öptü ve şöyle dedi:

Bizden gizlenen şey sizin için açıkça ortadadır.

Şirketinizi bulma umuduyla

Yolculuğuma başlamak için memleketimden ayrıldım.

Ülkesinin çok başarılı bir kralı olan bu adam

Şirketimizi benimseme konusunda aktiflik gösterdi.

Bizim uğrumuza ülkesini ve zenginliklerini terk etti

Hep birlikte ve bize sarsılmaz bir destek vererek bayrağı kalbine çekti.

Bizim yüzümüzden birçok iniş çıkışa katlandı

Ülkesini terk etti ve dostumuz oldu.

Majestelerinin yardımseverliğinin bir talebi var

Cömertlik ve merhamet için bir yer.

Kral ona başka bir ülke vereceğini söyledi

Statüsüne uygun bir şekilde bahşedilecektir.

Kral ona daha önce tahmin edilenden daha fazla kale ve ülke verdi

Üçüncü prensin hatırı için onun için çıkarıldı.

Gözlerinin bile görmediği şey ona bahşedilmişti

Kulaklarının bile duymadığı şey önüne kondu.

O dördüncü (kişi) de amacına ulaştı

Avukatla bir müvekkil gibi, ev sahibiyle bir misafir gibi

O asil zengin, Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurdu: Öyle bir ümmettir ki, sahabeleri bile mahrum kalmaz[111].

Kalpleri korumak ve başkalarına hizmet etmek

Sizi hizmet edilen biri yapar ve size başarı kazandırır.

Özellikle Tanrı'nın halkına [kendilerini gerçekten O'na adayan] hizmet etmek

Size mükemmel İlahi kabul verir [ve sizi Tanrı'ya yaklaştırır].

Allah'ın yakınlığını almış insanların yakınlığını kazanan kişi

Böyle bir kişiye, Tanrı'nın iyiliği, Tanrı'nın yakınlarının elleri aracılığıyla harcanır.

Allah'ın yakınlığını almış insanların yakınlığını kazanan kişi

Tanrı'nın ihsanını ve cömertliğini hak eder hale gelir.

Tanrı'nın arkadaşlarına ve yakınlarına nezaket gösteren kişi

[111] Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) nebevî bir rivayetinde şöyle buyurulmuştur: Allah'ın veya Gnostiklerin dostları ve yakınları öyle insanlardır ki, onların arkadaşlığını benimseyen kişi [manevi yolun faydalarından] mahrum kalmaz.

Hizmetlerinde gayretli oldu.

İlahi lütuflara layık oldu

Böyle bir kişi, İlahi desteğin ve yardımın alıcısı oldu.

İbn Mes'ud (Allah ondan razı olsun), Hz. Muhammed'den (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle rivayet etmiştir:

Ey takva sahibi insan! İnsan sevdikleriyle birlikte olacak.

Bir milleti seven, o milletten sayılır

Tanrı'nın dostlarının ve yakınlarının sevgisi ruhun ışığı haline gelir.

Sadece Tanrı uğruna sevmeyi ve sevmemeyi varlığınızın bir parçası haline getirin

Böylece Sevgili'nin kapısında kabul alırsınız.

Yoldaş kralları manevi mücadeleye sahip olmadığında

Arınmışların sevgisi onun yoluna bir kandil koydu.

Manevi çabaları, kapasitesi ve çabaları olmayan biri

Manevi yoldaki insanlarla arkadaşlık etmek onun yardımına geldi ve hepsi bu.

Kendiniz Tanrı'yı kabul etmek için çaba gösterin

Veya Tanrı tarafından kabul edilenlerle ilişki kurun.

Ya [ruhani] yolda yürüyen biri olun ya da yolun yürüyenleri etrafında dönün

Küçük ve büyük hazineler size o eşsiz insandan gelecektir.

Ey can! Eğer bu ikisinden biri değilseniz

Kıyamet günü aşağılanmış olarak kalkacaksınız.

Bu nedenle Allah Kuran'da şöyle buyurmuştur:

Hidayete erdirme konusunda ona bir yol aramalısın.

Meyve konservesini [ilk etapta nasıl yapılacağını öğreten] bir eğitmen olmadan kim yedi?

Söyle bana, kuş kanatları olmadan nasıl uçardı?

[İnsan hayatının] ormanı kanla, tuzaklarla ve [vahşi] vahşi hayvanlarla doludur

Her yönden sapıklık [ve dalâtlık] yolu açıktır.

Orman yılanlarla dolu ve her yerde yeşillik var

Sihirli koruma sözlerini okuyanın yardımı olmadan üzerine basmayın, aksi takdirde sinirlenirsiniz ve [ona adım atamazsınız].

Bu dünya yemyeşil bir topraktır ve alt temel benlik (Nefs) yılandır

Tanrı'nın yolunu tehlikelerle kuşatılmış orman olarak düşünün.

Yılan sizi ısırırsa, kırılır ve pişman olursunuz

Sihirli kelimeleri okuyan kişi olmadan tatmin oldunuz, aptalsınız.

– Eğer kalbinin ayaklarına bir diken çarparsa ve delinirse

İğnenin ucu olmadan onu nasıl çıkaracaksınız?

İğnenin ucu için endişelenin, sihirli kelimeleri ezberleyin

[Mükemmel ruhani] bir rehber bulun, böylece zorlu yolda [hiç zorlanmadan ve hataya düşmeden] yürüyebilirsiniz.

Orman dikenlerle dolu ve her yöne giden yollar var

Bakın her adımda hendekler var.

Orman korkunç ve soyguncular orada [pusuda] saklanıyor

[Mükemmel ruhani] bir rehber bulun ve böyle birini takip edin.

[Manevi] yol çok çetin ve her yerde o hızlı ayaklı paranormal varlık (Şeytan) var

Yolda [dikkatinizi dağıtmak ve sizi İlahi yoldan uzaklaştırmak için] yüzlerce arp ve tef çalan.

Yol çetin ve önünüzde karanlık bir gece var

Kimsenin elini tutmazsan gitmiş olursun.

Ey sevgili! Bu meselenin uçsuz bucaksızlığının sonu yok

"Mesnevi" artık sona erdirilmelidir.

Ey çocuk! Tanrı'nın işlerinin sonu yoktur

"Mesnevi" sona erdirilmelidir.

"Derin Manevi Anlamlar Beyitleri"nin tamamlanması

Şimdi Mevlana'dan (Mevlana) alınan manevi bağışlar tarafından gerçekleşmiştir ve ona atfedilmektedir - mükemmel Gnostik.

Son Ayetler

Gerçeği arayan kişi, gerçeğe dalar ve onun vücut bulmuş hali haline gelir

Böyle bir kişi, İlahi ihsanın [vücut bulmuş halidir] ve İlahi esintidir.

Şeytani kötülükler yapmayın, şeytan olmayın

Bir kimsenin ruhunun tozuna [onu temizlemek ve arındırmak için] [bilgelik ve İlahi Gnosis] su dökün.

[Paha biçilemez] zamanınızı hakikatten [ve sizi ona götüren manevi yoldan] başka bir şeyle boşa harcamayın

Karnınızı doldurmayın ve ruhunuzun aç kalmasına izin vermeyin.

O'ndan başkasının sureti, hakikatten perdenizdir.

Var olan her şeyde O'ndan başka kimse yoktur.

Tanrı'nın Varlığında [kendinizi alt benliğin niteliklerinden kurtararak] yok edilen kişi olun, o zaman Tanrı'dan geçiminizi sağlayacaksınız – sonsuz ve sona tabi olmayan bir yaşam

Sabahın Rabbi ruhunuzda belirecek.

Altı ciltte "Mesnevi"nin tek sesi vardır

Özü, Tanrı'nın Varlığında (Fana) yok oluş okyanusuna dalmaktır.

Eğer Tanrı'nın yolunu [Tanrı'nın Kendisine götüren] yolu arıyorsanız, uyanık olun

İçinizdeki ihmali ve umursamazlığı ortadan kaldırın, uyanık olun.

Önce İlahi yasada sebat edin [dışsal yaşamınızı İlahi emirlerle bağlantılı olarak, ibadet eylemleri ve diğer insanlarla iyi ilişkiler içinde yürütmek]

Daha sonra ruhu ıslah etmek ve temizlemek için çabalar ve çabalarla manevi yolda yürüyün.

İlk adımda, ayaklarınızı İlahi yasaya sağlam bir şekilde koyun

Bundan sonra, manevi mücadelelerin yolunda yürüyün.

Ruhu "Tarikat" (güzel içsel niteliklere ulaşmak için manevi çabaların yolu) ile süslemek, ruhun tüm düşük ve aşağılık niteliklerinden, kusurlarından, kusurlarından, olumsuz ve kötü eğilimlerinden arındırılması zorunludur

Böylece İlahi Gnosis, yakınlık, samimiyet ve bilgi (Ma'rifa) okyanusunu başarıyla geçebilirsiniz.

Bu meselenin [büyüklüğü, önemi ve tüm insanlığa gerçek barış, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı vermesiyle ilgisi nedeniyle] asla sonu gelmeyecektir

Bu yüzden konuşmayı kısa tutmalıyım [ve "Mesnevi"yi burada bitirmeliyim]. İlahi olarak bahşedilen barış üzerinize olsun![112]

[112] Bu noktada Mevlana'nın büyük şaheseri "*Mesnevi*" veya "Derin Manevi Anlamların Beyitleri", Mevlana İlahi Baksh Kandehlevi'nin sonucunun eklenmesiyle sona ermiştir.

Son

İnsan varoluşunun özü, hayatımızdaki tüm olumsuzluk ve pozitifliğin, mutluluk ve üzüntünün, sefalet ve rahatlığın, başarı ve başarısızlığın, daralma ve genişlemenin, karanlığın ve aydınlanmanın yeri ve kaynağıdır. Bu çekirdek, dayanıklılık, pozitiflik, iyimserlik, iç huzur, sükunet, mutluluk, sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer yaymak için yoğun bir içsel ruhsal mücadele yoluyla dönüşüme ihtiyaç duyan insanın "kalbi" veya "ruhu" olarak adlandırılır. Tüm insan uygarlığının en iyi temsilcilerinden birinin zamansız bilgeliğine dayanan bu inceleme, insan varoluşunun özündeki tüm engelleri sistematik olarak yapısöküme uğratır, dayanıklılığa, pozitifliğe, iyimserliğe, iç huzura, huzura ve mutluluğa ulaşmaya yönelik ve kişiyi bu kaygı çağında sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer şeklinde insan başarısının zirvesine ulaşmaya iter, türbülans ve kargaşa.

Etraftaki dünyada gelişen olaylar üzücü görünüyor. Bununla birlikte, ister kişisel ister kolektif olsun, kendimizi içinde bulduğumuz çeşitli durumlara verdiğimiz tepkiyi etkileyebiliriz. Her birimiz, varlığın en içteki girintilerinin ve özünün derinliklerindeki kendi içsel ruhsal kaynaklarının rezervuarlarına daha derine çekilerek ve bunları ve kişinin kendi benzersiz durumlarını ve zorluklarını kullanarak kendimizi olumlu bir şekilde dönüştürmek için onlarla olumlu bir şekilde başa çıkmayı seçebiliriz. Bu ruhsal dönüşüm, tüm olumsuzlukların tamamen ortadan kaldırılmasını ve tüm olumluların çeşitli biçimlerde aşılanmasını sağlayacak, daha sonra yaşam zorluklarıyla etkili bir şekilde başa çıkabilen bireylerden en iyi şekilde yararlanacaktır. Bu içsel dönüşüm, gerçek potansiyelimizi açığa çıkarır ve bu da etrafımızda olumlu bir dönüşüme neden olur. Önce kendimize bu şekilde yardım etmek, sonunda başkalarına yardım eder ve bireylerin içsel ışığı ve aydınlığı yoğunlaştığında, etraftaki çalkantılı dünyada iyilik için durdurulamaz bir güç haline gelir. Bununla birlikte, binlerce millik bir yolculuğun bir yerden başlaması gerekir ve bu, kendi aydınlanmanıza, hayatınızın gerçek amacına ulaşmaya ve bunun sonucunda sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşmak için atmanız gereken tek adımdır. Bu kitap, gerçeği arayan her kişiye kendini gerçekleştirme yolunda rehberlik edecektir. Sizden istenen tek adım,

olumlu dönüşüm arzunuzdur ve bu amaçla, daha önce keşfedilmemiş suları keşfetmek için açık bir kalp ve zihin getirmeniz gerekecektir. Bunu yapmayı seçen herkes sonuçtan memnun kalacaktır.

Bu uçsuz bucaksız ebedi gerçekler okyanusunun fırtınalı sularında yol alırken, gerçek aydınlanmaya, yaşamın gerçek amacına ulaşmaya ve bunun sonucunda sonsuz mutluluğa ve sonsuz yaşamın sonsuz başarısına, insanı ölümsüzleştirmeye doğru yolculuğunuzda İlahi olarak korunun ve yönlendirilin.

Daha Fazla Çalışma İçin Önerilen Kitaplar

Bu inceleme, yaşamın gerçek amacını ve ona ulaşma yolunu kısaca ele almıştır, bu da endişe, türbülans veya kargaşa durumumuzdan bağımsız olarak dayanıklılığa, pozitifliğe, iyimserliğe, iç huzura, sükunete, mutluluğa, sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götürür. Konunun enginliği ve yoğunluğu o kadar fazladır ki, önceki yüzyıllar boyunca ebedi gerçekleri büyük bilenler veya Gnostikler tarafından, onu açıklamak ve insanlığın yolunu aydınlatmak için ciltler dolusu kitap yazılmıştır. Bu risale, insanlığın şimdiye kadar ürettiği bu bilginin en büyük temsilcilerinden biri olan Muhammed Gazali'nin (Allah ona büyük nimetlerini versin) maneviyatı ve ışıklı yazıları ışığında enginliğine bir bakış sağlamaya çalışmıştır. Bu konuda, tüm hakikat arayanların yararlanabileceği, derin bir ilgisi olan ve herkes için fayda sağlayan en büyük eserlerden bazılarını listelemek büyük önem taşımaktadır. Bu noktada şu soruyu sormak doğru olur: "Yaşamın amacı ve sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya ulaşmanın yolları hakkında ilgili bilgiyi nereden edinebiliriz ki, bu yolda yürümek isteyen kişi için yol netleşsin, aydınlansın ve genişlesin ve bu bilgiye göre hareket ederek kişi aslında hayatının amacına ulaşabilsin ve böylece sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı durumuna dalsın?" Neyse ki, bu büyük bilgi, günümüzde çok az bilinmesine rağmen, ondan yararlanmak isteyen herkes tarafından kullanılabilir. Gerçeği samimi bir şekilde arayanların yolunu aydınlatan aşağıdaki tavsiye edilen harikulade eserlerden elde edilebilir:

1. Gazali'nin "Cevahir el-Kur'an" veya "Kur'an'ın Mücevherleri" *adlı kitabında açıkladığı Kur'an'ın on hedefi ışığında, iyi bir tefsir yardımıyla Kur*'an'ın derinlemesine incelenmesi yoluyla. Bu on hedefi incelemek, anlamak ve içselleştirmek ve Kuran'ı bu on hedefi göz önünde bulundurarak incelemek, anlayış ve içsel manevi aydınlanma için yeni ufuklar açacaktır.
2. Gazali'nin "*Minhaj al-Abideen ila Jannatu Rab al-'Aalameen*" veya "Allah'a Kulluk Edenlerin Onları Tüm Âlemlerin ve Varlıkların Rabbinin Cennetine Götüren En İyi Yol" adlı kitabı veya "İbadet Edenler İçin En İyi Yol" adlı kısa başlığı. Bu kitap, hayatın amacını, sonsuz mutluluğu ve sonsuz başarıyı elde etmenin yolunu kısaca anlatıyor.

3. Gazali'nin Farsça yazdığı "*Kimiya-e-Sa'adat*" (veya "*Kimiya as-Sa'ada*") veya "Ebedi Mutluluk ve Sonsuz Başarının Simyası" adlı kitabının bir insanın sonsuz mutluluğunu, ölümsüzlüğünü ve gerçek başarısını anlatan dikkat çekici girişi. Bu kitabın geri kalan kısmı, bu yolda ilerlemek için gerekli olan kırk adımı kısaca öğrenmek için de okunabilir. Bu kitabın dikkat çekici tanıtımı, bu incelemenin ilk bölümünde belirgin bir şekilde yer almaktadır.
4. Gazali'nin "İhya el-Uloom ad-Dîn*" veya "Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Dirilişi" adlı dört ciltlik hikmet özeti*, "Din Bilimlerinin Dirilişi" olarak da bilinir. Her biri İlahi Gnosis'e veya "Ma'rifa"ya giden manevi yolda bir adımı temsil eden kırk kısa kitaba bölünmüş bu muazzam kitap, insan yaşamının amacının ve sonsuz mutluluğa ulaşma yolunun ayrıntılı bir açıklamasını sunar. Bu muhteşem kitabın üçüncü ve dördüncü ciltleri, bu incelemenin ikinci ve üçüncü bölümlerinde yoğun bir şekilde kullanılmıştır.
5. Son olarak, hem doğunun hem de batının en çok satan şairi, halk arasında "Mevlana" olarak bilinen Mevlana Celaleddin Rumi, "Mesnevi-i Ma'navi" veya "Derin Manevi Anlamların Beyitleri" olarak adlandırılan, İlahi Gnosis ve İlahi aşk üzerine tüm insanlık tarihinin en büyük şiirini yazdı. Maksimum fayda için iyi bir çeviri ve bilimsel açıklama ile çalışılması tavsiye edilir. Bu muhteşem kitap, Kuran'ın derin iç hikmetini ortaya çıkarıyor. Onun yardımıyla kişi hayatının amacına ulaşabilir ve bunun sonucunda sonsuz mutluluk ve sonsuz başarıya ulaşabilir. Bu muhteşem kitabın sonu, bu incelemenin son bölümünü süsledi.

Önerilen kitapların listesi çok büyük olabilir, çünkü sonsuz mutluluğun ustaları - Gnostikler veya ebedi gerçekleri ve İlahi bilgeliği bilenler - tarafından geride bırakılan ebedi bilgelik hazineleri çok büyüktür. Ancak bin millik yolculuğun bir yerden başlaması gerekiyor ve bu kısa liste, sonsuz mutluluk ve sonsuz başarı arayışı için bu büyük yolculuğun hem başlangıç noktası hem de doruk noktası olacak. Aşağıdaki kitaplar, kişinin içsel aydınlanmaya, kendini gerçekleştirmeye ve yaşamın gerçek amacına ve bunun sonucunda sonsuz mutluluğa ve sonsuz zafere ulaşma yolculuğunda, bu uçsuz bucaksız sonsuz sonsuz okyanusun fırtınalı sularında gezinmesine yardımcı olacaktır:

Tefsir Al-Tustari (Kur'an-ı Kerim'in Büyük Tefsirleri), Sahl ibn 'Abd Allah al-Tustari (Yazar), Yousef Meri (Editör), Annabel Keeler (Çevirmen), Ali Keeler (Çevirmen)

Yayıncı: Fons Vitae (13 Nisan 2011)

ISBN-10: 1891785192; ISBN-13: 978-1891785191

Kur'an'ın seçilmiş ayetlerden oluşan bu tefsiri, İlahi vahyin daha derin anlamlarına girer ve derinlere gömülü mücevherleri ortaya çıkarır.

Kur'an'ın Mesajı: Muhammed Esad (Editör, Çevirmen) tarafından paralel harf çevirisi eşliğinde vahyedilen Arapça metnin tam anlatımı

Yayıncı: Kitap Vakfı; Gözden geçirilmiş baskı (1 Aralık 2008)

ISBN-10: 1904510353; ISBN-13: 978-1904510352

Bu, Kuran'ın tam bir tefsiri veya açıklamasıdır.

İbadet Eden Kulların Tüm Alemlerin Rabbinin Bahçesine (Minhac Al-'abidin) Giden Yolu, İmam Gazali

Yayıncı: Al-Baz Yayıncılık ABD (2011)

ISBN-10: 1882216261; ISBN-13: 978-1882216260

İmam Gazali'nin manevi mükemmellik ve aydınlanma için yedi adımlı bir yolun ana hatlarını çizen son kitabı.

Al-Ghazzali Mutluluğun Simyası 2 Cilt İmam Muhammed Al-Ghazzali (Yazar), Jay R. Crook (Çevirmen), Lailеh Bakhtiar (Giriş) tarafından ayarlanmıştır.

Yayıncı: Kazi Publications, Inc. (1 Ocak 2007)

ISBN-10: 1567446744; ISBN-13: 978-1567446746

İmam Gazali'nin başyapıtı "*Kimiya-e-Sa'adat*", sonsuz mutluluğun ve sonsuz başarının dönüştürücü ajanını özetliyor.

Din Bilimlerinin Dirilişi (İhya el-Uloom ad-Deen) 4 Cilt İmam Muhammed El-Gazali (Yazar), Muhammed Mehdi El-Şerif (Çevirmen) tarafından ayarlanmıştır.

Yayıncı: Dar Al-Kotob Al-Ilmiyah, Beyrut, Lübnan (2011)

SKU 1010021; ISBN: 9782745159458

http://jamalon.com/en/1010021.html

İmam Gazali'nin, kişinin yaşam amacına ulaşmasına ve bunun sonucunda sonsuz mutluluğa ve sonsuz başarıya götüren manevi yolun her yönünü inceleyen 4 ciltlik bilgelik özeti.

Mevlana Celaleddin Rumi'nin Mesnevi (6 cilt). R.A. Nicholson (Çevirmen)

http://www.dar-al-masnavi.org/about_nicholson.html

ABD'de en çok satan şairin halk arasında Mevlana olarak bilinen "*Mesnevi-i Ma'navi*" veya "Derin Manevi Anlamlar Beyitleri", Kuran'ın derin iç bilgeliğini, kişinin hayatının daha derin anlamını ve amacını ve bunun sonucunda sonsuz mutluluğu ve sonsuz başarıyı ortaya çıkaran altı ciltlik muhteşem bir kitaptır. Bu, gelecek tüm zamanlar için tüm insanlık için yol gösterici bir ışık olan, daldırılmış, batırılmış ve İlahi sevginin uçsuz bucaksız okyanusunda boğulmuş manevi usta tarafından Gnosis ve İlahi aşk üzerine yazılmış en iyi manevi şiirdir.

BİBLİYOGRAFYA

[1] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Nakşibendi, Muhammed Sa'eed. *Kimiya-e-Sa'adat* (Simya veya Sonsuz Mutluluk ve Sonsuz Başarı için Değişimin Dönüştürücü Ajanı). Lahor, Pakistan: İlerici Kitaplar, 1999. sayfa 33-37. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[2] Gazali, Muhammed. İngilizce Çeviri: Bilal, Muhammed Asım. *Kimiya-i-Sa'adat* (Ebedi Mutluluğun Simyası). Lahor, Pakistan: Kazi Yayınları, 2001. sayfa 1-47. *Derleyici tarafından yoğunlaştırılmış ve açıklanmıştır*.

[3] Gazali, Muhammed. İngilizce Çeviri: Bilal, Muhammed Asım. *Kimiya-i-Sa'adat* (Ebedi Mutluluğun Simyası). Lahor, Pakistan: Kazi Yayınları, 2001. sayfa 48-68. *Derleyici tarafından yoğunlaştırılmış ve açıklanmıştır*.

[4] Gazali, Muhammed. İngilizce Çeviri: Bilal, Muhammed Asım. *Kimiya-i-Sa'adat* (Ebedi Mutluluğun Simyası). Lahor, Pakistan: Kazi Yayınları, 2001. sayfa 77-90. *Derleyici tarafından yoğunlaştırılmış ve açıklanmıştır*.

[5] Gazali, Muhammed. İngilizce Çeviri: Bilal, Muhammed Asım. *Kimiya-i-Sa'adat* (Ebedi Mutluluğun Simyası). Lahor, Pakistan: Kazi Yayınları, 2001. sayfa 91-140. *Derleyici tarafından yoğunlaştırılmış ve açıklanmıştır*.

[6] Gazali, Muhammed. İngilizce Çeviri: Bilal, Muhammed Asım. *Kimiya-i-Sa'adat* (Ebedi Mutluluğun Simyası). Lahor, Pakistan: Kazi Yayınları, 2001. sayfa 141-142. *Derleyici tarafından yoğunlaştırılmış ve açıklanmıştır*.

[7] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 1, s. 16-34, 38-43, 51-87. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[8] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 2, s. 87-133. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[9] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 3, s. 133-135, 137, 139-147, 157, 158, 160-164, 172. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[10] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 4, s. 174-258'den seçmeler. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[11] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 5, s. 258-260, 262-264, 266, 268-269, 271-274, 277-279, 284-287, 291-292, 294-299, 302-314. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[12] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 6, s. 361-364, 319-320, 323-324, 326-327, 333, 340, 342, 344-348, 352-356, 358-361. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[13] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 7, s. 361-364, 367-371, 373, 375, 377-382, 383, 392-397, 399-401, 403, 405-410, 418, 423. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[14] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 8, s. 425-426, 430-435, 438, 442-449, 451-452. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[15] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 9, s. 452-456, 457-460, 475-480, 502-507, 512. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[16] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 3 Kitap 10, s. 513-520, 522-534, 536-541, 544-559, 561-577, 627-629. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[17] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 1, s. 17-18, 21, 27, 29, 33, 37-38, 41, 56, 60-64, 75, 85, 88, 90, 99, 101-103. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[18] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 2, s. 104-108, 113, 118, 126-129, 130, 133, 136-139, 141, 142, 144-145, 148, 165-167, 169-170, 177-179, 188-189, 201, 202, 204-205, 209, 211-212, 227. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[19] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 3, s. 228-234, 245-247, 251, 253, 258-262, 270-271, 274-277, 288-290. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[20] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 4, s. 290-297, 302-303, 306-307, 311-312, 328-331, 333-335, 339-340, 349, 351, 355, 357, 359, 360. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[21] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 5, s. 366-380, 391-395, 404-405, 437-438. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[22] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 6, s. 441-462, 470, 472-476, 482-486, 492-493, 516, 521-522, 541-542. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[23] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 7, s. 542-550, 563-565, 567-570, 572-573, 577-586. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[24] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 8, s. 587-596, 603-605, 606-610, 622-626, 631-632. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[25] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 9, s. 632-642, 645-646, 665-666. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[26] Gazali, Muhammed. Urduca Çeviri: Al-Wajidi, Nadeem. *Ihya al-Uloom ad-Din* (Tanrı'ya Giden Yol Bilgisinin Yeniden Canlanması). Karaçi, Pakistan: Darul Ishaat, 1999. Cilt 4 Kitap 10, s. 666-668, 670-671, 676-681, 683-684, 688-690, 749-750, 789-794. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

[27] Gazali, Muhammed. İngilizce Çeviri (Urduca çeviriden): Hasan, Irfan. *Ayyuhal Walad* (Sevgili Oğlum veya Kızım). *Majmu'a Rasa-il Imam Ghazali* (İmam Gazali'nin Kısa Kitapları Koleksiyonu): Karaçi, Pakistan: Darul Isha'at, 2004. Cilt 1, s. 13-17. İngilizce çevirisi şu kaynaktan alınmıştır: http://www.ghazali.org/books/My%20Dear%20Beloved%20Son.doc

[28] Mevlana, Mevlana Celaleddin Muhammed. Urduca Çeviri: Hussain, Qazi Sajjad. *Mesnevî-i Mevlevî-i Ma'navi* (Derin Manevi Anlamların Beyitleri) 6 Cilt. Lahor, Pakistan: Al-Faisal Book Publishers; Yayın tarihi bilinmiyor; Urduca çevirisi 1974'te tamamlandı. Cilt 6, s. 342-344, 347-363, 373-374, 381-382, 389-391, 421-426, 441-442, 443-460, 466-467, 472-478, 505-506, 508-511, 520-526, 530. *Urduca'dan İngilizce'ye çeviri ve derleyici tarafından seçimler*.

Kaygı, türbülans ve kargaşa çağında dayanıklılık, pozitiflik, iç huzur, sonsuz mutluluk ve sonsuz zafer

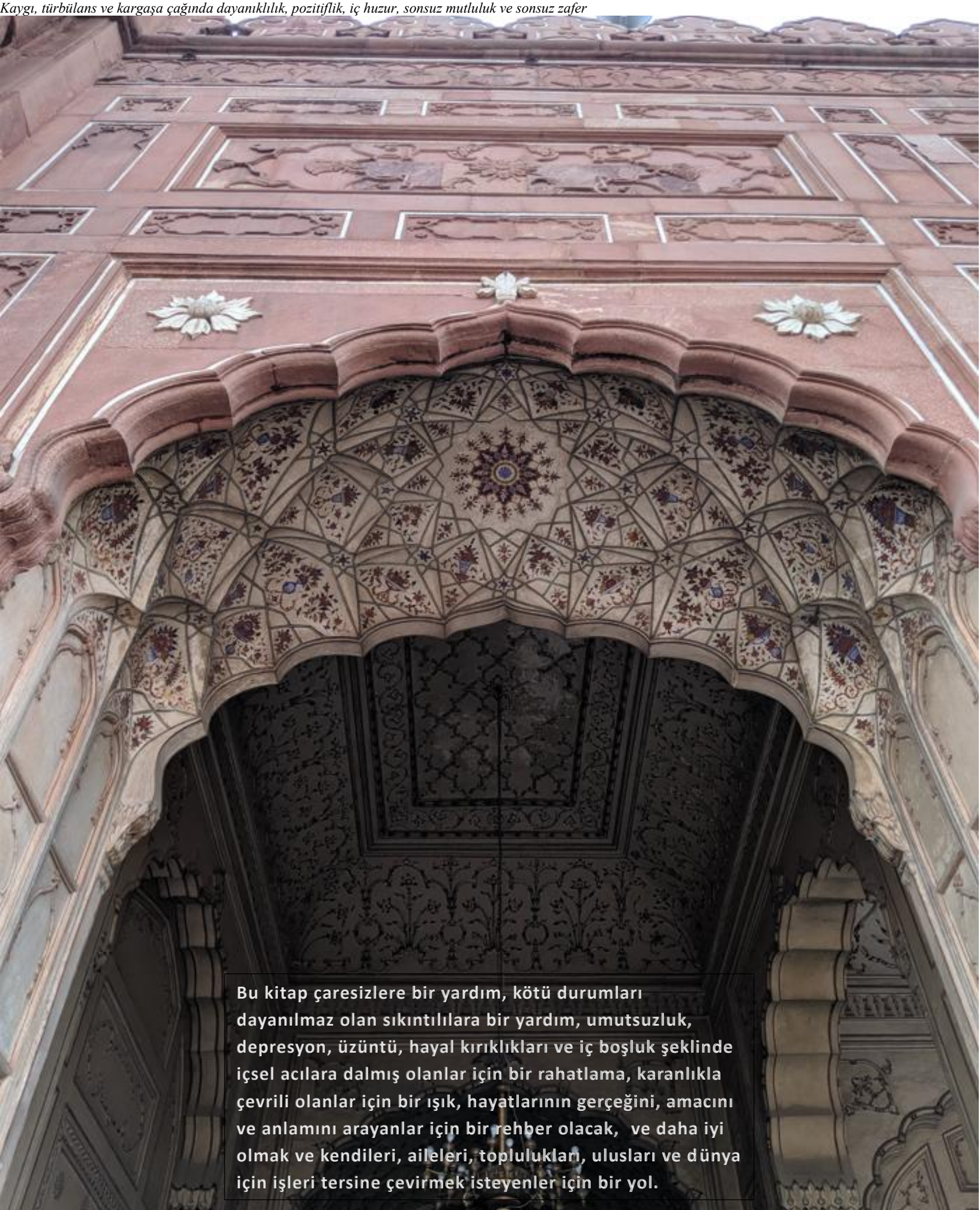

Bu kitap çaresizlere bir yardım, kötü durumları dayanılmaz olan sıkıntılılara bir yardım, umutsuzluk, depresyon, üzüntü, hayal kırıklıkları ve iç boşluk şeklinde içsel acılara dalmış olanlar için bir rahatlama, karanlıkla çevrili olanlar için bir ışık, hayatlarının gerçeğini, amacını ve anlamını arayanlar için bir rehber olacak, ve daha iyi olmak ve kendileri, aileleri, toplulukları, ulusları ve dünya için işleri tersine çevirmek isteyenler için bir yol.